

Ex dono.

J: van werchter o.p.

HISTORIA

SACRA ET PROFANA

ARCHIEPISCOPATUS

MECHLINIENSIS.

HISTORIA
SACRA ET PROFANA
ARCHIEPISCOPATUS
MECHLINIENSIS;

Sive

DESCRIPTIO ARCHI-DIOECESIS ILLIUS;

Item

URBIUM, OPPIDORUM, PAGORUM, DOMINIORUM,
MONASTERIORUM, CASTELLORUMQUE sub eâ,

IN XI. DECANATUS DIVISA,

Cum Toparcharum Inscriptionibus Sepulchralibus,

Ex Monasteriorum Tabulis, Principum Diplomatibus insertis,
Et Inspectionibus locorum verificata.

Eruta Studio ac Opera

CORNELII VAN GESTEL,

Pastoris in Westrem Comitatus Alostani.

Cum Figuris æneis.

TOMUS PRIMUS.

HAGÆ COMITUM,
Apud CHRISTIANUM VAN LOM, Bibliopolam.
MDCCXXV.

EMINENTISSIMO & REVERENDISSIMO

PRINCIPI

THOMÆ PHILIPPO

Titulo S. Cæſarei S. R. E. Presbytero

CARDINALI

DE ALSATIA DE BOUSSU

ARCHIEPISCOPO MECHLINIENSI

PRIMATI BELGII &c. &c.

MINENTISSIME ET REVERENDISSIME DOMINE,

Non erat mihi ambigendum cui potiſſimum conſecrarem fetum hunc meum, qui ex ſolo libri titulo inclamat

ARCHIEPISCOPUM MECHLINIENSEM. *Quod igitur facerem alias audacius, id nunc benignè indulgebis* EMINENTISSIME ARCHIEPISCOPE, *cum etiam injurius tibi essem si Archiepiscopatus Tui* Historiam Sacram & Profanam, *aut alteri offerrem, aut non Tibi dicarem. Etenim ut non esset in Te divinarum, humanarumque rerum scientia, non vita sanctissimè procedens, non mores ex vetere illa atque sanctissima Patrum disciplina compositi, non directum illud ad virtutem iter quod semper tenuisti, & quod invidi etiam & malevoli laudent, atque ex quibus non propriam ac peculiarem solùm laudationem, sed æternam præterea Tibi memoriam comparabis; ut, inquam, hæc omnia non essent in Te, quæ omnibus suis numeris & partibus in Te perfecta conspicimus, & quæ plus satis sunt, ut hic liber ab omni injuria custodiatur, esset tamen amplissima illa Tua Dignitas* ARCHIEPISCOPALIS, *ex qua Pastor noster es, & Rector, & Judex, & Tutor & Pater; quæ hos qualescumque conatus meos jure meritissimo Tibi vendicaret.*

Cum enim Te intueor SACRORUM *Nostrorum Præsidem ac dispensatorem, occurrit primò Episcoporum sacra inunctio; Abbatum & Abbatissarum benedictio; Presbyterorum, Diaconorum, & inferioris Ordinis Ministrorum, statutis de Jure temporibus, numquam omissa a Te Ordinatio; offert se Templorum Consecratio operosa,*

Al-

DEDICATIO.

Altarium dedicatio, Vasorum & omnis Ecclesiasticæ suppellectilis Sanctificatio; sed præ cæteris contemplandum se præbet pia illa, & sancta consuetudo Tua, quâ SACRORUM *omnium maximo, sanctissimo, inquam, Missæ sacrificio operaris in dies singulos, &* SOLEMNIA SACRA *facis per vices singulas, & quæ non facis, præsentiâ, aspectu, & pietate Tuâ facis, ut ritè fiant: adeo ut ad Te referri debeat quidquid apud nos* SACRUM *occurrit.*

Cum Te contemplor sedem fixisse Mechliniæ, loquitur primò Tua apud Ecclesiam Tuam Metropolitanam & Primatialem assidua commoratio; profert se Palatii Archiepiscopalis superba per Te à fundamentis constructa ædificatio; nec tacet spatiosa inibi ordinata Bibliotheca sexcentis à Te Voluminibus aucta; loquitur denique Tuum illud in rem publicam omne studium, unde in Clerum & Populum bonum omne dimanat, ut proinde cùm Diœcesim Tuam spiritualibus & temporalibus amplificaveris augmentis, in Tuo nomine prodire debeat quidquid in ea Sacrum & Profanum *esse in hac mea Collectione exhibeo.*

Accipe igitur EMINENTISSIME DOMINE *Prædecessorum Tuorum Archiepiscoporum Mechliniensium imagines; Accipe Viros & gesta Capituli Tui Metropolitici, quod ordinandorum Episcoporum Belgii veluti seminarium existit; Accipe Topographicam Diœcesis Tuæ descriptionem*

** &

& in clientelam Tuam ſuſcipe librum, & auctorem ejus, qui poſt ſacræ Purpuræ oſculum profundisſimâ veneratione ſubſcribitur.

EMINENTISSIME DOMINE,

EMINENTIÆ TVÆ

Humillimus & Obedientiſſimus
Servus & Cliens

CORNELIUS VAN GESTEL,
Paſtor in Weſtrem.

PRÆFATIO.

DO ecce tibi, benevole Lector, Historiam Sacram & Profanam Archiepiscopatus Mechliniensis, non quidem omnibus numeris absolutam, qualis erat mihi in votis; sed quam e classicis auctoribus, qui rerum nostrarum meminêre, Principum & Antistitum Diplomatibus, ac e variorum Monasteriorum Tabulariis, & Chartulariis deprompta, ac a fide dignis relata, & alibi a me excerpta, rudis mea industria potuit elicere.

Volupe mihi fuit inter Pastoralis curæ inducias in hoc argumento versari, & dum curiositate duce ad exteras terras peregrinantur alii, amore natalis soli hærere domi; perlustrare Cœnobia, visitare Ecclesias, enumerare, Patronos Toparchiarum Successiones, & Inscriptiones Sepulchrales ab interitu vindicare, aut destructas facere reviviscere.

Fateor me ab annis plurimis, quæ ad elucidandam hanc Historiam spectare videbantur, in chartis meis annotasse, in classes distribuisse; non tamen animus erat, ut illa lucem aspicerent publicam; sed ut aviditati, & curiositati meæ subservirent, terrebant me enim tot hiatus quibus scatebant, ac eapropter inter reliquas chartas meas sepelire decreveram; sed amicorum, & virorum non infimæ sortis rogatu & impulsu ut hunc conatum meum publici juris facerem, tandem manum dedi. Arbitrabar etiam non minus indecorum esse, & in opprobrium verti posse, quod cum in lucem prodiret Historia Episcopatuum Fœderati Belgii, Historia Episcopatus Antverpiensis, Sylvæducensis & Historia Ecclesiastica Geldriæ, interim in tenebris suis sepultus maneret Archiepiscopatus noster totius Belgii primarius, & cujus Antistes Primatum gerit.

Exinde manum ad tabulam dedi, & non impigro labore huic scriptioni sedulo insistere cœpi, ac viros primarios tam sacros, quam seculares convenire, ut ex Archivis Capitulorum, Abbatiarum, Monasteriorum, ea nobis suppeditarent, quæ huic Historiæ fidem certam dare possent, quod satis feliciter a non paucis assecutus fui, adeoque nihil subpostitium hic, nihil a veritate alienum, scienter a me prolatum vereâre, ubi vero hi deficerent probatos auctores consului, sine tamen ullius ut spero offensâ, aut noxâ, eâ tamen mente, ut videant posteri in construendis Ecclesiis, in locupletandis Sacerdotiis, in pauperum constituendis solatiis, ac fundandis Monasteriis Majorum nostrorum propensissimum studium, ut saltem in chartâ nomina eorum perennent, quorum memoria jam obliterata aut exstincta est, & ut patriæ incolæ perspectis tot pietatis ac charitatis monumentis, in condendo, dotandove loca sacra exhibitis, grato animo memoriam beneficorum eorum prosequantur, atque a zelo majorum non degeneres, piâ charitatis eorum studia æmulentur.

In Toparchiarum Successionibus Registra supremæ Curiæ Feudalis Brabantiæ, aliorumque adivi, quæ illibata fidei documenta continent, plura dein viri nobilitate conspicui de Toparchiis ex manuscriptis, & schedis suis a Majoribus acceptis tradidêre: attamen per hæc nostra scripta nulli cuiquam novum jus tribuere, neque juri suo inveterato, præcipuè in referendis decimatoribus præjudicium inferre contendi, & si alibi forsan erratum, aut minus accuratè dictum, ex nunc infectum & revocatum sit.

Cæterum Toparcharum alii aliis illustriores esse constat, de quâ generis inæqualitate dabo sigillatim nihil, ne dum familiam alteram alteri præpono, curis me mactem, & invidiâ onerem.

Inscriptiones sepulchrales primitus sine quarteriis exhibui, dein amicorum instinctu serius quarteria addidi. Porro nolim quemquam mihi succensere, si forsan de aliquâ Ecclesiâ, Monasterio, Toparchiâ, vel loco parcè commemorata erunt, id non mihi sed aliis adscribendum, qui dum variè rogati nulla vel admodum pauca subministrarunt; nobis enim singula loca, singula monumenta, atque Archiva inspicere non licuit. Ut vel ob hanc causam facilius erratorum, atque omissionum (nam infinitè plura eo facientia scio posse erui) veniam sis concessurus, cum unus nec omnia scire, nec potest, nec debet; *Nam omnium memoriam habere, & in nullo penitus errare, divinitatis potius quam mortalitatis est*, *ait Imp. Justinianus.*

Si vero alicubi Geusiorum, aut Hæreticorum nomen in tam vasti operis decursu expressum, quemquam offenderit, non tam in hodiernos dissidentium cætus, quam in primitus factiosorum agmina calamus id ex aliis scriptis præter mentem expressit. Erunt forsan qui in stylum arietabunt, utpote non fucatum, & floribus inspersum, sed qui forsan Lectori nauseam & tenebras pariat; verum mihi placuit hanc Historiam tradere succinctè & dilucidè, qui antiquariorum mos esse solet.

Errata propter absentiam meam a prælo nonnulla irrepsere, quorum seriem in fine dabo, cætera benignus Lector emendare dignabitur. Vale & labore nostro fruere.

APPROBATIO
Censoris Ordinarii.

Legi Historiam hanc Sacram & Profanam Archiepiscopatus Mechliniensis, magno studio & labore concinnatam a R. D. Cornelio van Gestel Pastore in Westrem Comitatus Alostani; nihilque in eâ reperi, quod Orthodoxæ Fidei nostræ, probis moribus, aut politico statui adversetur; sed talem eam inveni, qualem præfixus titulus exhibet; unde luce publicâ, dignam sensui, ut omnibus, ac præsertim Belgicarum Antiquitatum studiosis prosit. Dabam Mechliniæ hac 3. Augusti 1725.

S. VANDE CRUYS S. T. L. Canonicus Graduatus, & Pœnitentiarius Ecclesiæ Metropolitanæ S. Rumoldi, Archipresbyter Districtus Mechliniensis

Librorum Censor.

DESCRIPTIO GEOGRAPHICA
ARCHIEPISCOPATUS MECHLINIENSIS,
PRIMATUS BELGY
et Episcopatuum Antverpiensis, Gandensis,
Buscoducensis, Brugensis, Yprensis, et
Ruremondensis, Metropolis.
Accuratior et correctior.
1725.
Scala Milliarium Germanicorum, quorum quindecim gradū valent.
Iter duarum horarum.
Mille mensurae singulae viginti pedum.
Palma sive quarta pars pedis Geometrici.
INSIGNE RUMOLDI
ILLUSTRIS SCOTI
PATRONI ECCLESIÆ METROP.
MECHLINIÆ.
Ratio singulis diebus indagandi, quâ in regione, amplitudine, aut vento Sol oriatur occidatue in Horizonte.
Si gradum Solis, ex aliquibus tabulis, aut ex Kalendario nostro perspectum habeas, quære ipsum in instrumento infra posito, quantum quidem ejus magnitudo sinit: de inde ducatur linea per dictum gradum centrum acus. Tunc si alteram lineam ducas per urbem pagum seu villam, seu arcem in quâ degis, eamque dicta primi lineæ parallelam, hæc transibit per loca in hac Tabulâ designata, quorum a tergo Sol oritur vel occidit eo die. Quod curiosis minime displiciturum confido.
ORTUS SOLIS
OCCASUS SOLIS
ORIENS
OCCIDENS
MERIDIES
EPISCOPATUS GANDAVENSIS PARS.
EPISCOPATUS ANTVERPIENSIS PARS
LEODIENSIS
FOSSA ALBERTINA 1613.
DECANATUS ALOSTANUS
DECANATUS GERARDI MONTENSIS
DECANATUS LEUWENSIS S. PETRI
DECANATUS BRUXELLENSIS
DECANATUS LOVANIENSIS
DECANATUS DIESTENSIS
DECANATUS THENENSIS
DECANTUS LEUWENSIS
DECANATUS S. LEONARDI
DIOECESIS ARCHIEPISCOPATUS CAMERACENSIS PARS
EPISCOPATUS NAMURCENSIS
DIOECESIS LEODIENSIS CONFINIA.
Dioecesis Episcopatis Tornacensis Confinis.
GENDT
DENDERMONDE
MECHLINIA
LIER
AELST
VILVORDE
BRUXEL
BRUSSEL
LOEVEN
DIEST
AERSCHOT
TIENEN
OUDENAIRDE
GEERAERDSBERGE
HALLE
S. TRUYEN
SONIEN
AETH.
Minuta Longitudinis a meridiano Bruxellensi versus Orientem

HISTORIA
SACRA ET PROFANA
ARCHIEPISCOPATUS
MECHLINIENSIS.

DECANATUS MECHLINIENSIS.

MECHLINIA, una ex XVII. Belgii Provinciis, Metropolis ac caput hujus ſedis Archiepiſcopalis, antiquis Malinæ, vel Maſlines, Macline, Machlinia &c. Gallis Malines, olim Machelen, hodiè *Mechelen.* Sita eſt in meditullio ferè Brabantiæ, & licet a Brabantiâ inſignibus, titulis, Privilegiisque diſtinguatur, moribus tamen, naturâ ſituque illius veluti cor aut umbilicus dici poteſt, Dilia fluvius eam mediam ſecat; & æquali ferè ab Antverpiâ, Bruxellâ, & Lovanio quatuor milliarium diſtat intervallo, loco plano, agroque fertili, terrâ levi & ſubarenoſâ, omnigenum fructuum feraci. *Mechliniæ nomen & ſitus.*

Exigua admodum ejus fuerunt initia; & ne mireris non ab ita longo temporis tractu in eam, quâ nunc eſt ſenſim amplitudinem excreviſſe, cum tot aliæ urbes Belgicæ breviori temporis ſpatio a minimis initiis emerſerint; quæ incrementa hiſce in partibus adſcribenda putamus præcipuè vaſtationibus Normannorum, incolis adverſus eas ſimul confluentibus & ſeſe munientibus. *Initia.*

Civitas ipſa hodiè ſitus amœnitate, munditie, laxitateque viarum, ædificiorum magnitudine ac venuſtate, pontibus lapideis plurimis, elegantibus templis & ſumptuoſis, ac turri altitudinis admirandæ, etſi nondum ad culmen perductæ conſpicua eſt, e quâ plurimas undique civitates, pagos ferè innumeros, & amœnum valde agrorum tractum proſpicias. Selectæ in eâ & ſonoræ imprimis campanæ, quæ ſeu muſicus aliquis Chorus, dulciſſimum in præambulo maximè, ſive horarum præludio edunt concentum. *Hodiernus ſtatus.*

Memoriæ veteres, & Manuſcripta rerum Mechlinienſium Chronica unanimiter aſſerunt ſeculo VIII. Mechliniæ Dynaſtam fuiſſe *Adonem Comitem*, & nobis ulterius obtrudere conantur, quod ei ob præclara merita, & navatam fideliter in multis rebus operam, *Pipinus Francorum* Rex, cui affinis erat Pariſiis Anno 753. Auguſti die 22. Terram tradidit in Bratuſpantu (uti refert etiam Gramayus) ubi Scalda Tylam excipit dictam Francis *Maſlines*, quod nobis ſonat maris lineam, eo quod acceſſus receſſusque maritimi hic ſtatio ſit. At veteres volunt *Malinam*, uti & *Ledonem* (quam Liram hodiè *Ado Comes.*

diè vocant) non ejus nominis fluvios, ſed creſcentes & decreſcentes Occeani æſtus denotari. Vide *Du Cange* in Gloſſ. Latinitatis.

Interim undenam hæc a popularium Chronicis, & a Gramayo hauſta fuerint, huc uſque nemo indagare potuit, neque qui *Pipini* Diploma, aut ſaltem authenticum Diplomatis fragmentum proferat, hactenus inventus eſt nemo.

Adonem fuiſſe Mechliniæ Comitem facilè credimus; ſed ſeu loci gubernatorem aut judicem a *Pipino* ibidem conſtitutum.

Comites Antiquitus. Porro ævo iſto Comitum dignitas erat permagna, quamvis illa ferè temporalis. Conſenſus eruditorum hodiè obtinet titulos & nomina Ducum, Marchionum, Comitum, Caſtellanorum non fuiſſe olim dignitatis; ſed officii, Duces a ducendo exercitu præerant, Marchiones quod armis tuerentur limites, vulgo Marchias, Comites a Comitando Imperatorem, quod judices & gubernatores ab eo conſtituerentur diſtrictuſque ubi juriſdictionem exercebant appellarentur Comitatus, Caſtellanorum, quod vice Dominorum Caſtella & arces tuerentur, neque illa in hæreditarias poſſeſſiones, tranſiſſe, tranſmiſſaque ad poſteros ante tempora *Caroli Magni*, erant enim plerumque præfecturæ tantum, quæ certis perſonis loco, & tempore a Rege vel Imperatore concederentur ad tempus, & quæ ad nutum amoveri poterant.

Mechlinia vetus. *Maſlinas* veteres *Adonis* ævo nequaquam utrumque Diliæ latus occupavit, ſed quidquid ſive pagi, ſive vici in læva fluminis conſtitit *Adonis* domui adjacentis, populo latè ſenſim eam incolente, Ciſdiliana Mechliniæ pars, ubi nunc præcipua urbis decora, ſedes Archiepiſcopalis, Domus Senatoria, forum, Coriariorum ſedes (vulgo *den Ham*) & alia loca, mera tunc ſolitudo fuit, & ulmorum ſilva, dumis & paludibus horrida dictum *Ulmetum* abhac conſitâ frequenti arbore nuncupatâ, quo etiam nomine pueris hodiè ſatis notum eſt, quidquid prati ultrà medium milliare in eadem ripà Thyliæ ad urbis muros protenditur, vulgo *t'Olmerbroeck* nuncupatum. Et rerum noſtratium periti magno unanimique conſenſu id nominis præter prata & prædia quibus illud hodiè conſtat, novæ Ciſdilianæ Mechliniæ pomeria latè olim fuiſſe complexum.

Mechliniæ Dominium Antiquitus fuiſſe penes Reges Francorum. Jus ſupremum ſeu Dominium directum Mechliniæ ſub *Adone* Comite competebat *Pipino* Francorum Regi, dein *Carolo Magno* ejus filio, cujus ſucceſſores idem jus obtinuerunt.

In diviſione regni *Lotharii* Imperatoris Anno 870. facta inter hujus patruos *Carolum Calvum* Franciæ & *Ludovicum* Germaniæ Reges in procaspide ad Moſam fluvium inter Hariſtallum & Marſanam VI. Idus Auguſti, inter alia *Carolo* ſunt tributa S. Servatii Trajecti ad Moſam, *Maſlinas*, (hodie Mechlinia) *Ledi*, quo nomine Lira intelligitur. &c.

Anno dein 912. *Ludovico* ultimo Carolinæ ſtirpis in Germaniâ Rege ſine liberis defuncto *Carolo* Simplici Francorum Regi, ut legitimo hæredi jure licuit, non regnum modo *Lotharii*, ſed & Germaniam quoque ipſam, ſi par in armis vis fuiſſet, repetere.

Anno 915. idem *Carolus* Simplex *Stephano* Leodienſi Epiſcopo & *Raginero* Marchione petentibus intuitu meritorum, *Stephani* præfati & *Franconis* ejus prædeceſſoris, qui in debellandis ad internecionem Lovanii & Mechliniæ Normannis egregiam operam navaverant, *Arnulpho* Regi dat varia prædia & bona Eccleſiæ Leodienſi. Diploma recitat A. Miræus in Diplom. Belg. Lib. 2. Cap. 18. novæ edit.

Præterea eodem anno donat Eccleſiæ Leodienſi Mechliniæ Dominium; rem probat *Barth. Fiſen* in Hiſtoriâ Leodienſi his verbis ad hunc annum.

„ Do-

„ Donasse præterea *Brustemius* * affirmat Abbatiam *S. Romualdi* (vult dice-
„ re *S. Rumoldi*) Martyris ad Demeram amnem cum Ecclesiis, & manci-
„ piis utriusque sexus, terris cultis & incultis, aquarum decursibus: hoc
„ est uno verbo Mechliniæ Dominium, de quâ quamquam rescriptum nullum
„ habeam; *Brustemii* sane verba ex aliquo diplomate scripta non dubito.
„ Neque vero de re dubitare quisquam potest; quandoquidem *Ottones* pri-
„ mus & tertius ratum id se habere testati sunt".

Porro ipsum Diploma extractum ex II. Libro chartarum perillustis Ecclesiæ Cathedralis Leodiensis N. 141. sub hoc titulo *Concessio Domini Caroli Regis Francorum facta Episcopo & Ecclesiæ Leodiensi sub certâ formâ de Abbatiis Hasteriensi. & S. Rumoldi Mechlinien.* refert *R. P. Sollerius* S. J. in actis *S. Rumoldi* editis Antverpiæ Anno 1718. pag. 113. ut sequitur.

„ In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis *Carolus* divinâ propiciante clemen-
„ tiâ, Rex Francorum. Si congruis fidelium nostrorum petitionibus aurem nostræ
„ munificentiæ aperimus, earum propensius animos ad nostram fidelitatem invita-
„ mus. Animadverterit igitur sanctæ Dei Ecclesiæ nostrorumque fidelium, tam
„ in præsenti, quam in futuro tempore succedentium industria, quia nostræ digni-
„ tatis sublimitatem cum omni humilitate adeuntes Comes *Reynerus* & *Demarcus* &
„ *Robertus* Comes & Demarcus nec non & *Rotbertus* nobis dilectus, pronis flagita-
„ verunt genibus ut quamdam Abbatiam nomine dictam *Hasteriam* quam Comes
„ *Windricus*, per præceptum habebat regale, quæ sita est in Comitatu Coivense,
„ super fluvium Mosam; ipso consentiente & deprecante, per nostræ auctoritatis
„ præceptum Sancti *Lamberti* contulissemus, eâ scilicet ratione quatenus eandem
„ Abbatiam, & alteram in honore *S. Remoldi* Martyris constructam, quæ sita est in
„ Comitatu Penis supra fluvium Tameram, quæ etiam sub potestate *Stephani*
„ Sanctæ Tungrensis Ecclesiæ Episcopi, habebatur, ipso etiam consentiente, &
„ deprecante, diebus vitæ suæ & uxoris ejus nomine *Cunegundis*, & unius filiorum
„ ipsorum, videlicet nostri nepotis *Alberonis* possideant, cum omni integritate;
„ quorum libentissimè precibus annuentes, concedimus animo libenter, quod no-
„ stram Majestatem deprecatum est humiliter: ac tam, ut supra dictum est, die-
„ bus vitæ suæ & uxoris ejus & unius filii ipsorum habeant, teneant atque possi-
„ deant suprascriptas Abbatias, cum Ecclesiis & mancipiis utriusque sexus, terris,
„ cultis & incultis, vineis, silvis, pratis, pascuis, aquis, aquarumve decursibus
„ & omnibus juste & legaliter ad se pertinentibus; jure siquidem beneficiario &
„ usufructuario, post illorumque ab hac luce discessum, nemine contrariante, præ-
„ memoratæ Abbatiæ revertantur ambæ cum omni integritate, ad eandem potesta-
„ tem, de quâ MASLINAS FUISSE NOSCUNTUR. Et ut hoc nostræ auc-
„ toritatis præceptum firmius habeatur, veriusque credatur & attentius observe-
„ tur, manu propriâ subter firmavimus, & annuli nostri impressione sigillari jus-
„ simus:

Per extractum ut supra

W. BIMY.

Deest annus, quo diploma conditum fuerit, avulsus forte, aut temporis diuturnitate extritus. Ex hoc Diplomate evidenter constat non aliâ quam per Regiam *Caroli* Simplicis donationem, Ecclesiam Leodiensem Mechliniæ Dominium assecutum.

Barth.

* *Joannes Brustemius Ord. Minorum* Trudonopolitanus scripsit Anno 1542. ad *Georgium Austrium* Leodiensem Episcopum Res gestas Episcoporum Leodiensium & Ducum Brabantiæ a temporibus *S. Materni* usque ad Annum 1505. exstat Leodii M. S.

Barth. Fiſen ſupra citatus deinde pergens ad annum 980. ait: „ Bonorum „ omnium acceſſiones ad Eccleſiam (ſcilicet Leodienſem) factas, auctoritate „ Cæſarea firmari voluit *Notgerus*, impetravitque, quidquid *Pipinus*, „ *Carolus*, *Ludovicus*, rurſumque *Carolus* Francorum Reges, & nuper „ *Otto* primus Imperator Eccleſiæ donârant, dato Diplomate ratum eſſe juſſit „ *Auguſtus*; nominatim etiam *Hoium*, *Foſſas*, *Lobium*, *Tungros*, *Mech-* „ *liniam*. Normannicæ feritatis injurias ſuperaſſe debuerint iſta Regum „ reſcripta, quæ Notgerus Ottoni confirmanda obtulerit. At ætatem noſ- „ tram non attigerunt, hauſta flammis aliis poſterioribus. " Hactenus Fiſen.

Diploma *Ottonis* Imp. Anni 980. refert J. Chapeaville in Hiſt: Pont: Leod: Tom. I. Cap. 53. in quo inter alia recenſet *Maſlines*.

Ibidem quoque refert Diploma, quo Henricus Romanorum Rex anno 1006. idem confirmavit, ubi inter alia item recenſet *Maſlines*.

Denique capite XLI. exhibet Diploma quo *Adrianus IV. Papa Anno* 1155. recenſens omnes ſpeciatim Eccleſiæ Leodienſis poſſeſſiones, inter cæteras iterum numerat *Maſlinas*, & eodem Cap. recitans Diploma *Frederici* Imp. ejuſdem anni 1175. ibidem inter capitales poſſeſſiones Eccleſiæ Leodienſis refertur *Maſlinas*, *Heiſte* cum *Advocatia*, & omnibus appendiciis ſuis.

Ex his Diplomatibus evidenter conſtat univerſum Mechliniæ Dominium & jus ſupremum ſpectaſſe ad Eccleſiam Leodienſem, quæ illud Dominium conſervavit, & Mechlinia ei manſit ſubjecta usque ad annum 1333. quo illud *Ludovicus* Nivernenſis Flandriæ Comes ſibi & ſucceſſoribus ſuis acquiſivit emptionis tabulis ab *Adolpho* Epiſcopo Capitulo Eccleſiæ Leodienſis, de quo infra.

Bertholdi nullum ſupremum Dominium poſſiderunt in Mechlinia.

Quid ergo de *Bertholdis* Grimbergarum Regulis quos volunt uno ferè ore omnes qui hactenus ſcripſerunt obtinuiſſe Dominium ſupremum illius partis oppidi quæ eſt ultra Diliam? Non diffiteor pleroſque etiam ſcriptis nobiles ſuperioris ævi in illam popularem ſententiam de duabus Mechliniæ partibus, deque harum Dominis propriis abiiſſe, & aſſeruiſſe in regione ejus ampliore in qua Baſilica D. *Rumoldi* nunc Metropolitana viſitur, jus ſupremum obtinuiſſe Leodienſes Epiſcopos, alterius vero regionis trans-Dilianæ, in quâ Deiparæ Virginis hodiè Collegiata Eccleſia, olim *Bertholdos* Grimbergarum Dynaſtas fuiſſe Dominos, alii eos indiviſim rexiſſe & poſſediſſe Mechliniam aſſerunt, veroſimiliter in errorem inducti ex pactis *Bertholdorum* cum Epiſcopis Leodienſibus, ſignanter ſeculo XIV. qui eorum potentiâ & viribus oppreſſi vi coacti pro bono pacis ipſis dimidium emolumentorum & utilitatum ceſſerunt, patetque ex pactis & Leodienſium Epiſcoporum querelis, uti in ſequentibus demonſtrabimus.

Bertholdi itaque nullum directum Dominium vel ſupremum jus in Mechliniâ obtinuerunt vel poſſiderunt, neque ipſi Leodienſes Epiſcopi ipſis unquam aliquam ejus partem ceſſerunt, ſed expreſſè ſemper conventum, Dominium & jurisdictionem oppidi fore penes Epiſcopos. Ad illa autem elucidanda oportet ab altiori principio rem illam auſpicari.

Advocatia quid Antiquitus.

Eccleſia Leodienſis tot Dominiis & opibus ex Imperatorum & Regum Donationibus aucta & ditata, illa conſervare ubivis, difficulter potuit Epiſcopis rebus curiſque Eccleſiaſticis diſtentis, qui inſuper a ſeculi Principibus eorum bonis inhiantibus terrefacti, plurimis in locis Advocatiam Dominiorum ſuorum Nobilibus commiſêre, more illo tempore uſitato, qui præfecturam in Eccleſiæ bona ſuæ tutelæ commiſſæ exercerent, jus dicerent & ſecularis bra-

brachii vim exercerent; Advocatia vero hæc nihil juris eis tribuebat, sed jus tuendi ac protegendi earum bona, & sicut togati Advocati sive Patroni non gratis patrocinantur suis clientibus, eorumque causas agunt; ita & olim decretum, ut Advocati armati habeant ex mulctis criminalibus & aliis emolumentis, ordinariè tertium denarium: at plures Advocati, hisce non contenti, variis prætextibus jura sua augebant variasque taxas exigebant, ipsaque Monasteria & Ecclesias mirum in modum sæpe gravabant, & qui facultates eorum tueri debuissent, eas potius rapiebant, & ex defensoribus, direptores facti videbantur. Hæc non abs re præmittenda duximus, utut lucem adferant, quæ mox tractabimus.

Bertholdi Advocati de Mechlinia.

Ecclesia Leodiensis olim Advocatiam oppidi Mechliniensis commisit *Bertholdis* Grimbergarum Dynastis, quam ab eâ deinceps tenebant in feudum, seque Ecclesiæ Leodiensis profitebantur clientes; quo autem precisè tempore & anno inchoatum, incertum est. Hoc certum, quod sæculo primum XIII. Advocatos Mechlinienses se scripserint *Bertholdi*, quod infra duobus Diplomatibus probabimus. Proinde quod ea pars Mechliniæ, quæ hodie est Trans-Diliana paruerit Bertholdis, in eâque obtinuerint jus supremum, ad fabulas relegamus, & pro parte Grimbergensium conficta esse constanter asserimus, & quidquid hi olim in eâ juris possiderunt, id non nisi per violentiam & iniquam usurpationem ab Ecclesiâ Leodiensi acquisiverunt, & nullum aliud jus in eâ obtinuerunt, præter meram Advocatiam, & quæ eis Leodienses Episcopi pro bono pacis indulserunt.

Restat nunc variorum opiniones eâ de re in medium proferre, easque validis, ac solidis argumentis refellere.

Refelluntur Chronica & Auctores afferentes Bertholdos Dominos fuisse Mechliniæ partis Trans-Dilianæ.

Manuscripta rerum Mechliniensium Chronica nulla habemus conscripta ante sæculum XVI. & antiqua Registra Capituli *D. Rumoldi*, & duo libri antiqui conscripti in pergameno, ex quibus hoc erui poterat, perierunt in direptione civitatis Mechliniensis anno 1580. die 9. Aprilis; ut proinde non mirum, si illa Chronica & nova Registra, quæ hodie exstant, illam popularem opinionem nobis obtrudere conati sunt, quod *Bertholdi* obtinuerint Dominium Trans-Dilianum.

Ex auctoribus primus nobis occurrit *Pontus Heuterus*, qui scripsit in fine sæculi XVI. cujus opera sunt in plurium manibus; is in *Carolo Audace* ad annum 1474. imputat attritis *Bertholdorum* diuturno bello opibus, ut alteram hujus Urbis Dominii partem Leodiensi Ecclesiæ vendere gravi necessitatis telo coacti fuerint; sed cum post annum 1000. arma primum à *Bertholdis* sumpta, & de rerum summâ cum Brabantiæ Ducibus dimicare cæperint, *Notgerum* vero Episc. Leod. ante annum 1000. Mechliniæ jura dixisse verum esse nequit quod ab eo asseritur.

Huic auctori fidem habuisse videtur F. Zypæus in hiatû Cassano obstructo, cum Lib. I. Cap. 16. scribit, a *Bertholdis* ad Episcopum Leodiensem solido jure Mechliniam abiisse.

Initio sæculi XVII. Antiquitates Urbis & Provinciæ Mechliniensis descripsit J.B. Gramayus, qui Lib. II. sect. II. ab altiori principio rem exorsus, narrat *Monulphum* Comitis Dionantensis filium Mechliniam a *Guidone* Comite sub Annum 551. coemptam cum Jupiliâ & Capremonte donasse Ecclesiæ Leodiensi: ideoque passim *Patrimonium S. Lamberti* in veteribus Chronicis vocari. Hoc verum non esse patet ex præfato *Barth. Fisen* in Hist. Eccles. Leodiensis; ubi ait anno demum 1297. *Jupiliam* ab Ecclesiâ Virdunensi absolutè esse emptam a Canonicis Leodiensibus, quam ab anno 1266. ab eâ in emphiteusin acceperant sub annuo censu: Capremons vero

(quam hodie *Chievremont* dicimus) nunquam ſpectavit ad Eccleſiam Leodienſem, quam ut nidum rebellium & Leodienſibus ſemper infeſtam *Notgerus* Epiſcopus aſtu intercepit & funditus evertit Anno 980. Canonicorum Præbendis ad Aquisgranenſem *B. Mariæ* Baſilicam tranſlatis. Teſte eodem B. Fiſen & *J. Chapeaville.*

Gramayus deinde facto gradu ad ſectionem proximam, præcedentium immemor, Leodiis tantum dimidiæ urbis imperium attribuit, de modo quoque & primo poſſeſſionis tempore incertiſſimus, putat quod *Bertholdi* alicujus filius (Joannem, inquit, vocant Arnoldi filium) in Laubio Monachum induens, dimidium Mechlinienſis Peculii ſecum traxerit, diviſo bifariam Dominio, iſtaque circa annum ab orbe condito milleſimum acciderint. „ Hoc
„ certum (ait) cum Abbatia Lobienſis ob alterius Domini potentiam præ-
„ ſentiamque parum haud perciperet emolumenti, Abbatem, initâ permuta-
„ tione, Dominium ſuum Epiſcopo Leodienſi tranſcripſiſſe, ut alii anno 971,
„ ut alii An. 1171."

Verum quis hujus narratiunculæ color? aut quæ in tantâ ambiguitate temporum, rerum certitudo ſperari poteſt? Certe de Joannis Monachatu ſententiæ velut fundamento vacillat fides, quem aliqui Arnoldi Grimbergani a feritate *Barba-Draconem* appellati filium, hoc eſt poſt annum 1100. finxêre.

Hujus opinionis error clarè patet ex ante citatis Diplomatibus cum ante & poſt annum 1000. inter capitales poſſeſſiones Eccleſiæ Leodienſis numerentur *Lobes* & *Malines.*

Inſuper conſtat Epiſcopos Leodienſes per VII. Scabinos antè annum 1220. Trans-Diliam jus dixiſſe, ibique plurima bona & cenſus poſſediſſe, probant auctentica quæ adſervantur in Archivo Hoſpitalis *B. Mariæ* Trans-Diliam; attento etiam eo, quod *Adonis* Comitis ævo vetus Mechlinia, in quâ hic Comes ſuam tenebat aulam, in loco ubi hodie Armamentarium Regium, non protenderetur ultra Diliam, ubi nunc Baſilica *D. Rumoldi*, quæ erat ſolitudo nemoroſa (Ulmetum nuncupatum) ut ante diximus, quæ poſt receſſum Normannorum & Danorum primitus circa annum 990. inhabitari cæpit; & ipſe Gramayus Lib. I. Sect. 6. ait: „ Certe ab anno 897. prima redivivæ Mechliniæ
„ fundamenta ultra flumen jacta videor colligere ex Chronico Cameracenſi
„ ante annos ſexcentos conſcripto, ubi hæc verba lego. *Apud Maſlinas*
„ *quoque Monaſterium eſt Canonicorum, ubi quieſcit pretioſus Dei Martyr*
„ *Rumoldus, genere Scotus, qui vitam Heremiticam ducens inibi martyriſa-*
„ *tus eſt.*" Deinde pergens: „ Cæterum cum timeretur civitati a Barbaris,
„ religioni obprædonibus, ſub annum 970. ultra flumen producta pomeria.
„ Et quidem *Notgeri* Epiſcopi Leodienſis ævo, conſtat urbis illius latus ab
„ Hanswycanâ portâ (quæ tum Leodienſis vocabatur) muro foſſiſque muni-
„ tam fuiſſe aliâ parte ligneis ſepimentis inſtructa. Quæ tamen ante annum
„ 1300. conformis ſuperiori fuerit."

Ulterius abundè patet ex pactis *Bertholdorum* cum Leodienſium Epiſcopis, ſignanter anno 1213. cum *Hugone de Petramonte* & *Waltero III.* de *Berthout*, ubi conventum eſt in hunc modum.

Ex Actis S. Rumoldi pag. 114. Walterus III.

„ Noverint univerſi, quod inter Dominum *Hugonem* Epiſcopum & Eccleſiam
„ Leodienſem ex unâ parte, & Dominum *Walterum Bertholt*, ex aliâ parte, talis com-
„ poſitio eſt ordinata. Dominus *Walterus* recognoſcit Epiſcopo omne jus & Domi-
„ nium, & omnes redditus, quos Epiſcopus habebat in villâ de *Marlines*, & omni-
„ bus appendiciis ſuis, & præterea totam ſilvam de *Heſtene:* & Dominus *Walterus*
„ poteſt ſe acceſſere ibidem, dummodo non faciat injuriam de feudis vel de heredi-
„ tatibus quæ tenentur ab Epiſcopo: & propter hoc accrevit dictus *Walterus* Epiſ-
copo,

„ copo, redditus suos triginta marcas Leodiensis monetæ, quas & ibidem assigna-
„ vit singulis annis percipiendas. Et Episcopus vel Ecclesia non potest de cætero
„ aliquam commutationem facere de villâ de *Marlines*, neque de appendiciis suis:
„ & quidquid ipse W. (*Walterus*) ibi acquiret totum tenebit de Episcopo. Præ-
„ terea ipse cognovit coram paribus suis, quod ipse est ligius homo Episcopi, & te-
„ netur eum & Ecclesiam Leodiensem juvare contra omnem hominem. Hujus
„ compositionis testes sunt, Dominus Joannes Præpositus S. Lamberti, & Dominus
„ Theodoricus Decanus, Dominus Henricus de Jacia, Thomas de Hemmericurt,
„ Radulphus de Numaico, Henricus de Eppia, Jacobus de Altaripa, Magister
„ Herrewardus, Ludolphus, Archidiaconi, Ludovicus Comes de Los, Theodo-
„ ricus de Walecurt, Henricus de Argentael, Clarebaldus de Altaripa, Anselmus
„ de Salemanghe, Oliverus de Sotengiens, Godefridus de Liewes, Gerardus de
„ Hosenmont, Libertus de Gineffe, Fastradus de Hemmericurt, Godefridus de
„ Scoves. Acta sunt hæc Leodii, anno Dominicæ incarnationis millesimo du-
„ centissimo tertio decimo."

Ex hoc toto instrumento tantum abest ut Mechliniæ Dominus nominetur *Walterus*, ut ne quidem Advocatus eatenus agnoscatur, quæ appellatio primum innotescit altero Diplomate, quo *Walterus* IV. non nisi *Advocatus Mechliniensis* dicitur anni M. CCXLI. ut sequitur.

„ Ego *Waltherus Bertholt* Advocatus Mechliniensis, notum facio universis, præ-
„ sentes litteras inspecturis, quod ego apud Tudinium, feriâ quartâ post Octavas
„ Paschæ, venerabili Patri & Domino meo *Roberto*, Dei gratia Leodiensi Episco-
„ po, feci fidelitatem prout tenebar & homagium ligium contra omnes. In cujus
„ rei testimonium, præsentes litteras sigilli mei munimine roboravi. Actum die
„ prædicto, anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo primo."

Ex iisdem Actis pag. eâdem.

Per extractum ut supra

W. BIMY.

Anno M. CCCVIII. *Theobaldus de Bar* Leodiensis Episcopus certis conditionibus mediis cum *Ægidio Berthout* in gratiam rediit & concordiam iniit, conditione hac præcipuâ interpositâ, Dominium & Jurisdictionem oppidi Mechliniensis penes Episcopum fore cum vicinis annexis, Advocatiam Urbis, & suburbani Ægidius susciperet, clientem professus, commoda quæ ex judiciis, teloniis, aliisque obvenirent, æqualiter inter se partirentur, cum alias Advocatis non nisi tertia utilitatum portio deberetur. Ægidius eodem anno se dixit clientem, ejusque defuncti exemplo *Florentius* patruus ejus successor (qui erroneè a Gramayo ejus filius dicitur) Sacramentum innovavit anno M. CCCXII. neque illi tam duras, haud dubiè æquas leges recusarunt.

A. Miræus in Donat. Belg. Lib. II. cap. 127. novæ Edit. pag. 593.

Denique in ultimâ illâ Mechliniæ Flandriæ Comiti factâ transmissione Dominium Urbis cum pagis annexis ab *Adolpho* Episcopo, Advocatia a *Rainaldo* Geldriæ Comite *Sophiæ Bertholdicæ* viro vendita fuit, nempe Dominium summa 100000. Librarum Turonensium (ut Meyerus ad annum 1333.) Advocatia 60000. Librarum similium, ut testis idem Meyerus & alii. Atque inde clarè patet Dominii nihil ad *Bertholdos* spectasse.

Cæteri Auctores ut Divæus, F. Haræus, J. Wachtendonck, A. Miræus & alii, suos errores ex præfatis auctoribus & Chronicis hauserunt, & ab eis in errorem inducti sunt; ideoque supervacaneum foret eos speciatim refellere, cum ex dictis, eorum opiniones satis superque refutatæ sint.

Ultimus Auctorum est *C. Butkens* qui in suis Trophæis Brabanticis, nullo nixus fundamento, & absque ulla probatione, ac primus & solus, refert

S. Libertum Comitis *Adonis* filium in *Laubio* Monachum induisse, & Mechliniæ Comitatum paternæ hereditatis Peculium eidem Abbatiæ donasse, quod ex antedictis verum esse nequit, cum ex his & citatis Diplomatibus constet Mechliniam spectasse ad *Caroli Magni* posteros, & in divisione regni *Lotharii* Imp. An. 870. tributam fuisse *Carolo Calvo* Francorum Regi ejusque posteris, ex quibus Anno 915. *Carolus Simplex* Mechliniam contulit Ecclesiæ Leodiensi, uti ante satis diximus; deinde ipsi Lobienses *S. Libertum* pro suo non agnoscunt. Præterea in Chronico Lobiensi, quod exstat ad calcem vitæ *S. Vrsmari*, quodque Anno 1628. Gallico idiomate edidit Ægidius Waulde, nulla fit mentio *S. Liberti*, multoque minus hujus donationis factæ ab eo Lobiensibus, quod indubiè hoc Chronicon non omisisset.

Cæterum excepto præfato *Butkens*, nemo istam fabulam recenset, & stante illa opinione, falsa erunt omnia præfata Diplomata Leodiensia, in quibus tam disertè & clarè asseritur *Malinas*, seu *Maslines*, Regum Francorum donatione ab Episcopo & Ecclesiâ Leodiensi possideri.

Primus qui ex gente Bertholdicâ titulum Mechliniæ Domini usurpavit, & assumpsit est *Waltherus* V. dictus *Berthout*, Tutor & Cancellarius Ducis Brabantiæ, penes quem summa rei erat sub Ducissâ *Aleyde*, matre *Joannis* I. Ducis Brabantiæ in minore ætate constituti; hunc titulum sibi primo invenio arrogasse in quodam Diplomate apud A. Miræum in Not: Eccl. Belg. Cap. 194. novæ edit. eumque titulum deinde arroganter gessit: Illum secuti sunt ejus posteri, Verum huic arrogantiæ sese opposuit *Henricus Gelder* Episc. Leod. cujus imperium, cùm, inductu præfati *Walteri*, Mechlinienses spernerent, eam urbem Anno 1267. valido exercitu cinxit, *Walterus* fretus suâ potentiâ, & Brabantinorum viribus adjutus, Episcopum compulit circa principium hyemis defectu victualium obsidionem solvere & re infectâ discedere.

Mechlinia ceditur ad tempus Duci Brabantiæ.

Magna dein fuêre dissidia inter Leodienses Episcopos & *Bertholdos* super Mechliniæ possessione, & perstitêre in suâ defectione usque ad Annum 1300. quo *Hugo de Cabillone* Leod. Episc. armis & viribus impar contra *Bertholdorum* potentiam, concessit Mechliniam & villam *Heyste*, cum inde dependentibus, *Joanni* II. Brabantiæ Duci usque ad tertium hæredem; eâ lege ut eam suis sumptibus recuperet, quæ *Joannes Bertholdus*, ejusque majores injuriâ sibi vindicarunt. Diploma recitat A. Miræus in Diplom. Belg. Lib. 1. Cap. 97. novæ edit.

Universis præsentes litteras inspecturis Hugo, Dei gratiâ Leodiensis Episcopus, æternam in Domino salutem, cum notitia veritatis. Zelus Orthodoxæ fidei in eo probatur præcipuè.......

Heyst op den Bergh quarto lapide à Mechlinia.

Sane cùm ad nos & Antecessores nostros, Ecclesiæ Leodiensis Episcopos, qui ipsam Ecclesiam rexerunt pro tempore, plurima & diversa jura ac Jurisdictiones in Oppido Mechliniensi, & in villa de *Heiste*, & appendiciis earumdem pertinuerint longis temporibus, & adhuc pertinere dignoscantur, quæ usque ad hæc tempora Nobilis Vir Joannes Berthout de Mechlinia, & sui Progenitores per potentiam suam violenter occuparunt, & adhuc detinent occupata, contrà Deum & justitiam, in dispendium animæ suæ & prædictæ Leodiensis Ecclesiæ non modicam jacturam, consilio freti bonorum & Jurisperitorum, oportunum duximus eatenùs nobis brachium invocare defensionis.

Cum igitur, quia Illustris Princeps Dominus Joannes, Dei gratiâ Dux Lotharingiæ, Brabantiæ & Limburgi, sit fidelis & major ac potentior inter fideles Ecclesiæ nostræ supradictæ, nostrum, imò potiùs Ecclesiæ nostræ gerens negotium, de mandato nostro & requisitione debita, prædicta jura & jurisdictiones diu injuriosè ac violenter occupata, ut est dictum, ad proprietatem Ecclesiæ nostræ supradictæ reducat,

ducat, & reducere laboret suis sumptibus & expensis, nostræque seu Ecclesiæ nostræ prædictæ facultates non sufficiant ad tanta supportanda;

Volentes suis laboribus & expensis meritò respondere, cùm nemo teneatur suis stipendiis militare, prædicta Jura & Jurisdictiones universas & singulas, prout idem Dux revocaverit, ad jus & proprietatem Ecclesiæ nostræ memoratæ, liberè conferimus & donamus sibi suisque heredibus, usque ad tertium heredem inclusive, cum fructibus, proventibus & adventiciis quibuscumque:

Promittentes bonâ fide dicto Duci, quòd quàm citiùs poterimus, procurabimus cum effectu, super collatione seu donatione prædicta, consensum Capituli dictæ nostræ Ecclesiæ, seu confirmationem Apostolicam adhiberi;

Præsertim cùm sæpedictus Dux bene valeat promereri, pro eo, quædam Jura & Jurisdictiones, de quibus providendum est, quòd ad possessionem prædictæ nostræ Ecclesiæ non venerint, quamvis multi Antecessores nostri, pro ipsis recuperandis, gravibus insudaverint laboribus & expensis.

In quorum testimonium & munimen, sigillum nostrum præsentibus litteris duximus apponendum. Datum anno Domini millesimo trecentesimo, Sabbato post Festum B. Lucæ Evangelistæ.

Joannes Brabantiæ Dux rem suam non Ecclesiæ Leodiensis egit, transegit siquidem cum præfato *Joanne Berthout*, ut ipse medietatem a Duce obtineret in clientelare beneficium, juraque partiantur, & quo cives haberent obsequentiores & magis addictos, eos die S. Luciæ sacro eodem anno amplissimis donarunt privilegiis, præcipua stapula avenæ, salis, & piscium ab Antverpiensibus ante habita. *Theobaldus* ejus successor post decennium Duci Brabantiæ litem movet in Curiâ Romanâ, & Episcopatui Urbem illam revindicat & Anno 1310. sub Anathemate eam restituere compellit.

Anno 1308. præfatus *Theobaldus* certis conditionibus cum *Ægidio Berthout* concordiam iniit & conventionum tabulas confecit (ut ante dicere incepimus) Conditionum hæc summa erat, Dominium & jurisdictionem oppidi penes Episcopum fore, cui perinde parebunt vici suburbani & in territorio peculia jure urbis gaudentia *Hevere*, *Musines*, *Humbeke*, *Leest*, *Heffene*, *Nieulant*, *Neckerspoele*, quæque ad huiusmodi villas referebantur. Advocatiam vero & dimidium utilitatum, redituumque, in his omnibus portionem *Bertholdis* tribui: ita tamen ut quidquid dictis in locis possiderent, aut aliquando possessuri essent clientelam professi & sacramento præstito, tamquam feudum ab Episcopo susciperent, Scabini & Primores ut *Bertholdi* stent pactis omni se ope & opera pollicentur. Pactum hoc solemne hujus conventionis, integrum exstat apud A. Miræum in Donat: Belg. Lib. II. Cap. 127. novæ edit: ut sequitur.

Universis tam præsentibus quàm futuris, præsentes Litteras inspecturis, Theobaldus, Dei gratiâ Leodiensis Episcopus salutem, & eorum quæ sequuntur agnoscere veritatem.

Cùm Pax sive concordia inita sit & ordinata, inter Nos ex parte una, & Nobilem Virum Ægidium Berthout ex altera, super juribus Villæ Mechliniensis: in cujus Pacis concordationem expressè consensum exstitit, per Venerabiles Viros, Præpositum, Decanum, Archidiaconos, totumque Capitulum nostræ majoris Ecclesiæ Leodiensis, & consilium, consensum pariter & assensum Nobilium Nostrorum, scilicet Militum, Armigerorum, nec non consilium bonarum Villarum nostri Episcopatûs prædicti, secundùm tenorem & formam, super dicta Pace, in testimonium per alterutram partem confectam, & signatam Sigillo nostro dicti Capituli, & Ægidii Berthout prænotati, cujus Pacis formæ tenor ab initio usque ad finem de verbo ad verbum sequitur, in hunc modum:

Universis præsentibus & futuris, ad quos præsentes Litteræ pervenerint, Theobaldus Leodiensis Episcopus salutem, & cognoscere veritatem. Noverint universi & singuli, quòd cùm dissensio fuisset inter Nos ex una parte, & Nobilem Virum Ægi-

Ægidium dictum Berthout de Malines ex altera, occasione jurium in Villa Mechliniensium, tandem pro bono Pacis & de consilio proborum, videlicet Capituli nostri Leodiensis, Militum ac bonarum Villarum nostri Episcopatûs, concordatum est inter Nos & dictum Ægidium in modum qui sequitur:

Videlicet, quòd *Hevere*, *Musines*, *Humbeke*, *Leest*, *Heffene*, *Nieulant*, & *Neckerspoele*, & dictarum Villarum appendicia, sunt & erunt in perpetuum sub dominio & jurisdictione Episcopi & Ecclesiæ Leodiensis, sicut est Mechlinia.

Et judicio Scabinorum Villæ Mechliniensis, in omnibus negotiis, quæ judicium requirunt, ex nunc in antea, sub libertate, judicio & lege Mechliniensium, & mediante istâ ordinatione, omnes excessus, emendæ, obventiones & commoda, quæ proveniunt seu provenire poterunt ex judicio vel aliàs in Villa Mechliniensi, & in aliis Villis prædictis, & earum appendenciis, sive ex caussâ judiciaria seu libertate, vel jure, ac alio quocumque modo, erunt communia & æqualiter dividentur pro æquis portionibus inter Nos & Ægidium Berthout antedictum, salvis juribus Villæ prædictæ, prout ea Scabini Mechliniensium conservant.

Præterea omnes reditus, qui Nobis Episcopo ac Ægidio Berthout prædictis cedent in dictis locis & eorum appendiciis, erunt communes & æqualiter hereditariè dividentur inter Nos & Ægidium Berthout prædictum.

Nec potest alter nostrûm aliquid penitus acquirere in dictis locis, nisi interveniat utriusque consensus. Et si quid alter sine consensu alterius acquisierit, erit commune inter Nos. Insuper Villicus noster, qui Scultetus dicitur, habet instituere Scabinos in fidelitatem, quandocumque necesse fuerit Nobis tanquam Domino, ac Ægidio Berthout pro jure suo. Quod tale est, videlicet quòd in omni casu, super quo Villicus noster monebit Scabinos, qui super omnibus casibus, qui ad judicium Scabinorum spectant, potest & debet eos monere, statim post monitionem dicti nostri Villici, famulus Bertholdi potest ipsos monere, si velit, super eodem casu si præsens fuerit, nec non alio modo.

Nisi contigerit quòd Villicus noster in justitia prosequenda esset negligens vel remissus; in quo casu famulus Bertholdi potest requirere Villicum nostrum per tres dies placitorum, præsentibus Scabinis, quatenus super illo casu moneret Scabinos & faceret justitiam; & si Villicus noster hoc facere recusaret vel nollet, ex tunc famulus Bertholdi super illo casu potest monere Scabinos, & deberent Scabini de illo casu judicare ad monitionem ipsius, salvo jure in emenda, si quæ ac judicium pertinet. Et si tunc famulus Bertholdi in continenti monere negligat, semper Villico nostro monitio reservatur, ad quem spectat monitio super omni casu; & ad ejus monitionem semper Scabini judicare tenentur.

Præterea si contingat bellum insurgere, vel rixas moveri in prædictis locis, ubi Villicus noster præsens non fuerit, si famulus Bertholdi superveniat, nec sit ibi aliquis loco Villici, potest audire querimonias, indicere treugas, arresiare malefactores & eos ducere in prisonem, quæ est in Villa, ubi alii malefactores detinentur, secundùm quantitatem delicti. Qui malefactores debent tractari per monitionem nostri Villici & judicium Scabinorum, secundùm quod in aliis casibus superiùs est expressum.

Et quidquid dictus Bertholdus tenet & tenebit, ac ejus heres & Successores in dictis locis, tenet & tenebit ipse ac ejus Successores à Nobis ac nostris Successoribus, in Feodum tanquam homo noster ligius seu nostrorum Successorum, Episcoporum Leodiensium, qui erunt pro tempore.

Et ut omnia prædicta firmâ stabilitate consistant, Nos Episcopus prædictus, de consensu ac de voluntate Capituli nostræ Ecclesiæ Leodiensis, promittimus bonâ fide, quòd quocumque casu contingente, in perpetuum Nos vel nostri Successores non permutabimus, obligabimus, alienabimus, donabimus, vel vendemus ad tempus vel hereditariè Villam Mechliniensem, ejus appendentia, seu jura ad Nos pertinentia in dictis locis, in toto vel in parte; conservabimus Villam Mechliniensem in libertate ac francisiâ, quâ tenemus ac tenere debemus alias bonas Villas nostri Episcopatûs, salvis juribus Villæ Mechliniensis, pro ut ea conservant Scabini dicti loci; & in quantum poterimus ipsos defendere & eis assistere, non substinebimus quòd aliqua impedimenta vel injuriæ inferantur.

Et Nos Ægidius Berthout prædictus recognoscimus omnia suprà dicta pro Nobis & nostris Successoribus, & ea rata habemus, & consentimus ordinationi; promittentes bonâ fide pro Nobis ac nostris Successoribus Pacem & ordinationem superiùs expressas, & prout in Litteris præsentibus continetur, in perpetuum inviolabiliter observare.

Et

Et Nos Episcopus per dictam compositionem nihil plus concedimus Bertholdo de jurisdictone, & Dominio, & de accessionibus ad ea in dictis locis, quàm verba expressa in ipsa compositione posita significant.

Et Nos Bertholdus & omnes nostri Successores, quando levabimus Feodum nostrum ab Episcopo, jurabimus quòd in dictis locis, de jure ac dominio, & de accessionibus ad ea, non petemus, nec occupabimus per Nos vel per alium seu alios ultra id quod per verba expressa in hac ordinatione posita nobis conceditur.

Promittimus etiam Nos Bertholdus pro nobis & successoribus nostris bonâ fide, quòd in perpetuum, quocumque casu contingente, jus nostrum, quod habemus in Villa Mechliniensi & ejus appenditiis, mediante compositione prædictâ, non vendemus, obligabimus, alienabimus, permutabimus in toto vel in parte, hereditariè vel ad tempus, quin directè ad nostros heredes. . . . post nostrum obitum, istam ordinationem Pacis, jurabimus Nos & nostri heredes, prout in Litteris præsentibus continetur, fideliter observare, quotiescumque prædicta jura nos continget relevare à Domino nostro Leodiensi Episcopo, qui erit pro tempore.

Quæ omnia jura prædicta tam Nos quàm heredes nostri debemus tenere in Feodum ligium à Domino nostro Leodiensi Episcopo, & aliis Episcopis, qui pro tempore Ecclesiæ Leodiensi succedent. Et si contigerit Nos vel heredes nostros obligare seu alienare jura nostra in dicta Villa Mechliniensi seu ejus appenditiis, prout dictum est, Nos recognoscimus pro nobis & nostris Successoribus, quòd eo tempore Feodum amittemus prædictum.

Et Nos Theobaldus Episcopus Leodiensis prædictus, quia prædictam Pacem firmam & stabilem manere volumus in perpetuum, Sigillum nostrum præsentibus Litteris, unà cum Sigillo Capituli nostræ Ecclesiæ Leodiensis, duximus apponendum. Et Nos Præpositus, Decanus Archidiaconi, totumque Capitulum majoris Ecclesiæ nostræ Leodiensis, approbamus & gratam habemus Pacem & ordinationem prædictas, & in eas consentimus, secundùm quod præsentibus est expressum, & eas firmiter promittimus in perpetuum observare: propter quod Sigillum Ecclesiæ nostræ, unà cum Sigillo Reverendi Patris, Domini nostri Leodiensis Episcopi, præsentibus est appensum.

Et Nos Ægidius Berthout prædictus, quia prædictam ordinationem Pacis volumus in perpetuum inviolabiliter obsevari tam à nobis quàm à nostris Successoribus, præsentibus Litteris Sigillum nostrum, unà cum Sigillis prædictorum Domini Episcopi & Capituli, duximus apponendum.

Nos Magistri Communitatis, Scabini & Jurati, Consilium & tota Communitas Villæ Mechliniensis, de voluntate & ad requisitionem Domini nostri Episcopi Leodiensis & Capituli, ac Ægidii Berthout prædictorum, gratam habemus dictam Pacem seu Ordinationem, ac in eas consentimus, & promittimus benè & fideliter observare & facere observari, tam à singulis nostrûm, quàm ab Ægidio Berthout ac ejus heredibus memoratis. Et singulis annis jurabimus, quando de novo instituemur ad Consilium Villæ, nos præsentem ordinationem observaturos, & facere observari, pro ut superiùs est expressum.

Et Nos Episcopus prædictus, de consensu Capituli nostræ Ecclesiæ Leodiensis, promittimus bonâ fide pro Nobis & nostris Successoribus, Bertholdo, sicut ligio fideli nostro, & Villæ nostræ Mechliniensi præstare auxilium contra quoscumque, & in quibuscumque necessitatibus, pro defensione jurium eorum.

Et Nos Ægidius Berthout pro nobis & heredibus nostris, Nos etiam Magistri Communitatis, Scabini, Jurati, Consilium, totaque Communitas Villæ Mechliniensis, promittimus bonâ fide, pro nobis & nostris Successoribus, præstare auxilium contra quoscumque, & in quibuscumque necessitatibus, ipsi Episcopo, tanquam Domino nostro, & Ecclesiæ Leodiensi, pro defensione jurium eorum.

Et quantum ad auxilium, tam impugnando quàm defendendo, præstando contra quoscumque adversarios Ecclesiæ Leodiensis, seu Villæ Mechliniensis prædictæ, Nos Ægidius Berthout prædictus ac nostri Successores minimè poterimus excusari occasione alicujus Feodi à quocumque alio Domino relevati seu relevandi, vel nos Mechlinienses occasione consuetudinis Marchiæ seu confinium habitorum cum vicino Domino, secundùm possibilitatem sitûs nostri, quam debet videre Dominus noster, imminente guerrâ, cum Capitulo suo, Militibus, Consilio nostro, Villæ Mechli-

Mechlinienſis ac aliarum bonarum Villarum Epiſcopatûs, vocatis & congregatis in Capitulo Leodienſi, prout moris eſt: & debemus ſtare ordinationi eorum, penſatis & conſideratis ſitu & poſſibilitate prædictis.

Et nos Magiſtri, Scabini, Jurati, & Conſilium & tota Communitas Villæ Mechlinienſis prædictæ, ad requiſitionem prædictorum Domini noſtri Epiſcopi, Capituli, & Ægidii Berthout, ad majorem ſtabilitatem prædictarum ordinationis & Pacis, præſentibus Litteris Sigillum noſtræ Communitatis, unà cum prædictis Sigillis, duximus apponendum.

Et Nos prædicti Epiſcopus, Capitulum, Ægidius Berthout ac Communitas Villæ Mechlinienſis rogamus Nobilem Virum ARNOLDUM Comitem de Los & de Chiney, quatenus Sigillum ſuum velit apponere præſentibus, in teſtimonium veritatis.

Et Nos ARNOLDUS Comes de Los & Chiney prædictus, ad requiſitionem prædictorum, Sigillum noſtrum præſentibus Litteris, unà cum prædictis Sigillis, duximus
1307. apponendum. Datum anno Domini milleſimo trecenteſimo ſeptimo, feriâ ſextâ poſt Feſtum B. Andreæ.

Cumque Nos, ſicut proborum intereſt, ordinationem dictæ Pacis, in qua aliàs expreſſè conſenſimus, ut eſt dictum tenere & inviolabiliter obſervare, & obſervatam in perpetuum remanere velimus, affectemus pariter & cupiamus, prout promiſimus, præcipuè ob urgentem, probabilem, eminentem & veriſimilem neceſſitatem Villæ noſtræ Mechlinienſis prædictæ, extra noſtram Diœceſim infra Brabantiam ſituatæ, hujuſque conditionis, quòd homines ejuſdem neceſſe habent cum ſuis familiis & mercaturis eorum in mercandiſiis ſuis exercendis, quaſi per totas mundi partes multifariè circuire, ſine cujus Pacis perſeveratione & conſummatione Villa noſtra prædicta & homines ejuſdem in ſtatu proſpero & tranquillo permanere non poſſunt.

Nos affectantes & volentes, ob utilitatem & commodum Eccleſiæ noſtræ, Patriæ & Villæ Mechlinienſis, ut eſt dictum, procedere ſecundûm formam dictæ Pacis præconceptam ac Sigillis prædictis conſignatam, ut eſt dictum, volumus & conſentimus expreſſè formam Pacis prædictam in perpetuum firmiter obſervari, & ad majorem munitionem & ſtabilem ſecuritatem de præmiſſis, abſque aliquo modo contraveniendi in poſterum, præſentes Litteras Sigilli noſtri appenſione roborari fecimus.

Et Nos ÆGIDIUS BERTHOUT ſupradictus, quoniam formam Pacis prædictam Sigillo noſtro ſignavimus, à promiſſis reſilire nolentes, volumus dictam Pacis ordinationem, ſemper firmiter obſervare & à noſtris heredibus ſeu Succeſſoribus inviolabiliter in perpetuum obſervari. Et in munimen & ſtabilitatem præmiſſorum abſque aliquo modo contraveniendi, per Nos vel heredes, aut Succeſſores noſtros, præſentibus Litteris Sigillum noſtrum, unà cum Sigillo Domini noſtri Epiſcopi ſuprà dicti, duximus apponendum.

Et Nos THEOBALDUS Epiſcopus, & Ægidius Berthout prædicti, ad majorem ſecuritatem de præmiſſis, requirimus & rogamus dilectos & fideles noſtros Magiſtros Communitatis, Scabinos, Juratos, Conſilium ac totam Communitatem Villæ Mechlinienſis ante dictæ, quatenus dictam Pacem, ſecundùm formam prædictam firmiter & inviolabiliter obſervent, & juvent in perpetuum obſervari, quodque Sigillum ſuum commune, unà cum noſtris Sigillis, præſentibus apponant.

Nos autem Magiſtri Communitatis, Scabini, Jurati, Conſilium ac tota Communitas Villæ Mechlinienſis, ad requeſtam Domini noſtri Epiſcopi, ac Ægidii Berthout prædictorum, laudamus & approbamus formam Pacis prædictam. Et promittimus dictam Pacem tenere firmiter & obſervare, & juvare pro poſſe noſtro obſervari. Et in horum teſtimonium Sigillum noſtrum commune, unà cum Sigillis prædictis, præſentibus Litteris duximus apponendum.
1308. Datum anno Domini milleſimo trecenteſimo octavo in craſtino Feſti B. Andreæ Apoſtoli.

Mechlinia oppignorata Comiti Hannoniæ & Hollandiæ.

Verum cum ditio Leodienſis maximis agitaretur turbis, ſummoque foret in diſcrimine, *Adolphus Marcanus* Leodienſis Antiſtes a *Clemente V.* Rom. Pont. non gravatè obtinuit Anno. 1313. ut ad belli gerendi, maleficoſque compeſcendi, Mechliniam *Guilielmo* Hannoniæ & Hollandiæ Comiti oppignoraret pro XV. florenorum millibus; ſed quæ intra quinquennium teneretur eluere.

Anno

Anno 1315. *Florentius Berthout* eidem Comiti vendidit Advocatiam oppidi Mechlinienſis cum omnibus inde dependentibus pro cenſu annuo duorum millium & trecentis libris groſſis. Tabulas exhibet *C. Butkens* in ſuis probationibus Trophæorum Brabantiæ idiomate Flandrico pag. 149.

Huic oppignorationi ſeſe oppoſuit *Ioannes III.* Dux Brabantiæ, a quo prætendebat Advocatiam oppidi Mechlinienſis teneri in feudum, quæ diſſenſio ferè in acre exarſit bellum; ſed amicorum interventu ſopitum, ut præfatus *Guilielmus* Clientelam præſtaret Duci Brabantiæ, uti fecit Anno 1316.

Cum vero Comes alteram partem, quam ab Epiſcopo oppignoraverat, reſtituere compelleretur, pretio ei reſtituto, ſentiens ſibi parum commodam Advocatiam urbis procul diſſitæ, eam præfato *Florentio de Berthout* revendidit, & Anno 1319. Mechlinienſes abſolvit a juramento fidelitatis; & ita Mechlinia ad antiquos ſuos Dominos reverſa eſt. *Reſtituitur Epiſc. Leod.*

Hinc paucis annis elapſis animum *Adolphi* Antiſtitis, uti plurium anteceſſorum, iſthæc pulſavit cogitatio, ut Mechliniam, Leodienſibus ſemper refractariam & infidam, & e quâ plus moleſtiæ quam quæſtus perciperet, tandem aliquando abſolute divendere, ſi modo præter Brabantum potens foret ejus rei emptor, obtulit ſe *Ludovicus Nivernenſis* Flandriæ potentiſſimus Comes, Mechliniamque ingenti pecuniæ ſummâ ab Epiſcopo & Capitulo Leodienſi obtinuit. Has inter conditiones, ut illa uniatur reliquo totius Flandriæ corpori, nec dimembrari ab eo poſſit; deinde ut Comites illam obtineant ab Eccleſiâ Leodienſi in beneficium, ſintque perpetuo Clientes; expreſſè etiam conventum, quod Flandriæ Comes in feudum teneret a prædictâ Eccleſiâ Leodienſi oppidum Geraldimontenſe & Caſtrum de Bornhem, quæ olim Anno 1163. Guido Flandriæ Comes ab Eccleſiâ Leodienſi in feudum acceperat, tamquam unum feudum a præfatâ Eccleſiâ Leodienſi reciperet, ſalvo & retento prædicto Epiſcopo & ſuis ſucceſſoribus jure conferendi Præpoſituram ſive Abbatiam ſecularem *S. Rumoldi* Mechlinienſis: pretium fuit ut ante dictum 100000. Librarum Turonenſium. Actum primitus Cameraci Anno 1333. menſe Julio; & finaliter litteræ expeditæ fuerunt in Capitulo Leodienſi die 2. Octobris. Diploma exhibetur in Supplemento Diplom. A. Miræi parte II. Cap. 124. item Diploma Ludovici Comitis Flandriæ quo teſtatur in præmiſſâ venditione reſervatam fuiſſe Epiſcopis Leodienſibus præpoſituram ſive Abbatiam ſecularem S. Rumoldi Mechliniæ, quod refertur ibidem cap. 125. quæ Diplomata hic duximus inſerenda. *Mechlinia vendita Comiti Flandriæ.*

Univerſis & ſingulis præſentes Litteras viſuris & audituris LUDOVICUS Flandriæ, Nivernenſis ac Regiteſtenſis Comes, ſalutem in Domino ſinceram. *Ex Baluſio in Vitis Paparum Avenionenſium Tom. 2. pag. 549.*

Litteras à Reverendo in Chriſto Patre ac Domino noſtro, Domino ADOLPHO Dei gratiâ Leodienſi Epiſcopo ejuſque Venerabili Capitulo Eccleſiæ Leodienſis, ſuper alienatione & tranſlatione Oppidi Mechlinienſis, Cameracenſis Dioceſis, & pertinentiarum ejuſdem, in Nos & Succeſſores noſtros Comites Flandriæ, factas pro certa pecuniæ ſumma, Nos recepiſſe & habere noveritis in hæc verba:

Univerſis præſentes Litteras inſpecturis, ADOLPHUS Dei gratiâ Leodienſis Epiſcopus totumque Capitulum majoris Eccleſiæ Leodienſis, ſalutem in Domino ſinceram cum notitia veritatis.

Noveritis quod Nos conſiderantes, quod Oppidum noſtrum Mechlinienſe, cum ſuis pertinentiis & juribus univerſis, Cameracenſis Dioceſis, extra noſtram poteſtatem & diſtrictum, in medio quaſi Brabantiæ ſituatum, taliter aliorum Principum & Dominorum temporalium juriſdictionibus, territoriis, & diſtrictibus incluſum ſit & conſtrictum, quod ad illud Nobis & noſtris, præcipuè temporibus guerrarum, quæ,

 proh

proh dolor, in partibus illis frequenter insurgunt, securus non patet aditus nec egressus, quodque dicto Oppido & habitatoribus ipsius debitè præesse eorumque servitiis & subsidiis, Nobis & Ecclesiæ nostræ debitis, liberè gaudere non valuimus nec valemus, prout nec nostri Prædecessores, bonæ memoriæ, poterant temporibus retroactis.

Unde gravia damna & dira pericula Nobis & nostris sæpius emerserunt, quodque tam propter præmissa, quam propter nonnullas graves & indebitas rebelliones hominum & habitatorum prædictorum, contra Nos & Prædecessores nostros motas, dictum Oppidum, cum dictis suis juribus & pertinentiis, Nobis & Ecclesiæ nostræ quasi sterile semper fuerit & infructuosum.

Et ob hoc præmissis & quàm pluribus aliis, quæ Nos movere poterant & debebant, possunt & debent, in considerationem sollicitam deductis, diligenti tractatu non tantùm semel, sed pluries inter Nos, propter hoc in Capitulo nostro congregatos, præhabito, providâque deliberatione præmissâ, ut Ecclesiæ nostræ Leodiensis meliora & utiliora prospiceremus, Nobili & potenti Principi, Nobis in Christo dilecto, Domino Ludovico Flandriæ, Nivernensi, ac Regitestensi Comiti, Oppidum nostrum Machliniense prædictum, cum appendiciis, accessoriis, & pertinentiis suis universis, nec non cum omni districtu, honore, potestate, mero mixto imperio, omnimoda jurisdictione, feodis, homagiis, gardiis, fructibus, redditibus, obventionibus, exitibus, emolumentis, & aliis juribus quibuscumque, vendidimus, tradidimus, & deliberavimus, vendimus, tradimus, & deliberamus, pro certo & competenti pretio,

Videlicet pro centum millibus librarum Turonensium nigrorum, grosso Turonensi pro sedecim denariis Turonensibus computato, de quo Nobis est congruè satisfactum, & quod in Ecclesiæ nostræ Leodiensis utilitatem jam convertimus & profectum; ipsumque Oppidum cum dictis appendiciis, accessoriis, & pertinentiis, necnon & omne dominium, districtum, honorem, potestatem, merum mixtum imperium, omnimodam jurisdictionem, feoda, homagia, gardia, redditus, obventiones, exitus, emolumenta, & omnia alia quæ Nobis & Ecclesiæ nostræ Leodiensi competunt, seu competere possunt quoquomodo, conjunctim vel divisim in ipso Oppido, ejus appendiciis, accessoriis, & pertinentiis, in ipsum Comitem per se & Successores suos Comites Flandriæ, perpetuò possidendum & tenendum transtulimus irrevocabiliter & transferimus per præsentes sub modis & forma qui sequuntur.

Videlicet quod dictum Oppidum cum appendiciis, accessoriis & pertinentiis, honore, districtu, potestate, & aliis, ut prædictum est, universis, unà cum Geralmont & Bornehem, cum eorum appendiciis, accessoriis, & pertinentiis, quæ idem Comes & sui Prædecessores à Nobis in feodo tenuerunt & tenent, per dictum Comitem & suos Successores prædictos, à Nobis Episcopo & Successoribus nostris Episcopis Leodiensibus, de cetero in & sub uno feodo & homagia tenebuntur;

Ita quod ab ipso Comitatu, ratione terræ Imperii, nullis umquam temporibus alienari valeant, nec in alium quemlibet, quàm in Comitem Flandriæ transferri: hoc excepto, quod Bornehem, cum pertinentiis suis, ab ipso Comite ulterius in feodum dari, vel jam datum teneri valeat & esse retrofeodum nostrum & Ecclesiæ nostræ prædictæ, conventione qualibet hactenus in contrarium habitâ non obstante.

Et ut ipsum feodum dicti Oppidi Machliniensis, cum Geralmont & Bornehem, sic unitum perpetuis temporibus cum dicto Comitatu Flandriæ, ut prædictum est, firmius & fortiùs conjungatur & uniatur, volumus & consentimus, quod Comes Flandriæ, qui nunc est, & ejus Successores Comites Flandriæ, qui erunt pro tempore, dato quod ipsorum aliquem vel aliquos absque herede masculo vel nullo prorsus herede ex propria carne relicto, futuris temporibus decedere contingeret & ingredi viam universæ carnis; præfatum feodum ipsius Oppidi cum Geralmont & Bornehem sic unitum, non obstantibus quibuscumque consuetudinibus, usibus, legibus, juribus, vel Statutis Civitatis vel Diocesis Leodiensis vel aliarum partium quarumcumque contrarium forsan innuentibus, statuentibus, vel tenentibus, ad illum qui in dicto Comitatu, Comiti præmortuo legitimè succedet, liberè transmittant.

Et tenebuntur tam dictus Comes qui nunc est, quàm ejus Successores Comites Flandriæ, dictum feodum à Nobis Episcopo & Successoribus nostris Episcopis Leodiensibus relevare & aliàs de eo facere quæ boni & legales vassalli Dominis suis facere tenentur.

Non tamen intendimus per inhabitam separationem prædicti Oppidi à prædicto Comitatu, seu unionem ipsius ad prædictum Comitatum, ipsum Oppidum conjungere

re feodo vel retrofeodo, quod Nos vel ipse tenemus ab Imperio, à Rege Franciæ, vel Alemaniæ.

Nec etiam est intentionis nostræ, quod ab ipso Comite vel ejus Successoribus pro relevio vel ratione relevii quidquam exigatur vel solvatur.

Et debemus Nos & Successores nostri dictum feodum sic unitum cum Geralmont & Bornehem, cum juribus & pertinentiis suis, ut est dictum, universis, ipsi Comiti & ejus Successoribus Comitibus Flandriæ prædictis erga quoscumque, ut bonus Dominus feodi, defendere & garandizare.

Et quamvis intentionis nostræ non existat, quod virtute translationis universalis dicti Oppidi Machliniensis cum juribus & pertinentiis suis, de quo superiùs mentio habetur, transferatur in ipsum Comitem & ejus Successores prædictos jus conferendi, providendi, seu disponendi de Abbatia seculari seu Præpositura dicti Oppidi & juribus ejusdem, de qua nulli potest nisi Canonicis provideri, tamen per eam in dictum Comitem & præfatos ejus Successores omnia quæ in ipso Oppido, ejus appendiciis, accessoriis, & pertinentiis ad Nos, alterum nostrum, seu Ecclesiam Leodiensem communiter vel divisim spectant vel spectare possunt quoquomodo, sic universaliter transferre volumus & intendimus, quod præter superiùs expressa, nihil penitus retinemus in eisdem, constituentes ipsum Comitem traditione præsenti omnium & singulorum prædictorum, quæ ibidem habuimus & habere potuimus, sub modis & forma superiùs expressis, ex nunc verum & legitimum juris & facti possessorem.

Et promittimus bonâ fide quòd Nos & Successores nostri præmissa omnia & singula firmiter & inviolabiliter tenebimus & observabimus, & quòd contra ea ullis unquam temporibus non faciemus nec veniemus per Nos vel per alium, tacitè vel expressè, qualibet arte, cavillatione, vel ingenio, directè vel indirectè, Nos & bona nostra ac Ecclesiæ nostræ Leodiensis ubilibet existentia, præsentia & futura, tenore præsentium ad hoc efficaciter obligantes;

Renuntiantes in hoc facto exceptioni doli mali, vis, metûs, circumventionis, rei non sic gestæ, exceptioni non numeratæ pecuniæ, non traditæ, non solutæ, in utilitatem Ecclesiæ non conversæ, solemnitatis & formæ, quæ in alienationibus rerum Ecclesiasticarum necessariæ sunt aut requiruntur de consuetudine vel de jure, non observatis Authenticis: *Hoc jus porrectum legi jubemus*, Capitulo *Sine exceptione*, Constitutioni *Hoc consultissimo*, restitutioni in integrum, privilegio crucis sumptæ & sumendæ, ac omnibus aliis privilegiis, gratiis, & indulgentiis sub quacunque forma verborum nobis vel Ecclesiæ nostræ à Romanis Pontificibus aut Prælatis aliis, seu ab Imperatoribus, Regibus, aut aliis quibuscunque Principibus impetratis, datis, vel concessis, seu in posterum impetrandis, dandis, vel concedendis, & quòd eis contra præmissa vel aliquod præmissorum uti non poterimus, etiamsi gratis concederentur vel darentur, ac omnibus aliis exceptionibus juris & facti omnibus cavillationibus, subterfugiis consuetudinibus, legibus, usibus, cautelis, & statutis per quæ præmissa seu eorundem effectus in toto vel in parte impediri possent quomodolibet vel tardari; juri dicenti generalem renunciationem non valere, ac omnibus aliis quæ nobis & Ecclesiæ nostræ Leodiensi prodesse possent quomodolibet in hac parte & ipsi Comiti seu ejus Successoribus aliquatenus obesse.

Et ad majorem securitatem omnium & singulorum præmissorum, supplicamus Reverendo in Christo Patri ac Domino, Domino Walleramo Dei gratiâ Coloniensi Archiepiscopo, quatenus præmissa omnia & singula, quæ ad tam evidentem utilitatem & profectum nostræ Leodiensis Ecclesiæ, cum multa deliberatione & maturo consilio, facta sunt & provisa, laudare velit & approbare, ac suâ Auctoritate Metropolitanâ confirmare, Decretum suum super iis interponendo, & defectum, si quis sit, eadem Auctoritate supplendo.

In quorum omnium Testimonium & munimen Sigilla nostra præsentibus Litteris sunt appensa. Datum & actum in Capitulo nostro prædicto, vigesimâ octavâ die mensis* anno Domini millesimo trecentesimo trigesimo tertio. *Julii.

Hinc est quod Nos Ludovicus Comes prædictus Oppidum Machliniense prædictum sub modis & forma superiùs expressis, Nobis venditum esse recognoscentes, ipsum cum *Geralmont* & *Bornehem* unitum & conjunctum, ut præmittitur, ab eodem Domino Episcopo & ejus Successoribus Episcopis Leodiensibus, qui pro tempore fuerint successivè, in feodum relevare sibique homagium ac alia de ipso feodo facere, quæ Dominis suis boni vassalli facere tenentur, & à Comitatu Flandriæ dictum feodum sic unitum non alienare vel disjungere, nec in alium vel in alios, quam in Nos &

Successores nostros Comites Flandriæ transferre, ceteraque omnia & singula superiùs in dictis Litteris expressa, in quantum Nos tangunt & tangere possunt quoquo modo, facere, tenere, adimplere, & inviolabiliter observare, pro Nobis ac nostris Successoribus prædictis promittimus bonâ fide, Nos & ipsos Successores nostraque & cujuslibet eorum bona omnia & singula, mobilia & immobilia, tam præsentia quàm futura, ubicunque fuerint, ad hæc specialiter & efficaciter obligando.

Renuntiantes in hoc facto exceptioni doli mali, vis, metûs, circumventionis, læsionis, deceptionis rei aliter gestæ quam scriptæ, quibuscumque privilegiis, beneficiis, gratiis, indulgentiis à Romanis Pontificibus, Imperatoribus, Regibus, aut quibuscumque Principibus ac Prælatis, & aliis sub quacumque forma verborum impetratis, datis, concessis, impetrandis, dandis & concedendis, omnibus cavillationibus, subterfugiis ac cautelis, & generaliter ceteris auxiliis & remediis, tam juris quàm facti, quæ nobis & Successoribus nostris prædictis, prodesse, præfatisque Dominis Episcopo & Capitulo sive futuris Successoribus Episcopis Leodiensibus aut Ecclesiæ Leodiensi obesse possent in præmissis vel aliquo præmissorum, & per quas ea vel eorum aliqua impediri valeant aut in aliquo retardari; ita quod valeat hujusmodi renuntiatio generalis, quemadmodum specialis fieret & expressa.

In quorum omnium testimonium & munimen, Nos Ludovicus Comes prædictus, pro Nobis & nostris Successoribus, præsentes Litteras eidem Domino Episcopo & Capitulo contulimus, Sigillo nostro majori, quo utimur, & uti consuevimus, sigillatas.

1333. Datum anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo tertio.

Ex Vita S. Rumoldi in Actis SS.

Nos Ludovicus Flandriæ, Nivernensis & Regitestensis Comes, notum facimus universis, quod licet Reverendus in Christo Pater ac Dominus noster & Consanguineus carissimus, Dominus Adulphus Dei gratiâ Leodiensis Episcopus & ejus Venerabile Capitulum Ecclesiæ Oppidum Machliniense cum omnibus suis pertinentiis in Nos & nostros Successores Comites Flandriæ titulo venditionis & emptionis, sub certis modis & formis, prout in Litteris super hoc confectis pleniùs est expressum, interveniente tractatu universaliter transtulisse noscantur;

Collationem tamen & dispositionem Præposituræ seu Abbatiæ secularis Beati Rumoldi Machliniensis, cum suis attinentiis, eidem Domino Episcopo & ejus Successoribus Episcopis & Ecclesiæ Leodiensi recognoscimus esse perpetuis temporibus reservatas, & in contractu hujus venditionis & emptionis exceptas; prout in Litteris venditionis prædictæ pleniùs & non aliter continetur.

In quorum testimonium his Litteris Sigillum nostrum duximus apponendum.

1333. Datum apud Tenerimundam anno millesimo trecentesimo tricesimo tertio, die XXI. mensis Octobris.

Barth. Fisen in Historiâ Ecclesiæ Leodiensis ad hunc annum refert sequentia, parte 2. pag. 82. „ Quam ingratum fuit hoc pactum Mechlinensibus, „ qui satis intelligebant in servitutem è libertate se labi: neque jam Principis alicujus amicitiam ut hactenus Brabanti, sed dominationem esse subeundam: tam Leodienses omnes improbarunt, maximamque incurrit Episcopus cum Clero invidiam, quod Ecclesiam Leodiensem urbe nobilissimâ „ spoliasset. Comitia habuit *Adolphus* quibus se purgaret; gravique oratione ostendit, eam urbem jam tum ab *Henrici Gueldri* Principatu rebellem, „ neque militiâ, neque vectigalibus ullum Ecclesiæ subsidium tulisse, contra bellis omnibus Brabanto adhæsisse; etiam in Leodios. Tantas igitur „ vires cum Patriæ non potuerint adjungi, hostibus fuisse detrahendas. Si „ quid Ecclesiæ videatur hoc pacto decessisse ingentem auri vim esse collatam, quâ novæ vires, dignitasque comparari possit." Et post pauca pergens. „ Sub hæc advenerunt Mechliniensium Oratores in Principum oculis „ deprecaturi, ne ab Ecclesiæ Leodiensis ditione sejungerentur. Verum cum „ non audirentur, Leodium descenderunt: ibique in Ordinum Conventu „ populi Mechliniensis mentem non esse palam affirmarunt, ut a ditione „ Leodiensi separarentur; quod ut ne fieret, aut ratum haberetur centies &

„ ipsi

„ ipsi millenos regales offerebant. Secundâ populi Leodiensis admurmuratione excepti sunt, probatumque faustis acclamationibus quod proponebant. Verum respondit Episcopus, serò id agi, quod pacti tabulæ publicâ fide consignatæ essent. Tristes ad hæc, ad suos abiêre Legati " &c. Hactenus *Fisen.*

Cæterum cum intercederet *Ioannes III.* Dux Brabantiæ, omnemque moveret lapidem ne in verba emptoris juraret Mechlinia, dictitans eam quam Gueldrus vendiderat portionem esse suæ Clientelæ ac beneficii, Mechlinienses in Brabantum promptiores, quos *Ludovicus* præfectum urbis, cæterosque Officiales miserat capiendæ possessioni: excedere urbe cogunt, fœdereque se jungunt Duci Brabantiæ: hinc inter illum & Comitem acre exarsit bellum, varioque eventu sæpius pugnatum est, post hæc *Philippo* Francorum Rege partes suas interponente, hic belli æstus deferbuit, qui sequestrem se constituens Mechliniam eatenus tenuit, donec de partium jure penitus edoceretur: is dum moras nectit, & urbem administrat, visum fuit partibus expedire magis, ut concordiæ modus inveniatur. Anno itaque 1336. ultimâ Aprilis Actum Teneramundæ, ut Dux Brabantiæ & Comes Flandriæ Mechliniam pariter possiderent, Brabantus Flandrum, Flander Episcopum agnoscat feudi Dominum, Vectigalia & census æqualiter partirentur, Scultetum & Quæstorem simul constituerent: qui ad Neckerspoelam morantur Cives Duci, qui vero ad Blydenbergam Flandro subessent, neutri invito alteri munitiones construere liceret.

Iniqua hæc & contra jus, & æquum, juramentumque quod Flander præstiterat, Conventio non mediocriter exacerbavit Episcopum, qui litteris humanitatis plenis, die undecimâ mensis Junii sequentis anni datis, Mechlinienses monet ne Brabantum admittant, aut pravis ejus suggestionibus obaudiant, plurimaque illis pollicitus est, sed surdis canebatur fabula, unde cum diu non convenissent inter illos, parum abfuit, quin arma eâ de re corriperent.

Anno dein 1346. mense Junio *Ludovicus Cressius* Comes Flandriæ Mechliniam *Ioanni III.* Duci Brabantiæ totam cessit pro LXXXV. millibus aureorum regalium, juramento a *Clemente V.* Pontifice solutus, quo tenebatur, ne id oppidum unquam alienaret. Ita Meyerus. Divæus hoc modo: Mense Junio Dux noster cum *Ludovico* Comite Flandriæ convenit ut persolutis Comiti LXXXV. millibus regalibus, totam Mechliniam obtineret, impetraretque Sacramenti ejus quo juraverat Leodiensibus Mechliniense oppidum a reliquâ Flandriâ nunquam avulsum iri, absolutionem. Porro ne id fieret apud *Clementem* Pontificem summopere obnitebantur Leodienses, ut vix intercessu *Philippi* Regis Francorum, Comes religione jurejurandi liberaretur. Actum hoc 26. Junii eodem anno.

Comes Flandriæ cessit Mechliniam Duci Brabantiæ.

Verum antequam hæc pecunia numeraretur *Ludovicus* Comes moritur, cæsus in prœlio Cressiaco eodem anno, cui successit *Ludovicus Malanus* Ludovici præfati filius, hic ductâ uxore *Margareta* filiâ Ducis Brabantiæ, supradictæ, summæ gratiam socero suo fecit, & universam Mechliniam eidem concessit. Litteris datis ad D. Quintinum anno 1347. die 6. Junii, quas litteras refert. *C. Butkens* in Probationibus Trophæorum Brabantiæ pag. 182.

Sed eo mortuo quæstionem movet *Wenceslao & Joannæ* Brabantiæ Ducibus super dotatione uxoris suæ *Margaretæ* Brabantinæ. Sopitus tandem belli hujus turbo interveniente *Guilielmo* Hannoniæ & Hollandiæ Comite, haud negligente commodi sui, pacis arbitro; quippe Heusden oppidum sibi & Mechliniam Comiti Flandriæ adscripsit. Actum Athi die 23. Julii Anno 1357.

Dein *Ludovici Malani* filia unica & hæres *Margareta* suis nuptiis Ao. 1369. juncta *Philippo* Audaci Burgundiæ & Brabantiæ Duci &c. Mechlinia in Francicam Burgundiæ Ducum transiit familiam; quibus nuptiarum itidem jure *Maximilianus* Austriacus cum *Mariâ Caroli* Audacis filia & hærede succedens, aditum ad Mechliniam, & has Provincias aperuit, qui inter innumeros latissimæ dominationis suæ titulos, etiam Mechliniæ locum dederunt.

Magnus Senatus Belgicus.

Sedem habet in hac urbe Magnus Senatus Belgicus, quod Parlamentum vocant, ad quem ultima est in Belgio provocatio, quod *Philippus Bonus* Belgarum princeps erexit Anno 1455. suamque semper Senatores Aulam sequi voluit. Hac ratione subditorum lites appellatione cogniturus, ac quæ alicujus forent momenti eo judicio finiturus; frustra obnitente Senatu Parisiensi, & jurisdictionem, resortionemque Gallicam ex antiqua & perpetuatâ consuetudine longissimè extendere ambiente. Postea *Carolus Audax* Anno 1473. hanc Curiam fixâ sede stabilivit Mechliniæ, ne jus sibi reddi petentibus necesse foret Aulam sectari: cujus Curiæ ipsemet, ipsiusque in absentia Cancellarius, atque hoc non præsente Episcopus Tornacensis, caput erant: constituitque Præsides duos, Consiliarios Ordinis Ecclesiastici novem, profanos decem, e quibus quatuor Equestris Ordinis, quos virtus, legumque studium supra vulgus erexerat, supplicum libellorum Magistri sex &c.

Verum præclari, magnificique Senatus institutio cum *Caroli Audacis* vitâ desiit, quemadmodum & cœptum regali animo, sumptuque Palatium, donec anno 1503. *Philippus Austriacus* Belgarum Princeps in Hispaniam nuptiarum causâ proficiscens, Senatus formam a *Philippo Bono* Mechliniæ institutam, paucis in commodiorem formam mutatis restitueret, relicto Præside uno, Consiliariis sedecim, Scribis duobus, Secretariis octo, cum Procuratore Principis. Pars Bruxellis sedem fixit, assumpto Concilii Sanctioris, aut Privati nomine. Diploma *Philippi Austriaci* refertur in Supplemento Diplom. *A. Miræi*, Parte II. Cap. CXLVI. ut sequitur.

Translatum è Gallico Idiomate è libro Statut. Mechlin.

Philippus Dei gratiâ Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Limburgi, Luxemburgi, & Gelriæ, Comes Flandriæ, Habsburgi, Tyrolis, Artesiæ, & Burgundiæ, Palatinus Hannoniæ, Lantgravius Alsatiæ, Marchio Burgaviæ, & S. R. I. Hollandiæ, Zelandiæ, Ferretæ, Kiburgi, Namurci, & Zutphaniæ, Dominus Frisiæ, Marchiæ Sclavonicæ, Portenaviæ, Salinarum & Mechliniæ, omnibus has præsentes Litteras visuris, salutem.

Quoniam bonitate & providentiâ Divinâ, quâ omnia reguntur ac gubernantur, constituti & ordinati sunt Principes ad regimen & gubernationem Principatuum ac Dominiorum, ad hoc singulariter, ut per eos nomine Dei Creatoris nostri, terræ & subditi gubernentur ac dirigantur in bona unione, concordia, & laudabili politia: quod fieri nequit, nisi justitiâ bene ordinatâ ac regulatâ, quæ est Reipublicæ anima.

Qua in re semper optavimus & exoptamus omni munere nostro fungi, ad bonum & honorem nostrum, atque ad bonum terrarum nostrarum, ac subditorum:

Et quoniam ante hac, nostrum Supremum Consilium consueverit sequi Prædecessores nostros, & Nos, ad quod semper pertinuit cognitio & jus judicandi per appellationem de causis plurium nostrarum terrarum, & in prima instantia de causis dependentibus à nostra Supremitate & Auctoritate, quarum cognitio ad Nos pertinet.

Et cum quotidie longè major causarum multitudo illuc affluat & superveniat quàm unquam antea: adeoque si mandaremus prædicto Supremo Consilio ut sequatur Nos, qui intra longum tempus, uti verosimile est, deinceps haud diu erimus in eodem loco Justitia prædicti nostri Supremi Consilii ac subditi nostri, qui illo egent aut indige-

digebunt, tam pro expeditione suarum litium, quàm pro Decretis Judicialibus, magnopere retardarentur, & damnum paterentur;

Quin imo impossibile foret easdem lites æquè, commodè ac fideliter audiri, examinari, ac decidi, neque Registra æqualiter videri dum opus fuerit, neque justitiam fieri æquè bonam ac brevem, quàm si ordinaremus dictum nostrum Supremum Consilium fixum in aliquo loco, ad quem subditi nostri commodum haberent refugium atque recursum pro causis supra dictis, non recurrendo ad Nos:

Notum facimus, Nos consideratis rebus ante dictis, & præhabito consilio ac deliberatione quorumdam de nostro Sanguine, nec non dilecti & fidelis nostri Equitis & Cancellarii Domini de Maigny, aliorumque Consiliariorum nostrorum, mandasse, instituisse, ac constituisse, prout mandamus, instituimus, & constituimus prædictum nostrum Supremum Consilium fixum & stabile, formâ, & modo qui sequitur.

Ac primo mandamus ut illud Supremum Consilium maneat, atque resideat in Urbe nostra Mechliniensi, quamdiu Nobis placebit, præter quatuor Magistros Libellorum nostræ Curiæ, à Nobis designandos; qui Nos sequentur, cum prædicto nostro Cancellario, Episcopo Atrebatensi, Majori Præposito Ultrajectensi, & Magistro Gerardo de Plaine.

In eodem Supremo Consilio erunt ultra prædictos Magistros Libellorum, qui Nos sequentur uti dictum est, quatuordecim Consiliarii, videlicet quinque Ecclesiastici, & novem Laïci, & unus Præses, qui præsidebit in absentia dicti nostri Cancellarii: & iidem Magistri Libellorum habebunt ingressum ad idem Consilium quandocumque ipsis placuerit, & absente prædicto Præside præsidebit primus Consiliarius Laïcus.

Habebitur dictum Consilium, tam pro litium discussionibus, quàm pro aliis negotiis in Domo Civica Mechliniensi, ubi Parlamentum haberi consueverat. Et à Festo Sancti Michaëlis usque ad Pascha convenient diebus non Festivis ab hora octava usque ad undecimam: & à Paschate usque ad Festum Sancti Michaëlis ab hora septima usque ad decimam: & à meridie per totum annum ab hora tertia usque ad quintam: & inchoäbitur quotidie Missa horâ septimâ vel octavâ secundùm distinctionem ante dictam.

Et habebunt dicti Consiliarii cognitionem & jus judicandi de quibuscumque causis & negotiis, de quibus Supremum nostrum Consilium ante præsentem Ordinationem cognoscere consuevit, tam in prima instantia quàm per appellationem; salvo, quod possimus evocare ad Nos nostrumque Consilium quod apud Nos manet, quascumque causas, prout libuerit & circumstantiæ requirent.

Item expedient quolibet die Martis & Veneris à meridie omnes Libellos & provisiones justitiæ, prout in Cancellaria, dum Mechliniæ haberetur, ordinatum erat, & non ultra; videlicet Edicta in casu appellationis, Edicta criminalia, Restitutionis in integrum, & quascumque provisiones justitiæ. Sed expedire non poterunt neque sigillare remissiones aut gratias pro delictis aut criminibus, salvos conductus pro reis aut hostibus, nec dare veniam communicandi cum ipsis, nec revocationem ab exilio ad tempus vel in perpetuum; prorogationem in debitis, Litteras caussarum interdictorias, concessiones & confirmationes Privilegiorum, cæteraque omnia, quæ in funiculo serico & cera viridi expediuntur, neque etiam ullas evocationes: sed solummodo expedire poterunt ea quæ concernunt administrationem justitiæ. Hæc autem jam supra reservata expedientur coram Nobis & prædicto nostro Cancellario, sub majori & sanctiori Sigillo.

Atque pro sigillandis prædictis mandatis, item sententiis, aliisque provisionibus, quæ à dicto majori Consilio expedientur circa lites ibidem intentandas, fieri mandavimus Sigillum, cujus custodiam habebit is, quem prædictus Cancellarius constituerit: qui quovis die Mercurii & Sabbati manè tenebitur ista mandata provisionesque sigillare. Atque ubi difficultatem invenerit, consulet desuper, ac terminabit in Camera Consilii. Jus autem Sigilli exigetur atque servabitur per Commissarium Audientiarii, & Inspectoris, * dum præsentes non fuerint.

* *Vulgo Controlleur.*

Et quandocumque prædictus Cancellarius fuerit in ea Urbe, in qua erit Consilium, dictum Sigillum cessabit, & convocabitur habebiturque Consilium, tam in causis litium quàm aliis, in ejus ædibus, prout ante consuetum est.

Poterunt autem expedire dictas Litteras ac provisiones justitiæ, Secretarii omnes qui ibidem erunt, secundum Libellos ipsis à prædicto Præside tradendos ac distribuendos, & non aliter. Et manebunt Secretarii prout jam sunt: & ordinarii annotabuntur,

terminis recurrentibus in * Registro expensarum Aulicarum, cum apud Nos fuerint, donec à Nobis Aulæ nostræ statum renovantibus aliter statuetur.

* Vulgo Escrois.

Item Tabulæ publicæ dirigentur per Graphiarios, qui ibidem sunt modo consueto; neque poterunt dicti Consiliarii, Magistri Libellorum, Procurator Generalis, Graphiarii, & Secretarii acceptare ab ullo officium neque pensionem, sub pœna privationis ab Officio & punitionis arbitrariæ.

Procurator Generalis, ejusque substitutus manebunt uti hodie sunt.

Huisiarii manebunt prout sunt, donec aliter fuerit ordinatum; eruntque coram Nobis & prædicto Consilio prout per prædictum Cancellarium nostrum fuerit ordinatum.

Qui manebunt, Mechliniæ, solutionem accipient ex Registro unius ex prædictis Graphiariorum; quibus verò mandatum fuerit sequi prædictum nostrum Cancellarium, notabuntur in * Commentario seu Albo ordinario Curiæ nostræ.

* Vulgo Escrois.

Stipendia Secretariorum, Procuratorum & Advocatorum regulabuntur juxta Constitutionem desuper faciendam per ipsos dicti Consilii Assessores; & donec ab ipsis aliter ordinatum fuerit, retinebitur taxa, durante Parlamento Mechliniæ ordinata.

Omnes prædicti Consilii Assessores gaudebunt eâdem præeminentiâ ac prærogativâ in omnibus nostris terris atque dominiis, quâ gaudent alii supradicti Magistri Libellorum ordinarii, perinde ac si commentario Curiæ nostræ inscripti forent: eos enim Ministrorum nostrorum domesticorum loco habemus ac reputamus. Poterunt quoque præfati Consiliarii gerere Titulum Magistrorum Libellorum Curiæ nostræ, uti & quatuor alii supra dicti; eritque unum & idem Collegium.

In quorum fidem, præsentibus Sigillum nostrum apponi fecimus.

1503. Datum in Urbe nostra Bruxellensi, die XXII. Januarii, anno salutis M. D. III.

In plica habebatur: De Mandato Archiducis, Nos, Comes Nassoviæ primus Cubicularius, Princeps Chimaci, Domini de Ville, Sempy, du Fay, de Veire, Dominus Jeronymus Lauwerin, Supremus Ærarii Præfectus, & alii præsentes. Et erat signatum. Haneton.

Ad hoc Parlamentum quod Mechliniæ residet appellant ex provincialibus Curiis, Flandri, Arthesii, Hollandi, Zelandi, Namurcenses, Frisii, Luxemburgi, ac Valencenates, & in eo in gratiam maximè Peregrinorum Gallicè etiam litigatur.

Præsides hujus magni Senatus seu Parlamenti fuêre hactenus sequentes, quorum seriem post *Christinæum* vol. I. Decis. N. 14. hic damus.

PRÆSIDES MAGNI SENATUS BELGICI.

I. JOANNES PEETERS I. U. D. Toparcha de Cats. obiit Ao. 1521.

II. JUDOCUS LAUWEREYS I. U. D. obiit 1528.

III. NICOLAUS EVERARDI. Zelandus. I. U. D. ac Professor in Acad. Lov. fuit Officialis Episcopi Cameracensis in Urbe Bruxellensi, Dein Decanus Ecclesiæ Colleg. S. Petri in Anderlecht. Item A. 1506. Decanus ad S. Gudulam Bruxellis, hinc relicto statu Ecclesiastico factus Senator supremi Senatus Mechliniæ. Exinde A. 1509. Præses Curiæ Hollandiæ; denique Præses Magni Senatus. obiit 1532. die 9. Augusti.

IV. LAMBERTUS DE BRIARDE Dunckercanus, Eques, I.U.D. primo in supremo Senatu Belgico, dein Sanctioris Bruxellæ Senator, exinde hujus Concilii per annos XXV. Præses. Vivere desiit Anno 1557. die 10. Octobris.

V. EVERARDUS NICOLAI Eques, Nicolai supra nominati filius, primum in Frisiæ Senatu Consiliarius, indeque ejusdem Senatus Præses, ac demum magni Senatus Mechliniæ. Mortuus Ao. 1561. die 10. Maji.

VI. JOANNES DE GLYMES dictus de BERGIS. Eques Auratus, I.U.D. Dynasta de Waterdyck, ex Senatore Curiæ Hollandiæ, Magni Senatus Mechliniæ Præses. Obiit Ao. 1584.

VII. JOANNES VANDER BURCH. I. U. D. Eques, primo Consiliarius Magni Senatus, dein Concilii privati, exinde magni Senatus Præses, ac Ao. 1592. Concilii Sanctioris Præses, Rerumque status Senator. Vitam exuit Ao. 1595. die 5. Julii.

VIII. IGRAMUS VAN ACHELEN. Sylvæ Ducensis, Eques Auratus, antea Præses Senatus Frisiæ, exinde Senatus supremi Belgici. Fatis concessit 28. Octobris 1604.

IX. JACOBUS LIEBAERT Dominus de Sommaing, primo Senator magni Concilii, exinde Præses Senatus Flandriæ, denique magni Senatus Mechliniæ. Mortuus Ao. 1622.

X. RAYNUTIUS DE FRANCE Toparcha de Noyelle-Wyon, Arthesius, primo Senator magni Senatus, dein Præses Senatus Arthesiæ, exinde magni Senatus Præses Ao. 1622. Obiit Ao. 1628.

XI. ZEGERUS COULEZ antea Præses Namurcensis. Mortuus Ao. 1638.

XII. HENRICUS DE VICQ. Toparcha de Meulevelt &c. antea in Sanctiori Regis Catholici Senator, post a Rege ad Concilium Status Evocatus, tandem magni Concilii Præses Ao. 1638. Mortuus die 30. Maji Ao. 1651.

XIII. ANTONIUS L'HERMITE primo Ao. 1638. Senator magni Concilii, dein Ao. 1648. Concilii privati, denique Ao. 1651. die 25. Decembris Magni Senatus Præses. Vivere desiit 6. Junii Ao. 1661.

XIV. ADRIANUS DE FRANCE Toparcha de Noyelles, & de la Preè &c. ex Præside Senatus Arthesiæ, magni Senatus Præses. Obiit Ao. 1669.

XV. JOANNES ANTONIUS LOCQUET Bruxellensis, Vicecomes de Hombeke, Dominus de Impele &c. primo Consiliarius Senatus Brabantiæ, dein supremi Senatus Belgarum in Hispaniâ, exinde Præses magni Senatus Mechliniæ, denique Ao. 1687. Cancellarius Brabantiæ. Mortuus die 22. Martii Ao. 1688.

XVI. ANDREAS DE MARMOL. in supremo Senatu Rerum Belgicarum in Hispaniâ Senator, exinde Præses Magni Senatus Mechliniæ Ao. 1687. Vitâ functus Ao. 1690.

XVII. GUILIELMUS PHILIPPUS MARCHIO DE HERSELLES &c. primo Consiliarius Senatus Brabantiæ, dein in Supremo rerum Belgicarum Senatu in Hispaniâ, exinde Præses magni Senatus, denique Brabantiæ Cancellarius. Obiit Ao. 1691.

XVIII. GUILIELMUS ALBERTUS BARO DE GRISPERE, GOYCK, ET LIBERSAERT, primo Senator magni Senatus, dein in supremo Senatu Rerum Belgicarum in Hispaniâ, exinde Præses magni Senatus, denique Ao. 1698. Cancellarius Brabantiæ.

XIX. HYACINTHUS MARIA DE BROUCKHOVEN ex Comitibus de BERGHEYCK. primo Concilii Namurcensis Senator, exinde in Hispania apud Regem in supremo rerum Belgicarum Senatu Assessor, denique Ao. 1699. magni Senatus Præses. Obiit die 28. Septembris 1707.

XX. JACOBUS STALIUS Dominus de Popenrode &c. primo Senator Concilii Flandriæ, exinde magni Senatus, denique Præses ejusdem Senatus. Mortuus Ao. 1714. die 22. Julii.

XXI. CHRISTOPHORUS ERNESTUS BAILLET S. R. I. Comes, primo Senator Concilii Luxemburgensis, dein magni Senatus Mechliniæ & Fisci Imperialis Procurator Generalis, denique Ao. 1714. ejusdem Senatus Præses, hodie hac dignitate non minore gloria, quam summâ omnium laude fungitur.

Privilegia Mechliniensium. Anno 1475. Mechlinia ob præstita in obsidione Novesiensi *Carolo* Burgundo Duci officia, multis privilegiis, etiam usque ad invidiam vicinorum est decorata vectigalium immunitate, & ab omni telonio, excepto Gravelingano (quod ævo isto grave erat, ob trajectum illuc mercium ex Angliâ) à quo dein Ao. 1489. mense Octobri *Maximilianus* Rex Romanorum &. *Philippus Pulcher* ejus filius Mechlinienses etiam exemit.

Clades Mechliniensium. Anno 1546. die 7. Augusti hæc Urbs maximam cladem accepit, cum vi tempestatis fulgur in turrim (vulgo de Santpoorte) pulvere repletam pyrio incidisset, tanto ædium & hominum damno & ruinâ, ut horum 200. necati, 600. læsi, illarum 300. eversæ, omnes aliquatenus læsæ perhibentur. Hanc cladem accuratè descripsit *Pontus Heuterus* Rerum Austriac. Lib. XII. Cap. VIII.

Anno 1572. cum *Dux Albanus* prima die Octobris fugientem *Auriacum* insequitur, Mechliniam contendit, & ad medium milliare ab eâdem subsistens in pago *Muysen*, fæciales ultra expectat, qui cum non venissent, castra ad ipsos muros communit. Tum elapsis Præsidiariis, Religiosorum hominum Ordines cruce prælatâ, & insignibus sacris, pro mœnibus stantes, eique obviam venientes vim supplices miseræ plebi deprecantur: at nihil Preces & Infulæ sacerdotum valuerunt. Captâ citra certamen urbe, milites nullo non immanitatis, libidinis & avaritiæ genere, toto triduo in eâ grassati sunt. Tres tantum domus in tantâ urbe mansêre intactæ, Comitis Hooghstratani, Domus ab Immerseel, quod Cressionerius gener ejus sub Albano militaret, ac pars Aulæ Regiæ quam inhabitabat Joannes a Brandion Juliano Romero dudum notus. Quarto die educto milite (excepto Præsidio) cum omnes finem miseriarum advenisse putarent, in prædam Præfectis conceditur civium vita, quamqui servare cupiebant pro fortunarum conditione carissimè redimere cogebantur. Vide *F. Haræum* in Annal. Brab. ad hunc annum.

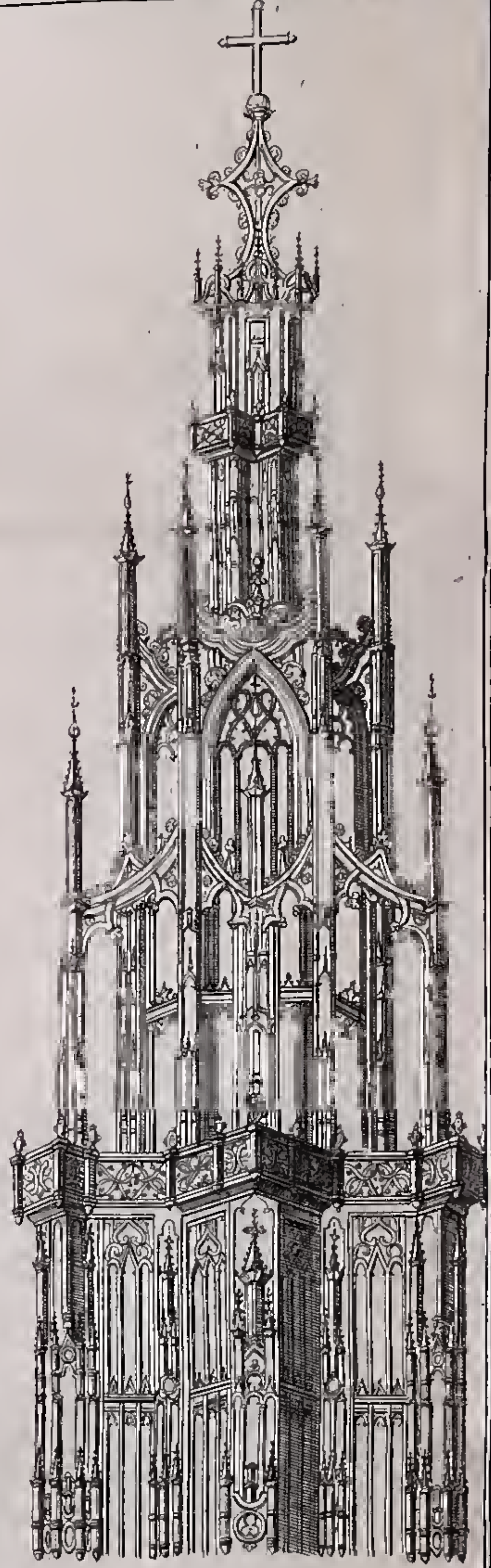
Anno 1580. die nonâ Aprilis Mechliniam nudatam Præsidio, *Norricius* Anglorum Tribunus & *Oliverius Tempelius* Præfectus Urbis Bruxellensis, diversis locis adoriuntur & invadunt, & aliquorum dolo, omissis suorum ferè ducentis tandem obtinent, eamque sacri profanique nullo discrimine depopulantur. Multa ibi fæde, crudeliter immanem in modum patrata, Sepulchra eruta, spoliata Donaria, direpti loculi venerabilium Reliquiarum, inventum etiam in medio Ecclesiæ Corpus *S. Rumoldi*, & fædissimè conculcatum & dispersum, Dei tamen benignitate caput ex cranii cicatrice notam ope Virginis est conservatum: (at perierat paulo ante Ao. 1578. feretrum ejus, cujus valor erat ultra vas auri cum ab hostibus Religionis fuit profanatum & direptum) aræ etiam sanguine fædatæ ac polluta Adyta. Quodque mulieres ac imbellis turba eo confugerant, quisque pro libidine trahere, cædere, infantes a matrum complexu divellere, ac solo illidere. Sic militum furori parentatum Civium cæde, sanguine, & miserorum direptione. Vide *F. Haræum* in Annal. Brab. ad hunc annum.

Quoad alia Urbis Mechliniensis Privilegia, ornamenta, & cæteras calamitates, illa libens prætereo, ut a rebus profanis ad sacras gradum faciam,

&

BASILICA BRUXELLENSIS
S.S. MICHAELIS ET GUDILÆ.

ECCLESIÆ METROPOLITANÆ
S^TI RUMOLDI MECHLINIÆ.

EKTUΠON TURRIS
ELEGANTISSIMÆ
S. RUMOLDI. SI. UT
Exhibetur hoc in typo
tandem Aliquando per ficiat.

& qui plura ejus desiderat, consulat *Joannem Baptistam Gramaye*, qui libro speciali Urbis ac Provinciæ Mechliniensis Antiquitates complexus est initio sæculi elapsi, quamvis cautè legendus, cum pluribus in locis hallucinetur.

Nunc ad sacra me converto, & quidem quoad Religionem, certum est Incolas, Accolasque Paganismi olim tenebris involutos, idola, & Deos coluisse; primam Christianæ lucis facem quis intulerit incertum; hoc certum *S. Lambertum* Tungrensem Episcopum Christianæ fidei lucem hic & in vicinis locis ingenti virtutum exemplo, prædicatione, & miraculis invexisse; eâque ratione Taxandri & Malinates *S. Lambertum* omnes ut Apostolum suum venerantur, tempus etiam non obscurè indicatur: sanctissimus enim Præsul post exilium septenne in Monasterio Stabulensi, quo ab *Ebroino* Episcopatu detrusus abierat, *Pipini* opera Cathedræ suæ redditus, viginti annos quibus usque ad Martyrium superstes extitit, vitæ numeris omnibus perficiendæ exercitationibus, ultimum etiam septennium, non suæ modo Diœcesis Spartæ ornandæ; sed supernumerario quoque infidelium lucro erogavit. Imo fertur Mechliniæ Deiparæ ædes, nunc Parochia & Collegiata Ecclesia, dignitate & civium numero secunda, ab eo in Machliniâ veteri consecrata. Jactant denique Musena, Battela, & Zempsa (pagi sunt in viciniâ Mechliniæ) suas quoque olim a *S. Lamberto* dicatas Ecclesias. Porro post ejus mortem ad reliquias superstitionis, quas vix penitus dimiserant rediere, multi, & Venerem, Jovemque sub nomine *Nachkeri* noctis Domini, cultum circa Mechliniam, idque ex nomine superstitis vici *Neckerspolii* non male aliqui collegêre.

Mechlinienses convertuntur a Paganismo per S. Lambertum.

In *Lamberti* labores Divino nutu successit & surrogatus est *S. Rumoldus*. Is genere Scotus & Regia stirpe natus, Patriâ relictâ Christi Ministerium caducis rebus omnibus sibi anteponendum putavit. Romam igitur perfectionis studio, & ut Apostolorum limina viseret profectus est, & in itinere existens nullam prædicandi verbi Dei occasionem prætermisit: Romamque cum venisset cælitus citò instruitur, ut in Galliæ partes, ubi Scaldis sese in mare exonerat, Euangelii Præco & Martyr futurus festinet contendere. Paret cælestibus monitis Vir Dei, & obtentâ *Stephani III.* Pontificis benedictione, tituloque Apostolatus & Legationis sacræ, ad gentium messem insignitus, brevi Mechliniam pervenit; susceptus ibi benignè ab *Adone* Comite ejusque Conjuge *Elisa*, quæ velut altera *Sara* in senectute suâ precibus sancti hospitis filium peperit *S. Libertum*, postea Martyrem, quem B. Antistes baptisavit, & de sacro fonte suscepisse fertur, qui postea grandiusculus factus cum in flumen cecidisset *S. Rumoldi* precibus a morte suscitatus est, qui eum deinde in sanctitate erudivit, ac Clericis regulariter in *Ulmeto* viventibus (locus est vicinus Mechlinia) postea præfecit. Hinc *S. Rumoldus* Orthodoxam fidem Machliniæ & vicinis in locis tanto studio, tantoque proventu plantavit, ut Mechliniensium Apostolus meritò habeatur. Hunc igitur strenuè prædicationis munus obeuntem, & *S. Stephano* ædiculam sacram ibidem ædificantem, Sicarii duo Anno 775. vulnere capiti inflicto peremerunt, unum cupiditas auri, alterum S. Præsulis ob commissum adulterium reprehensio, ad tanti facinoris perpetrationem stimulaverat. Corpus ejus iidem illi Sicarii, ut crimen celarent in flumen demergunt, sed divino desuper radiante lumine per *Adonem* Comitem aquis extractum in Ecclesiolâ *S. Stephani* ab eo constructâ, honestè conditum fuit. Hodie Sacra ejus ossa religiosè asservantur in illustri sui nominis Basilica, quæ modo Archiepiscopalis est & Metropolitana.

Dein per S. Rumoldum. *Vide Acta S. Rumoldi pag. 103.*

Canonicorum Collegium.

In eâ vetus eſt Canonicorum Collegium fundatum (ſeu ut verius erectum ac dotatum) circa annum 1000. a *Notgero* XLV. Leodienſi Epiſcopo (de quo poſtea) cui Epiſcopatui uſque ad ea ferè tempora tam in ſacris quam profanis Mechlinia ſubjecta fuiſſe paſſim exiſtimatur.

Quouſque vero eidem ſubterfuerit, ex denſiſſimis tenebris quis eruet? Uſque ad Normannorum tempora eam ſubjectionem duraſſe, facilè perſuaderi poſſet: poſt quorum populandam Belgii Vaſtationem, cum plurima ubique eſſet mortis imago, atque in omni ſtatu immanè chaos & confuſio, ſuborientibus inter Chriſtianos Principes frequentibus diſcordiis, Provinciarum & Imperiorum collimitia variè fuerint immutata, quam mutationem Mechlinienſes etiam adfeciſſe credendum eſt, ut Cameracenſi tandem ſint adnumerati; quonam autem preciſe tempore vel anno, hactenus nemo aſſequi potuit; alii tamen volunt nunquam Leodienſium Epiſcopis Mechliniam ſubfuiſſe, ſed ſemper Cameracenſi paruiſſe. Hoc certo conſtat eam in ſacris fuiſſe ſubditam Cameracenſi Epiſcopo ſeculo XI. idque clare patet ex Chronico Cameracenſi & Atrebatenſi, conſcripto a *Balderico* Noviomenſi ac Tornacenſi Epiſcopo circa annum 1050. dum Lib. II. deſcribens Eccleſias & Monaſteria Diœceſis Cameracenſis & Atrebatenſis (quæ Diœceſes ævo iſto unitæ erant) cap. XLVII. refert, *Maſlinas* quoque Monaſterium eſt Canonicorum &c.

Mechlinia in ſacris paruit Epiſcopis Cameracenſibus uſque ad annum 1559. quo in Archiepiſcopalem ſeu Metropolitanam ſublimata fuit per *Paulum IV. Pont. Max.* cujus Diploma exhibet A. Miræus in Donat. Belg. Lib. I. Cap. CLVI. novæ edit. Subordinatique huic Archiepiſcopo, Antverpienſis & Sylvæducenſis in Brabantiâ, Gandavenſis, Brugenſis, & Iprenſis in Flandriâ, & Ruremondenſis in Geldriâ Epiſcopi. *Pius IV.* vero dotem, oppida, Municipia, Pagos, Vicos & alios limites Diœceſis ſeu Archiepiſcopatus Mechlinienſis a prædeceſſore ſuo inſtituti, & ut Archiepiſcopus ſit Primas totius Belgii, deſcribit id amplo Diplomate dato Anno M. D. LX. V. Idus Martii, Pontificatus ſui anno ſecundo, definitique limites hujus Archiepiſcopatus; ita ut contineat in Brabantia, Lovanium, Bruxellas, Thenas, Leeuwas, Dieſtam, Landinum, Arſcotum, Sichenas, Vilvordiam in Flandriâ, Aloſtum, Gerardimontium, Ninoviam & pagos intermedios univerſim 455.

Menſæ Archiepiſcopali pro dotis nomine unita fuit illuſtris Abbatia S. S. Apoſtolorum *Petri & Pauli* Affligemienſis Ord. S. Bened. primo lapide ab Aloſto, de quâ percipit hic Archiepiſcopatus per conventionem dein initam annuè omnium bonorum & fructuum medietatem.

Ad hæc adjecit & incorporavit præfatus Pontifex menſæ Archiepiſcopali Præpoſituram Eccleſiæ Collegiatæ *S. Rumoldi* Mechliniæ cum bonis annexis, & alia bona in præfato Diplomate expreſſa.

Diploma *Pii IV.* exhibetur in Donat. Belg. A. Miræi. Lib. II. Cap. CXXXIX. novæ edit: cujus tenor eſt ut ſequitur:

Additio ex Archivis Archiepiſcopatûs Mechlinienſis.

Pius Epiſcopus, Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Ex injuncto Nobis deſuper Apoſtolicæ ſervitutis officio, ad ea libenter intendimus, per quæ Eccleſiarum quarumlibet, præſertim Cathedralium noviter erectarum, decori & venuſtati, ac illis præſidentium, & aliarum perſonarum in eis Divinis laudibus inſiſtentium ſtatui & opportunæ ſubventioni, cum Divini Cultûs augmento, & animarum Chriſti fidelium ſalute, valeat ſalubriter provideri,

Ac deſuper etiam ea, quæ à Prædeceſſoribus noſtris conſultè geſta fuerunt, ex ſaniori conſilio imitando diſponimus; prout locorum & temporum qualitas exigit, & ipſarum Eccleſiarum utilitas perſuadet, & id in Domino conſpicimus ſalubriter expedire.

Cum

Cum itaque, ſicut accepimus aliàs, poſtquam felicis recordationis PAULUS Papa Quartus Prædeceſſor noſter providi vigilisque Paſtoris more conſiderans, quod ea pars inferioris Germaniæ, quæ chariſſimo in Chriſto filio noſtro PHILIPPO Hiſpaniarum Regi Catholico hereditario jure etiam tunc ſubjecta erat, pro tanta Oppidorum ſuorum celeberrimorum frequentia, locorumque multitudine adeo paucas Eccleſias Cathedrales habebat, ut earum Epiſcopi, eâ quâ opus erat diligentiâ tantam animarum multitudinem minimè regere poterant,

Idque quibuſdam eorum erat difficilius, quod ipſorum Diœceſani linguæ idiomate, inſtitutiſque differebant, & quidam eorum etiam ejuſmodi privilegia habebant, ut eos ad Sedem Epiſcopalem non liceret evocare; ita ut nec fidei doctrinâ, nec piè vivendi præceptis commodè inſtrui, nec ſi quid deliquiſſent facilè corrigi ab Epiſcopis ſuis poſſent:

Ad ipſos verò Epiſcopos viſitandos, admonendos & in officio continendos nulla in tota illa regione Eccleſia erat Metropolitana : ſed Archi-Epiſcopi extra fines ipſius ditionis exiſtentes propter multa & varia impedimenta nulli Suffraganeis ſuis uſui jam pridem erant, & propter aſſiduas inſidias & dolos peſtiferaſque doctrinas populorum hæreticorum & ſchiſmaticorum, quibus eadem regio omni ferè ex parte cincta atque obſeſſa erat, Catholica illic fides, & animarum ſalus in maximo diſcrimine verſabantur. *Neceſſitas Novorum Epiſcopatuum.*

His & aliis gravibus cauſis impulſus, volens etiam precibus annuere, tamque pio deſiderio ſatisfacere ipſius PHILIPPI Regis, habitâ, ſicut rei magnitudo poſtulabat, cum Fratribus ſuis, de quorum numero tunc eramus, deliberatione maturâ, de eorum Fratrum conſilio & Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine, Mechlinienſe olim Cameracenſis Diœceſis, ac Antverpienſe, Gandavenſe, Buſcoducenſe, Brugenſe, Iprenſe & Ruremundenſe, & certa alia tunc expreſſa Oppida dictæ regionis à ſuis tunc Diœceſibus & Provinciis diviſerat & exemerat, illaque in Civitates;

Et S. Rumoldi Mechlinienſem, nec non Cameracenſem & Trajectenſem in Metropolitanas pro Archiepiſcopis, & cæteras alias, Antverpienſem, Gandavenſem, Buſcoducenſem, Brugenſem, Iprenſem & Ruremundenſem, aliorumque Oppidorum prædictorum Eccleſias in Cathedrales Eccleſias pro Epiſcopis, qui inibi reſpective præſiderent, cum Menſis Archiepiſcopalibus & Epiſcopalibus aliiſque Metropolitanarum & Cathedralium Eccleſiarum inſigniis, erexerat & inſtituerat.

Necnon Eccleſiæ & Civitati Mechlinienſi certum tunc expreſſum diſtrictum per Nuntium ſuum poſtmodùm ab eo illuc mittendum, limitandum pro ſua Diœceſi; ipſique Mechlinienſi Eccleſiæ Antverpienſem, Gandavenſem, Buſcoducenſem, Brugenſem, Iprenſem & Ruremundenſem Eccleſias, & qui pro tempore eſſent illarum, Epiſcopos pro Suffraganeis, nec non Clerum & populos pro Provincialibus ſuis perpetuò conceſſerat & aſſignaverat:

Prædictæ quoque Menſæ Mechlinienſi annuum reditum 5000. Ducatorum auri de Camera ex certis Decimis & bonis ac fructibus, reditibus & proventibus Eccleſiaſticis per dictum Nuntium ſpecificandis, & repartiendis ex tunc pro ut ex illa die, & è contra, poſtquam ſpecificati & repartiti forent, ac donec ſpecificatio & repartitio hujuſmodi factæ & effectum ſortitæ eſſent, nec ultra:

Alium etiam annuum reditum 3000. Ducatorum ſimilium per dictum PHILIPPUM Regem de proventibus, quos ex dicta regione percipiebat, Archiepiſcopo Mechlinienſi pro tempore exiſtenti annis ſingulis, quouſque ſpecificatio & repartitio prædictæ, ac pro ea tantum parte quæ plenarium ſuum effectum minùs ſortita foret, integrè perſolvendum pro illius dote, perpetuò applicaverat & appropriaverat:

Eidem quoque Philippo Regi, ejuſque Succeſſoribus, qui pro tempore ejuſdem regionis in temporalibus Domini eſſent, jus nominandi Romano Pontifici pro tempore exiſtenti perſonam idoneam, ac aliàs certis tunc expreſſis modo & formâ qualificatam, ad dictam Eccleſiam Mechlinienſem, etiam à primæva illius erectione hujuſmodi, ac quotieſcumque illam pro tempore vacare contingeret, per eundem Pontificem in Archiepiſcopum, ad nominationem hujuſmodi promovendum, reſervaverat per quaſdam ſub plumbo, & deinde per alias ſuas in forma Breves, Litteras; *Jus Nominationis Regiæ.*

Venerabili Fratri noſtro; tunc ſuos, Salvatori Epiſcopo Cluſino, & Apoſtolicæ Sedis Nuntio in partibus illis, dederat in mandatis, ut perſonas idoneas qui dictas Provincias & Diœceſes diſtinguerent & limitarent; ac dotem dictarum Eccleſiarum à Monaſteriis & Præpoſituris ſub illis conſiſtentibus diſmembrarent, cum poteſtate omnia in his neceſſaria faciendi vice ſuâ deputaret:

Dilectus Filius noster Antonius S. R. E. Presbyter Cardinalis, tunc Episcopus Atrebatensis, & quatuor alii scientiâ & probitate insignes, quos ipse Salvator Episcopus & Nuntius, dicto Prædecessore interea sublato de medio, vigore seu prætextu mandati & posteriorum Litterarum hujusmodi substituerat, licet forsan eorum aliqui de illis personis non essent, qui ad id canonicè subdelegari poterant, factâ nihilominus diligenti rerum indagine, ac omnibus maturè pensatis;

Animadvertentes quod per dismembrationes bonorum in Monasteriis & Præposituris prædictis, si fierent, cultus Monasticus non mediocriter læderetur, ipsa Monasteria & Præposituras Mensis prædictis pro dote suarum Ecclesiarum, ad hoc ut Episcopi etiam illorum curam perinde atque suam propriam perpetuò gererent, potiùs esse unienda;

Ac designationes & limitationes Provinciarum & Diœcesium, divisionesque ac distributiones Oppidorum & Jurisdictionum in nonnullis partibus ipsarum Diœcesium commodiores illis qui per primo dictas Litteras statuuntur;

Necnon constitutiones & assignationes dotium, & deinde numerum personarum ac Dignitatum, Præbendarum, Beneficiorum & Officiorum, statum quoque & formam in prædictis Ecclesiis etiam per hujusmodi dismembrationes, applicationes, suppressiones, translationes, novas institutiones & alias in universum accommodas rationes habendas censuerunt. Ac super majori illorum parte processus & scripturas, seriò digestis rebus omnibus, formandos curaverunt, pro ut in illis ac singulis Litteris prædictis plenius continetur.

Incorporatio Abbatiæ Affligemiensis.

Nos qui dudum inter alia voluimus, quod semper in unionibus commissio fieret ad partes, vocatis quorum interesset, cumque nuper Monasterium SS. Petri & Pauli Affligemiense Ordinis S. Benedicti olim Cameracensis, nunc verò dictæ Mechliniensis, cum primum illud per cessum vel decessum moderni illius Abbatis seu Commendatarii, aut aliàs quovis modo vacare contigerit, Mensæ Archiepiscopali Mechliniensi ex tunc pro ut ex ea die, & e contra, de Fratrum nostrorum consilio pro dotis nomine perpetuò univimus, annexuimus & incorporavimus;

Considerantes, quod si priscis temporibus, dum dicti populi sensim accrescebant, de novis Ecclesiis Cathedralibus optimisque Præsulibus opportuno tempore prospectum fuisset, profectò tot perniciosa hæresum dogmata, quibus Religio Christiana istic passim laceratur atque affligitur, haud ita violenter invaluissent.

Nunc autem cùm ad illa arcenda & extirpanda, ac simul populos ipsos in sinceritate fidei continendos, dictus Prædecessor nulla alia magis opportuna remedia quam supradicta potuerit adhibere, ut illa juxta cordis sui atque nostri desiderium promptos & felices sortiantur effectus, nostri ministerii partes præmissis adjicere, illaque omnibus quibus possumus rationibus juvare & promovere volentes; ac Litterarum, processuum & scripturarum prædictorum veriores tenores, necnon Mensæ Archiepiscopalis Mechliniensis, ac illi uniendorum infrascriptorum Canonicatûs & Præbendæ, fructuum, redituum & proventuum veros annuos valores præsentibus pro sufficienter expressis habentes;

Continuis etiam hortationibus dicti PHILIPPI Regis id pro salute dictorum populorum enixè prosequentis excitati, Motu proprio & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, divisionibus, limitationibus ac distributionibus dictorum Subdelegatorum in prædictis processibus specificatis, tamquam in melius reformatis inhærendo;

Ac concessionem & assignationem per priores Litteras Prædecessoris hujusmodi factas, quoad infrascripta immutando, omnia & singula Oppida, Castra, Pagos, Villas & loca infrascripta;

Urbes ac Pagi Diœcesis Mechliniensis.

Videlicet Mechlinia, *Bruxella*, *Lovanium*, *Vilvordia*, *Arscotum*, *Diest*, *Thenæ*, *Alostum*, *Ninive*, *Gerardimons*, *Landen*, *Sichene*, *Halen*, *Leeuw*,

Vueren, *Asche*, *Merchtem*, *Grimbergen*, *Rotselaer*, (1) *Battel*, *Waelhem*, (2) *Roosendael*, *Wavre S. Catharine*, *Waver-Onse-Lieve-Vrauwe*, (3) *Neckerspoel*, *Boyenheyde*, *Schrieck*, *Rymenam*, *Keerbergen*, (4) *Nynden*, *Wechter*, (5) *Veldonck*, *Betekom*, *Langdorp*, (6) *Thysselt*, *Schaften*,

(7) *Myn-*

(1) BATTEL, appendix sub Mechlinia.

(2) ROOSENDAEL, Abbatia Virginum Ordinis Cisterciensis.

(3) NECKERSPOEL, appendix sub Mechlinia.

(4) NYNDEN, &

(5) VELDONCK, appendices de Werchter.

(6) THYSSELT, aliàs *Tesselt*.

(7)

(7) *Mynten*, *Hever*, *Elewyt*, *Bortmeerbeke*, *Eppegem*, *Campenhout*, (8) *Ten-Troost*, *Percke*, *Berghe*, *Neerockerseel*, (9) *Neeraxel*, *Pueti*, *Melsbroeck*, *Steynockerseele*, *Quaderebbe*, *S. Gertruyden Mechelen*, (10) *Heymelgem*, *Erps*, *Haecht*, *Wackeseel*, *Wespelaer*, *Tieldonck*, (11) *Wyckmael*, *Veltom*, (12) *Vilsen*,

Herent, *Wincxele*, *Messelbroeck*, (13) *Zeelhem*, (14) *Donck*, *Linthout*, (15) *Luimen*, *Rillaer*, (16) *Wedde*, *Nieuwenrode*, *Zelleke*, *Hauwaert*, *Becvoort*, (17) *Tassem*, *Houchem*, *Wesemael*, *S. Peeters-Rode*, (18) *Vrauwe-perck*, *Onse Lieve Vrauwe Tielt*, (19) *Versbeke*, *Cortryke*, (20) *Thielt*, *Winge*, *Waenroo*, *Holsbeke*, *Molebeke*,

Beets, *Cortenaken*, (21) *Ghempe*, *Lynden*, (22) *Kiesken*, *Meensele*, *Miskem*, (23) *Bosch*, *Buinghem*, (24) *Geteroy*, (25) *Suerbeke*, *Wesere*, (26) *Lebbeke*, *Binckem*, (27) *Capelle*, *Kersbeke*, *Ruysbroeck*, *Willebroeck*, *Puers*, (28) *Calfvoort*, (29) *Heyendonck*, *Blaesvelt*, *Heffen*, *Lippeloo*, *Liesel*, (30) *Tysselt*,

Leest, (31) *Leliendael*, (32) *Hauthem*, *Hombeeck*, *Raemsdonck*, *Capellen*, *Londerseel*, *Semps*, *Steenuffel*, (33) *Ympde*, *Humbeeck*, *Weerde*, (34) *Rossem*, *Wolverthem*, *Beyghem*, *Buggenhout*, *Maldere*, *Opwyk*, *Baerdeghem*, *Masele*, *Meusegem*, *Meldert*, *Mollem*, *Meyse*, *Bruysegem*, *Ballebeke*, (35) *Relegem*,

Wemmele, *Hekelgem*, *Ossele*, *Strombeke*, *Cobbeghem*, *Neerhembeeck*, *Eschenen*, *Hamme*, *Overheembeke*, *Lombeke-S. Catharine*, (36) *Nat*, (37) *Wilryk*, *Cappelle*, *Beeckerseel*, *Zelleke*, *Wambeke*, (38) *Bugen*, (39) *Bigarden*, (40) *Ganshoren*, *Laken*, (41) *Strythem*, *Dielbeke*, *Berchem*, (42) *Scheuten*, (43) *Schepdaele*, (44) *S. Gertruyde-Pee*, *Itterbeke*, *Anderlecht*, *Onse Vrauwe-Lombeeck*, *S. Martens-Lennick*, *Vlesenbeeck*, *Bygarden*, *Gaesbeeck*; *Ruysbroeck*, *Goycke*, *Audenaken*, (45) *Laeckt*, *Vleteringen*, *Eysingen*, (46) *Beerle*, *Bogaerde*, (47) *Lembeke*, (48) *Tubeeke*, *Diegem*, *Meerbeke*, *Savelthom*,

Cortenberge, *Oversteke*, *Elingen*, *Everbeke*, *Meerbeke*, *Haren*, *Nossegem*, *Eygenhoven*, (49) *Gaere*, *S. Stevens-Woluwe*, (50) *Vos-Cappel*, *Berthem*, *Scarenbeeck*, *Sterrebeeck*, *Leefdael*, *Corbeke over Dyl*, *Crayenhem*, *Wesembeke*, *Vossem*, (51) *Elsene*, *t'Etterbeeck*, (52) *Cameren*, *Op-woluwe*, *Duysborch*, (53) *Loenbeke*, *S. Jooris-Weerde*, (54) *Voest*, (55) *Au-*

(7) MYNTEN, aliàs *Muysen*.
(8) TEN TROOST, Monasterium Virginum Carmelitanarum, hodiè in Vilvordia.
(9) NEERAXEL, aliàs *Neerassent*, appendix de *Bueken*.
(10) HEYMELGEM, aliàs *Hummelgem*.
(11) WYCKMAEL, appendix sub *Herent*.
(12) VILSEN, aliàs *Wilsel*.
(13) ZEELHEM, Pagus est hodieque sub Diœcesi Leodiensi, ubi & Monasterium est Carthusianorum.
(14) DONCK &
(15) LUIMEN aliàs *Lummen*, Pagi prope Diestenium, qui hodieque manent sub Diœcesi Leodiensi.
(16) WEDDE, forsitan *Webbecom*.
(17) TASSEM & HOUCHEM appendices Pagorum prope Diesthemium.
(18) VRAUWE-PERCK, Abbatia Virginum Ordinis Cisterciensis.
(19) VERSBEKE, aliàs *Wersbeecke*.
(20) THIELT, id est, Sinte Peeters Thielt.
(21) GHEMPE, Præpositura Virginum Ordinis Præmonstratensium.
(22) KIESKEN aliàs *Kiesecom*.
(23) BOSCH, appendix sub Bungen.
(24) GETEROY, aliàs *Aterode*.
(25) SUERBEKE, aliàs *Suerbempde*.
(26) LEBBEKE, aliàs *Lubbeeck*.
(27) CAPELLE, aliàs *Nieuw-Capelle*.
(28) CALEVOORT; appendix sub *Puers*.
(29) HEYENDONCK, appendix sub *Heffen*.
(30) TYSSELT, appendix sub *Willebroeck*.
(31) LELIENDAEL, Præpositura Monialium Præmonstratensium, olim sub Parochia de Hombeeck, nunc Mechliniæ.
(32) HAUTEM, appendix Oppidi Vilvordiensis.
(33) YMPDE, appendix sub Muesegem.
(34) ROSSEM, appendix de Wolverthem.
(35) RELEGHEM, appendix de Wemmel.
(36) NAT, aliàs *Ter-Nath*.
(37) CAPELLE, aliàs *Sint-Ulrycks-Capelle*.
(38) BUGEN, aliàs *Bodegem* vulgo *Beugem*.
(39) BIGARDEN, est Abbatia Nobilium Benedictinarum juxta Bruxellam.
(40) GANSHOREN, appendix de Jette.
(41) STREYTHEM, appendix de Burg-Grave Lombeke.
(42) SCHEUTEN, appendix Parochiæ de Anderlecht, ubi quondam sita fuit Carthusia Bruxellensis.
(43) SCHEPDAELE, appendix sub Parochia de Sinte-Mertens-Lennick.
(44) STE GERTRUYDE-PEÉ, appendix de Ste Mertens-Lennick.
(45) LAECKT, appendix sub Leeuwa-Sancti Petri.
(46) BEERLE, lege *Beerthe*.
(47) LEMBEKE; hic Pagus prope Hallas situs in Civilibus nullius est juris; in Spiritualibus verò semper mansit sub Diœcesi Cameracensi.
(48) TUBEEKE, aliàs *Tubize*.
(49) GAERE, lege *Hevere*.
(50) VOS-CAPELLE, appendix sub Nosseghem.
(51) ELSENE, appendix sub Bruxella.
(52) CAMEREN, Abbatia Virginum Ordinis Cisterciensis juxta Bruxellam.
(53) LOENBEKE, appendix sub Neer-yssche.
(54) VOEST, lege *Vorst*, ubi est Abbatia Nobilium Benedictinarum.

 (55)

(55) *Auwegem*, *S. Peeters-Woluwe*, (56) *Beau*, *Eedewater*, *Watermale*, (57) *Droogenbosch*, *Huldenberge*, *S. Achtenrode*, *Linckebeeck*, *Ottenberge*, *Rosieres*, *Arkenes*, *Beerfele*, *Hollaer*, *Overyssche*, *Huysingen*, *Roo*, *Businghen*, *Halsenberg*, *Dorpe*, (58) *Steenborren*, *Hulpen*, *Pellenberg*, *Kerckem*, *Wevere*, *Holede*, *Leeuwe*, *Corbeek-overloy*,

(59) *Lovenel*, *Bautershem*, (60) *Clabbeke*, *Bunsbeke*, *Neer-Linter*, *Heelen*, (61) *Betsenvove*, *Hout-Hever*, *Bierbeke*, *Vertryk*, *Vissenaken*, *Hauthem*, *Guessenhoven*, *Wemmersem*, (62) *Halle*, (63) *Roesbeke*, (64) *Breissem*, *Greymde*, *Haeckendouvre*, *Orsmael*, *Neer-Dormael*, *Neer-Hespen*, *Dormael*, (65) *Walmusen*, *Willebringen*, *Cumptich*, *Oirbeke*, (66) *Overlae*, (67) *Bost*, *Over-Hespen*, *Neer-Velpe*, (68) *Holxem*, (69) *Ast*, *Meer*, *Neerwynde*, *Esemael*, *Middewynde*, *Neerlanden*, *Nethene*, (70) *Wys*, *Hamme*, *Op-Velpe*, *Meldert*, *Autgarde*, *Goitshoven*, *Over-Wynde*, (71) *Remsdorp*,

Hellesem, *Lare*, *Wange*, (72) *Attenhove*, (73) *Florival*, (74) *Doorne*, *Benkom*, (75) *Sluyse*, (76) *Hugarden*, (77) *Littart*, *Nodebaix*, (78) *Linnen*, *Op-heylissem*, *Raitshoven*, *S. Geertruyt-Bossuyt*, (79) *S. Laurens-Capelle*, (80) *Meylan*, *Noduwe*, (81) *Liptai*, *Lissemeau*,

Waelmont, (82) *Haeckdonck*, (83) *Viese*, (84) *Herdergem*, (85) *Ter Alfine*, *Liekercke*, *Pamele*, (86) *Lombeke*, (87) *Nuytgen*, *Liefringe*, *Pollare*, (88) *Wierbeke*, (89) *Eygem*, *Santberge*, *Grimmingem*, *Wiendeke*, *Nieuwenhove*, *Waerbeke*, (90) *Beaupré*, *Okeseel*, (91) *Onkseele*, *Meerbeke*, *Appels*, *Auwergem*, *Mespelaer*, (92) *Tonan*, *Gilegem*, (93) *Castenbeke*,

Lede, *Impe*, *Hoffta*, *Erpe*, *Eerdegem*, *Nieuwkerke*, *Sonnegem*, *Meere*, *Burst*, *Wichele*, *Sescamp*, *Wannesele*, *Smettels*, *Oordegem*, *Bavegem*, (94) *Papegem*, *Capelle*, (95) *Vlierse*, *Letter-hauthem*, *Molle*, *Masseme*, *Goutrode*, (96) *Lombergen*, *Westrem*, (97) *Lantshautre*, *Schelderode*, *Bottelaere*, *Moorsele*, *Oostersele*, *Vorste*, *Munte*, *Wyndick*, (98) *Waesene*, *Baygem*, *Dickelvene*, *Berleghem*, *Alderheyligem*, (99) *Cottem*, (100) *Vorsbeke*, (101) *Hindelgem*,

Balegem, *Reesegem*, *Aygem*, *Capelle*, *Hombergen*, *Welle*, *Welden*, (102) *Velsebeeck*,

(55) Auweghem, vel Auderghem, Monasterium Virginum Ordinis Sancti Dominici.

(56) Beau, Eedewater, loca hæc ignorantur.

(57) Drooghem Bosch, Appendix sub Uckel.

(58) Steenborren, aliàs *Seven-borren*, Monasterium Canonicorum Regularium juxta Bruxellam.

(59) Lovenel, lege *Lovenjoul*.

(60) Clabeke, lege *Glabbeeck*.

(61) Betsenhove, alias *Eegenhoven*, appendix de Hout-Hevere.

(62) Halle, appendix sub Goetsenhove.

(63) Roesbeke, lege *Roosbeeck*.

(64) Breissem, aliàs *Brasem*, appendix sub Cumptich.

(65) Walmusen, aliàs *Walsbergen*.

(66) Overlae, aliàs *Overlaer*, Pagus sub Diœcesi Leodiensi.

(67) Bost, appendix de Overlaer in Diœcesi Leodiensi.

(68) Holxem, aliàs *Hoxem*, Pagus hodie Diœc. Leod.

(69) Ast & Meer, appendices sub Goitsenhove.

(70) Wys, aliàs *Wez*, appendix sub Nethene.

(71) Remsdorp, aliàs *Rumpsdorp*.

(72) Attenhove, Pagus sub Diœcesi Leodiensi.

(73) Florival, Abbatia Virginum Ordinis Cisterciensis.

(74) Doorne, &

(75) Sluyse, appendices sub Meldert.

(76) Hugarden, Municipium Patriæ ac Diœcesis Leodiensis, Brabantiæ inclusum.

(77) Littart, aliàs *Zittart*, sive *Zetru*, &

(78) Linnen, aliàs *Lummen* vel *Lumay*, Pagi sub Diœcesi Namurcensi.

(79) S. Laurens-Capelle, aliàs *Laurentsart*, appendix sub Bossuyt.

(80) Meylam, aliàs *Melain*.

(81) Liptain, aliàs *Linsain* & Lissemeau, appendices sub Noduwez.

(82) Haeckdonck, lege *Haesdonck*.

(83) Viese, aliàs *Wiese*.

(84) Herderghem, aliàs *Herderssem*.

(85) Ter Alfine, aliàs *Ter Alphen*, sive *Elst*.

(86) Lombeke, aliàs *Burg-grave-Lombeeck*.

(87) Nuytgen, lege *Neyghem*.

(88) Wierbeecke, lege *Meerbeke*.

(89) Eyghem, appendix Parochiæ de Appelterre.

(90) Beaupré, Abbatia Virginum Ordinis Cisterciensis.

(91) Meerbeke, lege *Moerbeke*.

(92) Tonan, aliàs *Schoonaerde*, Capella sub Parochia de *Wichelen*.

(93) Castenbeke, lege *Tusschenbeke*, Præpositura Virginum Ordinis Præmonstratensis in Parochia de Lede juxta Alostum.

(94) Papegem, fuit olim Capella sub Parochia de Vlierseele, nunc diruta.

(95) Vlierse, lege *Vlierseele*.

(96) Lomberge, lege *Lemberghe*.

(97) Lantshautre, lege *Landscautere*.

(98) Waesene, appendix Parochiæ de Schelderode, olim Pagus.

(99) Cottem, Appendix Parochiæ de Hilleghem.

(100) Vorsbeke, lege *Borsbeke*.

(101) Handelghem, lege *Hundelghem*.

(102) Velsebeeck, lege *Velsycke*.

(103)

beeck, *Eelden*, *Aygem*, (103) *Hattert*, *Leeuwe*, *Heldergem*, *Heerſele*, (104) *Hautbrechtegem*, *Kerckem*, *Ecregem*, (105) *Steenhamme*, (106) *Neerhamme*, (107) *Nyſboek*, *Borſt*, *Strype*, *Sottegem*, *Gotverdegem*, *Aſpelaer*, *Denderhautem*, *S. Jooris-Ertegem*, (108) *Audenhove*, *Hillegem*, *Eſche*, *S. Tentelins*, *Matere*, (109) *Bliesboeck*, *Roosbeeck*,

Steenhuyſe, *Voorde*, *Cornelis-Horebeke*, *Miegelbeke*, (110) *Marienodenhove*, (111) *Aſſelt*, *Appelter*, *Marie-orebeeck*, (112) *Clare*, (113) *Lubbegem*, *Marcke*, *Etichove*, *Melde*, *Schoriſſe*, *Hemelverdeghem*, *Neerbrakel*, *Martenlierde*, *Elſt*, *Marielierde*, (114) *Vleuſeghem*, *Smerebbe*, *Volkegem*, (115) *Keſſelaer*, (116) *Lieſſe*,

Schendelbeeck, (117) *Eygem*, (118) *Overbrade*, *Sulſeke*, (119) *Kerckhove*, *Berchem*, *Quarmont*, *Nukerke*, *Segelſem*, (120) *Ten Boſche*, (121) *Dolaere*, *Geertsberghe*, *Overboelaer*.

In poſteriori deſignatione Subdelegatorum hujuſmodi compreheniſa, cum Eccleſiis etiam Parochialibus, Monaſtariis, Collegiis, etiam Canonicatibus, Capellis, Hoſpitalibus & beneficiis, locis & perſonis ac officiis Eccleſiaſticis, Sæcularibus & Regularibus & populis quibuſcumque aliis ſub eis comprehenſis,

Præfatæ Eccleſiæ Mechlinienſi pro ſua Diœceſi juxta deſignationem illi per præfatos Subdelegatos factam hujuſmodi, Auctoritate Apoſtolicâ tenore præſentium perpetuò concedimus & aſſignamus.

Ac decimas majores nuncupatas Parochialis Eccleſiæ de *Willebringhe* prope *Thenas* aut *Hoxem* olim Leodienſis Diœceſis ad centum modios tritici vel circa aſcendentes, ſedecim modiis ſimilibus Rectori dictæ Eccleſiæ pro honeſta illius ſuſtentatione quotannis remanentibus; ab eademque Parochiali, & a Perſonatu de *Hal* olim Cameracenſis, nunc Mechlinienſis Diœceſis prædictæ, proventum annuum 100. ducatorum auri de Camera, poſtquam ipſi Perſonatus & Parochialis Eccleſia vacabunt, & non antea, ex nunc prout ex tunc & è contra, etiam perpetuò diſmembramus & ſeparamus,

Unitur Perſonatus de Hal, qui poſtmodum ceſſit PP. Jeſuitis.

Necnon Præpoſituram Eccleſiæ Mechlinienſis prædictæ, quæ tempore illius Erectionis in Metropolitanam Eccleſiam, hujuſmodi dignitas inibi principalis exiſtebat, cujus fructus, redditus & proventus 120. ducatorum auri de Camera ſecundùm communem æſtimationem valorem annuum; ut etiam accepimus, non excedunt,

Unio Præpoſituræ.

Cùm primum illam per ceſſum vel deceſſum, etiam apud Sedem Apoſtolicam prædictam, aut quamvis aliam dimiſſionem vel amiſſionem illam nunc obtinentis, aut aliàs quovis modo, & ex cujuſcumque perſona, etiam in aliquo ex menſibus in quibus vacantium Beneficiorum diſpoſitio Nobis, aut Romano Pontifici pro tempore exiſtenti, per Conſtitutiones Apoſtolicas vel Cancellariæ Apoſtolicæ Regulas reſervata exiſtit ſeu fuerit, ſeu Ordinariis Collatoribus etiam per eaſdem Conſtitutiones Litteras alternativarum, aut Concordata Germaniæ, ſeu alia Privilegia & Indulta, illis quomodolibet conceſſa & concedenda, vacare contigerit,

Etiamſi actu nunc vacet, & tanto tempore vacaverit, quod ejus collatio juxta Lateranenſis Statuta Concilii ad Sedem Apoſtolicam prædictam legitimè devoluta, ipſaque Præpoſitura diſpoſitioni Apoſtolicæ ſpeciali vel generali reſervata exiſtat, & ad illam conſueverit quis per electionem aſſumi, eique cura etiam juriſdictionalis immineat animarum; ſuper ea quoque inter aliquos lis (cujus ſtatum præſentibus haberi volumus pro expreſſo) pendeat indeciſa,

Etiam ex nunc prout ex tunc & è contrà, ſuppreſſis & extinctis illius Præpoſiti nomine

(103) Hattert, lege *Haltert*.
(104) Hautbrechteghem, lege *Woubrechteghem*.
(105) Steenhamme, lege *Eenhaeme*, ubi Abbatia Benedictinorum.
(106) Neerhamme, lege *Neer-Eenhaeme*.
(107) Nysbock, alias *Sinte Denys Boucle*.
(108) Audenhove, id eſt, *Sinte-Guerix-Audenhove*.
(109) Bliesboeck lege *Blaesboucle*.
(110) Marienodenhove, lege *Sinte Marie-Audenhove*.
(111) Asselt, lege *Op-Haſſelt*.
(112) Clare, lege *Edelaere*.
(113) Lubbeghem, lege *Leupeghem*.
(114) Vleuseghem, aliàs *Vloeſeghem*.
(115) Kesselaer, id eſt, Capella Beatæ Mariæ Kerſſelaer ſub Parochia de Edelaer.
(116) Liesse, locus mihi ignotus.
(117) Eygem, id eſt, Ieghem.
(118) Overbrade, lege *Over-Braeckel*;
(119) Kerckhove, Parochia, quæ ſemper remanſit ſub Diœceſi Tornacenſi.
(120) Ten-Bosche, vulgo *Sinte-Mertens-Boſch*, appendix Parochiæ de Ste-Mertens Lierde, ubi Carthuſia viſitur.
(121) Dolaere, lege *Boulaere*, aliàs *Boulers*.

Has Notas nos ipſi annotavimus ad elucidationem Pagorum, & inſeri permiſimus in Bulla erectionis hujus Archiepiſcopatus, relata in Supplemento Diplom. A. Miræi.

mine & titulo, in Archidiaconatum pro uno Archidiacono, qui post cessum vel decessum eorum, qui nunc sunt Archidiaconi in illa parte Diœcesis Mechliniensis, talem habeat Jurisdictionem, qualem Archidiaconus Bruxellensis hactenus habuit,

Necnon ipsa Ecclesia Mechliniensi unum Archipresbyteratum Civitatensem nuncupandum, pro uno Archipresbytero Civitatensi, qui curam Rectorum Ecclesiarum Parochialium, Verbi Dei & Sacramentorum Civitatis Mechliniensis,

Et unam Pœnitentiariam Diœcesanam nuncupandas dignitates, inibi pro uno Pœnitentiario, qui curam conscientiarum populi per Diœcesim universam Mechliniensem specialiter habeant, similiter erigimus & instituimus.

Et ut Archiepiscopus Mechliniensis pro tempore existens speciali quâdam prærogativâ decoretur, & Ecclesiam suam, quæ in meditullio dictæ ditionis consistit, personis eruditis, & ad Jurisdictionem inibi exercendam, ceteraque munia Ecclesiastica obeunda idoneis debitè instructam, jugiterque decoratam habeat,

Primatia Belgii.

Perpetuo statuimus & ordinamus, quod Ecclesia ipsa Mechliniensis ante Cameracensem & Trajectensem Ecclesias prædictas prima sit, & illius pro tempore Archiepiscopus primum locum in Conciliis Generalibus vel specialibus, Sessionibus aliisque actibus super Cameracensem & Trajectensem Archiepiscopos habeat,

Canonicatus Graduatorum.

Quodque ex omnibus Canonicatibus & Præbendis majoribus dictæ Ecclesiæ Mechliniensis decem, quos primò per cessum vel decessum, etiam apud Sedem Apostolicam prædictam, aut aliàs vacare contigerit, etiamsi actu non vacent, ut præfertur, ita affecti remaneant, quod ipse Archiepiscopus unum & unam primò vacaturos, tamquam Mensæ suæ Archiepiscopali perpetuò unitos, & quos Nos similiter & nunc pro ut ex tunc, & contrà, ipsi Mensæ perpetuò unimus, annectimus & incorporamus, obtinere, illarumque ratione Persona Capitularis esse, vocemque & authoritatem, etiam in Capitulo, super Decanum & Canonicos babere,

Reliqui vero novem Canonicatus & Præbendæ prædicti tribus Magistris aut Licentiatis in Theologia, & tribus Doctoribus Decretorum seu in eis Licentiatis, & tribus aliis Nobilibus ejus Diœcesis, etiam in Jure vel Theologia, saltem Gradu Licentiaturæ, in famosa quapiam Universitate Studii Generalis, secundùm tenorem primodictarum Litterarum promotis, ordine in dicta designatione expresso servato, in perpetuum concedi & assignari debeant,

Quodque ad sex priores tam Nobiles, quàm alii non nobiles, ut præfertur, tamen qualificati, ad reliquos verò tres Canonicatus, & tres Præbendas ex reliquis novem, hujusmodi nulli nisi Nobiles & Graduati, ut præfertur, assumi possint,

Ac omnes & singuli ratione suarum hujusmodi Præbendarum, consilium & operam in negotio Ecclesiæ & Religionis ceterisque difficultatibus pro tempore emergentibus, quoties ab Archiepiscopo prædicto requisiti fuerint, tam conjunctim, quàm divisim præstare teneantur.

Ac unus Archidiaconus ad Archidiaconatum, & alius Archipresbyter ad Archipresbyteratum, necnon reliquus ex dictis Graduatis Pœnitentiarius ad Pœnitentiariam hujusmodi ad nominationem dicti Archiepiscopi assumi, & omnium primos post Archiepiscopum vacaturos Canonicatus & Præbendas prædictos, ordine præmisso consequi valeant.

Ut autem de Viris spectatæ doctrinæ & probitatis ad ædificationem Ecclesiæ Dei accuratiùs prospiciatur, quod ipsi novem Canonicatus & novem Præbendæ hâc primâ vice per prædictum Archiepiscopum dumtaxat, & deinde quoties illi futuris temporibus, ut præfertur, vacaverint, ad electionem Archiepiscopi & aliorum Graduatorum prædictorum superstitum per eos conferantur.

Et in hujusmodi electione suffragium Archiepiscopi non plus juris seu momenti, quàm cujusvis cæterorum Canonicorum Graduatorum habeat, nisi vocum paritate occurrente, tuncque iteratum ad hoc Archiepiscopi suffragium paritatem vocum hujusmodi dirimat,

Quodque posthac ipsi novem Canonicatus & novem Præbendæ sub nullis specialibus vel generalibus, etiam mentalibus reservationibus, affectionibus, etiam in Corpore Juris clausis, nec non expectativis, coadjutoriis, mandatis, facultatibus, Indultis de providendo, commendando & aliàs disponendo, primariis Precibus, aut aliis gratiis præventivis, etiam per Nos, aut Romanos Pontifices pro tempore existentes & dictam Sedem Apostolicam, vel ejus Legatos, etiam consideratione, intuitu, contemplatione, vel ad instantiam Imperatoris, Regum, aut aliorum Principum, ac ejus-

ejuſdem S. R. E. Cardinalium, & ex quacumque cauſa, quantumlibet urgenti, pro tempore factis & conceſſis comprehendantur,

Nec etiam tamquam vacantes apud Sedem Apoſtolicam prædictam, aut ullâ aliâ ratione generaliter vel ſpecialiter reſervari, nec illorum vacatione per reſignationem etiam ex cauſa permutationis pro tempore occurrente, per Romanum Pontificem aut Sedem eandem de illis provideri, vel aliàs quoquo modo diſponi poſſit, ſed forma electionis præmiſſæ omni tempore ſervari, nullâque causâ infringi debeat;

Quodque unus ex novem Canonicis prædictis Magiſter ſeu Licentiatus in Theologia, & alter Decretorum Doctor, ſeu etiam Licentiatus, ſeniores ratione ſuarum Præbendarum, facultatem habeant viſitandi per univerſam Diœceſim Mechlinienſem prædictam ab Archiepiſcopo; ceteri verò Canonici Graduati prædicti quandocumque requiſiti fuerint, illis aſſiſtere teneantur.

Ac ex reliquis ſenioribus Canonicis prædictis duo in Theologia & unus in Jure Canonico Graduati, ut præfertur, unà cum Archidiacono curam habeant examinandi promovendos ad ſacros Ordines, & admittendos ad Curas animarum, quâcumque authoritate illi proviſi fuerint, neminem niſi idoneum, ſeque perſonalem reſidentiam facturum, medio juramento, promittentem admittendo.

Et quoniam impia hæreticorum ſtudia, temporiſque malitia Viros doctos ab Eccleſiis ſuis diutiùs abeſſe non patiuntur; quod ſi Canonici Graduati prædicti ab Eccleſia ſua, niſi ab Archiepiſcopo vel Capitulo miſſi, per duos menſes abſuerint, integros ſuæ Præbendæ fructus illius anni amittant, & Capitulo cedant.

Ac omnes proventus ſingularum Præbendarum dictæ Eccleſiæ in duas æquales partes dividantur, quarum altera pro quotidianis diſtributionibus, his ſolis qui Divinis Officiis in Choro deſervierint, & inibi à principio uſque ad finem, exceptâ neceſſitatis causâ, permanſerint, miniſtrari debeant; nec quiſquam ullâ diſpenſatione, vel alio Privilegio Apoſtolico, quâcumque causâ impetrato vel conceſſo, ſeſe à reſidentia hujuſmodi eximere poſſit.

Ceteræ Eccleſiæ Civitatis ſub cura dicti Archipresbyteri Civitatenſis, extra verò eam & in Diœceſi Mechlinienſi exiſtentes, vel ſub ſuis Decanatibus ſeu Archipresbyteratibus, aliiſque juriſdictionibus, prout hactenus, remaneant, vel meliori modo arbitrio dicti Archiepiſcopi diſtribui, ipſorumque Decanatuum Decani, ſalvâ dicti Archiepiſcopi moderatione, emolumenta hactenus percipi ſolita percipere poſſint.

Verum quia fructus & proventus dictorum decem Canonicatuum & Præbendarum tenuiores ſunt, quàm conveniat pro ſuſtentatione Virorum doctorum & gravium, qui munera præmiſſa obire velint, decimas ab Eccleſia Parochiali de Willebringa, & proventum annuum 100. ducatorum à Perſonatu de Hall hujuſmodi diſmembratum, ut præfertur, eiſdem decem Canonicatibus & Præbendis primò vacaturis, per Archiepiſcopum & ſingulos novem Canonicos prædictos æquis portionibus percipiendos, perpetuò applicamus & appropriamus,

Nec non collationem, præſentationem, proviſionem, electionem, inſtitutionem, confirmationem, & quamvis aliam diſpoſitionem omnium & ſingulorum Dignitatum, Perſonatuum, adminiſtrationum & officiorum aliorumque beneficiorum Eccleſiaſticorum, cum cura & ſine cura, Secularium & quorumvis Ordinum Regularium qualitercumque qualificatorum; ad collationem, proviſionem, præſentationem, electionem, inſtitutionem, confirmationem, & quamvis aliam diſpoſitionem præfati olim Præpoſiti quomodolibet pertinentium & ſpectantium, Archiepiſcopo Mechlinienſi pro tempore exiſtenti; ita quod ipſe ex nunc de cetero de illis, prout Præpoſitus poterat, liberè & licitè diſponere valeat, etiam perpetuò reſervamus, concedimus & aſſignamus, ſuæque ordinariæ collationi & diſpoſitioni adjungimus,

Diſtrictius inhibentes Venerabilibus Fratribus noſtris Archiepiſcopis, Epiſcopis ac dilectis Filiis Abbatibus, ceteriſque locorum Ordinariis, nec non Conventibus, Superioribus, & Perſonis, illique vel illis, ad quem ſeu quos Præpoſituræ, Perſonatûs, & Parochialis Eccleſiæ, ac Canonicatuum, Præbendarum & aliorum Beneficiorum prædictorum, collatio, proviſio, & quævis alia diſpoſitio, communiter vel diviſim pertinet, ac quibuſcumque aliis cujuſcumque Dignitatis, Statûs, Ordinis & conditionis exiſtentibus, in virtute ſanctæ obedientiæ, & ſub excommunicationis majoris aliiſque ſententiis, Cenſuris & pœnis, nec non privationis omnium Dignitatum, Beneficiorum & Officiorum, Eccleſiaſticorum, ac inhabilitatis ad illa, & alia impoſterum obtinenda, ne de illis, ſi vacant, aut cum vacaverint, ut præfertur, cuiquam providere, aut aliàs diſponere, ſeu præmiſſorum effectus & executionem in aliquo quan-

tumcumque modico, impedire, aut molestiam vel injuriam quampiam irrogare, quoquo modo præsumant.

Ac decernentes ex nunc plenum jus in præmissis omninò acquisitum esse, & super his beneficio Regularum de non tollendo jure quæsito, ac de annali & triennali possessore, nec non Privilegiis omnibus quibus diuturni possessores pacifici quomodolibet utuntur, potiuntur & gaudent plenariè, uti, potiri & gaudere debere.

Ac Præposituram ad hoc ut de cetero de illa quoquo modo disponi valeat de cetero vacare, & eandem & affectos decem Canonicatus & decem Præbendas prædictos per quoscumque, etiam prætextu Mandatorum de providendo, nominationum etiam juxta concordata prædicta, expectativarum & quarumcumque aliarum gratiarum, quoquo modo acceptari non posse, & nihilominus quascumque acceptationes, collationes provisiones, commendas, uniones, annexiones & incorporationes, ac alias dispositiones de eisdem, aut eorum aliquo etiam per Nos & Sedem prædictam quomodolibet factas & faciendas nullius prorsus roboris vel momenti fore, nullumque per eas cuiquam jus acquiri, seu etiam coloratum titulum possidendi tribui posse;

Ac suppressionem, extinctionem, dismembrationem, separationem, erectionem, institutionem, Statutorum ordinationem, unionem, annexionem & incorporationem, applicationem, appropriationem, reservationem, concessiones & assignationes, ceteraque præmissa ac præsentes Litteras ex nunc omnimodum effectum sortita esse & censeri nec sub quibusvis revocationibus, alterationibus, suspensionibus & limitationibus unionum & suppressionum etiam effectum non sortitarum, quæ post hac per Nos vel Successores nostros tam in crastinum assumptionis cujuslibet eorum ad summi Apostolatûs apicem, quàm alios quomodolibet, ac cum quibusvis clausulis & Decretis, quocumque tempore fient, minimè includi;

Sed illis non obstantibus, in suis vigore, robore & efficaciâ persistere, & quoties illa emanabunt, toties in pristinum statum restituta, & de novo concessa, sicque incommutabilis voluntatis & intentionis nostræ fuisse, esse & fore, ac præsentes Litteras hujusmodi nullo unquam tempore de subreptionis & obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ aut quopiam alio defectu notari, aut in jus vel controversiam, quâcumque ratione vel causâ, vocari posse,

Sicque per quoscumque Judices ordinarios & delegatos, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores & Cardinales, in quavis causa & instantia, sublatâ eis & eorum cuilibet quâvis aliter judicandi & interpretandi & facultate & authoritate, judicari & definiri debere, irritum quoque & inane si secus super his à quoquam, quâvis authoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Quocirca Venerabilibus Fratribus nostris Archiepiscopo Cameracensi & Episcopo Amerinensi, ac dilecto Filio Præposito Ariensi, Audomarensis, seu alterius Diœcesis, per Apostolica Scripta Motu simili mandamus, quatenus ipsi vel duo aut unus eorum per se vel alium seu alios præsentes Litteras, & in eis contenta quæcumque, ubi & quando opus fuerit, & quoties pro parte moderni & pro tempore existentis Archiepiscopi Mechliniensis, & aliorum quorum interest, vel quomodolibet intererit in futurum, fuerint requisiti, seu aliquis eorum fuerit requisitus, solemniter publicantes, eisque & eorum cuilibet in præmissis efficacis defensionis præsidio assistentes, faciant authoritate nostrâ Archiepiscopum Mechliniensem & alios præfatos, dismembratione, separatione, statuto, ordinatione, erectione, institutione, unione annexione, incorporatione, applicatione, appropriatione, reservatione, concessionibus, & assignationibus, & Litteris & aliis in eis contentis prædictis, specificè gaudere, ac aliàs Litteras & in eis contenta hujusmodi firmiter observari;

Non permittentes illos per quoscumque quomodolibet indebitè molestari, contradictores quoslibet & rebelles per Censuras & pœnas Ecclesiasticas, appellatione postpositâ, compescendo, nec non legitimis super his habendis servatis processibus; Censuras & pœnas ipsas etiam iteratis vicibus aggravando, invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii sæcularis,

Non obstantibus voluntate priori ac etiam nostrâ de valore tam in impetrationibus, quàm aliis gratiis, etiam Motu simili factis exprimendo, nec non Lateranensis Concilii novissimè celebrati uniones perpetuas nisi in casibus à jure permissis fieri prohibentis,

Ac P. M. Bonificii Papæ VIII. etiam Prædecessoris nostri de una, & Concilii Generalis de duabus, non tamen tribus Dietis, aliisque Constitutionibus & Ordinationibus etiam in Corpore Juris clausis, nec aliàs reservatoriis, nec non dictæ Cancellariæ

lariæ Regulis etiam revocatoriis & revocatoriarum innovatoriis, ac in favorem Ordinariorum, ac aliàs in contrarium quomodolibet editis & edendis,

Nec non Ecclesiarum Mechliniensium juramento, confirmatione Apostolicâ seu quâvis firmitate aliâ roboratis Statutis & consuetudinibus, nec non quibusvis specialibus & generalibus reservationibus, exspectativis, & aliis gratiis, absque consensu Coadjutorum deputationibus, nominationibus, citra regressus & accessus facultatibus, mandatis, Litteris & concessionibus, quibuscumque personis cujuscumque dignitatis, statûs, ordinis, gradûs & conditionis existentibus, etiam Cardinalatûs honore fungentibus,

Ac nostris etiam antiquis & descriptis familiaribus continuis Commensalibus ac Prælatis Domesticis, nec non Romanæ Curiæ Officialibus etiam officia sua actu exercentibus ex quavis etiam grandi causâ, consideratione, intuitu vel respectu etiam Imperatoris, & Regum, Ducem, & aliorum Principum, ac cum quibusvis antelationibus, prærogativis & Decretis etiam irritantibus & clausulis etiam derogatoriis, etiam præsentibus, derogantibus, etiam Motu & scientiâ similibus, & aliàs quomodocumque concessis.

Quas, & quæ, illorum omnium tenores, ac si de verbo ad verbum insererentur præsentibus, pro sufficienter expressis habentes, eorumque omnium vim & effectum quoad præmissa omnino suspendimus, & in præmissis effectum sortiri aut locum sibi vendicare non posse neque debere, decernimus.

Nec non Privilegiis, Indultis, exemptionibus, conservatoriis, & Litteris Apostolicis, Ordinariis, aliisque Collatoribus & Personis per quoscumque Romanos Pontifices Prædecessores nostros, & Nos ac Sedem præfatam, & per vim generalis Legis & Statuti perpetui, nec non initi seu stipulati contractûs, seu quasi & aliàs sub quibuscumque tenoribus & formis, ac cum quibusvis etiam derogatoriarum derogatoriis aliisque efficatioribus efficacissimis & insolitis clausulis irritantibusque & aliis Decretis, etiam consideratione, intuitu, contemplatione, vel ad instantiam præmissorum, & quorumcumque aliorum, seu motu, scientiâ & potestatis plenitudine similibus, nec non consistorialiter aut aliàs qualitercumque, quomodocumque & quotiescumque concessis, confirmatis & etiam iteratis vicibus innovatis & concedendis,

Quibus omnibus, etsi pro illorum sufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus specialis, specifica, individua & expressa; non autem per clausulas generales idem importantes, mentio seu quævis alia expressio habenda aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores hujusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & formâ in illis traditâ & observatâ inserti forent, præsentibus pro sufficienter expressis habentes, quamvis talia & multa sint, quæ sub clausula implicitæ derogationis latissimè extendenda in supplicatione apposita non intelligantur, aut aliàs comprehendantur,

Nihilominus in genere & in specie ad effectum sufficientis derogationis eorum, illis aliàs in suo robore permansuris, hâc vice dumtaxat specialiter & expressè derogamus contrariis quibuscumque; aut si aliquâ Apostolicâ præfatâ vel aliâ quâvis authoritate in dicta Ecclesia Mechliniensi in Canonicos sint recepti, vel ut recipiantur insistant, seu si super provisionibus sibi faciendis in Canonicatibus & Præbendis ac Dignitatibus Ecclesiæ Mechliniensis, hujusmodi speciales vel aliis beneficiis Ecclesiasticis in illis partibus generales dictæ Sedis, vel Legatorum ejus Litteras impetraverint, etiamsi per eas ad inhibitionem, reservationem & Decretum, vel aliàs quomodolibet sit processum,

Quas quidem Litteras & processus habitos per easdem & inde secuta quæcumque ad Archidiaconatum & Præposituram, & decem Canonicatus & Præbendas & alia beneficia hujusmodi volumus non extendi, sed nullum per hoc eis quoad assecutionem Canonicatuum & Præbendarum ac Dignitatum vel beneficiorum aliorum præjudicium generari, & quibuslibet aliis Privilegiis, Indulgentiis generalibus vel specialibus, quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris Litteris mentio specialis:

Nulli ergo omnino homini liceat hanc Paginam nostræ dismembrationis, annexionis, incorporationis, applicationis, appropriationis, reservationis, concessionum, assignationum, adjunctionis, inhibitionis, Decreti, mandati suspensionis & voluntatis infringere vel ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc attentare præsump-

 serit;

ſerit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum.

Datum Romæ apud Sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ MDLX, quinto Idus Martii, Pontificatûs noſtri anno ſecundo. Sic ſubſcriptum FOED. CARDINALIS CÆSIUS, & ſignatum, A: DE ALEXIIS.

Verum licet fundationem hujus Capituli (de quo ante mox dicere incæpimus) communiter adſcribant præfato *Notgero* Leod. Epiſc., antiqui tamen & probati ſcriptores *S. Rumoldum*, Mechlinienſium Apoſtolum, inſtitutorem & auctorem ejus eſſe aſſeverant.

J. Molanus apud A. Miræum de Canonicorum Collegiis cap. LXXIV. ait: „ *B. Rumoldi* opus eſt Monaſterium Canonicorum apud *Maſlinas.*" Et poſt pauca. „ Fuit autem ab initio fundationis non Monachorum ſed Canonico„ rum Monaſterium, quomodo in Chronicis Cameracenſibus ante annos fere „ ſexcentos conſcriptis nominatur. Quâ autem phraſi Canonicorum Colle„ gia dici ſoleant Monaſteria in primo lib. de Canonicis a nobis eſt explica„ tum. Situm erat in pratis intra ulmos, ſed paulatim Mechlinia ex parvâ „ urbe Trans-Dilianâ adeo excrevit, ut nunc Collegium *S. Rumoldi* in me„ ditullio urbis ſitum ſit. *Cap. XII.*

J. B. Gramaye in Antiq. Mechl. Lib. III. Sect. IV. „ Primo, inquit, obviam „ habemus Collegium Canonicorum, vetus illud & celebre, quod initia „ ſua a *D. Rumoldi* aut viventis aut exaltati ævo repetit."

A. Miræus in Faſtis Belg. & Burg. ad diem 9. Aprilis, item ad Cal. Julii ait. „ Ex *Balderico* colligi poſſe videtur ante tempora *Notgeri* Mechliniæ Mo„ naſterium aliquod fuiſſe ab *Adone* Comite fortaſſis inchoatum, quod *Not„ gerus* poſtea prædiis & præbendis Canonicorum auxerit." Verum notaſſe ſimul debuiſſet, quod ad ea tempora Canonicorum Collegia dicerentur Monaſteria.

Hujus Monaſterii auctor fuit *S. Rumoldus*, qui tantum loci, quantum Cænobio ſat eſſet, *Adonis* Comitis beneficio nactus in Ulmeto (locus erat è regione Aulæ *Adonis* ubi nunc Armamentarium Cæſaris eſt) ab Ulmorum copia nomen ſortitus, quidquid enim hodie Cis-Diliam, in quo Baſilica hodie *D. Rumoldi*, & extra urbis pomeria ad Diliæ ripam latè protenditur, ſub nomine Ulmeti comprehendebatur (uti ante diximus) erat nemorum ſolitudo. Hic loci *S. Rumoldus* domicilium, & ædiculam *D. Stephano* ſacram exſtruxit, ibique remotam a ſæculi pompâ & populi ſtrepitu eremiticam (ut *Baldericus* vocat) vitam, penè ſolus agebat, dehinc collectis brevi viris aliquot pietate & religione inſignibus, communem illam Clericorum ſimul in cætu vivendi rationem, quæ per id tempus præcipuâ laude virtutis florebat, neque ullo ſpatio ab aſcetarum Religioſis aberat, eodem in loco gregis ſacri moderator inſtituit.

Huic Collegio Clericorum inter alios aggregavit *S. Libertum Adonis* Comitis filium, & ſub ſe Præpoſitum conſtituit. Normannis & Danis dein ſæculo IX. Belgium vaſtantibus *S. Libertus* eversâ Mechliniâ ad *S. Trudonis* Monaſterium confugiens, ante altare cum ſocio, ubi flexis genibus Dominum deprecabatur, a barbaris occiſus eſt Anno 835. vel 836. alii, ut *Molanus Libertum* poſt An. 880. victimam per martyrium cecidiſſe refert, quem ſub annum 755. in lucem editum fuiſſe conſtat, adeoque annos 125. habere debuiſſe. Verum notandum, quod *Molanus* pleraque Normannorum & Danorum compendio complexus eſt, quæ temporibus maximè diſtincta fuerant, confundit & in unum locum congeſſiſſe voluit. Hæc ſemel annotaſſe placuit ne incauti decipiantur.

Ita-

Itaque ut revertamur unde digressi sumus: Mos ille priscus *D. Rumoldi* tempore celebratissimus habuit, ut Canonici seu Clerici (hæ enim voces idem apud veteres plerumque sonant) locis Ecclesiæ vicinis, quæ Monasteria Clericorum dicebantur (deinceps vero claustra dici cæperunt) in quo vitam communem & claustralem secundum constitutiones Sacrorum Canonum agebant. „ Et eorum domicilia, refectoria, & alia id genus loca publica, quibus nostri Canonici (ait *A. Miræus* in notis ad regulam Canonicorum) olim usi „ fuerunt, hodie exstant, & cum admiratione monstrantur Coloniæ Agrip- „ pinæ, Tornaci, Leodii, Brugis, Insulis & alibi." Atque idem *Miræus* ibidem ad nostrum propositum ait. „ Monasterium Clericorum & Congre- „ gatio Clericorum instar Monachorum in commune viventium, sic passim „ loquuntur vetustioris & medii ævi scriptores *Baldericus* Noviomensis & „ Tornacensis Episcopus (qui obiit Ao. 1112.) in Chronico Cameracensi Lib. „ II. & alibi passim Cameracense & Atrebatense Cathedralia Canonicorum „ Collegia nuncupat, Monasteria Canonicorum *B. Mariæ*: quas tamen Ec- „ clesias constat jam inde a primis initiis fuisse Clericorum seu Canonicorum „ non Monachorum. Sic idem *Baldericus* sub finem Lib. II. Monasterium „ Canonicorum *S. Rumoldi* apud *Maslinas*, & Monasterium Canonicorum „ a Viro Dei *Guntmaro* structum memorat, quæ sunt hodie illustria Cano- „ nicorum Collegia Mechliniense & Liranum in Brabantiâ." Hactenus *Miræus*.

Et notandum quod a vitâ illâ communi Canonici *D. Rumoldi* olim dicti sunt Fratres, quo nomine hodiedum Beneficiati omnes hujus Ecclesiæ qui sunt de gremio Chori vocantur Fratres, suntque numero LX.

Hæc communis Clericorum institutio in aliquibus locis citius, in aliquibus serius esse desiit, Leodii disciplina illa sub *Alberone II.* Episcopo se remisit; sed magis periit sub *Radulpho*, qui disciplinam penitus collabi permisit, etsi acerrimè a *Lamberto Beguo*, qui spiritu Prophetiæ clarebat, admoneretur: & totaliter evanuit teste *Chapeaville* tom. II. Ao. 1204. cum Canonici S. Lamberti possessiones Ecclesiæ mediante Cardinale *Guidone* & Episcopo *Hugone* inter se dividunt & Præpositum constituunt; quod etiam circa ea tempora Mechliniæ contigisse non obscurè colligitur, quando Canonici ad novam Basilicam *D. Rumoldi* migrarunt, secum magnâ pompâ conferentes corpus *S. Rumoldi*, & exemplo Canonicorum *D. Lamberti* Leodii, claustrum suum deseruerunt, insuper ex eo colligitur quod Ao. 1205. fundata sit Cantoria *D. Rumoldi*, illa autem dignitas ignota esset in claustro, necessaria vero inter Canonicos liberos, & sui juris pro directione Chori.

Cum hoc Canonicorum Monasterium per vastationes Normannorum destructum & in cineres redactum esset sæculo IX. *Notgerus* Leodiensis Antistes post eorum recessum, illud renovandum & restaurandum suscepit, & XII. in eo Præbendas erexit easque munificè dotavit circa annum 1000. eisque Abbatem sæcularem præfecit aut reddidit, qui etiam hospitalitatem curaret, & esset a consilio Episcopi, quod Abbatum nomen Mechliniæ omnino extinctum est, apud alios quosdam Canonicos imprimis Namurcenses mansit, qui titulus dein Mechliniæ in Præpositi nomen mutatus est & rursum Præpositi nomen extinctum, cum annui illius redditus auctoritate *Pii IV.* Summi Pontificis Archiepiscopatui huic incorporati sunt Ao. 1560. uti mox diximus.

Hoc Canonicorum Collegium stetit eo loco, antequam nova *D. Rumoldi* Basilica constructa est, ubi in eâ Urbe hodie degunt F. F. Minores, & constat antiquam eorum Ecclesiam fuisse intra septa hujus Monasterii, murum-

que meridionalem modernæ eorum Ecclesiæ fuisse murum septentrionalem, quod etiam ex crassitudine & vetustate omnino apparet.

Auctum Canonicorum Collegium. Sæculo XVII. auctum hoc Canonicorum Collegium tribus præbendis noviter erectis & dotatis. Anno siquidem 1643. *Jacobus Boonen* Archiepiscopus Mechliniensis die 21. Julii, postquam erexisset in hoc Capitulo de novo Præposituram quæ in erectione hujus sedis Archiepiscopalis incorporata fuit Archiepiscopatui (uti in præfatâ bullâ expressum est) erexit in Canonicatum Plebaniam *D. Rumoldi*, item Porsonatum Ecclesiæ parochialis de Melle prope Gandavum, item Capelaniam . . . . . in Ecclesiâ Parochialis *B. Mariæ* de Laken, dotatus ulterius hic Canonicatus per R. Adm. *D. Joannem de Quarré* Præpositum Congreg. Oratorii Jesu. Item Anno 1644. fundavit in hoc Collegio Canonicalem præbendam *D. Petrus van Cauteren* J. U. L. Canonicus, dein Cantor hujus Collegii & postmodum Præpositus *S. Salvatoris* Harlebecæ.

Anno 1250. *D. Arnoldus de Zellaer* Canonicus & Scholasticus hujus Ecclesiæ Collegiatæ, instituere cæpit in eâ ad decantandas horas Canonicas XII. Præbendas, quas amplis redditibus & bonis auxit Anno 1255. & fundationem illam perfecit Anno 1260. Mortuus anno 1264. cujus Anniversarium ibidem celebratur die 30. Januarii, sepulturæ locum nactus ante Odæum ad dextram. Hæ Præbendæ Anno 1644. erectæ sunt in Canonicatus, ex quibus una Anno 1611. annexa est Plebaniæ. Vocantur autem ad distinctionem aliorum Canonici Zellarienses, a suo fundatore nomen adepti. Damus hic ipsa fundationis Diplomata præfati A. de Zellaer prout ipsi R. D. Canonici Zellarienses nobis pro suâ humanitate communicarunt. Quarum tria Diplomata inseri permisimus in supplem. Diplom. Miræi Parte II. cap. 99. 105. & 108. quorum tenor est ut sequitur.

Ex MS. Archivis Capit. Mechliniens. In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego ARNOLDUS DE ZELLAER Scholasticus Mechliniensis sanus & incolumis, ac mentis meæ compos, spem fiduciamque in JESUM CHRISTUM habens, nullo præsentis periculi metu conterritus, sed solâ spe æternæ retributionis, quædam Beneficia in laudem & honorem Beatæ & Gloriosæ Virginis Mariæ de possessionibus meis & redditibus instituere decrevi. Lego ergo & in primis assigno xxx. lib. Lovan. quas Viri Venerabiles Abbas & Conventus de *Fliderbeke* de voluntate & adunatione mea solvere tenentur Abbati Loci S. Bernardi Cisterciensis Ordinis, Testamenti mei Executori, ad opus Capellanorum quibus duxero assignandas, pro bonis quæ tenent de me sub annua pensione & perpetua, in Villis videlicet (a) *Orbeka*, (b) *Grimda*, (c) *Betsche*, & in loco, qui dicitur (d) *Malayla* proprè Lovanium; sicuti in hac Littera super hoc confecta pleniùs continetur.

(a) *Oirbeke.* (b) *Grimde.* (c) *Bets.* (d) *Malays vicus in Pago Hulpe.*

Et XVII. lib. Lovan. quas Abbas & Conventus de *Grimberge* eodem modo tenentur solvere prænominato Abbati de Loco S. Bernardi, pro bonis, quæ tenent à me sub annua & perpetua pensione in Villis videlicet *Beygheem*, *Hombeka*, *Eppegeem*; sicuti in Littera eorum lucidè declaratur.

Et XVI. lib. Lovan. quas Abbatissa & Conventus Vallis Rosarum simili modo tenetur solvere apud prædictum Abbatem Loci S. Bernardi, pro bonis quæ tenent de me ad firmam perpetuam, in Villis videlicet (e) *Zaventhem*, (f) *Meldebruck*, (g) *Hockenzela*, & in (h) *Berga*, sicuti in Littera eorum super hoc facta videbitur pleniùs contineri,

(e) *Saventhem.* (f) *Melsbroeck.* (g) *Steenockenseel.* (h) *Bergh.*

Et XXVII. lib. Lovan. quas Abbas & Conventus Loci S. Bernardi eodem modo tenentur solvere ad opus Capellanorum, quibus duxero assignandas, pro bonis quæ tenent de me sub annua & perpetua pensione.

Insuper & omnia bona quæ habeo in * *Hevera*, cum omnibus pertinentiis suis XII. Capellanis deserviant in honore Sanctæ Dei Genitricis semperque Virginis Mariæ, pro beneficiis perpetuis in Ecclesia B. Rumoldi in Mechlinia, recepturi de prædictis redditibus singulis pariter & universis unusquisque æquam inter se portionem.

* *Hever apud Mechlinium.*

Quod

Quod Cappellanus Beatæ Mariæ in novo opere amplius habebit aliis Cappellanis de prædictis redditibus xxx. sol. Lovan. ad lampadem ante Altare B. Mariæ in novo opere; quæ lumina Beneficiatus jugiter tam die quàm nocte præstabit ibidem. Expensas autem hujus lampadis procurabit Capellanus dicti novi operis cum tanta diligentia, ut lumine numquam careat, & si quiddam super easdem expensas super esse contigerit, hoc dictus Cappellanus conservet in usus ornamentorum & Altaris sui meliorationem.

Nullus autem ex prædictis Cappellanis intromittet se de prædictis redditibus colligendis; sed Abbas Loci S. Bernardi, sine judicio quem ad hoc duxerit deputandum, prædictos redditus universaliter colliget, & recipiet, & eosdem singulis annis prædictis Cappellanis in tribus terminis anni per tres partes distribuet; videlicet infra quindenam Nativitatis Domini primam partem, infra quindenam Paschæ secundam, & tertiam in Festo Nativitatis Beati Joannis Baptistæ.

Si verò apud Abbatem Loci S. Bernardi sine judicio inde oportuerit expensas facere pro dictis redditibus conservandis & colligendis, has expensas modestè factas in communi Cappellanorum utilitate fieri necessarias, recipiet de prædictis redditibus in communi.

Cappellani autem qui prædicta beneficia deservient, quod Horis Canonicis tamquam Canonici interesse tenebuntur, & nisi residentes Machliniæ ista Beneficia personaliter deservierint, nihil omnino de redditibus ad ea assignatis percipient vel habebunt.

Capellanus verò B. Mariæ in novo opere, qui prædictis xii. connumeratus est, Missam quâlibet die tenebitur celebrare.

Ut autem hæc omnia & singula prædicta robur perpetuum habeant, & ut ab aliquo impostore irritari non valeant vel infringi, Ego Sigillo meo proprio unà cum Sigillis Venerabilis Domini * B. Episcopi quondam Lausanensis, & Abbatis Loci S. Bernardi Testamenti mei Executoris præsentem Paginam duxi roborandam. *Id est B. Bonifacii.*

Actum anno Domini M. CC. L. 1250.

Universis Christi fidelibus, quibus præsens Scriptum videre contigerit, Arnoldus de Zellaer Scholasticus Machliniensis salutem in eo qui est salus omnium, & Salvator. *Ex MS. Archivis Capit. Mechliniens.*

Præsentium Testimonio Litterarum notum facio tam præsentibus quàm futuris, quod Ego pro animæ meæ salute, sanus & mentis meæ compos, ad redditus duodecim Beneficiorum, quæ in Ecclesia B. Rumoldi Martyris in Machlinia institui, superaddo nunc & assigno quasdam meas possessiones & redditus subnotatos; videlicet duodecim sextarios siliginis ad mensuram Machliniensem, quos Præpositus, Priorissa & Conventus Vallis Liliorum persolvent in perpetuum apud Machliniam inter Festum B. Martini & Purificationem B. Mariæ annuatim, de Decima mea in *Hombeka*, quam prædictus Præpositus, Priorissa & Conventus cum censu & terra, quam in eadem Villa tenui, receperunt à me ad perpetuam firmam pro duodecim sextariis prænotatis.

Assigno etiam ad eadem beneficia omnia bona mea, quæ habeo in *Werda* & in *Helewita* cum omnibus pertinentibus eorumdem.

Item assigno ad prædicta decimam quam habeo in *Eppegheem*, quam teneo à Bordino de Cobbenbosch jure hereditario pro vi. denariis Lovaniensibus.

Insuper addo prædictis beneficiis bona quæ habeo in *Zempsa*, circiter septem bonaria tam terræ quàm prata, cum censu & pertinentiis eorumdem, & circiter quinque bonaria terræ quam habeo in *Heffena* cum omnibus pertinentibus suis, & quartam garbam quam recipio ibidem in Agro qui dicitur *Broth*.

Assigno ad prædicta bona annuum censum quem habeo in Parochia Villæ Machliniensis, circiter xi. libras, x. solidos Lovanienses, cum triginta & octo capponibus recipiendos annuatim de hereditate subnotata: videlicet de hereditate quæ fuit Henrici de Buis viginti duos solidos Lovanienses & quatuor cappones; Joannis Fabri triginta unum solidos & duos cappones; de hereditate Gutryna xx. solidos & duos cappones; Wilhelmi de Gavegha & Joannis de Humbeka xx. solidos; Item prædictus Wilhelmus solvit unum den. & Franco unum; item de hereditate Rudolphi Pelliparii xv. solidos Lovanienses & duos cappones; Walteri de Lupna xii. solidos & duos cappones; Bartholomæi viii. solidos; de hereditate quæ fuit Gerardi Plupert xiv. solidos & quatuor cappones; Henrici Rostra ix. solidos & duos cappones; Henrici Fabri

bri XVIII. solidos & duos cappones; item de hereditate Amegardæ XV. solidos; Idæ Wenciæ XVII. solidos; Magistri Ballenni Belsvaert IV. solidos & duos cappones; Arnoldi de Lupna VI. solidos; Abbatis & Conventûs Loci S. Bernardi X. solidos; Margarethæ Cockmæ X. solidos; item de hereditate Abbatissæ & Conventûs Vallis Rosarum VI. solidos; & heredum Alardi Longi VII. solidos & obulum; item de hereditate Wilhelmi Lecpetoris XIV. solidos & duos cappones; Rumoldi de Hobriga XVIII. solidos & IV. cappones; Joannis de Diest IV. solidos & duos cappones; item de hereditate Arnoldi de Grimberge XXVII. solidos, tres obulos, duos cappones. Sed Capellani prædictorum bonorum dabunt annuatim de dictis XXV. solidis, duodecim solidos Lovanienses ad anniversarium Magistri Nicolai.

Assignationem prædicti censûs facio dictis Capellanis cum omni jure & quibuscumque pertinentiis ad eundem censum spectantibus.

Item assigno ad prædicta Beneficia tres libras & IV. solidos Lovanienses, quos Viri Religiosi Abbas & Conventus de * *Jeth* tenentur solvere annuatim apud Machliniam de bonis quæ tenent à me sub annua & perpetua pensione, sicut in Littera eorum super hoc confecta pleniùs continetur.

* *Alias Diligem.*

Assigno & ad eadem Beneficia quatuor modios frumenti, quos Prior & Monachi de *Wavria* tenentur solvere de bonis quæ compararunt cum pecunia mea, sicut in Littera eorum super hoc facta pleniùs attestatur.

Capellani qui prædicta XII. Beneficia deservient, prædicta bona & redditus memoratos post discessum meum integraliter percipient, & æquâ inter se divident portione: tali interim adjecto onere, quod quicumque ex ipsis sive ex suis Successoribus Sacerdotes extiterint, tenebuntur post discessum meum in novo opere Missam in qualibet quindena ad minus unâ vice perpetuo celebrare.

Ab hac lege excipientur D. Adam de Eppegem, nunc Capellanus dicti novi operis, & sui Successores, qui sicut in alia Littera præordinatum à me, quotidiè tenebuntur in loco prædicto Missam celebrare.

Excipiuntur & ab onere prædicto D. Walterus de Suys & sui Successores, pro eo quod officium Capellani in Domo debilium Beginasii Mechliniensis perpetuò gerere tenebuntur.

Prædicti verò Capellani, censum, quem eisdem assignavi in Parochia de Machlinia, videlicet circiter undecim libras X. solidos & VIII. den. cum XXVIII. capponibus firmatis, Magistro Michaëli, si post me vixerit, annis singulis temporibus vitæ suæ de voluntate & ordinatione mea eo tempore & in illa summa quibus ipsi recipient, dare tenebuntur; & ipse D. Michaël se nequaquam intromittet de dicto censu à debitoribus recipiendo seu colligendo; sed Capellani dictum censum recipient, & prout eundem recipient, de manibus suis eundem refundent. Proventus autem qui ex prædicto censu ratione dominii provenient, sicut sunt emptiones, venditiones hereditatum, acquisitiones, & hujusmodi, spectabunt ad dictos Capellanos; quoniam dominium de censu prædicto & suis pertinentibus pertinebit ad eosdem; nec ipse D. Michaël quidquam de hujusmodi per se, seu per aliam personam, exigere poterit vel debebit; & postquam decesserit, Capellani hunc censum sicut præordinatum est, inter se divident & habebunt.

Insuper assigno ad lumen Altaris prædicti novi operis XXX. solidos Lovanienses recipiendos annuatim de hereditate quæ fuit Magistri Henrici de . . . . situm *in de Befferstraete.*

Provisionem dicti luminis faciet Capellanus prædicti novi operis quotidie, prout meliùs & decentiùs poterit, de dictis triginta solidis ad omnes Missas in dicto loco perpetuò celebrandas. Quod si negligenter fecerit, ad demonstrationem Decani & Capituli Machliniensis ad hoc debebit induci, ut ministrationem ejusdem luminis fideliter compleat & diligenter.

Ut autem omnia & singula præmissa semper sint firma & ab aliquo infringi nequeant in futuro, Ego Sigillo meo proprio unà cum Sigillo Capituli Machliniensis & Abbatis Loci Sancti Bernardi Testamenti mei Executoris præsentem Paginam duxi roborandam.

1255. Actum anno Domini nostri M. CC. LV. mense Septembri.

Ex Archivis MS. Capit. Mechliniens.

NICOLAUS Dei gratiâ Cameracensis Episcopus universis præsens Scriptum visuris salutem & cognoscere veritatem.

Noverint universi, quod ARNOLDUS DE ZELLAER Scholasticus, sicut Nobis exposuit

posuit idem Scholasticus, attendens quod nihil morte certius, nihil incertius horâ mortis, de possessionibus suis & redditibus ad eum titulo justæ acquisitionis pertinentibus, quædam bona ad laudem & gloriam beatæ & gloriosæ Virginis Mariæ in Ecclesia B. Rumoldi instituisse dicitur in hæc verba:

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Ego Arnoldus &c. *ut supra.*

Nos ergo ipsius Arnoldi Scholastici bonæ voluntati facilem adhibuimus consensum, & pietatis operibus congaudentes, piam dicti Scholastici institutionem & ordinationem Beneficiorum hujusmodi quantum in Nobis est laudamus & approbamus, & ut ipsa ab aliquo irritari non valeant vel refringi, Auctoritate ordinariâ confirmamus, & in hujus rei Testimonium & munimen perpetuum, Sigillum nostrum præsentibus duximus apponendum.

Datum anno Domini M. CC. LVIII, Sabbato ante Festum B. Barnabæ Apostoli. 1258.

Additio ad Fundationem Capellanorum de Zellaer.

UNiversis præsentes litteras visuris *Arnoldus de Zellaer*, Canonicus & Scholasticus Mechliniensis, salutem in eo qui est salus omnium & Salvator. Usus litterarum inventus est ob memoriam hominum reformandam, ne ea quæ aguntur in tempore evanescant. Universitati vestræ significo quod ego sanus & incolumis, ac mentis meæ compos in remissionem meorum peccaminum solâ spe æternæ retributionis inductus, duodecim Capellanias seu beneficia ad laudem & honorem beatissimæ & gloriosissimæ Virginis *Mariæ* de possessionibus meis, & redditibus in Ecclesia Beati *Rumoldi* in Machliniâ institui, quæ certis personis contuli deservienda, quorum nomina duxi præsentibus exprimenda. Adæ de Eppegheem, Waltero de Suys, Henrico de Ulmo, Arnoldo de Eppegheem, David, Waltero de Neckerspoele, Abel, Ægidio de Hockensela, Goswino de Wetterstraete, Johanni de Steenhuffele, & Joanni de centum Marcis Presbyteris, & Magistro Waltero de Atrio, cum onere tali, quod prædicti, & qui pro tempore instituentur ipsis cedentibus vel decedentibus hoc modo deservient, quod horis Canonicis tamquam Canonicis interesse tenebuntur, & nisi residentes Machliniæ ista beneficia personaliter deservierint, nihil omnino de redditibus ad ea assignatis percipient vel habebunt, nisi in Scholis Theologiæ studio insistant, & licentiam obtinuerint a Capitulo Mechliniensi, & si alia de causâ quam pro studio ipsos absentes esse contigerit, Vicarius in absentes beneficio instituetur, & fructus per annum integraliter deservienti conferatur. Quod Capellanus Beatæ *Mariæ* in novo opere qui cum prædictis XII. connumeratus est, missam qualibet die tenebitur celebrare. Volo etiam quod vitæ meæ temporibus prænominati Presbyteri quilibet eorum decem Lib. alborum Veterum percipiet a Viro religioso Domino Abbate loci Sancti Bernardi Cisterciensis Ordinis executore mei testamenti, post meum vero excessum Capellani seu Clerici qui prædicta duodecim beneficia, ut dictum est, deservient bona ad prædictas Capellanias a me assignata de redditibus, quæ propriis vocabulis duxi adnotanda de manu dicti Abbatis vel illius, seu illorum quos ad hoc duxerit deputandos, percipient inter se æqualiter dividenda, videlicet XXX. Lib. Lov. a Viris Venerabilibus Abbate & Conventu de Fliderbeka, de quibus mihi tenentur de bonis quæ tenent a me sub annua pensione & perpetua in villis videlicet *Horbeka*, *Grimda*, *Bethsa*, & de loco qui dicitur *Malaysa* prope Lovanium. Item XVI. Lib. Lov. quas Abbas & Conventus de Grimberge eodem modo tenentur solvere pro bonis, quæ tenent a me sub annua & perpetua pensione in villis videlicet *Beygheem*, *Hombeke*, & *Eppegheem*. Item XVI. Lib. Lov. quas Abbatissa & Conventus Vallis Liliorum simili modo tenentur solvere prædicto Abbati, ut dictum est, pro bonis quæ tenent a me ad firmam perpetuam, in villis videlicet *Zaventhem*, *Meldebroeck*, *Hockenseela* & *Bergha*. Item viginti & septem cum dimidia Lib. Lov. quas Abbas & Conventus loci Sancti Bernardi eodem modo tenentur solvere ad opus beneficiorum prædictorum, pro bonis quæ tenent a me sub annua & perpetua pensione, & prædicta omnia solvi debent Abbati vel suo nuntio ad opus beneficiorum prædictorum, sicuti in litteris prælibatorum supradictorum Abbatis & Abbatissæ super hoc confectis plenius continetur. Insuper & omnia bona quæ habeo in *Herria* cum omnibus pertinentiis suis ad opus prædictorum duodecim

Residentia personalis.

Bona æqualiter dividenda.

cim capellaniarum similiter assigno. Item quod singuli de prædictis Capellanis seu Clericis æqualem inter se, post meum discessum, de dictis redditibus singulis & universis recipiant portionem, & hoc in tribus terminis anni, videlicet infra quindenam Nativitatis Domini primam partem, intra quindenam Paschæ secundam, & tertiam in festo Beati Johannis Baptistæ; sed Capellanus Beatæ Mariæ in novo opere amplius habebit aliis Capellanis de prædictis redditibus XXX. Sol. Lov. ad lampadem ante altare Beatæ *Mariæ* in novo opere, qui luminis beneficium jugiter tam die quam nocte præstabit ibidem, expensas autem hujus lampadis procurabit Capellanus dicti novi operis cum tantâ diligentia, ut lumine nunquam careat. Et si quidquid super easdem expensas esse contigerit, hoc dictus Capellanus convertet in usus ornamenti sui altaris meliorationem. Si vero prædictorum beneficiorum a me assignatorum aliquod me vivente vacare contigerit, ad me collatio de Vacantibus pertinebit, post meum vero excessum ad Capitulum Ecclesiæ Machliniensis collatio prædictorum devolvetur. Et ut prædicta robur obtineant & firmitatem, præsentes litteras Sigillo meo una cum sigillis Capituli Machliniensis, quod præsentibus suum adhibuit consensum, & Abbatis loci Sancti Bernardi Cisterciensis Ordinis, mei testamenti executoris, duxi roborandas. Actum & datum Anno Domini Millesimo Ducentesimo Sexagesimo, mense Junio in Nativitate Johannis Baptistæ.

PRÆPOSITI D. RUMOLDI.

FRANCO filius Ducis Austriæ.	Anno 1131.
FILIUS Ducis Thuringiæ.	Anno 1204.
HENRICUS FRATER Comitis Viennæ.	Anno 1230.
BALDUINUS DE ROSUT.	Obiit 13. Septembris 1273.
ALEXANDER DE BRUYNSHOREN.	Obiit 5. Decembris 1300.
GHISELBERTUS DE BUMDE.	Obiit 4. Decembris vel 2. Octob. 1355.
MARTINUS BENTII.	Obiit 4. Februarii 1379.
SIGERUS DE NOVOLAPIDE.	Obiit 18. Decembris 1383.
JOANNES DE DUNGEN.	Obiit 1401.
ARNOLDUS DE RYCKEL.	Obiit 15. Junii 1413.
IACOBUS DE LOOVELDE.	Obiit 27. Novembris 1452.
BRUNO DE BOECHEM.	Obiit 15. Junii 1456.
WALTERUS DE CORSWAREN.	Obiit 28. Januarii 1478.
SIMON DE SLUSA Rotterdamensis, simul Præpositus Cathedralis Ultrajectensis, & Medicus Caroli Ducis Burgundiæ.	Obiit Mechliniæ 29. Sept. 1499.
CONRADUS DE SARTO. Consiliarius Philippi Austrii Archid.	Obiit 5. Febr. 1501.
SIGISMUNDUS PHIFFI.	Obiit 1502.
LUDOVICUS DE VERE.	Obiit 3. Februarii 1506.
GUILIELMUS DE CROY postulatus, cui substitutus	
LAMBERTUS DE OPHEM.	

PHILIBERTUS DE NATURELLI. Cancellarius Aurei Velleris, item Præpositus Cathedralis Ultrajectensis. Obiit 22. Julii 1529. Sepultus in Abbatia Villariensi.

GUILIELMUS DE ENCKEVOIRT, S.R.E. Cardinalis. Obiit 18. Julii 1534.

ANTONIUS PERENOTTUS, qui resignavit in manus Pauli III. Pont. Max. 1536. qui eam contulit

CLAU-

Claudio de Boiset Archidiacono Atrebatenſi & Conſiliario Cæſareæ Majeſtatis. Obiit 19. Auguſti 1546.

Antonius Perenottus Secundo, Epiſcopus Atrebatenſis, dein Primus Archiepiſcopus Mechlinienſis, ſub quo Præpoſitura annexa eſt Archiepiſcopatui per bullam Pii IV. Pont. Max. Ao. 1560.

Anno 1643. ſub illluſtriſſimo D. Jacobo Boonen Archiep. reſuſcitata & de novo erecta eſt Præpoſitura, per Unionem Capellæ S. Crucis ſub Ambone, & aſſumptus in Præpoſitum.

Joannes a Wachtendonck Mechlinienſis J. U. L. qui factus Ao. 1654. Epiſc. Namurcenſis, ei ſucceſſit eodem anno

Dismas Ellewaut Plebanus D. Rumoldi. ceſſit Anno 1658.

Franciscus vande Venne Mechlinienſis J. U. L. Canonicus Graduatus, Officialis, dein in magno Senatu Conſiliarius. Obiit nocte Paſchatis Anno 1689.

Philippus Erardus vander Noot Bruxellenſis J. U. L. Canonicus Graduatus Nobilis, Archipresbyter, Vicarius Generalis ad exercitus Regios, dein Sede vacante Vicarius generalis, demum Ao. 1694. Epiſcopus Gandavenſis.

Dismas Corten Mechlinienſis J. U. L. qui primum Collegiatæ B. Mariæ Virg. tum Metropolitanæ Canonicus, dein Cantor, & Graduatus ac Præpoſitus B. Mariæ, demum Præpoſitus Eccleſiæ Metropol. Obiit die 25. Februarii. Ao. 1695.

Philippus Franciscus Baert de Berentrode Mechlinienſis J. U. L. Baro de Mares, Canonicus Graduatus Nobilis, dein Vicarius Generalis ad Cæſareos & Regios in Belgio exercitus, hodie hac dignitate fungitur.

DECANI D. RUMOLDI.

Ranaldus. 1134.
Robertus.
De Ucanto.
Balduinus de Eeckhove, Ao. 1183. 1186. & 1187.
Ioannes Canis.
Nicolaus Base.
Henricus Honchorne. Ao. 1314. 1344. & 1364.
Lancelottus.
Cornelius Magnus. 1369.
Rumoldus Valle. 1399. & 1408.
Antonius Sanctus. Obiit 1463.
Henricus de Ghestele S. T. Bacc. Form. Obiit 1476.
Ioannes Boechem. Obiit 1477.
Henricus Ghiselberti. Obiit 1501.
Joannes Robyns. Obiit 1532.
Philippus Nigri. Bolonienſis in Morinis J. U. D. Cancellarius Aurei Velleris Archidiaconus Morinenſis, Præpoſitus S. Salvatoris in Harlebeka, & S. Pharaildis Gandavi, Decanus ad S. Gudulam Bruxellis. &c. Denique Nominatus Primus Epiſcopus Antverpienſis. Obiit 1562. Reſignavit Ao. 1546.

PHILIPPUS DE L'ESPINOY. Consiliarius Ecclesiasticus Magni Senatus Obiit Ao. 1557.

RUMOLDUS VERGEEST J. U. L. Obiit 1584.

JOANNES LE CLERCK. J. U. D. qui Canonicatum & Decanatum permutavit cum Præbenda Canonicali Ao. 1593. ejus locum implevit

FRANCISCUS VANDER BURCH. J. U. L. hinc Ao. 1613. Episcopus Gandavensis. Denique Archiepiscopus Cameracensis. Obiit 1644.

JACOBUS BOONEN J. U. L. Ao.1617. Creatus Episcopus Gandavensis; dein Ao. 1621. Archiepiscopus Mechliniensis. Obiit Ao. 1655.

ANTONIUS DE MOL, ex Pastore S.Catharinæ Mechl. Ao. 1599. Canonicus dein Archipresbyter Civitatis, & Districtus Mechliniensis. Obiit 1635. die 28. Decembris.

JOANNES A WACHTENDONCK Mechliniensis J. U. L. Canonicus Graduatus Nobilis, dein Consiliarius Ecclesiasticus Magni Senatus, dein Ao. 1643. Præpositus; inde Ao. 1654. Episcopus Namurcensis. Denique Ao. 1668. Archiepiscopus Mechliniensis. Obiit eo de anno die 25. Junii.

JOANNES LE ROY Nivellensis J. U. L. primo Canonicus, dein Consiliarius Ecclesiasticus in Supremo Senatu, inde Concilii Sanctioris, ac Vicarius Generalis Sede vacante Ao. 1655. Obiit 1656. Mense Aprili.

MICHAEL VANDEN PERRE, J. U. L. Obiit 1686. die 28. Septembris.

JOANNES DE CUYPERE, Bruxellensis S. T. L. Canonicus Graduatus. Obiit 7. Decembris 1703.

CAROLUS LEODEGARIUS DE DECKERE Montensis S. T. L. Obiit die 14. Octobris 1723. in cujus locum electus est die 29. ejusdem mensis

HIERONYMUS STEVAERT Bruxellensis S. T. L. Canonicus Graduatus.

ARCHIDIACONI METROPOLITANÆ MECHLINIENSIS.

I. MAXIMILIANUS MORILLON. Lovaniensis J. U. L. primo Canonicus & Scholasticus Atrebatensis, Præpositus Ariensis Ao. 1559. Canonicus, item Ecclesiæ S. Gudulæ Bruxellis, Illustrissimi Antonii Perenotti Granvellani S.R.E. Card. Vicarius Generalis, tandem Ao. 1583. Episcopus Tornacensis. Mortuus ibidem Ao. 1586. die 27. Martii.

II. MATTHIAS HOVIUS. Mechliniensis S. T. L. primo Pastor ad S. Petrum in patriâ Urbe. Dein Canonicus & Archidiaconus, ac defuncto J. Hauchino Archiep. Vicarius Generalis Sede vacante. Denique Ao. 1596. Archiepiscopus Mechliniensis. Mortuus Affligemii Ao. 1620. die 30. Maji.

III. LAURENTIUS NAGELMAEKER Bergheycanus ex Campiniâ Brabanticâ S. T. L. primus in Scholis Artium Ao. 1563. Dein Philosophiæ Professor in Porco, ac postea S. T. Professor in Abbatiâ Trudonensi Ord. S. Bened. Exinde Canonicus Graduatus Mechl. & Archidiaconus. Obiit 19. Junii Ao. 1602.

IV. PETRUS VANDEN WIELE S. T. L. primo Philosophiæ Professor in Falcone, dein Canonicus Graduatus, exinde per XLI. Archidiaconus. Mortuus die 17. Januarii 1643.

V. HENRICUS CALENUS. Beringus Diœces. Leodiensis, S.T.L. primo Pastor in Ascâ; dein Alosti, exinde S. Catharinæ Bruxellis ex Archipres-

presbyter districtus Bruxellensis, ac inde Metropolitanæ Mechl. Canonicus Graduatus & Archidiaconus, denique nominatus ad Cathedram Ruremondensem, cui dignitati renuntiavit, motuus Bruxellis die 1. Februarii Ao. 1653.

VI. AMATUS CORIACHE J. U. L. Canonicus Graduatus, Officialis, & Archidiaconus ab Ao. 1653. & iteratè Sede vacante Vicarius Generalis. Obiit Ao. 1682. die 6. Octobris.

VII. JOANNES FRANCISCUS VANDEN DRIESCHE. J. U. L. primo Decanus S. Martini Alosti usque ad Annum 1658. quo Electus Canonicus Graduatus Metrop. Mechl. dein Archipresbyter, Officialis, exinde Ao. 1682. Archidiaconus. Subitâ morte extinctus Bruxellis Ao. 1685. die 22. Januarii.

VIII. FRANCISCUS VANDER VLIET Mechliniensis S. T. L. primus in Scholis Artium Lovanii Ao. 1663. dein pastorale munus gessit in Vlierzeele, hinc in Hever, dein Canonicus Graduatus & S. Theolg. Professor in Seminario Archiepiscopali, exinde Archidiaconus. Obiit Anno 1686. die 7. Julii.

IX. JOANNES LACMAN Tornacensis. S. T. D. in Universitate Lovaniensi, secundus in Scholis Artium, inde Philosophiæ Professor in Pædagogio Falconis, ex Præside Collegii Atrebatensis Lovanii constitutus Præses Seminarii Archiepisc. Mechl. & Canonicus Graduatus, denique Archidiaconus. Mortuus Ao. 1703.

X. LUDOVICUS DE SCHORE. Lovaniensis J. U. L. è Canonico D. Petri Lovanii, Canonicus Nobilis Graduatus Metrop. Mechl. Ao. 1705. creatus Archidiaconus, hodie hac dignitate fungitur.

Ex hoc Canonicorum Collegio ad Episcopalem dignitatem pervenerunt, vel nominati sunt sequentes.

GUILIELMUS AB ENCKEVOIRT, erat anno 1516. Canonicus & Præpositus hujus Capituli, item Canonicus Cathedralis Leodiensis, & Archidiaconus majoris Capiniæ &c. dein Ao. 1522. Episcopus Dertrusanus in Hispaniâ & S. R. E. Cardinalis, denique Ao. 1534. Episcopus Trajectensis, quo anno Romæ mortuus est.

MAXIMILIANUS A BERGIS Ao. 1540. Decanus Liranus, ad Cameracensem.

PHILIPPUS NIGRI Canonicus & Decanus, nominatus ad Antverpiensem Ao. 1559.

MAXIMILIANUS MORILLON Archidiaconus ad Tornacensem Ao. 1583.

MATTHIAS HOVIUS Archidiaconus ad Mechliniensem Ao. 1596.

HENRICUS FRANCISCUS VANDER BURCHIUS Decanus ad Gandavensem Ao. 1613. dein ad Cameracensem Ao. 1615.

JACOBUS BOONEN Decanus, ad Gandavensem Ao. 1617. dein ad Mechliniensem Ao. 1621.

HENRICUS CALENUS Archidiaconus, nominatus ad Ruremondensem Ao. 1644.

JOANNES A WACHTENDONCK Decanus, dein Præpositus ad Namurcensem Ao. 1654. exinde ad Mechliniensem Ao. 1668.

PHILIPPUS ERARDUS VANDER NOOT, Præpositus, ad Gandavensem Ao. 1694.

HENRICUS JOSEPHUS VAN SUSTEREN Scholasticus, ad Brugensem Ao. 1716.

JOANNES BAPTISTA DE SMET Pœnitentiarius, ad Iprensem Ao. 1721.

Basilica *D. Rumoldo* sacra crescente numero incolarum cæpta est exeunte sæculo XII, totaque hæc illustris structura demum consummata est sub finem sæculi XV. Et ex oblationibus & munificentiâ maximè peregrinorum *D. Rumoldi* sacrum corpus visitantium, in hanc magnam excrevit Ecclesiam.

Altare de *Mechlinia*, sive hujus Parochialis Ecclesiæ, Canonicis *D. Rumoldi* concessum est a Capitulo *B. Mariæ* Cameracensi anno 1134. quod anno sequenti confirmat *Lietardus* Episcopus Camerac. utrumque Diploma refertur in Supplem. Diplom. A. Miræi parte II. cap. 49. ut sequitur.

Fragmentum ex Actis S. Rumoldi.

ERLEBOLDUS Præpositus, Gerardus Decanus, & quando cum eis est, S. Mariæ Cameracense Capitulum, Venerabili Fratri suo Ranaldo, Machliniensis Ecclesiæ Decano & Fratribus suis canonicè substitutis & substituendis in perpetuum. Altare de Machlinia cum appendiciis suis, exceptâ dote & capitalibus, Vobis censualiter concedimus; eo quidem tenore, ut in Festivitate Sancti Lucæ duæ marcæ, & in Palmis duæ marcæ Coloniensis ponderis, & argenti Cameracensis, Cameraci Ministris nostris, sub testimonio à Fratribus vestris, singulis annis persolvantur, quo si dotem & familiam Altaris jure nostro conquisierimus, ea vobis censu convenienti assignabimus.

1134. Actum Cameraci anno MCXXXIV.

Lietardus Cameracensis Episcopus &c.

Petitioni dilecti & Fidelis amici nostri Raduardi, Machliniensis Ecclesiæ Canonici atque Curiæ Imperialis Cappellani, nec non Cameracensis Ecclesiæ Fratrum; Altare prædictæ Machliniensis Ecclesiæ, à Fratribus Cameracensibus Sanctæ Mariæ, qui collatione liberalitatis illud possident, præfatæ Machliniensis Ecclesiæ Fratribus, in censum quatuor marcarum quotannis persolvendarum, jure perpetuo concessum, nostrâ Auctoritate confirmamus, & irrefragabiliter, sæpiùs memoratæ Machliniensis Ecclesiæ Fratribus possidendum corroboramus. Nos verò sæpè dictam Machliniensem Ecclesiam, pro amore & veneratione amplectentes, eamdem ligandi solvendique potestatem, quâ nunc nostra Cameracensis Ecclesia in malefactores * se suos, ipsi concedimus.

* *An non suos utitur?*

Ut autem hujus Traditionis concessio semper inconvulsa atque inviolata permaneat, per præsentem Paginam, appositâ Sigilli nostri impressione confirmamus, datâ observatoribus pace, & prævaricatoribus maledictione.

1135. Actum anno MCXXXV.

Chorus seu novum opus extructus fuit post navem hujus Ecclesiæ, & constat ex fundatione *D. Arnoldi de Zellaer* (de quâ mox egimus) stetisse Ao. 1250. imo apparet perfectum fuisse sub initium sæculi XIII. deinde patet ex Monumento sepulchrali *Walteri de Berthout* istius nominis III. Advocati de Mechliniâ sepulti in ambitu hujus Chori a parte Septentrionali è regione Sacelli *S. Auberti*, qui Obiit Ao. 1219. In eodem Monumento dein conditi fuère *Walterus* V. qui Obiit 1286. item *Joannes de Berthout* Ao. 1304. & *Ægidius de Berthout* Ao. 1310. omnes Advocati de Mechlinia. Hoc Monumentum in turbis Belgicis undatum est suis Cimeliis & suscriptionibus; nihilque de eo hodie exstat nisi tumba elevata & lapis sepulchralis.

Verum cum structura Chori sit longè elegantior structurâ navis, hæcque etiam præferat vetustatem longe majorem, merito initia hujus Basilicæ referuntur ad annum supra memoratum ante finem sæculi XII.

Fornices hujus Basilicæ perfici cæpere Ao. M. CCCCLI, ut patet ex inscriptione Absidis Chori litteris teutonicis in eâ exstantibus.

In

In 't Jaer M. CCCC. Upsticht een was d'Jaer van Jubileen Hier gemeen / doen wert gesloten desen Steen.

Turris hujus Basilicæ incepta legitur Ao. M. CCCC. LIII. quæ omnia subsidio oblationum, & donariorum, quæ occasione jubilæi a *Nicolao V. Calixto III.* M. CCCCLVI. concessi, & a *Pio. II.* M. CCC. LIX. undique huc confluentes suppeditabant. Majoris navis fornicem clausum testatur inscriptio anno 1487. metrum Belgicum (quod ait opus istud eo anno publicè esse conclusum) accipe.

Dit Werck wort gesloten in 't Jaer / M. CCCC. LXXXVII. openbaer.

Turris vero elegantissima concameratio completa seu clausa indicatur alio versiculo:

Gesloten was ick tot elcx aensien / Doen men schreef M. DXIII.

Anno M. CCCCXCI. die XXIV. Maji in Choro hujus Basilicæ *Philippus Austrius* Belgarum Princeps Comitia Equitum Velleris Aurei magnâ pompâ celebravit, in quibus illustri huic Ordini adscripti fuêre Equites sequentes. Horum nomina & titulos idiomate Gallico, quemadmodum in Archivis inscripta leguntur subjicio.

Frederic d'Austrice, Empereur Romains tousjours Auguste III. du nom Roy d'Hongrie.
Henry VII. Roy d'Angleterre, Sr. d'Hirlande.
Albert Duc de Saxe.
Henry de Wittem Sr. de Beersele.
Pierre de Lannoy Sr. de Fresnoy.
Everard Comte de Wittenbergh.
Claude de Nieuschatel Sr. du Fay.
Jean Comte d'Egmont Sr. de Bar.
Christople Marquis de Baden.
Jean de Cruningen Sr. de Pamele.
Charles de Croy Prince de Chimay, Viscomte de Limoges.
Guilliaume de Croy Sr. de Chievre.
Hugues de Melun Sr. de Hendine Vicomte de Gand.
Jacques de Luxembourg Sr. de Fiennes.

Visuntur ad utrumque latus Chori super Canonicorum sedilia Equitum Ordinis gentilitia insignia, atque nomina, qui hisce Comitiis interfuerunt: hæc eo ordine & idiomate quo scripta sunt exprimenda duximus, inter quos duo expuncti sunt, & eorum sententiæ insertæ, ut sequitur.

Ad latus Meridionale Chori.

Maximilien d'Austrice Empereur.

Philippe d'Austrice Comte de Charlois.

Jehan Roy d'Arragon & de Navarre.

Don Ferrande Roy de Naples &c.

Jehan de Melun Sr. d'Antoing.

Lovies de Bruges Sr. de Grutuse.

Philippe de Savoye Comte de Baugay & de Bressée.

Philippe de Croy Comte de Chimay.

Pierre de Luxembourg Comte de St. Pol.

Pour ce que Mess. Jacques de Savoye Comte de Ramont adjourné par lettres de tres-haut Excellent & tres-puissant Maximilien par la grace & clemence de Dieu Roy de Romains, tousjours Auguste . . . . . Monsr. Philippe par la même grace Archiduc d'Austrice Duc de Bourgoigne, de Lothier, de Brabant &c. Chief & Souverain du dit Ordre, il s'est armé & de son aucthorité privé, porte . . . . . contra le Roy & mon dits fils, leur a fait guerre, & commis plusieurs autres cas delits reprouchables . . . . . dignes de chastiment . . . . . & a vengence a Dieu. Fait a chapitre general du dict Ordre tenu a Malines les XXIIII. *jour de May l'an* M. CCCC, *quatre vingts & unze.*

Glaude de Toulonion Baron Bonliense.

Pierre de Hennin Sr. de Bossu.

Iean Baron de Ligne & de Baillieul trespassé:

Baudewin de Lannoy Seigr. de Molenbais & Solre.

Guillaume de la Baume Seigr. d'Irlain.

Jehan de Berghes de Walhain.

Tres-puissant Prince Monsgr. Philippe d'Austrice Comte de Charlois.

Ad

Ad latus Septentrionale Chori 1491.

Maximilien Archiduc d'Auſtrice Empereur.
Philippe d'Auſtrice Comte de Charlois.
Ferrande Roy de Caſtille, de Leon, & de Sezille d'Arragon &c.
Edouart Roy d'Angleterre Sr. d'Irlande.
Jehan Duc d'Alenzon II. du nom Comte de Perches treſpaſſé.
Iehan Sr. de Lannoy.
Antoine Baſtard de Bourgoigne.
Adolph de Cleves Sr. de Raveſteyn.
Engelbert Comte de Naſſau & de Vianden Seigr. de Breda.
Guillaume Seigneur d'Egmon treſpaſſé.
Joſſe de Lalaing Seigr. de Montigni treſpaſſé.
Philippe de Bourgoigne Seigr. de Bevre.
Jacques de Luxembourg Seigr. de Fiennes treſpaſſé.
Bertremy Seigr. de Lichtenſtein.
Martin Seigr. de Polheim.

Puiſque vous Philippe Pot Seigr. de la Roche & de Nolay que . . . . . . jea ſoit ce qu'il ait eſté ſouffiſament ſignifiæ, que par ſentence de cettui tres noble Ordre de la Thoiſon d'or en eſtes duement privé, & pour ce vous ait eſté ja par deux fois expreſſement enjournet de renvoier le Collier du dit Ordre, que ſoliez porter, o intimation que ſe ne le faiſiez l'on procederoit contre vous ſelon les Statuts du dit Ordre, & outrement comme il appartiendroit, & neanmoins en enfraingmen le ſerment que avez a l'Ordre, ne l'avez renvoié, comme vous deviez, ne ſur ce baillie excuſe ſouffiſante le Roy premier Chief, Monſſr. ſon fils & ſouverain &c. Meſſeigneurs le Chevaliers du dit Ordre vous declarent avoir commis crime de perjurement. Fait a Chapitre general du dit Ordre tenu a Malines le XXIIII. *jour de May.* M. CCCC. *quatre vingts & onze.*

Aram principem hujus Baſilicæ ſua munificentiâ conſtrui curavit ex marmore Aſiatico *Andreas Crueſen V.* Mechlinienſium Archiepiſcopus, cujus

hæc eſt graphica inſcriptio, quæ in altaris fronte ſub eleganti *D. Rumoldi* ſtatuâ exprimitur.

SanCtVs rVMoLDVs.

Et ex adverſâ parte

rVMoLDo CrVſenVs.

Inferius vero

S. Rumoldo Epiſcopo
Mechlinienſium Apoſtolo & Martyri,
Hujus Urbis, & Eccleſiæ Patrono
Et ejus ſacro corpori, huc recondito
Andreas Crueſen V. Archiep. Mechlin.
Votivam hanc aram
M. DC. LXV. Poſuit & Dedicavit.

In hac Arâ argentea Theca S. Corporis *D. Rumoldi* repoſita eſt, Ao. 1631. ſummâ arte & pretio elaborata, de qua plura infra in elogio Jacobi Boonen IV. Mechlinienſium Archiepiſcopo dicemus.

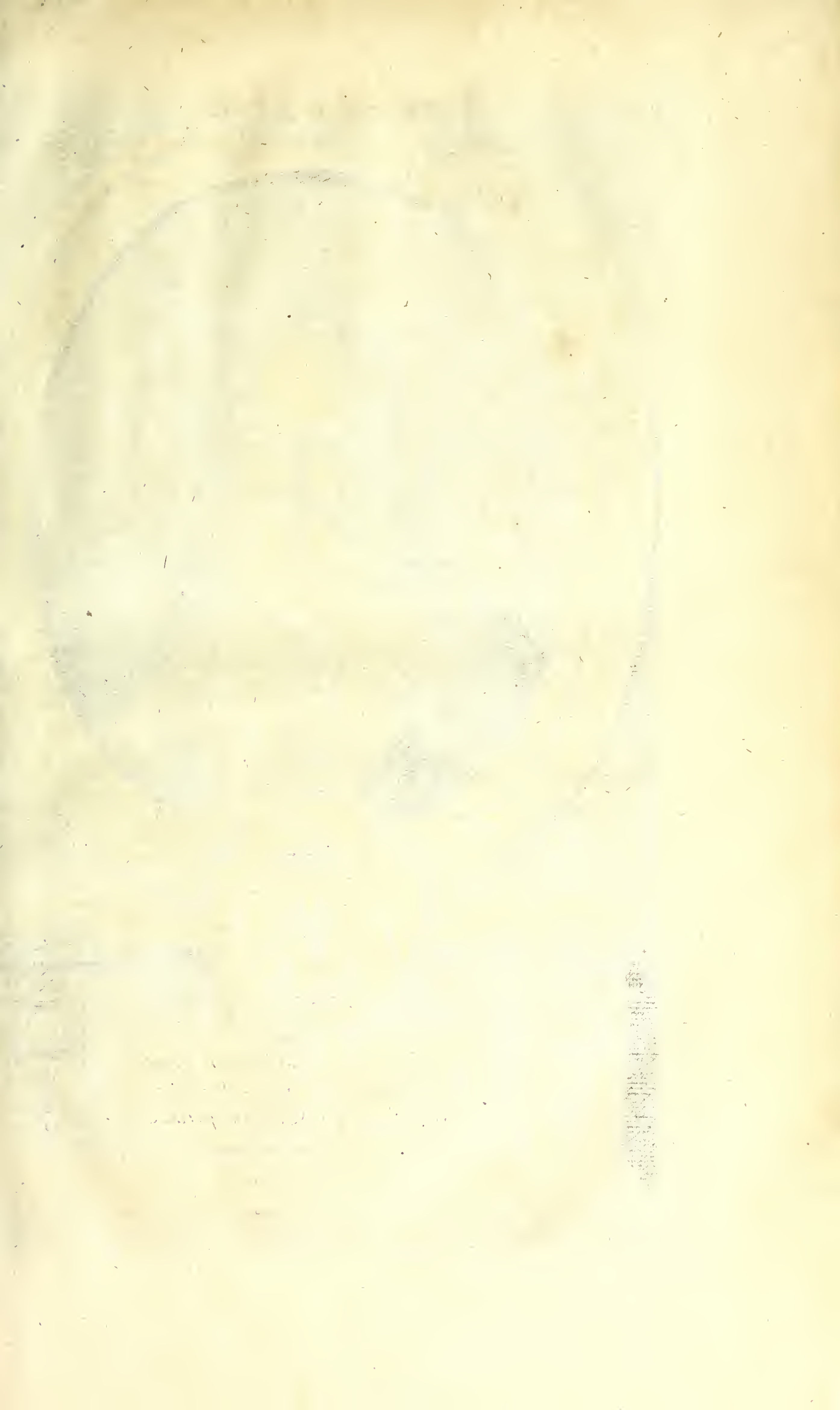
Illuſtre marmoreum Odæum hujus Eccleſiæ ad ingreſſum Chori, cum duabus infra marmoreis aris conſtructum eſt Ao. M. DC. LXXII.

Anno M. DC. XCIX. in Cruce tranſverſa extructa ſunt duo ſplendida Altaria ex candido marmore, unum Virgini Deiparæ ſacrum ad portam ſeptentrionalem, alterum ad meridionalem *D. Annæ* ſacrum.

Anno M. DCC. XIV. & XV. ad hanc Baſilicam conſtructi ſunt duo magnifici porticus ad partem Auſtralem & Borealem, qui mirificè eam exornant.

A. Miræus de Collegiis Canonicorum Cap. LXXIV. ex *J. Molano* ait: „ In Cœmiterio hujus Eccleſiæ ſitum erat Oratorium ſive Sacellum a *D.* „ *Rumoldo* conſtructum, in quo is frequenter meditari ſolebat. Quod cum „ in ſummâ apud plebem Mechlinienſem veneratione eſſet, fidei hoſtes, qui „ ſibi Geuſiorum nomen ſumpſerunt, funditus cum multis aliis ſacris locis e„ verterunt. Poſt reſtauravit illud *Matthias Hovius III.* Archiepiſcopus „ Mechlinienſis.

Verum non veroſimile nobis apparet illud a *D. Rumoldo* fuiſſe conſtructum, ſed potius pluribus annis poſt ejus martyrium erectum in ejus memoriam, in, ſeu propè locum ejus Martyrii: etenim Eccleſiam quam hic Divus conſtruxit cum Monaſterio, eidem fuit annexa, ſacellum autem longius a Monaſterio abeſt; deinde Manuſcripta Mechlinienſium Chronica aſſerunt antiquam Canonicorum Eccleſiam, quam ad novam Baſilicam tranſeuntes transferenteſque corpus *D. Rumoldi* deſeruerunt, fuiſſe intra ſepta Monaſterii, nunc F. F. Minorum, murumque meridionalem modernæ eorum Eccleſiæ fuiſſe illius antiquæ murum ſeptentrionalem, quod ex craſſitudine & vetuſta-

DURATE
Antonius Perrenot S.R.E.Card.
Granvellanus. Archiep. Mechl. ac
Bisont. pro Rex Neap. et Sup. Ital. C.P.

tuſtate omnino apparet, accedit quod antiqua Eccleſia habuerit Cryptam, quam Sacellum non habuit.

Hoc Sacellum nunc in paulo minorem, ſed elegantiorem, & ferè in formam rotundam a *Matthia III.* Mechlinienſium Archiepiſcopo reſtitutum initio ſæculi XVII, ad cœmitarii angulum viſitur, in eoque a vetuſtâ manu *D. Rumoldi* geſta & miracula artificio ſingulari tabellis XXIII. delineantur. Certè mirari licet in Sacelli prioris & majoris deſtructione anno 1580. Hæreticos Iconoclaſtas ab iis manus abſtinuiſſe, niſi impiorum hominum eo tempore in ſacra graſſantium metu, tuto loco tempeſtive abſconditæ ſint. In hoc ſacello eſt Capellania ſub titulo *S. Rumoldi* optimè dotata annexa Vicepaſtoratui Eccleſiæ Metropolit. *S. Rumoldi.*

Cæterum prodiit anno 1718. Antverpiæ typis J. du Molin in fol. liber continens Acta *S. Rumoldi* Epiſc. & Mart. R. P. Joannis Baptiſtæ Sollerii Societatis Jeſu. In quo plura ſolidè ad geſta *S. Rumoldi* & Antiquitatem Rerum Mechlinienſium elucidantur, ad quem proinde (ne in his longiores ſimus) lectorem remittimus.

Hinc ad Elogia Archiepiſcoporum hujus Metropolitanæ progredimur.

ARCHIEPISCOPI MECHLINIENSES.

Primus hujus ſedis Archiepiſcopus fuit

I. ANTONIUS PERENOTTUS GRANVELLANUS Burgundus, Nicolai Perenotti Domini a Granvellâ, *Caroli V.* Cæſaris Cancellarii & ab intimis conſiliis, & Nicolaæ Bonavoltæ feminæ filius, in Civitate Veſuntio, vel in pago Ornaus apud Lupam fluvium Diœceſis Biſuntinæ anno ab orbe redempto 1517. XIII. ſeu ut alii volunt ipſis Kalendis Septembris natus eſt. Penes parentes educatus, infans virtutem cum lacte hauſit; ita ut in tenero corpuſculo certiſſima ſigna divinæ cujuſdam indolis effulſerint. Mox curriculum ſtudiorum in omni diſciplinarum genere per celeberrimas Chriſtiani orbis Academias diligentiſſimè tranſegit.

Lovanii in Caſtrenſi Pædagogio Philoſophiæ operam dedit commilitonibus *C. Janſenio*, *A. Hunneo* & aliis; deinde Aulæ negotiis intentus, Canonicus primum Veſontinæ deinde Archidiaconus ejuſdem Eccleſiæ, tum Ao. 1539. Atrebatenſis Epiſcopus electus, unâ cum Nicolao patre ad Concilium Tridentinum a *Paulo III.* indictum Cæſareæ Majeſtatis nomine ſe conferens, ibi ad Patres qui convenerant eâ de re Ao. 1543. VI. Idus Januarii orationem habuit eloquentem. Anno vero 1544. ad ejuſdem Cæſaris conſilia admiſſus, Orator de pace ad Franciſcum Galliarum primum, deinde ad Henricum VIII. Anglorum Reges, deinde ad celeberrimum prope Caletum Conventum mittitur, & anno 1559. a *Philippo* Hiſpaniarum Rege Margaretæ Auſtriacæ Belgarum Gubernatrici, Octavii Parmæ ac Placentiæ Ducis uxori Conſiliarius datus eſt, apud quam adeo potentiâ valuit, ut invidiam Nobilium, præſertim Principis Orangii, Comitis Egmondani, Hornani & plurimorum Procerum Belgii æmulationem ſibi conciliaverit; ſed ut erat animi imperterriti, facile omnes eorum minas comtempſit: donec apud Gubernatricem & Nobiles Belgii odio laborans, ſive hominis pertæſi, quaſi moderatoris, è Belgio Ao. 1564. dein a Rege *Philippo* in Hiſpaniam evocatus ſit.

Inſtitutis Ao. 1559. per *Paulum IV.* tribus Archiepiſcopatibus, & XIV. Epiſcopatibus novis in Belgio, Archiepiſcopatu Mechlinienſi, & totius Belgii Primatu donatur Ao. 1560. in quam Cathedram magnâ ſolemnitate

Ao. 1561. 21. Decembris magnâ solemnitate introductus est. A *Pio IV.* Presbyteris Cardinalibus titulo S. Bartholomæi in Insulâ primo, mox S. Silverii absens adscribitur, huic jam Cardinali ennuntiato idem *Pius* Apostolico diplomate societatem Jesu commendavit. A *Pio V.* ad titulum S. Priscæ, tum S. Anastasiæ, mox S. Petri ad Vincula translatus est.

In Belgio adhuc agens, quia variis Reipublicæ negotiis distentus, *Maximilianum Morillonium* Præpositum Ariensem pro Archiepiscopalibus suis muniis obeundis Vicarium suum Generalem constituit virum virtute insignem, atque eloquentiæ nervis instructum, quemque Ao. 1563. idem *Philippus* Rex Catholicus ad Tornacensem Cathedram evexit. Dum autem justâ ex causâ idem Cardinalis ab Ecclesiâ suâ Metropolitanâ abesset diutius quam putabat Reverendissimus *D. Martinus Rithovius* senior hujus Provinciæ Episcopus, auctoritate Concilii Tridentini primam Provincialem indixit XI. Junii, eamque XIV. Julii feliciter absolvit, cujus decreta & Canones XV. ejusdem mensis publicata sunt Ao. 1570. & anno sequenti prelo Plantiniano excusa. Anno deinde 1574. mense Majo Lovanii in Collegio Sabaudiæ secunda Synodus Provincialis ab iisdem Patribus celebrata est, cujus decreta nuper in lucem typis edita sunt in Thesauro novo Anecdotorum, Parisiis impresso, tomo IV. Ao. 1717.

A *Philippo* Rege jam in Hispaniam evocatus perpetuo eidem charus ac honoribus auctus est. Anno 1570. cum Cardinale Pacheco eligitur ut cum *Pio V.* Pont. Max. de fœdere principum pro bello contra Turcas suscipiendo tractet, & fit Neopolitani Regni Prorex, qui civitatem illam ingressus XIII. Kalendas Maji Ao. 1571. ibidem XIX. Kalendas Septembris ejusdem anni in Ecclesiâ *S. Claræ.* utpote Legatus Apostolicus vexillum bellicum Sacratum *Joanni Austriaco* initi contra Turcas Fœderis Imperatori tradidit.

In Hispaniam revocatus dum Ao. 1580. in Lusitaniam idem Rex Catholicus expeditionem suscepisset, eidem Hispaniæ Regni administrationem in suâ absentiâ commisit. Sub *Gregorii XIII.* Pontificatu relicto S. Eudoxiæ titulo, illum *S. Mariæ* Trans-Tyberim assumpsit, ex quo Ao. 1584. ad Episcopatum Sabinum translatus, Archiepiscopatu Bisuntino post obitum Claudii de la Baume donatus est.

Demum Mantuæ Carpetanorum in Hispania (Madritum hodie vocant) discessit è vitâ Ao. Salutis 1586. ipso *S. Mathæi* festo, quo die & *Carolus V.* Imperator olim vitæ laboribus perfunctus est. Corpus in *S. Philippi* templo apud Eremitas *S. Augustini* depositum, Bisuntinum postea translatum ibi, non Metropolitanâ, sed apud Carmelitas juxta patrem conditum est. In funere hujus Cardinalis laudes ejus prosecutus est Joannes Baptista Saccus, ejusque tumulo hanc posuit inscriptionem sepulchralem Joannes Metellus.

HOSPES. AULICUS.

H. Quis cubat hic modica magnus tellure sepultus?
A. Grandia cui celsos vela dabant titulos.
H. Cur pelagus vitæ sulcant: Durate secundis,
Inquit? A. Ne quondam nomina parta cadant;
Clara illa Imperio Caroli, Regnoque Philippi,
Quorum consiliis præfuit arte potens.

H.

PRÆSIS UT PROSIS.
Ioannes Hauchinus Dei et Apost.
Sedis gratia Archiepiscopus
Mechelimiensis II.

H. Ergo manu clavum ſtrinxit; navimque gubernans.
Duravit fatis? H. inſuperabilibus.
H. At ne diu? A. Decies ſeptenos vixit in annos,
Sequanicique fuit gloria prima ſoli.
H. Quo capitur portu? A. Cunctis qui meta laborum,
Seu pueri, juvenes, bis puerive ſenes.
H. Suffice Rex talem; dubiis qui DURET in undis.
Quas fera, Rex, ſacris gens ciet, atque ſibi.

Formâ corporis fuit heroicâ & procerâ, ſummâ morum facilitate, ſingularique liberalitate præditus. Valetudine fuit perquam ſecundâ ac robuſtâ, dicere ſolitus ſe nonquam podagræ doloribus, calculo, herniâ & id genus morborum quoad vixit fuiſſe obnoxium. Septem linguas, Gallicam ſcilicet, Latinam, Græcam, præter Italam, Hiſpanam, Belgicam & Germanam ita calluit, ut ſingulas nativas diceres. Memoriâ tantâ ut alter *Julius Cæſar*, quatuor aut quinque ſcribas de arduis Reipublicæ negotiis variis linguis dictando fatigaret. Ingenio fuit acri & perſpicaci, & non nihil quidem ad iracundiam pronior, quodque ei unicum in vitium imputatum eſt. Erga litteratos & eruditos ſingulari dum vixit fuit munificentiâ, eoſque muneribus proſequebatur, cujus rei etiam teſtis eſt Veſuntina Academia, ejus auſpiciis erecta, & opibus ditata, quo & *Franciſcum Richardotum* & *F. Balduinum*, alioſque viros doctiſſimos evocavit. Annum agens LXXII. in febrim quamdam aſſiduam & inſidioſam incidit ex quâ ſeptimum poſt menſem totus contabuit & eum tumulo intulit.

Philippus Rex Catholicus poſtquam imminentis mortis ejus fama ad eum pervenit, eum litteris propriâ manu exaratis, eſt conſolatus, quas moribundus ſenex exoſculatus perlegit, & ipſis quam officiociſſime reſpondit, fratriſque filios & domeſticos ſuos Regi commendabat.

Ita omnibus gratus ſemper fuit ut ejus imago a ſexcentis artificibus, penicillo, Scalpro, Gypſio, materiave quaque fuſili ad vivum fuerit expreſſa. Habuit hic Cardinalis cum hanc Archiepiſcopalem ſedem occuparet *Pipinum Roſam* S. T. D., Profeſſione Dominicanum pro Epiſcopo Suffraganeo hujus Eccleſiæ, ſub titulo Epiſcopi Salubrienſis, qui vitâ functus Mechliniæ die 7. Auguſti Ao. 1569. Dein *Gisbertum Vroedium* ſive de Vroede Dunckercanum S. T. L. in Univerſitate Lovanienſi, ſub eodem titulo Epiſcopi Salubrienſis, qui vitâ exceſſit circa Annum 1582.

Symbolum huic Cardinali erat DURATE.

II. JOANNES HAUCHINUS S. T. L. natus Gerardimontibus in Flandriâ Imperiali Ao. 1527. parentibus probitate & verâ Religione laudatiſſimis. Primis litterarum Studiis abſolutis, & Sacratioribus imbutus, Gradum Licentiæ (ut vocant) in naſcente Duacenſi Academiâ, aſſecutus eſt, ac primo Orangiæ Principi a ſacris fuit, Dein Canonicus S. Gudulæ Bruxellis, exinde Ao. 1570 ejuſdem Eccleſiæ Decanus, nec non Illuſtriſſimi Cardinalis Granvellani Officialis Bruxellis.

Anno 1581. die 7. Maji acriter cum Hæreticis de Sacramento Altaris coram diſputavit, ipſoſque egregiè convicit, ac confutavit; quare exacerbati

ipſum 1. Julii ejuſdem anni in carcerem conjiciunt ac per trimeſtre in eo detinuerunt.

Magnâ fide & conſtantia ſeſe in Catholicam Religionem Regiamque Majeſtatem habuit, Superiorum Iconoclaſtarum Veſaniâ. Vir erat, candidus, moderatus & rerum Dioeceſeos exploratè gnarus.

Anno 1583. die 30. Octobris ex reſignatione Illuſtriſſimi Cardinalis Granvellani, cui ipſius animi dotes admodum perſpectæ erant inauguratus eſt in Archiepiſcopum Mechlinienſem Tornaci a Joanne Morillonio Tornacenſium Epiſcopo, Remigio Driutio Brugenſium, & Franciſco Wallon capellio Namurcenſium Epiſcopis.

Primis annis quibus huic Sedi præfuit, incredibiles calamitates hæc Dioeceſis perpeſſa eſt; omnia enim loca præter Lovanium ferè ab hoſtibus noſtræ Religionis infeſta & occupata erant; adeo ut multis annis Clerus exulaverit & variis in locis diſperſus fuerit, quibus malignis temporibus Lovanii eo plerumque continuit in Abbatia *D. Gertrudis*, menſâ turbulentis illis temporibus cum Prælato contentus. Donec Ao. 1585. divinâ aſſiſtente gratiâ Mechlinia, Bruxella, & reliquæ hujus Dioeceſis civitates ab illuſtri Duce Parmenſi ad obedientiam Regis Catholici reductis, ubivis Clerus & Religioſæ familiæ ad ſua regreſſæ ſunt; quare Eccleſias tam in ſuâ quam Gandavenſi & Antverpienſi Dioeceſi ab impiis, ſacrilegiſque Hæreticis ubivis profanatas reconciliavit, afflictos Catholicos conſolatus, cunctoſque ab Hæreticis incautè deceptos, & ad fidem Romanam Catholicam revertentes, benignè amplexus eſt.

Sacramentum Miraculoſum, quod ſummâ veneratione Bruxellis in primariâ urbis Baſilicâ S. Gudulæ adſervatur (tres ſcilicet hoſtiæ ſanguine tinctæ) quas anno ſalutis 1370. impiè Judæorum manus tractarunt, quod propter fidei hoſtes ſex annos in excavatâ trabe latebat Anno 1584. die 18. Julii urbe & Religioni & Regi reſtituta, ſolemni ſupplicatione indictâ, ex illis latebris extractis, in prædictam Baſilicam aſſiſtentibus Grimbergenſi, Parchenſi & Diligemenſi Abbatibus die 15. Julii 1585. in locum & dignitatem priſtinam reſtituit, quæ quotannis ſolemniſſimâ ſupplicatione medio menſe Julii per urbis compita circumferuntur.

Anno 1580. dum Mechlinia ex improviſo ab Hæreticis occupatur, & ſacra omnia profanantur & diripiuntur, ſacra *D. Rumoldi* oſſa per Eccleſiam diſpergunt & conculcant, quæ a piis aliquot & venerabilibus perſonis collectæ ſunt, atque divinâ benignitate caput ex cranii cicatrice notum, conſervatum eſt. Has Venerandas Reliquias urbe a fidei & Regi hoſtibus liberatâ, Archiepiſcopus poſtquam ſuper earum veritate debitam indagationem & informationem ſumpſiſſet, eaſdem Reliquias de novo approbavit, & uti veras & genuinas *D. Rumoldi* Reliquias honorandas eſſe præcepit, atque Ao. 1586. ad Metropolitanam Eccleſiam ſolemni ſupplicatione tranſtulit die III. Novembris, cujus memoria in Metropolitanâ, hujus tranſlationis annuè eo die celebratur.

De cætero hic Præſul ſex annos continuos ſummâ vigilantiâ, prudentiâque ſingulari, Dioeceſim ſuam moderatus eſt. Paſtorale ſuæ Dioeceſeos magnâ curâ eleboratum, adhibitis etiam Doctoribus Lovanienſibus typis Plantinianis primus prelo edi curavit Anno 1588.

Demum è vivorum numero exemptus eſt, ut meliorem in regione vivorum Sedem occuparet, die 5. Januarii 1589. Humatus in ſuâ Metropolitanâ, hac in tumulo ejus inſcriptione & verſibus.

D. O. M.

D. O. M.
Joanni Hauchino Archiepiſcopo.
Mechlinienſi II.
Viro incomparabili,
qui non ſubnixus jam obſoletis
Majorum ſuorum imaginibus,
Sed propria virtute,
Per omnes Sacræ militiæ gradus
Ad Archiepiſcopatus apicem,
Favente Numine evectus,
Ita ſe ubique geſſit,
Ut Candore, Comitate, Prudentia
Pietate, vivus exactum
Omnibus Exemplum,
Mortuus ſui ingens deſiderium
Reliquerit.

Vixit ann: LXII. in Archiepiſcopatu VI. Obiit anno reſtauratæ Salutis M. D. XXCIX. ipſis Non. Januarii.

NEMO SACRUM TURBET CINEREM.

Qui ſua ſacra Deo, qui Principibus ſua jura,
Qui voluit populo commoda ſalva ſua:
Cui ſua privatim ratio ſic conſtitit, omnem
Ut fortunam æquo pectore ſuſtulerit:
Qui reſipiſcentes adapertis obvius ulnis
Excepit; cunctis mitis ubique Pater:
Et tamen in dignas generoſus rexerit iras
Sic quoties fieri nempe neceſſe foret;
Qui prudens, ſapiens, Pius & Candore nivali,
Nullo virtutum non genere emicuit:
PræsVL Ioannes IaCet haC HaVChInVs In Vrnâ
Cætera sCIre qVeVnt IpsI etIaM AntIpoDes.

O Joan-

Joannes Bernartius J. C. & Causarum in Curiâ & Consistorio Mechliniensi Patronus scripsit ejus vitam Oratione funebri habitâ in ejus exequiis, die 24. Januarii, in lucem edita Lovanii typis Joannis Masii.

Item Lovanii in ejus ibidem exequiis, *Hauchini* laudes deprædicavit Exim. D. Jacobus Jansonius S. T. D.

Hic Præsul Symbolo utebatur *Præsis ut Prosis.*

In hujus demortui locum a Rege Catholico nominatus est Ao. 1590. *Guilielmus Alanus* Anglus Lancastrensis S. T. D. in Universitate Oxoniensi, quem ex Angliâ pulsum, *Sixtus V. Pont. Max.* Ao. 1587. in Urbem venientem in numerum S. R. E. Cardinalium cooptavit; cumque illius consilia in pluribus magnæ molis rebus utiliter adhiberet, non est passus ut ocius in Belgium regrederetur, ad Cathedræ suæ possessionem ineundam. Verum Deus ad meliorem sortem eum interea evocavit, priusquam illum Mechlinia diu desideratum amplecti posset, Romæ mortuus ex retentione urinæ, die 26. Octobris Ao. 1594.

Dein ad hanc Cathedram designatus est ab eodem Rege Catholico *Livinus Torrentius*, II. Antverpiensium Episcopus, verum priusquam omnia ad possessionem obtinendam curata essent & expedita, moritur Anno 1595.

Anno sequenti ad eandem Cathedram ab eodem Rege Catholico designatus est.

III. MATTHIAS HOVIUS *sive Vanden Hove* S. T. L. Natus Mechliniæ Ao. 1542. parentes sortitus non tam opulentos, quam integri nominis & famæ. Prima studiorum ætate præceptorem nactus est *Martinum Duncanum*, tum Wormariæ (vicus est Hollandiæ, quâ ea ab aquarum inundantiâ appellationem nominis habet) vigilantissimi pastoris munus gerentem, ubi coævos omnes & discendi celeritate & ingenii facilitate antecelluit, a quo non minus Litteris quam Christianis virtutibus excultus fuit.

Curso Philosophico Lovanii in Domus Standonicæ Scholâ peracto, ad studium S. Theologiæ ab Exim. *D. Michaele Bayo* in Collegium *Adriani VI.* non tam assumptus, quam ob futurorum spem quam tacitâ morum gravitate præmittebat adoptatus est. In studio Theologico eundem *Michaelem Bayum* in scripturas, & *Joannem Hesselium* sententias *Petri Lombardi* prælegentes habuit. Sacri studii curriculo ad metam perducto, præter illius temporis rigorem S. Theol. Facultas ulteriorem cursum præscidit, & tempore studii nondum expleto, gradum Licent. Theol. ipsi annuit. Quod cum ipsi ad non mediocre eruditionis, ac existimationis valeret documentum, ipse tamen nihilo factus excelsior, Officium Vicepastoris *D. Petri* Mechliniensis non est aspernatus, pauloque post ejusdem Ecclesiæ Pastore ad superos evocato, Parochus renuntiatur. Hic ut verius animarum Pastor mirificè excelluit, verbo clarus, vigilantia insomnis, integritate irreprehensibilis, & sedulitate exstitit assiduus, nec fortitudo aut constantia defuit. Anno siquidem 1572. inter adversariorum sputa & opprobria, Officium Pastorale palam ac strenuè administravit, donec Præsidio Ducem Albanum è Montensi victoria descendentem, fugiente, fortitudinis & constantiæ materia in aliam commutata est. Direpta enim ab Albano milite Mechliniâ, fuit ipsi cum inopia domi & foris colluctandum.

Nec istâ fortitudine satis, Mechlinia exinde Ao. 1580. per gubernatorem Bruxellensem Oliverium Tempelium ab Anglis occupata, & religione profligata, exulare cogitur, & se recipiens Leodium ibidem sacræ Theologiæ, in Abbatia *D. Jacobi* Ord. S. Bened. professione aliisque Ecclesiasticis officiis

ciis

SUPERAT PATIEN
TIA FORTEM
Matthias Hovius Dei et Apost. Sedis
gratia, Archiepiscop. Mechlin. III.
a Consilio Status Belg.

ciis vitam toleravit, donec Ao. 1585. Mechliniam jam per Ducem Parmensem recuperatam rediit, dignitate Archidiaconali auctus. D. siquidem Maximilianus Morillonus, Cardinalis Granvellani Archiepiscopi tunc Mechliniensis Vicarius, dein Ao. 1583. Tornacensis Antistes Matthiam tametsi exulem in Archidiaconum Metropolitanum adoptaverat.

Anno 1589. defuncto *Joanne Hauchino* Mechliniensium Archiepiscopo a Capitulo Metropolitano Vicarius Generalis vacante Sede electus est. Eo autem septennio quo turbato Provinciæ Statu suffragia de successore sufficiendo differebantur, nihil detrimenti viduata Cathedra sustinuit, ut quam consilio, prudentiâ & auctoritate *Hovius* moderabatur.

Cæterum immutatâ non nihil regiminis Belgici facie, dum *Philippus II.* Rex Catholicus unicè in votis habet, orbitatem Mechliniensis Cathedræ idoneâ successione temperare, præsertim renitente *Guilielmo Alano* S.R.E. Cardinale, & inopinato funere extincto *Livino Torrentio*, II. Antverpiensium Episcopo (ut quibus ea gubernacula decreta fuerant) cecidit sors super *Matthiam* nominante eodem *Philippo* Rege, & confirmante *Clemente VIII. Pont. Max.* Ao. 1595. Ad cujus rei nuntium attonitus primum: mox ubi certiori rumore vulgatur, & Regiæ munificentiæ testes litteræ fidem faciunt, inter alta suspiria memorandam hanc vocem emittebat: ergone perpetuis ærumnis hoc vitæ stadium erit transeundum, & non nisi cum tremore illud mihi erit emetiendum? Sciebat Episcopatum oneris nomen esse non honoris, quod beatæ etiam mentes formidant. Verum ut eâ dignitate nihil est excellentius, ita qui eam exciperet, excellentior *Hovio* inventus est nemo. Anno itaque 1596. die 18. Februarii solemniter in suâ Metropolitanâ inauguratur a Petro Simonis Episcopo Iprensi Provinciæ Mechliniensis Suffraganeo seniore, assistentibus Petro Damant Gandavensium, & Gisberto Masio Sylvæducensium Episcopis. Pallium Archiepiscopale ei paulo post imposuit in eâdem Metropolitanâ præfatus Petrus Simonis.

In hac Cathedra constitutus mirabiliter excelluit; vigilantia & sedulitas quanta hæc in *Hovio* fuerit, testis est assidua Dioecesis, quæ admodum extensa est & plusquam quadringentis & XL. baptismalibus Ecclesiis abundat lustratio; quam dudum per evidentissima vitæ pericula, imo & infortunia perfecit, cui etiam functioni immortuus est, testis etiam laboriosa non minus quam fructuosa totius Dioecesis, quos hac ratione in sollicitudinis suæ partem adsciverat, partitio. Pastorum erat amantissimus, uti etiam adhuc magis Archipresbyterorum, quibus etiam singulis in absentiâ claves commiserat certorum cubiculorum ut ibi hospitalitatis tessera uterentur.

Seminarium Archiepiscopale Mechliniæ juxta Tridentinæ Reformationis decreta, gravi suomet ære e primis fundamentis erexit circa annum 1600. illudque plurium annorum largitione sustentavit, quod & moriens dimidiatâ bonorum suorum portione locupletavit, altera ad officii Ecclesiastici in Metropolitanâ decentiam destinata.

Collegia Canonicorum & Monasteria seu virorum seu mulierum sibi subditarum persæpè lustravit, in meliorem formam restituit, & Sanctissimis legibus communivit. Jam quantus eo præsule Mechliniæ præcipuè in suâ Metropolitanâ erat in Choro decor Psalmodiæ, quis ordo, reverentia rituum, quanta religionis majestas, & ornatus, res ipsa palam loquebatur; quam sacrâ supellectili abundè etiam in vivis ditabat, innumeras penè Ecclesias, aras, coemiteria dedicavit, benedixit, consecravit, ac iis etiam suam munificentiam impendit.

Serenissimis Belgarum Principibus *Alberto* & *Isabella* fuit gratissimus, qui-

bus ut a Consilio status ipsorum esset Ao. 1603. electus est, & quia sciebant eum industrium ingeniorum scrutatorem, non nisi illo conscio quemquam ad Ecclesiasticas dignitates evehebant. In vindicandis criminibus erat inexorabilis, cujus auctoritatem ipsi etiam Hæretici suspiciebant, timebant & reverebantur, ita ut in duodecennalibus induciis cum Hollandis, in ejus Diœcesi, Hæreticis undique cincta ac penè commixta, non dico nidulari, sed vel hæreses suas profiteri & palam facere non auderent. Mechlinienses pagos tam ex Hæreticorum quam ex bellorum & hostium incursu silvescentes, ac pene depositos, adeo ut toto territorio non tam Christiani quam Judæi aut barbari, (utpote qui multis annis nec sacra nec sacerdotes viderant) habitare viderentur, ita reparavit & reformavit, ut tunc impletum videretur illud Isaiæ. *Cap. 9.* Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam, habitantibus in regione umbræ mortis lux orta est eis, & fere innumera millia ex iis sacro Chrismate delinivit.

Anno 1607. Mechliniæ Synodum Provincialem tertiam, die 26. Junii inchoavit, & 30. die mensis feliciter absolvit, in cujus auspiciis doctam & elegantem habuit orationem de causis Synodi & abusibus Cleri & Ecclesiæ tollendis, quam etiam *Paulus V. Pont. Max.* confirmavit dato Brevi Apostolico Kalendis Maji anno 1608. quam item Serenissimus Belgarum Princeps suo decreto roboravit & observari præcepit. Iterumque alteram Synodum Diœcesanam celebravit Ao. 1609. eâ profecto intentione ut acquireret sibi populum acceptabilem sectorem bonorum operum, ut *Paulus* Apostolum *Titum* admonuit.

Tandem senio & laboribus fractus migravit ex hoc corporis ergastulo die 30. Maji. 1620. Affligemii, quo ex annuâ visitatione suæ Diœceseos æger diverterat. Pro funere eum laudavit Exim. D. Jacobus Jansonius S. T. D. in solemnibus ejus exequiis Mechliniæ, die 16. Junii ejusdem anni, & Affligemii Laurentius Begerbruch Archipresbyter Cathed. Antverpiensis, die 7. Julii ejus anni.

Corpus in Monumentum quod sibi vivus paraverat illatum est in suâ Metropolitanâ, cor vero cum intestinis Affligemium, & ibidem in Sacello S. Crucis (ubi modo Sacristia) est terræ mandatum. Monumentum marmoreum sepulchrale habet in Æde Metropolitanâ à dextris altaris, prout hîc æri incisum exhibemus.

Hujus Antistitis Symbolum erat VINCIT PATIENTIA FORTEM.

IV. JACOBUS BOONEN. J. U. L. Natus est Antverpiæ Ao. 1573. patre Cornelio, Senatus Brabantiæ Consiliario, & Gertrude van Eetvelde Stemmatis nobilitate claris. Adolescens ingenii docilitate, & solertiâ suis quibuscum agebat a primâ ætate præcellebat, dein sub disciplinâ patrui sui Engelberti Boonen, qui Trajecti ad Mosam ad *S. Servatium* Præpositum agebat tyrociniis ingenii sui feliciter jactis, ejusdem in se amorem mirum in modum adauxit. Patruus nepotem, ut Latinitati, idiomatis Gallici adjungeret peritiam, Mussipontum Lotharingiæ Academiam demandavit, absolutisque humanitatis studiis, Lovanium se contulit, ibique studiis Philosophicis in Pædagogio Porci ita nervosè incubuit, ut in celebri illo quatuor Pædagogiorum concursu quintus fuerit renuntiatus, & quidem cum sedecim esset annorum, inde Jurisprudentiæ limina ingressus, in hoc studio adeo excelluit & profecit, ut omnibus esset admirationi. Absoluto itaque utriusque Juris studio ad Licentiæ gradum magnâ cum laude promotus est. Exinde post diuturnam de statu vitæ deligendo deliberationem, ad Ecclesiastici Ordinis statum se de-

D. Caster Sculp.

VINCE IN BONO
Jacobus Boonen Dei et Apost. Sedes
gratia Archiep. Mechlin. IV. Consil
Belg. et Reg. Exercit Dei Ap.

determinavit, atque exinde quidquid donorum a naturâ acceperat, quidquid eruditionis studio compararat ad Ecclesiam transtulit, ejusque obsequiis deinceps mancipatus vixit.

Dein a Graduatis Ecclesiæ Metropolitanæ Mechliniensis Canonicis ad præbendam vacantem ultro rogatus, & a Matthiâ Hovio Archiep. in Officialem Curiæ Ecclesiasticæ est electus, & mox a Patribus Synodi Provincialis Mechliniensis Ao. 1607. in Judicem Synodalem assumptus. Cognita autem ejus in agendo dexteritas, in judicando causisque definiendis circumspecta justitia, movit magnum Belgii Concilium, ut in Ecclesiasticum Senatus sui Judicem nominaret. Serenissimos autem Belgarum Principes ut nominato hanc Provinciam deferrent, quo in munere omnibus se amabilem, omnibus (non respiciendo faciem hominis) se justum exhibuit. Insuper Anno 1611. ad Ecclesiæ Mechliniensis Decanatum pro meritis suis omnium calculis est evectus; sed altiori loco super candelabrum ponendus ut luceret omnibus qui in domo sunt, nominatione Serenissimorum eorundem Principum *Alberti & Isabellæ*, auctoritate Sedis Apostolicæ Gandensi Ecclesiæ Antistes præficitur, & die 5. Februarii 1617. solemniter inauguratur.

In quo munere se liberalem imprimis in pauperes exhibuit, quorum erat amantissimus, in visitatione suæ Diœceseos erat exactissimus, quam sæpius non sine magno fructu instituebat. Pro ovium suarum salute maximè erat sollicitus, atque aberrantes, & ob Hæreticos, Ecclesiæ suæ oves per se, & per sedulos ministros, & coadjutores ad Ecclesiæ gremium reducere ex animo satagebat.

Tam latè autem virtutis ejus splendor & morum probitas in eo emicuit, ut e vivis sublato Ao. 1620. *Matthiâ Hovio* Mechliniensium Archiepiscopo, iidem Serenissimi Belgarum Principes eum in Archiepiscopum hujus Sedis nominarent, auctoritate Sedis Apostolicæ confirmatus, in Vigiliâ Nativitatis Domini nostri Jesu Christi eodem anno Mechliniæ inauguratus est. In tanto honoris culmine constitutus, non elatus est, sed intra Christianæ humilitatis limites se verè continuit, rem familiarem quam nimis splendidam judicabat, ad summam modestiam reformavit, pretiumque inde conflatum Christi pauperibus donavit, vestium in eo submissa mediocritas; byssino aut serico indui nonquam voluit; aliosque etiam Antistites, ita indutos videbat invitus, in famulorum vestitu omnem excessum cavens, voluit ne eorum habitus splenderet; sed neque voluit ut sorderet. Impudicitiam non minus in se quam in aliis aversabatur: hinc maximo conatu, impensis etiam Eleemosynis magnis in Principe Urbe Bruxella, sua auctoritate domum emi curavit, ubi filiæ quæ impudicâ vitæ transactione se & sua consumpserant, tum suo labore, tum fidelium Eleemosynis ab occasionibus peccatorum remotè viverent, & in se reversæ prævaricatrices redirent ad cor; quin existimabat omnibus laboribus & sumptibus in impediendis peccatis carnalibus abundè satisfactum, si vel unum saltem mortale peccatum foret impeditum.

Disciplinam Ecclesiasticam juxta Trident. Concil. Canones, Pastorali sollicitudine studuit promovere, præscribendo regulas ad confessionis Sacramentum ritè obeundum, & verbum Dei cum fructu prædicandum, quæ adeo utiles, adeo tersæ, ut plures Comprovinciales Antistites, imo extra Provinciam, easdem de verbo ad verbum secuti, suis observanda mandarint. In ordinandis, approbandisque ad verbum Dei prædicandum, fideliumque confessiones excipiendas, justè severus fuit.

Anno 1653. Sedem Apostolicam, ut praxis aliquarum sententiarum, quæ

a gravibus ſacræ Theologiæ Doctoribus cenſurâ perſtrictæ erant, prohiberentur inſtanter ſollicitavit & impetravit. Plurima decreta edidit præcipuè in Congregatione Decanorum Clero & populo utilia. Anno 1645. Congregationem inſtituit Epiſcoporum ſuæ Provinciæ, in qua plures ſalutares conſtitutiones decretæ ſunt. Ex hac Paſtorali ſollicitudine Diœceſis Mechlinienſis ſive Metropoliticam, ſive Collegiatas, ſive Regularium, ſive Sæcularium Eccleſias, aut exemplarem converſationem ſpectaſſes, tam præclara emicuit facies, ut nulli alteri Belgicæ Diœceſi quidquam debeat.

Advocavit e Galliâ Franciſcum Bourgoign Oratorii Domini Jeſu digniſſimum Generalem, cum aliis Congregationis Sacerdotibus, ut Clericorum moribus ad pietatem informandis vacarent, qui ſub auctoritate hujus Archipræſulis prima Lovanii Oratorii fundamenta poſuerunt Ao. 1626. Mechliniam dein Ao. 1629. Bruxellas vero Ao. 1633. aliaque loca vicina in Belgio Congregatio Oratorii feliciter dein, cum magno animarum fructu diſſeminata eſt.

Anno 1622. *Joannis Ruybrochii* Theologiæ Myſticæ ſcriptoris Ao. 1381. defuncti, oſſa in Viridis Vallis Cœnobio, ſecundo a Bruxella lapide die 8. Novembris, ut pio multorum fidelium deſiderio fieret ſatis, magnâ populi affluentiâ, & ſacro apparatu e terrâ levavit, quæ in Holoſericâ Lipſano-theca fimbriis aureis contexta, dono Sereniſſimæ *Iſabellæ Claræ Eugeniæ* recondita ſunt in meditullio ferè Chori Eccleſiæ.

Anno 1631. ſacra *D. Rumoldi* Mart. Reliquiarum oſſa inſigni novâ argenteâ & artificioſè elaboratâ thecâ ſolemni ritu repoſuit, cui parem in his & vicinis locis nullibi videre eſt, quæ majoribus anni ſolemnitatibus cunctis conſpicienda exponitur & bis annue in ſolemni ſupplicatione circumfertur; Antiqua etenim deaurata Lipſano-theca juſſu Principis Orangiæ Ao. 1578. ablata & direpta erat, cujus pretium exceptis gemmis & unionibus fuiſſe conſtat florenorum ſexcentorum ſupra centum & tria millia.

Anno 1631. dum Epiſcopali munere ſuæ Diœceſis, parrochias haud procul Trudonopoli luſtraret, ab Abbate hujus loci Rev. Adm. *D. Huberto Germeys* aliquam Lipſanorum *D. Liberti* Mart. portionem, quibus Martyris ſolum & Metropolitanam ſuam ditaret, magno muneris loco expetiit, inſignemque Capitis ſive Cranii partem conſecutus eſt, quæ Venerandæ Reliquiæ die ultimâ Auguſti ejuſdem anni hujus Antiſtitis auſpiciis ſolemni admodum pompâ, & incredibili totius urbis lætitiâ allatæ, & in equeſtri uti pingitur umbilico tenus effigie auro, argentoque pretioſiſſimâ compoſitæ, in ædem Metropolitanam importatæ fuerunt; quæque Reliquiæ diebus ſolemnibus populi venerationi in arâ principe exponuntur.

Pro publicis Patriæ neceſſitatibus plura florenorum millia contribuit, omitto alias ingentes pecuniarum ſummas quibus bona etiam patrimonialia aliquando obſtrinxit ut Patriæ ſubveniret. Ita Catholicæ Majeſtatis erat devotus obſequio, ut etiam opportunè Brabantiæ Ordines obſecrando, arguendo, exhauſto Regis ærario, notabilia ſubſidia Regi obtineret pro avitâ Religione contra Hæreticos tuenda; ita ut merito a Majeſtate Catholicâ de ejuſdem fidelitate, affectuque erga ſe & Belgium informata, ad Concilium Status ut vocant Ao. 1626. evectus ſit, & primo poſt Sereniſſimæ *Iſabellæ*, ſecundo poſt *Ferdinandi Card.* Hiſpaniarum infantis obitum, cum paucis aliis Belgii Proceribus Gubernationi Politicæ totius Belgii utiliter præfectus fuit, & Ao. 1633. Kalend. Novembris præfatæ *Iſabellæ* conſtitutus teſtamenti executor cum Antonio Trieſtio Epiſcopo Gandavenſi.

In Eleemoſynis elargiendis pruriebant illi manus ad earum diſtributionem,

VICTRIX FORTUNÆ SAPIENTIÆ
Andreas Cruesen Dei et Apost.
Sedes gratia Archiepiscop. Mechlin.
V. a Cons. Status Belgici.

nem, & ad benè de omnibus merendum ſic erat promptus & alacris ut liberalitatis deſiderium ſatiari non poſſet, Deoque gratias agebat, quod propenſionem ab eodem, & facultates ad Eleemoſynas faciendas accepiſſet. Singulis Sabbathinis pro communibus faciendis Eleemoſynis centum florenos in ſequentem ſeptimanam numerari ſibi voluit; quos plerumque diſperſerat feriâ ſecundâ aut tertiâ, inhians ad alia eroganda, cumque aliqua ex patrimonialibus, quorum domeſtici non erant conſcii, penes ſe haberet, mirè gaudebat ſibi ſuppetere, quibus ſecreto Eleemoſynas ſuas aliis inſciis augeret. Veſtes ſuas manu propriâ ne aliis innoteſceret colligatas ſæpius tradidit pauperibus. Etiam ex annulo Epiſcopali gemmam, adulterinâ in locum ejus ſubſtitutâ, cùm deeſſent pecuniæ, vendi curavit, & pretium in uſum pauperum convertit.

Proſcriptis Epiſcopis, Sacerdotibus, aliiſque Hibernis Catholicis liberaliter aſtitit; civibus & mercatoribus, quibus nè ſubhaſtatione mobilium redderentur infames, nunc mille ducentorum, nunc mille, nunc ſexcentorum, nunc plurium, nunc pauciorum florenorum elargitione opitulatus eſt; ita ut ultra illa, quæ Patriæ, quæ Congregationi Oratorii, Monaſteriis in vitâ ſuâ impendit; conſcii illarum æſtiment ſeptingenta millia excedere. Moriens nihil conſanguineis, præter bona patrimonialia reliquit, quidquid aliundè affluxerat, in pias cauſas erogari voluit. Inſtructiſſimam Bibliothecam Archiepiſcopatui legavit, cætera pauperibus & hoſpitalibus indigentibus diſtribui mandavit.

Tandem longitudine dierum repletus & meritis plenus, ætatis Octogeſimo ſecundo Annó 1655. die 30. Junii. pridie feſto *S. Rumoldi* Bruxellis morte, quam biennio ante fuerat ſingulariter meditatus, ſubitâ quidem, ſed placidâ ad premia cæleſtia evocatus eſt, tumulo illatus in ſuâ Metropolitanâ ſive ſepulchrali memoriâ tam illuſtri Prælato tamen meritâ & digna.

Pro funere laudavit in ſolemnibus ejus exequiis die 3. Auguſti Godefridus Wreys S. T. L. Canon. & Pænitentiarius ejuſdem Eccleſiæ.

Symbolum illi erat VINCE IN BONO.

V. ANDREAS CRUESEN Natus Moſæ Trajecto, genere Conſulari, puer penè Patria abiit, & Romam profectus eſt, ac ibidem in Collegio Germanorum eruditionem ſacram & profanam accepit, ſtudiiſque Theologicis ibidem peractis in Germaniam ab Eminentiſſimo Cardinale *Kleſſelio* Româ in Auſtriam evocatus, ibidem Doctorali Laureâ Viennæ ornatus eſt. Hinc ab Excellentiſſimo Comite Ognatenſi ad Cæſarem Legato Regis Catholici, in exercitus Regii per Germaniam Vicarium Generalem aſſumptus eſt.

A *Ferdinando II.* Imperatore Canonicatu Cameracenſi auctus, & Belgio redditus, brevi tanta præluxit pietate & eruditione, ut per omnium ferè ordinum dignitates, perſpectis & probatis animi ejus virtutibus aſcendendo, a Franciſco Henrico vander Burchio Archiepiſcopo ſuo muneribus variis, primo Ao. 1630. Scholaſtico, Archidiaconatu Brabantiæ 1641, ac deinde toti Diœceſi Vicarius datus eſt. A Synodo Provinciali ad Sedem Apoſtolicam Ao. 1631. miſſus eſt pro ejus confirmatione, atque dein per annos plus XX. ſuam in omnibus eruditionem, obſequium, Fidem Archiepiſcopo ſuo probavit.

Tandem ob præclara virtutis merita ad Ruremondenſis Eccleſiæ gubernacula, jam per annos XI. Vacantia a Sereniſſimo Archiduce *Leopoldo* Belgarum ac Burgundionum Præfecto nominatus eſt, a Sanctâ Sede confirmatus,

Consecrationis munus accepit Brugis in Cathedrali cum Carolo van den Bosch Brugensium Episcopo, ipsius quondam per novem annos Collegâ, Romæ in Collegio Germanorum die XXII. Julii *S. Mariæ Magdalenæ* sacro Ao. 1651. ab Antonio Triestio Gandavensi, assistentibus Gaspare Nemio Antverpiensi, & nominato Cameracensi Archiepiscopo, & Jacobo de la Torre Archiepiscopo Ephesino, Præposito Harlebacensi, & Vicario Apostolico Fœderati Belgii.

Postquam Ecclesiam Ruremondanam magnâ benignitate, sedulitate, ac prudentia annis VI. gubernasset, ad Cathedram Metropolitanam Mechliniensem a *Philippo IV.* Rege Catholico Ao. 1657. evocatur, in quam die 26. Julii ejusdem anni, eo Cleri ac populi applausu introductus est, quo ante eum nemo.

Mox ab eodem Rege Catholico in suum *Status* (quem vocant) senatum coaptatus est, eumque Illustres Brabantiæ Ordines, inter viros tot eximios ac magnificos, pro capite suo venerati sunt.

Magnanimitas, & patientia in eo eluxit maxima, præsertim in exagitationibus nephriticis calculi perferendis; ita ut anno ante sectionem ultimo computatis diebus omnibus, vix habuerit octo, quibus non fuerit crudelissimè excruciatus: cumque calculi magis ac magis ipsum affligerent, & vires animo ejus impares essent ad obeundas functiones Episcopales Anno 1660. qui erat Sexagesimus nonus ætatis suæ, ex præscripto & consilio Medicorum, sectioni, & non vano mortis periculo se submisit, atque in iis totum sese Divinæ dispositioni commisit. Die 10. Maji factâ jam sectione extractis duobus calculis, impedito operatore inquirendo & extrahendo tertio; dum illos utraque manu teneret & capiti imponeret, hæc sacri textus verba iterum, iterumque ingeminavit: *Posuisti Domine in Capite meo coronam de lapide pretioso*, tamque fortiter omnes dolores & cruciatus perpessus est, ut post extractos tres calculos, ne quidem venæ ipsius pulsus aliquam alterationem indicare compertus sit; sed coronam hanc quam de lapide pretioso Deus capiti ejus imposuerat non minuit; sed novis additis in gloriam ejus auxit, quando usque ad æternitatis introitum acerbissimam vitam patientissimè toleravit; fractus itaque laboribus & vehementibus cruciatibus, a summo Pastore ex hac mortali vitâ evocatus est Bruxellis die 8. Novembris Ao. 1666. ætatis suæ LXXV. ejus corpus in Metropolitanâ terræ mandatum est, in caveâ subterraneâ sub arâ principe, quam sibi & Successoribus suis exstrui curaverat.

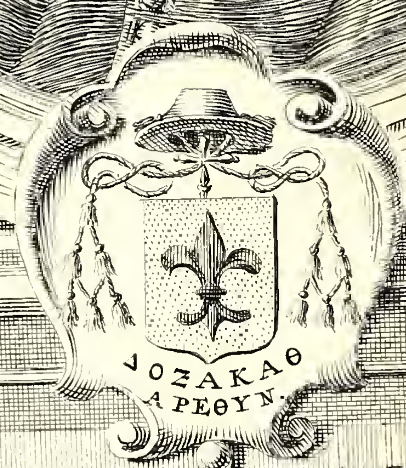
Liberalitatem suam ut vivus ita moriens ostendit. Ultimis Testamenti tabulis Ecclesiasticos & pauperes Mechlinienses, atque pauperem militiam bonorum suorum scripsit hæredem.

In Metropolitanâ suâ principem aram D. O. M. ejusque Ecclesiæ patrono *D. Rumoldo* Mart. ex marmore Asiatico proprio ære construi curavit, munificentiâ maximâ, & tanta mole quanto splendore, aureis his graphicis litteris conspicuam sanCtVs rVMoLDVs, & ex adversâ parte rVMoLDo CrVsenVs. Non minus etiam beneficus fuit *Societati Jesu* Mechliniæ, cui magnificum (& qualem vix in Belgio videas) exstruxit Collegium, hac graphicâ inscriptione superimpositâ. anDreæ præsVLIs MVnIfICentIa. Bruxellæ eidem societati suo ære construi fecit splendidam & illustrem Sacristiam *S. Francisco Xaverio* Sacram.

Anno 1660. in Choro suæ Metropolitanæ ad dextrum latus altaris sibi vivus magnificum marmoreum exstruxit Mausolæum; uti hic æri incisum repræsentatur.

In

ET NUNC
QUÆ EST
EXPECTATIO MEA
NONNE DOMINUS
S. XXXVIII
EMPUS
NDI EJUS
QUIA
TEMPUS
CI.
ANDREAS CRUESEN
V. Archi-Episcopus Mechliniensis
non timuit mortem a tempore
quia expectavit in mortalitatem
a resurrectione
ut beatam habeat precare defuncto
A°. XPI. MDC. LXVI. Æt. LXXV. dignitatis IX.
EGO SUM
RESURRECTIO
ET
VITA
JO. XI.
D. Coster sculp:

Joannes a Wachtendonck. Dei et Apostol. Sedes gratia Archiepiscopus VI. Mechliniæ.

In solemnibus ejus exequiis, eum oratione lugubri laudavit Franciscus Vanden Venne Præpositus & Canonicus Metropoliticus die XVII. Novembris ejusdem anni.

Symbolum illi erat VICTRIX FORTUNÆ SAPIENTIA.

VI. JOANNES A WACHTENDONCK J.U.L. Nobili stirpe ac familiâ Mechliniæ Ao. 1592. progenitus, Patrem nactus Joannem a Wachtendonck Prætorem vulgo Sculteum, dein pluries ejusdem Urbis Consulem, Matrem vero Catharinam vander Hoeve pari nobilitate conspicuam. Litteris humanioribus in Patriâ imbutus, Philosophicis vero ac Jurisprudentiæ Lovanii excultus fuit, ejusque Lauream Licentiæ cum laude ibidem adeptus fuit, indeque primo ad *S. Rumoldum* in Patria inter nobiles Graduatos adlectus est, post Decani ejusdem Ecclesiæ, dein Præpositi, ac Vicarii Generalis munere perfunctus est, summique Senatus Belgici apud Mechlinienses Consiliarius Ecclesiasticus, ubique Zelum pium pro Ecclesiâ & publico bono probavit. Anno 1621. die 6. Octobris in solemnibus exequiis oratione lugubri prosecutus est laudes Serenissimi Belgarum Principis *Alberti*, & Ao. 1634. *Isabellæ Claræ Eugeniæ* Hisp. Infantis, Anno vero 1646. insignem habuit ad Clerum & Populum Orationem in Ecclesiâ Collegiatâ noviter erecta *B. Mariæ* ultra Diliam in delatione ad illam Reliquiarum Boni Latronis.

Ob Sylvam Ducis ab Batavis obsidione liberandam, aut ad alium Religionis finem, tuendæ in Patriâ fidei Catholicæ Romanæ, ærario Regio exhausto paucorum annorum spatio novies centena florenorum millia in illum contulit, quæ a variarum Provinciarum Clero collegit, quo tum a Serenissimâ Hisp. Infante *Isabellâ*, tum a Principe Cardinale *Ferdinando* ablegatus fuerat; nec alienas tantum opes corradere curæ fuit, etiam proprias ærario Regio imposuit, & jam Namurcensis Episcopus Ao. 1655. XVI. florenorum millia muniendæ urbi Namurcensi contribuit, suoque exemplo reliquam Cleri partem & Provinciæ Proceres adeo animavit, ut ad octoginta florenorum millia in idem opus contulerint.

Hisce & aliis meritis illustratus ad Episcopale fastigium accessit. Etenim Engelberto Des-Bois Namurcensi Episcopo e vivis sublato, *Philippus IV.* Rex Catholicus, & Serenissimus Archidux *Leopoldus* eum, ob ejus merita in Ecclesiam & Rempublicam præstita, ad Cathedram Namurcensem nominavit, cujus confirmationis litteras a Sede Apostolicâ recepit die 5. Octobris 1654. ejusque Episcopatus possessionem adiit die 9. Novembris, inauguratus in Metropolitanâ *D. Rumoldi* die 13. Decembris ejusdem anni a Gaspare Nemio Archiepiscopo Cameracensi, assistentibus, Mario Ambrosio Capello Antverpiensium & Andrea Cruesen Ruremondensium Episcopis.

Is adeptæ dignitatis munus a se primum, deinde a propriâ domo auspicatus est, quam exiguo famulitio, modestâ supellectili instruxit. Agnoscens autem prædicationem Verbi Dei Episcoporum munus esse, nec illi deesse voluit; sed quâ pollebat eloquentiâ, Verbum Dei commissæ sibi plebi prædicare studuit. Sedulo deinde Diœcesim suam perlustrare sollicitus erat, collapsam Ecclesiæ disciplinam pro viribus restaurare studuit, utque laxitates Moralis Theologiæ sua Diœcesi eliminaret, easque refrenaret Synodum indixit Ao. 1659. in qua plurima statuta salutaria & decreta utilia suis præscripsit, atque plures laxas moralis Theologiæ opiniones in eâ, Confessariis suæ

Diœceſeos interdixit, in cujus Synodi auſpiciis elegantem & doctam habuit orationem de cauſis Synodi, deque abuſibus Cleri & Eccleſiæ tollendis.

Anno eodem 1659. a Sede Apoſtolicâ deputatur ut Delegatus judex in cauſâ Beatificationis Martyrum Gorcomienſium, quam etiam optime inſtruxit, ac feliciter terminavit & abſolvit.

Denique meritis & annis gravis ad Patriam Archiepiſcopalem Mechlinienſem Cathedram evectus eſt Ao. 1667. Poſtquam enim e vivis ereptus eſt Andreas Crueſen hujus Sedis Archiepiſcopus, Civitas Mechlinienſis in defuncti locum ſibi exoptat ac expoſcit Joannem a Wachtendonck Epiſcopum Namurcenſem civem ſuum apud Sereniſſimam *Mariam Annam Auſtriam* Hiſp. Reginam, & Regni Moderatricem, quorum votis annuente, Archiepiſcopus hujus Sedis, eodem anno 1667. renuntiatur & a *Clemente IX.* Pont. Max. anno 1668. confirmatur.

Ad altiora aſſumptus, & ad Archiepiſcopalem Cathedram evectus, diu iſtâ dignitate frui non licuit, & ad hanc Cathedram aſcendit, non ut in eâ regnet; ſed ut in eâ moriatur tamquam in nidulo, dicere ſolitus, in nidulo, inquit, meo moriar, verè etenim nidulus ei erat Mechlinia, ibi omnium votorum finis, ibi laborum requies, utique Patria.

Dum igitur per ſalebroſas vias vehitur annoſus ſenex, magno labore Bruxellas pervenit: & Ashmate quo jam ab annis plurimis malè fortis fuerat, ſolito gravius affligi cæpit. Superare tamen ſpes erat, familiare utique ac toties devictum malum; ſed ingruente negotiorum mole, cum per infirmitatem iis adeſſe non poſſet, ut erat ad agendum promptus, novum ex hac impotentiâ infirmo fuit ſupplicium: ac morbo tandem eo deducitur, ut poſt paucos dies ad beatam & immortalem vitam hinc emigravit. Dum ergo utrimque diſponuntur ea quæ tam ſolemnis pompæ videbantur neceſſaria, & dum tota Urbs ſe in occurſum ejus parat: invida mors eum terris eripuit, & defuncti corpus Mechlinia excepit in ſuâ Metropolitanâ humandum; adeo ut vix tribus menſibus in eâ dignitate ſupervixerit, mortuus Bruxellis die 25. Junii 1668. ſeptuagenario major.

In ſolemnibus ejus exequiis ei parentavit die 31. Julii ejuſdem anni Joannes vander Linden S.T.L. Canonicus Graduatus & Presbyterorum Oratorii *Jeſu* Præpoſitus.

Huic Præſuli hoc Græcum lemma erat ΔΟΞΑΚΑΟ ΑΡΕΘΥΝ. quod Latinè ſonat *Ex Virtute Gloria.*

VII. ALPHONSUS DE BERGHES. In lucem datus eſt Bruxellis Anno 1624. Patrem nactus Godefridum Comitem Grimberganum, Matrem Honorinam de Hornes e ſtirpe Hornanâ ſpectabilem, eum de ſacro fonte ſuſcepit *Alphonſus de la Cueva* S. R. E. Cardinalis, Belgarum & Burgundionum Nuntius Apoſtolicus, emenſo Lovanii Philoſophiæ & Juriſprudentiæ curriculo, Ao. 1642. Præpoſitura Clivienſi decoratur, Ao. 1649. Canonicatum Cathedralis Tornacenſis adeptus eſt, exinde Ao. 1656. ſereniſſimis Principibus Archiduci *Leopoldo* & *Joanni Auſtriaco* a ſacris Cortinis. Ao. vero 1657. a Perilluſtri Collegio Nivellenſi electus in Præpoſitum Ao. 1663. a *Philippo* Rege Catholico deſignatus eſt Capellæ Burgundicæ Bruxellenſi Archi-Capellanus, ejuſdemque ſummus Eleemoſynarius: tot tantiſque meritis & dignitatibus cumulatum, idem Rex Catholicus Ao. 1667. ad ſedem Epiſcopalem Tornacenſem nominavit; ſed eam relinquere, quam Regi Galliæ Tornaco eodem anno intercepto, ſubeſſe maluit, & Epiſcopa-

li

DECENDE UT ASCENDAS
Alphonsus de Berges e Com. Grimb. Dei.
et Apost. Sedes gratia VII. Mechl. Archiep.
a Cons. Stat. Belg. et Reg. Exer. Dap.

D. O. M.
HIC IN PULVERE DORMIT
ILLUSTRISSIMUS, ET REVERENDISSIMUS DOMINUS
ALPHONSIS DE BERGES.
EX COMITIBUS DE GRIMBERGÆ,
VII^{us}. MECHLINIENSIUM ARCHI-EPISCOPUS PRIMAS BELGII
AD EXERCITUS REGIOS DELEGATUS APOSTOLICUS SUÆ MA^{tis}. A CONSILIIS STATUS ETC.
QUI PASTORALI ZELO PIETATE AC PRUDENTIA
HANC DIŒCESIM TOTIUS BELGII EXEMPLAR REDDIDIT.
OBIIT 7. JUNII A^{o}. 1689. ÆTATIS 64. DIGNITATIS 19.

li infulâ, quam fide erga suum Principem exui; quo meruit ut munificentiâ Regiâ ad Metropolitanam Ecclesiæ Mechliniensis dignitatem, summo omnium applausu eveheretur, ad quam nominatus Ao. 1669. confirmatus Ao. 1670. & die 25. Januarii Conversionis *S. Pauli* Bruxellis Ao. 1671. inauguratus est per F. Marium Ambrosium Capello Antverpiensium Episcopum, assistentibus Martino Prats Iprensium, & Ignatio Augustino de Grobbendonck Namurcensium Episcopis.

Episcopali charactere insignitus, in id animum intendit, ut ejusdem Apostoli robur, firmitatem ac spiritum assequeretur, in hoc illius imitator egregius effectus, ut nec fulgore dignitatis, nec magnitudine ministerii elatus, Christianæ perfectionis fundamentum Humilitatem, ullo unquam tempore labefactare visus est: cui virtuti summam lenitatem & mansuetudinem adjunxit. Huic fundamento superstruxit egregiarum istarum virtutum seriem, quibus usque ad ultimum vitæ spiritum enituit: prudentiam in rebus agendis maturam, erga disciplinam Ecclesiasticam, sive restaurandam, sive conservandam Zelum indefessum, in visitationibus, morum correctione, Cleri & populi reformatione, Regularium sibi subditarum utriusque sexus ad perfectionem reductione diligentiam vigilantissimam. Immunitatis ac libertatis Ecclesiasticæ vindex fuit acerrimus. In promotionibus sive ad munia Sæcularia, sive Ecclesiastica facienda, semper stabat pro dignioribus. Probavit id singularis & indefessus labor, ut juxta Conc. Trid. Sanctiones Concursus ad vacantes curas aut stabiliretur, aut manuteneretur, ne sibi quidem Pastoratuum ad suam provisionem spectantium, liberam collationem ullatenus indulgens.

In ritibus Ecclesiasticis observandis erat exactissimus. Religionis & devotionis puritatem cordi habebat, de hoc imprimis sollicitus ut Augustissimo Sacramento cultus integer, solidus & defæcatus exhiberetur, tam in ejusdem expositione, quam publicâ gestatione. Temporalium bonorum nec copiam sectabatur, nec inopiam graviter metuebat, solitus ad notabilem eorumdem jacturam illud *Jobi* usurpare. *Dominus dedit, Dominus abstulit; sit nomen Domini benedictum.* Memor etiam præclari moniti *Tobiæ* ad filium suum: *Quomodo poteris: esto misericors.* Eleemosynas largas palam primum, demum occultè in sinum pauperum effundebat. Virum hunc tot præclaris dotibus insignem, & longiore vitâ dignum acutissima febris & accelerata nimium mors terris eripuit Bruxellis die 7. Junii 1689. Cessit ultimis Testamenti tabulis Ecclesiæ suæ Metropolitanæ plurima manu & acu regificè prætexta aulæa, quibus mirifice Chorus Metropolitanus solemnioribus anni festis exornatur. Conditus est in Choro Ecclesiæ suæ Metropolitanæ; ubi ad partem meridionalem juxta latus Altaris ei erectum est sepulchrale Monumentum cum Inscriptione, uti hic æri incisum exhibetur.

Hic Præsul hoc utebatur symbolo DESCENDE UT ASCENDAS.

In exequiis ejus solemnibus ejus laudes prosecutus est Oratione funebri Joannes de Cuypere S. T. L. Canonicus Graduatus & Decanus Metropoliticus.

VIII. HUMBERTUS GUILIELMUS A PRECIPIANO, Burgundus, ortus Bisuntii Ao. 1627. antiqua ac nobilissimâ prosapia, Patrem habuit Achillem Comitem de Precipiano & Soie. Ab ineunte ætate sacræ militiæ nomen dedit. Constantiæ emensus est humaniora litterarum studia, & Bisuntiæ Philosophiæ stadium, Cursum Theologicum Lovanii apud P P. Societatis Jesu, in Dolanâ Academiâ J. U. Laureâ donatur, ac dein

S. Theologiæ Doctoralem Lauream reportavit. Juvenis adhuc in Metropolitanâ Bisuntinâ Canonicatus, dein Archidiaconatus majoris honore insignitur. Ab Archiduce *Leopoldo* Belgium & Burgundiam gubernante ad dignitatem Abbatis Bellæ Vallis evectus, afflictam hanc Abbatiam sub ruinis penè sepultam restituit & ornavit.

Anno 1661. vacante Decanali dignitate, Canonici Metropolitanæ Bisuntinæ existimantes sui juris esse electionem novi Decani, communi suffragio eum in Decanum elegerunt, huic vero electioni sese opposuit *Alexander Pont.* declarans Electionem Decani pertinere ad Sanctam Sedem. Hæc res multas & graves excitavit turbas in Ecclesiâ Bisuntina; sed tandem submisit se Humbertus humiliter Sanctæ Sedi & suæ electioni renuntiavit

Interea cum spectata ejus virtus, aliæque præclaræ dotes *Philippo IV.* Regi Catholico innotuissent, visum fuit eum in Senatorem Ecclesiasticum supremæ Curiæ Comitatus Burgundici adscissere & Ao. 1667. delectum in primarium suum Ablegatum pro Burgundiæ circulo ad Comitia Ratisbonam mittere, hoc Ablegati munere dum maximâ cum laude administrat, Anno 1672. Honore Consiliarii supremi pro negotiis Belgicis & Burgundicis apud Sacratam Regis *Caroli II.* personam condecoratur, ac Madritum evocatur, eoque in munere ultra sincerum Dei cultum, Regiamque dignitatem & utilitatem, ita *Carolo* annis octo, quos in isto munere posuit coram probavit eximiam eruditionem suam & virtutem, ut idem Rex *Carolus* ad majorem Ecclesiæ ac Reipublicæ utilitatem altiori eum regimini judicavit admovendum, nominavitque ad Episcopalem Cathedram Brugensem. Inauguratus die 2. Martii 1683. atque hujus Ecclesiæ factus Episcopus, eam tantâ integritate virtutis, ac vigilantiæ Pastoralis laude toto septennio administravit, ut mortuo Alphonso de Berghes hujus Sedis Archiepiscopo, Rex præfatus ad hanc primariam Belgii Sedem eum duxerit postulandum, accedente *Innocentii XI.* consensu & auctoritate Archiepiscopatus hujus regimen feliciter auspicatus est Ao. 1690. Quo in munere imprimis pro auctoritate Sedis Apostolicæ asserendâ, pro avitâ religione vindicandâ, pro disciplinâ, jurisdictione Ecclesiasticâ vel restaurandâ vel conservandâ, quantos sustinuit labores & prælia, & licet huic Sedi præfuerit difficillimis & exulceratis temporibus, & Mars in Belgium undique desæviret, salubria Antecessorum suorum Decreta non tantum renovavit & confirmavit omnia, sed & nova insuper addidit, etiam a Sede Apostolicâ approbata & laudibus exornata.

Ut tenera juventus in Christianæ fidei punctis instrueretur Catechismum in Synodo Mechliniensi anno 1607. præscriptum, novis typis edi curavit, omnemque alium interdixit. Ut juniores optimæ spei adolescentes Clericuli militiæ adscripti, recte excolerentur, & ad Ecclesiastica & Pastoralia munia, moribus & doctrinâ efformarentur, in profectum Seminarii sui summâ sollicitudine intendit, qui ultimis testamenti sui tabulis etiam Singularem erga illud, affectum suum testatus est.

Numerari non possunt millia Christi militum undequaque accurrentium, quæ Salutis Chrismate delinivit, etiam non sine vitæ suæ aperto discrimine. Ecclesiam curæ suæ commissam reddere satagens rectè ordinatam, omnem adhibuit operam, ut illi qui ad ejus obsequium adhiberentur, uno ore, unâ fidei professione glorificarent Deum ac Patrem Domini *Jesu Christi*, petulantium ingeniorum fætus, libros a S. Sede prohibitos, vel contritas Hæreses instaurantia scripta, sollicitè per plura edicta prohibuit. Filios iniquitatis, publicæque tranquillitatis perturbatores, quod ad suave obedientiæ jugum attrahere non potuit, Zelo Apostolico semper conatus fuit a suâ Diœcesi arcere & proscribere. Ca-

IN MORTE QUOQUE
NON SUNT DIVISI.
NON IN GLADIO, SED IN NOMINE DOMINI.
HUMBERTUS GUILIELMUS
COMES DE PRECIPIANO ET SOYE,
ARCHIEPISCOPUS MECHLINIENSIS,
PRIMAS BELGII,
AD EXERCITUS REGIOS
DELEGATUS APOSTOLICUS,
MAJ. SUÆ A CONSILIIS STATUS ETC
IN HUJUS ECCLESIÆ ORNATUM
VIVENS POSUIT M.DCC.IX.
D. Coster Sculp.

NON IN GLADIO
SED IN NOMINE
DOMINE
Humb: Guil: a Precipiano e Com: de Soye
VIII. Archiep. Mechlin. Primas Belg: a Cons:
Stat: et Reg: Exer: Del: Ap: etc.

Thomas Philippus Tit. S. Cæsarei S.R.E. Presb.
Card. de Alsatia, de Boussu, IX Archiep.
Mechl. Primas Belg. &c &c.

Calumnias & injurias, quas effrenis quorumdam audacia in hunc Antistitem sæpissimè per libellos famosos disseminavit, patientissimò & forti animo toleravit, & pro auctoribus Deum exoravit, & deprecatus est.

Vitam moresque suos ita instituebat, ut ejus assiduum orationis, meditationis & negotiorum studium, sancta & honorata humilitas, ac rara suppellectilis modestia, Dei Zelum, Vanitatumque contemptum præ se ferrent. Erat in verbis & factis, totiusque familiæ cultu summè compositus, comis & blandus ad omnes, alloquio facilis infimis, æquè ac maximis, indifferenter universos affectu verè paterno complectens in visceribus Christi, in Dei templa regulariter munificus, nec minus effusus in pauperes, quorum indies integros greges alebat, in se vero admodum parcus, mensa ejus erat frugalis, tota domus modesta.

Quotidie sub horam quartam matutinam, hyeme æquè ac æstate, è strato surgens, quatuor continuas horas orationi aut meditationi dabat, atque ita præparatus sub horam octavam sacratissimam Agni immaculati Hostiam pro peccatis populi Altissimo offerebat, aut dum per infirmitatem non licebat, Sacrosanctum hoc Sacrificium coram se peragi curabat; diei reliquum constanter orationi, studio, aut tractandis Ecclesiæ negotiis impendebat. Tandem annis vitæ & meritis plenus, annum agens octogesimum quintum, pulmonum inflammatione Bruxellis ex hac vitâ, ad immortalem transiit die 9. Junii Anno 1711. Humatus in suâ Metropolitana, in quâ paucis ante obitum annis, illustre & nobilis Architecturæ erexerat Mausolæum ex adverso Cruësceniani, ubi cum germano fratre Comite Prospero Ambrosio depositus est; uti æri incidi curavimus.

Symbolum huic Præsuli erat NON IN GLADIO SED IN NOMINE DOMINI.

In funere, ejus Orationem lugubrem dixit Sebastianus vande Cruys S.T.L. & Canonicus Graduatus Ecclesiæ Metropolitanæ.

IX. THOMAS PHILIPPUS DE ALSATIA DE BOUSSU, Bruxellis natus anno 1679. mensis Novembris die decimâ tertiâ, Patrem habuit *Philippum Ludovicum de Alsatia*, Comitem de Boussu, Principem de Chimay, & Sac. Rom. Imp. atque Aurei Velleris Equitem &c. Cum in Bruxellensi P.P. Societatis Jesu Gymnasio humanioribus Litteris operam daret, annos vix natus septemdecim Clericali militiæ nomen dedit, & anno 1696. a *Carolo II.* Rege Catholico nominatus fuit Præpositus Ecclesiæ Cathedralis Gandavensis. Dein emenso Coloniæ in Tricoronato Collegio Philosophiæ curriculo, anno 1698. Romam profectus est, & Collegium Germanicum *S. Apollinaris* convictor ingressus, sacratioribus Litteris sese totum impendit. Primus isto in Collegio Polemicas Theses coram frequentissimo Prælatorum ac Doctorum cætu propugnavit publicè ac defendit. Anno 1701. die festo omnium Sanctorum in Sacello Pontificio coram *Clemente XI.* & Eminentissimis S. R. E. Cardinalibus inter Missarum solemnia Latinè dixit, ac post quatuor studii Theologici annos in Universitate Gregorianâ S. Theol. Doctoris Laureâ est insignitus, initiatusque Sacerdos cum Dispensatione Apostolicâ die 15. Octobris 1702. Eodem anno in Belgium redux, a *Philippo Erardo Vander Noot* Gandavensium Episcopo, Examinator Synodalis, & in ejus absentiâ Vicarius Generalis constitutus est. Romam secundo adveniens anno 1711. a *Clemente XI.* Sacri cubiculi honorarius renuntiatus est, & ejusdem Prælatus Domesticus cum sub finem anni 1712. in Patriam rediret. Anno 1713. ab eodem Pontifice ad Iprensem Cathedram

R de-

destinatus, paucis post mensibus, nimirum 3. Martii 1714. ab Augustissimo Cæsare *Carolo VI.* Rege Catholico ad Ecclesiam Metropolitanam Mechliniensem nominatus est. Retardatâ nominationis expeditione, & suscepto Viennensi itinere, expedita illic reddidit omnia. Die 16. Decembris 1715. Romæ in Consistorio, ipso summo Pontifice præconisante, confirmatus, & Viennæ Austriæ, acceptâ per Bullas Apostolicas potestate a *Georgio Spinula* Archiepiscopo Cæsariensi, tunc Nuntio Apostolico, nunc S. R. E. Cardinali *S. Agnetis* nuncupato, assistentibus duobus, ejus olim in *S. Apollinaris* Collegio Germanico, condiscipulis *Ladislao* Comite *Erdeodi* Nitriensi Episcopo, & *Sigismundo* Comite de *Collonitz* tunc Vacciensi Episcopo, nunc Archiepiscopo Viennensi, die 19. Januarii 1716. consecratus est Archiepiscopus Mechliniensis Ecclesiæ: Suæ Metropolitanæ possessionem adiit per Procuratorem die 10. Februarii, illamque solemniter ingressus est die 15. Martii, & die 22. ejusdem è manibus *Ferdinandi Comitis de Berlo* Episcopi Namurcensis Pallium Archiepiscopale suscepit.

Anno 1716. Mensis Aprilis die 18. inter actuales intimos Status Consiliarios ab ipso Cæsare adlectus est. Anno sequenti Palatium Archiepiscopale insigni ac sumptuoso ædificio præclaræ & nobilis structuræ auxit atque decoravit.

Die 29. Novembris anni 1719. a *Clemente Papa XI.* creatus est S. R. E. Presbyter Cardinalis, cujus promotionis nuntium Cursor extraordinarius Romæ expeditus, in Palatium Archiepiscopale Mechliniense attulit die 13. Decembris ejusdem anni, plaudente Clero, exultante Populo, acclamante Belgio universo. Birretum Cardinalitium, nomine Pontificis, ei Româ attulit *Joannes Andreas Oliverius*, Sacri cubiculi Pontificii Honorarius, & Equestris Ordinis *S. Stephani* Commendator. Illud vero magnâ cum celebritate Cardinali Archiepiscopo inter Missarum solemnia, celebrata in æde Metropolitanâ *D. Rumoldi*, die 9. Junii 1720. imposuit *Philippus Erardus Vander Noot* Episcopus Gandavensis, præsentibus *Vincentio Santino* Internuntio Apostolico, & *Angelo d'Ongnyes* Episcopo Ruremondensi, multaque Nobilium caterva, succedentibus quoque lætis Mechliniensium applausibus, ignibus festivis.

Clemente XI. Pont. Max. die 19. Martii 1721. e vivis erepto, Cardinalis de Alsatia die 10. Aprilis profectus est Romam ad Conclave S. R. E. Cardinalium. Venit in Urbem 5. Maji, & ingressus Conclave Electioni *Innocentii XIII.* Suffragatus est.

Die 10. Junii ejusdem anni in Consistorio publico, habito in Palatio Apostolico Quirinali, Galerum rubrum, e manibus *Innocentii XIII.* suscepit una cum Cardinalibus *De Rohan*, *De Bissy*, *Czaky*, *Belluga*, *de la Cerda*, *Borgia*, *Cienfuegos* Presbyteris, atque *Schonborn* Diacono. Dein die 16. ejusdem accepit Titulum Cardinalitium *S. Cæsarei.* Postquam summo Pontifici & sacro Collegio valedixisset, Româ discessit die 17. Martii 1722. Sed Arimini periculoso morbo detentus, & in aulâ Cæsareâ Viennensi integrum annum commoratus, post viginti & octo mensium absentiam ad Ecclesiam suam Metropolitanam Mechliniensem feliciter atque incolumis accessit die 10. Augusti anni 1723. a Clero, Senatu, Populoque Mechliniensi, omnibus letitiæ, & festivæ gratulationis signis solemniter exceptus.

PA-

PAROCHIALES URBIS ECCLESIÆ.

Metropolitanæ Ecclesiæ subcensentur Parochiæ V. Omniumque hujus Urbis antiquissimam esse ferunt, quæ D. Virgini & S. Blasiæ sacra ultra Diliam exstat, quam volunt a *D. Lamberto* Tungrensi Episcopo dedicatam, non vero ea quæ hodie visitur, quam post Normannorum destructionem, aliquam Parochiæ de Semps appendicem fuisse putant, donec crescente incolarum numero per Episcopum Cameracensem ab eâ separata est, quæ dein Anno 1643. in Collegiatam X. Canonicorum erecta est, fundante eam & suis opibus dotante *D. Dismâ de Briamont* Canonico & Pænitentiario Metropolitanæ *D. Rumoldi*, qui primus fuit ejusdem Collegii Præpositus, ibidemque conditus in Sacello ad honorem *S. Dismæ* Boni Latronis a se constructo Ao. 1653. cum hac inscriptione lapidis sepulchralis.

D. O. M.
Monumentum
R^di. Adm̄. ac Ampl̄mi D̄ni
D̄ni Dismæ de Briamont S. T. L.
Ecclesiæ Metrop̄. S. Rumoldi
Canonici Graduati
& Pænitentiarii
Capituli hujus Collegiatæ
Ecclesiæ Fundatoris,
Et Primi Præpositi.
Obiit 25. Iunii 1652.
R. I. P.

Hunc subsecuti sunt.

II. ADRIANUS CORTENS J. U. L. Obiit die 30. Martii Anno 1685.

III. DISMAS CORTEN J. U. L. (Hi fuere uterini fratres gemini), Obiit Præpositus Metropolitanæ *D. Rumoldi* die 25. Februarii 1696.

IV. FRANCISCUS IGNATIUS HUENS J. U. L. subitâ morte correptus Ao. 1719. cui successit ejus frater germanus.

V. CAROLUS HUENS, antea Canonicus ejusdem Ecclesiæ.

Decanatus hujus Capituli annexus est Pastoratui. Præpositura confertur a Patriæ Principe. Litteras fundationis hujus Capituli hic damus.

Jacobus Dei & Apostolicæ Sedis Gratia Archiepiscopus Mechliniensis, Venerabilibus nobis in Christo dilectis Præposito, Decano & Capitulo Ecclesiæ Collegiatæ *B. Mariæ* ultra Diliam Civitatis Mechliniensis, salutem in Domino. Sicut olim initam amicitiam & Societatem cum Judâ, Jonathâ & Symone fratribus Spartiatarum Prin- *Ex Archivis Capitul.*

Principes scripserunt in tabulis æreis, & exemplum Numenii & Antipatris in segregatis populi libris ut esset in memoriam Spartiatarum, itâ merito his inscribitur & majori cum ratione Fundatio Reverendi Domini de Briamont Canonici & Pænitentiarii Ecclesiæ Metropolitanæ, Præpositi simul Ecclesiæ B. Virginis, & de illâ optimè meriti.

Quam nos auctoritate nostrâ ordinariâ juxta antiquissimum hujus Patriæ usum & multis seculis observatum, confirmavimus, & in Capitulum Collegiatum ereximus, eique Præposituram, & Decanatum adjunximus, juxta conditiones, modificationes, & limitationes in litteris desuper confectis, contentas, & in contractu inter Capitulum Metropolitanum & subalternum inito, & per nos approbato, expressas, ut tanti beneficii memoria perennet in secula.

Quod ut cum omni certitudine, & juxta fundatoris intentionem fiat, Mandamus illam Fundationem, crectionem, & conditiones illi insertas, singulis annis cum Statutis coram dicto Capitulo & Clero respective perlegi quatuor distinctis temporibus, nimirum feriâ sextâ post diem Cinerum, feria sexta post Ascensionem Domini, feriâ sextâ ante festum Nativitatis B. Mariæ, & feriâ sexta ante festum S. Andreæ.

Monentur autem & singuli, ad quos ea res pertinet, ut eidem fundationi & erectioni, & conditionibus sese conforment & adimpleant onera ibidem comprehensa ac alia Fundatoris Testamento ordinata, nec non & omnia singula a nobis præscripta & imposterum præscribenda in complementum voluntatis illius, de quo nos ejus Heredes reddidêre certiores. &c.

Extractum ex magno Registro Capituli Ecclesiæ Metropolitanæ Mechliniensis.

Illustrissimo ac Reverendissimo Domino D. Archiepisco Mechliniensi.

Exponunt debitâ cum Reverentiâ Æditui Ecclesiæ Parochialis B. Mariæ ultra Diliam Mechliniæ, quòd Ecclesia illa sit ex præcipuis & maximè insignibus Ecclesiis dictæ Urbis ampla & spatiosa sub titulo S. Sanctissimæ Virginis & S. Blasii dicata, habens Parochiam valde populosam, in circuitu tria ad minus milliaria complectente, in qua decem altaria sunt, ita tenuiter dotata ut omnes eorum proventus & emolumenta duobus missis hebdomadalibus hoc tempore celebrandis nequaquam sufficiant; altaria autem illa nuncupantur S. Adriani, S. Catharinæ, S. Eligii, S. Judoci, S. Mariæ Magdalenæ, S. Mariæ in Coyvina, SS. Monulphi & Godulphi, S. Nicolai, S. Silvestris, S. Spiritus, omnia ad collationem Capituli Metropolitani pertinentia, quæ altaria, aut saltem novem ex istis eorumque proventus devotæ aliquot personæ augere & eisdem de sufficiente dote providere intendunt; ita ut ex nunc singulis altaribus viginti quinque minus florenos; post mortem vero & decessum illarum alios ducentos septuaginta quinque florenos substantiis & bonis per eas reliquendis cuique assignarunt, nullo in eo edictis & placitis suæ Majestatis facto præjudicio aut contraventione, cum tantum assignatio futura sit de redditibus redimilibus nummum vigesimum non excedentibus, atque illa singula alteria seu eorum possessores præter ordinarias distributiones & emolumenta quotidie obvenientia, annuè reciperent trecentos & amplius florenos, de quibus & eorum perpetuis solutionibus per easdem personas debitè ex nunc annexetur, & iis ad quos pertinebit plena specificatio ad satisfactionem & implementi præmissorum securitatem exhiberetur, dummodo ad divini cultus augmentum, majorem populi devotionem, ornatum & decorem domus Dei, Confraternitatis B. Virginis Dolorosæ & S. Blasii, ibidem vigentium incrementum, ac Sedis Archiepiscopalis & Metropolitanæ Primæ Belgii in istâ Urbe collocatæ majorem dignitatem ac splendorem (quæ sola hactenus unico capitulo, & ad huic parum numeroso fulcita & ornata subalternum in dictâ urbe non habuit, uti aliæ Metropolitanæ habent) præfata altaria in Canonicatus & præbendæ, dicta vero Ecclesia parochialis in Collegiatam & subalternam dictæ Metropolitanæ Ecclesiæ erigatur, cum dignitatibus Præposituræ, & Decanatus ubi divinum officium nocturnum & diurnum Collegialiter & Capitulariter decentius & in majori numero decantari & adimpleri posset, juxta conditiones & modificationes desuper concipiendas, nec non alias hic expressas, nimirum quòd Præposituræ primæ istius Ecclesiæ futuræ dignitati pro dote incorporabitur Capellania S. Crucis in Battel, post Præpositum

tum primum locum habebit Decanus, nisi quod in Capitulo Præpositum præcedet, Pastor autem istius Ecclesiæ nunc existens, & omnes ejus successores semper & irrevocabiliter erunt istius Capituli Decani, & penes eos tam in proponendo, resolvendo, quam omnia & singula faciendo, quæ muneris Decanalis sunt, ea sit auctoritas, quæ ordinariè a Decano subalternarum Ecclesiarum spectat, & quæ illius per statuta isti Capitulo exhibendo attribuetur.

Capitulum autem Metropolitanum retinebit in Præpositum, Decanum & Capitulum novum B. Mariæ eandem jurisdictionem & auctoritatem quam hactenus habuerunt in Pastorem & Capellanos, sicuti etiam remanebit Illustrissimis Archiepiscopis pro tempore existentibus eadem in illis jurisdictio & potestas, quæ ante juxta Cap. I. & II. Synodi Provincialis Mechliniensis titulo de Correct. Clericorum pag. 55. & 56. illis competiit.

Soli harum capaces erunt Mechlinienses, vel iis deficientibus Provinciis Teutonicis Belgii ditionis Regiæ oriundi, callentes tamen utramque linguam Gallicam & Teutonicam. Omnes etiam debebunt idonei & approbati esse ad prædicandum verbum Dei & audiendas confessiones in istâ Ecclesiâ & de facto post admissionem tam sancto se operi applicare. Unus etiam ex istis, vel duo ad hoc specialiter approbati tenebuntur subire officium Vicepastorale Pastore petente & necessitate occurrente etiam alii, præterquam quod isti alii non tenebuntur administrandum contagione infectis. Nullus autem omnium istorum se imminiscet audiendis confessionibus, vel prædicatione verbi Dei Pastore invito. Ab his excipiuntur muneribus qui de parentela sunt vel erunt dictarum personarum, quarum intentio est tales de parentelâ existentes cæteris magis capacibus & utriusque linguæ peritis nec non proximiores remotioribus præferendos esse, sicuti etiam inter non cognatos & extraneos qualificatos eos, qui per duodecim ad minus annos in vineâ Domini laboraverunt, & curam animarum sedulo exercuerunt, quo sic tot jacta bonorum operum semina metentes in exultatione portent manipulos frugum in securitate & quiete.

Tenebuntur etiam tales præbendati capillitium gestare longum ad instar Theologorum in Collegio Pontificio Lovanii habitantium, & togam cum manicis & collo oblongo. Quia vero tam notabile bonum atque augmentum in utilitatem Communitatis vergeret, & in urbis & sedis honorem, ideo prætactæ personæ eo intuitu præcise intenderunt sibi reservare in istis Præbendis seu Canonicatibus ex altaribus erigendis jus Patronatus laicum, & per præsentationes ad easdem quoties illa vacare contigerit per cessum, resignationem, vel decessum possidentium & iis personis defunctis succederent in jus illud proxime de familia earum, & inter eos semper ille qui fundatore proximior stirpe paternâ maternâ prælata, qui non possit esse natus ex civitate Leodiensi qui etiam non nisi de consilio & præviâ deliberatione R.R. Adm. DD. Decanorum utriusque Capituli Metropolitani scilicet & subalterni, & non aliter personam idoneam & qualificatam, ac se (ut præmissum est) gerentem toties quoties unam vacare contigerit, Capitulo Metropolitano præsentabit, a quâ sic præsentata collationem & institutionem accipiet, & quem denique Cantor dicti Capituli Metropolitani in actualem, realem & corporalem possessionem inducet, ac stallum in Choro & locum in Capitulo assignabit.

Provisio vero Decanatus ibidem uniti Pastoratui ac dispositio ejusdem eodem modo, quo hactenus Pastoratus penes Decanum & Capitulum Metropoliticum erit, remanente nihilominus hac in parte illustrissimo Domino Archiepiscopo Mechliniensi pro tempore existente facultate quoad Pastoratum ad instituendum concursum ad effectus Conc. Trid. expressos, nec non jure institutionis auctorisabilis seu curæ animarum concedendæ & alios, per præmissum autem reservatum sibi jus patronatus intenderent dictæ personæ nullum simile ullo mense jus S. Sedi, aut nominationibus Lovaniensibus, neque ullam earum præbendarum & Canonicatuum provisionem illis relictam esse, aut ullo tempore competituram, & si unquam hæc conditio posset frustari (quod non putatur) tunc eo casu quicumque vigore reservationis vel nominationis hujusmodi aliquem ex dictis Canonicatibus prætenderet obtinere, nihil aliud quam antiquum altare in statu, quo fuit antequam in Canonicatum erigeretur & a dicta personâ dotaretur, consequi posset, & quoad ipsum & erectio & dotatio hujusmodi haberetur pro non facta, & quidquid ex his altari antiquo accessit proventuum & emolumentorum applicabitur prout in prætactis conditionibus & modificationibus cautum reperietur. Prout etiam intenderent de consilio Decani nunc Præpositi Metrop. & Pastore *B. Mariæ* futuri Decani istius Ecclesiæ ad erigendos Canoni-

nonicatus præsentare dicto Capitulo Metropolitano personas propediem ab iis nominandas.

Sed cum hæc & singula nullo modo fieri possit nisi auctoritas Ordinarii dictæ Ecclesiæ Metropolitanæ desuper interveniret, sicut olim in diversis aliis Parochialibus Ecclesiis factum reperitur & notanter in Ecclesia Thenensi, Leeuwensi, & Arscotensi, in quâ Ludovicus de Bourbon electus & confirmatus Episcopus Leodiensis ad instantiam Comitis Porcianensis Domini de Croy, & communitatis Parochialem, in Collegiatam & Capellanias in Canonicatus erexit Anno 1462. mensis Octobris die penultimâ, nullius alterius auctoritate aut licentiâ desuper requisitâ, ideo prædicti supplicantes se convertunt ad illustrissimam Vestram Gratiam, rogantes quatenus de plenitudine facultatis & auctoritatis suæ prædicta altaria in Canonicatus erigere, & dictam Ecclesiam Parochialem in Collegiatam elevare, eamdemque Capitulari dignitate modo supra expresso cum Præpositurâ & Decanatu sublimare dignetur, sub conditionibus, limitationibus, & modificationibus præmissis, & aliis per eamdem Gratiam suam statuendis de consensu dicti Capituli Metropolitani, illo & aliis auditis quorum intererit, multum eadem Gratia sua merebitur de bono Ecclesiæ & Communitatis illius, & erit unde perpetuum ista præcabitur pro incolumitate, & prosperitate ejusdem, quare &c.

Inferius habebatur quod sequitur.

Mature perpenso hoc libello, & post varias super eâ re deliberationes, erigimus Parochialem *B. Mariæ* Civitatis Mechliniensis in Collegiatam cum Præpositurâ & Decanatu, prout hoc libello petitur, sub conditionibus eodem libello, nec non scripto hisce adjuncto, & a nobis subsignato comprehensis, aliisque de consensu Capituli nostri Metropolitici, & auditis quorum intererit, a nobis statuendis, & mandamus de omnibus litteras fieri in debitâ formâ. Actum Bruxellæ die quinto Septembris anno Domini 1643. & erat subscriptum Jacobus Archiepiscopus Mechliniensis, & erant hæ litteræ sigillatæ sigillo parvo dicti illustrissimi Domini in cera rubrâ.

De cætero. Protendit se longè latèque hæc Parochia extra Urbis septa in vicis de *Hoffstade*, *Gerdeghem*, *Stuyvenbergh*, & *Battel*, in quâ Ecclesiâ diebus sacris divina celebrantur, hanc Ecclesiam dicatam & sacratam ferunt a *D. Lamberto* Tungrorum Episc., sed non ea quæ hodie exstat, quæ post turbas Belgicas seculi XVI. exstructa est, ibidem vetus Capellania *S. Crucis*, quæ pro dote incorporata est Præposituræ hujus Collegiatæ.

Aucto dein incolarum Urbis numero, in adjutorium Pastoralis curiæ hujus civitatis, assumpta sunt Divorum *Joannis*, & *S. Petri* Sacella, idque ante annos quadringentos.

J. B. Gramayus in suis Antiq: Mechl. ex archivis hujus civitatis refert Lib. II. Sect. V. quomodo seculo XIV. tempore scismatis *Urbani & Clementis VII.* Antipapæ. Joannes Isewinus Parochus S. Petri in hac civitate auctoritate præfati Urbani Romæ acceptâ, insulis & Pædo Episcopali ornatus in suâ D. Petri Ecclesiâ Parochiali Cathedram suam constituerit Episcopalem, Cameracensi Episcopo (cui tunc Mechlinia suberat) alteram partem Clementis sequente, inque eâ Sacramenta consecraverit, & sacros Ordines contulerit, sed is reconciliatâ brevi post Cathedrâ Cameracensi cum præfato Urbano, successores nullos habuit, ac deinde Suffraganeus fuit Episcopi Leodiensis. Ad non minimam etiam laudem Ecclesiæ Parochialis. S. Petri facit, quod in eâ Parochi munus gesserit *Matthias Hovius*, dein laudatissimus hujus sedis Archiepiscopus III. item *Joannes Paludanus* S. T. D. Universitatis Lovaniensis, inde Ao. 1610. Plebanus ad *S. Petrum* Lovanii.

Post hæc portentosus textorum numerus Mechliniæ agens effecit, ut ante finem seculi XIII. Sacellum *S. Catharinæ* Virg. & Mart. Parochiali jure sit

ſit donatum, item ſacellum S. Spiritus in Neckerſpolio extra urbis ſepta Parochialis titulo & Honore ornaretur Ao. 1255. quæ Parochialis Eccleſia per tumultus Belgicos deſtructa ſeculo XVI. & incolarum numero graviter deſtituta, extincta & unita eſt Parochiali Urbanæ Eccleſiæ S. Petri, creſcente dein incolarum numero Neckerſpolium ſacrum Miniſtrum nactum eſt, qui ibidem in ejuſdem Sacello divina peragit & ægris ſacramenta adminiſtrat.

Ad extremum fundator Monaſterii Hanswicani *Guilielmus van Horen*, aliis van *Haren*, Canonicus & Scholaſticus *D. Rumoldi* & Paſtor in Muyſen, & Hanſwyck (quæ duæ Parochiæ olim unitæ erant) procuravit approbante Decano & Capitulo, ac *Guilielmo* Cameracenſium Epiſcopo, ut Eccleſia D. Virginis de Hanſwyck a Muſinenſi matre ſeparata monaſterio (quod ipſe fundaverat) incorporaretur, quod ſitum erat ad teli jactum, extra portam Lovanienſem.

Hi religioſi Vallis Scholarium Canonici ſunt *S. Genovefæ* ad inſtitutum *S. Auguſtini* viventes, & primitus Leeuwis Anno 1288. evocati ſunt a præfato *Guilielmo van Horen.* Hujus Monaſterii Prior, perpetuus Paſtor eſt hujus Eccleſiæ Parochialis de Hanſwyck, eamque curam demandat, uni ex dignioribus ſuis Religioſis, & protendit ſe hodie hæc Parochia intra & extra ſepta civitatis.

In hac Eccleſiâ Hanſwicanâ olim Icon Deiparæ Virginis repoſita eſt cum navis fortè eam deferens ibidem curſum ſiſteret, certo divinæ locum hunc materno cultui eligentis diſpoſitionis indicio, quo autem anno id contigerit non conſtat, ex eo quod cum Anno 1578. hæc Eccleſia & Monaſterium a fidei Hoſtibus, Regique rebellibus in cineres redacta eſt, omnia antiqua monumenta igne conſumpta ſint, ex quibus hoc erui poterat. Sacrarium hujus Eccleſiæ pretioſâ inſtructum ſupellectile ſpoliatum eſt a furibus Anno 1462. turris etiam incendio bis abſumpta, ſignanter anno 1516.

De cætero *Thomas Cantipratanus* Ord. S. Dominici antiquus & venerandus auctor Honorificam hujus loci facit mentionem ante annum 1280. dum miraculoſam puellæ cujuſdam a dæmonio liberationem ope D. Virginis hîc contigiſſe enarrat. Vaſtato ut ante dictum per tumultos Belgicos hac Eccleſiâ & Monaſterio, Religioſi ſe in Urbem receperunt, & domus ſuos quas habebant propè portam Lovanienſem, in formam Monaſterii adaptarunt, & conceſſum eis a Capitulo & Magiſtratu Sacellum contiguum, ubi hæc Deiparæ imago (quæ tempore quo hæc Civitas ſub jugo Geuſiorum & Regi rebellium gemuit, in caveâ ſubterraneâ portæ Lovanienſis ope divinâ ſervata eſt) novis illic cæpit clareſcere Miraculis Urbe liberatâ & ad obedientiam Regis perductâ Ao. 1585.; ita ut hic locus in Hodiernam uſque diem Miraculis illuſtretur. Unde hodiedum idem locus in tantâ populi veneratione eſt, quantâ vix alius in totâ Mechliniâ, potiſſimum feſtis Marianis & diebus Sabbatinis, ac a fidelibus populis tanta ibidem Eleemoſynarum donaria oblata ſunt ſuccedentibus temporibus, ut ex iis Ao. 1676. magnifica & illuſtris ſurrexerit Baſilica Mariana, ac novum a fundamentis inſigne Monaſterium.

COENOBIA VIRORUM.

In hac Urbe Cœnobia Ordinum Religioſorum ſunt ſequentia, quæ ſecundum ſeriem antiquitatis referemus.

FRATRES MINORES Ord. *S. Franciſci.* Anno 1231. locum eis

aut dedit aut emit *Walterus IV. de Berthout* Advocatus de Mechliniâ, anno quinto post mortem *S. Francisci*, qui Conventum Fratrum pro singulari suo erga Ordinem Seraphicum affectu suis sumptibus exstruxit, quique in hujus Monasterii Ecclesiâ non procul a summo altari in tumbâ elevatâ cum uxore suâ *Margareta* Comitis Britanniæ minoris filiâ Ao. 1242. die 10. Aprilis vivis excedens sepultus est, ibidem sepultura *Florentii de Bertout* Advocati de Mechliniâ qui obiit 1331, ibidem suam Sepulturam elegit *Margareta Eboracensis, Eduardi III.* Regis Anglorum Soror, & vidua *Caroli Audacis* Ducis Burgundiæ Brabantiæ &c. condita in hac Ecclesia in Vestibulo Chori cum hac Epigraphe.

Sub lamina ostii hujus Chori Illustrissima Princeps Domina Margareta de Angliâ Ducissa Burgundiæ, piâ humilite corpus suum condi mandavit, Serenissimorum Principum Eduardi & Richardi Regum Angliæ soror, uxor quondam inclytæ memoriæ Caroli Ducis Burgundiæ, Brabantiæ, Comitis Flandriæ, Artesiæ. &c. Domini Mechliniæ, Religionis Reformationis Pietati mirum fautrix; Obiit Mechliniæ oppido suo dotalitio, Novembris die 23. Anno Domini 1503. orate pro eâ.

Ejus Anniversarium etiam servat Clerus *S. Rumoldi* XXIII. Novembris.

Hæc Illustris Princeps Conventu hoc per incendium diruto, Dormitorii partem cum Bibliothecâ reædificavit, ac plurima Ecclesiæ ornamenta largita est.

Seculo XVI. hæc & alia Monumenta sepulchralia in turbis Belgicis eversa sunt, aut suis cimeliis undata.

Ecclesia hujus Conventus satis Elegans, Hæreticorum furore Binis vicibus vastata est Ao. 1566. & Ao. 1580. quo in solidum solo æquata est. Post initio seculi XVII. pia Senatus & bonorum civium munificentiâ, Ecclesiæ novæ structuram, quæ hodie cernitur, inchoarunt. Ejus primum lapidem fundamentalem posuit *Matthias Hovius Archiep. Mechl.* Secundum vero totius Civitatis nomine D. Jacobus de Cranendonck primarius Urbis Consul Ao. 1606. die 23. Maji. fabricâ utcumque absolutâ, consecrata est ab eodem Archiepiscopo Anno 1610. die 17. Octobris.

Hæc Ecclesia dein variis, iisque elegantissimis est decorata tabulis, inter quas eminet artificiosissima illa inventore Antonio van Dyck pictore celeberrimo in arâ principe collocatâ, quæ repræsentat Christum cruci affixum cum Deiparâ & S. Joanne cruci adstantibus, cui parem vix dari in Urbe, ne dicam in Belgio plerique asseverant. Hac decoravit hanc Ecclesiam Nobilis D. Joannes vander Laen Dominus de Schrieck & Grootloo. In anteriori vero Ecclesiâ exstant duæ insignes tabulæ ab eodem artifice elegantissimè delineatæ, una in arâ *D. Bonaventuræ*, altera in arâ *D. Antonii Paduani*, quæ omnium intuentium oculos in sui admirationem rapiunt.

Hoc Monasterium igne deperiit cum generali illo incendio Urbis Mechliniensis

niensis Ao.1342. die 28. Maji, & rursum Ao. 1557. die 12. Julii, quo omnia in cineres redacta fuêre excepta Ecclesiâ.

Primi hi Fratres eâ Ecclesiâ usi sunt, quam ante deseruerant *D. Rumoldi* Canonici: quo usque enim insignis illa, quæ hodiè cernitur *D. Rumoldi* Basilica, necdum erat exstructa, in prædicto loco officium Divinum a Canonicis persolvebatur, qui modo est antiquum ipsorum refectorium, ac in eodem loco claustraliter & in communi vivebant: qui cum deinde in vastâ illa Basilicâ eo decantando vix sufficerent Fratres Minores, præcipuis anni festivitatibus ad præfatam Ecclesiam Canonicis in officio recantando adjumento fuêre.

Hi Fratres dein multiplicati, & a primævâ *D. Francisci* institutione deviantes, redditus & bona temporalia admittere cæperunt; quare Ao. 1449. iis Fratribus (qui Conventuales dicebantur) dimissis a Clero & Magistratu, populoque Mechliniensi, translatus fuit ad Observantes Vicariæ Provinciæ Franciæ, non obstantibus fortissimis dictorum Fratrum Conventualium oppositionibus, quorum possessiones ac redditus mensæ S. Spiritus applicati sunt, prætiosiora vero pluvialia, ac alia ornamenta paupertati Minoriticæ adversantia *D. Rumoldi* Canonicis oblata fuerunt. Pristinam hanc Euangelicæ paupertatis observantiam viri Religiosissimi missi ex Conventu Andomarensi reduxerunt. Iterum collapso aliquantisper per temporum licentiâ fervore Ao. 1597. resumptu spiritu *Recollectarum* instituta secuti sunt, in quo etiamnum fortiter perseverant.

EREMITÆ AUGUSTINIANI *Alexandro IV. Pont.* auctoritatem faciente, Mechliniæ Conventum instruere cæperunt, & Eleemosynis Privatorum adjuti, Ecclesiam suis usibus exstruere aggressi sunt; ac demum Ao. 1305. adnitente *Ægidio de Berthout* perfecerunt. Verum hallucinatur J. B. Grammayus dum refert in Antiq: Mechl. lib. III. Sect. 6. hæc contigisse Anno 1252. auctoritate *Alexandri IV. Pont.* cum primum Ao. 1354. *Alexander IV.* ad Pontificatum sit evectus & Ao. 1256. per bullam suam die 9. Aprilis Eremitas Augustinianos diversarum nationem in unum corpus redegit, titulo *Eremitarum S. Augustini*, ac totum relicto eremo Urbes incolere jussit, ubi verbo & exemplo nec non confessiones audiendo salutis fructum afferre possent, constituens eis pro Generali *Lanfrancum*, quod semel notasse sat est.

Ecclesia eorum in Turbis Belgicis devastata & desolata est, aliam deinde novam favore Principum Belgii, Senatus auxilio, & populi munificentiâ restituit Henricus de Keyser, secundus Provincialis.

CARMELITÆ terra sanctâ ejecti a Sarasenis, circa annum 1238. in diversis Europæ partibus se receperunt, & permissu ac ope *Joannes de Berthout* nonnulli tandem Mechliniam delati ibidem sedem fixerunt & Monasterium adornare cæperunt, ac primum in suburbio Ao. 1254. in duobus locis diversis extra portam Neckerspoliam, atque Ao. 1303. consensu *Theobaldi* Leodiensis Episcopi, ac Decani & Capituli *D. Rumoldi*, ac Magistratus, cui accessit *Guidonis* Episc. Camerac. in Urbem recepti sunt, & stabilem locum ibidem adepti. Sequuntur litteræ consensus.

„ Guido Miseratione divina Cameracensis Episcopus Religiosis viris Priori & Fra- *Ex A.*
„ tribus Ordinis *B. Mariæ* de monte Carmeli apud Mechliniam commorantibus salu- *Sanderi*
„ tem in Domino sempiternam. Devotionis vestræ precibus inclinati, ut loco, quem *Brabantia*
Tom. II.

T de

„ de consensu Dominorum, quorum interest, ac Universalitatis plebis ibidem nu-
„ per in Machliniâ conquisistis, & vestris possitis privilegiis uti, inibi procurare per
„ aliquem Episcopum catholicum aptum vobis cœmiterium consecrari, auctoritate
„ præsentium vobis indulgemus, harum testimonio litterarum. Datum anno millesi-
„ mo trecentesimo tertio feriâ tertiâ ante *Lætare Jerusalem*.

Ex A. Sanderi Brabantiâ Tom. II.

„ „ Decanus & Capitulum Ecclesiæ *S. Rumoldi* Mechliniensis salutem & veritatem
„ cognoscere subscriptorum. Universitati vestræ significamus, præsentium testimonio
„ litterarum, quod nos tam concorditer quam favorabiliter recepimus & per præ-
„ sentes recipimus Priorem & Fratres Ordinis Beatæ *Mariæ* de monte Carmeli ad
„ commorandum in nostro patronatu intra oppidum Mechliniense, non obstante com-
„ positione quacumque inter nos ac ipsos jam antea ordinatâ & confectâ &c.
Datum anno millesimo trecentesimo tertio, feriâ sexta post Dominicam *Oculi*.

Ex A. Sanderi Brabantiâ Tom. II.

„ Universis præsentes litteras visuris & audituris innotescat; quod nos Scabini jura-
„ ti, Concilium ac tota Communitas Villæ Machliniensis licentiavimus ac licentia-
„ mus per præsentes, quod Prior & Fratres Ordinis *B. Mariæ* de monte Carmeli ad
„ Villam sive juxta Villam nostram prædictam possint venire, aptum sibi locum con-
„ quirere, in eoque manere, & Domino famulari. In cujus rei testimonium sigil-
„ lum nostrum ad causas præsentibus duximus apponendum. Datum anno Domini mil-
„ lesimo trecentesimo tertio in Purificatione *B. Mariæ*.

Circa annum 1386. perfecta fuit insignis Ecclesia hujus Conventus intra Urbem scilicet Chorus & anterior pars, constans tribus navibus (ut vulgo dicitur,) & cruce transversâ. Anno 1400. ad partem Borealem exstructum fuit, expensis Prænobilis D. Florentii van Hemstede, insigne Sacellum juxta præfatam Ecclesiam ad honorem B. Virginis *Mariæ*, quod unâ cum Ecclesia & Conventu destructum fuit in turbis Belgicis Ao. 1580 & materialia omnia divendita fuêre. Religiosi vero omnes civitate pulsi & ejecti. Mechliniâ reductâ sub obedientiâ Philippi Hisp. Regis Ao. 1585. die 19. Julii. Religiosi regressi in paupertate magna vixerunt. Interim ædificia adhuc restantia reparare cæperunt. Ao. 1612. cæptus reædificari Chorus cum cruce transversâ quæ anno 1615. perfecta & consecrata fuêre. Ao. 1643. excitante & urgente insigni Legato D. Joannis vanden Berghe Presbytero super antiqua fundamenta & columnas construi cæpta est anterior pars Ecclesiæ & ad fastigium perducta anno 1651. Strictiorem observantiam seu Reformationem assumpsit hic Conventus ut cæteri Belgici. Ao. 1650.

Floruit hic Conventus priscis temporibus præclaris doctissimisque viris, inter quos octo Episcopi, scilicet.

P. Henricus des Tolvis Episcopus Rossensis, Suffraganeus Cameracensis ac etiam Leodiensis. Obiit anno 1326.

P. Jacobus Croatiensis Episcopus. Obiit Ao. 1370. die 12. Aprilis.

P. Elias Episcopus Radestensis, mortuus Ao. 1420.

P. Joannes de Arundine, vernacule *de Riet* S. T. D. Episcopus Usbitensis & Suffraganeus Trajectensis. Obiit Ao. 1497.

P. Laurentius Ducis Episcopus Hebronensis & Suffraganeus Trajectensis.

P. Ægidius de Merica S. T. D. Universitatis Lovaniensis, Episcopus Berytensis ac Suffraganeus Cameracensis. Mortuus 1505. die 5. Februarii.

P. Martinus Cuperus S. T. D. Episcopus Chalcedonensis, Suffraganeus Cameracensis ac Abbas Crispiniensis Ord. S. Bened. in Hannonia. Mortuus 1570.

Subest curæ hujus Conventus Capella *S. Crucis* Vulgo *Bruyne Cruyce* sesqui quadrante horæ a Mechlinia, viâ quâ Liram tenditur. In eâ Crux est subnigri & fusci coloris, diciturque experientiâ sæpe compertum, eam colorem

rem ascititium respuere. Hæc Capella primum constructa & fundata Ao. 1358. ab Ægidio Byl Oppidano & Causidico cum consensu Capituli *D. Rumoldi* litteris datis demum 1408. In hac Capella divina peragunt prædicti Fratres Carmelitæ & toto anni tempore magnus illic populi visitatio & concursus, præcipue festo inventionis S. Crucis quando solemnis illic peragitur Supplicatio, & singulis feriis sextis, est illic populi devotio, frequentatur autem potissimum contra febrium vexationes. In turbis Belgicis destructa est hæc Capella Ao. 1580. dein cessantibus turbis ea exstructa est quæ hodie exstat.

Ecclesiæ Carmelitarum contiguum est Reclusorium seu Clusa, in quo tertiariæ quædam ejusdem Ordinis vitam Monasticam & Solitariam agunt, sub curâ & regimine prædictorum Fratrum, in quo aliquæ vitæ sanctitate nuper floruerunt. Institutum est hoc Reclusorium Ao. 1657. per Venerabilem *Annam Petit*, quæ ibidem in odore Sanctitatis defuncta est Anno 1677. die I. Novembris.

CARTUSIANI ex Monasterio apud Scheinam in Angliâ prope Dudlunum profugi ab anno 1592. hic Mechliniæ recepti sunt. Excesserunt hi finibus suis cum Dux de Feria Legatus Regis Hispaniarum, demortuâ *Mariâ* piissimâ Reginâ anno 1558. jamque regnante *Elisabetha* rediit in Belgium, cujus promissis freti, secuti sunt eum, & evaserunt in continentem, & primo Brugis in Cartusiâ benigne sunt excepti, mox ex Flandriâ Lovanium, & inde Antverpiam, & ad extremum anno prædicto Mechliniam sunt delati, ubi usque ad annum 1626. expensâ Regis Catholici se continuerunt in domo privatâ in vico de *Bleeckstraet*, donec spe meliorum illecti, sedem rursus in Flandriam Neoportum transtulerunt, convasatis omnibus, & valefacto domui suæ derelictæ, ubi hactenus sedem stabilem fixerunt.

FRATRES CAPUCINI hic admissi sunt anno 1599. die 13. Januarii a Magistratu & populo Mechliniensi, summo Prætore agente *D. Joanne de Lathem*, Consulibus *Nicolao vander Laen* & *Joanne a Wachtendonck* ac consensu *Matthiæ Hovii* Archiepiscopi & Capituli Metropolitani, idque favore potissimum, ac litteris commendatitiis serenissimi *Alberti* S. R. E. Cardinalis, & pro Rege Catholico Belgarum Præfecti, directis ad senatum Mechliniensem. Illustrissima *D. Joannâ de Bloys* relicta vidua *Philippi de Croy* Ducis Arscotani, majori ex parte contribuit pretium ad coemptionem domus & fundi hujus Conventus, qui exstructus est in vico vulgo de *Adegem Plaetse* propè portam hujus Civitatis cognominem. Hujus Conventus Ecclesia primum consecrata est Anno 1604. die 26. Januarii a præfato *Matthia Hovio* Archiep. dicata *S. Francisco*, & altare Sacelli lateralis in honorem *S. Claræ*. *Ex Archivis Monasterii.*

Verum cum locus iste prædictis Fatribus non aptus satis, & nimis arctus, ac angustus foret, consensu Papali, Archiepiscopali & Magistratus, in loco publico ad portam Bruxellensem, vulgo dicto *Den Gansen Driesch* alium Conventum exstruere sunt aggressi, quem cum stagno vicino a Magistratu obtinuerunt Anno 1627. Præcipuam partem fundi, qui intra septa Monasterii comprehenditur, pretio iis comparatum est, ad quod Magistratus liberaliter contulit sex millia florenorum, & legatum testamentarium a patre *Onesimo* fratre Marchionis de Lede, dicto in seculo, *Adriano de Bette*, Domino de Peronne, quinque millia florenorum. Præterea a non paucis varias & largas Eleemosynas accepêre. Itaque in dicto loco Conventum & Ecclesiam construere

cæperunt Anno 1633. die 13. Maji, primum lapidem fundamentalem ponente *Petro vanden Wiele* Archidiacono & Vicario Generali ex commissione *Jacobi Boonen* Archiepiscopi, tunc occupati Induciis tractandis cum Fæderatis Statibus in Hollandiâ; ex parte Magistratus secundum lapidem posuit *D. Theodorus vander Laen* Consul, præsentibus variis ex Magistratu ad hoc deputatis.

Hujus Conventus Ecclesia consecrata est a præfato Archiepiscopo Anno 1637. in honorem *S. Francisci* cum summo altari & alio minori in Sacello *B. Mariæ* Virginis. Anno 1659. posita sunt minora altaria ab utroque latere in Ecclesiâ. Hortus hujus Conventus deliciosus est & amœnissimus.

PATRES SOCIETATIS JESU Mechliniam venêre ibidemque Provinciæ Belgicæ Tyrocinium posuêre Ao. 1611. fautore D. Henrico Francisco vander Burchio, Capituli Metropolitani tum Decani, qui dein anno 1613. evectus est ad Cathedram Gandavensem, & exinde ad Cameracensem atque ibidem obiit Ao. 1644.

Domum Societati cessit uterque Serenissimus Belgarum Princeps *Albertus* & *Isabella*, ædes nempe Cæsareas amplissimi fundi, quam *Philippus* Rex primus, *Carolus V.* Imperator, *Philippus II.* ejus filius & *Maria* quondam Hungariæ Regina inhabitarunt, & in quibus idem *Carolus* Imperator *Fredericum* Saxoniæ Ducem Germanico victum prælio in vinculis habuerat.

Augusti ipsorum templi fundamenta posita sunt Ao. 1669. quod Anno 1676. ferè ad perfectionem deductum solemniter dedicatum est *S. Francisco Xaverio* Indiarum Apostolo.

Collegium magnificum eidem Societati suo ære construi fecit *Andreas Cruesen* Archiepiscopus V. ut hæc graphica Collegii inscriptio declarat. MVnIfICentIa anDreæ præsVLIs. In hoc Collegio est perpetuum tyrocinium hujus Provinciæ.

PATRES ORATORII JESU instituti *Petri Berullii* S. R. E. Cardinalis Galliâ evocati Mechliniam venêre, adjutante *Jacobo Boonen* Archiepiscopo Mechliniensi, qui unâ cum Capitulo & Magistratu Anno 1630. Publicum Gymnasium illis Patribus commisit, ad juventutem hîc undique confluentem bonis moribus & litteris humanioribus imbuendam, in Basilicâ *D. Rumoldi* (cujus ipsi gremio incorporati sunt) variis sacris functionibus intendunt, & cura pastoralis Ecclesiæ *S. Joannis* in hâc Urbe eis commissa est circa annum 1640.

CARMELITÆ DISCALCEATI seu excalceati in Urbem recepti sunt Anno 1650. Conventum a fundamentis exstruere cæperunt Ao. 1669. Ecclesiæ (quæ multum insignis est) fundamenta posuêre privatorum & incolarum Eleemosynis adjuti anno 1702. in quâ solemniter Sacrificium altaris oblatum est die 15. Maji. Anno 1707.

FRATRES S. DOMINICI instituta sequentes Sylvæducis profugi, eâ urbe a Fæderatis Belgii Statibus occupatâ Ao. 1629. postquam non uno loco substitissent in Majoratu Sylvæducensi, ac Civitate Bredana, & Venlonensi. Tandem mense Majo anno 1651. Mechliniæ pedem figere cæperunt in loco eorum refugii, in quo de licentiâ *Jacobi Boonen* Archiep. Mechl. divina celebrarunt, sed januis clausis, nondum obtentâ admissione.

Dein

Dein anno 1652. favore Serenissimi Archiducis *Leopoldi* Belgarum Præfecti ac per curam & industriam R. P. Reginaldi Cools, postea Episcopi Ruremondensis ac dein Antverpiensis, qui tunc morabatur Madriti, litteras patentes admissionis *Philippi IV.* Hisp. Regis obtinuerunt, & exinde eorum Refugium, mutatum est in Conventum. Primum in illo sacrum apertis januis solemniter decantavit *D. Joannes le Roy* Canonicus & Decanus Ecclesiæ Metropolitanæ & Consiliarius magni Senatus. Ibidem eo loco, nostrâ ætate insignem Conventum a fundamentis propè Urbis mœnia exstruxerunt. Vocatur hic Conventus hodiedum Conventus Sylvæducensis in Mechliniâ. Nihilominus hodiedum in Urbe Sylvæducensi manent aliqui PP. Dominicani Missionarii sub habitu seculari, suamque illic habent Ecclesiam Parochialem in privatis ædibus domesticam *S. Jacobo* Apostolo sacram conniventibus Fæderátis Ordinibus Belgii.

Anno 1720. die 10. Junii posuêre novæ Ecclesiæ fundamenta, primus lapis fundamentalis positus est ab Eminentiss. Cardinale & Archiep. Mechl. secundus per D. Oliverium Sanctissimi Domini *Clementis XI.* Cognatum &c. qui eo tempore cum birreto Cardinalitio præfati Eminentissimi Româ Mechliniæ advenerat. Tertius per Joannem Baptistam de Brouchoven Comitem de Bergheyck &c.

ALEXIANI quibus patronus *S. Alexius* a vitâ solitariâ & abditâ celebris, & *Cellitæ* dicti, nullis sacris Ordinibus sunt initiati, impensi ægrotis serviendi, mente captos curandi, & mortuos terræ mandandi ministerio, in Urbem recepti sunt adnitente Senatu Anno 1305. & primum illum locum inhabitarunt in majori Beginasio prope Ecclesiam, qui hodiedum vocatur *Ten Cellebroers.* Cum Beginæ ex eorum Beginasio foris depulsæ in turbis Belgicis, coadunati Ao. 1595. se in urbem receperunt, locum & fundum suum Alexiani fratres Beginis pretio cesserunt, iique inde migrarunt ad Hospitale *S. Catharinæ* ad Urbis portam eumque locum cum vicino, quem pretio sibi compararunt, ad suos usus & commoditates adaptarunt: Incolæ vero hujus Hospitalis sese receperunt ad Hospitale Nassovianum in eadem Urbe.

DOMUS PITZENBURGICA.

Domum & Commendariam de *Pitzenburgh* Equitum Teutonicorum Hospitalis *B. Mariæ* in Jerusalem fundarunt, & amplis possessionibus locupletarunt *Bertholdicæ* Stirpis Proceres Mechliniensium Reguli Anno 1198. Dein varii opibus potentes huic domui plurima bona, decimas, & agrorum possessiones liberaliter & abundanter eis contulerunt, sperantes per hos Equites in bello sacro contra Saracenos rem Christianam plurimum promovendam.

Nomenclatura hujus domus est a quodam cui nomen *Spits*, unde ab initio appellata fuit Domus de *Spitsenborch*, habebat illo loco prænominatus ille *Spitsius* ad Dyliæ ripam ædificia sua, quorum adhuc pridem exstitêre vestigia.

Ante Annum 1529. omnes qui hac Commendaria potiti sunt Commendatores, Equites Mechlinienses, aut Belgici Nobiles fuêre, uti ex secutura serie patebit: at nunc Germanicæ Nobilitati soli, ea conditio & dignitas reservata videtur.

Hæc Commendaria subjicitur Magno Commendatori de *Confluentia* (Teutonice *Coblens*) ab eoque Commendatorem subalternum accipit.

Priſtinis temporibus & uſque ad turbas Belgicas ſeculi XVI. hanc Commendariam incolebant ſub Commendatore juſto numero plurimi Ordinis Teutonici Presbyteri & Equites, quaſi Religioſorum Monaſterium conſtituentes, Divina Officia peragebant quotidie Presbyteri Ordinis, illorumque Stalla ſeu Sedes Chorales uſque ad noſtra ferè tempora ſuperfuêre: at hic Presbyterorum & Equitum numerus ſenſim imminutus eſt; ita ut hodiè omnes hujus Domus magnæ opes & piarum donationes ab uno Commendatore poſſideantur, & unus Ordinis Presbyter vix in eâ reſideat. Eccleſia hujus Commendariæ dicata eſt *S. Eliſabethæ* filiæ Regis Hungariæ. Jus habet Eccleſiæ Parochialis; adeo ut ipſe Commendator, nec quiſquam alius de ejus familia alicui alteri Eccleſiæ, aut Parocho ſit obnoxius.

SERIES COMMENDATORUM.

1269. Frater Jacobus Commendator Domus Teutonicorum in Machlinia.
1272. F. Henricus de Aquis.
1287. F. Wilhelmus.
1293. F. Hermannus.
1296. F. Theodoricus.
1300. F. Joannes Hoede.
1303. F. Ludovicus.
1309. F. Gyselbert Vleminck.
1313. F. Aymericus.
1328. F. Joannes Dormale.
1343. F. Edmundus de Monheim.
1347. F. Conrardus de Colonia.
1359. F. Joannes vander Moere.
1368. F. Rutgerus de Vymersheim.
1382. Dominus Bertholdus.
1387. D. Joannes de Weerde.
1391. D. Petrus vander Passe.
1392. D. Winericus van Ryndorp.
1399. Wilhelmus de Rode.
1402. D. Wernerus de Hoegesteden.
1404. D. Gerardus de Rode.
1429. D. Joannes de Muylen.
1454. D. Nicolaus van Gylstorp.
1457. D. Reynerus de Beppenhoven.
1463. D. Joannes de Werde.
1471. D. Henricus van Ursele.
1489. D. Adolphus van Halle.
1492. D. Wernerus Speys.
1512. D. Ludolphus a Nassau.
1543. D. Fredericus Koeven van Seghelbergh.
1544. D. Petrus van Weyer tot Nichendich. Obiit. 1560.
1560. D. Otto de Schenck.
1565. D. Cuno Crats van Scherpenstein.
D. Adrianus de Raesvelt.
D. Daniel van Schoenbergh.
D. Hermannus van Niewhof. Obiit 1629.
1629. D. Joannes Fredericus van Sibergh. Obiit. 1639.
1639. D. Wernerus Spiers van Bulisheim. Obiit 1641.
1643. D. Henricus Liber Baro de Ruyſchenbergh.
1649. D. Christophorus Liber Baro de Lutzenrode. Obiit 1657.
1657. D. Henricus Liber Baro de Ruyſchenbergh.
1661. D. Goswinus Scheiffardt Liber Baro de Merode in Alnar, dein magnus Commendator Balliviæ Confluentia. Obiit 1684.
1680. D. Joannes Renardus Baro de Hanzelaer Dominus de Ruyſchenbergh. Obiit. 1684.
1684. D. Carolus Godefridus Baro de Loë in Wiſſen, dein magnus Commendator Balliviæ de Confluentia. Obiit die 22. Martii 1715.
1716. D. Christophorus Baro de Kyau præſens Commendator.

SE-

SEMINARIUM ARCHIEPISCOPALE.

In hac Urbe olim fuit Domus Fratrum in Communi viventium, qui instituti fuêre circa An. 1379. a *Gerardo Magno* Daventriensi, qui post prædicatum magno fructu animarum in partibus Batavicis verbum Dei, Clericos seu Fratres vitæ communis adgregavit, qui Ordinariis suberant & Scholas litterarias instituendæ juventuti aperiebant.

Hæc domus Mechliniensis fundata est Ao. 1490. a *Joanne Standonck.* Is Mechliniæ natus erat tenuissimæ fortunæ parentibus,& ad supremum S. Theologiæ Magisterium in celeberrimâ Parisiensi Academiâ meruit promoveri. Hic Illustrium virorum Eleemosynis adjutus instituit Cameraci, Valencenis, Lovanii, & hîc in patriâ Urbe, Domus seu Collegia pauperum, qualis fuit hæc Domus Fratrum vitæ communis, sita ad Brachium Dyliæ, sed Calvinianis Belgium turbantibus & devastantibus desiit ab iisdem Fratribus circa annum 1580. inhabitari, quæ domus exeunte fere seculo XVI. a *Matthiâ Hovio* Archiepiscopo Mechliniensi conversa est in Seminarium Archiepiscopale hujus Diœcesis, & bona & census Fratrum ei attributa, præfatus Archiepiscopus moriens illud ipsum scripsit bonorum suorum hæredem Anno 1620. Varii dein viri Illustres illud dotarunt, & illius benefactores fuêre, inter quos præcipui *Petrus vanden Wiele* S. T. L. Canonicus, Archidiaconus, & Vicarius Generalis Archiep. Mechl. & *Gerardus Smits* J. U. D. Canonicus Ecclesiæ Metropolitanæ.

Decoratum est hoc seminarium a *Laurentio Neesen* Præside hujus seminarii per annos XL. & Canonico Theologali Ecclesiæ Metropol. plurimis novis ædificiis, & nitido ac splendido Sacello *S. Michaeli* Archangelo sacro, qui denique Ao. 1679. moriens bonorum illud suorum fecit Hæredem, adeoque exinde illud excrevit, ut hodie totius Belgii (absit verbo invidia) præcipuum & primarium jure merito esse censeatur.

COENOBIA VIRGINUM.

Inter alterius sexus Cœnobia eminet Beginasium unde dictæ Beginæ, quæ tali propagatæ sunt initio. Circa annum 1207. Virgines quædam Beginarum nomine cælibem, sed liberam vitam agentes, venerunt in Brabantiam ex partibus Mosanis. Hæ cum primo in Urbes non reciperentur circa Scaldim sedem fixerunt, ibique recens exstructo *S. Bernardi* Monasterio sese huic subjecerunt, longoque post tempore Confessores suos ex isto Monasterio habuerunt, donec ob frequentes abusus impetrarunt a sanctâ Sede secularem qui rem divinam illis faceret Pastorem.

Hæ cum tempore Mechliniam delatæ in vico, cui adhuc nomen adhæret (vulgo de *Begyne-straet*) diutius resederunt: donec tandem crescente in immensum earum numero, pars anno 1249. extra muros oppidi missa, Curiam, officinas & habitacula sibi exstruxit, tanto successu, ut habitatio earum nonnullis certaret cum oppidulis, muroque includeretur lateritio, & numerus earum esset aliquot millium.

I. G. *a Ryckel* Abbas *S. Gertrudis* Lovanii in vitâ *S. Beggæ* pag. 639. earum initia refert ad Annum 1259. quo *Nicolaus* Cameracensis Episcopus copiam Beginis fecit habitandi extra Urbis Pomæria, ubi seclu-

ſæ, ſegregeſque tranquillius degerent, abſolutæ ab omni ſtrepitu ſeculi.

Anno 1572. vorax flamma uſque adeo huic Beginaſio incubuit per Hæreticos immiſſa, ut parum abfuerit ab incineratione ſupremâ. Anno dein 1577. menſis Februarii 16. funditus everſum eſt, ac ferro flammâque violatum ſpecie Urbis muniendæ. Anno 1580. capta ab Hæreticis Mechliniâ immaniter afflictatæ ſunt Beginæ, fortunis omnibus exutæ & ad grave litrum coactæ. Denique exuſto turbis Belgicis hoc Beginaſio, aliud Anno 1595. non minori loco in Urbe ſibi compararunt, & exſtruere ſibi domos & domicilia cæperunt. Anno 1629. auguſtum & magnificum ſibi templum erexerunt, cui vix ſimile in Belgio videre eſt.

Ex hoc Beginaſio Mechlinienſi olim evocatæ ſunt VI. Beginæ ad inſtantiam *D. Nicolai Rolin* Cancellarii *Philippi Boni* Ducis Burgundiæ, Brabantiæ &c. ad formandum Hoſpitale de la Baune in Ducatu Burgundiæ, ab eo fundatum Anno 1443. ita refert Auctor *de l'Hiſtoire des Ordres Religieux* tom. VIII. pag. 7.

Pars Beginarum quæ in Urbe remanſerat Beginaſio dicto minori ſub titulo *B. Mariæ Magdalenæ* initium dedit Ao. 1290. ſitumque eſt prope Eccleſiam Parochialem *S. Catharinæ*, cui Parocho in hodiernum diem ſubjicitur.

VIRGINES VICTORINÆ ad *D. Auguſtini* Regulam viventes, *Læti* Mons, vel *Mons Syon*, Vernaculè *Blydenbergh*. Si fides adhibenda ſit Mechlinienſium Chronicis & Scriptoribus, hi referunt a *D. Rumoldi* ævo exſtitiſſe, vitam Religioſam agentes, ejuſque ſacri corporis cuſtodiæ adhibitas tradunt, & eum locum primitus inhabitaſſe ad cœmiterium *D. Rumoldi* ubi nunc cavea vinalis Capituli (vulgo *Den Prieſters Kelder*). Hæ deſtructo ab hunnis earum Cœnobio, dein in eum locum tranſmigrarunt, ubi nunc in eâ urbe degunt Fratres Eremitarum *S. Auguſtini*. Ao. 1262. ad aliam Urbis partem ſe receperunt in ſuburbio propè; at extra portam dictam olim *De Nonne Poorte*, ad Dyliam fluvium, quæ poſteris temporibus occluſa eſt.

Cum Ordo *S. Victoris* anno 1113. in Galliis exortus inclareſceret, ejus ritum & inſtitutum ſequi maluerunt; dein ſatius viſum habitum & etiam Regulas *S. Auguſtini* communes retinere, & clauſtrum ſub Priore Viridis Vallis amplecti hortante *Margareta* Eboracenſi viduâ *Caroli Audacis*, & Fratre *Theodorico de Munſter* *, ſub *Henrico de Berghes* Cameracenſi Epiſcopo quod factum Anno 1480. teſte Chronico Bethleemitico Lib. VI. Art. VII. S. XIV. Ex quo tempore in communi vixerunt, & in Nativitate Domini ejuſdem anni uſi ſunt eâdem menſâ & refectorio.

Ex hoc Monaſterio Ao. 961 vel 62. binæ olim directæ ſunt quæ Monaſterium Nobilium Virginum de *Bieſelinge* in Zuyt-Bevelandia Zelandiæ Inſula fundarent, teſte *M. Smallegange* in Chronico Zelandiæ edito Middelburgi Ao. 1696. pag. 727.

Item ex hoc Monaſterio anno 1374. evocatæ ſunt quæ Abbatiam vulgo *Den Groenen Briele* in Urbe Gandavenſi recens fundatam formarent, cujus Abbatiæ duæ primæ Abbatiſſæ Religioſæ hujus Monaſterii fuêre, *Beatrix* *Vla-*

* Frater *Theodoricus de Munſter* fuit Mechliniæ, Lovanii & alibi Guardianus, eratque verbi Dei præco eximius, qui anno 1489. peſtiferis magno Zelo & Charitate Bruxellis, emortuis Paſtoribus, inſervivit, mortuus in odore ſanctitatis Lovanii Anno 1515. de eo agit A. Raiſſius in ſuo auctuario ad Natales S. S. Belgii *Joannis Molani* die XI. Decembris.

Vlamincx quæ ibidem obiit Ao. 1384. & *Elisabetha de Bolloe*, quæ obiit Ao. 1416.

Cæterum hæ Virgines everso earum atque in cineres redacto Monasterio Ao. 1578. in turbis Belgicis, per annos aliquot profugæ fuêre ad partes Luxemburgenses, postliminio cum Urbs Mechliniensis reducta esset ad obedientiam Regis Catholici Ao. 1585. reversæ sunt, & in Urbem se receperunt, ac pretio sibi locum compararunt in vico de *Boogaert-straete* ex adverso portæ majoris Beginasii, ibique ædificia suis usibus adaptarunt & exstruxerunt ac stabilem sedem ibidem fixerunt. Earum Ecclesia exstructa est ut inscriptio declarat Anno 1627. Visuntur in Ecclesiâ a vetustâ manu plurimæ artificiosæ tabulæ vitæ & Martyrii S. Victoris, quæ olim etiam sacrilegas Iconoclastarum manus effugerunt.

BETANIA Prioratus Canonicarum *S. Augustini* Capituli Windesemensis, institutis Consensu *Joannis* Episcopi Cameracensis litteris datis in Abbatiâ de Camerâ prope Bruxellas Ao. 1421. Festo Cathedræ *S. Petri*. Fundatus est a *Maria* Domini Bergarum ad Zomam filiâ, quæ Curiam suam de *Peterssem* juxta oppidi muros Anno 1422. Deo ejusque Matri Virgini *Mariæ* pro XII. Virginibus donavit teste Chronico Bethleemitico. Per tumultus Belgicos everso atque in cineres redacto eorum Monasterio, hæ Virgines se in Urbem receperunt, & domum & fundum coemerunt, eosque ad usus eorum Monasticos adaptarunt. Fuerunt primitus subjecti Priori Bethleemitico, dein Throniano juxta Herendalium, quo destructo unitum est Ao. 1616. Monasterio *S. Martini* Lovanii, eâque ratione huic Priori subjecti sunt.

THABOR Prioratus Canonicarum *S. Augustini*, initia sua debet ad annum 1451, fundavit eum *Joannes Pupper* Sacerdos Gochensis in Civiâ pro VIII. Virginibus Dei servitio se mancipaturis, atque ad eum finem Prætorium *Wilderense* (ut tum vocabatur) confinè oppidi mœnibus coemit, ubi hæ Virgines in honorem *S. Salvatoris in monte Thabor* secundum Regulam *S. Augustini* vitam Religiosam instituerent; sed cum per turbas Belgicas eorum Monasterium destructum esset & igne consumptum, aliam ubi nunc agunt domum Ao. 1567. sibi pretio compararunt intra Urbis septa, unde etiam anno 1580. pulsæ, post sexennium redierunt & suis usibus Monasticis plenius adaptarunt. Hæ Virgines subsunt Ordinario uti etiam præfatæ Victorinæ Læti Montis. Inter alios viros illustres hoc Monasterium Rectorem habuit *D. Simonem Verepæum* libris etiam editis clarum, quos Valerii Andreæ Bibliotheca Belgica enumerat, hic in Turbis Belgicis a Calvinianis pulsus est, quem Sylvaducis Urbs Regi Catholico & Religioni Orthodoxæ fida, libens excepit, & Sacerdotio Canonico in Cathedrali *S. Joannis* ornavit, ibidem mortuus Anno 1598.

MUYSEN Prioratus Ordinis Cisterciensis, nomen sumpsit a pago *Muysen* agri Mechliniensis, Originem vero a quatuor inibi reclusis, quæ Anno 1380. Ordinem & Regulam *S. Francisci* amplexæ sunt in festo *S. Mariæ Magdalenæ*, seseque auctoritati & directioni Decani & Capituli tum Collegiatæ *S. Rumoldi* subjecerunt. Dein sub *D. Bavonis* Gandensium Abbate *S. Benedicti* Regulam assumpserunt, atque adeo exinde excrevêre & multiplicatæ sunt, ut studio potissimum & opera *Gerardi de Zipa* Abbate Bodeloensis Ord. Cisterc. (quæ Abbatia tum in Wasia erat) Ordini Cisterciensi sint insertæ pridie Natalis Domini, constitutâ primâ Priorissâ Anno 1387. *Cathari-*

na Spaymans, quæ celebris Mechlinienſis Beginaſii (quod fuerat tunc inſtar oppidi erat extra urbis ſepta) pridem fuerat inquilina, poſteris deinde temporibus ſubjectæ ſunt Abbati *S. Bernardi* ad Scaldim Ord. Ciſterc. cui etiamnum ſubſunt, quæ in hoc pago de *Muyſen* tamdiu hæſerunt in viciniâ Parochialis Eccleſiæ, donec vaſtato atque everſo a militibus ibidem eorum Cœnobio. Anno 1568. non uno loco profugæ, atque exulantes vix Anno 1586. Mechliniam reverſæ ſunt ubi coemptam domum quæ quodam Ducis Saxoniæ Palatium erat in Cœnobii formam adaptarunt, ubi & Eccleſiæ fabrica noſtrâ ætate eleganti modo conſtructa, quæ imaginibus atque picturis inſignibus, marmoreo quoque ſplendidoque altario, aliiſque ornamentis decorata & conſpicua exiſtit.

SERIES PRIORISSARUM.

I. Prima quæ inter recluſas fuit *Catharina*. Obiit 1392.
II. *Eliſabetha Tſmans*. inter recluſas. Obiit 1404.
I. *Prioriſſa Catharina Spaymans* Obiit 1394.
II. *Maria vanden Daele* mortua in odore ſanctitatis. 1434.
III. *Eliſabetha Swalen*. Obiit 1465.
IV. *Margareta Bruymans*. Obiit 1472.
V. *Margareta van Brem*. Obiit 1492.
VI. *Margareta van Bovendonck*. Obiit 1505.
VII. *Sophia Pauwels*. Obiit 1538.
VIII. *Barbara Schals*. Obiit 1553.
IX. *Joanna de Haſe*. Obiit 1570.
X. *Margareta Snellincx*. Obiit 1575.
XI. *Eliſabetha van den Broeck*. Obiit 1609.
XII. *Anna van Royen* Obiit. 1621.
XIII. *Dympna Verſtrepen*. Obiit 1647.
XIV. *Maria Robertina de Subia*. Obiit 1676.
XV. *Eliſabetha van Thielen*. Obiit 1706.
XVI. *Thereſia Vermoſt*. Obiit 1712.
XVII. *Catharina Thereſia de Smet* hodie præeſt.

CLARISSÆ PAUPERES. *S. Franciſci* primævam Regulam ſequentes, hîc fundatæ ſunt a *Godefrido de Vilain* Equite, Toparcha in Huyſſe, Borcht, Swyndrecht &c. & *Eliſabetha de Immerſeel* Conjuges, hic defunctus eſt Ao. 1482, & hæc 1510, quæ a morte mariti habitum & Regulam Clariſſarum aſſumpſit, quorum domus facta Clauſtrum Anno 1501. Hæ Virgines capta Ao. 1580. ab Hæreticis Mechliniâ, Coloniam per quinquennium profugæ, demum Ao. 1585. reverſæ ſunt.

CARMELITANÆ VIRGINES Excalceatæ, inſtituti *S. Thereſiæ* Mechliniam venêre anno 1616. Operâ ac curâ ſororis *Eleonoræ a S. Bernardo* quæ ab *Alberto & Iſabellâ* Sereniſſimis Belgarum Principibus, optimè in familiam Thæreſianam affectis, è Galliâ in Belgium cum *M. Anna a Jeſu* & *Beatrice a S. Conceptione* aliiſque Virginibus IV. evocata eſt, cujus etiam ſtudio ejuſdem inſtituti alia uti Lovanii, Gandavi, & Montibus Hannoniæ Cœnobia excitata ſunt.

CLARISSÆ DIVITES vulgo *Rycke Claren* qui mitiorem *S. Franciſci* Regulam ex diſpenſatione *Urbani IV.* Pont. ſequuntur, unde & *Urbaniſtæ* vocantur & annuos redditus poſſident, Sylvæducis profugæ, poſtquam in variis locis hæſerunt, in hanc Urbem admiſſæ ſunt Anno 1654. quæ ex

ex coemptis ædibus, eas ad eorum usus domesticos, & formam Cœnobii adaptarunt in vico den *Ouden Bruel*.

LEPROSARIÆ VIRGINES, curandis leprâ infectis operam dantes, vulgo *Sieckelieden*, a *Walthero III. de Berthout* qui ex Syriâ reversus obiit Ao. 1219. dotatæ primum, & constitutæ sub annum 1209. quibus velum Monachale & statuta *Petrus* anno 1311. propria quædam *Henricus de Berghes*, ambo Cameracenses Episcopi præscripserunt. Hæ anno 1578. everso & combusto eorum Cœnobio extra portam Bruxellensem sito, in Urbem & tutum se receperunt, ubi hodie degunt haud procul a Basilicâ Parochiali & Collegiata *B. Mariæ* ultra Dyliam.

SORORES NIGRÆ, Nomen habentes a vestibus atri coloris quas gestant sub Regula *S. Augustini* viventes, institutæ sunt Anno 1465. subsunt visitationi Ordinariorum, earum officium est ægris inservire, contagio laborantibus subvenire, aliaque his similia exercere munia Christianæ Charitatis, domi vero certo indies sacrarum precum penso persoluto manuali operi insistere, de eo vivere & rem familiarem curare.

VIRGINES NOSOCOMII B. MARIÆ, titulo *S. Elisabethæ*, iisdem institutis ferè viventes, ægris pauperibus ibidem deserviunt. Institutæ sunt circa annum 1200. fundum donante *Alberto Cuyckio* Leodiensi Episcopo, dein variis prædiis, redditibus & censibus a pluribus aliis sunt dotatæ. Primitus in hoc Nosocomio erant Fratres & Sorores seorsim degentes, & singuli ægris sui sexus inservientes. A summis Pontificibus variis privilegiis & gratiis fuêre insignitæ, atque hoc inter cætera, quod civitate suppositâ interdicto, Nosocomii hujus Ecclesia, istæ pœnæ non subjaceat. Ex hoc Nosocomio circa annum 1556. evocatæ sunt aliquot Virgines pro Hospitali Municipii de Ghele, quæ substitutæ sunt ibidem Fratribus in Commune viventibus.

URSULINÆ in Urbem admissæ sunt Anno 1680. postquam primo aliquot annis Palatium Hoogstratanum incoluerant, domum coemptam ad eorum usus Monasticos formare incipiunt in vico de *Schipstraet*. Primæ quæ Coloniam hanc plantarunt venêre Namurco.

Harum institutum est ad bonos mores & pietatem instruere puellas adolescentulas. Sequuntur Regulam *S. Augustini*, additis nonnullis singularibus statutis sub jurisdictione Ordinarii.

PRÆPOSITURA VALLIS LILIORUM.

Ultimum Virginum Cœnobiorum (dignitate tamen primum) agmen claudat illustris Præpositura *Vallis Liliorum* vernaculè *Leliendael* Ord. Præmonstratensis, quæ anno 1231. in pago de *Hombeke* Agri Mechliniensis, ab ejus loci Parocho sumpsit exordium. Ajunt hujus Monasterii occasionem dedisse cantum avium XVIII, qui eo loco ubi Monasterium isto ævo ædificatum est, septies quotidie cantillantes a Sacerdote quodem & Parocho Hombecano *Lamberto* nomine visæ, auditæque sunt, quod quidem augurium sic ipse aliique interpretati sunt, ut Deus ibidem septem horas Canonicas sibi quotidie decantare hoc prognostico velle videretur. Non fuit surdis cantata fabula, Monasterium illico ædificari cœptum est, adlaborante potissimum *Lamberto*

berto Parochô, qui ad id opus bona sua liberaliter delegavit, invenitque ad id pium opus fautores & probatores Mechliniæ & Duffulæ Dynastas Bertholdicæ stirpis Proceres. Virgines primæ & Ghempe seu insulâ Ducis ejusdem instituti Monasterio inter Diestham & Lovanium sunt evocatæ. Primam fundationem confirmat Ao. 1233. Godefridus Episcopus Cameracensis hoc Diplomate.

Ex A. Sanderi Brabantiâ.

„ *Godefridus* Dei gratia Cameracensis Episcopus Universis præsens scriptum inspecturis salutem in omnium salutari. Tantò paterna benignitas „ ad exaudienda filiorum desideria piæ exauditionis aurem facilius & pronius „ debet inclinare, quantò eos honesta & salubria, ac nulli juri derogantia „ viderit postulare. Hinc est cur nos justis postulationibus dilectarum in Christo filiarum Sanctimonialium in Parochia de Humbeka juxta *Mackelinas* Congregatarum, ac Ordini Præmonstratensi de novo sicut dicitur incorporatarum; misericorditer inclinati Dyocesanâ auctoritate eis duximus indulgendum, ut in dicta Parochiâ liceat eis Monasterium construere, & vitam sub jugo Domini ducere regularem, salvo tamen in omnibus & per omnia jure Parochiali, & personæ ejusdem „ loci. Si vero de jure prædicto minus salvo contentio (quod absit) fuerit suborta, „ hujusmodi interpretationem, sive declarationem, sive juris conservationem, nobis „ reservamus, ne forte (quod absit) in tam pio opere aliquis de nobis habeat materiam conquerendi. Actum in die Purificationis Beatæ Virginis, anno Domini millesimò ducentesimo tricesimo tertio. Hactenus Diploma.

Porro quod ad fundationem attinet primamve dotationem hujus Cœnobii, luculentum hujusce rei tribuit testimonium diploma, quod in Archivis illius servatur & sic sonat.

Ex A. Sanderi Brabantiâ.

„ Universis præsentes litteras inspecturis *Walterus* dictus *Bertholt Dominus de Maglinia & Maria* uxor ejus, salutem, & hujus collationis cognoscere veritatem. „ Ut omnis novella Ecclesiæ militantis funditus radicetur, & in suis stipendiis inviolabilis perseveret, oportunum existit providum & honestum, ut fundationis suæ „ titulo roboretur, & præcipuè in Collegiis confirmandis, ne divinus cultus in aliquo „ minuatur, vel etiam divinum officium sustrahatur, malitiis hominum est omni „ diligentiâ obviandum. Nam jura Canonica protestantur, quod res semel Deo dicata, non est amplius ad humanos usus aliquatenus redigenda. Et quia breves sunt „ dies hominis, memoria labilis, fides modica, habundans malitia super terram, securum censetur, & necessarium judicatur, ut supradictis omnibus obvietur, & „ facta ac dicta singula conscribantur tempore oportuno, & per scripta auctentica ad „ memoriam reducantur. Noverint igitur universi præsentes, pariter & futuri hanc paginam inspecturi, quod *Lambertus* Presbyter & Curatus quondam in *Humbeka* anno „ Domini millesimo ducentesimo trigesimo tertio, suum allodium, in quo fundata „ est Ecclesia Vallis Liliorum obtulit nostris progenitoribus & antecessoribus videlicet *Waltero* dicto *Bertolt* Domino de Maglinia, & ejus uxori Dominæ *Adeloiæ* renuntians omni juri quod sibi in fundo hujusmodi competebat, tali appositâ conditione quod in eodem fundo Ecclesia construeretur in honore Virginis Gloriosæ, „ in quâ Canonicæ commorantes Ordinis Præmonstratensis Deo perpetuo deservirent, & eundem fundum a nostris progenitoribus supradictis, & eorum successoribus „ universis sæpedictæ Sorores in hæreditatem tenerent, quas Sorores supradicti progenitores inhæredabant in fundo superius nominato, annuatim ad duos denarios censuales, „ quem censum postmodum liberè remiserunt & eundem fundum eisdem Sororibus in „ Allodium liberaliter reliquerunt, garentizabant, & ad garentiam observandam suos „ successores universos reliquerunt similiter obligatos. Unde in eodem fundo Canonicæ Ordinis Præmonstratensis in eodem anno inductæ fuerunt, investitæ & velatæ de licentiâ & mandato Domini Episcopi Cameracensis G. & de consensu & beneplacito speciali Abbatissæ & Conventus de Corthenberga, in quarum monialium „ personatu dictus locus Vallis Liliorum noscitur esse situs. In primâ missâ in eodem „ loco celebratâ *Sabina & Margareta de Noscegem* Sorores & Canonicæ Ordinis „ Præmonstratensis habitum acceperunt. Huic Missæ & velationi ex mandato Do-

„ minæ

,, minæ *Machtildis de Herpsa* tunc Abbatissæ in Cortenberga, interfuerunt Dominæ
,, *Ida* nunc Abbatissa ibidem dicta de *Blaisfelde*, *Heilebigis de Nosceghem* tunc Prio-
,, rissa, *Odilia de Bernem*, *Heilewigis de Craneim*, *Ida de Herpsa*, Domicellæ & Mo-
,, niales in Cortenberga. Testes vero omnium prædictorum existunt *Sabina & Mar-*
,, *gareta de Nosceghem*, *Elisabet* Priorissa, *Margareta* Supppriorissa, *Clementia de Leest*,
,, *Wachtildis*, *Beatrix de Hargeschole* & *Machtildis* Sorores, & *Aleidis de Bruxella* So-
,, rores professæ in Ecclesiâ Vallis Liliorum. Ut autem singula supradicta perpe-
,, tuam habeant firmitatem nostro duximus apponenda sigilla. Datum anno Domini
,, millesimo ducentesimo sexagesimo quinto."

Varii deinde fuêre hujus Monasterii benefactores, inter quos *Henricus II.* Dux Lotharingiæ & Brabantiæ, qui huic Monasterio contulit piscaturam in flumine Zenne a ponte de Zempse usque ad pontem de Heffene, item *Walterus IV. de Bertout* Advocatus de Machlinia qui eidem contulit piscationem a ponte de Weerde usque ad Ecclesiam ad Leest Ao. 1242. quam donationem eodem anno confirmavit præfatus Dux *Henricus*, a quo tenebatur in feudum; non minus etiam eidem Monasterio beneficus fuit Ao. 1259. *D. Arnoldus de Zellaer* Canonicus & Scholasticus Mechliniensis, qui eidem contulit varias agri possessiones in pagis de Saventhem, Melsbroeck, Steenockerseel & Berghen, item in Hombeke.

Hæ Moniales in hoc loco hæserunt usque ad turbas Belgicas seculi XVI. in quibus Ao. 1580. everso & destructo earum Monasterio in Urbem se recepêre Mechliniensem, ubi anno 1592. coemptam ab Abbate *S. Michaelis* Antverpiæ domum sui hospitii seu refugii in eâdem Urbe in Cœnobii formam, eam egregiè instruxerunt, & dein Ao. 1662. insignem Ecclesiam construi fecerunt, quæ solemniter consecrata est, ubi perfecta erat Ao. 1674. ac deinde marmoreo splendidoque Altari & pavimento ac elegantissimis tabulis decorata est, & adhuc eam illustrare pergunt.

Agunt in hoc Monasterio ferè semper numero XVIII. Virgines in memoriam totidem avium cantillantium, quem numerum cum aliquando excessissent, bis tervè olim studiosè observatum est, Præpositum & Priorissam qui hujus transgressionis causa exstiterant, intra anni terminum ex hac vitâ evocatos fuisse: ita A. Wichmans in suâ Brabantiâ Marianâ Lib. III. Cap. XLII.: at hodiè non tam observatur, & hoc periculum non tam graviter illis est formidini.

Ex hoc Monasterio anno 1411. evocatæ sunt, quæ Herentalii Brabantiæ oppido Monasterium ejusdem Ordinis, cui nomen *Hortus Conclusus B. Mariæ*, formarent, cujus Monasterii prima Præfecta seu Priorissa fuit *Anna de Boechout* cum aliis tribus Sodalibus ex Valle Liliorum eo directis. Diploma hujus novi Monasterii refertur in præfata Chorographia Vallis Liliorum A. Sanderi, & ex eâ in Supplem. Diplom. A. Miræi Parte III. Cap. C. XCIV.

SERIES PRÆPOSITORUM.

D. *Petrus*. 1253.
D. *Simon & Joannes* Canonici in Ninive. Anno 1254.
D. *Henricus*. 1283.
D. *Joannes de Teneremonda*. 1346. & 1349.
D. *Joannes de Resseghem*, 1399.
D. *Godefridus Tsulle*. 1403. 1404. 1410.
D. *Ægidius de Rode*. 1412. 1416. 1417. Obiit 3. Augusti 1425.
D. *Ægidius de Gotha*. 1428. 1430. 1447. 1451. Obiit anno 1463.
D. *Petrus Wynrix*.

D. *Joannes de Beer* Canonicus Abbatiæ Diligemensis anno 1469. 1497. 1498. & 1499.
D. *Godefridus Danys* Canonicus Abbatiæ Diligemensis. ita Gramaye in Diligemio.
D. *Wilhelmus Tsas.* anno 1506. & 1511.
D. *Stephanus vanden Broeck.* Obiit 1528.
D. *Ludovicus vanden Berghe*, exinde Anno 1543. Abbas Parcensis. Obiit 1558.
D. *Henricus van Steenweghe.* Obiit anno 1558.
D. *Joannes de Harlebeka* Canonicus Parcensis, cessit Anno 1574.
D. *Adrianus Nicolai Meremans* Canonicus Parcensis, cessit. Ao. 1602.
D. *Petrus van Spoelbergh.* S. T. L. Canonicus Parcensis. Obiit Ao. 1636.
D. *Gisbertus Mutzarts* ex Priore Tongerloënsi. Obiit 1668.
D. *Jacobus Mollemans* ex Pastore in Duffel. Obiit anno 1683.
D. *Augustinus van Lanschot* ex Pastore in Duffel. Obiit Ao. 1707.
D. *Gregorius la Bastita* ex Pastore in Duffel præsens Præpositus.

SERIES PRIORISSARUM.

D. *Elisabetha.* Anno 1233.
D. *Margareta van Oudenghem.* anno 1246.
D. *Catharina Lancvoets.* 1352. 1370. & 1372.
D. *Elisabetha Aleyns.* 1381.
D. *Catharina van Koyenbeke.* 1384.
D. *Catharina van Tricht.* 1395.
D. *Gertrudis van Horst.* 1456.
D. *Catharina van Saventhem* 1507. & 1528.
D. *Petronilla van Kerbeke.* 1558. & 1574.
D. *Margareta Wisschavers.* 1580. Obiit in exilio Coloniæ Agrippinæ cum Sanctitatis opinione.
D. *Elisabetha Zuetens.*
D. *Maria Boonen* amita Jacobi Boonen Archiep. Mechl. Obiit 1601.
D. *Anna Loots.* Obiit 1629.
D. *Petronilla de Cottignies.* Obiit Ao. 1644.
D. *Joanna a S. Trudone.* Obiit Ao. 1651.
D. *Elisabetha van Beke.* Obiit Ao. 1673.
D. *Anna Monica de Backer.* Obiit Ao. 1697.
D. *Beatrix Moens* hodie præest.

ECCLESIÆ PAROCHIALES RURALES.

BERGHEN latinè Berga in Diplomatibus legitur, pagus proximè conterminus Campenhout, sub cujus est præfecturâ.

Anno 1560. hoc Dominium obtinuit a Rege jure pignoratitio *Franciscus Hinckaert*, & reoppignoratum a *Joanne Hinckaert* Ao. 1626. illud Anno 1644. die 6. Junii emptione absolutâ a *Philippo IV.* Hisp. Rege acquisivit *Maximilianus Hinckaert*; hinc per nuptias devenit ad gentem van *Steenlant* ex quâ hodie hoc Dominium possidet *Ludovicus Joseph van Steenlant*, cujus investituram accepit Ao. 1702. ita excepimus ex Curia feudali Ducatus Brabantiæ.

Ecclesia tutelarem colit *S. Servatium* Tungrensem Episcopum. Patronatus spectat ad Abbatem *S. Adriani* in Gerardimonte Ord. *S. Benedicti*, cum non

non exiguâ parte decimarum, dono *Nicolai* Episc. Camerac. Ao. 1142. Ejus Diploma refert *A. Miræus* in Donat Belg. Lib. II. Cap. XLIV. novæ edit.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. NICOLAUS Dei gratiâ Cameracensium Episcopus, tam futuris quàm præsentibus in perpetuum. Officii nostri dictatione compellimur, ut Ecclesiarum incrementis Pastorali sollicitudine invigilemus. Sed cùm ille unus cogitatur, qui nec excogitari potest, Deus Deorum, quis hanc sollicitudinem habeat, quis usque ad satis impleat?

Nos autem in his, quæ ex parte sunt, Deo placere cupientes, ut cum ea evacuabuntur, ad perfectum pertingamus, bonorum virorum in Cœnobiis degentium jejuniis, vigiliis & orationibus, divinâ miseratione elaborabimus.

Igitur Prædecessorum nostrorum exemplis conformati, Venerabili Filii nostri GEROLDIMONTENSIS Ecclesiæ Abbatis GERBODONIS petitionibus acquiescentes, tam sibi quàm Fratribus inibi servientibus, in subsidium Altare de *Berga* liberum ac sine persona, salvis tamen nostris nostrorumque Ministrorum debitis, in perpetuum possidendum contradidimus.

Ut verò tam hæc nostra Donatio quàm etiam & ea, quæ eidem Ecclesiæ à Prædecessoribus nostris, sive Principibus, cæterisque fidelibus ante collata cognovimus, rata in perpetuum permaneant, Sigilli nostri impressione ac fidelium nostrorum fideli attestatione confirmavimus;

Altaria scilicet, quæ ei Venerabilis hujus Ecclesiæ nostræ Episcopus GERARDUS secundus contulit; Altare de *Holthem* cum appenditiis suis, *Hildregem*, *Idregem*, Altare de *Ockegem*, Altare de *Torincurth*, cujus obsonium per singulos sunt annos quattuor denarii; Altaria quæ MANASSES ejus Successor contulit, Altare de *Lergia*, Altare de *Emelewordegem*, Altare de *Goldegem*, cum appenditiis suis *Impa* & *Otregem*, quod ODO Episcopus contradidit; quod etiam BURCHARDUS tradidit, Altare de *Asplar*, cum appenditio suo *Halu*.

Vide supra pag. 513.

Vide supra pag. 165.

Sed & libertatem, quam suprà memorari Pontifices Gerardus & Manasses ei concesserunt & confirmarunt, ut in Altaribus suis nullus Ministrorum nostrorum Synodum celebrare, nisi vocatus ab Abbate, auderet; ipse etiam Abbas malefactores suos excommunicare, satisque facientes absolvere, nisi priùs conquestus fuerit Episcopo, licentiam haberet, & Altare de *Hunegem* cum appenditiis suis *Geroldimonte* & *Boular*, ab omni obsonio liberum, quod eidem Pontifices concesserunt, concedimus & confirmamus.

Confirmamus etiam & terras, quas pius ROTBERTUS Flandrensis Comes, procinctum Ecclesiæ scilicet, & duos dominicos mansos supra Teneram fluvium, cum prato suo, & terras arabiles de Monasterii fonte, cum pratis & silvis sive decimis, ab omni jure suo liberrimas dedit. Terras etiam quas STEPHANUS dedit de BOULAR in Lergia, terras de Holtem, terras de Bacrahem, terras de Scindelbecca, dimidium villæ de Spinegem, cum pratis & silvis; Morengem cum silvis & pratis, quartam partem villæ Torincurth cum silvis & pratis, terras quas eadem Ecclesia à S. Waldetrude censualiter in Vlienberga & Morbecca tenet, terras de Guatzoniscurte cum silvis & pratis, terras de Wasterebba cum pratis, minutiasque terrarum, quas ubi & ubi fideles contulerunt.

Ut verò hæc Charta indissolubilis permaneat, Sigilli nostri imaginatione firmata est: custodientes eam, in perpetuum benedictione ditati, infringentes eam anathematis gladio sunt sauciati. Ad hoc Testes idonei introducti sunt. . . . .

Hujus appendix est, & proximè affinis, Capella de Lel. quæ *S. Lamberto* Mart. Tungrensi Episc. sacra est.

Capellaniæ *S. Lamberti* & *S. Antonii* sunt incorporatæ curæ Pastorali de Berghen cum onere VIII. missarum in quindenâ, dum earum proventus per bella pereunt; habet Pastor ex contractu cum præfato Abbate 400. flor. alias tantum 218. flor. In Ecclesia de Berghen est Capellania B. M. V. cum onere V. missarum in quindenâ, ad illam præsentat Pastor, & Præfecti Fabricæ & S. Spiritus; item ibidem Capellania animarum gravata etiam V. missis in quindenâ. Patronus est præfatus Abbas.

BLAESVELT, olim in Diplomatibus *Blaisfelde*, uno milliari cum dimidio a Mechliniâ propè aquæductum Bruxellensem, districtus Merchtemensis, Municipium titulo Baronatus illustre, & insigni prætorio nobile; cujus schema exhibetur in Castellis Nobilium Brabantiæ Baronis *Le Roy*.

Possedit illud Anno 1328. *Rodolphus Pipenpoy* Senescallus Brabantiæ, cujus filia *Margareta* nupta *Joanni de Wytvliet* in illam transtulit stirpem; dein Ao. 1383. *Joanna* Ducissa Brabantiæ illud possedit; inde in exsolutionem debiti donatum fuit *Joanni Domino de Bouchout*; ab illo venditum *Joanni de Maerschalck* e Flandriâ: Post legimus Blaesveldæ Dominum *Adrianum Sanders*, item *Joannem vander Bruggen*, & ab illo transcriptum *Judoco de Prant*, qui duxit *Annam de Brande*, filiam *Joannis* & *Annæ* de *Brune*, cujus patruus *Rolandus de Brande* Dominus de Wevelghem duxerat *Judocam de Halewyn* Dominam de Leberghe: *Judocus* autem *de Prant* genuit *Annam*, uxorem *Jacobi d'Ongnies* Toparchæ *d'Estrées*, a quibus descenderunt Comites *d'Estrées* & *Coupigny*; & *Adolphum de Prant* Dominum de Blaesvelt Equitem *D. Jacobi*, qui ex *Margareta* de *S. Aldegonde*, filiâ *Nicolai* Domini de *Noircames*, & *Honorinæ de Montmorency*, genuit *Hugonem de Prant*, Dominum de Blaesvelt, qui ex *Clara d'Affetadi* procreavit *Cosman de Prant*, in cujus favorem hoc Dominium a *Philippo IV.* Hisp. Rege Ao. 1647. die I. Aprilis in Baronatum erectum fuit, quod cognatæ suæ *Agneti Bernardinæ de Montmorency*, filiæ *Joannis* & *Lauræ d'Affetadi* die 12. Maii 1650. nubenti *Baltasari Guilielmo d'Ongnies* Comiti de *Coupigni* in dotem dedit, in quâ stirpe hactenus perseverat.

Erectum in Baronatum.

In Choro templi de Aertselaere humi ante aram legitur hoc Epitaphium.

Hier leght begraven Joncker Adriaen Sanders **in synder tyt Heere van Blaesvelt / vander Bruggen en Cleydaele / de welcke hy by weldaden vercregen heeft dat weerdigh heylich reliecke van Mirakele den rechten arm van Sinte Lenart / den welcken hy gegeven heeft ter eeren Godts ende onser Lievevrauwen deser Kercke van Aertselaere. Die sterf int jaer ons Heeren** M. CCCC. XCIV. **op Alderheyligen avont.**

In Parochiali de Blaesvelt exstat insigne Mausolæum marmoreum cum hac inscriptione.

MONUMENTUM.

Illustrissimæ Familiæ de Prant, *Judocus de Prant Maximiliano* Cæsari a Cubiculis, ejusque stabuli Præfectus summus, cum eodem Cæsare Belgium ingressus uxorem duxit *Annam de Brande* stirpem generosam & incly-

inclytam, nobilibus filiorum conjugi, quæ ad uſque *Coſmam de Prant* Baronem de Blaeſvelt continuavit. Hic ſine prole defuncto Mechliniæ XVI. Maji M. DC. L.

Hic jacet *Margareta van Hornes Coſmæ de Prant* Baroni de Blaeſvelt marito ſuo decem & octo annis ſuperſtes liberis caruit, ſed horum loco pauperes quaſi in tot filios adoptavit, egenis verè mater, patrona, refugium, divitibus dilectionis pulchrè exemplum, immitare, eamque Deo commenda. Obiit Mechliniæ XXII. Septembris. M. DC. LXVIII.

Eccleſia quæ *S. Amando* ſacra eſt, poſſidet Venerandas Reliquias *S. Crucis*, dono præfatæ *D. Margaretæ de Hornes*, quæ & in hac Parochiali plures fecit ſacras fundationes.

Patronatus ſpectat ad perſonam de Heſſene. Decimarum participes ſunt præfatus Perſonatus de Heſſene, qui incorporatus eſt Capitulo Metropolitano *D. Rumoldi*, Baro hujus loci, & Parochus.

Hic pagus Anno 1580. propter illuviem aquarum & amiſſionem bonorum deſiit habere Parochum, & Paſtor vicini pagi de Willebroeck a quo diſtat horæ quadrante, deſerviit ad annum circiter 1616. a quo tempore proprium iterum habuit Parochum.

BOENHEYDE pagus eſt ſub Præfectura Arculæa, primo lapide a Mechliniâ ad rivulum *Boeymeer*, nomen inditum volunt huic loco a vicino ericeto, quaſi bonum ericetum; ſed magis apparet a præfato rivulo nomen ſortitum.

Hujus loci Dominium jure pignoratitio devenit die 17. Auguſti ad *Jacobum de Caſtre*, & eidem familiæ abſolutè venditum a *Philippo IV.* Hiſp. Rege Anno 1648. die 6. Novembris, a quâ Anno 1705. titulo emptionis illud acquiſivit *Petrus Franciſcus Vitalis de Romrée* Dominus de Mazée, Padenborch, Zellaer, Canegem &c. Vir Conſularis in urbe Mechlinienſi, cujus Toparchiæ modo potitur filius Joannes Engelbertus de Romrée, titulo donationis propter nuptias cum *Joanna Iſabella Vequemans* filiâ Baronis de la Verre. Locus hic ſalubris eſt, prædiumque quod inibi dominus habet amœnum.

Hic loci eſt Dominium de *Berentrode*, peculium antiquum gentilium de *Baert*, quod modo poſſidet *D. Philippus Franciſcus Baert* Baro de Marez. J. U. L. Præpoſitus Metropolitanæ Mechlinienſis Canonicus Nobilis Graduatus &c. Hæc Toparchia non contemnendam hic loci habet juriſdictionem, Curiam feudalem, Cenſualem & plurimas agri poſſeſſiones cum prætorio, & variis præeminentiis inſtructa eſt, unde pagus olim vocabatur *Noſtra Domina de Berentrode*, ſpectabat olim hæc Toparchia ad *Bertholdos* Mechliniæ & alibi Regulos.

In extremitate hujus pagi quadrante horæ a Mechliniâ ad pontem vulgo

Pas-Brugge. est una ex vetustissimis terræ Curiis (Curiam *Besseræ* dicunt) spectabilis. Flandricè *Het Hof van Besseren*, exercent autem hæ tales Curiæ supremam jurisdictionem in circumjectos aliquot pagos, qui ad eas, primâ quod dici solet instantiâ, inde vero ad Cancellariam Brabantiæ appellant.

Ecclesia dicata est *Virgini Deiparæ Mariæ*, in qua viget cultus specialis *S. Rochi* pro pestiferis patroni. Patronatus competit Capitulo Metropolitano *D. Rumoldi*, quod potiorem partem obtinet decimarum: Parochus in iis suam habet portionem & certum districtum, habetque etiam suum D. de *Schilthoven* gentis de *le Cocq*.

BOORT-MEERBEECK, hodie per syncopen *Meerbeeck*, milliari cum dimidio a Mechliniâ, viâ quâ itur Lovanium, Præfecturæ Camphoutanæ.

Hoc Dominium anno 1644. die 16. Martii a *Philippo IV.* Hisp. Rege absolutè venditum *D. Susannæ de Meulenaer* viduæ *Caroli de Santacruz* equitis, cum antea a variis jure pignoratitio foret possessum, ejus Dominium hoc emptionis titulo spectavit ad gentem de *Santacruz*, quod inibi habet Prætorium vulgo *'t Hof ter Hoye*, quod exhibetur in Castellis Nobilium Brabantiæ Baronis *le Roy*.

Nuper hoc Dominium devolutum est ad hæredes familiæ de *Santacruz* ex quibus Ao. 1710. illud Dominium adiit, ejusque investituram accepit in Curiâ feudali Ducatus Brabantiæ *Antonia Baltina Tucher*.

Varii in hoc pago dominantur, suaque habent Prætoria, inter quæ eminet Dominium *d'Oudenhoven* cum Castello, quod pridem fuit gentis de *Lannoy*, quod hodie est jure uxorio Baronis de Robecque.

In hac Parochiali exstant sequentes sepulchrales inscriptiones Dynastarum in Choro.

D. O. M.

Hier voren leydt begraven Vrouwe Anna Sweerts doen sy leefde vrouwe deser Prochie ende Douairiere van Moes / sterf den 21. October anno 1625. Die in dese Kercke heeft gefondeert een eeuwich jaergetey / met distributie van 13. wit stuyvers brooden aen derthien Arme / tot dien een maendelycke misse van Requiem.

Hier leydt begraven Joncker Philips Sweerts in syn leven Heer van Boort-Meerbeeck / die sterf den 17. dach van Meert Anno XV^c. LXVIII.

D. O. M.
AC

Piæ posteritati *D. Caroli de Santacruz* Equitis Aurati &

& *D. Joannis vander Laen*, hic ſepulti, quorum illum Illuſtri apud Hiſpanos, hunc prænobili apud Mechlinienſes ſtemmate oriundos, *Domina Suſanna de Meulenaer* Toparcha de Boort-Meerbeecke Hiſpalenſis, non impari apud Flandros ſanguine progenita, in Conjuges adlegit, imo elegit, utpote ambos debito virtuti defunctos officio, ille enim natali Antverpiæ, quâ amorem, quâ doctrinam, ſæpius Senator, ſæpius Conſul, dicavit hic eiſdem meritis, eiſdem muneribus patriam amplexus fuit Mechliniam ambos una *Suſanna* ſuos fecit, iſtum denatum Octavo Kalendas Aprilis anno 1640. ætatis 50. Hunc pridie idus Septembris anno 1664. vitæ 47. luxit ſubſecuta, ac in hoc loco ſepulta eſt, dum annum numerabat nonum ſupra quinquageſimum 28. Februarii 1670. & ſubſecuturi brevi, æternum hoc amoris, luctuſque ſui monumentum Patri *Carolo*, Matri *Suſannæ*, *Vitrico Joanni Franciſco*, *Ioannes Franciſcus* Toparcha de Boort-Meerbeecke, *Ferdinandus Carolus*, *Iſabella Clara de Santacruz*.

P. C.
R. I. P.

In Choro ibidem *B. Mariæ*.

Hier leydt begraben Jor. Louis de Lannoy, **in ſyn leven Heere van Oudenhoven in Boort-Meerbeecke / Poſt-Meeſter van ſyne Coñ. Majt. der ſtad Mechelen / ſterf den** 28. **April** 1645. **ende ſyn Huysvrouwe Jouffrau** Catharina Heyleweghen, **ſterf den** 22. **Januarii** 1654.

Eccleſia tutelarem veneratur *S. Antonium*, cujus in hoc loco eſt cultus ſpecialis & ad quem Divum hic plurima fit peregrinatio, eaque toto anni tempore perſeverat. Patronatus hujus Parochialis olim ſpectavit ad Perſonatum hujus Eccleſiæ, & propter incorporationem eo jure utitur Archiepiſcopus.

Decimarum varii ſunt participes uti præfatus Perſonatus incorporatus ad opus Officialis Mechlinienſis, Parochus, qui inſuper ſolus gaudet Novalibus. Canonici Zellarienſes *D. Rumoldi*, Monaſterium de Muſenis, Fabrica hujus Eccleſiæ & Capellania S. Crucis.

Eſt hic loci ſacellum S. Annæ.

CAMPENHOUT. Præfecturæ hujus nominis caput, altero milliari a Mechliniâ. Oppignoratum hoc Dominium a Rege die 8. Februarii 1631. *Philippo Lambrechts*, pretium fuit 7000. Flor. & reoppignoratum die 10. Aprilis 1638. *Philippo Theodoro de Fourneau* Domino de Capelle, in quâ ſtirpe hactenus perſeverat, qui modo *Franciſcus Philippus de Fourneau* Comes de Cruyckenborch &c. Præfatus Comes hic loci poſſidet inſigne Prætorium de *Wilder* cum Dominio, quod nobis exhibet Baro *le Roy* in Caſtellis Nobilium Brabantiæ. Ibidem Caſtrum de *Ruysbeeck*.

Eccleſia dicata eſt Virgini Deiparæ *Mariæ*, ad Paſtorale munus nominat Abbatiſſa Cortenbergenſis Ord. S. Bened. Dono *Burchardi* Epiſc. Camerac. Ao. 1123. quod diploma (prout excepimus ex Chartulario hujus Abbatiæ) exhibebimus in pago de Erps, cum de eo acturi ſumus; hanc donationem deinde confirmavit *Rogerius* item Epiſc. Camerac. Ao. 1180. cujus diploma refertur in Suppl. Dipl. A. Miræi part. II. Cap. LXVI. ut ſequitur.

Ex Archivis MS. Eccl. Anderlecht.

In nomine Domini. ROGERUS Dei gratiâ Cameracenſis Epiſcopus, tam futuris quàm præſentibus in perpetuum.

Ex autentico ſcripto Venerabilis memoriæ Domini *Burchardi* Cameracenſis Epiſcopi Nobis innotuit, quod Eccleſia de *Campenhaut* Sanctimonialibus de Curtenberga ab eodem canonicè donata fuerit, & confirmata.

Unde quum de rationis conſideratione, & officii noſtri adminiſtratione Anteceſſorum noſtrorum factis & ſcriptis Canonicis aſſentire tenemur, prædictam Donationem Eccleſiæ de *Campenehot*, quæ eſt dimidia Eccleſia, noſtrâ quoque Auctoritate confirmamus, & ſubſcriptorum atteſtatione, cum Sigilli noſtri appoſitione, ſalvo noſtro & officialium noſtrorum jure, corroboramus.

Signum Anſelli de Tongre,
Walteri Decani de Bavai,
Herberti Capellani,
Rogeri,
Nicolai, Clericorum noſtrorum.
Signum Arnulfi Perſonæ,
Robini Decani de Bella,
Walteri Decani de Cirvia,
Fulcardi Subdecani de Antwerpia,
Magiſtri Wilhelmi de Maſlinis.

1180. Actum anno Domini MCLXXX.

Univerſa hujus pagi Decima ſpectat ad præfatam Abbatiam cum plurimis agri & ſylvarum poſſeſſionibus, Paſtori ex iis decimis ſolvitur annuè competentia 400. flor.

Ad reparationem Eccleſiæ tenetur Fabrica, quæ pro onere illo recipit annuè a præfatâ Abbatiâ 40. Halſteria Siliginis menſuræ Lovanienſis & 40. Halſteria Hordei ejuſdem menſuræ.

In Caſtello de *Wilder* eſt ſacellum *S. Barbaræ* Virg. & Mart. & Capellania Caſtralis gravata tribus ſacris in ſeptimanâ.

CAPELLE hujus Præfecturæ nominis caput, ad Aquæductum Bruxellenſem, altero lapide a Mechliniâ, vocaturque *Capelle op den*

Boſch

Bosch ad distinctionem alterius Capellæ *S. Udalrici* Præfecturæ Rodensis.

Peculium olim fuit Nobilis familiæ cognominis, dein constat illud Ao. 1439. *Joannem Pipenpoy* vendidisse *Joanni Hammans*, nec multo post Ao. 1455. Dominum habuit *Gabrielem Offhuys*, & denique Ao. 1478. *Joannem Groelst* & anno 1515. *Antonium Hoots* tandem anno 1559. *Joannem de Merode* eodem titulo ad se & suas familias traxisse, a quo ad *Philibertum de Mol*; qui omnes jure pignoratitio illud possiderunt.

Ao. 1626. die 1. Augusti a Rege reoppignoratum fuit cum pago vicino *Ramsdonck Joanni Bertholt* pretium fuit 22000. flor. a quo emptionis jure illud acquisivit *Jacobus de Bouton*, Eques Dominus de Stalle Ao. 1667. cujus filius *Petrus de Bouton* illud revendidit *Hyacintho Josepho van Beughem* Domino de Ottignies, cujus investituram accepit in Curiâ feudali Ducatus Brabantiæ die II. Julii Ao. 1698.

Constituit cum Ramsdonck unum tribunal.

Ecclesiæ Patronus est in hoc loco *S. Nicolaus* Episc. Pastorale munus confertur per Archiepiscopum hujus Diœcesis, quo titulo dicetur in pago Semps.

Decima spectat ad Parochum, sed certum districtum Decimarum prætendit Abbatissa Cortenbergensis, sub prætextu quod ille subsit Parochiæ de Leest, an jure, hactenus indagare non potuimus; attamen apparet ad Parochiam de Leest tantum devenisse ratione deservituræ, cum hic Pastoratus olim non haberet Parochum, & deserviretur ab unâ parte a Pastore de Leest & pro alterâ a Pastore de Ramsdonck.

EELEWYT *S. Huberti*, olim *Elewite*, Præfecturæ Campenhoutanæ, primo lapide cum dimidio a Mechliniâ. Dominium jam dudum spectans ad gentem de *Marselaer*, constituens cum *Parck* unum tribunal. Pars exigua hujus pagi subcensetur Eppegemio, & ad Nassovios pertinet.

In hoc pago situm est Castellum *Ter Borcht* cum Dominio, possessum olim a gentilibus de *Waelhem*, in quâ stirpe permansit, donec per nuptias *Annæ de Waelhem* translatum ad *Jacobum de Godin*, Dominum de *Beaumets & Merlicourt*, in quâ familiâ perseverat.

Hic pagus redolet antiquitatem Romanam, quod plurima vetera Romanorum numismata, quæ ibidem hodiedum eruuntur, satis indicant.

Ecclesia dicata est *S. Huberto* Leod. Episc. qui cultu singulari ibidem colitur & ad quem Divum plurima fit peregrinatio, præcipuè in hujus Divi annuo festo, Ecclesia ornatur ejus sacris Reliquiis approbatis a *Jacobo Boonen* Archiepiscopo. Patronatus olim spectavit ad Thesaurarium Capituli Metropolitani Cameracensis, quæ dignitas cum Ao. 1603. sit extincta, eo jure utitur Archiepiscopus hujus Diœcesis.

Decimarum participes sunt Gerardimontis & Grimbergensis Abbates, Domus Pitzenburgica in Urbe Mechliniensi, Xenodochium *B. Mariæ* in eâdem Urbe, & Toparcha, singuli in suis districtibus, omniumque tertiam cum Novalibus & decimas carnium percipit Parochus.

EPPEGEM olim in Diplomatibus *Eppinghem*, milliari cum dimidio a Mechliniâ, quâ per viam lapidibus nuper stratam itur Bruxellam, quam Zenna fluvius intersecat, Dominium Præfecturæ Grimberganæ ad Nassovios

 spectans,

ſpectans, Anno 1702. a Morte *Guilielmi* Aurangiæ Principis atque Magnæ Britanniæ Regis, incertum ad quem ex Naſſoviis hoc Dominium cum Grimbergâ devolutum ſit.

Varii hic loci habent ſua Prætoria & Juriſdictionem perſonis & locis diſtinctam, inter quæ eminet Dominium & Prætorium *In de Velde* vulgò *Het Cattenhuys*, olim peculium *Micaultiorum*, hodie ſpectans ad Comitem de *Maldeghem*.

Item Dominium de *Impel* cum Caſtro, olim *Oyenbrugganorum* peculium, hodie emptionis titulo ſpectans ad gentem de *Locquet*, qui modo *Joannes Michael de Locquet* Prætor Urbis ac Provinciæ Mechlinienſis.

Eccleſiæ tutelaris eſt *S. Clemens Papa & Mart.* cujus ſacræ Reliquiæ magno fidelium concurſu hic honorantur.

Paſtorale munus confertur per Archiepiſcopum hujus Diœceſis jure Ordinarii in hac Parochiali eſt Capellania animarum gravata miſſa hebdommadali.

Decima in novem diviſa eſt manipulos, eorumque duos percipit Capitulum Metropolitanum Cameracenſe, reliqui cedunt Abbatiæ de Camera Ord. Ciſterc. prope Bruxellam, Domui Olivetanæ Mechliniæ Parocho, Abbatiæ Grimberganæ, Canonicis Zellarienſibus Mechliniæ, & Beginaſio Bruxellenſi, habetque inſuper diſtrictum quemdam ſeſe extendentem ſuper XXVIII. bonariis Beginaſium majus Mechlinienſe, ſed tertiam partem iſtius decimæ percipit Paſtor, qui inſuper ſolus percipit decimas Novalium a parte ſeptentrionali fluminis *Zennæ*.

In hoc pago ante turbas Belgicas ſeculi XVI. fuit Hoſpitale pro viatoribus recipiendis; ſed a non pauco tempore deſiit, & bona & cenſus illius aliis ſacris uſibus ſunt aſſignata.

ERPS præfecturæ Vilvordienſis, milliari cum dimidio diſtans Lovanio, & tribus Mechliniâ, Dominium titulo Comitatus Illuſtre, jam dudum ſpectans ad Illuſtrem familiam de *Boiſſchot*, erectum in Comitatum cum ſuo annexo Quarebbe a *Philippo IV.* Hiſp. Rege Ao. 1644. die 31. Decembris in gratiam *Ferdinandi de Boiſſchot* Baronis de Saventhem in qua illuſtri familia perſeverat. Nuper per mortem *Eugenii, Giſleni, Valentini, Joſephi de Boiſſchot* Comitis de Erps &c. hoc Dominium cum aliis Toparchiis adiit 28. Maji 1720. *Helena, Hyacintha de Boiſſchot* Comitiſſa de Erps, & Koninchſegg. &c.

Erectum in Comitatum.

Eccleſia inſcripta eſt *S. Amando* Tungr. Epiſc. cujus Patronatum gerit Abbatiſſa Cortenbergenſis Ord. S. Bened. dono *Burchardi* Camerac. Epiſc. Anno 1125. cujus Diploma donationis excepimus ex Chartularia præfatæ Abbatiæ ut ſequitur.

„ *Burchardus Dei gratia* Cameracenſium Epiſcopus, tam præſentibus quam futuris „ in perpetuum. Scripturâ atteſtante, quæ ait Congregationi pauperum affabilem te „ facito, ad paſſionem commonemur. Petitioni igitur ſororis noſtræ *Idæ* Abbatiſſæ „ de Cortenberge condeſcendimus & Eccleſiæ ſuæ ad relevandam Monialium ibidem „ Domino famulantium paupertatem, Altare de *Erpſa*, Altare de *Campeneold*, quod „ eſt dimidia Eccleſia, libera & ſine perſonâ, ſalvis noſtris, & miniſtrorum noſtro„ rum debitis conceſſimus; ad arcendas itaque quorumlibet importunitates, datâ „ conſervatoribus pace, prævaricatores quoad reſipuerint anathematis gladio tranſ„ verberamus, & ſub ſignato Canonico teſtimonio, Sigilli quoquo noſtri approba„ tione decreti paginam confirmamus. Sigillum Rudolphi Archidiaconi, Anſelli „ Archidiaconi, Theodorici Archidiaconi; Ereboldi Præpoſiti, Gilardi Decani,

„ Ha-

„ Hadeguini, Widonis, Radulphi, Gerardi, Offridi, Hugonis Canonicorum.
„ Actum Incarnati verbi M. C. XXV. Pontificatus Domini Burchardi VIII.

Werimboldus Cancellarius Recenſens vidi.

Decimæ ſpectant ad Abbatiſſam Cortenbergenſem tamquam principalem, ad Capitulum *S. Petri* Lovanii ſecundæ fundationis, Paſtorem hujus loci, & Capellaniam hujus Eccleſiæ, habetque Paſtor competentiam 400. flor. annuè, quam partim percipit a præfatis Canonicis, partim ex bonis Paſtoratus.

Eccleſia hujus loci igne fortuito de cælo tacta conflagravit Anno 1706. dein jure decimarum & incolarum eleemoſynis reſtaurata eſt.

In hac Parochiali ſunt IV. Capellaniæ, ſcilicet *B. Mariæ* Virg. S. Nicolai primæ fundationis incorporata Paſtoratui Anno 1585. ab *Joanne Hauchino* Archiep. Mechl. S. Nicolai ſecundæ fundationis, & *S. Barbaræ*, item hic fundatum Cautuarium *S. Barbaræ*.

HAEGHT amœnus & multum populoſus pagus ad Dyliam fluvium olim dictus *Hoogh* ab eminentiâ loci, ſubcenſetur Baronatui de Rotſelaer, ſpectat ad Ducem Arſcotanum qui modo Dux Arembergiæ.

In hoc pago ad Thylam, ſive mollius Dyliam fluvium, utrumque enim ſine delectu legitur (quod ſemel notaſſe ſat eſt) eſt Dominium de *Rooſt*, antiquo caſtro celebre, ornatum ſupremâ, mediâ & infimâ juriſdictione, pridem gentilium *d'Oyenbrugge de Duras* erectum in Baronatum a *Philippo IV.* Hiſp. Rege Anno 1651. die 30. Auguſti in gratiam *Gerardi d'Oyenbrugge de Duras*. *Erectum in Baronatum.*

Hoc Dominium Ao. 1695. jure emptionis devenit ad *Nicolaum Blanche* Senatorem Cancellariæ Brabantiæ, inde jure retractus Ao. 1696. ad *Gerardum Herckenrode* Patricium Lovanienſem, qui hodiedum Ao. 1722. quo hæc ſcribimus Conſul Lovanienſis, & Dominium illud poſſidet.

Eccleſia tutelarem veneratur *S. Remigium* Epiſc. in ſacris dependet ab Abbatiâ Parcenſi Ord. Præmonſtr. quæ hîc e gremio ſuo Parochum & in ejus adjutorium Vicarium conſtituit, quæ Abbatia obtinuit jus Patronatus hujus Eccleſiæ anno 1228. ab *Henrico I.* Duce Lotharingiæ & Brabantiæ, quæ iſto ævo appendix erat Matricis Eccleſiæ de Wechter, quam donationem eodem anno confirmavit *Hugo de Petraponte* Epiſc. Leod. Anno 1266. *Arnoldus de Rotſelaer* adjecit Parcenſibus jus patronatus Altaris pro defunctis in Eccleſia de Haeght, ſive, ut hodie dicimus, Capellaniæ animarum, & voluit ut Parcenſes idem beneficium obtinerent, prout refert A. Sanderus in deſcriptione Chorographicâ hujus Abbatiæ.

Decima ſpectat ad Abbatem Parcenſem, qui ſolvit annuè Parocho pro parte portionis congruæ competentiam circiter 300. flor.

Sunt in hâc Eccleſiâ præter Altare præfatum erectæ Capellaniæ tres, ſcilicet *S. S. Nominis Jeſu. B. M. V.* & *S. Remigii.* Intra limites hujus pagi eſt Sacellum *S. Adriani* Mart. in quo nulla fundatio, tamen in eo pluries celebratur ad populi devotionem excitandam, item eſt Sacellum exiguum *B. M. V.*

HAESDONCK olim *Haveſlesdonck & Havekesdonck*, Ditionis Bornhemienſis in Flandriâ ad Rupelam fluvium contiguum fortalitio *S. Margaretæ*, vocaturque vulgo *Natten-Haesdonck*, ad diſtinctionem alterius *Haesdonck in Waſia* non procul hinc diſtans. Dominium hoc cum pago de Hingene, qui eſt Diœceſis Gandavenſis, ſpectat ad Ducem de *Urſel.*

In ſacris Eccleſia dicata eſt *S. Margaretæ. Virg. & Mart.* Patronatus ſpectat ad Archiepiſcopum, uti Abbatem Affligemienſem; obvenit autem huic Abbatiæ ex jure Abbatiæ Canonicorum Regularium *S. Auguſtini* quæ anno 1100. fundatum fuit in Bornhem huic loco vicino, *Sigisfrido* Abbate hujus Cœnobii ſecundo cum Sodalibus ſuis, inſtitutum Benedictinum in Affligemio amplectente, & ita univerſa hujus Abbatiæ bona Affligemienſibus acceſſerunt; hoc autem evenit Anno 1120. ut *Anſelmus* Gemblacenſis annotavit ad hunc annum. Mutata exinde fuit hæc Abbatia de Bornhem in Prioratum Ord. S. Bened. ab Affligemio dependens, qui etiamnum adhuc viget, deguntque ibidem in Bornhem Monachi Abbatiæ Affligemienſis, qui illic ſacra ſolebant obire; ſed modo Parochus e Clero rem ſacram adminiſtrat.

Decima hujus pagi ex parte ad hanc Abbatiam & Grimberganam ſpectat, partim etiam ad Toparcham, Parochum hujus loci & Paſtorem de Hingene.

A. du Cheſne in probationibus familiæ Gandavenſis pag. 480. profert Diploma, quo Anno 1225. *Sigerus* Caſtellanus Gandavenſis duodecimam *Garbam* decimæ de Hingene & *Havekesdonck* donat in eleemoſinam Abbatiæ Affligemienſi, uti ſequitur.

„ Ego *Sigerus* Caſtellanus Gandavenſis omnibus præſentem paginam inſpecturis in
„ perpetuum. Notum facio tam modernis, quam poſteris, quod duodecimam Gar-
„ bam decimæ de *Hingene* & *Havekesdonck* in eleemoſynam Eccleſiæ Haffligemenſi
„ pro animabus omnium prædeceſſorum meorum, ac meâ & uxoris meæ *Beatricis*
„ in omni jure, quo eandem tenueram, perpetuo poſſidendam contuli, offerendo vi-
„ delicet eandem apud *Hafflighem* apud Altare in præſentiâ Domini *Roberti* Abbatis &
„ totius Conventus, banno quidem ad petitionem meam pronuntiato in omnes qui
„ ſuper hac donatione aliquam antedictæ Eccleſiæ moleſtiam inferre præſumerent. Ut
„ autem hujus Eleemoſynæ meæ collatio rata habeatur & inconcuſſa conſervetur, præſens
„ ſcriptum ſigilli mei appenſione & teſtium ſubſcriptione dignum duxi roborare. Teſ-
„ tes Robertus Abbas, Goſuinus Prior, Joannes Supprior, Wilhelmus Cellarius,
„ Theodoricus de Ponterave, & Ægidius dicti Caſtellani frater, milites, & alii quam
„ plures. Actum Anno Domini M. CCXXV.

HEFFENE olim *Hefne*, Agri ac Provinciæ Mechlinienſis pagus, uno ferè milliari ab eâ urbe, quam interſecat Zenna fluvius qui in extremitate hujus pagi in Dyliam ſe exonerat, nomen ſuum ſortitus videtur a levando ſeu recipiendo vectigali, ſeu Portorio a mercibus hîc navi tranſeuntibus Bruxellas vel e contra, vernaculè *thol Heffen*; antequam enim Aquæductus fodi cœptus eſt, hic fluvius navium capax erat, & naves tendentes Bruxellas eo flumine utebantur.

Mechlinienſes olim hic loci catenam in fluvio obtendebant ne quis interverſo vectigali prӕternavigaret: id ea ſeveritate a mercatoribus exigentes, ut merces aliis navigiis inferri ac menſurari cogerent, magno dominorum incommodo, in iis præſertim mercibus, quæ tranſlatione conſumuntur, ut ſale, frumentis &c. nullo tamen pretio hoc ab exactoribus redimi potuit: id malum cum diutius Bruxellenſes torſiſſet, & cum Scommatibus excepti, quaſi Mechlinienſium veniâ navigarent, meatum Sennæ alio divertere cogitarunt: tandem anno 1550. quæſitis undique aquariæ rei peritis ardui operis foſſam effoderunt a Bruxellâ uſque Willebroucum decem annorum ſpatio, & feliciter perduxerunt, atque ita Sennam otioſam reliquerunt. Hæc eſt origo & cauſa Aquæductus Bruxellenſis.

Eccleſia inſcripta eſt *S. Amando* Tungr. Epiſc. Patronatum ejus gerit Capitulum

tulum Metropolitanum *D. Rumoldi* propter incorporationem Perſonatus hujus Eccleſiæ præfato Capitulo, poſſidetque eo jure potiorem partem decimarum; cæteri decimatores ſunt Parochus, Capitulum Metropolitanum Cameracenſe, Fabrica & Abbatia Grimbergenſis.

In ſpiritualibus hujus Parochialis appendix eſt *Heyndonck*, illi unitus Anno 1603. cujus Eccleſia *S. Luciam* Virg. & Mart. veneratur, quæ ibidem ſingulari devotione colitur, & ad hanc Divam celebris hic fit peregrinatio. Decimæ ſpectant ad Capitulum Metrop. Cameracenſe, in quibus Parochus ſuam habet portionem. Solebet olim adminiſtrari magno incolarum incommodo per Parochum de Semps.

HEMELGHEM. vulgo *Humelgem*, Diſtrictus ſeu Præfecturæ Campenhoutanæ, milliari cum dimidio ferè a Vilvordiâ.

Hoc Dominium jure pignoratitio a Rege obtinuit Anno 1626. *Guilielmus de Coutereau* Baro de Jauſſe &c dein emptione abſolutâ ab eodem Rege *Philippo IV.* hæreditariè acquiſivit ejus filius *Guilielmus de Coutereau* Baro de *Jauſſe* &c. Anno 1655. die 5. Maji, pretium fuit 3000. flor., a quo titulo emptionis hoc Dominium acquiſivit cum pago vicino de Steynockerſeele *Petrus Fariſeau* Anno 1698. poſt cujus mortem obvenit ejus Hæredi & cognato *Petro Robyns* Anno 1719. ita excepimus ex Curiâ feudali Ducatus Brabantiæ.

Eccleſia dicata *S. Catharinæ Virg. & Mart.* Collatio quondam Curæ Paſtoralis annexa fuit perſonatui hujus Eccleſiæ; ſed cum hic initio ſeculi XVII. incorporatus eſt ſeminario Archiepiſcopali hujus diœceſis, eo jure per hanc unionem utitur Archiepiſcopus.

Majores decimæ in tres partes partitæ ſunt, duas earum partes poſſidet Seminarium præfatum propter unionem hujus perſonatus, tertia pars portio Parochi eſt.

Minores decimas obtinent Monaſterium Leproſorum Mechliniæ, Abbatia de Camera, Fabrica & Capellania animarum in hac Eccleſiâ fundatâ.

In hac Parochiali eſt Capellania *B. M. V.* gravata VII. miſſis in quindena, & Capellania Caſtralis *S. Antonii.* Item hic fundata miſſa hebdommadatim canenda.

HEVER olim *Havera*, quod aquæ trajectum teutonicè ſonat, pagus agri & Provinciæ Mechlinienſis, a quâ civitate diſtat primo lapide viâ Lovanienſi.

In hoc pago varia ſunt prætoria, interque ea eminet *Schiplaken*, quod eſt gentilium de *Viſcher*, magnifico & antiquo opere ſtructum, variis circum ambulationem itineribus, ac arboretis, pratis, vivariis, ſylvis, & aliis id genus ambulationibus ſpectabile. Habet & Sacellum & Capellam Caſtralem. Pertinuit olim hoc Prætorium ad *Gerardum Cuyck* & Domicellam *Margaretam de Muyſene* qui vixerunt Anno 1465. Ab his venit ad *Antonium vander AA* Equitem, illorum autem nepos *Philippus vander AA.* illud Ao. 156. tranſtulit *D. Mariæ de Rifflart*, quæ uxor erat *Rolandi Longin* Equitis, Domini Capellæ *S. Vdalrici* &c. Ab horum filio pervenit ad *D. Joannem Balthaſarem de Viſcher* Equitem, *Catharinæ Longin* ſorores ſuæ filium, in qua ſtirpe perſeverat, qui modo *Ferdinandus Philippus Ignatius de Viſcher.*

Item illic Prætorium *Gottendeys* quod Fanum Martis ſonat, ſpectans ad familiam van *Vffel.*

Eccleſia inſcripta eſt Virgini Deiparæ *Mariæ*, ad Paſtoratum nominat Capitu-

pitulum Metropolitanum *D. Rumoldi*, cui competunt duæ tertiæ partes decimarum & tertia pars restans Parocho.

Subest huic Parochiali pars vici de Hofstade, reliqua subest Parochiæ Urbanæ *B. M. V.*

HOMBEKE. pagus medio milliari a Mechliniâ, agri & Provinciæ Mechliniensis; huic in spiritualibus subest Dominium de *Op-Hombeke*, alias *Smal-Brabant*, Præfecturæ Capellensis, instructum insigni Castello. Hoc Dominium emptione publicâ a Rege acquisivit die 18. Februarii 1649. *Carolus de Boccabella*, inde per transportum devenit Ao. 1670. ad *Joannem Arazola Ognati*, a quo transcriptum *Joanni Antonio Locquet* Præsidi Magni Senatus, illudque hodie possidet ejus filius *Joannes Michael Locquet* Prætor Urbis ac Provinciæ Mechliniensis. Erectum hoc Dominium in Vicecomitatum a *Carolo II.* Hisp. Rege Ao. 1681. die 20. Septembris in gratiam præfati Joannis Antonii *Locquet*.

Erectum in Vicecomitatum.

Ecclesia Patronum veneratur *S. Martinum* Episc. Ad Pastorale munus jus habet nominandi Abbatissa Cortenbergensis Ord. *S. Bened.* Dono *Burchardi* Episc. Camerac. anno 1128. Diploma refertur in Supplem. Diplom. *A. Miræi* part. II. Cap. XLVIII. ut sequitur.

Ex MS. Archivis Ecclesiæ Anderlecht.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, BURCHARDUS Divinâ miseratione Cameracensium Episcopus tam futuris quàm præsentibus in perpetuum.

Postulatione Cortenbergensis Ecclesiæ, Abbatissæ & ejusdem loci Congregationis sibi commissæ, imò etiam Nos Pastoralitatis curâ ad bene postulata cogente, præfatæ Ecclesiæ duo Altaria de *Hombeeck* scilicet & *Leest* ad usus inibi Deo servientium libera & absque Persona concedimus: ita tamen ut de redditu Episcopali Nobis aut Ministris nostris Abbatissa quotannis respondeat, & Presbyter ibi cantaturus de manu nostra Curam accipiat; & Capitula Archidiaconi & Decani custodiat.

Ut igitur hoc firmum & inconvulsum permaneat, sub imaginis nostræ impressione signavimus, & autenticarum Personarum nostrarum testimonio corroboravimus.

S. Anselli eorundem Altarium Archidiaconi.
S. Erleboldi Præpositi & Archidiaconi.
Joannis Archidiaconi.
Gerardi Archidiaconi.
Celardi Decani.
Roberti Cantoris.
S. Ethumensii Abbatis.
S. Balduini Decani.
S. Gisleberti.
Rotberti Decani.
Riberti Sub-decani.

1119. Actum anno Incarnati Verbi millesimo centesimo vigesimo-nono, Indictione septimâ, Præsulatûs verò mei Burchardi anno XIII.

Ego Wenegaldus Cancellarius scripsi & recognovi.

Succedentibus temporibus, cum non levis controversia orta esset de jure harum decimarum inter hanc Abbatiam & Fratres Domus Teutonicorum in Mechliniâ, ad eam sopiendam, partes comparuerunt coram *Henrico I.* Duce Lotharingiæ & Brabantiæ, a quo prædicta decima tenebatur in feudum, in quâ comparitione prædicti Fratres renuntiarunt omni suo jure quidquid in his decimis se habere arbitrabantur: Dux autem præfatus contulit præfatas decimas in eleemosynam præfatæ Abbatiæ Cortenbergensi. Actum 1226. Diploma profertur in Supplem. Diplom. *A. Miræi* Parte II. Cap. LXXXVIII. ut sequitur.

Hen-

n Choro Ecclesiæ Parochialis
le Hombeke visitur hoc Monu-
nentum Sepulchrale parieti
sertum ad dextrum latus
ltare .
T. 1. P. 98.
D. O. M.
ET PIÆ MEMORIÆ
ILLVSTRISSIMI DOMINI
IOANNIS ANTONIJ DE LOCQUET
Equitis Aurati, Vicecomitis de Hombeeck,
Toparchæ de Impel, vanden Broeck &c. Brabantiæ,
deindè supremæ Flandriæ Curæ Madriti Senatoris,
REGI A CONSILIO STATVS,
POST MAGNI CONSILIJ MECHLINIÆ PRÆSIDIS
Ac tandem Brabantiæ
CANCELLARIJ,
Magna Munera, sed Meritis ejus inferiora,
Vir Reipublicæ natus, seipsum Reipublicæ consecravit.
Vivere desijt in terris, victurus in Cœlis.
Anno Domini MDCLXXXVII Mart XXII.
ITA MANIBVS APPRECARE VIATOR.
R. Whitehand fecit aqua forti
LOCQUET
TAEDTS
SAINCT IEAN
COCQUEIL

Henricus Dei gratiâ Dux Lotharingiæ, universis hoc Scriptum videntibus salutem. *Ex Archivis MS. Capit. Anderlecht.*

Noverit universitas vestra, quod cum controversia verteretur inter Abbatissam & Conventum de Cortenberga ex unâ parte, & *Walterum Portarium* & quosdam alios Fratres Domûs Teutonicorum ex aliâ, super hoc videlicet, quod dicti Fratres nitebantur emere quasdam decimas in Parochia de *Hombeka*, quæ dignoscitur ad Ecclesiam de Cortenberga pertinere: eædem partes in nostra comparuerunt præsentia, & dicti Fratres ex consensu & voluntate Magistri sui, quidquid juris dicebant se habere & videbantur in illis decimis, in manus nostras ad opus Ecclesiæ Cortenbergensis reportarunt.

Has verò prædictas decimas, cum ad Nos jure feodi pertinerent, in manus dictæ Abbatissæ ad opus Ecclesiæ Cortenbergensis reportavimus, & eidem Ecclesiæ in eleëmosynam liberè & absolutè contulimus.

Testes de Gemblaco, de Fliderbeca, & de Bona-spe Abbates.

Decanus, Plebanus, Joannes Notarius, Magister Ægidius, Canonici Bruxellenses.
Ludovicus Advocatus de Levedale,
G. Ammannus Bruxellensis,
Willelmus de Lombeca,
R. de Filfordis, Milites, & multi alii, tam Clerici, quàm Laïci.

Actum apud Furam anno Domini millesimo ducentesimo vigesimo sexto, mense 1226
Aprili.

Decima hujus pagi olim erat tripartita, ejusque duæ partes erant hujus Abbatiæ, & tertia Parochi; verum cum Ao. 1481. mota esset quæstio inter Parochum & hanc Abbatiam super jure Novalium, conventio inita est inter partes, qua pro futuris temporibus quisque medietatem omnium decimarum perciperet, prout hodie uterque gaudet medietate omnium decimarum, tam in antiquis decimis quam in novalibus.

Intra limites hujus pagi olim stetit Monasterium *Vallis Liliorum*, Virginum Ord. Præmonstrat. hic loci circa annum 1231. fundatum, quæ destructo per tumultus Belgicos earum Cœnobio Ao. 1580, in Urbem migrarunt Mechliniensem, ibique hodie mirabiliter florent, uti ante suo loco diximus cum hanc Urbem descripsimus & pluribus de eo egimus.

Præfatum Monasterium possidet in hoc pago certum districtum decimarum, quem Anno 1155. ab *Arnoldo de Zellaer* Canonico & Scholastico Mechliniensi obtinuit sub annuo censu XII. sextariis siliginis mensuræ Mechliniensis, quem censum adhuc hodiè Canonicis Zellariensibus annuè persolvunt.

Anno 1265. inita est concordia & conventio inter Abbatiam Cortenbergensem & Præposituram Vallis Liliorum super decimis ab eâ de novo acquirendis in Parochiâ de Hombeke, & juribus Parochialibus hujus Parochiæ. Tabulæ hujus Conventionis recitantur in Supplem. Diplom. A. Miræi Parte II. Cap. CX.

HUMBEKE olim *Hunnebeke*, *Hoenbeke*, vel *Hoenebeke*, altero lapide a Mechliniâ, quem intersecat aquæductus Bruxellensis, Præfecturæ Capellensis, antiquum Bertholdicæ stirpis procerum Mechliniæ & alibi dominantium peculium. Primum hujus Dynastiæ titulum gessisse invenio *Ægidium de Berthout Walteri IV.* Advocati de Mechlinia tertio genitum, qui obiit anno 1303. die 11. Januarii, prout constat ex antiquo obituario renovato & transcripto anno 1526. ex pervetusto missali Ecclesiæ de Humbecâ, qui in eâ fundavit suum anniversarium, pro uxore suâ *Beatrice*, & *Adâ* filiâ

suâ, pro quo dedit Curato de Humbecâ integrè Novalia hujus pagi, huic successit *Florentius de Berthout* Advocatus de Mechlinia ex fratre *Walteri V.* nepos. Hic anno 1313. venditionis tabulis transcripsit Humbecam *Danieli* Domino de Bouchout, ut patet ex antiquo registro Curiæ feudalis Ecclesiæ *S. Rumoldi* Mechliniæ. Hic *Daniel* subscripsit litteris Privilegii concessis a *Joanne II.* Duce Brabantiæ Ao. 1301. pago de Sterrebeke: signavit item cum præfato Duce plures tabulas anno 1307.

Danieli successit filius *Joannes* Dominus de Bouchout & de Humbecâ, adhuc in vivis anno 1333. ex quo & *Elisabetha Tay* de Elewyt, alter hujus nominis *Daniel de Bouchout* Toparcha de Loenhout & Humbeca, defunctus anno 1374. qui anno 1372. signavit litteras Cortenbergenses, & testamenti tabulis fundationem duarum Capellaniarum Castralium, in honorem *D. Georgii* in Humbecâ, & Loenhout filiis *Danieli* hujus nominis tertio, eorumdem locorum Toparchæ & *Ægidio* mandavit, qui parentis ultimam voluntatem plenariè executi sunt, ut patet ex litteris fundationis & aliis super hoc confectis coram Scabinis Grimbergensibus, feriâ tertiâ post festum *D. Lucæ* mensis Octobris Ao. 1375. quarum ultimæ mentionem faciunt *Joannis* Domini de Bouchout Vicecomitis Bruxellensis agnati germani dicti testatoris, & *Joannis van Ophem* Militum, nec non *Ludovici* de Wesenbeke, & *Guilielmi van den Zypen* Scutiferûm, executorum dicti testamenti. Hic *Daniel* tertius reliquit *Danielem IV.* Dynastam de Bouchout, Humbeke, & Loenhout, nec non Vicecomitem Bruxellensem Capellaniæ Castralis in honorem D. Virginis Humbecæ & Anniversarii sui in dictâ Ecclesiâ anno 1392. fundatorem, nec non missæ quotidianæ in Abbatiâ Grimbergensi anno 1417. qui etiam pactum inter Brabantos & Limburgenses Ao. 1415. signavit, & circa annum 1419. fatis concessit, relicta ex *Mariâ de Ghistele* uxore suâ *Joanna de Bouchout* filiâ unicâ, *Joanni de Wesemael* nupta & sine liberis defuncta circa An. 1445.

Cui successit *Daniel de Bouchout* Dominus de Latteghem, Diepensteyn, prædicti *Ægidii* & *Adrianæ de Reygersvliet* Dominæ de Boulers filius & dictæ *Joannæ de Bouchout* agnatus germanus, qui anno 1460. Anniversarium cum XXVI. mensuris Bruxellensibus Siliginis (Sisters vocant) pauperibus de Humbecâ annuè erogandis, & totidem pauperibus de Loenhout aliisque distributionibus testamento ordinavit.

Ex quo & *Margaretâ de Poucques* (*Eulardi* & *Catharinæ de Borsele* filiâ) *Margareta* omnium dictorum locorum unica Hæres, ea Ao. 1465. *Everardo Marcano* (*Joannis* Domini *d'Aremberghe* & N. Comitissæ de Warneburg filio) in dotem attulit. Vide *Pontum Heuterum* Rerum Burgundicarum in Genealogiâ Comitum Marcæ & Arembergæ pag. 244. & Notitiam Marchionatus S. R. I. *Baronis le Roy* pag. 375.

Porro in præfato obituario Ecclesiæ de Humbecâ præter præfata Anniversaria *Ægidii de Berthout* & *Danielium de Bouchout* Dominorum de Humbecâ etiam fundata sunt Anniversaria *Joannis* & *Georgii de Bouchout*, nec non Domicellæ *Margaretæ d'Aremberghe*, & *D. Cosmæ le Cocq*, & *D. Petronillæ de Schietere* conjugum, moderni Comitis de Humbecâ parentum.

Initio seculi XVII. Ao. 1606. *Robertus Marcanus* Arembergiæ Comes vendidit hoc Dominium *Roberto Noiret* Mercatori Antverpiensi, qui brevi post cessit suam emptionem *Jacobo Maillot* Nobili Luxemburgensi, cujus filia Hereditaria *Isabella* Domina de Humbeke illud in dotem attulit *Carolo de la Vieuville* Domino de Codry & Gouy:

Tan-

Tandem Ao. 1643. litteris decreti acquisivit hoc Dominium *Philippus Maes* Consiliarius & supremi ærarii Regii Assessor, qui cessit suam emptionem prænobili viro *Balduino le Cocq* Domino de Wulvergem & Groenhove (*Francisci* dictorum locorum Toparchæ & *Isabellæ D'Amman d'Oombergben* filio) & *Franciscæ de Lathem* suæ Conthorali, quorum inscriptionem sepulchralem infra exhibemus.

Successit horum primogenitus *Cosmas le Cocq* eorum locorum Dominus maritus *D. Petronillæ Carolinæ de Schietere.* Ille obiit Ao. 1673. die 10. Maji, illa Ao. 1703. die 15. Septembris. His successit eorum filius *Jacobus Franciscus le Cocq* horum locorum Dynasta, qui ex *Barbara Jacoba de Varick* Domina de Dieval unicum reliquit filium *Carolum Balduinum le Cocq*, Comitem de Humbeke, Dieval &c. Matrimonio junctum Ao. 1710. *Theresiæ Carolinæ de la Tour de St. Quentin* filiæ *Juliani Josephi* Comitis de la Tour, St. Quentin & de Zeninghem & *D. Theodoræ Genovevæ de Thiennes.*

Erectum est hoc Dominium in Comitatum a *Carolo II.* Hisp. Rege Ao. 1694. die 24. Novembris diplomate dato Madriti in gratiam præfati *Jacobi Francisci le Cocq*, qui inibi habet insigne Castellum, ab eo plurimum condecoratum & illustratum, cujus prototyphon nobis exhibet *Baro le Roy* in Castellis Nobilium Brabantiæ. *Erectum in Comitatum.*

Continet hic pagus 600. circiter terræ bonaria.

Capitulum Metropolitanum *D. Rumoldi* in hoc pago habet supremum & directum Dominium, quod de nullo tenet, ac liberum, ut vocant, Allodium est, neque in fide vel clientelâ tenetur ullius, nisi Dei & Solis, sicut antiqua perhibent documenta, habetque sub se & quod ab eo movetur & relevat, Dominium hujus pagi. Suprema Curia Dominii hujus Capituli indicat per Arrestum, & nullum postea, quam revisionis remedium. Ab isto Dominio ejusque Curiâ feudali dependent ultra XXX. Clientelæ seu feuda a principali dismembrata, cum quibusdam censibus in feuda erectis. Habet quoque præfatum Capitulum Curiam censualem cum censuali Registro.

In hac Ecclesia Parochiali juxta aram principem ad partem Borealem, visitur in nigro marmore, tersissimo muro inserto, sequens sepulchralis inscriptio.

Urna Nobilium D. D. *Balduini le Cocq* Toparchæ de Wulverghem, Humbeeck, Schilthoven &c. Obiit 9bris 18. 1655. & *Franciscæ de Lathem* Conjugum. Obiit 7bris 24. 1652.

In sacris Ecclesia dicata est *D. Rumoldo* Mechliniensium Apostolo, Anno 1650. decorata favore & beneficentia *Jacobi Boonen* Archiep. & præfati Collegii Canonicorum ejus sacris Reliquiis. Ad quod spectat hujus Ecclesiæ Parochialis Patronatus.

Personatus hujus Ecclesiæ Anno 1454. incorporatus est ad usum Magistri Choralium Ecclesiæ tum Cathedralis Cameracensis, cui Diœcesi isto ævo suberat.

Præfatum Capitulum *D. Rumoldi* ibidem possidet duas partes decimarum, Capitulum Metropolitanum Cameracense unam sextam, cum onere reparandi Chorum, & solvendi Parocho in supplementum competentiæ 50. florenos annuè, restantem sextam habet Parochus cum Novalibus.

KEERBERGE. olim *Kereberga*, Nominis Etymon petendum putant a montibus arenosis, qui ventorum turbine eversi, inundarunt subjectas paludes, quod in hodiernum diem testantur cespites, qui in vicinis ericetis eruuntur sub arenis quibus teguntur.

Dominium est perantiquum Districtus Hoochstratani, situm ad Dyliam fluvium. Per plura secula fuit Gentis *Bertholdicæ* Mechliniæ & alibi dominantis. Anno 1447. transiit a gente *Bertholdicâ* per nuptias *Catharinæ de Berlaer* cum *Joanne de Cortenbach* in istam familiam, indeque seculo XVI. jure quoque nuptiali in domum de *Berlo*, a qua illud demum viâ emptionis devenit Anno 1705. ad viduam *Cornelii Persoons*. Mercatoris Mechliniensis in quâ familiâ perseverat, quî hodie ejus filius *Cornelius Persoons*.

Mechliniæ in Choro templi D. Virginis legitur humi ad partem meridionalem litteris Teutonicis.

Hier leet begrave Jonckvrouwe Barbele Schoof **wylen wettige Huysvrouwe van myn Jonckers** Yewans van Cortenbach **Heere tot Keerbergen / sy sterf int jaer ons Heeren** M. CCCC. LXXXVIII. **op den lesten dagh van Junii. Bidt voor de Ziele.**

Ibidem in eodem sepulchrali lapide litteris latinis.

Hier leet begraven die Edele ende Welgeboren Heer *Yewaen van Cortenbach*, Ridder, Heere van Keerbergen, Raedt ende Kamerlinck der K. M. Schautet der stede van Mechelen, die sterf A°. XV^C. XXIII. den XXV. Decembris.

Duffelæ in Choro summi templi visitur humi ad partem meridionalem sepulchri *Ernesti de Berlo* Epitaphio tali Romanis litteris exarato circumcirca sepulchrale Saxum.

Cy gist Noble & Illustre S^r. Ernest Baron de Berlo *S^r. de Keerbergen, d'Ogny &c. vivant Capitaine d'une Compag^e. de Cuirasse p^r. la service de sa Ma^té. agé de* 38. ans, *& decedé le* 23. *Janvier* 1646. *priez Dieu p^r. son ame.*

Ante incendium initio seculi XVII. mox memorandum, Ecclesia Parochialis quæ *S. Michaeli* Archangelo sacra, sita erat ad Dyliam fluvium cujus rudera & ruinæ ibidem conspiciuntur, eâque destructâ Capella *S. Antonii*, quæ

quæ ibidem ſita erat ad viam publicam, quâ Mechliniâ itur Arſcotum, converſa eſt in Eccleſiam Parochialem.

Ex Eccleſiæ hujus documentis & ejus Archivis conſtat, quod Parochialis Eccleſia igne fortuito in cineres redacta ſit per Regios milites Ao. 1606. Cum enim circa illud tempus Cœmiterium hujus Eccleſiæ in munimentum erectum foret, ne hoſtis flumen poſſet trajicere, circumcirca Eccleſiam tuguria ſtraminea pro militibus Regiis conſtructa ſunt, quæ incuriâ militum ignem concepêre, iiſque ardentibus, turris & Eccleſia igne conſumptæ ſunt.

Decimæ majores ſpectant ad Abbatiam Grimbergenſem & hujus loci Parochum, unicuique ſuus eſt decimarum diſtrictus, qui annuè mutatur & variatur; ſunt inſuper duæ minutæ decimæ, quarum una ſpectat ad Commendariam de Pitzenburch Mechliniæ, & altera quam Affligemienſem vocant, cujus tertiam partem percipit Paſtor.

D. Baro le Roy in Not. Marchion. S. R. I. Lib. III. cap. XII. agens de hoc dominio ait. „ *Keerbergen* olim *Chierberge*, deinde pergens, Poſſede-
„ runt illud ſeculo XI. *Radulphus* vir nobilis cum conjuge ſua *Giſla*, qui an-
„ no iſtius ſeculi XXXVI. *Aincurienſe Canonicorum XII. Collegium* in
„ Gallo-Brabantiâ fundarunt, quod inde poſtea Lovanium ad *S. Jacobi* ædem
„ Anno 1456. tranſlatum eſt; iſti itaque Collegio præfati conjuges poſſeſſio-
„ nibus hujus ſeculi abundantes, ſed de fructu carnis ſuæ Hæredem nul-
„ lum habentes, inter cætera contulerunt *Chierberge cum integra Eccleſia*
„ *in Comitatu Anguers*." Diploma exhibet A. Miræus in Dipl. Belg. Lib. II. Cap. XXVII. novæ edit.

Sed ſalvâ ejus veniâ fallitur; non enim videmus quomodo hæc cohæreant & verè poſſint conſiſtere. Imprimis certum eſt, quod prædictum Canonicorum Collegium nulla bona hic loci poſſideat, vel unquam poſſiderit, ne quidem hujus Eccleſiæ patronatum.

Deinde cum *Burchardus* Camerac. Epiſc. Bornhemienſem Abbatiam inopiâ laborantem, *Fulgentio* Abbati Affligemienſi ejuſque ſucceſſoribus regendam committit, ſuppreſſa *S. Auguſtini* Regulâ Ao. 1120. In eo diplomate commemorat præfatam Abbatiam *de Bornhem* cum appendenciis ſuis *Havekesdunck & Hingen cum Capellis Kereberga & Rimenham*. Hæc eſt origo Juriſpatronatus & Decimarum, quas hiſce locis Affligemienſis Abbatia a tot ſeculis habuit.

In ſpiritualibus vicus hujus pagi vulgo *ten Cruycen* (ex eo quod ibi Capella S. Crucis) ſubjectus eſt Parochiæ de Wechter cui conterminus eſt.

LEEST agri ac Provinciæ Mechlinienſis pagus, a quo diſtat ferè milliari.

Eccleſia tutelarem colit *S. Nicolaum* Epiſc. Patronatus ejus ſpectat ad Abbatiſſam Cortenbergenſem Ord. S. Bened.

Initio ſeculi XVII. hæc Eccleſia incuriâ ruſticorum igne fortuito conflagravit, cum hi ut in tuto, in eâ cum ſuis remanerent & pernoctarent propter excurſiones militum Statuum Hollandiæ. Ita annotatum vidimus in viſitationibus Antonii de Mol Archipresbyteri Diſtrictus Mechlinienſis.

Univerſa hujus pagi decima ſpectat ad præfatam Abbatiam Dono *Burchardi* Camerac. Epiſc. Ao. 1129. cujus donationis Diploma protulimus in pago de Hombeeck, cum de eo egimus.

Relicta olim fuit a præfatâ Abbatia Paſtori hujus loci tertia pars decimarum pro ſuâ portione congruâ, hanc tertiam partem retinuit uſque ad annum 1637. quando ipſi dari cœpit competentia in certâ ſummâ pecuniæ, quæ

ſenſim aucta fuit, quoad uſque anno 1650. aucta & taxata fuit ad 400. flor. annuè, quæ hactenus a prædicta Abbatia ipſi perſolvitur.

Verum Anno 1707. prætendit Paſtor hujus loci ultra ſuam portionem congruam 400. flor. annuè ſibi competere Novalia in hoc pago accreſcentia, cui Abbatia Cortenbergenſis ſeſe oppoſuit in magno Senatu, & etiamnum ea cauſa ibidem indeciſa hæret.

Cæterum *Godefridus III.* Dux Lotharingiæ & Brabantiæ, contulit anno 1150. Abbatiæ Cortenbergenſi in hoc pago & in minori Brabantiâ vulgo *Smal-Brabant* plurimas agri poſſeſſiones, prout in Chartulario hujus Abbatiæ annotatum vidimus.

LIESELE. tertio ferè milliari a Mechlinia, Præfecturæ Merchtemenſis Dominium, nuper *Guilielmi Florentii Rheni Comitis*, in cujus natis hoc Dominium perſeverat.

In Curiâ feudali Ducatus Brabantiæ de Dominiis oppignoratis & reoppignoratis, legitur *Lieſele* pertinens ad Regem & Comitem Grimbergenſem oppignoratum Anno 1558. Dominæ *Margaretæ Micault* Ao. 1638. reoppignoratum Ao. 1630. a Comite Grimbergenſi & Anno 1638. rurſum oppignoratum *D. van Watere* pro ſuo Commendatario; pretium fuit 1400. flor.

In hoc pago varii dominantur & ſua habent Prætoria; inter ea non infimum locum habet quod nuper fuit gentis de *Liefkenrode*, quod dein jure emptionis devenit ad gentiles de *Blyleven*, & nuper ſimili via emptionis ad *N. Rubens* ærarii Regii, Agri ac Provinciæ Mechlinienſis receptorem generalem. Schema hujus Prætorii nobis exhibet *Baro le Roy* in Caſtellis Nobilium Brabantiæ. Item ibidem Prætorium cum Dominio D. *N. Du Mont* ſitum viâ quâ Mechliniâ itur Teneramundam.

LIPPELO olim in Diplomatibus *Lippinglo*, medio fere itinere inter Mechliniam & Teneramundam, Præfecturæ Merchtemenſis Dominium quondam gentilium de *la Pierre*, ubi noſtra ætate *Jacobus Ferdinandus de la Pierre* Dominus de *Fay* pagi Toparcha, inſigne Prætorium condidit; quod exhibetur in Caſtellis Nobilium Brabantiæ *Baronis le Roy*. Inde per nuptias devenit ad *Philippum de Croy Marchionem de Warnecq*, atque dein per ſimiles nuptias ad *Guilielmum Florentium Rheni Comitem*, in cujus natis hoc Dominium perſeverat, conſtituit cum Maldere & Lieſele unum tribunal.

Ibidem eſt Dominium *Melis*, ſpectans ad *Joannem Guilielmum Vicecomitem d'Alvarado & Bracamonte*. &c.

Eccleſia inſcripta eſt *S. Stephano* Protomartyri, Patronatus ejus ſpectat ad Abbatem Affligemienſem, eoque jure utitur Archiepiſcopus hujus Diœceſis.

Decima eſt tripartita cujus una triens ſpectat ad præfatam Abbatiam, altera ad Parochum, & tertia ad fabricam Eccleſiæ.

LONDERZELE. tertio ferè lapide a Mechliniâ, Præfecturæ Grimbergenſis, Dominium ad Naſſovios pertinens, a morte *Guilielmi III.* Magni Britanniæ Regis Anno 1702. incertum ad quem ex Naſſoviis devolutum ſit. Inſignis & multum populoſus pagus, fuitque in eo olim nobile Prætorium Principis Naſſovii, cujus rudera & ruinæ viſuntur e regione Eccleſiæ vulgo *de Borcht*, quod in turbis Belgicis ſolo æquatum eſt. Ibidem viſitur Prætorium cum Dominio N. de *Deutegem* & *N. Vander Vecken*.

Eccleſia tutelarem colit Chriſti Martyrem *S. Chriſtophorum* ſub Patronatu Archi-

Archiepiſcopatus Mechlinienſis jure Abbatiali Affligemienſis. Hæc Abbatia a parte occidentali percipit tres quartas partes decimarum, reſtantem vero Parochus; ex alterâ parte hæc Abbatia percipit medietatem; reſtantis medietatis Paſtor habet unam tertiam, & reliquas D. de *Coninck*. Capellania *B. Mariæ* unita eſt anno 1650. Paſtoratui; onus habet ſeptem miſſas in quindenâ celebrandi.

Intra terminos hujus pagi eſt peramplum Sacellum *S. S. Crucis Domini*, nuncupatum *Mons Calvariæ* præciſè diſtans ab Eccleſiâ Parochiali, quantum mons iſte diſtabat Jeroſolymis, & intermediæ ſunt ſtationes, in quibus exhibentur Myſteria Paſſionis: Sunt in Sacello venerandæ Reliquiæ S. S. Crucis, & frequens illic populi concurſus maximè feriis ſextis. Seculo elapſo perfuncti ſunt in hac Parochiali munus Paſtorale plures inſignes ac doctrinâ conſpicui viri præclari, inter quos *Simon Servatius* S. T. D. Univerſitatis Lovanienſis, *Matthias Rosmer* Plebanus Metropolitanæ *S. Rumoldi* Mechliniæ, ibidem vitâ functus Ao. 1684. & *Cornelius Nuyts* Paſtor & Decanus Eccl. Colleg. *S. Martini* Aloſti, mortuus hoc anno 1723.

MALDERE Præfecturæ Merchtemenſis non ignobile Dominium, hodie ſpectans ad natos Rheni Comitis, uti dictum in pago Lippelo, conſtituit cum eo & Liſele unum tribunal.

In hoc pago varia Caſtra, Prætoria, & Ædificia ad voluptatem & opum oſtentationem conſpiciuntur, inter quæ eminet Prætorium de *Groenhove*, antiquum peculium a duobus ſeculis gentilium *le Cocq*, hodie ſpectans ad *Jacobum Franciſcum le Cocq* de *Humbeeck* &c. quod nobis exhibet *Baro le Roy* in Caſtellis Nobilium Brabantiæ. Item Prætorium de *Marſelaer*, Antiquum feudum gentilium de *Marſelaer* in clientela Ducis Brabantiæ, & unde nomen ſuum hæc illuſtris familia nacta eſt, a qua illud titulo emptionis ad varios devolutum eſt; nuper illud poſſedit Domina *N. Du Marteau*.

In Choro Eccleſiæ de Maldere & alibi exſtant plura Monumenta & inſcriptiones ſepulchrales Dominorum de Groenhove, & Marſelaer, quorum ſeriem hic exhibemus.

In Maldere.

Nobiliſſimi Dñi Ferdinandi Damman Toparchæ d'Oombergen, Warnois &c. qui dum matrem Gronoviæ peſte laborantem inviſit, ipſe dirâ lue correptus parente ſuperſtes moritur I^a. Julii 1602.

Et nobiliſſimi Ferdinandi le Cocq Toparchæ de la Motte, hic a teneris Regi & Religioni piè & ſtrenuè militans 300. peditum Dux in ſeditione Blavenſi apud Catalanos Catapultæ fato fungitur 19. Febr. anno 1640.

Hier voren leyt begraven Wiglius le Cocq, die ſtierf den 7. April 1564. ende Jacques le Cocq,

die

die sterf den 7. Junii 1574. kinderen van Heer Peeter le Cocq, **Heere van Groenhoven / Raedt van Vlaenderen.**

Cy gist Noble homme François le Cocq, *Escuyer Seigneur de Wulverghem, Waerde, Groenhove &c. qui trespassa le 9. Juin* 1602.

Cy gist Dame Isabella Damman, *fille ainée de Noble homme* Jean D'amman, *Seig^r. d'Oombergen &c. femme de Noble homme* François le Cocq, *Seigneur de Wulvergem Waerde, Groenhoven &c. que trespassa le* 3. 7bre. 1638 *R. I. P.*

Quarteria *Francisci le Cocq* apposita ad utrumque latus leguntur hæc.

Le Cocq Limoge, Lestoret, Casée, Sombeke dit Gortere, Volckaert, Grimberghe, d'Asche.

Wyts, Tenremonde, Borre, Bailliul, Hollebeke, Basserode dit le Prevost, Steenstraete, Lichtervelde.

Quarteria *Isabellæ Damman* leguntur hæc.

D'Amman Vaernewyck, Baenst, Utenhove, De la Ketulle, Ouredenc, La Porte, Dixmuyde.

Walbrouc, Arsele, Siveville, Wailly, Block, Varnewyck, Cleuterin, Lyessals.

Mechliniæ in Ecclesiâ *D. Petri* in Sacello B. M. V.

Sepulture de Mess. Balduin le Cocq, *fils de Hugues, Seigneur de la Motte, Broyaert, Groenhoven, & de Winterpoele en son temps Conseiller & Procureur de sa Ma^té. en son grand Conseil a Malines qui trespassa le* 25. *jour d'Avril* 1558.

Et Damoiselle de Gortere *alias van Sombeke fille Joannis & de Damoiselle Catherine van Grimberghen alias*

alias van Asſche ſa compaigne que treſpaſſa le 26. *May* 1556. *priés pour les ames.*

Quarteria.

Le Cocq, Limoge, Leſtoret, Caſſée. De Gortere alias van Sombeke, Volckaerts, Grimbergen alias van Asſche, vander Eycken.

Gandavi in Eccleſiâ Cathedrali S. Bavonis in Capella *S. Annæ* e regione altaris, humi exſtat ſequens Epitaphium.

Cy giſt Noble homme Bauldüin le Cocq, *Eſc^r. en ſon vivant Sieur de Wulverghem, Groenhoven, La Motte, Beaurepair &c. Capitaine d'une Compaignie Infanterien pour le ſervice de ſa Ma^té. lequel treſpaſſa le* 10. *de May* 1597. *Et Dame Françoiſe de la* Kethulle *en ſon vivant Dame de Selſaet & Averie ſa femme, la quelle treſpaſſa le* 16. *de Sept.* 1596. *priés Dieu.*

Quarteria.

Le Cocq, Gortere, Wyts, Hollebeke, Kethulle, Loveuſes, Deurnaghel, Gracht.

Ibidem Gandavi in Eccleſiâ S. Nicolai & Collegiatâ S. Pharaildis juxta ſummum altare.

Cy giſt Noble homme Pierre le Cocq, *Eſcuier en ſon vivant S^r. de Wulverghem, Groenhove &c. Conſeiller ordinaire de ſa Ma^té. au Conſeil en Flan̄. leſquel treſpaſſa le XVI. jour du mois d'Avril en l'an* 1593. *& Ma^le. Catherine de Wyts en ſon vivant Dame de Waerde ſa femme la quelle treſpaſſa le V. du mois d'Avril, en l'an* 1577. *priés Dieu pour leurs ames.*

Quarteria.

Le Cocq, l'Eſtorret, Gortere, Grimberghe, d'Wyts, Borre, Hollebeque, Steenſtraete.

In Choro Eccleſiæ de Maldere viſitur humi in ſaxo cæruleo ſequens inſcriptio ſepulchralis.

Hier legt begraven Jan van Marſelaere, **Heere van Opdorp/eñ Jouffrauw** Joanne Shongen **ſyn Wyf/ ſterf**

sterf Ao. XIIII^C. LXXVII. den XXVI. dagh in April. Ende Adriaen haeren beyden sone/ stierf int selve jaer den VI. dagh in Mey. Bidt voor de Sielen.

Ibidem ante altare *B. Mariæ*.

Hier licht begraven Vrauwe Joanne Pipenpois Wettige gesellinne Laureys van Assche, Heere van Opdorp/ en Clais Pipenpoy synen Neve.

Cætera oblitterata sunt.

In Ecclesia pagi de Merchtem in sepulchrali lapide humi extat sequens inscriptio.

Majorum memoriæ, Nepotumque imitationi.

Nobili strenuo ac spectabili viro *D. Wilhelmo de Marselaer*, *Ægidii F.* Domino de *Opdorpe*, arcis civitatis Ostiensis tempore *Adriani VI. Pont. Max.* Castellano, ob solertiam, fidem, rerumque agendarum experientiam, publicè privatimque laudatiss. *Hadrianus de Marselaer* eidem Principi quoad vixit a cubiculis secretis, fratri suo desiderio & lacrymis funerato P. C. decessit ex hac vitâ anno Christian. CIƆ. IƆ. XLIIII. dum vixisset annos propè LIV. humanarum miseriarum memor.

In Ephemeribus Cameræ rationum Brabantiæ conscriptis de Dominiis oppignoratis & reoppignoratis legitur *Maldere*, & *Lippelo* Oppignoratum die 1. Augusti 1620. Comiti Grimbergensi, pretiique caput fuisse 4600. flor. & reoppignoratum Ao. 1638. Joanni de Burnez Secretario viduæ & Comitissæ Grimbergensi, quibus adhuc accesserunt 5500. flor.

Ecclesia de Maldere tutelarem colit *S. Amandum* Tungr. Episc. Ejus patronatus est Archiep. Mechl. uti Abbatis Affligemiensis.

Majorum decimarum possessores sunt præfata Abbatia pro partibus IV., Ecclesia pro parte unâ & Parochus pro restante parte alterâ, & ita in sex divisa est manipulos.

In hac Parochiali est Capellania *B. Mariæ* annexa Pastoratui ad sustentationem Vicepastoris.

Hujus Parochialis in spiritualibus est appendix pagus & Dominium de *Opdorp*, olim *Oppendorp*. Ditionis Bornhemiensis, incolæ qui ibi nascuntur aut moriuntur in Ecclesiâ de Maldere (quæ ipsis Parochialis est) baptisantur

ſantur aut ſepeliuntur; ideoque incolæ Opdorpiani dicuntur vivi Flandri, & mortui Brabanti. Gaudent incolæ de Opdorp, magnâ immunitate in publicis oneribus & perfugio, caſu delinquentes & ære alieno oppreſſi, fruuntur etiam immunitate omnium publicorum onerum & exactionum, quæ perſonas, res, & jumenta inhabitantium ſpectant, quod *Guido* Comes Flandriæ Anno 1258. *Wilhelmo de Grimberghes* Domino de *Aske* & ejus Hæredibus indulſit. Hoc Privilegio incolæ hujus loci ſeſe publicis oneribus & exactionibus hactenus ſe ſubduxerunt. Diploma recitat A. Miræus in Donat. Belg. lib. I. cap. 114. novæ edit. Hoc item Diplomate idem Comes donat Dominium Opdorpii præfato *Wilhelmo* de Grimberghes Domino de *Aske* pro fideli præfati Comitis ſervitio.

Marſelarii cum Grimberganis affinitate contracta, longo annorum tractu Toparchiam de Opdorp poſſederunt: *Gerardus* ſiquidem de *Marſelaer* per nuptias cum *Eliſabetha de Grimberghes* filia *Guilielmi de Grimberghes* Domini de Aſſche hoc Dominium *Marſelariis* attulit, in quâ ſtirpe hactenus perſeverat qui modo *Michael Hyacinthus de Marſelaer* Baro de Perck &c.

Hæc Toparchia de Opdorp celeberrimum habet forum annuum, in quo omnis generis merces & magna copia equi, feriâ 2a. poſt Dominicam Feſti Apoſtolorum *Petri & Pauli* undequaque liberè inferuntur, venientibus eo mercatoribus ex locis longè diſſitis tam ex Brabantiâ, quam Flandriâ, Galliâ, &c. Toparchia hæc Caſtellum ſeu domum prætoriam habet a *Marſelariis*, qui hîc principantur olim conditum.

Eſt in hoc Dominio Sacellum *B. Mariæ* Virg. ſacrum, cujus fabrica notabiles habet proventus, eſt in eo erecta Capellania, & Capellanus hyemali tempore diebus ſacris ibidem divina peragit.

Cæterum *D. Lindanus* profert ſequens Diploma Lib. 1. Cap. 6. N. 79. quo *Robertus de Grimberghes* Dominus de *Aſca* & ejus uxor totalem decimam quam habet in Opdorp confert in Eleemoſynum Abbatiæ *S. Bernardi* ad Scaldim Anno 1292. & vendiderunt iiſdem quintum manipulum. En Diploma.

„ *Robertus de Grimbergis* Dominus de *Aſca* cum *Maria* uxore, dederunt ob remedium animarum ſuarum, & animarum patrum & matrum prædeceſſorumque, ac amicorum ſuorum, totalem decimam ſuam quam habebant, vel quocumque modo poſtmodum habere poterant apud Opdorp; cum omni jure, quod illis in eam competiit, viris religioſis Abbati & Conventui Monaſterii loci *S. Bernardi* Ciſtercienſis Ordinis, Cameracenſis Diœceſis, in veram & puram eleemoſynam, donatione inter vivos: & vendiderunt quintum manipulum, in eodem pago; nihil retinentes, excepto alto Dominio Juſticiæ ſuæ. Actum anno Domini milleſimo ducenteſimo nonageſimo ſecundo."

MELSBROECK olim *Meltbruck & Meldenbroeck* pagus juxta agrum Vilvordienſem, non procul ad eo oppido ſitus, & inſigni Prætorio inſtructus, ſubcenſetur Præfecturæ Campenhoutanæ: Ejus Dominium viâ emptionis abſolutæ a *Philippo IV.* Hiſp. Rege tranſiit in gentem de *Loquengien* anno 1643. die 15. Novembris. In Baronatum erectum eſt ab eodem Rege 1659. die 17. Martii in gratiam *Caroli de Loquengien*, in quâ ſtirpe hactenus perſeverat. *Erectum in Baronatum.*

Bruxellis apud Brigittinas humi in lapide ſepulchrali exſtat ſequens inſcriptio.

Monumentum Illuſtrium conjugum *Caroli de Loquengien* Baronis de Melsbroeck defuncti XIV. Octobris 1670.

Ac *Mariæ Middelton*, quæ deceſſit XVIII. Septembris 1664. Et poſterorum.

Requieſcant in pace.

Eccleſia tutelarem colit *S. Martinum* Turonenſem Epiſc. ad Paſtorale munus nominat Capitulum *S. S. Michaelis & Gudulæ* Brux. quod jus acquiſivit Anno 1134. dono *Liettardi* Camerac. Epiſc. Diploma exhibet A. Miræus in Cod. Piar. Donat. Cap. 89. novæ edit. ut ſequitur.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Littardus gratiâ Dei Cameracenſis Epiſcopus tam futuris quàm præſentibus in perpetuum.

Bonorum juſta petitio cum ſit exaudienda, & per temporalia bona æternalia promerenda, petitioni bonorum honeſtum duxi acquieſcere, & pro æternalibus quædam mea temporalia dimittere. Altare ſiquidem, quod eſt in *Meltbruck*, omni perſonatu liberum, tradidi *Brucſellæ* in oratorio S. Michaelis Archangeli, & glorioſæ Virginis Gudilæ quieſcentis ibidem, abſque perſonarum mutatione, in perpetuum pro mea ſalute, Canonicorum XIV. ibidem famulantium ſatisfaciens petitioni: ne tamen reditus Cameracenſis Eccleſiæ imminueretur, excepi.

Ut autem quod feci ratum permaneret, & Congregatio prædicta pacificè altare obtineret, banno confirmavi, & ſub anathemate, ne aliquis ad hoc conturbandum vel ſubvertendum exurgeret, interdixi. Hujus facti teſtium nomina ſubſignavimus.

Signum Theoderici Archidiaconi.
S. Gerardi Archidiaconi.
S. Balduini Decani.
S. Alexandri Decani.
S. Movini.
S. Mionis magiſtri.
S. Gualteri magiſtri.
S. Guilelmi Sacerdotis.
S. Fromoldi Sacerdotis.
S. Gualteri Capellani.

1134. Hoc autem actum eſt Brucsellæ anno Dominicæ Incarnationis MCXXXIV, Indictione X, anno Præſulatûs Domini Littardi III. Godefrido Duce fines Lotharingiæ obtinente & Lothario imperante.

Ego Guirenbaldus Cancellarius ſubſcripſi.

Decima eſt tripartita, cujus duæ trientes ſpectant ad præfatum Capitulum, & altera triens eſt Parochi.

In hac Parochiali eſt Capellania *S. Martini* incorporata Paſtoratui cum onere quinque miſſarum in quindenâ, item fundatio pro miſſa matutinali, ſed inſufficiens. Reliquiæ ibidem SS. Crucis.

MUYSEN olim *Muſines* Agri Mechlinienſis, ejuſque Provinciæ pagus, a quâ urbe diſtat medio milliari, viâ quâ itur Lovanium. Locus eſt miræ antiquitatis, protendit ſe latè ad alteram Dyliæ ripam, quæ eam interſecat.

I. B. Gramaye in ſuis Antiq. Mechl. refert: „ quod ſit antiquitate etiam „ celebris; ſi vera referunt memoriæ veteres, idolum hîc a popularibus cul- „ tum

„ tum a *B. Lamberto* everſum, ſacellumque (quod *D. Lamberti* titulo „ poſtea notum) ſupererat, adhuc anno 1501. reſtitutum ". Imo eundem ſanctum Muſenis Idolum evertiſſe volunt, ejectiſque idololatris, Clericos ſeu Canonicos ſubſtituiſſe, qui deinde *S. Rumoldo* ſeſe aggregaverint.

Eccleſia dicata eſt *S. Lamberto* Tungr. Epiſc. in memoriam quod incolæ ab idolorum cultu ab eodem ſint converſi. Patronatus ejus ſpectat ad Capitulum Metropolitanum *D. Rumoldi*. Decima ſpectat ad idem Capitulum & Parochum.

Olim huic Parochiali unita fuit *Hanswika* quæ Eccleſia etiam erat Parochialis, ſita viâ ferè mediâ inter civitatem Mechlinienſem, & hujus Eccleſiæ pagum, in quâ *Guilielmus van Horen* Canonicus, Scholaſticus Mechlinienſis & Paſtor utriuſque loci, *Scholares D. Auguſtini* Leeuwis evocatos anno 1288. inſtituit & hanc Parochialem Hanſwicanam cum conſenſu Capituli & *Wilhelmi* Camerac. Epiſc. eis dein conceſſit, qui deinde everſo eorum Cœnobio & Eccleſia per turbas Belgicas in Urbem ſe receperunt, uti in Mechliniâ fuſè diximus.

Ante vaſtitatem Belgicam ſeculi XVI. juxta Eccleſiam Parochialem de Muyſen, ſtetit etiam Prioratus Virginum Ord. Ciſter. quæ deſtructo & vaſtato a militibus eorum Cœnobio in iiſdem turbis Belgicis, in Urbem ſe recipere coactæ ſunt, in quâ dein ſedem ſtabilem fixêre uti in Mechliniâ cum illud Cœnobium ibidem deſcripſimus pluribus diximus.

NEDEROCKERSEEL. latinè *Ockerſelia inferior*. Præfecturæ Campenhoutanæ pagus, primo lapide cum dimidio a Lovanio. Hoc Dominium poſtquam a *Tſerclaſiis*, *Marſelariis* & aliis longo temporis tractu jure pignoratitio poſſeſſum fuerat, acquiſivit titulo emptionis abſolutæ a *Philippo IV*. Hiſp. Rege anno 1644. die 15. Martii *Philippus Lambrechts*; pretium fuit 4000. flor.

Abbatia *S. Michaelis* Antverpiæ Ord. Præmonſt. hic loci habet amplum Dominium & juriſdictionem, ac jus ponendi Majorem & VII. ſcabinos dono *Joannis I*. Ducis Brabantiæ Ao. 1290. poſſidetque inſigne Prætorium & Curiam cenſualem.

Eccleſia quæ *S. Stephano* Proto-Martyri ſacra eſt, adminiſtratur per Canonicos præfatæ Abbatiæ, quæ hîc Curionem e gremio ſuo conſtituit, qui ex decimis hujus pagi quas levat hæc Abbatia ſuam annuè percipit portionem congruam.

Abbatia Cortenbergenſis habet certum inibi diſtrictum decimarum.

Spectavit olim res ſacra hujus Eccleſiæ ad Capitulum Soigniacenſe in Hannoniâ, quod dein tranſcripſit ſuum jus Patronatus & decimas hujus pagi præfatæ Abbatiæ. Hæc eſt origo juris quo præfata Abbatia adminiſtrat hanc curam Paſtoralem. Hæc extraximus ex antiquo manuſcripto Codice Epiſcopatus Cameracenſis qui apud nos exſtat, & in quo inter cætera leguntur.

Hockenſele inferior Patronus Capitulum Soigniacenſe.

Cap. *B. M.* ibid.

Cap. *S. Michaelis in Laere*.

Capellaniæ *S. Georgii* & *S. Catharinæ* incorporatæ ſunt Curæ Paſtorali, gravatæ tribus ſacris hebdommadatim. Sunt inſuper in hac Eccleſia Cap. S. Antonii Cap. S. S. Trinitatis in *Laere*, item fundatio miſſæ hebdommadalis. Patronatus trium primarum Capell. ſpectat ad præfatum Abbatem,

ad quartam præſentat D. Cenſualis in *Laere*, eſtque Beneficium Caſtrale exigui valoris erectum in Caſtro Præfati Abbatis.

PERCK, Præfecturæ Campenhoutanæ, Dominium olim familiæ de *Wavere*, inde anno 1439. per nuptias *Catharinæ de Wavere* Dominæ de Perck & Elewyt &c. filiæ Domini de *Wavere*, qui filius erat legitimus filii naturalis Brabantiæ Ducis *Joannis*, cum *Joanne de Bernaige* Milite Domino de Mouwe in illam ſtirpem tranſlatum eſt, a quâ dein per ſimiles nuptias *Margaretæ de Bernaige* cum *Frederico de Marſelaer* Equite, ad hanc familiam devenit, in quâ hactenus permanſit, quæ ibidem inſigne habet prætorium, cujus ſchema exhibetur in Caſtellis Nobilium Brabantiæ Baronis *le Roy*. Hodie illud Dominium poſſidet *Michael Hyacinthus de Marſelaer* Dominus de Opdorp, per mortem ſui cognati *Joſèphi de Marſelaer* cujus inveſtituram adiit Anno 1718.

Hujus & proximi pagi de Eelewyt duobus quidem templis, ſed unico dumtaxat feudo, una Præturâ, uno ſimul junctum Magiſtratus Collegio conſtat. *Erectum in Baronatum.* Erectum eſt hoc Dominium in Baronatum a *Philippo IV.* Hiſp. Rege die 5. Maji anno 1659. in gratiam *Frederici de Marſelaer* Equitis, Parchæ Domini &c. Vide de hoc Dominio latius in Jurisprudentia Heroica pag. 321.

Bruxellis in Choro Eccleſiæ Parochialis S. Nicolai legitur ſequens Epitaphium.

Hier in de Choor liet begraven Heer Jan van Baronaige, **Heere van Wouwe / Opck / Herseaux / Perck ende Elewyt / ende Vrauwe** Catherine van Wavere **syne geselnede / ende heeft den sone der voorschreven Heer** Jan **gefondeert een jaergetyde in den jaere ons Heeren** M. CCCCC. XII. **Bidt voor de Zielen.**

In Choro Eccleſiæ Parochialis de Perck viſitur inſigne marmoreum Mauſolæum Præfati *Frederici de Marſelaer* & *Margaretæ de Bernaige* uxoris ſuæ cum hac Epigraphe.

Æternitati S. Omnipotentis miſericordia, Gratia Virginis, quæ genitrix vitæ eſt, primævæ neſcia labis, ſuffragiis *SS. Franciſci* & *Claræ*, *Ignatii* & *Thereſiæ* piorum precibus, ſub hoc marmore quieſcens poſt mortalis occaſum, immortalis vitæ ortum exſpectat.

FREDERICUS DE MARSELAER.

Eques auratus, Illuſtri a centum luſtris lare Toparcha liberi Dominii de Opdorp, Principibus & populo cha-

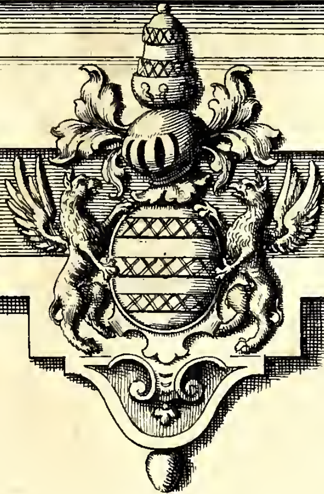
D. O. M.

ILLUSTRI MAGNANIMO, FORTI D: GUIL: DE
BARONAIGE TOPARCHÆ DE PERCQ, ELEWYT,
HARZEAUX, OYCKE &c.a QUI MULTA UT
STRENUE GESSIT PACIS ARISQUE A°. 1622. CIS
DEMERAM HOSTILI IGNE & UT PRESSAS PERCKUM
VILVORDIAMQUE VENATORUM & AGRICOLARUM MANU
FELICITER DEFENDIT. 8a JUNY 1626 CÆLIS RECEPTO

DOMINUS FREDERICUS DE MARSELAER EQUES,
CUM DOMINA MARGARETA DE BARONAIGE
CONJUGE HÆREDE

H: M: PP:

D. Coster Sculp:

charus, qui post septimum Urbis Bruxellæ Consulatum, nec non publica alia gesta munia; post discussam obeundæ apud Deum hominesque

LEGATIONIS FORMAM.

Supremam suscepturus, in Cælum ut proficisceretur expeditius, hic sarcinam deposuit mortalitatis, juxta dignissimam casti thori conjugem

MARGARETAM DE BERNAIGE.

Ex Baronibus de Wesemall', Lecke, Bautershem, Dominis de Wavre, Parck, Elewyt, quæ prematuro cedens fato antecesserat XX. Julii anno M. D. C. XLVI. ipse subsecutus VII. Novemb. anno M. D. C. LXX.

O homo imago Dei, terræ vapor, Umbra, putredo,
Summa boni & voti est, nosse & amare Deum.

Ecclesia inscripta est *B. Mariæ* Virg. Deiparæ. Patronatus olim spectavit ad Thesaurarium Metropolitanæ Cameracensis; quæ dignitas cum anno 1603. extincta est, & bona applicata Fabricæ præfatæ Metropolitanæ jus Patronatus devolutum ad Archiepiscopum hujus Sedis.

Decima pars, quæ erat olim Thesaurarii, applicatur Fabricæ præfatæ Metropolitanæ, quæ majores Decimæ vocantur, reliqua earum pars pertinet ad Parochum cum Novalibus, cui insuper in supplementum portionis congruæ solvuntur annuè ex decimis præfatæ Fabricæ 80. flor.

Item partem earum decimarum possidet Toparcha hujus loci & de Melsbroeck. In hac Parochiali visitur Miraculosa Deiparæ imago, quæ ab antiquissimo tempore in maximâ fidelium fuit veneratione, ob continua miraculorum beneficia, quæ jugiter ab eâ promanarunt, neque hodiedum omnino cessant, unde magnus etiamnum populorum ad eam confluxus, feriâ præsertim tertia post Pentecosten, quâ die imago solemniter solet circumferri.

Invocatur autem præcipuè contra Herniæ malum, cui quasi certum & stabile hîc remedium, prout etiam pueris incurabili afflictione corporis laborantibus.

In hac Parochiali erectæ sunt duæ Capellaniæ, quarum una est *B. M. V.* cui incumbit onus Missæ matutinalis diebus sacris, & trium aliarum hebdommadatim, altera *S. Nicolai*, cum onere unius Sacri per hebdommadam.

PUERS antiquitus *Puderse*, amœnus & multum populosus, ac vastæ extensionis pagus, sub præfecturâ Capellensi, & in minori Brabantia situs vulgo *Smal-Brabant*.

Hoc Dominium olim fuit Abbatiæ *S. Cornelii* Judensis Ord. S. Bened. propè Aquisgranum, quod dein titulo emptionis a *Raqualdo* ejus loci Abba-

te acquisivit *Godefridus de Perwes*, cujus vidua *Felicitas* Domina de Hoboken illud tabulis venditionis transcripsit anno 1278. Abbati & Monasterio *S. Bernardi* ad Scaldim cum omnibus juribus, justitiis, terragiis, Ratiociniis, Homagiis, Reliviis & aliis bonis quæ hîc loci possidebat, cujus venditionis tabulas profert *C. Butkens* in suis Probationibus Trophæis Brabanticis pag. 230. & A. Miræus in Not. Eccl. Belg. Cap. CXCVI. quarum hic est tenor.

„ Universis præsentes litteras inspecturis *Felicitas* dicta *Perweis*, Domina de Hoboke, relicta vidua *Godefridi de Perweis* salutem. Noverit universitas vestra, quod nos bona, quæ ab Abbate & Conventu *S. Cornelii* Judensis justo titulo acquisivimus in territorio de *Puderse* vendidimus Abbati & Conventui *S. Bernardi* Cisterciensis Ordinis. Actum M. CC. LXXVIII.

Prædicta Domina dedit insuper huic Abbatiæ totam decimam suam, quam in hoc pago possidebat, & ideo merito hujus Abbatiæ fundatoribus annumeratur. Præfata Abbatia possidet in hoc pago ingentia rura, & plurima opima prædia.

Ecclesia quæ multum insignis est, tutelarem colit *S. Petrum* Apostolorum principem. Patronatus Curæ Pastoralis est Archiepisc. Mechl. uti Abbatis Affligemiensis.

Decima est tripartita, cujus duæ trientes spectant ad præfatam Abbatiam *S. Bernardi*, reliqua triens ad dictam Abbatiam Affligemiensem, & a præfatis decimatoribus solvitur annuè Parocho competentia 500. flor.

Intra limites hujus pagi in Vico *Calfoort* stetit Patrum memoria *Hospitale*, cujus adhuc hodie exstant domus & ædificia, quæ domus incolitur a Sacellano, qui ibidem divina peragit in insigni Capellâ Deiparæ sacrâ, huic Hospitali contigua, nostrâ memoria ibidem exstructa, qui Sacellanus tenetur ad quinque missas hebdommadatim. Solemnis fit ad eam Capellam peregrinatio maximè Dominica post Assumptionem Deiparæ durante per octiduum & toto anni tempore, quæ pro febricitantibus potissimum invisitur, a quibus autem & quo tempore fundatum & exstructum sit hoc Hospitale hactenus indagare non potuimus.

Hujus Hospitalis bona & census e mortuis Monialibus initio seculi XVII. applicata sunt, & accesserunt sub certo onere seminario Archiepiscopali Mechliniensi.

Ad limites hujus pagi in confinio Flandriæ Bornhemium & *S. Amandum* versus, est Dominium de *Oppuers*, Præfecturæ Merchtemensis, quod olim fuit peculium stirpis *Vander Meeren* a qua jure retractus obtinuit *Wal-Burgis vander AA*, *Philippi & Claræ de Barres* filia, quæ juncta *Judoco Snoy*, ei hoc Dominium attulit, in qua stirpe hodie perseverat, quod in gratiam *Joannis Caroli Snoy* anno 1664. a *Philippo IV.* Hisp. Rege erectum est in Baronatum.

Erectum in Baronatum.

Intra fines etiam hujus pagi est vicus *Eyckevliet* ubi Sacellum *D. Lamberto* sacrum, quod per Capellanum in eo sacris operantem deservitur, a quo non procul, possidet præfata Abbatia *S. Bernardi* Castellum spectabile, quod vocatur *Coolhem*, cum villa & plurimis agri possessionibus annexis, quod Religiosi hujus Abbatiæ incoluerunt, cum per nefarios quosdam anno 1582. tota Abbatia in cineres abiit, quo illud Castellum in Cœnobii formam adaptarunt, ibique hæserunt usque ad annum 1616. cum ad flebiles sui Monasterii ruinas reversi sunt: est in hoc Castello Sacellum *S. Bernardi*, in quo sacræ ejus Reliquiæ asservantur, magnoque concursu honorantur, præsertim in festo hujus Divi.

PUE-

PUETY vel *Peuty*, Districtus Campenhoutani, pagus in viciniâ oppidi Vilvordiensis, a variis pridem jure pignoratitio Dominium hoc fuit possessum. Verum anno 1643. die 28. Novemb. absolutæ venditionis titulo a *Philippo IV.* Hisp. Rege devenit ad Dominam de *Zelem*: Hodie hoc Dominium possidet *Claudius Eugenius Bodequin* summus Prætor Præfecturæ Vilvordiensis.

Ecclesia sacra est *S. Martino* Turon. Episc. Patronatus illius est Archiepiscopi jure Ordinarii.

Decimarum varii sunt participes; uti Abbatia Cameræ Ord. Cisterc. propè Bruxellam, Collegium Viglii Lovanii, Capitulum Metropolitanum Cameracense & Parochus, ad quem solum spectant Decimæ novales, cui insuper in supplementum competentiæ annuè solvuntur a præfatis decimatoribus 90. flor.

In hujus Parochialis Ecclesiâ fundata est Capellania animarum incorporata Pastoratui, quæ gravata est tribus sacris hebdommadatim, est & alia fundatio missæ hebdommadalis.

Colitur in hac Parochiali magnâ populi devotione & accursu *S. Leonardus Mart.* & ad eum hic fit plurima peregrinatio, pro cujusvis corporis infirmitatibus.

In hoc pago quondam stetit Monasterium Monialium Carmelitarum, vulgo *ten Troost*, quod propter motus bellorum & Monialibus non uno loco profugis, circa annum 1586. in Vilvordiam se recepit, ubi illud hodiè florescit & viget, ac Deiparæ Virginis miraculis & prodigiis celebris imago est, quæ a peregrinantibus eo voti causa multum invisitur, uti suo loco dicetur in Vilvordiâ.

PUTTE olim *Wavera S. Nicolai*, Districtus Arculani, Municipium celebre, altero lapide a Mechliniâ, pagus notabilis & vastæ extensionis.

Porro hallucinatur Jurisprudentiæ Heroicæ Auctor, dum refert in hoc pago esse Curiam *Besseranam*, vulgo *het Hof van Bessere*, cum illa sita sit & exerceatur in extremitate pagi de Boenheyde ad Pontem vulgo de *Pas-Brugge* uti suo loco diximus, cum hunc pagum ante descripsimus.

Hoc Dominium de *Putte* superioribus seculis longo temporis tractu *Bertholdorum* Mechliniæ & alibi dominantium vetus fuit peculium, acquisivit tandem a *Philippo IV.* Hisp. Rege titulo emptionis absolutæ anno 1650. die 4. Martii *Theodorus vander Nath*; pretium fuit 11100. flor. a quo emit anno 1660. *Antonius Ferdinandus*, *Gerardi de Brouckhoven* Toparchæ de Bergheyck, Westerhoven & de Rithoven filius, in cujus gratiam anno 1664. die IV. Aprilis ab eodem Rege in Baronatum erectum est, in quâ stirpe hactenus permansit. *Erectum in Baronatum.*

Quoad rem sacram Ecclesiæ tutelaris est *S. Nicolaus* Episc. & Pastorale munus confertur per Archiepiscopum hujus Diœcesis.

Decimarum participes sunt Archiepiscopus Cameracensis, & Capitulum ejus Metropolitanum, item Commendator in Pitzenburch Mechliniæ & Parochus, cui in Supplementum Competentiæ a prioribus decimatoribus annuè solvuntur 290. flor. Commendaria de Pitzenburch acquisivit hanc decimam titulo emptionis Ao. 1314. a *Geldolpho Meerte*, quam ille pridem emerat anno 1304. ab *Henrico Bertholdo* Domino de Duffel, cujus emptionis tabulas profert *Baro le Roy* in Notitia Marchionatus S. R. I. Lib. IV. cap. IV.

Intra limites hujus pagi quadrante horæ a Parochiali eſt ſacellum Virg. Deiparæ ſacrum, in qua diebus Sabbatinis divina celebrantur, eſt & minus Sacellum *S. Nicolai* eo loco, in quo ante turbas Belgicas ſtetit Eccleſia Parochialis.

QUAREBBE. præfecturæ Vilvordienſis Dominium, proximè conterminum pago de Erps, a quo diſtat vix horæ quadrante, ſpectans ad Illuſtrem familiam de *Boiſſchot*, cum quo conſtituit unum tribunal. Olim hoc dominium longo temporis tractu cognomen dedit Equeſtri familiæ de *Quaderebbe*, cujus Heroes in Hiſtoriis noſtratium celeberrimi, viſuntur eorum monumenta Lovanii in Choris *D. Jacobi*, ac Beginaſio.

Eccleſia inſcripta eſt *S. Petro* Apoſtolorum principi, ejus Patronatum gerit Abbatiſſa Cortenbergenſis, ex dono *Odonis* Cameracenſis Epiſc. anno 1110. cujus donationis Diploma proferam in pago de Cortenberge, prout illud excepimus ex Chartulario præfatæ Abbatiæ.

Duæ partes decimarum ſpectant ad Baronem de *Pellenbergh* de gente *Wiſſenkercke*, qui hodie jure uxorio *Melchior Joſephus de Villegas* Baro de *Hovorſt*, qui inſuper inibi habet plures agri poſſeſſiones: Tertia decimarum pars ſpectat ad Parochum cum novalibus, Abbatia Cortenbergenſis habet exiguum diſtrictum decimarum.

Hæc Cura Paſtoralis longo annorum ſpatio ſolebat adminiſtrari per Paſtorem de Erps; at nuper proprium ſuum nacta eſt Parochum, prout ante habuit.

Sunt in hac Parochiali erectæ duæ Capellaniæ una *B. M. V.* altera *S. Catharinæ*, earumque patronatus ſpectat ad Dominum Curiæ Cenſualis *Ter Brugghe*.

RAMSDONCK olim *Rameſdum, dein Ramdorp & Rameldonck*, Præfecturæ Capellenſis, cui pago multum vicinus eſt.

Hoc Dominium anno 1559. jure pignoratitio a Rege obtinuit *Bernardus de Merode*, dein *Philibertus de Mol*, tandem a Rege eodem jure illud anno 1626. obtinuit *Joannes de Bertholt*. Hodie viâ emptionis illud poſſident cum Capella gentiles de *Beughem* Patricii Bruxellenſes. Vide plura ſupra in pago de Capelle. Conſtituit cum præfato Capelle unum tribunal, pars tamen hujus pagi ad Naſſovios ſpectat & ſubcenſetur pago de Londerſeel.

In ſacris Eccleſia Patronum colit *S. Martinum Turon.* Epiſc. Parochum habet ex Canonicis Abbatiæ Grimbergenſis, ad quam ab antiquo attinet Cura Paſtoralis, & memoratur in Diplomate quo *Lietardus* Cameracenſis Epiſcopus anno 1132. Grimberganum Monaſterium, quod *Arnulphus* cum fratre ſuo *Gerardo S. Norberto* ejuſque ſodalibus tradidit & confirmavit ſub nomine *Rameſdum*.

Medietas Decimarum ſpectat ad præfatam Abbatiam in locis ubi recipit cenſus: Altera medietas ſpectat ad Parochum, in reliquis autem agris duæ partes decimarum ſpectant ad Toparcham, & reſtans ad præfatam Abbatiam.

RUYSBROECK, Diſtrictus Capellenſis, pagus ad ſiniſtram Rupelæ fluvii. Dominium hoc cum vicino pago de Willebroeck circa medium præcedentis ſeculi Marchio *S. Martini* vendidit *Joanni Helman*, *Petri & Mariæ vander Meeren* filio, in quâ familiâ perſeverat, qui modo *Philippus Hyacinthus Helman* Baro de Willebroeck.

Ec-

Ecclesia Parochialis, quæ Virgini *Mariæ* sacra est, administratur per Canonicos Abbatiæ Grimbergensis Ord. Præmonst.

I. B. Gramaye in Antiq. Belg. & in Bruxella pag. 30. novæ edit. refert quo modo *Alardus* Cameracensis Episcopus, assignavit sororibus in *Novo Sarto* hodie vulgo *Nieuwenrode* circa annum 1177. Altare de *Ruysbroka*, quod erat Virginum Ord. Præmonst. Cœnobium intra primum a Grimberga lapidem, quod paulo post emortuis monialibus desiit, & in quorum bonis successit Abbatia præfata Grimbergensis.

Decima est tripartita, quarum duas tertias percipit Toparcha, & altera restans est Parochi ex cessione præfati Abbatis.

Sub hac Parochia est Sacellum *S. Catharinæ*; & Capellania istic erecta cum onere duarum missarum hebdommadatim, unita est Pastoratui.

RYMENAM Districtus Arculani primo lapide cum dimidio a Mechliniâ ad Dyliam fluvium, qui eam intersecat. Hujus pagi Dominium a variis jure pignoratitio fuit possessum. Reoppigneratum fuit a Rege die 7. Augusti anno 1626. *Joanni de la Faille*; pretium fuit 12000. flor. Tandem titulo emptionis absolutæ illud acquisivit a *Philippo IV.* Hisp. Rege anno 1644. die 22. Decemb. *Jacobus de Brouxelles* Vicecomes de Dormael; pretium fuit 13000. flor. A quâ familiâ viâ emptionis Anno 1697. devenit ad *Danielem Cuypers*, Dominum de Muyselbroeck, Zuttingem &c. Graphiarium Urbis Mechliniensis.

In hoc pago ad alteram Dyliæ partem est vetus Castellum de Hollaecken, annexum habens insigne dominium, Feudalitio jure dependens a Curiâ feudali Mechliniensis territorii.

Spectavit initio seculi XVII. hoc Dominium de Hollaecken ad *Christophorum de Medina-Montoia* Equitum *D. Jacobi*, a Consiliis belli & Magistri campi Generalis in Belgio locum tenentem, qui ductâ *Franciscâ Colomâ*, *Joannis Francisci de Coloma* primi Comitis Bornhemiensis amitâ, improles periit in conflictu d'Aveinensi die 20. Maji anno 1635. hic testamento suo quod condidit 24. Maji 1632. legavit centum & triginta octo millia florenorum in pios usus annuatim distribuendorum.

Post hujus obitum Dominium de Hollaecken pervenit emptionis titulo ad Hieronymum de Mayere Dominum de Sombeke; inde eodem jure emptionis ad gentem de Caluart, & per nuptias ad *d'Origone*; in quâ stirpe hactenus permansit. Schema hujus Castelli exhibetur in Castellis Nobilium Brabantiæ Baronis *le Roy*.

In hoc pago exstat præterea Dominium de *Calstre*, quod a gente de Calstris patriciâ Lovaniensi insignia & nomen habet. Castro instructum olim, cujus nunc vix rudera & fossarum vestigia supersunt, vel ex eo etiam nobile quod principio seculi elapsi refectâ ibidem olla numismatibus æneis Constantini & Constantis Imperatoris reperta sit. Pertinet illud hodie ex avitâ successione ad *Philippum-Franciscum Petrum Roose* Baronem Leeuwæ *Sti. Petri* &c.

Ecclesia tutelarem colit *S. Martinum* Tungr. Episc. Patronatus est Archiepiscopi uti Abbatis Affligemiensis.

Burchardus Episc. Camerac. Bornhemiensem inopiâ laborantem, *Fulgentio* Abbati Affligemiensi ejusque successoribus regendam comittens suppressâ *S. Augustini* Regula anno 1120. in Diplomate suo commemorat Ecclesiam hujus pagi eique vicinam de Keerbergen hisce verbis. „ Præfatam Abbatiam de „ Bornhem cum appendiciis suis *Haveskedunck & Hingen* cum Capellis *Kereber-*

„*berga* & *Rimenham* Apostolicâ auctoritate eidem præfatæ Haffligemiensi „Ecclesiæ sub regula S. Bened. permansuram concessimus." Hæc est origo juris, quod hic loci Affligemiense Monasterium a tot seculis habuit.

Cæterum Affligemienses illa, quæ in hoc pago ratione hujus unionis possidebant, variis deinde vendiderunt, & ex hoc capite plures hic participant de decimis.

Huic loco de Rymenam natales suas debet *Joannes Verhage* J. U. D. in Universitate Lovaniensi, qui ibidem obiit IV. Præses Collegii Trilinguis anno 1585. Hic fundavit in eâdem universitate pro consanguineis Bursam, cujus collatio spectat ad Parochum hujus loci.

SCHRIECK olim dictus *St. Jans int Schrieck*, Districtus Arculani tertio lapide a Mechlinia pagus, conterminus Diœcesi Antverpiensi. Dominium ejus, postquam a variis jure pignoratitio pristinis temporibus fuit possessum, ejus jurisdictionem cum Dominio de Grootlo acquisivit emptione absolutâ a *Philippo IV.* Hisp. Rege anno 1650. die 4. Martii *Theodorus vander Nath*; a quo eâdem viâ emptionis ab eo devenit ad *Antonium Ferdinandum de Brouckhoven*, in quâ stirpe hodie perseverat.

Ecclesiæ tutelaris est *S. Joannes Euangelista*, Patronatus spectat ad personam Personatus de Heyst, qui cum incorporatus sit Archipresbyteratui Cathedralis Antverpiensis eo jure utitur idem Archipresbyter.

Decimas hujus pagi pro duabus tertiis possidet Parochus, & restantem tertiam N. Wagewyns Hollandus, qui eâ ratione tenetur annuè solvere Parocho pro supplemento competentiæ XVII. flor.

Porro præfatus *Wagewyns* Ao. 1721. vendidit cuncta sua bona, possessiones, & decimas, quas in hoc pago possidebat D. N. Hagaert Pastori in Boenheyde. Subest huic Parochiali Dominium de Grootlo in quo est Sacellum *Nominis Jesu*, in quo quibusdam festis divina celebrantur. In hoc Vico certum districtum decimarum possidet Abbas Parcensis, Novales utriusque loci sunt Pastoris.

SEMPS primo lapide a Mechlinia, ad Sennam fluvium, qui eam irrigat & intersecat Districtus Capellensis, Dominium Principis de *Berghes*, antiquus & vetustus pagus, quippe olim matrix Ecclesiarum de Eppegem, Weerde, & Capelle opden Bosch. Manuscripta Mechliniensium Chronica eam consecratam asserunt a *D. Lamberto* Tungr. Episc. & vetustatem istam præ se ferunt structura, parvulæ fenestræ, & inserti lapides navis ejusdem Ecclesiæ. In hoc pago non contemnendum Dominium possidet Domus Olivetana Mechliniæ, dono *Godefridi de Villain* Toparchæ in Huyssen, Borcht, Swyndrecht &c. circa finem seculi XV.

Item situm est in hoc pago Dominium de *Relegem* cum Castello, situm inter hunc pagum & Hombeeck, quondam *Nivei Mariani Invreæ*, cujus filia & hæres dote attulit *Theodorico vander Nath*, in quâ stirpe perseverat; cujus Castelli schema exhibetur in Castellis Nobilium Brabantiæ Baronis *le Roy*.

Ecclesia hujus Parochialis, inscripta est Virgini *Mariæ* & *D. Petro* Apostolorum principi. In eâ olim Patronatum gerebat persona; at hic personatus dudum incorporatus est Fabricæ Metrop. Camerac. & ex concordiâ Ecclesia de Semps cum subalternis ut Eppegem, Weerde & Capelle opden Bosch remanserunt ad collationem Episc. Cameracensis, scilicet ante erectionem hujus Archiepiscopatus, in quibus juribus successit per erectionem hujus sedis Archiepiscopalis, Archiepiscopus Mechl.

De-

Decima hujus pagi divisa est in novem manipulos, quorum duos percipit Capitulum Metropolitanum Cameracense, tres Toparcha, tres Abbatia de Camera Ord. Cisterc. prope Bruxellam, & præfata Domus Olivetana Mechliniæ, & unum Parochus, qui ultra ab antiquo percipit decimas novales; at in quibusdam pratis juxta sententiam Senatus Brabantiæ tantum percipit earum medietatem, & altera medietas dividitur ut ante.

In hoc pago ad ripiam fluminis Sennæ Capella Mariana vulgo *Onse Lieve Vrouwe int Hammeken* satis elegans, in quâ magno incolarum concursu singulis septimanis divina celebrantur. Originem ejus refert *A. Wichmans* in suâ Brabantiâ Marianâ lib. 2. Cap. 65.

STEYNOCKERSEEL vel *Steenockerzeel*, latinè *Ockersalia superior*, vel *Ockersalia Petræa* ut *Gramayo* placuit, altero lapide cum dimidio a Mechlinia & Lovanio, Districtus Campenhoutani. Hoc Dominium emit Anno 1511. a *Philippo Hinckaert*, *Carolus de Lannoy* Eques Aurei Velleris; dein obvenit Ao. 1562. ejus Hæredibus Principibus de *Salmone*, a quibus emit anno 1577. *Catharina Brandenburgica*, quæ nupta *Joanni de Coutereau*, illud attulit in hanc familiam; ex quâ Ao. 1698. emptionis jure cum vicino Hemelghem devenit ad *Petrum Fariseau*, post cujus mortem Anno 1719. obvenit ejus Hæredi & cognato *Petro Robyns*: A quo Anno 1722. emptionis tabulis devenit hoc Dominium cum vicino Hemelgem ad *Rheni Comitem*.

Prætorium hujus Dominii nobis exhibet Baro *le Roy* in Castellis Nobilium Brabantiæ.

In Choro hujus Parochialis visitur sepulchrale monumentum humi *Joannis van Hamme* Domini de Steenockerseel, & natorum ejus & circumcirca hæc Epitaphia litteris Teutonicis exarata, inque iis imagines eorum habitu prisco effigiatæ, visuntur.

Hier leyt begraven Heer Jan van Hamme, **Riddere / Heer van Stennockerzele / Raet ende Camerlinck Coninck Eduwaert van Engelant / die geweest heeft in synder levender tyt in** XXIX. **staende stryde ende in** XXVII. **Zeegevochten. Die sterft int jaer ons Heeren** M. CCC. LXXII. XIII. **in October.**

Hier leyt begraeven Heer Jan van Hamme, **Riddere / ende goede Heer Jans Zone / Heere van Steynockersele / die sterft int jaer ons Heere** M. CCCC. **ende** III., V. **daeghen in Januario. Bidt voor de Ziele.**

Ende Jouffrauwe Margarita van Hamme, **des**

Heere

Heere dochtere / Vrouwe van Steynockerseel / gheselinne Cornelius van Grimberghen, **diemen hiet van** AA. **sy sterft int jaer ons Heeren** M. CCCC. LXXII. XXIII. 7ber.

Ibidem exstat sepulchrale Monumentum in medio Chori tumbâ elevatâ, cum hâc inscriptione.

D. O. M.

Cy reposent Noble & Genereux Seigneur Messire Guillame de Coutereau, *Baron de Jausse, Seigneur de Wydeu tot Assche, Steynockerseel, Gentines &c. aagé de soixante ans, & trespassa a Westmal le* 2. *d'Octobre* 1620.
Et Dame Marie de Coutereau *sa Compagne la quelle a vescû apres son mary* 41.*ans & trespassa le* 26.*xbre* 1661. *a Assche.*

priè pour leurs Ames.

Quarteria.
Coutereau, Herdinch, Giudieu, Assche, Brandenborg, Ere, Edekercke, Douir.

Cy reposent aussi Henri filz aisné & Robert de Coutereau filz maisné des dits Seigneur & Dame, lesquels moururent Jeunes enfant.

In hoc loco in vico de *Ham* amplum habet Dominium Capitulum Metropolitanum *D. Rumoldi*, ex Toparchæ beneficio olim obtentum, quod liberum est allodium, quod de nullo tenet nisi de Deo & sole, ut vocant. Ab ejus Curia feudali relevat hujus loci Toparchia, quoties Dominium de Steynockerseel vacare contigerit, possidetque præfatum Capitulum præter Curiam feudalem, Censualem, habetque Majorem & tenentes cum Graphiario & Officiario, qui judicant de bonis quæ Capitulo censibus sunt subjecta, suntque valde notabilia.

Hoc Dominium obvenisse communiter putant præfato Capitulo a Dynastâ hoc modo. Cum B. Antistitis *Rumoldi* Corpus ob metum bellorum eò delatum & humi defossum circa castrum de *Ham*, pluribus annis latuisset, ubi quoad cessavit tumultus delituit, prodentibus miraculis agnitum, magnâ & solemni pompa a Cameraceno Episcopo in Urbem relatum, in quâ solemnitate illud memoriæ veteres tradunt quodcum Dynasta intercessione & precibus B. Martyris a morbo (quo affligebatur) convaluisset, in accepti beneficii signum Clero loci sui Dominium possidendum dederit; quo autem anno hæc contigerint, hactenus nemo assequi potuit. Porro hæc non ita certa

esse

esse, ex pluribus judiciis & rationibus satis verosimile apparet, ejusque rei veritatem ac fidem relinquo aliis examinandam; nobis interim hæc Historia ex pluribus capitibus plurimum suspecta est.

Ecclesia Patronum veneratur *S. Rumoldum* Mechliniensium Apostolum, quæ sacris ejus Reliquiis ditata est. Patronatus hujus Parochialis competit præfato Capitulo Metrop. quod confirmavit Anno 1157. *Nicolaus* Episcopus Cameracensis; ejusque Diploma refertur in Supplem. Diplom. A. Miræi parte 2. cap. 56. ut sequitur.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. NICOLAUS Divinâ miseratione Cameracensis Episcopus, tam futuris, quàm præsentibus, in perpetuum. *Ex iisdem Archivis.*

Ex Officio Pastoralitatis instruimur, Ecclesiarum nostrarum curam indesinenter gerere, & earum paci ac utilitati, prout possumus, debitâ sollicitudine providere.

Petitionem igitur Fidelium nostrorum paternâ pietate admittentes, dilectis Filiis nostris Mechliniensis Ecclesiæ Canonicis, Altare de *Hokenzela* & Altare de *Wavera*, Altare quoque de *Scella*, quæ à Prædecessoribus nostris eis canonicè collata sunt, libera & impersonata, salvis nimirum nostris Ministrorumque nostrorum debitis, perpetuo jure possidenda concedimus & assignamus.

Concedimus etiam eisdem Fratribus, ut Altare Mechliniensis Ecclesiæ, quod à Cameracensis Ecclesiæ Canonicis sub censu quatuor marcharum singulis annis persolvendarum susceperunt, perpetuâ pace & stabilitate possideant; ita tamen ut Matri Ecclesiæ Cameracensi statutis terminis de debito censu respondeant.

Ut igitur hæc rata & inconvulsa perpetualiter permaneant, præsentis Paginæ Scripto & Sigilli nostri appositione confirmamus, & subsignato Testimonio corroboramus; datâ quoque conservatoribus benedictione; prævaricatoribus, ut, quoad resipiscant, induantur confusione.

S. Egerici Cellensis Ecclesiæ Abbatis.
S. Algotis Crispiniensis Ecclesiæ Abbatis.
S. Gualteri, Raulphi Clerici, Canonicorum.

Actum Verbi Incarnati millesimo centesimo quadragesimo septimo, Præsulatûs Domini Nicolai undecimo. 1147.

Decima pro potiori parte spectat ad præfatum Capitulum, reliqua ad Parochum. In hac Parochiali est insignis fundatio a Parocho hujus loci VI. Choralium, pendens annuè 350. florenos. Item in eâ sunt tres Capellaniæ, scilicet animarum incorporata Pastoratui, habetque onus duas missas hebdommadatim celebrandas. Capellania *B. M. V.* gravata onere canendi missam singulis diebus Sabbathinis, & ad eam præsentat Pastor, item Capellania SS. Trinitatis, cum onere missæ quotidianæ. Patroni illius sunt Præfecti Fabricæ & mensæ S. Spiritus S. Gudulæ Bruxellis. Sunt præterea in Ecclesia Reliquiæ & Confraternitas *S. Bernardi*, qui maximo concursu hic colitur. Sunt insuper duæ fundationes hebdommadales *S. Annæ*, & S. Crucis.

Intra limites hujus pagi Sacellum *S. Pharaildi* Virg. sacrum possidetque ejus Reliquias, ubi celebris hujus Divæ memoria, quod propter miracula plurimum frequentatur, ubi nonnulli panes adservantur, quæ Dei & prædictæ Virginis judicio in lapides sunt conversi, hoc autem contigisse putant anno 1440. ita ferè *J. Molanus* ad Natales S. S. Belgii 4. Januarii.

STEENUFFEL Districtus Merchtemensis Toparchia, tertio lapide a Mechliniâ. Hoc Dominium a *Carolo II.* Hisp. Rege erectum est in Comitatum sub nomine de *Maldegem* anno 1685. die 25. Aprilis in gratiam *Joannis Eugenii Ambrosii de Maldeghem* Baronis de Leyschot, qui & inibi præclarum posidet Castellum de Diepenstein, cui annexum Dominium. Hujus sche- *Erectum in Comitatum.*

ma exhibetur in Caſtellis Nobilium Brabantiæ Baronis *le Roy*. Hodie illud Dominium poſſidet *Joannes Dominicus de Maldeghem* Comes de Steenuffel, ſub nomine de *Maldegem*.

Hoc Dominium legitur oppignoratum a Rege Ao. 1626. *Frederico Micault* pro 6500. flor. & reoppignoratum 1638. pro aliis 2600. flor. Dominæ *De Marquet*.

Eccleſia Patronam veneratur *S. Genovevam* Virg. Patronatus ſpectat ad Archiepiſcopum jure Abbatialis Affligemienſis.

Decimarum participes ſunt Toparcha, Comes Rheni, eo mortuo ejus nati, Paſtor & Capellania in hac Parochiali fundata, quæ Ao. 1706. unita eſt Paſtoratui, ut ex fructibus ejus Vicepaſtor in perpetuum ſuſtentetur.

VILVORDIA oppidum ad Sennæ & Volvulæ confluentes altero a Bruxellâ & Mechliniâ lapide, ad aquæductum Bruxellenſem, hujus nominis Præfecturæ Caput. In antiquis Diplomatibus legitur *Filſurdum*, hodie *Vilvordia*, quam anno 1373. *Wenceſlaus* Brabantiæ Dux muris cinxiſſe & arce donaſſe fertur, quæ olim munitiſſima, & ferè inexpugnabilis; at hodie ad ruinam ſuam vergit; ſtructa autem potiſſimum fertur ad coërcendos & continendos Bruxellenſes & Lovanienſes, qui ſæpius ævo iſto motus graves concitabant, dein ſolebat eſſe carcer reis leſæ Majeſtatis, ut apud Flandros arx Rupelmondana.

In hac arce Archiva Brabantiæ olim adſervabantur Nivellis allata, quæ hodiè Bruxellis conſervantur.

In Vilvordiâ eſt inſigne Dominium de *Herlaer* cum Prætorio, quod *Joanni* naturali *Joannis Burgundi* filio olim donatum, quod dein emptionis titulo longo temporis tractu poſſiderunt *Dongelbergii*; quorum præclara monumenta ſepulchralia viſuntur ibidem in Eccleſiâ Parochiali. Hodie nuper litteris decreti illud acquiſivit *Joannes Baptiſta de Courcoul* Conſiliarius & Magiſter Computuum Cameræ Rationum.

Vilvordiæ ſubeſt vicus *Hauthem* permagnæ extenſionis, in eo Capella *D. Antonio* ſacra, in quâ diebus ſacris divina celebrantur.

Quoad rem ſacram, unicam habet Parochialem Eccleſiam, quæ D. Virgini Deiparæ *Mariæ* inſcripta eſt, in eâ plures Capellaniæ, quæ præter ſuorum Beneficiorum fructibus gaudent notabilibus diſtributionibus. Hanc Eccleſiam *Pipinus Herſtallius* Capitulo *B. Mariæ* Aquisgranenſi aſſignavit. Hanc donationem *Carolus Magnus* Rex Francorum & Longobardorum poſt Rom. Imperator, confirmavit anno 779. Diplom. refert A. Miræus in Donat. Belg. Lib. II. Cap. VIII. novæ edit: Semper fuit in clientela Canonicorum Aquenſium *B. M. V.* donec illi eam anno 1242. ſub certo onere annui cenſus Abbatiæ de Camera Ord. Ciſterc. prope Bruxellam cum decimis agri Vilvordienſis tranſcripſerunt. Diploma exhibet A. Miræus in Donat. Belg. Lib. II. cap. CX. & CXI. novæ edit: ut ſequitur.

Univerſis Litteras præſentes inſpecturis GARSILIUS Dei gratiâ Decanus, totumque Capitulum Beatæ Mariæ in AQUIS, ſalutem in Domino. Noveritis univerſi & ſinguli, quòd nos, mediantibus bonis Viris deliberatione quoque ac diligenti tractatu nobiſcum ſuper hæc præhabitis, Abbatiſſæ & Conventui de CAMERA, Ciſtertienſis Ordinis, Cameracenſis Diœceſis, dedimus, conceſſimus & tradidimus ad firmam perpetuam, ſub annua penſione triginta quinque marcharum Colonienſis monetæ nobis Aquis perſolvendarum, ſuis laboribus, periculo & expensâ, duodecim ſolidis pro marcha computatis, fructus omnes & proventus, tam præſentes quàm futuros, omnium

nium bonorum, quæ habebamus in territorio Ecclesiæ de Filvordis, sive in Patronatu ejusdem Ecclesiæ, sive in oblationibus, sive decimis, sive annuis censibus, seu censibus capitum, ad dictam Ecclesiam de Filvordis pertinentibus sive in terris, vel quibuscumque ædificiis, seu quibuslibet rebus aliis, ad præfatam Ecclesiam pertinentibus, ab eisdem Abbatissa & Conventu perpetuò percipiendos.

In hoc autem Contractu pacta quæ sequuntur, inivimus, tam Nos quàm dicti Abbatissa & Conventus.

Ipsi etenim dimidietatem dictæ pensionis nobis solvent in festo Beati Martini hiemalis, alteram verò medietatem in festo Cathedræ S. Petri annuatim.

In solutione autem totalis pensionis prædictæ nullus eventus ignis vel aquæ, nullum infortunium sterilitatis vel guerræ, vel alicujus rei importuna calamitas, nobis vel Ecclesiæ nostræ aliquod afferre præjudicium.

Additum est etiam, quòd sæpè dicti Abbatissa & Conventus, homines bonis prædictis de Filvordis attinentes, in eo jure conservabunt & tuebuntur, quo Ecclesia nostra ipsos conservare & tueri debuisset. Quod si non fecerint, volumus iidem homines ad nos recursum habeant sui juris.

Supradictæ verò conventiones ab Illustri Viro Henrico Dei grátiâ Duce Brabantiæ, & Domino Ottone Præposito nostro, approbatæ sunt & utiles reputatæ.

In cujus rei testimonium, ne aliqua prædictorum in posterum infringi valeant vel inficiari, præsentem Chartam sub chyrographo conscribi, & tam sigillo nostro quàm sigillo dictorum Abbatissæ & Conventûs, nec non dictorum Ducis & Præpositi sigillis dignum duximus roborare.

Datum & actum Aquis in Generali Capitulo, proximâ secundâ Feriâ ante Festum B. Andreæ Apostoli, anno Domini millesimo quadragesimo quinto. 1245.

Universis præsentes Litteras inspecturis Soror Margareta, dicta Abbatissa, totusque Conventus de Camera, Cistertiensis Ordinis, Camaracensis Diœcesis, salutem & orationes in Christo devotas. Noverit universitas vestra, quòd nos universi & singuli, tam Fratres quàm Sorores nostri Cœnobii, ad hoc specialiter convocati, consensimus vivâ voce Contractui, inito inter nos unâ parte, & Decanum & Capitulum Aquense ex altera, super bonis de Filvorde. . . . In cujus rei testimonium præsens Scriptum sigillo Dominæ nostræ Abbatissæ, quo omnes utimur, duximus roborandum.

Actum & datum in Camera, coram totali Conventu nostro, anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo quinto, feriâ secundâ, proximâ ante Festum Beati 1245.
Nicolai.

Henricus Major filius *Henrici I.* Ducis Lotharingiæ & Brabantiæ contulit anno 1231. Abbatiæ de Camera octoginta quinque terræ bonaria in quadam silvâ de Vilvordia jacentia. Declarat item quod usum huc usque habuerint in fodiendis ibidem turbis: tractus igitur ille circa Hauthem juxta Vilvordiam eo tempore paludosus & silvestris fuit. Utrumque Diploma refert A. Miræus.

Notandum quod præfato Diplomate habeatur Fratres de Camerâ manentes in curiâ de Holthem, & commorantes in allodiis de Filfordis; præsumendum nempe est, quod conversi Fratres de Villario, more illius temporis usitato, colerent terras de Camera in isto tractu de Hauthem, eo quod paternitas de Camera olim foret commissa Abbati Villariensi.

COENOBIA.

Cœnobium Fratrum Prædicatorum *S. Dominici* instituta sequentium, fundatum est a *F. Petro Malphæo* scriptis claro, & *F. Philippo Renato de Busleyden* Conventus F. F. Prædicatorum Bruxellensis, in seculo Vicecomite Grimbergensi, qui duo acquisitis variis eleemosynis a parentibus, hæc impenderunt Vilvordiensi fundationi, quæ facta & inchoata est cum omni so-

lemnitate tam Cleri quam populi anno 1623. in Vicariatum erectum eodem anno; dein anno 1686. in Prioratum elevatum, quod amplis ædificiis de novo erectis instructum est. Hi Fratres litteris humanioribus Juventutem informant.

Cœnobium Virginum *Carmelitarum* mitigitarum B. Virginis Consolatricis vulgo *Ten Troost*, primitus in pago Peutii juxta Vilvordiam fundatum circa annum 1228. a *Sophia* uxore *Henrici II.* Ducis Brabantiæ. Erat hæc exemplo matris suæ Elisabethæ, Deo admodum devota & erga pauperes munifica; hinc Xenodochium in dicto pago erexit alendis VII. pauperibus, & provectioris ætatis mulierculis, quod muris cinctum multis donationibus dotavit, ac tanquam pia mater frequenter visitavit, & in perennem amoris sui tesseram imaginem sanctissimæ Deiparæ, quam a sanctâ matre suâ *Elisabetha* dono acceperat, eis reliquit. Lætæ hoc munere statuerunt id ipsum in exiguo Sacello juxta viam publicam ædificato, ubi dicta imago clarere cœpit miraculis, & frequenti populi concursu visitari. Tractu temporis substitutæ hoc in loco Beginæ sunt, sub quarum regimen, nescio quâ negligentiâ, non in tanto pretio memorata imago & cultu erat. Quare iis amotis in earum locum subrogatæ sunt *Carmelitanæ* Virgines anno 1468. quo tempore per *Carolum Audacem* Brabantiæ Ducem &c. Leodium vastatum, atque inter cætera exustum harum *Carmelitarum* Virginum Monasterium extra muros Leodienses situm, quibus inopiâ coactis & in Brabantiam confugientibus Præfatus Dux hoc Xenodochium cum omnibus suis pertinentiis ad instantiam *Joannis Sorethi* Carmelitarum Generalis concessit, probante id ipsum *Henrico de Berghes* Cameracense Episcopo, atque Marianus cultus erga dictam imaginem hic denuo cœpit reviviscere & Xenodochium in Monasterium mutatum, & miracula renovata.

Postmodum per tumultus Belgicos anno 1578. vastato eorum Cœnobio & exusto, Moniales ad varia loca oberrarunt cum veneranda suâ imagine D. Consolatricis, à quâ in necessitatibus solatium frequenter etiam expertæ fuêre. Tandem anno 1586. Vilvordiam se receperunt, ubi a Magistratu Sacello *S. Nicolai* donatæ, Monasterio idem adaptarunt & deinde amplis ædificiis, & insigni ac conspicuâ Ecclesia adornarunt.

BEGINASIUM Vilvordiense ex antiquissimis est totius Brabantiæ ab annis plus quam sexcentis fundatum, unde Mechliniense, Bruxellense, aliaque nunc maxime nota Beginasia, quasi sacræ Coloniæ profluxerunt.

VIRGINES *S. Augustini* instituta sequentes titulo de *Betavia* hodie dictæ in Sion Sylvæducis profugæ anno 1648. Senatu Vilvordiensi admissæ sunt, & anno sequenti Diplomate Regio confirmatæ.

Primitus sua initia cœperunt propè Sylvamducis in pago de Vucht anno 1475 per IV. Virgines opulentas non procul a Monasterio Cartusianorum, quæ sub habitu Sororum tertiæ Regulæ *S. Francisci* de consensu *Ludovici Borbonii* Episc. Leod. sacrum illic velamen acceperunt. Postmodum propter bellorum motus Sylvamducis admissæ, habitationem in loco dicto *Wintermolenbergh* obtinuerunt, ac ibi acceptaverunt ordinem & statuta Canonicorum Regularium, viventes claustraliter cum deportatione nigri velaminis, ibique sedem stabilem habuerunt usque ad annum 1629. quo occupata a Fœderatis Ordinibus Sylvaducis, postquam in variis locis hæserunt, tandem Vilvordiam receptæ sunt, ibique Conventum exstruxerunt. Anno 1673. novam & insignem Ecclesiam construere cœperunt, & post annos XL. restantem par

partem perfecerunt, quæ anno 1719. ad culmen perducta est. Subsunt jurisdictioni Archiepiscopi Mechliniensis.

CARMELITANÆ THERESIANÆ Virgines in hunc locum admissæ sunt anno 1663. die 30. Martii. eas fundante & suis opibus dotante Domina *Ludovica de Sarmiento* uxore *Balthasaris Philippi Villani a Gandavo* Aurei Velleris Equitis, Principis Masminiensis, Comitis Isegemiensis &c. prima Priorissa constitura *Clara de S. S. Sacramento* alias *D. Daneels.*

Nosocomium hic est insigne & olim dives, ubi justo numero Virgines ad præscripta *S. Augustini* viventes ægris subserviunt.

Hic etiam sedem hodie habet *Abbatia de Berne* Ord. Præmonst. primitus fundata prope *Heusden* ad Mosam fluvium anno 1134. Religiosi in turbis Belgicis vastato eorum Monasterio Sylvamducis se receperunt, verum eâ civitate a Fœderatis Statibus occupata in *Bern-Hese* hæserunt, inde etiam pulsi, tandem hic loci domicilium fixerunt, & ex bonis hîc in viciniâ sitis pauco Religiosorum numero cum Abbate sobriè vitam agunt, reliquis eorum bonis satis opulentis a Statibus Fœderatis Anno 1648. fisco addictis, cæteri Religiosi sunt in curis Pastoralibus in Majoratu Sylvæducensi. Hodiernus hujus Abbatiæ Abbas *Leonardus Maes*, hîc Vilvordiæ sedem tenet. Plurima ad hanc Abbatiam spectantia & seriem Abbatum invenies in Historia Episcopatuum Fœderati Belgii tom. I. pag. 254. & seq. ad quam proinde, quia limites hujus Diœcesis excedit, curiosum lectorem remittimus.

WACKERSEELE sub Baronatu de Rotselaer Ducis Arscotani Dominium, filia fuit matricis Ecclesiæ de Wechter, & ab eâ dismembrata est Anno 1577. die 3. Augusti ad Supplicationem *Ambrosii Lootsii* XXIX. Abbatis Parcensis per *Antonium Perenottum Granvellanum S. R. E.* Cardinalem, & primum Archiepiscopum Mechliniensem, erecta in Ecclesiam Parochialem sub titulo *B. Mariæ* Virginis Annuntiatæ, eæque annexæ sunt fructus Capellæ *S. Arnulphi* in confinio hujus pagi sitæ, sub onere duarum missarum hebdommadatim, hoc autem concessum propter multitudinem populi ad hanc Ecclesiam habitantis, tum etiam quod plerisque anni temporibus propter aquarum inundationes ad Ecclesiam matricem de Wechter non daretur accessus.

Ibidem Sacellum *S. Arnulphi* in vico Haeghdonck, sub quo medietatem decimæ percipit Priorissa de Terbanck & alteram Pastor, qui in Supplementum competentiæ ab Abbate suo recipit summam 270. flor. annuè, cæteræ decimæ spectant ad Abbatem Parcensem, excepto exiguo decimarum districtu Pastoris in Wespelaer.

In hac Parochiali sunt approbatæ Reliquiæ *S. Huberti*, qui magno populi concursu hic colitur, ac etiam ejusdem sancti insignis Confraternitas amplis decorata privilegiis.

WAELHEM Municipium Nethæ flumini adjacens, viâ quâ itur Mechliniâ Antverpiam, Præfecturæ Grimbergensis, quod plerique antiquissimum atque a Wallis, id est advenis Gallis, olim conditum dicunt, quasi Wallorum domum.

Dominium est gentis *de Merode* Marchionis de Deinse & Baronis de Duffele. Hic locus inclaruit quondam Toparchis suis ex gente de *Berthout*,

qui ab anno 1180. ei imperitarunt usque in finem seculi XIV. quo stirps illa desiit, quomodo autem ex hac stirpe devolutum sit ad gentem de *Merode* dicetur in pago sequenti de Waverâ.

Waelhemum Anno 1463. in Vigiliâ Nativitatis Domini igne de cælo lapso (quod tamen mirandum in mediâ hyeme) totum ferè in cineres abiit. Hic locus olim multum fuit populosus, atque multiplicibus officinis instructus variarum mercium, & lanificio floruit. Hunc locum pessimè mutilarunt *Martinus Roshemius* & *Longevallius* cum anno 1542. eò exercitum Gallo-Geldricum traducerent, & incolæ pontonem, quo Netha amnis transmittitur in adversam ripam traduxissent; cum enim amnem Netham, cum ingenti timore & non paucis absorptis trajiciunt *Walemum* diripiunt, & cum pulcherrimo templo exurunt, dein per tumultus Belgicos multum etiam attritum ac devastatum est hoc Municipium.

In sacris Ecclesia Virgini Deiparæ *Mariæ* dicata est, cujus Chorus in suis adhuc jacet ruinis. Patronatus est Capituli Metropolitani Mechl. Universa hujus pagi decima spectat ad Parochum.

Sunt in hac Ecclesia duæ Capellaniæ exigui valoris, spectatque eorum Patronatus ad Priorem Bethleemiticum propè Lovanium.

WAVERA S. CATHARINÆ. Districtus Grimbergensis, primo lapide a Mechliniâ. Possederunt illud Dominium cum Walemo & pagis vicinis olim *Bertholdici* sanguinis Principes, e quibus *Catharina Henrici de Berthout* Domini de Duffelæ & *Margaretæ de Wesemael* filia, nupta *Theodorico de Hornes* Domino de *Peruwes*, ei sub anno 1353. hanc dotem attulit cum Duffel, Waelhem &c. Tandem per nuptias devenit anno 1451. in familiam de *Merode* in qua stirpe jam pridem perseverat, possidetque illud hodie *Joachimus Maximilianus* Comes de *Merode*, Marchio de Deinse, Baro de Duffele &c. Hic pagus est permagnæ extensionis, continetque sub se ultra mille & sexcenta terræ bonaria.

Seculo XI. hæc regio plurimum nemorosa fuit, nuncupataque *Waverwald*, quod testatur Diploma *Henrici Imp.* conscriptum anno M. VIII. quod profert B. Fisen in Historiâ Ecclesiæ Leodiensis ad hunc annum; ast hodie hic Silvæ nullæ nisi cæduæ existunt.

Ecclesia ut nomen indicat *S. Catharinam Virg. & Mart.* tutelarem colit, ejus Patronatum gerit Archiepiscopus hujus sedis.

Decimarum participes sunt Capitulum Metropolitanum Mechl. Archiepiscopus Cameracensis, ejusque Capitulum Metropolitanum, Parochus de Waelhem Marchio de Deinse loci Toparcha &c.

Parocho hujus loci solvitur annuè competentia ab Archiepiscopo Camerac. ejusque Capitulo præfato.

In extremitate hujus pagi Waelhemum versus ad Netham fluvium est Illustris Abbatia Virginalis *Vallis Rosarum* Ord. Cisterc. Vernaculè *Roosendael*, de cujus origine & fundatione omnes ferè hallucinantur. Omnes enim eadem viâ incedentes fundationem ejus referunt ad annum 1220. & fundatorem ejus statuunt *Ægidium Berthout*; Verum multo esse antiquiorem certo constat. *I. B. Gramaye* in Antiq: Mechl. Lib. III. Sect. X. ait: „Vallis Ro-„ sarum Cisterciensis instituti circa Duffelam a *Bertholdis* fundata anno „ 1138. Cœnobio bis everso in Urbem translata." *A. Miræus* in Not. Eccles. Belgii Cap. 160. novæ edit: postquam recitasset Diploma quo *Ægidius de Berthout* huic Abbatiæ donat decimas de Berlare (hodie Ballaer) & Ghele cum filias suas in eâ collocarat. „ Ex his (ait) colligi videtur *Ægidium Ber-*

„ *thol-*

„ *tholdum* Monasterii Vallis Rosarum non tam fundatorem primarium fuis-
„ se. Quis autem & quo anno primum fundaverit, ex illius loci archivis
„ hactenus erui non potuit. Hoc constat quartam ordine Abbatissam fuisse
„ *Sophiam Bertout*, Florentii Bertoldi Toparchæ Duffelensis filiam, &
„ ab anno 1294. usque ad annum 1328. præfuisse, atque ab eodem fratre
„ Wastinam seu miricam monasterio vicinam & villam *Staeydeke*, Duffeliæ
„ sitam emisse."

Cæterum Religiosæ Monasterio earum in turbis Belgicis everso & devastato, multo temporis tractu in earum refugio Mechliniæ sedem fixerunt, ibique moratæ sunt usque ad annum 1660. quo Mechliniâ reversæ suum Monasterium incolere cœpêre, & præclaris exinde ædificiis ac illustri a fundamentis erecta Ecclesia hanc Abbatiam decorarunt.

Claruerunt in hoc Monasterio *B. Ida* Lovaniensis quæ Christi V. Stigmatibus insignita fuit & spiritu Prophetiæ claruit, quæ obiit 1200. item magnâ opinione ibidem vixit Ven. *Margareta vander Elst* quæ obiit 1618, item Ven. *Elisabetha Tuback* ab humilitate & patientia summopere commendabilis, quæ circa annum 1560. ibidem piissimè obiit de quibus agit *A. Raissius* in suo auctuario ad natales S.S. Belgii I. Molani.

ABBATISSÆ VALLIS ROSARUM.

I. *Oda Bertout.* Obiit 1247.
II. *Catharina van Berlaer.* 1260.
III. *Sophia Bertout.* 1294.
IV. *Sophia Bertout.* 1328.
V. *Catharina van Berlaer* resignavit. 1337.
VI. *Mabilia Bertout.* Obiit 1339.
VII. *Jutta Keremans* resignavit. 1348.
VIII. *Laurentia*. . . . . Obiit 1352.
IX. *Beatrix Blanckaert* resignavit. 1359.
X. *Margareta Schooians* resignavit. 1364.
XI. *Maria van Remissen* resignavit. 1371.
XII. *Aleydis vander Heyden* resignavit. 1373.
XIII. *Catharina Vleminckx.* resignavit. 1379.
XIV. *Ida Baerts.* Obiit 1389.
XV. *Avescete Kermans* resignavit. 1397.
XVI. *Ida van Romerswael* resignavit. 1419.
XVII. *Margareta van Muysen.* Obiit 1420.
XVIII. *Beatrix van Halen.* 1427.
XIX. *Catharina Werfelt.* 1442.
XX. *Catharina Colibrant.* 1447.
XXI. *Catharina Stercken.* resignavit. 1457.
XXII. *Theodora van Helmont.* resignavit. 1460.
XXIII. *Christina Vastrix.* Obiit 1490
XXIV. *Lilia van Hambroeck.* 1493.
XXV. *Catharina Ralspot* resignavit. 1505.
XXVI. *Martha van Baesrode* resignavit. 1531.
XXVII. *Margareta Tsermertens.* Obiit. 1558.
XXVIII. *Elisabetha van Axel.* 1564.
XXIX. *Christina Cloets.* 1574.
XXX. *Anna Boyenhals.* 1575.
XXXI. *Anna Torckx.* Sepulta Mechliniæ in D. Petro ubi visitur ejus lapis sepulchralis cum inscriptione. 1598.
XXXII. *Catharina de Fraisne.* 1618.
XXXIII. *Joanna van Eywerven* sepulta Mechliniæ in D. Petro ubi visitur ejus lapis sepulchralis cum inscriptione. 1639.
XXXIV. *Joanna van Lathem.* 1662.
XXXV. *Maria van Eywerven.* 1679.
XXXVI. *Norbertina van Diependael.* 1719.
XXXVII. *Liduina vander Nath* hodie præest.

WAVERA B. MARIÆ Districtus Arculani, spectavit olim hoc Dominium ad *Bertoldos* Mechliniæ & alibi regulos.

Hujus pagi Dominium acquisivit titulo emptionis absolutæ a *Philippo IV.* Hisp. Rege anno 1650. *Theodorus vander Nath.* Aliquot annis post Dominio ad Principem reverso, comparavit illud a præfato Rege *Joannis Nicolaus Franciscus de Bouchout* in cujus favorem in Baronatum erectum est a præfato Rege *Philippo IV.* Hisp. Rege anno 1670. die 10. Maji. A paucis annis devenit hoc dominium in familiam de *Vanden Werve* Consularem Antverpiæ.

Erectum in Baronatum.

Ecclesia quæ Virgini Deiparæ *Mariæ* sacra est anno 1606. igne injecta a militibus Batavis ob tributa non soluta in cineres abiit. Patronatus spectat ad Archiepiscopum hujus Diœcesis.

Decimas percipiunt Archiepiscopus Cameracensis, ejusque Capitulum Metropolitanum pro medietate per totum pagum, præterquam ad plagam septentrionalem, ubi tantum percipiunt unam tertiam, & Parochus, & Commendator de Pitzenburch singuli unam tertiam, alteram medietatem restantem partem pagi dividit idem Commendator cum quibusdam secularibus Mechliniæ; Novales sunt Pastoris, qui insuper in Supplementum competentiæ recipit annuè a præfato Archiepiscopo, ejusque Capitulo 180. florenos.

WECHTER sub Baronatu de Rotselaer, Dominium Ducis Arscotani, ubi Dylia Demeræ miscetur, æquo ferè spatio a Mechlinia & Lovanio.

Quoad rem sacram Ecclesia quæ *D. Joannem Baptistam* tutelarem veneratur, olim fuit Matrix Ecclesiarum de Haeght & Wackersele, a quibus jam pridem dismembrata est, uti suo loco diximus. Res sacra administratur per Canonicos Abbatiæ Parcensis.

A. Wichmans in suâ Brabantiâ Marianâ Lib. II. Cap. IV. refert quod cura Pastoralis de Wechter incorporata sit Abbatiæ Parcensi Ao. 1156. quando *Philippus II.* Abbas Parcensis emit villam in *Veldonck* & alia quædam bona ibidem sita a *Madekino* Abbate Middelburgensi ejusdem Ord. Præmonstr. in Zelandiâ.

Anno 1228. *Hugo de Petraponte* Episc. Leod. confirmat Abbatiæ Parchensi possessionem Altarium & decimarum de Rode & Wechter. Diploma exhibetur in Suppl. Diplom. A. Miræi parte I. cap. LXVIII. novæ edit: ut sequitur.

Ex Archivis. Abbatiæ Parcensis.

Hugo Dei gratiâ Leodiensis Episcopus, Abbati, Priori, & Conventui de Parcho juxta Lovanium Præmonstratensis Ordinis, & omnibus præsens Scriptum inspecturis, salutem in Domino.

Cum à Nobis petitur quod justum est & honestum, tam vigor æquitatis, quàm ordo exigit rationis, ut id per Officii nostri sollicitudinem ad debitum perducatur effectum. Cum igitur sicut ex parte vestra fuit coram Nobis propositum, quod cum Arnoldus Miles de Rode, juxta Aerschot medietatem Juris Patronatûs, & dimidiam partem decimæ, tum majoris, tum minoris, exceptâ portione Investiti ejusdem loci, quam in feudum ab Henrico Illustri Duce Lotharingiæ, in cujus Allodio fundata est dicta Ecclesia, teneret, prædictus Arnoldus Miles animæ suæ saluti, & Antecessorum suorum volens devotiùs providere, dictam partem Juris Patronatûs & partem majoris & minoris decimæ prælibatæ, ad opus vestrum in manus Illustris Ducis sæpedicti, sicut Nobis per instrumentum suum proprio Sigillo munitum, pleniùs eluceslit, in eleëmosynam perpetuam reportando effectuavit. Dominus vero Dux, suæ collationi assensum præbens, prout dictavit sententia suorum Hominum, dictam eleëmosynam, medietatem scilicet Juris Patronatus, & decimæ tum majoris tum minoris vobis in eleëmosynam contulit jure perpetuo possidendam.

Nos

Nos autem prædictam decimam cum Jure Patronatûs vobis concedimus & confirmamus. Concedimus etiam vobis & confirmamus, quicquid Juris Patronatûs habebat Dominus Dux Lotharingiæ in Ecclesia de Werchtera, quæ Mater est Ecclesia, cum suis appenditiis, quod vobis contulit pro remedio animæ Nobilis Conjugis suæ MARIÆ, & Antecessorum suorum; prout in Litteris ipsius perspeximus contineri. In hujus rei testimonium præsentem Paginam Sigilli nostri munimine duximus roborandam.

Datum anno Domini millesimo ducentesimo vigesimo octavo, mense Aprili. 1228.

Decima spectat ad Abbatem Parchensem qui Pastori annuè solvit pro supplemento competentiæ 300. flor. Matricularius hujus Parochialis habet notabilem partem decimarum valentem circiter 140. flor. annuè.

Hic pagus discriminatur in varios vicos, inter quos eminet *Neynde* in quo est insignis Capella *S. Barbaræ* cum Capellania, ad quam alternis vicibus præsentat Abbas Parchensis & Dux Arscotanus. Sunt insuper tria Sacella, nempe *B. M. V.* in quo hebdommadatim celebrantur duo sacra, item Sacellum *B. Mariæ ter Cluysen* & Sacellum *S. Juliani* quod hodie *S. Gisleni* dicitur, & in his duobus hebdommadatim semel celebratur ad excitandam populi devotionem.

In hac Parochiali sunt duæ Capellaniæ fundatæ, *S. Crucis*, & *S. Catharinæ*, item missa de Venerabili.

WERDA *S. Martini* vernacule *Weert*, eundem habens Dynastam cum pago Semps.

Ecclesia Patronum veneratur *S. Martinum* Episc. Patronatus est Archiepiscopi hujus Diœcesis.

Decima est tripartita, quarum duæ trientes spectant ad Canonicos Zellarienses Mechliniæ, altera triens spectat ad Capitulum Metropolitanum Cameracense & Parochum, qui in districtu de Vrierenbroeck habet insuper medietatem Novalium, & in altera medietate participat ut supra cum prioribus decimatoribus.

Administratur hæc Cura Pastoralis per Parochum de Semps: at olim solebat habere proprium.

WESPELAER Præfecturæ Campenhoutanæ pagus, æquali ferè distantia inter Lovanium & Mechliniam. Olim *Bertoldi* Proceres ei imperitarunt. Hodie Dominium Marchionis Spinolæ, quod pretio emptionis sibi nuper comparavit a Comite de Mastain, possedit illud seculo XVI. *Rolandus de Mol* Eques & Prætor Bruxellensis.

Olim hic loci fuit insigne & validum Dynastarum Castellum; sub bellorum motibus & injuria temporum attritum & ferè destructum est, hodiedum tamen cum horto amœnissimo spectabile.

Ecclesia tutelarem colit *S. Hubertum* Episc. Ejus Patronatum possidet Persona hujus Ecclesiæ. Viget in eâ cultus *S. Luciæ* Virg. & Mart., cujus Venerandis Reliquiis & approbatis ea decoratur.

Decima est tripartita, cujus duæ trientes spectant ad Abbatiam *S. Bernardi* ad Scaldim Ord. Cisterc. dono a *Bertoldis* Mechliniæ Regulis ipsi collata, tertia earum pars ad Parochum pertinet.

Protendit se hæc Cura Pastoralis cum non exiguâ suâ parte in Wackersele ubi hic Parochus gaudet decimis de 100. bonariis terræ arabilis, & insuper in agris quibusdam habet tertiam partem & duas restantes Abbatissa Cortenbergensis.

In hac Parochiali fundata est Capellania *B. M. V.* cujus Patronatus spectat ad Dynastam, illique incumbit onus missæ matutinalis diebus sacris, item illic fundatio missæ de Venerabili, feriâ V. per annum.

WILLEBROECK. Celebris est pagus per omnem Europam notissimus, Districtus Grimbergensis, amœno cumprimis loco, ad quartum a Bruxella, tertium cum medio ab Antverpiâ & secundum ferê a Mechliniâ lapidem situs. Fossa Bruxellensi ditatur.

Devenit hoc Dominium titulo emptionis a Marchione de S. Martino cum Toparchiâ de Ruysbroeck circa medium præcedentis seculi ad *Joannem Helman*, qui inibi spectabile condidit Prætorium, in cujus gratiam a *Philippo IV.* Hisp. Rege hoc Dominium erectum est Anno 1661. die 24. Septembris, in quâ stirpe hactenus permansit, qui modo *Philippus Hyacinthus Helman* Baro de Willebroeck. Hoc Prætorium visitur in Castellis Nobilium Brabantiæ Baronis *le Roy*.

Erectum in Baronatum.

Ecclesia tutelarem veneratur *S. Nicolaum* Episc. Ejus Patronatum gerit Abbas *S. Auberti* Canon. Reg. S. Aug. Cameraci, Dono *Rogerii* Camerac. Episc. Anno 1180. Decima spectat pro unâ tertiâ ad hanc Abbatiam, & pro duabus tertiis ad Dynastam hujus loci, at minuta decima ad Abbatiam Affligemiensem.

Præsentaverat nuperis annis præfatus Abbas *S. Auberti* ad hanc Curam Pastoralem Religiosum Abbatiæ Grimbergensis; at Archiepiscopus Mechliniensis *Humbertus Guilielmus a Precipiano* eum admittere noluit, & sese huic conatui opposuit, & per sententiam Senatus Brabantiæ, ubi ea causa ventilata est, impeditus fuit præfatus Abbas *S. Auberti* præsentare Regularem.

Parocho hujus loci solvitur annuè a præfata Abbatia *S. Auberti* competentia 400. flor.

In hoc loco Moniales Carmelitæ Reformatæ S. Teresiæ Monasterium tali initio formare cœperunt. Hæ Moniales Sylvæducis Ao. .... profugæ, una earum pars se recepit Alosti in Flandriâ, ibique Anno 1632. admissæ Monasterium *S. S. Annæ*, *Josepho* & *Teresiæ* dicatum habent, & subsunt immediatè Archiepiscopo Mechl. Altera pars migravit Aquisgrani, ibique stabilem sedem fixerunt, & altera pars restans se recepit Oirscoti Municipio Majoratus Sylvæducensis, ubi primitus ædes privatas incoluerunt, deinde fundatione *Silvestri Lintermans* Anno 1644. ibidem Monasterium formare cœperunt; sed vix sedem fixerant cum anno 1648. per tractatum pacis Monasteriensis totus Majoratus Sylvæducensis cessit Fœderatis Belgii Statibus, ab iis proscriptæ sunt, & suum inchoatum Monasterium & locum deserere coactæ sunt. Itaque hæ Moniales ad Municipium Mollense in Campiniâ Brabanticâ circa annum 1665. diverterunt, & anno 1670. accedente fundatione præfati *Lintermans* Monasterium condiderunt; verum propter imminentia bella & penuriam piscium Anno 1704. relicta Mollâ, primo hæserunt cum consensu Vicarii Apostolici Diœcesis Sylvæducensis in castro de Cleydael propè Antverpiam, inde anno 1712. migrarunt ad pagum Willebroeck prope canalem Bruxellâ versus Antverpiam, ibique Prætorium familiæ d'Estinpuys emptionis tabulis acquisierunt, ubi stabilem sedem acquirere conatæ sunt, non sine gravibus difficultatibus, ob defectum consensus superiorum maximè præfati Vicarii Apostolici Episcopatus Sylvæducensis, & tandem ita conventum, ut pars earum reverteretur in Monasterium derelictum de Mol, & una pars hic loci remaneret.

Su-

Subest in spiritualibus huic Parochiali Vicus de *Thisselt* olim *Thisla*, situs ad aquæductum Bruxellensem distans, medio milliari a Willebroeck Bruxellam versus, estque Districtus Grimbergani, Dominium Principis Grimbergensis.

Ecclesiam habet dicatam *S. Joanni Baptistæ*, in quâ per Capellanum ibidem fundatum diebus sacris & aliis divina peraguntur.

Decimarum ibidem participes sunt Abbas Præfatus *S. Auberti* Cameraci pro unâ tertiâ, & quoad restantes D. N. de *Fonseca*.

Subjacet Parochiæ de Willebroeck vicus vulgo *Cleyn Willebroeck* ad Rupelam fluvium, atque ad finem aquæductus sive fossæ Bruxellensis, hîc statio navium quæ ex Rupelâ intrant hanc fossam, & vice versâ.

FINIS DECANATUS MECHLINIENSIS.

HISTORIA
SACRA ET PROFANA
ARCHIEPISCOPATUS
MECHLINIENSIS.

DECANATUS LOVANIENSIS.

LOVANIUM. (sive ut in priscis Diplomatibus & libris legitur; plerumque mutato genere *Lovania*) Belgis *Loven*, Gallis *Lovain*. Vetus *Grudiorum* seu *Levacorum* sedes ut volunt. Sita est hæc Urbs, quæ prima Brabantiæ Metropolis ad Dyliam fluvium, qui eam secat, in ubere solo, eâ cœli clementiâ atque temperie ut intra muros & extra in adjacentibus collibus patrum memoriâ vinum legi soleret, est sphericâ rotunditate, producta sunt pluries ejus pomeria, & postremus quidem murorum ambitus strui cœptus anno 1361. Unde initium nomenque cœperit incertum. Placuit *J. Lipsio* a *Lo* & *ven* monte & planitie adjacente ita dici. Alii ad *C. Cæsaris* tempora, nonnulli ad *Pipinos Austrasiæ* Principes conditam referunt: at nullo solido fundamento.

Illud constat notum fuisse *Lovanii* nomen ab anno ꟾↃ. CCCLXXXV. quo Nortmannos in regnum *Lotharii* revertentes in loco qui dicitur *Loven* castra metatos fuisse, & continuis infestationibus utraque regna fatigasse, ut scribit *Regino*, quamquam non oppidi, sed loci tantum ibi mentio fiat, cum potuerit ipsa planities seu tractus sic dici, inquit *Lipsius*, qui opinatur a victoriâ, quâ adversus Nortmannos eo loci potitus fuit *Arnulphus* Rex ꟾↃ CCC. XCI. locum illum primum frequentari, si non habitari cœptum, confluxisse ad eum recenti victoriâ insignem, plures accolas & advenas, & castra, munitionesque Nortmannorum in Urbem vertisse.

De hac victoriâ scribunt *J. Molanus* & *A. Miræus* in Annalibus Belgicis ferè ut sequitur. Normanni in Regnum *Lotharii* classem transvehunt, & circa Leodium Mosam transeunt, pugnatur ad torrentem *Gulid* infra Trajectum VI. Kalendas Julii, Christiani superantur, & in prælio occumbunt *Hunderoldus* Archiepiscopus Moguntinus & *Arnulfus* Comes. Auditâ nostrorum clade *Arnulfus* Rex ex Bavariâ in Belgicam occurrit, Rhenoque transmisso ad littora Mosæ castra posuit; Normanni in agro Lovaniensi super fluvio (qui *Thilia* dicitur) lignorum, & terræ congerie more solito se muniunt. *Arnulfus* cum suis, quos inter *Franco* Leodiensis Episcopus pedestri prelio hostem aggressus, eos ad internecionem cedit; ita ut ex innumerâ hominum multitudine vix esset residuus qui ad classem (in Scaldi fluvio

fluvio ut plures volunt) Stationem habentem adversum nuntium reportaret. *Helmondus* Præsbyter Lubecensis scribens ante annos quingentos narrat eorum cecidisse centena millia, vix ullo Christianorum desiderato. Eadem ferè referunt *Regino*, & *Sigebertus* ad annum 895. sed priori qui hoc tempore vivebat potius credendum putamus. *Hist. Sclavor. cap. 7.*

In memoriam tantæ victoriæ quotannis solemnis Lovanii supplicatio habetur Dominicâ primâ mensis Septembris.

Hoc oppidum muris e candido lapide cingi cœptum anno CIↃ. CLXV. a *Godefrido* III. Lotharingiæ, Brabantiæ Duce &c. exteriores adjecti anno CIↃ. CCCLVI. & anno CIↃ. CCCLX. (quod nisi archiva fidem facerent merito quilibet mirabitur) absoluti. Tantamque in magnitudinem urbs excrevit, ut factâ mensuratione per juratos Geometras, compertum fuerit superari Lovanium a Gandavo tribus virgis, Leodium octo, Lutetiam Parisiorum decem, Coloniam octodecim. Contigit hoc anno 1427. occasione Sponsionis inter quatuor *Joannis* Ducis Brabantiæ Palatinos *Schoonvorstium*, *Wesemaliensem*, *Diesthemiensem*, & *Bergizomiensem* habitæ.

Fuit olim Lovanium Comitatus Burggravicus nobilissimus, unde & hujus terræ Principes Comitis Lovaniensis titulo indigetabantur. De Comitibus Lovaniensibus tractat *A. Miræus* in Not. Eccl. Belgii Cap. 52. novæ edit:

Adjacet muris arx vetustate insignis, *Burgum* vocant, quam vulgus *Cæsaris* esse credit, Principum olim domicilium, aut secessus, absentes Burggravium, id est arcis Præfectum constituebant, liberos suos hîc locabant & alebant, etsi alibi jam, aucto imperio domicilium suum haberent.

I. Lipsius de Arce Lovaniensi ita scribit, in suo Lovanio Lib. I. Cap. VI. „ Arcem igitur istam, si quis meum sensum quærit, censeo a Comitibus nostris ante quadringentos aut circirer annos structum, sibi domicilium: ut „ solent illâ tempestate libenter in edito ædificare & habitare." In hâc arce *Henricus* Lovaniensium Comes a captivo suo anno 1078. interfectus, *Carolus V.* cum Sororibus puer hic est educatus, *Eduardus*, Angliæ Rex cum uxore totam hyemem in arce egit Anno 1338. Legitur instauratum hoc ædificium publico Senatus hujus decreto Ao. 1370. Puteum hic videre est miræ profunditatis, altitudo 130. pedum est, e profunditate adsurgit Echo, quod ferè ibi notatu dignum.

E regione Arcis turris est in ipso muro, rotundâ formâ in altum æqualiter surgit, non in alium finem factum quam speculæ usum, e candido lapide, eâque altitudine ut inde sereno cælo Antverpia videri possit octo magnis milliaribus dissita; ob id turris impensæ perditæ seu supervacaneæ nomen adepta (vulgo *Den Verloren Cost*) quod similes septem cogitassent diversis partibus erigere Lovanienses; sed absolutâ unâ & superveniente calamitate, sumptibus impares a cœpto desistere coacti sunt. Hæc turris structa Ao. 1364.

Curia sive Senatorum domus: tota e secto per artem lapide, figuris & emblematibus variè ornata, insignis Lovaniensis elegantiæ & opulentiæ monumentum, sensim strui cœpta est, cujus operis primus lapis positus secundum Gramayum anno 1448: at Lipsius strui cœptam affirmat Anno 1450. & decem annorum spatio absolutam, erogata ad hæc ex ærario publico 60. florenorum millia. Causa struendi, abominatio prioris Curiæ, illius infaustæ in Foro veteri, ubi Senatores XVII. e fenestris hujus Curiæ præcipites dati sunt, quos infernè lanceis, spiculisque exceptos crudeliter dilaniarunt. Hæc facta Ao. 1379. die 17. Novembris. Ab eo tempore abhorruerunt hanc

 Cu-

Curiam adire Senatores, & in Sagittariorum ædibus convenerunt, donec hoc opus absolveretur.

Anno 1317. Mense Aprili *Phalæ* textorum, sive pannificum Lovanii strui cœptæ, *Hallas* vocant ut solent ista hominum aut mercium receptacula. Annales referunt eo tempore fuisse bis mille & quadringintas textrinas, & cuique textrinæ opus fuisse non minus quam triginta aut quadraginta homines, qui lanam præpararent, qui carminarent, qui nerent, aliasque operas exercerent. Oportuit ergo ex solo illo genere ad sexaginta millia & quod excurrit in hac urbe viguisse. Unde hic tanta turba fuit, ut cum horâ undecimâ signum campanæ daretur desinendi operis, parentes sollicitè minores liberos in ædes ducerent, aut traherent, ne impetu aut impulsu obterrerentur, omnesque tabernæ tantisper occludebantur, donec rursus ad opus se contulissent. Tantum de plebe Lovaniensi, quæ olim frequens & in flore, post imminuta, præsertim lanificibus, qui indignatione & metu sedem mutantes secesserunt in Angliam, ubi adhuc hodie eorum coloniæ & gloria pannificii. Ita fuit olim Lovanium florentissimum; modo defloruit, & ex veteri gloria, & copia non nisi umbra hodiè. Juverunt lapsum, grandis populus, opes, lascivia, dissidia, seditiones, pestes omnis status.

Hic locus a conditâ universitate a S. P. Q. Lovaniensi deputatus est, prælectionibus, disputationibus aliisque actibus Academicis.

Plura qui volet de Lovanio, *Lipsium* legat & *I. B. Gramaye*, qui sunt in plurium manibus.

Nunc ad sacra accingar & quidem quoad Religionem. Error gentilitatis incolas & accolas, juxta ac cæteros Belgas diu tenuit, honorem uni vero Numini proprium, dæmonum simulacris deferentes. Quis Catholicæ Religionis facem in hoc tractu Hasbanico prætulerit, obscurius est, quam ut plenè & planè astrui queat: constat tamen *B. Martinum*, *Servatium*, *Amandum*, *Lambertum*, & *S. Hubertum* Tungrenses Episcopos in Hasbandam & in hunc tractum, ac circum vicinum verbum Dei prædicasse, aras idolorum evertisse, & Deo vero sacra loca erexisse, ejusque incolas idololatriæ cultui ad huc sordescentes, multâ Prædicatione & patientiâ ad Christi fidem convertisse.

Paruit olim Hasbania sub quâ etiam Lovanium usque ad Demeræ & Dyliæ confluxum, & paulo ultra ante erectionem novorum in Belgio Episcopatuum, Episcopo Leodiensi, sed anno 1559. *Paulus IV.* Pont. Max. hunc tractum Brabantiæ, quousque erat sub ditione *Philippi II.* Hisp. Regis, Archiepiscopo Mechliniensi subjecit.

Ecclesiæ animarum curam habentes Lovanii (quas Parochias vocant) sunt numero V. olim in Urbe unica erat *D. Petro* sacra, cujus Basilica eâ Symetriâ constructa est, ut cum ipso artificio pulchritudo, ex æquo certare videatur. Diceres uno vivoque saxo exciso dedolatum non opus coagmentatum.

Turris hujus Basilicæ, quæ inter pulcherrimas Belgii habita ruinæ multum deformarunt, primâ anno 1570. & 1578. & denique 1604. ultimâ Januarii collapsa est. Ita *J. Lipsius* & *J. B. Gramaye* oculati testes in Lovanio. Cum vero brevi post Ao. 1606. vitâ excessisset illud præclarum Academiæ decus Clarissimus *J. Lipsius*, sequens Chronicon expressit utramque cladem.

oMnIa CaDVnt.

Collegium ibidem Canonicorum quod *Lamberto Barbato* Comiti Lovaniensi circa annum CIↃ. XL. Principia sua debet, cui decimas suas agri Lovanien-

niensis assignavit. Fundavit autem præbendas numero VII: Octavam adjecit *Godefridus Barbatus* Lotharingiæ & Brabantiæ Dux, cujus Diploma refert *A. Miræus* in Donat: Belg. Lib. I. cap. 62. novæ edit: ut hîc videre est.

In nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti, amen. Multa essent digna scribi suis in temporibus, quæ non scripta plerumque damno futuris cedunt hominibus; quia dum Scriptores suis curis impediti, propriis inhærent laboribus, publica & posteris profutura, si quidem scriptis mandarentur, silentio transeunt, & quasi prorsûs aliena omninò postponendo negligunt.

Quod Nos quidem præcaventes, licèt impediti pluribus, quæ Deus, & larga manus Magni ducis Godefridi, Fratris Henrici Comitis Tornaci armis interiit, Ecclesiæ S. Petri, quæ est in Lovanio, nostris contulerit temporibus, scripto commendari curavimus; tum ut caritas tanti Viri, exemplum benefaciendi futuris esset Principibus, tum ut nostri Successores, qui filii jam dictæ futuri forent Ecclesiæ, circa publica solliciti, potiùs illa augmentanda quàm imminuenda suis relinquerent sequacibus.

Hæc autem erant, quæ Vir illustris Matri nostræ Lovaniensi adjecit Ecclesiæ, præter illa, quæ ad decorem Domûs Dei exteriùs respiciunt (de Palliis enim loquor & cortinis, de cappis & casulis, de dalmaticis & Subdiaconorum tunicis) scilicet Præbenda, de qua pendet molendinum, quod dicitur Wissecum, & viginti solidi, quos persolvunt de *Binuesse* mansuarii, & singulis diebus nummus unus de teloneo Lovanii; quam sic pius Pater etiam donabat esse liberam, ut nullus illam obtineret, nisi Sacerdos, & quem Clerus loci purissimè eligeret.

Hoc verò facto, non multo acto tempore, Vir Præclarus benedictionem super benedictionem paratus addere, Ecclesiam, quæ est in Rode, in communem refectionem universæ Congregationis destinavit: quod quo ordine sit completum explicandum suscepimus.

Fuit quidam noster Concanonicus, possessor hujus Ecclesiæ, dictus Boso: ad quem cùm plures confluerent flagitantes, ut in illa esse ejus mererentur successores, complures etiam ad Ducem, non curantes de dicto Canonico, ut tantùm donum obtinerent ab ipso Advocato; neutra pars vel modicum valuit proficere, donec ei Canonico in Ecclesia S. Petri quæ est in Lovanio, complacuit. Ob cujus honorem, & animæ suæ redemptionem, Ecclesiam in manum Ducis posuit, & quod eum scivit velle, scilicet ut eam, cum universa dote sua, Altari S. Petri delegaret, simpliciter rogavit.

Sic enim, ut diximus Ecclesia de Rode in usum Fratrum Lovaniensis Ecclesiæ pertransivit, oblato Altari S. Petri ab ipso Duce, & ab ejus filio, qui paterni honoris fuit heres, & Patri æquivocus. His adjectis, ut Bosonis perpetua haberetur memoria, & in anniversario Domini Ducis quandocumque occurreret, Fratres simul essent in caritate: & si res aliquando ad ea concresceret, in anniversariis Uxoris ejusdem Ducis Dominæ Idæ, & matris ejus Aleidis, similis ageretur lætitia.

Hæc ergò sic ordinata, & sigillo Ducis consignata ne quis præsumat disturbare, vim facturus Fratribus, anathemate demum sint confirmata & sic jubente ipso Duce, ac ejus prole generosâ, cui post Patrem, cum Comitatu & Ducatu, tota terra serviebat subdita.

Præter supradicta autem notum sit omnibus Christi fidelibus, quòd omnes decimæ infrà allodium Lovaniense, tam minutæ quàm majores, sive proveniant ex agris sive pratis, nec non de omnibus fructibus infra curtes Lovanienses crescentibus, & etiam de pecoribus & alitibus ad septem Præbendas Ecclesiæ S. Petri in Lovanio pertinent specialiter.

Quas septem Præbendas bonæ memoriæ Lambertus Comes cum Barba in eadem Ecclesia constituit; & ad easdem septem præbendas spectant omnes donationes Ecclesiarum in Lovanio, & donatio majoris Parochiæ, & omnium Altarium, & omnes oblationes, exceptâ portione Parochiani: & de his prædictis decimis divisas habent decimas Custos & Parochianus.

Ne autem per eleëmosynam proborum virorum accrescentes Canonici in prænominata Ecclesia S. Petri, in prædictis decimis & oblationibus atque donationibus aliquid juris possent se dicere habere, & ut supradictorum omnium controversia sopiatur,

tur, & ut falsitati malignantium contra Ecclesiam, per veritatem hujus Scripti, resistatur, hanc Paginam testimonialem Dux GODEFRIDUS, filius Godefridi Ducis cum Barba, sigillo muniri, & Testes subscribi fecit. Hi autem interfuerunt Testes,

Reinerus Archidiaconus,
Henricus Præpositus,
Thegenbaldus,
Magister Stephanus,
Magister Godefridus,
Onekinus Parochianus, Clerici.

Homines Ducis,

Walterus Bertholt,
Willelmus de Birbeka,
Retzo de Tieldonck,
Renerus de Heverle,
Arnoldus Dapifer,
Ditferdus Dilenus, Villicus Lovaniensis, & alii plures.

1140. Actum est Incarnationis Dominicæ anno millesimo centesimo quadragesimo.

Hoc Canonicorum Collegium sensim auctum est, & deinde usque ad XVIII. ascendit, Ducum nostrorum, & privatorum opibus dotatum. *Simon Grindelius* anno 1140. *Ebbo* & *Lidericus* fratres anno 1178. *Godefridus* Villicus seu Prætor Lovaniensis anno 1188. alii non pauci homines privati varias præbendas in hac Ecclesiâ *D. Petri* instituerunt ac dotarunt. Septem autem primi, Fratres olim, postea Domini in Diplomatibus appellantur, quod soli decimas veteres perciperent: qui tamen sponte anno 1311. alios juniores Canonicos in sui peculii communionem admiserunt, ex quo tempore, & bona communia & præbendæ æquales fuerunt.

Ex hisce XVIII. Præbendis confert Dux Brabantiæ XV., simul cum Præpositurâ, Cantoriâ, & Scholasteriâ & tres Magistratus Lovaniensis. Ex his modo annexæ sunt duæ Professoribus S. Theologiæ Regiis; item una Professori Sacrarum litterarum, una Censori librorum Apostolico & Regio, una Professori Catecheseos, una Professori Sacrorum Canonum, & una Professori Regio ad Decretum Gratiani.

Accessit post conditam Universitatem X. Canonicorum Collegium Ao. 1443. quibus nullum residendi onus incumbit, quique in variis Brabantiæ pagis decimas percipiunt. Obligantur solum per sex septimanas in anno docere, duo Theologiam, duo in jure Civili, alii duo in jure Canonico, bini alii in Medicinâ, unus Eloquentiam, alter demum Ethicam Christianam. Hæ præbendæ spectant ad collationem utriusque Consulis Civitatis Lovaniensis. Diploma hujus fundationis sive Institutionis per *Eugenium* Papam refertur in Supplem. Diplom. A.Miræi part. I. cap. CXVII. ut sequitur.

Ex Archivis. Univers. Lovan.

Eugenius Episcopus Servus servorum Dei, Dilectis Filiis Abbati Monasterii B.Mariæ Middelburgensis, Trajectensis Diœcesis & Præposito S. Petri Trajectensis, ac Archidiacono Antwerpiensi Cameracensis, Ecclesiarum, salutem & Apostolicam benedictionem.

Dum intra pectoris nostri arcana revolvimus, & paternâ meditatione pensamus, quòd per Litterarum studia viri efficiuntur idonei, quorum doctrina salutaris Civitatem Dei lætificat, ignorantiæ nubila repelluntur, Divini Nominis Fideique cultus protenditur, justitia colitur, tam publica quàm privata res utiliter geritur, omnisque prosperitas humanæ conditionis augetur, meritò inducimur Curam Pastoralem circa ea sollicitiùs impendere, per quæ studia hujusmodi vigere & incrementum suscipere valeant, ac venæ irrigui fontis scientiarum pocula, cum quibus illa haurientes, ignorantiæ profugatis tenebris, post acquisitam notitiam Summi Opificis in illius mandatorum via directi, per donum sapientiæ ad veri luminis claritatem perveniant, jugiter scaturientes penuriâ rerum nullatenùs obturentur.

Sane

Sane ſicut parte dilectorum filiorum Univerſitatis Studii Oppidi Lovanienſis, Leodienſis Diœceſis, Nobis nuper exhibita petitio continebat, licet dicti Studii, quod in præfato Oppido felicis recordationis MARTINUS Papa Quintus Prædeceſſor noſter in omnibus, præterquam in Theologiæ, inſtituit primò, & deindè Nos, eodem Prædeceſſore, ſicut Altiſſimo placuit, de medio ſublato, Divinâ favente clementiâ, ad apicem Summi Apoſtolatûs aſſumpti, etiam in ipſa Theologiæ ibidem vigere & obſervari voluimus Facultatibus, plantatio nova exiſtat, illa tamen, Altiſſimo annuente, plurimùm numero Suppoſitorum pollet, & ejus Univerſitas ab ejus initio intelligentiæ ſplendore illuſtratos palmites produxit & enutrivit.

Cum autem, ſicut eadem petitio ſubjungebat, licèt præfatum Studium Suppoſitorum multitudine polleat, ex eo tamen, quòd quindecim, qui de Patronatu Brabantiæ pro tempore exiſtentis Ducis etiam tunc exiſtebant, in Collegiatis infra limites Ducatûs Brabantiæ conſiſtentibus Eccleſiis, Canonicatus & Præbendæ, pro remuneratione illorum, qui in ipſo Studio pro tempore Legent & Regent, ſub certis modis & formis deputati, etiamſi deputationes hujuſmodi ſortiri poſſent, ſicuti nondùm in omnibus ſortitæ ſunt effectum plenum & debitum, pro illorum remuneratione non ſufficiunt, & dictum Studium, licèt locus amœniſſimus, copiâ rerum, & temperie aeris atque aliis neceſſariis commoditatibus refertus, ac ad recipiendum & ſuſtentandum generale Studium plurimùm aptus & idoneus exiſtat, demptis gabellis ſivè aſſiſiis ibidem ſolvi & recipi ſolitis, ac ex illis provenientibus emolumentis, quæ abſque licentia, voluntate, ſivè permiſſione præfati Ducis recipi nequeunt, tantis facultatibus in communi non abundat, de quibus in his indeficiens proviſio fieri valeat, ipſi Univerſitas Studii qui aliàs non habent, undè Magiſtris, Doctoribus Licentiatis & aliis in dicto Studio pro tempore Legentibus & Regentibus, per quorum doctrinarum ſemina mortalibus omnibus ad benè beatèque vivendum via præbetur, & illi ad arcana mundi cognoſcenda introducuntur, congruè provideri poterit, multipliciter timeant, quòd ſui alumni tam copioſè tamque fructuoſè allecti, ob dotis & alimentorum, præfatis Magiſtris, Doctoribus, Licentiatis & aliis Legentibus & Regentibus pro tempore neceſſariò miniſtrandorum, defectum, aliquo turbinis flatu etiam ex quacumque levi cauſa prorumpente, aut parvo familiaris rei detrimento vel aliâ quâvis neceſſitate occurrente, tamquam famelici diſpergentur, & dictum Studium ob rerum carentiam ad nihilum penitiùs redigetur.

Pro parte dilectorum filiorum Nobilis Viri PHILIPPI Burgundiæ & Brabantiæ Ducis, ac Burgi Magiſtrorum, Scabinorum, Conſulum & Rectorum Oppidi, illiuſque & Studii prædictarum Univerſitatum, Nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut ad profectum Orthodoxæ Fidei & ſalutem plurimorum neceſſitatibus & indigentiis Univerſitatis Studii hujuſmodi opportunè providere de Benignitate Apoſtolica dignaremur.

Nos igitur, in quorum manibus Univerſitas Studii hujuſmodi, omnibus & ſingulis aliis à præmiſſis proviſionibus pro Legentibus & Regentibus in dicto Studio per dictam Sedem & ejus auctoritate quomodolibet conſtitutis, ſponte & liberè ceſſerunt, quique Ceſſionem hujuſmodi admiſimus, modum & formam deputationis ac verum annuum valorem, cum qualitatibus quindecim Canonicatuum & Præbendarum, nec non Eccleſiarum, quibus Canonicatus & præbendæ ipſi exiſtunt, nomina, ac ſi ſpecificè, ſingulariter, ac individualiter expreſſa forent, præſentibus pro expreſſis habentes. Attendentes etiam quòd præfata Sedes, quæ omnium ſpiritualium rerum provida adminiſtra exiſtit, cujuſlibet commendabilis exercitii conſtantiſſima adjutrix eſſe debet, & cupientes dictum Studium, ut ex ipſo Eccleſiæ militanti & Reipublicæ commoditas præſidium & decus aſſiduè præparentur, & adſint, tamquam firmis anchoris ſtabilitum, in proſperitatis portu abſque timore futuri periculi immobile permanere, ac Magiſtros, Doctores, Licentiatos, & alios, ad continuationem tam laudabilis & neceſſarii exercitii tantò ampliùs animari, quò ex hoc ibidem pro ſuis incumbentibus ſupportandis pro tempore oneribus ſibi liberaliter ſentiant provideri: hujuſmodi ſupplicationibus inclinati diſcretioni veſtræ per Apoſtolica Scripta committimus & mandamus, quatenùs vos vel duo aut unus veſtrum ſi per ſummariam informationem ſuper his per vos recipiendam præmiſſa vera eſſe repereritis, pro directione feliciori ſubſiſtentia & conſervatione præfati Studii, de *Hakendovel*, cujus viginti quinque, de *Holsbeke*, cujus decem & novem, de *Cortbeke Over-loe*, cujus ſedecim, de *Lintheris inferiori*, cujus triginta quatuor, de *Knexel*, cujus etiam decem & novem marcarum argenti, nec non de *Brecht*, cujus nonaginta,

ta de *Scelle*, cujus octuaginta, de *Arbore* (*Boom*) cujus etiam octuaginta, & de *Erps*, cujus centum Librarum Turonensium parvarum fructus, redditus & proventus, secundùm communem æstimationem, valorem annuum, ut asseritur, non excedunt, Leodiensis prædictæ & Cameracensis Diœcesis, Parochiales Ecclesias, cum omnibus juribus & pertinentiis suis, Collegiatæ & Parochiali Ecclesiæ S. Petri præfati Oppidi in qua præter illius Plebaniam, cui ejusdem Parochianorum animarum cura imminet, decem & octo Canonicatus & Præbendæ, quorum quindecim de Patronatu dicti Ducis Brabantiæ existentis pro tempore existunt, & alii ad collationem dilectorum filiorum Decani & Capituli ipsius Ecclesiæ S. Petri Lovaniensis pertinent, fore noscuntur ultra illos pro quindecim, vel tot, sicut singulis considerandis sollicitè consideratis vobis videbitur inibi de novo creandis & instituendis, qui per alios quàm in ipso Studio Legentes & Regentes pro tempore obtineri nequibunt, Auctoritate nostrâ in perpetuum uniatis, annectatis & incorporetis.

Ita quòd simul vel successivè cedentibus vel decedentibus singulis dictarum Parochialium Ecclesiarum Rectoribus, sive illas aliàs quomodolibet dimittentibus, liceat præfatis Universitati Studii per se vel alios corporalem possessionem singularum Parochialium Ecclesiarum, etiamsi ex quavis causa dispositioni Apostolicæ specialiter vel generaliter reservatæ fuerint, juriumque & pertinentiarum prædictorum, auctoritate propriâ liberè apprehendere, ejusque fructus, redditus & proventus (reservatis priùs & ante omnia per vos de eis pro singulis perpetuis Vicariis in singulis Parochialibus Ecclesiis prædictis per locorum Ordinarios ad exercitium curæ animarum Parochianorum earumdem instituendis singulis congruis portionibus, de quibus ipsi Vicarii sustentari, Episcopalia Jura solvere, & alia eis incumbentia pro tempore onera supportare commodè poterunt) in usus & utilitatem obtinentium pro tempore creandos & instituendos Cononicatus & Præbendas hujusmodi, percipere, convertere & perpetuò retinere, Diœcesanorum locorum & cujuslibet alterius licentiâ super hoc minimè requisitâ.

Et insuper si unionem annexionem & incorporationem hujusmodi per vos, ut præmittitur, vigore præsentium contigerit fieri, quamprimùm illæ per vos factæ fuerint, in ipsa Ecclesia S. Petri, ultra dictos decem & octo inibi existentes, quindecim, vel tot, sicut fructibus redditibus & proventibus qui ex omnibus Parochialibus Ecclesiis præfatis reservandis pro Vicariis portionibus defalcatis, resultabunt attentis, vobis videbitur, pro formatis in Theologia Baccalaureis, sive in illa aut Medicina, vel qui per triennium legerunt vel rexerunt post susceptionem Magisterii gradus in Artibus Magistris, sive in utroque vel altero Jure Doctoribus, aut cum rigore examinis Licentiatis, in eodem Studio Legentibus pro tempore, eâdem auctoritate creetis & instituatis, ac pro ipsorum dote resultantes fructus, redditus, & proventus prædictos, inter obtinentes pro tempore creandos Canonicatus & Præbendas eosdem æqualiter percipiendos, deputetis & assignetis: Illisque pro decore, venustate, profectu, & utilitate dictæ Ecclesiæ S. Petri, secundùm vestræ discretionis arbitrium, onera adjiciatis & imponatis, nec non statuatis, decernatis & ordinatis, quòd ex tunc perpetuis futuris temporibus in præfata Ecclesia S. Petri Canonicatuum & Præbendarum numerus, qui inibi usque nunc fuit, tot, quot in ea dicto vigore creabitis & instituetis, Canonicatuum & Præbendarum numero sit & censeatur adauctus: ac quod singulis Canonicatibus & Præbendis creandis & instituendis hujusmodi nullus sacer ordo annexus esse quòdque Magistri, Doctores, Licentiati, & Baccalaurei, in dicto Studio Legentes, & Regentes, ac præfatos creandos & instituendos Canonicatus & Præbendas obtinentes pro tempore, cum resultantibus ex Parochialibus Ecclesiis, ultra portiones hujusmodi, atque aliis licitis modis acquirendis, præter & absque hoc quòd aliqui percipiant de decem & octo Canonicatuum & Præbendarum prædictorum fructibus, redditibus & proventibus, contenti manere debeant: ac infra & extra præfatam Ecclesiam S. Petri cum habitu & religione ac sine illis incedere, nec non stallum in Choro, locumque & vocem in Capitulo habere, ac privilegiis, favoribus, libertatibus, immunitatibus & indultis quibuslibet in omnibus & singulis pari modo absque differentia quacumque uti, frui, gaudere possint & debeant, sicuti personæ, præfatos decem octo Canonicatus & Præbendas obtinentes pro tempore solitæ fuerunt & existunt, incedere & habere, ac uti, frui, & gaudere: ac quòd ad singulos creandos & instituendos Canonicatus & Præbendas primariâ vice, & exindè, Magistri, doctores, Licentiati & Baccalaurei, ut præfertur, nec non ad tres ex decem & octo Canonicatibus & præbendis, ad colla-

collationem & provisionem Decani & Capituli pertinentes, hujusmodi Canonicatus & ad Plebaniam ipsius Ecclesiæ S. Petri perpetuis temporibus, quoties illorum vacationes occurrerint solùm & dumtaxat, ac in Theologia Magister vel Formatus Baccalaureus in dicto Studio Legentes vel Regentes pro tempore, & nulli alii, Burgimagistros Oppidi præsentari, & in Plebania, cujus viginti octo, ac tribus ex decem & octo Canonicatibus & Præbendis, quorum singulorum tredecim marcarum argenti, fructus, redditus & proventus, secundùm æstimationem prædictam, valorem annuum, ut etiam asseritur, non excedunt, per Decanum & Capitulum Ecclesiæ S. Petri, in singulis quoque creandis & instituendis Canonicatibus & Præbendis hujusmodi per Abbatem Parcensem Leodiensis Diœcesis, vel Præpositum (*Monasterii*) S. Gertrudis Oppidi prædicti per Præpositum gubernari soliti, dilectos Filios, sivè eumdem Decanum ad quem fuerit pro tempore habitus recursus præsentandi, ut præfertur totiens, quotiens institui, ac in corporalem possessionem illius seu illorum, ad quem seu quos præsentabuntur pro tempore, juriumque & pertinentiarum suorum omnium induci & inductum defendi, amotis ex illa seu illis illicitis detentoribus quibuscumque, ac præsentandos ad Præbendas, in quibus instituentur, in dicta Ecclesia S. Petri in Canonicos & in fratres recipi, stallo eis in Choro, & loco in Capitulo ipsius Ecclesiæ, cum plenitudine Juris Canonici, assignatis, & ad Plebaniam hujusmodi, ut est moris, admitti, illisque de Plebaniæ ac trium ex decem & octo Canonicatibus & Præbendis, nec non creandorum Canonicatuum & Præbendarum, prout quemlibet eorum continget, fructibus, redditibus & proventibus, juribus & obventionibus universis, integrè responderi facere liberè ac licitè possint & debeant, absque omni impedimento: Quòdque sic præsentati & instituti pro tempore Plebanus & Canonici præbendati dictæ Ecclesiæ S. Petri solum & dumtaxat censeantur & existant, quamdiu in præfato fine intermissione legerint vel rexerint; ac quòd eorum singulis, impedimento non extante legitimo, in ipso Studio legere vel regere cessantibus, cessantium legere vel regere eorumdem, nisi infra certum peremptorium competentem, per Abbatem, Præpositum vel Decanum prædictos eis ad hoc adsignandum, terminum legere cum effectû reinceperint, & sine fraude continuaverint, Plebania, Canonicatus, & Præbenda per cessationem hujusmodi eo ipso vacare censeatur sivè censeantur, ac in eorum locis, quoties id evenire contigerit, alii modis & formis similibus illicò substituantur & surrogentur.

Super quibus omnibus & singulis vobis & illis plenam & liberam tenore præsentium licentiam concedimus, & etiam facultatem.

Cæterum ut præmissa omnia & singula debito quantociùs valeant demandari effectui, & per hoc fructus succedat adoptatus, à singulis Rectoribus singularum Parochialium Ecclesiarum, ac personis obtinentibus ad præsens Plebaniam, & singulos ex tribus de decem & octo Canonicatibus & Præbendis præfatis, Plebaniæ & singulorum ex tribus Canonicatus & Præbendis hujusmodi resignationes, si eas simul vel successivè in vestris manibus spontè & liberè facere voluerint, auctoritate præfatâ hâc vice dumtaxat recipiatis & admittatis eisque per vos receptis & admissis, singulis Rectoribus & personis obtinentibus Plebaniam, ac tres Canonicatus & Præbendas hujusmodi, ne propter resignationes ipsas nimium dispendium patiantur, super fructibus, redditibus, & proventibus per eis resignandorum Ecclesiarum & Plebaniæ, ac Canonicatuum & Præbendarum prædictorum, prout illas resignaverint, singulas annuas pensiones, de quibus, secundùm vestræ discretionis arbitrium, se rationabiliter contentos reddiderint, eisdem resignantibus, quoad vixerint, vel procuratoribus suis ad hoc sufficientia mandata habentibus, per Universitatem Studii hujusmodi singulis annis in locis & terminis per vos ad hoc constituendis, ac sub excommunicatione per vos in scriptis ferenda (quam singuli dictos creandos Canonicatus & Præbendas obtinentes pro tempore, si Universitas Studii præfati in solutione singularum pensionum hujusmodi in eisdem locis & terminis, vel infra triginta dies, singulos terminos ipsos immediatè sequentes; hujusmodi facienda defecerint, sivè negligentes vel remissi fuerint, quoties hoc evenerit, sententiam, à qua aliquis ex ipsis, donec de singulis pensionibus eis, quos illæ contingent, vel etiam suis procuratoribus, integrè satisfactum, aut cum altero eorum amicabiliter concordatum fuerit, ab alio quàm Romano Pontifice, præterquam in articulo mortis constitutus; absolvi nequeat, lapsis singulis terminis eisdem incurrat: & si, quod absit, ipsi Universitas Studii, obtinentes creandos Canonicatus & Præbendas hujusmodi, eandem sententiam per sex menses ex tunc immediatè sequentes sustinere permiserint,

 sin-

singulæ incorporationes, annexiones, & uniones, de singulis Parochialibus Ecclesiis, cum quorum Rectoribus defectus solutionem commissi fuerint pro tempore, facto hujusmodi dissolutæ sint, ac illorum Ecclesiæ Parochiales, nec non Plebania ac singuli ex resignandis Canonicatibus & Præbendis prædictis per resignationes eorum, qui illas resignaverint, vacare censeantur eo ipso) integrè faciendam eâdem auctoritate reservetis, constituatis & assignetis, facientes singulis Rectoribus ac personis, Plebaniam & singulos Canonicatus & Præbendas resignandos obtinentibus, prædictas singulas pensiones, prout eos contingent, juxta reservationis constitutionis & assignationis per vos faciendarum formas, continentias & tenores integrè persolvi; contradictores auctoritate nostrâ, appellatione postpositâ compescendo.

Non obstantibus generalibus & specialibus, per Nos & dictam Sedem, ac nostrâ & ipsius Sedis vel quavis aliâ auctoritate, de Ecclesiasticis Beneficiis factis, & inantea faciendis, sub quacumque forma vel expressione verborum, reservationibus, atque aliis Apostolicis Constitutionibus & Ordinationibus, nec non præfatæ Ecclesiæ S. Petri, juramento, Confirmatione Apostolicâ, vel quâvis aliâ firmitate roboratis, statutis & consuetudinibus contrariis quibuscumque: Aut si aliqui Apostolicâ vel aliâ quavis Auctoritate in ipsa Ecclesia S. Petri in Canonicos sint recepti, vel, ut recipiantur, insistant, seu si super provisionibus sibi faciendis de Canonicatibus & Præbendis ejusdem Ecclesiæ S. Petri speciales, vel aliis Beneficiis Ecclesiasticis in illis partibus generales dictæ Sedis vel Legatorum ejus Literas impetrârint, etiamsi per eas ad inhibitionem, reservationem, & decretum vel aliàs quomodolibet sit processum.

Quas quidem Literas, & per illas habitos processus, ad Parochiales Ecclesias, & ex illarum fructibus, redditibus creandos nec non tres ex decem & octo Canonicatibus & Præbendis, Canonicatus & Præbendas ac Plebaniam prædictos volumus non extendi, sed nullum per hoc eis quoad assecutionem Canonicatuum & Præbendarum seu Beneficiorum aliorum præjudicium generari: Aut si venerabilibus nostris Leodiensi & Camaracensi Episcopis, ac præfatis Decano & Capitulo, vel quibusvis aliis, communiter vel divisim, a dicta sit Sede indultum, quòd ad receptionem vel provisionem alicujus, aut præstationem pensionis cujusvis minimè teneantur, & ad id compelli aut quòd interdici, suspendi vel excommunicari non possint; quodque de Canonicatibus & Præbendis præfatæ Ecclesiæ S. Petri, vel aliis Beneficiis Ecclesiasticis, ad eorum collationem, provisionem, præsentationem, seu quamvis aliam dispositionem conjunctim vel separatim spectantibus nulli valeat provideri per Literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam ac de verbo ad verbum de Indulto hujusmodi mentionem: ac quibuslibet Privilegiis, Indulgentiis & Literis Apostolicis, specialibus vel generalibus, quorumcumque tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa, vel totaliter non inserta, effectus earum impediri valeat quomodolibet, vel differri, & quibus, quorumque totis tenoribus de verbo ad verbum habenda sit in nostris Literis mentio specialis: Seu si præsentandi & instituendi pro tempore prædicti præsentes non fuerint ad præstandum de observandis Statutis & Consuetudinibus dictæ Ecclesiæ S. Petri solita juramenta, dummodo in absentiis suis per procuratores idoneos, & cùm ad Ecclesiam ipsam accesserint, corporaliter ista præstent.

Attente quoque provideatis, ne in aliqua resignationum earumdem, si fiant ex parte alicujus resignantium Universitatis eorumdem, aliqua pravitas interveniat, sivè etiam corruptela.

Nos enim ex nunc irrita & inania decernimus omnes & singulos processus, quos haberi, ac sententias, censuras & pœnas, quas ferri & promulgari, ac quicquid contra tenorem & effectum præsentium per Sedem eamdem sivè aliàs per quemquam Apostolicâ vel aliâ quâvis auctoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

1443. Datum Senis anno Incarnationis Dominicæ millesimo quadringentesimo quadragesimo tertio, x. Kalendas Junii, Pontificatùs nostri anno tertio-decimo.

Utriusque Capitulo idem est, ac præest Decanus qui eligitur a Capitulo. Præpositus similer utriusque Capituli idem est, quæ est primaria hujus Ecclesiæ dignitas, & Cancellarii in Universitate fungitur officio, atque a Principe dum auspicia imperii sumit solemne juramentum exigit, quæ dignitas olim non nisi in Principum & Procerum filiis collata fuit.

Damus hic Seriem Decanorum, & Præpositorum hujus Capituli.

DECANI.

DECANI S. PETRI ante erectionem Universitatis.

MENSO Decanus 1125. & 1133.
PETRUS. 1189.
ENGELBERTUS. 1200. & 1209.
REGINERIUS. 1211.
ARNOLDUS DE CALSTERE. 1233.
GODEFRIDUS GRINDEL. 1244. & 1246.
ANDREAS. 1263.
GODEFRIDUS VANDEN BERGHE 1286.
HENRICUS. 1293.
ÆGIDIUS filius *Lisæ* 1300.
JOANNIS DE BERTHEM 1315.
JOANNES DE SICHEM Decanus usque ad annum 1343.

I. G. A. Ryckel in vita *S. Beggæ* pag. 236. eum nominat *Ægidius Lussensonius*, & *I. B. Gramaye Ægidius de Liesensoene.*

PETRUS DE CALSTERE J. U. D. celeberrimus usque ad annum 1384.
RADULPHUS CORSEBOLDUS alias *Corsbaut* 1389.
NICOLAUS SPECHT anno 1400. fuit simul Canonicus Anderlechtensis.
ÆGIDIUS DIVES alias *de Rycke* 1401.
ÆGIDIUS ROGGA. ita Divæus in M. S. Lovanio.
GODEFRIDUS DE CURIA. antea Cantor hujus Ecclesiæ, fuit simul Canonicus Nivellensis & Decanus Sylvæducensis, Cantor existens fundavit Cœnobium Bethleemiticum Ord. Can. Reg. S. Aug. prope Lovanium.
GERARDUS DE BRUYN Diesthemius; sub hoc Decano condita fuit Universitas Lovaniensis anno 1424.

DECANI post conditam Universitatem.

HENRICUS DE MERA vulgo *vander Meeren* Herentalensis Decret. Doctor. item Canonicus Cathedralis Leodiensis. Obiit 1440.
PETRUS DE MERA Henrici frater J. U. D. Obiit 1448.
GUILIELMUS DE BONT Lovaniensis J. U. D. & Professor primarius, fuit etiam Canonicus & Archidiaconus Antverpiensis, In Cathedrali Cameracensi S. S. Domini Capellanus, & sacri Palatii causarum Auditor. Obiit 1454.
ÆGIDIUS VRANCX. Lovaniensis renuntiavit 1476.
JOANNES DE THIMO alias *vander Heyden* Lovaniensis J. U. D. ac Professor resignavit An. 1497.
ADRIANUS FLORENTII Ultrajectensis S. T. D. ac Professor, Præceptor Caroli V. dein Imper. Præpositus ad S. Salvatorem Ultrajecti, & Canonicus Anderlechti, Episcopus Dertrusensis in Catalauniâ, Cardinalis S. R. E. creatus anno 1517. & summus Pontifex anno 1521. Obiit Romæ 1523. ætatis 64. fundato Lovanii amplissimo sui nominis Collegio.
NICOLAUS COPPIN Montensis S. T. D. & Professor Hereticæ pravitatis inquisitor, mortuus 1535.
RUARDUS TAPPERUS ENCHUSANUS S. T. D. & Professor supremus fidei inquisitor, Præses Collegii Majoris, & ad Concilium Tridentinum missus a *Philippo II.* Hisp. Rege Theologus. Obiit Ao. 1559.

MICHAEL DRIUTIUS Casletanus J. U. D. Officialis Curiæ spiritualis Episcopi Leodiensis Lovanii residens, nec non fundator Collegii sui nominis. Obiit eodem anno 1559.

MARTINUS BALDUINI Rithovius S. T. D. Præses Majoris Collegii, qui anno 1562. factus primus Episcopus Iprensis Decanatum deposuit.

JOANNES MOLINÆUS Gandavensis J. U. D. ac Professor, primum Decanus S. Jacobi Lovanii, & Eleemosynarius *Margaretæ* Ducissæ Parmensis. Obiit Ao. 1575.

MICHAEL BAYUS Athensis S. T. D. Præses Collegii Adriani VI. celebris in Conc. Trident. Theologus. Obiit 1589.

HENRICUS CUYCKIUS Culemburgensis S. T. D. Vicarius Generalis Archiep. Mechl. in districtu Lovaniensi, factus anno 1596. Episcopus Ruremondensis, renuntiavit.

CORNELIUS REYNERI Goudanus S. T. D. Præses Collegii Atrebatensis. Obiit anno 1609.

JACOBUS BAYUS Athensis S. T. D. Præses Collegii Sabaudici & fundator Collegii sui nominis, primo Decanus ad *S. Jacobum*, dein ad *S. Petrum* vivere desiit anno 1614.

JACOBUS JANSONIUS Amstelodamensis, Præses Collegii Adriani VI. Obiit. Ao. 1625.

GUILIELMUS FABRICIUS Noviomagus S. T. D. Præses Collegii Majoris & Conservator Privilegiorum Universitatis. Obiit anno 1628.

GUILIELMUS MERCERUS Athensis S. T. D. Præses Collegii Adriani VI. vivere desiit anno 1639.

LIBERTUS FROMONDUS Haccurianus S. T. D. Præses Seminarii Leodiensis, defunctus anno 1653.

JACOBUS SPEECK Antverpiensis S. T. D. mortuus Anno 1662.

JACOBUS PONTANUS Hermaliensis S. T. D. Præses Collegii Viglii, dein Collegii Houterlei, Conservator Privilegiorum Academicorum, Obiit Ao. 1667.

FRANCISCUS VAN HOORENBEECK Bruxellensis J. U. L. Præses Collegii de Cranendonck, renuntiavit anno 1677. factus Episcopus Gandavensis.

JOANNES COBBELGIERS Lovaniensis S. T. L. ex Plebano D. Petri electus Decanus, mortuus anno 1689.

HENRICUS SCHAILLE Dionantius S. T. D. Præses Majoris Collegii, electus Decanus, ante acceptam possessionem mortuus 1689.

NICOLAUS DU BOIS Marchiensis S. T. & J. U. L. Sacrarum litterarum Professor Regius, Præses Collegii Regii. Obiit anno 1696.

MARTINUS STEYAERT Somerghemius S. T. D. & Professor Regius sacrarum litterarum, ac Regens Theologorum Præses Majoris Collegii, Conservator Privilegiorum Universitatis Lovaniensis, Diœcesis Sylvæducensis Vicarius Generalis Apostolicus. Vita defunctus anno 1701.

HERMANNUS DAEMEN Tungrensis S. T. D. & Professor, Præses Collegii Atrebatensis, Conservator Privilegiorum Academicorum, hodiedum Decanus.

PRÆ

PRÆPOSITI D. PETRI ante erectam Universitatem fuêre XXV. ex quibus innotuêre sequentes.

GILEBERTUS Anno 1129.
HENRICUS Anno 1140.
SIMON Anno 1160.
FRANCO Anno 1164.
HENRICUS Anno 1199. & 1206. contulit *Franconi* primo *S. Gertrudis* præposito Ecclesiam ejusdem nominis anno 1212.
HENRICUS A LOVANIO Anno 1226.
GOSWINUS A GOSWINI CURIA alias *Goetsenhoven* Ao. 1233.
GERARDUS CUYCKANUS.
JOANNES CUYCKANUS.
GODEFRIDUS A LOVANIO filius *Godefridi a Lovanio* Domini de Gaesbeke, Leeuw &c. 1285.
GUILIELMUS DE BERTOUT filius Waltheri V. de Bertout Advocati de Mechlinia J. U. D. Sacri Palatii Judex Ordinarius, simul Canonicus Cathedralium Ecclesiarum Leodiensis & Ultrajectensis usque ad annum 1296. quo electus est in Episcopum Ultrajectensem. Obiit cæsus in prœlio contra Hollandos Anno 1301.
JOANNES ESSELENUS Præpositus circa annum 1310. hunc aliqui vocant filium naturalem *Joannis II.* Brabantiæ Ducis, sed absque ullo fundamento teste C. Butkens in Trophæis Brabanticis pag. 371.
ARNOLDUS alias ALARDUS VAN OSSCH Præpositus Lovaniensis ac Senator Sanctioris Concilii *Philippi Boni* Burgundiæ Ducis &c. anno 1342. 1350. & 1357.
NICOLAUS DE GYMENICH Anno 1363.
JOANNES DE LUXEMBURGO e Ducum Luxemburgensium familia oriundus Anno 1378.
JOANNES BARO DE ROTSELAER Obiit Anno 1419.

PRÆPOSITI qui & Cancellarii Universitatis.

I. GUILIELMUS AB ASCA filius *Guilielmi* Toparchæ de Asca Obiit Ao. 1477.
II. DOMINICUS DE BASSEDONIS Burgundus Præpositus *S. Petri* Lovanii, & *S. Waldetrudis* Montensis, Canonicus B. Mariæ Cameracensis ac Bizuntinus Obiit 1487.
III. NICOLAUS RUTHERIUS alias *le Ruistre* Luxemburgensis, Præpositus etiam *S. Bavonis* Harlemi, & Canonicus Liranus ac Teneramundanus, trium ex ordine Brabantiæ Ducum Consiliarius, dein Episcopus Atrebatensis. Vivere desiit Mechliniæ anno 1505. die 15. Septembris, sepultus in æde D. Petri Lovanii, fundato illic Collegio Atrebatensi.
IV. CONRARDUS RENNER VONGHINGEN Germanus ex Illustri Ducis Brunwicensium stirpe, sacrarum Canonum Doctor & *Carolo V.* Imp. a Consiliis; absens ab Academiâ dignitatem sustinuit annis XXIII. Obiit 1532.
V. ROGERIUS DE TASSIS Mechliniens. J. U. D. Ecclesiæ *B. Mariæ* Ant-

Antverpiæ Decanus, obitâque pro *Philippo II.* Hisp. Rege ad Pontificem Legatione, Patriæ redditus octuagenarius decessit Antverpiæ Ao. 1593. sepultus ibidem apud Bogardos.

VI. GEORGIUS AB AUSTRIA *Maximiliani I. Imp. ex filio nepos.* Serenissimis Belgarum Principibus *Alberto & Isabella* ab eleemosynis, assumptus ad Præposituram anno 1598. fuit etiam Præpositus *S. Salvatoris* in Harlebeca, & Prior Commendatarius *S. Salvii* juxta Valencenas. Vita excessit Bruxellis anno 1619. sepultus Lovanii in æde *D. Petri* ante aram principem.

VII. CAJUS ANTONIUS HOPPERUS, *Joachimi Hopperi IV. Doctoris Philippi II.* Regi Catholico in Hispaniâ a Consiliis Status filius. Anno 1617. a Sereniss. Principibus *Alberto & Isabella* declaratus Coadjutor & Successor *Georgii ab Austria*, a morte ejus hac dignitate defungitur, fuit etiam Conservator Privilegiorum Academicorum, mortuus est Ao. 1634.

VIII. FRANCISCUS JOANNES DE ROBLES ex Comitibus *d'Annapes.* Anno 1624. declaratus est a Serenissimo Principe *Isabella* Coadjutor, Successorque *Caji Ant. Hopperi* ; Dein etiam Regii in Belgio Nosocomii Mechliniæ Præfectus, Serenissimo Archiduci *Leopoldo* Belgarum & Burgundionum Præfecto ab Eleemosynis & Oratorii Capellæ Burg. Archicapellanus. Anno 1652. factus est Episcopus Iprensis ubi Obiit anno 1659.

IX. Successor a Rege denominatus fuit Illustriss. *D. de Spinolà* ex Comitibus de *Bruay*; sed mors immatura eum Academiæ eripuit.

X. CAROLUS DE HOVINE. Caroli Sanctioris Concilii Præsidis filius, antea Canonicus Cathedralis Tornacensis. Obiit Anno 1666.

XI. EUGENIUS DE VELASCO ex Comitibus De *Zalazar*, filius *Joannis De Velasco* Equitis Aurei Velleris, necnon Generalis armorum Præfecti in Belgio, ad Præposituram *S. Petri* nominatus fuit Anno *1666.* Verum post tres quatuorve annos Ecclesiastici Status pertæsus, resignavit in favorem sequentis, ipse vero militiæ adscriptus, tandem infausto casu submersus fuit in canali Bruxellas inter & Vilvordiam.

XII. FERDINANDUS FRANCISCUS DE TRAZEGNIES ex Canonico Cathedralis Tornacensis, Præposituram administravit usque ad obitum Anno 1692.

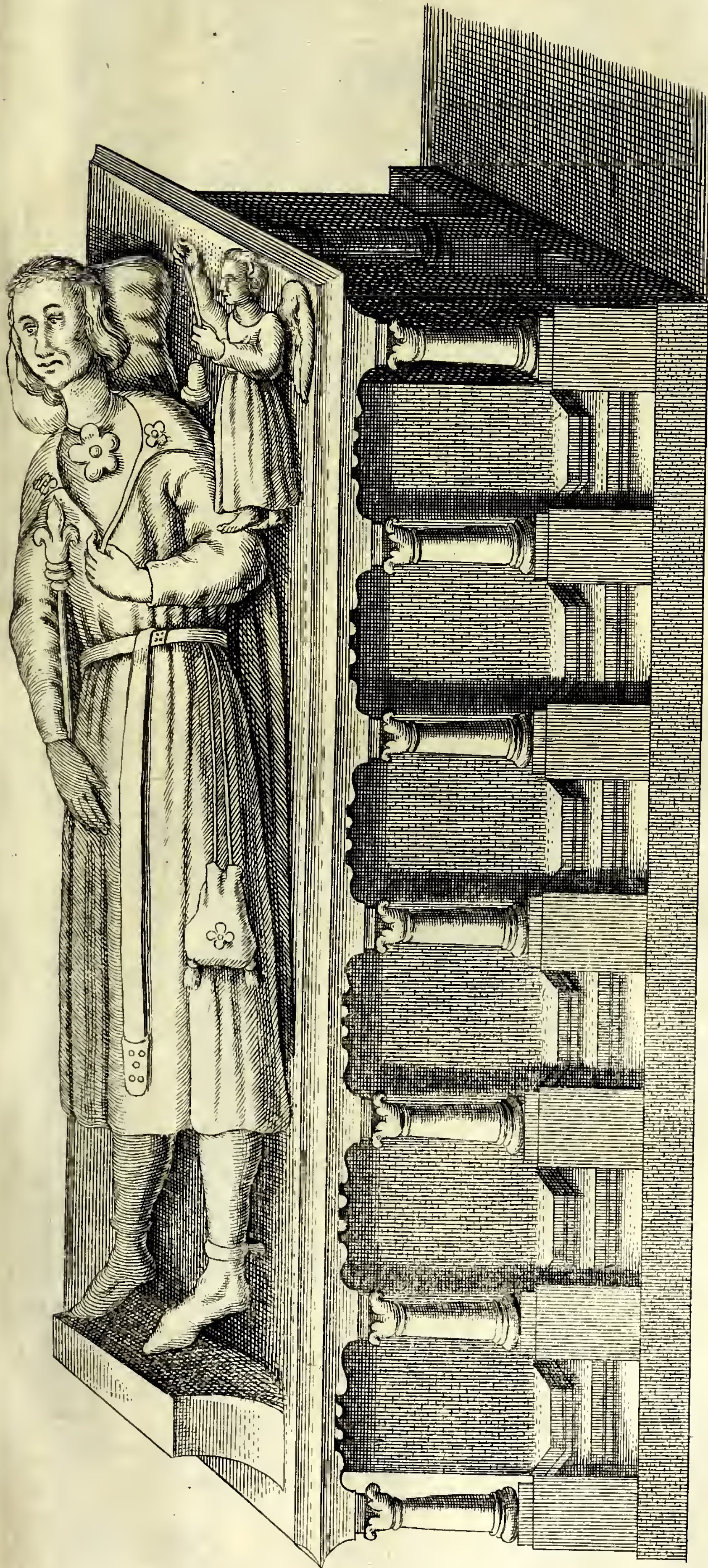
XIV. ALEXIUS ANTONIUS CHRISTIANUS FERDINANDUS Princeps Nassoviæ & S. R. I. Comes Catimeliboci, Viandæ & Diets, Baro Rothnac. &c. Canonicus Capitularis Metropolitanæ Ecclesiæ Coloniensis, antea etiam Leodiensis, Abbas S. Crucis de Bouzonvillâ in Lotharingiâ hodie hanc Præposituram administrat.

In hac Basilicâ e Ducibus nostris conditi sunt *Godefridus II. Godefridi Barbati* filius sepultus ad partem meridionalem Chori qui Obiit 1142. *Godefridus III.* filius præcedentis, sepultus juxta primam suam uxorem ad partem Borealem qui Obiit 1190. die 10. Augusti: & uti prædictorum, sic & hujus Principis Monumentum interiit.

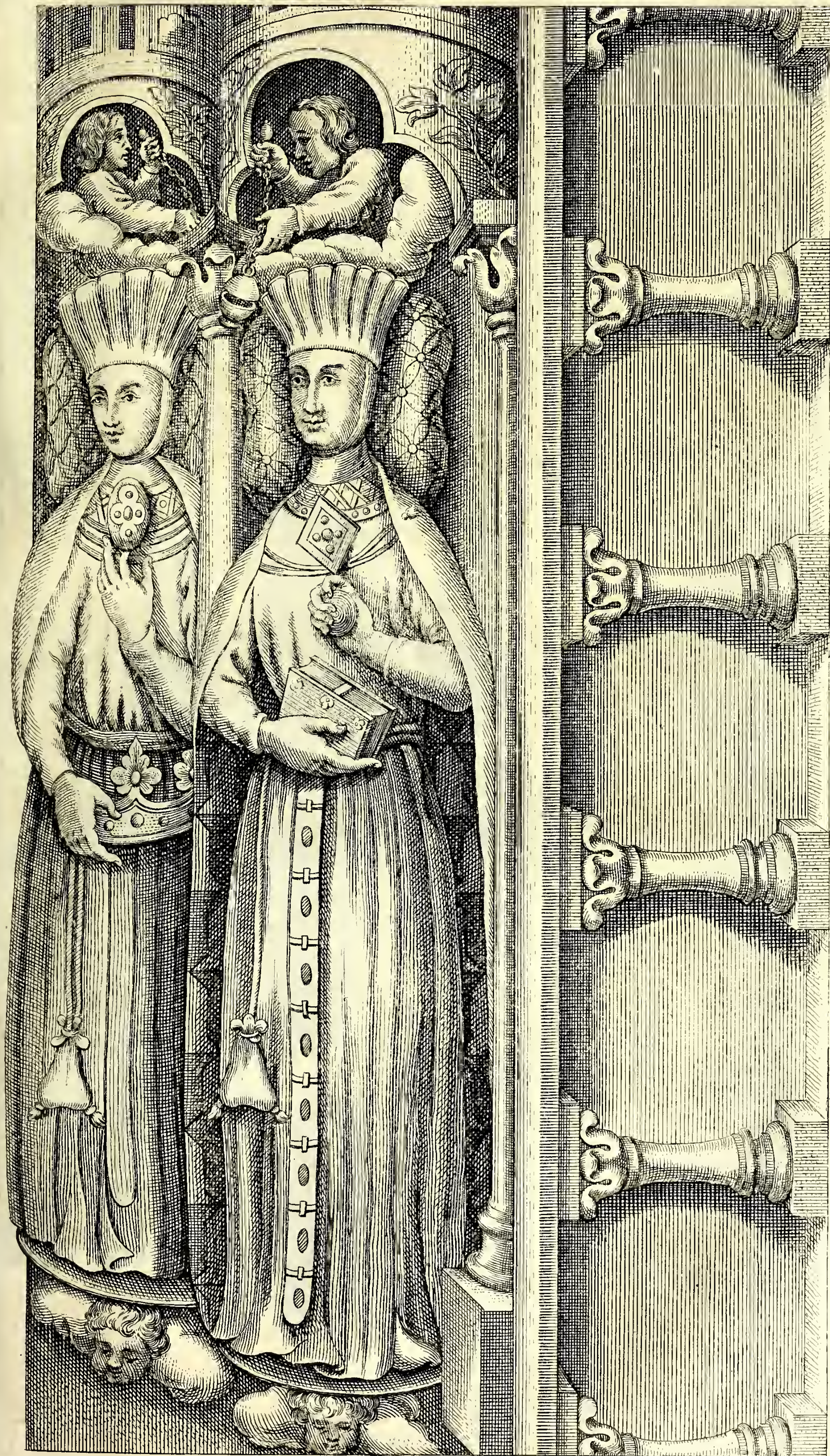
Visitur in medio Chori tumulus *Henrici I.* filii *Godefridi* superioris, Ducis Lotharingiæ, Brabantiæ &c. permansitque integrum in hunc usque diem ejus sepulchrale Monumentum elevatum, cui formam corporis ejus ad vivum insculptam esse satis apparet, cujus est hæc inscriptio.

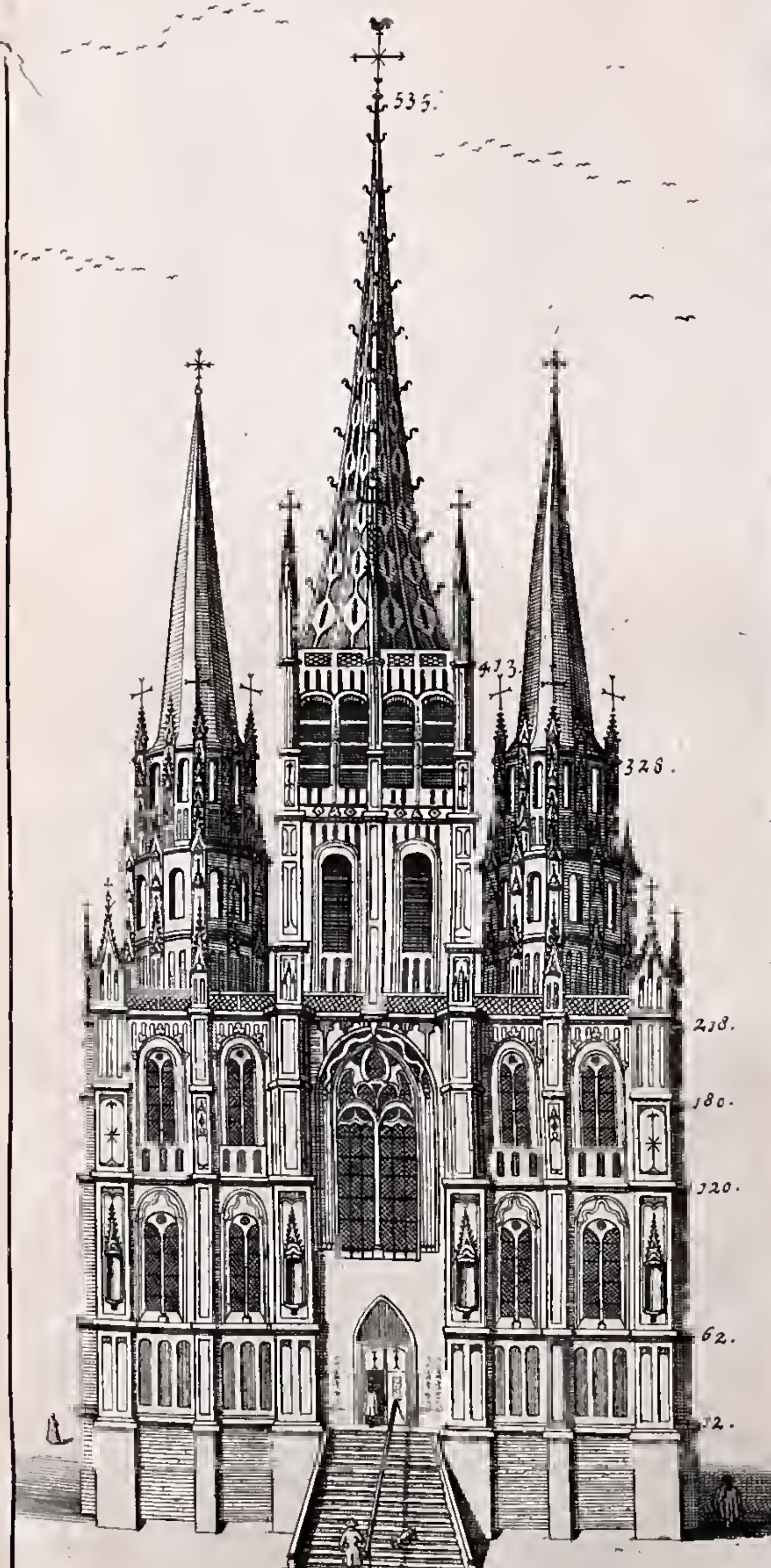
Hic

Sepulture du Duc Henry I.

Sepulture des Duchesses Mathilde & Marie.

INSIGNIS ECCLESIA COLLEGIATA D. PETRI LOVANII.

OMNIA CADUNT.

J. Harrewyn Sculp.

Hîc primus jacet Henricus ordine quartus
Cui conjux bina Machtylt prior, inde Maria,
Prolem ſeptenam genuit prior, ultima binam,
Brabantinorum Dux, Regni Marchio, morum
Regula, Juſtorum ſpeculum, vindicta malorum,
Flos Patriæ, Pax Eccleſiæ, Clypeus Viduarum,
Spes veniæ, vas mundiciæ, tutela minorum.

Anno Dñi M. CCXXXV. Nonis Novembris. Obiit Henricus Quartus Dux Lotharingiæ. Bonæ & piæ memoriæ.

Exhibetur hoc monumentum ſepulchrale in Trophæis Brabanticis *C. Butkens*. Item in ambitu Chori viſitur hoc ſepulchrale Monumentum *Mathildis* & *Mariæ* ejus uxorum.

In eodem Choro conditus eſt *Nicolaus de Ruiſtre* Epiſcopus Atrebatenſis cujus lapidis ſepulchralis hæc eſt inſcriptio.

Hoc ſaxo tegitur pientiſſimus Pater *Nicolaus Ruiſtre* de Luxemburgo Epiſcopus Atrebatenſis, Domus Burgundiæ Conſiliarius, & ſervitor fidelis; Inſignis hujus Eccleſiæ Præpoſitus & Univerſitatis Cancellarius, Collegii Atrebatenſis in hoc oppido fundator magnificus, qui Obiit Machliniæ anno CIƆ. IƆ IX. Menſis Novembris die XV. R. I. P.

Baſilicæ *D. Petri* contigua & adhærens eſt ædicula ſeu Sacellum in quo quieſcit *Margareta Lovanienſis*, vulgo Vernaculè *Fiere Magrietke*, quæ a ſcurris aliquot ſub veſperam vim & mortem paſſa eſt Anno 1225. Agunt de eâ *Cæſareus* Monachus Heiſterbacenſis (qui eodem tempore vixit) dialogo 6. cap. 34. & *J. Molanus* ad diem 2. Septembris. Item Martyrologium Ord. Ciſterc. ad eundem diem.

Cum exeunte ſeculo XVII. indies creſceret Lovanienſium & vicinorum erga hanc *Margaretam* Lovanienſem devotio & viſitatio, viſum fuit ut plurium pio deſiderio fieret ſatis, ejus Feretrum deaurare, & decentius exornare, ac publico fidelium ritu in Eccleſiâ exponere: itaque anno 1722. patefacto muro Eccleſiæ redegerunt illud in formam inſignis Sacelli in *D. Petri*, in quo jam quotidiè populi Lovanienſis & aliorum pia viſitatio, & ejus patrocinii apud Deum publica invocatio. Impetrata per eam apud Altiſſimum beneficia, teſtantur donaria quæ indies in hoc Sacello offeruntur.

Parochia II. *D. Michaeli* ſacra eſt, cujus templum portæ murorum veteri ſuper exſtructum anno 1165. atque hæc proprio vocabulo Parochia forenſis, vulgo *de Buyten Prochie*, nuncupata eſt, turrim initio habuit altiorem, ſed teſte *Petro Divæo* Rerum Brab. Lib. 10. ſubſidentibus fundamentis ruinâ ſuâ vicinas ædes & mortales aliquot oppreſſit Anno 1225. neque iterum educta eſt.

Inter Pastores *S. Michaelis* plures fuêre Doctorali laureâ insigniti & scriptis clari, signanter *Jacobus de Rheno* J. U. D. qui Obiit 1559. *Samuel Loyaerts* S. T. D. Obiit anno 1610. *Petrus Marcelis* S. T. D. Obiit 1707. *Hermannus Daemen* S. T. D. qui hodie Decanus Eccles. Colleg. *D. Petri* Conservator Privilegiorum Academicorum.

Parochia III. est *D. Jacobi* super Biestam in Suburbano veteri versus portam Bruxellensem, quæ ædes sacra anno 1200. memoratur exstructa, sed scire licet jam tunc ea loca ædibus, hominibusque frequentia fuisse, & illam partem suburbii in duplum accessisse, reliquorum more cœpit in communionem oneris Pastoralis venire anno 1252. Hanc Ecclesiam & turrim ejus igne de cœlo tactam conflagrasse tradunt anno 1350, dein reparatam, & pars veteris turris etiamnum manet.

Inter Pastores hujus Parochialis Doctoratu & scriptis illustres fuêre *Jacobus Stockelput* Medicinæ Doctor. Obiit anno 1465. *Joannes Driedo* S. T. D. Obiit 1555. *Franciscus Sonnius* S. T. D. dein primus Sylvæducensis & exinde primus Antverpiensium Episcopus. Pastor circa annum 1540. *Joannes Molanus* S. T. D. qui Obiit 1585. *Joannes van Hamme* S. T. D. vitâ functus anno 1620.

Hæc Parochialis Collegium habet XII. Canonicorum, primitus fundatum anno 1036. a *Radulpho* cum conjuge suâ *Gisla in Aincourt* Gallo Brabantiæ Municipio, Diploma recitat *A. Miræus* in Diplom. Belg. Lib. II. cap. XXIX. novæ edit: ut sequitur.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. REINARDUS Leodiensium Pastor indignus, omnibus qui sunt, & qui futuri sunt, in Christo pax & caritas multiplicetur.

Quia benefacta in lucem collocari volunt, ut per ea ad studium boni operis quam plurimi excitentur; sicut Dominus ait: Luceant opera vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in Cælis est.

Hujus vocem audiens Vir Nobilis RADULPHUS, cum conjuge sua GISLA, luculentum & memorabile opus unanimiter . . . Qui prædiis & possessionibus hujus seculi abundantes, sed de fructu carnis suæ heredem nullum habentes, Consilium Evangelicum simul acceperunt, ut facerent sibi amicos de rebus transitoriis, qui eos in æterna tabernacula recipiant, & servos Christi, imo ipsum Christum Dominum nostrum heredem suum designarent.

Itaque constructâ Ecclesiâ in proprio territorio, id est, in Villa quæ vocatur AIUNCORT, omnes suas possessiones eidem contulerunt, ad usum videlicet duodecim Canonicorum, quos in obsequium Domini pro suis animabus ibidem constituerunt.

Quod cum nostro consilio & auxilio perfecissent, venerunt ad nostram Civitatem, & illic tradiderunt S. Mariæ, S. Lantberto medietatem Ecclesiæ, & dimidium alodium, cum omnibus facultatibus suis, & Brombais, quæ sunt in Comitatu *Dungleberc*, & Holtam, quæ est in Comitatu *Sceppes*, & Wolmereis, cum dimidia Ecclesia, quæ jacet in Comitatu *Brunengurt*, & Chierberge cum integra Ecclesia, in Comitatu *Anguers*, & aliam integram Ecclesiam de Opprebais.

Horum omnium traditionem fecerunt ambo Radulfus & uxor sua Gisla, ad altare S. Lantberti, me ipso Rainaldo Episcopo præsente, & Nobilibus laïcis, quorum præcipui isti fuerunt:

Rotfridus Archidiaconus.
Waizo Præpositus.
Nitzo Custos.
Gerardus Archidiaconus.
Joannes Archidiaconus.
Rotbertus Archidiaconus.
Gosbertus Archidiaconus.
Comes Gilbertus.

Co-

Comes Henricus, quem super hoc fecimus Advocatum.
Godefridus, Wolurardus, Gumbertus,
Bernerus, Griboldus, Gislanus,
Fulcuinus, Algisus, Liezelius,
Girardus, Lanzo,
Balduinus, Joannes, Helfridus.

Nunc ergò quantum ad nos pertinet, oramus & obtestamur, per nomen Domini, ut nemo nostrorum Successorum audeat de rebus supra dictis quidquam usurpare, neque commutationem neque precariam facere, neque in beneficium dare, neque unum omninò Canonicum de duodecim minuere.

Si autem sciens & cognoscens hanc rem ita firmatam esse, postea tamen contra hoc nostrum Decretum fecerit, non remittatur ei hoc peccatum neque in hoc seculo neque in futuro, sed condemnetur cum diabolo & ejus Angelis in die Judicii.

Actum in Urbe Letgia, pridie Kalendas Decembris: anno Dominicæ Incarnationis millesimo tricesimo sexto, Indictione quarta, anno autem Regni Chuonradi Imperatoris quartodecimo. 1036.

Dein non pauco tempore elapso, & necdum executioni mandato piorum voluntate horum conjugum, *Henricus* Episcopus Leodiensis Ao. 1179. (ut putat Gramayus) relictam hæreditatem partitus est; ita ut proventus sex præbendarum Abbatiæ S. Laurentii Ord. S. Bened. Leodii assignaretur, & restantes sex Canonicatus manerent Collegio Ayncuriensi, cujus Abbas præfatus Patronus, & præbendarum Collator deinceps foret.

Hoc Canonicorum Collegium inde Anno 1456. Lovanium in hanc Parochialem est translatum, agente apud *Nicolaum* V. Pont. Max. Duce nostro *Philippo* Bono. Movit eum solitudo & inopia oppidi & Academiæ adspectus; at ante translationem hujus Capituli anno 1454. inita est concordia inter hoc Capitulum *S. Petri* Ayncuriense, & Rectorem hujus Ecclesiæ Parochialis. Litteræ hujus Concordiæ exhibentur in Supplem. Diplom. *A. Miræi* parte I. cap. CXVIII. quarum hic est tenor.

Universis & singulis præsentes Litteras visuris, lecturis & audituris, JOANNES DE LYSURA Decretorum Doctor, Præpositus Ecclesiæ B. Mariæ ad gradus Moguntinenses, Sacrique Palatii Apostolici causarum Auditor, Judex & Commissarius executionis negotii infratacti, authoritate Apostolicâ specialiter deputatus, assumptus pariter & electus, salutem in Domino, cum agnitione veritatis.

Cum ea, quæ ad honorem Dei omnipotentis, ejusque sacratissimæ Genitricis Mariæ Virginis, ac divini cultûs augmentum salubriter fiunt & ordinantur, deceat, imò potiùs expediat studiosiùs scripturæ ministerio commendare, ne post longævi temporis intervallum, hominum fragilitate eorumque memoriæ labilitate pensatis, in oblivionis atrio sepeliantur.

Nuper siquidem felicis recordationis NICOLAUS Papa V. (prout sibi ex debito Pastoralis incumbebat officii) circa Ecclesiarum quarumlibet ex alto sibi commissarum, & personarum divinis inibi obsequiis deditarum statum in melius prosperandum diligenter intendens, affectuque benevolo promere desiderans, quæ inibi ad Dei laudem, divinique cultûs propagationem prospiceret redundare, ipsarum Ecclesiarum alterando & immutando, prout locorum, rerum, personarum providè pensatis circumstantiis, ut conspexerit in Domino salubriter expedire;

Ad Illustrissimi quidem & Invictissimi Principis Domini, Domini PHILIPPI Divinâ favente clementiâ Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Ducis supplicationem, Collegium Ecclesiæ Loci de EYNCOURT, Leodiensis Diœcesis, ejusdem Domini Ducis temporali Dominio subjecti, vocatis priùs Venerabilibus Dominis Decano & Capitulo ipsius Ecclesiæ Loci de EYNCOURT, & aliis qui forent evocandi, ac constituto de assertis, & dummodo eorumdem Dominorum, ac aliorum quorum intererat, ad id expressus accederet assensus, cum dote sua & omnibus insigniis Collegialibus, Privilegiis, præeminentiis, juribus, libertatibus & immunitatibus ipsi Ecclesiæ Loci de EYNCOURT quomodolibet concessis,

Ad Ecclesiam Parochialem S. Jacobi Oppidi Lovaniensis dictæ Diœcesis (quod in-

signe admodum & notabile existit) transferri, ipsamque Ecclesiam Parochialem S. Jacobi in Collegiatam erigi, ac insigniis Collegialibus hujusmodi decorari, nec non dictos Dominos Decanum & Capitulum ipsius Ecclesiæ Loci de EYNCOURT, & Collegium hujusmodi in ipsa Ecclesia S. Jacobi institui mandavit;

Ac voluit insuper, quod si Translationem & Erectionem hujusmodi fieri contingeret, ut præfertur, utriusque Ecclesiarum prædictarum Cura Parochianorum cum omnibus suis juribus solitis, ad singulos illarum Rectores & eorum Successores divisim (prout hactenus consuetum est) perpetuò pertineret, & per eos exerceretur, ac illarum onera consueta supportarentur, & deserviretur inibi laudabiliter in divinis; aliasque statuit, voluit & ordinavit, prout in Litteris Apostolicis desuper confectis & expeditis, hæc & alia pleniùs continentur & habentur.

Nos igitur JOANNES DE LYSURA Præpositus, Judex & Commissarius antedictus, summo desiderantes affectu, ut Translatio & Erectio prædictæ suum sortiantur effectum, gratum quidem ex hoc Deo, & acceptum impartiri credimus famulatum, dum Christi Fideles ad illa excitamus opera, quæ salutem conspiciunt animarum, exinde profectò ipsis Dominis Decano & Capitulo suffragia provenirent quàm plurima, fidelium accresceret devotio, Oppidum Lovaniense decoraretur, & salus utique prodiret animarum, cultus insuper divinus non modicum susciperet incrementum, per quem non tam vivis salus quæritur, quàm mortuis celestis introitus aperitur, & beatorum invalescit fruitio beatifica:

Et quia Venerabilis Vir Magister Joannes Stockelpot Artium Magister & Doctor in Medicinis, tanquam Rector sive Curatus dictæ Ecclesiæ S. Jacobi sua non parum putavit interesse, hinc est quod Nos ad hujusmodi benevolum ab eodem obtinendum consensum, ac juxta dictarum Litterarum Apostolicarum formam & continentiam procedere volentes, nonnulla rationi juri & æquitati consona, amicitiæ & tranquillitatis productiva appunctuamenta, sivè capitula fecimus atque concepimus, prout in quadam papirea scedula, quam Notario publico infrascripto præsentibus inserendam ad manus tradidimus, pleniùs continetur. Cujus quidem scedulæ tenor sequitur sub his verbis:

Primo quidem Magister Joannes Stockelpot Curatus S. Jacobi supra Biest, quamdiu ipse fuerit Curatus ibidem, habebit primum locum in sinistro latere Chori, & tempore Divinorum non intrabit Chorum sine habitu.

Item habebit idem Magister Joannes dimittere summum Altare in Choro; loco illius igitur assumet sibi Altare in novo Choro ibidem; videlicet Altare Beatæ Mariæ Virginis.

Item habebit levare idem Magister Joannes oblationes omnium suorum subditorum per totam Ecclesiam, demptis oblationibus fiendis in summo Altari; pro quibus assignabitur sibi certa quota per Dominum Judicem Executorem negotii Translationis hujusmodi.

Item legata, quæ fient ipsi Curato, spectabunt & pertinebunt ad eundem Curatum.

Item Fabrica Ecclesiæ Sancti Jacobi habebit providere eidem Curato de luminaribus, & aliis more solito in Altari suo per eum jam electo in novo Choro, prout consuevit & tenebatur providere sibi in summo Altari.

Item idem Curatus reservabit sibi usum ornamentorum jam existentium ibidem.

Item in quatuor Festis solemnibus anni, nec non Patroni ejusdem Ecclesiæ, videlicet Sancti Jacobi Apostoli, ac Assumptionis Beatæ Mariæ Virginis, Circumcisionis & Epiphaniæ, ab octava hora usque ad nonam, nullus habebit celebrare Missam in præfata Ecclesia, nisi saltem completo offertorio ipsius Curati, demptâ primâ Missâ: neque aliis diebus poterit quis celebrare in dicta Ecclesia absque licentia petita & obtenta ab ipso Curato; exceptis tamen Beneficiatis ibidem, & illis de Capitulo cum suis Capellanis translatis ad Ecclesiam. Committitur tamen hoc discretioni Domini Commissarii tandem.

Item Dominicis diebus habebit Curatus, seu ejus Vice-gerens complevisse sermonem suum tempore hyemali, videlicet à festo Sancti Remigii usque Pascha, horâ octavâ vel circiter, alio verò tempore, ad medium horarum septimæ & octavæ, & semper finito sermone, habebit ad statim facere pulsari, & continuò celebrare suam Missam.

Item in Missis celebrandis & oblationibus recipiendis in majori Altari per Curatum,

tum, servabit idem Curatus ordinem ad modum Curati Sancti Petri Lovaniensis.

Item ultra præmissa manebit idem Curatus in omnibus & singulis antiquis libertatibus & juribus dictæ Ecclesiæ, prout Prædecessores sui fuerunt, dolo & fraude seclusis.

Nec debet idem Curatus subesse Decano aut Capitulo ibidem, nec eis ut suis superioribus obedire, nisi aliàs fieret Capitularis ibidem.

Quæ quidem appunctamenta, sive Capitula omnia & singula supratacta, sic per Nos concepta, Nos JOANNES Præpositus, Judex & Commissarius prælibatus, tanquam ritè & laudabiliter facta, rata & grata habentes, Authoritate Apostolicâ Nobis commissâ, & quâ in hac parte fungimur, approbamus, laudamus, ratificamus, atque emologamus per præsentes.

Volumus insuper & decernimus, quod spectabiles Viri Burgimagistri pro tempore præfati Oppidi Lovaniensis, pro pacis & tranquillitatis ubertate fovenda, & ut partes hinc inde ab omnibus, quæ jurgiorum in præmissis seu turbationum possent occasiones afferre, dispendiis releventur;

Præsertim etiam, ut jura, Privilegia, jurisdictiones & libertates utriusque Ecclesiarum prædictarum successu temporis remaneant illibata, promittent fide mediâ, loco juramentorum præstandorum, tam suo quàm Oppidi prædicti, & ejusdem futurorum Rectorum, Magistratuum & Consulum successorum nominibus, omnia & singula in Litteris hujusmodi supra descripta & contenta firmiter adimplere, & adimpleri facere, ac inviolabiliter observare; nec contra ea, seu, aliquod præmissorum facere, dicere, vel venire, directè vel indirectè, quâvis occasione, ratione, titulo, seu colore, dolo & fraude quibuscumque in præmissis penitùs seclusis.

In cujus rei testimonium veritatis præmissorum, præsentes Litteras exinde fieri, & per Notarium Publicum infrascriptum subscribi, & publicari mandavimus, Sigillorumque nostræ Præpositurae, quo ad præsens utimur, etiam pro corroboratione prædictorum, nec non dicti Oppidi, ad causas, per Burgimagistros, Scabinos, ac Consules ejusdem Oppidi, in eorundem juramentorum præstationis signum, ac ad futuram rei memoriam voluimus & fecimus appensione communiri.

Datum & actum Lovanii, in Domo Consulatûs ejusdem Oppidi, sub an. à Nativitate Domini, millesimo quadringentesimo quinquagesimo sexto, Indictione quartâ, die verò decimâ tertiâ mensis Novembris, Pontificatûs Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Calisti, divinâ providentiâ Papæ tertii, anno secundo;

Præsentibus ibidem Venerabilibus Viris Magistris Balduino de Zierickzee Decretorum Doctore, Decano Collegiatæ Oppidi de Zierickzee, Petro Bote Scholastico Beati Petri Lovaniensis, Trajectensis & Leodiensis Diœcesium, Ecclesiarum, & Joanne Lobbe in Decretis Licentiato, Advocato, Oppidi Lovaniensis, Testibus ad præmissa vocatis specialiter & rogatis;

Et me Joanne Boels, aliàs de Kempenere Clerico Cameracensis Diœcesis, publico Apostolicâ & Imperiali authoritatibus Notario, qui præmissis omnibus & singulis, dum sic (ut præmittitur) per dictum Reverendum Patrem Dominum Joannem de Lysura Præpositum, Judicem & Commissarium, ac coram eo fierent & agerentur, ordinarentur, appunctuarentur, laudarentur, & ratificarentur, unà cum Testibus prænominatis interfui, eaque sic fieri vidi & audivi;

Ideò præsentes Litteras manu alterius (me aliunde præpedito) fideliter scriptas exinde confeci, & in hanc publicam formam redegi, signoque & nomine meis solitis, unà cum ejusdem Domini Præpositi, Judicis, & Commissarii, ac Oppidi Lovaniensis prædicti ad causas sigillorum appensione signavi, rogatus & requisitus, in fidem & testimonium præmissorum.

Confirmatio præfatæ Concordiæ per Oppidum Lovaniense.

Universis & singulis præsentes Litteras visuris, lecturis & audituris, Nos Burgimagistri, Scabini & Consules Oppidi Lovaniensis, Leodiensis Diœcesis, salutem in Domino sempiternam.

Noveritis, quod Litteras suprascriptas vidimus, & intelleximus, ac super appunctamentis & contentis in eisdem Nos informavimus diligenter. Et quia per informationem hujusmodi comperimus omnia & singula in eisdem contenta & descripta fore & esse rationabilia, rationi & æquitati consona;

Ea propter, ea omnia & singula, ac quæ circa illa à dicto Reverendo Patre Domino Joanne de Lysura Præposito, Judice & Commissario concepta, facta & appunctuata, sive ordinata sunt (prout in præscriptis Litteris suprà continetur) rata, grata, firma & stabilia habentes, ratificavimus, approbavimus & confirmavimus, ac in Dei nomine ratificamus, approbamus, & confirmamus per præsentes;

Promittentes tam nostris quàm successorum nostrorum pro tempore ejusdem Oppidi Lovaniensis Burgimagistrorum, Scabinorum & Consulum nominibus, ea omnia & singula, futuris perpetuis temporibus, firmiter & inviolabiliter observare, fide nostrâ mediâ, loco juramenti per Nos præstiti.

In cujus rei testimonium sigillum ad causas dicti Oppidi Lovaniensis præsentibus duximus apponendum.

Datum inspectionis nostræ anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo sexto, mensis Novembris die decimâ tertiâ. 1456.

Radulphus Vir Nobilis ejusque Uxor Gissa, Canonicorum XII. Collegium anno 1036. fundaverunt in Aicuria, vulgò *Aincourt*, Vico Gallo-Brabantiæ, eamque Fundationem Diplomate suo (supra exhibito pag. 263.) confirmavit Reinardus, seu Reginardus, Leodiensium Episcopus, qui & Comitem Lovaniensem Advocatum constituit.

Justo interim tempore elapso, & necdum executioni mandatâ piorum voluntate Conjugum, Henricus Leodiensium Episcopus relictam hereditatem partitus est anno 1179; ita ut proventus sex Præbendarum Abbatiæ S. Laurentii Ordinis S. Benedicti Leodii assignaretur, & restantes sex Canonicatus manerent Collegio Aicuriensi, cujus Abbas præfatus Patronus & Præbendarum Collator deinceps foret.

Anno 1454. Nicolaus V. Pontifex præfatum VI. Canonicorum Collegium, ob bellorum ac temporum injurias Lovanium transtulit ad Parochialem S. Jacobi Ecclesiam. Vide Notas pag. 264.

Hoc Canonicorum Collegium modo est *S. Jacobi*, olim erat *S. Petri*, fundatum uti mox dictum in Ayncuria Diœcesis Leodiensis, nunc Namurcensis, cujus Decanus eo nomine & qualitate erat Archidiaconus & Officialis pagorum & eorum appendicum de Ayncuria, Opprebasio, Rodio-speculi, vulgo Rouxmiroir & Longavilla.

Dignitates in hoc Capitulo sunt Decanus, Scholasticus, & Cantor. Ad Decanatum nominat Dux Brabantiæ. Præbendas omnes confert Abbas *S. Laurentii* Leodii.

DECANI D. JACOBI.

JOANNES LA COSTECYREE Decretorum Licentiatus, primo Promotor Universitatis circa annum 1446. dein Decanus.

CORNELIUS DE MELDERT Bruxellensis Decretor, Doctor & Professor, Decanus per annos LVII. Obiit 1556. die 18. Sept.

REMIGIUS DRIUTIUS J. U. L. factus Decanus eodem anno, dein anno sequenti Consiliarius Magni Senatus Mechliniæ, exinde anno 1569. Episc. Brugensis.

JOANNES MOLINÆUS Gandavensis J. U. D. ac Professor, *Margaretæ* Ducissæ Parmensis ab Eleemosynis, Decanus ab anno 1557. exinde electus Decanus *D. Petri* Anno 1562.

CORNELIUS JANSENIUS Hulstensis S. T. D. ac Professor, ac Præses Collegii Majoris, Decanus ab anno 1562. usque ad annum 1568. quo factus est primus Episcopus Gandavensis.

LUDOVICUS PORY Aeriensis J. U. D. Decanus ab anno 1568. usque ad annum 1571. fuit præterea Archidiaconus & Officialis Atrebatensis, dein Consiliarius Parlamenti Mechliniæ.

JACOBUS BAYUS S. T. D. & Professor, Decanus ab anno 1580. dein anno 1609. Decanus *D. Petri*.

FOILLIANUS DE FIEFVET Fraxiniensis ex Pastore Melinensi, dein Binchien-

chienſi, Præſes Collegii de Pels, inde Decanus ab anno 1609. uſque ad annum 1612. quo obiit.

BALDUINUS DRIUTIUS Caſletenſis J. U. L. Præſes Collegii Driutii, Decanus ab Anno 1612. uſque ad annum 1630. quo obiit.

JOANNES HERMANS, antea ultimus Decanus Cathedralis Sylvæducenſis Ao. 1630. Decanus *D. Jacobi*. Obiit circa annum 1634.

JACOBUS VAN SANTVOORT Amorfortius. J. U. D. & S. S. Canonum Profeſſor primarius, Decanus ab Ao. 1634. uſque ad annum 1648. quo obiit, fundato in hac urbe inſigni *Orphanotrophio*.

FRANCISCUS REYSELS Antverpienſis, Præſes Collegii van Daele, Decanus uſque ad annum 1677. quo obiit.

PHILIPPUS VAN BEVEREN, Bruxellenſis S. T. L. Regens Pædagogii Caſtri, Decanus ab anno 1677. uſque ad annum quo factus Canonicus Eccleſiæ Cathedralis Leodienſis.

HUBERTUS VANDEN BERGHE Thenenſis, Præſes Collegii van Daele, Decanus ab anno 1679. uſque ad annum 1704.

FLORENTIUS SULLIVANE Donckveranenſis Hibernus S. T. D. Præſes Seminarii Hibernorum Lovanii, Decanus ab anno 1705. præſens Decanus.

Quarta Parochialis eſt *S. Gertrudis*, hæc primitùs Sacellum ſeu Capella erat, Eccleſiæ *D. Petri* ſubjecta. Fama tenet turrim illam ſatis egregio opere conſtruxiſſe lanifices potentem hîc ſcilicet frequentemque tunc nationem, idque collaticio inter ſe ære, & perfectam fuiſſe Anno 1453.

Sacellum hoc fecit aut fieri curavit *Henricus I.* Lotharingiæ & Brabantiæ Dux, & in Parochiam erigi, cujus quidem Capellæ Vicariam Præpoſitus & Canonici S. Petri contulerunt Anno 1200. Magiſtro *Franconi* primo Præpoſito, Diploma exhibet ſequens *A. Miræus* in Not. Eccleſ. Belgii Cap. CXXVII. novæ edit:

Notum ſit omnibus, quòd ego Henricus, Dei gratiâ Eccleſiæ S. Petri in Lovanio Præpoſitus, & ſeptem Canonici (quorum hæc ſunt nomina, Gerardus Filius Villici, Simon Epiſcopus, Goſſuinus de Nivella, Henricus de Liera, Arnoldus de Bruxella, Joannes de Sterrebeka) & Ego Henricus Præpoſitus ſeptem aliorum, ad quos ſeptem ſpectat donatio omnium Capellaniarum Lovanienſis Parochiæ, contulimus Vicariam Eccleſiæ S. Gertrudis in Lovanio Magiſtro Franconi, viro idoneo & litterato, in perpetuum habendam. Et ut hoc ratum permaneat, præſens ſcriptum Ego Præpoſitus auctoritate mei Sigilli confirmavi, & prætereà nos ſeptem Canonici præfati Sigillum Eccleſiæ noſtræ appoſuimus.

Hujus rei teſtes ſunt Canonici noſtri, Balduinus Cantor & Magiſter Scholarum,
Godefridus,
Alffo,
Lambertus de Peudela,
Simon Filius Ducis,
Franco Villici Filius & alii.
Item Vicarii Eccleſiæ,
Godefridus Abeloi,
Walterus Cuſtos,
Franco Filius Walteri,
Franco Canis,
Henricus Clericus: Parochiani,
Lambertus Clericus: Præpoſiti,
Arnoldus Bec & alii.
Item Vicarii Capellarum,
Joannes de Hove,

Herſo de Capella,
Jonas de Blyſt,
Sigerus de S. Michaële.

1200. Actum anno milleſimo ducenteſimo, Innocentio Papâ, Alberto de Kuc Præſule.

Anno 1204. idem Præpoſitus & Canonici *D. Petri* ad petitionem præfati Ducis Capellam *S. Gertrudis* permiſerunt a jure & ſubjectione Eccleſiæ *S. Petri* eximi & Nobilibus Canonicis S. Auguſtini tradi. Fragmentum hujus Diplomatis refert *I. B. Gramaye* in Lovanio ut ſequitur.

„ *Henricus* Dei gratia Præpoſitus & ſeptem Canonici Capellam, quæ erat filia & „ membrum Eccleſiæ *S. Petri* ad petitionem Illuſtris Principis *Henrici* a jure ſubjec„ tionis majoris Eccleſiæ ſegregari permiſerunt, & eam libertati donarunt, & aucto„ ritate *Hugonis* Venerabilis Epiſcopi privilegiari fecerunt ad Ordinem & habitum „ *S. Victoris* pariter ſuſcipiendum, & ſicut ab antiquo Vicarii erant vocati in partem „ ſollicitudinis Paſtoralis, non in plenitudine poteſtatis, adminiſtrando vicinis Sacra„ menta, & confeſſiones audiendo idem regularent & facerent."

Hæc prima Cœnobii conſtitutio erat, quod perfectum eſt biennio poſt ab *Henrico* Duce Præfato. Diploma recitat *A. Miræus* in Cod. Piar. Donat: Cap. CII. novæ edit. quod ſic ſe habet.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, amen. Sciat univerſitas præſentium & poſterorum, quod ego HENRICUS Dei gratiâ Dux Lotharingiæ, divinâ præordinante providentiâ, volens amplificare cultum domûs Domini, pro ſalute animæ meæ, & omnium Anteceſſorum meorum, omniumque fidelium, in Eccleſia S. GERTRUDIS in Lovanio, Canonicos Regulares de Ordine & vita Regularium, Inſtitutionis S. Auguſtini inſtituendos, tamquam verus Patronus approbavi, conſenſu & voluntate Præpoſiti & Canonicorum Eccleſiæ S. Petri in Lovanio, ad quorum jus Eccleſia prænominata ſpectabat: qui libero conſenſu eam, ad uſum divini ſervitii, à præfatis Regularibus ibidem in perpetuum obſervandi, tradiderunt.

Ad prædictorum itaque Regularium ſuſtentationem, contuli ſtabiliter in eleëmoſynam ſextam partem totius decimæ de *Landen* & *Dormala*, illam ſcilicet partem, quam Daniel de Crainhem diu tenuit ſibi pignori obligatam, & filius ſuus Ægidius, & uſum lignorum in ſilva mea, quæ dicitur *Merdal*, accipiendorum, ad neceſſitates eorum, & cum uno plauſtro tantùm, qui uſus in noſtro vulgari *Fagus* appellatur.

Præterea liberam eis confero poteſtatem, prædictæ Eccleſiæ atrium circumcludere ſepibus, vel muro, ſi poſſint, & in eo ipſorum officinas, quæ Religioſis competunt, ædificare, ſcilicet Dormitorium & Refectorium, & alia eorum neceſſaria, & poſſeſſiones, quas poſſunt juxta ſe emere, eis indulgeo, ad loci eorum amplificationem, ac dilatationem, etiam clauſtralis curiæ. Liberè & plenè concedo præfatis Regularibus domiſtationes, cum curtibus earum, quæ concluduntur inter plateam, quæ dirigitur verſùs Eccleſiam S. Petri & *Tilam* fluvium, & quæ atrio S. Gertrudis continuantur, ut habeant eas in omnimoda plenitudine juris, quâ ego & anteceſſores mei eas poſſidebamus, ſcilicet cum cenſibus earum, & aliis juſtitiis, quæ ipſius domiſtationibus appendebant.

Ne igitur in dubium veniat in poſterum, quæ ſunt illæ domiſtationes, eas nominare expreſſis vocabulis dignum duxi. Domiſtatio, quæ fuit antiquitus Joannis de S. Gertrude, quæ ſolvit mihi & anteceſſoribus meis quatuor denarios cenſûs, & quæ modò diviſa eſt in ſex manſiones: in manſionem Godefridi de S. Gertrude, & manſionem Arnoboldi Piſcatoris, & manſionem Walteri Regis, & manſionem Joannis Bec de Dieſt, & manſionem Henrici de Velthem, & manſionem Arnoldi de Godobolſrode. Item domiſtatio Walteri Maah, & domiſtatio proxima atrio.

Dedi etiam poteſtatem ſæpedictis Regularibus has domiſtationes emendi, cum hereditatibus, cùm poſſunt, me non requiſito, vel aliquo herede meo, vel aliquo Officiario vel Judiciario meo, vel ſucceſſorum meorum.

Præ-

Præter hæc sciant omnes, quod ipsos Canonicos & omnia bona eis collata, & conferenda à fidelibus, meæ & successorum meorum suppono protectioni, ne aliquis contra eos audeat malignari, & ut perpetuâ pace gaudeant.

Ut autem hæc omnia firmam in Domino stabilitatem obtineant, præsens Scriptum confirmari curavi sigilli mei appensione, ut omnis falsitatis calumnia in posterum sopiatur.

Actum anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo sexto. 1206.

Accessit deinde confirmatio *Hugonis* Episc. Leod. & *Engelberti* Archiepiscopi Coloniensis Anno 1207.

Basilica hujus Cœnobii consecrata est Anno 1228. & Parochiali jure donata Anno 1252. eo enim ipso anno hæ quinque Parochiæ institutæ sunt, quamvis autem quidquid mœnibus inclusum erat & suburbanum, antea soli & immediatè *D. Petri* subjaceret, tamen Sacella suburbani, ut tum erat, vicinis domibus administrandi quædam Sacramenta ab antiquo jus habuerunt.

Inter Parochos hujus Ecclesiæ Parochialis Doctorali laureâ insigniti fuerunt *Joannes Paludanus* Mechliniensis S. T. D. scriptis clarus, dein Plebanus *D. Petri* in hac Urbe. Obiit 1630. & *Guilielmus Delvaux* S.T.D. dein Ao. 1720. Præses Collegii *Viglii*.

Anno 1449. hoc Cœnobium ad instantiam *Philippi Boni* Ducis Burgundiæ, Brabantiæ &c. a *Nicolao V*. Pont. Max. in Abbatialem dignitatem suppresso Præpositi nomine sublimatum est, cujus Præpositorum & Abbatum seriem hic damus.

PRÆPOSITI S. GERTRUDIS.

I. FRANCO cum Præpositi dignitate rexit annis XIII. Obiit 1229. die 27. Martii.

II. FRANCO II. Obiit 1233.

III. LIBERTUS. Obiit 1239.

IV. ADAMUS DE BRUXELLA. Obiit 1248.

V. GOSWINUS DE STADEN. Obiit 1289.

VI. HENRICUS DE BOENSBEECK. Mortuus 1296.

VII. ARNOLDUS DE CASTRO. alias *vander Borcht*. Obiit 1307.

VIII. GODEFRIDUS DE UDECHEM. Obiit 1320.

IX. GUILIELMUS DE WILRE. Obiit. 1325.

X. JOANNES JOLYS. Obiit 1327.

XI. HENRICUS DE FURA. postquam XVII. Præpositum egisset, renuntiatus est Abbas anno 1344. Successoribus hunc titulum negligentibus, eo mortuo Abbatis nomen desiit. Obiit 1347. die 21. Novembris.

XII. HENRICUS DE ROEDE. Obiit 25. Januarii 1379.

XIII. LIVINUS DE ERPE; ab aliis *Leonius* appellatus. Obiit 1402.

XIV. CONRADUS VANDER BALCKT. Obiit 1420. die 21. Septembris.

ABBATES.

I. WALTERUS MOILLAERT. Præpositi munere functus annis XXIX. novam Abbatis dignitatem obtinuit a *Nicolao* V. Pont. Ao. 1449. ad petitionem *Philippi Boni* Ducis Burgundiæ, Brabantiæ &c. designatus ante, anno 1428. primus Conservator Privilegiorum Universitatis,

quod munus successores Abbates ferè omnes exercuerunt. Vixit in eâ dignitate annis XV. ac resignatione factâ supervixit annis duobus. Obiit 1467. die 19. Aprilis.

II. THEODORUS DE BRAKEL *dictus de Overdeyl* ex spontaneâ cessione sui prædecessoris factus Abbas anno 1465. Sodalitatem *S. Gertrudis* instituit, fuit Conservator Privileg. Academ. Resignavit 1487. Obiit 1488. die 10. Aprilis.

III. JOANNES VANDER MOERE in Decretis Licentiatus ex voluntaria resignatione sui prædecessoris factus Abbas Ao. 1486. & Privilegiorum Conservator Acad. Lovan. Obiit Ao. 1514. die 5. Maji.

IV. ANTONIUS VAN NIEUWENHOVEN. Lovaniensis ex Pastore Oosterwicano electus Abbas, fuit Conservator Privilegiorum Acad. Lovan. Obiit Ao. 1528. die 24. Decembris.

V. PETRUS WAS Bruxellensis Prior quondam & Pastor in Helvoirt fuit Conservator Privilegiorum Academicorum expletis XII. Præfecturæ annis, postulavit Coadjutorem cum jure successionis *Philippum de Hosden*, ac tandem secessit ad curam Pastoralem Oisterwicanam ubi usque ad Annum 1553. supervixit.

VI. PHILIPPUS DE HOSDEN ab an. 1538. Coadjutor sui Prædecessoris & Ao. 1551. die 22. Aprilis factus Abbas, eodemque anno electus Conservator Privilegiorum Universitatis. Obiit anno 1569. die 1. Junii.

VII. JOANNES VANDER LINDEN Lovaniensis ex Priore electus Abbas, fuit Regi Catholico a Consiliis Status An. 1570. Interfuit nomine Ordinum Belgicarum Pacificationi Gandavensi Anno 1576. & 1579. & Coloniensi Anno 1581. Hinc inter tumultus Belgicos Civitatem Sylvæducensem in obsequio Regis Catholici sustinuit. Vivere desiit Ao. 1585. die 22. Januarii.

VIII. ADRIANUS DE BEAUFORT. Ao. 1589. electus Conservator Privilegiorum Universitatis Lovaniensis. Obiit Ao. 1593. die 4. Aprilis.

IX. ARNOLDUS AB EYNTSHOUTS Sylvæducensis ex Pastore Oisterwicano electus Abbas Anno 1593. fuit Conservator privilegiorum Academicorum. Migravit e vitâ Anno 1607. die 11. Martii.

X. LUDOVICUS VAN EYNATTEN *de Lichtenbergh* fuit Conservator Privilegiorum Academ. Lovan. Obiit anno 1626. die 1. Martii.

XI. JOSEPHUS GELDOLPHUS A RYCKEL ex pago Oirbeeck agri Thenensis, ex Pastore Oisterwicano electus Abbas, reliquit ingenii sui doctrinæque præclara monumenta, quæ in Bibliothecâ Belgicâ recenset Valerius Andreas, instituit in suâ Ecclesiâ Sodalitium pro animabus defunctis. Obiit Anno 1642. die 21. Octobris.

ABBATES MITRATI.

I. WINANDUS DE LA MARGELLE, è Baronibus de *Esden* primo supprior, dein Parochus in *Neerlanden*, inauguratus Abbas 1644. die 6. Martii. Anno 1652. obtinuit ab *Innocentio X. Papa* pro se & successoribus Mitram & Pontificalia. Obiit Ao. 1664. die 28. Junii.

II. MAXÆMILIANUS VAN LEEFDAEL ex Baronibus de *Leefdael*, primo Parochus in Betekum, exinde Præpositus Arscoti, Judex Synodalis & Conservator Privilegiorum Universit. Lovan. Vivere desiit die 1. Januarii 1668.

III.

III. Claudius Franciscus de la Vieuville, Judex Synodalis & Conservator Privilegiorum Academ. Lovan. Obiit 1697.

IV. Antonius de Fourneau ex Comitibus de Cruyckenburch, inauguratus die 9. Februarii 1698. Mortuus Ao. 1699.

V. Alexander Carolus Pallant Luxemburgensis ex Priore electus Abbas, Judex Synodalis, Conservator Privilegiornm Academicorum, ad Comitia Ordinum Brabantiæ pluries Deputatus Ordinarius, Ecclesiam suam, Abbatiam, & ædes vicinas novis ædificiis exornavit. Anno 1717. interfuit ex parte Ordinum Brabantiæ inaugurationi *Caroli VI. Cæsaris.* Obiit die 24. Octobris Ao. 1720.

VI. Guilielmus Philippus ex Marchionibus de *Herzelles* ex priore electus Abbas, inauguratus die 25. Januarii Ao. 1722. Hodie laudabiliter præest.

In hac Abbatiâ a primâ institutione nulli nisi claris orti natalibus assumi possunt.

Parochias habent sibi subditas & a Regularibus suis, seu Canonicis administrari solitas sequentes *Oisterwyck*, *Helvoirt* in Diœcesi Sylvæducensi, *Arscot*, *Betecum*, *Langdorp*, *Rillaer*, *Thielt-B. Mariæ*, *Ottenborch* & *Neer-Landen* in Diœcesi Mechliniensi.

Quinta Parochia est *S. Quintini*, cujus templum structum seculo XIII. in Suburbano ditionis Heverleensis. Hujus Ecclesiæ ambitus dein extensus, & pulcherrimæ in speciem Ecclesiæ conformatus. Hoc templum quidem non maximum, sed vel judicio *J. Lipsii* pulcherrimum.

In hac Parochiali conditus est *Revmus. Joannes a Stryen* Dordracenus II. Middelburgensium Episcopus ob religionem exul, qui obiit Lovanii Præses Seminarii Regii, cujus Inscriptio sepulchralis est hæc.

Reverendmo. D. D. *Joanni Stryen* secundo Middelburgensi Episcopo, Seminarii Regis Lovaniensis primo rectori, ob Religionem exuli, defuncto Lovanii 8. Julii. 1594. H. H. P. R.

Inter Pastores hujus Parochialis memorantur *Petrus de Fine Liropius* S. T. D. & Professor. Obiit 1617. & *Martinus Deckerius* S. T. D. Obiit Anno 1618.

Atque hæ sunt quinque illæ Parochiæ Urbis Lovaniensis, olim unica erat *D. Petri* mansitque ad annum 1252. cum aucto mirum in modum Urbis Pomerio & incolarum numero, ad curas ejus Parochi allevandas, quatuor istæ Parochiæ designatæ sunt, *D. Petri* Patronatu & eminentiâ solum servatis, & aliis inæqualem Officii Pastoralis communionem assumptis supradictis Ecclesiis, singulis limites præfixi sunt jurisdictionum, accedente ad hoc Episcopali & Capitulari authoritate, ex quo tempore perseverat illa, quam adhuc servant, Parochiarum distributio.

VIRORUM COENOBIA.

DOMINICANI: qui & tempore sunt inter Religiosos hîc primi, venerunt in Urbem sub annum M. CCXXVIII. quibus *Henricus III.* Lotharingiæ & Brabantiæ Dux locum suum assignavit & cessit, scilicet Aulam

 suam,

suam, quam in Dyliæ Insulâ habebat, medio ferè Urbis loco, quam Annales Lovanienses *Bassam Curtim* (id est inferiorem Aulam) vocant, ad discrimen illius superæ, quam *Burgum* antiquitus & hodiè vocatum fuisse diximus.

Inter Sacellum *S. S. Rosarii* & Chorum conspicitur tumba marmorea præfati *Henrici* Ducis, ejusque Conjugis *Aleydis* cum hac inscriptione.

Hic subtus jacet Dominus *Henricus* ejus nominis tertius Princeps Illustris, Dux Lotharingiæ & Brabantiæ sextus, Hujus claustri fundator, & totius fundi dotator, qui Obiit Anno Domini M. CC. LX. Ultima die Februarii.

Hic jacet Domina *Aleydis de Burgundia* Ducissa Brabantiæ ejus uxor, istius claustri & claustri de Ouderghem pia fundatrix, nec non Ordinis Prædicatorum benigna amatrix, quæ Obiit anno Domini M. CC. LXXIII. XXIII. die Octobris.

Ad amplificandum hoc Monasterium donavit præfatis Fratribus idem Dux *Henricus* aream suam totam dictam *Ossenvelt* sitam inter Dyliam & AA retro hortum ipsorum Fratrum Anno 1258. cujus Donationis Diploma sic se habet.

„ Henricus Dei Gratia Dux Lotharingiæ & Brabantiæ Universis præsentes litte-
„ ras visuris salutem in Domino. Noveritis quod nos liberè contulimus prop-
„ ter Deum Fratribus Ordinis Prædicatorum in Lovanio Domino famulantibus aream
„ totam, quæ dicitur *Ossenensvelt*, sitam inter Diliam & AA. post hortum ipsorum
„ Fratrum pacificè & quietè ab ipsis perpetuo possidendam &c. Datum anno Domi-
„ ni M. CC. LVIII.

Præfata Ducissa *Aleydis* construi fecit in fundo F. F. Prædicatorum domum, quam a Priore ad vitam suam uno denario conduxit, ut eam in habitaret, atque ut esset propior tumbæ sepulchrali chari sui mariti, & ibidem remota a seculi curâ piis orationibus in Ecclesiâ ad ejus tumulum, vacare posset, quam domum testamenti tabulis post mortem suam legavit huic Monasterio. Hoc Diploma recitat A. Miræus in Donat: Belg. Lib. I. cap CXIII. ædit: novæ, ut sequitur.

Aleidis, Dei gratiâ Lotharingiæ & Brabantiæ Ducissa, universis Christi fidelibus præsentes Litteras inspecturis salutem in Domino. Noverit universitas vestra, quod cum claræ memoriæ Dominus HENRICUS, Dei gratiâ tunc illustris Lotharingiæ & Brabantiæ Dux, Maritus noster carissimus in extremis agens, apud Ecclesiam dilectorum in Christo Prioris & Fratrum Ordinis Prædicatorum in Lovanio, suam elegerit sepulturam.

Nos ob reverentiam & amorem corporis sui, nec non & devotionem dictorum Prioris & Fratrum, quos propter sanctam conversationem suam, sincerâ amplectimur in Domino caritate, domum unam, in fundo & proprietate memoratorum Prioris & Fratrum, ex concessione & licentia eorumdem, construi fecimus. In qua pro tempore vacaremus nobis, & absconderemus nos à tumultüosis curis & occupationibus mun-

Sepulture du Duc Henry III. aux F. Prescheurs à Lovain.

mundi hujus; visitaremus quoque interdum tumbam illius & sepulcrum, quem sicut viventem super omnem in Deo dileximus creaturam, sic eum in nostra memoria jugiter bajulamus mortuum & defunctum.

Sanè cum à principo Fundationis ejusdem domûs, nostræ fuerit voluntatis, quod præfatus Prior & Fratres illam, cum omnibus attinentiis suis post obitum nostrum propriis suis usibus debeant applicare; illam cum attinentiis suis, ipsis Priori & Fratribus, sub testimonio Petri & Ægidii Scabinorum Lovaniensium, nostrorum fidelium, propter hoc specialiter advocatorum, in eleëmosynam liberè & absolutè contulimus, ob remedium animæ prænominati Ducis & Mariti nostri carissimi; nihil juris in illa ac attinentiis suis nobis ac nostris heredibus reservantes: quam ad vitam nostram pro denario uno conduximus, secundùm legem & consuetudinem Oppidi Lovaniensis à Priore & Fratribus antedictis.

Rogamus autem dictos heredes nostros, & contestamur eos, per aspersionem Sanguinis Jesu Christi, ut ipsum Priorem & Fratres sæpiùs memoratos pacificâ possessione domûs ipsius gaudere permittant, nec eos in aliqua occasione debeant molestare.

In hujus itaque Donationis nostræ testimonium eisdem Priori & Fratribus, sub dictorum testimonio Scabinorum, præsentes Litteras dedimus, Sigilli nostri munimine roboratas. Actum & datum Lovanii, in Ecclesia prædictorum Prioris & Fratrum, coram Altari, in crastino Paschæ, anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo tertio. 1263.

Joannes II. Lotharingiæ & Brabantiæ Dux &c. avorum suorum vestigiis inhærens ex speciali erga hunc Conventum affectu, fundum ejus addito insigni prato multum adauxit anno 1305. ut patet ex hoc Diplomate quod refert *Edmundus Dinterus* in M. S. Chronico Ducum Lotharingiæ & Brabantiæ, quod apud nos latet.

„ *Joannes* Dei gratia Dux Lotharingiæ Brabantiæ & Limburgi. Universis præsen-
„ tes litteras inspecturis salutem & omne bonum. Noveritis nos contulisse propter
„ Deum Fratribus Prædicatoribus de Lovanio planitiem jacentem juxta Cœmiterium
„ Fratrum Prædicatorum prædictorum ab angulo Cœmiterii præfati usque ad molen-
„ dinum in longitudine, & a Cœmiterio usque ad aquam in latitudine ad muniendam
„ dictam planitiem pro ipsorum Fratrum commodo, secundum quod eis videbitur
„ expedire. In cujus rei testimonium his præsentibus litteris sigillum nostrum duxi-
„ mus apponendum. Datum Furæ in crastinum S. Dionysii. Anno M. CCCV.

In Choro templi fenestræ vitreæ sunt, quas præfatus Dux *Henricus* & liberi ejus donarunt, in quibus eorum effigies etiamnum apparent depictæ.

Fama tenet & certo constat *Albertum Magnum* Ratisponensem Episcopum huc venisse & altaria duo in anteriori templo consecrasse anno 1276. Consecrationis Litteræ præfati *Alberti* etiamnum servantur in hoc Monasterio.

Vetus quoque traditio habetur Angelicum Doctorem *Thomam Aquinatem Alberti Magni* Discipulum unâ cum Magistro Lovanium venisse eoque solemnia peragente, Diaconi ministerio functum fuisse, hodieque monstratur pluteus in Odœo Prædicatorum, quo fertur usus in Euangelio decantando, inquit *I. Lipsius.* Verumtamen, ut cum veniâ dicam, inquit *Locrius* in Chronico Belgico ad hunc annum Christi MCCLVI. altius id videtur referendum, nam ut habetur in Breviario Romano & alibi *B. Thomas* anno MCCLIV. in vivis esse desiit.

Ex hoc Monasterio fuit *Pipinus Rosa* Episcopus Salubriensis & Suffraganeus Cardinalis Granvellani Archiepiscopi Mechliniensis qui obiit Mechliniæ anno 1568. & in hoc Cœnobio sepultus.

Item Venerabilis *Thomas Cantipratanus*, qui hic Supprior & S. T. Pro-

fessor fuit & communiter putatur fuisse Suffraganeus *Nicolai* Episc. Camerac. Sed nullo certo & solido fundamento. Obiisse putatur anno 1280.

FRANCISCANI hîc venêre quinquennio post *D. Francisci* mortem qui esset anno 1231. non diu post Dominicanos. Initio fuêre Conventuales, qui redditus, ac bona temporalia admittebant, qui hunc Conventum usque ad annum 1449. incoluerunt. Conventualibus successêre *Reformati* (vulgo *Coletani* nuncupati) qui pristinæ Euangelicæ paupertatis observantiam reducere cœperunt, donec tandem anno 1506. pridie exaltationis *S. Crucis P. P. Observantes* ad Monasterium hoc incolendum vocati sunt, qui deinceps in hodiernum usque diem pacificè in eodem morati fuêre. Cumque hi pro viribus S. Institutoris sui paupertatem zelantes, cunctos Monasterii redditus ac proventus abdicarent. Amplæ Conventualium possessiones partim Ecclesiæ Collegiatæ *D. Petri*, partim majori ejusdem Urbis Hospitali auctoritate Apostolicâ applicatæ sunt, ut apparet ex Bulla *Alexandri VI.* desuper datâ, quæ in Archivo ejusdem Monasterii adservatur.

In hoc Conventu ab ipsis Monasterii incunabulis totius Germaniæ Inferioris tyrocinium fuit, & perpetuo viget Studium Theologicum.

AUGUSTINIANI. locum in Urbe dono principis & Oppidi Anno 1263. templum & Cœnobium Eleemosynis privatorum consecuti sunt. Templum *Petrus Ortoniensis* Antistes & Suffraganeus Leodiensis anno 1270. consecravit festo Assumptionis *Mariæ*: ubi religiosè adservatur & miraculis claruit innumeris Hostia quædam mirabili Dei operatione in carnem mutata Anno 1374. Middelburgi in Zelandiâ, quam Coloniâ eodem anno attulit *Joannes Gheest* ex Archiepiscopi Coloniensis Confessario hîc Prior. Nostrâ ætate Anno 1674. die 8. Septembris hujus Sacrosanctæ Hostiæ miraculosæ in carnem conversæ solemne Jubilæum anni trecentesimi magnâ celebritate ibidem celebratum est, in cujus solemnitatis Octavâ Exim. P. Christianus *Lupus* S. T.D. & Professor in Universitate Lovaniensi, optime de antiquitate Ecclesiasticâ meritus, insignem habuit Orationem typis edita in Opusculis ejus posthumis.

Denique memoriâ dignum, primum qui in erectâ Lovanii Academiâ Theologiam professus est, hujus loci Religiosum fuisse, ad extremum ob Theologiæ studium optimè audivisse hoc Cœnobium, quo studiorum honorumque causa ex variis totius Belgii hujus instituti Monasteriis, magno numero adolescentes & viri insignes confluunt.

BEGGARDI sive *Bogardi Fratres*, olim Laici ut appellamus, & texendo vitam tolerabant; certis tamen legibus & communione devincti fuêre anno 1280. vel ante: nam extat tunc Diploma *Joannis* Ducis recipientis eos in tutelam, qui licet tertiam *S. Francisci* Regulam assumpserunt, tamen usque ad Dnæ. *Margaretæ* (quæ *Caroli* Burgundi uxor fuit) ævum An. 1468. Sacris non initiati fuerunt; dein anno 1596. receptis in suum Monasterium Vlierbecanis qui supererant, ad paucos redacti Fratres, *D. Benedicti* habitum & institutum amplexi sunt, accedent ad id auctoritate Pontificiâ.

Est & aliud *Beggardorum* Collegium seu Seminarium pro sui ordinis studentibus; fundarunt illud ejusdem Ordinis Patres Capituli Zepperensis, & admissum est ab Universitate sub certis legibus & conditionibus, quas iidem Patres approbarunt anno 1641.

PRIO-

PRIORATUS CANONICORUM REGULARIUM S. MARTINI sub Regula *S. Augustini* Capituli Windesemensis. Initia sua debet *Henrico Wellens* in *D. Petri* Capellano. Is zelo pietatis & famâ Scholarium (sic vocabant Clericos in commune viventes) Daventriensium Advocatis ex illo loco Fratribus ejusdem instituti Collegium in honorem *S. Gregorii* instituit, ut qui juventutis formandam ætatem insumpserat, ejus vitâ functi Hæreditas ad similes usus applicaretur. Fratres enim illi ævo isto docendo scribendoque se occupabant. Hanc pii senis voluntatem, qui executioni mandarent designati Priores Viridis Vallis & Septem Fontium in Sylvâ Soniâ. Advocati Daventriâ Religiosi, & inter primos *Ægidius Walrami*, qui & novellæ plantationis negotium summâ diligentiâ confecit, exstructis potioribus, quæ nunc visuntur ædificiis, additoque Sacello ipso *D. Martini* festo, Unde *S. Martini* Cœnobium cognomen induit.

Interjecto paucorum annorum spatio satius visum magis expedire institutum vitæ mutare: itaque accedente Episcopali auctoritate idem *Ægidius Walrami* cum suis sub Priore Bethleemitico Regulam Canonicam *S. Augustini* profitetur Anno 1447. ex Rectore Prior electus. Post cujus obitum *Henrico de Ponte* Priore agente unitum est anno 1462. Capitulo Windesemensi. Habet hoc Cœnobium insignem Manuscriptorum Bibliothecam produxitque viros pietate & doctrinâ illustres.

Seculo XVI. Thronianum Monasterium Canonicorum Regularium ejusdem instituti juxta Herendalium in Diœcesi Antverpiensi in cineres versum & etiamnum in suis ruinis sepultum, Religiosis ad ejusdem Ordinis Canonicam, quæ est Lovanii ad *S. Martinum*, translatis Anno 1616. etiam titulis cum plerisque bonis per sedem Apostolicam de consensu Principis eidem est unitus, qui jam vocatur *Thronus B. Mariæ ad S. Martinum*. Pars tamen proventuum Collegio pro Studiosis Congregationis Windesemensis Lovanii erecto applicata manet.

PRIORES S. MARTINI.

I. ÆGIDIUS WALRAMI ex villa *Koestris* in Hannonia. Obiit Ao. 1459.
II. HENRICUS DE PONTE Lovaniensis ex Procuratore electus Prior. Obiit Ao. 1472.
III. ANTONIUS AB EMICHOVEN Geldoniensis nobili stirpe ortus. Obiit Ao. 1483.
IV. JOANNES BYVOERDEN Thenensis, cùm vix per annum præfuisset, vitâ excessit 1484.
V. GISBERTUS PIGGE. Lovaniensis ex Suppriore electus in Priorem. Cessit Ao. 1487.
VI. PHILIPPUS DE SLUTERE alias *Cleymans ex* Haeght. Obiit Anno 1489.
VII. ADAM JORDAENS alias *Bogaerdt*. Cessit Ao. 1493.
VIII. JOANNES AERTS. Cessit Ao. 1497.
IX. JOANNES IMPENS Thenensis. Cessit 1500.
X. JOANNES DE JONCKHEERE Furnensis professione Viridis Vallis, hîc Prior electus. Obiit Ao. 1509.
XI. JOANNES AERTS ex Nossegem. Obiit Ao. 1537.
XII. JOANNES BAUWENS Lovaniensis ex Rectore Monialium in Ekeren. Obiit 1554.

XIII. Joannes Costerius Lovanienses, scriptis clarus. Vitam exuit Ao. 1559.

XIV. Joannes Vlimmerius Lovaniensis ex Procuratore Prior electus, scriptis editis clarus. Cessit Ao. 1562. Mortuus senex Ao. 1612.

XV. Paulus vanden Bosch Lovaniensis ex Priore in Crucis-Lenio Prior electus. Cessit Ao. 1577. & reliquum vitæ librorum scriptione insumpsit. Obiit Ao. 1592.

XVI. Paulus Cool. Professus in Rubeâ Valle, ibique Procuratorem agens, hic electus Prior. Resignavit post trimestre.

XVII. Augustinus Bastenius Sichemiensis Procurator, dein Prior in Crucis-Lenio. In vivis esse desiit Bruxellis Ao. 1612.

XVIII. Jacobus a Cantelbeeck Mechliniensis. Professus in Throno prope Herendalium ex Rectore Monialium *S. Luciæ* prope Trudonopolim, hîc electus Prior. Obiit anno 1614.

XIX. Augustinus Kerckhoven Lovaniensis. Cessit Ao. 1619. Mortuus 1624.

XX. Christophorus Pasteels Lovaniensis Supprior, dein Prior in Bethlehem, exinde Ao. 1619. ad regimen propriæ domus electus Prior. Obiit Ao. 1635.

XXI. Petrus de Waerseggere ex patricia familiâ Lovaniensium, post variis officiis perfunctis, Rectoris Monialium in mediâ platea Lovanii & in Betaniâ Mechliniæ, ac Præsidis Collegii Canonicorum Regularium Lovanii, hîc Prior electus. Obiit 1652.

XXII. Petrus a S. Trudone alias *van S. Truyen* Mechliniensis S.T.L. ex Suppriore electus Prior, dein anno 1656. Generalis Capituli Windesemensis, scriptis etiam editis clarus. Obiit Ao. 1677.

XXIII. Rumoldus Croon. Mechliniensis. Vitâ excessit Anno 1683.

XXIV. Petrus de Wulf Brugensis. Obiit anno 1708.

XXV. Martinus Neex ex Lille. Obiit anno 1712.

XXVI. Petrus Hoppenbrauwer Lovaniensis. Obiit anno 1720. die 26. Sept.

XXVII. Jacobus Bollaert Mechliniensis, electus in fine Septembris anno 1720. Hodie præest.

CARTUSIA cui nomen *S. Mariæ Magdalenæ sub Cruce* ad muros Urbis loco solitario & a turbis remoto. Ad hujus domus auspicandum ædificium *D. Walterus Waterleet* Præpositus Malbodiensis & Scholasticus Bruxellensis, fundum emit quatuor jugerum terræ circa annum 1491. Fuerunt & duæ Illustres Matronæ *Margareta Eduardi* Regis Angliæ soror vidua *Caroli Audacis* Ducis Burgundiæ, & *Maria Magdalena Hamalia* Vidua item *Guilielmi Croy*, utraque pietate & liberalitate etiam in hospios usus insignes. *D. Joannes Overhofius* Nassoviorum Quæstor nomen secundarii Fundatoris adeptus est, qui sex millia Rhenensium ad hoc opus contulit. Inter cæteros fundatores numerantur *Ægidius* Archidiaconus Hannoniæ, qui in hoc pium opus tertiam bonorum partem testamento legavit. *D. Franciscus de Busleyden*, *S. Lamberti* Leodiensis ac *D. Donatiani* Præpositus. *D. Nicolaus le Ruistre* Episcopus Atrebatensis. *D. Conradus de Sarto* Præpositus Mechliniensis. Et plures alii.

In hoc Cœnobio inquit *J. Lipsius* est spectabilis porticus magnitudine & opere: nec scio an hic aut in finitimis locis alia comparanda. Templum exstructum expensis duorum fratrum *Ghisberti* & *Walteri de Potere* dedicatum

tum anno 1501. per *Libertum* Episcopum Beritensem & *Joannem* Episcopum Cyrenensem.

Habuit hoc Cœnobium viros virtutis merito omnibus suspiciendos; ita ut præcipuorum in Universitate Collegiorum provisio (ut loquuntur) Priori hujus domus inter alios demandata sit.

PATRES SOCIETATIS JESU primum duo anno 1542. Lovanii advenêre; dein plures accesserunt, quibus *Elias de Schore* Patricius & Senatus Brabantiæ a Secretis, hortos, ædesque amplas viâ Bacculanâ sitas suo ære comparavit, accedente consensu Senatus sub certis legibus anno 1562. Quæ ædes & fundi dein cum inde migrati fuêre ab eis pretio sibi comparavit *Jacobus van Santvoort* J. U. D. & SS. Canonum Professor & Decanus *D. Jacobi*, & eas inhabitavit ac moriens Ao. 1648. convertit in insigne Orphanotrophium, illudque amplis redditibus ditavit. Porro Ao. 1598. cum Sociorum numero angusta ea esset habitatio, & in Urbis angulo retrusa, sedes transferre placuit, in eum ubi nunc agunt locum, universo Senatu annuente, & novas ædes civili exemptas jure inter Ecclesiastica liceret transferre, quas ædes Socii sensim suis aptavêre usibus.

De Lovaniensi Collegio ante omnes quo favore, quâ donatione meritus est æternâ memoria *Livinus Torrentius II.* Antverpiensium Episcopus, qui moriens suas opes, & Bibliothecam quam habebat instructissimam, huic Collegio legavit Ao. 1595. quæ existimabatur isto ævo facilè triginta florenorum millia.

Nostrâ ætate magnificum & sumptuosum a Patribus exstructum est Templum, in quo solemniter Sacrificium Altaris oblatum est festo *S. Matthæi* Apostoli die 24. Februarii anno 1666.

FRATRES CAPUCINI hanc Urbem ingressi sunt anno 1591. ac primum advenêre duo *P. Joannes Landensis*, & *Jacobus Audomarensis* ad explorandum civium animos, an in eâ urbe in quâ Universitas celeberrima obtinere locum possent ad exstruendum Monasterium. Primum ea res apparebat pluribus difficultatibus obnoxia, tum propter temporis angustias, civium inopiam, excursiones militum statuum Hollandiæ, & tumultus præsidiariorum militum. Tandem a Magistratu benignè recepti & perpauco tempore habitarunt in ædibus privatis propè Sacellum *S. Ursulæ* in mediâ plateâ; verum cum hic locus ob humiditatem non solum inhabitabilis, sed & sanitati noxius Fratribus foret, Urbem deseruêre; sed dein paulo post reversi, eis fundum obtulit, quem in loco amœnissimo intra Urbis septa possidebat, cum quibusdam ædificiis dirutis *Exim. D. Jacobus Bayus* S. T. D. & Collegii Sabaudici Præses. Mox in eo fundo fundamenta novi Conventus jacta fuêre ac mirabili populi adjumento & piorum donariis, brevi temporis spatio fabrica hujus Conventus mirum in modum accelerata est. Templum hujus Conventus Consecratum est anno 1595. die 27. Januarii a *Gisberto Masio* Episcopo Sylvæducensi, consensu *Matthiæ Hovii* Vicarii Generalis sedis Mechliniensis vacantis.

Ex Archivis Monasterii.

Dein cum hic Conventus nimis angustus & incommodus foret Fratribus Anno 1613. prædictus *Jacobus Bayus* liberaliter contulit ad alium novum Conventum exstruendum hortum suum & pomarium, quod habebat pulcherrimum priori Conventui contiguum, ubi amplior & laxior commoditas pro Fratribus; itaque destructo priori Conventu in superiori horti parte sito, ibidem novum Conventum & Ecclesiam exstruere aggressi sunt, primum la-

pidem fundamentalem ponente prædicto *Jacobo Bayo* juxta Rivulum *Furam* (vulgo *Het Voerken*). Ecclesia consecrata est Dominica prima Octobris Anno 1618. in honorem Dei omnipotentis & Virginis Deiparæ Immaculatæ conceptæ a *Nicolao Zoesio* Episcopo Sylvæducensi, facultate obtentâ a *Matthia Hovio* Archiepiscopo Mechliniensi.

Inter benefactores qui ad fabricam hujus Conventus & Ecclesiæ plurimum contulerunt, primnm locum obtinet prædictus *Jacobus Bayus* in cujus fundo exstructus est, qui insuper dedit calicem pretiosum deauratum; dein *D. Franciscus Muylbroeck* qui dedit ad hoc pium opus 2100. florenos, *D. Joanna van Straeten* quæ dedit 200. flor. reliqua opera piorum eleemosynis hinc inde collectis perfecta & absoluta sunt.

In hoc Conventu Fratres hactenus sedem stabilem fixerunt, & in eo dein constitutus est Tyronicium seu Noviciatus hujus Provinciæ.

CARMELITARUM DISCALCEATORUM COENOBIUM in hac Urbe, est duplex unum plateâ Heverensi dicatum *S. Alberto*, ubi est Tyrocinium hujus Provinciæ fundatum Anno 1612. a Serenissimis Principibus *Alberto & Isabellâ*.

Alterum est ad Urbis mœnia dicatum *S. Joseph* ubi quaquaversum patet aspectus amœnus, in loco hodiedum & antiquitus dicto *Placet* unde Cœnobio nomen adhæsit, quod initium suum sumpsit Anno 1621. die 14. Septembris. In hoc Cœnobio viget continuum studium Theologicum hujus Provinciæ, pro studiosis alumnis.

Ecclesiam in hoc Cœnobio suo ære nostra ætate exstruxit *D. Stephanus de Gamarra* Eques militaris *D. Jacobi* Arcis Gandavensis præfectus &c.

Ex Archivis Monasterii.

CONVENTUS FRATRUM MINORUM HIBERNORUM dicatus *S. Antonio de Padua*, erectus anno 1609. munificentiâ *Philippi III.* Hisp. Regis, curâ ac sollicitudine *Florentii Conrii* Thuanensis Archiepiscopi, tum Hiberniæ Provincialis Ministri, primum lapidem ponentibus anno 1618. Serenissimis Belgarum Principibus *Alberto & Isabella.*

Hic Conventus hodiedum floret per Religiosos verè observantes quos inter aliquando, exstitêre Comitum, Baronum, Equitum Auratorum, procerumque primæ nobilitatis filii, sese omnes per pietatem, & studia præparantes ad excolendam vineam Domini, fidemque Orthodoxam in Angliâ, & Hiberniâ stabiliendam.

Vixerunt in hoc Conventu plures viri doctrinâ ac dignitate illustrissimi, quos inter præfatus *Florentius Conrius* Archiepiscopus Thuanensis, Theologus eximius, & in *S. Augustino* versatissimus, libris etiam editis clarus, *Hugo Cavellus* Archiepiscopus Armachanus, *Thomas Flemmingus* Archiepiscopus Dublinensis, *Boetius Egranus* Episcopus Elsinensis, & alii plurimi in missione Hibernicâ illustres, qui carceres, tormenta, opprobria pro fidei veritate perpessi sunt, quorum indicem texere nimis longum foret, & hujus non est instituti.

In hoc Conventu primum editus est Catechismus linguâ Hibernicâ, cujus characteres diversi sunt ab omnibus Europæis.

CARMELITARUM COENOBIUM primitus Collegium, instituit *Godefridus de Loë* ejusdem Ordinis alumnus Conventus Mechliniensis

S.

S. T. D. ſtudii Colonienſis, is anno 1431. auctoritate Apoſtolici apud Belgas Legati & approbante Theologicâ facultate, domum ſuam ac conjunctos illi fundos, ubi cum ſuis privatim habitabat, in loco primo *op de Bieſt* dicto, in Collegium pro Religioſis Ordinis ſui erexit; dein ad *D. Antonii* in in hac Urbe Sacellum, indeque ab *Ægidio Fabri* Regente Collegii tranſlatum fuit ad aliam domum ſitam in plateâ lapideâ, eidem Collegio Scholaſtico legatam a *Georgio Bourgenſi* Cameracenſi J. U. L. ad *D. Joannem* Leodii Decano qui Ao. 1488. obiit: Quæ quidem domus ceſſit Collegio Ordinis Teutonici, poſtquam Anno 1617. migravit hinc ad Sacellum *D. Catharinæ* ad Urbis mœnia, & ita hoc Collegium in Monaſterium converſum eſt, ædificato ibidem a Superioribus Monaſterio, ubi nunc Conventus comptiſſimus, & floret ſtudium Theologicum. Ibidem anno 1631. reformatio ſtrictioris obſervantiæ introducta eſt.

DOMINICANI HIBERNI ob atroces Hæreticorum perſecutiones patriam deſerere coacti, Refugium aliquod ſibi compararunt Lovanii initio ſeculi XVII. pro educandis alumnis ſui Ordinis, qui deinde ad miſſionem procederent.

Primo ſtabiliti fuêre in Eccleſiâ prope *Burgum*, vulgo *Caſtrum Cæſaris*, dein in loco ubi hodie morantur, in eo anno 1626. erectus fuit Conventus ſub invocatione *S. S. Crucis* incorporatus eſt Matriculariæ Univerſitatis anno 1659. ac eodem anno Eccleſiam eis ædificari curarunt *D. Gregorius Joyce* Canonicus Eccleſiæ *S. Nicolai* Galvienſis, Abbas Monaſterii Canonicorum Regularium Anagdunenſis, & *Henricus Joyce* Vicarius Generalis exercitus Sereniſſimi Regis Magnæ Britanniæ in Belgio, & Paſtor Galvienſis in Hiberniâ, ac *Guillielmus Joyce* eorum frater. Situs eſt hic Conventus loco amœniſſimo ad portam dictam vinearum, nunc novam Bruxellenſem, fundus ejus nonnihil elevatus eſt contra inundationes aquarum, quæ quandoque magnam urbis partem operiunt.

PATRES ORATORII JESU inſtituti Petri *Berullii* S. R. E. Cardinalis. Fundari cœpêre anno 1626. a *Jacobo Boonen* Archiep. Mechl. approbante Sereniſſimâ Belgarum Principe *Iſabellâ*. Fundum idem Antiſtes ſuo ære eis comparavit ab Abbate Vlierbacenſi, quod primitus erat Beggardorum Cœnobium, & Beggardis Benedictinum inſtitutum apud Vlierbacenſes amplectentibus anno 1596. obvenit Vlierbacenſibus. Idem Antiſtes dotem etiam liberaliter adjecit. In hoc Oratorio eſt Novitiatus, & ſtudia Philoſophiæ, atque ſacræ Theologiæ exercentur.

In hoc item Oratorio vivendi finem fecit *Balduinus Catzius* Archiepiſcopus Philippenſis & Vicarius Apoſtolicus Fœderati Belgii, ſepultus in Eccleſiâ hujus Oratorii cum inſcriptione ſepulchrali ut ſequitur.

Illuſtriſſ. & Rever. *D. Balduinus Catzius* Archiep. Philipp. & per Unitum Belgium Vicar. Apoſt. Obiit XV. Kal. Junii anno MDC. LXIII.

MINIMORUM CONVENTUS. ſitus eſt in plateâ quâ itur Dieſthemium. Fundatrix & dotatrix eſt *D. Erneſtina de Ligne*, vidua Excellentiſſimi *D. Joannis Comitis Naſſoviæ*, Equitis Aurei Velleris &c. Ao. 1639.

DOMINICANI ANGLI. expensis & fundatione testamentariâ Eminentissimi *D. P. Philippi Thomæ Howardi* S. R. E. Cardinalis erectum fuit Lovanii anno 1697. parvum Collegium in quo Fratres Dominicani Angli studiis Philisophiæ & S. Theologiæ incumbunt. Primus Rector hujus Collegii fuit *P. Dominicus Williams*, tunc Philosophiæ Lector, postea S. T. D. & Provinciæ Angliæ Prior Provincialis.

ALEXIANI, funeribus curandis potissimnm operam dantes hîc & alibi in Brabantiâ apparere cœperunt circa annum 1343. erant autem primitus Viri Laici operibus misericordiæ se consecrantes, dicti tum *Lollardi & Matemans*; placuit horum obsequium in curandis ægris, phreneticis, mortuis publicè & privatim omnibus, datusque e publico locus, & denique anno 1485. consultius tertiam *D. Francisci* Regulam eis præscribere, quod factum.

Nuperis annis nitidum & perlucidum struxêre Sacellum.

COENOBIA VIRGINUM.

BEGINARUM CURIA MAJOR cœpit teste *J. Lipsio* anno 1205. ævum earum, inquit, vidi in Templi lapidibus sculptum hisce litteris, *Anno M. CCV. Hæc Curia incepit.* Testantur antiquæ & ætate graviores Virgines, quæ a prædecessoribus semper irrefragabili traditione acceperunt, se ex vetusto Brabantiæ Dominio de *Meldert* propè Hugardiam belli tempore Lovanium migrare, fuisse compulsas in loco *ten Hove*, unde *Curia de Hovis* vocatur.

Templum hujus Curiæ privatis earum opibus exstrui cœptum anno 1305. dein reparatum, ornatumque curâ *Mariæ* Dominæ Cerviensis & Arscotanæ.

Cura Beginarum de *Hovis* Lovanii a *Joanne II.* Duce Lotharingiæ & Brabantiæ anno 1310. commissa est Abbati Villariensi, eoque jure nominat ad hanc curam.

Ad perennem memoriam & gloriam hujus Curiæ facit, quod in eâ Parochum egerit *Adrianus VI.* Vir tantæ eruditionis & virtutis, ut Suffragantibus vitæ meritis ad summi Pontificatus apicem sublimatus sit anno 1522. Et ne hanc curam, quam charissimam habebat in terris deseruisse videretur omnino, Vicarium inibi sibi constituit quoad vixit, & non nisi moriens hanc curam dereliquit.

CURIA BEGINARUM MINOR putatur majori esse antiquior, licet Templi & locorum fundatorem agnoscat *Ægidium Liesensone* Decanum *D. Petri* circa annum 1300.

Ecclesia hujus Curiæ *D. Catharinæ* dicata est, erecta in Parochialem Anno 1631. auctoritate *Jacobi Boonen* Archiep. Mechl. suberat ante ea tempora Parocho Gertrudano.

HOSPITALE MAJUS sive *Xenodochium*, *D. Elisabethæ* sacrum, fundatum per *Sophiam S. Elisabethæ* Hungaricæ filiam, *Henrico II.* Brabantiæ Duci nuptam ante annos circiter CCCC. Unde hallucinatur *J. Lipsius* & *J. B. Gramaye*, dum institutum dicunt ab *Henrico I.* vel *III.* Brabantiæ Duce.

Anno 1479. Virgines solutiore modo viventes in ordinem redactæ & Regu-

gulam *S. Augustini* assumere compulsæ sunt, urgente imprimis *Margareta* vidua *Caroli Audacis* Burgundiæ & Brabantiæ Ducis &c. procurante earum reformationem *Guilielmo Storm* XIII. Priore Bethleemitico, & evocatæ aliquæ ex Hospitali Valencenensi, qui eas formarent, & cæteris norma essent.

In hoc Xenodochio annis XL. ægris assiduè ministravit *Maria Sulperia*, majore in proximos charitate an constantiâ haud facile dixero. Ejusdem sacra ossa a Serenissimis Belgarum Principibus *Alberto & Isabellâ* elevata sunt & loculo imposita, tum Sacelli muro inserta, cum hujusmodi litteris aureis exarato epitaphio in marmore tersissimo:

Maria Sulperia, raro admodum exemplo, Christianæ officia pietatis amplexa, quadraginta annorum juge ministerium nosocomio huic spontè dedit, consilium aut solatium omnibus, paupertate dives, contemptu læta; non homines sed Deum sequi voluit. Hinc nudo vestigio terram perpetuo calcans, sprevit quidquid a cœlo remotum esset, sed corpus summo rigore macerans dignum Deo animum effecit. Sic non minus virtute quam ætate veneranda, cum vixisset annos LXXV. ex umbra rerum ad lucem emigravit V. Kalendas Martias. M. DC.

Serenissimi Belgarum Principes Albertus & Isabella Archiduces Austriæ, Duces Burgundiæ Principes Belgarum, ossa extolli e terra in hoc conditorium curarunt, ut conspicuo magis loco tam rarum vitæ exemplum legeretur Anno M. DCXVII.

Hoc Xenodochium Rectores habuit post earum reformationem Viros eximios, ac inter eos *Godscalcum Rosemundum*, *Ruardum Tapperum*, & *Joannem Paludanum* omnes hujus Universitatis S. T. Doctores.

ALBÆ DOMINÆ quæ hodie vocantur, fuerunt ab antiquo & annos D. quædam titulo & exemplo *B. Mariæ Magdalenæ* Pœnitentes, hinc inde collectæ & in commune viventes, quæ mutato vitæ instituto Anno 1252. præscriptum & habitum *S. Victoris* assumpserunt, communique expensâ anno 1258. Sacellum erigendum curarunt, quos dein liberius agentes in ordinem paulum alium conformare jussus *Henricus de Ponte*, *B. Martini* Prior anno 1466. Sed parum ex Sententiâ. Denique Episcopali auctoritate compulsæ Anno 1501. *D. Augustini* Regulam assumpserunt, qui tempore ejusdem instituti professa illustri loco nata *Cecilia d'Argenteau Hoyo* adveniens potiorem Cœnobii partem suo ære exstruxit.

Inter varios Viros illustres huic Cœnobio per annos XIX. præfuit Vir

per omnia celeberrimus *Henricus Cuyckius* S. T. D. Decanus *D. Petri* dein Ao. 1596. laudatissimus Ecclesiæ Ruræmondensis Antistes.

S. URSULÆ *Prioratus Augustinianarum* initia sua debet *Elisabethæ de Wesel* viduæ *Henrici de Duysborch* civis honesti, quæ domus suas & hortos in mediâ plateâ (vulgo *d'Halfstraet*) legavit Ao. 1415. ad usum Collegii Virginalis, quod postea ratum habuit *Martinus V.* Pont. Max. anno Pontificatus sui tertio, scilicet anno 1420. Virgines ex primâ institutione in communi vitam agebant; sed postea Regulam *S. Augustini* & claustrum sub priore Bethleemitico *Petro Impens* assumpserunt Anno 1515. Templum earum sacrum *S. Ursulæ* & ejus sodalitio. Hæ Virgines, cum Cœnobii proventus tenues essent, labore & industriâ ægestatem averterunt.

GRISEÆ SORORES. ab habitu Griseo dicuntur, quæ profitentur tertiam Regulam *S. Francisci*, de quorum initio nihil habemus. Mechliniâ relictâ Lovanium se receperunt ante annos ferè CCC. subsunt Abbati Gertrudano. Circa annum 1700. admisêre strictiorem observantiam Regulæ *S. Francisci*, evocatis in hunc finem tribus sororibus ex Cœnobio Mose-Trajectensi, quæ eas formarent.

NIGRÆ SORORES, suâ ipsæ industriâ surrexerunt, una quædam *Elisabetha* Beginæ habitu ex tractu Leodiensi veniens anno 1438. domum sibi comparans, Sociasque assumens, ægrorum se ministerio cœpit mancipare, unde loco paulatim ampliato & numero aucto Antistes Leodiensis *Ludovicus Borbonius* permisit anno 1462. & Sacellum exstruere, & Regulam sub Martiniano Priore profiteri. Templum paulo post struunt, quod consecravit *Libertus Berytensis* Episcopus & Suffraganeus Leodiensis anno 1478.

CLARISSÆ, quæ profitentur secundam Regulam *S. Claræ* ab *Urbano IV.* reformatam, unde *Urbanistæ* dicuntur. Instituit eas Nobilis Matrona *Catharina Oppendorp* vidua *Joannis Bloys*, Equitus anno 1508. Templum earum dedicatum est anno 1516. Primam dotem deinde auxerunt Nobiles de *Glavimans*, de *Wyngaerden*, de *van Dieven*, & de *Villeers*. Primæ Religiosæ Virgines, quæ hanc Coloniam plantarunt, venêre ex Monasterio Sororum Clarissarum in Hoochstraeten.

ABBATIA VIRGINUM ORD. CISTERCIENSIS subjecta est *Castro Cæsariano* quoad situm, unde & Subcastrensis dicitur. A vineis ei olim vicinis *Mariæ Vinea* appellata.

Fundata est anno 1519. a Nobili Viro *Waltero de Tympel*, Urbis Lovaniensis Consule & ejus filiis *Ludovico* & *Joanne*, qui volentes terrena & transitoria in cælestia felici commercio commutare domum suam cum horto, prato, pomerio, ædes in eo stantes & aliis suis pertinentiis adjacentibus, ad fundandum Monasterium Ordinis Cisterciensis, de licentiâ *Caroli V.* Cæsaris Hisp. Regis, Ducis Brabantiæ &c. cesserunt & transportarunt cum omnibus juribus & actionibus ipsis quomodolibet in illis competentibus. Diploma profertur in Supplem. Diplom. A. Miræi Parte II. cap. CXLIX. ut sequitur.

Ex MS. Archivis Urbis Lo-

Nos Consules, Scabini & Consilium Oppidi Lovaniensis, notum facimus omnibus has Litteras visuris & legi audituris, Nos nomine prædicti Oppidi & communium in-

incolarum ejusdem, prævio consensu Membrorum seu Consilii * extraordinarii hujus Oppidi, ac etiam enixis precibus ac postulatione Reverendi in Deo Patris & Domini, Domini MARCI CRUYT Prælati & Abbatis † Domûs Dei S. Bernardi ad Schaldim, Ordinis Cisterciensis, & WALTERI VANDEN TYMPLE Consulis nostri moderni, ac etiam prævio consensu, per eum ad hoc obtento, nostri Clementissimi Domini Imperatoris electi, hìc ostenso, ac aliis anteactis & communicationibus certorum Deputatorum hujus Oppidi in consequentiam dictorum consensuum, de quibus inferiùs, inter prædictos Dominos ac Prælatum præhabitis, & peractis, concessisse, & per præsentes consentire ac concedere pro Nobis ac Successoribus nostris, ad honorem Dei Omnipotentis & Benedictæ Matris ejus Mariæ ut erigatur, statuatur ac ordinetur & permaneat Domus Dei ac Conventus Monialium, aut Monasterium prædicti Ordinis, sub nomine *Divæ Virginis in Vinea*, in hoc Oppido, in platea Castrensi, in loco ubi idipsum jam ædificari cœptum est, & ubi dictus Walterus habuerat Domum collapsam, cum horto, prato & omnibus aliis suis pertinentiis, quam dictus Walterus ad erectionem ejusdem Domûs Dei dedit ac transportavit, etiam prævio consensu præpotentis Domini prædicti, & nostrorum Prædecessorum in Consilio hujus Oppidi & Membrorum ejusdem, prout constat ex certa Acta desuper facta signata ac registrata de data ultimâ Maii M. D. XIX. præteriti, & hoc sub certis modo, conventione ac Statutis hìc infra declaratis, scilicet: 1519

van. translatum è Flandrico.
** Buten-Raede.*
† Flandricè Godtshuys.

Primo quod eadem Domus Dei non poterit assumere numerum Personarum majorem quàm ad XXX. Personas, scilicet XXIV. Moniales, IV. Sorores, unum Patrem seu Confessorem, & unum Capellanum.

Item illi de Domo Dei prædicta poterunt pro sustentatione ac victu necessario pro unaquaque persona ibidem commorante, liberè habere ac coquere unum modium cum dimidio farinæ, ac etiam pro quoque capite habere quatuor hamas cerevisiæ, ex qua poterunt sumere tertiam partem bonæ cerevisiæ, ac duas alias parvæ, quam quærere tenebuntur apud braxatores Lovanii. Et hoc omnino liberè absque ulla solutione accisiæ; & non plus. Et etiam quod ipsi nullam prorsus cerevisiam braxare poterunt.

Item similiter illi de Domo Dei poterunt habere ac caveæ imponere ad eorum sustentationem ac necessarium victum & usum, ut ante, singulis annis quinque hamas vini, talis quale illis dabitur aut ipsi ement, etiam absque nulla solutione accisiæ, & non plus, nisi cum expresso consensu Oppidi.

Item dum aliqua in prædicta Domo Dei habitum assumet, vel Professionem emittet, tunc eadem Domus Dei, vel Consanguinei illius Filiæ debebunt quærere vinum quod ibidem consumetur, ad accisiam Oppidi, & si vinum aliquod illatum fuerit, etiam accisia de eo debebit persolvi.

Item quod prædicta Domus Dei poterit acquirere collapsas domunculas cum fundo adjacente ibidem sitas à parva platea Fontis Ducis retrorsum usque ad Pomarium Scholæ Castrensis ibidem, & quod eas versus rectam plateam intertinere tenebuntur, nec demoliri, nisi alias reædificare vellent: ut vel iis utantur vel elocent; nec poterunt alias Domos emere sine expresso consensu Oppidi prædicti.

Item quod eadem Domus Dei poterit acquirere tam in pastum jumentorum quam aliter duo bonaria cum dimidio prati in districtu Lovaniensi siti, nec reditus in eodem districtu acquirere sine expressa venia & consensu Oppidi, ut ante.

Item quod eadem Domus Dei tenebitur recipere & præferre Filias prædicti Oppidi aliis extraneis, etiam dum aliæ sunt æquè capaces, & sine exceptione personarum tam bene pauperes & ignobiles, quam divites aut nobiles, in quantum sunt capaces ad observandam Regulam Domûs Dei, & revera ibidem locus vacet, salvo numero prædicto.

Item quod prædicta Domus Dei erit & manebit de omnibus aliis negotiis & rebus obnoxia accisiis Oppidi, ad instar aliorum inhabitantium ejusdem Oppidi.

Item & ut prædicta Domus Dei in bona reformatione & regimine intertineatur, Reverendus Pater & Dominus, D. Prælatus Domûs Dei Sancti Bernardi ad Schaldim, pro tempore existens, semper erit & manebit Pater Abbas & Visitator immediatus hujus prædictæ Domûs Dei; ut eandem semper juvet quatenus intertineatur in bono regimine & vita veracis reformationis, & eis provideatur de bonis Confessariis, qui Domui Dei ac Monialibus sint honori & utilitati.

In quo bono regimine & in eadam primitiva reformatione eædem Religiosæ Domûs Dei prædictæ debebunt manere & sese tenere, sub amissione omnium Pri-

vilegiorum & libertatum per prædictum Oppidum eidem Domui Dei concessorum.

Item Oppidum Lovaniense eidem Domui Dei constituet annuè duos Mamburnos, prout constituit Domui in Banco, Begardorum, magni Beginasii, magni Xenodochii, duodecim Apostolorum, Sanctæ Claræ & plurium aliarum in Lovanio, quibus Mamburnis eadem Domus Dei annuè ordinabit pro molestia & labore, quæ semper impendere debebunt ad libitum & petitionem ejusdem Domûs Dei donum gratuitum, scilicet cuique dari par caponum, prout aliæ Domus Dei prædictæ suis Mamburnis dare solent.

Item quod etiam Receptor prædictæ Domûs Dei pro tempore existens constituetur & destituetur cum scientia & consultatione prædicti Prælati, aut Commissarii ejus, & prædictorum Mamburnorum ab Oppido constitutorum: qui Receptor erit obligatus in assumptione sua constituere bonam & sufficientem cautionem, quantum eidem Prælato & Mamburnis satis erit, & tenebitur annuè reddere rationem suæ administrationis & recepturæ coram prædicto Prælato, aut Commissario ejus, Mamburnis & Commissariis Oppidi qui ad hoc committentur, quæ prædicta Domus Dei tenebitur isti Receptori satisfacere pro annuo suo stipendio sine onere Oppidi.

Item illi de prædicta Domo Dei tenebuntur orare pro Oppido Lovaniensi & Incolis ejusdem, & pro communi pace atque prosperitate & ad consequendam semper gratiam: salvo tamen jure Ecclesiæ S. Gertrudis & cujuscumque alterius.

In quorum prædictorum notitiam & firmitatem, Sigillum ad causas prædicti Oppidi his Litteris appendi jussimus die XXVI. mensis Junii, anno Domini
1522. M. D. XXII.

Moniales primæ ex Abbatiâ *Walteri Braniâ* ejusdem Ord. in Gallo-Brabantiâ evocatæ sunt numero VIII. Abbatissa prima constituta *Margareta ab Ittre* festo *S. Agathæ* anno 1519. atque anno 1521. auctoritate Capituli Generalis ejusdem Ord. Cisterc. Cura seu Paternitas dicti Cœnobii commissa est *Marco Cruyt* Abbati Monasterii *S. Bernardi* ad Scaldim ejusque Successoribus, qui & ob varias a se factas donationes quasi Secundarius fundator ab iisdem habetur.

ABBATISSÆ SUBCASTRENSES.

I. MARGARETA A ITTRE. Obiit anno 1541. die I. Februarii.
II. PASCHASIA SEELS præfuit annis LIII. Obiit die XXII. Februarii An. 1594.
III. MARIA VANDER LAEREN rexit annis XX. Obiit IV. Februarii An. 1615.
IV. SARA VANDEN BOSSCHE præfuit annis XIII. Obiit IV. Junii An. 1629.
V. ANNA DE PAPE. rexit annis XXXIV. Obiit XXVI. Junii An. 1663.
VI. ANGELA VAN MEERBECK. præfuit annis XIII. Obiit V. Julii An. 1676.
VII. MARIA COLUMBA FANIUS rexit item annis XIII. Obiit XXX. Sept. An. 1689.
VIII. MARIA DE ST. GISLAIN præfuit annis XXII. Obiit III. Decembris Ao. 1711.
IX. CATHARINA THERESIA WILLEMAERS Præsens Abbatissa.

ANNUNTIATÆ Virgines originem habent a *Joannâ Valesiâ* Bituricensi *Ludovici XII. Francorum* Regis Conjuge. Hæc viri lege soluta sacrum hunc Or-

Ordinem instituit, Regula ex præcipuis Deiparæ *Mariæ* virtutibus collecta, probantibus summis Pontificibus *Joanne VI. Julio II. & Leone X.*

Hoc institutum dein in pluribus Galliæ Provinciis & in Belgio propagatum est. Primæ Religiosæ hujus Cœnobii Brugis advenerunt numero VI. quæ regimen & exemplum novellis darent.

Fundatrix earum *Maria Hamalia* Vidua *Guilielmi de Croy* Marchionis Arscotani anno 1530. Ex hoc Monasterio dein evocatæ sunt, quæ ejusdem instituti Colonias plantarent, Gandavi, Trajecti ad Mosam, Thenis, Bruxellæ, Venloæ, Nivellis, Antverpiæ, Namurci, Alosti & alibi.

MONASTERIUM S. MONICÆ ORD. S. AUGUSTINI Anglicanarum Monialium, filia tradux Monasterii *S. Ursulæ* in mediâ platea, de quo ante. Hoc Cœnobium tali propagatum est initio Anno 1609. die 10. Februarii VII. Religiosæ Anglæ, quæ professæ erant in præfato Monasterio *S. Ursulæ* cum licentiâ *Matthiæ Hovii* Archiep. Mechl. & Superiorum approbatione discesserunt ab isto Monasterio, & alterius immediatè fundamenta quædam rudia posuêre in eâdem Urbe in Parochiâ *D. Jacobi.* Hac de causa conduxerunt primo refugium Abbatiæ Vlierbacensis, quod dein pretio sibi compararunt & ad usus eorum Monasticos adaptarunt. Has ædes consecrarunt *B. Mariæ* Virg. Immaculatæ Conceptæ, sub protectione *S. Michaelis Archangeli*, ac sub titulo *S. Monicæ.*

Postea X. aliæ Virgines Religiosæ, & duæ Sorores Laicæ (omnes Anglæ) ex præfato Monasterio *S. Ursulæ* venerunt, & supradictis VII. se associarunt suas portiones ibi relinquentes, atque exinde non modicum incrementum sumpsit hic cœtus Religiosus.

Hoc Monasterium adservat horridum & asperum Cilicium Christi Martyris *Thomæ Mori* Angliæ Cancellarii sub *Henrico VIII.* Angliæ Rege anno 1535. quo corpus suum nobile affligere solitus; est autem ut describit *Thomas Stappeltonus* in ejus vitâ Cap. VI. per modum reticuli valde nodosum magis sanè quam vulgaria Cilicia Religiosorum esse solent. Item, adservant ejusdem Rosarium quo preces ad Deiparam Virginem fundere consuevit.

CARMELITÆ EXCALCEATÆ VIRGINES, harum Monasterium Virgini *Matri Mariæ*, & *S. Joseph* ejus Sponso sacratum est anno 1507. Ædificiis a *Constantia Helmanâ* Virgine Antverpiana coemptis, cui prima præfuit *Isabella a S. Paulo* domo itidem Antverpianâ, quæ Pontisârâ cum monialibus aliquot advenerat.

DOMINICANÆ Lovanii venêre atque eis locus concessus est anno 1654. inchoatum eodem anno earum Monasterium a Sorore *Agatha Bennebroeck*, quæ post observatam Religiosissimè Regulam Supprioriſſæ muneri immortua est anno 1666. Primæ Religiosæ quæ hanc Coloniam plantarunt ex Monasterio Antverpiensi evocatæ sunt; earum Ecclesia non nisi anno 1713. demum perfecta est, consecrata eodem anno die 28. Augusti; peractâ benedictione eodem die Sacrificium Altaris in eâ solemniter oblatum est.

URSULINÆ VIRGINES formandæ juventuti femineæ operam dantes, in hac urbe initia sumpserunt anno 1669. die 3. Aprilis, quo consensu Regio, Magistratus, atque auctoritate Archiepiscopali

VI. Religiosæ cum una novitiâ hûc advenerunt ex Monasterio Huiensi, & mense Aprili anni 1671. Monasterium construere aggressæ sunt, tanto successu ut intra duarum mensium spatium, quinque novitias ad Habitum & Regulam assumpserint.

DE UNIVERSITATE.

LOVANIENSIS UNIVERSITAS toto orbe Christiano celeberrima: Eam instituit *Joannes IV.* Brabantiæ Dux, cum Urbs Lovaniensis, pereunte lanificio, paulatim ad vastitatem rediret, approbante *Martino V.* Pontifice Maximo, & potestatem faciente omne genus artium docendi, solâ tamen Theologiâ excepta. Diploma datum est signatumque anno 1425. V. Idus Decembris. Hoc Diploma hic subjungimis ex *A. Miræi* Diplom. Belg. Lib. I. Cap. CVII.

MARTINUS Episcopus, Servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Sapientiæ immarcessibilis, cujus inextinguibile irradiat lumen, cujusque infinitus est thesaurus, omnem habens vigorem, & virtutis Altissimi dispensator, omniumque Chrismatum elargitor, ipse Dominus ad hoc suæ miserationis dignatu, nobis licet immeritis sponsæ suæ, Universalis Ecclesiæ, Regimen piâ dispensatione commisit, & nostræ debilitatis oculo jugum imposuit Apostolicæ servitutis, ut in Petri specula positi, tamquam de supremo vertice ad infima mundi, protoplastique posteris, qui non nativitatis deposcunt fructus, sed intelligentiæ spiritu, eamdem, cujus initium verissima est disciplinæ concupiscentia, perstringendi sapientiam, divinis educantur eloquiis, reflectentes intuitum, quid pro indisciplinatis errantium curandum mentibus pro hujusmodi illustranda Ecclesia ad fidei propagationem conferat Orthodoxæ, quid statui conveniat fidelium quorumlibet, prospiciamus attentiùs, & qualiter à fidelibus ipsis profugatis ignorantiæ tenebris, illi post supereminentissimam Summi Opificis notionem, per ejusdem sapientiæ donum in via mandatorum directi, veri luminis pertingant claritatem, solertiùs intendentes eò ad quærendum ipsius sapientiæ alimenta litterarum studia, per quæ divini Nominis & ejusdem fidei cultus protenditur, militantis Ecclesiæ Respublica, in spiritualibus & temporalibus, cum animarum salute geritur, pax & tranquillitas ubilibet solidantur, omnisque conditionis humanæ dilatatur prosperitas, nostræ provisionis, sollicitudinis ope, Apostolicisque favoribus propensiùs excitemus.

Sane pro parte dilectorum Filiorum, nobilis Viri Joannis Ducis Brabantiæ, ac Præpositi, Decani, Scholastici & Capituli Ecclesiæ Sancti Petri, nec non Burgi-Magistrorum, Scabinorum, & Communitatis Oppidi Lovaniensis, Leodiensis Diœcesis, nobis nuper exhibita petitio continebat:

Quod licet in Ducatu Brabantiæ, & in aliis Dominiis ipsius Ducis, nec non etiam in Leodiensi, Trajectensi, Morinensi, & Tornacensi Diœcesibus, cæterisque ibidem circumvicinis partibus, & dominiis, multa famosa & insignia loca populo Christiano & rerum copiâ admodum opulenta existant; nullus tamen in illis locus esse noscitur, in quo saltem Generale vigeat Studium literarum. Unde partium illarum plerique, commodo & usu studii carentes, vel hujusmodi literarum imperitiæ subjacent, vel in remotis partibus degere habent, scientiæ hujusmodi in eis sectantes incrementum.

Verum Oppidum præfatum, quod de temporali dominio ipsius Ducis existit, adeò rerum copiâ, aëris temperie, multitudinis capacitate, atque domorum, & aliorum rerum necessariarum commoditate per Dei gratiam est refertum, quod ad hujusmodi receptandum, confovendumque Studium, aptum plurimùm & idoneum existere perhibetur.

Quapropter ipsis, Dux, Præpositus, Decanus, Scholasticus, Capitulum, Burgi-Magistri, Scabini, & Communitas (considerantes attentiùs, quòd inter cætera virtutum opera, quæ tamquam accepta Summo rerum Auctori Sacrificia, quæ per manus offeruntur humanas, illa Divinæ Majestati grata plurimum nullatenùs ambiguntur, per quæ ad suscipiendum singulare virtutum Diadema illis, qui scientiarum

earum-

earumdem ſitiunt acquirere margaritam, opportunis remediis, & auxiliaribus commodis ſubventionis præſidium efficaciter impertitur) Generale litterarum Studium in eodem Oppido ordinari deſiderant, ut inibi diſciplinæ atque ſapientiæ ſe ſtudiis exercentes, ſibi & aliis meliores effici valeant, partium illarum proſperitatis Auctore Dominò faciliùs incrementum ſequatur.

Et nihilominùs Dux ipſe, unà cum Burgi-Magiſtris, Scabinis, & Communitate hujuſmodi domos aptas, & loca convenientia illic cum ſcamnis & aliis neceſſariis officinis pro Magiſtris, Doctoribus & Scholaribus, ac aliis pro tempore legentibus, docentibus, diſputantibus & audientibus deputare: nec non eiſdem Magiſtris & Doctoribus legentibus, de ſalario competenti annis ſingulis, vel aliàs de Beneficiis Eccleſiaſticis providere:

Necnon quòd Rector Univerſitatis Studii hujuſmodi pro tempore exiſtens ſuper omnia membra Univerſitatis ejuſdem, & illorum ſervitores, tam in civilibus quàm in criminalibus, & aliis quibuſlibet cauſis, negotiis & exceſſibus, ſine impedimentis quibuſvis Juriſdictionem, coërtionem, & emendationem dictis Duci, Præpoſito, Decano, Scholaſtico, Capitulo, Burgi-magiſtris, Scabinis & Communitati, communiter vel diviſim in eodem Oppido quomodolibet competentes, exercere valeat, concedere, & juriſdictionem, coërtionem, & correctionem hujuſmodi à ſe penitùs abdicare, & in Rectorem ipſum plenariè transferre:

Singulis quoque Doctoribus, Magiſtris & Scholaribus, cauſâ ſtudii ad dictum Oppidum accedentibus, vel de illo recedentibus, pro tempore quæcumque ſua, res & bona ſecum aſportandi, & ea pro ſuæ voluntatis libito deportandi, ſive ibidem vendendi, libertatem tribuere intendunt pariter & proponunt.

Quare pro parte dictorum Ducis, Præpoſiti, Decani, Scholaſtici, Capituli, Burgi-Magiſtrorum, Scabinorum & Communitatis, deſiderantium etiam, quòd Magiſtri, Doctores & Scholares ſupradicti pro potiori dicti Studii incremento condignis Privilegiis ſe communitos ſentiant, quibuſlibet Privilegiis, libertatibus, immunitatibus & exemptionibus aliorum Generalium Studiorum, quantum in ipſis, Duce, Præpoſito, Decano, Scholaſtico, Capitulo, Burgi-magiſtris, Scabinis & Communitate, & aliis ipſius Ducis ſubditis fuerit, gaudeant & utantur, nobis fuit humiliter ſupplicatum, ut in dicto Oppido Generale literarum Studium in qualibet licita Facultate erigere & ordinare, de benignitate Apoſtolica dignaremur.

Nos igitur, qui relatione fidâ, poſt informationem diligentem ſuper habilitate loci, & aliis circumſtantiis præmiſſis de mandato noſtro receptam, Oppidum ipſum aëris temperie politum, ſingularumque rerum humano uſui neceſſariarum ubertate refertum, & aliàs pro hujuſmodi Studio locum aptum didicimus, pium, meritoriumque eorundem Ducis, Præpoſiti, Decani, Scholaſtici, Capituli, Burgi-magiſtrorum, Scabinorum & Communitatis deſiderium, per quod ſcientiarum fons, ex quo ad Dei laudem & gloriam haurire poſſint ſinguli viri conſilii maturitate perſpicui, virtutum & dogmatum ornatibus redimiti ſuccedant, plurimùm commendantes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, auctoritate Apoſtolicâ præſentium ſerie ſtatuimus, & etiam ordinamus: Quodamodo in dicto Oppido Generale in Facultate qualibet, præterquam in Theologia, ſit Studium, illudque perpetuis futuris temporibus ibidem vigeat, & obſervetur: Quodque omnes & ſinguli Doctores, Magiſtri, & Scholares inibi omnibus & ſingulis libertatibus, immunitatibus, & indulgentiis quibuſvis Doctoribus, Magiſtris, & Scholaribus, Coloniæ, Viennæ, ac Lipſenſis, Patavienſis & Merſeburgenſis Diœceſium Oppidis ſtudii cauſâ commorantibus per Sedem Apoſtolicam, vel aliàs qualitercumque conceſſis gaudeant pariter & utantur.

Singuli verò, qui curſu feliciter conſummato in ea Facultate, qua hujuſmodi inhæſere ſtudio, bravium obtinere meruerint, ſibique etiam pro aliorum erudimento docendi licentiam, ac Doctoratûs ſive Magiſterii honorem petierint elargiri, per ipſorum inibi Doctores ſive Magiſtros Præpoſito (quem Cancellarium ſtudii in Oppido hujuſmodi eſſe perpetuò volumus) ſi illic præſens fuerit, alioquin Decano dictæ Eccleſiæ, pro tempore exiſtentibus, ſive aliis ab eis deputandis præſententur, ut ab illis, ſi ſervatis conſuetudine & modis, ſuper talibus in dictis Studiis Generalibus obſervari ſolitis, ad hoc exſtiterint idonei, ſufficienteſque reperti, licentiam & honorem ſortiantur & reportent antedictos: & qui quidem præſentati quàmprimùm illos adepti fuerint, abſque ulterioribus ab eis habendis examine, & approbatione in ipſa Fa-

Facultate, quâ licentiam & honorem attigerint, in eisdem legere & docere liberè & licitè ubique possint & valeant.

Rursus quoque omnium & singulorum, causarum, & negotiorum cognitio atque decisio Doctorum, Magistrorum, Scholarium, membrorum atque servitorum eorundem, sive Clerici sive Laici fuerint, & etiam de quibuscumque criminibus, & excessibus, correctio & punitio, ac omnimoda super illis jurisdictio ad Rectorem Studii in eodem Oppido (quem dictum Scholasticum per primum quinquennium esse, & ex tunc annis singulis inibi juxta consuetudinem studiorum hujusmodi eligi volumus) & non ad Ducem, seu ejus Successores, Duces Brabantiæ, Præpositum, Decanum, Scholasticum, Capitulum, Burgi-magistros, Scabinos, & Communitatem præfatos, aut aliquem ex eis, ipsorumve Officiales pertinere omnimodè dignoscantur, præfatisque Duci, Successoribus, Præposito, Decano, Scholastico, Capitulo, Burgi-magistris, Scabinis, Communitati & Officialibus, & aliis quibuscumque, de causis & negotiis hujusmodi cognoscendi, sive illa dirimendi, aut membra & servitores hujusmodi, vel ex eis aliquem, pro criminibus, & excessibus eisdem, aut quomodolibet corrigendi vel puniendi, seu aliquam in eos superioritatem vel jurisdictionem exercendi, facultate & auctoritate penitus interdictis: Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, & aliis contrariis quibuscumque.

Volumus autem, quod nisi infra annum, à data præsentium computandum, Dux, & Præpositus, Decanus, Scholasticus & Capitulum, ac Burgi-magistri, Scabini & Communitas supra dicti, prout eos communiter vel divisim contingere censetur, privilegia, & libertates concesserint, ac jurisdictionem à se abdicaverint, & eam in Rectorem ac Universitatem prædictos transtulerint, antedicta realiter, & cum effectu, præsentes literæ, & quæcumque inde secuta, nullius existant roboris, vel momenti.

Nulli ergò omninò hominum liceat hanc paginam nostræ constitutionis, ordinationis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Romæ apud Sanctos Apostolos,
1426. V. Idus Decembris, Pontificatûs nostri anno nono.

Notandum quod vitio typographi in eo Diplomate habeatur anno 1426. cum fuerit anno 1425.

Lectiones demum anno sequenti postridie Kalendis Octobris in ea primum sunt habitæ secundum præscriptum præfati Ducis *Joannis*, quod habetur in II. Vol. Edictorum Brabantiæ. Anno 1431. *Eugenius IV.* indulsit ut & Theologia in hac Universitate doceretur: cum ejus rei causa Legatos Romam misisset *Philippus* Burgundiæ Brabantiæque Dux, cognomento bonus. Derivata & prognata est hæc Universitas ex Coloniensi, & ad maxima quæque dein ascendit.

Dotata est dein infinitis Pontificum, Principumque privilegiis, quorum hæc præcipua de fructibus in absentiâ percipiendis. Datum anno præfato 1425. a præfato *Martino V.* De Nominationibus ad Collatores, Prælatos, Capitula quæcumque totius Belgii a *Sixto IV.* datum Ao. 1483. IV. Kalend. Maji. confirmatum ab *Alexandro VI.* Ao. 1503. a *Leone X.* Ao. 1513. & a pluribus Belgarum Principibus roboratum.

Universitatis Caput est Rector, quinquè Facultatum Suffragio electus ad trimestre, nisi quod mos obtineat per semestre continuandi, quem in refractarios censuris uti posse Ecclesiasticis, respondit & permisit Pontifex *Alexander VI.* anno 1501, in quem Dux, Magistratus & Capitulum jus & jurisdictionem transtulerunt Ao. 1426. adeoque ut fulminis Apostolici, ita gladii viâ in reos potest animadvertere. Diploma Ducis refertur in Diplom. Belg. A. Miræi Lib. I. Cap. CVIII. item Tom. I. Edict: Brab. ut sequitur.

In

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis.

Joannes Dei gratiâ, Lotharingiæ, Brabantiæ, & Limburgiæ Dux, Sacrique Imperii Marchio, necnon Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ Comes ac Dominus Frisiæ.

Universis & singulis tam præsentibus quàm futuris hoc præsens Privilegium seu præsentes litteras inspecturis, visuris, seu audituris, Salutem & omne bonum.

Cum omnis gloria sive potentia Principatûs, in subditorum constat præcipuè solidata fortunis, decet & expedit, ut quilibet in quacunque præeminentia constitutus sit subjectis in gratia liberalis: tunc enim dignitas Principum veræ laudis titulis sublimatur, & eminenti decore præfulget, cùm Provincias suæ ditioni subjectas ad suæ provisionis prosecutionem prudentum virorum copiâ, in qualibet litterarum scientia eruditorum, fortunâ favente prospexerit decorari, & inibi pro bono Reipublicæ & subjectorum commodis in quacumque professione studia publica & generalia meruerit obtinere, ut suarum incolæ aliarumque vicinarum, extranei patriarum, jejuni & famelici doctrinarum, inveniant, unde ipsorum aviditatibus satisfiat.

Nec compellantur, ad investigandas scientias, peregrinas nationes expetere, nec in alienis regionibus mendicare, ut inibi disciplinæ atque sapientiæ se studiis exercentes sibi & aliis meliores effici valeant, quorum sapientiâ & providentiâ Provinciis eisdem & incolis earundem, Auctore Domino, cultus justitiæ, pax & tranquillitas, cum prosperitatis incremento indubiè speratur feliciter provenire.

Nuper siquidem Sanctissimus in Christo Pater & Dominus noster, Dominus Martinus Divinâ providentiâ Papa quintus modernus, V. Idus Decembris, Pontificatûs sui anno nono, per suas litteras Apostolicas more Romanæ Curiæ bullatas (ut litterarum scientia Deo auctore magis magisque & uberiùs refloreat, mentes, intellectus & corda devotorum irriguo suo fonte madescat, ac per eam morum, virtutum & devotionum copiæ multiplicentur, & tamquam in tellure compluta fructum germinent speciosum) ad instantes & humiles preces nostri pro parte suæ Sanctitati repetitis vicibus suggestas, in Oppido nostro Lovaniensi, loco quidem amœnitatis jocunditate, rerumque victualium ubertate multipliciter redimito, ac aliàs tanto negotio congruenti & idoneo, Studium Generale, piè, & ex suæ benignitatis clementiâ duxit erigendum,

Quod diversis libertatibus, exemptionibus, & Privilegiis Apostolicis, ad aliorum Generalium instar Studiorum fulcitum gratiosè decoravit, voluitque & ordinavit idem Dominus noster Papa,

Quod nisi infra annum, à data prædictarum literarum inantea computandum, omnium & singularum causarum, negotiorum & excessuum Doctorum, Magistrorum, Scholarium, membrorum & servitorum Universitatis Studii hujusmodi, sive Clerici sive Laici fuerint, cognitionem, decisionem, correctionem, punitionem, omnimodamque superioritatem, & jurisdictionem exercendi, in eosdem, in prædicto Oppido nostro, nobis nostrisve Officiariis quomodolibet competentes, quarum cognitionem & executionem nobis penitus interdixit, quasque ad Rectorem Universitatis Studii hujusmodi pro tempore existentem censuit pertinere, à nobis abdicaverimus, & eas in Rectorem & Universitatem prædictos transtulerimus, ipsisque juxta earumdem litterarum continentiam, privilegia & libertates concesserimus, quod prædictæ literæ & quæcunque inde secuta nullius existerent roboris, vel momenti, prout in prædictis literis Apostolicis, quarum continentiam & tenorem præsentibus haberi volumus pro sufficienter expressatis, pleniùs vidimus contineri.

Nos igitur, qui inter multiplicia, quibus divinæ petimur largitatis affluxu, Principatus & Dominia debitum rememoratione jugi convertentes intuitum, his summoperè reddimur intenti, per quæ ad communem eorundem nostrorum Principatuum & Dominiorum, & signanter Ducatûs nostri Brabantiæ, quem, suâ virtute poscente, non immeritò præ ceteris adamamus, totiusque Reipublicæ commoditatem, utilitatem & profectum, in quorum prosperitate utique prosperamur, Studium Generale Lovaniense, per nos summis expetitum consiliis, & ardentibus desideriis expectatum, per Sanctissimum Dominum nostrum Apostolicum tam consultè quàm providè ad nostram crebram ut præmittitur instantiam ordinatum & erectum, cui jam gratiâ opitulante divinâ de spectabilibus & egregiis Doctoribus, Magistris, Licentiatis, Baccalaureis & Legentibus, ipsorumque stipendiis, domibus, scamnis, & aliis ad id necessariò requisitis, sufficienter providimus & provideri fecimus, tam laudabiliter inchoatum Deo propicio fœlicibus sub auspiciis continuari valeat perpetuè duraturum.

Quapropter dignum arbitramur & rationi congruum, debitum etiam exigit æquitatis, ut omnes & ſingulos ad prædictum Oppidum noſtrum ſtudiorum causâ confluentes, & pro tempore degentes in eodem, ſpeciali proſequamur gratiâ & favore, ac eodem privilegio, quo cæteros Burgenſes noſtros, ſub aliarum noſtrarum regimine protegamus, ut eo libentiùs & liberaliùs literarum ſtudiis intendant, quo abundantiùs & uberiùs noſtri favoris gratiâ ſe ſentiant communitos.

Hinc eſt, quod nos animo deliberato & de ſano & maturo Procerum, Magnatum, Comitum, Baronum & Nobilium fidelium noſtrorum conſilio pariter & aſſenſu, pro nobis, noſtriſque heredibus & Succeſſoribus Brabantiæ Ducibus, univerſis & ſingulis Doctoribus, Magiſtris, & Scholaribus ad prædictum noſtrum Generale Studium confluentibus, & ſtudiorum gratià degentibus in eodem, membriſque, ſervitoribus & ſucceſſoribus eorundem, ex certa noſtra ſcientia, & noſtra pura & mera liberalitate, indulſimus, dedimus, conceſſimus & donavimus, ac tenore præſentium de gratia noſtra ſpeciali indulgemus, damus, concedimus & donamus, Privilegia, gratias, libertates, immunitates, exemptiones per modum & formam inferiùs annotatos.

Imprimis ſiquidem in Dei nomine omnibus & ſingulis Doctoribus, Magiſtris & Scholaribus, causâ ſtudii ad dictum noſtrum Oppidum accedere volentibus cum eorum familia, ac libris, rebus & bonis ſuis quibuſcumque, dum venerint, moram traxerint, vel receſſerint ab eodem, pro tempore quæcumque ſua, res, libros, & bona ſecum apportandi, & ea pro ſuæ libito voluntatis deportandi ſive vendendi per poteſtates & diſtrictus noſtros, tam per terram quam per aquam, ſecuram & liberam concedimus facultatem, & fiduciam, & licentiam ſpeciales, nullis repreſaliis ac aliis cauſis obſtantibus: quibuſcumque bannitis, proſcriptis, & fugitivi à noſtris Brabantiæ Ducatu & Lovanienſi Oppido prælibatis aut quibusvis exigentibus demeritis & forefactis in corporibus ſeu membris corrigi meruerunt ſemper excluſis.

Et inſuper volumus & ordinamus, quòd omnium & ſingulorum cauſarum, negotiorum cognitio atque deciſio Doctorum, Magiſtrorum, Scholarium, membrorum atque ſervitorum eorundem ſive clerici ſive laïci fuerint & etiam de quibuſcumque criminibus correctio & punitio, ac omnimoda ſuper illis jurisdictio ad Rectorem Univerſitatis ſtudii hujuſmodi pro tempore exiſtentem, & non ad nos noſtroſque Succeſſores vel Officiarios debeant integraliter pertinere:

Nulla nobis noſtriſve Succeſſoribus & Officiatis facultate & auctoritate penitùs reſervatâ, de cauſis & negotiis hujuſmodi cognoſcendi, ſive illa dirimendi, aut membra & ſervitores hujuſmodi, vel ex eis aliquem pro criminibus & exceſſibus eiſdem aut quomodolibet corrigendi vel puniendi, ſeu aliquam in eos ſuperioritatem vel juriſdictionem exercendi, quas à nobis penitùs abdicamus: quaſque in Rectorem & Univerſitatem prædictos, ceſſimus, contulimus, donavimus, tranſtulimus, ac realiter & cum effectu cedimus, conferimus, donamus & transferimus per præſentes:

Præterea quoque pro potiori dicti Studii incremento, de uberioris dono gratiæ & munificentia ſpeciali volumus & ordinamus, dantes & concedentes, quòd univerſi & ſinguli Doctores, Magiſtri & Scholares causâ ſtudii in prædicto noſtro Lovanienſi Oppido pro tempore degentes membraque & ſervitores eorundem, omnibus & ſingulis favorabilibus Juribus, Privilegiis, libertatibus & franchiſiis ubique terrarum & poteſtatum noſtrarum potiantur & gaudeant, quibus cæteri Oppidani & Burgenſes ejuſdem noſtri Oppidi ex Privilegio de jure vel conſuetudine uti atque frui potuerunt ſeu conſueverunt, Conſtitutionibus, Ordinationibus & aliis contrariis non obſtantibus quibuſcumque.

Quocirca Seneſcallo noſtro Brabantiæ & * Villico noſtro, nec non Burgi-Magiſtris, Scabinis & Communitati Oppidi noſtri Lovanienſis prædicti, cæteriſque juſtitiariis, officiariis, & ſubditis noſtris per dictum Ducatum noſtrum Brabantiæ ac aliàs ubilibet conſtitutis & loca tenentibus, ac cuilibet eorundem, præſentibus & futuris, tenore præſentium diſtrictè præcipiendo mandamus: quatenus Rectorem, Doctores, Magiſtros & Scholares, membraque & ſervitores Univerſitatis Studii hujuſmodi ſupradicti, noſtris indulgentiis, privilegiis, gratiis, libertatibus, immunitatibus & exemptionibus, uti & gaudere pacificè & quietè faciant & permittant, ſine impedimento & perturbatione quibuſcumque, ſub obtenu gratiæ noſtræ, ipſoſque debitis proſequi favoribus & honoribus ſtudeant prævenire, quibuſcumque moleſtationibus, injuriis & violentiis, ipſis illatis vel inferendis, potentialiter defenſare, quos ex nunc inantea

* Vulgò *Maierus.*

tea recepimus in noſtris protectione, ſecuro conducto & cuſtodia ſeu ſalvagardia ſpeciali:

Quæ omnia & ſingula Rectori & Univerſitati prædictis, volumus & promittimus bonâ fide pro nobis & noſtris heredibus & Succeſſoribus imperpetuum inviolabiliter obſervari, fraude & dolo in omnibus & ſingulis ſemotis penitus & excluſis.

Ad cujus rei memoriam & robur perpetuò valiturum præſens Privilegium ſeu præſentes literas inde fieri & ſigilli noſtri appenſione juſſimus communiri.

Datum in Oppido noſtro Bruxellenſi, Anno Domini milleſimo, quadringenteſimo, viceſimo, ſexto, menſis Novembris die ſeptimâ. 1426.

Sic ſcriptum ſupra plicam

Per Dominum Ducem in ſuo Concilio, in quo Engelbertus Comes Naſſoviæ, Dominus de Lecka, & de Breda.

Wilhelmus Comes de Seyne Dominus de Rode Sanctæ Agathæ.

Johannes Dominus de Weſemalia, & de Fallais.

Dominus Johannes Dominus de Rotſelaer & de Vorſelaer.

Dominus Henricus de Lecka Dominus de Heſewyck.

Johannes de Glimes Dominus de Berghis ſupra Zoomam, de Grymbergis & de Melino Barones.

Magiſter Cornelius Proper, Præpoſitus Cameracenſis.

Johannes de Wytham Dominus de Bautershem.

Wilhelmus de Montenaken Dominus de Graſen, & de Wilre, & quamplures alii interfuerunt. Sic ſubſcriptum: De Dynter.

Cancellarii ſecunda in Academiâ dignitas eſt, eique proximus a Rectore in Conventibus, atque conceſſibus, ſive publicis ſive privatis locus datur. Cancellarius ſtudii generalis Lovanienſis perpetuus eſt *Præpoſitus Eccleſiæ Collegiatæ S. Petri.* Juriſdictionem nullam exercet; ſed auctoritate Pontificiâ exactis ſtudiorum ſpatiis, titulos & honores confert, puta *Licentiæ*, *Magiſterii ſive Doctoratus.*

Abſente Præpoſito prædictæ Eccleſiæ *D. Petri* Decanus juxta Privilegia Pontificia eandem quam Cancellarius habet poteſtatem gradus & honores Academicos conferendi. Verumtamen neque titulo Cancellarii unquam utitur, nec etiam eidem tribuitur.

Cancellarium proximè ſequitur *Conſervator Privilegiorum*, tertia in Academia dignitas, cui inde nomen, quod Academiæ jura, privilegiaque tueatur atque conſervet, adverſus quoſcumque, quæ dignitas plerumque, ſed non ſtatâ lege, confertur Abbati Gertrudano.

Conſtat Univerſitas membris V. quas Facultates vocamus, prima eſt Veneranda Facultas Artium, ſecunda Theologica, tertia Legum juris Civilis, quarta S. S. Canonum, & quinta Medica.

Caput Venerandæ Facultatis Artium eſt *Decanus*, ſubcenſentur huic Facultati quatuor, ubi Artes & Philoſophia perleguntur Gymnaſia, quæ vulgo Pædagogia vocantur, & nomina ſua ab inſignibus antea habitis ſortiuntur videlicet *Caſtrum*, *Porcus*, *Lilium & Falco*, quæ certum eſt privatas ante domos fuiſſe & ſcholas particulares, de quibus mox pluribus agemus. Studium ſeu curſus Philoſophici a Kalend. Octobris inchoandi, hodie biennii ſpatio abſolvitur, idque in præfatis Pædagogiis.

Ex quibus IV. Pædagogiorum concurſu omnes & ſinguli qui annue promoventur, eo ordine fit, quem ex votis Profeſſorum per ſchedulas datis eorumdem Pædagogiorum Regentes colligunt. Magno vero honori tribuitur inter promotos in Artibus primum nominari & ſalutari, ut & in ſecundis tertiiſque conſiſtere, quod annue contingit Dominica poſt feſtum *S. Martini*,

tini, & in cujus Pædagogio primus est, ibi per triduum noctes diesque campana pulsatur & ibi tam diu est studiorum vacatio.

Locus Prælectionibus, Disputationibus, cæterisque exercitiis seu actibus Scholasticis obeundis a S. P. Q. Lovaniensi a conditâ Universitate deputatus est, qui cum adhuc in flore esset lanificiis serviebat, vulgò *Hallas* vocant, de quibus supra egimus, rectius hodiè *Athenæum* appellaveris. In eo auditoria sunt IV. unum Facultati Theologicæ, reliqua in quibus Canones, Leges, Medicina ac Mathesis publicè & perpetuo docentur, quod ædificium Ao. 1686. meliori ordine & Symetriâ constructum, ac mirum in modum decoratum & illustratum est.

COLLEGIA UNIVERSITATIS.

In hac Universitate Collegia sunt XLI. quæ secundum antiquitatis seriem referemus, ac primo recensentur IV. Pædagogia in quibus Philosophia docetur.

I. Pædagogium *Castri*, Fundator ejus *Godefridus de Goimpel* Cantor & Canonicus *S. Joannis* Evang. Sylvæducis, qui Ao. 1457. per executores sui testamenti ex ædibus suis erigi voluit Pædagogium, sive Collegium Scholasticum in Facultate Artium.

II. Pædagogium *Porci*, Institutor ejus fuit Ao. 1430. *Henricus de Loë* Lovaniensis S. T. B. & annos aliquot rexit, qui in promotione Artium primum locum obtinuisse dicitur, hic Ao. 1441. mundo valedicens in domo Capellæ propè Angiam Hannoniæ oppidum Cartusianorum institutum amplexus, exactisque in Ordine XL. in opinione Sanctitatis ibidem mortuus est Ao. 1481. Complectitur autem hoc Pædagogium etiam ædes Reverendiss. *D. Henrici de Berghes* Cameracensis Episcopi, a quo pretio emptum Ao. 1516.

III. Pædagogium *Lilii* primus fundator fuit *Carolus Viruli* vulgo *Manneken* qui & Regens per annos LVI. ejusdem Pædagogii fuit, ita dicti ab insigni domus, quam eidem Pædagogio legavit testamenti tabulis anno 1493. partim ad usum pauperum pro fundatione Bursarum, partim ad usum Magistrorum in Artibus in Pædagogio Lilii se exercitantium & actualiter legentium.

IV. Pædagogium *Falconis* nomen sortitum, qui pro insigni domus esse solebat. Hunc fundum emit Ao. 1543. *Guilielmus Everaerts* propter proprium commodum. Ab hoc emptum Ao. 1546. Facultas Artium sub onere Pædagogii ad se traxit atque instauravit. Postea cum labentibus annis simul collabescere ædificia, disciplinaque inciperent *D. Martinus Balduini Rithovius* Episc. Iprensis, & *Joannes Venduillius* tunc Regi Catholico a Secretis Consiliis, partim Eleemosynis & opibus propriis, partim a bonis viris exoratis egregiè restaurarunt, & ab interitu vindicarunt, eâ tamen lege ut questus inde secutus ad pauperum alimenta atque amictum indigentium conficeretur. Denique Ao. 1597. *Nicolaus Zoësius* J. U. L. tum Ecclesiæ Tornacensis Canonicus & Officialis, dein Episc. Sylvæducensis, & *V. N. Carolus* de *Zillebeke* dictus *Tackoen* dictum Pædagogium emptione suum fecerunt, idemque Ao. 1601. sub certis conditionibus transtulerunt in D. D. Provisores ejusdem Pædagogii, quod sic paulatim ad pristinum suum florem rediit; hodieque splendida ostentat ædificia.

I. Col-

I. Collegium Theologicum. fundatum Anno 1442. a *Ludovico de Rycke.* Vir hic Patricius erat & Principis Quæstor. Illud varii deinde dotarunt & fundationibus auxerunt. Tradunt *Bessarionem Cardinalem* Patriarcham Constantinopolitanum, Magnum in Græcis Virum, cum Legatus a S. Sede Ao. 1463. ad *Philippum Bonum* Brabantiæ Ducem in Belgium missus esset hîc fuisse & hospitio exceptum in hoc Collegio & in memoriam sui reliquisse *Biblia* Manuscripta, quod Collegium

II. crescente inhabitantium numero, visum fuit Anno 1562. in duo partiri prout divisum videmus; unde hodiedum vocatur Majus & Minus Theologorum Collegium.

III. Collegium S. Ivonis vulgo Juristarum. Primus hujus Collegii auctor & fundator anno 1483. *Robertus de Lacu* vulgo *vanden Poele*, pro studentibus in Facultatibus utriusque juris.

IV. Collegium S. Donatiani fundatum per *Antonium Haveron* Ao. 1484. pro jure Canonico studentibus, dein per *Joannem Carondoletum* Archiepiscopum Panormitanum, utrumque *S. Donatiani* Brugis Præpositum renovatum, auctum ac dotatum.

V. Collegium Houterlæum Auctor hujus Collegii est *Henricus de Houterlè* Presbyter & Scholasticus *D. Petri*, conditoque testamento Ao. 1499. prædictum fundavit Collegium pro S. Theologiæ alumnis.

VI. Collegium Winckelianum Auctorem primum agnoscit *Joannem de Winckele* Scribam & Notarium Conservatoris Privilegiorum Universitatis Lovaniensis, qui obiit anno 1505. & moriens præcipua sua bona contulit in fundationem hujus Collegii ad usum Studiosorum utriusque juris.

VII. Collegium Atrebatense fundatum per *Nicolaum Rutherium* vulgo *Ruistre* ex Præposito *D. Petri* &c. Atrebatensem Episcopum Ao. 1509. pro Philosophiæ, vel Theologiæ vel Juris Canonici Studiosis.

VIII. Collegium Standonicum institutum fuit anno 1490. a Viro incomparabili *D. Joanne Standonck* Sacrarum litterarum Doctore & Professore Parisiis. Is natus Mechliniæ tenuissimæ fortunæ parentibus, & ad supremum S. Theologiæ Magisterium in celeberrima Academiâ Parisianâ meruit promoveri. Hic piorum virorum eleemosynis adjutus instituit Parisiis, Lovanii, Mechliniæ in patriâ, Cameraci & Valencenis Collegia seu Domus pauperum, pro Philosophiæ & S. Theologiæ Studiosis. Obiit fundator Parisiis anno 1505.

IX. Collegium Trilingue, in quo Hebraica, Græca, & Latina suos Præceptores seu Professores habet. Alio nomine *Buslidianum* dicitur, nimirum ab auctore *Hieronymo Buslidio* Præposito Ariensi, gratioso apud *Carolum V.* viro, qui moriens opes suas in studiorum usus communiter convertit. Ao. 1517.

X. Collegium Pontificium ab *Adriano VI.* ante Pontificatum, cum hic Decanus in *D. Petri* æde erat, destinatum; & ultimæ voluntatis tabulis conditis, die ante obitum decimo anno 1523. die 3. Septembris pro S. Theologiæ Studiosis fundavit, ab aliis dein auctum & dotatum.

XI. Collegium S. Annæ. instituit *Nicolaus Goublet* Præpositus Dionantensis Anno 1535. pro Studiosis primum Philosophiæ, & postea S. Theologiæ vel Juris.

XII. Collegium Sabaudicum fundatum anno 1551. per *Eustachium Chapuis* Sabaudum ex oppido Anessiacensi oriundum, Consiliarium *Caroli V.* Cæsaris in favorem potissimum juventutis Sabaudicæ S. Theologiæ vel Juris utriusque Studiosis.

XIII. Collegium Driutianum institutum per *Michaelem Driutium* J. U. Doctorem, Decanum *S. Petri* & Episcopi Leodiensis Officialem Ao. 1559. dein dotatum per *Remigium Driutium* II. Episc. Brugensem præfati *Michaelis* ex fratre nepotem.

XIV. Collegium Dalense fundavit *Petrus van Daele* J. U. D. Canonicus Cathedralis Antverpiensis & Collegiatæ *S. Martini* Alosti Decanus &c. Anno 1569. & primo pro Philosophiæ, inde pro S. Theologiæ vel Jurisprudentiæ alumnis excitavit, tanto quidem Peristyliorum apparatu & structuræ magnificentiâ, ut Serenissimis Belgarum Principibus, & Præfectis Belgii eò divertentibus hospitium præbere soleat.

XV. Collegium Viglianum a *Viglio ab Ayta Zwichemio D. Bavonis* Gandensium Præposito, & in Sanctiori apud Belgas Senatu Præside erectum anno 1569. primo pro Philosophiæ, ac deinde S. Theologiæ, vel Juris Canonici Studiosis.

XVI. Collegium Craendonck fundavit *Marcellus Craendonck* ad *D. Jacobum* Lovanii Canonicus Ao. 1574. in honorem V. Vulnerum *Christi* dedicatum, ad usus totidem Studiosorum Philosophiæ, S. Theologiæ aut Juris Canonici.

XVII. Collegium Divæi à *Gregorio Divæo* Bruxellensi donatum dotatumque anno 1575. per Testamenti sui tabulas, pro S. Theologiæ alumnis.

XVIII. Collegium Bruegelianum. Unicum est in Facultate Medicâ, *Petro Bruegelio* Sylvæducensi Medicinæ Doctore & Professore Regio auctore Anno 1577.

XIX. Collegium seu Seminarium Regium. *Philippus II.* Rex Catholicus & Belgarum Princeps instituit, procurante apud Regem *Joanne Venduillio*, tum eidem Regi a Secretioribus Consiliis, post Ecclesiæ Tornacensis Episcopus. Signatum Diploma Anno 1579. Mense Martio. Qui hic aluntur & formantur animarum curis destinantur. Primus Præses hujus Collegii fuit *Joannes a Stryen II.* Middelburgensium Episcopus ob Religionem exul, qui obiit Lovanii Ao. 1594. sepultus in *S. Quintino*, cujus Epitaphium supra exhibuimus.

XX. Collegium Præmonstratense inchoarunt & fundarunt pro sui Ordinis Alumnis Anno 1571. quatuor Abbates *Carolus vander Linden* Parchensis, *Ægidius Heyns* Averbodiensis, *Gerardus van Campenhout* Grimbergensis, & *Michael Malenus* Ninoviensis in Flandriâ, quibus se mox adjunxerunt alii tres Tongerloensis, Antverpiensis & Heylissemensis. In eum finem concessit contractu inito præfatus Abbas Grimbergensis ædes sui Monasterii Lovanii sitas.

XXI. Collegium Pelsianum a *Joanne Pelts* Westphalo Universitatis Notario Reclusianis suis destinatum Anno 1584. pro S. Theologiæ vel Juris Studiosis.

XXII. Collegium Montense a *Joanne Bievene* J. U. D. relictum Ao. 1596. atque a *Joanne Sauvaige* Arthesio S. T. B. F. & Capellano in *D. Petri* Ao. 1646. dotatum; qui velut alter fundator & primus dotator merito haberi debet.

XXIII.

XXIII. Collegium seu Seminarium Leodiense. erigi cœpit Anno 1605. Auspiciis Serenissimi *Ernesti Bavari S.R.I. Electoris Coloniensis*, Episc. Leodiensis &c. in hoc Collegio qui Principis Clerique Leodiensis munificentiâ aluntur, omnes S. Theologiæ sunt Studiosi, singulique ad curam destinantur animarum.

XXIV. Collegium Bayanum exordia sua, Statutaque accepit a *Jacobo Bayo* S. T. D. ac Professore Regio, & ad *D. Petrum* Canonico & Decano, qui quidquid bonorum ipse possidebat, tum ex aliis patrui sui *Michaelis Bayi* S. T. D. celeberrimi bonis, moriens suo *Bayano* Collegio destinavit universum anno 1614. pro Artium Magistris tendentibus ad Sacerdotium & Pastoratum.

XXV. Collegium D. Pulcheriæ *vulgo Hollandicum*. Occasionem huic Collegio dedit anno 1616. piæ cujusdam fundationis ad propagandam fidem Orthodoxam Romanam in Universitate Coloniensi divisio; cui deinde ea ex multorum liberalitate accesserunt incrementa, ut inter prima Academiæ hujus Collegia censeri debeat. Theologi qui in eo aluntur fidei ut dixi propagandæ in Fœderato Belgio destinantur, quibus etiam a Philosophiæ studio facere initium licet.

XXVI. Collegium Canonicorum Regularium S. Augustini anno 1618. prima initia accepit, procurantibus *Antonio van Berghim* & *Joanne Peetersen* respective Viridis Vallis & Bethleemitici juxta Lovanium Prioribus, pro sui Ordinis, ac Capituli Windesemensis Religiosis.

XXVII. Collegium Mylianum *sive Luxemburgense* fundatorem habuit *Joannem Mylium* J. U. D. qui obiit Madriti anno 1596. verum propter difficultates cum executoribus ejus testamenti, & lites supervenientes, erectum tandem est hoc Collegium Anno 1619.

XXVIII. Collegium Ordinis Teutonici instituit Generosus *D. Emundus Huyn ab Amstenradt* Commendator Provincialis Ord. Equitum Teutonicorum Provinciæ *Juncetanæ* (vulgo *Alden-Biesen*) anno 1621. pro XII. Artium ac Philosophiæ, hinc S. Theologiæ Studiosis, qui ubi Sacerdotes ordinati fuerint, redire ad Ordinem tenentur, ut in eo probato anno uno, dein Cruce ejusdem Ordinis insigniantur.

XXIX. Collegium Pastorale Hibernorum. Auctor ejus fuit Illustrissimus *D. Eugenius Matthæus* Archiepiscopus Dublinensis in Hiberniâ, qui Romæ agens movit ad hoc Patres, qui e Cardinalium Collegio sacræ de propagandâ fide Congregationi assident. Inchoatum hoc Collegium Anno 1623. Qui hic aluntur navatâ operâ Rhetoricæ & Philosophiæ, deinde S. Theologiæ se dare tenentur, inde in Vineam Domini & Curam animarum mittendi in Hiberniam.

XXX. Collegium S. Willebrordi *Nicolaus Zoësius V.* Sylvæducensis Episcopus in vitâ,& moriens fundavit Anno 1625. pro S. Theologiæ Studiosis curis præficiendi Pastoralibus.

XXXI. Collegium Alnense. Auspiciis Reverend. Adm. *D. Edmundi de Jouvent* Abbatis Alnensis Ord. Cisterc. Ao. 1629. ejusdem Cœnobii Religiosis dedicatum fuit.

XXXII. Collegium D. Joannis Malderi. Instituit & fundavit *D. Joannes Malderus V.* Antverpiensium laudatissimus Episcopus, familiæ suæ cum paternæ tum maternæ, pro S. Theologiæ Studiosis ultimis testamenti tabulis anno 1633. quo vivendi finem fecit.

XXXIII. Collegium D. Francisci Hovii. ab Auctore ut plerisque

 aliis

aliis nomen Collegio datum fuit. *Is Franciscus Hovius* S. T. L. ejusdemque in Abbatiâ Gertrudanâ Lovanii Professor, inde a *S. Walburgim* Antverpiæ totos XXVII. annos sedulus Pastor obiit Anno 1633. conditoque testamento ex domo suâ quam Lovanii acquisierat institui voluit novum Collegium cum hac inscriptione, *Patrimonium Christi*, idem Collegium nominando & instituendo Hæredem pleno jure institutionis pro S. Theologiæ alumnis.

XXXIV. Collegium Villariense. Anno 1660. exordium sumpsit favore & curâ *Bernardi vander Heck* Abbate Villariensi Ord. Cisterciensis.

XXXV. Collegium S. Michaelis fundatum anno 1670. Auctores & fundatores habet *Paulum Hubens* qui obiit anno 1618. & *Laurentium Zoënium* S. T. L. Collegiatæ *D. Petri* Canonicum & Præsidem Collegii Divæi. Primus Præses constitutus est *Laurentius Zoënius* ejus ex fratre nepos.

XXXVI. Collegium Provinciæ Mechliniensis initium sumpsit Anno 1675. curâ & studio Magistratus Urbis Mechliniensis.

XXXVII. Collegium S. S. Willebrordi et Bonifacii vulgo Alticollense *Teutonicè den Hooghen Heuvel.* Lovanium translatum ex Universitate Coloniensi Anno 1685. pro S. Theologiæ Studiosis fidei propagandæ destinatis in Fœderato Belgio, Auspiciis *Joannis van Neercassel* Episcopi Castoriensis, Vicarii Apostolici per Fœderatum Belgium, cui saluberrimas leges, & accommodam disciplinam præscripsit, cuique moriens Ao. 1686. liberaliter providit.

XXXVIII. Collegium S. S. Trinitatis *vulgo Novum Collegium* in quo studia usque ad Logicam docentur. Initia sua cœpit anno 1657. est structuræ magnificentiâ multum insigne.

SUBURBANUM LOVANIENSE.

In Urbis Lovaniensis Suburbano, Antiquitatis, & Ordinis, & meriti jure primum est *Abbatia Vlierbacensis* Ord. *S. Benedicti* sive ut antiqui scribebant *Fliderbeca.* Hujus Cœnobii auctor fuit *Godefridus* primus cognomento *Barbatus* Dux Lotharingiæ & Comes Lovaniensis: iste locus traditus fuit Monasterio Affligemiensi ab eodem *Godefrido*, ut ibidem *Cella* construeretur & Monachi ponerentur, qui die noctuque supplicarent pro salute dicti *Godefridi*, qui etiam Successores suos Comites Lovanienses loci Advocatos seu Protectores constituit.

Notandum quod *Benedictini* suos Prioratus & minora Monasteria olim *Cellas* vocabant.

Hujus fundationis Diploma conscriptum Anno M. C. XXV. quod recitat *A. Miræus* in Cod. Piar. Donat. Cap. LXXX. novæ edit. ut sequitur.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Godefridus, Dei ordinatione, Dux & Marchio Lotharingiæ, atque Comes Lovaniæ, omnibus fidelibus cælestes mercari divitias.

Considerans omnem mundi gloriam, instar fluminis, raptim præterfluere; & omnes amatores suos subitò inanes & vacuos relinquere, utile mihi fore perspexi & necessarium, ut de divitiis, divinâ mihi largiente bonitate concessis, aliqua servis Dei vivens impartirer, quæ moriens integra invenirem.

Locum itaque quemdam Fliderbeca appellatum, ab omni potestate, tam mea,

mea, quàm Ecclesiæ Lovaniensis, liberum, beato Petro Haffligemiensis Ecclesiæ (sicut moris est Principibus) cum omnibus pertinentiis suis liberè tradidi; ut Abbas Haffligemiensis Cellam ibi, Dei & meâ meorumque opitulatione, exstrueret, Monachos poneret, qui noctuque pro mea, meorumque salute, Deo suplicarent. Ut autem firma pax & concordia inter Clericos & Monachos, sicut decet, inviolabiliter perseveret, ex utraque parte immutabiliter decretum est, ne altera pars quidquam, quod juris sit alterius partis, sibi usurpet.

Advocatus verò loci erit, quicumque LOVANIÆ Comes fuerit: qui Advocatum alium pro se numquam constituet, nec de Advocatia illa aliud beneficium exiget aut recipiet, nisi devotas à fratribus orationes, & æternam à Christo remunerationem. Præterea omnem usum tam in silvis, quàm in pascuis, & aquis meis, fratribus libenter annui, & ut à teloneo, & omni hujusmodi exactione, in omni loco juris, perpetuò sint liberi.

Ut autem hæc traditio nostra firma & inconvulsa perseveret, præsentem paginam sigillo meo signavi, & idoneis testibus, quorum subscripta sunt nomina, confirmavi.

Signum Meuronis Decani. *Menzonis.*
S. Richesonis Scholastici.
S. Everardi.
S. Joannis & Henrici de Bierbeke.
S. Henrici de Landen.
S. Wilhelmi de Bechevoort.
S. Arnulfi de Oppenthorp. *Oppendorp.*
Datum est hoc LOVANIÆ anno Incarnationis, millesimo, centesimo, vicesimo quinto. Indictione III. 1125.

Hanc donationem confirmavit *Henricus* Episc. Leodiensis Ao. 1147. & *Eugenius III.* Papa Anno 1148.

Divisum est hoc Monasterium ab Affligemiensi Cœnobio cum consensu utriusque Conventus sub certis conditionibus, hac inter alias, quod nisi e gremio Affligemiensium Abbates sibi eligerent Vlierbacenses: Id factum Anno 1173. Dein prædiis paulatim immunitis *Alexandri IV.* Pont. Max. jussu Vlierbacenses ab omni subjectionis jure, quo Affligemiensibus erant obnoxii, anno 1258. sunt absoluti, concessumque ut Abbatem e gremio suo eligerent; primitus enim Præpositura erat seu Prioratus ab Affligemiensi Monasterio dependens. *Diploma est in Suppl. Diplom. Mlr.ei pag. 830.*

Situm est hoc Monasterium dimidio ferè milliari a Lovanio extra portam Diesthemiensem. In turbis Belgicis pulcherrima ædificia pleraque & templum ipsum ignis absumpsit, ab Hæreticis anno 1572. die 25. Septembris injectus.

Post vastatum Coenobium Religiosi aliquamdiu in Trudonopolitano quod emerant hospitio Lovanii egerunt, donec anno 1596. auctoritate Apostolicâ Beggardorum in hac urbe Coenobium (ordinem & Regulam S. Benedicti assumentibus qui inibi supererant Religiosis) eis concessum est.

Hoc Beggardorum Cœnobium, quia Benedictinæ vocationi minus commodum foret Anno 1626. Patribus Oratorii pretio venditum, hactenusque ab iisdem incolitur & Vlierbacensem aliam commodiorem domum emptam inhabitarunt, usque ad annum 1642. quo Lovaniensi residentiâ desertâ Vlierbacum reversi sunt, ac nova ædificia solida & apta e ruderibus humi jacentibus erexêre, & insignem dein Ecclesiam construxêre.

ABBATES VLIERBACENSES.

I. EVERARDUS electus in Abbatem anno 1162. Obiit 18. Octobris; annus ignoratur uti & aliquot sequentium.

II. WIGERUS Obiit 4. Augusti.

III. THEODORICUS. Vir undique magnus Anno 1188. ab *Henrico* Cardinale Legato a latere *Gregorii VIII.* Episcopo Albanensi Leodii in majori Ecclesiâ solemniter Benedictus. Obiit Ao. 1235. die 11. Aprilis.

IV. GODESCALCUS vixit Ao. 1242. Obiit 4. Maji.

V. FRANCO VAN ISSCHE e Monasterio Affligemiensi assumptus, uti & IV. ejus prædecessores. Vixit 1260. Obiit 18. Julii.

VI. ARNOLDUS DE FLIDERBECA primus ex Vlierbacensibus eligitur in Abbatem Obiit 1276.

VII. ARNOLDUS. Vixit 1297.

VIII. ARNULPHUS. Obiit 13. Januarii.

IX. ADOLPHUS. Vitâ excessit 1. Januarii.

X. GODEFRIDUS I. Mortuus 25. Januarii circa annum 1315.

XI. GUILIELMUS DE CALSTRIS Patricia stirpe apud Lovanienses oriundus. Obiit 13. Novembris, annus ignoratur; vixit 1324.

XII. GOSWINUS. Excessit e vitâ 24. Aprilis; annus ignoratur.

XIII. WALTERUS I. Vivere desiit die 13. Novembris.

XIV. JOANNES KEYNOGHE. Obiit Anno 1350.

XV. GUILIELMUS DE NETHENE ex Monacho Gemblacensi. Obiit Ao. 1361.

XVI. THEODORUS NAGEL Monachus Abbatiæ Egmondanæ in Hollandia, Equestri stirpe ortus. Vixit Ao. 1367. Obiit 7. Novembris, incertum quo anno.

XVII. WALTERUS CANSE. Vixit Ao. 1381. Mortuus 19. Januarii.

XVIII. RUDOLPHUS. Vixit 1399.

XIX. ROLANDUS Vlierbecanus. Obiit Ao. 1415.

XX. RADULPHUS KEYSERS. Obiit Ao. 1424. die 29. Aprilis.

XXI. ROBERTUS DE BERTHEM Obiit Ao. 1456. die 31. Martii.

XXII. LEONARDUS DE GRIBOVAL. antea Religiosus *S. Bertini* apud Audomarenses, nobilitate ac doctrinâ conspicuus & J.U.D. in Universitate Lovaniensi, scriptis etiam editis clarus. Mortuus Ao. 1484. die 29. Novembris.

XXIII. JOANNES DE LANGRODE illustri familiâ progenitus, hujus ævo Ao. 1518. per Abbatem *S. Jacobi* Leodiensis & Apostolicæ sedis Commissarium, introducta est in hoc Cœnobio Reformatio Bursfeldiensis. Obiit Ao. 1519. die 25. Martii.

XXIV. LEONARDUS VRANX. Hic ex indulto Apostolico in Procuratore Augustiniano Lovanii, factus Benedictinus in Vlierbeca, dein electus Abbas; Vir nobilitate & pietate clarus. Obiit Ao. 1535. die 8. Martii.

XXV. JOANNES PANHUYS Hougardiensis prima professione Bogardus, dein Professus in Vliederbecâ Regulam *S. Benedicti*, exinde electus Abbas, a *Clemente VII.* Papa Ao. 1532. Mitram & Pontificalia obtinuit. Obiit Ao. 1543. die 5. Septembris.

XXVI.

XXVI. Joannes Marotel. Religiosus Abbatiæ *S. Bertini* apud Audomarenses; cessit Ao. 1567. postquam præfuisset annis XXIV. Obiit Ao. 1568.

XXVII. Joannes Hautaert Affligemio evocatus electus Abbas. Mortuus est Anno 1571. die 23. Julii.

XXVIII. Petrus Coels dictus *Glymes*, genere Illustris ex Præposito electus Abbas in Vliederbeca, varias calamitates & miserias perpessus est, a militibus Statuum Hollandiæ captus, vinculis constrictus & variè circumductus, Gertrudisbergâ incarceratus, tandem gravi lytro redemptus ad suos rediit. Mortuus Anno 1586.

XXIX. Libertus Schaloen ab *Hulsbergh*, nobili genere natus; Prior in Abbatiâ *S. Trudonis* in Hasbaniâ, demum electus Abbas in Vliederbecâ. Anno 1599. ab Ordinibus Brabantiæ Deputatus in inauguratione Serenissimorum Principum *Alberti & Isabellæ*, eorum juramentum excepit in loco solito propè Lovanium. Obiit Anno 1609. die 25. Januarii.

XXX. Petrus Lemmens. Bruxellensis, ex Religioso Abbatiæ *S. Vedasti* Atrebati hîc electus Abbas. Obiit Anno 1627. die 26. Martii.

XXXI. Petrus Scribs Duacensis, Coadjutor sui Prædecessoris cum jure Successionis ab Ao. 1624. & Ao. 1630. Benedictus. Hic Abbas Religiosos suos, qui dudum fuerant morati Lovanii, ad Abbatiam & pristinum domicilium reduxit anno 1642. Obiit Ao. 1652. die 23. Septembris.

XXXII. Robertus Garesta Bossutensis, sæpius Deputatus Ordinarius ad Comitia Statuum Brabantiæ. Obiit 1676.

XXXIII. Placidus le Fort Duacenus. Obiit Ao. 1690.

XXXIV. Philippus Walraevens Hallensis. Obiit Ao. 1698.

XXXV. Petrus Paradanus Turnhautanus olim superior aliquorum Eremitarum in Campiniâ in commune viventium, hodie præest.

Ad Australem partem & muros Urbis Lovaniensis sese offert *Parchum*; Abbatia Ordinis Præmonstratensis, nomen habet ab ipsâ re & usu quem antea habuit, ut notat etiam *J. Lipsius*, fuit enim (inquit) *Vivarium* sive locus clausus, alendis feris ad delectationem Principum, quod genus *Parchos* nostri & finitimi dicunt, Flandricè *Waranden*. Olim & ab annis plusquam quingentis vetustiores Codices *Parchum*, & inde *Parchenses*. Hunc ergo locum ad meliores usus convertit *Godefridus Barbatus* Dux Lotharingiæ, & Comes Lovaniensis in Monasterium Ord. Præmonstratensis Anno 1129. eundem locum *Waltero* Abbati *S. Martini* Laudunensis tradidit, filiis suis *Godefridi & Henrico* consentientibus, *Alexandro* Episcopo Leodiensi approbante Anno 1131. Qui quidem *Walterus* Fratres aliquot ex Cœnobio *S. Martini* Laudunensis eôdem adduxit, & Disciplinam Monasticam, cæteraque eò pertinentia constituit. Quibus ritè peractis ad pristinum suum Monasterium anno 1131. rediit, *Simone* Canonico *S. Martini* Laudunensis Abbate apud Parchenses constituto. Præfatus Dux *Godefridus* Anno 1140. eodem mense Januario, quo obiit, donat Parchensibus varia Privilegia & Villulam cum mansionariis de *Vinckenbosch* &c. Hæc Diplomata Ducis *Godefridi* exstant in Cod. Piar. Donat. A. Miræi novæ edit. Cap. LXXXI. & in Supplem. Dipl. Part. I. Cap. XXIV. ac *Alexandri* Episc. Leod. in Cod. piar. Donat: Cap. LXXXII. Sequuntur Diplomata.

In nomino ſanctæ & individuæ Trinitatis. Quia nova, quæ veteribus ſuccedunt, ipſa vetuſtatis facta obliviſci nos faciunt: notum volumus fieri tam præſentibus, quàm futuris, quod GODEFRIDUS Dux Lotharingiæ, idem & Marchio, & Comes, tam pro ſalute ſua, quàm ſuorum, ſilvulam in auſtrali parte Lovaniæ ſitam, quam foſſato, & vallo clauſam ferali luſtro deputaverat, Deo inſpirante, in meliores uſus volens convertere, annuentibus filiis ſuis Godefrido & Henrico, Fratri Gualtero Abbati Eccleſiæ B. Martini de ſuburbio Laudunenſis civitatis, & Fratribus ſuis ſecundùm Regulam B. Auguſtini viventibus, ad conſtruendam in ea Eccleſiam, in honore Sanctæ Dei Genitricis Mariæ, perpetuò poſſidendam donaverit.

Hoc etiam impetrante Tietdelino villico cum Uxore ſua, qui omnia quæ infra ejuſdem loci ambitum poſſidebat, ſcilicet tam molendinum, quam terras adjacentes, ad opus eorumdem Fratrum, annuentibus hæredibus ſuis, in manu Ducis reddidit, hoc interpoſito, quod quam diu ipſe, & Uxor ejus ſupereſſent, beneficia quædam, ſi vellent, in uſus ſuos retinerent, ſic tamen ut poſt obitum utriuſque, Fratres Eccleſiæ Sanctæ Mariæ nulli ex hæredibus ſuis, aliquid de omnibus, quæ infra prædicti loci terminum continentur, rependerent.

Hoc autem factum eſt aſſenſu Domini Alexandri Leodienſis Epiſcopi, qui eundem locum, per Decanum ſuum aquæ benedictæ aſperſione viſitavit, & prædicto Abbati & Fratribus ſuis Baſilicam in honore Sanctæ Dei Genitricis ibidem ædificandi licentiam dedit.

Deindè verò ut præfatus locus ab omni Parochiali jure liber eſſet, & Fratres qui pro ſalute animarum ſuarum ad eam convenerint in libertate filiorum, ſoli Deo vacarent, Canonicos S. Petri Lovanienſis Eccleſiæ, & Fratres Eccleſiæ Sanctæ Mariæ, ipſe Dux perpetuâ pace compoſuit.

Nam pro decima termini Lovanienſis Parochiæ, qui claudebatur hoc præcinctu, & pro decima omnium, quæ ibi haberentur, Eccleſiæ Lovanienſis ſingulis annis de *Holsbeeck.* ſuo allodio in villa, quæ dicitur *Hulſebeeck*, tres ſolidos & ſex denarios contulit, hoc appoſito, ut neque Fratres ſui aliquem de Parochianis Lovanienſis Eccleſiæ, poſtquam inciderit lectum ægritudinis, ſive aliquem de Mortuis ejuſdem Eccleſiæ ſepeliendum acciperent, vel aliquid ſibi uſurparent de jure præfatæ Eccleſiæ, niſi ex conſenſu Præpoſiti, ſive Canonicorum, vel Parochialis Sacerdotis, ad quos Parochiale pertinet beneficium.

Ut autem inter utraque Monaſteria charitas intemerata permaneret, Fratres Eccleſiæ S. Petri & Fratres Cœnobii S. Mariæ, hoc debitæ charitatis ſe vinculo invicem conjunxerunt, ut quicumque Canonicus alterius loci mortis debitum ſolveret, Fratres loci alterius pro illo eadem, quæ pro uno ſuorum Fratrum tam in Vigiliis, quàm in Miſſarum ſolemniis, celebrarent officia.

Hæc autem fuit conditio inter Ducem & præfatum Abbatem S. Martini de prædicto loco, dum annuente Deo, & B. Virginis proſperantibus meritis, idem locus Conventum duodecim Canonicorum ſuſtinere poterit, Fratres ibidem permanſuri Abbatem de profeſſione Laudunenſis Eccleſiæ canonicè eligent, & poſtea ab obedientia Abbatis Sancti Martini erunt ſoluti, niſi fortè, inſtigante diabolo, Abbas Eccleſiæ S. Mariæ à Regulæ ſuæ tramite, vel conſuetudine Laudunenſis Cœnobii deviaverit: habebit eum Abbas Laudunenſis ſecundum inſtitutionem Ordinis ſui corrigere.

Poſt liberam verò & canonicam Abbatis ſui electionem, Fratres Eccleſiæ S. Mariæ gratuitum Ducis Lovanienſis poſtulabunt aſſenſum. Deinde verò Abbas electus virgam Paſtoralem ab alteri Eccleſiæ S. Mariæ accipiet, & à Fratribus ſuis Epiſcopo Leodienſi conſecrandus præſentabitur.

Hæc itaque facta ſunt Lovaniæ, & confirmata anno Incarnationis Domini MCXXIX. Indictione ſeptimâ, his, quorum nomina ſubſcripta ſunt, Teſtibus.

S. Sigeri Præpoſiti.
S. Onekini Presbyteri.
S. Magiſtri Rekeſonis.
S. Rodulfi Capellani.
S. Regenbaldi Presbyteri.
S. Walteri Subdiaconi.
S. Everardi Subdiaconi.
S. Magiſtri Meniſonis.
S. Henrici Caſtellani.

S. Arnulphi Grimbergensis.
S. Gerardi Grimbergensis.
S. Gosuini de Heverle.
S. Arnulfi Dapiferi, & fratrum suorum Wilhelmi, Walteri.
S. Reysonis.
S. Henrici.
S. Tietdelini Villici.
S. Gisleberti.
S. Ronulfi.
S. Franconis Castellani.

In Nomine Domini amen. Postquam ego GODEFRIDUS Dux Lotharingiæ, qui & Marchio, Monasterium de Parcho Ordinis Præmonstratensis, in honorem B. Mariæ fundassem, ob meam & meorum salutem, more & lege Virorum illustrium, quasdam libertates ac etiam bona Fratribus in dicto Monasterio Domino servientibus donavi. *Ex Descriptione Abbatiæ Parcensis per Sanderum.*

Ipsum itaque *Parchum* qui adjacet Lovaniæ in australi parte, eisdem Fratribus donavi cum pertinentiis, hoc est cum his quæ infra ipsius clausuram sunt, cum Villula & mansionariis de *Vinckenbosch* ab utraque parte rivi, usque ad molendinum, quod dicitur *Broecke*, prout nunc est, aut in futurum esse poterit, cum ea parte ejusdem Villulæ & mansionariorum apud *Langendael*, quam ab Anselmo Nobili Viro de Averendoren, per meum assensum acquisierant, nihil mihi juris in prædictis reservans, præter altam justitiam. In cæteris autem dicti Fratres, tamquam in suo allodio, liberè omnia jura recipient.

Insuper dedi dictis Fratribus de Parcho, partem silvæ de mea foresta de *Sungia*, prout sita est inter Villam de *Fossam* & de *Fura*, usque ad medium Rivorum, qui ab utroque latere hinc & inde decurrunt, cum parte silvæ *Mosberch*, versus meridiem, ut & ipsi habeant plenam libertatem in usus suos seu necessitates quascumque, sine contradictione convertendi silvam prædictam cum fundo tamquam suum verum Allodium.

Habeant insuper dicti Fratres, in silva mea de *Loe*, juxta Lovanium, & in omnibus pascuis, per totam terram meam, ubi bona seu Curtes ipsorum sita sunt, usuagium & plenam libertatem pascendi & minandi greges ac animalia sua.

Liberos quoque ipsos decerno ab omni onere, angaria perangaria, theloneo, winagio, & omni justitia transitus per totam terram meam, ac aquam universam, in rebus suis emendis vel vendendis. Nec quicquam exigatur ab eis occasione stratarum publicarum quas chauchidas vocant, vel etiam pontium reparandorum, nisi quod spontè & voluntariè dare voluerint. Asini, muli & cætera animalia molendinorum dictorum Fratrum, licet seculares pro annuo pacto in eis resideant, liberum habeant introitum & exitum in omnibus Oppidis & Villis in terra mea constitutis, ad portandum & reportandum bladum, sive farinam, nec quisquam qui eadem molendina molere voluerit, aliquatenùs prohibeatur.

Quidam liber homo *Gerardus de Wolue* dedit in eleëmosynam sæpedictis Fratribus per manum meam, duas mansiunculas & dimidium mansum apud *Goetsenhoven*, & molendinum ibidem, & apud *Landen* quatuor mansus terræ, & tria jurnalia, & sex mansiunculas.

Quæcumque igitur bona in præsentiarum possident aut in posterum acquirere poterunt, sub mea protectione, & Successorum meorum Ducum dumtaxat recipio. Hujus rei Testes sunt.

Henricus Comes,
Nicolaus de Rainst,
Arnoldus Dapifer de Rotselaer,
Gosuinus de Heverla,
Gerardus de Huldenberge, & cæteri multi de Familia Ducis,

Actum anno Domini millesimo centesimo quadragesimo, concurrente primâ epactâ nullâ Indictione tertiâ. 1140.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego ALEXANDER, gratiâ Dei sanctæ Leodiensis Ecclesiæ Episcopus, quia propitiante Domino, Pontificali Cathedræ, licet indigni, præsidemus, & si omnibus in communi nostræ Diœceseos fidelibus ge-

neralem curam debemus : illis tamen qui felici naufragio abjectâ seculari sarcinâ de mundi hujus fluctuante pelago, ad tranquillum & placidum contemplationis portum enataverunt, speciali dilectionis & sollicitudinis necessitudine obligamur, ut ex nostris eis prodesse, & aliorum erga eos liberalitatem approbare & confirmare studeamus , quatenus piâ vicissitudine de orationibus eorum aliquod imperfectioni nostræ subsidium comparemus.

Notum volumus fieri , tam præsentibus quàm futuris, quòd Godefridus Dux Lotharingiæ, idem & Marchio & Comes, tam pro salute sua quam suorum, silvulam in Australi parte Lovaniæ sitam , quam fossato & vallo clausam ferali lustro deputaverat, Deo inspirante, in meliores usus volens convertere, annuentibus filiis suis Godefrido & Henrico , Fratri Waltero, Abbati Ecclesiæ beati Martini de suburbanio Laudunensis civitatis, & Fratribus suis, secundùm Regulam Beati Augustini viventibus ad construendam in ea Ecclesiam in honorem Dei Genetricis Mariæ, perpetuò possidendam donaverit:

Et postea , nube seditionis & discordiæ inter nos & ipsum non bene habitæ, in beatæ pacis serenitate, propitiante Deo , conversâ, ut eundem locum in conspectu plurimorum , qui pro reformanda pace convenerant, liberum faceremus, & eandem libertatem sigilli nostri Impressione confirmaremus, piâ petitione suâ apud nos obtinuerit.

Hoc etiam donum Ducis factum est impetrante Tietdelino villico , cum uxore sua qui omnia, quæ infra ejusdem loci ambitum possidebat, scilicet tam molendinum, quam terras adjacentes , ad opus eorundem Fratrum , annuentibus hæredibus suis, in manu Ducis reddidit.

Hoc interposito , quod quamdiu ipse & uxor ejus superessent, beneficia quædam , si vellent , in usus suos retinerent.

Sic tamen ut post obitum utriusque , Fratres Ecclesiæ S. Mariæ , nulli ex hæredibus suis, aliquid de omnibus quæ infra prædicti loci terminum continentur , responderent. Deinde verò, ut præfatus locus ab omni Parochiali jure liber esset, & Fratres qui pro salute animarum suarum ad eum convenerint , in libertate filiorum soli Deo vacarant , Canonicos S. Petri Lovaniensis Ecclesiæ , & Fratres Ecclesiæ S. Mariæ, ipse Dux perpetuâ pace composuit: nam pro decima termini Lovaniensis Parochiæ , qui claudebatur hoc præcinctu : & pro decima omnium qui ibi haberentur, Ecclesiæ Lovan. singulis annis de suo allodio in villa quæ dicitur Hulsebeck tres solidos & VI. den. contulit.

Hoc apposito , ut neque Abbas, neque Lovanienses sui aliquem de Parochianis Lovaniensis Ecclesiæ postquam incideret lectum ægritudinis, vel aliquem de mortuis ejusdem Ecclesiæ, sepeliendum acciperent , vel aliquid sibi usurparent de jure præfatæ Ecclesiæ , nisi ex consensu præpositi sive Canonicorum vel Parochialis Sacerdotis, ad quos pertinet Parochiale beneficium.

Hæc autem fuit conditio inter Ducem, & præfatum Abbatem S. Martini de prædicto loco : dum annuente Deo & B. Virginis prosperantibus meritis idem locus Conventum XII. Canonicorum sustinere poterit , Fratres ibidem permansuri, Abbatem de Professione Laudunensis Ecclesiæ canonicè eligent, & postea ab obedientia Abbatis S. Martini erunt soluti , nisi si fortè instigante diabolo Abbas vel Fratres Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, à Regulæ suæ tramite, vel consuetudine Laudunensis Cœnobii deviaverint, habebit eos Abbas Laudunensis secundùm institutionem Ordinis sui corrigere.

Deinde, verò Abbas electus Virgam Pastoralem ab Altari Ecclesiæ S. Mariæ accipiet, & à Fratribus suis Episcopo Leodiensi consecrandus præsentabitur.

Hanc igitur, quam prælibavimus electionem , in eodem loco auctoritate Sanctorum Patrum liberè & canonicè fieri concedimus. Sepeliri in cœmeterio præmemoratæ Ecclesiæ tam suæ Congregationis, quàm familiæ inibi servientis defunctos, concedimus, alium verò nullum nisi consensu suorum Parochialium Sacerdotum ; oleum quoque infirmorum ab Ecclesia nostræ Sedis, eisdem Fratribus diligenter impendatur.

Præterea verò prædictam Ecclesiam & Abbatem, tam nostrâ quàm ministrorum nostrorum, qualicumque exactione prorsus absolvimus. Generali tantùm Synodo , si à nobis monitus fuerit, ne interesse negligat.

Orationes autem devotas quas potissimum amamus, & filialem obedientiam nobis retinemus. Ut autem ea quæ prædicta sunt rata & incommutabilia permaneant, sigilli

gilli noſtri impreſſione, & teſtium ſubſcriptione corroboramus, atque anathematis ſententiâ quemvis harum Inſtitutionum violatorem condemnamus.

Hæc itaque facta ſunt Leodii, & confirmata anno Dominicæ Incarnationis MCXXXI. Indictione VIII.

Signum Godefridi Balthenſis Epiſcopi & Stepponis Archidiaconi & Præpoſiti.

S. Cæterorum Archidiaconorum, Johannis, Liberti, Dodonis, Reineri, Alexandri, & Reinzonis Decani, Reinbaldi, Arnulfi Cuſtodis, & Sygeri Præpoſiti & Ovekini Presbyteri, & Magiſtri Rikezonis, & Legenbaldi Presbyteri, & Walteri Subdiaconi & Everardi Subdiaconi, & Godefridi Ducis filii, & Comitum Godefridi Namurcenſis, Arnulphi Lonenſis, Lamberti Montaucenſis, Giſleberti Duracenſis, & Franconis Caſtellani, Arnulfi Dapiferi, & Reinzonis de Tild, Goſcewini de Heverle, Willelmi de Dulg, Vingeri Advocati & Reineri, Guederici de Prato, & Arnulphi de Rode.

Anno 1416. *Joannes IV.* Lotharingiæ & Brabantiæ Dux declarat Abbatem Parchenſem eſſe perpetuum & Hæreditarium Capellanum Ducis Brabantiæ. Diploma recitat *A. Miræus* in Donat. Belg. Lib. I. Cap. CXLV. novæ ædit. ut ſequitur.

Joannes Dei gratiâ Brabantiæ & Limburgi Dux, Sacrique Imperii Marchio, univerſis & ſingulis, ad quos præſentes Litteræ noſtræ pervenerint, ſalutem & dilectionem. Cum Venerabilis in Chriſto Pater Dominus Gerardus, Abbas Monaſterii B. Mariæ Parcenſis propè Lovanium, Præmonſtratenſis Ordinis Leodienſis Diœceſis, Capellanus noſter fidelis & in Chriſto dilectus, Nobis expoſuerit quòd Prædeceſſores ſui Parcenſes Abbates, de jure & antiqua conſuetudine, fuerint Archicapellani & Confeſſores perpetui Prædeceſſorum noſtrorum Brabantiæ Ducum, ipſiſque etiam jus competierit, ratione prædictæ Parcenſis Eccleſiæ, in Summis Feſtivitatibus, coram præfatis Ducibus, & in ipſorum Capella, Myſtica Servitia & alia Officia celebrare Divina; Nobis humiliter ſupplicando, quatenùs ipſum, prædictæ ſuæ Eccleſiæ ac ſuorum Succeſſorum nomine, in omni eo jure, quod ſibi in præmiſſis quomodolibet competere poterit, conſervare dignaremur, Litteraſque ſibi deſuper concedere oportunas.

Hinc eſt, quòd Nos attendentes, quòd juſta petentibus non eſt denegandus aſſenſus, communicato priùs ſuper hoc Conſilio cum nonnullis Conſiliariis noſtris, ac maturâ deliberatione præhabitâ, declaravimus, ac tenore præſentium declaramus, volentes prælibatum Abbatem ac Succeſſores ipſius, tanquam noſtros Archicapellanos & Confeſſores perpetuos, in noſtra & Succeſſorum noſtrorum Brabantiæ Ducum præſentia, in ſummis Feſtivitatibus Divina ſervitia & Officia celebrare, omnia alia & ſingula facere debere, ratione dictæ ſuæ Eccleſiæ ſibi incumbentia quomodolibet, de conſuetudine vel de jure. Quodque ipſi ac Succeſſores ſui memorati univerſis & ſingulis prærogativis, Privilegiis, gratiis, libertatibus & immunitatibus potiri debeant & gaudere, quibus Prædeceſſores ſui freti fuerint & gaviſi, ac cæteri Capellani noſtri potiuntur & gaudent. Nec non ad Nos pro ſuis promovendis negotiis recurſum habeant cum fiducia ſpeciali, noſtro vel cujuſlibet alterius jure in præmiſſis ſemper ſalvo, harum teſtimonio Litterarum ſigilli noſtri appenſione communitarum.

Datum in Oppido noſtro Bruxellenſi, menſis Aprilis die vigeſimâ ſecundâ anno Domini milleſimo quadringenteſimo decimo ſexto. 1416.

Per Dominum Ducem, Domino Henrico de Bergis Domino Grimbergenſi, & Domino de Melino, & Henrico Domino de Heverle, Militibus, ac Raſone de Graven Domino de Maleve, Reinero Moers, & Henrico de Werthuſen, nonnulliſque aliis Conſilio præſentibus. De Dinter.

Ex hac Abbatiâ velut filia prognata eſt Abbatia *SS. Cornelii & Cypriani* Ninhovienſis in Flandriâ ejuſdem Ord. Præmonſtr. Anno 1137. unde ad hæc uſque tempora præfata Abbatia Ninhovienſis Abbatem Parchenſem Patris Abbatis honore veneratur.

ABBATES PARCHENSES.

I. SIMON Abbatiæ Laudunensis Canonicus. Obiit Anno 1142.
II. PHILIPPUS ejusdem Abbatiæ Canonicus; secessit Laudunum Ao. 1166.
III. THOMAS. Obiit Anno 1166.
IV. PHILIPPUS, resignavit anno 1190. & obiit 1192.
V. DANIEL. Obiit Anno 1192.
VI. SEBASTIANUS. Obiit Ao. 1212.
VII. JOANNES DE BIRBACO. Claro Birbacensium Baronum genere natus. Sub ejus regimine anno 1219. initium sumpsit Monasterium Virginum in *Pellenbergh.* anno 1229. translatum ad *Insulam Ducis* prope *Gempe.* Mortuus anno 1226. die 12. Decembris.
VIII. HENRICUS DE BRUXELLA, postulatus ex Abbatiâ Laudunensi resignavit anno 1239. & obiit Ao. 1244.
IX. ALARDUS DE VURA. Vitâ excessit Ao. 1289. die 21. Martii.
X. GUILIELMUS DE LIBBEKA. Mortuus Anno 1306 die 26. Martii.
XI. SIGERUS DE VINCKENBOSCH. Vitâ excessit Ao. 1314. die 17. Junii.
XII. GUILIELMUS DE HERENT, Lovaniensis. Mortuus die 7. Julii Anno 1316.
XIII. GODEFRIDUS DE AETRODE Vivis excessit Ao. 1332. die 17. Maii.
XIV. HENRICUS DE REDINGHEM Patricia & Equestri familiâ oriundus. Obiit Anno 1339.
XV. JOANNES STEENHAUWERS *de Vinckenbosch*, antea Præpositus Monialium Insulæ Ducis. Obiit Anno 1342. die 17 Junii.
XVI. ARNOLDUS DE WESEMALE, primariâ in Brabantiâ natus familiâ, antea Pastor in Archennes. Mortuus die 19. Decembris anno 1346.
XVII. NICOLAUS BOSERET Nivellensis. Obiit die 26. Martii Anno 1361.
XVIII. STEPHANUS S. T. D. antea Abbas Antissiodorensis, postquam annis VII. Abbatiam Parchensem rexisset, creatus est a Sede Apostolicâ Abbas Præmonstratensis, qui post multas difficultates, sub pensione cessit *Henrico de Overbeke* Canonicè e gremio Confratrum electo. Excessit e vitâ Præmonstrati anno 1368. die 10. Septembris.
XIX. HENRICUS DE OVERBEKE Dictus *de Wespelaer*. Obiit die 8. Martii Ao. 1391.
XX. JOANNES BARDURBEL Namurcensis, Mortuus Anno 1399. die 17. Maii.
XXI. GERARDUS DE GOETSENHOVEN Lovaniensis. Obtinuit Anno a *Joanne IV.* Brabantiæ Duce ut ipse ejusque Successores sint Archicapellani Ducis Brabantiæ. Obiit die 2. Maji Anno 1534.
XXII. WALTERUS DE BERINGEN. S. T. B. resignavit Ao. 1462. & obiit 1463.
XXIII. THEODORICUS DE TULDEL Hilverenbecanus, Licentiatus in Decretis Parisiis, Canonicus Abbatiæ Tongerloensis, & Pastor in Nispen, ex resignatione *Walteri* a Sede Apostolicâ Abbas confirmatur. Obtinuit Aó. 1475. a *Sixto IV. Pont. Max.* pro se & Successoribus Mitram & Pontificalia. Excessit e vitâ Anno 1494. die 9. Octobris.
XXIV. ARNOLDUS WYTEN Hilverenbecanus ab Anno 1392. Coadjutor

tor sui Prædecessoris cum jure Successionis. Mortuus die 19. Septembris Anno 1515.

XXV. AMBROSIUS DE ANGELIS Lovaniensis. Vitâ excessit die 16 Martii Ao. 1543.

XXVI. LUDOVICUS VANDEN BERGHE, antea Prior, dein Præpositus Virginum Vallis Liliorum in Agro Mechliniensi. Obiit Ao. 1558. die 1. Octobris in præfato Monasterio, quo se contulerat mutandi aeris causâ.

XXVII. CAROLUS VANDER LINDEN Lovaniensis, antea Prior Parchensis. Deputatus a Statibus Brabantiæ ad Regem in Hispaniam, effecit ut exactio decimi nummi per Ducem Albanum indicta, fuerit suspensa. Præfuit calamitosis & turbulentis patriæ temporibus, obiitque Lovanii Anno 1576. die 22. Septembris.

XXVIII. AMBROSIUS LOOTS, antea Pastor in Wechtere, periculosissima tempora nactus est ob prædonum, & militum grassationes, Lovanii cum commisso sibi grege subsistere coactus fuit. Ejus potissimum curâ & sollicitudine obtenta fuit a Sanctâ Sede Anno 1582. Canonisatio *S. Norberti*. Excessit e vitâ Lovanii Ao. 1583. die 12. Januarii.

XXIX. FRANCISCUS VAN VLIERDEN Antverpiensis S. T. L. ex Suppriore electus Abbas, a Generali Ord. Premonst: Anno 1584. Vicarius Generalis Ordinis sui per Brabantiam & Frisiam est constitutus. Anno 1585. Conventum suum post VIII. annorum exilium Lovanio reduxit ad suum Parchense Cœnobium. Obiit Anno 1601. die 3. Maii.

XXX. JOANNES DRUSIUS Thenensis S. T. L. Supprioris & S. Theologiæ Professoris munere in Cœnobio perfuncto, Abbas electus est, atque mox a Generali Ord. Præmonst. constituitur Vicarius Generalis in Provinciis Brabantiæ & Frisiæ. Apostolicâ & Regiâ auctoritate designatus fuit visitator Academiæ Lovaniensis, ita gratus erat Serenissimis Principibus *Alberto & Isabellæ*, ut mortuo *Matthiâ Hovio* propè evectus sit ad Archiepiscopatum Mechliniensem, & brevi post similiter ad Episcopatum Gandavensem. Obiit Bruxellæ die 25. Martii Anno 1634.

XXXI. JOANNES MASIUS Lovaniensis, Monasterii sui Supprior & Novitiorum instructor, post Parochi munus gessit in pago de *Libbeke*, demum omnium Confratrum Suffragiis electus Abbas Anno 1635. Excessit e vivis Anno 1647. die 24. Maii.

XXXII. LIBERTUS DE PAPE e Nobili & Patriciâ apud Lovanienses stirpe ortus, S. T. L. dein sui Monasterii Prior, demum electus Abbas & Vicarius Generalis per Circarias Brabantiæ & Frisiæ Provincias constitutus est., Vir in regimine & vitâ exemplari plurimum excellens, egregius Abbatiæ benefactor, & ad Comitia Ordinum Brabantiæ sæpius deputatus Ordinarius. Obiit Anno 1683.

XXXIII. PHILIPPUS VAN TUYKUM ex pago Leefdael S. T. L. antea Præpositus Monialium sui Ordinis in Insulâ Ducis prope Gempe. Obiit Senio gravis. Anno 1704.

XXXIV. PAULUS DE BRUYN Bruxellensis, præpositus Monialium in Insulâ Ducis propè Gempe, ab Ao. 1702. functus munere Coadjutoris sui prædecessoris cum jure succedendi. Obiit die 6. Februarii 1719.

XXXV. Hieronymus de Waersegghere Lovanienſis S. T. B. F. ex Suppriore electus Abbas, inauguratus Mechliniæ ab Excellentiſſimo D. Archiepiſcopo Mechl. in Choro Eccleſiæ Metrop. aſſiſtentibus Grimbergenſium & Heyliſſemenſium Abbatibus die 16. Julii Anno 1719.

Eſt inſuper in Suburbano extra antiquam portam Bruxellenſem ſub ditione Baronatus de Heverleâ, *Bancum* Teutonicè *Ter Banck* Cœnobium Virginum, Regulâ utens propriâ ad Auguſtinianam tamen accedente

Fundator hujus *Henricus I.* Lotharingiæ & Brabantiæ Dux, promotor *Goſwinus II.* Dominus Heverleæ & alii. De anno fundationis non admodum conveniunt auctores, quorum ſcripta hîc in medium proferimus, ut ex iis æquus lector rem judicet. Clariſſimus *Lipſius* Lib. III. Cap. IX. in ſuo Lovanio refert ſequentia. „ Eſt *Bancum* illud quod videtis ad lævam, ipſâ viâ „ Bruxellenſi teli jactu a portâ; Cœnobium Virginum eſt Ordinis *S. Auguſti-* „ *ni*, & auctorem habet *Henricum Primum*, cujus Diploma adſervant da- „ tum 1197. Inter alia peculiari inſtituto obligantur judicare de Leproſis, & „ judicatos recipere & alere, qui ſunt quidem Lovanienſes & Heverleenſes. *A. Miræus* in Chronico Belgico pag. 307. refert. „ *Henricus I.* in ſyriam „ ad bellum ſacrum An. 1197. ſe contulit Not. Cap. 169. Anno eodem in „ Banco propè Lovanium Moniales collocavit ac dotavit. "

Verum *Auguſtinus Wichmans* in ſuâ Brabantiâ Marianâ Lib. III. Cap. LXIII. exiſtimat ex Diplomatibus loci fundationem hujus Monaſterii eſſe certo referendam ad annum 1216. ubi poſtquam retulit ſupra citata verba J. Lipſii profert ſequentia. „ A quo non parum diſcrepat *Petrus Divæus* & *Franc.* „ *Haræus* itidem fidus uterque & exactus rerum noſtratium Hiſtoricus. Ita „ enim prior Lib. 10. Rerum Brabant. menſe Julio anni ſequentis (fuit is „ 1216) *Henricus* Dux Cœnobium ac leproſorum domum condidit propè „ Lovanium, eo loco qui Bancum dicitur; cujus fundationis teſtes fuerunt „ *Goſvinus* Dominus Heverlæ, *Goſvinus ab* Heverlâ &c. Qui & ante l. „ 1. c. 4. paulo aliter de eodem in hunc modum meminerat. Nec minor „ Heverlenſibus vetuſtas. *Reginherius* Barbati ævo Goſvinum filium reliquit. „ Is *Goſvinum II.* Cœnobii quod *Bancum* adpellatur an. 1216. conditorem. „ Cui & ipſe *Haræus* in Annal. Brabant. ad an. 1216. conſentit. Conſen- „ tionem aliquam opinionum adferre videtur *Joan. Gramayus* dum in ſubur- „ bano Lovanienſi, ita de hoc Monaſterio ſcribit Fundator hujus *Henricus* „ primus. Promotor Dominus Heverleæ & alii. Anni non meminit qui ve- „ rè ſecundum authentica Diplomata mox ſubjicienda, & ſcripto mihi tranſ- „ miſſa fuit 1216. Unde bonâ veniâ Lipſii dixerim, hallucinatio aliqua in „ annis, neſcio unde, ei obrepſit. Siquidem in hujuſmodi calculis

Quandoque bonus dormitavit Homerus.

„ Diplomata autem (ut clarius quoque prima Monaſterii origo, & Status „ pateat, ac ſimul cui ſacrum ſit) ita ſonant referta in Supplem. Diplom. A. „ Miræi part. II. Cap. LXXXII. & LXXXIII. pag. 987. novæ Edit.

Ex Brabantia Mariana Wichmans.

Ego Henricus Dei gratiâ Dux Lotoringiæ tam poſteris quàm modernis, in perpetuum.

Quæ temporis diuturnitatem expectant, ad commodum temporale, & maximè ad animarum ſalutem ſpectantia, providâ expedit ordinari diſcretione.

Cum igitur ad honorem Dei, & glorioſæ Genitricis ejuſdem de conſilio & adſtipulatione Goſuini Domini de Heverla, nec non & Burgenſium Lovanienſium, ad opus Leproſorum ſecus Lovanium, Domum Religioni mancipatam conſtruxerimus; ipſam Domum, Fratres & Sorores ibidem Deo in membris humiliter & devotè famulantes, nec non & reliquas Perſonas eidem Domui adtinentes, poſſeſſiones quo-

que

que ejusdem, cum omnibus pertinentiis suis, sub nostra nostrorumque Successorum suscipimus protectione &c.

Actum anno Verbi Incarnati millesimo ducentesimo sexto decimo, mense Julio. 1216.

Henricus Dei gratiâ Dux Lotoringiæ universis hoc Scriptum inspecturis, in Domino salutem. *Ex eodem libro.*

Ut res quæ providè geruntur inter præsentes, à futuris cognoscantur & sic perpetuæ firmitatis robur accipiant, Scripto solent commendari, & ita posteris cognoscenda transmitti.

Notum sit igitur universis, quòd Nos Divinæ remunerationis intuitu, duodecim bonaria silvæ nostræ de *Wenefenſele*, quæ Nos jure proprietatis contingebat in ea parte, in qua eadem silva Allodio de *Berthem* immediatè est contermina, Leprosis de *Bancho* pro nostra, Antecessorum & Successorum salute, eo jure quo ea possedimus, possidenda liberè contulimus & absolutè: ita videlicet quòd nullus omninò quidquam juris in dictis XII. bonariis silvæ, præter eosdem Leprosos, obtineat.

Istam autem Donationem fecimus anno Dominicæ Incarnationis M. CC. XVII. II. Idus Maji, eâ videlicet die, quâ primum lapidem fundamentorum Ecclesiæ de Bancho supposuimus. 1217.

Ut autem hæc donatio rata permaneat, præsens Scriptum eisdem Leprosis Sigillo nostro roborandum concessimus in Testimonium.

Hoc Cœnobium primitus fundatum fuit pro novem mulieribus & novem viris qui utrique sexui lepra infecto inservirent, ut patet ex Bullâ *Honorii III.* Anni 1223. Kalend. Februarii. Quâ domum illam ad eorum supplicationem directioni Abbatis Villariensis subjecit. Vide *A. Wichmans* loco citato pag. 864.

Ante illud Cœnobium icon est & Ara *S. Georgii*, ad quam in augurandus Brabantiæ Dux, primum solebat juramentum edere, & precibus nuncupatis dono aliquo honestare. Juramentum hoc exigit capitque Præpositus Ecclesiæ Collegiatæ *D. Petri* in quo se Advocatos *D. Petri* fore Duces profitentur, equum deinde Principis cui insidet, donativum habet. Ita fere *Lipsius* in suo Lovanio.

SERIES PRIORISSARUM.

I. D. Helweydis quæ laudabiliter rexit annis X. & obiit 1. Maii Anno 1247.

II. Clarissima Vos. rexit tempore XXVII. annorum & Obiit die 5. Martii Ao. 1274.

III. Catharina AutHeverle rexit tempore XXVII. annorum & Obiit die 27. Maii Ao. 1301.

IV. Catharina Sedelers rexit annis XXVI. & Obiit die 24. Junii Anno 1327.

V. Aleydis Roekeloos. rexit annis XXVIII. & Obiit die 15. Junii Anno 1355.

VI. Elisabetha Crobants rexit tempore XXX. annorum & Obiit die 1. Januarii Anno 1385.

VII. Agnes Lambrechts rexit annis VIII. & Obiit. 1. Februarii Anno 1393.

VIII. Gertrudis vanden Kalstere rexit annis XXIX. & Obiit die 19. Novembris Anno 1422.

IX. Elisabetha Lambrechts. rexit annis IV. & Obiit 28. Septembris Anno 1426.

X. GERTRUDIS ANDRIES rexit XVIII. annis & Obiit die 5. Octobris Anno 1444.
XI. GERTRUDIS WYTERLIMMINGEN rexit annis XXX. & Obiit 14. Augusti Anno 1474.
XII. IDA ISACKX rexit annis XV. & obiit 9. Maii Anno 1484.
XIII. CATHARINA LOBS rexit annis XXVII. & Obiit die 15. Octobris Anno 1516.
XIV. JOANNA SCHOONVORST rexit annis XXIV. & Obiit die 14. Aprilis Ao. 1530.
XV. ELISABETHA ONCLE rexit annis XXIV. & Obiit die 18. Aprilis Anno 1554.
XVI. PAULINA ZEVERDONCK rexit annis XXIV. & Obiit die 9. Decemb. Anno 1578.
XVII. JOANNA VERELST rexit annis XVI. & Obiit die 10. Januarii Anno 1594.
XVIII. ALEYDIS VANDER LINDEN rexit annis XXX. & Obiit die 28. Decemb. Ao. 1624.
XIX. MAGDALENA VANDEN PERRE rexit XXVII. annis & Obiit die 5. Decemb. Ao. 1651.
XX. ANNA CATHARINA DE ST. MART. rexit annis XXX. & Obiit 25. Februarii Ao. 1681.
XXI. JACOBA THERESIA WILMART rexit annis XXV. & Obiit die 29. Novemb. Ao. 1715.
XXII. ELISABETHA VAN ASCHE Hodie laudabiliter præest.

PAROCHIÆ RURALES.

ARCHANIA Gallis *Archennes* & *Arquenne*, pagus sub Rodio *S. Agathæ*, uno lapide a Wavria Lovanium versus, a quo distat tertio lapide.

Post litigium XXX. ferè annorum transactio de hac liberâ Toparchiâ facta est in Senatu Brabantiæ die 28. Sept. anno 1721. inter *Alexandrum de la Faille* Marcgravium Antverpiensem, nomine uxoris suæ *Magdalenæ de San-Victor*, & tutores filiorum *Marci Antonii d'Amenzaga*, quibus ultimis proprietas dictæ Toparchiæ attributa est, usufructu dumtaxat prædictæ uxori quoad viveret reservato, qua mortua *Marcus Guilielmus* filius tertio genitus præfati *Marci Antonii* (prout hic suo testamento disposuerat) die 25. Maii anno 1722. investituram prædictæ liberæ Toparchiæ adiit, nummo aureo in altum projecto, ac rursus e terra elevato, in signum quod non nisi a sole & terra eam Toparchiam accipiat utpote omnino liberam.

Ecclesia dicata est *S. Petro* Apostolorum Principi. Cura Pastoralis administratur per Canonicos Abbatiæ Parchensis.

Anno 1257. Henricus vir nobilis & Equestris dono dedit jus Patronatus hujus Ecclesiæ de *Erkena* (ita nominabatur antiquitus) *Alardo IX.* Abbati Parchensi, quod eodem anno ratum habuit *Henricus* Episcopus Leodiensis, ut patet ex hoc Diplomate, quod refertur in Supplem. Diplom. A. Miræi part. I. cap LXXXIII.

Ex Archivis Abbatis Parcensis.

HENRICUS Dei gratiâ Leodiensis Episcopus, universis ad quos præsentes Litteræ pervenerint, salutem in Domino.

Noverit universitas vestra, quod Dominus Henricus de Erkena Miles, in nostra præsentia constitutus, Jus Patronatus Ecclesiæ de *Erkena* quod ipsi jure hereditatis compe-

petebat, in manus nostras ad opus Ecclesiæ de Parcho juxta Lovanium Ordinis Præmonstratensis ob remedium animæ & Antecessorum, purè in eleëmosynam resignavit & quidquid juris in Jure Patronatûs habebat de consensu Fratris sui Domini G. Præpositi Ecclesiæ Beati Petri in Lovanio & heredum suorum, prædictæ Ecclesiæ de Parcho contulit & legavit.

Nos igitur tam piæ collationi consensum adhibentes, dictam collationem Authoritate nostrâ approbamus, & eandem confirmamus; inhibentes sub interminatione anathematis, ne quis super dicto Jure Patronatûs Ecclesiæ de *Erkena*, prædictam Ecclesiam de Parcho in aliquo præsumat deinceps molestare.

Actum anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo septimo, mense De- 1257.
cembri.

Decima pro potiori parte spectat ad Abbatiam Parchensem, at una earum pars spectat ad Abbatem Aluensem Ord. Cisterc.

Archaniæ adjacet *Vallis*, *Florida*, vulgo *Florival*, Abbatia Ord. Cisterc. Gallis *Vaulx Fleuri*, altero lapide cum dimidio a Lovanio ad Dyliam fluvium versus Wavriam in Gallo Brabantiâ sita, & a cælesti prodigio nomen suum sortita; cum enim templi fundamenta eo loco jacta essent, qui hodieque vetus Abbatia & pratum Capellæ nominatur, divino monitu jussæ sunt locum petere floribus conspersum, & fundationi Ecclesiæ veluti opportuniorem futurum, eundem eligêre. Id factum & prout repererant in orbem pictam floribus planitiem, templum exstruxerunt, atque hinc *Vallis Florida* loco nomen adhæsit. Primam ejus fundationem referunt ad annum 1096. per *Wernerum* Comitem Grezii, in reditu ab expeditione Terræ Sanctæ in manibus *Fulgentii* primi Abbatis Affligemiensis Ord. S. Bened. Fuerunt siquidem primitus hoc in loco Moniales Ord. S. Bened. Primam fundationem dein auxerunt Dux noster, Toparchæ *Ottiniaci*, *Nethenarum*, *Bossutii* & *Grezii*; sed anno 1218. Cisterciensis Ordinis habitum & institutum assumpserunt sub Venerabili *Genta* a suscepto Cisterciensium instituto prima Abbatissa; quæ ut ejus familiaris testatur *Thomas Cantipratanus* Lib. 1. *Apum Cap. II.* primo Monialis fuit Ord. *S. Benedicti*, ac Romam ad sedem Apostolicam profecta, ab eadem mutati Ordinis & Cœnobii confirmationem impetravit anno 1218, uti mox dictum, & Crucem Reliquiis Sanctorum exornatam retulit, quæ etiamnum hic magno cum honore adservatur in perpetuum in ejus rei memoriam. Plura alia de Venerabili *Genta* memorat idem *Cantipratanus*, qui eam lectulo infirmitatis decumbentem paulo ante mortem visitavit; quæ etiam ab hujus recessu, non multo post ab hoc seculo discessit, globo ignis lucidissimo ejus transitum de cœlo prænuntiante. Obiit vero Anno 1247. die Martii 23. Visitur in hoc Monasterio ejusdem Epitaphium licet pro more ejus seculi simplici & etiamnum conspicuum, quod in Hierogazophylacio Belgico recitat, ut sequitur, Arn. *Raissius*, qui ad 23. Aprilis sacram ejus facit mentionem.

Anno Domini millesimo ducentesimo quadragesimo septimo obiit Domina Genta quondam Abbatissa Vallis Floridæ. O. P. E.

Per circuitum lapidis vero hi versus conspiciuntur.

Archa piæ fidei, mater miræ ſpeciei,
Nutrix Virtutum, ſolvit natale tributum,
Grex deſolatus triſtatur, mole reatus
Nulla mulcetur, ſed Cœlicolis ſocietur.

In vitâ *Beatricis de Naſareth* juxta Liram legitur ejus Patrem Ven. *Bartholomæum Lanionem*, vulgo *Vleeshouwer*, Civem Thenenſem exſtruxiſſe ac fundaſſe *Vallem Floridam.* Et *A. Miræus* in Chron. Ciſterc. dicit primas Ciſterc. Virgines cum præfatâ *Beatrice*, ex Lintrenſi Monaſterio juxta Thenas ad *Vallem Floridam* veniſſe. Ut ut ſit relinquo hanc litem aliis dirimendam. Subjacet hæc Abbatia Villarienſi Abbati.

ABBATISSÆ VALLIS FLORIDÆ.

I. *B. Genta.* Obiit in Odore Sanctitatis Ao.1247.
II. *Aleydis de Mombeeck.* Obiit 1262.
III. *B. Machtildis de Bierbeke.* 1272.
IV. *Hildeſondis de Sombref.* reſignavit 1282.
V. *Maria de Hoſden.* Obiit 1303.
VI. *Ida de Walhain.* reſignavit 1327.
VII. *Sibilla de Bouler.* alibi lego Walhain Obiit 1358.
VIII. *Margareta de Grez.* reſignavit 1365.
IX. *Catharina de Berne.* Obiit 1388.
X. *Catharina de Lare.* 1408.
XI. *Maria Uterlimminge.* 1437.
XII. *Eliſabetha de Wavere.* 1442.
XIII. *Jolendis de Pameke.* 1466.
XIV. *Margareta Myneman.* 1478.
XV. *Margareta Pinock.* 1491.
XVI. *Eliſabetha Abſolons.* 1504.
XVII. *Margareta Oliviers.* 1516.
XVIII. *Heylwidis Schreven.* Religioſa Vallis Ducis, per quam reformatio arctior invecta eſt Obiit 1520.
XIX. *Maria Wittem.* Obiit 1537.
XX. *Eliſabetha Rogiers.* 1548.
XXI. *Eliſabetha van Dieven.* 1557.
XXII. *Maria de Branis-Haga.* 1568.
XXIII. *Joanna Robays.* 1575.
XXIV. *Amelberga Remels.* 1585.
XXV. *Eliſabetha Peeters.* 1595.
XXVI. *Martina Boſſuyt.* 1613.
XXVII. *Anna vanden Berghe.* 1629.
XXVIII. *Catharina Ronſmans.* 1658.
XXIX. *Joanna Colibrant.* 1676.
XXX. *Ida Bernaerts.* 1688.
XXXI. *Ludovica Doneux.* 1690.
XXXII. *Margareta van Hanewyck.* præſens Abbatiſſa.

BEERTHEM. pagus primo lapide a Lovanio ad Furam rivulum Baronatus de Heverle Ducis Arſcotani Dynaſtia, olim Abbitis Corbienſis Benedictinorum peculium ex dono *Adelrici*, qui primo monachus, dein Abbas Corbienſis in Diœceſi Ambianenſi, *Caroli Magni* ſtirpe progenitus, cujus erat patrimonium, teſte *J. Molano* ad Natales S.S. Belgii, & *A. Miræo* in Faſtis ad diem 11. Januarii; ita ut hæc Abbatia ex ejus donatione multa in Belgio hîc in vicinia ſe recepiſſe agnoſcat, & penes ipſam fuerit hujus Eccleſiæ Patronatus.

Anno 1562. hæc Abbatia partim initâ permutatione bonorum, partim venditione, hæc & alia plurima per Belgium alienavit.

Priſcis temporibus hic fuit Præpoſitura aliquorum Monachorum Corbienſium. Hinc ad varios devoluta ſunt bona Corbienſium hîc & vicinia ſita. Illa hic ſita nuper poſſedit Clariſſimus *D. Thomas Stappeltonus* J. U. D. in

in Universitate Lovanii S.S. Canonum Professor, qui Obiit Ao. 1694.

Ecclesia tutelarem colit *S. Eligium* Episcopum. Executores testamenti præfati *D. Stappeltoni* vendiderunt Duci Arscotano librum Censualem cui annexus erat patronatus, qui hodie eo jure possidet patronatum hujus Parochialis, qui fuit olim Abbatiæ Corbiensis, uti ante dictum.

Decimas majores possident P. P. Societatis Jesu Lovanii & Collegium Driutii ibidem. De cæteris decimis participant P. P. Augustiniani Monasterii Lovaniensis Matricularius, & fundatio *D. Stappeltoni*; præfati, item Parochus cui insuper solvitur annue Supplementum competentiæ.

Berthemio conjunctum est *Eegenhoven* vel *Eygenhoven*, quod Allodium sive villam propriam sonat secundum mentem *Gramaye*: at *J. Molanus* putat dictam *Egonis Curia*. Eundem habet Dynastam Ducem Arscotanum, (credo inquit præfatus *Gramaye*) tamquam Advocatus Abbatiæ Corbiensis, cujus hi pagi erant peculia.

Ecclesia Patronam veneratur *S. Raineldin* Virg. & Mart. Sororem *B. Gudulæ*, de quâ agit *J. Molanus* ad Natales S.S. Belg. 16. Julii. Olim fuit hæc Ecclesia, Parochialis & separata a Berthemiensi & proprium habuit Parochum sub Patronatu Abbatiæ Affligemiensis; hodie administratur per Parochum de Beerthem, sed non de jure. Decima universa spectat ad præfatam Abbatiam Affligemiensem.

BIERBEECK, Latinè *Birbacum*, olim *Birbachium*. Vetus Baronatus Ducis Arscotani & pagus insignis, latæ & vastæ extensionis, & numerosum habet populum, primo lapide a Lovanio, continet sub suâ jurisdictione loca de *Mil*, *Werda S. Georgii*, *Blandam*, *Sylvamque Merendaliam*, & *Municipia de Merendael*, *Berghe*, *Mere*, *Haesroede*, *Overloo*, *Ruysbroeck*, *Meerbeke*, *Rode* & *Wetterbeke*. *Vetus Baronatus.*

Primos Birbacenses Dominos a Comitibus Lovaniensibus descendere tradunt Annales & *Joannes I.* Dux Lotharingiæ & Brabantiæ Anno 1273. *Bierbecam Godefrido* fratri portionis hæreditariæ loco assignavit, mansitque per aliquot secula penes *Godefridi* posteros *Arscoto* conjuncta. Post ad *Harecurienses* Comites cum *Arescoto* devoluta, atque exinde in illustrem *Croyorum* familiam transiit inde in *Arenbergicam* de gente *Ligne*, hodieque permanet. Vide de antiquis Birbacensibus Dominis *Petrum Divæum* Rerum Brabant. Lib. I. cap. IV. N. 17.

Beneficia Birbacæ sunt Dominia Gallicanæ Brabantiæ, *Birbacum*, vulgo *Birbais*, *Longchamp.* & alia alibi plura.

Quoad rem sacram Ecclesia inscripta est *S. Hilario* Episc. Patronatus ejus & Decimæ incorporatæ sunt sacræ Theologiæ Facultati in Universitate Lovaniensi, de quo mox plura, in hac Parochiali est notabilis portio brachii *S. Hilarii* Pictaviensis Episcopi inclusa insigni brachio argenteo, olim a quodam Pictaviensi Episcopo ad hunc locum missa ab annis 450.

Intra limitas hujus loci est sacellum in vico *Haesroede*, vulgo *Haessen*, item sacellum *S. Cornelio Mart.* sacrum in vico *Blanden*, item ibidem est Vicus notabilis *de Brempt* & *Mollendael.*

Olim in Birbaco fuit Collegium VI. Canonicorum secularium, quando autem illud erectum sit, hactenus indagare non potuimus.

Dein loco hujus Capituli secularis erectus est *Prioratus* pro Monachis *S. Nicasii* Remensibus, ut cum tempore si facultates sufficerent posset erigi Abbatia.

Initium hujus Prioratus debetur cuidem *Evanio* vel *Ivano* militi, Domino de

de Birbaco, qui anno 1189. omne quod habebat in Ecclesiâ Birbacensi transtulit Monasterio *S. Nicasii* Ord. *S. Bened.* Remensi, cui dein assensum præbuit *Henricus I.* Lotharingiæ & Brabantiæ Dux, permisitque, probantibus *Gregorio VIII.* Papa, & Leodiensi Episcopo, ut decedentibus, vel emortuis Canonicis Benedictini Nicasiani in eorum locum sufficerentur, quibus idem Dux Anno 1234. jus Patronatus in Ecclesiam Birbacensem concessit.

Erectio hujus Prioratus dein confirmatus fuit anno 1236. in vigiliâ Nativitatis Domini per *Joannem* Episcopum Leodiensem, quo consensit quod Religiosi de *S. Nicasio* mittantur in possessionem Capituli & Ecclesiæ de Bierbeeck, quod deinde per *Gregorium IX.* Papam item confirmatum fuit, quodque plenum effectum habuit, quando Decanus & Capitulum in hoc consensit. Factum id Anno 1260. approbante *Henrico III.* Lotharingiæ & Brabantiæ Duce.

Henricus Archiepiscopus Coloniensis anno 1234. in litteris Confirmationis Prioratus de Bierbeeck inter cætera ait. „ Ita quod loco Canonicorum „ Birbacensium cedentium, vel decedentium de Monasterio eodem *S. Nicasii* constituantur, & bona quæ dicti Canonici obtinebant, ratione Bir„ bacensis Ecclesiæ ad eorumdem monachorum de cætero transferantur. " *Gregorius* vero IX. Pontifex anno 1237. in suo rescripto ait. „ Cum jus pa„ tronatus Ecclesiæ de Birbaco Leodiensis Dioecesis in quo erant Decanus „ & Canonici seculares (eis Abbati & Conventui *S. Nicasii* Remensis) fuis„ se a vero patrono collatum " & infra „ ut decedentibus vel cedentibus De„ cano & Canonicis secularibus existentibus in eadem sex Monachi, & „ plures si facultates excreverint substituantur ibidem in Domino perpetuo „ servituri. "

Dein omnibus Canonicis ad unum morte sublatis Monachi *S. Nicasii* Prioratum hîc Anno 1260 (uti mox dictum) instituerunt, eoque libere & pacifice potiti sunt, ac deinceps ibidem vixerunt sex, ac tandem unus aut alter religiosi cum priore Regulari, qui ex Abbatiâ *S. Nicasii* eò destinabantur usque ad annum 1562. quo *Pius IV.* Papa ad instantiam *Philippi II.* Hispaniarum Regis Prioratum extinxit, ejusque bona omnia, census & decimas univit Collegio Doctorum sacræ Facultatis Theologicæ Lovaniensis, quod & confirmatum fuit anno 1570. per Sententiam Senatus Brabantiæ nequidquam reclamantibus Monachis Nicasianis. Diploma *Pii IV.* Papæ exhibetur in Supplemento Diplom. *A. Miræi* Parte II. Cap. CLX. hujus tenoris.

Ex MS. Archivis Universit. Lovan.

Pius Episcopus, Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Ex injuncto Nobis desuper Apostolicæ servitutis officio, ad ea libenter intendimus, per quæ Litterarum studia, ex quibus militantis Ecclesiæ Respublica gubernatur, Divini Nominis cultus protenditur, omnisque prosperitas humanæ conditionis augetur, ubique floreant & augeantur, personarum hujusmodi studiis insistentium commoditatibus consulatur. Et ut personæ ipsæ aliquod subventionis auxilium suscipiant & studia ipsa decentiùs manu-teneri valeant, de congruæ provisionis subsidio solerter providemus, ac desuper disponimus prout in Domino conspicimus salubriter expedire.

Exhibita siquidem Nobis nuper pro parte dilectorum Filiorum Decani & Magistrorum Collegii Facultatis Theologicæ famosæ Univetsitatis Lovaniensis, Mechliniensis Dioecesis, petitio continebat, quod cum in amplissima & populosissima inferioris Germaniæ Provincia nulla alia insignis Universitas Studii Generalis fundata sit, & illa vetus stipendiorum sive portionum mediocritas, Professoribus & Studentibus in Theologia in dicta Universitate assignatur ad fovendum & alendum tot Scholares Theo-

Theologicæ disciplinæ, quot præsentis seculi deplorata calamitas expostularet, neutiquam sufficiat; quin & pleræque ex ipsius portionibus plus quam expediret tenues sint;

Præsertim cum Theologiæ studium diuturno ac ærumnali labore transigatur ut exinde solidus fructus reportetur, innumeri pauperes claræ indolis & Magisterii Gradum in Artibus istis assecuti, ad altiora hujusmodi non provehantur, qui aliàs modico subsidio sustentati in ipsa Theologia præstantissimi evaderent; ut inde laboriosè haustâ salubri doctrinâ, jam undique incumbant Lutheri dogmatibus, cæterisque superstitionibus per universam Dei Ecclesiam conspersis sese fortiter opponere, pravasque Hæreticorum opiniones reprimere & confutare, ac denique authoritatem & obedientiam Romani Pontificis pro tempore existentis adversus impios defendere possint.

Et licet jam inde ab eo tempore, quo Monasterium Sancti Nicasii Remensis, Ordinis S. Benedicti, illius Abbas & Conventus tunc Ecclesiam Secularem Collegiatam, nunc verò dicti Ordinis Regularem Prioratum loci Bierbacensis Leodiensis Diœcesis, à tunc Dominis temporalibus seu feudatariis dicti loci, ad quos Jus Patronatûs dictæ tunc Ecclesiæ spectabat, de consensu etiam tunc Ducem Lotharingiæ & Brabantiæ, sub quorum Ditione temporali dictus locus consistebat: nec non tunc Episcopi & dilectorum Filiorum Capituli Leodiensis, & Archidiaconi Brabantiæ in Ecclesia Leodiensi, pietatis intuitu donatum eleëmosynam, cum ea conditione, quod cedentibus vel decedentibus sex Canonicis qui tunc erant dictæ Ecclesiæ, loco illorum totidem Monachi instituerentur, & de illorum bonis sustentarentur, jure & jurisdictione Episcopi, & dictæ Ecclesiæ Leodiensis, quam ipse Episcopus in Monachos ipsius Ordinis dictæ Leodiensis Diœcesis habebat, ac etiam Parochiæ Bierbacensis, nec non Canonicâ ejus justitiâ salvis remanentibus;

Olim in Birbaco Capitulum Canonicorum.

Quodque Rector seu Vicarius Ecclesiæ Prioratûs hujusmodi, quæ etiam tunc Parochialis erat, per dictum Archidiaconum Brabantiæ ad præsentationem Abbatis dicti Monasterii institueretur; eique de bonis prædictis portio quindecim librarum Lovaniensium annuatim assignaretur, receperunt, & post approbationem donationis hujusmodi à felicis recordationis Gregorio IX, seu X, aut alio tunc Romano Pontifice factam, dictus Prioratus uni Religioso ejusdem Monasterii dictum Ordinem expressè professo, ex collatione & provisione præfati Abbatis assignari soleat;

Nihilominus nec prædictus, nec etiam talis numerus Monachorum ibidem deserviat, & quandoque unus, quandoque verò duo, nec unquam aut rarò plures Monachi cum ipso Priore ibidem degant, sitque Diœcesis prædicta Monasteriis aliisque Regularibus locis etiam ipsius Ordinis abunde dotata.

Status Prioratus anno 1562.

Si dictus Prioratus, quem dilectus Filius Stephanus Flebay illius Prior obtinet, ac in eo dignitas Prioratûs & Conventualitas, & si quæ sint loca & Monachales portiones, nec non Ordo, status & essentia regulares supprimerentur & extinguerentur; ac illius bona, fructus & jura quæcumque Collegio Decani & Magistrorum hujusmodi, ad effectum erigendi & instituendi tot alias portiones Lectorum & seu studentium in Theologia, quot ex fructibus, redditibus & proventibus prædictis commodè ali possent, ac aliàs in manutentionem dicti Collegii, reservatis tamen & salvis infrascriptis, applicarentur & appropriarentur,

Profecto per hoc quamplures Viri studium Theologiæ hujusmodi ob graves impensas alioqui deserere coacti, ad arcendos hæreticorum conatus & simul fundandum in ipsa Ecclesia Dei lætissimam frugem idonei suscitarentur.

Quare pro parte eorumdem Decani & Magistrorum, asserentium fructus, redditus & proventus ejusdem Prioratûs, & illi forsan annexorum, trecentorum ducatorum auri de Camera, secundùm communem æstimationem, valorem annuum non excedere, Nobis fuit humiliter supplicatum, ut Prioratum ac dignitatem Prioratûs, & Conventualitatem, ac si quæ sint loca & Monachales portiones,

Nec non Ordinem, statum & essentiam Regulares prædictos supprimere & extinguere, ac illius bona, fructus, & jura quæcumque Collegio Decani & Magistrorum hujusmodi, ad effectum præmissum, reservatis & salvis infrascriptis, perpetuò applicare & appropriare, aliàsque in præmissis opportunè providere, de benignitate Apostolica dignaremur.

Nos igitur, qui dudum inter alia voluimus, quod petentes Beneficia Ecclesiastica aliis uniri, tenerentur exprimere verum annuum valorem, secundùm æstimationem prædictam, & Beneficii cui aliud uniri peteretur (alioquin unio non valeret) & semper in unionibus commissio fieret ad partes vocatis quorum interesset, quique Fidei

Catholicæ propagationem & Divini Cultûs augmentum, & perſonarum Litterarum ſtudiis inſiſtentium & in iis Legentium ſubventionem, noſtris potiſſimùm temporibus, ſinceris exoptamus affectibus, eoſdem Decanum & Magiſtros, ac eorum ſingulos à quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti, aliiſque Eccleſiaſticis ſententiis, cenſuris & pœnis à jure vel ab homine quâvis occaſione vel cauſâ latis, ſi quibus quomodolibet innodati exiſtunt, ad effectum præſentium dumtaxat conſequendum, harum ſerie abſolventes, & abſolutos fore cenſentes,

Nec non ejuſdem Collegii fructuum, redditUum & proventuum verum annuum valorem præſentibus pro expreſſo habentes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, ipſius Stephani ad hoc accedente conſenſu, Prioratum prædictum, cum primùm illum per ceſſum vel deceſſum, aut quamvis aliam dimiſſionem vel amiſſionem præfati Stephani, etiam apud Sedem Apoſtolicam, aut etiam in aliquo ex menſibus in quibus vacantium Beneficiorum Eccleſiaſticorum diſpoſitio Nobis & Romano Pontifici pro tempore exiſtenti & Sedi prædictæ per Conſtitutiones Apoſtolicas pro tempore reſervata exiſtit, aut Ordinariis Collatoribus per eaſdem Conſtitutiones ſeu Litteras alternativarum, aut alia Privilegia & Indulta Apoſtolica conceſſis hactenus aut in poſterum, aut quomodocumque, & quandocumque concedendis vacare contigerit,

Etiam ſi actu nunc quovis modo & ex cujuſcumque Perſona, ſeu per liberam reſignationem dicti Stephani, vel cujuſvis alterius de illo in Romana Curia, vel extra eam, etiam coram Notario publico & Teſtibus ſponte factam, aut aſſecutionem alterius Beneficii Eccleſiaſtici quâvis authoritate collati vacet, etiam ſi tanto tempore vacaverit, quod ejus collatio juxta Lateranenſis Statuta Concilii ad Sedem eamdem legitimè devoluta, ipſeque Prioratus diſpoſitioni Apoſtolicæ ſpecialiter reſervatus exiſtat, dummodo tempore datæ præſentium non ſit in eo alicui ſpecialiter jus quæſitum:

Et in eo dignitatem Prioratûs ac Conventualitatem, nec non loca & portiones, & denique Ordinem, ſtatum, eſſentiam & dependentiam Regulares, ex nunc prout ex tunc, & è contra, Authoritate Apoſtolicâ tenore præſentium perpetuò ſupprimimus & extinguimus, ac omnia & ſingula illius prædia, poſſeſſiones, bona & proprietates, nec non fructus, redditus, proventus, decimas, cenſus, jura, juriſdictiones, obventiones & emolumenta, Collegio Facultatis Theologiæ hujuſmodi ad effectum præmiſſum,

Extinctio Prioratûs.

Ita quod liceat prædictis Decano & Magiſtris, illorum omnium & ſingulorum, corporalem, realem & actualem poſſeſſionem, etiam actu ex nunc, vivente dicto Stephano, abſque ſpolii & attentatorum vitio, aut Judicis Decreto vel alio miniſterio propriâ auctoritate liberè apprehendere, & perpetuò retinere; ac etiam ex nunc ex eiſdem fructibus, redditibus & proventibus, portiones hujuſmodi, ſalvis tamen & reſervatis ex ipſis fructibus quindecim libris Lovanienſibus, decem & octo ducatos auri ſimiles vel circa, conſtituentibus Rectori ſeu Vicario dictæ Eccleſiæ Bierbacenſis per prædictum Archidiaconum inſtituendo pro ſuâ portione competenti,

Competentiæ.

Nec non viginti quinque florenis Caroli, viginti ſtupheris pro quolibet floreno computatis, & duodecim ducatos ſimiles vel circa, conſtituentibus Magiſtro ſeu Rectori Scholæ dicti loci pro illius manutentione, ad hoc ut ipſe Magiſter pueros incolarum ejuſdem loci ſcientiâ inſtruat boniſque moribus diligenter imbuat, perpetuis futuris temporibus; pro una videlicet in Domini noſtri Jeſu Chriſti, & altera medietatibus quindecim librarum & viginti florenorum hujuſmodi in B. Ioannis Baptiſtæ Nativitatum Feſtivitatibus perſolvendis, erigere & inſtituere ſeu conſtituere & deputare, Diœceſani loci aut cujuſvis alterius licentiâ deſuper minimè requiſitâ, authoritate & tenore præfatis, etiam perpetuò applicamus & appropriamus.

Nec non dilecto Filio Nicolao Monacho dicti Prioratûs, Ordinem ipſum, ut aſſerit, expreſſè profeſſo, apud Nos de Religionis zelo, vitæ ac morum honeſtate aliiſque probitatis & virtutum meritis multipliciter commendato, ut commodiùs ſuſtentari valeat, de alicujus ſubventionis auxilio providere, ac præmiſſorum meritorum ſuorum intuitu, ſpecialem gratiam facere volentes, eidem Nicolao penſionem annuam centum florenorum, etiam Caroli, quinquaginta ducatos ſimiles vel circa conſtituentium, ſuper fructibus, redditibus, proventibus, juribus, obventionibus, emolumentis & bonis præfatis, ſibi quoad vixerit, vel Procuratori ſuo ad hoc ab eo ſpeciale mandatum habenti, per Decanum & Magiſtros præfatos, ac alias perſonas Facultatis Theologiæ hujuſmodi annis ſingulis, pro una videlicet in ejuſdem Domini no-

nostri Jesu Christi, & altera medietatibus pensionis hujusmodi in Beati Joannis Baptistæ Nativitatum Festivitatibus prædictis integrè persolvendam, eisdem autoritate & tenore reservamus, constituimus & assignamus.

Decernentes possessionem prædictorum bonorum & proprietatum, fructuum, redditùum & proventuum, decimarum, censuum, jurium, jurisdictionum, obventionum & emolumentorum hujusmodi, sic actu ex nunc vivente dicto Stephano, ut præfertur, apprehensam, veram & non fictam, & pro continuata & non momentanea haberi & censeri, nec Decanum & Magistros præfatos ad aliam ulterius apprehendendam teneri.

Et si quis occurente vacatione dicti Prioratûs, ac etiam ex nunc quoquo modo, etiam ex Apostolica provisione in eo se intruserit, seu dictos Decanum & Magistros super possessione hujusmodi ejusque dependentiis molestare, perturbare, vel inquietare præsumpserit, illos super vera possessione molestatos, perturbatos, & inquietatos, ac etiam spoliatos censeri, sibique super spolio hujusmodi agere posse. Ac ex nunc Prioratum, ac in eo Dignitatem Prioratûs & Conventualitatem, loca, portiones, Ordinem, statum & essentiam Regularem hujusmodi ex nunc suppressa, nec non fructus, redditus, proventus & alia præmissa Collegio prædicto applicata & appropriata esse,

Ipsisque Decano & Magistris etiam ex nunc plenum jus in bonis, proprietatibus, fructibus, aliisque præmissis omninò acquisitum esse, & super his Beneficio Regularum de non tollendo jure quæsito, ac de annali & triennali possessione, nec non Privilegiis omnibus, quibus diuturni possessores pacifici quomodolibet utuntur, potiuntur & gaudent, plenariè gaudere debere;

Prioratumque prædictum, ad hoc ut cuiquam conferri seu commendari, uniri, aut aliàs concedi, seu de eo aliàs disponi valeat, de cetero vacare non posse, neque debere; irritum quoque & inane si secus super his à quoquam quâvis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Nec non Decanum & Magistros & alias personas præfatas ad integram solutionem dictæ pensionis eidem Nicolao faciendam juxta reservationis, constitutionis, & assignationis prædictarum tenorem fore efficaciter obligatos; ac volentes & eâdem authoritate statuentes, quod illi ex Decano, Magistris & Personis prædictis, qui in dictis Festivitatibus, vel saltem infra triginta dies illarum singulas immediatè sequentes, pensionem prædictam, per eos tunc debitam non persolverint cum effectu, lapsis diebus eisdem sententiam excommunicationis incurrant, à qua donec Nicolao vel Procuratori prædicto de pensione hujusmodi tunc debita integrè satisfactum, aut aliàs desuper cum Nicolao vel Procuratore præfato amicabiliter concordatum fuerit, præterquam in mortis articulo constituti absolutionis beneficium nequeant obtinere.

Si verò per sex menses dictos triginta dies immediatè sequentes sententiam ipsam animo (quod absit) sustinuerint indurato, ex tunc effluxis mensibus eisdem suppressio & extinctio, ac applicatio & approbatio & appropriatio nulla & invalida, & dictus Prioratus in pristinum statum restitutus sint & esse censeanter. Eo ipso districtius exhibentes Episcopo, Capitulo, Abbati, Conventui & Archidiacono præfatis, quibusvis aliis Personis, ne de Prioratu præfato, si vacat aut cum vacaverit, ut præfertur, & prætextu quorumcumque Privilegiorum & Indultorum Apostolicorum ac Litterarum alternativarum eis sub quibuscumque tenoribus & formis concessorum, cuiquam providere seu aliàs quomodolibet disponere, aut aliquem ad illum eligere, præsentare, assumere, seu in eo instituere,

Nec non quibusvis aliis Personis cujuscumque dignitatis, gradûs, ordinis & præeminentiæ, etiam Cardinalibus & familiaribus continuis Commensalibus nostris etiam antiquis & descriptis, ac in Capella nostra Cantoribus, Capellanis, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditoribus, nec non prædictis & aliis Romanæ Curiæ Officialibus etiam officia sua actu exercentibus & illorum mensarum & aliàs qualitercumque qualificatis personis, quamvis etiam Episcopali, Archiepiscopali aut aliâ majori dignitate, seu etiam Imperiali vel Regiâ excellentiâ fulgentibus, qualscumque speciales vel generales etiam mentales reservationes, primarias Preces, similes vel dissimiles uniones, annexiones & incorporationes, suppressiones, extinctiones perpetuas & temporales, absque consensu Coadjutorum deputationes, ac nominandi, & conferendi, ac quascumque alias citra accessus vel regressus facultates, gratias & mandata, etiam

 de

de providendo & commendando ac uniendo Litteras, concessiones, privilegia & indulta quæcumque, etiam cum provisionibus, commendis, unionibus, annexionibus & incorporationibus & aliis dispositionibus, etiam nominatim, specialiter, & expressè, de Prioratu prædicto vacante vel vacaturo, etiam consideratione, intuitu, contemplatione, vel ad instantiam Imperatoris, Regum, Ducum, & aliorum Principum, aut in eorum vel Ecclesiarum aut Monasteriorum, & illorum Mensarum & Beneficiorum quorumcumque,

Ac etiam in nullius favorem & ob remunerationem laborum & obsequiorum Nobis & dictæ Sedi impensorum, & in recompensam jurium cessorum vel ablatorum, aut spolii & damnorum,

Ac etiam ex quibusvis aliis quantumcumque urgentibus causis ac cum quibusvis antelationibus, suspensionibus, restitutionibus & aliis efficacissimis & insolitis, etiam derogatoriarum derogatoriis, irritantibusque & aliis etiam vim contractus seu pacti vel statuti perpetui inducentibus, & quæ ex tunc verè & non fictè effectum sortita censeantur decretis, etiam motu & scientiâ & potestatis plenitudine similibus, ac Consistorialiter, aut alias quomodolibet perpetuò vel ad tempus concessas & concessa, & in posterum concedendas & concedenda;

Quas & quæ, nec non Constitutiones alternativarum, ac Privilegia, Archiepiscopis, Episcopis, Collatoribus & Collatricibus ac Personis præfatis ac aliis quibuscumque, etiam cum similibus & fortioribus Clausulis concessa & concedenda, etiamsi de illis ac Personis, de quibus & illorum prærogativa, authoritate, præeminentia, nec non causis propter quas concessa sint vel fuerint, specialis, specifica & expressa mentio habenda foret,

Eorum tenores præsentibus pro sufficienter expressis, ac de verbo ad verbum insertis habentes, omninò suspendimus, & in Prioratu prædicto effectum sortiri aut locum sibi vindicare non posse neque debere decernimus; habentibus & prosequentibus, ac habituris & prosecuturis, ne in illo directè vel indirectè quovis quæsito colore se intromittere præsumant;

Ac etiam decernentes ex nunc quascumque acceptationes, collationes, provisiones, commendas, uniones, annexiones & incorporationes & alias dispositiones de eodem Prioratu, etiam per Nos & Sedem prædictam, etiam prætextu quarumcumque similium vel dissimilium gratiarum & concessionum factas & faciendas, nullius prorsus roboris vel momenti fore, nullumque per ea cuiquam jus acquiri, seu coloratum titulum possidendi tribui posse;

Ac suppressionem, extinctionem, applicationem & appropriationem hujusmodi ex nunc omnimodum effectum sortitas esse & censeri, nec in quibusvis revocationibus, alterationibus, suspensionibus & limitationibus, suppressionum, extinctionum, applicationum & appropriationum etiam effectum non sortitarum, quæ post hac per Nos vel Successores nostros, tam in crastinum assumptionis cujuslibet eorum ad Summi Apostolatûs apicem, quàm aliàs quomodolibet, ac cum quibusvis etiam derogatoriis, aliisque efficacioribus efficacissimis & insolitis clausulis irritantibusque & aliis decretis, quocumque tempore fient, tanquam effectum non sortitas, nisi de præsentibus & earum toto tenore & data specialis specifica & expressa mentio fiat, ac de consensu dictorum Decani & Magistrorum minimè includi, sed illis non obstantibus in suis vigore, robore & efficacia persistere, & quoties illæ emanabunt, toties in pristinum statum restitutas, ac de novo & sub quacumque data per dictos Decanum & Magistros eligenda concessas;

Sicque incommutabilis voluntatis & intentionis nostræ esse, fuisse & fore, easque nullo unquam tempore de subreptionis, vel obreptionis, aut nullitatis vitio, seu intentionis nostræ vel quopiam alio defectu notari, aut in jus vel controversiam quâcumque ratione vel causâ etiam rationabili vocari, causamque seu causas, propter quas concessæ sunt, coram loci Ordinario etiam tanquam à Sede Apostolica Delegato minimè verificari;

Nec propterea, seu ex eo quod interesse putantes vocati non fuerint, per subreptionem obtentas præsumi, viribusque propterea carere: sicque per quoscumque Judices Ordinarios & delegatos etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores & S. R. E. Cardinales in quavis causa & instantia, sublatâ eis & eorum quilibet quavis aliter judicandi & interpretrandi facultate & authoritate, judicari & definiri debere, irritum quoque & inane, si secus super his à quoquam, quâvis authoritate, scienter vel ignoranter contigerit attentari.

Quo-

Quocirca Venerabilibus Fratribus noſtris * Muranenſi, Amerinenſi ac Feltrenſi Epiſcopis per Apoſtolica Scripta mandamus, quatenus ipſi, vel duo, aut unus eorum, per ſe vel alium ſeu alios, præſentes Litteras & in eis contenta quæcumque, ubi & quando opus fuerit, ac quoties pro parte eorumdem Decani, Magiſtrorum & perſonarum ac aliorum, quos eædem præſentes concernunt & concernent, fuerint requiſiti, ſolemniter publicantes, eiſque in præmiſſis efficacis defenſionis præſidio aſſiſtentes, faciant authoritate noſtrâ Litteras & in eis contenta hujuſmodi firmiter obſervari,

* Fortè Namurcenſi.

Ac penſionem prædictam Nicolao quoad vixerit vel Procuratori præfato, juxta reſervationis, conſtitutionis & aſſignationis prædictarum continentiam & tenorem integrè perſolvi.

Non permittentes Decanum, Magiſtros & perſonas ac alios præfatos ſuper Litteris & in eis contentis hujuſmodi quomolibet indebitè moleſtari.

Et nihilominus quoſlibet ex Decano, Magiſtris & perſonis prædictis, quos hujuſmodi excommunicationis ſententiam eis incurriſſe conſtiterit, & quoties pro parte ejuſdem Nicolai fuerint requiſiti, tamdiu Dominicis & aliis Feſtivis diebus in Eccleſiis, dum major inibi populi multitudo ad Divina convenerit, excommunicatos publicè nuntient, & faciant ab aliis nuntiari, ac ab omnibus arctiùs evitari, donec Nicolao vel Procuratori præfato de penſione hujuſmodi tunc debita fuerit integrè ſatisfactum, ipſique excommunicati ab excommunicationis ſententia hujuſmodi abſolutionis beneficium meruerint obtinere:

Contradictores authoritate noſtrâ, appellatione poſtpoſitâ, compeſcendo; non obſtantibus priori voluntate noſtrâ prædictâ, ac aliis præmiſſis, nec non Lateranenſis Concilii noviſſimè celebrati, uniones perpetuas niſi in certis exceptis caſibus fieri prohibentis, aliiſque Apoſtolicis, ac in Provincialibus & Synodalibus Conciliis editis generalibus vel ſpecialibus Conſtitutionibus & Ordinationibus, & aliis Cancellariæ Apoſtolicæ Regulis etiam revocatoriis & revocatoriarum innovatoriis ac in favorem Ordinariorum & aliàs in contrarium quomodolibet editis & edendis.

Nec non Monaſterii & Ordinis prædictorum juramento, confirmatione Apoſtolicâ, vel quâvis firmitate aliâ roboratis ſtatutis & conſuetudinibus, Privilegiis quoque, Indultis & Litteris Apoſtolicis, illis eorumque Abbatibus, Conventibus, Superioribus, Patribus & perſonis per quoſcumque Romanos Pontifices Prædeceſſores noſtros, ac Nos & Sedem prædictam, etiam per viam generalis Legis ac Statuti perpetui, necnon initi & ſtipulati contractûs ſeu quaſi, & aliàs ſub quibuſcumque tenoribus & formis, ac cum quibuſvis etiam derogatoriarum derogatoriis, aliiſque efficacioribus efficaciſſimis & inſolitis clauſulis, irritantibuſque & aliis Decretis, etiam conſideratione, intuitu, contemplatione, vel ad inſtantiam præmiſſorum aut quorumcumque aliorum, ſeu motu, ſcientiâ & poteſtatis plenitudine ſimilibus, nec non Conſiſtorialiter, ac aliàs quomodocumque & qualitercumque, ac quotieſcumque conceſſis, confirmatis, & etiam iteratis vicibus innovatis, ac concedendis, confirmandis, ac etiam iteratis vicibus innovandis;

Quibus omnibus, etſi pro illorum ſufficienti derogatione de illis eorumque totis tenoribus ſpecialis, ſpecifica, individua & expreſſa, non autem per clauſulas generales idem importantes, mentio ſeu quævis alia expreſſio habenda, aut aliqua alia exquiſita forma ad hoc ſervanda foret, tenores hujuſmodi præſentibus pro ſufficienter expreſſis habentes, illis aliàs in ſuo robore permanſuris, hâc vice dumtaxat ſpecialiter & expreſſè derogamus contrariis quibuſcumque:

Aut ſi aliqui ſuper proviſionibus ſibi faciendis de Prioratibus hujuſmodi ſpeciales, vel aliis Beneficiis Eccleſiaſticis in illis partibus generales dictæ Sedis vel Legatorum ejus Litteras impetrarint, etiamſi per eas ad inhibitionem, reſervationem & decretum vel aliàs quomodolibet ſit proceſſum;

Quas quidem Litteras ac Proceſſus habitos per eaſdem & inde ſecuta quæcumque ad dictum Prioratum volumus non extendi, ſed nullum per hoc eis quoad aſſecutionem Prioratuum vel Beneficiorum aliorum præjudicium generari:

Seu ſi Decano, Magiſtris & perſonis præfatis vel quibuſvis aliis communiter vel diviſim à dicta ſit Sede indultum, quod ad præſtationem vel ſolutionem penſionis alicujus minimè teneantur, & ad id compelli, aut quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari non poſſint per Litteras Apoſtolicas non facientes plenam & expreſſam ac de verbo ad verbum de indulto hujuſmodi mentionem, & quibuſlibet aliis Privilegiis, Indulgentiis & Litteris Apoſtolicis ſpecialibus vel generalibus, quorumcum-

que tenorum existant, per quæ præsentibus non expressa vel totaliter non inserta effectus earum impediri valeat quomodolibet vel differri, & de quibus quorumque totis tenoribus habenda sit in nostris Litteris mentio specialis.

Nulli ergò omnino hominum liceat hanc Paginam nostræ absolutionis, suppressionis, extinctionis, applicationis, appropriationis, reservationis, constitutionis, assignationis, decreti, voluntatis, statuti, inhibitionis, suspensionis, mandati & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire.

Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ M. D. LXI, octavo
1561. Idus Decembris, Pontificatûs nostri anno secundo.

Supscriptum: CARD. GLORIERIUS.

Cæterum Anno 1262. Religiosi Præposituræ de *Hamme* pagi huic vicini se unierunt huic Prioratui de Bierbeeck, & hoc modo Præpositura de Hamme extincta est & annihilata, atque ita Prioratus de Bierbeeck formatus est ex bonis Præposituræ de Hamme & Capituli Secularis de Bierbeeck de qua mox plura suo loco dicemus.

BOSSUT vulgo *Bossuyt.* Tertio ferè lapide a Lovanio versus Wavriam. Hic pagus in eminentiori loco situs est, unde quaquaversum patet aspectus amœnus; distat horæ quadrantæ a Sylvâ Merendaliâ, in agro fertili, pingui & ubere glebâ, & feracissimo omnis generis frumenti: nomen ejus licet parum corruptum seipsum indicat ac propter eam situationem vocatur *Boss-uyt*, quasi extra Sylvam, licet communiter vocetur *Bossut.*

Hoc Dominium postquam a Rege Ao. 1628. & 1638. fuit oppignoratum, illud titulo emptionis absolutæ a *Philippo IV.* Hisp. Rege acquisivit Anno 1644. *D. Maria le Roy.* Hodie hoc Dominium possidet & *Marcus Guilielmus de Amezaga*, habetque arcem in ea spectabilem.

Ecclesia tutelarem colit Virginem Deiparam; ejus Patronatus cum parte decimarum olim spectavit ad Abbatiam Gemblacensem Ord. S. Bened. in Gallo-Brabantiâ dono *Alberti* Archidiaconi Leodiensis Ao. 1190. qui fuit *Godefridi III.* Lotharingiæ Brabantiæque Ducis ex *Margareta Limburgicâ* filius; exinde Episcopus Leodiensis, pro defensione libertatis Ecclesiasticæ apud Remos in Gallia martyrio coronatus anno 1192. Has decimas & jus Patronatus dein a præfatâ Abbatiâ Gemblacensi emptionis tabulis acquisivit Anno 1639. *Guilielmus le Roy* Dom. de Bossut, quo titulo hujus loci Dynasta in prædicti *Guilielmi* jure succedens, sibi arrogare & attribuere conatur in Senatu Brabantiæ Patronatum hujus Parochialis independenter a concursu.

Decimarum participes sunt per portiones inæquales Dynasta hujus loci, Abbatissæ de Linter & Floridæ Vallis, Abbates Parchensis Ord. Premonst. & Alnensis Ord. Cisterc Capitulum Metropolitanum Cameracense, & Beneficiatus S. Catharinæ in hac Parochiali.

Appendix hujus Parochialis est Vicus & Dominium de *Goddechin* sive *Gottechien*, quod a Rege oppignoratum fuit Ao. 1626. *Gerardo de Udekem*, & reoppignoratum Anno 1638. *Judoco vande Eede*, & ei absolutè venditum a *Philippo IV.* Hisp. Rege Ao. 1657. dein obvenit *Joanni l'Hoste* primario Syndico urbis Lovaniensis; inde per nuptias devenit in familiam *Sylvii*, ex qua *Joannis Ludovicus Sylvius* Primarius Syndicus urbis Lovaniensis illud possedit; eo vero sine prole mortuo transivit ab intestato ad *Henricum Huens* Consulem Mechliniensem, qui mortuus Ao. 1723. mense Januarii & *Joannem Richardum d'Amans* Dominum de Sluyse, qui hodie illud Dominium

nium possident. In eo est Capella *S. Remacli* in qua sunt quædam beneficia minoris proventus; sed a paucis annis erecta est ibidem fundatio V. missarum hebdommadatim per prædictum *Joannem Ludovicum Sylvium.*

Est etiam in hoc pago *Vicus* dictus *Peck-Rode* in quo Sacellum *D. Roberto* sacrum. Item sacellum domesticum in villâ vulgo *Beausart* Abbatiæ Alnensis Ord. Cisterc. ubi olim aliquot Religiosi degebant pro Fratribus laicis, qui eis præerant, ipsisque rem divinam curabant, qui Fratres inibi proprias terras colebant, & alia rusticalia exercebant, more illo tempore apud Cistercienses usitato.

BUEKEN, pagus est inter Lovanium & Mechliniam, in clientelâ Baronatus de Heverleâ, ejus Dominium cum *Beyssem* & *Assent* (quæ huic vicina sunt) devenit a gentilibus *Schotte* circa annum 1634. via emptionis ad *Christinæos* Urbis ac Provinciæ Mechliniensis Syndicos a quibus partim jure emptionis partim jure uxorio transiit ad gentiles de *Haese* in qua stirpe perseverat. Exstat Bruxellis apud Cartusianos sequens Epitaphium *Theodori Schotte* Toparchæ de Bueken, Beyssem & Assent.

Apotheosi virginis Matris, & *Memoria Nobilium Conjugum* D. THEODOR SCHOTTE D. ELISABETHÆ VANDEN BRANT *Toparch. de Buekem*, *Beyssem*, *Assent* & *Herbays. quorum ille per annos XL. patriæ bono variis defunctis muneribus*, *Regii demum exercitus supremus judex anno* ∞ICↃ. XXIX. XV. *Kal. Novemb. dubium an Castrorum incommodis an merore rei publicæ a præfecto infeliciter*, *an* & *infeliciter gestæ in Velavia morbo correptus occubuit.* CAROLUS SCHOTTE *F. Eques Auratus*, *supremo Regis ærario a Consiliis*, & *assessor hanc aram posuit in hoc asceterio*, *ubi ex* JOANNE ANGELUM, *ex duce Religiosum*, *ex Fratre Deo devotum nunquam perituro affectu prosequitur. Posteri horum in Sacrificiis memoriam conservanto.*

Sub hoc pago est Dominium de *Schilthove* dudum spectans ad gentem de *le Cocq.*

Ecclesia Parochialis quæ *S. Antonio* sacra est longo temporis tractu administrata fuit per Pastores de Thieldonck, a quâ Ecclesia distat medio milliari; verum ad instantiam Dynastæ & incolarum anno 1687. proprium accepit Parochum ad præsentationem Domini temporalis hujus loci Toparchæ. Univers. pagi decima spectat ad Parochum.

CORBECA ULTRA DYLIAM. Hoc Dominium ita describit Auctor jurisprudentiæ pag. 324. „ Corbeca ultra Dyliam sic dicta quod jurisdictionis suæ limites ultra præterlabentis fluvii Dyliæ, (qui illam secat „ & alluit) ripas protendat: ad distinctionem etiam alterius Corbecæ dictæ „ Overloo sub præfecturâ Libbecanâ, primo lapide a Lovanio abjuncta est, „ & præfecturæ Herentsusi olim subcensebatur. Triplici jurisdictione, „ liberâ Warandiâ, amplisque juribus & privilegiis donata. Possedit illam Ao. „ 1308. Joannes de Wavre, Joannis Miewe *Joannis I.* Brabantiæ Ducis nothi, „ filius, frater Ludovici militis, qui primus cognomen de *Dongelberge* assumpsit, & ad descendentes suos (inter quos *Henricus*) transmisit. Dein fuit in familia de *T'Serraerts*, item in illâ de *Calstris*, inde in illâ de *Pinnoc*, post „ a gentilibus de *Keersmakere* possessa, quibus affines Tympelii successerunt anno 1510. quorum Joannes Miles acceptâ a Rege titulo emptionis „ anno 1562. summi juris potestate, hoc dominium illustrius reddidit. Hinc „ ad filium suum Oliverium vanden Tympele anno 1567. devoluta. Post a „ Maximiliano *Scheyfve* anno 1598. decreti & emptionis viâ acquisita est.

„ Tandem cedente Rege obtinuit anno 1644. 5. Februarii *Carolus Streignart* Dominus de Huldenberghe, & ab illo 1656. 26. Octobris *Henricus de Dongelberghe*, Francisci Equitis Aurat. & *Joannæ Oudaert* filius, „ in cujus gratiam hæc Dynastia cum Dominio de Steenberge, ei contiguo „ olim Oudartiorum peculio, & antiquâ Arce & Prætorio ornato, in „ Baronatum erecta est, Diplomate anno 1661. 17. Augusti Madriti dato."

Erectum in Baronatum.

Devenit hoc Dominium cum *Steenberge* & *Valbeeck* anno 1687. emptione publicâ ad gentiles & patricios Bruxellenses *Jacobs*, in qua stirpe perseverat; *Corbecæ* investituram adiit Ao. 1696. *Guilielmus Franciscus Jacobs*, jure uxorio Toparcha de Moerseke ad Scaldim fluvium ditionis Teneræmundanæ.

CORBECA ULTRA LOO. ad distinctionem alterius de quâ jam egimus, quæ est ultra Dyliam, hæc autem ultra rivulum de *Loo*, sub præfecturâ Libbecanâ, sita est, primo lapide a Lovanio versus Thenas.

Antiquus Brabantiæ pagus est, olim peculium *Calsteriorum* gentis patriciæ Lovaniensis, transiit postea ad *Wittemannos* Patriciam similiter stirpem, inde ad *Vranxios*; Unde postquam a variis similiter jure pignoraticio fuit possessus Anno 1651. 19. Julii viâ emptionis absolutæ a Rege acquisivit *N. de Boot*, a quo emptionis titulo obtinuit *Joannes Baptista Daneels*, in cujus gratiam erectus est in Baronatum Anno 1671. 20. Julii, in cujus filio Joanne Baptista Lanceloto Daneels aliquot annis permansit. Nuper hoc Dominium acquisivit emptionis tabulis a præfato Daneels Clarissimus Dominus *Antonius Benaert* Lovaniensis J. U. D. Antecessor Primarius Universitatis Lovaniensis cujus investituram accepit in Curiâ Feudali Ducatus Brabantiæ Anno 1714. 19. Februarii.

Erectum in Baronatum.

Ecclesia quæ *S. Cruci* sacra, administratur per Canonicos Abbatiæ Parchensis. Anno 1513. confirmat *Julius* Papa Ecclesiam de Corbeke ultra *Loo* Monasterio Parchensi, quam *Theodoricus XXIII.* Abbas Parchensis acquisierat ab Abbate & Conventu *S. Trudonis* sub annuâ pensione.

Ecclesia hæc Parochialis Anno 1716. a fundamento pulchrè fuit reædificata. Universa pagi decima spectat ad Abbatiam Parchensem. Appendix hujus Parochiæ est *Vincken-Bosch*, locus in Diplomate fundationis Abbatiæ Parchensis.

CORTELKEN *alias Cortryck.* ad secundum ferè a Lovanio lapidem, pagus sub districtu Libbecano, quod cum Rhodio *S. Petri* unum feudum constituit. Hoc Dominium multo temporis tractu hæsit in familiâ vanden *Tympel* patriciâ Lovaniensi, à quâ per nuptias Scholasticæ vanden *Tympel* devenit ad illustrem Principem de *Rubempré*, in quâ illustri stirpe hactenus permansit.

Ecclesia inscripta est *S. Catharinæ* Virg. & Mart. cujus Pastoralis cura administratur per Canonicos Abbatiæ Parchenses.

Universa pagi decima spectat ad Monasterium Virginum *Insulæ Ducis* prope Gempe Ord. Præmonst. uti & Patronatus Ecclesiæ.

Anno 1236. Henricus Dominus de Bautersem confert jus Patronatus hujus Parochialis præfatis Monialibus. Et anno 1255. idem Henricus Dominus de Bautersem confert eisdem Monialibus Insulæ Ducis omne jus suum, quod

quod habebat in Ecclesiâ de Cortelke, Diploma hujus donationis exhibetur in Supplem. Diplom. A. Miræi part. I. Cap. LXXXI. quod sic se habet.

Universis præsentes Litteras inspecturis, HENRICUS Dominus de Bouterzeem salutem & scire veritatem. *Ex Archivis Cœnobii.*

Noveritis, quod Nos jam * dudum in præsentia Viri Venerabilis Petri Decani Concilii Lovaniensis constituti, tempore nostræ adolescentiæ Jus Patronatûs quod nobis in Ecclesia de *Cortelke* competebat, de consilio bonorum Virorum Amicorum & Consanguineorum nostrorum, intuitu Dei, pro nostra & Antecessorum nostrorum, salute, Ecclesiæ Insulæ Ducis Præmonstratensis Ordinis, pleno jure contulimus ab eadem in perpetuum possidendum. ** Anno 1236.*

Et ne supradicta nostra collatio à quocumque in posterum valeat impediri, prætextu ejus quod tempore collationis prædictæ vicesimum quintum ætatis nostræ annum tunc nondum compleverimus, collationem ipsam de consilio bonorum ratam habemus, & eandem innovamus. Volentes quod supradicta Ecclesia Jure Patronatûs prædicto liberè & pacificè in perpetuum uti possit & frui.

Insuper Jus, quod videbamur in novalibus in prædicta Villa habere, ob remedium animæ nostræ & Parentum nostrorum, in eleëmosynam contulimus Ecclesiæ memoratæ; ita quod Patris nostri ac Matris nostræ nec non & nostrum & dilectæ Uxoris nostræ MARIÆ anniversaria Conventus sæpedictæ Ecclesiæ in perpetuum celebrabit. Testes

Dominus Alardus Abbas de Parcho,
Ægidius Prior,
Wilhelmus Præpositus,
Ludovicus Canonicus Parcensis,
Geldulphus &
Henricus de Oppendorp Fratres, ac Milites,
Joannes Investitus de Winghe,
Frater Walterus Canonicus Antverpiensis, & alii quàm plures.

Ut autem hæc rata & inconcussa permaneant, Sigillum Viri Venerabilis Abbatis de Parcho Ordinis Præmonstratensis cum Sigillo nostro, præsenti Scripto fecimus apponi.

Datum & actum anno Domini M. CC. LV. mense Maio. 1255.

Hanc Donationem Juris Patronatus de Cortelke confirmat Anno 1254. Innocentius IV. Pontifex hoc Diplomate; quod refertur in eodem Suplem. Diplom. *A. Miræi* Part. I. Cap. LXXXII. ut sequitur;

Innocentius Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Præposito & Conventui Monasterii de Insula Ducis, Præmonstratensis Ordinis, Leodiensis Diœcesis, salutem & Apostolicam benedictionem.

Cum à Nobis petitur quod justum est & honestum, tam vigor æquitatis, quàm ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum.

Sane vestra petitio Nobis exhibita continebat, quod Nobilis Vir Henricus de Bautersheem Dominus de Cortelke, Thomas & Henricus de Eysche Milites Jus Patronatûs quod in Capella de *Cortelke* Leodiensis Diœcesis habebant, vobis pietatis intuitu contulerunt, ac dilectus Filius Henricus Leodiensis Electus Collationem hujusmodi confirmavit, prout in Litteris inde confectis pleniùs dicitur contineri.

Nos itaque vestris supplicationibus inclinati, quod super hoc providè factum est, ratum & gratum habentes, id Auctoritate Apostolicâ confirmamus, & præsentes Scripti patrocinio communimus.

Nulli ergo hominum liceat hanc Paginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Laterani VIII. Idus Februarii, Pontificatûs nostri anno undecimo.

EVERBERGHE ſeu ut Gramayo placuit *Mons Everardi* ſive *Evernenſis*. Pagus inter Lovanium & Bruxellam, ſub præfecturâ Campenhoutanâ cum inſigni caſtello ad Sylvæ ingreſſum. Longo temporis tractu fuit inclytæ ſtirpis Montenacenſis peculium, a qua devenit (inquit Gramayus) ad illuſtres ex Hungariæ Regibus deſcendentes de *Rubempré* nupta *Carolo Maria* Anno 1498. in quâ illuſtri ſtirpe perſeverat.

Erectum in Principatum. Erectum hoc Dominium ab Archiduce *Alberto* 18. Januarii 1620. in Baronatum, ei adjuncto Dominio de Montenacq. ob merita & grata obſequia *Philippi de Rubempré* Comitis de Vertaing, Aurei Velleris Equitis &c. & in Principatum a *Carolo II.* Hiſp. Rege die 1. Maii 1686. ſub titulo de *Rubempré & Everberghe* in gratiam *Caroli Philippi Antonii de Rubempré* Comitis de *Vertaing* &c. Magni Brabantiæ Venatoris, cujus filia *Ludovica Brigitta de Rubempré* per nuptias hoc Dominium & alia attulit *Franciſco Philippo de Merode* Comiti de *Monfort*, præſenti Principi de *Rubempré & Everberghe* A. V. Equiti &c. cujus Illuſtris familiæ nomen & inſignia aſſumpſit.

Subeſt huic Pago Vicus notabilis dictus *Vree-Boſch.*

In ſacris Eccleſia dicata eſt *S. Martino* Turonenſi Epiſc. ejus Patronatum gerit Mater majoris Xenodochii Lovanienſis, ad quod ſpectat Univerſa pagi decima cum pluribus agri poſſeſſionibus, ex quibus ejus loci Parocho ſolvitur annuè Paſtoralis competentia.

Vetus Comitatus. GREZ. latinè *Gravia* Municipium amplum ac nobile, Comitatus titulo inſigne, nundinas ſuas, Leges, & Tribunal proprium habet, quod nobilium familiæ de *Grez* diu cognomen dedit, cujus Heroes in Hiſtoriis noſtratium ſunt notiſſimi, exinde venit in Patrimonium Principis.

Anno 1626. pignori datum a *Philippo IV.* Hiſp. Rege Baroni de Wonsheym fiduciario jure poſſidendum. Dein ab eodem Rege auctioni expoſita eſt Anno 1645. 10. Januarii; quis illud emerit hactenus nos latet.

Exinde ſimili emptione illud acquiſivit Carolus Comes *vanden Berghe* dictus Uyterlimmingen, qui dominium illud hodie poſſidet.

Graviæ plura ſunt dominia, Vici, & appendices, inter quæ eminet *Laurenſart* Comitatus titulo inſtructum Ao. 1674. in gratiam *Petri Ignatii Vereycken* Baronis de *Boulez* &c. item *Dulcheau*, *Argenteau*, *Bercus*, *la Motte*, *Morſaing*, *Lis* &c. de quibus pluribus Baro le Roy in Gallo Brabantiâ pag. 187.

Templum Parochiale *D. Georgio* ſacrum eſt, & Venerandis Reliquiis *D. Marculphi*, celebre; eſt illuc accurſus peregrinorum maximus, invocaturque potiſſimum ab iis qui ſtrumarum incommodis laborant, ad quas continua obſervantur miraculoſæ ſanationis indicia.

Abbatia Vallis Ducis duabes a Lovanio milliaribus Ord. Ciſterc. Graviæ potitur decimis, ibique ſacrum miniſtrum conſtituit. Harum medietatem hæc Abbatia dono accepit anno 1236. *Mathilde* filia *Henrici I.* Ducis Lotharingiæ & Brabantiæ, Vidua *Florentii IV.* Comitis Hollandiæ; teſte *C. Butkens* in ſuis Trophæis Brabanticis pag. 212.

In hac Parochiali varia ſunt beneficia, quibus anno 1704. acceſſit fundatio facta per *D. Chriſtophorum vanden Berghe*, pro ſacro quotidiano.

Olim hîc loci Beginaſium fuit, hodieque monſtrantur ædes quas nunc aliquot anus inhabitant, vitam ex pitanciâ tolerantes: adjacet ſacellum, Capellano

pellano & dote instructum non exiguâ, cujus collator Toparcha de Pielerbais. Ita præfatus Baro *le Roy* in suâ Gallo Brabantiâ. Lib. V. Cap. I. ubi pluribus de hoc Dominio agit.

HAMME pagus altero milliarii a Lovanio. Dominium longo temporis tractu fuit Abbatiæ *S. Nicasii* Remensis, quod nuperis annis suæ Abbatiæ acquisivit Juliana *van Boeckstal* Abbatissa Hodierna Vallis Ducis.

Olim hic loci fuit Præpositura Benedictinorum Abbatiæ *S. Nicasii* Remensis, fundata per *Arnulphum de Gest*, qui ut aliquid suæ observantiæ erga *S. Nicasii* Cœnobium testaretur, dedit ei quidquid possidebat in Villis *Ham*, *Resbais*, *Hesbain*. . . . . Anno 1044. Hæc fundatio confirmata fuit eodem anno per *Alberonem* & deinde Ao. 1154. per *Henricum* ambo Episcopos Leodienses, quæ præpositura extincta fuit, cum ea unita fuit Anno 1239. Prioratui de Bierbeeck, & plenum effectum sortita anno 1262, atque ita bona Præpositurae de Hamme annexa fuêre Prioratui de Bierbeeck.

Guilielmus Marlot Monachus Benedictinus *S. Nicasii* Remensis in Historiâ Metropolis Remensis tom.I. pag. 659. agens Ciceronem pro domo suâ probare conatus est hanc veterem Præposituram de *Hamme* non dependere a prioratu de *Bierbeeck*, & consequenter per *Pium IV.* Papam Anno 1562. non esse incorporatam Facultati Theologicæ Universitatis Lovaniensis; at ea causa nostrâ ætate ventilata fuit in Senatu Brabantiæ, & post diuturnam litem Facultas Theologica per sententiam hujus Senatus eâ in parte causa recidit Anno 1672.

In hoc pago est Abbatia VALLIS DUCIS Ord. Cisterciensis, Gallicè *Vau le Duc*, Vernaculè *s'Hertogen-Dael*, sita apud Sylvam Merdaliam, altero lapide a Lovanio, ideo dicta *Vallis Ducis*, quia ab *Henrico II.* Lotharingiæ & Brabantiæ Duce fundata, a quo sua initia & incrementa refert Anno 1230, qui cum (ut in Chronico Villariensi legitur) non haberet hæredem masculum, Virginale Collegium se excitaturum voverat, si prole masculâ ex conjuge suscepta bearetur; itaque filio auctus, & voti compos, ut suis promissis & votis satisfaceret, Monasterium Virginum extrui fecit in libero suo allodio Sylvæ Merdaliæ pro LX. Virginibus Religiosis & XXX. Conversis, & duobus Presbyteris Anno 1232. Sic habent monumenta hujus Abbatiæ. Præfatus Dux hunc locum Cisterciensi Abbati obtulit cum justo Prædiorum & Vectigalium numero, idque *Gregorio IX.* Papæ & Capitulo Generali Ord. Cisterc. mox placuit. Narrat *E. Dinterus* in M. S. Chronico Ducum Lotharingiæ & Brabantiæ quod apud nos latet, eum inter cætera bona dedisse Ao. 1235. magnam decimam de *Ysca* superiori, quod huic Abbatiæ vicinum est Municipium. Idem Dinterus in eodem Chronico lib. IV. Cap. 13. ait. „ *Henricus II.* per suas certi tenoris litteras datas Lovanii anno M.CC. „ XXXVI. Sabbatho post festum *B. Barbaræ*, dedit & reportavit in eleë„ mosynam Abbatissæ & Conventui Vallis Ducis medietatem decimæ de „ Greys tam minutæ quam majoris perpetuo possidendam, quam soror sua „ *Mathildis*, relicta quondam Illustris Comitis *Florentii* Hollandiæ in ejus „ præsentia constituta, omne jus quod in eadem decimâ habebat, ad opus „ Abbatissæ & Conventus prædictorum in manus suas deportavit, prout „ in litteris desuper confectis plenius continetur." Hactenus *Dinterus*.

Curam hujus Abbatiæ præfatus Dux *Henricus I.* commisit anno 1233. *Wilhelmo de Bruxella* Abbati XI. Villariensi.

Prima hujus Monasterii Abbatissa fuit *Aleydis*, natura, ingenio, virtute & gratiâ clara.

Eidem Duci filia erat *Margareta*, hæc magno desiderio affectans se totam Deo mancipare in hoc Monasterio cum XVI. Nobilibus Virginibus secum ductis Ordinis Cisterciensis habitum & Regulam assumpsit, atque exinde adeo Religiosis virtutibus excelluit, ut reliquis omnibus fuerit præfecta, & mortua *Aleyde*, II. Abbatissa fit electa, dein suis summâ prudentiâ & pietate pluribus annis præfuit, quæ obiit in odore Sanctitatis anno 1277. tumulus ejus etiamnum illic hodie conspicitur in Choro Monialium ante Deiparæ Virginis aram sub cæruleo lapide, sed litteræ inscriptionis evanuerunt.

Cæterum cum succedentibus temporibus disciplinæ & claustro non ita tenaces virgines liberius agerent, & ferè seorsim viverent, introducta, ut cum magno labore, ita maximo cum fructu est Reformatio per *Franconem Calaber XLI.* Abbatem Villariensem & *Elisabetham Baten XXII.* hujus loci Abbatissam, allaborante *Isabella Lusitana* uxore *Philippi Boni* Burgundiæ & Brabantiæ Ducis, & Capitulo Generali jubente: Id factum refert *Gramaius* Anno 1460., at Monumenta hujus Monasterii Anno 1467.

Ad laudem hujus Monasterii facit quod plures exinde in eo, virtute & exemplari vitâ excelluerint, & in odore Sanctitatis obierint, ac etiam aliquæ alibi ad præfecturam electæ sint, inter quas *Elisabetha de Bergis* alias *de Sevenberge* Abbatissa de Camerâ propè Bruxellam, *Catharina Brissaert*, *Philippina de Bie* & *Magdalena de Muysen* Abbatissæ *de Binderen* in Diœcesi Sylvæducensi prope Helmondam, *Margareta van Wemelingen* Abbatissa Vallis *S. Bernardi*, hodiè Diesthemii, *Cornelia Lommel* Abbatissa de *Rotthem*, *Helwidis Schreven* Abbatissa Vallis Floridæ, quæ etiam ibidem Reformationem induxit, *Maria Wittem*, item Abbatissa Vallis Floridæ, *Clara Bollaerts* Abbatissa de Bonnegem in Diœcesi Trevirensi propè Luxemburgum.

Ad non minorem etiam hujus Abbatiæ laudem facit quod refert *A. Miræus* in Chronico Cisterciensi, agens de Abbatia Binderen his verbis. „ Hujus loci Moniales liberius viventes *Dionysius Zeverdonchus* Abbas Villariensis in ordinem redegit, adjuvante *Maria Hungarica Caroli V.* Imperatoris sorore Belgarum Gubernatrice, & novâ Abbatissa cum Monialibus ex Valle Ducis ad Bindersusis Monasterii regimen evocata, ut in Chronico Villariensi fusius legitur.

Reformatio hujus Abbatiæ, ejusque fama & fructus, ita late innotuit, ut certatim ejus vitæ desiderio, ex Monasteriis Brabantiæ, Flandriæ, Arthesiæ, Leodiensis tractus, immo Picardiæ adventarent, tum ut horum cætui aggregarentur, tum ut cum his aliquamdiu consuescentes, sacrum Reformationis modum, ad suas reportarent. Ita fere *J. B. Gramaye* in Lovanio.

In turbis Belgicis seculi XVI. multas acerbas calamitates ac devastationes perpessa est hæc Abbatia, bis incendio in cineres fere redacta. Virgines hisce malis graviter afflictæ, Lovanium, per XVIII. annos profugæ, multum cum temporis injuria colluctatæ, tandem ad flebiles ruinas sui Monasterii regressæ, sua restaurare & reparare aggressæ sunt, venditâ non exiguâ parte bonorum & censuum, fundationis sui Monasterii. Succedentibus deinde belli temporibus, cum Mars in iis partibus crudeliter sæviret, in magnâ miseriâ & egestate fuêre, ex quâ tandem ope divinâ, ac curâ & vigilantia superiorûm suarum cum pace respirare incipiunt, & ad pristinum statum redire pergunt.

Mo-

Monasterium hoc hodie est insigniter formatum, & Moniales in regulari obsservantiâ hactenus vivere perseverant.

ABBATISSÆ VALLIS DUCIS.

I. *Aleydis.*
II. *Margareta Filia Henrici II.* Ducis Brabantiæ, ac Fundatoris hujus Monasterii. Obiit in odore Sanctitatis Anno 1277.
III. *Jaquelina des Champs.*
IV. *Gertrudis de Goetsenhoven.*
V. *Maria van Saelm.*
VI. *Ermetrudis de Montfort.*
VII. *Joanna van Prand.*
VIII. *Anna Smoers.*
IX. *Catharina van Susper.*
X. *Margareta de Schaedebouck.*
XI. *Elvidis.*
XII. *Catharina de Goetsenhoven.* Obiit 1420.
XIII. *Elvidis van Meerbeeck.*
XIV. *Bernarda de Pinnockx.*
XV. *Magdalena de Graen.*
XVI. *Beatrix vander Linden.*
XVII. *Joanna de Vinghen.*
XVIII. *Maria van Gaesbeeck.*
XIX. *Cornelia Weelemans.*
XX. *Juliana van Overtvelt.*
XXI. *Aleydis.*

Post Reformationem.

I. *Elisabetha Baeten* prima Reformatrix.
II. *Margareta Calabers.*
III. *Helwidis s'Greven.*
IV. *Jaquelina del Campo.*
V. *Elisabetha Voghels.*
VI. *Magdalena van Vlaenderen.*
VII. *Margareta van Wemelinghen.*
VIII. *Anna de Moor.*
IX. *Joanna Voghels.*
X. *Maria Vander Spicht.*
XI. *Elisabetha Vyter-Hellight.* Obiit 1610.
XII. *Joanna Mudæus.* Obiit 1619.
XIII. *Maria van Opsemen.*
XIV. *Robertina Henrion.*
XV. *Elisabetha Leemans.*
XVI. *Scholastica Reusmen.*
XVII *Juliana van Boxstal*, præsens Abbatissa.

HERENT. Præfecturæ istius nominis Caput, pagus ad pedem montis de *Roeselbergh*, de eo sic meminit auctor Jurisprudentiæ Heroicæ his verbis pag. 319. „Pagus Herentensis, Equestris apud Brabantos fa- „ miliæ nomen & peculium. Cujus vestigium Curia Herentensis, illa a 200. „ annis a Waltero Evelogio & posteris possessa, donec Catharina marito „ stirpis Wyselet nupta anno 1450. in ejus nomen cum Dominio abiit. Tan- „ dem mortuis matribus, Margareta van Pede anno 1507. Philippus Water- „ malius anno 1554. Philippus vander Noot anno 1557. Ægidius de Busley- „ den anno 1586. in hæc bona succedentes suis familiis Curiæ possessio- „ nem communicarunt." & post pauca. „Dominium emptionis titulo Joan- „ nes vander Ee, obtinuit anno 1570, quod hodie possidet Renatus de Mol „ Antonii militis Toparchæ de Balen, Dessel, Rollant &c. & D. Mariæ „ Triest filius, in cujus gratiam anno 1658. 17. Augusti in Baronatum est „ erectum." Postmodum transiit hoc Dominium ab eo emptionis titulo ad justum Philibertum Spangen, in cujus gratiam rursum in Baronatum erectum est sub nomine *Spangen* a *Carolo II.* Hisp. Rege anno 1687. die 15. Julii, in qua stirpe hactenus perseverat, qui hodie *Philippus Ludovicus*, Baro de *Spangen*. *Erectum in Baronatum.*

Ecclesia dicata est Virgini Deiparæ *Mariæ* in Cælos assumptæ. Fuisse hic olim celebrem ad Virginem Deiparam miraculis tum coruscantem populi concursum testatur destinatum peregrinis & obsessis, præcipuè a mali-

ligno dæmone quondam Nosocomium, in quo recipiebantur, hujusmodi genus hominum, donec certo dierum numero vota sua Divæ persolvissent.

Patronatus hujus Parochialis spectat ad Capitulum Metropolitanum Cameracense, possidetque primarias decimarum partes, idque eo titulo (ut vulgo fertur) quod olim hujus loci Pastor factus Canonicus in hoc Capitulo, eas huic Capitulo de consensu summi Pontificis, & Episcopi univerit. Reliqui decimatores partiales sunt 1. Commendator de Pitzenburch Mechliniæ 2. Abbatia Parci Dominarum Ord. Cisterc. 3. Pastor in Thieldonck titulo beneficii in suâ Ecclesia. 4. Abbas Gertrudanus Lovanii, 5. Abbas Parchensis. Subfuit olim hæc Pastoralis Cura, cum Thieldonck & Oisterhem ante erectionem novorum Episcopatuum in Belgio, Episcopo Leodiensi.

Hujus Ecclesiæ Parochum egit Anno 1602. *Laurentius Beyerlinck* S.T.L. & Archipresbyter Districtus Lovaniensis, dein primus Præses Seminarii Antverpiensis ibidem Cathedralis *B. Mariæ* Canonicus Graduatus & Archipresbyter, scriptis etiam editis clarus, quæ Valerii Andreæ Bibliotheca Belgica recenset.

Subest huic pago Vicus de *Wyghmale* ad Dyliam fluvium ubi statio navium & retinaculum Dyliæ in quo est sacellum *D. Adriano Mart.* sacrum.

Sub hujus latè patentes Parochiæ ambitu est *Thudichemium* nomen & peculium inclytæ stirpis.

Item Cœnobium *Bethleemiticum* Ord. Canonicorum Regularium *S. Augustini* Capituli Windesemensis, propè Lovanium ad pedem montis qui vulgo *Roeselbergh* dicitur in Vico de *Oisterhem*, olim Ecclesia Parochialis, cujus Cura, quæ olim erat quarta Capella de Heverleâ eidem Monasterio incorporata est, adeo ut eorum Ecclesia sit simul Parochialis hujus vici, & dependeat a Monasterio de Bethleem, perpaucos habens Parochianos.

Hoc Monasterium ex Clusâ quâdam in Monasterium conversa est Anno 1407. F^re^. *Jacobo de Vriese* Cœnobitâ Corsendoncano in primum Priorem constituto, succrevitque in elegantis formæ Canonicam. Primum Capitulo Viridis Vallis incorporatum fuit, postea anno 1412. Capitulo Windesemensi se subjecit.

Hic olim Canonicum & Priorem egit *Petrus Impens* initio seculi XVI. Auctor Chronici Bethleemitici, citati sæpius ab Augustino Wichmans in Brabantiâ Marianâ, quo in opere Lib. III. Cap. III. Historiam Canonicæ Bethleemiticæ leges, nec non apud J. B. Gramaye in Lovanio pag. 29. novæ edit: Præfatum Chronicon M. S. adservatur in hoc Monasterio.

SERIES PRIORUM IN BETHLEEHEM.

I. Jacobus de Vriese alias de Halle professus in Corsendonck. Electus Prior Ao. 1407. qui triennio vix expleto officium deposuit Ao. 1410.

II. Arnoldus Kenens Diesthemiensis Professus in Corsendonck. Ao. 1410. quod munus per triennium strenuè administravit, resignat Ao. 1413.

III.

III. ARNOLDUS DE HOLAER ex Monasterio Viridis Vallis, Ao. 1413. rexit per annos VIII.

IV. ARNOLDUS KENENS Diesthemiensis Germanus frater prædicti Arnoldi qui VII. annis officio fungens absolutus est, & denuo reelectus tribus annis completis cum magnâ opinione Sanctitatis obiit. Ao. 1431.

V. HENRICUS OBRECHTS Bruxellensis. Anno 1431. qui dum VII. annis præfuisset absolutus est, in eodem anno electus Prior in Throno Mariano, ubi anno nondum expleto defunctus, & ibidem sepultus est.

VI. ÆGIDIUS BONCKEROUL, Leodiens. Anno 1438. præfuit annis VII.

VII. HENRICUS DE PLATEA, ex Monasterio Viridis Vallis. Anno 1445. qui post biennium redivit ad domum suæ Professionis.

VIII. BARTHOLOMÆUS CONRARDI, de Harlem. Anno 1447. præfuit annis tribus.

IX. HENRICUS DE MERICA, ex Arscot. Anno 1450. post regimen VII. annorum, absolutionem humiliter petiit & accepit. Sed postea in Priorem XII. electus est.

X. OLIVERIUS DE BEROT, ex Procuratore Viridis Vallis ubi professus erat in Priorem hic anno 1456. electus est, qui anno nondum expleto revocatur ad magisterium domus propriæ.

XI. CORNELIUS DE KEREWERF, ex Zelandia, Anno 1457. cum humili resignatione post biennium absolutionem obtinuit.

XII. HENRICUS DE MERICA qui supra, reelectus Anno 1459. qui cum hac vice XIV. & VII. ab ante simul XXI. annis multa pace & gratiâ præfuisset, morbo aliquamdiu affectus. Vir admodum mitis & magni ingenii, cui oblata fuerat Prælatura Parchensis, sed respuit, vita pariter & dignitate functus, migravit ad Dominum Anno 1473. 2. Septembris.

XIII. GUILIELMUS STORM, Bruxellensis ex Rectore Monialium in mediâ plateâ Lovanii, quibus laudabiliter annis XVII. præfuerat, electus Prior Anno 1473. fuit promotor reformationis Xenodochii Lovaniensis. Hic duorum annorum spatio non plenè exacto, humiliter absolutionem petiit & obtinuit, ac dein rexit Moniales in Jericho Bruxellis, qui tandem senio confectus ibidem obiit.

XIV. GUILIELMUS GUENNENS, Bruxellensis Artium Magister ex Confessore Vallis *B. Mariæ* Diesthemii, quibus laudabiliter præfuit ac profuit annis XV. hic Ao. 1473. eligitur Prior. Anno 1499. 4. Septembris suum celebravit Ordinis Jubileum, ac demum multis curis ac debilitatibus fractus anno ætatis suæ 80. professionis 54. prælaturæ 39. piè prout vixerat obdormivit in Domino anno 1503. 23. Octobris.

XV. PETRUS IMPENS Thenensis ex Suppriore Rector Monialium in Valle Marianâ Diesthemii, quibus memorabili fructu præfuit ac profuit annis XVI. inde Anno 1504. 3. Januarii ad prælaturam in Conventu suo proprio sublimatus est. Qui vir magnæ prudentiæ & doctrinæ servato professionis suæ Jubileo cum Suppriore Germano fratre suo Severino vitam cum officio reddidit Altissimo anno 1523. 13. Decembris, Prioratus sui XX. Professionis LV. ætatis LXXII.

XVI. JOANNES BOSVERCKENS, Bruxellensis. 1524. qui dum per an-

nos XVI. summâ cum laude rexisset obiit Anno 1540. 17. Maii.

XVII. Joannes Segers Antverpiensis electus Prior anno 1540.

XVIII. Robertus Dierix, Lovaniensis hic professus, electus prior anno 1455. qui & XX Prior dein fuit.

XIX. Joannes de Kokere, Bruxellensis Anno 1576, qui iterum reelectus fuit XXI. Prior.

XX. Robertus Dierix qui supra XVIII. Prior fuit.

XXI. Joannes de Kokere, qui supra XIX. Prior. Obiit anno 1597. per annos XXV. Rector Monialium in mediâ plateâ Lovanii & novem annos Prior, tempore Hæreticorum in media plateâ sepultus.

XXII. Arnoldus vander Vorst, Lovaniensis hîc professus.

XXIII. Petrus Beydaels. Bruxellensis hic professus. Obiit Lovanii anno 1603. & sepultus in Monasterio ad mediam plateam, ubi ante fuerat Rector annis V.

XXIV. Rolandus van Asbroeck, Bruxellensis professus in Rubeâ Valle, hic electus Prior anno 1603.

XXV. Joannes Peeterssem, Campiniensis professus in Hagâ Mariana apud Eyndoviam, existens Rector in mediâ plateâ Lovanii, fuit hîc electus Prior Ao. 1614. fuit aliquot annis Secretarius Capituli Windesemensis, quinto post anno electus est Prior sui Cœnobii Hagæ Marianæ.

XXVI. Christophorus Pasteels, Lovaniensis professus ad S. Martinum Lovanii hîc electus Prior Ao. 1629. qui vocatus ad regimen propriæ domus professionis anno 1626. ibidem obiit anno 1635.

XXVII. Christophorus Hunæus, ex Wyghmael Anno 1626. hic electus Prior, cum per annos XXIX. præfuisset, & per annos XVII. Secretarius Capituli Windesemensis, obiit anno 1657.

XXVIII. Petrus van Geele, Lubbecanus electus Prior Ao. 1657. Obiit 1659.

XXIX. Godefridus de Riemer, Antverpiensis, professus ad S. Martinum Lovanii, electus Prior Ao. 1659. qui Prioratum resignavit Ao. 1676. & ad domum professionis suæ reversus obiit Ao. 1687. hic etiam fuit Secretarius Capituli Windesemensis.

XXX. Augustinus vande Cauter, Roosbecanus hic professus, præfuit usque ad annum 1683. qui jubilarius existens obiit anno 1690.

XXXI. Gislenus Jouret, Mechliniensis hic professus, electus Prior 9. Aprilis anno 1683. Obiit 19. Julii anno 1683.

XXXII. Jacobus Marien, Bruxellensis qui fuerat per annos V. Prior in Melle prope Gandavum; electus hic Prior anno 1683. Obiit 27. Februarii anno 1702.

XXXIII. Gaspar Jouret, Antverpiensis electus Prior 14. Martii anno 1702. hodie præest.

Baronatus.

HEVERLEA, vernaculè *Heverle*, compendio seu mutilatione *Hever* appellant, Præfecturæ hujus potens Dominium, ad muros Urbis Lovaniensis. Jurisdictio ejus olim quam nunc amplior, cujus pars cum agro suo, nunc Urbs & Urbis est, illa nimirum ubi *S. Quintini* Parochia est & *Beginasium.*

Domini ejus inter vasallos Comitis Lovaniensis, & Comitibus evectis ad Ducalem dignitatem *Camerarii* (dignitatis id primariæ nomen) Brabantiæ Ducis Hæreditarii censentur.

An-

Anno 1450. devenit hoc Illustre Dominium a *Rasone Graviensi* Maleviæ Toparchâ emptionis titulo ad *Antonium Croyum*, Regia Hungarorum stirpe editum.

Heverlea Baronatus titulo insignitur a *Carolo V.* Imperatore anno 1518. dum ad Ducatus apicem proveheretur Arscotum. Erectionis Diploma qui nosse vult in jurisprudentiâ Heroicâ inveniet pag. 265.

Arcem Heverleensem in supercilio Dyliæ, situ & amœnitate, amplitudine nulli ex vicinis facile cessuram, Cerviæ Dominus *Guilielmus* inchoavit, perfecit *Philippus Croyus* Arscoti Dux primus, circumductoque flumine reddidit Augustiorem Arscoti Dux IV. quorum hic portentoso opere perfossis montibus latam Lovanio viam deduxit, hortos eximio vultu & dispositione direxit, omnia denique ex veteribus nova fecit aut refecit.

Tandem *Anna de Croy* Ducatus Arscoti Hæres, nupta *Carolo Arenbergio* e gente *Ligne* transtulit præclarum hoc Dominium in illam stirpem, in quâ jam pridem & hodie perseverat possideturque ab *Arenbergiæ* & *Arscoti* Duce, sibique subjecta habet *Berthemium*, *Eygenhoviam*, *Heverleam* veterem sive Altam *Heverleam*, qui pagus est ad ingressum Sylvæ *Merendaliæ*, item feuda *Beersemium*, *Bueken* & *Assent* &c. Arx Heverleensis exhibetur in Castellis Nobilium Brabantiæ Baronis *le Roy*. Simulque ibidem veteres dynastas recenset. Heverleam item accuratè describit Auctor jurisprudentiæ Heroicæ pag. 247.

Quoad rem sacram, referunt memoriæ veteres *S. Lambertum* Tungrensem Episc. conversioni infidelium operam dantem hîc loci erecto Sacello rem divinam peregisse, ideoque forsitan fertur quod ejus Parochialis Ecclesia sit antiquissima totius Brabantiæ, quæ hodiè patronum veneratur eundem *S. Lambertum*, consecrata ut fertur a *S. Huberto* Episc.

Patronatus ejus & Decimæ spectant ad Scholasticum Ecclesiæ Collegiatæ *S. Bartholomæi* Leodii; earum decimarum pars spectat ad Abbatem Parchensem quam *Henricus de Overbeca* XIX. Abbas Parchensis suæ Abbatiæ acquisivit anno 1399. a Domino de Heverlè sub certâ pensione vitali.

Hæc Heverlea, Parochia est multo antiquior, quam altera Heverlea, quæ non a vetustate, sed a vicinâ Sylvâ *Merendalia* dicenda est *Haut-Haver*, quæ olim fuit Capella *S. Annæ* sacra, dein erecta in Parochialem sub eadem S. tutelari. A tempore immemorabili unita cum præcedenti Heverleâ.

J. B. Gramaye in Lovanio pag. 59. edit: novæ ait „ Secundum Diplomata „ *Hout-Hever* appellandam *Oudt-Hever* id est Heverleam veterem non *Hout-* „ *Heverlè* id est Sylvarum Heverlea, nec *Haut Heverle*, id est alta He- „ verlea. Deinde ibidem ait „ *Heverlea Vetus*, quam licet aliqui ob confines „ voces Gallicas & Teutonicas *Hout* id est lignum, & *Hault* id est altum „ aliter appellent, tamen ex Diplomatibus ad unum omnibus constat *Out* id „ est veterem dicendam. Cui accedit ratio quod ante cœptam coli moder- „ nam Heverleam hic Capella tantum, Parochia in veteri semper fuerit. Hactenus *Gramaye*. Quidquid sit ego litem non dirimam, relinquens hanc rem aliis examinandam.

Subjacet huic Parochiali vicus & Dominium *Valbeeck* in quo Sacellum *B. Mariæ Magdalenæ* sacrum, subest Priori Viridis Vallis, qui ejusdem loci gaudet decimis.

Sub *Haut-Heverlea* est Dominium *Steenbergen*. Anno 1687. Dominium de Corbeca ultra Dyliam cum *Steenbergen* & *Valbeeck*. Emptione publica

devenit ad gentiles *Jacobs* Patricios Bruxellenses, inde *Steenberghe* jure nuptiali obvenit *Simoni de Herckenrode* ex gente patricia Lovaniensi, qui hodie Consul Urbis Lovaniensis. In hoc Dominio *Steenberghe* est celebre & illustre Sacellum D. Virgini sacrum, erectum olim Dynastæ expensis hujus loci in ejus fundo. Colitur hîc imago Deiparæ Virginis multis clara miraculis, quæ præcipuè celebratur cultu & officiis Theologorum majoris Collegii. Tractat pluribus de hac miraculosâ imagine Deiparæ A. Wichmans in Brabantiâ Marianâ Lib. II. Cap. VI. & quia est in plurium manibus ad eum curiosum lectorem remittimus.

Intra Heverleam est Monasterium Ordinis Cælestinorum quod in Belgio est unicum, fundatum anno 1521. a *Guilielmo Croy* Cerviæ Domino & *Maria de Hamal* ejus conjuge, Advocatis e Gallia Religiosis, ambo inibi conditi splendidissimo Mausolæo elevato. Diploma fundationis hujus Monasterii refertur in Suppl. Diplom. A. Miræi part. 2. cap. CL. ut sequitur.

Ex Archivis Monasterii. Nos MARIA DE HAMAL Marchionissa Arschoti &c. Vidua defuncti Nobilis & potentis Domini D. GUILIELMI CROUIACI, dum viveret, Marchionis dicti Arschoti, Comitis Bellimontis, Domini Cerviæ & Hevriæ &c.

Omnibus præsentes Litteras inspecturis, aut audituris, notum facimus, quod ad perficiendum & exequutioni mandandum testamentum & ultimam voluntatem dicti mei Domini & Mariti, quâ ex expresso consensu Majestatis Imperialis voluit, ordinavit, & constituit, quod in loco dictæ Hevriæ juxta & extra Urbem Lovaniensem, fundaretur, dotaretur & erigeretur unum Claustrum & Monasterium viginti quatuor Religiosorum Ordinis Celestinorum;

Nos fecimus, commisimus, ordinavimus & constituimus, & per præsentes facimus, committimus, ordinamus & constituimus Reverendissimum in Christo Patrem Carolum Crouiacum Administratorem Episcopatûs Tornacensis & Abbatiæ Affligemensis, nostrum Nepotem, ad & in nomine nostro Religiosos dicti Ordinis Celestinorum realiter & effectivè ponendos, & inducendos in realem, actualem, & corporalem possessionem dicti Claustri & Monasterii, in dicto loco Hevræ per Nos inchoati, ut ibi per dictos Religiosos fiat, & celebretur Officium Divinum consequenter & juxta contentum dicti Testamenti, & ultimæ voluntatis.

Quod Claustrum & Monasterium, quia nondum est perfectum, promisimus & promittimus per præsentes perficere quantum ad ædificia, quæ restant adhuc facienda: & etiam dotare, juxta tenorem & contentum dicti Testamenti & ultimæ voluntatis.

In cujus Testimonium præsentibus nostrum Sigillum appendi jussimus anno gra-
1525. tiæ millesimo quingentesimo vigesimo quinto, XXVII. Septembris.

In hac Ecclesia inquit J. B. Gramaye in Lovanio „ quæ plane plenèque renovata est post annum 1569. rem toti non Belgio, sed Europâ suspiciendam „ & admirandam Illustrissimus Dux (*de Croy*) molitur, Principes Croyos & „ affines singulis marmoreis repræsentans monumentis: ut non immerito „ Mausolæum Croyacum liceat appellare." Horum Monumenta sepulchralia & inscriptiones, plura qui volet, reperiet in Heverleâ Cælestinâ Cap. III. & in jurisprudentiâ Heroicâ pag. 248. & seq.

HOLSBECKE, olim *Hulsebeeck* de hoc pago sic meminit Auctor ju-
pag. 323. risprudentiæ Heroicæ his verbis: „Holsbeca in districtu Libbecano intra primum a Lovanio lapidem sita est & an. 1561. cedente Rege *Joachimum* „ *Gielis* Fisci Ducalis Advocatum Dominum agnovit, dein *Hieronymum* „ ejus filium, & anno 1518. *Simonem Hugonem de Creton* Matris *Mariæ* „ *Gielis* præfati *Joachimi* filiæ Hæredem. *Joanna Isabella de Riviere Caroli*

„ *roli de Schoonhoven* Domini de *Horst* vidua absolutum Dominium anno „ 1650. a Rege obtinuit, & eâ mortuâ successit anno 1652. *Rudolphus Maximilianus de Riviere d'Arscot*: tandem obtinuit *Fredericus de Dielbeke*, in cujus gratiam anno 1661. die 17. Augusti in Baronatum erecta „ est" eidem unientes Dominia *d'Attenhoven* & *Dutsele*: Verba sunt Diplomatis. *Erectum in Baronatum.*

Hoc Dominium hodie possidet *N. Gathovius* Advocatus Bruxellis.

Ecclesia tutelarem colit *S. Maurum Abb.* Patronatus spectat ad Præpositum Ecclesiæ Collegiatæ *D. Petri* Lovanii, ad quem etiam spectat potior pars decimarum. Decimas minores possidet Capitulum secundæ fundationis in eadem Ecclesiâ, item Thesaurarius ejusdem Collegiatæ pro parte exiguâ; Pastor habet novales.

LEEFDAEL, olim *Levedalia.* Præfecturæ Vilvordiensis magnæ dignitatis Dynastia, & Baronatus prænobilis, jure gaudens municipali, primo lapide cum dimidio distans Lovanio, ad *Furam* Rivulum, & si *Guicciardino* fides Brabantinorum omnium antiquissimus Baronatus.

Longo temporis tractu possessus fuit a nobilissimâ hujus nominis familiâ, longè lateque per totam provinciam clarissimâ, quæ cœpit declinare cum hæc Dynastia in aliam transiit familiam. De pristinis Leefdaliæ Baronibus vide jurisprudentiam Heroicam pag. 284.

Nuperis annis emptionis via devenit ad *Philippum Helman*, cujus filia & Hæres dote attulit *Joanni de Brouckhoven* filio primoginito *Joanni Baptistæ de Brouckhoven Comitis de Bergheyck* & *Helenæ de Forment.*

Anno 1679. Leefdaliæ Baronatus in gratiam prædicti *Joannis de Brouckhoven* Diplomate *Caroli II.* Hisp. Regis confirmatus est. Ibidem est insigne Dynastæ Prætorium, cujus schema exhibet *Baro le Roy* in Castellis Nobilium Brabantiæ. *Confirmatum in Baronatum.*

Ecclesia patronum veneratur *S. Lambertum* Tungrensem Episcopum consecrata (ut fert vetus traditio) a *S. Huberto.* Patronatum ejus gerit Archiepiscopus Mechliniensis jure Abbatiali Affligemiensis, ad quam Abbatiam potior & primaria spectat decimarum pars, reliqua ad hujus loci Parochum & Matricularium spectat.

Appendix hujus Parochialis est Ecclesia *S. Veronæ*, quæ teste *J. Molano* ad Natales S. S. Belgii die 29. Augusti titulo S. Crucis dicata est: In eâ quiescit *S. Verona Virgo*, ac ejus sepulchrum in medio Ecclesiæ situm magnopere visitatur & frequentatur, & extra Ecclesiam fons ejus piè bibitur. Hujus Ecclesiæ patronatus spectat eodem jure ad eundem Archiepiscopum, in hac appendice Pastor solus percipit decimas.

LOVENIOUL id est *Lovaniolum*, pagus juxta Lovanium, a quo distat ferè primo lapide sub districtu Libbecano, ejus dominium postquam a Rege oppignoratum fuit anno 1558. & 1628. devenit viâ emptionis absolutæ a *Philippo IV.* Hisp. Rege anno 1648. die 7. Octobris ad gentiles de *Spoelbergh* patricios Lovanienses, in qua stirpe perseverat.

Ecclesia tutelarem colit *S. Lambertum* Tungrensem Episcopum, ejus patronatus spectat ad Capitulum Visitense Ditionis Leodiensis ad Mosam fluvium. Decima spectat ad idem Capitulum; sed Pastor habet Decimas Novales & competentiam ab eodem Capitulo.

In hoc loco in Vico *Ter Dunck* olim habitavit *S. Ermelindis* ubi in Monasterio (quod a multis annis desiit) Virginitatem suam duodenis Deo con-

En février 1878 on y a découvert une tombe de l'époque romaine. Elle contenait plusieurs vases. J'en ai fait l'acquisition, en janvier 1879. L. St.

ſecravit. Ita *J. Molanus* & *A. Miræus* ad diem 29. Octobris, nonnulli tamen putant eam habitaſſe non in hoc loco, ſed partim in *Maillard*, partim in *Tourine* & in *Bavrechiem*, qui locus hodie eſt Diœceſis Leod.; ſed quo fundamento, relinquo aliis examinandum.

LUBBEKE, *ſive Libbeke.* Nobilis olim pagus, & Equeſtris cognomen familiæ. Caput iſtius nominis diſtrictus ſub Lovanio, a quo diſtat primo lapide cum dimidio inter Dieſthemium & Thenas.

Hoc Dominium titulo emptionis abſolutæ a *Philippo IV.* Hiſp. Rege acquiſivit N. Dominus de *Schoonhove* Anno 1640. die 27. Septembris.

Hodie illud poſſidet Excellentiſſimus Princeps de *Rubemprè*, & *Everbergh* &c.

Anno 1626. a Rege oppignoratum fuit *Joanni Fannio* Equiti Sanctioris Senatus a Conſiliis, cujus lapis ſepulchralis viſitur in Eccleſia Collegiata S. S. *Michaelis* & *Gudulæ* Bruxellis cum hac inſcriptione.

D. O. M.

Joannes Fannius Eques, Lubecæ ac Pellenbergæ Toparcha R. M. Sanctioris, ac ſupremæ Architalaſſiæ Belgicæ a Conſiliis cum Conjuge *Maria Cloet*, duobus liberis Hieronymo & Ludovico, ille XXII. Septembris, hæc XVII. Octobris M. DC. XXXVI. iſte XVII. Aprilis M. DC. XXXVII. poſtremus parentes, fratremque præivit III. Octobris M. DC. XXXVI. more neſcia Ordinis Heredes hic, te lector, alibi exſpectat.

In hoc pago eſt Dominium *Ten Daele*, quondam *Gregorii van Dieve* fundatoris Collegii Divæi patrimonium, qui illud anno 1571. teſtamenti tabulis: tranſcripſit *Cornelio van Dieve* Cognato ſuo filio *Petri van Dieve* Patricii Lovanienſis, dum viveret Syndicus Urbis ac Provinciæ Mechlinienſis, & Hiſtorici celeberrimi; a quo *Cornelio* per Succeſſionem devenit ad *Gerardum van Dieve* ejus filium Urbi Lovanienſi a Conſiliis & Secretis. Poſt cujus obitum anno 1708. partim titulo emptionis, partim jure uxorio illud acquiſivit ac etiamnum poſſidet *Carolus de Herckenrode* Patricius Lovanienſis &c. hodie Conſul Urbis Lovanienſis.

Eccleſia *S. Martino* Turonenſi Epiſc. dicata, ſubeſt in ſacris Abbatiæ Parchenſi, e cujus gremio Canonicus Norbertinus eandem pro ſuo inſtituto ab Ao. 1232. ſecundum Diploma *Gregorii IX.* Papæ Anagniæ datum adminiſtrat: eſt autem hujus tenoris.

„ *Gregorius* Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Dilectis filiis Abbati & Conventui
„ Monaſterii de Parcho juxta Lovanium Præmonſtratenſis Ordinis, Leodienſis Diœ-
„ ceſis, ſalutem & Apoſtolicam Benedictionem. Cum a nobis petitur quod juſtum
„ & honeſtum eſt, tum vigor æquitatis quam ordo exigit rationis, ut id per ſolli-
„ citudinem officii noſtri ad debitum perducatur effectum. Eapropter dilecti in Do-
„ mino filii veſtris poſtulationibus grato concurrentes aſſenſu, jus Patronatus Eccleſia-

rum

„ rum de Wechtere, de Rode juxta Aerschot, Vura, & de Libbeke: nec non Ca-
„ pellæ de Haeght, cum possessionibus, & aliis bonis vestris, sicut ea omnia justè
„ ac pacificè obtinetis, vobis ac per vos monasterio vestro confirmamus, & præsen-
„ tis scripti Patrocinio communimus. Nulli ergo omninò hominum liceat hanc pa-
„ ginam nostræ confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire: si quis
„ autem hoc attentare præsumpserit, indignationem omnipotentis Dei & Beatorum
„ Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Anagniæ 2. Nonas
„ Feb. Pontificatus nostri anno sexto. Amen.

Alexander III. Papa confirmans Parchensibus possessiones & Ecclesiarum donationes, inter cætera recenset Ecclesiam de Libbeke cum dote suâ & decimis suis, Diplomate dato Anno 1179. quod refertur in Supplem. Diplom. A. Miræi part. 2. Cap. LXV. quodque alio loco exhibebimus.

Est hic Sacellum amplum D. Virgini sacrum, quod magnitudine haud multum cedit Ecclesiæ Parochiali, in quo ab antiquo illius veneratio, quæ a miraculis ibidem per illam patratis crevit & est propagata ab anno 1341. ubi D. Virgo expellendis infernalibus geniis & energumenis liberandis invocatur. Vocatur autem nostra Domina de Capella, Vernaculè *Onse lieve Vrouwe Capelle.* Originem hujus Capellæ, ædificatam anno supradicto, refert A. Wichmans in Brabantiâ Marianâ Lib. II. Cap. III.

LYNDEN olim *Lindenaet*, ita in Diplomatibus passim videre est non uno loco apud *A. Miræum.* Pagus Districtus Libbecani sub Lovanio a quo distat primo lapide. Illud Dominium a Gresiensibus olim possessum fuit, inde per nuptias ad Calsterios, & inde Roelandicos, Tommeosque devenit, nam una ex gente Roelandicâ *Nicolao vander Tommen* enupta in illam duxit familiam. Dominium anno 1507. auctum a Rege gladii & supremæ jurisdictionis honore Anno 1560.

Hodie hoc Dominium spectat ad gentiles de *Vroye* Patricios Lovanienses.

Ecclesia inscripta est *S. Quintino* Mart. ejus Patronatum gerit Abbas Vlierbacensis Ord. S. Bened. qui possidet potiorem partem Decimarum; Pastor reliquam.

In hac Cura Pastorali, tenuioris tamen proventus, hacque ratione ab omnibus derelicta initio seculi XVII. ex merâ Charitate Parochi munus gessit, Vir per omnia celeberrimus *Jacobus a Castro*, dein Præses Majoris Collegii Lovanii S. T. D. &c. ac tandem Ecclesiæ Ruremondensis laudatissimus Antistes, ibidem anno 1639. in odore Sanctitatis vitâ functus.

MEERBECKE, olim *Merbecca & Meirbecloa*, ita legitur apud *A. Miræum* in Diplom. Belg. novæ edit: Cap. XLIX. & alibi, primo lapide cum dimidio a Lovanio, Præfecturæ Campenhoutanæ. Hoc Dominium a Rege oppignoratum fuit anno 1568. & reoppignoratum anno 1638. 10. Aprilis *Arnoldo de Fumael.* Dein viâ emptionis absolutæ illud acquisivit a *Philippo IV.* Hisp. Rege anno 1644. 22. Januarii *Rogerius Robertus Clander*, a quo Anno 1649. devenit ad *Robertum Dennetieres*; inde per nuptias *Petronillæ Dennetieres.* Anno 1672. illud obvenit *Comiti de la Tour*; a quo emptionis tabulis acquisivit *Joannes Baptista Christyn* Senator Sanctioris Concilii, dein Cancellarius Senatus Brabantiæ, cujus investituram adiit in Curia Feudali Ducatus Brabantiæ Anno 1686. 20. Decembris, in cujus gratiam erectum est hoc Dominium a *Carolo II.* Hisp. Rege in Baronatum Diplomate dato Madriti Anno 1687. die 11. Januarii; post *Erectum in Baronatum.*

cujus mortem illud possidet ejus primogenitus *Joannes Baptista Christyn II.* Baro de Meerbecke. Ita excepimus ex Curiâ feudali Ducatus Brabantiæ.

Ecclesiæ (quæ *S. Antonio* sacra) patronatus spectat ad Archiepiscopum Mechliniensem uti Abbatem Affligemiensem, & gaudet hæc Abbatia potiori parte decimarum. Alteram partem habet Pastor.

Burchardus Cameracensis Episcopus dum Bornhemiensem Abbatiam inopiâ laborantem *Fulgentio* primo Abbati Affligemiensi, ejusque successoribus regendam committit anno 1120. donat Affligemiensi Ecclesiæ Altare de *Merbecca* cum suo appendicio de *Bergesem* (quod hodiè *Beyssem* vocatur) Diploma refert *A. Miræus* loco supra citato.

Hodie Ecclesia de *Beyssem* quæ hujus Parochialis appendix est & *S. Michaeli Archangelo* sacra; quamvis ea olim etiam Parochialis fuerit, Bellorum motibus & injuriâ temporum jacet in suâ ruina solis parietinis extantibus, quæ juxta novam viam lapideam (quæ Lovanio Bruxellam tendit) se offert videndam.

Monasterium *Ter Banck* juxta Lovanium inibi possidet majorem partem decimarum.

NEDERYSSCHE, vulgo *Neer-Yssche*, latinè *Isca Inferior* olim *Nerisca*, Præfecturæ Herentensis, secundo lapide a Lovanio ad Dyliam fluvium, ubi teste Chronico *Sigeberti* Gemblacensi anno 1125. mulier uno partu IV. masculos enixa est.

Primus supremam jurisdictionem a Rege obtinuit Anno 1560. *Antonius de Tenremonde*, dein fuit penes gentiles *de Gottignies* Patricios Bruxellenses. Denique titulo emptionis absolutæ a *Philippo IV.* Hisp. Rege Anno 1644. die 16. Januarii illud acquisivit *Albertus Bauwens vander Boyen*, prætium fuit 10200. flor.

Erectum in Baronatum. Erectum hoc Dominium in Baronatum in gratiam *Joannis Renati Bauwens vander Boyen* a *Carolo II.* Hisp. Rege anno 1691. die 1. Octobris, post cujus mortem anno 1698. obvenit ejus filio *Joanni Alberto Bauwens vander Boyen*, qui hodie hunc Baronatum possidet.

Ecclesia dicata est S. S. Apostolis *Petro* & *Paulo*. Ejus patronatus olim spectavit ad Abbatiam Corbiensem de qua antea egimus in Pago de *Beerthem*, cum potiore parte decimarum; dein hoc jus variis transcriptum, quod etiam nostra ætate fuit Nobilis familiæ de *vander Laen* apud Mechlinienses Consularis; inde nuperis annis obvenit emptione publicâ Collegio Driutiano Lovanii.

Prior Viridis Vallis certum inibi habet districtum decimarum. Pastori, præter varias quas, habet agri possessiones, solvitur annuè a præfato Collegio certa competentia in granis.

Capellaniæ hujus Ecclesiæ Parochialis *S. Mariæ* & *S. Nicolai* unitæ sunt pastoratui in Subventionem Vicepastoris.

NETHENE pagus sub Dominio *Rodano S. Agathæ* altero lapide a Lovanio ad fines Sylvæ Merdaliæ, Dominium vetus & antiquum Capituli *S. Joannis* Leodii.

Ecclesia *S. Joanni Baptistæ* sacra, ejus Patronatum gerit præfatum Capitulum. Decima universa spectat ad idem Capitulum. Pastori annuè solvitur ab eodem competentia.

Sub

Sub hac Parochiali est Vicus de Wez cum Sacello, quod apparet olim fuisse Ecclesiam Parochialem.

In hoc pago de *Nethene* est Conventus Eremiticus Carmelitarum Discalceatorum, inchoatus anno 1687. a *P. Maximiliano a Sancta Maria* ejusdem Ordinis Religioso, Philosophiæ ac S. Theologiæ Professore, viro in seculo potente, Munificentiâ vero ac favore *Caroli Henrici* & *Annæ de Lotharingia Vaudemontii* Principum fundatus. Dicatus est hic Eremus *Verbo incarnato* & *S. Joanni a S. Cruce*: est autem locus admodum amœnus & spatiosus formâ pæne orbiculari, partim in declivi, partim altis collibus assurgit, interfluit eum *Nethene* fluviolus a quo pagus nomen assumpsit, estque hic Eremus instar oppidi amplissimi, muris undique cinctus, silvas, prata, agros, vineta & stagna suo ambitu complectens.

In medio exstructum est Monasterium cum duodecim circiter cellulis (quales ferè Monachi Carthusiani habent) horto muroque a se mutuo distinctis. Præter has sunt & aliæ cellæ laxiores, seu domunculæ plus minus octo, medio ferè horæ quadrante ab invicem, & ab interiore Monasterio distantes, in quibus singuli Monachi, more veterum Ægypti & Syriæ Anachoretarum, dies noctesque Deo vacant.

Hic Eremus est muro lateritio ab omni parte clausus, nec ulli viro, ne quidem hujus Ordinis Religiosis, sine expressâ facultate P. Provincialis datur ingressus.

NODEBAIX, vel *Nodebays* pagus Gallo-Brabantiæ, altero lapide cum medio a Lovanio. Oppignoratus a Principe Anno 1626. Baroni de *Wonsheym.* dein a Rege venditum in auctione publicâ Anno 1645. quis illud acquisierit hactenus nos latet.

Hodie Dominium hoc possidet *Carolus Comes vanden Berghe* dictus *Vyterlimmingen*, insuper pro parte Abbas Walciodorensis Ord. S. Bened. prope Dionantum.

Ecclesia *S. Waldetrudi* sacra est, Patronatus spectat ad præfatum Abbatem ratione Prioratus Hasteriensis, qui eidem Abbatiæ unitus est.

Ecclesia hæc Parochialis ab annis circiter XVIII. de novo a fundamentis reædificata est.

Decimas partialiter habent Capitulum *S. Pauli* Leodii & præfatus Abbas Walciodorensis.

OTTENBORGH, quasi *Ottonis Castrum*, latinè *Ottiniacum* sub Dominio *Rodano S. Agathæ* in Districtu Lovaniensi ad rivulum *Lanam* & fines Gallo Brabantiæ tertio lapide a Lovanio, spectat ad Comitem Rodanum, Baronem de Limale gentis *Lopez de Vlloa*.

Ecclesia tutelarem veneratur *S. Nicolaum* Episc. Ejus patronatum gerit Abbas *S. Gertrudis* Ord. *S. Augustini* Lovanii. Solebat hæc cura Pastoralis administrari per Canonicos præfatæ Abbatiæ, hodie per Parochum secularem de Clero curatur. Decima universa spectat ad præfatam Abbatiam, quæ præstat annuè competentiam Parocho.

PELLENBERGH, pagus districtus Libbecani primo lapide a Lovanio, ejusque Urbis obsidione anno 1635. & non semel ante cum vicinis pagis mirum in modum attrita, & graves pertulit calamitates. Olim regem Dominum agnovit. Oppignoratum ab eo anno 1626. *Joanni Faunio* Equiti Sanctioris Senatus a Consiliis &c. Dein titulo emptionis absolutæ illud acquisi-

vit a *Philippo IV.* Hisp. Rege Anno 1650. die 21. Aprilis *Joannes de Hoves* pridem civitatis & territorii Lyrani Scultetus, a quo acquisivit simili titulo emptionis *Joannis de Wissenkercke*, Prætor Lovaniensis, in cujus gratiam anno 1655. a *Philippo IV.* Hisp. Rege titulo Baronis condecoratum est. Hodie Dominium illud possidet cum Baronatu *Melchior Josephus de Villegas* Baro de Hovorst jure uxorio ex præfata familiâ de Wissenkercke. Porro Stemma familiæ de Wissenkercke invenies in Not. Eccl. Belg. A. Miræi Cap. CLXV. novæ edit.

Erectum in Baronatum.

Ecclesia patronum veneratur *S. Petrum* Apostolorum Principem, ejus Patronatus spectat ad Præpositum Capituli *S. Petri* Lovanii. Decima est tripartita cujus duas trientes possidet præfatus Præpositus, altera triens est Parochi cum 49. flor. competentiæ annuè ab eodem Præposito solvendæ.

In hac Ecclesia colitur imago Deiparæ olim magnâ devotione frequentata & habita tamquam miraculosa.

Hic loci olim fundatum fuit anno 1219. Cœnobium Virginum Ord. Premonstratensis, quod inde 1229. in locum commodiorem translatum est ad pagum *Winge* in Vico illius dicto *Gempe* Lovanium inter & Diesthemium, a quo hodieque communiter *Gempense* Monasterium dicitur: Locus vero in quo monasterium illud hîc constitit, hodie ad Abbatiam spectat Parchensem.

RHODIUM S. AGATHÆ, Vernaculè *St. Achten-Rode*, Dominium & Præfecturæ istius nominis caput, spectans ad Limalæ Dominum gentis *Lopes de Ulloa*, quod ab ea divâ tutelari, cujus in eo loco magna est veneratio, nomen trahit, etiam puto ad distinctionem aliarum Brabantiæ Rhodiarum *S. Genesii* & *S. Brixii* agri Bruxellensis.

Erectum in Comitatum.

Erectum est hoc Dominium in Comitatum a *Philippo IV.* Hisp. Rege in gratiam *Thomæ Lopes de Ulloa* Baronis Limalæ Diplomate dato Madriti die 11. Maii. 1651. in qua stirpe perseverat, qui hodie *Carolus Lopes de Ulloa* Comes de Rhodes, Baro Limalæ &c.

Cura animarum commissa est Capitulo *S. Petri* Lovanii, cui competit universa hujus pagi decima, & ex iis solvitur annuè Parocho sua portio congrua. Præfatum Capitulum hanc dono acquisivit anno 1040. a *Lamberto Barbato* Comite Lovaniensi, confirmante id *Godefrido* item Barbato Lotharingiæ & Brabantiæ Duce, quod diploma exhibuimus in Lovanio cum Capitulum *S. Petri* ibidem descripsimus.

Ecclesia hæc Parochialis, est insignis, & elegantis admodum structuræ.

RHODIUM S. PETRI vernaculè *St. Peeter-Rode* sub Districtu Libbecano, Dominium Principis de *Rubemprè*, cum Dominio & insigni castro de *Horst*. Vide plura supra in pago de *Cortelken* pag. 210.

Ecclesia, ut nomen indicat, *S. Petrum* Apost. veneratur, animarum cura dependet ab Abbatiâ Parchensi, quæ per ejusdem Abbatiæ Canonicos administratur.

Anno 1227. translata est a Nobili viro *Arnoldo de Rode* Parchensibus reliqua medietas decimarum de *Rode*, simul & medietas juris Patronatus ejusdem Ecclesiæ, cujus alteram medietatem jam possederant ab anno 1151. teste Chorographicâ descriptione Abbatiæ Parchensis *A. Sanderi.*

In hoc pago Sacellum est D. Virgini sacrum, vocaturque vernaculè *Onse lieve Vrouwe op den Roelsbergh*, sive *Onse lieve Vrouwe ter Stocxkens* a ba-

baculis sive stipitibus quos peregrinantes ad asperam collem ibi relinquunt, maximè Arscoto, vel Lovanio. Situm est autem inter Rhodium *S. Petri* & Gempense Monasterium ab utroque ferè distat milliari, visitatur autem potissimum hoc Sacellum pro remedio contra febres.

ROTSELAER Municipium & vetus Brabantiæ Baronatus, altero lapide a Lovanio, Ditionis caput, cui subcensentur *Wechtere*, *Haeght* & *Wackerseel*. Nobilis hæc ditio multis seculis sui nominis habuit gentiles, & agnovit Dominos, quorum præcellentis nobilitatis non levia sunt argumenta dignitatum tituli, quibus etiam antiquissimis temporibus insigniti fuerunt, ut Dapiferi & Seneschalli hæreditarii Brabantiæ; Advocati insuper Urbis Trajectensis. *Vetus Baronatus.*

Hæc ditio per plura secula penes gentiles de Rotselaer permansit, donec initio seculi XVI. in Domum Croyacam & per illam in Arembergicam tractu temporis & connubii jure translata est, in qua illustri stirpe perseverat.

In hoc Municipio procera & mirandæ formæ & antiquitatis est turris vulgo *Ter Heyen*, inque eo plura conclavia & cellaria, aliæque instructæ domus commoda. Dependet feudalitio jure a Rotselariæ Barone, possideturque jam pridem a gentilibus de *Eynatten*, cujus schema exhibetur in Castellis Nobilium Brabantiæ Baronis *le Roy*.

Est in hoc Baronatu Dominium *de Dieve*, unde Nobilis familia *de Dieve* nomen sortita est, *Arnekinus de Arscot Godefridi* Comitis de Arscot & *Alixæ d'Albret* secundæ suæ uxoris filius duxerat *Machtilden Arnoldi* Baronis de Rotselaer filiam Dominam de *Dieve* anno 1195. quorum filius *Godefridus* Eques primum se Dominum *de Dieve* scripsit a quo deinde Nobilis familia *de Dieve* emanavit Rotselariæ & Lovanii, possideturque illud cum municipio de Rotselaer a Duce Arscotano.

Ecclesia quæ tutelarem colit *S. Petrum* Apost. dependet ab Abbatiâ Averbodiensi Ord. Præmonstr., cujus Abbatiæ Canonici hîc solent ad animarum curam & rem divinam peragendam ablegari; idque acquisivit hæc Abbatia anno 1280. dono *Gerardi de Rotselaer* Dapiferi Brabantiæ.

Fama popularis & apud vulgus tenet, quod hæc Ecclesia nunc quidem Parochialis, olim videtur fuisse Collegiata, & hodiedum in eâ sunt distributiones in solemnitatibus & officiis divinis pro sacris Ecclesiæ ministris.

Decimarum partem de Rotselaer acquisivit Abbatia Virginalis Parci Dominarum a *Daniele* Domino de Rotselaer anno 1242. Dein Anno 1261. *Arnoldus* Dominus de Rotselaer cum *Beatrice* conjuge suâ decimam majorem atque minorem quas in Rotselaer possidebant præfato Monasterio Parci Dominarum in Eleemosynam contulerunt.

Decimarum hodie participes sunt Abbatiæ scilicet Averbodiensis, Parchensis, & Parci Dominarum. Pastor loci, D. N. van Graeve, Vicarius, & Matricularius hujus Parochialis.

THIELDONCK præfecturæ Herentensis, Dominium primo lapide cum dimidio a Lovanio, viâ qua itur Mechliniam.

Hoc Dominium partim viâ emptionis absolutæ a *Philippo II.* Hisp. Rege anno 1644. partim jure nuptiali devenit in familiam de *l'Archier*, in quâ in gratiam *Caroli de l'Archier Carolus II.* Hisp. Rex Diplomate dato die 10. Septembris erexit hoc Dominium in Comitatum, a quâ nuperis annis deve- *Erectum in Comitatum.*

nit per nuptias *Mariæ de l'Archier ad Maximilianum Josephum de Lalaing* Vicecomitem Aldenardensem; & Præfectum Urbis Brugensis.

Ecclesia patronum veneratur *S. Joannem Baptistam.* Patronatus spectat ad Capitulum Metropolitanum Cameracense quod & possidet præcipuam partem decimarum; reliquarum participes sunt Abbatia Parci Dominarum, Ord. Cisterc. Domus Equitum Teutonicorum de Pitzenburch Mechliniæ & Parochus.

Olim hæc Parochialis erat appendix Parochiæ de Herent; sed ab eâ jam ab aliquot seculis dismembrata est, subfuit ante erectionem novorum Episcopatuum in Belgio cum Herent, Oisterhem & Monasterio de Bethleem Episcopo Leodiensi, licet hæc loca sita sint ultra Dyliam fluvium.

Cæterum solebat hujus loci Pastor administrare Ecclesiam Parochialem de *Bueken* sed anno 1687. suum proprium accepit Parochum quo dudum caruit uti suo loco dictum.

VELTHEM. primo lapide a Lovanio juxta novam lapideam stratam qua itur Bruxellam, Præfecturæ Herentensis Dominium, spectans ad *Carolum Franciscum Boot*, cujus familia hoc acquisivit titulo emptionis absolutæ a *Philippo IV.* Hisp. Rege 19. Julii anno 1651, postquam jure pignoratitio illud ab anno 1638. ante possederat.

Ecclesia sacra est *S. Laurentio Mart.* ejus patronatum gerit Præpositus *D. Petri* Lovanii. Potiorem partem habet idem Præpositus; pro aliâ parte participant Capitulum præfati *S. Petri*, & hujus loci Parochus.

VOSSEM. olim Fossa in Diplomatibus, altero lapide a Bruxella, subest Baronatui de Leefdael ac Dominio *Joannis Baptistæ de Brouckhoven Comitis de Bergheyck.*

Ecclesia inscripta est Conversioni *S. Pauli* Apostoli, Patronatus spectat ad Archiepiscopum Mechliniensem jure Abbatiali Affligemiensis

Deserviturам hujus Curæ Pastoralis longo tempore habuerunt Pastores de Leefdael, sed circa annum 1684. proprium accepit Parochum, cui præfata Abbatia dein pro competentiâ cessit non exiguam partem decimarum quas inibi possidebat, alteram partem percipit Abbatia Parchensis & Collegium Mylianum Lovanii.

Ecclesiam Parochialem plurimum suo ære ornavit & quasi renovavit, uti & domum Pastoralem *D. Maximilianus Snel* hujus loci Pastor hodiernus.

WERDA S. GEORGII. Vernaculè *St. Joris Weert*, Baronatus Birbacensis, Dominium Ducis Arscotani ad Dyliam fluvium & Sylvam Merdaliam, primo lapide cum dimidio a Lovanio.

Ecclesia, ut nomen præfert, *S. Georgium* Patronum veneratur, ad Curam Pastoralem nominat Capitulum *S. Pauli* Leodii.

Decimæ pridem spectarunt ad præfatum Capitulum, quas a paucis annis cessit hujus loci Parocho pro suâ portione congruâ.

Vetus Baronatus. WEZEMAEL Pagus & Dominium celebre inter Arscotum & Lovanium, Baroniæ veteris titulo, insigni Curiâ & Dominorum suorum merito Marisschalli hæreditarii Brabantiæ dignitate a *Godefridi Barbati* ævo jam olim clarum.

Ditionis nomen est. Eos ex antiquis Comitibus de Arschot originem trahere non vanis sanè ducti argumentis nonnulli credunt, sicut & Dominos de Rotselaer, de Rivieren, de Schoonhoven, & plerosque alios minoris notæ, famo-

famosos in eodem tractu, paria enim ostentant insignia, tria scilicet lilia, solâ colorum varietate distincta.

Potentes habuit Dominos, testes *Gerardum*, qui ductâ Ducis nepte amplissimam *Bergarum* ad Scaldim ditionem sibi & posteris suis accepit possidendam; *Joannem*, qui Falcsium præclaram arcem cum magno dominio genti suæ asseruit. Cæterum Anno 1462. *Joannes* Joannis filius Wezemaliæ Dominus sine prole legitimâ moriens, hæredem scripsit *Carolum*, tum Comitem de Carloys, postea Brabantiæ Burgundiæque Ducem. Tabulæ referuntur in Donat. Belg. A. Miræi lib. 1. Cap. 149. novæ edit. Qui *Carolus* postmodum *Joanni de Croy* Domino de *Reux* Wezemaliam dono dedit. A *Joanne de Croy* anno 1472. illam emit *Guido de Brimeu* Dominus de *Humbercourt* Eques Aurei Velleris a Gandavensibus anno 1477. capite plexus. Anno denique 1562. *Gaspar Schets* Grobbendonckii Dominus a *Carolo de Brimeu Guidonis* præfati nepote *Wezemaliam* emit, hodieque tenent ex eâdem gente *Grobbendonckii* Comites cum Castello; cujus schema exhibetur in Castellis Nobilium Brabantiæ Baronis *le Roy*.

Ecclesia quæ *S. Martino* Turonensi Episc. sacra est dependet ab Abbate Averbodiensi, dono *Gerardi de Wezemale* anno 1232. qui sacrum ministrum e suis Canonicis ibidem constituit, & in ejus adjutorium Vicarium.

Hæc Ecclesia abundè dotata est, ut cum decore officia divina in eâ peragantur. Instructa pulcherrimâ & pretiosâ sacrâ suppellectili, habuitque olim VII. Capellanorum collegium, & fundatæ fuêre distributiones pro assistentibus officio divino,

Celebris ibidem memoria *S. Job* in Sacello eidem sacro, quod multum visitatur & frequentatur a Lovaniensibus & populis vicinis, præcipue die 10. Aprilis, & frequens ad ejus intercessionem sanatio ab ulceribus, scabie & id genus morbi, & augendæ fidelium devotioni Pontifex maximas largitus est indulgentias.

In hoc Dominio sita est Abbatia Virginalis Ord. Cisterc. dicta PARCUM DOMINARUM Vernaculè *Vrauwen Parck* ad distinctionem nimirum *Parchi Dominorum*, quod Canonicorum Ord. Præmonst. extra muros Urbis Lovaniensis est Abbatia.

Hoc Monasterium primitus fuit fundatum pro sororibus sub Regulâ *S. Augustini* degentibus, & fundamenta sua habere volunt cuidam *Joanni* & *Beatrici* conjugibus in Parco habitantibus, (& domus monstrantur vestigia) cui cum nullam prolem Deus largiretur, visum bona in pios usus convertere, & exstruxêre Monasterium pro sororibus Regularibus *S. Augustini*, quæ anno 1215. florens tunc temporis institutum Cisterciense sunt amplexæ, adlaborante *Renero* quodam Equite, & res Monasterii agente.

Henricus I. Dux Lotharingiæ & Brabantiæ Abbatiam hanc Sanctimonialium anno 1216. confirmavit, *Gregorio IX.* Pont. Max. factum collaudante. Dotem postea auxerunt Vicini *Wezemaliæ* & *Rotselariæ* Barones.

ABBATISSÆ PARCI DOMINARUM.

I. *Margareta* vixit anno 1223.
II. *Ermetrudis Bollo* vixit anno 1233.
III. *Oda* vixit anno 1237. & 1244.
IV. *Margareta* vixit anno 1254.
V. *E.* . . . . . vixit anno 1261.
VI. *Margareta* vixit anno 1266.
VII. *E.* . . . . . vixit anno 1272.
VIII. *Agatha van Dyeven* obiit 23. Maii 1275.

IX. *Anna van Merxem* vixit Ao. 1279.
X. *Margareta van Rotselaer* vixit Ao. 1291.
XI. *Machtildis van Calstre* vixit anno 1309.
XII. *Maria vanden Calstre* vixit anno 1326.
XIII. *Gertrudis de Duras* vixit anno 1331.
XIV. *Margareta van Dormale* vixit Ao. 1334.
XV. *Margareta van Rode* vixit anno 1344.
XVI. *Machtildis de Boleric* vixit anno 1364.
XVII. *Machtildis de Bollo* vixit anno 1365.
XVIII. *Margareta Oemkens* vixit anno 1381.
XIX. *Catharina van Wilre* vixit anno 1392.
XX. *Maria van Lathem* obiit 20. Aprilis 1415.
XXI. *Margareta van Wesemale* vixit Ao. 1423.
XXII. *Maria van Dormale* obiit 12. Octob. 1441.
XXIII. *Maria Lieftkenrode* obiit 20. Januarii 1470.
XXIV. *Anna van Rivieren* obiit 21. Februarii. 1495.
XXV. *Joanna vander Smissen* obiit 27. Martii anno 1517.
XXVI. *Gertrudis van Hulle* obiit 4. Aprilis anno 1521.
XXVII. *Margareta van Dormale* vixit 1522.
XXVIII. *Joanna van Rivieren* obiit 27. Julii anno 1532.
XXIX. *Jacoba vander Smissen* obiit 27. Julii anno 1553.
XXX. *Anna vander Vliet*. obiit 7. Novembris 1559.
XXXI. *Catharina Hax* obiit 11. Novembris Ao. 1574.
XXXII. *Joanna de Ferry* obiit 21. Martii Ao. 1604.
XXXIII. *Christina vander Meren* Obiit 26. Junii anno 1618.
XXXIV. *Catharina Bellens* obiit 30. Septembris anno 1638.
XXXV. *Maria van Ryckel* obiit 15. Octobris anno 1655.
XXXVI. *Robertina d'Amezaga* obiit 26. Aprilis anno 1663.
XXXVIII. *Bernarda Taelmans* obiit 26. Novembris anno 1674.
XXXVIII. *Benedicta Hauwaart* Obiit anno 1712.
XXXIX. *Robertina Roseneck* hodie præest.

WILTZELA. Vernaculè *Wilsele*, medio milliari distans Lovanio ad pedem montis vulgo *den Roeselbergh* (forte sic dicto a rufo lapide qui in eo abundanter reperitur, quamvis in Diplomate *Bertholdi* inveniam nuncupatum *Russenbergh*.)

Hic pagus situs est partim sub jurisdictione Urbis Lovaniensis, partim sub districtu Libbecano, quem intersecat Dylia fluvius, ad cujus levam est Ecclesia Parochialis, habetque illic perpaucos incolas.

Hoc Dominum olim a Grezienſibus fuit possessum, per nuptias a Calsteriis, & inde ad Roelandicos, unde ad gentiles de vander Thommen devenit. hodie illud possidet *Joanna Gabriela vander Moeren*.

Ecclesia *S. Martino* Episc. sacra est, ejus Patronatus spectat ad Capitulum *D. Petri* Lovanii, quod ibidem omne jus habet decimarum, ex quibus Parocho datur annuè competentia.

Celebris hic ad D. Virginem Deiparam concursus est, & solemnis anniversaria supplicatio, quæ feriâ secunda post Pentecosten peragitur, civium frequenti multitudine eodem concurrente.

WINGE. Præfecturæ Halensis secundo lapide cum medio a Lovanio. Op-

Oppignoratum hoc Dominium a Rege cum vico *Gempe* Ao. 1642. Dein Ao. 1651. a *Philippo IV.* Hisp. Rege die 11. Julii.

Dein illud possedit *Carolus Josephus d'Amezaga* a quo emptionis tabulis transcriptum Ao. 1702. gentilibus de *Pape* patriciis Lovaniensibus; hodiè illud possidet *Anna Maria de Pape* uxor *Jacobi Ferdinandi de Villegas Comitis S. Petri* &c. cujus investituram adiit in Curiâ Feudali Ducatus Brabantiæ Anno 1721.

Ecclesia tutelarem colit *S. Georgium* Mart. Ejus Patronatum gerit Priorissa Monasterii Virginalis Insulæ Ducis Ord. Præmonst. Cura animarum administratur per Canonicum Parchensem, Dono Regneri de Winge Diaconi & Geldolphi ejusdem loci Militis.

Decimas pro majori parte possidet præfatum Monasterium Insulæ Ducis, reliquas inter se dividunt Abbatia Averbodiensis & Gertudana Lovanii.

Anno 1241. *Florentius* Abbas *S. Cornelii* Indensis confirmat Monasterio Insulæ Ducis patronatum Ecclesiæ de Winge a præfatis eidem collatum. Diploma refertur in Supplem. Diplom. A. Miræi part. I. cap. 75. idem confirmat *Henricus* Leodiensis Episc. Anno 1252. Diploma ibidem refertur cap. 80.

Ex Archivis ejusdem Monasterii.

FLORENTIUS Dei gratiâ Indensis Abbas, omnibus præsentes Litteras visuris perpetuam in Domino salutem.

Sciant universi, tam præsentis ætatis quàm futuræ, quod cum Geldolphus Miles dictus de Oppendorp, & quidam alii Jus Patronatûs in Ecclesia de *Winge* in eleëmosynam Ecclesiæ Insulæ Ducis Præmonstratensis Ordinis contulerunt, Præpositus dictæ Domûs dictam eleëmosynam à nobis ratificari postulaverit.

Nos verò ad petitionem dicti Præpositi, intuitu Divinæ remunerationis præambulo, quicquid supradictus Geldolphus & sui participes fecerunt, ratum habemus & firmum, factæ Donationi consentientes; salvo tamen omni per omnia nobis jure. Et hoc vobis sub Sigillo nostro significamus.

Datum anno Domini M. CC. XLI. mense Augusto. 1241.

Ex Archivis Cœnobii.

HENRICUS Dei gratiâ Leodiensis electus, universis præsentes Litteras inspecturis salutem in Domino.

Cum Geldolphus Miles de Winghe, Magister & Conventus Domûs Leprosorum de Bincho * in Lovanio, Reinerus de Winghe Diaconus, Jus Patronatûs Capellæ de *Winghe* quod habere dinoscebantur, dilectis in Christo Præposito & Conventui Monialium in Insula Ducis, Præmonstratensis Ordinis, Leodiensis Diœcesis, in eleëmosynam liberè contulerint, sicut in Litteris autenticis super hoc confectis (quibus fidem adhibemus) pleniùs vidimus contineri: Nobis verò Geldolphus de Winghe Miles prædictus, dictique Præpositus & Conventus supplicaverunt, ut hoc gratum habentes, Collationem dicti Patronatus dignaremur confirmare:

* *Ter-Banc.*

Nos ipsorum piis supplicationibus annuentes, dictam Collationem ratam habemus, & auctoritate nostrâ confirmamus: sub anathematis vinculo districtiùs inhibentes, ne quis ei ausu temerario contraire præsumat. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, Beatæ Mariæ Virginis; Beatique Lamberti Martyris, & Nostram se noverit incursurum.

Datum & actum Lovanii, anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo secundo, mense Aprili. 1252.

In hoc pago vicus est *Gempe* in quo Monasterium & Præpositura Virginum Ord. Præmonstr. a Parcho dependens fundata anno 1219. et tali propagata initio teste *A. Miræo* in Chronico Præmonstratensi ad hunc annum, ubi sic ait."

„ *Renerus* nobili familiâ apud Brabantos Patre *Reyssone ab Udekem* natus, „ cum ex *Laureta Perwetanâ* filios IV. filiasque VIII. suscepisset, *Pellen-*

„ *bergæ* (pagus eſt uno milliari diſtans Lovanio) in domo propriâ clauſtrum
„ & ædiculam extruxit & filias ſuas VIII. albis veſtibus induit anno 1213.
„ feſto Aſcenſionis Domini, eaſque cum amplis facultatibus Ordini Præmon-
„ ſtratenſi dicavit, quem quidem Virginum cœtum poſt in familiam ſuam
„ adoptarunt Patres Capituli Generalis Præmonſtratenſis, *Reinero* id coram
„ ab iiſdem patribus poſtulante. Datus eſt Virginibus iſtis Præpoſitus *Baldui-*
„ *nus* Canonicus Tungerloenſis, cui defuncto ſufficitur *Ægidius* Canoni-
„ cus Ninivenſis." Hactenus *Miræus.* Poſteris temporibus Parchenſes Præpoſiti munus geſſere.

In hoc Pellenbergenſi vico & in paternis ædibus (cujus fundus hodie ad Cœnobium Parchenſe ſpectat) Monaſterium iſtud conſtitit ad annum 1229. Quo *Ægidius* ſecundus Præpoſitus in locum commodiorem illud tranſtulit ad Vicum nimirum *Gempe* in pago de Winge a quo hodieque communiter *Gempenſe Monaſterium* dicitur, ubi ſacellum eo ipſo anno extructum *Jacobus Vitriacus* Suffraganeus Leodienſis in honorem Deiparæ conſecravit.

Porro hunc locum & fundum in quo præfatum Monaſterium tranſlatum eſt, huic Monaſterio in Eleemoſynam contulit *Henricus I.* Lotharingiæ & Brabantiæ Dux Anno 1229. menſe Novembri. Diploma refertur in Not. Eccl. Belg. A. Miræi Cap. 165. ut ſequitur.

Additio ex Archivis MS. Monaſterii. In nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti. Ego HENRICUS Dux Lotharingiæ & Marchio Antverpiæ notum vobis facio tam præſentibus quàm futuris, quòd cum in Parochia de *Pellenberga* Conventus Dominarum Ordinis Præmonſtratenſis in cantando & legendo Deo devotè ſervientium, per aliquot dies ſim commoratus, & idem locus Religioni non fuerit ſatis aptus, earum conſiderans incommodum & miſeratus defectum, de habundanciis meis earum alleviare defectum propoſui, & locum Religioſis magis congruum providi.

Cum ergo ante multos annos duodecim circiter bonaria tam terræ vacuæ quàm nemoris & prati vel broci in Parochia de Winga ab Hominibus terræ meæ comparaveram, & in quieta pace poſſederam, dicto Conventui ad Clauſtrum ſuum ibidem conſtruendum, & ſe ut ibi maneant transferendum, de conſenſu Majoris Filii mei Henrici, cum molendino meo ſuper vivarium, quòd ibidem habeo, conſtructo, in perpetuam eleëmoſynam devotè contuli.

Et dictam Congregationem, ac omnia ad ipſam pertinentia tam mobilia quàm immobilia, de cetero in meam ac Succeſſorum meorum defenſionem ac conſervationem ſuſcepi; omnem eis aiſentiam & uſum in paſcuis, aquis & aliis communitatibus per totam terram meam & ditionem concedens, & tantâ ac tam plenariâ (quâ omnes Abbatiæ Præmonſtratenſis Ordinis in terra mea congaudent) libertate condonans.

Ut autem hæc omnia rata in ævum maneant & inconcuſſa, præſentem Paginam tam mei quàm præfati Filii mei Sigillorum emiſimus munimine roboratam.

1229. Actum apud Lovanium anno Domini M. CC. XXIX. menſe Novembr.

Anno demum 1252. in feſto *S. Nicolai* prædictum Virginum Cœnobium cum viæ publicæ nimium vicinum eſſet, in locum ab eadem nonnihil diſſitum, adeoque quietiorem atque amœniorem tranſlatum eſt ab *Henrico* Baculo, Teutonicè *vander Stock* tunc Præpoſito ex Monaſterio Parchenſi aſſumpto, in quo etiamnum reſident, quem quidem locum *Inſulam Ducis* hodièque appellant, forſitan ita dicto, quod ad Ducem Brabantiæ pertineret qui tunc erat *Henricus III.* cum *Aleyde* conjuge, D. Thomæ Aquinati familiari, conditus Lovanii apud Prædicatores.

Templum novum ibidem anno 1260. demum perfectum dedicatum eſt Octavâ Paſchæ ab *Arnoldo* Suffraganeo Epiſc. Leod. in honorem Deiparæ & *S. S. Joannis Baptiſtæ* & Evangeliſtæ; ita ferè A. Wichmans in Brabantiâ Ma-

Marianâ lib. III. cap. XLIII. & A. Miræus in Chronico Præmonstratensi pag. 165.

Ex hoc Monasterio Anno 1231. evocatæ sunt Virgines quæ Vallem Liliorum in agro Mechliniensi fundarent. Anno 1618. hinc etiam evocatæ quæ reformarent Nemus Cæsareum ejusdem Ordinis, Vernaculè *Keysers-Bosch*, in Comitatu Hornano.

Huic vico de *Gempe* in pago de Winge natales suas debet Exim. *D. Georgius Colvenerius* S. T. D. in Universitate Duacensi, Vir in antiquitate Belgicâ versatissimus & scriptis editis clarus, quæ Bibliotheca Belgica Valerii Andreæ recenset, qui ibidem plenus dierum obiit die 29. Maii. Anno 1649. ætatis 88.

WINCSELA vernaculè *Winxel* Præfecturæ Herentensis pagus medio milliari a Lovanio juxta stratam lapideam quæ Lovanio Bruxellas tendit.

Hoc Dominium anno 1645. die 19. Augusti viâ emptionis absolutæ a *Philippo IV.* Hisp. Rege acquisivit *Joannes van Cauwenhove*, cui Ao. 1638. ab eodem Rege oppignoratum erat, a cujus familiæ Hærede *Joanne Hyacintho van Cauwenhoven* emptionis tabulis illud Ao. 1716. obtinuit *Josephus Nicolaus Baert de Berentrode.*

In hoc pago etiam dominantur Canonici *D. Gudulæ* Bruxellenses dono *Joannis* Archidiaconi Bruxellensis Nothi Ducis Brabantiæ Anno 1482.

Huic pago subest Vicus dictus *Helle.*

In Choro hujus Parochialis exstat humi lapis Sepulchralis cum hac inscriptione.

Hier leyt Begraven den Edelen Heer Jan van Cauwenhove, **Heere van Winxele / Moesbroeck etc. die sterft den** 8. **Mey int Jaer ons Heeren** 1666.

Ende Vr[e]. Anna Maria van Grieken, **syne Huysvr**[e]. **die sterft den** 25. **April. Anno** 1652.

Hier leyt Vr[e]. Marguerite de Herzelles, **Heer Philips dochter/tweede Huysvr**[e]. **des Heeren voorsz. die sterft den** 8. **October** 1666. **Bidt voor de Zielen.**

Legitur in memoratæ Ecclesiæ fenestrâ sequens Epigraphe.

Dit gelas heeft gegeven Jo[r]. Jan van Cauwenhoven, **Heere van Wincxele etc. Ende Vr**[e]. Marie Anne van Grieken **etc. anno** 1639.

Ecclesiæ tutelaris est Virgo Deipara & vocatur *Onse lieve Vrouwe tot*

Winexel, in quâ D. Virgo jam a multis annorum centuriis eximiè culta fuit, & miraculis insigniter coruscat, potissimum vero in liberandis a maligno spiritu energumenis. Ex fidelium oblationibus multum aucta est, & satis prætiosè olim exornata, ac anno 1718. ditata a Dynasta venerandis Reliquiis *S. Erasmi* Mart. & *S. Rosaliæ* Virg. Ecclesiam hanc *Eugenius IV.* Rom. Pont. olim sacris muneribus decoravit.

Patronatus hujus Parochialis spectat ad Præpositum *D. Petri* Lovanii Decima in quatuor partes divisa est, quarum ex æquo participes sunt præfatus Præpositus pro integrâ medietate, pro tertia prænominati *D. Petri* Capitulum, & reliquam partem habet Pastor hujus loci.

FINIS DECANATUS LOVANIENSIS.

HISTO-

HISTORIA
SACRA ET PROFANA
ARCHIEPISCOPATUS
MECHLINIENSIS.

DECANATUS DIESTHEMIENSIS.

DIESTHEMIUM aliis *Diesta* & *Diestum*, Halâ tantum unius, Thenis IV. & Lovanio V. leucarum itinere dissitum. Urbs olim populosa & lanificio multum potuit, intermontana in convallibus sita, quam suo perfluxu irrigat & recreat fluvius *Demera*, territorio tamen non latè diffusa, habet titulum & dignitatem Baronatus, estque ejus Dynastia veteri quadam prærogativa *Vice-Comes*, vel ut vulgo vocant *Burggravius Antverpiensis*; multis seculis sui nominis Dynastas habuit, & agnovit Dominos in Historiis & Diplomatibus celeberrimos. Exinde per varias nuptias pluribus Principibus subfuit, ac tandem a *Guilielmo* Juliacensi circa annum 1490. cum Sichenis per commutationem factam cum territorio de *Vucht*, *Gangela* & *Mille* devenit ad familiam Nassoviam, in quâ hæsit; at per mortem *Guilielmi III.* Magnæ Britanniæ Regis Anno 1702. litigatur de eo inter Nassovios. Vide stemma veterum Dominorum Diestensium in Jurisprudentiâ Heroicâ pag. 276. *Vetus Baronatus.*

Quoad rem sacram habet *Diesta* Parochias tres, antiquissima illa, quæ *S. Joanni Baptistæ* inscripta est, quam anno 1297. *Hugo* Episcopus Leodiensis petente *Gerardo* Domino de Diest in Collegiatam XII. Canonicorum instituit. Diploma recitat *A. Miræus* in Donat. Belg. Lib. I. Cap. CXXXVI. novæ edit. ut sequitur.

HUGO, Dei gratiâ Episcopus Leodiensis, universis præsentes Litteras visuris, salutem in Domino sinceram, cum notitia veritatis.

Deus, qui Ecclesiam suam Sponsam vocare dignatus est, ipsam Ministris discretis & honestis fulciri, in eadem devotè psallentibus gloriatur, & quantò solenniùs & devotiùs in Ecclesia Dei Divina Officia celebrantur, ad ipsius gloriam & honorem, tantò acceptius Deo est, & gloriosiùs nomen Majestatis suæ honoratur.

Quare Nos totis viribus & mentibus Ecclesias in nostris Civitatibus & Diœcesi cupimus & volumus, ad reverentiam & honorem Dei, in Divinis Officiis ampliare, & ipsas cum omni reverentia venerari.

Sane dilectus in Christo Filius, Nobilis Vir, GERARDUS Dominus de DIEST, Miles nostræ Diœcesis, considerato, quòd Villa sua de Diest est magna & diffusa, & in eadem regnat multitudo populorum, cupiens dignè Domino famulari, cum in Villa nulla hactenùs existeret Ecclesia Collegiata, supplicavit Nobis humiliter, ut Ecclesiam Parochialem *Beati Joannis Baptistæ*, sitam in dicta Villa, cujus jus Patrona-

natûs ad ipſum pertinet, Collegiatam Eccleſiam, & in eadem duodecim Canonicos vel circiter, Decanum, Scolaſticum, Cantorem & Cuſtodem conſtitui & ordinari faceremus, cùm ex largitione ſua & aliorum fidelium, ipſius Parochialis Eccleſiæ ad hoc ſufficiant facultates.

Nos de tam devoto propoſito dicti Nobilis congaudentes, reperto per inquiſitionem auctoritate noſtrâ factam, quòd Eccleſia Parochialis S. Joannis Baptiſtæ prædicta, & ejus locus honeſti ſint & bene diſpoſiti, quòdque in eadem Eccleſia eſt Rector Eccleſiæ, & decem Capellani, habentes competentiam in reditibus annuatim, de quibus in Collegio tamquam Canonici vivere poſſunt;

De Conſilio Juriſperitorum, Auctoritate Dei Omnipotentis, B. Mariæ Virginis, S. Lamberti & noſtrâ ordinariâ, volumus, ordinamus & ſtatuimus, quantum in Nobis eſt, & ſalvo jure aliorum, quòd dicta Eccleſia S. Joannis Parochialis ſit ulteriùs Collegiata, & quòd in eadem Eccleſia dicti Capellani, & alii uſque ad duodecim, ſint Canonici, quorum unus ſit Decanus, unus Scholaſticus, unus Cantor, & unus Cuſtos, à dicto Collegio eligendi.

Et nos Rectoriam dictæ Eccleſiæ Parochialis dicto Decanatui, quantùm ad nos pertinet, adunivimus. Ita quod ipſe Decanus habebit curam Decanatûs, Canonicorum, & etiam Parochialis Eccleſiæ prædictæ, & ad ipſam Parochialem Eccleſiam admittetur per illum, qui aliàs præſentatos conſuevit admittere ad eamdem. Decanus verò confirmationem à nobis & noſtris Succeſſoribus recipiet, & Decanus, Scholaſticus, Cantor, & Cuſtos nobis facient homagium & fidelitatem, prout Decani, Scholaſtici, Cantores & Cuſtodes aliarum Eccleſiarum Civitatis ac Diœceſis Leodienſis, facere conſueverunt.

Et volumus quod dicta Eccleſia Collegiata gaudeat Privilegio & jure, quibus aliæ Eccleſiæ Collegiatæ Civitatis & Diœceſis Leodienſis gaudent: ſcilicet Decanus, ratione Rectoriæ prædictæ, ſuberit nobis, Archidiacono loci, & Decano Chriſtianitatis, & aliis Prælatis nobis ſubditis, prout Rectores dictæ Eccleſiæ ſubeſſe conſueverunt.

Et de dictis Canonicis octo erunt Presbyteri, duo Diaconi, & duo Subdiaconi, & quotidie Miſſam animarum, & de die, cum Diacono & Subdiacono, & Horas Canonicas ſolenniter celebrabunt: & ſi aliqua alia emerſerint ordinanda aut ſtatuenda, quæ ad cultum Divinum pertinent, & quæ per dictum Decanum & Capitulum dictæ Eccleſiæ non poterunt commodè expediri, ea noſtræ Ordinationi reſervamus.

Volumus & eis injungimus, quòd in die obitûs noſtri commemorationem facient Canonici memorati, & ex tunc anniverſarium noſtrum faciant in futurum. In cujus rei teſtimonium Sigillum noſtrum præſentibus Litteris duximus apponendum.

1297. Datum anno Domini milleſimo ducenteſimo nonageſimo ſeptimo; Sabbato poſt Aſſumptionem B. Mariæ Virginis.

Altera *S. Sulpitii*, quæ Collegio XIII. Canonicorum ornata eſt Anno 1457. ab *Henrico de Voren* XXVI. Abbate Tongerloenſi, ad quem Abbatem ſpectat eorumdem Canonicatuum collatio, & in eodem e ſuis Præpoſitum, qui ſimul Plebanus ſeu Paſtor eſt, conſtituit; jus ſiquidem Patronatus jam olim anno 1163. ab *Helwige* Vidua *Arnulphi* Domini de Dieſt collatum eſt Tongerloenſibus.

Decimas illas opimas Civitatis Dieſthemienſis & Vicinorum pagorum dono accepit Abbatia Tongerloenſis anno 1167. a priſcis Dominis de Dieſt. Diploma fundationis hujus Collegii Canonicorum profert *A. Miræus* in Donat. Belg. Lib. I. Cap. CXLVII. novæ edit. quod ſic ſe habet.

Ludovicus de Borbon, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratiâ electus & confirmatus Leodienſis, univerſis & ſingulis præſentia viſuris ſeu audituris ſalutem, quam Jeſus ex Virgine natus generi profudit humano. In Domino exultantes iis præſertim Chriſti fidelium oraminibus, quibus Eccleſiæ militantis ſtatus creſcere perſpicitur, libenter congaudemus, eaque favoribus proſequimur oportunis.

Sane

Sane exhibita nobis pro parte Religiosi in Christo HENRICI, Abbatis Monasterii B. Mariæ de Tongerloe, Ordinis Præmonstratensis, Cameracensis, ac pro tempore Mamburnorum seu Provisorum fabricæ Ecclesiæ Parochialis S. Sulpitii, in Opido Diestensi, nostræ nostræ, Dioecesium, petitio continebat; *Henricus de Voren XXVI. Abbas Tongerloënsis.*

Quòd Ecclesia S. Sulpitii prædicta Insignis quidem & quoad Parochiam bene populosa, in qua præter Rectorem Ecclesiæ, communiter Investitum vocitatum, quique de Conventu antefati Monasterii Tongerloensis, ad præsentationem Abbatis Monasterii ejusdem, à tempore & per tempus, cujus initii non extat memoria, ad Ecclesiam ipsam Parochialem assumi, & per dilectum in Christo Archidiaconum Brabantiæ in Ecclesia nostra Leodiensi admitti, in ipsaque Ecclesia cum suis juribus & pertinentiis Rectoriæ seu Investituræ ex usu competentibus, institui consuevit, fuerunt hactenùs & de præsenti existunt, quemadmodùm & infrà limites Parochiæ quàm plura Altaria, similiter ad præsentationem Abbatis suprà dicti;

Quodque mediantibus aliquibus ex Altaribus in ipsa Ecclesia consistentibus, potissimè summo Altari & principali subscripto, ac Altari Sanctarum Mariæ dolorosæ & Gudilæ Virginis, similiter Altari trium Regum ante Chorum, per dictos Provisores, cum decem florenis censualibus hæreditarii censûs Opidi Diestensis, ex testamento quondam Joannis de Halen proventis dotato, item Altari S. Spiritûs, nec non Altari S. Andreæ, item Altari S. Jacobi, similiter Altari S. Bartholomæi, & Altari S. Nicolai, ac Altari S. Theobaldi, item Altari S. Judoci, & Altari S. Agathæ, nec non Altari S. Genofevæ primæ fundationis, similiter Altari S. Genofevæ secundæ fundationis, in Collegiatam Ecclesiam, ut in ea Divinum Officium, nocturnum & diurnum, dietim conventualiter de cetero per Præpositum, Decanum & Canonicos inibi creandos, aliaque Ecclesiæ supposita devotiùs celebretur, congruè erigi posset & institui, juxta per ipsos exponentes desuper habitum conceptum.

In primis, quòd Investitus Ecclesiæ, Religiosus siquidem de Monasterio Tongerloënsi antedicto, censeatur & sit Præpositus Ecclesiæ; ita quòd in Choro & Capitulo sit dexter, habeatque primam vocem nomine Investituræ. Factis autem votis singulorum Canonicorum, etiam Decani, habeat adhuc ultimam vocem veluti Præpositus; ut sic occasione primi voti rem tractandam aperiat & postquàm alios audiverit, in ultimo voto suo se resolvat, sicque Decanus concludat secundùm saniorem & majorem partem votorum.

Idemque Investitus seu Præpositus, ut disparitas habitûs, quatenùs possibile fuerit, evitetur, in Choro & Capitulo, ad instar Decani & Canonicorum, debet esse indutus superpellicio, similiter uti Almutio vario Canonicali. Insuper quotidianæ Missæ, per ipsum Investitum, Vicariosque suos ex more celebrandæ, de cetero dicentur in dicto Altari trium Regum ante Chorum, ad onera Curæ & illius exercitium appropriando.

Cæterum quod in Decanum Collegii, cui personalis residentia incumbet, quique in Choro sinister erit, pro prima vice crearetur Magister Petrus de Cortys, qui similiter ad titulum hujus secundæ fundationis summi seu majoris Altaris Chori, pro parte ipsorum Provisorum, sub vocabulo SS. Mariæ ac Dionysii originalis, & Sulpitii secundarii, Patronorum Ecclesiæ, cum duodecim florenis censualibus hereditarii reditûs seu census dicti opidi Diestensis, ad & supra domum & illius pertinentias Magistri Alexandri de Vossem, opidani ibidem, ex testamento quondam Henrici de Veerle descendentis dotati, Canonicatum in ipsa Ecclesia obtineret.

Quodque postquam cesserit Decanatui, vel in eo transiverit, Præpositus & Capitulum infra tempus juris procederent ad electionem novi Decani, unum ex Canonicis receptis & præbendatis eligendo. Et ad finem, ut jura Abbatis in ipsa Ecclesia conserventur, factâ electione, eamdem Præpositus & duo Canonici dicto Abbati præsentarent, ipseque Abbas per suas Litteras hujusmodi electionem, una cum Præposito & Capitulo, ulteriùs nobis seu nostris in Ecclesia Leodiensi Successoribus Episcopis vel electis præsentare teneretur, solito more confirmandam.

Qui siquidem Decanus verbum Capituli gerere debet per se seu alium, donec aliquem in Scholasticum Ecclesiæ hujusmodi contingat deputari. Ipsique Præpositus & Decanus prædicti alternatis vicibus, seu aliàs, prout inter se concordaverint in Festis Nativitatis Christi, Circumcisionis &c. ad Officium Divinum erunt adstricti. Insuper conceperunt, quod in ipso Collegio erigendo unus Canonicorum deputaretur in Cantorem, & unus in Thesaurarium. . . .

Nos igitur Ecclesiam ipsam S. Sulpitii in Collegiatam Ecclesiam, ad instar Ecclesiarum nostrarum secundariarum Leodiensium, nec non Investitum qui pro tempore existit, & in futurum erit, in Præpositum, dictumque Magistrum Petrum in Decanum, ac Arnoldum Scorreken in Cantorem, similiter Libertum Meeus in Thesaurarium, & prænominata Altaria, videlicet summum Altare, singulaque tredecim Altaria superiùs specificata, cum fructibus, reditibus & proventibus eorumdem, adæquandis tamen, in tredecim Canonias Præbendales & Sacerdotales, ipsorumque Rectores præsentes & futuros in Canonicos Præbendatos . . . . creamus, instituimus & erigimus: ipsorumque Canonicatuum & Præbendarum collationem liberam, salvis dispositionibus Apostolicis & Legatorum ejus, religioso Abbati pro tempore dicti Monasterii attribuimus in perpetuum & reservamus.

Ut autem præmissa omnia & singula perpetui roboris obtineant firmitatem, præ-
1457. sentibus Sigillum nostrum ad Caussas apponi mandavimus. Datum Leodii sub anno à Nativitate Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo septimo, Indictione quintâ, die verò Jovis, duodecimâ mensis Januarii, Pontificatûs Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Domini Calixti Divinâ providentiâ Papæ tertii anno suo secundo.

PRÆPOSITI ECCLESIÆ COLLEGIATÆ S. SULPITII.

I. Joannes Gerardi antea Pastor, factus primus Præpositus anno 1457. Obiit 30. Maii anno 1460.

II. Judocus Celenius, eo se munere exuit anno 1473.

III. Joannes Mathæi S. T. D. Obiit 29. Martii anno 1487.

IV. Arnoldus Tsgrooten juris Pontificii Licentiatus, inde electus anno 1504. Abbas Tongerloensis.

V. Joannes van Dyck ex Hooghloon. Mortuus anno 1530.

VI. Joannes van Esch Oisterwicanus, ex Camerario Prior Tongerloensis, inde Præpositus. Mortuus 1. Aprilis anno 1541.

VII. Embertus Nivelaer Arendoncanus, Medicinæ Licentiatus, Prior Tongerloensis, exin Pastor in Westerlo, dein Præpositus, electus anno 1553. Abbas Heylissemensis. Obiit 1557.

VIII. Henricus Raets. Sylvæducensis. Mortuus anno 1561.

IX. Arnoldus Giberius Balensis, antea Supprior Tongerloensis. Obiit anno 1567.

X. Rodolphus Geffen Sylvæducensis. Mortuus anno 1598.

XI. Joannis Jacobæus. Gelensis, antea Prior Tongerloensis. e vivis excessit anno 1599.

XII. Godscalcus van Nieuwenhuysen ex Pastore in Waelwyck factus Præpositus. Obiit contagio Anno 1607.

XIII. Joannes Coenen Mollensis S. T. L. ac Præses Collegii Præmonstratensis Lovanii, cessit hanc dignitatem Prior factus Tongerloensis. anno 1615.

XIV. Mathæus Wynans. ex Cellario Tongerloensi factus Præpositus. Obiit Ao. 1617.

XV. Joannes Hulstius Ruræmondanus, ex Suppriore Tongerloensi Præpositus. Peste extinctus anno 1629.

XVI. Joannes Verbruggen Miertensis S. T. B. F. ex Pastore *S. Mariæ* Diesthemii factus Præpositus. Peste sublatus anno 1635.

XVII. Bartholomæus Pluckerius Quaet Mechliniensis S. T. L. ex Professore S. Theologiæ Tongerloensi factus Præpositus. Obiit 1668.

XVIII.

XVIII. JOANNES EVERMODIUS VAN BERLICUM S. T. L. & Professor ex Pastore in Diessen & Decano Christianitatis Bekensi Præpositus. Obiit die 11. Aprilis Ao. 1670.

XIX. JOANNES VAN MOECKENBERGH ex Pastore Tongerloensi, dein Westerloensi Præpositus. Mortuus anno 1688.

XX. FULGENTIUS FESTRAETS S. T. Professor in Postel tum in Tongerloâ, dein Collegii Romani & exinde ex Pastore in Diessen Præpositus. Obiit anno 1707.

XXI. JOSEPHUS VANDER ACHTER primo S. T. Professor in Postel, tum in Tongerloâ, post Pœnitentiarius in Duffel. Hodiernus Præpositus, qui anno 1724. die 7. Maji inauguratus est Antverpiæ Abbas Tongerloensis, ab illius urbis Episcopo.

Cæterum erga hoc Canonicorum Collegium sese ostenderunt valdè munificos subsequentes Abbates Tongerloenses, maximè *Augustinus Wichmans* XXXVIII. Abbas Tongerloensis, qui ut officium fieret decentius anno 1660. iisdem Canonicis assignavit quotidianas distributiones, ordinatis ad hoc (quæ ejus represèntant insignia) plumbetis.

Tertia Parochialis est *B. Mariæ*. Cum frequentia populi impar unius Pastoris humero onus foret, divisa est *Sulpitii* Parochia & Capella *B. Mariæ* in tertiam Parochiam; erecta est anno 1253. quæ per Canonicum Tongerloensem administratur, olim dicta Capella *de Castro*, quia nimirum huic vicina erat Aula Dominorum de Diest, a quibus forsitan fuit ædificata.

Virilis sexus Monasteria sunt hæc.

FRANCISCANUM exstructum ab *Arnoldo V.* Domino de Diest anno 1270. *A. Wichmans* ejus initium ponit ad annum 1228. Cum antea Conventuales essent; observantiam amplexi sunt anno 1502, & post annos IV. aliis patribus reformatis se univerunt.

BOGARDORUM juxta ædem D. Virginis *Mariæ* tertiam Regulam *S. Francisci* amplexi sunt; quo autem anno eorum Cœnobium fundatum, hactenus nos latet.

EREMITARUM S. AUGUSTINI Cœnobium, construi cœptum anno 1614. & anno sequenti Gymnasium Scholæ latinitatis aperuerunt.

ALEXIANI curandis funeribus operam dantes & mente captis & ægris inserviendis destinati. Monasterium ipsorum publicis sumptibus cœptum, incertum quo anno.

Inter alterius sexus Cœnobia eminet BEGINARUM CURIA olim sub Parochiâ Webbecanâ, & in patrimonio *S. Trudonis*; dein ab *Arnoldo IV.* Domino de Diest in hoc oppido structa, dotata, & Privilegiis ornata anno 1252. situ, dispositione, disciplinâ nulli totius Brabantiæ facilè cessura, & cum antea sparsim & liberè agerent hîc loci Beginæ, eas in ordinem redegit *Nicolaus Eschius* earum Pastor vitæ & Sanctitate illustris, & septa & ædificia ferè quæ conspiciuntur erigi & disponi curavit. Obiit anno 1578. Diploma fundationis hujus Beginasii recitat *A. Miræus* in Not. Eccles. Belg. Cap CXCV. novæ edit. ad quem curiosum lectorem remittimus.

PRIORATUS VALLIS B. MARIÆ Ord. Canon. Reg. *S. Augustini* vernacule *Mariendael*. Ejus originem ex archivis loci sic nobis refert *A. Wichmans* in Brabantiâ Marianâ lib. III. Cap. LVI. his verbis.

„ Anno Domini 1419. Plures devotæ feminæ Diesthemienses continuis
„ votis & consiliis de extruendo aliquo ibidem inter se Monasterio quotidiè
„ tractabant. Quarum pio desiderio (nam nullum in eâ civitate tunc tem-

„ poris erat Virginum Cœnobium) commotus honestus & dives quidam civis nomine *Arnoldus Rumelans*, ejusque conjux *Elisabetha Nys*, rem cum Priore Bethleemitico *Joanne Holaer* (filium enim in hoc Cœnobio Religiosum habebant) qui unus erat ex discipulis Vener. *Joannis Rusbroquii*, communicat, & domum suam cum agris adjacentibus fundando Cœnobio, de consensu conjugis suæ offert. Cujus promptam voluntatem præfatus Prior lætus amplectitur, atque omnem operam suam eidem addicit.

„ Interea temporis *Joanne Waldenrodio* Episcopo Leodiensi defuncto, neque alio in ejus locum debitè subrogato; *Joanne* item *Holario* ad Prioratum Viridis Vallis translato, per triennium hujus bonæ voluntatis executio suspensa hæsit. Moritur quoque anno 1422 supra nominatus *Arnoldo Rumelans*; quo sublato, sublata pariter spes omnis negotium exequendi. Nihilominus *Elisabetha* defuncti vidua, hortantibus Priore Viridis Vallis prædicto, itemque *Joanne Kenens* Priore tunc Bethleemitico Canonico Corsendoncano & Cive Diesthemiensi, piam voluntatem mariti sui executioni mandavit, eodem adhuc illo ipso anno 1422. quo etiam *Joannes Hensbergius* Episc. Leod. fundationem prædictam confirmavit die 23. Augusti, ac nomen Cœnobio indidit *Vallis B. Mariæ & S. Catharinæ*; quamvis ordinariè non nisi *Marien-Dael*, nominetur.

„ Primæ Religiosæ *Aleydis Cokens*, & *Elisabetha Bernardi a Swollis* procurante *Joanne de Holaer* ex Monasterio *B. Mariæ* in Neomago Geldriæ oppido, huc directæ sunt. Anno autem 1423. die 10. Augusti perpetuam clausuram acceperunt, quam huc usque inviolabiliter omnino, oppido a Geusiis possesso servaverunt, ac sedem suam nonquam deseruerunt, quamvis Monasterium etiam a Geusiis militibus fuerit inhabitatum. Adeo tenaces clausuræ suæ fuerunt, longo tempore in infirmitorio conventualiter sese continentes. In memoriam vero continuatæ & inviolabiliter observatæ Clausuræ quinquagesimo quoque anno, per modum Jubilæi, diem solemnem celebrant." Huc usque *A. Wichmans*.

Illustrissimus *D. Jacobus Boonen* Archiep. Mechl. (cui hoc Cœnobium subest) solebat illud vocare coronam omnium Monasteriorum sibi subditorum.

Monasterium Grysearum Sororum, quod Vallem *S. Annæ* vulgo vocant, situ Beginasio proximum, initia sua sumpsit ante annum 1366.

Hæ Religiosæ non ex obligatione, sed ex charitate ministrant infirmis, ac etiam contagio laborantibus, & magno Reip. bono assistunt morituris.

Hoc Monasterium circa annum 1550. injuriâ temporum collapsum, a fundamentis erectum, ac integrè novum factum est per præfatum *Nicolaum Eschium* Pastorem & IV. Rectrices Beginasii. In eo Virgines XV. Beginas constituit, ut locum collapsum renovarent, quæ simul uno eodemque die præcedente Crucis signo ingressæ, Gryseum habitum susceperunt: ac anno probationis elapso, professionem emisêre, vitam hodièque agunt exemplarem, & subsunt Ordinario. Rectores ex eo tempore habuerunt insignes ac inter alios Præfatum *N. Eschium* qui huic Monasterio simul & Beginasio præfuit, *Albertum Gerbrandi*, *Jacobum a Castro* laudatissimum Ecclesiæ Ruremondensis Antistitem, *Petrum Hinsenium*, *Engelbertum Hennephoven* omnes S. T. Licentiatos & Inclytæ Averbodiensis Abbatiæ Lectores.

Ex

Ex hoc Monasterio circa annum 1650, tres Religiosæ directæ sunt quæ Xenodochium Arscotanum restaurarent & feliciter peregerunt.

MONASTERIUM CONGREGATIONIS B. MARIÆ vulgo *Loreynoosen* ab annis non ita multis, hîc initia sua sumpsit. Illustrissimus *D. Jacobus Boonen* Archiep. Mechl. hîc inducta Colonia Religiosarum Thenensium, quasi fundator earum censendus est. Hæ Religiosæ quæ Diesthemium venêre, postliminio reversæ sunt ad Monasterium suæ Professionis cum hæ formatæ essent.

In agro suburbano olim Abbatia erat Virginum, dicta *Vallis S. Bernardi* Ord Cisterc. ab *Arnoldo* Domino de Diest anno 1235. fundata, *Gregorio IX. Pont. Max.* anno 1238. & *Henrico III.* Duce Brabantiæ anno 1255. hoc opus approbantibus & confirmantibus. Subest Abbati *S. Bernardi* ad Scaldim ejusdem Ord. Cisterc.

Hoc Cœnobium bellorum turbine eversum est anno 1577. exstantibus solummodo parietinis ac paucis adhuc ruderibus derelictis. Hinc hæ Religiosæ intra hanc urbem se receperunt, & stabilem sedem fixerunt.

Xenodochium S. Elisabethæ præcipuum Urbis Hospitale est, & mediocriter dotatum, quo autem anno fundatum sit hactenus nos latet.

ARSCOTUM Lovanio juxta ac Diesthemio pari trium leucarum intervallo abjunctum, Mechliniâ & Lyra sex, Demeræ fluvio adjacet ex parte qua depressus est, ab alterâ enim collibus assurgit, verè inter Brabantiæ vetustiora oppida censendum. Nam si *J. Lipsio* aliisque fides, fuit hic Aquilæ Romani exercitus repositorium, sive sedes, unde ipsi *Arscotum* nominant, quasi sinus seu repositorium Aquilæ Vernaculè *Arents-Schoot.*

Quandonam oppidi jure donatum incertum, tamen & Villæ nomine appellatum a 500. circiter annis constat ex Diplomate Abbatiæ *D. Gertrudis* Lovaniensis, verosimile sub aut paulo ante tempora *Godefridi Virzonii* portas plerasque cum fossis & aggere urbem cingente strui cœptas, quo nimirum anno 1283. per Ducis Diploma descripti sunt limites libertatis Arscotanæ.

Urbem solebant olim VII. Prætoria nobilium coronare, ex quibus sunt *Rivieren*, *Schoonhoven*, Dominium hodie gentis de *vander Noot*, qui modo *Carolus Bonaventura Comes de vander Noot* Toparcha de *Schoonhoven*, *Beaumont*, *Petrain*, Consiliarius Senatus Brabantiæ, item *Stade* &c.

Arscotum sub se complectitur Illustres Baronias de *Rotselaer*, *Heverle* & *Bierbeeck.* Universim pagos XV. & Vasallorum sub se habet plus quàm quatuor millia.

Habuit hoc oppidum jam olim ab anno 1125. Toparchas Comites, legiturque *Arnulphus* Comes de *Aderscot* in Diplomate *Godefridi* Ducis apud *A. Miræum* in Donat. Belg. Lib. I. Cap. XLIV. novæ edit.

Arscotum transiit per nuptias ad varias illustres familias, & tandem in *Croyacam* & *Arembergicam.* Illud Marchionatus titulo decoravit *Carolus* Hisp. Rex Anno 1518. mense Novembri in gratiam *Guilielmi de Croy*; titulo vero Ducatus idem *Carolus* jam Imperator in gratiam *Philippi de Croy*, anno 1533. mense Aprili. Erectionum harum Diplomata nosse qui volet, in Jurisprudentiâ Heroicâ inveniet pag. 265. & seq. item ibidem reperiet Veteres Arscoti Dominos.

A. Miræus in Chronico Belgico ad annum 1533. scribens ait „ *Carolus V.*

 „ Im-

„ Imperator Genuâ, quo 28. Martii pervenerat, ſolvens, in Hiſpaniam navigat „ ad uxorem viſendam. Idem Genuæ exiſtens *Philippum Croyum* ex Mar- „ chione primum *Arſcoti* Ducem & *Rentici* Marchionem creavit; tabulis „ ibidem menſe Aprili conſcriptis."

Illud Illuſtre Dominium hodie poſſidet *Leopoldus Philippus Carolus Joſephus* Dux & Princeps Arembergiæ & S. R. I. Dux Croyus & Arſcoti Princeps Porceanus & de Rebecque, Marchio de Moncornet, Comes de Lalaing, Eques Aurei Velleris, Magnas Hiſpaniæ &c.

In ſacris Eccleſiam Parochialem habet unicam Virgini Matri inſcriptam, cujus Icon in eâ olim miraculis clara frequenti peregrinorum concurſu viſebatur.

Henricus I. Dux Lotharingiæ & Brabantiæ anno 1231. Eccleſiam de Arſcot cum aliis multis Cœnobio *D. Gertrudis* in Lovanio aſſignat, aut verius confirmat, & ante annos enim aliquot (ſcilicet anno 1210.) idem Dux Eccleſiam de Arſcot ſitam in illo allodio Gertrudanis dederat, ut perſona & clericis ſecularibus ibi tum ſacra peragentibus, mortuis, *S. Gertrudis* Prælatus, ſive is Abbas ſive Præpoſitus eſſet, liberam haberet ſuos Canonicos introducendi poteſtatem. Ita fere J. B. Gramaye in Arſcoto.

Inſtructa eſt Eccleſiâ anno 1462. inſigni XIII. Canonicorum Collegio, curâ *Antonii Croy* & *Margaretæ* Lotharingiæ conjugum. Litteras erectionis *Ludovici Borbonii* Epiſc. Leod. recitat *A. Miræus* in Donat. Belg. lib. I. cap. CL. novæ edit. quæ ſic ſe habent.

LUDOVICUS de Bourbon, Dei & Apoſtolicæ Sedis gratiâ electus & confirmatus Leodienſis, ad futuram & perpetuam omnium & ſingulorum memoriam. . . .

Sane exhibita nobis pro parte Illuſtris Domini ANTONII de Croy, Comitis de Porchien, ac Domini temporalis de *Arſchot*, ſuæque devotæ ac generoſæ conthoralis MARGARETÆ, ac Villici, Burgimagiſtrorum, Scabinorum & Conſulum, & ſingulorum incolarum dicti Opidi de Arſchot, noſtræ Leodienſis Diœceſis petitio continebat, quòd in eodem Opido unica duntaxat Eccleſia Parochialis exiſtit, ſub titulo B. Mariæ Virginis dedicata: quàm præfati Exponentes, bono zelo ducti, in Collegiatam erigi ferventer cupiunt & deſiderant, ad divinum Officium nocturnum & diurnum collegialiter ibidem deinceps devotè celebrandum. . . . . . .

Nos igitur Eccleſiam ipſam congruis honoribus proſequi volentes, hujuſmodi ſupplicationibus inclinati, de conſenſu venerabilis Capituli noſtri Leodienſis, dilectorumque Archidiaconi Brabantiæ in Eccleſia noſtra Leodienſi, & Decani Concilii, itemque Abbatis & Conventûs S. Gertrudis Lovanii, ipſam Eccleſiam B. Virginis Mariæ Parochialem in Collegiatam Eccleſiam, adinſtar aliarum Eccleſiarum noſtrarum ſecundariarum Leodienſium, erigimus. . . .

1462. Datum in Opido Trajectenſi, ſub anno à Nativitate Domini milleſimo quadringenteſimo ſexageſimo ſecundo, Indictione decimâ, die verò penultimo menſis Octobris, Pontificatûs Sanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Domini Pii divinâ providentiâ Papæ ſecundi anno ſuo quinto.

In hoc Capitulo præfatâ Abbatia ex ſuorum Canonicorum gremio conſtituit Præpoſitum, Cantorem & totius oppidi Parochum, vulgo Plebanum, qui ſimul Canonicus. Decanus hujus Capituli eſt de Clero ſeculari qui eligitur a Capitulo.

Ab Eccleſia Arſcotanâ dependet Vicaria de *Balen* vulgo *Bael*, ubi Eccleſia *S. Annæ* ſacra, cujus Vicarium nominandi eſt juris Abbatis Gertrudani. Ab annis paucis propter diſtantiam ab Arſcoto, a quo diſtat integro milliari in eâ erectus eſt fons Baptiſmalis, verum necdum obtinuit jus ſepulturæ ſacræ, licet ab Arſcotana Eccleſia ſub *Alphonſo de Berges* Archiep. Mechl. ſepa-

separata sit, habeatque Ministrum sacrum qui rem divinam curat, & populo Sacramenta administrat, excepto Matrimonii.

Ecclesiæ Arscotanæ subcensetur Vicus de *Gelrode*, latinè Flavum Rodium, in quo amplum Sacellum *D. Cornelio* Papæ & Mart. sacrum; in eoque diebus sacris divina celebrantur per Sacellanum.

In hoc Sacello erexit nuperis annis vir clarissimus *D. Nicolaus Blanche* Consiliarius Senatus Brabantiæ, insignem & opulentam fundationem, cui assignavit omnes census quos in eodem vico percipiebat in siligine & nummis, ascendentes annuè ad CL. Halstaria, & sexaginta florenos; eratque intentionis ut hic Vicus erigeretur in Parochiam: at vel morte præventus executioni mandare non valuit, quod tamen optandum fuisset ob distantiam loci ab Ecclesiâ Arscotanâ eorum incolarum in isto vico, vel ex eo hoc opus undequaque pium & necessarium intermissum mansit quod Gertrudani conditiones quas proposuerat nollent admittere.

In vicino Dominio de *Schoonhoven* pridem fuit Sacellum *de Weerde* extra portam aquaticam, quod volunt olim & Arscoti & pagorum aliquot fuisse Parochiam. Hoc Sacellum a Judæis habitatum & exstructum quidam volunt: at injuriâ temporum & reparatione neglectâ totaliter dirutum est. Solebatque olim esse Ecclesia Parochialis pro Vico de *Langdorp*, sed Gertrudani & Incolæ hujus Vici dein aliam exstruxerunt, nimirum illam quæ hodie visitur, hâc ratione potissimum inducti, quod Ecclesiam de *Weerde* non possent accedere nisi transmisso flumine Demerâ, & quod sæpissimè hyemali tempore aquarum illuvie ab eâ arcerentur.

In hoc oppido est virilis sexus Cœnobium *Bogardorum*, qui laici olim erant, textrinis operam dantes, institutum anno 1283. curâ publicâ & privatorum eleemosynis, tertiam Regulam *S. Francisci* assumpserunt anno 1323. 1. Maii.

Alterum est FRATRUM CAPUCINORUM, qui in hoc oppido recepti sunt Anno 1685. ac liberalitate potissimum Dominæ de *Schoonhoven* de gente vander *Noot* & Priorum eleemosynis Conventnm exstruxerunt ad ripam amnis Demeræ loco amœno. Anno 1688. eorum novum templum consecravit *Alphonsus de Berges* Mechl. Archiep. in honorem *S. Antonii Paduani* die 5. Septembris.

Alterius sexus est celebris non ampla, attamen elegans *Beginarum Curia*, quæ initia sua refert anno 1259. ab *Henrico III.* & *Aleydi* ejus Conjuge Brabantiæ Ducibus, qui Virginibus jam inde congregatis horreum suum assignarunt cum amplâ hæreditate ei adjunctâ, & Abbatem Gertrudanum Patronum dederunt. Cum vero hic locus nulla clausura esset munitus, omnibusque noctu dieque patens, post varia incommoda & damna etiam a Ducibus Arscotanis perpessa, anno demum 1636. sua septa, & constructo muro tandem suam clausuram accepit.

Est & aliud Cœnobium titulo MONTIS S. NICOLAI vernaculè *St. Niclaes-Bergh*, cujus tale fertur initium.

Quædam *Gertrudis Brant* Virgo duabus comitata Virginibus ex Daventriâ Transisulanæ regionis oppido veniens, locum ad famulandum Deo quærebat. Evenit *Nicolaum* de *Aernhem* Ecclesiæ Arscotanæ Sacellanum pias Virgines videre, hospitio excipere, & de proposito interrogare, observatoque eorum Zelo iis domum cum exiguâ hæreditate ad sacros usus convertendam relinquere. Illæ itaque opera manuaria sedulo exercentes, & numero auctæ tertiam *S. Francisci* Regulam amplexæ sunt anno 1451. sed denique consensu *Joannis Heinsbergii* Episc. Leod. *S. Augustini* Regulam &

claustrum sub Priore *S. Martini* Lovanii Professæ sunt anno 1454. 15. Januarii. Hodiedum subest Archiepiscopo Mechl.

Arscoti est Xenodochium vetus, quod *Jacobus Boonen* Archiep. Mechl. circa annum 1650. restauravit, vel quasi de novo erexit in Monasterium, adscitis tribus Religiosis Virginibus ex Monasterio *Vallis S. Annæ* Diesthemii.

ASPRICOLLIS Vernaculè *Scherpenheuvel*, Gallis *Montaigu*, medio milliarii a Sichemio oppidulo & primo lapide a Diesthemio situs est. Jure hæreditario spectat cum finitimis ad gentem Nassoviam, per mortem *Guiliel-mi III.* Magnæ Britanniæ Regis Anno 1702. Incertum adhuc, ad quem ex Nassoviis hæc hæreditas, devolvetur. Locus sacer est & celeberrimus & miris prodigiis a Dei Matre Illustris evasit tali initio.

In illo colle quercus fuit & in hac *Divæ Virginis* adfixa imago, a multis retro seculis culta ab accolis, quod morbis & præsertim febri solemnem ac pænè certam ibi medicinam invenirent. Confluebant undique cives, pagani, militares, & salutarem illic opem a Deo & Virgine Deiparâ poscebant & accipiebant, mansit imago quercui affixa usque ad annum 1602. quo ob majorem indies concursum per *Godefridum* Parochum Sichemiensem (cui hic locus tum suberat) ex arbore detracta est, & in Sacello modico, quod e tabulis ligneis juxta struxerat, ritè & piè collocata; sed enimvero cum id augustum turbis undique confluentibus esset Sacellum, e lapide secto aliud inchoatum, absolutum & a *Matthiâ Hovio* Mechliniensium Archiepiscopo anno 1604. die 13. Junii D. Virgini est dedicatum: at Quercus Paulo ante jussu *Joannis Miræi* Antverpiensis Episcopi designati (quem *Hovius* ad cognoscenda & examinanda miracula eo miserat) a stirpe excisa est, ex qua multi postea Icunculas sibi fecerunt, alii frustulis in potu usi sunt, & constat quod cum morborum medelâ. Crescente dein Miraculorum famâ *Albertus Pius* & *Isabella* Belgarum Principes magnificam ac verè regiam a fundamentis Basilicam formâ rotundâ, instar stellæ radiatam ex candido lapide excitandam curarunt, quod spatio XII. annorum anno 1621. demum est absolutum, cujus structura trecentis amplius aureorum millibus constitit, & inter Belgica miracula merito annumeratur, dedicata est a *Jacobo Boonen Archiep. Mechl.* solemni ritu præsente Serenissimâ *Isabellâ*, Marchione *Spinola*, ac Aulâ universâ Anno 1627. die 6. Junii.

Hanc Basilicam præfata *Isabella* dein statuis marmoreis, pictis elegantibus tabulis, tapetibus, Lampadibus, Calicibus, omni denique sacra supellectili, aureâ, argenteâ, ac æreâ copiosissimè instruendam curavit.

In eodem hoc Colle primum apud Belgas ORATORIUM seu Congregatio Presbyterorum institutionis *S. Philippi Nerii* a præfato *Jacobo Boonen* anno 1624. constitutum fuit, favente præfatâ *Isabellâ*, & *P. Hyacintho* Casalensi Capucino hortante, cui Congregationi per eundem Archiepiscopum Pastoratus Aspri Collensis unitus est. Eisdem Presbyteris ædes verè regias præfata *Isabella* ædificari curavit.

Hic sacer locus vallo ac fossis circumdari cœptus est anno 1620. ab Archiduce *Alberto* formâ triangulari præfinitus, quam Serenissima vidua *Isabella* sanctè observari mandavit ac perfici curavit anno 1630.

Adeo dein *Aspricollis* annis subsequentibus illustris evasit, ut nullus in toto Belgio prodigiorum & miraculorum gloria & magis celebrior & frequentior.

Cæterum inter Præpositos qui ab initio erectæ præfatæ Congregationis illi

illi præfuêre, primus fuit *Judocus Bouckaert* S. T. L. patriâ Brugensis. Hic onus fabricæ hujus Basilicæ, promovendæ congregationis feliciter sustinuit, qui cum Pastoratum Aspricollensem XXXII. circiter annis, Præposituram vero XVIII. gessisset, evectus est ad Cathedram Episcopalem Iprensem anno 1641. ibidem vitâ functus anno 1646. die 1. Novembris.

BECKENVOORT olim *Bechevoort*, milliari cum dimidio a Diesthemio, districtus Sichemiensis, Dominium ad Nassovios spectans, nunc ad eorum hæredes.

Hic loci est *Commendaria* Ord. Equitum Teutonicorum, quæ magno Commendatori de *Juncis* Vernaculè *ten Aldenbiesen* subjicitur, ab eoque Commendatorem subalternum accipit.

Hi Commendatores hîc olim residere soliti erant, quorum domus cum bellorum motibus in turbis Belgicis attrita & devastata fuit, in Urbe vicina Diesthemiensi se dein recepêre.

Ecclesia inscripta est *S. Petro* Apostolorum Principi. Cura Pastoralis solebat administrari per Presbyterum Ord. Teutonici hodie per Parochum de Clero curatur. Jus Patronatus ad hanc Commendariam spectat, cum universa pagi decima, ex quibus sacro ministro annuè datur competentia.

BETEKUM olim *Beteghem* pagus districtus Arscotani, primo lapide ab Arscoto ad Demeram amnem, Dominium Ducis Arscotani.

Ecclesia dicata est *S. Laurentio* Mart. quæ longo temporis tractu administrata est per Canonicos Abbatiæ Gertrudanæ Lovanii, hodie per Sacerdotem de Clero curatur.

Acquisivit hæc Abbatia hujus Ecclesiæ Patronatus a *Carolo de Arscot* anno 1243. cujus tabulas Donationis exhibet *A. Miræus* in Not. Eccles. Belgii Cap. CLXXV. novæ edit.

Decima universa spectat ad hanc Abbatiam, quæ Parocho solvit annuè competentiam.

CAPELLE, vulgo *Nieu Capelle*; pagus districtus Halensis medio ferè itinere inter Diesthemium & Thenas, Dominium hoc oppignoratum a Rege Ao. 1626. *Catharinæ van Schoor*. Hodie spectat ad Comitem vanden *Berghe* dictum *Vuyterlimmingen*.

Ecclesia tutelarem colit Virginem Deiparam, ejusque Patronatu potitur Capitulum Tungrense. Universa ferè pagi Decima spectat ad Parochum.

CORTENAKEN. pagus Districtus Halensis, a quo primo milliari distat ad Velpam fluviolum, Anno 1626. oppignoratum fuit a Rege *Cornelio van Baussel*.

Hodie Dominium Baronis *van Voort*.

Ecclesia sacra est *S. Amori* Conf. Ejus Patronatus spectat ad Abbatem Vlierbacensem Ord. S. Bened.

Decima est bipartita quarum una pars spectat ad præfatum Abbatem, altera ad Parochum.

GLABBEKE. Districtus Halensis, primo lapide cum dimidio a Thenis. Dominium hoc jure pignoratitio a Rege acquisivit Ao. 1626. *Catharina van Schoor*.

Peculium hodie gentis de *Pape* patriciæ Lovanienſis.

Bruxellis in Eccleſiâ Annuntiatarum viſitur Monumentum ſepulchrale *Leonis Joannis de Pape* Sanctioris Senatus Præſidis Toparchæ de Glabbeke ejus Conjugis cum hac Epigraphe.

D. O. M.

Illmus. *D. Leo Joannes de Pape* Eques Auratus Toparcha de Glabbeck &c. poſt varia dignitatum incrementa *Carolo II.* in Hiſpaniis, & Belgio a Conſiliis Status, Sanctioris Senatus Præſes ſummus, hîc quieſcit, cariſſima Conjugi adjacet Illma. Dna. *Eliſabeth van Langenhoven* vitæ & itinerum Comes fidiſſima, uterque dierum & ſpei Chriſtianæ pleni obiere, ille VIII. Aug. M. DC. LXXXV. ætat. LXXV. hæc XXX. Junii M. DC. LXXXVII. ætat. LXX.

Quarteria circum circa leguntur hæc.

De Pape, Pels, vanden Hove, La Couſture.

Eccleſia patronum veneratur *S. Nicolaum* Epiſc. Adminiſtratio Curæ Paſtoralis ſpectat ad Abbatiam Heyliſſemenſem, quæ illic e ſuis Canonicis Curionem conſtituit. Univerſa pagi Decima ſpectat ad Parochum.

Huic Eccleſiæ ordinariè jungitur ZUERBEMPDE, Præfecturæ etiam Halenſis, Toparchia *D. de la Fiefville* Abbatis in Galliâ.

Decimam majorem obtinet præfatus Abbas Heyliſſemenſis, minutam Paſtor deſerviens.

HALEN exiguum Brabantiæ oppidulum uno milliari a Dieſthemio, Dominium Ducis Brabantiæ, Caput hujus nominis Præfecturæ & ampli territorii ſub ſe pagos plurimos continens. Getâ & Velpa fluviolis alluitur, in mediis paludibus ſita, Eburonibus contermina, bella Leodienſia & Geldrica effecêre, ut nonquam potuerit a malis ſuis reſpirare, & hodiedum jaceat penè exciſa.

Inter Halen & Hercam eſt campus *Vranckryck* appellatum, olim Francia ſecunda, Legum Salicarum ſolum, cujus decimas percipit Eccleſia Halenſis, ubi anno 1622. effoſſæ urnæ cinerum & oſſium ex adverſo Sacello Doncani haud procul a portis Halenſibus, & ſi conjecturæ locus eſt, ego inquit (profundè doctus *G. Wendelinus*) *Pharamundum* levatum crediderim in Campo illo *Vranckryck* Halæ inter & Hercam, inque illo admodum prædiolo regni *het Coninckryck*.

Eccleſia tutelarem colit *S. Petrum* Apoſt. Paſtorale munus confertur per Capitulum Cathedrale *S. Lamberti* Leodii, quæ majorem obtinet decimam cum Abbate S. Trudonis, ex quibus Paſtori annuè ſolvitur Supplementum competentiæ.

Hæc Eccleſia Parochialis eſt matrix plurium pagorum, cujus Perſonatus unitus eſt huic Paſtoratui.

Ad-

Administrat hujus Ecclesiæ Parochus, Ecclesiam de *Betecum* vulgo *Betcum*, quæ ab Halen integro milliari abjuncta est, item Ecclesiam de *Zellick* seu *Selck* antiquis vicus Salicus sive Saliorum sedes; ita *Wendelinus*, ambo Dominium Ducis Brabantiæ. Hæc Ecclesia quæ *S. Pancratio* sacra, est filialis de Halen prout & *Betcum*; in *Zellick* diebus sacris divina operantur.

Decimas horum locorum percipiunt Capitulum præfatum *S. Lamberti* & Abbas S. Trudonis, & pro exigua parte Pastor deserviens.

Halæ adjacet ad Velpam fluviolum *Abbatia* Virginalis *Sartum B. Mariæ*, vulgo *Rotthem*, olim *Rocheem*, Ord. Cisterc. fundata anno 1304. a *Theoderico de Anderane* milite; & notandum quos olim milites, hos hodie Equites dicimus, quod semel notasse sufficiat.

HAUWAERT *sive Houdert*, æquali fere spatio inter Lovanium & Diesthemium, Præfecturæ Sichemensis, duobus Dominis jam olim dominatur, unde duo ibidem sunt tribunalia, unum ad Nassovios alterum ad Principem Rubempré spectans.

Ecclesia inscripta *S. Dionysio* Mart. ad Curam Pastoralem nominat præfatus Princeps de Rubempré. Majorem decimam hic loci percipit Abbatia Parchensis, Minuta decima portio Parochi est.

Ab hoc Parochiâ in spiritualibus a non pauco tempore avulsa & dismembrata est, nulla interveniente legitimâ auctoritate, ferè media pars hujus pagi, & occupata partim a Parocho S. Petri, partim a Parocho Novi-Rodii, ambo Abbatiæ Parchensis, ratione decimarum quas in istâ parte avulsâ percipit Abbatia Parchensis, ne cogeretur ad competentiam Parocho de *Hauwaert*, qui hodie cogitur esse contentus decimis quæ in suâ parte levantur, quæque sunt exigui valoris. Accedit præterea magna incommoditas incolarum, qui in parte avulsâ morantur, eo quod longo & difficillimo itinere distent ab Ecclesiis *S. Petri* & Novi Rodii, præcipuè hyemali tempore.

KERSBEKE. Districtus Halensis pagus, altero lapide a Thenis ad Velpam fluviolum, olim peculium inclytæ stirpis de *Elderen*, dein Dominium gentis *Sleeuwegiæ*, hodie spectans ad Dominum de *Juncis*.

Ecclesia patronum colit *S. Servatium* Tungrensem Episcopum, ad Curam Pastoralem præsentat alternis vicibus *Baro de Carloo*, de gente *vander Noot* & Dynasta de Horenbeeck.

Decima est tripartita, cujus una triens spectat ad Parochum, altera triens ad *D. Schott*, & tertia ad Dynastam de Juncis, Baronem de Carloo, D. de Hauthem, & Capitulum S. Germani Thenense.

KIESEKEM altero lapide distans Lovanio, viâ ferè qua itur Diesthemium, Præfecturæ Halensis. Dominium olim gentis de *Rampart*, quod jure pignoratitio acquisivit a Rege anno 1568. quod dein per nuptias *Catharinæ Rampart* devenit eodem jure ad *Adrianum vander Noot*, in qua stirpe eodem titulo perseveravit hoc Dominium, donec illud emptione absolutâ obtinuit a *Philippo IV.* Hisp. Rege *Leonardus vander Noot* anno 1658. in cujus favorem erectum est in Baronatum ab eodem *Philippo IV.* Diplomate dato Madriti 4. Augusti anno 1674. in quâ stirpe perseverat, qui modo *Matthias Leonardus vander Noot* Dynasta de Bouchoute &c. *Erectum in Baronatum.*

Bruxellis in Ecclesiâ Carmelitarum exstant hæc Epitaphia Dynastarum de Kiesekem, renovata 1704.

Hier leght begraven Heer Jacob vander Noot, **in syn leven Heere van Kiesekem ende Over Borghemeester deser Stadt Brussel/die sterft den** 11. **Junii** 1637.
Ende Vrauwe Catharina van Taye van Goyck, **syne Huysvrauwe/die sterft den** . . . . . 1640.

Item Ibidem.

Cy gist Messire Jacques vander Noot, *Seig^r. de Kiesekem*, *Kerckem trespassé le XI. de Juin* 1637.
Et tresnoble Dame Catherine Taye de Goyck *sa femme morte le* . . . . . 1640.
Et son fils Leonard vander Noot *Baron de Kiesekem.*
Et ses deux femmes tresnobles Dames Isabelle Claire vande Grave *Dame de Grez trespassé le XXVIII. de Juillet* 1666.
Et Anne Marie Domalum *morte le VI. Septembre*, *renouvellé apres le Bombardement de l'an* 1695. *par leur fils* Rasse Leonard vander Noot *Baron de Kiesekem*, *mort le* . . . . .

Ecclesiæ (quæ *S. Petro*, sacra est) Patronatu gaudet Commendator de Chantrain in Viliampont Ord. *S. Joannis* Jerosolymitani, vulgo Equitum Melitensium. Decima ferè universa ad Parochum spectat, etiam illa quæ fuit pridem præfati Commendatoris.

LANGDORP pagus milliari ab Arscoto, cujus est territorii, Dominium Ducis Arscotani, qui modo Dux Arembergiæ, latine dicitur *Longus Pagus*, estque nomine & re latæ admodum & longinquæ extensionis.
In sacris, Ecclesia, quæ *D. Petro*, sacra est dependet ab Abbatia Gertrudanâ Lovanii ex dono *Joannis de Arscot* anno 1260. Diploma recitat A. Miræus Lib. I. cap. CXVI. novæ edit: quo *Joannes de Arscot* dictus de Schoonhove donat Ecclesiæ & Præposito *S. Gertrudis* in Lovanio & Conventui loci ejusdem, quidquid juris habebat in jure Patronatus, de *Weerde* & *Langdorp* tenendum in perpetuum & regendum, De *Weerde* egimus in Arscoto.
Decima universa spectat ad hanc Abbatiam, & Pastori solvitur a præfatâ Abbatia annuè competentia.
Solebat hæc cura Pastoralis administrari per Canonicos præfatæ Abbatiæ, hodiedum per Parochum secularem de Clero.

LINTHOUT ad Demeram fluvium & limitem Eburonicum, vulgo den *Luycksen Kempen*, Præfecturæ Halensis, Dominium Comitis de la *Marke*.

Ec-

Ecclesia *S. Trudoni* sacra est. Parochum præsentat alternis vicibus præfatus Abbas *S. Trudonis* & Comes de la *Marke*, litteræ vero præsentatoriæ expediuntur communi nomine.

Decima universa spectat ad Parochum.

MIEUSELDORP vulgo *Meensel*, Pagus præfecturæ Halensis, situs inter Diesthemium & Thenas, medio ferè itineris spatio. Hoc Dominium jure pignoratitio a Rege acquisivit Anno 1630. *Philippus de Hertoghe*. Hodie illud possidet *N. de Proost* Drossardus Diestensis.

Ecclesia quæ *S. Mathæo* Apost. sacra deservitur per Pastorem de Kiesekem. Patronatus ejus spectat ad Abbatem *S. Cornelii* ad *Indam* Ord. S. Bened. in agro Aquisgranensi.

Decima est tripartita, cujus duas trientes possidet præfatus Abbas, tertia triens portio Parochi est cum jure Novalium.

MISSELBROUCK ad Demeram Amnem, Districtus Arscotani; ad cujus Ducem pertinet ejus Dominium, qui modo Dux Arembergiæ.

Ecclesia Patronum colit *S. Michaelem* Archangelum, cujus res sacra dependet ab Abbate Averbodiensi qui & Parochum ibidem e suis Canonicis præsentat, ad quem spectat decima granorum, præter exiguam partem quam habet Plebanus, Præpositus & Cantor Ecclesiæ Collegiatæ Arscotanæ. Abbas Averbodiensis præfatus hic loci possidet decimam fœni.

Olim fuit una Ecclesia Parochialis cum Thesselt; sed quia utrumque pagum intersecat omnis Demera, propter aquarum illuviem præsertim hyemali tempore & difficultate viarum, erectæ sunt duæ Ecclesiæ Parochiales, ut populo certius subveniretur.

Abbatia Averbodiensis obtinuit has Ecclesias Parochiales anno 1198. a Domino *Henrico Wasmodo*, *Sigero*, *Apro*, *Waltero Parvo*, & *altero Henrico*, item a Domino *Salutario*, *Wabinaino*, *Susanno* cum filiis suis *Joanne de Welme* & aliis e familia Ducis. Ita *A. Sanderus* in Chorographicâ descriptione Abbatiæ Averbodiensis.

MOLEBEECK inter Lovanium & Diestam medio ferè itinere, Districtus Sichemensis, Dominium gentis Nassoviæ.

Ecclesia inscripta est *S. Laurentio* Mart.

Cura Pastoralis administratur per Parochum Novæ Capellæ & ad eum spectat universa decima.

RILLAER pagus est Districtus Arscotani, ad cujus Ducem ejus spectat Dominium, appendix olim Parochis Urbanæ de Arscoto, nunc ejus filia, & ab ea distat primo lapide.

Ecclesia Patronum veneratur *S. Nicolaum* Episc., quæ solita fuit administrari per Canonicos Abbatiæ Gertrudanæ Lovanii, modo habet Parochum secularem de Clero.

Decima spectat ad præfatam Abbatiam ex quâ Pastori annuè præstatur competentia.

RHODIUM NOVUM vulgo *Nieu Rode* primo lapide ab Arscoto districtus Sichemensis, Dominium gentis Nassoviæ.

Ecclesia tutelarem colit *S. Laurentium* Mart. ejus Patronatum possidet Priorissa Monasterii *de Gempe* Ord. Præmonst., illius animarum cura ho-

hodie administratur per Canonicum Abbatiæ Parchensis.

In Supplem. Diplom. *A. Miræi* parte I. Cap. 77. exhibetur diploma, quo Anno 123. Archidiaconus Leodiensis in Brabantia confirmat donationes factas Monialibus Insulæ Ducis & specialiter hujus loci de *Nu-rode*; Item Cap. 78. Diploma, quo *Henricus II.* Dux Brabantiæ Anno 1239. confert iisdem Monialibus omne jus quod habebat in Capella de *Nu-Rode*; Item Cap. 79. Diploma, quo *Joannis Miles de Arschot* eisdem Monialibus confert omne jus quod habebat in Patronatu Capellæ de *Nu-rode*; & denique litteræ Cap. 82. *Innocentii IV.* Papæ, quibus confirmat iisdem Monialibus jus Patronatus Capellæ de *Nu-rode* anno 1254.

Decimæ spectant ad Pastorem, in locis qui in Spiritualibus subsunt huic Parochiæ; alibi percipit Abbas Parchensis spectans ad Rhodium *S. Petri*; interim incertum quo titulo, & jure, cum olim administrata fuit per Clerum secularem; attamen hoc certum, cum nuperis annis domus Pastoralis esset vetustate collapsa, Parchenses novam domum, non in fundo Pastorali, sed in proprio illi adjacente ædificarunt, veriti ne si Pastoratus reverteretur ad Clerum secularem, hanc domum veluti Pastoralem occuparet Pastor secularis.

SCAFFEN olim *Scafnis* pagus medio milliari a Diesthemio versus Campiniam Leodiensem vulgo *Luykseu Kempen* Dominium gentis Nassoviæ sub Baronatu Diesthemiensi.

Ecclesia tutelarem colit *S. Hubertum* Episc. & *S. Trudonem*, cui *Robertus* Comes Anno 746. dictum locum cum Ecclesiâ obtulit, eoque jure Abbas *S. Trudonis* gerit hujus Ecclesiæ Patronatum. Diploma hujus donationis refert *A. Miræus* in Donat. Belg. Lib. II. Cap. V. Decimas hujus pagi suæ Abbatiæ comparavit Anno 1403. titulo emptionis *Joannes Gerardi a Sichenis* XXIV. Abbas Tongerloensis.

Hæc cura Pastoralis solebat administrari per Clerum secularem; ast *Jacobus Boonen* Archiep. Mechl. cum consensu Capituli sui Metropolitani anno 1653. sub certis conditionibus consensit eam deinceps curari a Tongerloensibus, inter cætera etiam eâ, quamdiu maneat Regularis disciplina in Tongerloâ.

SICHENE, latine *Sicheminm*, oppidulum ad Demeram fluvium, inter exigua quidem, sed vetera Brabantiæ oppida recensetur.

Hoc Dominium beneficio Brabantiæ Ducis primus obtinuit *Godefridus Virsonius* anno 1284. inde per nuptias Comiti Lossensi, dein Juliacensi obvenit, a quibus *Reinero Schoonvorstensi* venditum, cujus filius Diestensi Baroni Dominium quod in Sichenas habebat transcripsit, ex quo tempore Diestensi conjunctum Dominium Sichemense, manetque adhuc. Illud possedit ab Anno 1490. familia Nassovia, per mortem *Guilielmi III.* magnæ Britanniæ Regis anno 1702. Incertum ad quem ex Nassoviis hæc hæreditas devoluta sit cum pagis sibi subjectis.

Quoad rem sacram, Ecclesiam Parochialem habet unicam *D. Eustachio* & sociis ejus adscriptam, exstructam anno 1500. cujus Chorus perfectus est post annum 1387.

Patronatus ejus spectat ad Decanum Capituli *D. Petri* Lovanii, percipitque decimas majores cum Capitulo præfato, & Abbate Gertrudano Lovanii.

In minutis decimis tertium manipulum obtinet Pastor, duo restantes spectant ad Capellaniam ibidem *B. Mariæ*.

In

In hoc oppidulo eſt Cœnobium unicum Canonicarum Regul. *S. Auguſtini* cui nomen ALNETUM B. MARIÆ Vernaculè *Onſe Lieve Vrouwe Elſe.*

Hoc Cœnobium ante annos CCC. Beginarum Curia fuit fundata per *Helwigem Cools*, *Margaretam Raes & Catharinam Beckevorde.* Anno 1468. *Ludovicus de Bourbon* Epiſc. Leod. ad preces devotiſſimi Presbyteri *Joannis Moens* inveſtiti ſeu Perſonæ & Dom. *Heilwigis Cools* Rectricis Beginaſii Sichemenſis, illud idem Beginaſium erexit in Monaſterium tertiæ Regulæ *S. Franciſci*: conſentientibus, in eandem erectionem, Perſonatus extinctionem &c. Decano & Capitulo Eccleſiæ *D. Petri* Lovanienſis tamquam loci Patronis. Anno 1470. idem Epiſcopus de libero conſenſu omnium Sororum ſive Virginum, accedente etiam licentia eorum omnium quorum intererat, idem Monaſterium ob certas cauſas erexit & tranſtulit in Monaſterium Canoniſſarum Regularium S. Auguſtini; quæ omnia auctoritate Apoſtolicâ ſunt confirmata per *D. Lucam* Sabinienſem Epiſcopum.

Hoc Monaſterium ſubjectum fuit uſque ad ultimas turbas Belgicas Corſendoncanis, quo tempore illud deſeruerunt; factumque eſt ut *Jacobus Boonen* Archiep. Mechl. tamquam Ordinarius illam Subjectionem Corſendoncanis ſubſtraxerit, & ſibi omnem jurisdictionem aſſumpſerit.

Hodie ex Commiſſione & Conſenſu Archiepiſcopi Mechlinienſis illud Cœnobium adminiſtrat Canonicus Abbatiæ Averbodienſis.

Sichemio adjacet AVERBODIUM Abbatia Ord. Præmonſtratenſis medio milliari ab eo & uno a Dieſthemio in Brabantiæ & Leodienſis agri confinibus, ita ut locus Abbatiæ in Brabantiâ, Conventus in ditione Leodienſi ſitus ſit, adeo ut communi Suffragio electus Abbas, atque a Duce Brabantiæ nominatus, poſt impetratam a Generali Ordinis Præfecto confirmationem a Leodienſi Epiſcopo conſecretur, eique ut Ordinario ſubſit, quo etiam fit ut Abbas Averbodienſis in Comitiis Ordinum Brabantiæ ſuum habeat locum more aliorum Prælatorum: ita quoque ſimul ac conſecratur fit Eccleſiæ Cathedralis *S. Lamberti* Canonicus, & veteri uſu Comitum Loſſenſium Capellanus & Sigillifer.

Fundata eſt hæc Abbatia ab *Arnulpho* ceu *Arnoldo III.* Comite Loſſenſi ejuſque filio *Ludovico* in *Averbodio* allodio ſuo, honori Virginis Matris & *S. Joannis Baptiſtæ*, in eo collocans Canonicos Præmonſtratenſes ſub Regulâ *S. Auguſtini* a *B. Waltmanno* primo Abbate *S. Michaelis* Antverpiæ, primo Abbate illic conſtituto *Andrea*, ſociiſque *Arnulpho*, *Ludovico*, *Hugone & Noleno*, qui in Necrologio Averbodienſi primi fundatores dicti.

Quo autem præciſè anno Præmonſtratenſes *Averbodium* immigrarint, primaque Monaſterii injecerint fundamenta, Auctores variant. *A. Sanderus* in Chographiâ ſacrâ hujus Abbatiæ & memoriæ veteres id factum tradunt anno 1128. Barth. *Fiſen* & ex eo auctor compendii Hiſtoriæ Leodienſis Univerſalis ſcribunt Averbodienſe Cœnobium conditum anno 1131. idque ex eo credo quod *Arnulphus* Comes in Diplomate mox producendo, non niſi anno 1135. dicat ſe fundaſſe Eccleſiam *S. Mariæ*, Sanctique *Joannis Baptiſtæ* in Averbodio, obtinuiſſeque firmari hanc donationem ab *Innocentio II.* bonæ memoriæ Univerſalis Eccleſiæ Patre noſtro, quod contigit quando anno prænotato Leodii adfuit, & vivæ vocis oraculo ſolum approbavit.

A. Miræus in Chronico Belgico inchoatum ait anno 1133. quem plures ſequuntur, quod ad ea quæ diximus non reflexerint animum. Diploma Comitis, ne vel Sillabâ imminutum habetur in Cod. Piarum Donat. Cap. XC.

novæ edit. & IV. alia Diplomata hanc fundationem concernentia Cap. XCI. XCII. XCIII. & XCIV., quæ sic se habent.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Respectu divinæ misericordiæ dignum adjudicamus fideles Christi famulos debere confovere, & de nostra abundantia necessitatibus eorum concurrere, & eorum inopiam sublevare: ut cum defecerimus, recipiant nos in æterna tabernacula.

Hinc est quod ego Arnoldus Dei gratiâ dictus Comes de Los, cum Lodovico filio meo, Ecclesiam Sanctæ Mariæ, sanctique Joannis Baptistæ in Averbodio, Allodio nostro fundavimus, & in ea Canonicos Præmonstratensis Ordinis, sub regula B. Augustini degentes, collocavimus; quibus omnem terram cum nemoribus, à termino Erdeberghæ usque ad terminum qui dicitur Ulrepack, cum pascuis circum jacentibus, liberè concessimus.

Ecclesiam etiam de Tessenderlo, cum decimis & appenditiis, prædictis Fratribus in usus proprios largiti sumus. Hanc etiam donationem à patre nostro universalis Ecclesiæ Pontifice bonæ memoriæ Innocentio firmari fecimus.

Ne autem aliquis Successorum meorum hanc nostram donationem temerè violare præsumat, præsentem Paginam sigilli nostri attestatione communivimus.

Acta sunt hæc anno Incarnationis Dominicæ 1135, Indictione XIII, præsentibus liberis hominibus nostrisque Ministerialibus, quorum hæc sunt nomina,

Walterus de Heere,
Cono frater ejus,
Engranius de Los,
Godefridus & Hildefridus fratres ejus.
Eggebertus de Rolenghem,
Oldericus de Bilrewelt,
Helias de Gelmene,
Sebaldus & Conrardus de Gelmene,
Godefridus de Mettencoven,
Robertus de Berloz,
Hugo frater ejus,
Hermannus Busch,
Hermannus de Bovingen.

Innocentius Episcopus Servus Servorum Dei Dilecto Filio Abbati Andreæ sanctæ Mariæ sitæ in Averbodio, tuisque Successoribus canonicè substituendis, in perpetuum. Piæ postulatio voluntatis, effectu debet prosequente compleri, quatenus devotionis sinceritas laudabiliter enitescat, & utilitas postulata vires indubitanter assumat. Eapropter dilecte in Domino Fili, Andreas Abbas, tuis petitionibus clementer annuimus & Ecclesiam Sanctæ Mariæ sitæ in Erebodio, quam utique nobilis vir Arnulfus Comes, ejusque consortes, piæ devotionis intuitu fundaverunt, & ad vestram sustentationem omnipotenti Domino, pro animarum suarum remedio liberè obtulerunt, à termino videlicet Endeberghe, usque ad terminum, qui dicitur, Ulrepat, cum pascuis circumjacentibus, sub protectione Beati Petri suscipimus, & præsentis privilegii paginâ communimus. Statuimus etiam ut quascumque possessiones, quæcumque bona, idem locus in præsentiarum justè & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, Deo propitio, poterit adipisci, firma tibi, tuisque Successoribus, & illibata permaneant.

Andreas pro Andrea. Erebodio pro Averbodio.

Adjicimus quoque, ut idem locus ab omni exactione liber maneat, sicut ab iisdem fundatoribus statutum fuisse cognoscitur. Nec aliquem præter Episcopum habeat Advocatum. Et ut Ordo Canonicus secundùm Regulam Sancti Augustini, & institutionem Præmonstratensis Ecclesiæ, ibi perpetuò conservetur, sancimus etiam, ut nemini Fratrum post factam in eodem loco professionnem, absque licentia Prælati sui, ad alium locum liceat transmigrare.

Quod si discesserit, & canonicè commonitus redire contempserit, facultatem nihilominus habeatis, eumdem à divinis officiis interdicere, interdictum verò nullus Episcoporum, vel Abbatum, suscipere audeat, vel retinere. Sanè de laboribus quos pro-

propriis manibus, & sumptibus colitis, decimas exigi prohibemus. De nutrimentis quoque animalium vestrorum, id ipsum observari præcipimus.

Ut autem quietiùs, atque liberiùs manere possitis in Omnipotentis Dei servitio, auctoritate Apostolicâ inhibemus, ne cui Episcopo, liceat vos ad sua negotia, nisi fortè ad Synodum, invitum trahere, vel vocare. Porrò sepulturam ejusdem, loci, omnino liberam esse concedimus, ut videlicet eorum, qui illic sepeliri deliberaverint, devotioni, & extremæ voluntati (nisi fortè excommunicati sint) nullus obsistat, salvâ nimirum matricis Ecclesiæ canonicâ justitiâ, vel reverentiâ. Inter ceteras ejusdem loci possessiones Ecclesiam, quæ dicitur Tessenderlon, nihilominus confirmamus.

Decernimus ergo ut nulli omnino hominum liceat eumdem locum temerè perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu aliis perturbationibus fatigare; sed omnia integrè conserventur, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt, commodis usibus profutura. Si qua sanè imposterum Ecclesiastica secularisve Persona, hanc nostræ Constitutionis paginam sciens, contra eam temerè venire temptaverit, secundò tertiòve commonita, si non congruè satisfecerit, potestatis honorisve sui dignitate careat, reamque se Divino Judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à sacratissimo Corpore & Sanguine Domini nostri Jesu Christi aliena fiat.

Conservantes autem hæc omnia Omnipotentis Dei, & Beatorum Apostolorum ejus Petri ac Pauli benedictionem, & gratiam consequantur. Amen, Amen, Amen.

Ego Innocentius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus. Datum Laterani per manus Almerici S. Romanæ Ecclesiæ Diaconi Cardinalis & Cancellarii XVI. Kal. Maii, Indict. II. Dominicæ Incarnationis anno MCXXXIX, Pontificatûs Domini Innocentii Papæ II. anno decimo.

Ego Alexander, divinâ ordinante clementiâ, Dominici gregis in Episcopio Leodiensi humilis Custos, ac Provisor: notum facio, ac sigilli nostri impressione memoriter tenendum trado, tam posteris sequacibus, quàm nostri temporis Catholicæ fidei cultoribus; quod videlicet Comes Ernulfus de Los, assensu aliorum nobilium participum suorum, scilicet Ernulfi de Arscot, Ernulfi de Dist, Cunonis de Repe, & Radulfi Abbatis Sancti Trudonis, Allodium quod nominatur Averbodo, ad laudem & honorem Christi, Domino ibi famulari volentibus dederit pro salute animæ suæ, & Patrum suorum, ut ibi ædificent, & semina spargant, unde in terra viventium manipulos colligant. *Averbodo pro Averbodium.*

Hoc autem in nostris diebus stabilitum est, me teste, me præsente, temporibus quoque Litherii Imperatoris, Brunonis Archiepiscopi Coloniensis, Pagani Ducis Lenburgensis, Godefridi Comitis Namurcensis. *Litherii pro Lotharii.*

Hujus sanctionis idonei existunt Testes, Steppo, Præpositus in Ecclesia Beati Lamberti, ac Archidiaconus; Johannes Archidiaconus; Gilbertus Archidiaconus; Dodo Archidiaconus; Reinerus Archidiaconus; Hermannus Archidiaconus; Alexander Archidiaconus.

Bannum ergo Dei & nostrum ponimus, ne quis de cetero institutionem præscriptam infringat, quod si quis fecerit, anathema sit.

In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis Patris & Filii & Spiritûs Sancti Stephanus divinâ miseratione Metensis Episcopus, omnibus tam futuris quà præsentibus in perpetuum.

Quia juxta Apostolum bonum operari ad omnes commonemur, & debitores sumus, maximè illis curam beneficentiæ impendendam esse non dubitamus, qui relicto fluctuantis mundi præsentis naufragio ad tranquillum contemplationis portum feliciter se contulerunt ac in eo anchoram suæ salutis confixerunt.

Igitur ob remedium nostrorum peccatorum seu omnium Prædecessorum nostrorum vel Successorum, petitione nec minùs Gerardi venerabilis Sanctæ Crucis Cardinalis, tunc etiam Apostolicæ Sedis Legati, terram quæ *Averbodium* vocatur, usque ad hæc tempora solis latronum vel prædonum spurcitiis, rapinis, ac homicidiis vacantem, in qua cum aliis nobilibus viris, portionem aliquam Ecclesia Sancti Trudonis habuit, consensu Radulphi ejusdem Ecclesiæ Abbatis & Fratrum, Ecclesiæ Sancti Johannis Baptistæ, quæ inibi fundata est, liberè possidendam contradidimus; eo quidem teno-

nore, ut Ecclesiæ Sancti Trudonis singulis annis in Epiphania Domini, aureum nummum sive pretium ejus Fratres Ecclesiæ Sancti Johannis superiùs memoratæ persolvant.

Huic nostræ traditioni assensum præbuerunt Advocati prædictæ Sancti Trudonis Ecclesiæ, Walerammus Dux & Marchio Lotharingiæ, & Giselbertus de * Durato. Ut autem hæc rata & inconvulsa jugiter permaneant, præsentem paginam conscribi jussimus, sigilli nostri impressione roboratam.

** Duras.*

Testes quoque hujus rei adhibiti & advocati sunt, prædictus Cardinalis Gerardus, Bruno Coloniensis Archiepiscopus, Episcopus Albero Leodiensis, Andreas Trajectensis, Nicolaus Cameracensis. Comites Godefridus de Namuco, Arnoldus de Los, Walerammus Dux, Giselbertus de Duraco, Lambertus de Monte * Acuto.

** Mohaut puto, prope Huyum.*

1136. Actum anno Incarnati Verbi millesimo centesimo, XXXVI, Indictione XVI. In nomine Domini feliciter Amen.

Ego Raduardus Curiæ Imperialis Capellanus, vice Cancellarii Metensis recognovi.

PHILIPPUS Dei gratiâ Coloniensis Archiepiscopus, dilectis in Christo Fratribus, STEPHANI Abbati, & toti Conventui in AVERBODIO . . . . . Domum vestram in Averbodio, quam licet possessione tenuem, devotione invenimus locupletem, in protectione nostra suscipimus.

Nominatim autem Jus patronatûs Ecclesiæ de *Tessenderlo*, à Comite de Los vobis collatæ, similiter jus Ecclesiæ de *Thestolt*, item quidquid pertinet ad curiam vestram de *Cheiserbuch*, item beneficium quod contulit vobis GERARDUS Comes de Los in *Tessenderlo*, præsentis scripti patrocinio confirmamus. Datum in Averbodio, Pontificatûs nostri anno decimo octavo.

Testel Keysers-bosch.

Inter cæteras laudes Abbatiæ Averbodiensis non minima est duplicem quasi fœtum ex eâ natum, Virilem unum *Montis S. Joannis* vulgo *St. Jans-Bergh* apud Maseycam ditionis Leodiensis oppidum. Verum iniquitas in novellam hanc plantationem atrocissimè sæviit, bis namque a malevolis incensa, in cineres abiit & plane periit, Abbate cum suis Averbodium reverso. Alter fœtus felicior magisque vitalis fuit. Est is illustre Monialium nobilium Monasterium in Comitatu Hornano apud Ruremondam Geldriæ Urbem situm vulgo *Keysers-Bosch* latinè Cæsareum nemus nuncupatum, quod primitus fuit propè Averbodium, inde anno 1200. ab *Engelberto Hornano* Domino mirum in modum auctum ad Nemus Cæsaræum id est *Keyser-Bosch* translatum est, ubi in devotione maximè florescit & regitur per Præpositum constitutum ab Abbate Averbodiensi.

Post decursu temporis Disciplina Regularis in eodem Monasterio per tumultus Belgicos, ac depopulationes collapsa fuerat, eam *Valentinus* Averbodii Abbas XXXIII. anno 1618. adductis ex Parthenone de *Gempe* propè Lovanium Monialibus ejusdem instituti, in pristinum vigorem illud restauravit sub firmâ clausuræ Regularis custodiâ, atque in eo Religionis Zels dictum Monasterium fideliter perseverat.

Cæterum ut revertamur unde digressi sumus. In Averbodio nostrâ ætate *Servatius Vaes* XXXV. Abbas, Illustrem Neo-Basilicam, maximo sumptu construi fecit, & ad culmen perduxit.

ABBATES AVERBODIENSES.

I. B. ANDREAS inter Beatos refertur, ipso procurante ac dirigente fundata fuit Abbatia in Monte *S. Joannis* prope Maseycam, quæ brevi post interiit. Obiit Ao. 1139.

II. B. STEPPO obiit Anno 1189.

III. ST-

III. Sibertus. circa annum 1200. Cœnobium Monialium Ord. Præmonstr. ex Sylvâ Averbodianâ, transtulit in Villam sui Monasterii, vulgo *Keysers-Bosch* in tractu Hornano, quod hodiè ibidem floret. Obiit Anno 1202.

IV. Alexander. Mortuus Ao. 1206.

V. Eggericus. Vivis excessit 1210.

VI. Godefridus. Vir magnæ auctoritatis apud *Henricum I.* Lotharingiæ ac Brabantiæ Ducem, & *Ludovicum* Comitem Lossensem. Obiit Ao. 1215.

VII. Balduinus qui multum familiaris fuit S. Martyti *Engelberto* Archiepiscopo Coloniensi. Obiit anno 1226.

VIII. Robertus. Obiit anno 1238.

IX. Joannes de Bossuit de Thestelt. Obiit Anno 1258.

X. Walterus de Wesemale ex Illustri familiâ Dynastarum de Wesemale. Obiit Ao. 1270.

XI. Godefridus de Thestelt. Obiit Anno 1274.

XII. Joannes de Tieldonck. resignavit Ao. 1279. Dein obiit Anno 1297.

XIII. Otto de Lovanio. 1289.

XIV. Joannes de Rotselaer. ex Abbatia *S. Michaelis* Antverpiæ Pastor in Corsel, exinde electus Abbas; resignavit Ao. 1304. & supervixit usque ad annum 1308. numeratur apud *C. Butkens* inter Nobiles sub *Joanne II.* Duce Brabantiæ.

XV. Joannes Quistwater. A Lovanio ex Provisore electus Abbas. Obiit Ao. 1311.

XVI. Joannes Lovaniensis dictus *Pistorius*. Obiit Anno 1354.

XVII. Reynerus de Arscot. 1356.

XVIII. Arnoldus de Venlo. Ex Pastore in Venlo, electus Abbas. Obiit Anno 1360.

XIX. Henricus de Winckele. Obiit Anno 1369.

XX. Arnoldus Tuldenus. 1394.

XXI. Joannis Multorius ab Herlaer, ex Commissione *Joannis de Bavaria* Epis. Leod. anno 1394. visitat Corsendoncam, cum recens fundaretur, & primos Religiosos ad habitum & professionem recipit. Obiit Ao. 1422.

XXII. Daniel Laeckman. Obiit Anno 1441.

XXXIII. Joannes Baudewyns S. T. D. ex Abbatiâ *S. Nicolai* Furnensi, intimus Consiliarius *Philippi Boni* Ducis Burgundiæ, Brabantiæ &c. *Eugenio IV.* Papæ admodum familiaris. Fuit Vicarius Generalis Circariæ Brabantiæ. Anno 1454. impetravit a *Nicolao V.* Papâ mitram & pontificialia sibi & Successoribus, resignavit Anno 1458. & supervixit usque ad annum 1460.

XXIV. Arnoldus vanden Valgaet, abdicavit dignitatem Anno 1482.

XXV. Bartholomæus vanden Valgaet. Obiit Anno 1501.

XXVI. Godefridus vander Schaeft J. U. L. Mortuus Anno 1532.

XXVII. Dionysius vander Schaeft J. U. D. Successit Patruo. Obiit Ao. 1541.

XXVIII. Paulus Gielmans ex Provisore electus Abbas obiit Ao. 1543.

XXIX. HIERONYMUS FABRI, vulgo *Smets*. Obiit Anno 1546.

XXX. MATHÆUS FULLONIUS, Vernaculè *Svolders* ex pago de Rethy. Obiit Ao. 1565.

XXXI. ÆGIDIUS HEYNS Fundati Collegii Præmonstratensis Lovanii præcipuus auctor. Obiit Ao. 1574. Vacavit sedes ob turbas Belgicas usque ad annum 1585. quo electus.

XXXII. ARNOLDUS VANDER HEYDEN, Hasselensis ex Priore creatus Abbas. Obiit Diestæ Anno 1588. quo propter grassationes militum cum suis Religiosis refugerat; sepultus ibidem in Ecclesia *S. Sulpitii* ante aram Principem.

XXXIII. MATTHIAS VALENTINI, ex pago Corsel. Monasterium ab Hispano milite exustum Anno 1594. reparavit, ad quod ab exilio Diesthemiensi suos reducit Anno 1604. rem domesticam in temporalibus & spiritualibus restauravit & auxit. Obiit anno 1635.

XXXIV. NICOLAUS AMBROSII, antea Præses Collegii Præmonstratensis Lovanii. Obiit Anno 1647.

XXXV. SERVATIUS VAES, ex Priore electus Abbas, insignem Neo-Basilicam suæ Abbatiæ magno sumptu exstruxit & perfecit. Obiit ferè Nonagenarius postquam annis 50. præfuisset. Anno 1698.

XXXVI. STEPHANUS VANDER STEGHEN, ex Pastore de Venlo creatus Abbas; inauguratus die 15. Junii 1698. totam fere Abbatiam renovavit. Hodie laudabiliter præest.

THESTELT ad Demeram fluvium inter Diesthemium & Arscotum medio itinere, Districtus Arscotani, Dominium ejusdem Ducis qui modo Dux Arembergiæ.

Ecclesia tutelarem veneratur *S. Petrum* Apostolorum Principem, olim una Ecclesia Parochialis cum Misselbrouck, uti ante diximus cum de eo pago egimus. Res sacra administratur per Canonicum Religiosum Abbatiæ Averbodiensis Ord. Præmonstr. cui hæc Cura Pastoralis incorporata est, & ad quam Patronatus spectare dignoscitur.

Decimas Universas hic loci possidet præfata Abbatia, & Parocho datur annuè competentia.

THIELT B. MARIÆ. Vernaculè *Onse Lieve Vrouwe van Thielt*, primo lapide cum dimidio ab Arscoto, Dominium Districtus Sichemiensis, gentis Nassoviæ.

Ecclesia ob sacram Deiparæ Iconem miraculorum gloria illustris & copioso peregrinorum adfluxu, visitatur ab iis qui purulentis, iisque albicantibus ulceribus instar lepræ infecti sunt.

Subest hæc Parochialis quoad rem sacram & munia Pastoralia Abbatiæ Gertrudanæ Lovanii, cujus instituti Canonici solebant ad curam animarum & rem divinam ablegari, & ad quam Abbatiam spectat hujus pagi decima. Hodiedum hæc Cura Pastoralis per Sacerdotem secularem de Clero administratur eique annuè a præfatâ Abbatia præstatur competentia.

THIELT B. MARTINI altero lapide a Diesthemio viâ qua itur Lovanium, Præfecturæ Sichemensis. Dominium gentis Nassoviæ.

Ecclesia ut nomen indicat *S. Martino* Episc. inscripta est. Patronatus est Abbatis Heylissemensis, cujus Abbatiæ Canonici hanc curam Pastoralem administrant.

De-

Decima Universa spectat ad hujus Ecclesiæ sacrum ministrum.

WAENROY *sive Wanrode* inter Diesthemium & Thenas a qua distat tertio ferè lapide, Districtus Sichemensis. Dominium gentis Nassoviæ.

Ecclesia sacra est *S. Bartholomæo* Apost. cujus Patronatus spectat ad Abbatissam Lintrensem Ord. Cisterc., quæ cessit ad certum annorum spatium suas quas illic possidebat decimas; sexta earum pars spectat ad hanc Ecclesiam. Commendator etiam de *Beckevoort* nuperis annis cessit suas quas hic possidebat decimas Parocho.

WEBBECUM olim *Wicbecum*, appendix oppidi Diesthemiensis, verum nihil cum eo commune habet, nisi quod a Duce nostro *Henrico I.* anno 1215. *Arnoldus III.* Dominus de Diest obtinuerit Advocati jus, reliquum Trudonensis Abbatiæ vetus peculium & a S. Trudonis patre *Wicboldo*, profectum qui & in Ecclesia hujus loci ante mille annos tumulatus est & pagus nomen obtinuit, cujus putatur fuisse patrimonium, & hæreditas.

Ecclesia inscripta est *S. Trudoni.* Ejus Patronatus spectat ad Abbatiam præfatam *S. Trudonis*, cujus Abbas hic loci Dynasta est.

Decima est tripartita, cujus una triens spectat ad Parochum, altera triens ad fabricam hujus Ecclesiæ, & reliquam dividunt mensa S. Spiritus Diesthemiensis & Monasterium Virginale Vallis Marianæ Ord. Canon. Reg. *S. Augustini* ibidem.

Sub hac Parochia est Capella Mariana in vico de *Assent* in quâ diebus sacris Sacellanus sacra peragit.

Item sub eâ anno 1323. exstructa fuit altera Capella, Mariana dicta ad Altam Vineam sub Patronatu præfati Abbatis, ubi plurima intercessione Virginis Deiparæ fuêre obtenta beneficia; verum hæc Capella in turbis Belgicis exusta est, cujus rudera & vestigia solummodo hodiè supersunt. Bona hujus Capellæ hodie possident Capellani *S. Sulpitii* Diesthemii oriundi.

Hæc miraculosa Deiparæ imago præfatæ Capellæ, quæ olim etiam impias iconoclastarum manus effugit, delata est ad Ecclesiam *S. Sulpitii* Diesthemii atque illic visitur & colitur ad ingressum Chori.

Denique sub hac Parochiâ olim fuit Beginarum Curia Diesthemiensis, sed ab eâ dein separata & dismembrata est per *Arnulphum IV.* Dynastam de Diest Anno 1252. uti ante dictum.

WEERSBEKE altero lapide a Diesthemio, Districtus Sichemiensis. Dominium gentis Nassoviæ.

Ecclesia tutelarem colit *S. Quirinum* Mart. Patronatus ejus spectat ad Abbatem Heylissemensem Ord. Præmonstr. qui e suis Canonicis Religiosis solet huc ablegare hujus Ecclesiæ sacrum ministrum, qui percipit universam hujus pagi decimam.

FINIS DECANATUS DIESTHEMIENSIS.

HISTORIA
SACRA ET PROFANA
ARCHIEPISCOPATUS
MECHLINIENSIS.

DECANATUS LEEUWIS S. LEONARDI.

EEUWA S. LEONARDI Caput hujus Decanatus, Belgicè *Sout-Leeuw.* dicta ex eo quod aqua loci salsuginem quamdam exhalet. Vocatur autem *Leeuwa S. Leonardi* ad differentiam alterius *Leeuwæ S. Petri*, quod Municipium est infra Bruxellam in Hannoniæ finibus, a Leonibus ut apparet nomen habens, duabus infra Thenas milliaribus ad Getam rivulum, qui haud longe ab oppido in Getam influit oppidum. Olim adversus Leodienses propugnaculum, vario marte sæpe expugnatum est. Primo cum anno 1213. illud *Hugo* Episc. Leodiensis expugnavit, spoliavit & incendit anno 1356. Flandriæ Comes illud subegit, sed mox Duci suo restitutum. Anno 1382. illud exules & proscripti Lovanienses oppresserunt &c. Sed semper & mox Duci suo restitutum.

Quoad rem sacram unicam habet Parochialem Ecclesiam *S. Leonardo* dicatam, in quâ magnâ populi devotione & frequenti peregrinorum concursu colitur hic Divus. Maxima solemnitas cum publicâ supplicatione in hoc oppido est feriâ 2. Pentecostes.

Ad hanc Curam Pastoralem nominant alternis vicibus Abbas Vlierbacensis, & Capitulum S. Dionysii Leodii.

Olim hic loci Parochialis fuit Ecclesia *S. Sulpitii* extra civitatem isto ævo sita, quæ anno 1353. data fuit Religiosis Scholaribus ab Abbate Vlierbacensi & Capitulo S. Dionysii præfato. Aucto dein anno 1231. urbis ambitu, translata fuit Parochialis in ædem *S. Leonardi*, quæ ex collatitiâ stipe & & Eleemosynis accurrentium ad famam miraculorum intercessione istius Divi patratorum aucta & multum exornata est.

In eâ XII. Canonicorum Collegium, quod ex fundatis sensim Capellis auctoritate *Adolphi a Marca* Leodiensis Episc. constitutum est anno 1338. Hujus Capituli Canonicatus VIII. conferunt præfati, Abbas Vlierbacensis & Capitulum S. Dionysii Leodii alternis vicibus. Decanatum & Cantoriatum confert Capitulum hujus Collegiatæ.

Decima est tripartita, cujus duæ trientes spectant ad hoc Capitulum, altera triens ad priorem Scholarium in hoc oppido, quas decimas præfatum Coeno-

nobium obtinuit ab *Henrico II.* Lotharingiæ & Brabantiæ Duce.

In Diplomate erectionis hujus Collegiatæ Investitus (ita Præpositus & Curator vocabatur) mansit & investituræ annexus est Canonicatus, ademptaque animarum cura, quæ in Plebanum translata est cum unione Canonicatus per hæc verba in Diplomate expressa. „ Et Investitus ipse eosdem fructus, „ redditus, proventus & obventiones dictæ investituræ, quos hactenus per- „ cipere consuevit, percipiet imposterum cum integritate absque aliquâ sui „ diminutione facienda, & nihilominus exoneratus erit cura Parochiæ, & „ ipse Plebanus eam geret."

Huic Plebaniæ (uti mox dictum) annexus est Canonicatus & beneficium incorporatum *B. Mariæ* in *Beets*, deinde aucta fuit competentia per sententiam Provisionalem Senatus Brabantiæ anno 1646. & per definitivam anno 1650. ad 118. florenos annuè, 18. Hast. Silig., & 48. Halst. Speltæ quam competentiam Capitulum & Prior Scholarium annuê Plebano solvunt.

In hoc oppido est Capella Clericorum nostræ Dominæ, olim XIII. Ecclesiasticis, totidemque Secularibus constans Præbendatis, fundata anno 1297. nunc ad numerum octonarium redacti sunt. Hac Capellâ dirutâ officia divina peraguntur in Ecclesiâ Collegiatâ..

Est insuper *Prioratus* magni olim nominis, Ordinis Vallis Scholarium *S. Augustini*, inchoatus anno 1232. Priores hujus Monasterii singulis trienniis eliguntur, & Prior electus a Principe confirmatur. Hi Religiosi institutores dein fuêre Cœnobii Vallis Scholarium olim extra, modo in Urbe Mechliniensi, vulgo *Hanswyck*, anno 1288.

Dum horum Monasterium in Castrum tunc exstructum versum est anno 1673. Religiosi ad Refugium Heylissemense missi sunt, in quo hactenus stabilem sedem fixerunt.

In hoc oppido item est Cœnobium Beggardorum tertiæ Regulæ *S. Francisci*, Capituli Zepperensis membrum, fundatum anno 1397.

Alterius sexus est ampla Beginarum Curia ex Symbolis & collectis piorum fundata circa annum 1327. extra urbis septa. Cum adhuc staret extra oppidi muros anno 1577. ipsis feriis S. Apostoli *Petri* fuit incendio deformata; dein intra oppidi septa translata.

Est & Cœnobium Grysearum sororum de *Betania* fundatum anno 1477. 18. Julii ex Collegio Virginum de *Cruysalen*, quod fundum & domum in hunc finem inter civitatis fines emit de consensu *Joannis de Horne* Episc. Leod. anno 1487. Et cum per annos tres fundatrices ob bella hûc confugerant, nonnullis ad fundandum relictis ad propria redierunt. Dein eis se associarunt Virgines Religiosæ de *Bosch* pagi de Heelen.

Supervenientibus deinde Turbis Belgicis, multum cum inopiâ luctatæ sunt. Anno 1618. vocatæ per Superiores Ecclesiasticos & Civiles sunt quædam Gryseæ sorores Thenis, quæ certis conditionibus ad curandos ægros Leeuwis moratæ sunt. Anno 1652. sedem fixerunt Gryseæ Sorores prope portam Trudonensem, ibique nidificantes dum anno 1672. fortalitia extenduntur, propriis ædibus depelluntur. Hæ Religiosæ denique ad domum Refugii Abbatiæ de Lintris destinantur, quæ domus cum horto; cum omnibus pervia erat, successu temporis pariete hortus munitur, & a paucis annis exstructa est nova Ecclesia, ipsumque Monasterium restauratum & ad debitam formam redactum est.

In Suburbano portâ Trudonopolitanâ in conspectu oppidi stagnum est 100. ferè passuum, & in vicino Sacellum Virginis *Mariæ* vulgo *Onse Lie-*

ve Vrouwe op den Ossen-wegh, latinè Diva Virgo viâ Bovinâ, ex eleemosynis peregrinorum erectum anno 1536. quod longè latèque admodum celebre ob miraculosam in eo Deiparæ imaginem; ad & per quam frequentissima diversarum curationum beneficia, fidelibus olim hodieque exhibita. Hoc Sacellum bellorum injuria ferè dirutum nuper piorum eleemosynis restauratum est, quod per Scholares Religiosos Leeuwenses curatur & administratur, ibique domus quam inhabitat Religiosus hujus instituti, proventus per Magistratum Leeuwensem administrantur.

BEETS latinè pagus *Bethasiorum*, prope Halenum oppidulum, locus magnæ extensionis, Præfecturæ Halensis, Getæ fluviolo adjacet ad limitem Eburonicum. Hanc Dynastiam circa annum 1600. obtinuit *Renerus Rens*, & *Maria Splenten*, circa annum 1640. *N. Preston*, cui successit *N. Gys*, hodie Dominium *N. Richemans* jure uxorio Dominæ *Gys*.

Ecclesia tutelarem veneratur *S. Paulum* Gentium Apostolum. Ad curam Pastoralem præsentat alternis vicibus Abbas Vlierbacensis & Capitulum *S. Dionysii* Leodii, uti & ad Beneficia & alia.

Decimarum majorum participes sunt pro tertia parte Capitulum *S. Petri* Lovanii, pro altera tertia Abbatia de Rotthem & restante tertiâ Abbas Gertrudanus & Vlierbacensis. Pastor percipit omnium sextam; insuper præfato Abbati Vlierbacensi soli competunt decimæ in Vico de *Auraen*; item ei competit medietas decimæ Silvestris; alteram habet Capitulum præfatum *S. Dionysii*. Decimam fœni obtinet præfata Abbatissa de Rotthem. Hæc Abbatia obtinuit has decimas anno 1304. partim donatione *Theodorici de Anderane*, partim emptione a *Theodorico* & *Arnoldo* filiis præfati *Theodorici de Anderane* Anno 1318. Utrumque Diploma recitat *A. Miræus* in Diplom. Belg. Lib. I. cap. 98. & 99. novæ edit. Decimam agnorum & anserum habet Pastor solus in vicis *Auraen*, *Waelseyck*, *Borckelen*, *Vinckepoel*, & *Elsmere*, in aliis pagi partibus habet Pastor undecimam, Abbatissa de *Rotthem* vigesimam secundam. Matricularius decimas percipit tam in terris, quam in Sylvis Pastoris.

Ad laudem hujus Parochialis facit, quod in eâ Parochi munus gesserit ab anno 1620. *Godefridus Wendelinus* Vir in omni litterarum & præsertim Mathematicis disciplinis ad miraculum excultus; exinde anno 1633. Hercanæ Ecclesiæ Parochus, tandem Condatensis in Hannoniâ Canonicus, ac denique Tornacensis, ac ejusdem Diœcesis Officialis, qui ibidem plenus dierum obiit Anno 1660.

BUNGEN alias *Budingen* ad Getam fluviolum medio milliari a Leeuwis, Præfecturæ Cumpticensis. Possedit hoc Dominium jure pignoratitio anno 1633. *Antonius a Burgundia* alias *Suetlant*. Acquisivit illud emptione absolutâ a *Philippo IV.* Hisp. Rege anno 1648. die 13. Decembris *N. de Longin*, in quâ familiâ perseverat.

Ecclesia sacra est *S. Cyriaco*. Patronatus ejus spectat ad Abbatem Vlierbacensem & Capitulum S. Dionysii Leodii alternis vicibus nominantes, obtinetque majores decimas, minores Abbas Vlierbacensis, Abbatissa de Rotthem, & Archipresbyter districtus Leeuwensis jure incorporati beneficii in Sacello *de Bosch* in pago de Heelen. Ibidem extat Capella *D. Petro* sacra sub vico de *Hoogen* in qua fundata, missa hebdommadaria feria VI. celebranda, pro quâ terræ & sylvæ in fundationem relictæ.

Hæ ambæ Ecclesiæ olim fuerunt quartæ Capellæ Parochiæ de Leeuw.

DOR-

DORMAEL INFERIUS Vernaculè *Neer-Dormael*, secundo milliari a Thenis versus agrum Leodiensem, Præfecturæ Getensis. Dominium nuper gentilium de *Brouxelles* in Urbe Mechliniensi titulo emptionis absolutæ a *Philippo IV.* Hisp. Rege anno 1648. die 7. Decembris.

Hodie illud Dominium possidet *N. Aceloos* Mercator Vervecum in Lintris Superioribus residens.

Ecclesia inscripta *S. Martino* Episc. Patronatum ejus obtinet Dynasta & familia *Goosens* alternis vicibus nominantes, uti & ad Beneficium B. M. V. fundatum in hac Ecclesiâ; sed ad Beneficium *D. Martini* in eadem Ecclesia nominat Pastor.

Decima est tripartita; quarum una triens spectat ad Abbatissam de *Weer*, altera ad Commendatorem de Chantrain, & altera restans ad Parochum, qui insuper recipit annuè quoddam supplementum competentiæ granorum ab Abbate *S. Trudonis*, ratione cujusdam districtus vicini pagi de Haelmael agri & Diœcesis Leodiensis, qui subest in Spiritualibus huic Parochiæ.

In hoc pago olim fuit Sacellum B. M. V. sed injuriâ bellorum a non pauco tempore dirutum. Ibidem ejusdem tituli Beneficium fundatum, ad quod nominat Pastor.

DORMAEL SUPERIUS Vernaculè *Op-Dormael*. Municipium & Vice-Comitatus in limite ultimo Leodiensi & olim magni nominis pagus. Arcem habuit spectabilem, cujus Schema exhibetur in Annalibus Genealogicis familiæ de *Lynden*, *C. Butkens* Lib. VII. quæ in fine seculi XVI, hic principabatur; ast injuria temporum & bellorum jacet in suâ ruinâ sepulta. Hoc Dominium Anno 1562. obvenit tabulis emptionis a *Joanne* Marchione de Berghes *Theodorico de Lynden*, dein venditum a *Georgio de Lynden* *Joanni Drencwaert* ærarii Regii Thesaurio generali anno 1582. qui obiit Anno 1606, inde fuit gentilium de *Brouxelles* in Urbe Mechliniensi titulo ut supra. Hodie idem Dynasta qui in Dormael inferiori. *Vicecomitatus.*

In Choro Ecclesiæ Collegiatæ *D. Petri* Lovanii exstat lapis Sepulchralis Theodorici de Lynden cum hac inscriptione.

Hier leght begraven den Edelen ende Erenfesten Heer Dierick van Lynden, **Ridder / Erfborgrave van Dormael etc. hy sterft int Jaer ons Heeren** M. D. LXVI. **stil. Brabant den** V. **April.**

Ende die Edele Vrauwe Marie van Elderen, **syn Huysvrauwe / die sterft** M. D. . . . .

Ende Joncker Coenraerd van Lynden, **haere beyder Soone / die sterft anno** M. D. LXIII. V. **Julii. Bidt voor de Zielen.**

In Ecclesia Parochiali Oppidi S. Trudonis exstat lapis sepulchalis *Georgii de Lynden* cum hac Epigraphe.

Cy gist le noble & genereux Seigneur Messire George de Lynden *Chevalier Vicomte de haut & bas Dormael, en son vivant Drossart & souverain Officier du pais de Montenaken, & Majeur Souverain de la ville de sainct Truyen, qui trespassa le vingt & deuxiesme jour de Janvier de l'an Mil cincq-cents quatre-vingt & douse, & Dame* Marie Nicolay de Hemsdyck *son epouse que trespassa.* . . . . .

Mechliniæ in Choro Ecclesiæ FF. Minorum exstat marmoreum Mausoleum ad partem borealem *Jacobi de Brouxelles* & *Philippi Daneels* cum hac inscriptione.

Monumentum Virorum.

Jacobi de Brouxelles, Vicecomitis hæredit. de Dormael, Toparchæ Superioris & Inf. Dormael, Grandrein, Rymenam, Gissendam, Heysbroeck. &c.

Philippi Daneels Equitis Aurati, Baronis de Attenrode, de Wevere, Hautem &c. urbis & Provinciæ Mechliniensis. Prætori.

Hoc amplius etiam cælo ut nobiles essent, Deo justitiæ vixêre; immortui vero 21. April. An D. 1652. ætat 41. 23. Nov. Ann. D. 1660. ætat. 42. Quid naturam incuses beneficii genus est citius evolare hinc posse, qui in libertatem filiorum Dei resolvimur. Crede Viator bene his precare.

Utrique conjugi.

Illust. Eleonora Oem nominat. Loc. Domina posuit.

Ecclesia quæ sacra fuit *D. Petro* totaliter est diruta, & solum supersunt parietinæ. Patronatus ejus spectat ad Abbatem *S. Gertrudis* Lovanii, & longo temporis tractu administrata fuit hæc cura Pastoralis per Canonicos hujus Abbatiæ; at modo deservitur a Parocho Dormael inferioris, cui præfatus Abbas cessit omnes suas decimas quas in hoc loco percipiebat.

Olim hæc Parochia fuit quarta Capella de Neerlanden.

GUSSENHOVEN ad Getam fluviolum uno fere milliari a Leeuwis Præfecturæ Getensis Dominium N. van *Asch* Scabini dein Quæstoris Urbis Bruxellensis.

Ecclesia patronum colit *S. Lambertum* Tungrensem Episc. Ejus Patronatum gerit Abbas *S. Laurentii* Leodii, cui competit media pars decimarum; reliqua media pars portio Parochi est.

Huic Parochiali anno 1619. unitus est HESPEN INFERIUS Dominium præfati N. van *Asch*, cujus Ecclesia *S. Martino* sacra est & Secundariè *S. Antonio* cum Indulgentiis Anno 1716. a *Clemente XI.* Papa concessis.

Pa-

Patronatus est præfati *S. Laurentii* Abbatis Leodii, qui possidet medietatem decimæ; ex restante medietate habet duas tertias Pastor in Gussenhove & Neerhespen, alia tertia pro duabus tertiis est Commendatoris de Chantrain & pro restante tertiâ parte Pastoris in Hespen Superioris; decimas æstivales solus percipit Pastor. Capellania *B. Mariæ* unita est Pastoratui Ao. 1653.

Locus hic anno 1684. totaliter per Gallos incendiarios exustus est, unica domo (quæ modo Pastoralis est) exceptâ.

Anno 1693. in conflictu Laudensi pro maximâ parte iterum desolatus est, incolis aut mundo aut solo natali expulsis, & si quid post ædificatum & exstructum fuerat, ad fovendas culmas in obsidione Leeuwensi anno 1705. consumptum est a milite.

Est hic *Weser* vulgo *Melckweser* in temporalibus sub Magistratu Leeuwensi. Sacra administrat Pastor in Gussenhove, qui & confert beneficium ibidem fundatum sub onere celebrandi diebus sacris, & aliud B. M. V.

Decimas percipiunt Abbas S. Laurentii Leodii cum Pastore de Gussenhoven pro unâ medietate, & alteram medietatem dividunt æqualiter Commendator de Chantrain, Pastor in Orsmael & Abbatia de Ramey Ord. Cisterc. in Gallo-Brab.

Est hîc Sacellum *S. Pancratio* Mart. Sacrum, proventibusque propriis ornatur & reparatur. In ultima obsidione Leeuwensi anno 1705. non tantum ornamenta omnia cum suggestu & omnia combustibilia ligna, sed & duæ campanæ ablatæ sunt & perierunt.

HEELEN Districtus Leeuwensis a quo distat medio milliari, ad Getam fluviolum, Dominium Ducis Brabantiæ.

Pagus hic anno 1705. in obsidione Leeuwensi adeo destructus fuit ut ne tugurium remanserit.

Ecclesia tutelarem veneratur *S. Laurentium* Mart. ejus Patronatus spectat ad Pastorem de *Orsmael*, cujus est filia Parochialis.

Decima in IX. divisa est manipulos, cujus V. percipit Abbatia Lintrensis, unum Commendator de Chantrain & tres restantes Parochus hujus loci.

In hoc pago in Vico de *Bosch* est Sacellum sacrum Matri Dolorosæ & in eo erectum ejus Sodalitium. Notum hoc Sacellum ob reclusorium vetus hic olim, Sanctarum aliquot Virginum receptaculum, teste Chronico Bethleemitico, quæ circa initium hujus fundationis sese omnes receperunt ad clausuram *Betaniæ* Leeuwensi.

HESPEN SUPERIUS milliari cum dimidio a Thenis, Præfecturæ Getensis, Dominium N. van *Asch* Scabini, dein Quæstoris Urbis Bruxellensis.

Ecclesia sacra est *S. Sulpitio* & *S. Antonio*; ejus Patronatum gerit Commendator de Chantrain.

Decima est tripartita, cujus duas trientes percipit præfatus Commendator & altera triens spectat ad rectorem Capellaniæ in Ecclesiâ de Hugardiâ, solvuntque hi decimatores Parocho integrè competentiam. Hæc cura Pastoralis olim administrata fuit per Presbyterum Ord. Melitensium, hodie per Sacerdotem de Clero curatur.

Sub hac Parochia est Vicus & Dominium de *Walsberge* in quo opulentum

prædium præfati Commendatoris de Chantrain instructum Sacello, in quo diebus sacris divina celebrantur, bisque in septimanâ.

Denique huic Parochiæ subest Sacellum *S. Joanni Baptistæ* sacrum, in quo beneficium optimè dotatum ad collationem præfati Commendatoris.

HOLEDEN ad Velpam fluviolum sub Baronatu Diestensi Dominium *N. le Jeune.*

Ecclesia inscripta est *S. Amando* Tungrensi Episc. quotidiano concursu celebris. Cura Pastoralis administratur per Canonicos Abbatiæ Heylissemensis Ord. Præmonst. Decimas majores percipit præfatus Abbas.

LANDEN *Landam* veteres, dein *Landenum* hodie *Landinum* vocant. Vetustissimum, at exiguum Ducis Brabantiæ oppidum in confiniis Hasbaniæ, Thenis & *Hanuto* pari duarum milliarium intervallo absumptum, omnium Brabantiæ oppidorum putatur antiquissimum, olim peramplum ac magnificum, hodie Urbecula dumtaxat & vix nominis umbra. Conditorem habuisse fertur *Pepinum*, qui ab eo Landensis dictus, Major Domus Austrasiæ, quem vulgo nuncupant (at malè) primum Brabantiæ Ducem, Ducatus enim Brabantiæ demum aliquot post seculis nominari cœpit. Hic *Pepinus* ibidem circa annum 640. fatis concessit, postea sub *Dagoberto* Nivellas translatus, ubi quiescit in capsa portatili juxta altare *S. Gertrudis* filiæ suæ, quæ circumfertur in diebus Rogationum: at alii malunt quod ejus Palatium hîc fuerit, & quod ejus oppidi habitatione delectaretur, cujus aulæ locum haud procul hinc monstrant, ubi nunc *D. Gertrudis* fanum, & juxta cernitur pars ejus tumbæ Sepulchralis, atque ibidem altera tumba *Carolomanni* patris *Pepini* quæ hodiè exstat integra. *J. B. Gramajus* ait ob fontium Landæ salubritatem valetudinarium Cæsaris hic fuisse.

Porro hæc Urbs post vastationes Normannorum viluit & in augustam formam redacta est. Denique bella Geldrica, Namurcensia, Leodiensia, & ultimo novissima Gallica, eam in hanc miseram formam redegerunt.

Quoad rem sacram constans Scriptorum & hominum opinio est Landam primam Religionis Christianæ participem fuisse.

Parochialis ejus est extra oppidum *D. Gertrudi* sacra, fertur a *S. Amando* dedicata, & miraculis interventu S. Virginis clara, quæ in hunc diem perseverant; ita ut annis singulis plures phrenetici & mente capti ad sanam mentem redigantur interventu tam nobilis & Sanctæ Virginis.

Ad hanc curam Pastoralem nominat Capitulum Cathedrale *S. Lamberti* Leodii, ibique percipit universas decimas, uti & in pagis vicinis de *Raetshoven*, *Waesmont*, *Rumpsdorp* & *Attenhove*, qui est Diœcesis Leodiensis, & Parochis eisdem solvitur a Præfato Capitulo annuè competentia.

Parochus Landensis insignem habet prærogativam, confert enim IV. Prædictos Pastoratus quia sunt filiæ Landensis Ecclesiæ Parochialis, præterea confert beneficia omnia in IV. prædictis locis, & eâ quæ in Sacello Ducali, Ecclesia Parochiali & Hospitali fundata fuêre.

Est in hoc oppido Sacellum Ducale dictum Virginis Matris, fundatum a Duce Brabantiæ, est magnæ vetustatis, in quo plurima devotionis pia exercitia ab incolis frequentantur.

Item ibidem fuit Hospitale administrari solitum per Religiosas titulo de *Jerusalem*, a piis civibus mediocriter dotatum anno 1564. cujus pars bono-

rum

rum quæ pauca reſtabant, cum hæ Religioſæ ſuas ſedes deſeruerunt Bethanienſibus Virginibus Leeuwenſibus acceſſit, altera pars etiamnum ibidem exiſtit.

Landæ Natales ſuas debet *Pipinus Roſa* vulgo *Rooſen* Ord. Prædicat. S. T. D. Epiſcopus Salubrienſis, Suffraganeus *Antonii Perenoti Granvellani* S. R. E. Card. Archiep. Mechlinienſis, rebus humanis exemptus Mechliniæ Anno 1569. die 6. Auguſti. Sepultus Lovanii in ſui Ordinis Cœnobio.

LANDEN INFERIUS Vernaculè *Neerlanden*, milliari ferè a Landino, Præfecturæ Getenſis, Dominium Abbatis *S. Gertrudis*, emptione abſolutâ a *Philippo IV.* Hiſp. Rege anno 1648. 7. Decembris illud ſuæ Abbatiæ acquiſivit *Winandus de la Margelle* Abbas præfatæ Abbatiæ S. Gertrudis.

Eccleſia *S. Aldegundi* Virg. ſacra eſt. Ejus Patronatus ſpectat ad præfatum Abbatem dono *Henrici I.* Lotharingiæ & Brabantiæ Ducis anno 1221.

Secundaria hujus Eccleſiæ patrona eſt *S. Maria Magdalena.* Hanc Eccleſiam Parochialem luculento admodum Choro & affabrè facto atque inſtructo ampliavit *Winandus de la Margelle* primus Abbas mitratus *S. Gertrudis*, & in qua ante Parochi munus geſſerat. Altare præterea ſummum *D. Mariæ Magdalenæ* cum tabula egregii operis & effigie ipſius Divæ in cryptâ decumbentis ex marmore liguſtico artificioſè ſculpta ibidem conſtituit, in cujus D. cultum hic eſt Sodalitium cum indulgentia plenariâ.

Hæc cura Paſtoralis eaque unica hodie adminiſtratur per Canonicos Religioſos præfatæ Abbatiæ.

Decimas majores percipit præfatus Abbas, Parochus minores. Huic Curæ Paſtorali unita eſt Capellania *B. Mariæ* Virg.

LAERE pagus inter Thenas & Landinum a quo medio diſtat milliari, Præfecturæ Getenſis, Dominium N. de *Labbeſtraet* Scabini Antverpienſis.

Eccleſia eſt *S. Trudoni* & *S. Agathæ* Mart. ſacra. Ad Paſtoratum nominat Abbas *S. Trudonis.* Decimarum participes ſunt Capitulum Cathedrale *S. Lamberti* Leodii pro duabus tertiis, alteram reſtantem cum minutis decimis poſſidet Parochus.

LINTER INFERIUS Vernaculè *Nederlinter* ad Getam fluviolum, Præfecturæ Cumpticenſis Dominium, pagus magnæ & vaſtæ extenſionis. Ubi defecit vetus gens de *Linter* a *Riveriis* cœpit poſſideri hoc Dominium; in iis invenio *Raſonem de Riviere*, qui anno 1414. ſignavit pactum inter Brabantos & Limburgenſes, dein eorum hæredes, & per matrimonium gentiles de *Baillet*, ac dein per uxorem gentiles de *Hontoy* pro parte poſſiderunt. Hodie peculium familiæ de *Trips.*

Eccleſia inſcripta eſt *S. Foilliano* Epiſcopo, ejuſque Patronatum poſſidet Abbatiſſa Lintrenſis Ord. Ciſterc. Hæc Parochialis olim Capellanos ſolebat numerare XI. præter hæc ad quæ Paſtor præſentat. Eſt Beneficium Caſtrale cujus Patronus Toparcha, uti etiam fundationis ad Sanctam Crucem, de quâ infra. Sacrum miniſtrum Sacelli Montis Arietum vernaculè *Ten Ramsbergen* alternis vicibus nominat Dynaſta & Paſtor, ad Matriculariam, quæ eſt beneficium præſentat Abbatiſſa Lintrenſis.

Fabricam hujus Parochialis reparat Communitas, quæ olim ab Abbatiſſâ Lintrenſi Decimatrice hoc onus ſuſcepit pro ducentis nummis, dictis *Franſche Croonen* vel ut alii malunt *Blaauw Croonen*.

Decima eſt tripartita, duas earum tertias poſſidet præfata Abbatiſſa Lintrenſis, alteram reſtantem Capitulum *S. Petri* Lovanii ſecundæ fundationis & Parochus, quam præfatum Capitulum anno 1718. ceſſit Parocho pro competentiâ. In Supplemento Diplom. A. Miræi part. 2. cap. 90. profertur Diploma quo *Joannes de Brienne* Dominus de Nederlinter Anno 1234. donat Abbatiæ de Lintris Decimam hujus loci; & Cap. 91. Diploma Henrici I. Brabantiæ Ducis prædictam donationem confirmat eodem anno; item Cap. 92. Diploma quo *Joannes de Appia* Epiſc. Leod. idem confirmat anno 1236. item Cap. 93. Diploma quo præfatus *Joannes de Brienne* Anno 1236. renovat ſuam donationem, probante, *Henrico I.* Brabantiæ Duce; quæ Diplomata ſic ſe habent.

Ex Archivis MS. Parochiæ de Neder-Linter.

JOANNES Miles Dominus de *Nederlintre* univerſis & ſingulis hanc paginam inſpecturis ſalutem in vero ſalutari.

Qui providè contrahunt, ad hoc ſcripto tradunt, ut non minùs poſterorum quàm præſentium memoriæ commendentur.

Sciant igitur tam præſentes quàm futuri, quod Ego Joannes habitâ deliberatione competenti cùm amicis meis, de conſilio virorum prudentum, & Matris meæ conſenſu & voluntate: Decimam totius Parochiæ de *Nederlintre*, tam majorem quam minorem, ſicut eam hucuſque tenui, Domui & Conventui Vallis Virginum, pro quadrigentis & triginta libris Lovanienſibus titulo pignoris obligavi: additâ tali conditione, quod prædictam decimam liberare non potero de Feſto omnium Sanctorum proximo venturo infra annum; & ſic primo anno devoluto, eam liberare potero in Feſto Omnium Sanctorum, de anno in annum, & non aliter. Fructus quoque, quos de ſæpedicta Decima percipient, quamdiu pecunia prædicta non fuerit perſoluta, prædicto Conventui Vallis Virginum contuli in eleëmoſynam.

Fiet autem ſæpedictæ Decimæ redemptio, cum denariis Lovanienſibus, valoris cujus nunc ſunt, ſive æſtimationis eorumdem. Eſt autem valor denariorum Lovanienſium nunc temporis talis, quod pro Marca albi argenti dantur trigenta tres ſolidi Lovanienſes.

Et ut Contractus iſte rationabiliter factus, de conſilio Virorum prudentum, ratum permaneat & inconcuſſum, præſentem Paginam, Domini Arnoldi de Weyſemale & Domini Arnoldi de Dieſte Sigillis, & meo, præfatæ Domui ſive Conventui contuli roboratam.

1234. Acta ſunt hæc, anno Domini milleſimo ducentiſimo triceſimo quarto, menſe Februario.

Ex iiſdem Archivis MS.

In nomine Sanctæ ac Individuæ Trinitatis. HENRICUS Dei gratiâ Dux Lotharingiæ, omnibus quos præſentes Litteras videre contigerit, ſcire veritatem.

Noverint tam præſentes quàm futuri, quod de noſtro eſt conſenſu & voluntate, & Henrici Filii noſtri majoris, quod Vir Nobilis, Johannes Briene, obligavit Decimas ſuas magnas & minutas de *Nederlintere*, quas à Nobis tenet in feodum, in Clauſtro Sanctimonialium de Valle Virginum, pro trecentis & triginta libris Lovan. denariorum, ad valorem triginta tantùm ſolidorum pro marca albi argenti, dum perſolvent.

Addita tali conditione, quod prædictas decimas liberare non poterit, de Feſto Omnium Sanctorum proximo venturo infra annum. Et ſic primo anno devoluto, poterit liberare de Feſto Omnium Sanctorum, de anno in annum, & non aliter Fructus quoque quos percipient de decimis, quamdiu pecunia prædicta non fuerit perſoluta, prædictis Dominabus contulit in eleëmoſynam.

Et ut hoc ratum teneatur & firmum, præſentem Cartam Sigillo noſtro & Henrici Filii noſtri majoris fecimus roborari, & Teſtium nominibus conſcribi. Teſtes

Godefridus de Lovanio, Filius Ducis.

G. de Parueis.

Ar-

Arnoldus de Dieſt.
Arnoldus de Weſemale.
W. de Grintberges.
Arnoldus de Rochelar.
Go. de Gochenhove.
W. Clutinc.
H. de Attenhoven.
W. de Hacht, & multi alii.

Actum & datum anno Domini M. CC. XXXIV. apud Lovanium, feriâ ſecundâ infra Paſchâ Domini. 1234.

JOHANNES Dei gratiâ Leodienſis Epiſcopus, univerſis præſens Scriptum intuentibus ſalutem in vero ſalutari. *Ex iiſdem Archivis MS.*

Debent ea quæ præcedentium ſtatuit auctoritas tantâ ratione firmari; Ne ſequentium oblivione, immutari valeant aut deleri. Ea propter notum facimus tam præſentibus quàm futuris, quod Johannes Briene, Vir Nobilis, omnem decimam, majorem videlicet & minorem, de *Nederlintre*, cum omni integritate, & Jus Patronatûs Eccleſiæ, quæ idem Vir Nobilis à Duce Brabantiæ in feodo poſſidebat, ad opus Abbatiſſæ & Conventûs Vallis Virginum, Ciſtercienſis Ordinis, in Manus ejusdem Ducis primò & poſtea in noſtras reportavit: & quicquid Juris in eadem decima & in Patronatu dictæ Eccleſiæ habebat, de aſſenſu & voluntate prænominati Ducis omnino renunciavit.

Nos verò Divinæ miſerationis reſpectu memoratis Sororibus Vallis Virginum, prædictam decimam, cum omnibus appendiciis ſuis, & Jure Patronatûs, ſicut ad noſtrum pertinet officium, contulimus, & eas in corporalem poſſeſſionem induximus.

Et ne aliquis de cetero, ſuper hoc ipſas moleſtare poſſit, præſentem Paginam Sigilli noſtri munimine duximus roborandam, confirmantes eis omnia prædicta præſentium Auctoritate.

Datum anno Domini M. CC. XXXVI. menſe Januario. 1236.

JOHANNES Vir Nobilis, dictus Briene, Dominus de *Nederlintre*, univerſis Chriſti fidelibus tam præſentibus quàm futuris præſens Scriptum intuentibus æternam in Domino ſalutem. *Ex iiſdem Archivis MS.*

Univerſitati veſtræ notum eſſe volumus, quod Nos Virorum prudentum conſilio, de conſenſu Matris noſtræ & amicorum noſtrorum totam Decimam de *Nederlintre* tam minutam quàm groſſam, quam à Domino Duce Brabantiæ in feodo tenebamus, cum omnibus appenditiis ſuis & Jure Patronatûs ipſius Eccleſiæ coram Duce & Hominibus ſuis conſtituti in manus ipſius liberè & abſolutè ad opus Abbatiſſæ & Conventûs Vallis Virginum Ciſtercienſis Ordinis reportavimus, & per judicium hominum ipſius effeſtucavimus. Ita quod nichil juris Nobis vel heredibus noſtris & poſteris in præfata Decima reſervavimus, excepto tantùm uſufructu medietatis prædictæ Decimæ, quem Mater noſtra quoad vixerit obtinebit: quâ defunctâ, decima totalis prænominato Conventui cum omni integritate, ſicut eam tenebamus, remanebit; quam idem Dominus Dux prædicto Conventui in Allodium & eleëmoſynam integraliter, ſicut in Scripto ipſius continetur, contulit perpetuò poſſidendam.

Judicatum eſt inſuper coram Domino Duce ab Hominibus ſuis, quod Mater noſtra, ratione uſufructuarii medietatis Decimæ tempore vitæ ſuæ percepti, nulli Eccleſiæ vel heredi vel cuiquam homini quicquid juris poterit aſſignare: nec quiſquam heredum ipſius jus aliquod in eadem Decima de cetero poterit reclamare.

Et in hujus rei Teſtimonium, & ut factum hoc ab omnibus conſervetur illæſum, præſentem Paginam Sigillo noſtro appenſo confirmamus. Teſtes

Dominus Dux Lotharingiæ Comes de Gelre.
Arnoldus Dominus de Diſt.
G. Frater ſuus.
Arnoldus Dominus de Weſemale.
Arnoldus Dapifer de Rochelar.
H. de Attenhoven.
R. de Thunen.
Karle de Arſcot.

Magister Daniël.
Magister W. de Liere.
Gerelmus Scriptor, & alii quàm plures.
1236. Datum anno Domini M. CC. XXXVI, mense Majo.

HENRICUS Dei gratiâ Dux Lotharingiæ, omnibus præsens Scriptum intuentibus scire veritatem.

Notum sit universis, quod Vir Nobilis ac Fidelis noster JOHANNES de Briene totam decimam de *Nederlintre*, tam minutam quàm grossam, quam à Nobis in feodo tenebat, cum omnibus appendiciis suis & Jure Patronatûs coram Nobis & Hominibus nostris liberè & absolutè ad opus Abbatissæ & Conventûs Vallis Virginum Cisterciensis Ordinis reportavit & per judicium hominum nostrorum effestucavit. Ita nichil juris sibi vel suis heredibus & posteris in præfata Decima reservavit, excepto tantùm usufructu medietatis prædictæ Decimæ: quem Mater sua, cujus consensus huic facto interfuit, quoad vixerit obtinebit. Quâ defunctâ, Decima totalis prænominato Conventui cum omni integritate sicut eam dictus Johannes tenebat, remanebit.

Judicatum est insuper coram Nobis ab Hominibus nostris, quod Mater sæpedicti Johannis, ratione usus fructuarii medietatis Decimæ tempore vitæ suæ percepti, nulli Ecclesiæ vel heredi vel cuiquam homini quicquam juris poterit assignare, nec quisquam heredum ipsius jus aliquod in eadem Decima de cetero poterit reclamare.

Nos igitur Divinæ retributionis obtentu prænominatam Decimam & Jus Patronatûs ipsius Ecclesiæ integraliter in Allodium & eleëmosynam sæpedicto Conventui Vallis Virginum contulimus perpetuò possidendam. Testes,
Dominus Comes de Gelre.
Dominus Arnoldus de Diste.
G. Frater suus.
Arnoldus Dominus de Wesemale.
Arnoldus Dapifer de Rotchelar.
H. de Attenhoven.
R. de Thunen.
Carlo de Arschot.
Magister W. de Liere.
Magister Daniël.
Gerelmus Scriptor & alii quâm plures.
1236. Datum apud Wiswilre, anno Domini M. CC. XXXVI. in Vigilia Ascensionis Domini.

In Vico *Ten Ramsbergen* est amplum Sacellum Deiparæ Virgini sacrum, & in eo Imago B. M. V. miraculis celebris, & inibi erecta duo beneficia. Diebus sacris ibidem divina celebrantur per Sacellanum qui ibidem moratur.

Est & aliud Sacellum nuper exstructum *S. Crucis* in via quæ ex hoc pago ducit ad vicum præfatum, in quo fundatum sacrum hebdommadarium.

LINSMEAUX vernaculè *Linchemael* & *Lismael*, latinè *Mola S. Leonardi* & *Lismella*, pagus Gallo Brabantiæ, Præfecturæ Orpiensis. Arx in eo spectabilis & munita Getæ adjacens fluviolo. Dominium Comitis *d'Argenteau*.

Ecclesia dicata est *S. Petro* Apost. Principi. Res sacra dependet ab Abbate Heylissemensi, qui e suis Canonicis Religiosis sacrum ministrum præsentat.

Majores decimas percipit præfatus Abbas, cæteras Ecclesiæ hujus Parochus.

In hâc Parochiâ est Sacellum Virgini Deiparæ sacrum, vulgo *Du Peron*, in quo sacra ejus imago miraculis inclyta & fidelium pia veneratione frequentatur, ibidem Beneficium sub eodem titulo.

MIS-

MISKUM. ad Velpam fluviolum, Præfecturæ Sichemensis. Dominium gentis Nassoviæ.

Ecclesia sacra est *S. Germano* Episc. ad curam Pastoralem nominat alternis vicibus Abbas Villariensis & Abbatissa Lintrensis, ad Beneficia Pastor; habentque singuli Præfati Abbas & Abbatissa unam tertiam decimarum, restantem tertiam Parochus.

Hæc Cura Pastoralis a non pauco tempore proprium Parochum non habuit; deservitur per Pastorem de Kersbeke Decanatus Diestensis.

ORSMAEL districtus Leeuwensis, a qua primo lapide ad Getam fluviolum. Dominium N. de *Wolf* Mercatoris Thenensis saltem in Villâ *Ten Steene* ratione sui Registri Censuales sic intitulati. Aliam in hoc pago jurisdictionem sibi vindicare prætendit Civitas Leeuwensis.

Ecclesia inscripta est *S. Petro* Apost. Principi. Ad Curam Pastoralem præsentat Præfatus N. de *Wolf*, ad Beneficia Pastor.

Hæc Parochialis est Matrix Ecclesiæ Parochialis de Heelen, eoque jure hujus Ecclesiæ Parochus nominat ad hanc curam Pastoralem.

Decima est tripartita quarum ex æquo participes sunt pro una tertia Abbatissa de Rameya Ord. Cisterc. in Gallo-Brab. pro altera Commendator de Chantrain & pro restante tertia Parochus.

RAETSHOVEN olim Aula *Razonis*, Præfecturæ Getensis. Dominium Ducis Brabantiæ.

Ecclesia quæ filia est Landinensis Ecclesiæ, & cujus Parochus ad hanc Curam nominat & ad Beneficia, inscripta *S. Christophoro* Mart.

Decima pro duabus tertiis spectat ad Capitulum Cathedrale *S. Lamberti* Leodii, & restans tertia portio Parochi est.

RUMPSDORP id est, ait Gramaius, Vicus Romanus & olim a Romanis nomen assumpsisse fama est. Dominium ejus est Ducis Brabantiæ.

Ecclesia quæ *S. Ægidio* sacra, filia est Landinensis Ecclesiæ & communem habet Parochum cum Landino.

Decima Universa est Capituli Cathedralis *S. Lamberti* Leodii. Capellanum specialem habet, qui diebus sacris isthic divina celebrat & incolit vicinas Ecclesiæ ædes spectantes ad Rectoratum.

WAESMONT a magno & insigni illic fonte nomenclaturam sumere videtur, quasi *Watermont*, vel potius *Wassermont* ut Germani enuntiant. Nota antiquitus aquam simpliciter *As* dictam, inde *Wasser*.

Hic pagus est Præfecturæ Getensis ad fines Gallo Brabantiæ, medio milliari a Landino, Dominium *N. vander Vecken* Bruxellis.

Ecclesia quæ insignita est *S. Pancratio* Mart. filia est Landinensis Ecclesiæ, ad quam nominat ejusdem Ecclesiæ Parochus, uti & ad beneficia.

Decima spectat ad Capitulum Cathedrale *S. Lamberti* Leodii.

Parochum nuper accepit proprium quo dudum caruit, eique solvit competentiam præfatum Capitulum.

WANGE Vetus Baronatus, olim Dominos primæ notæ habuit, ex quibus aliquot Senescalli Brabantiæ fuerunt, uti & plures Comitatus Na- *Vetus Baronatus.*

 mur-

murcensis. Stirps primæva illa illustris cum defecisset, successit Liemingana Patricia primaria Lovaniensis titulo Baronis.

Dynasta hodie Usufructuarius est. *N. Hulleplanche* degens Mechliniæ.

Ecclesia quæ est filialis Windæ Inferioris & cujus appendix est, dicata est *S. Apolloniæ* Virg. & Mart. Patronus & Decimatores iidem qui Winde inferiori.

WINDE INFERIOR vulgo *Neerwinde* ad Getam fluviolum, Præfecturæ Getensis. Dominium N. de *Labbestraet* Scabini Antverpiensis.

Ecclesia inscripta est *S. S. Cruci.* Ad Pastoratum nominare solebant alternis vicibus Abbas Heylissemensis, & Præposita Audana Nobilium Canonicarum Collegii ad Mosam fluvium, Namurcum inter & Huium. Hodie nominat Abbas Averbodiensis ratione alicujus permutationis inter ipsos initæ.

Decimas percipiunt singuli præfati cum Pastore partem tertiam, & solvunt Pastori supplementum competentiæ; minores decimas percipit præfatus Abbas Heylissemensis.

Hujus Parochialis appendix est Wange uti mox diximus.

Sub hac Parochia est Sacellum *S. Crucis*, juxta quod anno 1693. edita maxima Gallorum strages in famoso prælio Landensi, uti & in hoc pago, qui pluries tam in hoc quam in pago Neerlandensi repulsi, tandem per pagum de Lare, non sine proditione perfregerunt & exercitum Fœderatorum retrocedere compulerunt.

WINDE SUPERIOR vulgo *Over-winde*, Præfecturæ Getensis, Dominium hujus pagi a Rege obtinuit jure pignoratitio anno 1626. N. de *Wachtendonck*.

Ecclesia tutelarem colit *S. Aldegundim* Virg. Patronatus ejus spectat ad Capitulum *S. Dionysii* Leodii & percipit hujus pagi decimas majores, Pastor minutas.

Cæterum inter Winde Superius & inferius exstitit olim *Middel-winde*; cujus termini & fines cum ignorentur, prætendit Capitulum *S. Joannis* Leodii, eos incolis destitui, eoque jure sibi decimam integram de Middel-Winde vindicat, eamque Plebano Thenensi pro sustentatione sui Vice-Pastoris assignavit.

Cæterum verosimiliter in hoc loco de *Middel-Winde* olim domicilium habuit *Windogasto* ex IV. qui in Hasbaniâ condiderunt Legem Salicam latinè expressam, tumulatus forsan sub tumbâ Mediæ Windæ.

WOMMERSEM præfecturæ Getensis inter Thenas & Leeuwas a quibus fere distat uno milliari.

J. B. Gramaye de hoc Dominio tradit sequentia. „ Anno 1561. quoad
„ Dominum cœpit agnoscere *Franciscam Charles* cedente Rege, & ea mortuâ
„ *Franciscam Sgroots* filiam anno 1574. ad extremum *Arnoldum Baerts* Doc-
„ torem & Consiliarium Mechliniæ per mortem *Annæ Sgroots* primæ uxoris
„ anno 1592.

Hodie illud Dominium possidet *N. van Loen.*

Mechliniæ in medio Chori Ecclesiæ Collegiatæ B. M. V. visitur lapis sepulchralis cum hac inscriptione.

D. Dio-

D. Dionyſius Sgroots Artium & J. U. D. Dominus temporalis de Wommerſom, Walsberge &c. Regiæ Majeſtatis Conſiliarius, Religione & pietate inſigni matronæ *D. Franciſcæ de Charles* uxori chariſſimæ defunctæ VIII. Febr. An. CIↃ. IↃ. LXXII. cum ſummo animi dolore ſculpi jubebat.

Orate pro ſalute animæ.

Eccleſia ſacra eſt *S. Quintino* Mart. ejus Patronatum obtinet Abbatiſſa Parci Dominarum Ord. Ciſterc. quæ moderno Paſtori ceſſit omnes ſuas decimas, quas illic pridem percipiebat.

In hoc pago habet Commendator de Chantrain inſigne prædium in quo Sacellum quod intra limites hujus pagi continetur. At villa dicta de *Boſſchelen* ſubeſt Parocho de Hackendover.

FINIS DECANATUS LEEUWIS S.LEONARDI.

HISTORIA
SACRA ET PROFANA
ARCHIEPISCOPATUS
MECHLINIENSIS.

DECANATUS THENENSIS.

THENÆ sive *Thenæ in Montibus* ut veteres Schedæ habent & contractè *Tillemontium* (quamvis in publicis Consulum instrumentis antiquitus *Thienhoven* inveniatur nuncupatum) oppidum est ad Getam fluvium, qui haud procul inde exortus eas interfluit, unde porro Halam proventus in Demeram tandem aquas suas exonerat. Distat hoc oppidum Lovanio pariterque Centronibus pari trium leucarum intervallo, estque amplum satis & grande; quin temporibus paulo magis remotis fuit maximi nominis & commerciis florida civitas, idque cum legatur passim, tum vel ex eo colligitur quod ter ejus pomeria fuerint olim producta, & quarta fuerit inter primarias Urbes Brabantiæ; at continuis Geldrorum & Eburonum incursionibus bellisque attrita, eam prærogativam, Sylvæducis cessit, & manet magnâ ex parte deserta & cultoribus vacua.

Hæc Civitas bellorum strage pluries crudeliter diruta & devastata est, maximè anno 1635. die 9. Junii cum ab exercitu Batavo-Gallico occupata barbarum in modum direpta & incensa, ac templis ipsis sacrilegè exustis, nulloque libidinis & efferatæ immanitatis genere, adversus cujuscumque ordinis sexus aut ætatis homines omissum est.

Non parvam tamen piè gloriandi occasionem habuit, quod *Adrianus VI.* Rom. Pont. Belgam nostrum & educare meruerit & litteris instruere. Obiit hic Romæ Anno Domini 1525. die 13. Sept.

Quoad rem sacram Ecclesia Parochialis est unica *S. Germano* Altiosiodorensi Antistiti sacra, cujus Reliquias a *Godefrido Bullonio* huc translatas esse fama tenet.

In hac Parochiali olim duo erant Pastoratus, instituti anno 1242. ab Episcopo Leodiensi, qui alternis hebdommadibus Pastoralia exercebant. Anno 1620. facta est unio harum Pastoratuum cum onere assumendi Vicepastorem. Hujus Ecclesiæ Pastor communiter Plebanus vocatur, habetque duas præbendas sibi unitas. Anno 1695. unita est præbenda Canonicalis Vicepastoratui.

In hac Ecclesia est XII. Canonicorum Collegium, incertum quis illud & quo

quo anno fundatum, *J. B. Gramaye* fundatum refert anno 1210. & *A. Miræus* anno 1221. ab *Henrico I.* Brabantiæ Duce; ſed hallucinantur & contrarium patet ex ipſo Diplomate quod refert ipſe *Miræus* Lib. I. Cap. LXXIX. Diplom. Belg. novæ edit.

Henricus, Dei gratiâ Dux Lotharingiæ, omnibus hoc Scriptum videntibus ſalutem.

Sciatis quòd nos ad Præbendas faciendas Thenis in Eccleſia B. Germani, pro ſalute Prædeceſſorum & Succeſſorum noſtrorum, & pro noſtræ animæ ſalute, contulimus in eleemoſynam eidem Eccleſiæ XII. bonaria paludis, quæ tenemus juxta *Walſeberghe* & decimam de tota palude, quàm primùm ad prata & ad quæcumque commoda fuerit converſa, ſcilicet de octoginta & tribus bonariis, quæ ibidem tenemus, & ad hæc tria terræ bonaria juxta *Boſſi*.

Et ut hæc clauſula cunctis temporibus ipſi Eccleſiæ ſit ſtabilis & rata, præſens Scriptum ſigillo noſtro ſigillatum tradimus. In teſtimonium Teſtes,

Goſwinus de Gorencourt.
D. Walterus Decanus Thenenſis.
N. Scholaſticus de Thenis.
N. de Hopen Notarius, & alii complures.

Datum anno Domini MCCXXI. 1221.

Ex hoc Diplomate clare colligi videtur *Henricum* non tam fundatorem quam dotatorem fuiſſe, quandoquidem huic Diplomati ut teſtis ſubſcribat *D. Walterus* Decanus Thenenſis.

Præterea in Diplomate quod refert idem *A. Miræus* Lib. I. Diplom. Belg. Cap. LXX. novæ edit. quo *Rodolphus* Epiſc. Leod. & *S. Albertus Godefridi III.* Brabantiæ Ducis filius anno 1189. Donationem Eccleſiæ ac Decimæ Thenenſis Collegio *S. Joannis* Leodienſi factam confirmant, inter alia habetur. „ Quod *Godeſcalcus* . . . . . . ſicut eam juſtè & Canonicè tamquam Dominus fundi tam in perſonatu Eccleſiæ ejuſdem (Thenenſis) quam in decima & oblationibus fidelium, & in omni jure, quo ipſam poſſidebat intuitu Dei & *B. Joannis* Evangeliſtæ pro ſalute animæ ſuæ contulit. " Addentes nonnullas conditiones: inter illas hæ ſunt, quod. „Decedente Thenenſis Eccleſiæ Perſona Decanus *S. Joannis*, aſſenſu Capituli Perſonatum teneat, & in Eccleſia Thenenſi Canonicus ejuſdem Eccleſiæ Præpoſitus nominetur, & per diſcretos Sacerdotes ſicut inſtitutio exigit, Eccleſiæ provideat, ſervatâ etiam ordinatione & ſtabilitate, quæ circa Canonicos ipſius Eccleſiæ Thenenſis . . . . . . Cum unus autem viam carnis fuerit ingreſſus, vel rationabiliter a Canonicatu fuerit amotus, alius per manum perſonæ in eadem Eccleſia inſtituatur, ut ſic pia ratione initiata ſemper vigeat præbendarum Stabilitas &c. Ex hoc Diplomate patet hoc Capitulum jam ante annum 1189. fuiſſe fundatum; at quo Patrono nondum conſtat.

Inter Decanos Capituli Thenenſis fuit quidam *Gerbertus* Anno 1212. de cujus miſerabili exitu & punitione divinâ agunt *J. Chapeaville* Tom. II. de geſtis Pont. Leod. pag. 215. & *B. Fiſen* in Hiſt. Eccl. Leod. ad annum 1213.

Cantoria Eccleſiæ erecta invenitur per *Petrum Combitorem* & *Aſellam* ejus uxorem anno 1257.

Decanatus ultra Præbendam habet unitum Beneficium titulo *S. Michaelis* in eâdem Eccleſia. Hanc dignitatem confert Dux Brabantiæ.

Prima hujus Capituli viſitatio facta eſt teſte & præſente *D. Thomâ Aquinate* anno 1243. olim Capituli Patronus fuit Dux Brabantiæ, & per Ducem Abbas *S. Dionyſii* in Brocqueroya Ord. S. Bened. propè Montes Hanno-

niæ. Poftea anno 1479. Collegium Canonicorum *S. Joannis* Leodii incorporationem impetravit, ejufque vigore, præbendarum hujus Capituli collatores hodie funt per turnum Canonici *S. Joannis* Leodii.

Eft in oppidi Thenenfis foro medio Sacellum amplum planè & per infignè turri præaltâ & fuaviffimi foni campanis nobile, ftructurâ teftudinei operis præclarum, quod *Diva Virgo ad Lacum* Vernaculè *Onfe Lieve Vrouwe ter Poel* indigetatur, cujus initia funt a ftudiofo quodam *Theodorico* Campenfi miraculofè hic reperti anno 1073. Hiftoriam hanc ad longum refert *A. Wichmans* in Brabantiâ Marianâ lib. II. Cap. 37. In hoc Sacello XII. Clericorum eft Collegium, cui præfidet Primicerius in quo & Ecclefiaftici & Cœlibes & conjugati exceptis bigamis recipiuntur. nemo in hoc Collegio hîc admittitur nifi qui in oppido natus, vel ejus jus legitimè obtineat. Nec id mirum quia Cleri & Civium liberalitate in tam magnam furrexit fabricam dictum Sacellum. Conferunt ipfimet Canonicatus, quorum ufque nunc religiofè celant proventus & redditus.

VIRORUM COENOBIA.

Primo *Francifcanum D. Francifci* Regulam & inftitutum fequentium, Senatus & privatorum ope exftructum anno 1266. Initio fuêre Gaudentes qui redditus & bona temporalia admittebant, ideo dicti Gaudentes. Hi fpontaneo Zelo bona fua pauperibus diftribuentes fpontaneam paupertatem amplexi funt, quorum bonorum tertia pars Capitulo *S. Germani*, altera magno Hofpitali, reliqua tertia menfæ S. Spiritus attributa fuit, quod factum fuit circa annum 1400. tefte Chronico Bethleemitico lib. II. parag. I. Et denique anno 1540. Obfervantibus adfcripti funt.

Fratribus de Monte Carmelo locum habitationis in palatio fuo affignavit & dotavit ampliter anno 1372. *Joanna Duciffa Brabantiæ*. Pro ut indicant incompti verfus (pro illo ævo) olim infcripti in interiori templi pinnaculo.

Hoc Monafterium ftatuit Duciffa Joanna
Anno Milleno cum quadragentefimoque.
Bis decem remove, nec non octo fimul inde 1372.

Vix alia de fundatione aut rebus memorabilibus iftius Conventus dari poffunt: exitialia enim incendia non femel monumenta in cineres redigêre: damnum tamen poftea hujus Conventus refarcivit *Margareta Maximiliani* Cæfaris filia Belgarum Moderatrix, cujus munificentiæ memoriam teftantur verficuli rudes infcripti olim dicto loco pinnaculi Ecclefiæ interius, his verbis.

Anno Milleno, nec non quinquafefimoque
Et fepteno, tum Spoliatum porro fequenti 1507.
Gratia reftaurat me Margaretæ generofæ 1508.

In Choro ante Aram principem hujus Conventus Sepulturam accepit fub infigni lapide Sepulchrali *Dionyfius Stephani*, ex hoc Conventu affumptus in Suffraganeum Epifcopi Leodienfis, & Epifcopum Boffenfem, cum hac infcriptione.

Hic

Hic jacet inhumatus R. in Christo Pater & Dominus *Dionysius Stephani*, Episcopus Bossensis, nec non Suffraganeus Illustrissimi Domini *Joannis de Amsberghe*, Episcopi Leodiensis, ex isto Conventu Fratrum Ordinis Carmelitarum assumptus, qui obiit An. CIↃ. CCCC. LVIII. Domini die mensis Octobris XXV.

In eodem Choro conditus est *Joannes Beets* ejusdem Conventus S.T.D. Lovaniensis, cum hoc Epitaphio.

Hic jacet inhumatus Pater Magister *Joannes Beets* sacræ paginæ Professor eximius Regens ac ordinariè legens in Theologica Facultate Lovanii, qui obiit an. CIↃ. CCCC. VI. mensis Junii.

Reformatio in hoc Conventu solemniter introducta fuit anno 1656. die 11. Junii.

Begardorum Monasterium, Laicorum olim Conventus a tenuibus initiis cœpit circa annum 1414.

Augustiniani in hoc oppido admissi, habitationem suam inchoarunt An. 1615. & Gymnasium litterarum aperuêre anno 1617.

Fratres Capucini Civium rogatu, favore Senatus, auctoritate Regiâ & Archiepiscopali in hoc oppidum benevolè recepti sunt An. 1669. die 20. Decembris. Primum venêre duo cum Fratre Laico, exinde plures, qui in privatorum ædibus tantisper morati sunt. Fundum dein eis coëmptum, & cunctis ad ædificationem Monasterii inchoandum paratis, Anno 1671. lapidem fundamentalem Ecclesiæ solemni ritu posuit Illustrissimus & Excellentissimus *D. Joannes Dominicus de Zuniga Comes de Monterey* &c. Belgarum & Burgundionum Præfectus. Cæremonias sacras, ut delegatus nomine *Alphonsi de Berghes* Archiep. Mechlin. peregit *Claudius Franciscus dela Vieville* Abbas *S. Gertrudis Lovanii*. Cujus lapidis fundamentalis hæc erat inscriptio. *Ex Archivis Monasterii.*

D. O. M. & V. Immac. dedicatur primus lapis hujus Ecclesiæ ab Excell^mo^. Comite de Monterey 4. Sept. 1671.

Ad hanc fabricam præfatus Comes plura florenorum millia liberaliter contulit.

Fabricæ hujus Ecclesiæ & Conventus præcipua fundatrix fuit Domicella *Maria de Beauprè* nobili stirpe genita, quæ magna charitate ad hoc pium opus liberaliter contulit ferè XVI. florenorum millia. Plures deinde ad hanc fabricam perficiendam & Conventum largas eleemosynas erogarunt.

In hac Ecclesia solemniter Sacrificium altaris oblatum est anno 1672. die

29. Julii. Hortus hujus Conventus comptissimus est & primum hujus Provinciæ locum obtinet.

Alexiani curandis funeribus operam dantes cœperunt hic An. circa annum 1200. & combusto in turbis Belgicis eorum Cœnobio anno 1578. domum *S. S. Trinitatis* inhabitant.

VIRGINUM COENOBIA.

Inter alterius sexus Cœnobia primo occurrit.

Beginarum Curia olim extra oppidum, fundatum circa annum 1200. Cura hujus Beginasii commissa est Abbati Villariensi, eoque jure Archiepiscopo præsentat.

Canonicæ ad *D. Augustini* instituta viventes sunt tres sequentes.

Vallis S. Barbaræ vulgo *Barberendael.* Hujus Monasterii initio occasionem dedit *Fr. Henricus de Hoorn* Prior Monasterii Canonissarum Reg. in Lens *S. Remigii* juxta Huium, qui unâ cum Supprioris̃sâ & Conventu suo anno 1388. Thenas se transtulerunt. Fundus emitur construendo Monasterio; adveniunt decem Moniales & duæ conversæ & locus in honore *B. Mariæ ac S. Barbaræ* consecratur, & anno sequenti Ecclesia in honore *S. Barbaræ* per *D. Arnoldum Capitoliensem Episcopum* Suffraganeum Leodiensem Anno 1393. *F. Henrico* a Prioratu absoluto Episcopali auctoritate Supprio-rissa fit Priorissa & Prælata Monasterii. Cum autem hæc eadem Priorissa Teutonicum idioma ut ajebat perdiscere non posset anno 1403. officio se abdicat, locum de licentiâ Episcopi deserit, atque cum sex Sororibus ad antiquum suum Monasterium in *Lens* redivit.

Rebus sic incultis dein *Fr. Walterus a Ghierlis* Prior in Corsendonck supermanentibus Virginibus compatiens, Priorissam Canonicè electam illis præfecit, Statuta præscripsit & Monasticam disciplinam edocuit, & Rectorem *Godefridum de Trajecto* Corsendoncæ Professum, qui in lecturâ, cantu, aliisque Religiosis cæremoniis eas instrueret. Anno 1404. eodem *Waltero* instigante perpetuam clausuram promiserunt.

Cæterum anno 1410. *Fr. Walterus* Sorores hasce sub Capitulo Viridis Vallis incorporari curavit, & Anno 1412. Generali Capitulo Windesemensi unitæ fuerunt. Hæ Moniales ab anno 1457. sub commissione Priorum Rubeæ Vallis vixerunt, hodièque vivunt.

Alterum *Cabbekanum* vulgo *Cabbeke* ex eo appellatum quod *Joannes Raetshovius & Maria Meerhout* conjuges Prætorium *Cabbecanum* emerunt ad usus Virginum sub regula *S. Francisci* viventium, quæ tamen assensu ipsorum & Episcopi hortatu anno 1414. Regulam *S. Augustini* amplexæ sunt, & demum sub Priore Bethleemitico *Joanne Holaer* claustri perpetui votum emiserunt, factum hoc anno 1416.

Tertium *Albarum Dominarum*, quæ ab antiquo pœnitentes erant titulo & exemplo *Mariæ Magdalenæ*, postea *S. Victoris* Regulam amplexæ sunt. Denique ad Augustinianam componere jussæ anno 1601.

Annuntiatæ Virgines hîc sedem fixerunt, & locus concessus est anno 1629. die 3. Martii dato eis Sacello *S. Jacobi* in Wayenbergh. Primæ quæ hanc Coloniam plantarunt venêre Lovanio numero IV. & incolarum ac piorum eleemosynis adjuti insigne Monasterium hîc extruxerunt.

Hospitale majus fundatum ab annis 500. auctum sensim, initio seculi XVII. Curâ & auctoritate *Matthiæ Hovii* Archiep. Mechl. & ductu *Elisabethæ van Dyck* reformatum est.

Gry-

Gryseæ Sorores tertiam *D. Francisci* Regulam amplexæ sunt Ao. 1414. cum & sub Begardis cœperunt & coaluerunt.

DAENEBROECK. De hoc Cœnobio Virginum nihil ad nos certi pervenit.

Cæterum Parochiæ Urbanæ extra oppidi septa subsunt, primum Sacellum *S. Martini in Arendoren* in quo etiam diebus sacris divina peraguntur.

Item Sacellum *S. Crucis* in Vico *Stock* satis miserum, in quo semel in anno tantum Sacrificium altaris offertur.

Denique Plebaniæ Thenensi incorporata est *Winda Media* Vernaculè *Middel-Winde* pro sustentatione sui Vicepastoris uti mox dictum.

ATTENRODE sive *Aetrode*, vulgo *Atroy* Præfecturæ Halensis, milliari cum dimidio a Thenis. Hoc Dominium cum *Wesere* devenit emptione absolutâ a *Philippo IV.* Hisp. Rege. 3. Decembris anno 1643. in familiam *Daneels*, erectum ab eodem Rege in Baronatum in gratiam *Joannis Baptistæ Daneels* Equitis Aurati anno 1658. die 15. Martii. *Erectum in Baronatum.*

Hodie hoc Dominium est gentilium de *Cordes*, Barones de Attenrode.

Mechliniæ in Choro F. F. Minorum extat monumentum Sepulchrale præfati *Joannis Baptistæ Daneels* cum hac inscriptione.

D. O. M.

Monumentum Illust. Amplissimique Domini *D. Joannis Baptistæ Daneels* Equitis Aurati Baronis de Attenrode Toparchæ in Wevre, Corbeque over Loo &c. Regi a Consilio Privato, quod ipse defunctæ Conjugi *D. Philippæ d'Hovine* sibi & suis posuit. Obiit ille xx. Octobris M. DC. LIX. illa XIV. Aprilis anno M. DC. XLVI. Qui transis bene apprecare.

Ecclesia tutelarem colit *S. Andræam* Apost. Patronatum possidet Capitulum *S. Joannes* Leodii.

Decima universa spectat ad Parochum, etiam illa quæ fuit præfati Capituli, quam nuperis annis Parocho cessit.

AUTGARDEN præfecturæ Getensis, primo lapide a Thenis versus Gallo-Brabantiam.

Dominium hoc hodie possidet *N. Gatlovius* Advocatus Bruxellis.

Ecclesia Patronum veneratus *S. Nicolaum* Episc. ejus Patronatum gerit Capitulum Visetense.

Decima quæ fuit præfati Capituli pridem sententiâ provisionali Senatus Brabantiæ adjudicata fuit Parocho, ita ut gaudeat fere universa hujus pagi decimâ.

Hæc Parochialis olim fuit appendix Parochiæ de Hackendover.

BAUTERSEM olim *Baltersem*, medio ferè itinere inter Lovanium & The- *Vetus Baronatus.*

Thenas, Præfecturæ Cumpticensis, antiquum Dominium & Vetus Baronatus. Bautersemienses Dynastæ fuerunt habiti olim inter XVIII. Primates Brabantiæ, quos nostri Barones vocant, & mansit hæc Toparchia penes hujus nominis gentiles, donec *Henricus de Bautersem* miles hoc Dominium vendidit Domino de *Valckenborch*, dein *Reginaldus D. de Valckenborch* præfati filius illud a patre suo emptum vendidit *Guilielmo de Duvenvoorde* Toparchæ de Oosterhout, cujus filia *Bertha* Domina de Bautersem nupsit *Gerardo vander Heyden* Drossardo Brabantiæ; sed sine liberis defuncta, cum altera ejus filia *Amelberga de Duvenvoorde* nupsisset *Joanni* dicto de *Cosselaer* Militi, Domino de *Wittem* filio naturali *Joannis III.* Ducis Brabantiæ, dictum Dominium de Bautersem ad Posteros hujus devolutum est. Tandem *Maria Elisabetha Hohensolleren*, *Henrici Herenbergæ* Baronis de Hedel & *Margaretæ de Wittem* Dominæ de Bautersem filia & hæres unica, anno 1647. vendidit hunc Baronatum *Joanni Jacobo d'Ittre* dicto de *Castre*, qui illius confirmationem a *Philippo IV.* Hisp. Rege impetravit diplomate dato Madriti die 14. Martii anno 1650. in qua stirpe hic Baronatus permansit usque ad annum 1719. quo emptione publicâ hoc Dominium acquisivit *Guilielmus Gilbertus* . . . . . Dynasta de *Weerdensteyn* Ultrajectinus. Pretium fuit 7000. flor.

Arx Dynastæ est antiqua & olim inter hujus tractus pulcherrima, quam collapsam & dirutam plurimum restauravit & novis præclaris ædificiis exornavit præfatus Baro circa medium seculi elapsi; cujus Schema exhibet Baro *le Roy* in Castellis Nobilium Brabantiæ. Sita est sub pago de Butzel.

Ecclesia sacra est *S. Hilario* Episc. ejus Patronatus spectat ad Dynastam Decima Universa competit Parocho.

Huic Parochiali unitus est VERTRYCK pagus ad Velpam fluviolum Præfecturæ Cumpticensis. Dominium spectans hodie ad *Josephum de Gouspy* jure emptionis, qui anno 1718. in hoc pago condidit a fundamentis elegantem & nobilem Arcem.

Ecclesia sacra est Virgini Deiparæ, in quâ speciali cultu colitur *S. Lucia* Mart. Ejus Patronatus fuit Dynastæ de Bautersem.

Decimas majores obtinet Abbas Villariensis, Minores Parochus, qui a præfato Abbate percipit Supplementum competentiæ. Has decimas acquisivit præfatus Abbas a Capitulo Cathedrali *S. Lamberti* Leodii viâ permutationis.

In Castro *Redingen* est Sacellum cum Capellania Castrali.

BINCKEM vulgo *Binckum* altero lapide a Lovanio & Thenas, Præfecturæ Cumpticensis, Dominium *Comitis de Rummen*.

In sacris Ecclesiæ tutelaris est *S. Joannes Baptista*. Pastoratum cum Capellaniis suis & Matriculariam confert Commendator de Chantrain, qui insigne & pingue prædium hic possidet.

Decimarum participes sunt præfatus Commendator, Abbates Gertrudanus Lovanii, & Villariensis ac Parochus.

Subest huic Parochiali Sacellum *D. Jobo* sacrum quod plurimum invisitur & frequentatur.

BUNSBEECK ad Velpam fluviolum, præfecturæ Thenensis, a quo oppido distat primo lapide, Dominium pridem gentilium de *Robiano*, hodie N. vanden *Berghe* Thenensis.

Ec-

Ecclesia sacra est *S. Quirino* Mart. Subest in sacris Abbati Heylissemensi Ord. Præmonstr. cujus animarum cura per ejusdem Abbatiæ Canonicos Religiosos administratur.

Ad hanc Abbatiam spectat universa pagi decima.

Hujus Parochialis appendix est *Hauthem S. Margaretæ*. Ab eâ Divâ nomen hic locus sortitus est, in quo diebus sacris divina celebrantur & populus tunc instruitur per Sacellanum Abbatiæ Lintrensis, cui ad hoc facultas binandi concessa est.

BUTSEL ad Velpam fluviolum, Præfecturæ Cumpticensis, Dominium Dynastæ de Bautersem, qui hodiè *N. Werdensteyn.*

Ecclesia tutelarem veneratur *S. Martinum* Turonensem Episc. Ejus Patronatus spectat ad Dynastam de Bautersem.

Decimas obtinent Abbas Villariensis & Pastor: Ecclesia ex parte diruta est. Officium divinum diebus sacris in Choro peragitur; deservitur per Pastorem de Roosbeeck.

In hoc pago juxta arcem Dynastæ est ædes Mariana vulgo *Onse Lieve Vrouwe van Sterre-Borne*, quasi latinè dixeris *Virgo a Stella & Fonte.* Est hæc ædes sacra sita medio itinere Lovanium inter & Thenas, & celeberrima ob frequentia miracula, quæ ibidem patrata sunt, & magno hominum concursu solet frequentari, ad quam diebus potissimum Sabbathinis ex oppido Thenensi aliisque circumjacentibus locis magna visitatio est. Juxta hanc ædem Marianam est miraculosus fons sive puteus, cujus aquam quicumque gustant, certam quasi & indubitatam contra febres medelam consequuntur.

In hoc pago olim fuit Hospitale in loco vulgo *den Crommen Herinck* ad quod etiam frequens olim hominum concursus annuatim esse solebat, festo Virginis ab Angelo salutatæ, sed hodiè totaliter dirutum est; & jacet in suâ ruinâ, bona illius aliis sacris usibus sunt assignata.

CUMPTICH olim *Cumptheum* in Diplomatibus invenitur, primo lapide a Thenis, Præfecturæ hujus nominis caput, a quo nobilis per Hasbaniam familia nomen habet. Dominium olim nobilissimæ familiæ de *Vytenlimmingen* primariæ inter Patricios Lovanienses: ex qua *Joannes d'Vytenlimmingen* illud cedente Rege obtinuit Anno 1561, & post eum ejus filius *Robertus*, dein *Antonius*, item anno 1610. *Philippa d'Vytenlimmingen Antonii* filia Domina de *Wange*; tandem devenit ad *Alphonsum Henricum de Vicq*, in cujus gratiam Anno 1662. die 3. Julii a *Philippo IV.* Hisp. Rege in Baronatum erectum est, in qua stirpe hodie permanet, qui modo *Philippus Albertus de Vicq* Baro de Cumptich. ***Erectum in Baronatum.***

Ecclesia dicata est *S. S. Ægidio & Georgio.* Patronatus ejus spectat ad Abbatem *S. Cornelii Indensem*, qui percipit minores decimas cum onere competentiæ Parocho annuè præstandæ.

Decimas majores participant Abbas Gertrudanus Lovanii, Abbatissæ de Camera & parci Dominarum Ord. Cisterciensium.

In hoc pago bina sunt ampla Sacella, unum *S. Jacobi*, quod olim fuit hospitale pro peregrinis recipiendis, alterum in Vico de *Braysem* appendice hujus Parochialis *S. S. Cruci* sacrum, poene collapsum, at moderni Pastoris curâ restauratum & tectum. Hic loci olim fuit Præpositura Benedictorum ab Abbatia Indensi dependens.

Huic pago de *Cumptich* natales suas debet *Joannes Drusius* S. T. L. & XXX. Abbas Parchensis, qui obiit 1634.

ELISSEM sive *Elixem*, utrumque enim sine delectu legitur. Præfecturæ Getensis, ad Getam fluviolum; primo lapide cum dimidio a Thenis. Antiquum peculium gentilium de *Ruyschen*, quod *Arnoldus a Moers* anno 1565. a Rege obtinuit; a cujus viduâ *Maria Straesbergicâ* emit 1595. *Petrus Ruyschen*; in quâ stirpe hactenus perseverat. Hoc Dominium Anno 1692. a *Carolo II.* Hisp. Rege erectum est in Baronatum in favorem *Michaelis Constantini Ruyschen*. Denique in ejusdem gratiam anno 1705. die 5. Aprilis a *Philippo V.* Hisp. Rege titulo Comitatus ornatur, qui præfatus perillustris *D. Ruyschen* dein Præses supremi Senatus Hannoniæ creatus est & Ao. 1720. sacræ Cæsareæ ac Catholicæ Majestatis Consilii Status in Belgio Assessor.

Erectum in Baronatum & Comitatum.

Ecclesia Patronum veneratur *S. Martinum* Turonensem Episc. Ejus Patronatum gerit Abbas Vlierbacensis Ord. *S. Benedicti* propè Lovanium.

Decima est tripartita, cujus duæ trientes spectant ad præfatam Abbatiam, tertia portio Parochi est.

EZEMAEL Præfecturæ Getensis ad Getam fluviolum, primo lapide a Thenis. Dominium spectans ad gentiles de *Coutereau* Marchiones de Ascâ.

Ecclesia inscripta *S. Aldegondi* Virg. Ad curam Pastoralem præsentat Præpositus Capituli Huiensis, qui percipit quatuor partes nonas decimarum, Pastor tres nonas, Abbas Averbodiensis & Monasterium Vallis Scholarium Can. Reg. *S. Augustini* Leeuwis singuli nonam.

Deservitur hæc cura Pastoralis per Parochum de Elissem.

FENACUM S. MARTINI vernaculè *St. Mertens Vissenaken*, Præfecturæ Halensis, primo ferè lapide a Thenis. Dominium gentilium de *Houthem*, hodie gentis de *Robiano*.

Ecclesia ut nomen indicat *S. Martino* sacra est, administratur a Canonicis Religiosis Tongerloensibus Ord. Præmonstr., ubi gloriosus Confessor Christi *Himmelinus* cum miraculorum gloriâ quiescit, quem vulgo tradunt fuisse Presbyterum atque etiam *S. Rumoldo* carne propinquum; sed sine solido fundamento, agunt de eo *J. Molanus* ad diem 10. Martii; item Dionysius *Mutzardt* in Annalibus Ecclesiasticis vernaculo Sermone conscriptis ad annum 801, ubi historiam lectu dignam inveniet lector. *A. Wichmans* in Brab. Marianâ pag. 690. tradit se ibidem ejus tumulum conspexisse frequentibus miraculis gloriosum: ad quem olim, atque etiamnum hodie magnus populi concursus. Capitulum *S. Joannis* Leodii contulit anno 1219. Cœnobio Tungerloensi, Jus Patronatus Ecclesiæ in Fenaco *S. Martini*, & Decimas.

FENACUM S. PETRI vernacule *St. Peeters Vissenaken*, primo lapide a Thenis, Præfecturæ Cumpticensis. Dominium gentilium de *Vicq*, qui modo *Philippus Albertus de Vicq*, Baro Cumpticensis.

Ecclesia ut præfert nomen *S. Petro* Apostolorum Principi sacra est, administratur per Canonicos Religiosos Tungerloenses.

Anno 1239. Nobilis Vir *Petrus* Dominus de *Fenaco S. Petri*, & *Margareta* ejus mater, eorumque consortes, donarunt præfatæ Abbatiæ Tungerloensi jus Patronatus Ecclesiæ in Fenaco *S. Petri*, & hactenus hæ ambæ Curæ Pastorales administratæ sunt a Tungerloensibus.

GOID-

GOIDSENHOVEN olim *Gozilonis* Principis Francorum Aula, si dicta quasi *Gozilonis* & *Gozonis* Curia, a qua nomen videtur sortita. Primo lapide cum dimidio distat a Thenis, Præfecturæ Getensis. Dominium Comitis de *Nalin de Merode.*

Ecclesia *S. Laurentio* Mart. sacra est. Ad Curam Pastoralem præsentat Decanus *S. Dionysii* Leodii, eique competunt majores hujus pagi decimæ. Minores decimæ spectant ad Parochum, qui & plurium beneficiorum collator est, uti & in Sacellis vici de *Meer & Ast*, cujus primum satis amplum *D. Petro* sacrum, posterius Virgini Deiparæ sacrum est, & quæ hujus Principales appendices sunt.

Hic pagus est permagnæ & vastæ extensionis & numerosum habet populum. Hoc in loco ortum habuit *Petrus Lupus* vulgo *Wolfs* Ord. Carmelitarum S. T. D. De eo sic, legitur in Fastis Academicis Valerii Andrææ pag. 119.

„ *Petrus Lupus* Goedsenhovius agri Thenensis Ord. Carmelit. Conven-
„ tus Mechliniensis professus ac Prior, & per Germaniam Inferiorem Prior
„ Provincialis, invasâ a Rebellibus & Hæreticis Mechliniâ, dum sese omni-
„ bus ejusdem civitatis incolis pro Deo & Rege suo exhibet antesignanum,
„ trucidatur, eo ferè loco, ubi vetus hodiè Palatium visitur an. M. D. LXXX.
„ Non. Aprilis."

GRIMPDE. in Suburbano Urbis Thenensis. Gaudent incolæ jure civium. Pagus hic eo nomine celebris, quod olim ibi vexillum bellicum Thenense clavem *S. Petri* præferens adservaretur, & quiesceret. Ejus dominium spectat ad Ducem Brabantiæ.

Ecclesia dicata est *S. Petro* Apost. Res sacra dependet ab Abbate Heylissemensi; & a suis Canonicis Religiosis Pastoralis cura administratur.

Decimarum participes præfatus Abbas, Capitulum Hugardiense, Rector Capellaniæ *B. Mariæ* in Maleve, Hospitale Thenense & Monasterium d'Auwegem Monialium Ord. S. Dominici prope Bruxellas.

Est sub hac Parochiâ ad viam publicam versus Haeckendover decorum & amplum Sacellum Leprosarium dictum *Ten Steene* plurimum frequentatum & adiri solitum, & inibi tres tumbæ, ubi tres Virgines olim sepultas esse fama tenet.

HAECKENDOVER. olim in Diplomatibus *Hackendorne.* Intra primum lapidem ab oppido Thenensi, sub Præfecturâ Getensi. Pagus magnus & celebris, Dynasta ejus. *N. Gatlovius* Advocatus Bruxellis.

Ecclesia *S. Salvatori* dicata est, & est annua ad ejus memoriam supplicatio, & Salvatoris veneratio miraculis clara. Ecclesia hæc est elegantis structuræ, quam ferunt cum reliquis Salvatorem struxisse. Ejus Patronatum gerit Abbas Vlierbacensis Ord. S. Bened.

Decimas majores obtinet Abbatissa Parci Dominarum Ord. Cisterc. propè Lovanium, quas obtinuit anno 1248. donatione *Henrici III.* Lotharingiæ & Brabantiæ Ducis, teste *C. Butkens* in Troph. Brabant. pag. 253.

Minores decimas obtinet Capitulum secundæ fundationis *S. Petri* Lovanii jure incorporationis Pastoratus, quod & annuè præstat Parocho competentiam.

Huic Parochiali subest & ejus appendix est Vicus & Dominium *Wulmer-*

ſum, in quo Sacellum & in eo duo beneficia incorparata huic Paſtoratui. Toparcha idem ut ſupra.

HEYLISSEM INFERIUS vernacule *Neer-Heyliſſem*, primo lapide cum dimidio a Thenis, ad Getam fluviolum, Præfecturæ Getenſis. Dominium vetus Abbatis Heyliſſemenſis.

Eccleſia tutelarem veneratur *S. Sulpitium* Mart. Hic loci olim ſtetiſſe volunt Monaſterium Abbatiæ Floenenſis Can. Regul. *S. Auguſtini*, quod modo ſitum eſt ad Moſæ ripam inter Leodium & Huium. Ejus Patronatum gerit præfati Monaſterii Abbas Floenenſis, obtinetque majores decimas, qui præſtat Parocho annuè Supplementum competentiæ.

Appendix hujus Parochialis eſt Vicus & Dominium de *Hampteau*, ſive *Champteau*, utrumque enim legitur; cujus Dominium ſpectat ad N. de *Tombeur* Senatorem magni Senatus Mechliniæ. In eo eſt Sacellum *S. Gertrudi* Virg. Sacrum.

HEYLISSEM SUPERIUS, Antiquitus *Helichem*, Vernaculè *Opheyliſſem*, quam volunt olim dictam *Domum Heliconis*, diſtat altero lapide a Thenis ad Getam fluviolum, Præfecturæ Getenſis. Dominium Abbatis Heyliſſemenſis.

Eccleſia inſcripta eſt *S. Martino* Epiſc. quæ ſita intra ſepta Abbatiæ Heyliſſemenſis. Patronatus hujus Parochialis ſpectat ad Abbatem Floenenſem, & ejuſdem cura Paſtoralis adminiſtratur per ejuſdem Abbatiæ Floenenſis Religioſos.

Decima univerſa ſpectat ad eundem Abbatem, ejusque ſacro miniſtro præſtat annuè competentiam.

Hic ſita ABBATIA HEYLISSEMENSIS ORD. PRÆMONSTR. fundata a Nobili viro *Renero de Setru* anno 1129. qui evocatis e Floreffiâ Canonicis Religioſis Ord. Præmonſtr. donavit bona ſua plurima & ampla in *Cappendael*, Eccleſiam de *Pellein*, atque in proprio ſuo allodio de *Heyliſſem* Cœnobium iis exſtruxit ad honorem S. Genitricis Dei *Mariæ*, *Alexandro* Epiſc. Leodienſi donationem factam eodem anno comprobante, quod poſt eum quoque fecit *Innocentius II.* Papa, prout conſtat ex Diplomate ejuſdem dato anno 1134. in quo inter cætera habetur. ,, *Renerus* Miles ob peccatorum veniam promerendam Eccleſiam in honorem S. Genitricis *Mariæ* in proprio allodio quod *Heliſſem* dicitur conſtruxit, ut juxta *D. Auguſtini* Regulam & formam Religionis Fratrum Floreffienſium omnipotenti Deo inibi ſerviatur."

Miſſi igitur & Floreffiâ candidi Canonici Religioſi, & quidam ex iis *Emericus* primus Abbas conſtitutus eſt. Nam Heyliſſemenſe Cœnobium tradux Colonia e Floreffia & Spiritualis ejus filia eſt.

Dominium temporale Cœnobio datum eſt a Nobili Viro *Huberto de Godtſenhoven*, cujus tumulus etiamnum viſitur in antiquiſſimâ Capella *B. Mariæ de Heyliſſem*, quæque hodiè integra perſeverat in Cœnobii hujus pomerio, jam a ſexcentis annis ſtructa, & prima dicti loci Eccleſia, quæ frequentes bellorum tumultus & incendii devaſtationes, quibus Cœnobium hoc miſerè attritum eſt, hactenus evaſit. Dotem poſtea auxerunt Brabantiæ Duces & vicini Dynaſtæ.

AB-

ABBATES HEYLISSEMENSES.

I. Emericus. inter Beatos reputatus præfuit anno 1144.
II. Gerardus.
III. Albertus. Vixit 1178.
IV. Adam.
V. Everardus.
VI. Franco.
VII. Ægidius ex Canonico Religioso Abbatiæ Ninhoviensis electus Præpositus Monialium Insulæ Ducis in Ghempe, inde hic postulatus Abbas, post annos aliquot spontè resignavit, & factus est denuo Præpositus in dicto loco; præfuit annis VII.
VIII. Joannes.
IX. Jacobus de Bomal.
X. Simon la Motte.
XI. Joannes de Sluyse.
XII. Joannes Berginis.
XIII. Arnoldus de Bunsbeke nobili stirpe natus.
XIV. Henricus Forvy.
XV. Joannes Holeingnoul.
XVI. Jacobus Fovry. anno 1417.
XVII. Henricus Montenaken. Equestri stirpe ortus Ao. 1437.
XVIII. Sigerus Nicolai alias *Amours*. 1457.
XIX. Joannes Buyten. 1500.
XX. Guilielmus Molendinus electus 1507. primus infulatus, qui opere magnifico domum Abbatialem exstruxit.
XXI. Renerus Panisgreve. qui templum reædificavit, exstruxit Chorum &c.
XXII. Embertus Nivelaer S. T. L. ex Religioso, Priore Abbatiæ Tongerloensi & Præposito *S. Sulpitii* Diestensi postulatus Abbas Ao. 1553. Obiit 1557.
XXIII. Ægidius Bernardi Braes 1557. Sub eodem Monasterium pro majori parte combustum. Propter angustias temporum exulavit Leodii, & Leeuwis, ubi obiit & sepultus in æde *D. Leonardi* sacra Ao. 1582.
XXIV. Balthasar Lovius. Hic in curiâ Pharmacopolæ veneno exstinctus est anno 1582.
XXV. Joannes Braze. Vir eruditione, prudentiâ & pietate eximius; sed propter bella dudum cum Fratribus se continuit Leeuwis. Abbas electus Anno 1588.
XXVI. Joannes de Frayteur ex Provisore, dein Parocho in Molenbasio electus Abbas anno 1612. Obiit 1645.
XXVII. Joannes Rawlets. qui monasterium combustum pro majori parte reparavit. Obiit Anno 1661.
XXVIII. Lambertus Bals electus Anno 1662. Obiit 1688.
XXIX. Hugo de Falize electus Ao. 1689. Obiit eodem anno.
XXX. Walterus Chaboteau inauguratus Ao. 1690. Obiit Anno 1714.
XXXI. Gabriel Brion Inauguratus die 17. Februarii Ao. 1717. Hodie præest.

Cæterum notandum quod propter belli turbas, & hujus tractus devastationes, varia Abbatum gesta & acta omnino esse deperdita.

KERCKEM sive *Kerckehem* sesqui milliari a Lovanio, Præfecturæ Cumpticensis. De hoc Dominio legitur in adversariis Cameræ Rationum Ducatus Brabantiæ conscriptis de Toparchiis pignoratis, reoppignoratis, ac venditis. „ Kerckhem *avec le Hameau de* Byvoorden *a esté engagé le* 17. „ *d'Aoust* 1630. *pour deux mille florins*, & *vendu absolument le* 17. *Decembre* 1648. *au* Sr. Arnoud de Raet *pour autres deux mille florins*.

Hoc Dominium hodie possidet *N. Cleymans*.

Ecclesia tutelarem colit *S. Martinum* Turonensem Episc. Ejus Patronatum possidet Abbas *S. Cornelii* ad Judam Ord. S. Bened. propè Aquisgranum, cui competunt duæ partes majoris decimæ, tertia earum pars portio Parochi est cum Novalibus, item decima fœni & lignorum.

In hoc loco primitus fundari cœpta est Abbatia Virginalis de *Rameja* Ord. Cisterc. loco ab Abbate præfato *S. Cornelii* Indensis eis donato, vi cujus huic Abbati etiamnum annuum censum pendunt, in quo loco etiamnum veteris Cœnobii & murorum vestigia conspiciuntur; sed cum aucto Virginum numero & aquæ defectu locus ineptus judicaretur, alio in loco & fundo per *Alwidem* Abbatissam Nivellensem & *Gerardum* Jaceæ Dominum illis donato, eo migrarunt propè Geldoniam, & inibi Claustrum cum Ecclesiâ exstruxerunt circa annum 1220. in quo hodiè degunt.

LINTER SUPERIUS vernaculè *Oplintere*, primo lapide a Thenis, Præfecturæ Cumpticensis. Duobus Dominis jam olim dominatur, unde duo ibidem tribunalia; unum hodiè ad viduam *Absolons*, alterum ad *N. Hinnisdael* spectans.

A. Sanderus in Flandria Illustratâ tom. II. pag. 546. de hoc Dominio tradit sequentia. „ Toparchia de *Couderburgh* sita non procul Tamisiâ, familiam „ habuit sui nominis priscam, nobilemque. In eâ claruerunt *Simon de Couderburgh*, Eques Dominus de Oplintere ad annum 1376. & *Philippus de Couderburch Simonis* filius Castellanus de Rupelmondâ 1381. a quo posteri complures. Tandem per nuptias *Adrianæ de Couderburch* cum *Guilielmo de Corenhuyse* Viro optimo, Equite & Concilii Flandriæ Præside, Toparchia de *Oplintere* in familiam *Corenhusiorum* migravit."

In Ecclesia antiquâ Abbatiali *S. Petri* Ord. S. Bened. Gandavi olim visebatur humi in lapide Sepulchrali ante Chorum sequens Epitaphium.

Hier licht begraben Jor. Joos van Cauwenburch, **Schiltcnape/ Heere van Oplintere/ waer Baillin vande mannen van Leene van myn Heer de Prelaet der Kercke van Ste. Pieters/ die overleet int jaer** 1507. **den** 22. **dagh van Wedmant. Bidt voor de Ziele**/ Pater noster.

Huic loco natales suas debet *Bartholomæus Petri* S. T. D. Academiæ Duacensis, ubi piè & plenus dierum obiit Anno 1630.

Ec-

Ecclesia Patronam colit *S. Genovevam* Virg. Ad Patronatum & alia Beneficia præsentat D. Vidua *Absolons*.

Decima spectat ad Abbatiam Lintrensem.

Sita est in hoc pago ABBATIA VALLIS VIRGINUM. Ord. Cisterc. Vernaculè *Maeghden-Dael*. Ab hoc pago communiter vocatur Monasterium Lintrense, olim Virginibus claro genere natis tantum patens. Ejusdem Fundator fuit *Bartholomæus Vleeshouwer* Civis & Incola Thenensis, Vir Dives & pius anno 1220, licet aliqui ad annum 1215. ejus initia referunt. Hunc aliqui volunt esse *Bartholomæum de AA*, filium *Leonis* Vicecomitis Bruxellensis & *Odæ de Walcourt*; sed nescio cui bono eum nonnulli hoc titulo sine ullo solido fundamento illustrare velint, cum non intersit an a Viro Nobili vel plebeio ædificetur Domus Domini, in cujus conspectu omnes pares sumus paresque morimur.

Fundationem deinde auxit anno 1225. *Henricus I.* Lotharingiæ & Brabantiæ Dux qui dedit decimas suas hujus pagi præfato Monasterio.

Anno 1244. *Arnoldus de Wesemale* amplissimos proventus adjecit huic fundationi dum filiam suam in eam collocaret. Hujus *Arnoldi* visitur in Ecclesiâ hujus Abbatiæ sequens Sepulchralis inscriptio.

Hic jacet *Arnoldus de Wesemale*, & uxor
ejus Alexis, qui huic domui munificè benefecerunt
circa annum M. C. LXXV.
Item *Franco de Wesemale* miles, qui obiit M. CC. XCVI.

Hic *Arnoldus* dedit anno 1232. huic Abbatiæ decimas suas quas habebat in hoc pago. Subest hæc Abbatia curæ Villariensis Abbatis.

ABBATISSÆ VALLIS VIRGINUM.

I. *Ermegardis*. Obiit 1243.
II. *Elisabetha de Mombeeck*. 1266.
III. *Catharina van Quarebbe*. 1276.
IV. *Odilia de Mombeeck*. 1296.
V. *Maria van Attenhoven*. 1322.
VI. *Maria van Hoye*. 1336. Præfatæ Abbatissæ obierunt in odore Sanctitatis.
VII. *Jutta de Wanroy* claro genere nata. 1359.
VIII. *Gertrudis de Hornes* Filia Comitis Hornani Domini de Altena. Vixit in opinione Sanctitatis. 1360.
IX. *Catharina vanden Berghe* Nobili stirpe orta 1362.
X. *Beatrix vanden Winckel* obiit in opinione Sanctitatis. 1383.
XI. *Elisabetha de Herimez* dicta de Gavera nobili stirpe. Obiit in Odore Sanctitatis.
XII. *Gertrudis vander Beken* nobili prosapia 1447.
XIII. *Maria de Bossuyt* Obiit in opinione Sanctitatis 1462.
XIV. *Ida Pinnox* Claris orta natalibus 1468.
XV. *Margareta Ardennekens*. 1474.
XVI. *Christina Goederthuys* 1475.
XVII. *Maria Vilters*. 1500.
XVIII. *Maria Roelants*. 1504.
XIX. *Barbara Vssem*. 1515.
XX. *Joanna van Bausel*. 1522.
XXI. *Elisabetha vanden Berghe*. Equestri prosapia orta 1539.
XXII. *Maria van Liefkenrode*, nobili stirpe nata 1555.
XXIII. *Elisabetha vander Biest*. 1560.
XXIV. *Maria Happart*. Dormitorium & Claustrum construxit. 1602.

XXV. *Maria Halder*. 1611.
XXVI. *Catharina Bosmans*. 1627.
XXVII. *Martina Pinchart*. 1636.
XXVIII. *Catharina Valckenaer*. 1680.
XXIX. *Ferdinanda Sprimont*. 1686.
XXX. *Cecilia Gunnens*. 1692.
XXXI. *Maria de Libert* præsens Abbatissa.

MELDAERT Gallis *Mehan* olim *Meldricis*, tertio milliari a Lovanio versus Hugardiam, Præfecturæ Cumpticensis Dominium, cum arce olim validâ, magna gaudens immunitate. Olim pars fuit Comitatus Turinensis ab *Alpaide* Hugardiensibus donati.

Denique Durrachiensis Dynastæ cœperunt possidere, & per unicæ Hæredis nuptias cum Durrachio transiit in familiam Oyenbrugganam, & perseveravit in eâ ultra annos ducentos. Hodiè illud possidet Baro de *Carloo* de gente vander *Noot* jure uxorio Comitissæ de *Duras*.

Hic locus olim *Meldrada* & *Meldrecem* dictus & in Insulâ situs creditur, nunc continens, notum ob *S. Hermelindis* natales, ejusque miracula, quæ cum duodennis Virginitate superis consecrata a fratribus in *Bevecum* exagitaretur, Angeli monitu hic jussa fugere, in solitudine vitam cœlibem Sanctissimo fine coronavit; sed quis annus a Christo nato verteretur, quando Meldariam venit, aut vitâ cum abiit; quantum illic tempus egerit, proditum non est. Hoc constat, beatam animam admirandis meritis gravem Sanctissimè efflavit, sponsi amplexibus fruituram æternum. Ita fere *B. Fisen* in Hist. Eccl. Leod. ad annum 559.

Post annos XLVIII. a *Pipino* Austrasiæ Principe Consanguineo hujus Virginis, Patre *S. Gertrudis* & *S. Beggæ* in tumulum augustiorum relata circa annum 1640. qui prædiorum quoque maximâ multitudine locum ditavit, instituens in confini loco Virginum Monasterium, item alterum in monte a vitulis nomen Sortitum vulgo *Calfmont* pro Religiosis Presbyteris ad Sacra peragenda, quos ex *D. Bavonis* Cœnobio Gandavi evocavit. Neutrum Cœnobium hodie exstat, Normannorum ut creditur manibus eversum. De *S. Hermelinde* agit *J. Molanus* ad diem 29. Octobris, cujus festum eo die hoc in loco celebratur magno ritu cum novem lectionibus, & ejus translationis dies 21. Aprilis.

Anno 1236. *Robertus VIII.* Abbas Averbodiensis & *Ægidius* Abbas Heylissemensis Reliquias *S. Hermelindis* a Sacrilegis apud Meldariam de capsâ spoliatas, & a tempore *Pipini* ibi reconditas, jussu *Joannis* Episc. Leodiensis sigillis suis munitas, rursus reverenter reposuêre. Ita *A. Sanderus* in Chorographicâ descriptione Abbatiæ Averbodiensis. pag. 12.

Bona præfatorum Monasteriorum dein assignata sunt Capitulo *S. Bartholomæi* Leodii ait *J. Molanus* in Indiculo S. S. Belgii; sed Rectrices & Seniores Beginasii Lovaniensis hoc negant, & ajunt ipsas primitus fuisse Meldariæ & inde migrasse Lovanium, easque hodie possidere bona, census & redditus Monasterii harum Sanctimonialium Meldariæ. Ita *J. G. a Ryckel* in vita *S. Beggæ*. *A. Miræus* in Donat. Belg. Lib. I. Cap. XIX. novæ edit. refert Epistolam *Otheboldi* XXVIII. Abbatis *S. Bavonis* ad *Otginam* Flandriæ Comitissam *Balduini Barbari* conjugem, ubi inter cæteras possessiones dicti Monasterii injustè ablatas circa an. 1030 recenset ut sequitur. „ Ex quibus duas „ fiscales detinuit Episcopus Leodiensis *Calmud* & *Meldrada* cum eorum ap„ pendentiis."

Ecclesia Parochialis consecrata est *S. Hermelindi*. Patronatus ejus spectat ad

ad Capitulum *S. Bartholomæi* Leodii, cum univerſa pagi Decima, ſolvitque annuè Parocho competentiam.

In cæmiterio hujus Parochialis eſt inſignè Sacellum *S. Hermelindi* ſacrum, & in medio monumentum, ſub quo illam tumulatam fuiſſe aſſerunt. Ad illud maximus accurſus peregrinorum ultimo die feſto Pentecoſtes, ejuſque Reliquiæ in proceſſione ſolemni circumferuntur cum feretro magnâ pompâ: eo peregrinantes e tumulo hauriunt aquam, ad depellendas febres, aliaſque corporis infirmitates.

Vita hujus Divæ marmoreis ſculpturis per circuitum Sacelli & in ſummo altari exprimitur.

MELIN ſive *Melain* antiquitus *Mielens* ſive *Mielent*, pagus eſt Gallo-Brabantiæ in finibus hujus Diœceſis, Præfecturæ hujus nominis caput.

Philippus IV. Hiſp. Rex erexit anno 1655. die 23. Auguſti Dominium de *Melin* in Marchionatum in favorem *Philiberti Soto Major Manuel Benavides de Gevarra*, in quâ ſtirpe hodiedum manet. *Erectum in Marchionatum.*

Eccleſia ſacra eſt Virgini Deiparæ *Mariæ*. Ad Curam Paſtoralem præſentant alternis vicibus Abbatiſſæ de Rameja & Vallis Floridæ Ord. Ciſterc.

Decima eſt tripartita, cujus unam trientem habent ſingulæ præfatæ Abbatiſſæ, altera reſtans triens ſpectat ad Parochum.

Subſunt huic Parochiali duo Sacella, unum *S. Antonii* in vico de *Sartcouvert*, alterum *S. Mariæ Magdalenæ* ſacrum in Vico de *Giebertange*, in quo beneficium ſub eodem titulo cum onere trium miſſarum hebdommadatim.

NODUWEZ pagus Gallo-Brabantiæ, altero lapide a Thenis, hoc Dominium Anno 1626. a Rege oppignoratum fuit *Erneſto de Reniers* pro 2100. flor. & abſolutè venditum 10. Septembris 1648. a *Philippo IV.* Hiſp. Rege *Maſſin de Labbaye* pro ſuo mandatario, quibus adhuc 2400. floreni acceſſerunt.

Hoc Dominium hodiè poſſidet *N. vanden Bogaerde* Bruxellis.

Eccleſiæ tutelaris eſt *S. Georgius* ad Curam Paſtoralem alternis vicibus præſentant Capitulum *S. Joannis Evang.* Leodii, & Abbas Heyliſſemenſis, habetque præfatum Capitulum medietatem decimarum, alteram dividunt Abbas Villarienſis & Heyliſſemenſis; Parochus vero decimas percipit in vico & Dominio de *Libertange*, cujus Dynaſta eſt *Balthaſar le Roux*. In hoc loco eſt Sacellum in quo beneficia bina, in eoque diebus ſacris divina celebrantur.

OIRBEECK vel *Oorbeeck*, utrumque enim ſine delectu legitur, primo milliari a Thenis ad limitem Eburonicum verſus Hugardiam, Præfecturæ Cumpticenſis Dominium. Illud a Rege anno 1626. 14. Auguſti manſit oppignoratum *Paulo van Ryckel* pro ſummâ 3100. flor.

Eccleſia Patronum veneratur *S. Georgium Mart.* Patronatum ejus gerit Abbas Vlierbacenſis Ord. S. Bened. & Capitulum *S. Germani* Thenenſe alternatim.

Antonius Sanderus in Chorographia ſacra Abbatiæ Tongerloenſis cap. V. refert quomodo *Wipertus III.* Abbas Tongerloenſis ſecum ex ſuo patrimonio ad præfatum Monaſterium attulerit Eccleſiam Oirbecanam in Diſtrictu

Thenensi, magnamque partem decimarum. Cum fratre item suo *Gerardo* Ecclesiæ Binchemiensis vulgo *Binckum* (olim Tongerloensibus subditæ) dimidium fundum.

Postea anno 1246. sub Abbate *Joanne* ejus nominis primo certo contractu inter Tongerloenses & Canonicos *S. Germani* Thenenses. Ecclesia de Oirbeka, simulque decimæ jam memoratæ ad præfatos Canonicos translatæ sunt. Ita ferè ibidem *Sanderus*. Posteris temporibus præfatum Capitulum cessit has decimas Parocho pro Supplemento competentiæ.

In hoc loco natales suas habuit *Josephus Geldolphus a Ryckel* Nobilis, Abbatiæ *S. Gertrudis* Lovanii XI. Abbas, libris editis clarus, & de Antiquitate Belgicâ non infimè meritus, qui obiit 1642.

ROOSBEECK, pagus medio ferè itinere inter Lovanium & Thenas Præfecturæ Cumpticensis Dominium. Oppignoratum a Rege Anno 1638. pro 3000. flor. & absolutè venditum anno 1646. a *Philippo IV.* Hisp. Rege pro aliis 4600. florenis, *Rodolpho Navarra* Magistro Generali Stationum exercitus suæ Catholicæ Majestatis.

Hodie hoc Dominium possident gentiles de *Loon*, qui inibi habent Castellum spectabile, quod inhabitant: ex quâ gente hodie Dynasta *Joannes Gerardus van Loon.*

Ecclesia Patronam veneratur *S. Annam* Virginis Deiparæ Matrem. Ad curam Pastoralem præsentat Abbas *S. Cornelii* Indensis Ord. S. Bened. propè Aquisgranum.

Decima est tripartita. quarum duæ trientes spectant ad hanc Abbatiam, altera triens restans, portio Parochi est.

VELPA INFERIOR Vernaculè *Neer-Velpen*, sita ad ejus nominis Rivulum, altero lapide a Lovanio, Præfecturæ Cumpticensis. Dominium hodie spectat ad *Dionysium Willemaers* Equitem.

Quoad rem sacram dependet a Prioratu Bierbecano, qui anno 1562. incorporatus est Collegio Doctorum sacræ Facultatis Theologicæ Lovaniensis, uti suo loco diximus, cum in Decanatu Lovaniensi de pago Bierbeke pluribus egimus. Præfata sacra Facultas jure hujus incorporationis, præsentat ad hanc curam Pastoralem, eique competit universa hujus pagi decima, eaque annuè solvit Parocho competentiam.

VELPA SUPERIOR Vernaculè *Opvelpen* nomen sortita a Velpa Rivulo qui ibidem oritur, Præfecturæ Cumpticensis. Dominium *N. Crabeels* Lovanii.

Ecclesia sacra est *S. Lamberto* Epis. & Mart. Ejus Patronatus spectat ad Abbatissam Lintrensem propè Thenas, & gaudet potiori parte decimarum.

WEVERE ad Velpam Rivulum primo milliari a Thenis, Præfecturæ Halensis. Dominium N. de *Cordes* Baronis de Attenrode.

Ecclesia Patronum veneratur *S. Antonium.* Ad Curam Pastoralem præsentat Dynasta, qui hodie est Baro de Attenrode de gente de *Cordes*. Decima Universa spectat ad Parochum.

WILLEBRINGEN altero lapide a Lovanio versus Hugardiam, Præfecturæ Cumpticensis. Anno 1630. a Rege oppignoratum cum vico de *Hous-*

sem

ſem pro 2000. flor. & anno 1630, reoppignoratum pro aliis 200. flor. & anno 1644. die 9. Martii a *Philippo IV*, Hiſp. Rege abſolutè venditum *Comitiſſæ de Mulaert*. Hoc Dominium nuper obvenit Principi *de Rubempré* de gente *Merode* jure uxorio *Sabinæ Claræ* Principiſſæ *de Rubempré*, cujus nomen & inſignia aſſumpſit.

Eccleſia inſcripta eſt *S. Petro* Apoſt. Principi. Ejus Patronatus ſpectat ad Abbatem Vlierbacenſem Ord. S. Bened.

Majores Decimæ incorporatæ ſunt anno 1560. huic Archiepiſcopatui per Bullam *Pii IV*. Pont Max.

Reliquarum decimarum participes ſunt præfatus Abbas, & Parochus.

FINIS TOMI PRIMI.

HISTORIA
SACRA ET PROFANA
ARCHIEPISCOPATUS
MECHLINIENSIS;

Sive

DESCRIPTIO ARCHI-DIOECESIS ILLIUS;

Item

URBIUM, OPPIDORUM, PAGORUM, DOMINIORUM, MONASTERIORUM, CASTELLORUMQUE sub eâ,

IN XI. DECANATUS DIVISA:

Cum Toparcharum Inscriptionibus Sepulchralibus,

Ex Monasteriorum Tabulis, Principum Diplomatibus insertis,
Et Inspectionibus locorum verificata.

Eruta Studio, ac Opera

CORNELII VAN GESTEL,
Pastoris in Westrem Comitatus Alostani.

TOMUS SECUNDUS.

HAGÆ COMITUM,
Apud CHRISTIANUM VAN LOM, Bibliopolam.
MDCCXXV.

HISTORIA
SACRA ET PROFANA
ARCHIEPISCOPATUS
MECHLINIENSIS.

DECANATUS BRUXELLENSIS.

BRUXELLA Belgicarum Urbium nobilissima, Principum Brabantiæ Sedes, fontium perennium scaturigine amœna, partim in clivo montium, partim in decliviore loco sita est: quam partim *Senna* Fluv. in Hannonia ortus irrigat. Veteribus fere *Brosella*, vel *Brusella*, aut *Bucsella* scribitur. *Meyerus* in Annal. Fland. An. 974. *Brusolam* nominat. Cingitur duplici muro, quorum posterior & exterior An. 1361. est circumductus, impletumque hoc opus XXIX. annorum spatio.

In editiore Urbis parte Palatium suum Princeps habet, a *Joanne III.* Brabantiæ Duce circa annum 1300. inchoatum, renovatum perfectumque Anno 1452. a *Philippo* Bono, auctum a *Carolo V.* qui & Capellam vulgo Burgundicam An. 1525. exstruxit, aut perfecit potius, nam antea *Philippus* ejus parens inceperat, quæ dedicata est An. 1553. Denuo renovatum a Serenissimo Duce *Alberto.*

Ad latus Palatii est *Parcum*, seu nemus & labyrinthus sub An. 1450. a Burgundis Principibus adornatum, & salientibus passim aquis amœnum, a Senatu coemptis aliquot hæreditatibus muro cinctum, ubi, feris, piscibus, volatilibus servandis; item obambulationi, pilæ ludo, epulis sua sunt loca deputata.

Præter hæc sunt Principum, Comitum, & Magnatum Palatia plurima Superbissima, ac Nobilium augustæ domus, inter quæ eminent Arscotanum, Auriacum, Egmondanum, de la Tour & Tassis, Arembergicum, Ligniacum, Spinolæ, de Berghes, Rubempræum, Bournovillii, Croyacum, Hornanum & plurima alia. Ad extremum civium ædes plurimæ splendent amplitudine, specie & commoditate fontium; & licet An. 1695. per Gallos ignitis pilis & bombis permagna, eaqua præcipua hujus Urbis pars in cineres redacta sit, brevi tamen temporis spatio gloriosior & augustior exsurrexit, & exstruxere domus singuli sumptuosas admirandæ & nobilis structuræ.

Hortorum hic non amœnitas solum sed & luxus est, & invenies qui flores in exiguo hortulo natos pluribus florenorum millibus æstiment.

Hic quoque perpetua sedes fixumque domicilium CANCELLARIÆ BRABANTIÆ (quam a Cancellis *Cancellariam*) idque ab An. 1430. Per *Philippum* Ducem Brabantiæ &c. nisi quod in turbis Belgicis, quando Bruxella partium studiis distracta, An. 1580. Lovanii aliquanto tempore hæserit, sed post sex annos reversum est. Constat hodie uno Cancellario, XV. Consiliariis, Consiliario Fiscali uno, & Procuratori Generali uno, sex Secretariis, & duobus Graphiariis. Munus Cancellarii est summæ auctoritatis, & præeminentiæ dignitas; in administrandâ enim justitia est velut Gubernator Brabantiæ, & Vicarius quidam Ducalis, quorum seriem hic damus.

CANCELLARII BRABANTIÆ.

I. ROGERIUS VAN LEEFDAEL Toparcha de Oirschot & Parcke, Cancellarius anno 1326. sub *Joanne III.* Duce Brabantiæ. Ita *P. Divæus.*

II. JOANNES VAN LOEN Toparcha de Agimont, Walhain & Gheet, Cancellarius anno 1372. sub Duce *Wenceslao.* Ita *Chartularium * Edictorum Brabantiæ* tom. I. fol. 134. ubi ante reliquos Senatores Concilii Brabantiæ nominatur.

* *Placcaeten van Brabant.*

III. PETRUS DE CAMDONCK J. U. D. antea Præses Senatus Flandriæ, vixit anno 1407. sub *Antonio* Duce Brabantiæ.

IV. JOANNES DE BONT J. U. D. Canonicus & Cantor Ecclesiæ *S. Gudulæ* Bruxellis, Cathedralis Cameracensis Canonicus & Thesaurarius & Archidiaconus Famennæ in Ecclesiâ Leodiensi, sponte sese munere Cancellarii abdicavit. Obiit Bruxellis anno 1453. restaurato Hospitali XII. Apostolorum Bruxellis pro decrepitis senibus, quod Patruus suus *Guilielmus* fundaverat.

V. JOANNES GISLENIUS natus Sarti in Gallo-Brabantiâ, Canonicus Cathedralis S. Lamberti, & Præpositus *S. Dionysii* Leodii, creatus Cancellarius a *Philippo Bono* Ao. 1429. & obiit 1443.

VI. GOSWINUS DE RYT Antverpiensis, Eques Auratus, Cancellarius ab anno 1445. usque ad 1462. quo mortuus est.

VII. JOANNES L'ORFEBVRE, J.U.D. antea Præses Concilii Luxemburgensis subitaneâ morte exstinctus anno 1465.

VIII. JOANNES DE GROOTE Cancellarius ab Ao. 1467. paulo post mortuus.

IX. GELDOLPHUS VANDER NOOT Bruxellensis Eques, Auratus, antea ejusdem Senatus Consiliarius, munus Cancellarii propter senium deposuit anno 1481. & obiit 1492. ætatis 78.

X. JOANNES DE LA BOVERIE. Eques, Toparcha de Bierbeeck, Waevere &c. teste Christinæo creatus est Cancellarius Ao. 1481; sed quo anno mortuus sit ignoratur.

XI. CAROLUS DE GROOTE, Eques, creatus Cancellarius Ao. 1483. paulo post obiit.

XII. JOANNES DE HOUTHEM, Eques Auratus, Toparcha de Houthem, Oirberghe, Vissenaken, Huldenberghe &c. Cancellarius ab Ao. 1485. usque ad 1498. quo obiit.

XIII. GODEFRIDUS RAES Toparcha de Pamele & de Leetberghe; juxta Christinæum Cancellarius ab anno 1498. Obiit anno sequenti.

XIV. GUILIELMUS DE STRADIO, Eques, Toparcha de Malcves, Orbays &c. Cancellarius ab anno 1499. usque ad 1503. quo obiit.

XV.

XV. Ludovicus Roelants Lovanienfis J. U. D. ejufdem Univerfitatis, Toparcha de Wilfel, & Putte; Confiliarius Brabantiæ; juxta Chriftinæum Cancellarius ab anno 1503. Obiit. 1504.

XVI. Joannes vander Vorst Bruxellenfis, Eques Auratus, Toparcha de Loonbeke creatus, Cancellarius anno 1504. Obiit Ao. 1508. ætatis 48.

XVII. Joannes Sylvagius, vulgo *Sauvage*, Eques Auratus; Toparcha de Efcambeke, Bierbeke &c. e Præfide Senatus Flandriæ Cancellarius Brabantiæ Ao. 1509. inde magnus Burgundiæ Cancellarius ab Ao. 1514. Obiit in Hifpaniâ 1518.

XVIII. Hieronymus vander Noot Bruxellenfis, Eques Auratus, Toparcha de Luteaux, Cancellarius ab anno 1514. ufque ad 1531. quo munus fenio confectus & oculis captus dimifit. Vitâ defunctus Ao. 1554. ætatis 77.

XIX. Adolphus vander Noot Bruxellenfis, Eques Auratus, Toparcha de Doignies, J. U. D. e Confiliario Brabantiæ Cancellarius Ao. 1531. hinc fupremæ Curiæ Clientelaris Brabantiæ Vicarius Anno 1540. Obiit Ao. 1543.

XX. Engelbertus van Daele Mechlinienfis, Toparcha de Wildere & Leefdael, Confiliarius magni Senatus Mechliniæ. Cancellarius ab Ao. 1540. ufque ad 1556. quo obiit.

XXI. Joannes Schyf Antverpienfis J. U. D. Toparcha de Rhodio S. Agathæ Nethene, Cancellarius ab anno 1557. Legatus *Caroli V.* Cæfaris ad Regem Angliæ Eduardum, & Mariam Reginam ejus Sororem, fua in Rempublicam merita fœdavit turpiter, dum anno 1577. Bruxellenfium partes (tunc temporis Imperium Regis Catholici detrectantium) fectatus fuit. Hinc a munere fuo depofitus, obiit anno 1581.

Extat in libro * Edictorum Brabantiæ Tom. I. pag. 255. Decretum Regium in Abbatiâ Lintrenfi Ordinis Cifterciensis juxta Thenas die 19. Julii 1578. de mandato Joannis Auftriaci tunc Belgium gubernantis; quo Concilium & Cancellaria Brabantiæ ftabilitur in Urbe Lovanienfi, revocatâ omni Jurifdictione illius Concilii quod Bruxellæ refidebat, factaque prohibitione fub pœna rebellionis, ne quis ifto Concilio adhæreret.

* *Placcaeten van Brabant.*

Tunc quoque novus Cancellarius inftitutus fuit *Defiderius Sexagius*, de quo infra, novique Confiliarii Martinus Antonius Del-Rio, Philippus Veufels J. U. D. Guilielmus van Candrieffche, Gregorius Ayala, & Gofwinus Batzon Fifci Patronus.

Theodorus a Liesvelt anno 1581. in locum Schyffii Cancellarius creatus eft a Statibus Patriæ contra Regem rebellantibus, favore Guilielmi Principis Auriaci, a quo Legatus ad Regem Galliæ anno 1584. miffus fuit. Ita *S. Strada* in Hift. Bellorum Belgii *Decade* 2. Lib. 5.

XXII. Desiderius Sexagius, vulgo *tSeftich*, Eques, e Confiliario Senatus Brabantiæ Cancellarius ab anno 1578. ufque ad 1585. quo obiit.

XXIII. Nicolaus Damant Eques Auratus, Vice-Comes Bruxellenfis, Toparcha d'Ottignies, Bauwel, Olmen &c. Confiliarius Status, Præfes Senatus Flandriæ, dein Sanctioris Concilii Senator, inde Supremi Concilii Rerum Belgicarum in Hifpania Præfes. Obiit Anno 1616.

XXIV. Petrus Peckius, Eques, Toparcha de Bouchout, Borsbeke, & S. Laurentii ten Hove filius Petri J. U. D. in Acad. Lovan. celeberri-

rimi, antea Senator Magni Senatus Mechliniæ, dein Sanctioris Bruxellæ, Legatus inde Archiducum ad Henricum IV. Galliæ Regem, & ad Fœderatos Belgii Ordines. Mortuus 1625.

XXV. FERDINANDUS DE BOISSCHOT, Eques Ordinis Militaris S. Jacobi, Comes d'Erps, Baro de Saventhem, Nossegem, Sterrebeke &c. Sanctioris Concilii Senator, atque Legatus ad Henricum IV. Galliæ & Jacobum Angliæ Reges. Creatus Cancellarius ab anno 1626. usque ad 1649. quo vitâ excessit.

XXVI. FRANCISCUS DE KINSCHOT Bruxellensis, Eques Ordinis Militaris S. Jacobi, Toparcha de Rivieren, Jette, Ganshoren &c. e Senatore supremi Concilii Belgici in Hispaniâ creatus Cancellarius anno 1653. Obiit anno sequenti ætatis 74.

XXVII. ROBERTUS ASSELIERS Antverpiensis, Consiliarius Senatus Brabantiæ, inde Supremi Concilii Belgici in Hispania apud Regem Senator, Cancellarius factus anno 1654. Obiit anno 1661. ætatis 85.

XXVIII. PHILIPPUS GUILIELMUS DE STEENHUYSE Baro de Poederle, Toparcha de Flers, Mourbeke &c. primo Senator Magni Senatus Mechliniæ, dein Sanctioris, & Status, Cancellarius creatus anno 1661. Obiit 1668.

XXIX. SIMON DE FIERLANT, primo Magni Senatus Consiliarius, dein in Hispaniâ Supremi Belgarum & Burgundionum Senator. Obiit anno 1686.

XXX. JOANNES ANTONIUS LOCQUET Bruxellensis, antea Consiliarius Senatus Brabantiæ, dein in Hispania Rerum Belgicarum, exinde Præses Magni Senatus Mechliniæ, fatis concessit anno 1687.

XXXI. JOANNES BAPTISTA CHRISTYN Mechliniensis, Baro de Meerbeeck, primo Magni Senatus Consiliarius, exinde Concilii Sanctioris & Legatus ad Congressum pacis Neomagensem, dein in Hispania Supremi Belgarum apud Regem Senator. Vitâ excessit Anno 1690. Libris editis clarissimus.

XXXII. GUILIELMUS PHILIPPUS, *Marchio d'Herzelles*, primo Consiliarius Senatus Brabantiæ, dein in Supremo Rerum Belgicarum in Hispaniâ, exinde Præses Magni Senatus Mechliniæ. Mortuus Anno 1698.

XXXIII. GUILIELMUS ALBERTUS DE GRISPERE. Baro de Goyck & Libersart, Consiliarius Magni Senatus, dein in Hispania in supremo Rerum Belgicarum, exinde Præses Magni Senatus Mechliniæ, creatus Cancellarius in fine anni 1698.

In hac Urbe Palatinâ residet Concilium Imperii sive *Status*, vulgo *Conseil d'Estat*, quod Regi, vel ejus per Belgium Vicario Gubernatori ex more assistit, incerto quodam, & pro re nata, ipsiusque adeo Principis voluntate, nunc plurium, nunc paucorum rursus Consiliariorum numero constat. Agitur in eo de pace, bello, & universalis terræ regimine.

Item hîc Concilium Sanctius, sive Privatum, vulgo *le Conseil Privé*, & Financiarum, vulgo *Conseil des Domaines & Finances du Roy*, opum ac Patrimonii Principum curam habens, & Camera Rationum suprema. Item ab anno 1494. hic perseveravit Curia Feudalis Ducatus Brabantiæ.

Inter præcipua Urbis opera eminet *Curia* Senatorum curâ publica & Principis strui cœpta anno 1402. perfecta est anno 1442, cujus turris raræ altitudinis, Gothicæ, sed admirandæ structuræ insignis, & e medio frontispicio

cio exurgens, re & nomine præferens Archangelum Michaelem ſtatuâ verſatili æreâ pedum XV. perfecta anno 1454. mobilis eſt circa axem ferreum, & globo inſiſtens æreo, variorum ventorum ſtationem, converſione ſuâ diſtinguit.

Ex adverſo hujus Curiæ eſt foro publico *Domus Panis* vernaculè *Het Broot-huys*; Pannarium enim initio fuit, in quod panes foris advehi ſoliti reponebantur, conſtructa eſt anno 1518. Ubi tribunalia hodiè exercentur, Venationum, Aucupiorum, Piſcationum, Vectigalium &c. in cujus medio & frontiſpicio conſtituta eſt major Deiparæ Virginis ſtatua ex albo lapide, cui hæc ſequentia auratis characteribus ſubſcripta A PESTE, FAME, ET BELLO LIBERA NOS MARIA PACIS. hIC VotVM, paCIs pVbLICæ eLIsabetha ConseCraVIt. Cætera circum circa ædificia totidem ſive Curiæ, ſive Prætoria videntur.

In hac Urbe eſt ad quinque milliaria ſe extendens *Aquæ Ductus*, incredibili civium & mercatorum commodo defoſſus, cœptus anno 1550. die 16. Junii, & perfectus anno 1561, cujus inventor & ſuſcitator primarius *Joannes Locquengien* Urbis Prætor, directore uſus celeberrimo Architecto *Georgio Rinaldi*, a machinis, conſiliiſque bellicis *Alexandro Farneſio* Parmenſium Duci & perfamiliaris. Hic Aquæductus quinque locis ad ſervandam profunditatem certis retinaculis continetur; ita ut a primo limine quod eſt Bruxellæ uſque ad ultimum quod eſt Willebrocæ 42. pedum differat altitudine. Cæterum cum tota aquæ moles ibi ſuſtineatur, ad ſingulas tamen ſtationes pro navigantium commodo immitti vel emitti, augeri vel minui poteſt. Ferunt impenſas hujus operis 800000. florenorum vix ſuperaſſe, quæ conſtitutis novis vectigalibus eâ omnium promptitudine collecta ſunt, ut nec infimi quidem alicujus ex plebe de novo gravamine, quæſtus toto eo temporis ſpatio exauditus ſit.

Quoad rem ſacram Bruxella VII. habet Curæ animarum deſtinatas Eccleſias. Antiquiſſima fuit illa quæ *S. Gaugerico* ſacra eſt, non ea quæ hodiè Parochialis quæ auguſtior priori, in quâ *Carolus Lotharingus D. Gudulæ* corpus ex Morſellâ non procul Aloſto, ubi negligentius & contemptim habebatur adventum, tranſtulit anno 980. Porro pluribus agetur eâ de re in Decanatu Aloſtaneo cum de præfatâ Morſellâ agemus.

Prima quæ dignitate & antiquitate primaria, eſt quæ *D. Michaeli & S. Gudulæ* ſacra eſt, olim *D. Michaeli* Urbis tutelari ſoli dicata. Hoc templum erectum vel potius auctum, ornatumque a *Balderico* Comite Lovanienſi circa annum 1047. Parochiali jure donatum atque a *Gerardo I.* Cameracenſi Epiſcopo dum *D. Gudulæ* corpus in hunc collem ex æde Gaugericianâ, ipſo *Gerardo* Epiſcopo præſente ſolemni, pompa tranſtulit & evexit ut ibidem illuſtrius conditum, majori pietate coleretur.

Porro auguſtum *D. Gudulæ* templum quod hodie exſtat, ab *Henrico I.* Brabantiæ Duce cœptum eſt circa annum 1226. ut patet ex ejus Diplomate apud *A. Miræum* Lib. I. Diplom. Belg. Cap. LXXX. infra producendo, & *Henricus III.* Lotharingiæ & Brabantiæ Dux anno 1273. ad *D. Gudulæ* perficiendam fabricam, in ſolidum a novo ædificari cœptam, juſſit ſecundi anni fructus Canonicorum eo verti.

In hac Baſilicâ vetus eſt XII. Canonicorum Collegium unâ cum Decano, Cantore, Scholaſtico & Theſaurario. Decanatum confert Dux Brabantiæ; cæteri eliguntur. Circa fundationem non admodum conveniunt Scriptores & ſcripta; ſunt qui volunt erectum a *Balderico* prædicto anno ſuperius expreſſo; rectius ſentiunt qui *Lambertum Baldericum*

Comitem Lovanienſem Eccleſiam *D. Michaeli* & ſtruxiſſe & Clericos ibi conſtituiſſe aſſeverant, *Henricum* filium ejus a *Lietberto* Eccleſiæ immunitatem obtinuiſſe: *Lambertum* vero *II.* ſive *Baldericum* bona quædam aſſignaſſe anno 1047. & in XII. Clericorum (ſic ævo iſto Canonici vocabantur) uſus diſtribuiſſe; & *J. B. Gramaius* refert *Henricum I.* Ducem noſtrum duas Sacerdotales præbendas addidiſſe, ſed hallucinatur, non enim ſuperaddidit *Henricus* ille *XII.* jam ante fundatis duas alias præbendas Sacerdotales, ſed ex duodenario illo fundatarum antea numero, duæ ſub illo Sacerdotales factæ ſunt, quæque alternis ſcilicet vicibus, divina quotidie in ſummo altari officia celebrarent, has duas præbendas cum vacant ex conceſſione præfati *Henrici* eodem anno, conferuntur a Capitulo. Cæteræ X. Præbendæ conferuntur a Duce Brabantiæ. Diploma ipſius *Balderici* an. 1047. recitat A. Miræus in Cod. piar. Donat. Cap. XLVII. novæ edit: en Diploma.

Quidquid in hoc ſeculo fundamento bonitatis quiſquam ſuperædificat, apud Dominum in æterna remuneratione retribui confidat.

Quapropter ego BALDRICUS Parochialem Eccleſiam BRUCSELLIS conſecrari feci, & in ea corpus ſanctiſſimæ Virginis Chriſti GUDILÆ, quantâ potui honorificentiâ, tranſtuli, quod in Eccleſiola S. GAUGERICI negligenter poſitum inveni, eidemque ſanctiſſimæ Virgini, cum appendiciis omnibus, ipſam Eccleſiam, pro animæ meæ meorumque propinquorum remedio, legaliter coram * omnibus tradidi, addens quinque manſos in *Haſcreold* & in *Wolewe* ſeptem bonaria. Hoc totum quamvis eſſet parum, in clericorum duodecim præbendas dedi, & diviſi, quos ibi ad ſerviendum Deo & ſanctæ Virgini conſtitui, pro animæ meæ heredumque meorum & proheredum redemptione, eiſque in paſcuis, ſilvis, teloneis talem conceſſi libertatem, ut abſque ullius redditu ſervitutis, liberè horum fruerentur utilitate.

* *Hominibus Weymſius.*

His ita conſtitutis, quorum Eccleſia nullo erat juvamine fulta, & undique egens auxilii, ad ejus ædificationem redimiculi præbendarum partem dimiſi, ne ſtatum eleëmoſynæ omnino viderer vendere pretio. Ad hoc etiam conceſſi illis, ut unuſquiſque fratrum ipſorum, poſt vitæ ſuæ ſpatium, per annum integrum, præbendam ſuam, cuicumque ſibi placuerit relinquat, & ſi quis eorum ſupra præbendariam terram ædificavit quidquam, per annum iſtum heres ejus, aut cuicumque ipſe adhuc vivens conceſſerit, ædificationes ejus ſibi auferat.

Si quis autem, quod abſit, heredum aut proheredum meorum, aut etiam extranea quælibet perſona, hanc meam traditionem pervertere, & inde demere tentaverit quidquam, iram Dei, & offenſam *S. Michaëlis* Archangeli, cujus in prædicta Eccleſia veneratur memoria, & prædictæ S. Virginis in perpetuum incurrat, & excommunicationem ſancti Pontificis, quæ in præſentia cunctorum, qui aderant, terribilis reſonabat, nunquam evadat, ſed ſemper hujus vinculi nodo appareat, ante vultum Altiſſimi, conſtrictus.

Actum publicè BRUCSELLÆ anno Dominicæ Incarnationis milleſimo quadrageſimo ſeptimo, Indictione decimâ quintâ, LEONE NONO in Apoſtolica Sede præſidente Pontifice Summo, regnante HENRICO Imperatore tertio, Cameracenſium Pontificalem Cathedram Domino GERARDO obtinente Præſule, qui in his omnibus, cum uxore mea ODA, adjutor mihi exſtitit, tam auxilio quàm conſilio, & præſens eamdem Eccleſiam dedicavit, &, ut præſcriptum eſt, excommunicatione omnia firmavit. Ejus præſentiâ ſunt omnia ibi conſtituta, & teſtibus idoneis firmata.

Signum Domini GERARDI prædicti Epiſcopi.

S. Gerardi Archidiaconi.
S. Emelini.
S. Ingelberti fratris ejus.
S. Sigeri.
S. Folcardi.
S. Ornulfi filii ejus.
S. Gerardi.
S. Lietberti.
S. Azonis Presbyteri.
S. Folberti Presbyteri.
S. Oſtonis.
S. Joannis.
S. Faſtradi.
S. Joannis.

S. Step-

S. Stepponis.
S. Siberti.
S. Thiedonis Decani.
S. Heimezonis.
S. Hartfridi Presbyteri.
S. Adelardi.
S. Radulfi.
S. Emmonis.

Præfatus *Henricus I.* Lotharingiæ & Brabantiæ Dux Anno 1226. X. novos Canonicos veteribus adjecit & dotavit quamvis non ita opulenter, quorum duas præbendas confert Capitulum, septem alias conferunt Canonici secundum turnum, restantem vero alternis vicibus conferunt Illustrissimus D. Cancellarius Brabantiæ & Canonicus Turnarius. Diploma hujus fundationis profert *A. Miræus* in Diplom. Belg. Lib. I. Cap. LXXX. novæ edit. quod sic se habet.

Henricus Dei gratiâ Dux Lotharingiæ, tam præsentibus quâm futuris in perpetuum. Nos considerantes quod ait Apostolus, qui parcè seminat, parcè & metet, & qui seminat in benedictionibus, metet vitam æternam; seminare proponimus in terris, undè Domino reddente multiplicatum fructum in cælis colligere debeamus.

Cum igitur in Ecclesia Bruxellensi à Prædecessoribus nostris pauci sint Canonici instituti, à quibus pro modulo suæ paucitatis Deo laudabiliter serviatur, nos cupientes Cultum Divinum ampliare, & Canonicorum numerum augmentare, pro salute nostra, & pro salute animarum Prædecessorum & Successorum nostrorum, nec non & uxorum nostrarum; Mathildis scilicet & Mariæ, liberaliter & absolutè memoratæ Ecclesiæ Bruxellensi, quæ ad voluntatem nostram & admonitionem de novo reædificari incipit, in honorem Beatissimæ Virginis Dei Genitricis Mariæ, concedimus & donamus allodium nostrum in * *Didenghem*, quod comparavimus à nobili Viro Ægidio de Wangha, & duas partes totius decimæ de * *Holpa*, tam in cultis quàm in excolendis, cum Ecclesia ejusdem villæ, nec non & quatuor mansos terræ ibidem. * *Dighem.* * *Hulpen.*

Hæc autem concedimus, ad usum decem Canonicorum, de novo instituendorum in Ecclesia memorata, qui à Decano & Capitulo debent eligi, & nobis & Successoribus præsentari: nec aliquid de prædictis bonis percipient, si non faciant residentiam personalem, & si admoniti à Decano & Capitulo, ad Sacros Ordines non sint promoti, nisi Decano & Capitulo videatur aliud pro utilitate Ecclesiæ faciendum.

Actum anno Gratiæ millesimo ducentesimo vicesimo sexto, mense Augusto. *1226.*

Anno 1605. Serenissimi Belgarum Principes *Albertus & Isabellâ* suâ munificentiâ non parum augmentarunt ac dotarunt majus Canonicorum Collegium, luculentâ dote illi assignatâ, scilicet centum ferè jugeribus terræ, quæ Scaldis propè Valencenas Hannoniæ Urbem fœcundat, quâ dote fundarunt missas quatuor dietim celebrandas, per totidem majores ejusdem Ecclesiæ Canonicos, cum Anniversariis duobus pro animarum suarum refrigerio faciendis. Diploma refertur in Donat. Belg. *A. Miræi* Lib. II. Cap. CXLII. novæ edit. hujus tenoris.

Additum ac translatum ex Diplomate Gallico, quod habetur in Basilica Bruxellensi.

Albertus & Isabella Clara Eugenia Hispaniarum Infans, Dei gratiâ Archiduces Austriæ, &c. omnibus has præsentes visuris salutem.

Cum ex tempore Læti nostri Introitûs & successionis in Ditionibus nostris citerioribus Germaniæ Inferioris singulariter Nobis commendatio fuerit accepta, ut in Dei honorem & exaltationem nostræ Catholicæ Apostolicæ & Romanæ Fidei, videremus proficere Divinum Officium in Ecclesiis Metropolitanis, Cathedralibus & Collegiatis dictarum nostrarum Ditionum tum & in Ecclesia Collegiata S. Gudulæ in hac Urbe nostra Bruxellensi, quæ ab antiquo ædificata fuit à Prædecessoribus nostris Brabantiæ Ducibus, a quibus in ea fundati fuerunt duodecim Canonici cum Decano suo quamvis modicè dotati, quibus incumbit cura Officii Divini quod peragitur quotidie in dicta Ecclesia, cupientes ex parte nostra dictum Officium proficere & augere

re dotem præfatorum Decani & Canonicorum, atque etiam procurare ut oretur pro salute Personarum nostrarum, felicitate & bono successu rerum nostrarum, pro solatio animarum Prædecessorum nostrorum, atque ut Missæ post decessum nostrum, aut aliàs secundùm intentionem nostram fiant:

Quibus conformiter tractari curavimus cum Venerabilibus nobis caris & dilectis præfatis Decano & Canonicis dictæ Ecclesiæ, eò usque ut contenti fuerint suscipere onus celebrandi in illa quatuor Missas privatas quotidie & duo anniversaria annuè, semper atque in perpetuum in forma & modo prout sequitur:

Videlicet præfati Decanus & Canonici obstringent se pro se ipsis & suis successoribus ad celebrandum personaliter per se ipsos quotidie semper & in perpetuum in dicta Ecclesiâ quatuor Missas privatas dividendo æqualiter dictum onus inter se, adeo ut quatuor ex ipsis quâcumque hebdomadâ eâ obligatione fungantur, habeatque dictus Decanus qui modo est, & qui successuri sunt, eoque absente aut non residente, primus Canonicorum post ipsum curam principalem & specialem ut id accuratè & exactè mandetur executioni tam respectu quatuor prædictarum Missarum, quàm duorum Anniversariorum.

Eapropter, tum & quia præfata dignitas modicè satis est dotata pro se, jure prærogativæ ex reditibus & fructibus bonorum ipsis assignandorum præcipiet florenos centum annuè cum residebit, & quinquaginta cum non residebit; & quinquaginta florenos restantes prædictus primus Canonicorum, & quod supererit æqualibus portionibus dividetur inter præfatos Decanum existentem Canonicum & Canonicos Confratres ejus, deductis primùm & ante omnia sumptibus & impensis faciendis pro dictis Missis & duobus Anniversariis, ut infra dicetur.

In initio verò cujuscumque anni fiet dicta repartitio, quomodo in ejus decursu hebdomadatim præfatæ Missæ celebrandæ sint, cujus repartitionis quilibet dictorum Canonicorum particularem habebit declarationem ejus quod sibi facere incumbet, & præfatus Decanus generalem aliquam, ut ex ea possit discernere an quisque eorum adimpleat ordine designato Missas sibi injunctas: qui verò inter dictos Canonicos non erunt Presbyteri, neque partem, neque portionem bonorum hujus fundationis habebunt, quanto tempore Presbyteri non erunt, sed ipsorum portio simul & Missæ oneris ipsorum æqualiter distribuentur inter alios Canonicos Presbyteros; neque etiam Fundationis participes erunt Canonici foranei, aut absentes, nisi prædicti absentes substituant aliquem ex numero præfatorum Canonicorum suis expensis.

Quod si contingat aliquem dictorum Canonicorum residentium, morbo, invaliditudine, aut alio impedimento legitimo detineri, ut non posset obligationi dictarum Missarum per se ipsum satisfacere, poterit curare, ut id fiat per alterum; modò faciat, ut dictus morbus aut impedimentum præfato Decano innotescat, tum simul, cui Sacerdoti aut Religioso curam istam seu dederit, seu dare desideret, idque ideo, ut ipsi pro quacumque Missa celebranda ex reditibus dictorum bonorum dentur in eleëmosynam decem asses, qui detrahentur de competenti portione dicti Canonici aut Canonicorum infirmorum & impeditorum.

Quod si aliquis præfatorum Canonicorum contentus fuerit obligationi alterius satisfacere, præferetur quibusvis aliis Sacerdotibus, vel Religiosis; atque tunc inter ipsos curabit dictus Decanus fieri distributionem quantum maximè poterit æqualem.

Si contingat, dictum Capitulum non adimplere omnia quæ supra dicta sunt, suâque culpâ in defectu persistere, semelque aut bis ex parte nostra aut dictorum Successorum nostrorum commoniti, non emendaverint neque satisfecerint, liberum licitumque erit Nobis seu Successoribus nostris Ducibus & Ducissis Brabantiæ omni & quovis tempore dicta bona recipere, eaque transferre, atque cuipiam Ecclesiæ aut Monasterio donare, ut per eorum seu Clerum seu Religiosos, dictæ Missæ & Anniversaria celebrentur, prout cum ipsis conventum fuerit.

Atque ut tanto firmiùs celebratio dictarum Missarum & Anniversariorum constituatur, si quis Canonicus in sua parte deficiat, per culpam suam aut negligentiam, à præfato Decano, aut in ejus absentia à primo post ipsum mulctabitur viginti assibus in singulas Missas neglectas, qui distribuentur inter alios Canonicos & Presbyteros, qui defectui supplebunt.

Si autem in dicta Ecclesia tam pauci forent Canonici residentes, ut per ipsos satisfieri nequiret celebrationi antedictarum quatuor Missarum privatarum indies, eo casu tantummodo obstricti erunt eas dumtaxat celebrare quas commodè poterunt, parrien-

tientes Missas restantes inter alios Presbyteros qui equidem illas in Ecclesia præfata, & non alibi, celebrare debebunt, quibus etiam distribuetur integra portio emolumenti, quæ alias pertineret ad Canonicos Missarum dictarum celebrationi obstrictos.

Celebrabuntur verò dictæ Missæ durante nostrâ amborum vitâ de Sancto, aut de Festivitate quæ occuret, pro salute personarum nostrarum, felicitate & bono successu rerum nostrarum, & solatio animarum Prædecessorum nostrorum. At verò quacumque feriâ quintâ, si non incidat in eam diem festum aliquod solemne, dictæ quatuor Missæ privatæ celebrabuntur de Sancto & Venerabili Sacramento.

Et post obitum nostrum aut alterius nostrûm, celebrabuntur omnes pro solatio animarum nostrarum & dictorum Prædecessorum nostrorum & felicitate Successorum nostrorum Ducum & Ducissarum Brabantiæ, Dominorum & Dominarum hujus Belgii; & in diebus Paschatis, Pentecostes, Omnium Sanctorum, Nativitatis, Dominicis, Festis B. Virginis & Apostolorum, S. Michaëlis, S. Gudulæ aliisque similibus, celebrabuntur omnes quatuor secundùm diem & festivitatem occurrentem, & à quovis celebrantium in fine cujusvis dictarum Missarum legetur Responsorium de Defunctis, durante nostrâ amborum vitâ pro animabus Prædecessorum nostrorum, & post obitum nostrum pro solatio nostrarum, prout dictum est.

Celebrabuntur autem dictæ quatuor Missæ super Altare Sacelli S. Sacramenti miraculosi in præfata Ecclesia, & non alibi. Ad quod inchoandum, curabimus subministrari nostris expensis Casulam, Albam, Cortinas, Calicem, atque omnia ulteriùs ad dictum Officium requisita, secundùm specificationem quæ desuper fiet. Eâ conditione ut præfati Decanus & Canonici obstringant se ad illa in perpetuum sarta conservanda, & cum opus fuerit, renovanda suis impensis & sumtibus, tam honorificè quàm nostro & Successorum nostrorum honori convenit, subministrando jam nunc & deinceps perpetuò insuper luminaria panem atque vinum.

Quæ Casula, Alba, Cortinæ & alia ornamenta custodiri debebunt in Sacello, quod ædificatum & ponè majus Altare Chori S. Sacramenti miraculosi in dicta Ecclesia, eritque antedictum Sacellum usui præfatorum Decani & Canonicorum, ut inibi induantur tanquam in Sacrario, committentque ipsi suis expensis æditUum, seu ministrum aliquem, qui custodiat & reponat dicta ornamenta.

Insuper etiam obstringent se præfati Decanus & Canonici pro se suisque Successoribus, ad faciendum & celebrandum duo Anniversaria quotannis in perpetuum in magno Choro supradictæ Ecclesiæ pro animabus nostrorum Prædecessorum, donec vixerimus; quorum alterum fiet sub Octavam omnium Sanctorum die minùs impeditâ Officio, & alterum mense Februario; & post obitum alterius nostrûm, fiet unum dictorum Anniversariorum pro illo quotannis ipsâ die obitûs sui, eodemque modo fiet, cum Deus ex hoc modo evocaverit alterum; nisi propter Dominicam aut Festum solemnius fieri non posset; quo casu transferentur in diem proximiorem & minùs impeditam.

Obstringetur dictum Capitulum tempestivè significare & notam facere diem quâ unumquodque Anniversariorum celebrabitur, Nobis & Ducibus & Ducissis Brabantiæ Successoribus nostris, aut eorum pro isto tempore Provinciarum Præfectis generalibus; debebuntque insuper curare ut prædicta dies populo annuntietur Dominicâ præcedente in concione prima, ut qui piè affecti fuerint Officio possint interesse.

Jubebunt etiam pro quolibet Anniversario pulsari quater maximas campanas, primùm eo tempore quo inchoabuntur Virgiliæ, secundò eâdem die sub Vesperam, horâ in hujusmodi casibus consuetâ, tertiò die sequenti horâ sextâ matutinâ, & quartùm dum inchoabitur Sacrum, quod immediatè subsequetur Missam solemnem ordinariam isti diei propriam.

Duorumque horum tempore Officiorum obstringentur dicti Decanus & Canonici curare, ut circumvestiatur magnus Chorus præfatæ Ecclesiæ panno, aut crispo laneo nigro suis sumtibus & expensis, atque ut tumulus dictorum Ducum & Ducissarum tegatur umbellâ serici heteromalli, qualem Nos ad eum finem fieri jubebimus pretiosè ornatam talibus insignibus & inscriptionibus, prout convenire judicaverimus, quam umbellam ipsi sartam debebunt conservare, & cum opus fuerit eâdem formâ renovare.

Circum tumulum debebunt ardere viginti quatuor tædæ toto dictorum duorum Of-

Officiorum tempore, sex magnæ candelæ in Altari summo, & aliæ quatuor in Choro, suis quatuor æneis candelabris impositæ, sumptibus & expensis præfatorum Decani & Canonicorum.

Dictus Decanus celebrabit Officium supradictarum Vigiliarum & Missarum, eoque absente aut extra hanc urbem impedito dignior Canonicorum post Cantorem; qui Cantor cum seniore Canonico præsidebunt Choro, induti pluvialibus nigris, ceteris ad latera assistentibus in habitu Chori.

Fientque dictæ Vigiliæ cum tribus Lectionibus secundùm ritum Romanum, cum Laudibus, post quas dicetur absolutio supra dictum tumulum per præfatum digniorem Canonicorum. Prima supradictarum Lectionum cantabitur Musicè à Cantoribus, secunda cantu Gregoriano per aliquem Canonicum minorem aut Sacellanum, & similiter tertia per digniorem dictorum Canonicorum, *Benedictus* & *Magnificat* * Musicâ rudiore, Absolutio supra tumulum musicè, prout & Missa, eâque finitâ, Absolutio supra dictum tumulum.

* *Faux Bourdon.*

Ipso die quo celebrabitur Missa dicti Anniversarii, distribuent centum panes, singulos valoris trium assium pauperibus totidem, duodecim designandis à præfatis Decano existente Canonico per plumbeta aut aliam tesseram, & singuli præfatorum Canonicorum eligent singulos octo, modò Presbyteri fuerint: si verò non resideant tam multi, residentes repartientur inter se plumbeta absentium & deligent pauperes quos voluerint.

Præfatus Decanus, aut qui eo absente peraget Officium, habebit pro sua præsentia in Officio singulorum prædictorum dierum tres florenos; Presbyter qui ei assistet pro quolibet Officio pro sua præsentia & assistentia decem asses, Diaconus & Subdiaconus pro ministerio in Missa & præsentia sua singuli decem asses, Cantor ejusque collega pro sua præsentia & præsidentia singuli pro quolibet Officio unum florenum, ipsorumque duo Vicarii pro assistentia & præsentia in duobus Officiis singuli unum florenum; Canonici majores in quolibet Officio decem asses, Magistri Cæremoniarum & Accensus virgatus totidem; Canoniei minores & Sacellani singuli quinque asses pro singulis præsentiis.

Canonici qui eodem, die, quo dicta Anniversaria fient, Missam celebraverint, Collectamque pro Defunctis dixerint, habebunt asses quinque, Canonici minores & Sacellani tres. Atque, hæc omnia mediante assignatione sufficiente bonorum & fundorum terræ, infra exprimendorum.

Ad quæ omnia & singula supradicta præstandum & solvendum, præfati Decanus & Canonici obstringent se ipsos & suos Successores in perpetuum, sicut dictum est, tradentque Litteras suas reciprocas obligationis susceptæ in forma debita & luculenta, ita ut neque unquam neque in futurum possint se desuper excusare; nisi fieret ut reditus dictorum bonorum & possessionum ipsis assignatarum pro dicta Fundatione, sive bello sive alio casu sine ipsorum culpa diminueretur ultra unam tertiam modernorum proventuum. Quo casu non erunt obligati aliter quàm secundum proportionem fructuum quos inde recipient, usque dum prædicta bona referant antecedentes proventus, postquam id Nobis aut Successoribus nostris indicaverint.

Notum facimus quod Nos, his de quibus supra consideratis, cupientes ad effectum deducere in perpetuum Fundationem dictarum quatuor Missarum privatarum, duorum Anniversariorum, eleëmosynæ, distributionum, & omnium quæ inde dependent, post maturam consilii deliberationem, ex judicio Nobis planè dilectorum & fidelium Præsidum, Thesaurarii generalis & Delegatorum ad nostra Dominia & Financias, ex nostra certa scientia, potestate & auctoritate, pro Nobis, heredibus nostris & Successoribus, Ducibus & Ducissis Brabantiæ, Comitibus & Comitissis Hanoniæ, Dominis & Dominabus Valencenarum, donaverimus, cesserimus & transtulerimus, donemus, cedamus & transferamus propter Deum in eleëmosynam, & ad effectum de quo supra, præfatis Decano & Canonicis dictæ Ecclesiæ S. Gudulæ in Urbe nostra supradicta, amodo & Successoribus eorum nonaginta quatuor jugera, tres quartas aut circiter pratorum, quæ nominantur *les-Prets-le-Comte*, quodlibet jugerum quinque * mencaldorum, ad Nos spectantia sub Questura Dominii nostræ † Aulæ in dictis Valencenis, libera à jurisdictione Toparchiarum vicinarum, & sita intra territoria *Domraingy*, *Vy* & *Frasne*, simul cum iis comprehenso prato, quod vocatur ‡ *Apparitoris*; quod continet jugerum unum. Quæque prata modò ⊥ per auctiones publicas locata sunt diversis personis in sexdecim portionibus, pro summa mille quin-

* *Mencalds.*
† *De la Sale.*
‡ *Du Sergeant.*
⊥ *Par recours publics.*

quingentarum & octo librarum & quindecim assium annuè, librâ æstimatâ quadraginta grossis Monetæ nostræ Flandricæ, quæque locatio finietur ultimâ Septembris millesimo sexcentesimo septimo;

Ut præfati Decanus & Canonici eorumque Successores illa teneant, iis gaudeant, illaque possideant semper atque in perpetuum libera & exempta ab omnibus censibus & reditibus, * vectigalibus nobilibus, & cum eadem ipsa libertate & exemptione, quâ Nos ipsi usque ad præsens iis gavisi sumus, illaque possedimus. *Charges Foncieres.*

Sub onere & conditione, ut satisfaciant ipsique adimpleant bene ac debitè celebrationem dictarum quatuor Missarum quotidie, duorum anniversariorum annuè, distributionem, luminaria, subministrationem & conservationem ornamentorum & præstationes, nihil omnino excepto, ut gaudeant dictis pratis à die datæ harum & deinceps ad ratam redituum.

Cum autem & inceperint facere & celebrare dictas quatuor Missas privatas, ad eum effectum separavimus & distraximus, separamus & distrahimus à nostro Dominio in dictis Valencenis prædicta prata, per has memoratas præsentes; idque omnino, non obstantibus nostris Ordinationibus & Edictis, illisque Prædecessorum nostrorum in contrarium, statuentibus ut nullis Ecclesiasticis, Abbatibus, Prælatis, Capitulis aut aliis à * caducaria lege immunibus liceat novas facere acquisitiones, aut jure hereditario obtinere fundos, reditus, census, aut alia bona. Quibus Ordinationibus & Edictis, respectu hujus modò institutæ Fundationis, cessionis & transcriptionis, per hasce derogavimus & derogamus, atque ex ampliore nostra gratia prædicta prata * jure caduci liberavimus & † liberamus, atque hæc universim sub oneribus & conditionibus prædictis. *mortes mains.* *avons admorti.* †*admortissons.*

Idque eâ conditione, ut præfati, Capitulum Decanus & Canonici tradant Litteras suas promissionis, obligationis & reciprocas in bona & rata forma pro se, suisque Successoribus, continentes planè dilucidè atque amplè, quod per nonaginta quatuor jugera tres quartas pratorum, agnoscant sibi abundè & ad beneplacitum suum provisum, dotatum & factum esse satis, idque ad manus Præsidis & Senatorum Cameræ Rationum in Brabantia, ut ibidem pro nostra securitate asserventur, ad eas recursus habeatur cum opus fuerit.

Quæ omnia supra dicta & singula eorum, Nos pro Nobis ipsius, heredibus nostris & Successoribus Ducibus & Ducissis Brabantiæ, Comitibus & Comitissis Hannoniæ, Dominis & Dominabus Valencenarum promisimus & promittimus per hasce, fide Principis præstare & præstari facere, fovere & observare; ita ut nec inferamus nec inferri patiamur à quoquam, quisquis fuerit directè seu indirectè quocumque modo, turbationem, aut impedimentum ullum in contrarium.

Et propter ampliorum ipsorum securitatem & Successorum eorum, renuntiavimus & renuntiamus per hasce præsentes omnibus juribus Regiis, aliisque quæ Principes possent exigere, omnibusque quæ quis posset aut vellet allegare ad impugnandum aut irritam faciendum modò institutam Fundationem, Donationem, Cessionem & Transcriptionem, quin imò & juri quo asseritur, generalem renuntiationem non subsistere, nisi peculiaris præcesserit. Atque ubi dictus noster Quæstor Valencenarum has dictas præsentes intulerit, *Vidimus* aut earum Copiam authenticam, volumus & statuimus ut memorata nonaginta quatuor jugera tres quartæ pratorum eradantur ex Quæstura computuum ejus, sintque tam ipse quàm ejus Successores in munere in posterum exonerati, ut non desuper ulterius rationem reddant quocumque modo.

Quapropter mandamus, Nobis admodùm caris & fidelibus Primis Præsidibus & personis nostrorum Sanctioris & Magni Conciliorum, Concilio Montensi, prædictis nostrarum Financiarum Præsidi & personis nostrarum Rationum Insulis, nostro Præposito-Comiti in dictis Valencenis, dicto nostro Quæstori ibidem præsenti & futuro, omnibusque aliis nostris Iustitiæ & Officiorum administris & subditis ad quos hoc pertinebit, ut hâc nostrâ præsente Cessione & Transcriptione iis conditionibus, secundùm & juxta modum, prout dictum est, ipsi & eorum singuli faciant, patiantur & sinant præfatos Decanum & Canonicos memorati Capituli S. Gudulæ in hac Urbe nostra Bruxellensi, ipsorumque Successores integrè, pacificè & perpetuò frui & uti, neque ipsis faciant, inferant aut moveant turbationem ullam aut impedimentum in contrarium, procedentibus dictis Financiarum nostrarum, atque iis qui rationum nostrarum Insulis curatores sunt ad verificationem & inscriptionem harum dictarum præsentium, juxta formam & tenorem suum absque ulla contradictione aut difficultate. *Prevost-le-Comte.*

 Qui-

Quibus Curatoribus Rationum noſtrarum Inſulis præfati Decanus & Canonici pariter tradere debebunt Copiam authenticam Litterarum ſuarum obligationis, promiſſionum atque reciprocarum, eo non obſtante quod per Edicta anterius facta ſuper adminiſtratione noſtrorum Dominiorum & Financiarum inter alia diſertè prohibitum ſit, ne dicta noſtra Dominia vendantur, onerentur, oppignorentur aut alienentur, quod nullatenus volumus in ipſorum præjudicium cedere, verùm ab eo ipſos eximimus & eximimus per haſce dictas præſentes, perque illas præfatos Financiarum & Rationum noſtrarum, alioſque omnes noſtros Officiorum adminiſtros jurejurandi obligatione per ipſos reſpectivè præſtiti quoad conſervationem & obſervationem prædictorum Edictorum abſolvimus, illis attamen quoad cetera perſtantibus in ſuo robore & vigore, non obſtantibus etiam quibuſcumque aliis noſtris Edictis, reſtrictionibus, mandatis aut inhibitionibus huic contrariis. Quoniam ita Nobis placet.

Quod ut firmum ſit & in perpetuum ſtabile, dictas præſentes Sigillo noſtro juſſimus muniri, jure noſtro in aliis ſalvo atque alieno in omnibus.

1605. Datum in Urbe noſtra Bruxellenſi, menſe Martio anno gratiæ milleſimo ſexcenteſimo quinto. Inferiùs ſcriptum eſt: De mandato Archiducum,

Marchio de Havre Eques * Ordinis,

Baro de Haveskercke Toparcha de Vendegies † Præſides,

Dominus Johannes de Drenckwairt, Eques Toparcha de Dormale, Theſaurarius generalis,

Philippus Stercke,

Joannes Dennetieres, * Curatores Financiarum, & alii præſentes.

Signatum Verreyken.

** Id eſt Aurei Velleris.*

† Chiefs.

** Commis.*

Anno 1606. die 7. Aprilis iidem Principes ad augendum Dei cultum, tria in hac eâdem æde fundarunt Sacra quotidiana, unum item Anniverſarium in Februario XXII. die celebrandum pro animâ *Erneſti* Archiducis Auſtriæ, qui *Alberti* frater ſumma cum laude *Philippi II.* Regis Catholici nomine paucis antea annis Belgium, Burgundiamque gubernarat.

Erecti vel nominati ſunt ex hoc Canonicorum Collegio ad Epiſcopalem dignitatem ſequentes.

Veſontinam.	FRANCISCUS BUSLEIDEN.	Anno 1502.
Cameracenſem.	MAXIMILIANUS A BERGHES.	1559.
Mechlinienſem.	JOANNES HAUCHINUS.	1583.
Tornacenſem.	MAXIMILIANUS MORILLON.	1583.
Buſcoducenſem.	LAURENTIUS METZIUS.	1570.
Gandenſem.	PETRUS DAMANTIUS.	1590.
Antverpienſem.	JOANNES MIRÆUS.	1604.
Iprenſem.	MARTINUS PRATS.	1665.
Ruræmondenſem.	LANCELOTTUS DE GOTTIGNIES.	1672.
Antverpienſem.	JOANNES FERDINANDUS DE BEUGHEM.	1679.
Ad Antverpienſem nominatus eſt	PHILIPPUS NIGRI.	1561.
Ad Audomarenſem.	JACOBUS PAMELIUS.	1586.

Habuit & Epiſcopum Trapezuntinum.

Damus hic exactam ſeriem Decanorum hujus Capituli; prout a Viro primario hujus Capituli ex archivis ejus accepimus.

DE-

DECANI ECCLESIÆ COLLEGIATÆ S. GUDULÆ.

I. D. Taydo. anno 1047.
II. Marcus.
III. Petrus.
IV. Arnoldus.
V. Michael notus *S. Bonifacio.*
VI. Albertus.
VII. Petrus de Burgundia. anno 1132. qui fuit Archidiaconus Cameracensis.
VIII. Balduinus. anno 1134. & 1143.
IX. Godeschalcus. 1174.
X. Bonifacius. 1216.
XI. Godefridus. 1222.
XII. Amelricus. 1257.
XIII. Mauritius. 1267.
XIV. Joannes Pipenpoy. 1273.
XV. Franco Pyleyser.
XVI. Henricus Prochian. Fundator Capellaniarum *S. Jacobi & S. Catharinæ* anno 1259.
XVII. Joannes vander Hellen. Fundator Capellaniæ *S. Laurentii* 1290.
XVIII. Henricus Cocke.
XIX. Nicolaus Clopper.
XX. Henricus Slabbaert. qui & fuit Canonicus Teneramundæ, ibique fundavit anno 1343. Domum S. Spiritus obiit anno 1347.
XXI. Joannes Serclas Anno 1357. teste *C. Butkens* in Prob. Troph. Brab. pag. 195. Anno 1378. fuit evectus ad Episcopatum Cameracensem obiit Ao. 1389.
XXII. Joannes Stoops.
XXIII. Joannes Columbanus. antea Pastor & Canonicus *S. Gaugerici* in Haeltert propè Alostum obiit Anno 1402.
XXIV. Laurentius de Bouchout. anno 1410. fuit quoque Canonicus Anderlechti.
XXV. Giselbertus de Monte Magister in Artibus & Medicinæ Doctor; Decanus anno 1416. item fuit Canonicus Anderlechtensis.
XXVI. Jacobus vander Horst. Legum Doctor, recensetur anno 1429. inter primos Professores Academiæ Lovaniensis.
XXVII. Arnoldus de Reysenaelde, Bredanus Decretorum Doctor, inter primos quoque Jurium Professores in Academiâ Lovaniensi enumeratur, vivebat anno 1440.
XXVIII. Martinus de Steenberghe Secretarius ac Graphiarius Ordinis Aurei Velleris, cui officio renuntiavit anno 1468. Decanatum vero Stæ. Gudulæ dimisisse videtur ab anno 1446. Obiit plenus dierum die 9. Octobris 1491.
XXIX. Joannes Coremans anno 1448.
XXX. Mathæus de Brakel Consiliarius & Eleemosynarius Ducis Burgundiæ fuit Decanus anno 1455. recensetur quoque inter Præposi-

tos ad Sanctam Pharaildem Gandavi & Sanctam Mariam Brugis. Obiit anno 1458.

XXXI. Marcus de Steenberghe. Decretorum Doctor & Professor in Academiâ Lovaniensi. Erat Decanus S. Gudulæ anno 1487. Fuit quoque Præpositus Ecclesiæ Sti. Hermetis Rothnaci. Obiit 1507.

XXXII. Georgius de Themsicke J. U. D. primum Consiliarius Ecclesiasticus in Magno Senatu Mechliniæ, dein assumptus in Concilium Sanctius Bruxellis, fuit Decanus anno 1491. dein Decanus S. Petri Casleti, & S. Salvatoris in Harlebecâ, item Persona seu Præpositus Harlemi. Vivebat adhuc 1530.

XXXIII. Nicolaus Everardi. Zelandus J. U. D. ac Professor in Academia Lovaniensi, fuit Officialis Episcopi Cameracensis in Urbe Bruxellensi. Anno 1498. Decanus Anderlechtensis. Hinc anno 1506. Decanus ad S. Gudulam Bruxellis, exinde relicto Statu Ecclesiastico factus Senator magni Senatus Mechliniæ; dein 1509. Præses Curiæ Hollandiæ. Denique Præses præfati Magni Senatus. Vivere desiit anno 1532.

XXXIV. Joannes Godefridi, de Wemelinghem Zelandus J. U. D. ac Professor in Academiâ Lovaniensi. Erat Decanus S. Gudulæ anno 1519. fuitque Conservator Privilegiorum Academiæ Lovaniensis. Obiit anno 1525.

XXXV. Reinerus Stoops. Cameracensis anno 1526.

Post hunc nominatus est ad Decanatum *Petrus Vorstius* Episcopus Aquensis & Inter-Nuntius Apostolicus; sed possessionem non adiit.

XXXVI. Philippus Nigri Cancellarius Ordinis Aurei Velleris. Concilii Sanctioris Senator, Præpositus Harlebecæ, & ad S. Pharaildem Gandavi; Decanus quoque S. Gudulæ Bruxellis &c. inde primus Antverpiensium Episcopus nominatus, ante Consecrationem obiit anno 1561.

XXXVII. Laurentius Metzius. Gerardimontensis S. T. L. ex Plebano designatus Decanus. Fuit quoque Conservator Privilegiorum Academiæ Lovaniensis, anno 1570. factus Episcopus Sylvæducensis. Vivere desiit anno 1580.

XXXVIII. Joannes Hauchinus Gerardimontensis S. T. L. ex Decano renuntiatur Archiepiscopus Mechliniensis anno 1583. Obiit 1589.

XXXIX. Henricus vanden Broeck antea Canonicus Anderlechti, obiit anno 1591.

XL. Petrus Pantinus Tiletanus S. T. L. Primo Græcarum Litterarum Professor Toleti in Hispaniâ, inde Decanus ad S. Gudulam, Delegatus Apostolicus ad exercitus Regios in Belgio, Serenissimisque Belgarum Principibus *Alberto & Isabella* a Sacris Oratorii. Fuit quoque Præpositus Ecclesiæ B. M. V. Condati. Vir scriptis clarus. Obiit anno 1611. ipso die Natali Domini.

XLI. Petrus Vinck. Vicarius Generalis Archiepiscopi Mechliniensis, & Archipresbyter districtus Bruxellensis. Obiit anno 1618.

XLII. Cæsar Clemens Anglus S. T. D. antea *S. Petri* Anderlechti Decanus, fuit quoque Vicarius Apostolicus ad exercitus Regios in Germaniâ Superiore & Inferiore & Capellanus Oratorii Regii Bruxellis. Vivere desiit Bruxellis anno 1626. ætatis 65.

XLIII. Philibertus de Mol. ex Canonico D. Gudulæ, Magistro Fabri-

bricæ, & Cantore Successive Decanus. Obiit die 8. Octobris anno 1637.

XLIV. Carolus a Mansfelt filius Petri Ernesti Comitis Mansfeldii, (qui fuit Gubernator Belgii per biennium anno 1592. dein Provinciæ & Urbis Luxemburgensis, ubi obiit anno 1604. ætatis 103.) Fuerat antea Præpositus Ecclesiæ *S. Petri* Seclinii, Consiliarius Equestris in Senatu Luxemburgensi, Vicarius Apostolicus ad Exercitus Regis Catholici, Aulæque ejus Bruxellensis Capellanus ac Cæremoniarius. Obiit anno 1647.

XLV. Martinus Prats Bruxellensis J. U. L. primo Cathedralis Atrebatensis Canonicus dein Præpositus *S. Petri* Seclinii. Successit Mansfeldio in Decanatu D. Gudulæ, item in Vicariatu Apostolico ad Exercitus Regis Catholici; inde factus Cancellarius Ordinis Aurei Velleris; tandem anno 1665. Episcopus Iprensis. Obiit Ao. 1671.

XLVI. Matthias Middegaels Hilvaribecanus S. T. L. Archipresbyter oppidi ac Districtus Bruxellensis, Judex Synodalis ac Librorum Censor, ex Plebano Anderlechtensi, Plebanus D. Gudulæ, factus hujus Eccl. Decanus Diplomate Regio die 16. Maii 1665. Vivere desiit die 22. Februarii 1673.

XLVII. Joannes Ferdinandus de Beughem, Bruxellensis J.U.L. Canonicus & Fabricæ Magister ad Decanatum evectus anno 1673. die 26. Martii & anno 1679. ad Cathedram Antverpiensem, ubi obiit anno 1699.

XLVIII. Gabriel de la Torre Canonicus Eccles. Metrop. Cameracensis, creatus Decanus hujus Eccl. die 17. Novembris 1679. & die 25. Martii Anno 1681. factus est Præpositus Eccl. Cathed. Gandavensis.

XLIX. Ambrosius Ignatius de Thosse Antverpiensis, Canonicus primo Sti. Gummari Liræ, creatus hujus Ecclesiæ Decanus die 8. Decembris anni 1681. Obiit anno 1694.

L. Jacobus de Maeyere Bruxellensis, primo Secretarius Illustriss. *D. Alphonsi de Berghes* Archiep. Mechl., dein hujus Eccl. Canonicus, creatus anno 1684. elevatus a Rege Catholico ad Decanalem dignitatem anno 1694. die 11. Octobris. Vivendi finem fecit die 20. Februarii 1722. ætatis 79.

LI. Joannes Benedictus Joseph de Stockaert de Tirimont Dom. d'Harmignies, præsens Decanus.

Basilicæ hujus novam fabricam cum geminis turribus ad quas 500. gradibus ascenditur auspicatus est *Henricus I.* Brabantiæ Dux, circa annum 1226. Præludium horarium cum horologicis indicibus in eis esse cœpit ad annum 1535. Biennio ante, hoc est ad annum 1533. vetus Sacellum Sacramenti Miraculosi destructum fuit, ut ædificaretur augustius & splendidius, quod hodie videtur (ubi tres adservantur Hostiæ a Judæis confixæ Ao. 1369. purum stillantes Sanguinem, quæ hodiedum ingenti hominum frequentia visuntur & venerantur) Primus ibi lapis positus est per *Philippum de Lannoy* Dominum de Molenbaix Aurei Velleris Equitem nomine *Mariæ* Hungariæ Reginæ Belgium pro Cæsare fratre tum gubernante. Perfectum fuit anno 1539. & consecratum die 24. Aprilis Anno 1552. Nec parvum ornatum Sacello huic adferunt fenestræ vitreæ versus cæmiterium a Magistro *Rogerio*

famosissimo Bruxellensi pictore delineatæ, in quibus notantur variæ inscriptiones videlicet *Caroli V.* Imp. *Ferdinandi* Imp. *Fancisci I.* Francorum Regis, *Mariæ* Viduæ *Ludovici* Hungariæ Regis, *Joannis* Portugalliæ Regis, *Philippi* Archiducis Austriæ, *Caroli V.* filii, *Maximiliani* Archid. Aust. *Ferdinandi Cæsaris* filii.

Ante Aram majorem seu intra suppedaneum Aræ majori antepositum visitur lapis Sepulchralis, nullis insignibus, titulis nec inscriptione ornatus ex candido marmore, sub quo quiescunt exuviæ mortales Serenissimorum Archiducum *Alberti* & *Isabellæ* Conjugum Belgii Principum: at vero cujus Principis exuviæ sint, melius compertum sit, solent inscriptiones loculis inseri, sic in *Alberto* factum, ejusque loculo plumbeo inserta est lamina ærea, hac Epigraphe.

ALBERTI.
Archiducis Austriæ
Burgundiæ, Brabantiæque Ducis,
Belgarum Domini,
&
Imperatorum
Maximilian II. & Ferdinandi I. Augustorum
Filii, Nepotisque,
Isabellæ Claræ Eugeniæ
Philippi II. Hisp. Indiarumque Monarchæ
Filiæ Mariti.
Pietate, Justitia, Clementia
Magni & æternum memorandi Principis
Exuviæ mortalitatis,
Immortalitatis gloriam
Beata resurrectionis in spe
Hic exspectant.
Vixerat annos LXI. Mens. VII. Diem I.
Rexerat religiosè, prudenterque annos XXV.
Obiit verum Christiani Principis exemplar
Anno Christiano M. DC. XXI.
III. Idus Julii.

Isabellæ autem loculo inserta hæc fuit inscriptio.

Deo.
Et sacræ memoriæ
Magnæ Principis
ISABELLÆ CLARÆ EUGENIÆ
D. G. Hisp. Infantis.
PHILIPPI II. Regis Filiæ

CA-

Caroli V. Imp. Neptis,
Regum Philippi III. & IV. Sororis & Amitæ
Alberti Pii Archiducis Auſtriæ
Principis Belgii
Pientiſſimæ Conjugis
Sanctimoniæ, Sapientiæ, Clementiæ
Cæterarumque, dum Vixit in terris, Cæleſtium Virtutum
Incomparabilis Heroinæ
Mortales Exuviæ hic ſitæ ſunt
Vixerat in ſolatium omnium annis 67. menſes 3. dies 68.
Devixit ſummo cunctorum mærore,
Kal. Decemb. M. DC. XXXIII.

Viſitur in eodem Sacello inſcriptio ſepulchralis Sereniſſimi Principis Electoralis *Joſephi Ferdinandi Leopoldi*, *Maximiliani Emanuelis* Bavariæ Ducis filii, ut ſequitur.

Hoc in Sarcophago quieſcit corpus Ser^mi^. Josephi Ferdinandi Leopoldi &c. Principis Electoralis Bavariæ Filii Primogeniti Sereniſſimorum Principum Maximiliani Emanuelis Utriuſque Bavariæ Ducis Electoralis, Gubernatoris Belgii, & Mariæ Antoniæ natæ Regiæ Principiſſæ Hungariæ & Bohemiæ, Arciduciſſæ Auſtriæ Conjugis ejus, qui natus eſt Viennæ Auſtriæ 28. Octobris Ao. Christi 1692, mortuus autem Bruxellis Metropolis Brabantiæ die veneris 6. Februarii intra primam & ſecundam matutinam Anno Ch:ti 1699. Ætatis ſuæ annorum ſex, menſium trium, & dierum novem.

Cæterum Sereniſſimi Belgarum Principes *Albertus Pius & Iſabella Clara Eugenia* pro ſingulari ſua Religione huic Sacramento Miraculoſo Coronam triplicem auream unionibus gemmiſque pretioſiſſimis diſtinctam, & alia ornamenta decem aureorum millibus æſtimata obtulerunt ac dicarunt.

In medio Chori hujus Baſilicæ apparet Mauſolæum marmoreum, cui leo æreo ſimulacro affabrè factus, atque inauratus, dextrâ tenens gentilitium Brabantiæ ſcutum, ſuper incumbit: tumulus eſt Sereniſſimorum Brabantiæ Ducum, Archiducis *Alberti* pietate, munificentiâ & ſumptu ita reſtauratus. Et noviſſimum reſurrectionis diem hic exſpectant *Joannes II.* Brab. Dux & uxor ejus *Margareta Eduardi* Angliæ Regis & *Eleonoræ* Caſtellæ filia. Obiit ille anno 1312, 27. Septembris, illa anno 1318. quibus adjacet *Antonius Philippi Boni* Burgundiæ, Lotharingiæ, & Brabantiæ Ducis filius, qui ſupremum diem clauſit anno 1431. Ibidem ſub terra in Hypogæo muro inſcripta leguntur ſequentia.

In hac tumbâ jacet *Joannes II.* Dux Lotharingiæ, Brabantiæ, & Limburgiæ qui obiit Anno Domini M. CCC. XII. nec

non hic ſubtus jacet *Margareta Eduardi* primi Regis Angliæ filia, quæ erat conthoralis *Joannis* ſecundi Ducis Brabantiæ.

A Siniſtris In hac tumbâ nobilis *Antonius* filius primogenitus Illuſtriſſ. Strenuiſſ. Principis *Philippi* Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgiæ Ducis moderni, nec non Flandriæ, Arteſiæ, Burgundiæ & Namurcenſis Comitis, qui quidem *Antonius* obiit anno M. CCCC. XXXI. quinta die menſis Februarii.

Ibidem ſub terrâ ſuprâ Thecam vel ciſtam egregiè ornatam.

Erneſtus Dei gratia Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ, Stiriæ, Carinthiæ, Carniolæ, Wittenbergiæ, Comes Habsburgi, Tirolis, Maximiliani II. Imperatoris filius, Belgicarum Provinciarum Gubernator, moritur Bruxellis anno M. D. XCV. Die XX. Febr. Ætatis ſuæ anno XLI. menſ. VIII. D. V.

In Choro vero ad latus Epiſtolæ, ejuſdem Mauſolæum ſpectatur, ejuſque Symbolum: *Soli Deo gloria:* ex Cœnotaphio Principem noſce:

Memoriæ Sereniſſimi Principis
ERNESTI Archiducis Auſtriæ
MAXIMILIANI II. Imperatoris filii.
Ex MARIA CAROLI Imp. filia
FERDINANDI I. nepotis.
MAXIMILIANI I. abnepotis
RUDOLPHI II. fratris:
Qui cum regnum Hungariæ & finitima loca per annos XVII.
fortiter feliciterque adminiſtraſſet
ad Belgii gubernacula
a PHILIPPO Rege II. Avunculo vocatus
ejuſdem Provinciæ.
etſi brevi XIII. menſium ſpatio
cum æterna ſua laude, & gratia rexit.
In avita religione, in pace, in Imperio reducendo,
intentus.
In iiſdemque curis mortuus anno M. IƆ. XCV. X. Kal. Mart.
cum vixiſſet annis XLI. menſes VIII. dies V.
Poſuit ALBERTUS Archidux Auſtriæ, Belgii Princeps
Singulari in fratrem affectu,
ejuſque corpus,
Ex adverſo Ducum Brabantiæ tumulo reliquit,
Monumentum hîc voluit extare.

Cho-

Chorum hujus Basilicæ præterea non parum exornant Scutorum gentilitiorum Equitum Ordinis Aurei Velleris hinc inde depictæ imagines, in memoriam quod non semel hîc fuerunt celebrata Ordinis Comitia. I. *Philippo Bono* Ordinis Institutore anno 1435. & cum non constaret de cujuspiam Equitis obitu, nulli fuerunt novi electi. Deinde sub *Philippo Pulchro* anno 1501, & sub *Carolo V.* anno 1516. atque in demortuorum Equitum locum alii electi; horum nomina & titulos, quemadmodum Gallico idiomate in Archivis conscripta leguntur subjicio:

Electi in Comitiis XVI. habitis anno 1501. sub *Philippo Pulchro* Ordinis supremo Principe IV.

Wolfang Seigneur de Polheim.
Eitelfrich Comte de Zollern.
Cornille de Berghes Seigneur de Zevenberges.
Philippe Bastard de Bourgoigne Admiral, Seigneur de Somerdyck.
Michiel de Croy Seigneur de Sempy.
Jean de Luxembourg, Seigneur de Ville.
Charles d'Austrice, Duc de Luxembourg depuis Roy d'Espagne, & Empereur V. du nom.

Sub Rege *Carolo V.* Ordinis Supremo Principe in Comitiis XVIII. habitis anno 1516. electi.

Treshaut, tresexcellent & trespuissant Prince François I. Roy de France I. du nom.
Don Ferdinand Infant d'Espagne, Archiduc d'Austrice, depuis Empereur I. du nom.
Frederic Comte Palatin Duc en Baviere Electeur.
Jean Marquis de Brandenbourg.
Guy de la Baume Comte de Montreveil.
Hoier Comte de Mansfelt.
Laurent de Gorrevod Marquis de Marnay.
Philippe de Croy Comte de Porcean.
Jacques de Gavre Seigneur de Fresin.
Antoine de Croy Seigneur de Thou & de Sempy.
Antoine de La Laing Seigneur de Montigny.
Charles de Lannoy Seigneur de Senzelle.
Adolph de Bourgoigne Seigneur de De Beures.
Philibert de Chalon Prince d'Oranges.
Felix Comte de Werdenbergh.

Et quemadmodum in iisdem Comitiis pro complendo numero quinquagenario per *Carolum* Regem instituto, XX. electi fuerunt Equites, eorum quoque nomina & titulos ordine prosequar.

Tres haut, tres excellent & tres puissant Prince Emanuel Roy de Portugal I. du nom.
Tres haut, tres excellent, & tres puissant Prince Louis Roy d'Hongrie.
Michel Seigneur de Wolckensteyn.
Maximiliain de Hornes Seigneur de Gaesbeke.
Guillaume Seigneur de Ribaupiere.
Jean Baron & Seigneur de Trazegnies.
Jean Seigneur de Wassenaer, Vicomte de Leyden.
Maximiliain de Berghes Seigneur de Zevenberges.
François de Melun Comte d'Espinoy.
Jean Comte d'Egmont.
Don Fabrique de Toledo, Duc d'Albe.
Don Diego Lopes Pacheco Duc d'Escalona.
Don Diego Hurtado de Mendoça, Duc de l'Infantado.
Don Inigo de Velasco, Duc de Frias, Connestable de Castille.
Don Alvaro de Zuniga Duc de Vejar.
Don Antonio Manrique de Lara, Duc de Najara.
Don Ferdinand de Remon-Folck, Comte de Cardona.
Don Pedro Antonio Sanseverino, Duc de San-Marco, Prince de Bisignano.
Don Fabrique Henriques de Cabrera, Comte de Modica, Admiral de Castille.
Don Alvaro Perez Osorio, Marquis de Astorga, Comte de Trastamara.

Cæterum hæc Basilica Anno 1707. circumsæpta est illustribus & magnificis Balustris, & gradibus quasi Regalibus ex patrio marmore, ad quam ex inferiori parte ad eam ascenditur.

Secunda Parochialis non vetustate, sed dignitate est *S. Jacobi* Frigidi Montis vernaculè *Cauwenbergh*, in quâ Præpositura Ord. *S. Augustini* in Monte Palatino, adscitum Palatio Ducis Brabantiæ, quam licet vulgo credant & putent *Ludovicum Pium* instituisse anno 830. tamen ex Diplomatibus ait *J. B. Gramaye* „scio *Henricum I.* anno 1228. Ecclesiam *D. Jacobi* de *Frigido Monte* contulisse Canonicis Regularibus ibidem Deo famulantibus perpetuo possidendam. An autem *Godefridus* Dux Cœnobii jecerit „ fundamenta, præterquam quod tradunt Historici ignoro."

Quoad initium fundationis hujus Cœnobii attinet fieri potuit, ut qui primo hic Regulares constituti fuêre Capellani tantum fuerint ipsius Aulæ ad officium divinum nocturnum atque diurnum istic decantandum deputati vel ut seculares Canonici, sed in eodem loco ac Societate viventes ut Religiosi, nisi forte dicatur etiam quod lapsu temporis ea vivendi ratio tale detrimentum passa fuerit, ut ex Regularibus Canonicis plane defecerit ad seculares. Constat interim post aliquot secula VIII. Canonicos qui cum Præposito suo hoc in Cœnobio convivebant optasse & rogasse assignari sibi Regulam *S. Augu-*

gustini quod *Godefridus* Cameracensis Episcopus ipsis concessit anno 1228. datæ sunt litteræ consensus Capituli ejusdem anni.

A. Miræus in Not. Eccl. Belg. Cap. CXXX. novæ edit. profert Diploma quo *Henricus I.* Brabantiæ Dux, ejusque frater *Guilielmus* de Peruwes & Rusenbroeck dotant Cœnobium *S. Jacobi* in Monte Frigido Anno 1201.

Alexander IV. Pont. Concedit ut Canonici Regulares Frigidi Montis possint obtinere in Ecclesiâ *S. Gudulæ* Bruxellis unam Præbendam anno 1257. refertur in Supplem. Diplom. A. Miræi novæ edit: part. 2. Cap. 106.

Philippus Bonus Burgundiæ ac Brabantiæ Dux Anno 1460. cedit Præposito Montis Frigidi jus Patronatus in quasdam Ecclesias Ducatus Limburgensis; refertur Diploma in præfato Supplem. part. 2. cap. 140. novæ edit. sequuntur hic tria hæc Diplomata.

Notum sit tam præsentibus quàm futuris, quòd Ego HENRICUS Dux Lotharingiæ terram in *Rusbruc*, quæ Wilhelmi Sacerdotis fuit, quam WILHELMUS Frater meus à censu annuo, ab omni jure suo & ab omni exactione liberam mihi resignavit & defestucavit, in usus Canonicorum S. Jacobi in Caldenberga liberam contuli, & Sigillorum, mei videlicet & Wilhelmi Fratris mei attestatione, & Testium subscriptione corroboravi. Testes *Ruysbroeck.* *Cauwenbergh.*

Sigerus Cameracensis Archidiaconus in Brabantia,
Michaël Parochianus,
Arnoldus Notarius,
Heinricus Villicus,
Alardus Rapa,
Arnoldus de Bigardis,
Hugo Waurus,
Walterus Bach.

Actum anno Incarnationis Domini millesimo ducentesimo primò. 1201.

EGO WILLELMUS, Dominus de Peruwes & de Rusebruc, omnibus hoc Scriptum intuentibus in perpetuum. Scire vos volumus, quòd Willelmus devotus Sacerdos terram quamdam XII. bonaria continentem, inter terram arabilem & prata, à parentibus suis hereditariò jure ei relictam, in Rusebruc nostro Dominio jacentem, liberè & absolutè per Scriptum Domini & Fratris nostri Ducis Lotharingiæ in eleëmosynam contulit Ecclesiæ S. Jacobi de Caldenberga, ad usus Clericorum ibidem Deo deservientium. Censum verò & exactiones, quas eadem terra nobis debuit, prædictæ Ecclesiæ contulimus in eleëmosynam perpetuam liberrimè possidendam.

Et ut hoc nostrum Scriptum perpetuâ firmitate roboratum teneatur, Domini & carissimi Fratris nostri Sigillo ac nostro duximus utile Paginam præsentem communiri. Hujus facti Testes sunt,

Magister Sigerus Cameracensis Archidiaconus,
Heinricus Bruxellensis Decanus,
Magister Michaël,
Arnoldus Ducis Protonotarius,
Henricus de S. Joanne, de Aerscoet, &
Henricus de Hilduberga.

ALEXANDER Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Præposito & Conventui Monasterii Frigidi Montis de Bruxella Ordinis Sancti Augustini Cameracensis Diœcesis, salutem & Apostolicam Benedictionem. *Ex Archivis MS. Capituli Anderlecht.*

Cum à Nobis petitur quod justum est & honestum, tam vigor æquitatis quàm ordo exigit rationis, ut id per sollicitudinem officii nostri ad debitum perducatur effectum.

Sane petitio vestra Nobis exhibita continebat, quod dilectus Filius noster P. Sancti Georgii ad Velum aureum Diaconus Cardinalis tunc in partibus Alamanniæ Apostolicæ Sedis Legatus ob tenuitatem redditNuum Monasterii vestri præfati, Auctori-

toritate suæ Legationis Vobis per suas concessit Litteras, ut in S. Gudulæ de Bruxella Cameracensis Diœcesis unam Præbendam, si Nobilis Vir Dux Brabantiæ Patronus ipsius Ecclesiæ, ac Decanus & Capitulum ejusdem Ecclesiæ, ad collationem quorum & præsentationem spectant Præbendæ ipsius Ecclesiæ, ipsam Vobis conferre voluerint, licitè recipere ac retinere libere valeatis, & in eadem Præbenda per aliquem de vestris Canonicis facere deserviri.

Nos itaque vestris supplicationibus inclinati, quod super hoc ab eodem Cardinali providè factum est, ratum & gratum habentes, dummodò ad id Diœcesani accedat assensus, id Apostolicâ Auctoritate confirmamus, & præsentis Scripti Patrocinio communimus.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc Paginam nostræ Confirmationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Laterani xv. Februarii, Pontificatûs nostri anno tertio.

Ex MS. Archivis Capit. Anderlecht.

Philippus Dei gratiâ Dux Borgundiæ, Lotharingiæ, &c.

Ducalis nostræ celsitudinis magnificentia mentem nostram excitat & inducit, ut ad ea, per quæ Ecclesiarum, Ecclesiasticarumque Personarum quarumlibet, præsertim titulo Dignitatis præditarum, nobis subjectarum (ne cum omnis temporalium rerum tenuitas urgeat, earum vilesceret decentia statûs) opportunitatibus & commodis consulitur, ac eorum honor ac decentia procurantur, operosis studiis & remediis, non immeritò nostræ sollicitudinis partes impendamus.

Sane per Nos intellecto, quod Præpositura Monasterii Sancti Jacobi in Frigido Monte in Oppido nostro Bruxellensi Canonicorum Regularium Ordinis S. Augustini Cameracensis Diœcesis per Præpositum soliti gubernari, nostro Ducali Palatio vicina & contigua, quæ Dignitas magni nominis & principalis inibi adeo tenuis & exigua existit, quod ipsius Monasterii Præpositus, qui prout veridica relatione percepimus, vix duodecim coronas aureas, ultra communem distributionem aliis ipsius Monasterii Religiosis annis singulis dari solitam, percipit;

Quodque præterea, si aliunde sibi non foret aut esset provisum, onera incumbentia supportare, ac ipsam Præposituram regere, illique præesse, nec statum suum secundùm ipsius decentiam ducere minimè valeret, ut deberet, in ipsius Monasterii vilipendium & dicti Præpositi pro tempore scandalum non modicum & contemptum.

Cum autem, sicut Nobis Venerabilis Religiosus Vir Dominus Ægidius Strael, dicti Monasterii modernus Præpositus suâ petitione monstravit, si Mensæ dictæ suæ Præposituræ, S. Petri in Gallopia, & Sanctorum Petri & Pauli in Tennen, regione Brabantiæ, & de Csarrat in Gallica Patria, Parochiales Ecclesiæ Provinciæ Limburgicæ nec non Sancti Pancratii de *Serle* Personatus, cum suis appendiciis Terræ *Valkenborgh*, Ducatuum & Dominiorum nostrorum, ad Nos pleno Jure Patronatûs spectantes & pertinentes, perpetuò incorporarentur & unirentur & adnecterentur, ipse Præpositus pro tempore existens, incumbentia sibi onera supportare statumque suum decentiùs, & eo meliùs ducere posset & valeret, cultusque etiam Divinus in dicta Ecclesia sive Monasterio peramplum suscipere posset augmentum.

Quare pro parte dicti Domini Ægidii Præpositi Nobis fuit humiliter supplicatum, ut dictas Parochiales Ecclesias & Personatum, quamprimum eum vel eas, aut earum alterutrum conjunctim aut divisim vacare per cessus vel decessus, aut cessum vel decessum, vel aliàs quomodocumque vel qualitercumque vacare contigerit, cum plenitudine Juris Canonici, & omnibus juribus & pertinentiis suis dictæ Mensæ Præposituræ in perpetuum unire, adnectere & incorporare de benignitate nostra dignaremur.

Nos igitur, prælibati Domini Ægidii Strael Præpositi moderni, qui prout intelligimus de Nobili genere procreatus, & Consiliarius noster Juratus existit, precibus favorabiliter annuentes ad honorem Dei, ejusque Genitricis Mariæ, vivificæ Sanctæ Crucis, ad quam in dicto Monasterio populus singularem gerit devotionem, Beatique Jacobi Majoris Apostoli & Patroni dicti Monasterii, totiusque Cœlestis Hierarchiæ, Divinique cultûs augmentum, proque nostræ charissimæ Ducissæ dilectissimique Filii nostri Caroli de Borgundia Comitis de *Charlois*, nostrorumque Prædecessorum, Here-

Heredum & Successorum, animarum remedio & salute;

Dictas tres videlicet de *Gallopia*, de *Tennen* & de *Gsarrat* Parochiales Ecclesias, ac Personatum de *Serle* cum pertinentiis suis, & quamlibet earum conjunctim ac divisim, ad Nos pleno Jure Patronatûs, ut præmittitur, spectantes & pertinentes, ac spectantem & pertinentem, cujuscumque annui valoris existant, aut quævis earum existat, vacantes vel in posterum vacaturas, aut aliquam earum vacantem aut vacaturam, aut dum vacare contigerit, ex nostra pura & mera liberalitate cum omnibus juribus & pertinentiis supradictis, Mensæ Præpositurae dicti nostri Monasterii de Frigido Monte, pro supportatione onerum & decentia statûs ipsius Monasterii pro tempore Præpositi, Divinique cultûs augmento, pro Nobis, Heredibus & Successoribus nostris Ducibus & Dominis dictorum Brabantiæ & Limburgiæ Ducatuum & Dominii de *Valkenborg*, in perpetuum incorporamus & adnectimus & unimus.

Et ex nunc prout ex tunc, & pro tunc prout ex nunc, moderno & pro tempore dicti Monasterii Præposito de dictis Parochialibus Ecclesiis, & earum qualibet, ac de Personatu cum suis appendentiis, tam conjunctim quam divisim, providemus, ipsumque Dominum modernum & pro tempore Præpositum investimus, præsentium per tenorem; ita & taliter quod cedentibus vel decedentibus dictarum Parochialium Ecclesiarum & Personatûs, ac ipsarum appenditiarum Rectoribus, aut earum altero cedente vel decedente, ipsasque Ecclesias Parochiales & Personatum & appenditias ejusdem, aut aliquam ipsarum dimittentibus vel dimittente, tam conjunctim quam divisim lubeat & liceat, aut lubebit & licebit præfato moderno, aut pro tempore prædicti Monasterii Præposito, per se vel Procuratorem seu Procuratores suos, idoneum vel idoneos, corporalem, realem & actualem possessionem ipsarum Parochialium Ecclesiarum ac & Personatûs de *Serle* & ejusdem appenditiarum, juriumque & pertinentiarum earumdem propriâ auctoritate liberè & impunè, hujusmodi nostrarum Litterarum vigore & prætextu, apprehendere, & perpetuò habere, regere, & possidere, tenere, & retinere; ac hujusmodi illarumque & quarumlibet earumdem Parochialium Ecclesiarum & Personatûs de *Serle* cum suis appenditiis, fructus, reditus & proventus in suos & dictæ Mensæ suæ Præpositurae usus & utilitatem commodumque, Nostri, Successorumque nostrorum, & Hæredum prædictorum super hoc licentiâ minimè requisitâ, aut absque alterius expectatione ulterioris mandati à Nobis vel Successoribus & Heredibus nostris desuper habendi vel obtinendi.

Volumus autem quod in singulis Parochialibus, Personatu & appenditiis prædictis, & qualibet earumdem per prædictum pro tempore Præpositum aliquis sui Ordinis instituatur Vicarius perpetuus. Et cuilibet eorumdem perpetuorum Vicariorum super fructibus, redditibus, proventibus, juribus & obventionibus ipsarum Parochialium Ecclesiarum, ac & Personatûs de *Serle*, congrua portio reservetur; ex quibus ipse Vicarius vivere & se commodè sustentare, corporalia jura solvere, & alia incumbentia onera valeat congruè supportare; proviso ac attento, quod divinus cultus in ipsis Parochialibus Ecclesiis, vel Personatu de *Serle*, cum ipsis appenditiis non diminuatur aut supprimatur, sed inibi bene & laudabiliter conservetur & continuetur.

Quo circa præcipimus & mandamus omnibus & singulis, etiam viris Ecclesiasticis, quâcumque auctoritate fulgentibus, nec non Officiariis & aliis subditis nostris Brabantiæ, Limborgiæ & Valkenbourg, & aliis quibuscumque quorum interest, aut interesse poterit in futurum, quatenus prælibatum Præpositum, aut ipsius legitimum Procuratorem, cum & quoties vigore præsentium desuper requisiti fuerint, aut alter eorum fuerit requisitus, ad dictarum Parochialium Ecclesiarum & quarumlibet earumdem, & Personatûs de *Serle* cum ipsorum appenditiis, dum eas aut aliquam earumdem simul vel successivè vacare contigerit, ut præfertur, hujusmodi nostrarum Litterarum vigore, absque alicujus ulterioris expectatione mandati, indilatè, & sine quacumque contradictione, in corporalem, realem, actualem possessionem inducant, & inductum defendant & manuteneant, ipsque, vel dicto ejus legitimo Procuratori de ipsarum Ecclesiarum, & cujuslibet earumdem, ac & Personatûs de *Serle* cum ejus appenditiis, fructibus, redditibus, proventibus, juribus & obventionibus universis plenariè & integrè faciant respondere: ac quilibet eorum inducat, inductum defendat, manuteneat, & quantum in eis ac eorum altero est, aut erit, respondere faciat temporibus congruis & opportunis.

In cujus rei Testimonium Sigillum nostrum præsentibus duximus apponendum.

 Da-

1460. Datum in dicta Urbe Bruxellensi, mensis Martii die ultimâ, anno Domini millesimo quadringentesimo sexagesimo.

Idem *Philippus Bonus* anno 1456. designavit Præpositum Montis Frigidi Capellanum suum domesticum, & eodem procurante anno 1461. ex indulto Pontificio Præpositus utitur mitrâ, & ornamentis Pontificalibus.

Prima autem Capella Aulæ censetur hoc templum Montis Frigidi, ubi & in Choro locus eidem semper Principi reservatus est.

Cæterum anno 1405. Plebanus *S. Gudulæ* concedit in Frigido Monte administrari duo Sacramenta Eucharistiæ nimirum & extremæ unctionis, deinde sub *Matthiâ* Archiepiscopo erectus etiam fons Baptismalis, & acquisivit jus Parochiale exceptâ Sepulturâ.

Ad commendationem hujus Ecclesiæ Parochialis facit quod in eâ Parochi munus gesserit in fine seculi XVI. *Joannes Miræus* laudatissimus Antverpiensium Antistes, mortuus Anno 1611.

In Choro hujus Ecclesiæ legitur hæc Sepulchralis inscriptio.

Francisci Divi Maximiliani Imperat.
Cæsaris semper Augusti filio
Philippi Hispan. Regis Catholici
Et
Ill^mæ. Dominæ Margaretæ Fratri Germani.
Qui natus anno M. CCCC. LXXXI.
Cum vixisset circiter menses quatuor
Concessit fatis.

Jacet in Choro majori in tumbâ marmoreâ nigrâ, cum imagine ejusdem defuncti ex alabastro.

In hac Ecclesiâ in Sacello laterali sepulchralem locum adeptus est *Emundus Dynterus* Brabantus ex pago Dynter Historicus, *Antonii* filius, qui *Antonio I.* ejusque filiis *Joanni* & *Philippo*, ac demum *Philippo Bono* Brabantiæ Ducibus fuit a Secretis. Aulicæ vitæ pertæsus sacris initiatus est & factus Canonicus in *D. Petri* Lovanii, scripsit Chronicon Ducum Lotharingiæ & Brabantiæ M.S. quod apud nos latet, & utinam typis aliquando edatur. Huic talis est inscriptio Sepulchralis.

D. O. M.

Hic jacet Magister de Dynter Illustrium Principp. & Dominorum quondam *Antonii*, *Joannis* & *Philippi* &c. ac etiam *Philippi* Burgundiæ & Brabantiæ &c. Ducum Secretarius, qui obiit anno Domini M. CCCC. XLVII. mense Februario XVII. cujus anima R. I. P.

Item conditus est in hac Ecclesiâ *Oliverius de la Marche* scriptis clarus, qui nobili domo e Burgundiâ oriundus, domesticus *Philippi Boni*, *Caroli Audacis*, *Maximiliani*, ejusque filii *Philippi*, quibus omnibus charus exstitit, in funesto illo ad Nancæium prælio captus, tantum non periit, qui

obiit

obiit Bruxellis die 1. Januarii anno 1501. sepultus cum uxore suâ in hac Ecclesiâ, cujus tumulus in turbis Belgicis per Iconoclastas violatus & devastatus est, cui hoc Symbolum insignibus adfixum erat TANTA MARCANUS TULIT.

Nobilitatur hæc Ecclesia insigni & artificiosa tabulâ in summo altari *S. Ildefonsi* Archiepiscopi Toletani a manu & penicillo *Petri Pauli Rubenii* pictorum facilè principis.

Item imagine perantiquâ Deiparæ Virginis ex Civitate Sylvæducensi dum ea anno 1629. in potestatem Statuum Hollandiæ devenerat huc advecta, a frequentibus miraculis (quæ R. P. *Otto Zylius* Soc. Jesu stylo suo evulgavit) famosissima.

Quæ imago primum quidem in æde *D. Gaugerici*, a Serenissimâ *Isabellâ Clarâ Eugeniâ* posita fuit anno 1630. at postea jussu *Ferdinandi* Principis Cardinalis ipso natalis sui die videlicet 16. Maii 1641. inde solemni cum processione ab ipsis dicti Monasterii Religiosis ad hoc *D. Jacobi* Templum deportata fuit, ipso Principe comitante, cum magno populi Bruxellensis concursu & applausu, ubi nunc magna in honore habetur, coliturque sub titulo & invocatione MATRIS DULCEDINIS.

PRÆPOSITI MONTIS FRIGIDI.

I. *Gilbertus.* Obiit 1225.
II. *Henricus Pius.* 1250.
III. *Leonius Bruer.* 1286.
IV. *Walterus de Rubra.* 1291.
V. *Joannes de Fura.* 1302.
VI. *Joannes Catharinæ.* 1307.
VII. *Giselenus Hinckaert.* 1329.
VIII. *Joannes Bruer.* 1331.
IX. *Hermannus.* 1336.
X. *Joannes de Fraye.* 1341.
XI. *Dionysius Erest.* 1342.
XII. *Joannes de Pede.* 1376.
XIII. *Theodoricus Lembeke.* 1397.
XIV. *Ægidius Lombeke.* 1399.
XV. *Gerardus de Platea.* 1432.
XVI. *Henricus Spiekaert.* 1454.

Præpositi Mitrati.

XVII. *Ægidius Strael.* 1500.
XVIII. *Joannes Everard.* 1516.
XIX. *Sybertus van Omssen.* 1524.
XX. *Hermannus de Tumba.* 1535.
XXI. *Ægidius de Diest.* 1550.
XXII. *Nicolaus de Marie.* 1551.
XXIII. *Joannes Coudenbergh.* 1564.
XXIV. *Judocus Custos.* 1572.
XXV. *Joannes Rempelberch.* 1581.
XXVI. *Joannes Bonnecroy* ex Pastore in Duysborch. 1620.
XXVII. *Henricus Muelemans* 1634.
XXVIII. *Dionysius de Carnin.* Vocatus ex Abbatia D. Gertrudis Lovanii, titulum Abbatis a summo Pontifice pro se tantum impetravit. Obiit 1653.
XXIX. *Ægidius van Linthout* Bruxellensis ex Priore hujus Cœnobii. 1677.
XXX. *Carolus vander Baren.* 1687.
XXXI. *Franciscus Palfart.* 1688.
XXXII. *Andreas van Ophem* cessit. 1705.
XXXIII. *Thomas Bernaerts* Obiit. 1720.
XXXIV. *Joannes Tserstevens.* ex Pastore in Neygene inauguratus die 2. Julii 1720. hodie præest.

Tertia Parochialis Ecclesia est *Cappelensis*, in eâ *Godefridus Barbatus* Lotharingiæ & Brabantiæ Dux Præposituram seu Cellam (ut veteri verbo utar) *B. Mariæ* fundavit Anno 1134. quæ ab Abbate S. Sepulchri Ord. S. Benedicti Cameraci dependet, tunc extra, nunc vero intra Urbis septa. Diplo-

ma hujus fundationis refert *A. Miræus* in Diplom. Belg. Lib. I. Cap. LIIII. novæ edit. ut sequitur.

In nomine Domini nostri Jesu Christi. Ego GODEFRIDUS Lotharingiæ Dux, ab Ecclesiarum Doctoribus intelligens omnium hominum salutem in eleëmosynarum largitione plurimùm constare: Principibus verò hujus seculi, utpote qui amplius acceperunt à Deo, ut retribuant ei, idipsum magis congruere, eò quòd eleëmosyna peccatum exstinguat, at, & animam vivificet; & quia Prophetæ Danielis testimonio, Rex quondam ille Babylonicus eleëmosynis à peccatis redimi potuisset, si tamen acquievisset doctrinis horum & exemplis; operam dedi, & quorumdam fidelium meorum salubri usus consilio, quæ aure perceperam, opere adimplere curavi.

Denique caussâ salutis animæ meæ, patrumque meorum ac filiorum, allodium quoddam meum, Bruxellæ Opido adjacens, & Capellam in eo ad honorem Dominici Sepulcri, Dominique Genitricis Mariæ constructam, cum omnibus suis appendiciis PARVINO Abbati ac Monachis S. Sepulcri Cameracensis Ecclesiæ in eleëmosynam dedi: in tantum videlicet liberè, ut nullus Clericorum, sive Laicorum aut potentum, illud omninò in perpetuum violare præsumat, vel sui juris aliquid ex eo vindicare queat.

Eâ tamen consideratione, ut ibidem Deo & ejus Genitrici, die noctuque obsequia divina impendantur, nec non & obitûs mei memoria, in prælibata capitali Ecclesia à Fratribus annualiter habeatur. Et ut hæc donatio mea in æternum inconvulsa permaneat, sigilli mei impressione ac legitimorum testium subscriptione, confirmo & corroboro.

Signum GODEFRIDI Ducis.
S. Filiorum ejus Godefridi & Henrici, quorum consensu hæc peregit.

Signa Liberorum.

Henrici de Birbeca.
Willermi & fratris ejus Henrici de Dungleberga.
Sigeri de Wavera.
S. Rodulfi Leodiensis Canonici & Capellani.
S. Walprici Capellani.
S. Godezonis Capellani.
S. Arnulfi Clerici.
S. Franconis Castellani & Dapiferi de Bruxella.
S. Franconis Pincernæ de Issa.
S. Arnulfi Dapiferi de Lovanio.
S. Gozewini Pincernæ.
S. Alardi fratris sui.
S. Amulrici Militis.
S. Franconis Ministri de Bruxella, cujus labore & industriâ hæc suggesta sunt.
S. Radulfi fratris ejus.
S. Gosewini Ministri.
S. Henrici Monetarii.
Signa ceterorum fidelium meorum de mea Curia.

Signa quorumdam Nobilium.

Walteri Rodestoc & filiorum ejus.
Walteri Anglici.
Stephani Duri.
Hugonis Rampart.

Actum apud ISSAM mense Decembri XIII. Kalend. Januarii, anno Dominicæ In-
1134. carnationis MCXXXIV. Indictione XIII. Imperii verò Domini Lotharii Regis anno IX. & IV. Liethardi Cameracensis Episcopi.

Hanc fundationem suo Diplomate confirmavit anno 1138. *Nicolaus* Episc. Ca-

Cameracensis, quod profert idem *Miræus* in Not. Eccl. Belgii cap. LXXVII. novæ edit. cujus tenor est talis.

NICOLAUS Cameracensis Episcopus tam futuris quàm præsentibus in perpetuum.

Consilio Clericorum nostrorum, Venerabilis Fratris nostris Parvini S. Sepulcri Abbatis petitioni condescendimus, & Altare de *Tornepia*, cum Capella de *Ruschebroc*, eidem S. Sepulcri Cameracensis Ecclesiæ liberè & sine Persona concedimus.

Quod verò Illustris Lotharingiæ Dux, imò Bruxellæ & Lovaniæ Comes inclytus Godefridus Capellam B. Mariæ, Bruxellæ contiguam, præfato Abbati Parvino, suisque Successoribus tradidit, & Privilegio suo confirmavit, idem eisdem libertate Ecclesiasticâ assignamus, & omnia quæ jam collata in agris, pratis, aquis, & in posterum conferenda sunt, cum duabus partibus decimæ de *Hundesto*, & tertiâ parte decimæ de *Ros* eidem Ecclesiæ confirmamus.

Quod autem *Bauduinus* Decanus, & ceteri S. Gudilæ Canonici, Monachorum ordinatione, Presbyteri ibidem populo Divina celebraturi positionem sæpe-fatæ Ecclesiæ concesserunt, approbamus, & Episcopali auctoritate confirmamus.

SS. Theodorici, Joannis, Alardi, Theodorici; Archidiaconorum,
S. Guidonis Præpositi,
S. Gerardi Decani & Archidiaconi,
S. Alexandri Decani,
S. Werrici Abbatis Lesciensis,
S. Algoti Abbatis,
S. Mainardi Abbatis,
S. Walerici Abbatis S. Auberti.

Actum anno millesimo centesimo tricesimo octavo, Præsulatus Domini Nicolai secundo. 1138.

Ego GERINBAUDUS Cancellarius recensui.

Ex hoc tempore solet S. Sepulchri Abbas ex suis Religiosis aliquem & nonnumquam aliquos huc mittere, quorum unus Præpositi nomine ornabatur, olim ad placitum Abbatis revocabilis, nunc post confirmationem a Duce obtentam non nisi perspectâ causâ amovibilis, cujus Capella aucto hominum numero in partem Curæ Pastoralis assumpta est anno 1210. per Sigerum Archidiaconum Brabantiæ, Robertum Abbatem Affligemiensem, & Balduinum Scholasticum *D. Petri* Lovanii divisâ Parochiâ, ut patet ex hoc Diplomate edito in Suppl. Dipl. A. Miræi part, II. cap. LXXXI.

SIGERUS Cameracensis Archidiaconus in Brabantia, ROBERTUS Dei gratiâ Abbas Hafligemiensis, Magister BALDUINUS Scholasticus Lovaniensis, omnibus præsentem Paginam inspecturis salutem in perpetuum. *Ex Archivis MS. Præpositura de Capella.*

Ad tollendum materiam jurgiorum quæ facilè de rebus exiguis in magnam discordiam suscitantur, necessaria valdè sunt monumenta scriptorum, quæ dum rerum gestarum exhibent veritatem, litigandi malitiam sive causam excludunt.

Propterea volumus testimonio Scripti hujus omnibus notum esse: cùm Ecclesia S. Sepulchri Cameracensis Capellam quamdam haberet in Oppido Bruxellensi, jus autem Parochiale in circummanentibus & vicinis eidem Capellæ ad Ecclesiam S. Gudilæ pertineret, utrique Ecclesiæ visum fuit ut Parochialis Ecclesia fieret de Capella eadem, ad tollenda pericula vel defectus qui ex nimis remota Parochiali Ecclesia, vel quandoque proveniunt aut poterant provenire.

Ut autem hoc ad commodum utriusque Ecclesiæ meliùs ordinari valeret, in nos utraque Ecclesia compromisit firmiter, Canonici quidem fide interpositâ, Abbas verò sub pœna centum marcarum promittens ordinationi, quam super hoc faceremus, parêre.

Nos autem præhabitâ deliberatione solerti, rerumque circonstantiis diligenter inspectis, pro pace & commodo utriusque Ecclesiæ ordinavimus in hanc formam. Ecclesia B. Mariæ pleno jure habebit omnia Parochialia, videlicet sepulturam, baptiste-

 rium

rium . . . . . . & ſuperiori Eccleſiæ perſolvet quindecim libras Lovanienſis monetæ ſingulis annis: quinque ad Natale, quinque ad Paſcha, quinque ad feſtum B. Joannis. Termini autem Eccleſiæ B. Mariæ ſicut antiquitus limitati erant permanebunt.

De Domo hoſpitalis B. Joannis, Canonici D. Gudilæ de ſepulturis Fratrum & Sororum & infirmorum oblationes habebunt. Nemo ſibi in eodem hoſpitali eligere poterit ſepulturam; ſi verò aliquis ex prædicta Parochia ſibi elegerit ſepulturam ad Eccleſiam B. Gudilæ, vel è converſo, Sacerdos funus ſuum proſequetur, & ibi Miſſam celebret & oblationes percipiat illâ tantum die quâ ſepelitur defunctus.

De Capella B. Petri ſic ordinatum eſt, ut omnino ſubjecta ſit Eccleſiæ B. Mariæ, & eundem cenſum quem perſolvit Eccleſiæ B. Gudilæ, perſolvet Eccleſiæ B. Mariæ.

Prædicta ſumma quindecim librarum perſolvetur de univerſis proventibus prædictæ Eccleſiæ ad Altare ſpectantibus, in quibus Presbyter habebit partem, exceptis confeſſionibus & viſitationibus quas ſpecialiter Sacerdos retinebit.

Deductis verò quindecim libris, de reſidua ſumma Sacerdos tertiam partem, Procurator Abbatis & Eccleſiæ duas partes recipiet.

Præterea ſi acciderit terram vel Oppidum interdicto ſupponi & interdictum tantummodo per menſem duraverit, nihil ob hæc minuetur de ſumma Canonicis perſolvenda; ſi autem ampliùs duraverit, pro rata temporis fiat ſubtractio, videlicet pro ſingulis menſibus ſingulæ libræ; ſi autem per annum duraverit, duodecim libræ ſubtrahantur, & tres tantùm perſolvantur: nam illæ tres libræ æſtimantur pro confeſſionibus & viſitationibus & baptiſteriis, in quibus non obeſt interdictum.

De reverentia quæ debetur Eccleſiæ B. Gudilæ in die Palmarum, omnes Parochiani dictæ Eccleſiæ conveniant ad majorem Eccleſiam, nec aliqui alibi benedicantur rami palmarum: & in majoribus ſolemnitatibus Sacerdos dictæ Eccleſiæ poſtquam celebraverit, ad magnam Miſſam ad majorem Eccleſiam accedat.

Omnes Parochiani dictæ Eccleſiæ ad Synodum in majori Eccleſia conveniant, nec Synodus in prædicta Eccleſia celebrabitur.

Item ſi acciderit aliquem Parochianorum dictæ Eccleſiæ pro exceſſu ſuo â Canonicis majoris Eccleſiæ excommunicandum, Sacerdos ibidem miniſtrans ad exequendam ſententiam eis obtemperabit.

Præterea ſi contigerit Sacerdotem decedere, Abbas S. Sepulchri idoneum Sacerdotem Canonicis majoris Eccleſiæ præſentabit, quem ipſi ad ſuſcipiendam Curam animarum Epiſcopo præſentabunt, nec ipſi præſentatum ab Abbate poterunt recuſare.

Item in Eccleſia majori oleum ad Paſcha ſumatur.

Ut autem Ordinatio prænotata ſtare poſſit in poſterum, tantoque firmiùs obſervetur quanto fuit ſolemniùs declarata, eam noſtrorum impreſſionibus Sigillorum fecimus conſignari.

1210. Actum anno Dominicæ Incarnationis milleſimo ducenteſimo decimo, menſe Decembri.

Damus hic ſeriem Præpoſitorum prout modernus Præpoſitus nobis communicavit, & aſſequi potuit.

PRÆPOSITI B. MARIÆ DE CAPELLA.

D. Joannes vixit anno	1218.	*Amolricus.*	1304.
Gerardus de Bouſies.	1251.	*Wilhelmus.*	1329.
Dein an. 1262. Abbas S. Sepulchri.		*Jacobus.*	1335.
Ægidius de Hordaing.	1276.	*Theodoricus.*	1340.
Wilhelmus.	. .	*Petrus Beauregniès.*	1360.
. . . .	1287.	*Joannes d'Enghiven*	1365.
. . . .	1292.	*Jacobus de S. Georgio.*	. . .
. . . .	1298.	*Jacobus de Hauſſy.*	1380.

Joan-

Joannes de Bethune. 1385.
Philippus de l'Epinoc. Prior Abbatiæ S.Sepulchri. 1401.
Stephanus du Bois. 1425.
Stephanus de Sorre de St.Amand. 1443
Joannes Baschelier. 1447.
Bertrandus Fouret. 1480.
Joannes Bavelinghen. 1493.
Petrus Jacobi. 1513.
Petrus de Hennin. 1536.
Joannes Riqueloit. Obiit 1556.
Franciscus de l'Honoré. Obiit 1574.
Augustinus Laloux. Obiit 1583.
Joannes Fruy. 1591. Dein Abbas S.Sepulchri.
Raphael Rincheval. 1595.
Antonius de Noyelles. interfuit Synodo Diœcesano Mechliniensi. 1609.
Joannes Secourgeon. 1619.
Antonius Charlait. 1637.
Dionysius Gilles. 1662.
Bernardus de Haye. 1676. Dein Abbas S. Sepulchri.
Victor Lejuste. 1678.
Claude de Hove. 1697.
Hyppolite Brogniart. 1706.
Placidus Pouilliande. 1713. Dein Coadjutor Abbatis Hasnoniensis.
Adrianus Bruouit ei successit Anno 1714. 13. Junii; Præsens Præpositus.

Quarta Parochialis est *S.Gaugerici*, sita in veteribus urbis mœnibus cujus antiquitatem ipsa structura præ se fert, quæ in Parochialem erecta est circiter anno 1525.

Quinta Parochialis est *S. Catharinæ*, quæ tamen revera tantum pars aut Vicaria exstat Molenbecæ, producto anno 1357. Urbis pomærio Parochiali jure donata, Parochus tamen inscribit se Pastorem S. Joannis de Molenbeeck residens ad S. Catharinam.

Sexta Parochialis Ecclesia est *S. Nicolai*, in foro inferiori, ubi turris pridem miræ antiquitatis, in quâ bannalis Urbis campana, absque aliquo nocumento collapsa olim anno 1367. sed pulchrius restaurata anno 1380. & anno 1602. insigni horologio & præludio musicali pridie *S. Nicolai* instructa, ingenti impensa e publico suppeditata, ac dein Ao. 1662. Magistratus hujus Urbis aliud optimo concentu, & suavissimâ modulatione anteambulum horarium in eâ collocavit. Verum hæc omnia generali illo & funesto incendio Urbis Bruxellensis anno 1695. a Gallis pilis ignitis & bombis per tormenta bellica injectis cum Ecclesiâ igne consumpta sunt.

Denique anno 1714. novo iterum horologio & præludio musicali maximis impensis cum Ecclesiâ restaurata est. At vero die 29. Julii horâ circiter decima vespertinâ ejusdem anni, subito hæc turris corruit, non sine gravi Ecclesiæ, vicinarum ædium, & hominum strage, neque hactenus est educta.

Septima Parochialis & ultima est *B. Mariæ Finis Terræ* in nova Urbis regione. Primo fuit humile Sacellum Virginis Deiparæ, a populo tamen in magna veneratione fuit.

Deiparæ hoc in loco cultæ nomen additum ad aliarum distinctionem *S.Mariæ Finis Terræ*, prout ex Superliminari Sacelli inscriptione patebat, quia nimirum ibi erat finis quasi Urbis, priusquam initio seculi XVII. elapsi locus iste novis plateis & domibus est accomodatus, ut nova ibi Civitas videretur exsurgere. Plebs tamen per crasin aut nominis malè intellectum, vocat eam *Onse L. Vrouwe inde Venster Sterre*. Quæ duo postrema verba cum illis *Finis terræ*, rudi populo adfinitatem habent. Sacellum dein elegans & justæ magnitudinis ex albo lapide constructum est Anno 1618. & in tantum excrevit hæc Parochialis, ut cum hoc Sacellum non caperet suos Paro-

chianos Anno 1710. insignis & nova Basilica Mariana, destructo veteri Sacello, piorum eleemosynis exstruere, cœpta sit, atque ad illius consummationem plura Sortilegia (vulgo *Loteryen*) usque in hodiernum diem ad eundem finem indulta sunt. Atque ita sperandum quod brevi suam perfectionem acquiret.

Anno 1650. commissa & incorporata est hæc Parochialis Patribus Oratorii instituti *Petri Berullii* S. R. E. Cardinalis favore & gratia *Jacobi Boonen* Archiepiscopi Mechl. & consensu Decani & Capituli *S. S. Michaelis & Gudulæ.*

Inter majores hujus Urbis Ecclesias una est quæ cognominatur nostra Domina in Sabulo vernaculè *Onse L. Vrouwe op den Savel* sub Parochiâ de Capella. Hic locus antiquitus Cœmiterium erat a Matre Zenodochii *D. Joannis* Collegio *S. Antonii* Balistæ vetustioris datus anno 1304, ut in eo Sacellum D. Virgini exstrueretur annuente Abbate Diligemensi dicti Xenodochii provisore, jussu quoque *Joannis III.* Brabantiæ Ducis. Structura plane elegans est & vitreis perillustris, cujus peculiaris cura ad Cives spectat, qui aperiunt & claudunt. Fuit in eâ ante plures annorum centurias Miraculosa Deiparæ statua, multis gloriosa prodigiis, devotissima populi devotione culta; quam Deiparæ imaginem anno 1348. quædam Beatrix Soethens ex Templo Antverpiensi Mariano sublatam huc transtulit; sed monente per Somnium *Maria*, & monitum duplici miraculo confirmante, cum & Sacrista Antverpianus resistere parans immobilis hæsit, & navis a portu donec tam sacri pignoris bajula adventasset nulla artè potuit dimoveri, ad famam itum a Bruxellensibus obviam, & *Joannes III.* Brabantiæ Dux ipse humeris exceptam Statuam in Sabulonem intulit, cum Magistratu Supplicatione solemni, ubi continuis semper floruit Miraculis: donec furibundorum Iconoclastarum barbarâ & Sacrilegâ feritate anno 1580. rapta & contrita est. Sed alia substitutâ ei a Marianis cultoribus, secundum pristinam formam, quam singulis cujusque hebdommadæ Sabbatis, præter alia quotidiani cultus argumenta supplicatione solemni venerantur.

Hic Dominicâ præcedenti festum Pentecostes publica & solemnis admodum Supplicatio cum totius Urbis lætitiâ servatur quotannis, soletque magnificâ plane pompa per Urbis compita hæc Deiparæ imago cum Reliquiis *S. Julianæ* Virginis Nicomediensis & Martyris, quæ olim per *Joannem I.* Ducem Brabantiæ reportata de hostibus victoria, Bruxellam ad D. Virginem in Sabulo ex Galliâ delatæ sunt, & hæreticis Bruxellæ omnia sacra diripientibus per nonnullos probos Catholicos adservatæ, intactæque permanserunt.

Cujus vero rei in memoriam annua hæc Supplicatio? agendis Deiparæ gratiis instituta est pro Victoriâ Woringanâ, ejus ope per Ducem nostrum, nostrosque obtenta anno 1288. Unde peculiare etiam festum illi decretum, cujus in Fastis Belgicis ita meminit *J. Molanus.* „Ad quintum diem Junii „ Bruxellæ commemoratio *B. Mariæ* semper Virginis instituta ob gloriosam „ victoriam, quam hac die apud Woringam habuit *Joannes* hujus nominis „ primus Lotharingiæ, Brabantiæ & Limburgi Dux anno Christi 1288." Illam porro Victoriam fusè descripserunt ille ipse *Molanus* in libello de sacra Ducum Brabantiæ militiâ, *F. Haræus*, *A. Miræus*, & alii rerum Brabanticarum Scriptores.

Alia Basilica est Mariana D. Virginis Auxiliatricis in hac Urbe sub Parochiâ *S. Gaugerici* (vulgo *Onse L. Vrouwe ten Bystandt*) juxta antiqua mœnia interiora, quibus illud cinctum fuit ad forum carbonarium, haud procul

Car-

Carmelitarum mitigatorum Cœnobium, ubi antiquum Sacellum fuit in honorem *S. Jacobi* erectum, cui adjunctum erat Hospitale recipiendis peregrinis. In hoc Sacello reperta est imago Deiparæ anno 1625. tempore quadragesimæ, inter Sordes dicti Sacelli a viro quodam pio Jacobo Mees nuncupato, cui tum ex officio dicti Sacelli cura incumbebat, quæ statim cœpit miraculis clarescere, quæ hodiedum perseverant, atque ab illo tempore usque in hanc diem devotio & concursus populi tantus est, ut fidem pæne dicas excedere. Deinde cum Sacellum illud angustum non caperet populum eo confluentem Venerationis, vel voti causa, nostrâ ætate destructo hoc veteri Sacello, Augusta & Illustris ibidem constructa est Basilica; adeo ut nullus hodie Bruxellâ totâ locus sit celebrior & nullus in majori populi veneratione.

VIRORUM COENOBIA.

FRATRES MINORES D. FRANCISCI Regulam professi, publico consensu & privatorum eleemosynis est locus assignatus structumque Monasterium in meditullio hujus Urbis anno 1227.

In medio Chori hujus Conventus olim erat *Joannis I.* Lotharingiæ Brabantiæ & Limburgi Ducis marmorea tumba elevata ante summum altare, cujus hæc erat inscriptio.

Anno Domini 1294. Obiit
Virtutum Amator, Justitiæ Procurator,
Ac Defensor;
Flos mundi, Speculum Justitiæ
Ac totius Probitatis spectaculum
Illustrissimus Princeps JOANNES
Primus Dux Lotharingiæ & Brabantiæ
Sepultus ante summum Altare hujus
Conventus in tumba lapidea.

Verum hæc tumba cum suâ inscriptione & templi Choro in turbis Belgicis funditus est eversa. Dein anno 1620. Serenissimus Princeps *Albertus* monumentum hoc Sepulchrale restitui curavit, cum laminâ cupreâ quâ Sepulchrum obtexit adjectâ, hoc apposito Cœnotaphio.

Potentissimus Princeps JOANNES Primus Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgi Dux, Sacri Romani Imperii Marchio in hastiludio Vulneratus, Obiit die III. Maii 1294.

Anno 1695. Generali illo ac funesto Urbis Bruxellensis incendio hic Conventus cum Ecclesiâ in cineres redactus est, & simul hæc tumba Sepulchralis adeo ut ejus tumbæ vel Epitaphii nullum appareat hodie vestigium.

Hic Conventus & Ecclesia paulo post ex cinere suo & ruinâ piorum eleemosynis & donariis gloriosior & splendidior resurrexit; at hæc tumba mansit in interitu.

Ante turbas Belgicas & Iconoclastarum rabiem seculi XVI. visebatur in eodem Choro Mausolæum *Mariæ* uxoris *Joannes III.* Ducis Lotharingiæ, Brabantiæ, Limburgi &c. quæ fatis concessit Anno 1335. die 30. Octobris, sub quo dein condita *Maria* ejus filia vidua *Rainaldi III.* Geldriæ & Zutphaniæ Ducis quæ vitam exuit Bruxellis anno 1399. die I. Martii. Quarum inscriptio Sepulchralis erat hæc.

Requiescunt corpora Illustrissimarum Principum & Ducissarum Mariæ senioris, filiæ quondam Ludovici Comitis Ebroicensis, filii Regis Francorum, quæ fuit conjux gratiosa magnifici Principis Johannis hujus nominis III. Lotharingiæ, Brabantiæ & Limburgi Ducis, quæ obiit an. 1335. mensis Octobris 30. Atque Mariæ filiæ Junioris præfatorum Joannis III. & Mariæ Ducum Brabantiæ, quæ fuit Ducissa Gelriæ & Domina de Turnhout. Obiitque an. 1399. I. die mensis Martii.

Hanc inscriptionem refert in suâ Historiâ Gelricâ *Joh. Isaacus Pontanus* pag. 339.

CONVENTUS FRATRUM DE MONTE CARMELO inter omnes vetustæ & primæ Religionis Carmelitanæ in Brabantiâ, primus fuit Bruxellensis, fundatus anno 1249. eo videlicet tempore, quo Ordo ille in Syriâ ob Saracenorum incursus & diram tyrannidem interibat, & in Europâ cum fœnore propagabatur. Annum fundationis hujus Conventus pridem declarabat hæc inscriptio legi solita super ostium Claustri.

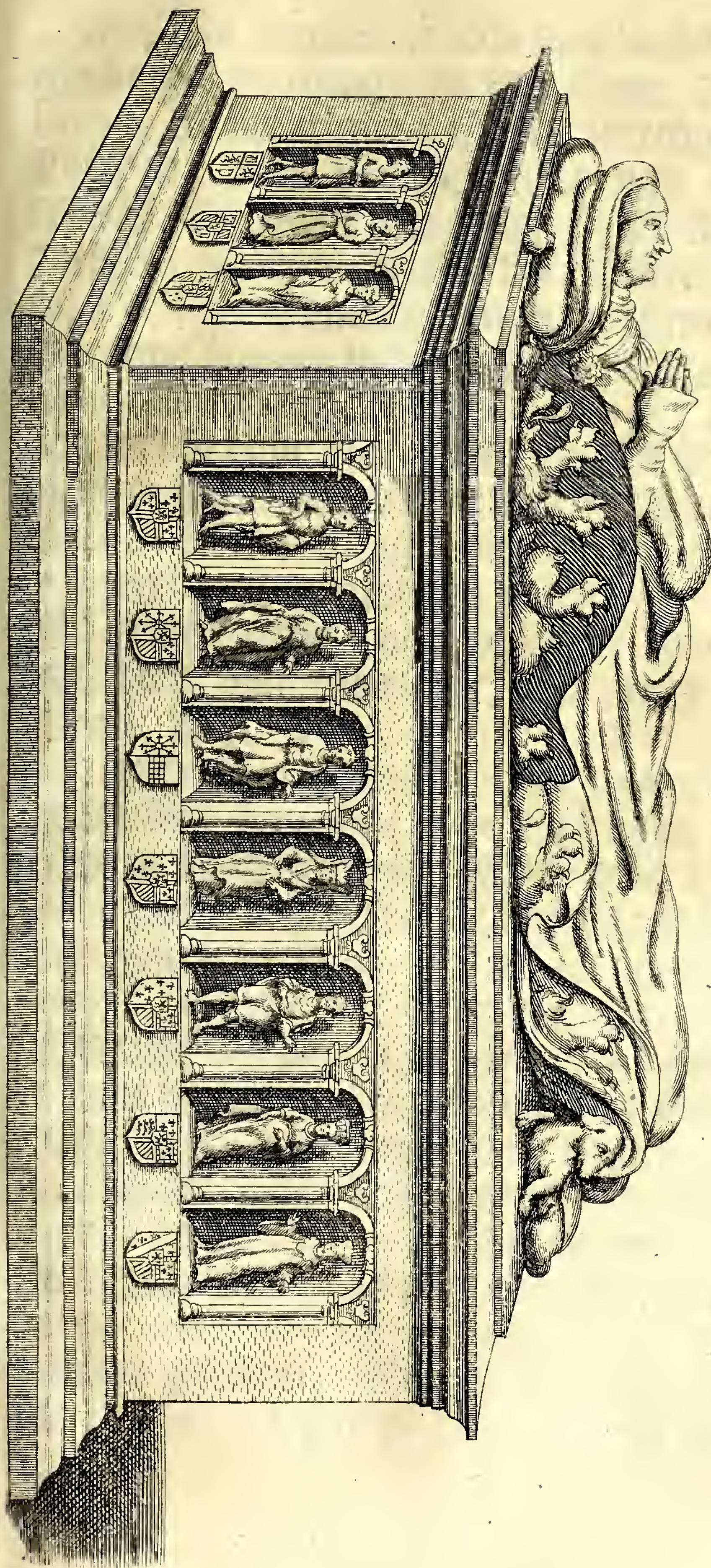
Hujus Conventus Fundatio incepit anno Domini M. CC. XLIX. Tempore Innocentii Papæ IV. Sub Generalatu Magistri Simonis Stock, jam miraculis Clarescentis, Regnante Duce Brabantiæ Henrico Tertio.

Anno M. D. I. stylo veteri die XVII. Januarii. celebrata sunt in hoc Carmelo Bruxellensi Comitia Aurei Velleris a *Philippo* Archiduce Rege Castellæ, Maximiliani I. Imperatoris filii, creatique in iis Equites VII, quorum nomina & titulos hic damus Gallico idiomate ut in Archivis leguntur.

Wolfang Seigneur de Polheym.
Istel Frederick Comte de Zollern.
Cornille de Berghes Seigneur de Sevenberghes, & Grevenbroeck.
Philippe de Bourgogne Seigneur de Somerdyck, & de Blaton.
Michiel de Croy Seigneur de Sempy.
Jean de Luxembourg Seigneur de Ville & de Hamaide.
Charles d'Austrice Duc de Luxembourg, depuis Roy d'Espagne I. & Empereur V. du nom.

In medio Chori Ecclesiæ hujus Conventus olim condita fuit tumbâ elevatâ *Joanna* Lotharingiæ, Brabantiæ, & Limburgi Ducissa &c. & circum cir-

...epulture de la Duchesse Ienne aux Carmes à Bruxelles.

circa ejus Monumentum legebatur hæc inscriptio litteris latinis in laminâ æneâ sculptis.

saligher

Hier leet begraven Ghedenckenisse die Hooggheboren Vermogende Vorstinne Vrouwe Jehanne, by der gratien Godts Hertoghinne van Lotryck / van Brabant ende van Limborch / Marck-Grevinne des Heyligh Ryckx / Ouste dochter Lodewycx, Greven van Evreux / die Zoon was Philips, Coninck van Vranckryck / welcke Vrouwe Jehanne hadde drie Broeders / te weten Henricken, Janne, ende Godevaerde, die alle dry hoe wel sy ende elck van hen aen Conincklyck bloet te huwelycken state waren komen aflyvich worden sonder ennige wittige geboorte achter te laten / ierst te mannen hadde Willem, Greve van Henegouwe / van Hollant / van Zeelant / ende Heer van Vrieslant / ende naer dat hy aflyvich was Wencelyn van Behem, Hertoghe van Luxemborgh ende Grave van Chiney / Al let by den levenden lyve Hertogen Jans haer Vaders voorschreven / Ende dese Vrouwe Jehanne hadde oyck twee susteren daer af die outste was geheeten Margerite, die te man hadde Lodowyck, Grave van Vlaenderen etc. daer af sy hadde een dochter oock geheeten Margriete, die te man hadde Philips, Sone des Coninckx van Vranckryck / Hertoge van Bourgoignen etc. daer af zy hadde drie Sonen / te weten Janne, Anthonis ende Philips. Ende d'ander hare jonckste Suster was geheeten Maria, die te manne hadde Reinalt Hertoge van Gelre / ende starf sonder wittige geboorte. Welcke voorschreven Vrouwe Jehanne na dat zy LI. jaer lanck hare landen

Supplez: * des derden hertogen Jans von Brabant ende Vrouwen Marien dochter.

in grooter eeren hadde beseten ende geregeert / starf oyck sonder eenige geboorte van haren lyve achter te laten int jaer ons Heeren XIV. hondert ende VI. den eersten dach van December.

Verum fatali illo incendio Urbis Bruxellensis anno 1695. per Gallos ignitis pilis & Bombis per tormenta bello injectis, hic Conventus cum Ecclesiâ & in eâ hoc Sepulchrale Monumentum voracibus flammis igne consumptum & in cineres abiit, Ecclesia quidem subsequentibus annis & Conventus restauratus est: at hoc monumentum in interitu mansit.

COENOBIUM BEGGARDORUM tertiæ Regulæ *S. Francisci* a privatis inchoatum anno 1330, origo ejus a pannificum Collegio, qui senes suos ibi nutriebant, quibus visum 1359. tertiam Regulam *S. Francisci* de pœnitentiâ assumere.

CONVENTUS FRATRUM S. DOMINICI Institutum sequentium, initia sua debet *Isabellæ Philippi Boni* Burgundiæ Brabantiæque Ducis tertiæ Conjugi, *Joannis* Portugalliæ Regis filiæ ac Matri *Caroli* Audacis, quæ litteras erectionis & construendi hoc Monasterium impetravit a *Calixto III.* Pont. Max. anno 1457. quas refert. *A. Miræus* in Donat. Belg. Lib. 1. cap. 148. novæ edit. quæ sunt hujus tenoris.

Calistus Episcopus, Servus Servorum Dei, dilectis filiis Archidiacono Bruxellensi, Cameracensis, & S. Pancratii Leidensis, ac S. Pharaildis Gandensis, Trajectensis & Tornacensis Diœcesis, Præpositis Ecclesiarum, salutem & Apostolicam benedictionem.

Piis Christi fidelium desideriis gratum Nos decet præstare consensum, & ea quæ Religionis propagationem, cultûsque Divini augmentum respiciunt, ut votivum consequantur effectum, favore prosequi gratioso.

Sane pro parte dilectæ in Christo filiæ, Nobilis Mulieris, ISABELLÆ Ducissæ Burgundiæ, Nobis nuper exhibita petitio continebat, quòd cùm in Opido BRUXELLENSI, Cameracensis Diœcesis, quod admodùm insigne & populosum existit, nulla Domus pro inhabitatione Fratrum Ordinis Prædicatorum existat, ipsaque Ducissa, ob singularem devotionem, quam erga Ordinem ipsum & S. VINCENTIUM Confessorem gerit, desiderat in ipso Opido, in loco ad hoc congruo & honesto, unam Domum sive Conventum, pro usu & inhabitatione dictorum Fratrum, regularem vitam inibi ducentium, unà cum Ecclesia, campanili, campanis, cœmiterio, refectorio, hortis, hortaliciis, aliisque officinis necessariis, in honore sub titulo dicti S. Vincentii, de novo fundare, erigere, ac construi facere ferventer exoptat, dummodò ei ad id Apostolicæ Sedis suffragetur auctoritas.

Quare pro parte ejusdem Ducissæ nobis fuit humiliter supplicatum, ut suo pio proposito favorabiliter annuentes, ei Domum sive Conventum hujusmodi cum Ecclesia, campanili, campanis, cœmiterio, refectorio, hortis, hortaliciis aliisque officinis prædictis, in dicto Opido, in loco ad hoc congruo & honesto, fundandi & erigendi ac construi faciendi, ipsisque Fratribus, postquam constructum fuerit, illum sive illam recipiendi, & pro usu & habitatione prædictis perpetuò retinendi, licentiam concedere, ac aliàs super his opportunè providere, de benignitate Apostolica, dignaremur.

Nos igitur qui cultum Divinum nostris potissimè temporibus ubique adaugeri intensis desideriis affectamus, hujusmodi, supplicationibus inclinati, discretioni vestræ per Apostolica Scripta mandamus;

Quatenus vos, vel aliquis vestrum, dictæ Ducissæ Domum sive Conventum ipsum,

ſum, juxta Inſtituta & regularem obſervantiam dicti Ordinis in Opido præfato, in loco ad hoc congruo & honeſto, per ipſam Duciſſam eligendum, cum Eccleſia, campanili, campanis, cœmiterio, refectorio, hortis, hortaliciis aliiſque officinis prædictis, de novo fundandi, erigendi ſeu conſtrui faciendi, ac illam ſeu illum pro eorum uſu & habitatione recipiendi, & perpetuò retinendi, & plenam & liberam, auctoritate noſtrâ, licentiam largiamini; Diœceſani loci, aut cujuſcumque alterius licentiâ minimè requiſitâ.

Nos enim, ſi Domum ſive Conventum ipſum fundari, erigi ſeu conſtrui contingat, ut præfertur, univerſis & ſingulis Fratribus, in ipſa Domo ſeu Conventu pro tempore commorantibus, ut omnibus & ſingulis prærogativis, indultis, libertatibus, exemptionibus, immunitatibus, aliiſque gratiis & conceſſionibus, quibus cæteræ ipſius Ordinis perſonæ & Domus, ubilibet potiuntur & gaudent, etiam uti & gaudere poſſint & debeant, auctoritate Apoſtolicâ, tenore præſentium indulgemus.

Non obſtantibus piæ memoriæ Bonifacii Papæ VIII. Prædeceſſoris noſtri, illâ præſertim, quâ prohibetur, ne Fratres Ordinis Mendicantium ad inhabitandum de novo loca recipere, ſeu hactenus recepta mutare præſumant, abſque dictæ Sedis licentia ſpeciali, faciente plenam & expreſſam de prohibitione hujuſmodi mentionem, & aliis Apoſtolicis conſtitutionibus, nec non ſtatutis & conſuetudinibus Ordinis hujuſmodi, juramento, confirmatione Apoſtolicâ, vel quâvis firmitate aliâ roboratis, cæteriſque contrariis quibuſcumque; jure tamen Parochialis Eccleſiæ, & cujuſlibet alterius in omnibus ſemper ſalvo.

Datum Romæ apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ milleſimo quadringenteſimo quinquageſimo ſeptimo, Nonis Novembris, Pontificatûs noſtri anno 1457.
tertio.

Prædicta *Iſabella* ad inchoandum hunc Conventum emit domum valde amplam dictam de *Rummen* in plateâ de *Ridderſtraet* a filiis *D. Walteri vander Noot* cum adjacentibus ædibus & fundis, quæ omnia dedit liberali dono & in puram eleemoſynam, qua de re dedit litteras ampliſſimas cum Ducali ſigillo in cerâ rubrâ anno 1463. die 8. Novembris, quas *Philippus Bonus* maritus ejus rati habuit & confirmavit die 12. ejuſdem menſis & anni.

Fundatorum etiam nomen obtinuerunt Illuſtriſſimi Duces Cliviæ *Adolphus* & *Anna Philippi Boni* & *Iſabellæ* ſupra memoratæ Ducum Burgundiæ & Brabantiæ filia, qui Chorum a fundamentis exſtruxerunt, Anniverſaria fundarunt, partem domus Conventui ceſſerunt, variaque alia beneficia præſtiterunt; qui Chorus demum perfectus eſt anno 1529.

In Chori meditullio ante conflagrationem anni 1695. conſpiciebatur inſigne Mauſolæum ære fuſum ex metallo deaurato ſuper ingentibus marmoribus ſeu potius lapidibus Lydiis præfati *Adolphi* Ducis Cliviæ, Comitis Marcani, Toparchæ de Raveſteyn, ejuſque ſecundæ & dotariæ Conjugis *Annæ Burgundicæ Philippi Boni* filiæ, extitit illud ſuper humum ad quinque pedes, & ſuperpoſita erant ſimulacra dictorum Ducum ære fuſa apparatu Ducali, ubi circumſpiciebantur triginta duo inſignia, proſapiæ partim ex Regibus, partim ex ipſo Imperatore, ſupremiſque Principibus deductæ. Antrorſum quoque ejus, ambarumque Conjugum inſignia, retrorſum inſcriptio latina, & ad imagines ſuperiores Gallico idiomate ut ſequitur.

Soubs cette lame giſt le corps de noble Memoire, d'Adolf Duc en Cleves, Comte en la Marck Seigneur de Raveſtain &c. fils puiſné d'Adolf Duc de Cleves, Comte de la Marck, & de Dame Mariæ de Bourgogne, ſœur germaine du bon Duc Philippe de Bourgougne, le quel apres avoir nourry ſon nepveu, le allia

par Mariage, a tresnoble Dame Beatrix fille de l'Infant Don Petre de Coymbre, fils, frere, & Oncle des Roys de Portugal, dont d'eux est demeure Philippe Duc & Comte esdicts Pays Seigneur de Ravestain, leur seul Heritier, apres le deçes de cette Dame, dont le corps gist a Quesnoy, desunct se remaria a noble & Puissante Dame Anne fille du bon Duc Philippe, ces deux conjoincts apres avoir vescu ensemble XXII. ans, & ayant en ce lieux dont ils son fondateurs esleu leur sepulture, le dit Seigneur Adolf delaissant la dicte Dame Anne Douagiere, trespassa le XXVIII. jour de Septembre M. IIII^C. IIII. XX. XII. *& Icelle Dame Anne que cy gist lez susdit Seigneur, trespassa le* XVII. *jour de Janvier* M. XV^C. *& un. Priez Dieu pour leurs Ames.*

Ad dextrum latus Chori non longe ab arâ Principe, fornice factâ in muro Chorum dividente, est Sacellum *Philippi* Apost. non adeo amplum sed magnificum, exstructum expensis *Philippi* filii prædicti *Adolphi* & *Beatricis* ejus primæ uxoris, in quo sub magnifico marmorio Mausolæo jacent *Philippus de Clivia* Dominus de Ravesteyn supradicti *Adolphi* filius, qui obiit die 28. Januarii anno 1527. & *D. Francisca Luxemburgica* infelicis Comitis *S. Pauli Ludovici* Francorum Regis jussu decollati filia, quæ obiit in Flandriâ in Castro de Wynendaele die 5. Decembris anno 1523. cujus defuncti corpus ad hunc Conventum delatum est die 15. Januarii anno 1524. ubi postridie cum maximâ pompâ conditum est.

Navi hujus Ecclesiæ ad partem borealem adhæret Sacellum Regium vulgo Capella Hispanorum, quod erexit pietas & liberalitas Hispanorum, dicatum Immaculatæ Deiparæ & S. S. Virginis Rosario, quod ex refectorio hujus Conventus factum est & templo junctum anno 1593.

Anno 1695. hoc Sacellum cum Ecclesiâ & Conventu in cinerem & favillam redactum, postea a Serenissimo *Maximiliano Emanuele* Duce & Electore Bavariæ &c. Belgium gubernante solo æquatum est & aliud novum multo splendidius ædificatum fuit.

Hujus Conventus Ecclesia dein piorum eleemosynis splendidiorem formam induit. Conventus paulatim restauratus curâ & industriâ *Jacobi de Bode* Prioris, qui sexto huic Conventui præfuit, & obiit ibidem Anno 1718.

CONVENTUS FRATRUM EREMITARUM S. AUGUSTINI, ante annos CCCC. Collegium erat Fratrum Tertiariorum, alio instituto, ac diverso a Beggardis capite, eâ tempestate viventium, sub Ministri unius obedientiâ, a tenuibus initiis duorum aut trium Societate mediocriter auctum, & tandem anno 1406. Cœnobiis oppidi associatum. Illi ubi per inopiam aut temporum adversitatem res suas, censu, litteris defluxisse vident & jam officiis publicis haud pares essent, ii qui supererant *Fratrum Eremitarum S. Augustini* Anno 1589. Regulam & habitum assumpserunt, & hoc modo Fratribus Eremitis *S. Augustini* Episcopali, & Senatoriâ auctoritate accedentibus, hic Conventus concessus est.

His ita constitutis anno 1589. die 11. Novembris hanc Coloniam novam

Fra-

Fratres Augustiniani adierunt Lovanio egressi, Prior designatus *Joannes Crabbius.* Hinc Fratres numero, eruditione, & re familiari plurimum aucti, anno circiter 1606. in hoc Conventu Scholas Humaniores aperire cœperunt, favente imprimis Senatu & populo hujus Urbis, quem in usum Illustre Gymnasium, in quinque classes litterarias distributum ad Sennam fluvium anno 1614. a fundamentis excitarunt, procurante *P. Nicolao Crusenio* tunc illius loci Priore. Quod quidem adeo placuit Serenissimis Belgarum Principibus *Alberto* & *Isabellæ*, ut in dicti Gymnasii ædificationem non modo ingenten pecuniæ summam liberaliter contulerint; sed in ejusdem quoque frontispicio insignia sua gentilitia præfigenda mandarint.

Hujus Conventus Ecclesia, nobilis & admirandæ architecturæ a fundamentis exstructa est anno 1642.

CARTUSIA titulum præfert *Domus Mariæ de Gratia.* Hi Religiosi ex loco suburbano, vulgo *Scheut-velt*, diruto per turbas Belgicas eorum Monasterio, in Urbem migrarunt anno 1588. empto ad eum finem fundo dicto olim *Treeff* ab hæredibus Floriani Vitael, qui illum non ita pridem emerat ab Abbate & Conventu *S. S. Cornelii & Cypriani* Ninoviensis, quorum jam ab anno 1431. Hospitium sive Domus Refugii fuerat, hunc ergo locum Cartusiani sibi pretio compararunt, atque paulatim in Monasterii formam, Claustrum, Cellas, atque Ecclesiam perfecerunt, maximè munificentiâ & liberalitate Serenissimorum Principum *Alberti & Isabellæ*, & aliorum benefactorum.

PATRES SOCIETATIS JESU Bruxellas advenêre anno 1584. & auspicium Collegio datur anno 1586. primo propè *D. Gudulæ* commoratio, alteraque in Sabulone brevis temporis spatio fuêre, propter ædium angustias, tandem Palatium Episcopi Cameracensis pretio comparata laxam stabilemque habitationem dedit, itaque perstitit in eo fundo Societas, & Anno 1604. Scholas humaniores ab ipsis Principibus *Alberto & Isabella* postulatas aperuit, ac præcipuâ eorum liberalitate templum illud augustum *D. Michaeli* sacrum anno 1621. magno Urbis tum commodo tum ornamento est ædificatum, illo insigni & nobili Architecto *Jacobo Franquart* opus perficiente. Juventus studiosa gaudet ibidem nobili Gymnasio.

PATRES CAPUCINI Bruxellis procurante Serenissimo Principe Parmensi in Urbem recepti sunt anno 1587. ejusque liberalitate, ac diligentiâ *Leonardo de Tassis* Cursorum Præfecto Conventum ibidem & Ecclesiam exstruxerunt, quæ consecrata est anno 1595. Auctus hic Conventus anno 1637. & rursum Ao. 1619. quo etiam aucta est Ecclesia, & ædificata tria nova altaria, consecrata a *Matthia Hovio* Archiep. Mechl. die 7. Aprilis anno 1620.

Verum cum Conventus & Ecclesia lapsu temporis absque manifestissimo periculo ruinæ diutius stare non possent, nam in pluribus partibus rimas agebat grandes, tandem deliberatum fuit anno 1650. de novo Conventu cum Ecclesiâ exstruendo, & veteri destruendo, quo circa cunctis ad ædificationem auspicandam paratis & aptatis anno 1651. die 20. Martii primum lapidem fundamentalem Ecclesiæ & Conventus solemni ritu posuit Serenissimus Princeps *Leopoldus Guilielmus* Archidux Austriæ Belgarum & Burgundionum Præfectus; quæ fabrica deinde tam prosperum etiam ac festinum habuit progressum & successum ut anno 1652. die 14. Julii fuerit consecrata, di-

cataque S. Patri *Francisco*, eam solemnitatem peragente *Jacobo de la Terre* Archiepiscopo Ephesino, Vicario Apostolico Fœderati Belgii &c. Ordinarii vices in hac functione subeunte: anno subsequente 1653. fabrica totius Monasterii absoluta fuit & completa non obstante ejus amplitudine & grandi capacitate.

Fundatores hujus novæ Ecclesiæ potissimum fuêre Principes Illustrissimi Ducatus Domus Arembergiæ Dux Arscotanus, e quibus *Philippus Franciscus Albertus* Dux Arembergius, Dux Arscotanus &c. qui ad illius ædificationem liberaliter contulit XXX. millia florenorum.

Hic Conventus situs est in eminentiori Urbis loco juxta Hospitale *S. Juliani*, unde patet amœnissimus æque ac latissimus quaqua versum aspectus, variisque abundat uberrimis scaturientibus fontibus.

COENOBIUM CARMELITARUM EXCALCEATORUM Bruxellis initium sumpsit anno 1610. adjutantibus & rem promoventibus ipsis Serenissimis Archiducibus *Alberto* & *Isabellâ*, anno sequenti novo Monasterio Ecclesiæque in eorum proprio solo construendæ positus est primus lapis a præfatis Archiducibus, & deinceps auctum perfectumque fuit ædificium ex liberalibus piorum fidelium eleemosynis, maximeque Archiducalis Aulæ procerum donis munificentissimis; perfecta autem novæ Ecclesiæ fabrica & primum in ea Sacrificium Altaris oblatum die V. Octobris M. DC. XIV. ipsa die qua S. Matris *Teresiæ* Beatificatio primum celebrata fuit.

CONVENTUS MINIMORUM Bruxellis initia sua debet Anno 1616. *D. Helenæ de Sermoise* e Galliâ in Belgium profugæ viduæ *Nicolai de Rieux* Urbis Laudunensis & Castri Petrifundi Gubernatoris in Galliâ, accedente favore & gratiâ Serenissimorum Principum *Alberti* & *Isabellæ*. Comparatâ ampla & utcumque magnificâ domo in editiore Urbis loco, eam ad usus eorum Monasticos adaptarunt. Ad situm Monasterii & fabricam quod attinet, situs (utpote in eminentiori loco) amœnissimus est, aere totius Urbis saluberrimo perfusus, tum quæ hactenus ædificata sunt, splendida & augusta.

Anno 1621. templi Augustissimi eorum jacta fundamenta, cujus primum fundamentalem lapidem posuit Serenissima Belgarum Princeps *Isabella Clara Eugenia*; verum annis plurimis inchoatum mansit: at nuperis annis novis animis iterum opus hoc exstruere aggressi sunt, atque anno 1715. ad culmen perductum est.

PATRES CONGREGATIONIS ORATORII JESU Instituti *Petri Berullii* S. R. E. Cardinalis primitus e Galliâ evocati, Bruxellis advenere anno 1633. favore & gratia *Jacobi Boonen* Archiep. Mechl. Hi Patres in Basilica *D. Gudulæ* & alibi in eâ urbe magno animarum fructu variis functionibus sacris intendunt.

ALEXIANI sepulturæ potissimum operam navantes, nullis sacris Ordinibus initiati a *Joanne Colay* dotati sub tutelâ eleemosynariorum ac sub tertia Regula *S. Francisci* in Urbe recepti sunt anno 1368.

COENOBIA VIRGINUM.

BEGINASIUM sub titulo *B. Mariæ Virginis de Vinea*, situm, positumque in Parochiâ Molenbecana ad novam fossam ejusdem Urbis opportuno & amœno loco est, inter Labensem & Vilvordiensem portam locum occupat velut peninsula quædam, ita fossis aqueis fluvioque undique alluitur, olim situm extra Urbis septa; sed per ultimum Urbis hujus augmentum anno 1357. intra mœnia hujus Urbis. Ejus fundationem referunt ad annum circiter 1230. a *Reynero Breeteycken* Presbytero factam, venerunt autem in hunc locum primitus illæ, consentiente Decano & Capitulo *S. S. Michaelis & Gudulæ*, & Presbytero seu Parocho de Molenbeca, absolutæque dein sunt ab eâdem Parochiâ, sic ut proprios Sacerdotes habere possent in Ecclesiâ suâ; ita ut modo regantur in rebus spiritualibus ab uno Presbytero quem Curatum, hoc est Parochum, vocant, cui coadjutores aliquot Sacerdotes alii conjuncti sunt; præterea e senioribus plerumque habent quatuor directrices, ut rem hujus loci communem ac temporariam junctis consiliis moderentur, deque moribus ac disciplina inhabitantium aliquid statuant.

Anno 1275. Jus Patronatus quod habebat in hac Ecclesiâ, Altaribus, Curato, Capellanis, & aliis &c. Decanus & Capitulum *S. S. Michaelis & S. Gudulæ* & *Arnoldus* Abbas Villariensis transferunt in Abbatem *S. Bernardi* ad Scaldim Ord. Cisterc. approbante *Joanne I.* Duce Brabantiæ, qui vicissim concedit Capitulo liberam electionem ad duas præbendas Canonicales, quod jus Patronatus præfato Abbati etiam hodie competit, eoque jure utitur Episcopus Antverpiensis uti Successor jurium Abbatis *S. Bernardi* per conventionem initam anno 1649. in dismembratione ejusdem Episcopatus a præfatâ Abbatiâ *S. Bernardi*.

Ecclesia hujus Beginasii quæ multum insignis est, & Architecturæ admirandæ dicata est *S. Joanni Baptistæ*; ea exstrui cœpta est Anno 1657.

BEGINASIUM MINUS initium sumpsit circa annum 1663, curâ Venerab. Viri *Joannis Vernimmen* Presbyteri Oratorii *Jesu*, in cujus perennem memoriam ibidem in Ecclesiâ parieti insertum est insigne marmoreum Monumentum cum hac inscriptione.

D. O. M. & Memoriæ Reverendi Admodum Patris *Joannis Vernimmen* Winocibergensis J. U. L. Oratorii D. Jesu Præsbyteri, & pluries Assistentis, hujus Beginasii ad usus pauperum puellarum Institutoris, Verique ac magnifici Patris, hoc grati animi Monumentum piæ filiæ posuerunt. Obiit 31. Julii 1677.

NOSOCOMIUM publicum *S. Joanni* inscriptum, vulgo *St. Jans op den Poel.* (ubi omnis generis cura, & ære publico per Medicum & Chirurgum peculiares foventur & curantur) ab *Godefrido I.* Duce institutum & dotatum non mediocriter; cujus templum anno 1131. ab *Innocentio II.* Pont. Max. adstantibus pluribus Episcopis dedicatum. Quæ vero fuerit causa adventus Pontificis in Belgicam nostram paucis edisseram. Is *Innocentius II.*

Honorio II. Papâ defuncto anno 1130. legitime creatus & *Anacleti II. Petri Leonis* dicti per Scisma Subrogati potentiam fugiens in Galliam migravit, Noviomo, Cameraco, aliisque Urbibus lustratis Ao. 1131. mense Martio Leodium ad *Lotharium* Imperatorem se contulit, inde Brabantiam profectus, aliquam Bruxellæ moram traxit, templum hujus Nosocomii in honorem Virginis Deiparæ *Mariæ*, *S. S. Petri & Pauli*, *S. Stephani*, *S. S. Medardi & Gildardi* Anno 1131. Eidus Octobris solemni ritu consecravit, a *Divo Joanne* interim retinente Xenodochio nomen. Diploma Pontificium refert *A. Miræus* in Cod. Piar. Donat. Cap. LXXXIV. novæ edit. ut sequitur.

Henricus de Bergis, Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopus Cameracensis universis & singulis præsentes litteras inspecturis, pariter & audituris, salutem in Domino sempiternam.

Quoniam pium est & rationi congruum, veritati testimonium perhibere, in iis præsertim, per quæ salus procuratur animarum, devotioque crescit in populo, & cultus augetur divinus, hinc Universitati vestræ notum facimus, ac tenore præsentium fideliter attestamur, quòd litteras fel. record. Innocentii Papæ, consecrationis, dedicationis & Indulgentiarum Ecclesiæ S. Joannis Bruxellensis, nostræ Diœcesis, cum sigillo oblongo, in cera viridi impendente impresso sigillatas, nobis per dilectos nobis in Christo Mamburnos & Gubernatores hospitalis dictæ Ecclesiæ S. Joannis præsentatas, nos cum ea, quâ decuit, reverentiâ recepimus, ejusmodi sub tenore.

1131. Anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo tricesimo primo, Idibus octobris regnante Lodovico seniore in Francia, Dominus Papa Innocentius Ecclesiam istam dedicat, in honore B. Mariæ Virginis, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli, & B. Stephani Protomartyris, & beatorum Confessorum pariterque Pontificum Medardi & Gildardi. Quo facto, hujus dedicationis diem tot annis agi solemnem à populo celebri festivitate instituit, quot & peccatotorum veniam se adepturos, & Domini gratiam promerituros incunctanter se à Sede Apostolica, ex auctoritate B. Petri, scirent, qui ad hunc diem singulis annis convenire, hunc solenniter peragere, hunc diem cum spirituali jucunditate, cum cordis puritate & animi pia devotione, ex jussu & auctoritate Apostolica celebrarent.

Exterarum autem regionum plebes ne peractæ benedictionis, & tantæ gratiæ, & tanti muneris haberentur expertes, trium mensium tempus dominus Papa indicit, ut locum veniæ, donum gratiæ, in hac domo orationis perciperet, quicumque huc hoc tempore, cum devoti cordis sacrificio, adveniret, & condignâ satisfactione à præteritis resipisceret. Huic autem dedicationi interfuerunt,

Hugo Rotomagensis Archiepiscopus, Ostiensis Episcopus.
Mattheus Albanensis Episcopus.
Alberus Virdunensis Episcopus.
Gaufridus Catalaunensis Episcopus.
Aluisus Atrebatensis Episcopus.

Post quarum quidem litterarum præsentationem & receptionem, nobis & per nos, ut præmittitur, factas, fuimus per præfatos Mamburnos & Gubernatores dicti Hospitalis, debita cum instantia, requisiti, quatenus ipsas præinsertas litteras auctoritate nostrâ ordinariâ transumptari, exemplari & collationari, ac in publicam transumpti formam redigi facere, nec non aliquas Indulgentias eis concedere dignaremur.

Nos Henricus Episcopus præfatus, attendentes postulationem ejusmodi fore justam & rationi consonam, quodque justa petentibus non est denegandus assensus, idcirco dictâ nostrâ ordinariâ auctoritate, litteras istas præinsertas, in præsentia Reverendi in Christo Patris Domini Godefridi, eadem gratiâ Episcopi Dagnensis, nostri Suffraganei, ac nobilis viri Domini Rolandi de Mol militis, *Reineri de Atrio* Canonici Anderlechtensis, *Servatii de Kerhoven* Presbyteri, Leodicensis Diœcesis, nostri Capellani & *Francisci Lupart* Clerici ac nostri Secretarii, Rectoris parochialis Ecclesiæ de Celles, nostræ Diœcesis, legimus atque tenuimus. Et quia illas sanas & integras, non vitiatas, non cancellatas, neque in ali-

aliqua sui parte suspectas, sed omni prorsus vitio & suspicione carere reperimus, eas ratas & gratas habentes & approbantes, ipsas per nostrum Secretarium inibi, in prælibatorum dominorum conspectu, exemplari, collationari, ac transumptari, & in publicam transumpti formam redigi fecimus....

In quorum & omnium & singulorum fidem & testimonium præmissorum, præsentes litteras fieri & per Secretarium nostrum subscribi, sigillique Cameræ nostræ jussimus appensione communiri.

Datum Bruxellæ nostræ Diœcesis, XXII mensis Novembris, anno Domini MCCCCXCVII. 1497.

Olim in hoc Xenodochio Fratres & Sorores dicti infirmis subserviebant. Certas vitæ leges quas sequerentur acceperunt a *Joanne II.* Cameracensium Episcopo, Regulaque eis confirmata ab Episcopo anno 1220. Nunc solæ Sorores, sed magno numero ægris subserviunt.

Porro templum *S. Joannis* hujus Xenodochii, de quo in Diplomate, quod antiquissimum esse dicitur totius Urbis, subest Rectori & edituis secularibus, Religiosæ vero non nisi Chorum suis usibus tenent. Hoc Nosocomium, ejusque templum multum deformatum est fatali illo & infausto Urbis Bruxellensis incendio Anno 1695. at plurimum restauratum, per plura indulta Sortilegia vulgo *Lotteryen.*

COENOBIUM S. GERTRUDIS. prope Scalam majorem Basilica *D. Gudulæ* olim fuit Hospitale *B. Mariæ* & XII. Apostolorum, cum matrona *Riseldis* Virgo locum suum *D. Gudulæ* vicinum *Alberto* Parochiano in pios usus contulisset; is domum Hospitalitatis *B. Mariæ* & XII. Apostolorum ibi fundavit; hanc donationem tabulis confirmavit *Godefridus Barbatus* Lotharingiæ & Brabantiæ Dux anno 1138. Diploma recitat *A. Miræus* in Dipl. Belg. Lib. I. Cap. LVII. novæ edit. En Diploma.

In nomine Summæ & Individuæ Trinitatis. Notum sit tam futuris quàm præsentibus, quòd matrona quædam RIKELDIS videlicet locum quendam atrio S. Michaëlis, sanctæque Gudilæ continuum, omnique jure hereditario liberum in spem æternæ retributionis, ad usus pauperum, Alberto Bruxellensi Parochiano atque Canonico tribuit, in quo ipse Domum Hospitalitatis, in honore sanctæ Mariæ semper Virginis, & duodecim Apostolorum, impensâ rerum suarum, à principio fundavit.

Cui adhuc consolatione temporalium carenti, quidam fidelium divinitus inspirati, manum benignitatis extenderunt, & partem patrimonii sui, ad recreationem pauperum intulerunt; Fastradis curtem unam, Frideburgis unam, Everwinus Carens bonarium culturæ, Hugo dimidium bonarium, Theodericus de Molla bonarium & dimidium, Oda, quæ dicebatur Rufa, dimidium bonarium, Elterus quartam partem bonarii, Everwinus de Scarenbeca unum bonarium prati, unum culturæ, tres modios annonæ de molendino, & partem decimæ in *Haren.*

Iis se sic habentibus, & Alberto, bonæ memoriæ viro, viam universæ carnis ingresso, ego Folbertus, Christianæ Religionis Professor minimus, tam ex præcepto Godefridi Ducis Lotharingiæ, quam exhortatione Burchardi Episcopi, & utriusque sexûs petitione populi, præfatam domum procurandam suscepi: cui sollicitudinem & laborem, ad honorem Dei & salutem animæ meæ, prout potui, vigilantiùs impendi.

Eidem Hospitali præfatus Episcopus, Deo inspirante, & nostrâ admonitione inductus, reditus Altaris, quod est in *Etterbeke* ad usus pauperum, pro salute animæ suæ, assignavit, & habendos in perpetuum canonicâ auctoritate confirmavit.

Quia verò dotes præfati Altaris, videlicet viginti unum bonaria culturæ, incuriâ præcedentium personarum, ab eodem alienatæ fuerunt, quadraginta duobus & ducentorum quinquaginta modiorum annonæ impensâ, tandem eas Ecclesiæ diligenter restituimus.

Præterea ſex bonaria, quæ ad Godefridum, filium Theoderici, jure hereditario deſcenderant, ab eodem Godefrido, in præſentia heredum non reclamantium, novem marcis comparavimus; quibus in poteſtate prænotati Principis liberè traditis, præfatam domum Hoſpitalitatis, per manus ipſius, in præſentia multorum, iis donari imperavimus.

Iis Everwinus Dives unum bonarium, in remiſſionem ſuorum peccatorum, addidit: iis præterea unum bonarium addidimus, quod ab heredibus Franconis Lupi comparavimus.

Teſtes & aſſenſum præbentes filii Ducis,
GODEFRIDUS ſcilicet & HENRICUS.
Teſtes, Waldricus Godeza, Arnoldus, Capellani.
Leoninus Franco Caſtellanus.
Arnoldus Dapifer.
Egebertus de Bigardis.
Gerardus Hurat.
Giſeluius Franco, Pincerna,
Henricus de Spalt,
Euwinus de Scarenbecca,
Goſuinus Clibinc, Franco Canus.
Egericus, Arnoldus de Wideſcat,
Goſwinus, Balduinus, Meinardus, Scabini.

1138. Actum Bruxellæ, anno Verbi Incarnati milleſimo centeſimo triceſimo octavo.

Ego GODEFRIDUS Dux Lotharingiæ recognovi, & ſigilli mei appenſione hæc inconvulſa manere volui.

Hoc Hoſpitale deſiit & Virgines Religioſæ inibi degunt *S. Auguſtini* Regulam ſectantes ſub jurisdictione Ordinarii, quibus etiam vivendi Regulam præſcripſit anno 1255. *Nicolaus* Epiſcopus Cameracenſis.

COENOBIUM S. ELISABETHÆ Canonicarum Regularium *S. Auguſtini*, tali initio propagatum eſt. Loco cui palus olerum nomen erat cis *B. Laurentii* Sacellum, recluſæ aliquot Virgines Deo famulabantur, impetrato per Sacerdotem Religioſum *Arnoldum van Rienevelt* ab *Hinckartiis*.

Donec *Margareta van Bruele* ſub tertia *D. Franciſci* Regula ibidem Deo militans pio religionem propagandi tacta deſiderio inſtitit ut Cellaria hæc in Cœnobium Virginum recluſarum mutaretur; adeoque rem ope & favore ſuo *Eliſabetha* Portugallenſis *Philippi Boni* Ducis Conjux adjuvabat anno 1420. & 1422. ut *Joannes Liedekerckius* Cameracenſis Epiſcopus Regulam *S. Auguſtini* anno 1434. die 7. Auguſti eis præſcripſerit. Hæ Virgines ſubſunt Ordinario.

COENOBIUM S. PETRI Canonicarum Regularium Ord. *S. Auguſtini*, vulgo *St. Peeters ter Sieken*, in colle ſuburbano olim Bruxellenſi nunc partim intra mœnia clauſo, poſt ultimum videlicet hujus Urbis augmentum ampliataque mœnia anno 1357. ſitum.

Incolunt illud Virgines inſtituti Auguſtiniani ſub auctoritate tamen & Juriſdictione Ordinarii. Anno 1269. *Joannes I.* Brabantiæ Dux eis locum dat atque fundum in pago Opbruxellenſi, olim extra Urbis ſepta in quo Monaſterium tunc conſtitutum erat, ut lepra infectis Cives inibi a Virginibus foveantur.

Cæternm hoc in loco a parvis initiis hic res religioſa cœpit, primum duæ honeſto loco natæ Virgines, collata in medium modica pecuniola ædificatio-

nem

nem hoc in loco inchoarunt in solatium leprosorum, quorum numerus per ea tempora frequens erat, ut nos leprosaria passim ubivis condita docent; cum enim tempore Jerosolymitanæ expeditionis sæpius a Belgis, Francis, Germanis &c. repetitæ, plurimi istorum e Judeâ leprosi domum redirent, plurima quoque ubique ac nominatim hic in Brabantiâ erecta fuêre leprosaria majora, quibus hujusmodi infectum hominum genus recipiebatur: ita hoc in loco qui in pago Opbruxellensi situs erat; & hoc semel notasse sat est.

Harum Virginum exemplo permotæ tres aut quatuor aliæ Virgines sese duabus illis Prioribus socias adjunxerunt, præhabitaque ab Episcopo Cameracensi licentia Monasteriolum ædificarunt, Capellam primo ligneam, exinde lapideam construxerunt, quæ anno 1228. consecrata fuit. Ipsæ vero Virgines annuente dein Cameracensi Episcopo habitum & Regulam *S. Augustini* assumpserunt, & Canonicam inibi professionem emiserunt. Quo autem anno hoc præcisè factum sit, hactenus nos latet.

Hæ Religiosæ exinde sensim varia & elegantia ædificia suis usibus apta construxerunt, ad Ecclesiam quod attinet ea aliquoties immutata fuit, & anno 1717. destructa veteri, nova insignis & splendida ad Urbis muros a fundamentis exstructa est. Hæ Virgines etiam subsunt Ordinario.

COENOBIUM *titulo & exemplo S. Mariæ Magdalenæ dictum Betania* olim institutum proad meliorem frugem conversis mulieribus, cujus initia debentur anno 1506. *Marco Steinbroek* Plebano & Canonico *D. Gudulæ* relinquente ad usus hos pios domum suam, accedente ad hoc Capituli & Magistratus consensu.

Pœnitentes quæ huc ex magno animæ naufragio evaserunt, primo certam ad cujus præscripta viverent, Regulam non habuerunt; auctæ numero certam vivendi legem acceperunt, & denique institutum *S. Augustini* reformatæ susceperunt, & subsunt Jurisdictioni Ordinarii.

Hoc Monasterium cum Ecclesiâ generali illo ac funesto Urbis Bruxellensis incendio anno 1695. in cineres redactum est, parietibus solum exstantibus, dein iterum sensim reædificatum pristinum statum obtinere cœpit.

COENOBIUM B. MARIÆ VIRGINIS *Sub titulo Rosæ plantatæ in Jericho* Ordinis Canonicarum Regularium *S. Augustini* Prioratus, olim Monasterium *S. Catharinæ*, sive *Albarum Dominarum*, nuncupatum, vulgo *Witte Susters*, ab habitu nimirum in integrum candido, secundum instituta Canonicarum Regularium *S. Victoris* propè Parisios viventium, per Brabantiæ Duces ab antiquo fundatum & erectum, quo autem anno hactenus assequi non potuimus. Cumque supradictæ Victorinæ Virgines sensim solutius, quam par erat, viverent, *Philippus Bonus* & *Isabella* Portugallensis ejus Conjux Duces Burgundiæ, Brabantiæ &c. substituere earum loco 1456. Sanctimoniales Ord. Canonicarum Regularium Monasterii Virginum propè septem Fontes dicto *Ter Cluysen*, id est ad Clusam sive Reclusorium, quæ incenso, & in cineres redacto illic earum Monasterio Bruxellas se receperant, eæque sub certis conditionibus & legibus de consensu Episcopi Cameracensis in hoc Monasterio sedem fixerunt, illudque hactenus incoluerunt.

Situm est hoc *Jerechuntinum* Cœnobium juxta forum frumentarium Bruxellense, subest ab anno 1445. Priori Viridis Vallis, & ab anno 1438. antequam Bruxellas migrarunt clausuram susceperunt.

NIGRÆ SORORES. ita ab habitu dictæ ex præscripto *S. Augustini* viventes, & ægris operam suam totâ urbe locantes, Bruxellis ab annis ferè CCCC. exstitisse probantur, & initium sumpserunt a sex, quæ multiplicatæ & habitum & Regulam post assumpserunt.

COENOBIUM VIRGINUM primam *S. Claræ* Regulam, paupertate & abstinentia sequentium, vulgo *Pauperes Clarissæ*, cœpit hoc loco, ubi antea longo tempore tertiariæ Collectæ vixerunt ante annos CCC. in fine seculi XV.

Hæ Virgines hoc arctius vitægenus volentes lubentesque amplexæ sunt, adjuvante pios hos in Domino conatus *D. d'Esau* anno 1502.

CLARISSÆ DIVITES vernacule *Rycke Claren*, latinè *Urbanistæ*, secundæ Regulæ *S. Francisci*. Earum Monasterium anno 1343. suo ære exstruxit ac dotavit *Guilielmus Duvenvoirde* nobilissimâ apud Batavos familiâ natus, Dominus de Dongen & Oisterhout in loco Opbruxellâ ad muros Urbis Bruxellensis, ubi hic fundator honorificè conditus fuit anno 1353. cujus tumulum unâ cum Monasterio civilia apud nos bella exciderunt.

Hæ Moniales vastato & exciso eorum Cœnobio in Urbem migrarunt, ac stabilem sedem fixerunt anno 1585. eo ipso loco, quo Fratres Hieronymiani sivè vitæ communis Cœnobium & Gymnasium litterarum olim habuerunt, haud procul a Basilicâ Parochiali *S. Gaugerici* accedente ad preces Senatus, Pontificiâ & Archiepiscopali auctoritate.

Et notandum hos Fratres vitæ communis olim hic habuisse Domum dictam *B. Mariæ de Nasareth* seu Annuntiationis Deiparæ, fundatam circa annum 1460. a *V. N. Philippo Heetveldio* prope Ecclesiam Parochialem *S. Gaugerici* ad Sennam fluvium.

Erant illi Clerici docentes humaniores litteras, non modo Bruxellæ, sed & in pluribus Belgii Civitatibus. Ex eâdem scholâ prodiit *Joannes Miræus* Antverpiensium Episcopus, aliique plurimi viri clarissimi; sed Calvinistis Belgium ipsamque Bruxellam perturbantibus circa annum 1580. desiit hæc domus a Fatribus inhabitari. Posteaque demandatum fuit onus docendi humaniores litteras P. P. Societatis, uti & paulo post Augustinianis.

Dein anno 1345. dotavit hoc vetus Monasterium Clarissarum amplis redditibus *Guilielmus* præfati filius Dominus de Donghene tabulis Mechliniâ datis, quæ in *A. Miræi* Donat. Belg. Lib. I. Cap. CXLI. novæ edit. recitantur ut sequitur.

In nomine Domini amen. Per hoc publicum Instrumentum cunctis pateat, quòd anno 1345. Vir strenuus Willelmus de Duvenvoirde junior, Dominus de Donghene, Miles, dedit in puram eleëmosynam *D. Ægidio de Bake* Presbytero, Provisori Monasterii in honore B. Claræ Virginis, Bruxellæ per Guilielmum de Duvenvoirde seniorem, Dominum de Oisterhout, Militem, Patrem prædicti Willelmi junioris, de novo constructi & fundati, omnes reditus & census acquisitos erga Joannem de Bouchout Dominum de Loenhout, Militem, in Wavera S. Mariæ, Putte, Beersele, Ieteghem, Riemenam & Zellaer.

1345. Acta sunt hæc Machliniæ, anno ut suprâ.

ABBATIA ET CONVENTUS Nobilium Anglicanarum Virginum sub Regulâ *S. Benedicti* initia sua sumpsit anno 1599. favore & auxilio serenissimorum Principum *Alberti* & *Isabellæ*. Primæ Virgines quæ hoc Monasterium fundarunt, venere Remis ex Galliâ, quæ piorum opibus adjutæ,

ædes

ædes sibi pretio compararunt *D. Rolandi Longin* Equitis & Vicecomitis Bergis *S. Winoci*, sitas ad gradus Basilicæ *SS. Michaelis & Gudulæ*, easque ad usus eorum Monasticos instruxerunt. Dicatus est hic Conventus sub titulo Virginis *Mariæ* in cælos assumptæ.

Hoc Cœnobium quasi sacrum asylum est pro nobilissimis Angliæ Virginibus quæ pro fide Christianâ rapinam bonorum suorum cum gaudio suscipientes in his partibus exulant. Ex hoc Monasterio prognatæ sunt Abbatiæ Benedictinarum Anglicarum Gandavi, Dunchercæ, Ipris, & Pontesii (vulgo Pontoise) in Galliâ ad Sequanum fluvium.

Cæterum admiratione dignum est, quod hæ Religiosæ Virgines maluerint amplis dotationibus carere, ipsis a Serenissimâ *Isabellâ Clarâ Eugeniâ* Belgarum Principe præsentatis, ne libertatem & liberam electionem amitterent, eligendi sui Monasterii Abbatissas.

SERIES ABBATISSARUM.

I. D. Joanna Barkley, Benedicta die 14. Novembris anno 1599. per *Matthiam Hovium* Archiep. Mechl. Obiit 1616.
II. D. Maria Percey. Obiit 1642.
III. D. Agnes Lenthalt. Obiit 1651.
IV. D. Alexis Blanchard. Obiit 1652.
V. D. Maria Vavasour. Obiit 1676.
VI. D. Anna Forster. resignavit 1682.
VII. D. Dorothea Blundell. Obiit 1713.
VIII. D. Theodosia Waldegrave. Obiit die 12. Decembris anno 1719.
IX. D. Maria Crispe. Benedicta Mechliniæ die 4. Februarii 1720. per Eminentissimum D. Archiepiscopum S. R. E. Cardinalem. Hodie præest.

COENOBIUM VIRGINUM DISCALCEATARUM. Primum hujus Belgii, Regio plane sumptu, a fundamentis excitarunt, amplissimèque dotarunt Serenissimi Belgarum Principes *Albertus* & *Isabella* anno 1607. Saxo fundamentis substrato. Hic titulus, rei apud posteros testandæ scriptus

Albertus & Elisabetha
Clara Eugenia Hisp. Infans
Duces Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ,
Limburgi, Luxemburgi & Geldriæ,
Comites Habsburgi, Flandriæ, Artesiæ,
Burgundiæ, Tirolis Palatini,
Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Namurci,
& Zutphaniæ
Marchiones sacri Imperii Romani
Domini Frisiæ, Salinarum, Transisulanæ
Oppidorum, & Territorii Mechliniæ,

Trajecti & Groningæ.
Dedicarunt anno M. DC. VII.
Deo Opt. Max.
Et Mariæ Virgini
D. Annæ
atque
D. Josepho.

Ex hoc Monasterio plurimæ velut sacræ Virginum Coloniæ in Germaniam nostram inferiorem ac superiorem, ac ipsam quoque Poloniam, *Sigismundo* Rege ejusque Conjuge evocantibus, sunt deductæ ac propagatæ.

Monasterii hujus ac aliorum Belgii in spiritualibus initium debetur Vener. *Annæ de Jesu*, quæ ex primis *S. Tereſiæ* Sodalibus in Belgium venit, ab *Alberto* & *Isabella Clara Eugenia* optimis Principibus nostris invitata; quæ demum laboribus, senio, morbisque exhausta die 26. Februarii anno 1612. in hoc Cœnobio piissimè in Domino obdormivit. Ad cujus defuncti corpus spectandum ac terræ mandandum magnus fuit Aulicorum ac civium concursus, quod pietatis officium & ipsi Belgarum Principes præstiterunt.

Anno eodem 1612. idem Serenissimus Belgarum Princeps *Albertus* sacrum corpus *S. Alberti* Leodiensis Episcopi Præsulis sibi cognominis Remis anno 1192. ab impiis cæsi, Bruxellas transferri curavit, & suis humeris in hoc Cœnobio magna celebritate invexit die XI. Decembris.

Anno 1618. iidem Principes pro singulari erga Religiosas Virgines affectu insignem fontem in hoc Monasterio, quamquam alto loco situm, ex vicino ferarum vivario derivarunt.

ANNUNTIATÆ VIRGINES primum in Gallia a *B. Joanna Valesia* Franciæ Regina institutæ huc e Cœnobio Antverpiensi venerunt anno 1616. Serenissimis Belgarum Principibus *Alberto* & *Isabella* primum lapidem in fundamentis templi ponentibus.

Illustre COENOBIUM Nobilium Virginum Regularium seu Canonicarum sub Regula *S. Augustini* viventium, suo ære a fundamentis excitavit ac dotavit Excellentissima *D. Margareta de Lalaing* Comitissa de *Berlaimont* anno 1627. *Urbano VIII.* Pont. Max. approbante, unde & Monasterium *Berlaimont* communiter hodiedum appellatur. Primæ Religiosæ anno prædicto feria 3. post Pentecoste, præsente Serenissimâ Principe *Isabella*, a *Jacobo Boonen* Archiepiscopo Mechl. veste Regulari sunt indutæ. Earum institutum est ad bonos mores & pietatem instruere puellas adolescentulas.

MONASTERIUM VIRGINUM BRIGITTINARUM erexêre Bruxellis Serenissimi Belgarum Principes *Albertus* & *Isabella* circa annum 1619. Primæ quæ hanc Coloniam plantarunt venêre Teneræmundâ.

CAPUCINÆ VIRGINES Bruxellis admissæ sunt anno 1658. Primæ Religiosæ advenêre Cortraco anno 1659. mense Decembri numero VI. quæ fundationem feliciter inchoarunt, ac promoverunt, earum prima Ma-

ter

ter Ancilla de Cortraco dicta *Maria Francisca de Mechliniâ.* Anno 1666. fundamentalem templi lapidem posuit Excellentissimus *D. Franciscus de Moura-Cortereal* Marchio Castelli-Roderici Belgarum & Burgundionum Præfectus.

VISITANTINÆ VIRGINES sive Filiæ *B. Mariæ* Institutionis *S. Francisci Salesii* Episcopi Gebenensis in hac Urbe recepti sunt anno 1650.

Porro Anno 1721. ex hoc Monasterio Viennam Austriæ evocatæ sunt sex Moniales a Serenissima *Guilielmâ Ameliâ Josephi I.* Cæsaris viduâ, ut ejusdem Instituti Monasterio fundamenta, formam & Regulam darent.

DOMINICANÆ ANGLICANÆ hic sedem fixerunt Auspiciis & fundatore Eminentissimo *Philippo Thoma Howard*, Excellentissimi D. Norfolciæ & Arundeliæ Comitis filio S.R.E. Cardinale, Ord. F.F. Prædicatorum, qui obiit Romæ 1697. die 17. Junii.

Primitus hæ Moniales fuêre Vilvordiæ anno 1660. prima Priorissa constituta Sorore *Lucia de Hertoghe* alias *Paddeschoot* ex Monasterio Tamisiensi de licentia Episcopi Gandavensis, cui Virgines Dominicanæ Tamisienses subsunt; sed cum hic locus belli tempore non esset satis tutus ac securus ab hostium incursionibus, inde placuit migrare Bruxellas, ubi obtentâ facultate Regiâ & Archiepiscopali anno 1669. ædificium quoddam magnum instar castri cum Sacello & horto amplissimo, quod olim *Het Spellekenshuys*, nunc *Pelicanus* vocatur, a Patribus Oratorii qui illud inhabitaverant, & ad locum commodiorem transmigraverant, emit prædictus Cardinalis pretio XX. florenorum millibus, quibus persolutis, prædictas Moniales in quadragesimâ ejusdem anni Vilvordiâ Bruxellas deduxit ad novum illud Monasterium inchoandum, quod etiamnum inhabitant.

URSULINÆ VIRGINES, quæ puellis piè educandis & instituendis potissimum dant operam sub Regulâ *S. Augustini*, Bruxellis sedem fixerunt anno 1662. Primæ quæ hanc sacram Coloniam plantarunt venere Montibus.

VIRGINES LOTHARINGÆ Congregationis *B. Mariæ* sub Regula *S. Augustini* Monasterii *S. Nicolai* in Lotharingiâ, propter belli incommoda Luxemburgum commorantes. Hujus Monasterii nonnullas Religiosas Bruxellas evocavit anno 1638. Excellentissima *D. Henrica a Lotharingia* Principissa de *Phalsebürg* & de *Lixim* ut sedem figerent in hac Urbe Palatinâ, eisque obtentis ad hunc finem partem ædium suarum inhabitare benevolè concessit. Post septem annorum decursum, cum votis ejus, non fieret satis, & res uti speraverat non succederet, Illustrissima Principissa Aurelianensis ex hisce Religiosis anno 1643. nonnullas secum in Galliam deduxit, ubi eis optimâ fundatione Monasterium exstruxit. Hoc perspiciens soror ejus D. Principissa de Lixim a Superiore Monasterii Luxemburgensis expetiit ut ei aliquot Religiosas pro continuanda juventutis femineæ instructione Bruxellis submitteret, quam exercebant in ædibus hujus Principissæ, ubi aliquot annis degentes ex hoc charitatis officium magno cum fructu exercentes, superatis difficultatibus plurimis a Magistratu Bruxellensi tandem publicè admissæ sunt anno 1663. licet jam inde ab anno 1649. die 14. Januarii litteras pa- *Ex Archivis Monasterii.*

tentes (ut vocant) a *Philippo IV.* Hisp. Rege obtinuissent. Primitus hæ Virgines privatorum ædes in eadem Urbe conductas incoluerunt, eâ intentione & mente ut eas pretio sibi compararent; sed plurimis supervenientibus molestiis & difficultatibus super earum emptione, a Magistratu eis concessum, ut ædes D. de *Bie* emptione sibi compararent; quod cum votis earum succederet, placuit eo migrare, ubi stabilem hactenus sedem fixerunt, eamque habitationem in Cœnobii formam, sacello, cellulis, aliisque claustralibus officinis, per vicinarum etiam ædium applicationem præpararunt, ubi assiduâ hactenus Virguncularum instructione & formatione, popularem affectum ad se pertraxêre.

SUBURBANUM BRUXELLENSE.

Primum a parte Australi occurrit *Elsenum*, & in eo ob celebre Salutiferæ Crucis memoriam Sacellum, a magnâ frequentiâ hominum adiri solitum, in quo divina peragunt Canonici Regulares Montis Frigidi.

Abbatia Cameræ. Cujus in viciniâ *Pennebeca*, est Cisterciensis Instituti Abbatia Virginum vulgo *Cameræ B. Mariæ.* Fundatio ejus referenda est ad annum 1201, quo *Henricus I.* Lotharingiæ & Brabantiæ Dux, ejusque Conjux *Machtildis*, *Mathæi* Comitis Bononiensis filia contulerunt Religiosæ Sorori *Gislæ* (*Gildam* alii vocant) locum juxta Bruxellam qui vocatur *Pennebeke* (ita locus dictus in quo Monasterium situm) ad construendum inibi Cœnobium Sanctimonialium in honore Dei & B. Virginis *Mariæ*, quam fundationem *Joannes* Cameracensis Episcopus confirmavit anno 1202. utriusque Diplomata exhibet *A. Miræus* in Donat. Belg. Lib. I. Cap. LXXIX. & LXXX. novæ edit. prout sequuntur.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego HEINRICHUS Dei gratiâ Dux Lotharingiæ omnibus præsentibus & futuris in perpetuum. Quoniam redemptio animæ viri propriæ divitiæ; de multis bonis, quæ præstitit mihi Deus, necessarium duxi, aliqua in opus pietatis, hoc est, Divini cultûs, pro ejus amore expendere.

Inde est, quòd pro remedio animæ meæ, & Prædecessorum meorum, assensu & voluntate dilectæ consortis meæ MACHTILDIS Ducissæ, contuli Religiosæ Sorori GISLÆ locum juxta Bruxellam, qui vocatur *Pennebeke*, ad construendum inibi Cœnobium Sanctimonialium, in honore Dei, & Beatæ semper Virginis Mariæ. Contuli etiam eidem Sorori juxtà prædictum locum tres mansos terræ incultæ & nemoris, de meo proprio, ab omni jure seculari liberrimos, & partem meam decimæ de *Russebroech*, & viginti bonaria terræ, cum censu, quem prædicta Gisla emit à Waltero Kibus.

Prædictum itaque locum, & quæ cum eo in præsenti contulimus, vel quæ in posterum nostrâ aut quorumlibet fidelium liberalitate conferentur, potestate Nobis à Deo concessâ, Cœnobio construendo in perpetuum confirmamus, sub nostra & Posterorum nostrorum cura & protectione suscipimus, auxilium & defensionem in necessitate promittimus.

Quod ut ratum & immobile apud posteros habeatur, præsentem Paginam sigilli nostri impressione signavimus, & Testium probabilium subscriptione munivimus: quorum ista sunt nomina;

Sigerus Archidiaconus,
Magister Michaël,
Arnoldus Notarius,
Godefridus Castellanus.

1201. Actum anno Incarnationis Domini millesimo ducentesimo primo.

JOANNES Dei gratiâ Cameracensis Episcopus dilectis in Christo Filiabus, GER-

Gertrudi Abbatissæ & Monialibus de *Pennebeke*, observantiam Ordinis Cistertiensis professis, in perpetuum.

Sicut suscepti regiminis necessitate constringimur, ad exemplum Prophetæ & imitationem SS. Patrum, de agro Dominico spinas hæresum, & tribulos vitiorum succrescentes manu prædicationis evellere, & ne iterum radicem mittant . . . . . sarculo correctionis prorsus destruere; ita Ecclesiam Dei rectæ fidei fundamento tenemur construere, & in longitudine Spei, & Caritatis latitudine sanam Religionem plantare.

Ea propter carissimæ in Christo Filiæ, devotionis vestræ precibus grato concurrentes assensu, locum ipsum, in quo secundùm Instituta Beati Benedicti, & Professionem Cistertiensis Ordinis, Divino mancipatæ estis obsequio, sub Beatissimæ Dei Genetricis Mariæ, nostrâ & Successorum nostrorum perpetuâ protectione suscipimus; Pontificali Auctoritate statuentes, ut bona quæ vobis impræsentiarum ab Illustri Viro Henrico Duce Lotharingiæ, cum assensu & voluntate Serenissimæ Consortis suæ Machtildis Ducissæ, collata sunt, sive quæcumque in perpetuum, annuente Domino, largitione Prælatorum vel Principum, seu eleëmosynis fidelium justis modis poteritis adipisci, firma vobis & posteris ibidem Domino servituris quieta & illibata permaneant, usibus ac necessitatibus vestri Collegii profutura. Ad hæc libertatem vobis à prædicto Duce concessam, cum bonis vestris, quæ nunc pacificè possidetis, vobis præsentis Scripti patrocinio confirmamus.

Ut igitur humilitatis vestræ plantatio in sanctæ meditationis otio possit quiescere ab incursu & turbine sæcularis tumultûs, & desuper rorem contemplationis accipiat & in conversatione terrena abundantia bonæ actionis pinguescat, sub anathemate & interminatione judicii prohibemus, ne quis temerè quietem vestram turbare aut concutere, vel excutere possessiones vestras, & infringere libertatem præsumat.

Actum anno gratiæ millesimo ducentesimo secundo. 1202.

Paternitas hujus Monasterii (ut vocant) commissa est *Carolo VIII.* Abbati Villariensi, qui obiit anno 1209. quæ Paternitas hodie spectat ad Abbatem Camberonensem.

Requiescit hîc, ubi etiam piissimè vixit & obiit die 19. Februarii anno 1266. magnus Deiparæ cultor *S. Bonifacius* Lausanensis apud Helvetios olim Episcopus, Civis Bruxellensis, & Doctor Theologus Parisiensis. Hæc Civitas Lausana sita est ad locum Lemanum Episcopali Cathedrâ nobilis & Archiepiscopo Vesontino tamquam Metropolitano subjecta Gallicè *Bezançon.*

Hic *Bonifacius* renuntians ut fieri potuit suo Episcopatu, reliquum vitæ suæ hoc in loco magnâ cum Sanctitate transegit, habitavit autem in Camerâ annis XVIII. & in loco ubi devixit elegans ædificata est sacra ædicula in quâ bis per Septimanam res divina peragitur, dummodo non sit impedimentum. Sacrum ejus corpus anno 1600. die 25. Junii de terrâ elevatum est & arcæ ligneæ decenter inclusum a *Roberto d'Ostelaert* Abbate Camberonensi & Altimontensi de consensu, & auctoritate *Matthiæ Hovii* Archiepiscopi Mechl. cujus eâ de re Diploma refert *A. Miræus* in Fastis Belg. & Burg. ad XIX. Februarii, dicitque eundem per totam Dioecesim Lausanensem Religiosè coli vocarique sanctum. Habent præterea in Camerâ ejus Calicem quo Christi Sanguinem in incrumento missæ Sacrificio consecrabat, eoque die 18. Fabruarii, qua ad coelum evolavit eo solum utuntur, & distribuuntur Dominica die Lætare magni panes propter beneficia multa, quæ Monasterio præstitit, qui panes *S. Bonifacii* vocantur.

Eodem in Monasterio anno 1250. die XII. Junii ad superos ivit *B. Aleydis Scarebecana* (á vicino Bruxellis pago ita cognominata) Monialis leprosâ carus; sed spiritu sana & decora, cujus Sanctitatem a morte Deus Miraculis ostendit. Ejus merita & Miracula leguntur in Rubeæ Vallis Monasterio apud

J. Gillemans in Hagiologio Brabantiæ. Hodiedum hujus Virginis locus monstratur, in quo ne alios leprâ inficeret separata fuit, & foramen per quod ei cibi subministrati, & fenestra per quam sacram percipiebat Communionem.

Ibidem etiam admodum Sanctè vixit atque devixit *Godefridus Capellanus* cujus in morte Angelorum cantus exauditos refert *Thomas Cantipratanus* Lib. II. Apum Cap. XL. cui notus exstitit & dilectus.

ABBATISSÆ DE CAMERA.

I. *Gertrudis.*
II. *Oda.*
III. *Ermetrudis.*
IV. *Margareta de Biest.*
V. *Elisabeth Leonis.*
VI. *Aleydis.*
VII. *Margareta II.*
VIII. *Ermetrudis II.*
IX. *Aleydis de Frigido Monte II.*
X. *Margareta III.*
XI. *Elisabeth Ysche II.*
XII. *Elisabeth Poots III.*
XIII. *Maria Scotelvloets.*
XIV. *Ida.*
XV. *Aleydis III.*
XVI. *Helewigis Swaefs.*
XVII. *Maria de Thenis.*
XVIII. *Aleydis IV.*
XIX. *Catharina Thys.*
XX. *Elisabeth IV.*
XXI. *Elisabeth de Monte.* Obiit 1430
Reliquarum præcedentium dies & annus mortis ignoratur.
XXII. *Maria Belanda.* Obiit 1442.
XXIII. *Maria de Ligni.* 1444.
XXIV. *Catharina de Grimbergen.* dicta de Asscha 1467.
XXV. *Margareta Smols IV.* 1477.
XXVI. *Joanna Smols.* 1490.
XXVII. *Maria Smols*, sub qua origo & Principium Reformationis. 1512.
XXVIII. *Elisabeth de Bergis alias de Sevenberge VI.* Obiit 1556. & resignavit 16. annis ante mortem.
XXIX. *Magdalena d'Ittre.* Obiit 1554. aliis 1556.
XXX. *Maria de Ligne* alias de Barbançon V. 1557.
XXXI. *Anna vander Cammen I.* 1562.
XXXII. *Barbara Tassia I.* Obiit 1598. & resignavit IV. annis ante mortem.
XXXIII. *Catharina d'Ittre III.* 1599.
XXXIV. *Joanna de Hennin II.* 1642.
XXXV. *Maria de Rovelly.* 1667.
XXXVI. *Francisca Alsatia de Boussu*, prius assumpta ex moniali de Camera in Abbatissam monasterii de Munster ejusdem Ordinis Ruremondæ, inde electa Abbatissa Cameræ. Obiit 1683.
XXXVII. *Isabella Clara Eugenia de Grobbendonck.* Obiit 1709.
XXXVIII. *Ernestina de Gand & Villain* Benedicta 1713. Obiit 29. Januarii Anno 1718.
XXXIX. *Ludovica Deliano y Velasco* Benedicta Anno 1718. hodie præest.

Succedit suburbanum a *S. Judoco* (vulgo *St. Joos ter Hoye*) ejus inibi Sacellum frequentibus peregrinorum votis peti solitum nomen servans, situm extra portam Lovaniensem, ubi magnificæ Principum aliquot, & imprimis quæ quondam Arscotani Ducis ædes fuêre, nunc Comitis Erpsiæ, fontibus, piscinis, omni quod ad voluptatem facere posset olim instructæ apparatu; sed dein plurimum de suo splendore deperdidit. Hoc Sacellum & locus subest Capitulo & Plebano *D. Gudulæ*.

In Suburbano Bruxellensi sunt præterea plures pagi quæ jure civium gaudent præcipuè hæ sequentes *Anderlecht* de quo mox agemus, *Laken*, *Schaere-*

rebeeck, *Opbrussel*. & *Forestum* de quibus in sequentibus suo loco erit agendum.

ANDERLECHT, latinè *Anderlacum*, Municipium nobile & ampli territorii, medio lapide a Bruxellâ, jure Civium gaudens, multos sub se Vicos (nostratibus *Gehuchten*) complectitur, in his de *AA*, *Walcourt*, & alios. Vicus & Dominium de AA. qui potenti olim Castellanorum Bruxellensium familiæ cognomen dedit, situs est ad *Sennam* Fluvium medio ferè itinere inter Anderlechtum & Forestum, præter molendinum aquaticum habet Sacellum vetus amplè dotatum. Unitum ejus beneficium Anno 1621. Curæ de Gaesbeke: ad hoc Sacellum in diebus Rogationum quotannis Clerus & populus Anderlechtensis solemni supplicatione procedit.

In Anderlechto est vetus XVIII. Canonicorum Collegium sensim auctum & dotatum. Dominus dicti vici de *Walcourt* (qui nuper *Cornelius de Man* Consiliarius Senatus Brabantiæ, qui illud acquisivit emptionis tabulis anno 1689. & in qua familiâ post ejus mortem perseverat) confert Canonicatus seu Præbendas XI. ob Donationes a *Waltero de AA*. anno 1233. & Matre ejus *Mahelde* Anno 1173. & *Lamberto* ejus fratre factas Ao. 1195.

Dux Brabantiæ confert Præbendas IV. ob donationes ab *Henrico I*. Duce anno 1195. & ab ejus filio anno 1228. factas, ac etiàm ob diversa Privilegia & immunitatem Capitulo concessas, inter quas ne quem teneantur ad residentiam admittere nisi in sacris constitutum.

Magistratus Bruxellensis confert Præbendas tres.

Seriem Dominorum de *Walcourt* qui Patroni & Advocati Ecclesiæ *S. Petri* Anderlechtensis, vide apud *A. Miræum* in Not. Eccl. Belg. Cap. CIV. novæ edit. pag. 711.

Anno 1215. mense Julio *Leonius de Bruxella* & uxor ejus *Clementia*, item *Oliverius de Sottegem* conferunt Ecclesiæ Anderlechtensi Decimam quam inibi possidebant. Diplomata hujus Donationis profert *A. Miræus* in Not. Eccl. Belg. Cap. CXLIX. novæ edit. ut sequitur.

Ego Leonius de Bruxella posterorum notitiæ duxi committendum, quod consilio & voluntate Matris meæ *Gislæ*, Uxore meâ *Clementiâ*, Filio meo *Waltero*, & reliquis liberis meis assensum præbentibus, decimam quam in Anderlectensi Parochia possidebam, cum jam vitæ meæ terminus appropinquaret, Ecclesiæ Anderlectensi in eleemosynam legavi. Ita videlicet quòd Canonici residentiam ibidem facientes & in Ecclesia canonicè ministrantes, usu perpetuo fructus recipiant ejusdem, nec aliquam prorsus ejusdem Ecclesiæ Canonici Foranei recipiant portionem.

Hanc igitur Donationem ratam permanere cupiens, Testium nomina subnotari, & memoratæ Matris meæ, cum mei & Cognati mei Castellani Bruxellensis Sigillorum impressionibus præsentem Paginam feci communiri.

Adfuerunt autem, cum hæc fierent,
Godefridus, Castellanus Bruxellensis,
Franco de Ruyscabrouc,
Henricus de Wembelne,
Henricus de Alsinghem,
Reinbaldus de Dielbeca,
Balduinus de Pithia, Milites.

Actum anno MCCXV. mense Julio. 1215.

Ad posterorum transeat memoriam, quòd Ego * Oliverus de Sottegem, unà cum Conjuge *Perona*, decimam, quam in Anderlectensi Parochia à Prædecessoribus meis ad Nos devolutam possidebamus, Ecclesiæ de Anderlecht, unanimi consensu liberorum, contulimus.

* *Cruce signatus.*

Actum MCCXV. mense Septembri, IV. Kalendas Octobris. 1215.

Ad fundationem Ecclesiæ quod attinet ea fuit ab antiquo exile *D. Petri* Sacellum ad usus Canonicorum ibidem sacris operantium. Cæterum percrebrescente miraculorum *D. Guidonis* famâ translatione in sublimius feretrum corpore (de quo pluribus agemus in Laken) ex eleëmosynis peregrinorum *Gerardus II.* Episcopus Cameracensis Anno 1195. jussit illustrius prout nunc visitur ædificari. Quod in Parochiale erectum a *Joanne* Præposito, *Adamo* Decano & Capitulo Cameracensi Personatum cum Decimis ad eundem spectantibus conferente. Anno 1185.

Initia hujus Capituli, ait J. B. Gramaye in Bruxella, præcise scire nequeo, certus ante annos fere DCC. & Canonicos & Decanum & Capitulum fuisse.

Collegii Canonicorum primaria dignitas est Decanatus ad collationem Principis spectans, quorum seriem prout ex Archivis Capituli nobis submissa est hic damus.

DECANI ANDERLECHTENSES.

S. Wonedulphus de quo plura in vitâ *S. Guidonis*. Hunc non fuisse primum Decanum constat ex eadem vitâ, in quo memorantur fuisse Decanus, Vicedecanus & Canonici.

De eo scripsit *Arnoldus de Raisse* in suo Auctuario ad Natales S.S. Belgii *J. Molani* die 12. Septembris. *A. Miræus* in Fastis Belg. & Burg. ad diem 12. Septembris. *L. Surius*, & Vita M. S. *S. Guidonis* conscripta a CC. annis.

Lambertus. vixit 1185.

Waltherus. vixit 1215.

Andreas. vixit 1225.

Henricus. Anno 1230.

Wilhelmus fundator Beginasii Anderlechtensis anno 1252.

Ægidius de Brania, alias de *Brachene* antea Canonicus, fuit etiam Canonicus S. Donatiani Brugis & Præpositus in Harlebeeck anno 1291.

Theodoricus. Vixit circa annum 1255.

Joannes de Nath. vixit Canonicus anno 1289. factus postea Decanus.

Simon de Peda ab anno 1295. Decanus obiit anno 1307. sepultus in Cryptâ Anderlechtensi.

Arnoldus de Peda vixit Decanus 1313. quo anno verosimiliter obiit.

Henricus van Ophem Decanus Anno 1337.

Ægidius de Boxhoren antea Pastor in Laerbeke, 1340. factus Canonicus, vixit Decanus 1355.

Rudolphus de Mol. vixit Decanus 1380. & 1385.

Joannes Philippi. vixit 1390.

Joannes Laurentii de Ast. Obiit 1393.

Joannes de Monte. vixit Decanus 1401. Obiit 1409.

Jacobus Volxem, vulgo *Gaspeldoren*, vixit Decanus 1409.

Joannes Coreman ex Pastore de Scharenbeke Decanus in Anderlecht viâ permutationis cum prædicto *Volxem* Anno 1413. de eo multa narrat *Gazet* in suâ Historiâ Ecclesiasticâ fol. 106.

Theodoricus van Andel. vixit Decanus 1447.

Pe-

PETRUS DE THYMO factus Decanus Anno 1465. Mortuus Cartusianus in Valle gratiæ, vulgo *Scheut*.

GUILIELMUS SWINNEN fuit Decanus ab Ao. 1476. Obiit Ao. 1498.

NICOLAUS EVERARDI J. U. D. Decanus Anderlechtensis Ao. 1498. Obiit dein Præses Magni Senatus Belgici Ao. 1532.

JACOBUS COELMAN Medicinæ Doctor viâ permutationis factus Decanus Ao. 1510.

JOANNES TIMMERMAN Anno 1515. ex Decano in Anderlecht factus Canonicus & Scholasticus *D. Gudulæ* Bruxellis.

JOANNES MINELLE J. U. L. successit prædicto anno 1524.

MATTHIAS RIDEMONT alias *Reydommel*, fit Decanus Anno 1547. Obiit Ao. 1552.

CORNELIUS BRUSLANT. Hactenus jus eligendi Decanum erat penes Capitulum; sed *Cornelius* prædictus impetravit collationem hujus a *Carolo V.* mediante indulto Apostolico. Successit *Matthiæ* prænominato anno 1553.

JOANNES AB OUDENHAGHE successit prædicto viâ permutationis Ao. 1556. Vivere desiit Anno 1585.

HERMANNUS VANDER HEYDEN S. T. B. ex Canonico factus Decanus Anno 1587. Mortuus est Anno 1603.

CÆSAR CLEMENS Anglus S. T. D. nominatus est Decanus 1603. Interfuit anno 1607. Synodo Provinciali Mechliniensi. Anno 1618. nominatus est ad Decanatum *D. Gudulæ* Bruxellis, ubi obiit Ao. 1626.

PETRUS VANDEN VELDE Bruxellensis S. T. B. F. ex Canonico & Cantore nominatus Decanus Anno 1618. ibidem obiit Ao. 1628.

JOANNES VAN PEDE Bruxellensis J. U. L. ex Canonico & Cantore nominatus Decanus Anno 1628. Mortuus Ao. 1632.

LANCELOTTUS VAN GINDERTALEN Bruxellensis J. U. L. ex Canonico & Cantore nominatus Decanus Anno 1632. Obiit Ao. 1637.

GUILIELMUS VAN CAVERSON Bruxellensis S. T. B. E. ex Canonico Trajectensi nominatus Decanus Ao. 1639. Mortuus Ao. 1643.

BARTHOLOMÆUS SALINAS loco præcedentis nominatus Decanus anno 1645. Dein Ao. 1654. nominatus ad Decanatum *S. Gummari* Liræ. Ibidem obiit Ao. 1674.

JOANNES BLEYENS ex Decano Ecclesiæ Colleg. de Hooghstraten Decanus Anderlechtensis Ao. 1654. Renuntiavit eidem dignitati Ao. 1658.

MELCHIOR VAN COTTHEM Alostanus ex Canonico Alostano Canonicus Anderlechtensis; exinde Ao. 1658. Decanus, procuravit unionem unius præbendæ Decanatui. Obiit subitaneâ morte Anderlechti Ao. 1689.

CAROLUS FRANCISCUS TAYE *de Wemmel*, Toparcha de Marquet J.U.L. Decanus Anderlechtensis anno 1689. exinde Decanus Teneramundanus Ao. 1693. & Decanus Cathedralis Antverpiensis Ao. 1705. Ibidem moritur Ao. 1713.

SEVERINUS DU MORTIER Tornacensis nominatur Decanus Ao. 1693. exinde initâ permutatione fit Canonicus & Cantor Ao. 1701. Obiit Octuagenario major Ao. 1718. Choraulis ex asse hæredibus institutis.

GUILIELMUS FRANCISCUS LE FEBURE Bruxellensis J. U. L. ex Cano-

nonico & Cantore factus Decanus Anno 1701. via permutationis cum præcedente. Vivere desiit Anderlechti Anno 1714.

CAROLUS PHILIPPUS VANDEN ZYPEN Mechliniensis J. U. L. ex Canonico Metropolitanæ Mechliniensis nominatus Decanus Ao. 1714. hodiedum illud munus administrat.

FRATRIBUS MINIMIS Sectoribus *S. Francisci de Paula*, hoc in loco Monasterium ædificari cœptum Anno 1618. a *Carolo Lotharingiæ* ejusque Conjuge *Maria a Lotharingia* Ducissa d'Elbeuf, in quo notabilem partem *S. Crucis* reposuit. Adservantur in hoc Monasterio variæ Reliquiæ, imprimis notabilis portio sacri ossis de corpore *S. Francisci de Paula*, atque integer manipulus *S. Caroli Borromæi*, quo in incruento Missæ Sacrificio usus fuit, nec non portiuncula Calcei *S. Annæ* Genitricis Deiparæ.

Hic loci anno 1252. fundatum olim fuit Beginasium a *Wilhelmo* Decano Anderlechtensi, in quo hodiedum paucæ quædam vetulæ mulieres pullo habitu & vix a civili discretæ degunt; sed tamen nomenclationem Beginarum induerunt. Diploma hujus fundationis refertur in Suppl. Dipl. A. Miræi Parte II. Cap. CI. ut sequitur.

Ex Archivis MS. Capituli Anderlecht.

Universis præsentes Litteras inspecturis, Anderlechtensis Ecclesiæ Capitulum cognoscere veritatem.

Noverint universi, quod cum WILLELMUS G. Decanus noster medietatem fundi, in quo quondam mansionem habuit, siti videlicet juxta atrium ex una parte, & ex parte altera juxta rivum, humili Conventui Begginarum de *Anderlecht* condigno pretio vendidisset, idem Decanus postea saluti animæ suæ intendens, reliquam medietatem fundi prædicti dictis Begginis liberè in eleëmosynam contulit pariter & legavit, resignationem coram nobis faciens simul & coram Tribunariis Ecclesiæ nostræ; scilicet Mauritio de Peda, Thoma . . . . . . Waltero de Curegem; Anselmo de Peda, Arnoldo de Relegem, totius juris quod in dicto fundo totali habuit, ad opus Begginarum tam præsentium quàm futurarum dignè ac obedienter viventium.

Unde sciendum est, quod dictæ Begginæ dictum fundum cum omni integritate sua ritè adeptæ sint, sub annuo censu duorum denariorum annuatim Capitulo nostro solvendorum, remotâ omni quæ poterit eis super isto irrogari calumniâ, in perpetuum possidendum. Nec prætermittendum, quod domos in dicto fundo fundatas, rationabili commercio acquisierint.

Interfuerunt autem huic collationi sive legationi,

Magister Renerus de Bruxella,

Joannes Filius Mauritii de Peda,

Goswinus de Paepsem, & alii quàm-plures tam Clerici quàm Laïci.

Ut ergo jam dictis fides plenariè exhibeatur ab omnibus, præsentem Paginam Sigilli Capituli nostri munimine dignum duximus communire.

1252. Actum anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo secundo, mense Junio.

Intra limites Municipii de Anderlecht est locus *Scheut* ubi Sacellum Deiparæ dicatum, ad quod in diebus Rogationum quotannis a Clero & populo Anderlechtensi fit Supplicatio. Ad hunc locum a seculis fuit frequens peregrinorum & accolarum concursus, vulgo nuncupatum nostra Domina de *Gratia in Scheut-velt* in quo præclara eaque non pauca ante hæc tempora contigerunt Miracula. Nomen *Scheut*, sive *Scheut-velt* huic loco adhæsit a magna illa prisci seculi & usus Catapulta, sive Balista arcuali, quæ Bruxellis etiamnum adservatur, cujus jactus teli ab oppidi mœnibus ad hunc usque locum se extendit, unde ei nomen adhæsit.

In

In hoc loco anno 1356. *Wenceslaus* Brabantiæ Dux contra *Ludovicum* Flandriæ Comitem prælio improsperè inito, victus profligatusque est, multis suorum millibus partim cæsis, partim *Sennâ* fluvio absumptis.

Juxta dictum Sacellum olim constructa fuit *Cartusia*, dicta *Vallis Gratiæ*, munificentia Civium & Magistratus Bruxellensis, qui huic novellæ plantationi adjecit bona Fratrum Saccitarum de Pœnitentiâ Anno 1454. *Philippo Bono* ejusque Conjuge *Isabella* negotium promoventibus & locum dotantibus; quorum filius *Carolus Audax* primum lapidem hujus Sacelli Mariani posuit, & *Carolus* Imp. ejus nominis V. postmodum Ecclesiam Cœnobii ædificavit, quæ dein bellorum turbine funditus cum Cœnobio est destructa & ruinis suis insepulta. Patres sede suâ pulsi toto septennio variaque jactati fortunâ, ad flebiles ruinas reliquiasque sui Monasterii postliminio rediêre. De instauratione actum: sed melius consilium placuit relicto agro in Urbem Bruxellensem Regi & Religioni jam redditum sacra & bona transferre. Transferunt itaque novum Monasterium intra septa Urbis, templumque struunt: quod cum statuam illam Marianam reciperet, in ipsâ videbatur agri pietatem collocare. Vide ulterius de hac Cartusiâ in Bruxellâ.

BERCHEM medio milliari a Bruxellâ; Præfecturæ Rodensis. Dominium Ducis Brabantiæ.

Subest huic pago in spiritualibus Dominium de *Cockelberge* in viciniâ Urbis Bruxellensis. Hoc Dominium anno 1722. devenit ad Dom. N. van Hamme Advocatum Bruxellis jure retractus.

Ecclesia Patronam veneratur *S. Agatham* Virg. & Mart. Pastoralis cura administratur per Canonicos Regulares Abbatiæ Grimbergensis Ord. Præmonstr. Decima est tripartita; cujus duæ trientes spectant ad Abbatiam Diligemensem; altera triens ad Abbatiam Grimbergensem.

In Diplomate *Lietardi* Episc. Cameracensis Anno 1142. vocatur hic pagus *Berchecem*, ut appendix de *Wamblinis* qui modo *Wemmele*; indeque patet quod hæc Ecclesia olim fuit appendix Parochialis de *Wemmele*, quod testatur præfatum Diploma *Lietardi* Camerac. Episc. quod in Grimberga proferemus. Distat hic locus a *Wemmele* milliari cum medio.

Hic loci celebris picta memoria *Caroli V.* Imperat. & rustici. Imperator a venatione aberrans a rustico offenditur vesperi, Bruxellas serâ nocte nemine comitante, omnibus insciis, imo ipso duce rustico reducitur, quid inter illos ibi actum inquire ab inhabitantibus.

BEYGHEM sive *Baychem*, olim *Beyhenghem*, medio milliari distans ab aquæductu Bruxellensi, & Grimberga; Præfecturæ Grimberganæ. Dominium ad Nassovios pertinens, quod nuper fuit *Guilielmi III.* Magnæ Britanniæ Regis, post cujus mortem anno 1702. incertum ad quem ex Nassoviis devolutum sit.

Ecclesiæ tutelaris est in hoc loco Virgo Deipara. Ejus Patronatus spectat ad Archiepiscopum hujus sedis jure Ordinarii, qui & potiorem habet partem decimarum; reliqua earum portio Parochi est.

In hoc pago circa medium præcedentis seculi fuit insignis & celebris Schola Latinitatis, moderatore *Hieronymo Colx* Parocho; ex qua plures sago & togâ viri illustres prodiêre.

CORTENBERGA medio ferè itinere inter Lovanium & Bruxellam; Præfecturæ Campenhoutanæ. Antiquum Dominium Ducis Brabantiæ.

Ecclesia Parochialis sacra est *S. Amando* Tungrensi Episcopo. Patronatus & universa pagi Decima spectat ad Abbatiam Cortenbergensem, & Parocho datur annuè portio congrua. Hæc Abbatia decimam hujus loci acquisivit a *Godefrido Barbato* Lotharingiæ & Brabantiæ Duce Anno 1126.

Hoc in loco & ipso monte Cortenbergensi juxta Parochialem Ecclesiam olim situm fuit Monasterium Virginum Ord. S. Benedicti (vernaculè *Cortenbergh*), Quando autem & a quo hoc Cœnobium conditum fuerit, omnino certo non constat; longâ tamen traditione, a majoribus velut per manus acceptâ, creditur ipsum Forestensi Cœnobio vetustius, & initia sua debere piæ cuidam mulieri Eremiticam in Cortenbergensi monte vitam agenti, quæ *Columba* seu *Duva* conclusa ab ejus loci Monialibus hodieque nominatur, cujus corpus ibidem adservari solebat in capsâ ligneâ retro aram summam, sed fanaticâ Calvinistarum rabie Anno 1572. periit.

Huic Virgini *Columbæ* ita inclusæ, dein plures aliæ Virgines sese aggregarunt; adeo ut anno 1110. *Odo* Cameracensis Episcopus Diœcesim suam lustrans & visitationis ergo ad montem Cortenbergensem veniens atque in eo Ecclesiam reperiens; quam nonnullæ piæ Virgines in honorem Deiparæ & *S. Amandi* ibidem congregatæ incolerent, iis ipsis Virginibus contulerit altaria seu jus Patronatus Pastoratuum de Cortenberga, Quarebbe & Nossegem, qui sunt pagi vicini; cujus Diploma ex Chartulario hujus Abbatiæ nos ipsi excepimus.

ODO Dei gratiâ Cameracensis Episcopus cunctis fidelibus salutem in Christo Jesu. Noverint tam futuri quam præsentes; quia dum loca Parochiæ meæ perquirerem, quænam sub Religione, quænam alio modo essent, inveni locum, apud *Cortenberge*, Ducis *Godefridi* assensu & auxilio, nec non & Advocatorum *Arnulfi* & *Gualteri*, servitio Ancillarum Dei jam ex parte decoratum, quem precibus Archidiaconorum meorum, & Fidelium, ampliare curavi.

In eo scilicet, quod Altare illud a debitis annuatim obsoniis Episcopalibus liberum mei auctoritate feci, & debita illa in usus inibi Deo ac Sanctæ ejusdem Genitricis Mariæ Sanctoque Amando famulantium perdonavi.

Concessi etiam Altare de *Quatrebbe* & Altare de *Nothengem* prædictæ Ecclesiæ libera Personis. Sic tamen, ut per singulos annos jura Episcopalia Episcopo & Ministris ejus ex iisdem solvantur.

Statui siquidem, ut Presbyteri horum & supradicti Altaris de manu Episcopi Curam animarum accipiant; Capitula Archidiaconi & Decani observent; Abbatissa loci illius in Festivitate Lucæ Evangelistæ ad Synodnm Cameracensem veniant.

Si quis autem contra hoc nostræ institutionis Privilegium venire tentaverit, fiat reus, & alienus a conspectu Domini, donec resipuerit. Et ut hoc fixum maneat, subtersignatorum Testimonio corroboravi.

S. Domini Fulgentii Abbatis Affligemensis.
S. Domini Gisleberti Ehamensis Abbatis.
S. Radulphi eorumdem Altarium Archidiaconi.
S. Domini Gualtelmi Jettensis Abbatis.
S. Domini Martini Bornehensis Abbatis.
S. Evrardi Archidiaconi.
S. Gualberti Islensis.
S. Bernardi, Gerardi, Mazelini Canonicorum.
S. Oilardi, Alberti, Brussellensium Clericorum.
S. Gisleberti.
S. Thitboldi Ronnacensium.

1110. Actum Incarnati Verbi MCX. Præsulatus vero mei V. Indictione III. Epacta XXVIII.

Burchardus dein Episcopus Cameracensis contulit eidem Monasterio Anno

no 1125. Altaria de Erps & Campenhout, & anno 1129. Altaria de Leest & Hombeke; quæ diplomata suis locis protulimus. Anno 1284. *Martinus IV.* Papa constituit Abbatem Affligemiensem Conservatorem bonorum Monasterii Cortenbergensis.

Cæterum quo ferè tempore ex ipso monte aquarum inopiâ laborantes ad vallem subjectam loco admodum amœno & aquis irriguo sese Moniales transtulerint, ibique Cœnobium suum ædificaverint, colligere licuit ex lapideâ quadam a Calvinistis Anno 1584. exusti columnâ, cujus inscriptio testabatur templum istud ædificatum Anno 1222. locum eis concedente *Henrico I.* Lotharingiæ & Brabantiæ Duce.

In hoc Cœnobio amplissimum visitur Atrium, in quo olim Ducum & Procerum Brabantiæ concessus non semel fuère, Comitia Provinciæ, Leges scriptæ, jus dictum, & maximæ notæ sunt Tabulæ Cortenbergenses a *Joanne II.* Brabantiæ Duce publicatæ & signatæ, quas LV. Brabantiæ Proceres suis sigillis firmarunt anno 1312. ex his tabulis originem suam sumpsit Cancellaria Brabantiæ sive Senatus Brabantiæ, qui procedentibus seculis ad eam pervenit Majestatem & amplitudinem qua hodiè fulget.

Hoc Cœnobium Anno 1584. in fatali isto calamitatum quæ universum Belgium involverunt turbine, militum proterviâ incensum in cineres abiit, sacræ Virgines Coloniam Agrippinam profugæ multum cum temporum iniquitate conflictatæ; tandem ad flebiles sui Monasterii parietinas redierunt, illudque hactenus insigniter restaurarunt.

Hæ Moniales Anno 1616. sub *Matthia Hovio* Archiepiscopo Mechliniensi clausuram strictam admiserunt Festo Pentecostes, & in regulari observantiâ & exacta disciplinâ hactenus vivere perseverant.

Denique ad gloriam hujus Monasterii non modicè facit, quod cum Hospitalariæ Virgines Domus Leprosorum Gandavi (vulgo *Het Rycke Gasthuys*) anno 1626. Regulam *S. Benedicti* & Clausuram amplexæ sunt, duæ Moniales ex Cortenberga evocatæ sint, quæ eas formarent & instructionem darent.

Seriem Abbatissarum (prout ex Chartulario hujus Abbatiæ manu propria excepimus) hactenus ineditam hic adjungimus.

ABBATISSÆ CORTENBERGENSES.

I. *Elisabetha de Patientia.*
II. *Ida.* anno 1125.
III. *Mabilia.*
IV. *Benedicta.*
V. *Laurentia.*
VI. *Juta.*
VII. *Ida.* M. XXᵉ.
VIII. *Albernia.*
IX. *Marina.*
X. *Margareta.*
XI. *Elisabetha de Wyneghem.*
XII. *Aleydis.*
XIII. *Willeberna.*
XIV. *Aleydis.*
XV. *Juta.*
XVI. *Aleydis de Bindere.*
XVII. *Gertrudis.*
XVIII. *Maria Clutinx.*
XIX. *Gertrudis.*
XX. *Margareta Colays.*
XXI. *Maria de Levedaele.*
XXII. *Gertrudis.*
XXIII, *Ascecha.*
XXIV. *Euphemia de Gisen.*
XXV. *Hodierna.*
XXVI. *Thilendis.*
XXVII. *Margareta de Lira.*
XXVIII. *Margareta vander Noot.* Obiit 1452.
XXIX. *Catharina de Hamma.*
XXX. *Maria Taeys.*
XXXI. *Joanna Baxen.*

XXXII. *Nicolaa Wasteel.* Obiit 1560.
XXXIII. *Maria de Balluel.* 1572.
XXXIV. *Maria de Hochstadt.* 1576.
XXXV. *Joanna Daelmans.* 1596.
XXXVI. *Magdalena de Nivelle.* 1617.
XXXVII. *Clara de Hulsboes.* 1623.
XXXVIII. *Maria Bleyleven.* 1663.
XXXIX. *Maria de Witte.* 1667.
XL. *Elisabetha van Tympel.* 1670.
XLI. *Maria Leermans.* 1682.
XLII. *Maria Druwè.* 1705.
XLIII. *Petronilla de Caverson.* 1706.
XLIV. *Seraphina Tservrancx.* Benedicta Anno 1707. hodierna Abbatissa.

Notandum quod in Diplomate fundationis Vallis Liliorum Ord. Præmonst. Anno 1233. a nobis ibidem relata nominentur duæ Abbatissæ de Cortenberga, scilicet *Machtildis de Erpsa* & post eam *Ida* quæ in hac serie non proferuntur.

CRAYENEM. amplus pagus, primo lapide cum dimidio ferè a Bruxellâ, Præfecturæ Rodensis. Peculium olim Illustris familiæ de *Crainhem*, cujus Dynastas inter Barones Diplomatibus subscripsisse, & in bello insignem operam Ducibus nostris præstitisse constat. Gentiles dein de *Bernaige* Dominos habuit, ex quibus *Joannes* summum jurisdictionis honorem Anno 1560. a Rege obtinuit. Hodie est familiæ de *Burchem*.

Ecclesiæ tutelaris est S. *Pancratius* Mart. & ad Pastorale munus nominandi jus olim habuit Persona hujus Ecclesiæ, sed propter incorporationem Pastoratui jure illo utitur Archiepiscopus hujus Diœcesis.

Decima pridem erat tripartita, cujus duæ trientes erant Abbatiæ Affligemiensis, & altera Parochi; sed a paucis annis hæc Abbatia cessit suas decimas, quas hic possidebat, Parocho, ita ut universa ferè hujus pagi decima hodie spectet ad Parochum.

DIEGHEM olim *Didenghem*; Præfecturæ Vilvordiensis, uno milliari cum dimidio a Bruxella versus Vilvordiam. Hanc Dynastiam jure oppignoratitio Ao. 1561. a Rege accepit *Carolus van Brecht*; ita *Gramaye*, & post eum Ao. 1596. *Carolus Oudaert* qui obiit Ao. 1610, inde per nuptias *Catharinæ Oudaert* devenit ad *Philippum Happart*.

Dein circa medium seculi XVII. emptione absolutâ a *Philippo IV.* Hisp. Rege permansit in præfata familiâ de *Happart* in quâ hactenus perseverat, quæ inibi loco admodum amœno habet Prætorium, quod *Baro le Roy* in Castellis Nobilium Brabantiæ exhibet. Hodie illud Dominium possidet *Joannes Antonius Happart*.

Inscriptiones sepulchrales Dynastarum de Dieghem invenimus sequentes Bruxellis in Ecclesiâ Parochiali *S. Catharinæ*.

Hier licht begraven Heer Jan van Brecht, **Heer van Dieghem / die sterft op den** XXII. **dagh Februarii** M. D^c. **en** XXXXV.

In Ecclesiâ Parochiali de Dieghem.

Cy gist Noble homme le Sieur Charles de Brecht, *Escuyer en son*

ſon vivant Seigneur de Dieghem, Corbeque &c. qui treſpaſſa le 1. *de Juin* 1595. *aage de* 77. *ans.*

Quarteria.

Brecht, vander Noot, Abſolons, Lignebam.

Cy giſt Noble homme le Sieur Alexandre d'Oudaert, *Eſcuyer Seigneur de Ranſt, Millegem, Rymenant, Opſtal &c. qui treſpaſſa le XI. de Juin* 1594. *aage* 51. *ans.*

Quarteria.

Oudaert, Weſemal, Douvrin, Coudenbergh,

Ces Epitaphes ait ordonné par teſtament le Sieur Charles Oudaert, *Seigneur de Dieghem, Rymenant, Opſtal &c. Son fils qui treſpaſſa a Francfort le* 7. *de Septembre* 1618. *a fondé une meſſe journaliere en cette Egliſe ſur l'autel de noſtre Dame, ou ſur le Chaſteau ainſi qu'il plaira au poſſeſſeur. P. D. P. L. Ames.*

Quarteria.

Oudaert, Brecht, Douvrin, vander Noot.

In Choro Eccleſiæ Parochialis de Dieghem.

Illuſtres ac Nobiles Domini *D. Philippus Happart* & *D. Catharina Oudaert*, Conjuges Domini de Dieghem, Rymenant, Corbecque, Opſtal &c. hoc Monumento teguntur, quibus dum viginti tres annos unanimi voto peregiſſent, importuna mors ulterius ſupereſſe & vita & dulciſſimis liberis frui invidit, ſuiſque & omnibus bonis eripuit, illum ætatis anno 65. 16. Januarii 1631, hanc vero ætatis 60. 25. Junii 1639.

Eccleſia quæ inſignis admodum ſtructuræ eſt & cum turri præaltâ ex albo lapide tutelarem colit *S. Catharinam* Virg. & Mart.

Patronatus olim ſpectavit ad perſonatum hujus Parochialis, ſed per unionem Paſtoratui hoc jus ad Archiepiſcopum hujus Diœceſis devolutum eſt.

Decimarum participes ſunt Abbatia *S, Cornelii* Indenſis prope Aquisgranum & Parochus, at parvum diſtrictum decimarum habet Paſtor in Haren, Præfata Abbatia nuper ceſſit ſuas quas inibi poſſidebat decimas Parocho pro portione congruâ.

In hac Parochiali plurimum colitur *S. Cornelius* Papa & Mart. & ad eum Divum ibidem a populo celebris & frequens toto anni tempore fit peregrinatio.

DUYSBOURCH pagus est miræ antiquitatis, olim *Dusenborch* & *Duysburch* appellatus in Diplomatibus Montis Frigidi. Municipium amplum & nobile juxta Furam medio ferè loco inter Bruxellam & Lovanium. Præfecturæ Vilvordiensis, & si Guicciardino fides omnium Municipiorum Brabantiæ antiquissimum.

Devenit hoc Dominium circa annum 1690. viâ emptionis cum Vice Comitatu Furensi ad *Libertum Franciscum Christyn*, cui *Carolus II.* Hisp. Rex permisit continuationem tituli Vice-Comitatus de Ter-vuren & *Duysbourch.* Anno 1690. Hic sine liberis anno 1718. defunctus, successit in hoc Vice-Comitatu filius secundo genitus ejus fratris *Joannis Baptistæ Christyn*, Cancellarii Brabantiæ, Baronis de Meerbeeck &c.

Ecclesia Patronam veneratur *S. Catharinam* Virg. & Mart. In eâ Parochum constituit Præpositus Montis Frigidi Ord. *S. Augustini* Bruxellis e suis Canonicis, & gaudet universa hujus Municipii decima.

Antonius Sanderus in Chorographiâ sacrâ *S. Jacobi* Caudenbergensis sive Montis Frigidi refert sine expressione, quod *Clemens* Papa concesserit ut in Ecclesiis de *Duysburch* & *Bevinge* (ubi Præposito & Conventui jus Patronatus competebat) per ejusdem Cœnobii Canonicos Episcopo a Præposito præsentatos & ab illo approbatos, divina possint officia celebrari.

ETTERBEKE in suburbio Bruxellensi, a quo distat medio milliari, Præfecturæ Rodensis, Dynastia spectans ad gentem de *a Câstro*, in cujus gratiam *Carolus II.* Hisp. Rex erexit anno 1673. in Baronatum in gratiam de *Don Diego Henriques a Castro*, in qua familia perseverat.

Erectum in Baronatum.

Ecclesia Patronam colit *S. Gertrudem* Virg. Ejus Patronatum possidet Capitulum *S. S. Michaelis* & *Gudulæ.* Bruxellense, dono *Burchardi* Episc. Cameracensis anno 1127. Diploma refert *A. Miræus* in Not. Eccl. Belgii Cap. LXXI. novæ edit. ut sequitur.

BURCHARDUS, Dei gratiâ Cameracensis Episcopus, Altare de Jettrebecca *, quod est dimidia Ecclesia, salvis nostris & Ministrorum nostrorum debitis, Ecclesiæ, quæ est Bruxellæ in honore Dei Genitricis & Sanctæ Gudilæ, liberum assignamus. Sic tamen ut Hospitalitium pauperum, quod in honore B. Mariæ & duodecim Apostolorum memoria ædificatum eidem Ecclesiæ proximum est, reditus præfati Altaris, omni exactione semotâ, solutis singulis annis in Nativitate S. Mariæ XII. Bruxellensis monetæ denariis à præfata S. Gudilæ Ecclesia, in perpetuum possideat.

* *Etterbeeck.*

1127. Actum anno millesimo centesimo vigesimo septimo, Indictione quartâ, Præsulatûs Domini Burchardi XI.

Ego Guerimbaldus Cancellarius scripsi & recognovi.

Decima est tripartita cujus duæ trientes spectant ad illustre Capitulum Nivellense, & altera ad Parochum.

Ex Etterbeca Serenissimus Belgarum Princeps *Albertus* opera cujusdam Germani anno circiter 1602. copiosissimum fontem miro artificio molis aquariæ deducendum curavit in altiorem Urbis Bruxellensis partem & in Palatium, hortos, ac parcum ferarum Palatio adhærens.

EVERE primo lapide a Bruxellâ, Præfecturæ Campenhoutanæ, Illustrissimæ familiæ Hornanæ peculium.

So-

Solum hujus pagi bonitate ſuperat circumvicinos pagos, & præcipuê fructus raparum hic creſcentium ob ſingularem ſaporem ab omnibus avide amantur & exquiruntnr.

Eccleſia *S. Vincentio* Conf. ſacra eſt. Patronatus ejus ſpectat ad Capitulum Soigniacenſe in Hannoniâ, quod cum Paſtore gaudet hujus pagi decimis; unicuique eſt ſuus decimarum diſtrictus.

FORESTUM vernaculè *Vorſt* in Suburbio Bruxellenſi & ab eâ diſtans urbe medio milliari, ejuſdem libertatis particeps, ita ut Foreſtenſes gaudeant & jure civium Bruxellæ.

Templum Parochiale Foreſtenſe *S. Dionyſio* ſacrum eſt ſub Patronatu Abbatiæ Foreſtenſis Monialium Ord. *S. Benedicti* dono *Waltheri* Archidiaconi Brabantenſium anno 1117. en Diploma hujus donationis quod refert *A. Miræus* in Not. Eccleſ. Belgii Cap. LXII. novæ edit.

Noverint quàm præſentes tam futuri, quoniam ego WALTERUS, licet inutilis Sacerdos, Dei tamen gratiâ Bracbatenſium Archidiaconus, petitione Fulgentii Abbatis Affligemenſis, Sanctimonialibus in Eccleſia de *Foreſt* Deo famulantibus Altare ejuſdem Eccleſiæ, cum *Ucles* & appenditiis ſuis, liberum & ſine Perſona fore conceſſi, & tradidi ab omni obſonio immune.

Signum Sifridi Burnhemenſis Abbatis,
S. Ducis Godefridi,
S. Walteri Militis de Bruxella, & Filii ejus Stephani,
S. Franconis Caſtellani,
S. Razonis Dapiferi Ducis, & aliorum.

Actum M. C. XVII. 1117.

Decimæ ſpectant ad hanc Abbatiam dono *Godefridi* Barbati Brabantiæ Ducis Anno 1110. hoc diplomate ibidem apud eundem *A. Miræum* Cap. LIX.

Ego GODEFRIDUS, Dei gratiâ Dux Lotharingiæ & Comes Lovanienſis, tradidi B. Mariæ ſemper Virgini, & Sanctimonialibus apud Foreſtum ei ſervientibus, partem ſilvæ meæ, ab Eccleſia Hermanni Monachi uſque ad rivum Glatbeke, liberè, ſicut poſſidebam, poſſidendam, aſſentientibus Filiis meis Godefrido & Henrico, cum decima & omni uſu pro animæ meæ & Filiæ meæ redemptione, Parentum quoque meorum ac Filiorum.

Ut autem Traditio hæc inconvulſa permaneat, Chartam hanc Sigillo meo ſignavi, & idoneis Teſtibus ſubter-annotatis roboravi.

Signum Walteri Rocheſtock,
S. Eleberti. . . . .

Nolo etiam ignorari, quod allodium meum apud Milebecche & apud Montem, ad opus Sanctimonialium Foreſtenſis Eccleſiæ, coram ſubſcriptis Teſtibus, liberè contuli. Teſtes,

Lambertus de Crahinhem,
Walterus Rodeſtock,
Franco Caſtellanus,
Amelricus de Bigardis,
Franco Loco,
Walterus de Ulenbruc,
Walterus de Anſelir, & alii plures.

Acta ſunt hæc anno M. C. X. 1110.

Paſtor habet portionem congruam partim in decimis, granis & nummis.

Huic Parochiali adjacet præfata Abbatia Foreſtenſis, de cujus initio variant auctores & ſcripta.

Porro fundata traditur Anno 1096. a *Giſelberto* ſeu *Gilleberto* de Gandavo viro Equeſtri *Balduini* Aloſtani filio tertio genito: Is ſiquidem Anno 1088. a *Lotberto* Abbate Haſnonienſi Ord. *S. Benedicti* ad Scarpam fluvium tria emit allodia *Aloſt*, *Raſſegem* & *Lede*, ex tribus autem Allodiis, Aloſtanum idem *Giſelbertus* ad bellum ſacrum profecturus tradidit Domno *Fulgentio* Abbati Affligemienſi (quod erat propè Aloſtum) anno 1096. ut ibidem Eccleſia & Clauſtrum conſtrueretur in honore *B. Mariæ* Virginis, ubi ſub Regula *S. Benedicti* mater ejus nomine *Oda* cum filiâ ſuâ *Lutgarde* Monachicam vitam ducerent, ubi complures dein Deo dicatæ ſacræ Virgines vixerunt. Diploma recitat idem *A. Miræus* in Codice piarum Donat. Cap. LXVIII. novæ edit. ut ſequitur.

Vide Chronicon noſtrum Belg. ad hunc an.

Vide Sanderum in Brabantia ad Cœnobium de Foreſto.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Ego Fulgentius Dei gratiâ primus Abbas in loco, qui vocatur Hafflingem, omnibus Chriſti fidelibus, poſt hujus exilia carnis, in regimine vivorum habitacula cum Sanctis.

Notum vobis fieri volumus, quod quidam Miles Giselbertus nomine, filius *Balduini de Aloſt*, filii *Adolphi*, alodium, quod ab Abbate S. Petri de Hasnon emerat, noſtræ Eccleſiæ, pro ſalute animæ ſuæ & omnium Anteceſſorum ſuorum, liberè tradidit, ut in eodem alodio, cum ejuſdem alodii appenditiis, Eccleſiam & Clauſtrum, in honore Beatæ Mariæ Virginis, conſtrueretur, ubi ſub regula S. Benedicti, mater ſua nomine Oda, cum filia Lutgarde, Monachicam duceret vitam.

His me, ſimul cum fratribus, conſentiente, quæſivit à nobis chartâ & ſigillo hæc confirmari, ne nos, vel poſteri noſtri, ex his beneficiis, deinceps loco illi conferendis, aliquid uſui noſtro, abſque voluntate Sororum inibi manentium, vindicaremus, ſi regulariter & ſecundùm ſubſcriptam inſtitutionem vixerint. Sin autem non, quod avertat Deus, perſolvant auri unciam, quam idem Miles, cauſsâ reſpectûs, per ſingulos annos nobis dari inſtituit.

Hujus rei teſtes ſunt.
Albertus Snagardus.
Bernerus de Tenremonde, & nepos ejus *Aſtricus.*
Lanxo de Aloſt, & *Henricus* privignus ipſius.
Sigerus de Aloſt.
Suboldus Caſtellanus, *Godeſcalcus* nepos ejus.
Tiboldus de Hoffſtade.

Et quia animabus earum vagatio non expedit, conſtitui, ut ex noſtro loco fratres ætate & moribus maturos habeant, qui inibi per ſe habentes habitacula, tam de divinis officiis, quàm de ſecularibus procurent eis quoque neceſſaria.

Una autem ex iiſdem aptior ceteris regendis, electione Abbatis & Sororum Dominum timentium, ab ipſo Abbate præponenda eſt illis. Abſque conſilio Abbatis in ſuo conſortio nullam eis concedimus recipere, nec Abbati ullam, abſque earum conſilio, eis inſerere.

Ordinamus inſuper & præcipimus, ne cupiditate aliquâ, infantium vel juvencularum ſibi attrahant multitudinem, ne quoque adverſus Converſas puellaris prævaleat levitas, & ipſius Congregationis deſtruatur ſanctitas. Notamus etiam Abbatem, vel ejus nuntium, ſi neceſſe fuerit, publico placito, quod ter fit in anno, intereſſe; quia præter illum alius Advocatus ipſius alodii non æſtimabitur. Quod ſi contigerit in earum poſſeſſione, vel in earum Conventu, alicujus rei magna tranſgreſſio, Abbatis præſtolabitur præſentia.

Super omnia autem decrevimus Ordinem *Cluniacenſem* Sanctimonialium de Marcinis debere eas obſervare, vel aliarum feminarum, ſub regulari Abbate conſiſtentium; ita ut numquam de clauſtro, poſtquam intraverint, liceat exire, ſed clauſtri clavem Abbas habeat, aut Monachus maturus, & Deum timens, cui bene credat. Profeſſiones ſuas coram Abbate faciant: nulli mortalium, & maximè hominum, abſque licentia in collocutione ſocientur; quod tamen cum magna gravitate & honeſtate fiat, præter verba otioſa, & riſum moventia, & abſque inordinata conjunctione, & hoc non ſine teſtimonio Sororum Dominum timentium, cum clara luce diei.

Fac-

Facta est hujus traditionis charta, anno Dominicæ Incarnationis millesimo nonagesimo sexto, Indictione IV, eo anno, quo Occidentales, unâ conspiratione, Jerusalem contra Paganos proficiscuntur, cum quibus & iste GISELBERTUS profectus est. 1096.

Ego autem, post discessum ipsius *Giselberti*, loca ipsius alodii peragrans, & situm congregationi aptum non inveniens, in Ecclesia FORESTENSI, ab ODONE Cameracensi Episcopo nobis tradita, eas transtuli: ubi Christus, qui est sacrarum Virginum sponsus, pacem tribuat eis, & vitam quietam det eis, inibi sanctè & castè sub eodem sponso suo vivere, per omnia & in omnibus ei placere, ut cum eodem in cælesti palatio possint regnare, & in ejus piis amplexibus valeant in æternum gaudere. Quod filius æterni Regis eis præstare dignetur. Fiat, fiat, fiat.

Sed cum Alostanus fundus ad id minus idoneus videretur, *Fulgentius* Abbas prædictus in Ecclesiam Forestensem ab *Odone* Cameracensi Episcopo sibi traditam, hoc Monasterium transtulit anno 1107. ubi hodieque perstat hæc Illustris Nobilium Virginum Abbatia Ord. *S. Benedicti*. Et cum ex primæva institutione Prioratus esset Affligemiensi Abbati subjectus, *Guido* Episcopus Cameracensis anno 1238. certâ ratione ductus, ab eâ subjectione illud exemit, & ab Affligemio separavit, binâ visitatione per annum Abbati relictâ, correctione vero Episcopo reservatâ. Prima Abbatissa electa fuit *Petronilla Segeri* Templarii Equestris ordinis Castellani Gandavensis filia Cameraci benedicta a præfato *Guidone* die 2. Octobris anno 1239.

Templum Parochiale Forestense quod est Abbatiæ contiguum a *B. Amando* Tungrensi Episcopo traditur dedicatum, auctum deinde est ex eleemosynis peregrinorum ad *B. Alenæ* Virg. & Mart. Reliquias confluentium, exornatum, & fornicibus desuper tectum anno 1482.

In hac Ecclesiâ quiescit corpus præfatæ *B. Alenæ* sive *Halenæ* Virg. & Mart., quæ temporibus *S. Amandi* floruit. Erat illa Reguli Dielbecani Ethnici filia unica (Toparcham hodie diceremus) circa annum 640. quæ dum ad Forestensem Ecclesiam devotionis causâ sub noctem iret, furtivas Deo nostro preces fusura a satellitibus patris deprehensa in viâ, violenter illi brachium extrahi jussit, quâ ex mutilatione mortua & Martyrum palmam adepta est, brachium ab Angelis in altare repositum, corpus inter abstrusas sylvas repertum; in cryptâ reconditum, tot vero tantisque cœpit mox coruscare miraculis, ut illis pater excitatus fidem Christi & baptismi gratiam perceperit *Heroldus* in regeneratione nuncupatus (cum antea *Lewoldus* vocaretur) unâ cum conjuge suâ *Hildegarde* in vitâ, & post eam mira operatus. Sepultus est autem *Heroldus* cum conjuge suâ Dielbecæ in Ecclesiâ quam ad honorem *S. Ambrosii* exstruxerunt.

Cum autem capsa S. Virginis sic dein confracta esset, ut sacra ejus ossa conspicerentur, ne quid inde eriperetur ex Ecclesiâ, quæ *S. Alenæ* dicitur, translata est ad cryptam matricis Ecclesiæ quæ est S. Dionysii.

Cæterum *Godscalcus* Abbas Affligemiensis anno 1193. ex cryptâ retulit sacras Reliquias & populo exhibuit: in quâ ostensione multi sanitatem recuperarunt. Ita ferè *J. Molanus* ad Dominicam diem ante natalem *S. Joannis Baptistæ*. Deinde iterum ab *Adriano* Episcopo Roffensi & Suffraganeo Cameracensi visitatum Anno 1529.

Succedentibus temporibus cum Dielbecani incolæ certo affirmarent se possidere corpus *S. Alenæ*, non vero Forestinæ Virgines, hæ vero contra, tandem *Matthias* Mechliniensis Archiepiscopus anno 1601. rebus benè & diligenter examinatis, Forestinas Moniales verum *S. Alenæ* corpus possidere declaravit. Dielbecanis vero incolis sub interminatione divini judicii & cen-

Q 2 su-

ſurarum fulminatione interdixit, ne impoſterum in vulgus quid ſimile ſpargerent.

In Cœmiterio nux avellana monſtratur ab ipſa virgine plantatâ, cujus fructus ſæpe laborantibus fuit ſalutaris; hodie ſuis parietibus circumſepta eſt, & in veneratione habetur.

Denique Virgines hujus Abbatiæ omnes ex primâ inſtitutione jubentur eſſe, nec aſſumi niſi nobiles, & militari (hoc eſt) equeſtri familia natæ.

ABBATISSÆ FORESTENSES.

I. *Petronilla Segeri* Caſtellani Gandavenſis filia. Obiit 9. Maii.
II. *Helwidis de Bauterſem.* Obiit 7. Julii.
III. *Maria.* Obiit 15. Decembris.
IV. *Machtildis de Aſca.* Obiit 29. Octobris.
V. *Aleydis de Pollaer.* Obiit 9. Junii.
VI. *Claricia de Cattendyck.* Obiit 10. Octobris.
VII. *Catharina Beaufort.* Obiit 26. Decembris.
VIII. *Catharina Keſterbeke.* Obiit 8. Aprilis.
IX. *Margareta van Bovynes.* Obiit 21. Martii.
X. *Yolenta van Yſche.* Obiit 2. Martii.
XI. *Joanna van Heuſden.* Obiit 12. Martii.
XII. *Iſabella de Maſmines.* Obiit 6. Decembris.
XIII. *Aleydis de Goer* electa 1384. Obiit 6. Decemb.
XIV. *Maria de Traſignies* electa 1386.
XV. *Maria Sconincx* electa 1388.
XVI. *Catharina de Maldeghem.* electa 1418. Obiit 6. Auguſti.
XVII. *Eliſabetha Skonincx* electa 1430. 9. Februarii. Obiit 19. Auguſti.
XVIII. *Margareta van Scoers* electa 1458. die 20. Julii. Obiit 1489.
XIX. *Catharina de Bouchaut.* Obiit. 1516.
XX. *Barbara de Leaucourt.* Obiit 1516.
XXI. *Margareta de Liedekercke* ex Abbatia Giſlengemienſi, Foreſtanam novis ſtatutis reformavit & obiit 1541. die 25. Septembris.
XXII. *Margareta de Lidekercke.* neptis præcedentis obiit 19. Maii 1560.
XXIII. *Franciſca de la Douve* dicta de Sanguis cum Monialibus exulavit e Monaſterio, quod per hereticos fuerat deſtructum; obiit Bruxellis Ao. 1583. ſepulta in templo Clariſſarum.
XXIV. *Adriana du Petit Cambray.* Obiit 1608.
XXV. *Maria Taye.* Obiit anno 1638.
XXVI. *Franciſca de Bette* ſub hac Antiſtite anno 1660. reformatio ſtrictioris clauſuræ amplexa eſt & introducta; obiit Anno 1666.
XXVII. *Catharina Quarrè.* Obiit Ao. 1668.
XXVIII. *Dorothea Chriſtina D'Yve.* Obiit 1692.
XXIX. *Agnes Scholaſtica* de Riviere d'Arſcot. Obiit 1711.
XXX. *Maria Joſepha de Spinoſa.* Benedicta die 18. Aprilis Ao. 1717. hodierna Abbatiſſa.

FURA vernaculè *Ter Vueren*, præfecturæ Vilvordienſis, Municipium celebre & Nobile, medio ferè itinere inter Lovanium & Bruxellam, ſitum ad initium ſylvæ Soniæ; locus perquam amœnus, venatum Ducibus noſtris exhibere ſolitus. Conſtat certe *S. Hubertum* hunc locum ut patrimonialem ante Clericatum in deliciis habuiſſe, atque in ipſâ arce Furanâ Ao. 727. feli-

liciter & piè obiisse, item *Henricum I. Joannem II. Antonium*, *Joannem IV.* & alios Principes nostros hic vixisse, aut vivere desiisse.

Hic frequenter Principem ejusque Consilium commorari solitum docent frequenter ibidem exarata & subsignata Diplomata.

Castrum hic vetus a Normannorum ævo, quod sumptu & opere magnifico *Margareta Eduardi* Angliæ Regis filia, *Joannis II.* uxor exornans ex arce Palatium fecit ingenti ambulacro, vivario, hortis, nemoribusque elegans & conspicuum, quod temporis bellique injuria magnâ ex parte collapsum, *Albertus* Belgarum Princeps instauravit, ædificiis auxit, & novum a fundamentis Sacellum, eo ipso loco quo *S. Hubertus* creditur exspirasse, erexit. Sacellum ipsum in arcis areâ situm, & ternas in eo aras se præsente, Anno 1617. a *Matthia Hovio* Mechliniensium Antistite consecrari curavit. Schema hujus Arcis exhibetur in Castellis Nobilium Brabantiæ Baronis *le Roy*.

Hic etiam Vice-Comitis Prætorium cum ipso Vice-Comitatu; hunc Anno 1435. emit a *Joanne vanden Bosche Joannes Hinckart*, cujus ex *Philippo* filio neptis *Joanna* nupsit *Joanni de Cortenbach* Helmondæ Domino, sicque jure nuptiali transiit ad gentem de *Cortenbach*, a quâ circa annum 1690. viâ emptionis devenit ad *Libertum Franciscum Christyn*, cui *Carolus II.* Hisp. Rex permisit continuationem tituli Vice-Comitis de *Tervuren* & *Duysbourch*, diplomate dato Madriti die 1. Aprilis 1690. Hic sine liberis defunctus Ao. 1718. successit in hoc Vice-Comitatu filius secundo genitus ejus fratris *Joannis Baptistæ Christyn* Cancellarii Brabantiæ, Baronis de Meerbeeck &c.

Erectum in Vice-Comitatum.

Sub Præfecturâ Furanâ situm est *Altum Forestum*, Teutonicè *Hooghevorst* secundo a Bruxellâ lapide. Acquisivit illud emptione absolutâ a *Philippo IV.* Hisp. Rege anno 1638. die 14. Novembris *Philippus vander Linden*, magnus Brabantiæ Saltuarius, in cujus gratiam eodem anno ab eodem Rege in Baronatum erectum est. Successorem habuit in hac Dynastiâ filium *Carolum Philippum.* Eo mortuo successit ejus filius *Franciscus Joseph*, qui hodie hunc Baronatum possidet.

Erectum in Baronatum.

Bruxellis in Ecclesiâ F. F. Minorum exstare solebat ante nuperam hujus Ecclesiæ conflagrationem anni 1695. sequens sepulchralis inscriptio.

Hier light begraven den Edelen Joncker Joost van Steenweghen, **Heere van Hooghvoorst / synde voorsien van syne Maj**[t]**. met het Hoogh-schout ampt van Maestricht / is binnen deser stadt overleden den** 12. **September** 1630.

Quoad rem sacram, Ecclesia, Parochialis olim fuit, quæ nunc ædicula *D. Joannis Baptistæ*, quæ medio qnadrante horæ distat a modernâ Parochiali, quam magnificam & satis amplam pro populi commoditate verosimiliter construxerunt Duces nostri, quæ dicata est *S. Joanni Euangelistæ*, cujus jus Patronatus *Henricus I.* Lotharingiæ & Brabantiæ Dux contulit Abbatiæ Parchensi Anno 1227. uti patet hoc Diplomate.

HENRICUS Dei gratiâ Dux Lotharingiæ, Universis præsentes Litteras inspecturis, salutem. Ea quæ providè disponuntur, ad hoc Scripto traduntur, ut non minùs posterorum, quàm præsentium memoriæ commendentur.

Ita Sanderus ex Archivis Parcensibus.

Sciant igitur tam futuri, quàm præsentes, quòd Nos habitâ deliberatione sufficienti, & tractatu cum Viris prudentibus & Juris peritis, Fratribus de Parcho, juxta Lovanium, Canonicis videlicet Regularibus Præmonstratensis Ordinis, Jus Patronatûs Matricis Ecclesiæ in *Vura* sitæ in allodio nostro, contulimus in perpetuum; volentes quòd dum jam dictam Ecclesiam vacare contigerit, dicti Canonici eandem Ecclesiam ad usus proprios teneant, unusquisque eorum Sacerdos, in eadem personaliter ministret.

Et ut collatio ista rata permaneat, & inconcussa, præsens Scriptum, Sigilli nostri impressione roboramus his Testibus,

Domino Hostone de Trasenis,
G. de Sterbeka,
W. de Iska, Militibus,
Magistro G. Fisyco,
G. de Sergingen,
Magistro R. Hogsen,
I. de Sterbeka, Clericis nostris,
D. Villico de Bruxella,
G. de Werda,
J. filio Seboydi,
Et aliis quam pluribus,

1227. Actum anno gratiæ M. CC. XXVII.

Hanc donationem confirmavit Anno 1259. *Nicolaus* Episc. Cameracensis ad instantiam Dominæ *Aleydis* Ducissæ Brabantiæ, simul concedens ut sicut antedictæ Ecclesiæ per sæculares erat deservitum, ita de cætero eidem deserviretur per unum e Canonicis Ecclesiæ Parchensis. Diploma exhibetur in Chorographia sacra Abbatiæ Parchensis *A. Sanderi* in fol. pag. 22. Quin & eodem anno 1227. idem Dux *Henricus I.* contulit Præfatæ Abbatiæ duas Capellas in Vura sitas, unam infra Curtim (ubi tenetur mortuus *S. Hubertus*) alteram constitutam in summitate dictæ villæ scilicet Vuranæ, quæ vocatur S. Euangelistæ, & simul dedit duas partes Majoris decimæ, reliquas duas partes possidet Capitulum *S. S. Michaelis* & *Gudulæ* Bruxellensis.

Hæc Capellania Ducis Brabantiæ gravata est missa quotidiana, fundata, in bonis & decimis in vico Yseringe.

Porro Ecclesia Parochialis possidet Lipsana quædam sacra, partem ossis *S. Huberti* Episcopi Leodiensis ex donatione *R. P. Caroli de Arembergh* Capucini a Mechliniensium Antistite *Jacobo Boonen* approbati; Cornu item eburneum argenteis laminis obductum, ponderans libras VIII. quo idem sanctus ante Clericatum uti solebat. Est autem hic magna fidelium devotio erga hunc Sanctum ac veneratio singularis, & plures ejus intercessione a rabie aliisque plagis Deo miserante curantur & præservantur. Fuit etiam quondam Furæ Xenodochium, in quo infirmorum curam gerebant Moniales; at illud modo exstinctum est, bonaque mensæ pauperum Parochianorum applicata, aliaque domus curandis infirmis destinata.

In Basilicâ Parochiali Furanâ Serenissimus Belgarum Princeps *Albertus* trium ex ordine Ducum Brabantiæ *Antonii I.* qui prælio Azuriensi Ao. 1415. periit, ejusque filiorum *Joannis IV.* qui Lovaniensem Academiam condidit & *Philippi I.* qui Lovanii in arce fatis concessit communem tumulum, antea mutum, loquentem fecit, hoc est additâ hac eleganti & prolixa inscriptione decoravit.

Deo

Deo Optimo Maximo.

ANTONIUS, JOANNES, PHILIPPUS.

Lotharingiæ, Brabantiæ, & Limburgi Duces, ille Pater, hi filii, cum *Joanna Sanpaulina* Matre commune hoc monumentum habent parvum magni, ſed vel ideo magnum.

Antonius Juſtus, acer, ac militaris pugna Azincurienſi cæſus VIII. Kal. Novembris M. CCCC. XV. Cadaveribuſque hoſtium obrutus, triduum & pulcherrima morte, velut ſepultus, ut majorem huic gloriam tumulo inferret.

Joanna Antonii uxor Valeriani Comitis Sanpaulini filia, pulcherrima forma, caſtiſſimis moribus, ſed ante maritum exſtincta pridie Eidus Auguſti M. CCCC. VII.

Joannes natu major pietatis ac doctrinæ amans XIII. ætatis anno Dux XVI. maritus, at infauſto mox Conjugio XXIII. Academiæ Lovanienſis conditor, dien haud multo poſt obiit Kal. Majas M. CCCC. XXVI.

Philippus natu minor, tribus annis rerum potitus cum ſponſam e Sicilia, Ludovici filiam exſpectaret, Lovanii in arce fatis conceſſit pridie Non. Aug. 1430. ſic pater, mater, filii, quem vivi amarunt locum, mortui illuſtrant. Sed Sereniſſimi *Albertus & Iſabella Clara Eugenia*, Archiduces Auſtriæ, Duces Burgundiæ, Brabantiæ &c. mutum hactenus monumentum non paſſi ſine ſcriptura eſſe, Patris, Matris, filiorumque nomina inſcribi voluerunt, pridie Kal. Novembris D. DC. XVI.

Intra limites Municipii Furani eſt Conventus, ſeu verius Eremus F. F. Minorum Capucinorum ad ingreſſum Sylvæ Soniæ. Donavit eis locum Anno 1625. cum omnibus arboribus in eodem fundo ſitis ad exſtruendum inibi Cœnobium in Sylvâ Soniâ, Sereniſſima *Iſabella Clara Eugenia* Hiſpaniarum Infans Belgii Gubernatrix, in quo cum piorum fidelium eleemoſynis unius anni ſpatio hic Conventus totus perfectus eſt anno 1627. In hoc Patres Novitiatum egreſſi, adoleſcentiores mittuntur, ut hoc ab eis loco priſtinæ devotionis Spiritus reſumatur, & ad cœleſtia contemplanda aptiores fiant.

Ab hoc Conventu medio milliari viâ continuâ arborum ſerie conſitâ in Sylvâ Soniâ intra terminos Municipii Furani eſt ædicula Mariana ad Quercum *Jeſu* nominata, vulgo *Jeſukens Eyck*, ubi miraculoſa Deiparæ imago requieſcit in viâ quæ Namurco Bruxellas tendit. Ad eam frequens eſt a Bruxellâ præſertim (a qua diſtat duobus milliaribus) populi concurſus. Locus ſub curâ Abbatiæ Parchenſis conſtitutus, & ab ejus Abbatiæ Canonicis adminiſtratur, ac jure Parochiali nuper donatus, licet pauciſſimi ſint hujus loci incolæ. De hac ædiculâ pluribus agit *A. Sanderus* in Brabantiâ parte I. ad quem Lectorem remittimus.

GRIMBERGA Municipium illuſtre, Præfecturæ iſtius nominis caput

Vetus Baronatus. & maximi nominis Dynastia ac Baronatus olim inter Brabantinos ex antiquioribus & celeberrimos amplissimæque jurisdictionis & territorii, pagosque complures & Parochias magni nominis complectens; Vilvordia medio milliari, Bruxella duabus, Mechlinia vero duabus milliaribus cum medio distans.

Potentes olim habuit Bertholdicæ stirpis Dynastas, sed a Brabantiæ Ducibus prælio victi, in ordinem redacti sunt.

Defecit hoc stemma in *Gerardo de Berthout* seculo XIV. qui duas filias hæredes reliquit, alteram Comiti Vianensi junctam, in cujus bona Nassovii successerunt, alteram *Leonio de AA.* Castellano Bruxellensi, cujus posteri Bergensibus juncti in illam stirpem portionem hæreditatis suæ transtulerunt. Ita ut Grimberga a duobus hodie Dominis (quorum unus ex gente Nassovia, alter ex familiâ Bergiâ) indivisim possideatur. Vide Chronicon Belgicum *A. Miræi* pag. 316. Ex Nassoviis nuper *Guilielmus III.* Magnæ Britanniæ Rex, post cujus mortem Anno 1702. litigatur inter Nassovios de hoc Baronatu. Vide Diplomata *A. Miræi* novæ edit. pag. 219.

Erectum in Comitatum dein in Principatum. Bergenses inibi præclarum habent Castellum, ab antiquo Baronatus, ac Comitatus titulo ab anno 1625. illustrè, qui Comitatus a *Carolo II.* Hisp. Rege in Principatum erectus est sub nomine de *Berghes* anno 1686. diplomate dato Madriti die 23. Maii in gratiam *Philippi Francisci.* Hujus Castelli schema exhibetur in Castellis Nobilium Brabantiæ Baronis *Le Roy.*

Peculia gentis Nassoviæ sunt pagi sequentes *Meys*, *Eppegem*, *Beyghem*, *Ossele*, *Londerseele*, *Brussegem* & pars de *Eelewyt* & de *Raemsdonck.*

Bergensis Principis sunt *Semps*, *Thysselt* & pars Dominii de *Buggenhout.*

Stemma Bergensium invenies apud *C. Butkens* in Trophæis Brabanticis Lib. IX. in fine. Item apud *A. Miræum* in Not. Eccles. Belgii Cap. CXXXII. novæ edit. ubi ad hæc tempora Comites & Principes *Bergenses* referuntur.

In ipso Grimbergano Municipio præter Arcem Principis: complura sunt Prætoria, & Dominia; e primis sunt, Prætorium de *Poddegem* cum Dominio olim gentis Crainhemensis, hodie N. de *Brouckhoven* jure uxorio.

Ptætorium de *Oyenbrugge* cum Dominio, vetus *Oyenbrugganorum* peculium, a quibus testamenti tabulis devenit ad Baronem de *Roost* ex eadem gente. Ibidem est Sacellum *D. Annæ* sacrum, in quo singulis diebus festivis divina celebrantur.

Prætorium *Linth* cum Dominio olim gentilium *Wingiorum*, dein de *Berthy*, hodie familiæ de *Brouckhoven*, ibidem est Sacellum Domesticum *S. S. Trinitati* sacrum.

Dominium & Castellum de *Padenbourgh* Anno 1550. emptum fuit a *Philippo Veusels* Magistro Cameræ Rationum Brabantiæ, & *Emerentiana Sterck* Conjugibus: quæ soror fuit consanguinea *Annæ Sterck* Dominæ de Stabroeck, Casterle, Lichtert &c. uxoris *Ferrici a Bergis* Baronis Grimbergani.

Emerentiana vero *Sterck* plures liberos peperit: inter quos *Wilhelmus Veusels* Decanus *S. Petri* Trajecti ad Rhenum, qui ab hæreticis Anno 1578. hac dignitate spoliatus ad Præposituram *S. Servatii* Urbis Mosæ Trajectensis, & ad Senatoriam dignitatem in Magno Senatu Belgico meruit promoveri. *Bernardus Veusels* Præses Cameræ Rationum Brabantiæ, Eques creatus 5. Januarii anno 1590. *Godefridus Veusels S. Servatii* Trajecti ad Mosam Præpositus, & Ecclesiasticus in Magno Consilio Regio Senator. *Philip-*

lippus Veusels in supremâ Brabantiæ Curiâ Senator. Et *Emerentiana Veusels* Domina de Padenbourch, quæ 11. Septembris 1576. nupsit *Joanni de Romrée* Domino de Fraypont & de la Chapelle pro parte, in aulâ Maximiliani Cæsaris Nobilibus Palatinis aggregato: qui patrem habuit *Joannem de Romrée*, matrem autem *Catharinam de la Marck*.

Joannes Carolus de Romrée, filius secundi thori, Dominus de Mazée & de Padenbourg iteratis vicibus Consul Mechliniensis, ductâ *Lucretia van Hoof* Domina de Caneghem, filiâ Joannis Domini Machlæ *S. Gertrudis* & *Joannæ Kerreman* obiit 5. Decembris 1683. cujus filius *Petrus Franciscus Vitalis de Romrée* Toparcha de Boenheyde, Caneghem &c. præclarè castellum suum de Padenbourch instruxit: qui modo *Maria Anna Theresia vander Boyen* ex Baronibus de Neerijssche & de Makem conthorali suâ orbatus, vitam Mechliniæ in dignitate Consulari populariter ducit, omnibus gratus, cui Nestorios annos apprecantur quivis boni.

Prætorium *Schiplaken* cum Dominio, olim *Immerseliorum*, dein gentilium de *Visscher*, hodiè *D. vander Cruycen* cum suis. In eo Sacellum *S. Cruci* sacrum.

Prætorium & Dominium *Ter Tommen*, Vice-Comitum Grimberganorum & Dominium de *Borcht*, olim fuit *Busliadanorum*, dein jure nuptiali Baronum de *Tserclaes*, a quibus anno 1692. via emptionis devenit ad *Henricum van Kerrenbroeck*, cui *Carolus II.* Hisp. Rex permisit continuationem tituli Vice-Comitis Grimbergensis die 13. Aprilis anno 1694. quo, anno 1699. sine liberis mortuo, devenit ad ejus fratrem juniorem *Ignatium van Kerrenbroeck*, in quâ stirpe perseverat; atque hodie illud possidet *Theresia Josepha van Kerrenbroeck*. In eo Sacellum *S. Salvatori* sacrum vulgo de *Borcht*, in quo diebus sacris a Grimbergensis Abbatiæ Canonico divina celebrantur, quo frequens concursus; in cujus vicinia monstratur locus Arcis Grimberganæ veteris, cum suâ viciniâ gaudens libertate propriâ; situm est juxta Vilvordiam.

In Choro *S. Nicolai Bruxellis* exstat sequens Epitaphium.

Cy gist Dame Anne vander Tommen, *fille de* Louis vander Tommen, *Escuyer*, *Seigneur d'Oplinter*, *Linden*, *Wiltsele*, *femme de Messire* Jean de Fourneau, *Chevalier*, *Seigneur de Cruyckenborch*, *Wambeke*, *Lombeke*, *&* *Ter Nath*, *que trespassa le* 17. *jour de Septembre* 1632.

In Ecclesia Parochiali *S. Catharinæ* ibidem extant sequentia Epitaphia Vice-Comitum Grimbergensium Dynastarum de *Borcht* & de *Ter Tommen* ut sequitur.

Hier licht begraven Heer Adolf van Busleyden, **in syn leven Borchgrave des lants van Grimbergen / Heere vander** Borcht **ende** Ter Tommen, **die sterft den** 3. **Meert** 1614.

Ende Vrouwe Philipote van Oyenbrugge **syne huysvrouwe / Borchgravinne der voorseyde plaetsen etc. die welcke sterft den** 19. **8ber** 1656.

Cy gist tres noble & Genereux Seigneur Jacques, Baron Tserclaes, *Vicomte de Grimberghe, Seigneur de* Borcht & *de* Ter Tommen &c. *vivant Escuyer de feu Serenissime Archiducesse* Isabelle, *Infante d'Espagne, lequel mourut le* 29. *Septembre* 1639.

Et Dame Jenne de Busleyden, *Baronne, Vicomtesse & Dame de Dits lieux, laquelle mourut le* . . . . . .

Hoc Illustre Dominium Grimberganum plurimum exornat eique decori est *Abbatia* vulgo dicta *Grimbergana* Ord. Præmonstratensis, a *Walthero Bertholdo* Mechliniæ & Grimbergæ Regulo in allodio suo Anno 1110. fundata, primitus pro Canonicis Regularibus *S. Augustini*, *Odone* Cameracensi Episcopo approbante eodem anno; sed prædicti Canonici Regulares propter dotationis tenuitatem, seu propter malorum temporum injuriam, post aliquot annorum spatium sponte discedentes, alios colonos accersendi facultatem præfato *Walthero* præstiterunt, qui proinde mox Monachos Ord. *S. Benedicti* iterato ejusdem *Odonis* consensu, ibidem suffecit. Verum hi etiam, *Walthero* defuncto, post modicum temporis ob supradictas rationes verosimiliter loco voluntariè cesserunt; quapropter *Gerardus* & *Arnoldus*, præfati *Walteri* filii & hæredes, dictum Monasterium Grimbergense *S. Noberto* Ord. Præmonstratensis conditori, tradiderunt, qui in eo sui Ordinis Sodales collocavit, *Liethardo* Episcopo Cameracensi anno 1131. id Diplomate suo confirmante, sicque Altaria, prædia & bona, quæ antea erant Canonicorum Regularium, ipsis assignata sunt. Diploma recitat non uno loco *A. Miræus*, & *A. Sanderus* in Chorographia sacra Abbatiæ Grimbergensis. En Diploma.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Liethardus Dei gratiâ Cameracensium Episcopus, tam futuris quàm præsentibus in perpetuum. Divinâ attestante Scripturâ, quæ ait: *Ante mortem tuam benefac: quoniam non est apud inferos invenire cibum:* ad bene agendum invitamur: providendum itaque nobis est, ne de nostra tarditate post mortem abjudicemur.

Ecclesiam igitur Grimbergensem, in honore S. Dei Genitricis Mariæ, & S. Petri Apostolorum Principis . . . . . . sitam, exaltare & nobilitare decrevimus: & qualiter ad nos à Prædecessoribus nostris emancipata pervenerit, subnotare censuimus. Cum enim præfatam Ecclesiam * Gualterus quidam Nobilis, quia in alodio suo sita erat, teneret, Dominus Odo, Prædecessor noster, petitione ipsius Gualteri, & redditione, eandem Ecclesiam ab omni laica manu, & exactione aliqua & debitis obsoniis, ad usum *Canonicorum*, secundùm Regulam B. Augustini viventium, primò emancipavit.

*Obiit anno 1131.

Succedentibus verò temporibus, cum illi nihil profecissent, & penitus Ecclesiam in nihilum redactam reliquissent, iterum petitione ejusdem prædicti Gualteri, Monachorum Ordinem sub eadem libertate ibidem imposuit. Sed & illi persecutiones malefactorum & paupertatem sustinere non valentes, iterum desolatam reliquerunt.

Novissime verò defuncto Gualtero, heredes ejus, Gerardus videlicet * & Arnulphus, quia patris & matris & parentum eorum ibidem ossa requiescebant, desolationem Ecclesiæ non ferentes, petierunt à Domino Norberto, viro spectabilis religionis, per legatum suum hominem quemdam Alvaricum nomine, ut suæ religionis Fratres in præfata Ecclesia poneret.

* *Draekenbloedt.*

Ipse verò tandem petitionibus eorum acquievit, & Fratres ibidem impositi, sub tutela Abbatis & Fratrum Præmonstratæ Ecclesiæ, per aliquot tempus commorantes, & de die in diem, adjutrice gratiâ, in melius pro sua paupertate & propo-

posito proficientes, à nobis, & Abbatem & præfatam libertatem innovari petierunt. Nos verò justis eorum petitionibus annuimus, sic videlicet ut libera esset à servitio, à ceterarum consuetudine Ecclesiarum, ab omni prorsus exactione Episcopi, Archidiaconi, & Decani.

His autem Ecclesiæ concessis, Ecclesiæ Cameracensi hoc solum de illa habendum retinui, Ordinationem Fratrum, & filialem loci subjectionem. Et si quem, secundùm ordinem & tenorem Præmonstratæ Ecclesiæ, à qua descendit religio, Abbatem canonicè elegerint, vel ejusdem Præpositum, Ego & Successores mei sacrent, vel ubi petitione Fratrum, & necessitate idoneâ cogente eum sacrari permiserint: si quid etiam in Conciliis, in Synodo, de jure & negotiis, & utilitatibus Ecclesiasticis tractare contigerit Episcopum, de quiete sua Abbas evocetur ad ejus dirigendum consilium.

Ipsemet verò Abbas Parochiam cuilibet Sacerdoti boni testimonii committat, quem Episcopo per se, vel unum de suis Fratribus ad suscipiendam populi curam præsentet. Qui si peccaverit, vel Fratribus in aliquo molestus fuerit, sicut ab Episcopo vel ministro ejus, sic ab Abbate removeatur vel corripiatur.

Concedo etiam ut si inbannitur terra, remotis excommunicatis, hæc cantet Ecclesia, clausis janius. Interdico autem, ne quemquam à prædicto Ecclesiæ Claustro, sine permissione Abbatis, & assensu totius Congregationis liceat discedere, discedentem verò nullus audeat recipere.

Bona etiam & possessiones, quas justè & legitimè prædicta Ecclesia possidet, ad usus Canonicorum Regularium ibidem Deo servientium, præsentis Scripti paginâ confirmamus: Altare videlicet de (*a*) *Wamblinis* cum appendiciis suis, (*b*) *Barckehem*, (*c*) *Radelegim* & (*d*) *Ramesdum:* Altare de (*e*) *Meyse*, cum appendiciis suis (*f*) *Opehem* & (*g*) *Rode*, Altare de (*h*) *Strombeke*, & decem & octo mansos terræ. Ex quibus prædictus *Gualterus* sex dedit, *Gerardus* filius unum, *Alvericus* tertius filius suus . . . *Reinerus* duos; & quod superest, antiquitus possedit Ecclesia. Quæcumque præterea justè adipisci poterit, firma & illibata illi conserventur. Ad arcendas igitur quorumlibet importunitates, datâ conservatoribus pace, in prævaricatores, quoad resipuerint, excommunicationis sententiam proferimus, atque Canonicâ subsignatione, nostrâque subimaginatione hujus nostri Decreti paginam confirmamus.

Signum mei ipsius LIETHARDI Episcopi.

S. Joannis, Theoderici, Alardi,

Theoderici, Gerardi, Archidiaconorum.

S. * Elebaldi Præpositi, Gildardi Decani, Rothberti Cantoris. Guidonis, Hugonis, Werimbaldi, Lantberti, Adam, Bartholomæi, Canonicorum.

(*a*) *Wemmel.* (*b*) *Berchem.* (*c*) *Releghem.* (*d*) *Ramsdonck.* (*e*) *Meys.* (*f*) *Ophem.* (*g*) *Nieuwen-rode.* (*h*) *Strombeeck.* *Pagi vel Vici, ubi Pastores sunt Religiosi Grimbergenses.*

* *Aliis Erlebaldus.*

Actum est hoc Cameraci, anno Incarnationis Domini millesimo centesimo tricesimo secundo, Indictione decimâ. Ego WERIMBALDUS Cancellarius scripsi & recognovi . . . 1131.

Subsecuti deinde Toparchæ Grimbergani avitæ pietatis ac munificentiæ æmuli Cœnobium illud certatim muneribus & bonis auxerunt.

Humbertus primus Abbas Ecclesiæ Grimbergensis in eodem suo Monasterio simul instituit patris *Norberti* exemplo insistendo, ab initio Sorores Moniales, & ita Cœnobio virorum Grimbergensi junctum fuit Cœnobium Norbertinarum, uti per totum Ordinem juxta *S. Norberti* constitutum, constat fuisse observatum, quod manifestè Necrologium ejusdem Abbatiæ & vetera monumenta testantur; verum id postea vitandis periculis & scandalis anno 1137. in Comitiis generalibus ab *Innocentio* Papa confirmatis ubique abrogatum est, & dictus *Humbertus* anno 1139. virtute hujus decreti Moniales ad Parochiam de *Meyse*, in loco dicto *Novo Sarto*, vernaculè *Nieuwen-Rode*, horæ circiter spatio a Monasterio dissito sub regimine discretæ Priorissæ transtulit, ubi præfatæ Sorores in religiosa domo, sibi sub tutelâ & titulo *B. Mariæ* Virginis exstructâ, in omni Sanctitate & humilitate Domino vixerunt juxta Pontificum & Capituli Generalis constitutiones, usque ad tempora

Goswini XI. Abbatis Grimbergensis, quo fuerunt penitus exstinctæ. Locus habitationis Sororum Monialium in Novo Sarto post illarum extinctionem, propter defectum inhabitantium, mox fuit desolatus, dirutus & extinctus.

Ab immemorabili tamen tempore ibidem semper postea exstitit Sacellum D. Virgini sacrum, cui præfici solet hujus Ecclesiæ Canonicus cum titulo Vicarii.

In illarum Monialium bonis dein Successere Grimbergenses. Hoc semel annotasse placuit, ut lucem afferant, cum in fundationibus Abbatiarum Præmonstratensium fit mentio Monialium Norbertinarum simul cum viris cohabitantibus; nam Abbatiæ Præmonstratenses primitus fuere utriusque sexus, uti hodie nonnulla Brigittinarum Monasteria.

Floruit in hac Abbatiâ magnâ cum opinione Sanctitatis Vener. *Daniel a Campenhout*, ibidem dum viveret Prior, qui obiit anno 1552. die 11. Septembris, cujus sepulchrum apud Grimbergenses in veneratione est, tamquam pii hominis Deo digni; ejusque sacram memoriam ponit *A. Raisse* in Auctuario ad Natales S. S. Belgii *J. Molani* die XI. Septembris.

Ecclesia Parochialis *S. Servatio* Episc. Tungrensi sacra est, quæ ab Abbatia Grimberganâ dependet, & universa ferê hujus pagi Decima.

Divisio Parochiæ a Cœnobio quoad Officii Divini celebrationem facta est anno 1280.

Ex hac Abbatia prognata est Abbatia *S. Nicolai* Furana prope Neoportum anno 1128. vel 1129. cujus proinde est filia.

Ecclesia Abbatialis nova & spendida cum insigni & altissimâ turri, nostrâ ætate construi cœpta est, eamque multum promovit nuper defunctus Abbas *Hermannus Demunck* circa annum 1700.

Cæterum Anno 1715. & subsequentibus annis novus & insignis Conventus a fundamentis exstrui cœptus est præclaræ & nobilis Architecturæ, qui hanc Abbatiam plurimum illustrat.

ABBATES GRIMBERGENSES.

I. Humbertus a *S. Norberto* ex Præmonstrato missus anno 1128. Præmonstratensem Religionem in hoc loco collocavit. Obiit circa annum 1148.

II. Theodoricus ex Præmonstrato huc missus, vixit circa annum 1158.

III. Egbertus primus hujus Abbatiæ Professus præfuit ab anno 1170. usque ad An. 1179.

IV. Symon vixit Anno 1180.
V. Joannes.
VI. Joannes de Merchtenis.
} incertum quo anno obierint.

VII. Hescelo. Obiit An. 1222.

VIII. Guilielmus. Obiit An. 1229.

IX. Franco. Obiit anno 1244.

X. Walterus de Roesbeke. Canonicus Grimbergensis, ex Abbate Diligemensi, postulatus a Grimbergensibus Abbas Ao. 1256. Obiit 1259.

XI. Goswinus vixit Ao. 1260. & usque ad An. 1270.

XII. Walterus de Caelmont Canonicus Grimbergensis electus Abbas Diligemensis, dein postulatus Abbas Grimbergensis, præfuit ab Anno 1270. Obiit Ao. 1312.

XIII. Anselmus. Obiit Ao. 1314.
XIV. Joannes de Poddegem. Obiit Ao. 1320.
XV. Gerardus de Iska. Obiit Ao. 1330.
XVI. Walterus de Marca. Obiit Ao. 1354.
XVII. Godefridus de Vos. Obiit Ao. 1370.
XVIII. Joannes van Hove. Obiit Ao. 1392.
XIX. Joannes de Sape Brugensis. Obiit Ao. 1396.
XX. Radulphus de Buysingen. Obiit Ao. 1397.
XXI. Balduinus de Prickere. Obiit Ao. 1400.
XXII. Ægidius de Bouchout. Obiit Ao. 1416.
XXIII. Cornelius de Kempener. interfuit Concilio Basileensi & obiit Ao. 1446.
XXIV. Joannes Vranx Bruxellensis. Obiit Ao. 1465.
XXV. Joannes de Mechlinia. Obiit Ao. 1474.
XXVI. Joannes de Molendino, alias *Sceers*. Obiit Ao. 1477. Post cujus mortem *Judocus Bruylant* Professione Religiosus Grimbergensis, sinistrâ ambitione, ope *Lucæ* Episcopi Sabiniensis, in Belgio Nuntii Apostolici a *Sixto IV.* Papa obtinuit provisionem Abbatiæ Grimbergensis contra Canonicam electionem & provisionem de Persona *Marci de Platea*; sed opera ac industria *Theodorici de Tuldel* Abbatis Parchensis rejectus fuit ab Abbatiâ Grimbergensi.
XXVII. Marcus de Platea Lovaniensis, a *Maximiliano I.* Cæsare An. 1478. obtinuit ne Abbatiæ Grimbergensis, S. Michaelis & Tongerloensis, ullo unquam tempore dentur in Commendam. Obiit Mechliniæ contagioso morbo correptus Anno 1489.
XXVIII. Arnoldus Persoens rexit usque ed annum 1506. quo annis gravatus resignavit Abbatialem dignitatem *Petro van Wayenberge* triennio ante mortem.
XXIX. Petrus de Wayenberge Bruxellensis, obtinuit anno 1524. a *Clemente VII.* Papa usum Mitræ & Pontificalium. Obiit Bruxellis Anno 1540.
XXX. Franciscus de Blioul Bruxellensis per annos XVIII. functus munere Coadjutoris, non nisi duos annos ut Prælatus præfuit. Obiit An. 1542.
XXXI. Nicolaus de Spira Bruxellensis, primus ex nominatione Principis inauguratus est Abbas anno 1543. Hic ex Sacristâ Supprior, inde Prior ac denique Abbas, laudabiliter præfuit, & publicis Patriæ negotiis fructuosè pluries adhibitus. Vitâ excessit Anno 1568.
XXXII. Gerardus de Campenhout ex Pastore in Wemmel Abbas Anno 1571. ædes Monasterii Lovanii sitas in Collegium Præmonstratense, contractu inito cum aliis ejusdem Ordinis Belgii Prælatis, concessit. Hujus tempore omnis pretiosior Ecclesiæ sacra supellex ab hæreticis direpta est juxta Teneramundam, quo illa transvehebatur, ut latrociniis, & rapacitati tutius subduci posset. Obiit Anno 1577. die 20. Aprilis.
XXXIII. Antonius van Oyenbrugge ex Priore in Prælatum electus Bruxellis, quo se coetus Religiosus subduxerat propter patriæ turbas, Monasterio flammis absumpto, facultate Pontificiâ & Regiâ notabilem prædiorum, bonorumque portionem emptioni exposuit, ut destructa repararet, & Religiosorum necessitatibus subveniret. Obiit Anno 1594. die 13. Februarii.

XXXIV. Philippus Raubergen Mechliniensis ex Pastore in Wemmel, Conventum ex Bruxellensi exilio reduxit, & pristino loco restituit, & loca Conventualia in suis ruinis propè sepulta restauravit, & pristino ferè decori restituit. Mortuus Ao. 1613.

XXXV. Christophorus Outers Trudonensis, Pastor & Prior Grimbergensis, domos Pastorales exstruxit in Berchem, Raemsdonck & novo Sarto, prout etiam ædes Bruxellenses. E vivis excessit apoplexiâ correptus die 12. Septembris anno 1647.

XXXVI. Carolus Fernandez de Velasco Bruxellensis, primo Pastor in Berghem & Beygaerden, deinde ex Pastore Grimbergensi Abbas denominatus anno 1647. Laudatissimè præfuit annis 18. In pauperes profusus; nihilominus ædificia multa construxit, ipsamque Templi fabricam suâ parcimoniâ magnificam & sumptuosam ædificare cœpit & admodum provexit. Pietatem & religiosam observantiam exemplo potentius commendavit quam imperio: & constitutus Vicarius Generalis Hispaniarum Disciplinam ac Studia etiam apud exteros diligenter restituit promovitque. Obiit Bruxellis 13. Octob. 1665. ætatis anno 69.

XXXVII. Judocus vander Elst Grimbergensis, primum Pastor in Berghem deinde in Wemmel, utrobique zelosus, exemplaris, intrepidus: ætate provectior Abbas denominatus, biennio non toto præfuit. Vir antiqui candoris & gravitatis, humilis, patiens & hospitalis. Obiit Bruxellis 21. Februarii 1670. ætatis 71.

XXXVIII. Laurentius Bogaerts Flander, ex Provisore Abbas, luctuosis belli temporibus prudentissimè rexit, in adversis constans & pacatissimâ animi tranquillitate sedatus, demissione, & titulorum fastûsque odio, ac singulari morum exactitudine admodum commendabilis. Turrim Ecclesiæ magnoperè provexit, & spirituali non minus quam temporali regimini utiliter intentus. Obiit Bruxellis die 24. Januarii 1692. ætatis 72. Prælaturæ 22.

XXXIX. Judocus Bassery Bruxellensis, nominatione Regiâ ex Cura de Ophem ad Prælaturam promotus gregem sibi commissum (etsi bellorum injuriâ ut plurimum abesse coactus) prudenter fideliterque rexit, paternâ Charitate & singulari benevolentiâ suos semper complexus, dignusque, qui Vicarius Generalis Circariarum Brabantiæ & Frisiæ constitueretur. Vastam Ecclesiæ turrim à Choro avulsam & penè lapsum minitantem felici successu restitui curavit. Publicatâ pace domum indilatè redux, dum majora molitur, è vivis abripitur Bruxellis 8. Maii 1698. Ætatis 65. Prælaturæ 6. expleto.

XL. Hermannus de Munck Mechliniensis, primum S. T. Supprior & Novitiorum Magister laudatissimus, deinde Pastor in Wolverthem annis 17. Gregem sibi commissum verbo & opere diligentissimè pavit, pauperum & infirmorum paternam Curam habuit, eapropter æstimatissimus. Divinum Cultum Devotionemque erga Virginem Deiparam egregiè promovit ædificato Sacello ejus Impdano hodiedum celebri. Abbas constitutus non minori in omnibus Zelo exarsit, templi fabricam magnopere promovit & ornavit; Divini Cultûs majestatem & decorem impensissimè dilexit, religiosam observantiam opere ac exemplo non minus quam frequenti facundoque sermone sancivit, & in pauperes affectuosissimè profusus, omnibusque ingenitâ demissione & candore be-

ne-

nevolus omnium sibi amorem devinxit. Obiit Grimbergæ 6. Decemb. 1712. Ætatis 69. Prælaturæ 15.

Vacavit Prælatura annis quatuor.

XLI. Augustinus van Eeckhout Bruxellensis quondam Magister Novitiorum, S. T. Supprior & Prior. Deinde Pastor in Wemmel & Archipresbyter Districtus Brux. annis octo. Denominatione Cæsareâ & Regiâ Abbas anno 1716. possessionem adiit 23. Decemb. 3. anni sequentis Abbatiales Infulas suscepit. In Archidiœcesi Mechliniensi Judex Synodalis, & Illustrissimorum Brabantiæ ordinum Deputatus Ordinarius; hodie regit.

HAM altero lapide a Bruxellâ, Præfecturæ Merchtemensis. Dominium Comitis *S. Petri* Jettensis, uti alibi pluribus dicetur, constituens eum Jette, Ganshoren, Relegem, & Bever unum tribunal. Pagus est exiguæ extensionis; complectitur enim vix centum & quinquaginta terræ bonaria, habens perpaucos incolas.

Ecclesia dicata est B. Virgini Deiparæ. Patronatus ejus spectat ad Archiepiscopum Mechliniensem jure Abbatiali Affligemiensi. Universa pagi decima spectat ad Parochum.

Capellania *S. Crucis* hujus Ecclesiæ annexa est Pastoratui anno 1591. die 6. Maii per *Matthiam Hovium* Vicarium Generalem Diœcesis Mechliniensis vacantis, habet onus trium missarum hebdommadatim.

Incolæ hujus pagi colunt ad diem 8. Januarii festivo ritu *S. Gudulam* Virg. Patronam Bruxellensem, errore inducti hanc Divam hunc locum de Ham olim incoluisse. Quis autem locus sit Ham quam hæc Diva olim inhabitaverit dicemus in pago de Moorsele in Decanatu Alostano.

HAREN primo lapide cum dimidio a Bruxella, Præfecturæ Campenhoutanæ, situs ad aquæ ductum Bruxellensem.

Anno 1626. jure pignoratitio hoc Dominium a Rege acquisivit *N. Madoets*: Dein Anno 1644. emptione publicâ a *Philippo* Hisp. Rege devenit ad *Godefridum vande Wouwer*. Hodie Dominium hoc possidet *Guilielmus van Langendonck*.

Ecclesia tutelarem colit *S. Elisabetham* Vid. Patronatus curæ Pastoralis spectat ad Capitulum *S. S. Michaelis* & *Gudulæ* Bruxellis, cui competit potior pars decimarum dono *Henrici I.* Lotharingiæ & Brabantiæ Ducis anno 1224. ac *Guilielmi Pipenpoy*. anno 1208. Diploma recitat *A. Miræus* in Donat. Belg. Lib. II. Cap. XCII. novæ edit. ut sequitur.

Universis præsentes Litteras inspecturis G. Decanus, totumque Capitulum B. Gudilæ in Bruxella, salutem in Domino.

Noverit universitas vestra, quòd cùm Dominus Willelmus Pipenpoy, jus decimæ, quod habebat in *Hare*, in manus nostras liberè & absolutè, nomine eleëmosynæ, resignasset, humiliter & devotè à nobis supplicavit, ut post vitam Aleidis Uxoris suæ anniversarium suum in perpetuum faceremus. Nos verò devotionem ipsius attendentes, promisimus eidem anniversarium ipsius Aleydis facere; & ad hoc in perpetuum faciendum nos obligamus.

In anniversario prædicto fructus decimæ totius præsentibus distribuentur, excepto quòd inde Custodi Ecclesiæ quattuor denarii, pro campanis pulsandis, conferentur.

Actum anno gratiæ millesimo ducentesimo octavo, feriâ sextâ post Trinitatem. 1208.

Cæterum cum *Riseldis* Matrona dotat Hospitale *B. Mariæ*, & XII. Apo-

ſtolorum Bruxellis, inter cætera donat partem decimæ in Haren teſte *A. Miræo* in Dipl. Belg. Lib. I. Cap. LVII. novæ edit. quod diploma protulimus in Urbe Bruxellenſi cum Cœnobium *S. Gertrudis* ibidem deſcripſimus.

Hodie decimarum participes ſunt præfatum Capitulum, item Capitulum Soigniacenſe in Hannoniâ, & Parochus; unicuique eſt ſuus decimarum diſtrictus; at nuperis annis decima præfati Capituli Soigniacenſis relicta eſt Paſtori in Evere pro parte portionis congruæ.

HEEMBEKE Inferior, Teutonicè *Neer-Heembeke*, ad aquæ ductum Bruxellenſem. Præfecturæ Merchtemenſis Dominium, in ſublimitate collis ſitum, primo lapide a Bruxellâ. Dominium Heembeke ſuperioris & Inferioris anno 1574. poſſedit *Antonius van Oſſ*, Eques, & Prætor Bruxellenſis, dein *Franciſcus le Vaſſeur*, exinde eodem fiduciario jure acquiſivit a Rege die 1. Auguſti *Jacobus van Ophem*, & emptione abſolutâ ab eodem Rege *Philippo IV.* anno 1649. 22. Januarii *Joannes Bollaert* Mercator Antverpienſis. Tandem Dominium Inferioris *Heembeke* devenit in familiam *D'Oblet*, qui hodie *Franciſcus Joſephus D'Oblet* per mortem patris ſui ejus inveſtituram adiit Ao. 1716.

Bruxellis in Æde ſacrâ *D. Jacobi* in Monte Frigido exſtat ſequens inſcriptio ſepulchralis.

Cy giſt Meſſire François le Vaſſeur, *en ſon vivant Chevalier Seigneur de Morienſart, Neer- & Over-Heembecke, du Conſeil de guerre, Secretaire de Conſeaux d'Eſtat & Privé, & Greffier de l'Ordre de la Toiſon d'Or de feu & treshaute memoire le Roy d'Eſpagnes Don* Philippe II. *de ce nom, & depuis de Sereniſſimes Archiducs* Albert & Iſabelle Claire Eugene *Infante d'Eſpagnes &c. qui treſpaſſa le 16. de Mars* 1603.

Et Dame Marie Butkens *ſa Compagne* . . . . .

Ad dictam *Mariam Butkens Petri* Equitis & Cameræ rationum Brabantiæ Præſidis creati 16. Aprilis 1574. filiam pertinebat in pago de Neer-Heembeke elegans Caſtrum *Crayenhoven* dictum, ſitum medio milliari ab oppido Vilvordiæ, ad eum canalem quo Bruxellis Antverpiam commeatur: a qua progenie orbatâ tranſiit 18. Decembris 1607. per nuptias *Annæ Butkens* ejuſdem Præſidis neptis ad *Joannem de Bejar* Equitem, Blaſii Equitis filium: in quâ gente perſeveravit uſque ad *Annam Iſabellam de Bejar* Franciſci filiam, & familiæ ſuæ ultimam, perilluſtri Viro *Petro Coloma* Baroni de Morienſart nuptam, quæ dum adoleſceret, tutelari curæ patrui ſui *Joannis de Bejar* Decani Eccleſiæ Cathedralis Gandavenſis commiſſa fuit: is vetus ibidem Sacellum ſub nomine *S. Landerici* Epiſcopi Meldenſis, accolatum devotione celebre, exornandum curavit: cui vicinus fons febricitantibus ſæpe viſus afferre medelam. In arâ hujus Sacelli ſpectatur *S. Landericus* pictus cum gallo cucuriente ad latus: fortaſſe ut loci a cucuritione dicti eſſe Patronus ſignificetur, quemadmodum ſingulariter obſervavit *P. Henſchenius* in Actis S.S. Aprilis Tom. II. edit. An. 1675. pag. 962.

Hodie *Crayenhoven* a Gentilibus de *Glymes* emptionis titulo poſſidetur. Cæterum in pago Neer-Heembeke ad Canalem Bruxellenſem nuper exſtructæ ſunt a Civibus Bruxellenſibus Prætoria & ædificia ad voluptatem ac opum oſten-

ostentationem elegantissimæ formæ, & Architecturæ nobilis, cum uberrimis scaturientibus fontibus, inter quæ duæ eminent unum indigetatum *Versailles*, alterum *Marly*, ad quæ divertendi causa multum excurrit Nobilitas & Populus Bruxellensis, præsertim tempore æstivo.

Ecclesia Patronum veneratur *S.Nicolaum* Episc. Parochum habet ex Canonicis Abbatiæ Diligemensis Ord. Præmonst. ad quam ab antiquis temporibus noscitur spectasse Patronatus hujus Curæ Pastoralis, quæ administratur ab eis cum Heembeke inferiore. Decima spectat ad hanc Abbatiam.

Anno 1272. Abbas *S. Cornelii* Indensis prope Aquisgranum Ord. *S. Benedicti* vendidit Abbati & Conventui Jettensi (hodie Diligemensi dicto) Ord. Præmonst. varia bona sita in pago de Neerheembeke.

HEEMBEKE *Superior* priori pago proxime contiguus, ejusdem districtus Merchtemensis. Hoc Dominium cum Heembeke, uti dictum, obvenit emptione absolutâ a Rege anno 1649. *Joanni Bollart* Mercatori Antverpiensi, dein fuit *Susannæ Catharinæ Bollart* viduæ *Gerardi van Uffel* Ærarii Regii Agri ac Provinciæ Mechliniensis Receptoris Generalis, quæ Dominium *Heembeke Superioris* donavit filio suo Anno 1712. *Joanni Baptistæ van Uffel* Consiliario & Ærario Generali Financiarum Principis, in cujus gratiam hoc Dominium a *Philippo V.* Hisp. Rege die 6. Aprilis 1706. in Baronatum erectum est. *Erectum in Baronatum.*

Quoad rem sacram Ecclesia Patronum veneratur *S. Petrum* Apostolorum Principem. Pastoralis cura dependet ab Abbatiâ Diligemensi, quæ administratur per Parochum Heembecæ Inferioris huic proximè vicinum Abbatiæ Diligemensis Canonicum, ad quam Abbatiam spectat hujus pagi decima.

Has Parochiales Ecclesias obtinuit hæc Abbatia a *Nicolao* Episc. Cameracensi Anno 1145.

HOLAER tertio ferè lapide a Bruxella, ad fauces Sylvæ Soniæ, Præfecturæ Vilvordiensis. Ejus Dominium antiquum est Patrimonium Ducis Brabantiæ.

In hoc pago est Dominium *Ter Heyden* insigni Castello instructum, habens Meyerum & Scabinos olim gentilium *Baltin*, inde viâ emptionis devenit ad familiam de *Bangart*.

Ecclesia dicata est *S. Clementi* Papæ & Mart. Patronatus ejus spectat ad Capitulum *S. S. Michaelis* & *Gudulæ* Bruxellis.

A. Miræus in Not. Eccl. Belgii Cap. CXCII. novæ edit. profert Diploma quo *Leonius* Castellanus Bruxellensis Patronatum hujus Ecclesiæ confert Anno 1248. præfato Capitulo; en Diploma.

Universis, LEONIUS Castellanus Bruxellensis, Patronus Ecclesiæ de *Holaer*, cognoscere veritatem. Noverint universi, quòd nos Patronatum de Holaer, ad nostram spectantem collationem, Ecclesiæ S. Gudilæ Bruxellensis contulimus perpetuò possidendum . . . . . Actum anno Domini M. CC. XLVIII. mense Aprili. 1248.

Universis, LEONIUS Castellanus Bruxellensis salutem. Ad notitiam singulorum perveniat, quòd Amelricus Thesaurarius Bruxellensis Ecclesiæ domistadium, in quo mansit quondam Helsuend Mulier, quod idem Thesaurarius emit à nobis jure hereditario possidendum, Decano & Capitulo Bruxellensi contulit in eleemosynam perpetuò possidendum.

Prædictus verò Decanus dictum domistadium à nobis relevavit; salvo jure annui census duorum denariorum Bruxellensium, Nobis & Heredibus nostris in Natali Domini persolvendorum.

Datum anno Domini M. CC. XLIX. mense Januario. 1249.

Henricus vero I. Lotharingiæ & Brabantiæ Dux anno 1223. dedit Canonicis præfati Capituli fructus Ecclesiæ de Holaer. Ita *A. Sanderus* in Basilicâ *S. S. Michaelis & Gudulæ*.

Decima hujus pagi est tripartita, cujus duæ trientes spectant ad Abbatiam de Camerâ Ord. Cisterc. propè Bruxellam, reliqua tertia triens ad Parochum.

Intra limites hujus pagi est *Prioratus Viridis Vallis*, vernaculè *Groenendaele*, Monasterium Canonicorum Regularium *S. Augustini*, situm in Sylva-Soniâ, primitùs clusa sive unius Eremitæ reclusorium, ac domicilium fuit *Joanni a Busco* ex illustri Ducum Brabantiæ stirpe oriundi. Annum fundationis exprimit Chronicon quod sequitur.

æDes saCratæ Verna tVnC VaLLe LoCantVr
sILVa VbI præCeLsIs qVerCVbVs ante fVIt.

Exstant & alii de hac fundatione Versiculi.

I quater & mille ter C tunc floruit ille
Qui Viridem Vallem fundavit ad æthera callem.

Huic eremitæ *Joannes II.* Lotharingiæ & Brabantiæ Dux Anno 1304. dictam vallem patentibus in perpetuum litteris liberaliter assignavit.

Diploma Donationis.

Nos JOANNES Dei gratia Lotharingiæ, Brabantiæ & Lymburgiæ Dux, notum facimus universis, quod nos intuitu Dei *Joanni de Busco* eremitæ, domum nostram sitam in nemore nostro Zoniæ, in loco dicto Gruenendael, & fossatum quod hactenus ibi de licentiâ nostrâ fecit, cum spatio intra fossatum dictum contento, tenendam quamdiu vixerit conferimus & habendam. Ita si a casu alibi illum transferri, aut mori contingat, ex tunc inposterum alter religiosus, & non alias, ad serviendum Deo ibidem perpetuis temporibus morabitur. Cui dictam Domum nos & nostri successores duximus conferendam præsentium testimonio litterarum nostro sigillo firmatarum. Datum die Veneris post assumptionem Virginis Mariæ, anno Domini millesimo trecentesimo quarto.

Joanne a Busco brevi e vivis sublato, successit ei *Arnoldus Diestensis* ac tertius *Lambertus* viri omnes Sanctitate vitæ & morum integritate conspicui Anno 1343. *Joannes Hincartius* Canonicus major ad *S. Gudulam* Bruxellis *Franco Frigidi-montanus* ibidem Canonicus minor, nec non *Joannes Rusbroquius* Capellanus ejusdem Ecclesiæ, Deo perfectius serviendi, urbe relicta, ad Viridem Vallem incolendum sese contulerunt, quibus supra dictus *Lambertus* locum cessit, atque in Bootendael, sumptus *Hincartii*, ut creditur, aliam clusam seu reclusorium excitavit. Quam cessionem *Guido Ventadorius* Cameracensis Episcopus approbavit & *Joannes III.* Brabantiæ Dux eodem anno hoc Diplomate.

Ita habet Sanderus in Brabantiæ Descript.

JOANNES Dei gratiâ Lotharingiæ, Brabantiæ, ac Limburgiæ Dux, Sacrique Imperii Marchio: universis ad quos præsentes Litteræ pervenerint, salutem in eo qui est omnium salus . . . .

Noverint igitur universi, tam præsentes quam futuri, quod pro Nobis, nostrisque Heredibus & Successoribus intuitu Dei, nec non pro salute animarum nostrorum Prædecessorum, dilectæque collateralis nostræ piæ memoriæ, ac etiam pro salute nostra, Heredum, ac Successorum nostrorum, conferimus ac donamus in perpetuum dilecto Nobis in Christo Domino Franconi de Frigido-Monte Presbytero, quendam lo-

locum dictum *Groenendael*, olim per Prædecessores nostros pro quadam eremo ibidem construendâ traditum & concessum, situm in nostro nemore de Zonia, in Parochia de *Hoelaert*, cum magno vivario ibidem adjacente: tali conditione, quod idem locus cum clausura & pertinentiis suis sit & maneat in futurum habitatio quinque Virorum Religiosorum ad minus, divina officia ibidem ad laudem & gloriam & honorem Omnipotentis Dei, & Gloriosæ Virginis Mariæ ejusdem Genitricis, omniumque Sanctorum, & Electorum suorum celebrantium, & exercentium.

De quibus duo ad minus erunt & esse tenentur Presbyteri, viventes religiosè. Et ut hæc nostra concessio in perpetuum firma permaneat & inconcussa, præsentem Chartam per appensionem Sigilli nostri fecimus communiri.

Datum Bruxellis feriâ quartâ in Festis Paschalibus; anno Domini millesimo trecentesimo quadragesimo tertio. 1343.

Anno insequente ibidem Capellam seu Sacellum excitarunt. Quo in loco cum *Joanne* Leeuwensi Converso quem *Bonum Cocum* vocant, & aliis sociis in communi annos quinque vixerunt, veteri veste Clericali retentâ. Donec monente Priore Monasterii S. Victoris Parisiensis Ao. 1349. Institutum Canonicorum Regularium *D. Augustini* die 10. Martii per *Petrum Andream* Episc. Cameracens. sunt amplexi *Francone* ibidem Præposito constituto & *Rusbroquio* Priore. *Hincartius* autem, quod provectioris esset ætatis, & afflictioris valetudinis, apud eosdem consenuit in veste Clericali.

Cum hoc Monasterium modicis inceptum initiis paulatim augeretur & piorum Religiosorum numero & pietate, omnium in se oculos convertit, & velut fœcunda parens plures formavit sacras colonias. Unde effectum ut Anno 1409. assensu *Petri de Alliaco* Episc. Camerac. sub nomine Viridis Vallis Generale Capitulum institueretur subjiciens ei Monasteria Rubeæ Vallis, Corsendonck, Bethleem propè Lovanium, Grobbendonck alias Throni B. M. prope Herendalium & *S. Barbaræ* Thenis, & ordinavit ut singulis annis Capitulum Generale institueretur: factum id initio seculi XV. Sed cum Windesemense apud Batavos Cœnobium, & ejus Capitulum Apostolica roboratum auctoritate ad famam veniret, se eodem Capitulo Windesemensi univerunt anno 1412. & denique ad normam Cœnobii Bethlemiticæ perpetuæ inclusionis votum magno fervore amplexi sunt Anno 1447. die 23. Junii.

Inter primos hujus Vallis incolas vitæ Sanctimoniâ illustres vixerunt *Joannes a Speculo Curegemins* qui Ao. 1358. ibidem Sanctissimè obiit. Item *Joannes* cognomento *Cocus Bonus* natus Affligemii, functione cocus & humilis, sed cælesti sapientia dives & sublimis, prout testantur ejus scripta ascetica quæ vernaculo idiomate ibidem exstant M. S. item *Joannes Rusbroquius* (ita dictus a pago natali inter Bruxellam & Hallas sito) de quo præclara refert in Chronico Windesemensi *Joannes Buschius* lib. 1. Cap. 40. Obiit autem *Rusbroquius* anno 1381. sepultus primo in veteri templo, postea ad Chorum novæ Basilicæ per *Joannem Serclasium* Episc. Camerac. Anno 1386. translatus, in quâ exhumatione ut scribit *Joannes Schoonhovius* seu „ Pomerius, „ Corpus ejus integrum fuit repertum, & spatio trium circiter „ dierum visendum expositum, cujus tantus fuit odor & fragrantia ut non ca- „ daver mortuum; sed potius aliquod videretur miræ suavitatis electuarium, „ prout a diversis, tum Religiosis, tum Laicis fide dignis fuit publicè rela- „ tum, qui idem religionis ergo sunt exosculati."

Anno 1621. die 8. Novembris *Jacobus Boonen* Archiep. Mechl. piorum multorum desiderio annuens, corpus Venerabilis *Rusbroquii* solemni ritu de terrâ levavit, & capsæ ligneæ decentiori inclusit, sepultus ante summum altare in alio sepulchro magnifico & sumptuoso quod suis sumptibus fieri mandavit

V 2 &

& ornari Sereniſſima *Iſabella Clara Eugenia* Hiſpaniarum Infans & Belgarum moderatrix, poſtquam in Monaſterio Viridis Vallis Anno eodem die 17. ejuſdem menſis Novembris ejus ſacras Reliquias viſitaverat. Dein hoc ei Epitaphium appoſitum.

Hic jacet tranſlatus Devotus Pater
Joannes de Ruysbroeck.
I. Prior hujus Monaſterii
Qui obiit anno Domini M. CCC. LXXXI.
II. Decembris.

PRIORES VIRIDIS VALLIS.

Primus hujus Cœnobii fundator ac Præpoſitus fuit *D. Franco de Frigido* monte obiit Anno 1386.
II. Reynerus de Valle antea Eccleſiæ Bredanæ Canonicus & Decanus. Reſignavit anno 1409.
III. Joannes Spiegels.
IV. Henricus Selle de Herenthals ex Rectore Virginum *S. Barbaræ* Thenis electus Præpoſitus atque ab Epiſc. Camerac. *Petro de Alliaco* creatus Inquiſitor hæreticæ pravitatis.

PRIORES.

I. Walterus Petercels Lovanienſis ceſſit Prioratum anno 1414.
II. Joannes Wysonis Leydanus obiit 1416.
III. Henricus Petri Lovanienſis 1421.
IV. Joannes Pistoris ex pago Holaer 1431.
V. Henricus Pomerius Bruxellenſis antea & poſt Prior ſeptifontanus cujus Monaſterii erat Profeſſus. Ceſſit Anno 1432.
VI. Gerardus Smans Turnhautanus, ante Prior Thronianus. Obiit 1438.
VII. Joannes ab Hasselt, a natali ſolo oppido Haſſeleti nomen ſortitus; Profeſſus in Rubeâ Valle, electus hic in Priorem anno 1445. hinc in Monaſterio ſuæ Profeſſionis Prior.
VII. Henricus Mortenbeeck Bruxellenſis, electus anno 1447. Ceſſit poſt triennium.
IX. Cornelius de Platea Ooſterhoutanus electus Prior 1450. Obiit 1457.
X. Oliverius Verbercht Zichemienſis. Obiit Anno 1467.
XI. Thomas Moninxs Bruxellenſis. Obiit Anno 1483. die 3. Decembris.
XII. Petrus vanden Ee Ziriczæa oriundus. Obiit Ao. 1491.
XIII. Joannes Keyaerts. Bruxellenſis. Mortuus Anno 1503.
XIV. Jacobus Dynter. Obiit anno 1512. die 4. Martii.
XV. Ewaldus Vinxe. Gandenſis. Obiit Ao. 1423.
XVI. Daniel Petri Bergenſis ad Zomam mortuus Ao. 1534. die 17. Maii.
XVII. Henricus de Stratis Bruxellenſis. Obiit Anno 1548. die 4. Novembris.

XVIII.

XVIII. Quintinus Dierixs. Obiit Anno 1453. die 20. Martii.
XIX. Arnoldus de Winter Bruxellensis. Obiit 1454.
XX. Theodorus Supramontanus Bruxellensis. Mortuus die 25. Augusti 1566.
XXI. Petrus Walschæus Bruxellensis. Anno 1569.
XXII. Martinus Talparius Bruxellensis. Anno 1572.
XXIII. Adamus Fabri. ob geusianæ factionis tumultus transtulit suum cætum Religiosum ad refugium Bruxellense. Infectus peste ibidem obiit Anno 1577.
XXIV. Jacobus Stampion Bruxellensis variis jactatus tempestuoso armorum tempore calamitatum procellis, mortuus Bruxellis die 20. Octobris Ao. 1586.
XXV. Joannes Meys Thenensis. Obiit Ao. 1592.
XXVI. Victor Succantius Brugensis. Obiit Anno 1598. die 21. Junii.
XXVII. Antonius Berchim Furensis, familiam religiosam per annos XX. Bruxellis exulantem anno 1606. ad Viridem Vallem reduxit, & destructa restaurare cœpit. Mortuus Anno 1622.
XXVIII. Joannes Succantius Antverpiensis ex Rectore Monialium in Jericho Bruxellis electus Prior. Mortuus Anno 1637. die 1. Maii.
XXIX. Petrus Parys Bruxellensis primo Commissarius, dein Prior Generalis Capituli Windesemensis. Obiit Ao. 1656.
XXX. Joannes Lamantius Bruxellensis ex Rectore Monialium in Jericho electus Prior Anno 1657. Obiit 1674.
XXXI. Hermannus Soly. Mortuus Anno 1686.
XXXII. Engelbertus Cool. Obiit Ao. 1690.
XXXIII. Petrus Adams. Vitâ excessit Anno 1697.
XXXIN. Martinus Corluy. Cessit, ac obiit Anno 1706.
XXXV. Dominicus Judocus Schockaert S. T. B. F. Obiit Anno 1708.
XXXVI. Guilielmus vander Haeghen cessit Anno 1712. & obiit Jubilarius Ao. 1722.
XXXVII. Joannes Baptista Jansens. ex Pastore in Huldenberghe, præsens Prior.

HULDENBERGHE altero lapide a Lovanio, Præfecturæ Vilvordiensis, Nobilissimæ familiæ de Huldenberghe per aliquot secula olim nomen dedit, cujus Dominos inter Equestres Toparchas & Pares Brabantiæ recensitos invenimus, eosque in pluribus Nobilium Brabantiæ Conventibus & Diplomatibus subscripsisse, atque inter primos Patricios Lovanienses annumeratos.

Dominium de Huldenberghe cum ad filiam unicam *Catharinam de Huldenberghe* devolutum esset, per ejus cum *Arnoldo de Ordingen* nuptias ab eâ cœpit stirpe possideri. Et iterum *Catharina Ordingenia* Matre defunctâ obvenit *Henrico de Witthem* Dynastam de Bautersem, qui anno 1458. *Joanni de Hauthem* Equiti & Cancellario Brabantiæ illud transcripsit. Denique cum per matrem *Adeliciam Joannes a Straesborch* idem obtineret, *Antonius de Hauthem*, ut in nomine perseveraret ab eo Anno 1541. redemit. Ab *Hauthemiis* seculo XVII. devenit in familiam de *Ryckewaert*, Toparchas de Tybercamps &c. ac tandem ab eâ Anno 1714. emptione publicâ obvenit *Clau-*

dio Eugenio Bodequin, ſummo Prætori Præfecturæ Vilvordienſis Domino de Peuty. Hoc Dominium inſignem habet Arcem quod nobis exhibet in Caſtellis Nobilium Brabantiæ Baro *le Roy*.

In extremitate hujus pagi verſus Lovanium eſt Dominium & Caſtellum Baronatus de *Loenbeke Wilrianæ* ſtirpis, dein *Huldenbergicæ*, nunc *vander Vorſtiorum*, Familiæ patriciæ & Conſularis Lovanienſis, ad quos devenit Anno 1500. cum *Joannes vander Vorſt* Cancellarius Brabantiæ & *Joanna van Thielt* illud acquiſierunt a *Waltero de Huldenberghe*. Erectum eſt hoc Dominium in Baronatum a *Philippo IV.* Hiſp. Rege Diplomate dato Madriti die 19. Novembris Anno 1663. in gratiam *Philippi vander Vorſt* Equitis. Hodie illud Dominium poſſidet *Carolus Georgius vander Vorſt* per mortem Patris ſui, cujus inveſtituram adiit in Curiâ Feudali Ducatus Brabantiæ Anno 1716. Bruxellis in Eccleſia D. D. Michaeli & Gudulæ ſacra legitur præfati *Joannis vander Vorſt* ejuſque Conjugis hæc inſcriptio Sepulchralis.

Erectum in Baronatum.

JOANNI VANDER VORST.

Loonbeke Domino, Equiti Aurato, Juris & æquitatis Conſultiſſimo, Philippi Regis Caſtellæ, ac Caroli V. Imperatoris Brabantiæ Cancellario, viro in rebus gerendis animi, & Conſilii præſentia conſpicuo, Veritatis Juſtitiæque Aſſertori Severiſſimo, JOANNÆ VAN THIELT, matronæ, genere, pudicitia, pietate & quæ cum viro XIV. annos vixit concordia inſigni, vixerunt annos alter 48. altera 42. hic Idibus Maji, hæc Martii obierunt: Vorſtii filii pientiſſimi Parentibus optimis poſuerunt.

Quarteria.

Vander Vorſt, *Spaenhem*, *Poppendonck*, *Duffle*:
Van Thielt, *Pipenpoy*, *Van Dorne*, *Vilters*.

Schema Caſtelli hujus Dominii exhibetur in Caſtellis Nobilium Brabantiæ Baronis *le Roy*.

In ſacris dependet a Prioratu Monaſterii Viridis Vallis, qui Patronatum hujus Parochialis (quæ *B. Mariæ* in Cælos Aſſumptæ dicata eſt) & Decimas ab Abbatia Corbienſi in Galliâ circa annum 1562. viâ emptionis obtinuit atque ex ſuis Canonicis hic Parochum conſtituit; ita ut Decimæ hujus loci ſint præfati Prioratus Viridis Vallis, aſſignata eſt certa pars Decimarum hujus Eccleſiæ ſacro miniſtro.

HULPE olim *Holpa*, Præfecturæ Hulpenſis Caput, ad orientalem plagam Sylvæ-Soniæ, ſitum in Gallo-Brabantia, tribuſque milliaribus a Bruxella & quatuor a Lovanio, amplæ juriſdictionis municipium continens ſub ſe pagos, *Ohain*, *Wauter-Braine*, *Planſenoy*, *Ophain*, *Chapelle S. Lambert*, *Genval*, *Ooſtkerke*, *Clabbeeck*, *Lello*, & *Wilterze*, ab *Henrico I.* Lotharingiæ & Brabantiæ Duce oppidi jure donatum, illudque plurimis & amplis Privilegiis decoravit, quæ *Joannes II.* itidem Lotharingiæ & Brabantiæ Dux confirmavit Anno 1230. Certe ante annos trecentos inter oppida Solitum ad Comitia vocari & Chartis ſubſcribere conſtat.

Fo-

Forum solebat habere singulis Martis diebus; sed a multo tempore evanuit. Dominium hujus Municipii est Patrimonium Principis, continetque sub se Vicos (nostratibus *Gehuchten*) *Malaise* ubi Sacellum *D. Judoco* sacrum, *Bacquebosch*, & *Gallemart* appendices hujus Ecclesiæ Parochialis.

Anno 1666. Auspiciis *Caroli II.* Hisp. Regis erecta hic loci insignis mola aquatica pro chartis conficiendis, quæque unica exstat hodie in Brabantiâ, spectans ad *D. Franciscum Foppens* Bibliopolam Bruxellensem, qui etiam inibi possidet amplas & plurimas agri possessiones.

Anno 1563. die 24. Maii miserabili casu hoc Municipium flammis correptum & totum ferè tribus aut quatuor domibus exceptis conflagravit, & in cineres abiit.

Parochiale ejus templum (quod *D. Nicolao* Episc. sacrum est) suam ostendit antiquitatem. Chorus exstructus est Anno 1545. sacratus 5. Julii eodem anno a *D. Nicolao* Episc. a *Martino Cupero* Episcopo Chalcedonensi & Suffraganeo *Roberti de Croy* Episc. Cameracensis, Patronatum hujus Parochialis & duas partes decimarum acquisiêre Canonici Minoris præbendæ D. Gudulæ Bruxellensis ab *Henrico I.* Lotharingiæ & Brabantiæ Duce Anno 1226. Diploma exstat apud *A. Miræum* in Diplom. Belg. Lib. I. Cap. LXXX. novæ edit. quod exhibuimus in Bruxella pag. 7.

Hanc donationem confirmavit *Henricus II.* ejus filius Anno 1236. & *Godefridus de Condé* Camerac. Episcopus. Certam decimarum partem hîc possidet Abbatia Affligemiensis. Præcipuam ac potiorem decimarum partem hodiè possidet hujus loci Parochus.

In hac Parochiali visitur sepulchrale monumentum *Caroli de Bailly* quondam Secretarii *Mariæ Stuartæ* Reginæ Scotiæ, quam *Elisabetha* Angliæ Regina decolari jussit Anno 1585. die 18. Februarii, cujus est hæc Inscriptio.

Cy gist Sr. Charles Bailly *en son vivant de la Chambre & Secretaire de la Reyne d'Escosse decapitée en Angleterre pour la foy Catholique, & depuis Commissaire de Vivres du camp de sa Majesté qui trespassa a l'age de* 84. *ans le* 27. *Decembre* 1624.

Et Damoiselle Democrite Swerts *sa femme que trespassa a l'age de* 92. *ans le* 3. *jour de Mars* 1633. *lesquels ont été par mariage* 50. *ans par ensembles, priez Dieu pour leurs ames.*

Respice finem.

Quarteria.

Bailly, Laviin, Perotte, Rollin,
Swerts, Appelterre, Dongodt, Pervys.

JETTE, Præfecturæ Merchtemensis, ad primum ferè a Bruxellâ lapidem. Dominium hoc cum Ganshoren, Ham, Relegem & Bever successive a variis jure pignoratitio fuit possessum, donec anno 1644. in auctione publicâ a *Philippo IV.* Hisp. Rege illud acquisivit Baro de Bouchout, a quo non multo post devenit ad *Franciscum de Kinschot* Dominum de Rivieren. Sub Ganshoren situm est præfatum Dominium & insigne Castellum de Rivieren erectum in Baronatum a præfato *Philippo IV.* Hisp. Rege Anno

 1654.

1654. die 7. Octobris in gratiam *Francisci de Kinschot* præfati *Francisci* filii; Dein elevatum in Comitatum in gratiam præfati *Francisci de Kinschot* hoc Dominium de *Jettæ* sub nomine *S. Petri* Jettensis a Præfato Rege Anno 1659. die 18. Novembris. Castellum de Rivieren nobis exhibet Baro *le Roy* in Castellis Nobilium Brabantiæ.

Cæterum ab annis non paucis devenêre hæc dominia per nuptias ad *Jacobum Ferdinandum de Villegas*, cum titulo Comitis *S. Petri*, Baronem de Hovorst Dominum de Viersel & Bouchout &c. Præsidem Cameræ Rationum.

Ecclesia *D. Petro* Apostolorum Principi sacra est, in qua jus nominandi & constituendi Parochum ab antiquo habet Abbas Diligemensis, hujus appendix est *Gansboren*, in quâ Capella *D. Martino* Episc. sacra, habetque jus sepulturæ & in quâ singulis diebus Sabbatinis missa celebratur.

Inter quercus & Arboreta Dominii de *Rivieren* est Sacellum *D. Annæ* sacrum, constructum Anno 1649. a Præfato *Francisco de Kinschot* & *Maria Gertrude de Lanchals* Conjugibus; cui hæc apposita inscriptio *Languentium Medicina*, in quo ab iis institutum fuit Cantuarium sive officium sacri hebdommadarii singulis diebus Martis, quod officium a Diligemensibus hactenus præstatur, & magnus ibidem concursus populi. Visitatur autem hoc Sacellum pro febricitantibus & languentibus.

Bruxellis apud F. F. Minores olim fuêre Epitaphia Dynastarum sequentia.

Cy gist honorable homme Jean de la Marseille, *Seigneur de Riviere, Jette & Ganshoren, Capitaine d'Infanterie Walonne pour le Service de sa Majestè lequel a Siege de Cambray receut un coup d'Arquebusade & mourut d'ycelle en la dite Ville le 19. d'Octobre* 1595.

P. D. P. S. A.

Hier leyt begraven Heer Antonius de Vriese, **in syn leven Ridder / Heere van Rivieren / Jette ende Ganshoren / die sterft den** 14. **dagh Julius** 1638.

Ende Vrouwe Emerentiana des Mares **syne huysvrauwe / die sterft Anno** 1653. **den** 3. **Julii.**

In Ecclesia Abbatiæ Diligemensis legitur sequens Inscriptio sepulchralis.

D. O. M.

Æternæ memoriæ Nobilis Domini *D. Antonii de Vriese* & Tussis Equitis Aurati, Toparchæ de Rivieren, Jette, Ganshoren &c. & Illustris Matronæ *D. Emerentianæ de Mares* Conjugis ejus. Qui tribus hujus Ecclesiæ Canonicis in studio Theologico sustentandis impensas, pia munificentiâ legarunt. Devixit

xit ille Idus Quint. M. DC. XXXVIII. Hæc vero anni M. DC. LIII. die VII. Optimis Mæcenatibus Reverendus admodum *D. Martinus Heckius* Abbas Diligemensis hoc debitæ gratitudinis Monumentum P. C. anno M. DC. XLIX. In Franciscanâ Bruxellis æde quiescunt ossa. Pios maneis heic pia vota juvent.

Huic pago de Jette non modicum decus est Abbatia Canonicorum Ord. Præmonstratensis, quæ ab eo loco olim *Jetthensis* & *Gethensis*, nunc *Diligemensis* appellatur.

Primordia hujus Abbatiæ referuntur ad annum 1095. eo enim tempore Nobilis Vir *Honulphus* de *Vulvrethem* (hodie Wolverthem,) Sacellum hîc, & in eo altare ad honorem D. Virginis Deiparæ & *S. Joannis* Evangelistæ fundavit, quod 18. Kal. Octob. *Galcherus* sive *Gualterus* Cameracensis Episcopus consecravit, ac anno eodem idem *Honulphus* Canonicos Regulares *S. Augustini* ibi collocavit, licet aliqui ab anno 606. Canonicos Regulares a *S. Amando* fuisse constitutos asserunt.

Anno 1112. die 22. Septembris atrium consecravit *Odo* Cameracensis item Episcopus, qui eisdem Parochum Jettensem cum appenditio suo de *Ganshoren* contulit, cæteras Ecclesias Parochiales quas possident tradidit Anno 1145. *Nicolaus* Episcopus, verum jam Præmonstratensibus.

Itaque fundamenta hujus Abbatiæ jecit inclytus Eques *Honulphus* Dominus de Wolverthem, sed Monasterii Regularium *S. Augustini* sub *Waltelmo* Priore, dein sub initium anni 1106. primo Abbate, qui cum suis anno 1140. habitum & Reformationem Præmonstratensium amplexus est, advocatis e *Troncinio* juxta Gandavum IV. Canonicis Præmonstratensibus.

Fundatores primarii hujus Abbatiæ præter supradictum *Honulphum* fuerunt *Henricus I.* Lotharingiæ & Brabantiæ Dux Anno 1227. & ante eum *Godefridus III.* itidem Dux Brabantiæ anno 1185. & anno 1227. *Oliverius* Dominus de Sottengien & Wolverthem Eques, & anno 1228. *Goswinus de Saventhem.* Item *Guilielmus* filius *Nicolai de Diedligem.*

Anno circiter 1218. floruit quidam *Egericus Abbas VIII.* qui per obitum Domini temporalis de Diligem obtinuit præfatum Dominium, a quo dein huic Cœnobio Diligem sive *Diligemium* nomen adhæsit, quod antea *Jeth* sive *Jetthense* & *Geth* Cœnobium dicebatur ab hoc pago *Jetthe*, ita ut Abbates usque ad ea fere tempora sese Abbates de *Geth* & *Jeth* usque ad seculum XIV. in Diplomatibus quæ subscribebant, sese nominarent, quod notandum ne incauti decipiantur.

Sequuntur Diplomata Fundatorum & Benefactorum hujus Abbatiæ, quæ referuntur in Supplemento Diplom. A. Miræi parte II.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego GALCHERUS gratiâ Dei Cameracensis Episcopus, Cellam quæ sita est in Villa quæ *Jetta* nuncupatur, ad laudem Salvatoris nostri JESU-CHRISTI, in honorem S. MARIÆ Virginis, octavâ decimâ Kalendas Octobris, Deo annuente, dedicavi, atriumque divisum benedixi, & ab hujus Villæ Parochia Altare, quidem favente Personâ ex nomine *Sichero* separavi, & ut ad nullum cujuscumque hereditatis, præter Sedem Cameracensis Ecclesiæ, respiceret, liberum confirmavi. *Ex Archivis Capituli Anderlecht.*

Ad usus autem Fratrum in hoc loco Deo famulantium, Beatique AUGUSTINI Regulam observantium exonigerando, *Honulphus de Vulvrethem*, homo liber ac timens Deum duodecim Allodii sui jugera omnino libera transtulit, decimamque de

Melbroeck Deo suæque Genetrici pro redemptione animæ suæ, animarumque Matris suæ *Annæ*, Conjugisque suæ *Renewidis*, ac Filiorum suorum *Lamberti* & *Wiacis*, omnino liberam tradidit: & dimidium partem illius decimæ, quam habebat in *Vutvrethem*, similiter dedit.

Hic autem prædictus *Honulphus*, cum nostræ Dedicationis officio præsens esse non potuit, quemdam servum suum ad me misit, qui supra Sancta Sanctorum juravit, se Fratribus Ecclesiæ, quæ prædicta sunt, dedisse. Præsentesque fuerunt quàm plures Liberi homines, qui testati sunt, se donum vidisse & audisse; præsensque fuit quidam liber homo, nomine *Steypo*, qui ex parte illius Domini hujus beneficium renovavit, & Altari in mea præsentia legitimè adaptavit.

Ego verò, ne quilibet mandatorum Dei transgressor hoc Statutum violare præsumeret neque Solemnitatem Dedicationis infringeret, Pontificali banno interdixi, omninò etiam corroborans remotâ omnium Laïcorum potestate, Fratrum esse, Abbatem Liberè eligere, & Cameracensium Pontificis Pastoralem Curam attribuere & benedictionem exhibere.

Ad quod Testes introducti Idonei sunt.

Signum Radulphi Archidiaconi.
Signum Alardi Archidiaconi.
Signum Bernardi Archidiaconi.
Signum Alberici Præpositi.
Signum Fulgentii Abbatis. *
Signum Albaldi Cappellani.
Signum Godfridi Clerici.
Signum Ancelli,
Signum Gerardi,
Signum Godefridi,

* *Afflige-mensis.*

Signa Clericorum Bruxellæ.

Tudonis Decani,
Alberti Scholastici,
Langenradi,
Henrici.

Signa Laïcorum.

Steyponis,
Galteri Fratris ejus,
Alardi,
Godesonis,
Amelardi,
Ingrani,
Mazelini,
Franconis Filii ejus,
Franconis, Menzonis.

1095. Hoc autem est factum anno Dominicæ Incarnationis M. XCV. Indictione III. prædicti quidem Pontificatûs anno primo.

Ex MS. Archivis Capit. Anderlecht.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Odo Dei gratiâ Cameracensium Episcopus pacem & salutem cunctis Christi Fidelibus.

Notum sit omnibus Christi Fidelibus tam futuris quàm præsentibus, quod in diebus nostris instinctu & hortatu nostro atque *Walthelmi* Abbatis, *Everardus Rodulphus* Tornacensis, ob Uxoris suæ *Helwidis* animæ memoriam, concessione & Traditione *Galteri* Filii sui decem & octo terræ bonarios cum domistationibus ad ipsos pertinentibus, & cum prato trium partium jugeri, liberos ab omni Advocatia Ecclesiæ *Jettensi* & *Walthelmo* Abbati atque Successoribus ejus tradidit, absque alicujus contradictione.

Quidquid autem juris habebant in hoc beneficio *Waltherus* Sacerdos, & Goda Vidua quædam Religiosa supradicta, Everardo Rodulfo coram Hominibus suis, antea tradiderant & exfestucaverant.

Quicumque aliquid horum infringere præsumpserit, maledictioni atque execrationi subjaceat. Pax igitur & benedictio conservaturos contegat; dissipatores verò ultio æterni ignis cum diabolo feriat. Et ut hoc ratum & inconvulsum perma-

maneat, Paginam hanc ſubnotato teſtimonio Sigilli noſtri auctoritate armamus.

Actum Cameraci anno MCVI, Præſulatûs noſtri anno primo. 1106.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego Odo Dei gratiâ Cameracenſis Epiſcopus. *Ex Archivis MS. Capit. Anderlecht.*

Cellam quæ ſita eſt in Villa, quæ *Jetta* nuncupatur, ad laudem Domini noſtri Jeſu Chriſti in honorem S. Mariæ, Virginis, octavo Kal. Octobris Deo annuente dedicavi, atriumque aſſignatum benedixi, & ut ad nullum cujuſcumque hereditatis, præter Sedem Cameracenſis Eccleſiæ reſpiceret, liberam confirmavi. Et ſi pro alicujus culpa inbannitur terra, remotis omnibus inbannitis hæc cantet Eccleſia.

Et quia nos omnium domeſticorum in exaltatione S. Eccleſiæ promptiſſimorum bonæ voluntari congaudere debemus, decet nos etiam, ſi quid à nobis petierint, non abnuere, ut ſemper ad vitam proficiant, noſtro exemplo præeunte.

Ego itaque petitionem Galtelmi Abbatis Filii mei, quem propriis manibus conſecravi, non reprobandam æſtimavi, quærentis ut Parochialem Eccleſiam *Jettenſem*, cum appendicio ſuo *Ganshoren*, & *Moſengenſem* Eccleſiam atque *Humbecenſem* libertate donarem.

Quam petitionem bonam judicans, ideoque paternè exaudiens, prædictas Eccleſias ab omni exactione debitiſque obſoniis liberas facio, & in Eccleſia S. Mariæ *Jettenſi* Fratribus trado.

Deinde benignè concedo, ut ſuam Electionem liberè habeant in Abbate conſtituendo: Electus verò Cameracenſi Epiſcopo præſentetur, ut ab eo ſine ulla contradictione conſecretur.

Ipſe quoque Abbas ad Synodum ire non cogatur, niſi ſigillatis Epiſcopi Litteris fuerit ammonitus.

Ad uſus autem Fratrum in hoc loco Deo famulantium, Beatique Auguſtini Regulam obſervantium *Onulphus de Wolverthem* homo liber ac timens Deum Fundator Eccleſiæ, ob redemptionem animæ ſuæ animarumque Matris ſuæ *Avæ*, Conjugiſque ſuæ *Remudis*, Parentumque ac Filiorum ſuorum *Wilhelmi*, *Waltheri*, *Lamberti*, *Sigeri*, *Godeſcalci*, *Euſtacii*, *Arnoldi*, nobiliſque Filiæ ſuæ *Avæ*, xiv. Allodii ſui bonarios, & Cambam cum appendiciis ſuis, quæ ſolvit ſingulis annis x. & vi. modios avenæ ad menſuram Bruxellenſem; & Allodium molendini in *Jeth*, & decimam quam habebat in *Wolverthem*, allodiumque decimæ de *Melbroeck*, Deo ſuæque Sanctæ Genitrici ſervientibus in ſupradicta Eccleſia tradidit.

Defuncto Filio ſuo *Lamberto* ix. terræ bonarios eidem dedit Eccleſiæ; pro anima Willelmi Filii ſui vi. terræ bonarios contulit; pro anima *Sigeri* dederunt Fratres ſui & Domina *Ava* Soror ipſorum ix. terræ bonarios & decimam totius Villæ, cum in ix. manipulis dividitur, duos manipulos & tertiam partem alneti ſuperaddiderunt.

Euſtacius vi. ſolidos dedit in * *Rochem*, Domina *Ava* & Frater ejus, Allodium xii. bonariorum ſecus Villam quæ dicitur *Selleca* Eccleſiæ dederunt. ** Vulgo Roſſem, appendix de Wolverthem.*

Noſtræ verò Dedicationis officio interfuerunt duo liberi homines *Waltherus* & *Arnoldus* Filii Onulphi cum Sorore eorum Domina *Ava*, qui omnes donum prædictorum beneficiorum renovaverunt & Altari in mea præſentia legitimè attitulari fecerunt.

Ut autem hoc ratum omni tempore habeatur, atque à nullo præſumptore maligno violetur, quoſlibet diſſipatores horum beneficiorum à ſinu Matris Eccleſiæ ſegregatos publicè excommunicavi, niſi ad emendationem & ſatisfactionem venerint.

Actum eſt hoc anno Dominicæ Incarnationis MCXII. Præſulatûs noſtri anno vii, imperante Henrico v. 1112.

Teſtes hujus Confirmationis ſunt hi.

Signum Joannis Archidiaconi.
Signum Ancelli Archidiaconi.
Signum Rodulfi Archidiaconi.
Signum Theodorici Archidiaconi.
Signum Everardi Archidiaconi.
Signum Erlebaldi Archidiaconi.
Signum Adæ Abbatis.
Signum Reneri Abbatis.

Signum Goffridi Abbatis.
Signum Ernaldi Abbatis.
Signum Maſtelini.
Livini, Capellanorum.
Signum Roberti Cantoris.
Gerardi.
Herevardi.
Ego Gerinbaldus legi & recognovi.

Ex iiſdem Archivis. NICOLAUS Divinâ miſeratione Cameracenſis Epiſcopus, tam præſentibus quàm futuris in perpetuum.

Debito charitatis affectu Eccleſiæ B. ac perpetuæ Virginis Dei Genitricis Mariæ de JETH compatientes, temporalibus beneficiis augmentare ſtuduimus: illa omnia quæ Prædeceſſores noſtri cæterique Fideles pro ſalute animarum ſuarum eidem Eccleſiæ legitimis Donationibus contulerunt, petitione & dilectione Fratris *Walteri* ejuſdem Eccleſiæ Abbatis in hoc noſtro Privilegio renovare & confirmare curavimus.

Altare videlicet in *Jeth*, cum appendicio ſuo *Ganshoren*, Altare *Heembecæ*, exceptis obſoniis quæ noſtri juris ſunt, Altare *Immechiæ*, Altare *Moſenchem*, quæ libera ſunt.

Ad arcendas igitur quorumlibet infeſtationes, prævaricatores quoad reſipuerint, excommunicationis nodo conligamus, & ſubſignato canonico Teſtimonio ſub Sigilli noſtri appoſitione hujus noſtri Decreti Paginam confirmamus.

Signum Theodorici Præpoſiti & Archidiaconi ejuſdem loci,
S. Johannis Archidiaconi,
S. Alardi Archidiaconi,
S. Evrardi Archidiaconi,
S. Gerardi Decani, & Archidiaconi,
S. Gualteri Cantoris,
S. Eremboldi,
Gualteri,
Gerardi, Sacerdotum.
S. Bartholomei,
Willelmi,
Radulphi,
Galteri, Levitarum.
S. Roberti,
Euſtacii,
Geroldi,
Adam, Sublevitarum.

1145. Actum anno ab Incarnatione Domini MCXLV. Indictione IX. Præſulatûs Domini Nicolai IX.

Ego Guntimboldus Cancellarius ſcripſi & recognovi.

Ex iiſdem Archivis. EUGENIUS Epiſcopus Servus Servorum Dei, dilectis Filiis GUALTERO Abbati Eccleſiæ Sanctæ Mariæ Jettenſis, ejuſque Fratribus tam præſentibus quàm futuris regularem vitam profeſſis, in perpetuum.

Deſiderium quod ad Religionis propoſitum animarumque ſalutem pertinere monſtratur, animo Nos decet libenti concedere, & petentium deſideriis congruum impartiri ſuffragium.

Ea propter dilecti in Domino Filii veſtris juſtis poſtulationibus clementer annuimus, præfatam S. Mariæ Eccleſiam ſub B. Petri & noſtra protectione ſuſcepimus & præſentis ſcripti Privilegio communimus. Statuentes, ut quaſcumque poſſeſſiones, quæcumque bona eadem Eccleſia in præſentiarum juſtè & canonicè poſſidet, aut in futurum, conceſſione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione Fidelium, ſeu aliis juſtis modis Deo propitio poterit adipiſci, firma Vobis veſtriſque Succeſſoribus & illibata permaneant.

In quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis: Altare de *Jeth* cum Capella de *Ganshorna*, Altare de *Heembeca*, Altare de *Leewa*, Capella de *Moſenghem*, Ca-

Capella de *Himethea*, cum omnibus pertinentiis eorum; decimam de *Melbrouck*; tertiam partem dicimæ in *Vulvrethem* ex dono *Ornulphi* & Filiorum ejus, in quinquaginta jugera terræ & sex solidos in *Rochem*, molendinum in *Jeth*, alnetum quod est juxta Ecclesiam, ex dono Euwani & Sororis ejus; tria jugera terræ ex dono Ducis *Godefridi*; pratum de *Heembeca*, plaustrata lignorum de silva quæ *Zonia* dicitur singulis diebus; terram quam dederunt *Alardus* & *Reinerus*; ex dono *Godessonis* duo jugera terræ; tria jugera terræ, quæ dedit *Radulfus*.

Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat præfatam Ecclesiam temerare, perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, seu quibuslibet vexationibus fatigare; sed omnia integra conserventur, eorum, pro quorum gubernatione & sustentatione concessa sunt, usibus omnino profutura; salvâ Sedis Apostolicæ Authoritate, Dioecesanique Episcopi canonicâ justitiâ.

Si qua igitur in futurum Ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ Constitutionis Paginam sciens, contra eam temere venire temptaverit, secundò tertiòve commonita, si non satisfactione congruâ emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & à Sacratissimo Corpore & Sanguine Domini nostri Jesu-Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat.

Cunctis autem eidem loco justa servantibus sit Pax Domini nostri Jesu-Christi, quatenus hic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Ego Eugenius Catholicæ Ecclesiæ Episcopus signavi.
Ego Albertus Ostiensis Episcopus signavi.
Ego Odo Diaconus Cardinalis S. Georgii ad Velum aureum.
Ego Imarus Tusculanus Episcopus.
Ego Gregorius Diaconus Cadinalis S. Angeli.
Ego Hubaldus Presbyter Cardinalis.
H. Johannis & Pauli Signum.
Ego Gillebertus indignus Sacerdos.
Marci Signum.
Ego Jacintus Diaconus Cardinalis S. Mariæ in Cosmedino.

Datum Catalauni per manum Brizonis S. Romanæ Ecclesiæ Diaconi Cardinalis Cancellarii, IX. Kal. Novembris, Indictione XI. Incarnationis Dominicæ anno MCXLVII, Pontificatûs verò Domini Eugenii Papæ III. anno III. 1147.

In nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti, Ego GODEFRIDUS Dux Lotharingiæ; quia Nos qui in sæculo, & secundùm sæculum vivimus, tanto minus quæ Dei sunt cogitare possumus, quantò magis ad sæculi negotia effusi sumus, volumus quibusdam Christi pauperibus, scilicet Jettensis Ecclesiæ Fratribus, parumper misericordiæ impendere, ut quod à Nobis in his quæ Dei sunt minus agitur, ipsorum orationibus adjuvetur. *Ex iisdem Archivis.*

Notum sit ergo omnibus tam præsentibus quàm futuris, quod sicut benignitate Patris & Avi mei Ecclesiis abundantioribus, & ob hoc minùs indigentibus, videlicet Haffliginiensi & Parchensi in eleëmosynam collatum est, ut si quid erga homines suos de feodo à manu ipsorum descendente acquirere possent, Allodium simul haberent; sic nihilominus ob salutem animæ meæ & Prædecessorum meorum in Abbatiam Jettensem Abbati HILDEBRANDO & Successoribus suis in perpetuum conferri & inviolabiliter liberè ac integrè, Ego & Uxor mea MARGARETA & Mater mea LUTGARDIS concessimus, ita ut postquam prænominata Ecclesia feoda acquisisset, sine tractatione & contradictione, & alicujus pretii exactione à me, & post me, à Successoribus meis Allodium acciperet.

Præterea quia pauperibus Ecclesiis multa violentia injustè frequenter infertur, & ab omnibus ferè rapina magis quàm justitia diligitur, prædictam Ecclesiam in nostra protectione & tutela suscepimus. Et veraciter & constanter promisimus, ut si quis aliquid quod ipsorum est calumpniari & ante judicium vim inferre voluerit, quamdiu Abbas & Fratres justitiam offerunt & ad judicium debitum venire volunt, ullam injuriam Ecclesiæ inferri nullo modo patiamur.

Specialiter tamen ea quæ ob Avo & Patre meo descenderunt, & ad usum Fratrum legitimè collata sunt, videlicet palustratum lignorum singulis diebus in Zonia, pra-

tum quoddam in *Heembeca*, sed & quicquid juris Dominus *Leonius* & Filius suus in Parochia Jettensi in pascuis, in terris, & Villæ totius parte tertiâ Advocatiæ habuit, & ab ipso & Filio suo Iwanus Miles quidam, in eadem Ecclesia postea conversus in feodo tenuit, in nostra protectione suscepimus, & Donationem Domini Leonii & Filii sui, quæ legitimè facta est, confirmamus.

Ut autem hæc rata & inconvulsa permaneant, Scripto in memoriam nostrorum transfundi, & Sigilli nostri attestatione & Testium subscriptione confirmari fecimus. Hi enim Testes aderant.

Alardus de Birbeek,
Arnoldus Stroisele,
Henricus Hagene,
Gerelmus,
Daniel de Hische,
Michaël,
Simon.

Ex iisdem Archivis. MS.

HENRICUS Dei gratiâ Dux Lotharingiæ, universis ad quos præsens Scriptum pervenerit, in perpetuum.

Notum esse volumus, quod Nos piâ intentione defensionibus Ecclesiarum, quæ in nostro Dominio sunt, intendentes, cum cæteris bonis Ecclesiæ *Jettensis* etiam bonarium terræ juxta stratam Regiam, quæ ducit versùs *Strombecam*, quod *Walterus* Miles de *Wamblinis* eidem Ecclesiæ, cum angulo quodam terræ non longè abhinc terram aliam ipsius Ecclesiæ attingente, in eleëmosynam per manum & consensum nostrum contulit perpetuò liberè possidendum; & alnetum dictæ Abbatiæ contiguum quod priùs longo tempore tenuit & possedit; salices, quoque cum pasturis ibidem adjacentibus, usque ad viam quæ ducit versùs *Strombecam*, & paludem sitam ante Abbatiam, quæ vocatur *Harincbruc*, quæ & eis ad placitum includere, & ut placet utile sibi facere, concessimus liberè,

Præterea molendinum, & bonarium terræ in Parochia de *Laken*, quæ Godinus de Nivella gener *Berneri de Cuckelberga* quondam Burgensis de Bruxella similiter in eleëmosynam cum Filio suo Gerardo eidem contulit Ecclesiæ, cum censu cujusdam Curtis in eadem Parochia.

Insuper & decimam quamdam ab *Iwaino Rufo de Bodengem* emptam, quæ est in Parochia de *Jeth*, sub nostra & heredum nostrorum protectione secura & libera ad opus ipsius Ecclesiæ volumus in perpetuum permanere.

Si qui etiam advenæ, peregrini, orphani, sive etiam servi ad jus nostrum spectantes, si in præfata Ecclesia aliqua sub custode deposuerint, vel in eleëmosynam contulerint, sive etiam sine testamento obierint, omnia sæpedictæ Ecclesiæ concessimus possidenda.

Quicumque ergo Ecclesiam præfatam in his aut aliis bonis ejus, quæ in terra nostra sunt, perturbare præsumpserit, nostram, quæ illi allata fuerit injuria, reputamus.

Hæc autem ut imposterum à memoria non decidant, Sigilli nostri appositione fecimus confirmari.

1217. Actum apud Bruxellam in Ecclesia S. Johannis Baptistæ; anno Domini M. CC. XVII. Testibus Viris venerabilibus.

Sigero Abbate,
Waltero Priore,
Gerardo Præposito,
Sigero Notario,
I. Decano Ten.
Walthero de Wanblinis,
Desiderio de Helrode, Militibus, & aliis multis.

Cæterum in Ecclesiâ hujus Abbatiæ maximâ cum populi veneratione adservatur brachium *S. Blasii* Episc. & Mart. quod Anno 1300. *Margareta Eduardi* Regis Angliæ filia, & *Joannis II.* Ducis Brabantiæ Conjux Canoni-

nicis hujus Abbatiæ dono dedit sub *Gerardo* Abbate XVIII. quod ut ab antiquo ita hodieque plurimis miraculis ibidem coruscat.

ABBATES DILIGEMENSES.

I. Waltelmus. Vir pientissimus, relicto habitu Canonicorum Regularium candidum Præmonstratensium assumpsit anno 1140. neque multo post supervixit. Mortuus anno sequenti die 28. Novembris.

II. Theodoricus ex Abbatiâ Trancinienſi juxta Gandavum, Ecclesiam veterem exstruxisse fertur. Obiit anno 1144. die 8. Julii.

III. Walterus. Obiit circa annum 1150.

IV. Henricus unus ex IV. Religiosis Troncinio missis ad Ordinem Præmonstratensium stabiliendum Diligemii. Historiam scripsisse traditur ordinis sui ac Monasterii, quæ interiit. Obiit Anno 1162.

V. Hildebrandus. Mortuus Anno 1200.

VI. Henricus ex Abbatia *S. Joannis* Lauduni accersitus, post triennium resignavit Priori suo *Sigero* hujus Abbatiæ Canonico.

VII. Sigerus. Obiit anno 1217.

VIII. Egericus obtinuit feudum de *Didlegem*, unde Cœnobium *Diligem* ab Anno fere 1218. nomen accepit, quo anno Abbas iste obiit.

IX. Wennemarus Canonicus Abbatiæ Laudunensis. Obiit Anno 1219.

X. Amelinus Abbatiæ Averbodiensis Canonicus. Obiit anno 1220. (*Henricus VI.* Abbas qui *Sigero* resignaverat, iterum onus Abbatiale assumpsit ad annum usque 1226. quo plenus dierum migravit ad Dominum.)

XI. Gerinus. Obiit anno 1230.

XII. Daniel Canonicus Abbatiæ Ninhoviensis, dein a proprio Conventu in Abbatem postulatus circa annum 1240. ibidem obiit anno 1255.

XIII. Walterus de Roesbeke Canonicus Abbatiæ Grimbergensis, altero anno 1256. a proprio Conventu ad regimen Abbatiale postulatus, ibidem obiit An. 1259.

XIV. Godescalcus Monasterium notabilibus Dominiis temporalibus ditavit in Heembeca, Dielbeca & alibi. Obiit anno 1274.

XV. Onulphus. Excessit e vivis anno 1275.

XVI. Ægidius Canonicus Abbatiæ Troncinienſis. Obiit anno 1284.

XVII. Henricus Obiit anno 1300.

XVIII. Gerardus Canonicus Abbatiæ Parchensis. Anno primo suæ Prælaturæ 1300. procuravit Ecclesiæ suæ Reliquias *S. Blasii* Episc. & Mart. dono acceptas a *Margareta* Conjuge *Joannis II.* Brabantiæ Ducis, resignavit ac devixit an. 1308.

XIX. Petrus. Obiit eodem anno 1308.

XX. Eustachius. Obiit anno 1310.

XXI. Joannes de Craene. Mortuus anno 1330.

XXII. Joannes Crupelant excessit e vivis an. 1338.

XXIII. Theodoricus. Obiit Anno 1345.

XXIV. Joannes de Asca. migravit e vitâ. An. 1377.

XXV. Nicolaus de Leeuw dictus de *Herent* antea Prior, dein Provisor hujus Abbatiæ. Obiit An. 1384.

XXVI. Joannes de Middelborch. Obiit Anno 1411.

XXVII. Guilielmus de Wolf ex Provisore Abbas. Obiit Anno 1424.

XXVIII. Joannes Jacobi antea Canonicus Regularis Viridis Vallis, ex amore disciplinæ professus in hac Abbatiâ, dein Prior, demum Abbas. Obiit anno 1440.

XXIX. Guilielmus Croes. Obiit Anno 1457.

XXX. Joannes a Quercu, vernacule *vander Eecken*, Mechliniensis. Obiit anno 1462.

XXXI Joannes a Linniaco, vernaculè *de Lenneke*, Teneramundanus. resignavit Anno 1469. & devixit anno 1487.

XXXII. Rolandus Piquot J. U. L. Acad. Lov. ex Suppriore & Novitiorum instructore electus Abbas, resignavit Anno 1501. & obiit An. 1507.

XXXIII. Rolandus Sanders Canonicus Abbatiæ Tronciniensis, prius ibidem Prior, dein Præpositus Monialium in Tuschenbeka ejusdem Ord. Præmonstr. quæ erat Præpositura eo tempore a Tronciniensi Abbatiâ dependens, post annos V. resignavit, & factus Pastor in Heembeca, e vitâ migravit Anno 1515.

XXXIV. Petrus vanden Zype Canonicus Abbatiæ Grimbergensis & Pastor in Wemmel, postulatus a Conventu Diligemensi. Obiit Anno 1512.

XXXV. Cornelius vander Goes Illustri familia natus, ex Abbatia Middelburgensi in Zelandia ejusdem Ord. Præmonst. evocatus Abbas, obtinuit anno 1532. a *Clemente VII.* Pont. jus Mitræ & Pontificalium, dein Anno 1537. a Matrice sua Ecclesia Middelburgensi in Prælatum postulatus.

XXXVI. Joannes de Tuegele sub decessore electus coadjutor. devixit Anno 1538.

XXXVII. Joannes de Puteo, ortu Teneramundanus. Obiit anno 1540.

XXXVIII. Arnoldus Mahieu Bruxellensis, sacri Oratorii Major Capellanus sub *Maria* Hungariæ quondam Reginâ, Belgii Moderatrice, ac pro Ecclesiastico Statu deputatus Ordinarius. Obiit anno 1575;

XXXIX. Livinus van Cauwenberge. Bruxellensis, ex Pastore in *Muesegem* electus Abbas, præfuit acerbissimis Belgii temporibus. Vitâ excessit anno 1602.

XL. Martinus Heckius Campiniensis, Pastor in *Wolverthem*, paucis ante obitum mensibus sui prædecessoris factus temporalium administrator, eo defuncto electus Abbas. Vitam exuit Anno 1623.

XLI. Joannes Baptista Haseler Bruxellensis, primo Parochi munus egerat in *Jette*, dein sui Cœnobii Provisor. Obiit Anno 1645.

XLII. Martinus Heckius Campiniensis, primo Supprior ac juvenum instructor, exinde Abbas, inauguratus anno 1644. ad divini cultus augmentum, construi fecit pretiosissima, quæ usque hodiè exstant Altaris & Ministrantium ornamenta, ex auro opere Phrygio artificiosè elaborata, villam adhæc e regione Abbatiæ perpulchram anno 1660. ædificavit, & dum dormitorio moderno infatigatus instat anno 1662. die 17. Decembris e vivis abripitur, & Successori operis coronidem dereliquit.

XLIII. Cornelius Lamberti Antverpiensis ex Pastore in Zellick (ubi sumptus magnâ ex parte subministrante Martino Heckio, novam ædi-

ædificavit Ecclesiam; Capellam ibidem *S. Quirini* Reliquiis Româ relatis ditatam, concursu populi easdam veneraturi celeberrimam, Abbatiæ nostræ pro prædictis sumptibus oppignoratam relinquens) Abbas electus est, & die 11. Martii anni 1673. mitra solemniter insignitus. Mox dormitorio perfecto, Bruxellense Refugium novis ædificiis auxit, Sacelloque domestico decoravit, & dum alia plura meditatur vitâ excessit Anno 1678. mensis Julii 12.

XLIV. Quo eodem anno eligitur, nominatur, & 9. Octobris Infulis insignitur SIARDUS HUENAERTS ex Pastore in Wolverthem: Vir & suis & exteris etiam primæ notæ percharus, qui ingenii vivacitatem; animique benevolentiam vultu & specie exprimens, suorum animos præclara exspectatione exhilarabat. Sed dignus illo non fuerit mundus, nam Cœlum in flore ætatis rapuit anno 1680. Aprilis 25. cum vix 18. mensibus præfuisset, eique successit in Prælatura 26. Junii ejusdem anni, qui in Pastoratu fuerat substitutus,

XLV. FRANCISCUS KERREMANS Bruxellensis, debemus viro huic studium redivivum quotidianis succressere incrementis. Statutorum Ordinis rigidus ipse observator, aliisque exemplar erat, pudebatque non insequi Abbatem gnaviter præeuntem. Ædificandæ Domus Dei dum lapides, pecuniam, aliaque necessaria congregat, Deputatus Ordinum Brabantiæ Assessor ordinarius, munere suo defungitur 5. Junii anni 1689. collecta cum ædificandi onere successori relinquens.

XLVI. HENRICUS HUYS itidem Bruxellensis, olim S. Theol. Professor, & in Mueseghem Pastor, vix septem hebdommadibus lapsis Antverpiæ in Abbatia S. Michaelis (Mechliniensi sede vacante) ab illius Urbis Episcopo consecratus die S. Annæ sacrâ. Anno 1707. factus Illustriss. Ordinum Brabantiæ primi Ordinis deputatus, exacto biennio veterem Ecclesiam collabentem destruit, novam ædificavit, Chorum sedilibus pulcherrimis exornat, Bibliothecam, picturis, libris, & his recundendis forulis instruit, Refectorium coemptis tabulis decorat, hortum efficit, fontium, Areolarum variegatione amœnum, tandem annis XII. integris deputationis in magnâ rerum vicissitudine, & injuriâ temporum decursis jam Jubilarius, subitaneâ morte sublatus est anno Regiminis 32. seculi 1720. mensis Septembris die 12, eique successit denominatione Majestatis Cæsareæ exordiente anno 1721.

XLVII. HENRICUS CROCKAERT; & ipse Bruxellensis ex S. Theol. Professore, in utrâque Heembecâ ab anno 1700. Pastor, 26. Januarii in Ecclesiâ propriâ ab Eminentiss. Cardinali de Alsatia de Boussu Archiep. Mechl., assistentibus Abbatibus Grimbergensi & Bernensi Mitrâ est redimitus. Vix tantâ dignitate insignitus, Frontispicium, & Ecclesiam Abbatiæ anteriorem cum turri artificiosè fabrefactâ perficit: nihil interim eorum, quæ ad vitam animæ, & bonum Spirituale subditorum spectant omittens. Det illi Deus, ut pacem, quam unicè cordi habet in secula fovere valeat, &

In Deo sIbI sVIsqVe regIMIne bIno frVCtIfICet.

LAKEN recensetur inter pagos qui libertate & jure oppido gaudent, In ejus territorio septem Toparchæ sunt, ac videntur ab ipsis septem Dynastis, qui VII. Patricias familias Bruxellis propagarunt, originem ducere.

In hoc loco miraculis innumeris clara est Virginis Matris Ecclesia, de

cujus initio agit *J. Gillemans* primâ parte Novalis Sanctorum. Item *A. Raißius* in suo Auctuario ad Natales Sanctorum Belgii *J. Molani* ad diem 13. Aprilis, & ex eo *A. Wichmans* in Brabantiâ Marianâ Lib. II. Cap. IV. ad quem curiosum Lectorem remittimus.

Quonam vero præcisè tempore stupenda illa quæ ibidem narrantur contigerint non ita exactè adnotatum reperitur apud eos qui illorum meminerunt, ait prædictus *A. Wichmans*. Interim hoc omnino certum & extra dubium est, jam ante septingentos annos hanc Ecclesiam constructam fuisse, atque inibi Deiparam cultam. Sanctus enim *Guido* Anderlechtensis, qui obiit juxta auctenticum ejus loci instrumentum anno 1012. multis annis velut alter *Nepotianus* in hac Ecclesia servivit floribus & ramis eam exornans, omnia in nitore conservans, atque in omnes Cæremonias piè sollicitus. Postea per septem annos peregrinatus est Romam & Jerosolymam & ad alia Sanctorum loca. Unde Anderlacum reversus, peste inguinariâ seculi ærumnas consummavit. Sepultus primo Anderlaci in Cœmiterio; sed Deo per viri Sanctitatem miracula testante circa annum 1085. *Gerardus II.* Cameracensis Episcopus ejus sacra ossa e terrâ sustulit, & in capsâ honorificè collocavit, quiescit ibidem in sui nominis ac *S. Petri* Basilicâ (quod nota contra *J. Molanum* & *C. Baronium*, qui eum toto seculo posteriorem faciunt.)

Ecclesia Lakensis, etiamnum hodie admodum celebris est, & visitatione & concursu solemnis; potissimum autem Principibus nostris eximiâ in veneratione.

Ex Archivis Abbatiæ Affligemiensis constat Ecclesiam Lakensem primitus Antistitum Cameracensium juris omnino fuisse; horum vero largitate & (ut litteræ præferunt) eleemosynâ Nivellis Collegii factum peculium, a quo tandem & Parchensibus (quibus tertia pars Decimarum competebat) conventione seorsim ac diversis transactâ temporibus ad Affligemiense Cœnobium pervenit. Sic itaque tabulæ antiquissimæ pactionem Nivellensium cum Affligemiensibus quoad decimam de Osseghem complexæ habent.

„ Communi consilio & rationabili assensu ad petitionem Domini *Nicolai* „ Cameracensium Episcopi Ecclesiæ de Haffligien in manu *Godescalci* ejusdem „ Cœnobii Abbatis concessimus nostram decimam de Ossenghien &c. " & mox „ *Lachen* autem mater est & capitalis Parochia: nostra quidem Eccle„ sia ex Cameracensium Episcoporum eleemosynâ, antiquâ, & ratâ posses„ sione, cum universis decimis & dote &c. Actum est anno Incarnati verbi „ M CLIX. Indictione VII. Epactâ nullâ, *Frederico* imperante, Do„ mino *Henrico* Leodiensi Episcopo, *Godefrido* Lovaniensi Duce, *Adelhe*„ *de* ipsam Obedientiam de *Laches*, obtinente. " Ex scriptoribus qui illo ævo vel circiter vixerunt colligitur Obedientiam hic sumi pro membro Monasterii, & proinde significat Prioratum vel Præposituram illius Monasterii.

Anno M. C. LXXVI. "*Ada* Nivellensis Abbatissa, & ejusdem Ecclesiæ „ Fratrum quam Sororum Conventus, ficto consensu contulit Ecclesiæ „ Haffligeniensi in perpetuum Ecclesiam de *Lachen*, cum omnibus appen„ dentiis suis, & cum omni integritate omnium, quæ ad eandem Ecclesiam „ attinent, unâ concessit eidem Ecclesiæ villam de *Ham* &c. " Quod pactum anno insequenti *Alardus* Episc. Camerac. ratum habuit. Ex illo quoque tempore Parchenses Canonici Præmonst. quibus tertia pars decimarum & proportionatum jus ad Patronatum adepti, idque ut putatur a fundatione Parchensis Monasterii, e *Godefrido Barbato* Duce Brabantiæ, cum Affligenien-

nienſibus concorditer Eccleſiam Lachenſem illiuſque reditus adminiſtrarunt uſque ad annum M. CC. XIV. quo decima quoque Parchenſium ad Affligemienſes ſub annua penſione pervenit. Litteræ hujus pactus ſic ſe habent.

Notum ſit Univerſis Chriſti fidelibus hoc ſcriptum inſpicientibus, quod cum Domus Parchenſis haberet partem in Decimâ de Laken, in hoc convenerunt *Ywanus* Abbas & totus Conventus Parcenſis & *Robertus* Abbas totuſque Conventus Haffligenienſis quod Abbas & Conventus Haffligenienſis, ab Abbate & Conventu Parcenſi, per licentiam generalis Capituli Præmonſtratenſis ſuſceperunt dictam decimam perpetuo poſſidendam, ſub annuâ penſione duodecim modiorum Bruxellenſis menſuræ, videlicet ſeptem modios ſiliginis & quinque hordei in eadem Parochiâ ſub bonâ fide ſolvendorum. Et ut hoc ratum & inconvulſum permaneat, ſigillis Abbatis & Conventus Haffligenienſis, & Abbatis Parchenſis eſt munitum. Ad majorem autem confirmationem appoſita ſunt ſigilla aliorum qui interfuerunt. Sigillum Abbatis Fliderbecenſis, S. Heſcelini Abbatis Grimbergenſis. S. Radulfi Abbatis Ninivenſis. S. Abbatis Jettenſis. S. Henrici Præpoſiti Lovanienſis S. Capituli Bruxellenſis. Teſtes Godeſcalcus Prior, Everardus Supprior, Simon Armarius, Willelmus Cellarius, Henricus Capellanus Haffligenienſis Monaſterii. Henricus Prior, Arnoldus Supprior, Vitalis, Remigius, Ywanus Parcenſis Eccleſiæ Canonici & alii quam plures. Acta ſunt hæc anno Domini M. CC. XIV.

Anno 1638. *Jacobus Boonen* Archiep. Mechl. Patribus Oratorii Inſtituti *Petri Berullii* S. R. E. Cardinalis hanc curam Paſtoralem demandavit, qui Paſtoratus debet per aliquem ipſius Congregationis (cui unitus eſt) Presbyterum idoneum, a loci Ordinario dictæ Eccleſiæ approbandum, conſtituendúmque adminiſtrari, prout magno Eccleſiæ bono hodiedum rectè & cum magno fructu adminiſtratur.

Decima hujus loci hodie eſt tripartita, cujus duæ trientes ſpectant ad Abbatiam Affligemienſem, altera triens ad Parochum.

MACHLA S. GERTRUDIS, Teutonicè *S. Geertruyde Machelen*, ab hac Divâ nomen ſortita, ſeſquimilliari a Bruxellâ, medio a Vilvordiâ, Præfecturæ Vilvordienſis.

Hoc Dominium Anno 1626. a Rege oppignoratum fuit gentilibus de *Gottignies*; Dein emptione abſolutâ in auctione publicâ a *Philippo IV.* Hiſp. Anno 1654. obvenit *Guilielmo Ignatio Hooff* Domino de Hove, a quo emptione publica anno 1667. devenit ad *Claudium Franciſcum* Comitem de Taſſis, inde emptionis tabulis Anno 1697. ad *Joannem Paulum Bombarda*, hinc rurſum emptione publicâ illud acquiſivit *Petrus Antonius Baro de Colins*, qui ejus inveſtituram adiit in Curiâ feudali Ducatus Brabantiæ anno 1717. ac hodie hoc Dominium poſſidet.

In Machlâ *Lamoraldus* Comes de Taſſis & S. R. I. circa annum 1653. elegantis formæ caſtellum condidit, nuncupavitque *Beau-Lieu*; cujus ſchema ñobis exhibet Baro *Le Roy* in Caſtellis Nobilium Brabantiæ, quod hodie ſpectat ad præfatum Dynaſtam Baronem de Colins.

In hoc pago eſt Dominium cum Caſtello, præditum plurimis agri poſſeſſionibus ſpectans ad *D. Joſpan.*

Porro vocatur hic pagus *Machlinia S. Gertrudis* ut ab aliis ejuſdem nominis locis diſtinguatur, vel potius quia Eccleſia in honorem hujus Divæ eſt conſecrata. Patronatus ejus ſpectat ad Capitulum *S. S. Michaelis & Gudulæ* Bruxellenſe, cui *Henricus I.* Lotharingiæ & Brabantiæ Dux Anno 1225. contulit ſuas Decimas in *Machla* reſignatas ſibi a *Waltero de Murſeke.*

Hodie Decima est tripartita cujus duæ trientes spectant ad præfatum Capitulum, tertia triens portio Parochi est cum Novalibus.

Cantuaria fundata in hac Parochiali anno 1710. annexa est Pastoratui pro missâ matutinali diebus sacris procurandâ.

MAIS vulgo *Meys*, Præfecturæ Grimberginæ, Dominium ad Nassovios, Bergenses, & alios pertinens, altero lapide a Bruxellâ & medio milliari a Grimbergâ pagus est latæ admodum extensionis, continens sub se plures vicos, & quasi appendices, videlicet *Ophem*, *Amelgem*, *Hasselt* & *Nieuwen-Rode*, latinè *Novum Sartum*, de quibus mox dicetur.

Plures sunt hujus pagi Toparchæ & universim in eo VI. Dominia recensentur ex quibus duo possident Nassovii, duo Bergenses, unum Baro de *Bouchout*, & unum Baro de *Hoghevorst* &c. habentque suam jurisdictionem personis & locis distinctam; inter quæ Castrum de *Bouchout* veteris Baronatus titulo illustre in clientelâ Ducis Brabantiæ, conditum referunt a Brabantiæ Duce cum Teneramundam *Theodorico* Flandriæ Comiti contradidisset. Hoc opportuno loco in limite ditionis suæ arcem struxit, Flandrorum excursionis intercepturam, & quia præsidium in perpetuâ, ut sic dicam, speculâ, structæ Arcis nomen fecit *Boocholt*, id est arcum tene. Ejus Toparchas a loco nomen adeptos, virtute sua inter primos Brabantiæ claruisse, bella sacra comprobant; & omni hominum, & Scriptorum memoria illustres fuisse constat; & varia probant diplomata *Bocholtanos* semper inter, subinde ante Primarios Patriæ Barones subscripsisse.

Hic Baronatus per nuptias *Margaretæ de Bouchout* *Danielis* filiæ, quæ obiit anno 1476. accessit *Everardo de la Marck* Dom. d'Arembergh, possessus ab Arembergiis aliquamdiu, donec *Robertus* Arembergæ Comes Ao. 1536. *Maximiliano de Transilvan* Equiti transcripsit, cujus ex *Catharina de Mol* filia *Joanna de Transilvan* Domina de Bouchout, Loupaigne &c. nupta *Francisco Prospero de Geneve* Domino de Lullin, Cuesingem &c. Dynastiam vendidit anno 1590. *Christophoro d'Assonville* Consilii Privati Consiliario primario &c. & tandem per nuptias filiæ ejus *Margaretæ d'Assonville* in prænobilem apud Atrebates *de France* familiam translatum est, indeque nuperis annis emptionis viâ devenit ad *Petrum Ferdinandum Roose* Dominum de Froidmont, in cujus gratiam Bouchouti Baronatus diplomate Regio die 9. Maii 1683. confirmatus est; post cujus mortem illud possidet ejus filius *Melchior Franciscus Roose*.

In Basilica *D. Gudulæ* visitur sequens Epitaphium præfati *Christophori d'Assonvillæ*.

D. O. M.

Christophorus ab Assonvilla, Eques D. Altavillæ, Baro Bouchout, Philippo II. Hispan. Regi P. M. Deinde Alberto & Isabellæ nostris Principibus a Consiliis publicis & arcanis. *Margaretæ Scheissiæ* Conjugi Charissimæ ac *Guilielmo* filio optimo præmortuis hic sepultis, ac etiam sibi ipsi adhuc vivens (mortis memor) hoc Mon. P. C. anno 1602. Obiit 10. Aprilis anno 1606.

Quarteria.

D'Assonville, *Potier*, *Desprets*, *Du Jardin*,
Scheysve, *Berchem*, *Hoogelande*, *Nieuwerkercke*.

Item

Item in hoc pago Prætorium cum Dominio quondam gentis *vander Ee* Prætoris Bruxellensis, a qua viâ emptionis, devenit ad gentem de *Bourgois*, inde eadem via emptionis ad gentiles de *Vander Linden*, Patricios Lovanienses, illudque hodie possidet *Philippus vander Linden* Baro de Hooghevorst.

Ecclesia tutelarem colit *S. Martinum* Turonensem Episcopum. Cura Pastoralis donata est Abbatiæ Grimbergensi per *Odonem* Episcopum Cameracensem cum appenditiis suis (verba sunt Diplomatis) *Strombeca & Grimberga* quæ hodie sunt separatæ Parochiæ. Ita *J. B. Gramaye* in Grimberga, quo autem anno non indicat, neque nos invenire potuimus.

Ab hac Parochiali dependet sive ei spiritualiter subjecta *Ophem*, cujus Ecclesia dicata est *S. Stephano* Proto-Martyri, quæ per Vicarium ibidem ex Canonicis Præmonstr. Grimbergensibus constitutum perpetuo administratur, in quo Sacellum de *Amelgen* D. Virgini sacrum.

Item ab hac Parochiali dependens est *Hasselt* in quo Sacellum *S. Eligio* Episc. Sacrum, item *Rodium S. Brixii*, & *Novum Rodium* sive *Novum Sartum*, Teutonicè *Nieuwen-Rode*, cujus Ecclesia D. Virgini in Cælos assumptæ sacra per Vicarium ex Canonicis Abbatiæ Grimbergensis ibidem constitutum perpetuo administratur. In hoc loco olim fuit Cœnobium Monialium Ord. Præmonstratensis, quibus Anno 1177. *Alardus* Cameracensis Episcopus Altare de *Ruysbroeck* assignavit, Cœnobii Reliquiæ adhuc visuntur, bona Abbatiæ Grimberganæ accesserunt, uti mox dictum in Grimbergâ.

MUESEGEM in Diplomatibus *Mosenchein*, & *Mosegem* legitur. Præfecturæ Merchtemensis Dominium, tribus milliaribus a Bruxellâ. Olim non pauci ex illustri stirpe de Petershem Proceres illud possederunt, a quibus dotali jure devenit ad Merodios, in quâ stirpe hæsit, donec *Margareta Joannis de Merode* filia, *Joanni de Wittem* Domino de Beersele enupta, illud filiæ suæ *Mariæ* reliquisset; a quâ illud acquisivit anno 1606. cum Wolverthem, Impden & Rossem *Ludovicus Vereycken* Eques Aurat. Serenissimis Archiducibus *Alberto* & *Isabellæ*, dein *Philippo II.* Hisp. Regi a Consiliis aulæ & belli, & variis legationibus clarus. Successit ei ex *Ludovica Micault* filius *Ludovicus Franciscus* Eques Aurat. Dominus de Hamme & Sart ad Thyliam, Impden, Ruart &c. pariter eisdem Serenissimis Archiducibus & *Philippo IV.* Hisp. Regi a Consiliis aulæ & belli. Hic ducta *Anna de Busleyden Ægidii* militis filia, in hac Dynastiâ filium successorem habuit *Carolum*, in cujus gratiam erecta est *Impda* (in qua est elegans prætorium amœnitate & fontium delitiis nulli secundum) Anno 1659. die 24. Decembris a *Philippo IV.* Hisp. Rege in Baronatum; a quâ stirpe per nuptias devenit in Illustrem familiam Comitis de *Boussu*; a quâ tandem Anno 1700. viâ emptionis venêre hæc dominia ad *Eugenium Alexandrum* Principem de la Tour & Tassis; pretium fuit 180000. flor. in quâ Illustri stirpe hactenus perseverat.

Bruxellis in Ecclesia D. Virginis de Capella, in quodam Sacello lateris Borealis navis Ecclesiæ, legitur sequens Epitaphium.

D. O. M.

Ludovico Vereycken Equiti D. de Hamme, Sart ad Thyliam, Ymden, Ruart &c. Serenissimis Archiducibus, & demum Phi-

lippo IV. Hispaniarum Regi in Belgio a Consiliis status & Belli. Obiit XXIII. Octobr. 1621. Ætatis 69. & *D. Ludovicæ Micault*, ejus Conjugi obiit VIII. Julii 1622. Ætatis 55. Liberi mœstissimi optimis parentibus P. C. Requiescant in pace.

Domus Pitzenburgica Equitum Teutonicorum Mechliniæ hic loci a priscis temporibus possidet cum plurimis agri & Sylvarum possessionibus insignem Curiam censualem vulgo *Laethof*.

Quaod rem sacram, Ecclesia dicata est D. Virgini *Mariæ* ab Angelo salutatæ & *S. Nicolao* Episc. Sacrum ministrum in hac Parochiali constituit e suis Canonicis Abbas Diligemensis.

Appendix hujus Parochialis est *Impda* in qua est Sacellum *S. Quintino* Mart. sacrum, & amœnum Prætorium Principis de *La Tour* & *Tassis* uti mox pluribus dictum est, cujus schema visitur in Castellis Nobilium Brabantiæ Baronis *Le Roy*.

MOLEBEECK in Suburbio Bruxellensi gaudens jure Urbis & Civium, Parochia ampla & lata secundum *Sennæ* fluvii decursum, dependens a Capitulo *S. S. Michaelis* & *Gudulæ*.

Cum anno 1357. producto Urbis pomerio potior incolarum pars mœnibus clauderetur, permissum Sacello Urbano *D. Catharinæ* fons baptismalis, administratio sacramentorum & Sepultura; ita ut Parochus ad *D. Catharinam* resideat, Vicarium interim foris habeat, quæ Ecclesia *S. Joanni Evangelistæ* & *S. Gertrudi* inscripta est.

Franciscus Haræus in Annalibus Ducum Brabantiæ tom. I. refert quod *Carolus* Lotharingiæ & Brabantiæ Dux partem Villæ, quæ vocatur *Molenbeca S. Gudulæ* tradidit, & sex famulas addidit & alia plura ornamenta donavit, dum in *S. Gaugerici* templo *S. Gudulæ* corpus intulisset circa annum 980.

In hoc templo est Monumentum perantiquum donationis in tabulâ pensili exaratum in hunc sensum.

Notum sit omnibus & singulis, quorum intererit *S. Gertrudem* fundum hunc seu aream in quo primo fundata fuit Basilica ad Dei omnipotentis, & *S. Joannis Baptistæ* honorem, Puteumque huic cæmiterio adjacentem, ab eadem S. Virgine sumpsisse nomen & virtutem, hodieque dici *S. Gertrudis* puteum, ex quo populares innumeri cum firma spe recuperandæ Sospitatis bibunt, ejusdem *S. Gertrudis* opem implorantes: & quibus plurimum obtingit optata Salus. Unde & laus & honor Deo bonorum omnium fonti.

Exstabat adhuc illa, de qua hic mentio est ante annos 130, sed exortu bellorum civilium, & injuriâ temporum subversa est cum aliis compluribus. Et vero quamvis humiliata sit usque ad terram, detractaque in pulverem omnis illa moles Basilicæ, tamen adhuc hodie postumat in eodem *S. Joannis* Sacello *S. Gertrudis* cultus. Puteo quoque sua non deest Religio.

NOS-

NOSSEGHEM in Diplomatibus *Noscegem* legitur, altero lapide a Bruxella via nova lapidibus strata, qua itur Lovanium. Præfecturæ Vilvordiensis, habuit eosdem Dynastas quos Saventhem. Hodie illustris familiæ de *Boisschot* Comitis de Erps Dominium. Vide de eo plura in Saventhem.

Habet hic locus celebre forum annuum die Mercurii post Pascha.

Ecclesia Patronum veneratur *S. Lambertum* Tungrensem Episcopum. Jus Patronatus spectat ad Abbatiam Cortenbergensem Ord. *S. Benedicti*, cum hujus pagi Decima, quod dono acquisivit ab *Odone* Camerac. Episc. anno 1110, uti dictum in Cortenberga ubi Diploma produximus.

Sub hoc pago est Capella *S. Eligii* Episc. vulgo *Vos-Cappel*, distans fere medio milliari a Parochiali, in viâ antiquâ quæ Bruxella tendebat Lovanium.

OPBRUSSEL, latinè *Superior Bruxella*, vulgo *St. Gillis*, in suburbio Bruxellensi ad portam Hallensem, gaudens jure Civium Bruxellensium, Senatui Urbano olim subjecta; sed cum alia omnia Urbem quaquaversum cingentia ad Spatium 100. passuum loca solerent cum Urbe vectigal pendere, hujus unius vectigal solere Principi cedere, Diploma vetus ostendit Anno 1295. datum.

Ecclesia tutelarem colit *S. Ægidium*, sub Patronatu Abbatiæ Forestensis Ord. *S. Bened.* hic in vicinia sitæ. Hæc Ecclesia olim fuit satis ampla & insignis; sed Anno 1577. exusta fuit in turbis Belgicis, quibus cessantibus Ao. 1600. Chorum erigere cœperunt, qui solus etiamnum visitur, parietibus dumtaxat navis Ecclesiæ pro parte exstantibus.

Erecta est hæc Ecclesia in Parochialem anno 1216. sollicitante & rem promovente *Henrico I.* Lotharingiæ & Brabantiæ Duce, consensu Abbatissæ & Monialium Forestensium, uti nos docet hoc Diploma, nobis communicatum per modernum Parochum.

HENRICUS Dux Lotharingiæ, & Regni Marchio. Omnibus Christi fidelibus præsens scriptum intuentibus in perpetuum. Cum labilis & caduca sit fragilitatis humanæ memoria, & de facili causâ magni erroris subrepat oblivio, necessarium & perutile est conventiones, donationes, & res gestas vivaci scripto quod oblivionis non recipit, perservari. Notum ergo facio tam præsentibus quam futuris, quod Conventus de Foresto ad petitionem nostram liberaliter, & libenter concessit hominibus de *Obbruxella*, ut habeant Ecclesiam cum Baptisterio, sepultura & officio plenariè divino: ita quod donatio illius Ecclesiæ ad Capitulum de Foresto pertinebit, & Presbyter loci illius in recognitionem dabit annuatim Conventui de Foresto viginti solidos Bruxellenses, decem in Natali, & decem in Pentecoste persolvendos, quousque Ecclesia ad decem librarum lucrementum pervenerit, in optione stabit Capituli Forestensis utrum amplius prædictam pecuniam a Sacerdote recipiant, vel cum eo jure Personatus in fructibus participare maluerint.

Dabit etiam Sacerdos annuatim duos Solidos Custodi de Foresto prædictis terminis persolvendos: Præterea Forestense Capitulum jus habebit præsentandi Presbyterum ad Ecclesiam sæpe fatam, a Presbyterio loci nullam sentiet de requisitione competentis Beneficii inquietationem vel molestiam, habebit autem Ecclesia talem divisionem terminorum Curtis Ninii & Godefridi sitæ prope quercum, pertinent ad Parochiam de Foresto, ab eo autem loco usque ad Crucem, quæ est prope Leprosos, omnia ad Ecclesiam de *Obbruxella* pertinebunt. Ut autem prædicta inconvulsa permaneant & perpetui roboris firmitudinem sortiantur ad veritatis testimonium perhibendum, præsentem paginam decisione Cyrographi & appensione sigilli mei in perpetuum muniri decrevi: Acta sunt hæc Bruxellæ anno gratiæ millesimo ducentesimo decimo sexto 1216.
mense Augusto. Et erant subsignati Adrianus Bais Pbr. & Philippus de Vleschoudere.

Notandum Leprosos, de quibus in Diplomate, hodie esse Monasterium *S. Petri*, vulgo *Ter Sieken*, supra Urbis mœnia, quod propriè est Leprosarium.

Decimarum participes sunt numero V. scilicet Abbatia de Foresto percipit ultra quartam partem, Scholasticus & Fabrica *D. Gudulæ* medietatem; aliam partem percipit Monasterium Montis Frigidi: Capitulum *D. Gudulæ* gaudet decimis minutis. Anno 1719. Parocho assignata est a Senatu Brabantiæ competentia 400. florenorum annuè, a præfatis decimatoribus præstanda, præter domum Pastoralem ab iisdem exstruendam.

Cæterum hic loci ad muros Urbis *Guilielmus Duvenvordius* Oosterhouti Toparcha, Monasterium secundæ Regulæ *S. Francisci* Virginibus suo ære struxit & dotavit Anno 1343. Hoc Monasterio per turbas Belgicas funditus everso seculo XVI. attributa est Anno 1585. in Urbe Domus Fratrum vitæ Communis a *Gerardo magno* institutorum haud procul a Basilicâ Parochiali *S. Gaugerici* ad Sennam fluvium de quibus diximus plura in Bruxellâ.

OSSELE in Diplomatibus *Ossensele* legitur. Districtus Grimbergensis, Dominium ad Nassovios pertinens, secundo lapide distat a Bruxellâ.

Ecclesia tutelarem colit *S. Joannem Baptistam.* Patronatus est Archiepiscopi Mechliniensis jure Abbatiali Affligemiensis, ad quam Abbatiam spectat uti & ad Parochum hujus loci decima, qui moratur in Brussegem defectu ædis Pastoralis, & se inscribit Pastorem in *Ossele* & Deservitorem de *Brussegem.*

OVER-YSCHE, Latinè *Ysca Superior* Sylvæ-Soigniacensi fere contigua, Præfecturæ Vilvordiensis, quæ pari ab Urbe Bruxellâ & Lovanio Brabantiæ Metropoli trium milliarium intervallo distat. Municipium nobile & elegans, oppidi titulo insigne, ac Natalibus Justi *Lipsii* celebre, olim in Brabantiæ Conventu adesse solitum, & Sigillo diplomata munire, præferente Episcopum sole & lunâ stipatum. Peculium diu fuit inclytæ stirpis de *Isca*, dein ea hæreditas ad *Wittemios* jure pignoratitio devoluta est; inde eodem jure per nuptias ad Illustrissimam Hornanam stirpem devenit. Decoratum est honore & dignitate Principatus sub nomine de *Hornes* anno 1677. in gratiam *Eugenii Maximiliani de Hornes à Carolo II.* Hisp. Rege diplomate dato Madriti die 19. Octobris; post cujus mortem anno 1706. devenit ad ejus filium *Philippum Emanuelem* Principem de *Hornes*, qui fatis concessit Anno 1718. a cujus morte illud Illustre Dominium hodie possidet *Maximilianus Emanuel* ejus filius, natus Bruxellæ anno 1695. inibi insigne & illustre Dynastæ visitur Prætorium.

Erectus in Principatum.

Anno 1626. a Rege mansit oppignoratum Dominium de *Isca & Rozieres* inclytæ stirpi *Hornanæ*. Stemma Comitum & Procerum familiæ *Hornanæ* invenies in Donat. Belg. *A. Miræi* novæ edit. pag. 470.

Forum solebat habere hebdommadarium & annales nundinas variis privilegiis exornatas, quæ jam a longo tempore cessarunt.

Quoad rem sacram, Ecclesia quæ multum insignis, consecrata est *S. S. Trinitati & S. Martino* Turonensi Episcopo, quatuor horologiis decorata, quæ licet anno 1694. die 24. Aprilis cum maximâ hujus Municipii parte igne fortuito conflagravit, paucis post annis tamen pristinum splendorem induit. Patronatus Curæ Pastoralis spectat ad Abbatissam Vallis Ducis Ord. Cisterc.

ad

ad quam etiam ſpectat hujus Municipii decima, ex quâ annuè ſolvitur Parocho portio congrua in granis & nummis, ſcilicet ſumma 300. flor. & 100. Halſteria frumenti, ſiliginis, & hordei; quam decimam *Henricus II.* Lotharingiæ & Brabantiæ Dux anno 1235. præfatæ Abbatiæ aſſignavit in partem dotis filiæ ſuæ *Margaretæ* dum inibi Monaſticem profeſſa eſt, quæ dein ibidem fuit II. Abbatiſſa, cujus tumulus etiamnum hodie illic in medio Choro Monialium conſtituta conſpicitur, uti ſuo loco dictum, cum hanc Abbatiam deſcripſimus in Decanatu Lovanienſi. Ita *Dinterus* in Brabantiæ Chronico M. S. loquitur.

In hoc Municipio tria ſunt Sacella, quorum unum in Vico *Laen* erectum in *S. Michaelis* honorem, & alterum in Villâ *Ter Decht* ſitum *SS. Trinitati* ſacrum, tertium in Municipii ipſius Xenodochio *S. Huberto* dicatum.

In hoc Municipio olim fuit Beginaſium circa annum 1331. in honorem Deiparæ erectum, auſpiciis *Joannæ Comperiæ Cocquerouliæ*, & *Joannæ de Ridder*, ſed injuriâ temporum & bellorum motibus jam pridem interiit, hodie a vetulis aliquot inhabitatur.

ROSIERES ad limitem Gallo-Brabantiæ, Præfecturæ Vilvordienſis: Dominium Illuſtris ſtirpis Hornanæ jure pignoratitio.

Eccleſia dicata eſt *S. Andreæ* Apoſtolo. Patronatus ejus ſpectat ad Abbatiſſam Vallis Ducis Ord. Ciſterc. Potior pars Decimarum ſpectavit ad Abbatiam Affligemienſem: at eam nuper ceſſit Parocho pro portione congruâ. Præfata Abbatia Vallis Ducis parvum inibi habet diſtrictum decimarum.

SAVENTHEM, vulgo *Saveltom*, ita nuncupatum a ſeptem (ut fama eſt) Romanorum tumbis. Municipium celebre, & antiqui nominis, ſub Præfecturâ Furenſi, primo lapide cum dimidio a Bruxella, ad levam novæ viæ lapideæ quæ tendit Lovanium.

Hæc Toparchia deſcribitur in juriſprudentiâ Heroicâ his verbis pag. 303.

„ Ejus Dominium ſpectavit olim ad *Danielem de Bouchout* & *Joannem* „ ejus filium: imo & ad *Henricum de Flandria*, Dominum de Ninhoven, „ cui ſucceſſit *Joannes Comes Clivenſis*, huic *Theodorus de Hornes* Domi- „ nus de *Perweys*; a quo acquiſivit *Henricus de Cuyck*, Joannis & Catha- „ rinæ Berthout, filiæ Henrici de Bebbeken, & Margaretæ de Bochout, „ filius, Dominus de Vorſele, Brecht, Eekeren, qui ducta uxore Gertrude „ Petri Cotrelli filia, cecidit in Prælio Baeswilre anno 1371. Hujus filius „ Joannes de Cuyck, Dominus de Hoochſtraeten vendidit anno 1381. Do- „ minia de Saventhem, & Sterrebeke, *Henrico vander Meeren* militi, „ Walteri filio; in cujus nominis gentilibus permanſit, donec Wilhelmus „ vander Meeren, Philippi militis, & Mariæ vander Noot filius illa anno „ 1605. Wilhelmo de Ryckewaert, hic anno 1608. vendidit *Ferdinando* „ *de Boiſſchot* Ordinis militaris D. Jacobi Equiti. In cujus gratiam & remu- „ nerationem præclarorum Servitiorum, quæ jam non ſemel ad Galliarum „ & Magnæ Britanniæ Reges Legatus magnificè præſtiterat, hæc Dynaſtia „ 27. Martii anno 1621. ab Archiducibus *Alberto* & *Iſabella* in Baronatum „ erecta eſt. Obiit hic *Ferdinandus Comes* Erpſiæ Baro de Saventhem Can- „ cellarius Brabantiæ, Supremæ Feudalis Brabantiæ Curiæ locum tenens „ &c. anno 1649. Poſtquam ex Annâ Mariâ Camudio Franciſcum, Annæ „ Margaretæ de Lannoy nuptiis clarum, horum Dominiorum hæredem & „ filium Regi & Reipublicæ ſuperſtitem reliquiſſet.

Erectum in Baronatum.

Vetus hic Prætorium antiquâ turri inſigne habuêre Toparchæ, quod a gentilibus de *Ryckewaert* præfati Wilhelmi hæredibus hodie poſſidetur. Sed

hujus loco ampla & perpulchra *Boisschottorum* Bruxellis domus a Rege infeudata, & Baronatui Saventhemiensi unita a pluribus jam annis Prætorii Saventhemiensis nomine decora est.

Hujus Parochialis Ecclesia, quæ satis insignis, consecrata est *S. Martino* Turonensi Episcopo. Ejus Patronatus spectat ad Capitulum Metropolitanum *B. Mariæ* Cameracense. Decima pro potiori parte hodie spectat ad Parochum, etiam illa quæ fuit quondam præfati Capituli; item decimarum partem habet Toparcha, & Cappellania in hac Parochiali fundata.

In ara laterali ad partem meridionalem est insignis & artificiosa tabula, depicta penicillo *Antonii van Dyck*, Pictoris excellentissimi, repræsentans *S. Martinum* hujus Ecclesiæ Patronum, quam huic Ecclesiæ dono dedit in tesseram sui affectus cujusdam filiæ incolæ hujus pagi, quæ ipsi in amore erat, & cujus nuptias avide sollicitabat, & tamen obtinere non valuit.

In hoc Municipio initio seculi XVII. ingentis molis repertus fuit tumulus, miræ antiquitatis, in quo inventa est funeraria supellex, existimatur autem fuisse Procerum Salicorum, cum falsis diis adhuc addicti essent.

SCHAEREBEECK in Diplomatibus *Scarenbeca* nominatur, extra portam Mechliniensem in ipso suburbio Bruxellensi, gaudens libertate & jure Civium hujus Urbis. Varia ibidem Nobilium Prætoria & Civium domus æstivales.

Ecclesia Patronum veneratur *S. Servatium* Tungrensem Episcopum, in arâ summa conspicitur tabula repræsentans *S. Servatium* hujus Ecclesiæ Patronum eleganti penicillo Casparis de Crayere, Pictoris celeberrimi depicta. Patronatus hujus Parochialis spectat ad Capitulum Soigniacense in Hannoniâ.

Decima est tripartita cujus duæ trientes spectant ad Abbatiam Forestensem reliqua triens portio Parochi est.

Huic Ecclesiæ Parochiali adhæret antiquum & insigne reclusorium, quod a duabus piis Virginibus hodie inhabitatur. A paucis annis præclarè restauratum & illustratum est impensis Illustrissimi Comitis de Montery Belgarum & Burgundionum Præfecti, cujus insignia ibidem in frontispicio hujus reclusorii inserta vidimus.

Huic loco natales suas debet *Aleydis* Scarenbecana, quæ Monialis Abbatiæ de Camera, leprosâ carne, sed spiritu sana & decora, ibidem beato fine quievit Anno 1250. & illic in magna veneratione est; de qua antea pluribus egimus in descriptione Abbatiæ de Camerâ.

STERREBEKE olim *Stertbeca* in Diplomatibus nominatur; altero lapide a Bruxellâ. Præfecturæ Campenhoutanæ Dominium, Castro veteri instructum, olim Nobilium Dominorum & stirpium nutrix.

A duobus circiter seculis eosdem cum Saventhem Dominos habuit, qui hodie est Comes de Erps. Est in hoc pago antiquum Castellum cum dominio, quod nuper fuit Renati de Mol Baronis de Herent; quod nobis exhibet Baro *Le Roy* in Castellis Nobilium Brabantiæ. Nuperis annis viâ emptionis devenit ad *Petrum Fariseau*.

Ecclesia Patronum veneratur *S. Pancratium* Mart. Patronatus ejus, & collatio curæ Pastoralis pleno jure spectat ad Archiepiscopum hujus Dioecesis.

De-

Decimarum participes sunt pro majori parte, Capitulum Metropolitanum Cameracense, Parochus, Capellania *B. Mariæ* ibidem fundata, & Toparcha.

STROMBEKE, Præfecturæ Grimbergensis, uno milliari cum dimidio a Bruxellâ. Dominium ad Nassovios spectans.

Ecclesia inscripta est *S. Amando* Tungrensi Episcopo. Parochum ibidem constituit Abbas Grimbergensis e suis Canonicis, ad quem spectat media pars decimarum, altera medietas portio Parochi est.

In spiritualibus dependet ab hac Parochiali *Bevere* olim *Beverna*, in quâ non exstat Ecclesia. Dominium temporale est Comitis *S. Petri* Jettensis, Baronis de Rivieren de gente *Villegas*.

UCKELE antiquitus *Uccla*, Præfecturæ Rodensis. Pagus vastæ extensionis & maximè celebris ob tribunal privilegiatum, vulgo *de Camer van Uckel*, in centum & amplius pagos extensum. Antiquum est Dominium Ducis Brabantiæ.

Continet sub se Vicos numero VI. videlicet primus *Stalle* simul & Dominium olim habuit Dynastas Bertholdicæ stirpis Proceres, hodie gentis *van Hamme*, insigni Castello hortoque decoratum; quod exhibetur in Castellis Nobilium Brabantiæ Baronis *le Roy*, in Baronatum erectum a *Carolo II.* Hisp. Rege Anno 1686. die 27. Martii, in gratiam *Guilielmi van Hamme*. Ibidem Capella B. M. V. sacra, in quâ quibusdam festis Marianis divina celebrantur: Est in eâ Capellania ad collationem Abbatissæ de Foresto.

Secundus est *Droogen-Bosch*; Dominium dependens a Curia feudali Provinciæ Mechliniensis quod fuit dudum familiæ *Du Bois*. Anno 1717. illud acquisivit tabulis emptionis *Maria Henrica de Caretto*, vidua *Philippi Caroli Francisci*, Ducis Arembergiæ, Arscoti &c. quæ hodie inibi exstrui curat illustre & nobilis Architecturæ Castellum destructo veteri, item hortum & Parcum amœnissimum. Ibidem Capella *D. Nicolao* Episc. sacra, in qua diebus sacris divina operantur.

Tertius est *Carloo*, Dominium gentilium de *vander Noot*, insigni Castello hortoque ornatum, quod exhibetur in Castellis Nobilium Brabantiæ Baronis *le Roy*. Illud Dominium Anno 1638. die 18. Augusti a Rege oppignoratum fuit *Carolo vander Noot*. Dein Anno 1650. ejus posteris ab eodem Rege absolutè venditum, ac Baronatus dignitate a *Carolo II.* Hisp. Rege decoratum 12. Septembris anno 1678. in gratiam *Walteri vander Noot*. Exstat in eo Vico Capella *D. Jobo* sacra, in quâ Dominicis & Festis celebratur.

In Ecclesiâ Parochiali de Uckel visitur Monumentum Sepulchrale in Capella laterali ad partem meridionalem, cum hac inscriptione.

D. O. M.

Monumentum Nobilis ac generosi Domini *Joannis vander Noot*, Equitis, Toparchæ de Carloo, qui obiit Anno 1643. mense Augusti die 18. Requiescat in pace.

Quarteria.

Vander Noot, *Hinckaert*, *Maluny*, *Bernard*.
Enghien, *Berchem*, *La Croix*, *Fourneau*.

Ibidem apud F. Minores in Bootendael in Marmore parieti inserto legitur sequens Inscriptio.

 D. O. M.

D. O. M.

Majoribus, sibi, posterisque perillustris ac generosus Dominus *Rogerius Gualterus vander Noot*, Baro de Carloo, Illustrissimorum Ordinum Brabantiæ e Nobilibus deputatus ordinarius, cum perillustre Conjuge Domina *Ludovica vander Gracht* e Baronibus de Vremde & Olmen.

P. C.

1705.

Quartus vicus est *Calevoirt*, in quo Sacellum dictum *B. Mariæ Consolatricis*, cultu & Miraculis D. Virginis ab antiquo hodièque plurimum celebris vulgo *Ten Troost*, in quo Capellania ad collationem hæredum *Joannis van Ofhuys* hujus Sacelli fundatoris, qui anno 1425. insigne admodum rotundâ formâ Sacellum prout hodie conspicitur sumptu proprio exædificavit ac liberaliter dotavit. In eo quibusdam festis Marianis Sacrificium altaris offertur.

Quintus *Boondael* vel *Bundael*; hodie Dominium familiæ de *Cano*. In eo Sacellum Virg. Deiparæ & *S. Adriano* Mart. sacrum, ejusque Reliquiis solemni ritu nuper ditatum. Anno 1463. a *Guilielmo Hulstbosch D. Gudulæ* Canonico secundæ fundationis, hîc in natali solo erectum est hoc Sacellum. Cura hujus Sacelli spectat ad Guldam Solopetariorum Bruxellis; in eo Dominicis & festis sacra celebrantur.

Sextus Vicus est *Neerstalle* vel *Eeckhout*.

Ecclesia Parochialis de Uckele tutelarem colit *S. Petrum* Apostolorum Principem. Patronatus ejus spectat ad Abbatissam de Foresto Ord. *S. Benedicti*, simulque media pars minorum decimarum, dono *Walteri* Archidiaconi Brabantensium Anno 1117. Diploma refert *A. Miræus* in Not. Eccl. Belg. Cap. LXII. quod protulimus supra pag. 61.

Majores decimas habet Scholasticus & Fabrica Ecclesiæ Collegiatæ *S.S. Michaelis* & *Gudulæ* Bruxellis. Decimas minores æqualiter dividunt Abbatia de Foresto & Parochus qui habet insuper decimas Novales.

Annales Leodienses referunt *Leonem III.* Papam cum *Gerbaldo* Episc. Leod. anno 804. profectum fuisse Bruxellas, & præfatum Papam in ejus vicinia consecrasse Ecclesiam hujus Parochialis de *Uckele*. Teste *D. Mudtzaert* in Hist. Eccl. Belg. ad hunc annum.

Hic loci est Conventus *F. F. Minorum S. Francisci* vulgo *Bootendael*, quod latinè pœnitentis Vallem sonat, situs medio milliari a Bruxella meridiem versus ad initium Soniæ-Sylvæ, quadrante horæ a Parochiali de Uckele. Hic Conventus initium sumpsit a quodam Eremitorio Nobilis Viri *Henrici Hinckaert*, Duci Burgundiæ a consiliis, fundo ædificato Fratribus Minoribus; sed nunc ab illis nunc ab Eremitis quibusdam inhabitato: donec tandem Anno 1467. auctoritate *Pauli II.* summi Pontificis, & *Joannis a Burgundia* Cameracensis Episcopi locus hic F. F. Minoribus Regul. Observ. assignatus, & in perfectam Cœnobii formam redactus, atque erectus sit, fundatrice *Isabella* Portugalliæ Infante & *Philippi Boni* Ducis Burgundiæ Brabantiæ &c. Vidua.

Huic Monasterio reformationes suas totius ferè Brabantiæ Monasteria acceptas ferunt.

Hic Conventus turbulentissimâ illa totius Belgii tempestate Anno 1579. a fidei hostibus Fratribus fugatis devastatus est; sed dein turbis cessantibus per

Se-

Sereniſſimos Belgarum Principes *Albertum* & *Iſabellam* ac privatorum eleemoſynis reſtitutus eſt. Produxit hic Conventus Viros vitæ Sanctimoniâ celebres & ſcriptis in lucem editis claros complures.

WATERMAELE primo lapide a Bruxellâ ad ingreſſum Sylvæ-Soniæ, Præfecturæ Rodenſis. Hoc Dominium invenio primo oppignoratum a Rege Anno 1559. *Petro vander Noot.*

Anno 1648. reoppignoratum a *Philippo IV.* Hiſp. Rege cum Dominio de *Auwergem*, Baroni de *Hoſtalize.*

Noſtrâ ætate illud acquiſivit cum *Auwergem Carolus de Man* Conſiliarius Senatus Brabantiæ, Dominus utriuſque *Leunickæ* & de *Walcourt*, qui in Watermaele condidit inſigne prætorium horto & fontibus amœnum, quod nobis exhibet *Baro le Roy* in Caſtellis Nobilium Brabantiæ.

Eccleſia inſcripta eſt *S. Clementi* Papæ & Mart. Patronatus ejus ſpectat ad Prioriſſam Monaſterii de Auwergem Ord. S. Dominici, cum potiori parte decimarum dono *Nicolai* Epiſc. Camerac. Anno 1271. Paſtor in iis habet ſuam partem & Supplementum competentiæ.

Hic loci fundatum eſt Monaſterium Virginum Ord. *S. Dominici* Anno 1262. in honorem *SS. Trinitatis* ab *Aleyde*, *Henrici III.* Lotharingiæ & Brabantiæ Ducis viduâ, nuncupatum *Vallis Duciſſæ*, vernaculè *S. Herthoginnen Daele*, vulgo *Het Clooſter van Auwergem*, quia in eo Dominio ſitum. Eccleſiam habet ſatis commodam in qua adſervatur una ſpinâ Coronæ *D. N. Jeſu Chriſti*, quam *S. Vincentius Ferrerius* Ord. *S. Dominici* Thaumaturgus dono accepit a Francorum Rege, quæ in hac Eccleſia ſummâ veneratione colitur.

In hac Eccleſia plurimarum illuſtrium perſonarum corpora requieſcunt, quorum monumenta incendio anni 1562. pro majori parte perierunt. Requieſcit hic Cor piiſſimæ fundatricis *Aleydis* (cujus corpus in Choro Eccleſiæ Conventus Prædicatorum Lovanienſis ſepultum eſt) cum hac inſcriptione.

> Mille ſemel & centum bis duo Septuaginta.
> Luce Severini: fuit Aleydis data fini.
> Quam tegit hæc tumba ſerpens fuit atque columba.

Notandum quod in Inſcriptione quæ habetur ſupra ſepulchrum ejus in Choro Lovanienſi referatur illam obiiſſe anno 1273. 23. Octobris. Unde hæc inſcriptio nobis valde ſuſpecta eſt, & ab aliquo recentiore & ignaro poſt incendium anni 1562. forſitan appoſitam eſſe ſuſpicamur.

Hoc Aſceterium ſitum eſt in loco peramœno & declivitate montis, a latere ſuo habet ſpatioſum Vivarium ob aquarum e fontibus in eo ſcaturientibus copiam & puritatem alendis piſcibus peridoneum, ad amœnitatem loci facit proximitas Sylvæ-Soniæ & rivulus præterlabens *Voluwa*, Vilvordiæ ſe in *Sennam* exonerans, & plurimæ fontes circumquaque ſcaturientes.

Watermaliæ ſubjacet *Boetsfort*, ubi Ducale nemus, & Statio quondam ardearum. Ibidem Sacellum *D. Huberto* ſacrum, & Capellania a Sereniſſimis Archiducibus *Alberto* & *Iſabella* Monaſterio Montis Frigidi donata. Hoc Sacellum vetuſtate collapſum, ejus loco anno 1715. aliud illuſtre & peramplum exſtructum eſt; in eo Religioſi Montis Frigidi diebus ſacris divina celebrant.

Huic loco vicinus eſt *Dry Borren* latine Caſtrum trium fontium, quod ad Principem ſpectat. In eo *Joannes III.* Dux Brabantiæ Anno 1352. fundavit duas Capellanias in honorem Dei, & Virginis Matris, & *S. Catharinæ*, quas liberaliter dotavit. Solebat ibidem Capellanus quater per hebdommadam rem divinam peragere; ſed hoc ante præſentes domicilii illius ruinas, nunc a tribus fontibus ſive *Dry Borren in Boetsfort* illa ſacra tranſlata ſunt, & Capellaniæ Donatæ a *Philippo Bono* anno 1446. Monaſterio *D. Jacobi* Montis Frigidi.

Intra limites Watermaliæ in Sylva-Sonia ſitum eſt Monaſterium *Rubeæ Vallis* uno milliari diſtans Bruxella.

Cujus origenem ita ferè ad verbum deſcribit *Petrus Impens* Lib. 1. Art. 3. §. unico. Quidam Eccleſiæ *S. Gudulæ* Bruxellenſis Capellanus dictus *Guilielmus Danielis*, dum in Sylvâ-Soniâ quemdam Sacerdotem *Ægidium Oliverii* in Recluſorio cujuſdam Vallis dicto *De Bruxkens Cluyſe*, ſeſe divinis obſequiis dedicantem ſæpius viſitaret, & ab eodem verba ſalutis exhortationis mundi contemptum redolentia reportaret, ea ejus cordi Spiritus S. gratia aſpirante, tam altè inſederunt, ut exemplo primorum Patrum Viridis Vallis ſtatuit prædicto Ægidio adhærere, & Monaſteriolum cum illo inchoare. Itaque Recluſorio illo relicto, quod paludinoſo loco ſitum, Monaſterii exſtructioni incommodum erat, ad locum altiorem & capaciorem dictum de *Clabotsborre* a *D. Joanna* Brabantiæ Duciſſâ Ao. 1366. impetratum ſe tranſtulerunt. Quibus ſe adjungit Vir quidam ſecularis honeſtus, *Walterus de Molendino* dictus. Qui ſimul bonis ſuis patrimonialibus in commune collatis Capellulam cum parvo campanili (cui campanula XVI. librarum impoſita fuit) Cellulas quoque & ædificia novem perſonarum habitationi ſufficientia in modum Monaſterioli, conſtruxerunt anno 1368. Ipſæ verò ſtructuræ, dum contra vim imbrium bitumine rubeorum Laterum, confractis minutatim partibus mixto, parietes illinitos haberet, a vulgaribus ut *Rubea Cluſa*, ſeu *Rubeum Monaſterium* diceretur, effectum eſt.

Anno vero 1369. conſecrata eſt Capella cum uno altari in honorem Dei & *S. Pauli* Apoſtoli per ipſum Epiſcopum Cameracenſem *Jacobum*.

Anno 1373. Januarii 17. *Joannes t'Serclaes* U. J. Doctor Archidiaconus Hannoniæ & Canonicus Cameracenſis, juſſu Antiſtitis ſui, *Guilielmum Danielis* Henricum de Angulo, & Henricum Wiſſe Sacerdotes ut Canonicos, & Walterum de Molendino alias de Dielbeeck ut Converſum inveſtivit, præſentibus duobus Religioſis ex Viridi Valle. Poſt Offertorium vero miſſæ illo ipſo die prædicti quatuor viri ſic habitu Canonico inveſtiti mox profeſſionem ſolemnem fecerunt. Miſſa finita, invocato Spiritus S. Patrocinio, elegerunt dictum *Guilielmum Danielis* in primum Priorem: quem Archidiaconus prædictus debita cum ſolemnitate confirmavit. Ex his parvis initiis domus hæc in tantum ſuccrevit, ut ſi temporalium rerum copiam, ædificiorum ſplendorem, religioſæ diſciplinæ obſervantiam, numerumque perſonarum conſideres vix ulli alteri Congregationis cedere judicetur.

Hoc Monaſterium unitum eſt Anno 1412. Capitulo Windeſemenſi, & clauſuram, ſeu Clauſtri perpetui votum amplexi ſunt Anno 1447. Hæc Clauſura fuit in pleriſque Cœnobiis Capituli Windeſemenſis, quæ Ao. 1635. auctoritate Capituli Generalis ſublata & ſoluta eſt.

Floruit in hoc Cœnobio, Supprioris officio functus, *Joannes Gillemans*, Vir optimæ vitæ & magnæ lectionis, qui Vitas Sanctorum plurimas collegit & manu propriâ deſcripſit. Ex his *Hagiologium Brabantinorum*, ſive *De Sanctis Brabantiæ Tom. III. Novale Sanctorum Tom. IV.* quæ omnia manuſcripta

ta ibidem adservantur. Mortuus est Anno 1487. inter pios & Sanctos conatus. Est denique, fuitque hoc Monasterium præclarorum Virorum fæcunda parens & seminarium.

In hoc Monasterio visitur perampla Bibliotheca libris Manuscriptis referta, unde *Laurentius Surius*, *Joannes Molanus*, *Herib. Rosweydus*, *A. Miræus*, & alii de vitis Sanctorum plurima hauserunt.

PRIORES RUBEÆ VALLIS.

I. Guilielmus Danielis. Obiit Anno 1392.
II. Henricus Wisse. 1396.
III. Guilielmus Broecke. 1405.
IV. Laurentius Geruntinus. Absolutionem rogavit post annum & impetravit.
V. Daniel Pistoris. Post annum 1415. abdicavit se Prioratui.
VI. Anselmus Fabri. Obiit Ao. 1426.
VII. Joannes Sapientiæ. Resignavit Ao. 1430.
VIII. Gerardus Goch. Professus in Monasterio de Windesem, Prioratum abdicavit Ao. 1434.
IX. Anselmus Fabri. Obiit 1440.
X. Joannes Doinbergh. Professus in Corsendonck. 1451.
XI. Joannes Veron, Tornacensis. 1452.
XII. Joannes Hasselt, Hasseletensis 1463.
XIII. Balduinus Hout Flander ex Rectore Monialium S. Elisabethæ Bruxellis 1464.
XIV. Joannes Doienbergh. 1472.
XV. Theodorus de Vessem. Ex Procuratore hujus Monasterii. 1482.
XVI. Cornelius Ryckaert. Ex Isca superiore, Procurator hujus Monasterii. 1490.
XVII. Fredericus Bezuyens, Antverpiensis 1491.
XVIII. Joannes Rampaert, Bruxellensis 1521.
XIX. Stephanus Heetvelt. 1528.
XX. Hubertus de Wyse, Antverpiensis 1555.
XXI. Ludovicus de Weert, Bruxellensis 1585.
XXII. Michael de Riddere, Rhodiensis, electus dein Generalis Capituli Windesemensis 1607.
XXIII. Paulus Schooff, dein Ao. 162.. Generalis Capituli Windesemensis. Obiit Ao. 1626.
XXIV. Joannes Smisman, Bruxellensis 1635.
XXV. Adrianus vander Reest, Bruxellensis ex Rectore Monialium S. Elisabethæ Prior in Elzeghem, dein hic Prior electus. Obiit 1648.
XXVI. Alexander Jocquet, Cameracensis, ex Procuratore Rector Monialium in Sion Cortraci, dein hic electus Prior. Obiit 1658.
XXVII. Laurentius Stroobant, antea Procurator, dein Rector Cœnobii *S. Petri* Bruxellis, post Prior *S. Mariæ* & XII. Apostolorum Ultrajecti. Obiit 16....
XXVIII. Franciscus le Roy. S. T. L. cessit 1681.
XXIX. Joannes Baptista Schooff, Bruxellensis, dein electus Prior Generalis Capituli Windesemensis. 1691.
XXX. Joannes vanden Heck inde secessit in Abbatiam Aureæ Val-

lis Ord. Cisterc. strictioris observantiæ, ibidem Religiosus professus 1694.

XXXI. Petrus Josephus du Mont, Bruxellensis, dein Prior Generalis Capituli Windesemensis. Obiit 1712.

XXXII. Carolus Franciscus van Outers, Bruxellensis, hodie præest.

WEMMEL primo lapide cum dimidio a Bruxella. Præfecturæ Merchtemensis, Dynastia insigni prætorio ornata. Ab omni hominum & scriptorum memoria fuit inclytæ stirpis de *Taye*, acquisita a Duce virtutis merito in expeditione sacrâ exercitæ, aucta anno 1559. summa jurisdictione. Erecta in Baronatum 25. Augusti 1628. a *Philippo IV.* Hisp. Rege in gratiam *Engelberti de Taye* Equitis Aurati, & in Marchionatum a *Carolo II.* Hisp. Rege die 13. Martii Anno 1688. in favorem *Philippi Alberti de Taye* Wemmelæ Baronis, in qua stirpe hactenus perseverat, qui hodiè *Philippus Franciscus de Taye* Marchio de Wemmel.

Erectum in Baronatum dein in Marchionatum.

Arcem habet elegantem & splendidam cujus schema exhibetur in Castellis Nobilium Brabantiæ *Baronis le Roy*.

Quoad rem sacram Ecclesia *S. Servatium* Tungrensem Episcopum veneratur, quæ dependet ab Abbatia Grimberganâ, quæ e suis Canonicis Religiosis ibidem Curionem constituit, & in ejus adjutorium Vicarium.

Hæc Abbatia gaudet hujus pagi decimis; Parocho ex iis datur competentia 600. florenorum annuè.

Hujus Parochialis appendix est *Relegem* olim *Radelegem* Dominium partim Comitis *S. Petri* Jettensis, partim Marchionis d'Assche de gente *Coutereau*, uti dictum in pago de Jette.

Ecclesia inscripta est *S. Joanni Evangelistæ* Dominici Præcursori.

Hic locus de Wemmel in Diplomate *Lietardi* Episc. Camerac. Anni .... vocatur *Wamblinis* cum appenditiis *Barchelen* (hodie *Berchem*) *Radelegem* & *Ramesdonck*, quæ hodie sunt separatæ Parochiæ, excepta *Radelegem*, hodie *Relegem* uti mox dictum est.

WESEMBEECK altero lapide a Bruxella. Præfecturæ Vilvordiensis, Dominium cum Castello. Anno 1561. illud acquisierunt jure pignoratitio a Rege cum vico de *Ophem* gentiles de *Sweerts*, dein de *Boot*, exinde Anno 1626. reoppignoratum a *Philippo IV.* Hisp. Rege *Cornelio van Schuyl*, a quo emptionis tabulis transcriptum Comiti de Rupelmonde, gentis de *Recourt*; exinde viâ emptionis obvenit Anno 1695. *Gaspari de Burbure*, hodiè illud possidet ejus filius *Franciscus Josephus de Burbure*. Schema hujus Castelli exhibetur in Castellis Nobilium Brabantiæ *Baronis le Roy*.

Ecclesia tutelarem veneratur *S. Petrum* Apostolorum Principem. Ad Pastoralem curam nominat Capitulum *S. S. Michaelis & Gudulæ* Bruxellis dono *Burchardi* Episc. Camerac. Anno 1129. quod diploma protulimus supra pag. 60.

Decimarum participes sunt Abbatia de Camera Ord. Cisterc. propè Bruxellam, Cartusia Bruxellensis, Parochus, & Toparcha de *Ophem*.

Intra limites hujus pagi est Dominium de *Ophem*, Inclytæ stirpis cognomentum, oppignoratum olim a Rege cum Wesenbeeck uti dictum. Hodie gentilium de *Pape*. In quo est Cœnobium Beggardorum tertiæ Regulæ *S. Francisci*, fundatum anno 1474. a *Joanne Waltero de Heetvelde*, instinctu *Wilhelm Alemans* Professi Abbatiæ Villariensis docti piique, Conventus hujus primi formatoris.

WOL-

WOLVERTHEM, olim *Vulvretem* in Diplomatibus legitur, secundo lapide cum dimidio a Bruxellâ, Præfecturæ Merchtemensis. Ejus Dominium hodiedum spectat ad Principem de *la Tour* & *Tassis*, uti dictum in pago de Mueseghem ubi plura ad hoc Dominium spectantia diximus, ad quem curiosum lectorem remittimus, ne cogamur eadem sæpius repetere.

Ecclesia tutelarem colit *S. Laurentium* Mart. & *S. Gaugericum* Camerac. Episc. Dependet ab Abbatia Diligemensi, quæ constituit ex suis Canonicis Religiosis sacrum Ministrum, & in ejus adjutorium Vicarium; ad quam Abbatiam spectat hujus pagi Decima, & plurimorum agrorum possessio.

Ad commendationem hujus loci facit, quod secundarius fundator Abbatiæ de Diligem sit *Oliverius de Sottegem* & *Wolverthem* hujus loci Dominus.

In vicinia hujus loci in Impden circa annum 1682. tali initio cœpit mirificus cultus Marianus Imagunculæ Virginis Deiparæ. In Silvâ Dynastæ annosa stabat quercus, cui fidelium quorumdam rusticanorum pietas affixerat, cultus causâ, exiguam Virginis Deiparæ statuam: Nec diu ibidem stetit cultaque sine prodigiis, quippe eam nocturnis cælestibus luminibus coruscare pluribus visum est, dein quantum advenarum quotidie crevit accursus; & devotio, tantum benigna & munifica fuit in cujusvis generis afflictos variisque laborantes morbos Virgo Mater, Sanctissimâque suâ apud filium intercessione, crebra ibi fieri beneficia obtinuit: Quibus permotus *F. Hermannus Demunck* Canonicus Abbatiæ Grimbergensis ejus loci Parochus, dein anno 1698. Abbas Grimbergensis, nobis proximâ consanguinitate conjunctus, singulari, quâ in Deiparam ferebatur affectu & pietate, venerationi augendæ, detractam arbore imagunculam in Sacello modico quod e tabulis juxta struxerat, ritè & piè collocavit; dein crescente indies populi devotione, Sacellum exstruxit eo loco ex lapide, in quo advenæ commodius suas profunderent preces, ipsaque sacra Imaguncula servaretur ab aëris & tempestatum injuriâ. In hoc Sacello hodie frequens populi concursus & devotio, præcipue festis Marianis, in quibus in eo Sacello divina celebrantur.

Appendix hujus Parochialis est *Rossem*, ubi Ecclesiæ tutelaris est *S. Medardus*, & *Gildardus*, in quâ diebus sacris divina celebrantur a Vicario hujus Parochi.

WOLUWE S. LAMBERTI vernacule *St. Lambrechts Woluwe* sive *Opwoluwe*, primo lapide a Bruxella. Præfecturæ Vilvordiensis Dominium, modo gentilium de *Berchem*, cujus hodie Dynasta *Franciscus Antonius de Berchem.*

Ecclesia, ut nomen indicat, *S. Lamberto* Episc. & Mart. sacra est, Patronatus ejus spectat ad Decanum Capituli *S. S. Michaelis* & *Gudulæ* Bruxellis.

Decima universa hujus pagi hodie spectat ad Parochum, cui anno 1686. suas inibi cesserunt decimas Abbatia de Foresto & Xenodochium *S. Joannis* Bruxellis.

WOLUWE S. PETRI vernacule *St. Peeters Woluwe*, primo lapide a Bruxellâ. Præfecturæ Rodensis Dominium. Toparcha idem qui in *Woluwe S. Lamberti.*

Ecclesia, ut nomen ostendit, Patronum veneratur *S. Petrum*. Patronatus ejus spectat ad Abbatissam de Foresto. Decima est tripartita, cujus duæ trientes spectant ad præfatam Abbatiam, & altera triens ad Parochum.

Deserviri solebat hæc Cura Pastoralis per Pastorem de *Woluwe S. Lamberti:* at anno 1721. proprium accepit Parochum.

Quiescit sub altari hujus Parochialis *B. Maria* cognomento *Dolorosa* Virg. & Mart. vernacule *De Ellendighe Marie*: Cum enim eam de furto falso impius homo, castitatis ejus insidiator, accusasset, innocenter circa annum 1290. in terram defossa & sude transverberata fuit. Historia exstat ibidem & in Rubeæ Vallis Monasterio apud *J. Gillemans*, agit de eâ *J. Molanus* ad diem 18. Junii. Exstat etiam in hoc pago insignis ejus nominis Capella.

Hujus Parochialis appendix est *Stockel*, Dominium ejusdem Dynastæ. Hic locus distat a Parochiali ferè medio milliari; in eo est Capella visitatione Deiparæ celebris; hic enim, quamvis pro diversis solatiis ab afflicto hominum genere solebat invocari, peculiaris erat & potissimum contra Herniæ molestias, quia sæpius eas fugavit.

WOLUWE S. STEPHANI vernaculè *St. Stevens Woluwe* primo milliari a Bruxella, via nova lapideâ qua itur Lovanium. Præfecturæ Vilvordiensis Dominium, modo gentilium de *Berchem*, hodie ejus Dynasta *Franciscus Antonius de Berchem*.

Ecclesia, ut præfert nomen, *S. Stephano* Proto-Martyri sacra est. Patronatus spectat ad Capitulum Metropolitanum *B. Mariæ* Cameracense.

Decima pro unâ parte spectat ad Parochum, & altera dividitur in tres partes, quarum unam habet idem Parochus, & secundam Capellania in *D. Petri* Mechliniæ, & tertiam Comes de Erps & *N. Loyens*.

ZELLICK in Diplomatibus *Selleka* indigetatur primo milliari a Bruxella, via nova lapidea, qua itur Alostum. Præfecturæ Merchtemensis, antiquum Dominium Ducis Brabantiæ, Episcopus Gandavensis suam inibi habet jurisdictionem personis & locis distinctam, & quatuor opima prædia. Advenêre quædam præfato Episcopatui in hoc loco bona, testamenti tabulis *Viglii Zuichemii* Præpositi Capituli *D. Bavonis* Anno 1577.

Ecclesia tutelarem veneratur *S. Bavonem* Gandensium Patronum. Ejus Patronatus spectat ad Episcopum Gandavensem jure Abbatis Bavoniani, & gaudet potiori parte decimarum; reliqua portio Parochi est, cui in Supplementum portionis congruæ dantur annuè 175. flor. a præfato Episcopo.

Cæterum cum *Othelboldus* XXVI. Abbas Monasterii *S. Bavonis* anno 1030. recenset Sanctos, & possessiones dicti Monasterii inter cætera recenset.

„ Et in pago Bragbatensi Villam *Selleka* cum Ecclesiâ & mensuris de-
„ cem." Prout patet apud *A. Miræum* in Donat. Belg. lib. I. cap. XIX. novæ & antiq. edit.

Abbatia Affligemiensis hic loci possidet ingentia rura & plura prædia dono *Rodulphi de Dongelbergis* anno 1107. dum in eo Monasterio Monachum induit.

In hoc pago est Capella *S. Quirino* Mart. sacra, quæ multum a populo visitatur; & ad eum Sanctum fit frequens peregrinatio, qui ibidem magnâ devotione colitur, contra dolorem aurium, aliasque hujusmodi infirmitates.

FINIS DECANATUS BRUXELLENSIS.

HISTO-

HISTORIA
SACRA ET PROFANA
ARCHIEPISCOPATUS
MECHLINIENSIS.

DECANATUS LEEUWENSIS S. PETRI.

ALSEMBERGA altero lapide a Bruxella. Præfecturæ Rodensis Dominium, ad confinia Sylvæ-Soniæ. Hoc Dominium cum Rhode a Rege jure pignoratitio acquisivit anno 1648. N. vande Winckel Consiliarius Senatus Brabantiæ; dein ab eodem Rege *Philippo IV.* Anno 1650. die 8. Novembris ei absolutè venditum. Peculium hodie familiæ de *Naus.*

Locus sacer est & miraculosus, utpote a Dei Matre *Maria* miris prodigiis ac tribus apparitionibus illustratus, a Sancta *Elisabethâ* Thuringiæ Lantgraviâ magnificâ trium navium Basilicâ ornatus circa annum 1030. a *Sophiâ* ejus filiâ uxore *Henrici II.* Lotharingiæ & Brabantiæ Ducis perallatam ex Hungaria Dei Genitricis miraculosam imaginem, ibidem veneratione expositam nobilitatus: a *Joanne III.* Lotharingiæ & Brabantiæ Duce sub annum 1350. insigni Choro per filum sericum in modum & formam ædificandi cælitus expansum adauctus, ac postmodum a multis Principibus ac Ducibus ob dignitatem frequentatus, ac munificè dotatus, uti monumenta & insignia ibidem usque hodiè perspicienda, satis superque demonstrant.

Hæc Basilica Mariana in edito loco sita est, præcelsa turri spectabilis, supra cujus lapideam structuram, fastigium superpositum erat anno 1505. pedum 44. Quod, proh dolor! fulgure consumptum est anno 1653. in Vigiliâ *S. Joannis Baptistæ*, salvis tamen majori Ecclesiæ nave & Choro.

Res sacra ac Patronatus Ecclesiæ dependet ab Abbate S. Sepulchri Ord. S. Benedicti Cameraci.

Decima est tripartita cujus duæ trientes pertinent ad Abbatiam *S. Gertrudis* Lovanii; tertia triens Parochi portio est.

AUDENAKEN sive *Oudenaken* præfecturæ Gaesbecanæ, ad limitem Hannonicum. Dominium Comitis de Tirimont.

In sacris Ecclesia Patronum veneratur *S. Petrum* Apostolorum Principem ejus Patronatus ad Abbatem Affligemiensem spectat, in cujus juribus successit Archiepiscopus Mechliniensis.

Hujus Ecclesiæ Parochialis appendix est *Berchem S. Laurentii*, cui Divo hæc Ecclesia est dedicata. Anno 1615. unitus est *Berchem S. Laurentii* Parochiali de *Audenaken* unde communem cum ea habet Parochum. Decimarum in *Audenaken* participes sunt pro potiori parte Abbatia Affligemiensis, & Parochus, præfata Abbatia habet duas quartas decimarum, & Pastor unam quartam; certum districtum decimarum possidet Abbatia Walteri Braniæ, Monasterium Rubeæ Vallis, & *M. le Febre*; in Berchem potiorem partem decimarum possidet præfata Abbatia Affligemiensis, & reliquam Parochus.

BECKERSEELE altero ferè lapide a Bruxellâ. Præfecturæ Rodensis. Dominium Ducis Brabantiæ.

Anno 1561. Dominum accepit *Carolum vander Eycken*; sed qui mox vendidit *Joanni Casenbroot*, *Lamoraldo* Comiti Egmondano, Flandriam Arthesiamque gubernanti a consiliis, qui docuit exemplo suo malum consilium consultori esse pessimum. Dum enim in Flandriâ violari ac spoliari a Calvinianis templa Catholicorum patitur, auctore potissimum Casenbroot, captus hic cum quibusdam aliis factionis illius fautoribus in arce Vilvordianâ, a Duce *Albano* capite plectitur anno 1568. Vir cæteroquin ingenii aliisque animi ac corporis dotibus in non paucis excellens; & ita devenit hoc Dominium ad fiscum Principis.

Anno 1626. illud jure pignoratio a Rege obtinuit *Ludovicus Clarisse* Prætor Antverpiensis; verum anno 1664. jure retractus reaccessit ad Patrimonium Principis, mediante summâ decem millium florenorum.

Ecclesia inscripta est *S. Godardo* sive *Gildardo* Episc. Rothomagensi. Ad curam Pastoralem nominat Abbatissa Bigardiensis, in cujus vicinia hæc Abbatia sita est, & ad quam spectat potior pars decimarum, certum districtum, possidet Abbatia Affligemiensis. Præfata Abbatia Bigardiensis annuè solvit Parocho in Supplementum portionis congruæ 325. florenos, & Abbatia Affligemiensis 25. flor.

BEERSELE altero milliari a Bruxellâ, Præfecturæ Rodensis Dominium, Castro veteri instructum, quod exhibetur in Castellis Nobilium Brabantiæ *Baronis le Roy*, quondam peculium gentis de *Witthem*, ex quâ nonnulli in Ecclesia permagnificè elevatis Monumentis illati, a *Witthemiis* transiit per nuptias in stirpem *s'Herenbergicam*, indeque in Domum de *Cusance*, hodieque illud possidet *Arembergiæ Dux*.

Arcem hujus pagi incoluerunt in turbis Belgicis per undeviginti annos Canonici Regulares Ord. *S. Augustini* Septifontium, usque ad annum 1606. quo ad suum Monasterium reversi sunt.

Ecclesia sacra est *S. Lamberto* Tungrensi Episc., ad curam Pastoralem præsentat Abbatissa de Foresto Ord. S. Bened.

Decimas majores possidet præfata Abbatissa; Pastor minores.

A. Miræus in Not. Eccl. Belgii Cap. CLXXXII. novæ edit. profert sequens diploma, quo *Leonius* Dominus de Beersele confert Abbatiæ de Foresto omnem suam decimam quam habet in Beersele. Ao. 1277.

JOANNES Dei gratiâ Dux Lotharingiæ & Brabantiæ . . . . Noverint universi, quòd Leonius de Bersele, Miles, omnem decimam suam, quam à nobis tenebat in feodum apud Bersele, in manus nostras reportavit. Testes

Godefridus frater noster,
Walterus Bertout Dominus Mechliniensis,

Ægi-

Ægidius ejus Frater,
Arnoldus de Lembeca,
Daniel de Wanghe,
Franco de Lovanio, Milites,
Godefridus de Viana,
Reinerus de Crainhem,
Reinerus de Clutinc,
Willelmus Blomart.
Actum anno M. CC. LXXVII. 1277.

In hac Ecclesia visitur tumba elevata *Henrici de Witthem* Domini de Beersele, & Bautersem &c. cujus est hæc inscriptio.

Cy dessoubs gist Henri de Witthem *Seigneur*
De Beersele, en son tems bon Chevalier d'honneur,
Qui fut de Bautersem Seigneur jusques enfin,
De Braine & Overisque Advoué de Convin,
De Placenoit, Schoutrine & Ruysbroeck aussi
Seigneur de petit Reux Dieu l'en avoit party
Chambellan fust second du Roy, de la Toison
Chevalier tresprudent gouvernant la maison,
Apres que le dit Roy Philippe alla vers Castille
Lui laissant son thresor, son noble fils & fille,
Desquel fut gouverneur & Chambellan premier
Don chacun se loua jusques a moindre officier
Tellement gouverna le jeune Prince & Dames,
Qu'il doit avoir loyer avec les saintes ames.
Le dix-septieme de Septembre son ame a Dieu recommanda
L'an mil cincq cens & quinze a cinq heures du matin de ce siecle trespassa.
Dame Isabeau Despout *sa compagne & Epeuse.*
Gist apres lui, qui fut Dame tres vertueuse.
Qui trespassa le dixieme du mois de Juin a dix heures devant midi
En l'an mil cincq cens & trois, Dieu ait de benoiste ame misericorde & mercy.

In Ecclesiâ Parochiali Braniæ Allodialis, exstat Monumentum Sepulchrale *Philippi de Witthem* ejusque Conjugis, cum hac inscriptione.

Cy gist Philippe de Witthem *en son temps Seigneur de Beersele, de Bautersem, de Brayne-Laleux &c. qui trespassa l'an XV^C. XXIII.*

Et Madamoiselle Jehenne de Halewyn *son Epouse qui trespassa l'an XV^C. XXI, priez Dieu pour leurs ames.*

In Ecclesiâ Collegiatâ S. S. Michaelis & Gudulæ Bruxellis legitur in Sacello Venerabilis Sacramenti sequens inscriptio lapidis Sepulchralis.

Cy est la Sepulture de Haute, & puissante Dame, Madame Ernestine de Witthem *en son vivant Baronne de Beauvois, Marquise de Berges, Comtesse de Champlite & de Walhain, Vicomtesse de Sebourg, Baronne & Dame de Peruwez, Cusance, & S. Julian, Wavre, Gele, Braine-la-Leu, Beersele, Opprebaix, Glymes, Tourbisoul. La quelle trespassa a Bruxelles le* 24. *de Janvier de l'an* 1649.

BEERTHE sive *Beerde*, extremæ ditionis Angianæ pagus, ad limitem Hannonicum, spectans ad *Arembergiæ* Ducem, in clientela Ducis Brabantiæ, estque Juris Brabantini.

Ecclesiæ tutelaris est Virgo Deipara *Maria*; ejus Patronatus spectat ad Capitulum *S. S. Michaelis & Gudulæ*.

Decimarum participes sunt, Præfatum Capitulum, Abbatia de Camera Ord. Cisterc., Cantipratana Canon. Regul. *S. Augustini* hic vicina, Parochus &c.

BODEGEM vulgo *Beughem*, Altero lapide a Bruxella, Præfecturæ & ditionis Gaesbecanæ. Nuperis annis devenit hoc Dominium emptione publicâ ad *Alexandrum Schockaert* Comitem de *Tirimont*.

Ecclesia inscripta est *S. Martino* Turonensi Episc. Ejus Patronatus spectat ad Personatum hujus Ecclesiæ, qui incorporatus est Capitulo Metropolitano *D. Rumoldi* pro Canonicis Graduatis, cum Decimis & agris personatui annexis.

Decimas hujus Personatus Capitulum jam pridem cessit Parocho in Supplementum portionis congruæ, exceptis in propriis agris huic Personatui annexis; sic ut hodie Parochus possideat ferè mediam partem decimarum hujus pagi, altera medietas spectat ad Xenodochium *S. Joannis* Bruxellis.

BOUGAERDE sive *Bogarde*, utrumque sine delectu legitur, olim *Bongarden*; non uno loco in Diplomatibus apud *A. Miræum* invenitur. Situs est ad limitem Hannonicum ditionis Angianæ; pagus tamen juris Brabantini & ejus feudum.

Erectum in Comitatum. Anno 1670. erexit hoc Dominium in Comitatum *Carolus II.* Hisp. Rex & *Anna* Regina Hisp. Regni moderatrix, in gratiam *Caroli Antonii de Colonne* litteris datis Madriti 14. Maii.

Sub hoc pago sita est Toparchia *Ter Cammen* peculium *Renati le Roux* Equitis.

Ecclesia tutelarem colit *S. Theodardum* Episc. Leodiensem. Ejus Patronatum gerit Abbas *S. Dionysii* in Bocqueroya Ord. S. Bened. prope Montibus.

Decimarum participes sunt Abbas Cantripratanus Ord. Can. Reg. S. Augustini & Parochus; ast hodie percipit annuè competentiam 350. flor. a præfatâ Abbatiâ.

BUYSINGEN olim *Bassinga*, ad limitem Hannonicum & fines Braban-

bantiæ Hallain versus. Præfecturæ Rodensis Dominium, spectans ad gentiles de *Varick*, constituit cum Eysinge & Huysinge unum tribunal. Vide de eo plura in pago Eysinge.

Ecclesia Patronum veneratur *S. Vincentium* Confess. Ad Curam Pastoralem præsentat Capitulum Soigniacense in Hannoniâ.

Decima universa hujus pagi spectat ad Parochum, etiam illa quæ fuit pridem Capituli Soigniacensis.

BYGARDE. primo lapide a Bruxella. Præfecturæ Rodensis Dominium, olim ab inclytâ Byardiensi stirpe possessum, a qua per nuptias devolutum ad *Serclasios*, a quibus itidem jure nuptiarum ad varios devenit.

Anno 1626. a Rege oppignoratum fuit *Ludovico Clarisse*, Prætori Antverpiensi.

Hodie Dominium Illustris familiæ de *Boisschot*, qui est Comes Erpsiæ. Arx hic est vetus, opere & Sacello eximiis, ab *Everardo Serclaes* exornata ubi videre est familiæ istius egregia monumenta.

In Ecclesiâ Collegiatâ *S. S. Michaelis & Gudulæ* legitur sequens Epitaphium *Laurentii de Longin* Toparchæ Lembecæ & Bygardiæ.

Cy gist Noble Homme
LAURENT DE LONGIN
Escuyer Seigneur de Lembeke & de la grande Bygarde, Tresorier general de l'Empereur,
Qui mourut 1553.
Et Dame MARIE DE HEYLWEGEN.
Qui mourut le I. d'Aoust 1572.
Messire Rouland de Longin Chevalier gist devant le Portail de l'Eglise.

Ecclesiæ tutelaris est *S. Ægidius Conf.* Ad Pastorale munus præsentat Dynasta hujus loci. Decimarum participes sunt Abbatia magnæ Bygardiæ Ord. S. Bened. Capitulum Anderlechtense, & Parochus.

Intra terminos hujus pagi sita est celebris & illustris Abbatia Virginalis Magnæ Bygardiæ Ord. S. Bened. quæ a Nobilibus ferè Virginibus inhabitatur, fundata anno 1133. a *Godefrido Barbato* Lotharingiæ & Brabantiæ Duce, qui locum suæ ditionis tunc desertum & incultum *Bigarden* appellatum *S. Wivinæ* (cujus nomen Martyrologii tabulis ad diem XVII. Decembris adscriptum est) & *Emwaræ* piis Virginibus Monasterio exstruendo tradidit & Abbati Affligemiensi subjecit. Diploma hujus fundationis recitat *A. Miræus* in Cod. Piar. Donat. cap. LXXXVIII. novæ edit. ut sequitur.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. GODEFRIDUS, divinâ miseratione, Dux & Marchio Lotharingiæ, & Comes Lovanii, omnibus tam præsentibus, quàm futuris in perpetuum. Admonet nos Scripturæ divinæ pagina, dicens: *Bene fac justo, & invenies retributionem magnam, & si non ab ipso, certè a Domino.*

Eapropter Ego magnæ illius retributionis partem invenire desiderans, his qui in hoc seculo, secundùm judicium humanum, justi judicabuntur, bene facere disposui, ut eorum orationibus æternam apud Deum mercedem possim adipisci. Locum igi-

igitur quendam desertum, in meo alodio situm, qui BIGARDIS dicitur, ancillis Dei WIVINÆ & EMWARÆ liberâ devotione contradidi, ut quidquid in Deo servientium merito accresceret, meæ & Successorum meorum saluti proficeret.

Et quia bonis initiis ipse cooperari solet, qui totius boni initium & perfectio est, cœpit idem locus & Sororum numero, & possessionum augmento succrescere; cujus ego congaudens profectui, & prospiciens utilitati, Sororum ibi congregatarum voluntate, assensu, & petitione, locum ipsum, cum omnibus suis pertinentiis, Cœnobio Haffligimensi subjeci, & Abbati regendum commisi, ut ipsius providentiâ & interior ancillarum Dei status ordinetur, & exterior substantia disponatur.

Quæcumque verò vel ex meo alodio eis concessi, vel ac aliis acquisita, ut liber Advocatus, suscepi, Deo & sanctæ ejus Genitrici, ad usum Sororum liberâ donatione contrado, & ut in perpetuum rata & inconvulsa permaneant, præsentis privilegii auctoritatem, sigilli mei impressione, & testium adstipulatione, confirmo. In quibus hæc nominatim designo alodia, in *Auster*, *Helbeke*, *Berchem*, *Weve*, *Reusele*, *Beverne*. Testes autem, ubi locum præfatum ancillis Dei tradidi, hi interfuerunt:

Steppo de Brusella, & frater ejus.
Walterus Redescot.
Lambertus de Craynhem.
Sigerus de Anderlecht.
Arnulfus de Asca.
Franco Castellanus.
Amalricus de Bigardis.
Franco de Isca, & fratres ejus Godefridus & Amalricus.
Walterus de Ansilier.
Amandus de Brusella.

Cum Abbate commissi fuerunt hi.

Balduinus Decanus de Brusella.
Onulphus Presbyter.
Joannes de Anderlecht.
Franco Castellanus.
Ingelbertus de Atrio.
Franco Kalo.

1133. Actum est autem anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo tricesimo tertio, Indictione undecimâ.

In hoc Cœnobio quiescit corpus *B. Wivinæ* primæ Abbatissæ, quæ ibidem beato fine quievit Anno 1170. die 17. Decembris, estque e terrâ elevata & in feretro collocata anno 1177. per *Arnulphum VI.* Abbatem Affligemiensem jussu, *Alardi* Episcopi Cameracensis, qui eodem anno Ecclesiam Bigardiensem consecravit, in quâ consecratione candelæ ob festivitatem accensæ in processione extinguebantur, factâ autem Processione ante corpus Virginis candela quam *Ingelbertus* Presbyter gestabat, reaccensa est, qua de causa candelam gestans depingitur.

Viget ibidem ad eandem Divam celebris fidelium concursus, invocatur potissimum contra ulceres, morbosque subitaneos, idque non sine evidenti multorum sublevamine.

Damus hic seriem Abbatissarum.

AB-

ABBATISSÆ BIGARDIENSES.

I. *S. Wivina.* Obiit 1170. XVII. Decembris.
II. *B. Euwara.*
III. *Beatrix.*
IV. *Besela.* Anno 1218.
V. *Ida de Cottem.*
VI. *Helwiga de Quaderebbe.* Anno 1244.
VII. *Beatrix de Cobbegem.* Anno 1250.
VIII. *Clara Servranx.* 1259.
IX. *Alicia.* 1262.
X. *Catharina de Mechlinia.* 1293.
XI. *Hedwigis de Lestelbeke.* 1299.
XII. *Gertrudis de Cleutinge.* 1308.
XIII. *Aleydis de Heverla.* anno 1338.
XIV. *Margareta Pipenpoy.* Anno 1340.
XV. *Clarisia.* 1361.
XVI. . . . . *Pipenpoy.* Anno 1372.
XVII. *Joanna Erbaut.* Obiit 1383.
XVIII. *Gertrudis de Liere.*
XIX. *Helwigis de Lestelbeke.* 1397.
XX. *Margareta Pipenpoy.* Vixit 1401. adhuc præfuit 1448.
XXI. *Joanna Herba.* Obiit 1485.
XXII. *Philippa Smols.* Resignavit 1497.
XXIII. *Catharina de Douverayn.* Obiit 1539.
XXIV. *Francisca vander Straete.* Obiit 1542.
XXV. *Catharina vander Straete,* Franciscæ Soror. Obiit 1571.
XXVI. *Catharina vander Straete.* 1601.
XXVII. *Anna d'Ittre.* Resignavit 1619.
XXVIII. *Catharina Martigny.* . . . .
XXIX. *Lucretia Scholastica de Fourneau.* Obiit 1664.
XXX. *Scholastica Placida de la Vieville.* Obiit anno 1689.
XXXI. *Maria Anna Reuckerock.* Obiit Anno 1695.
XXXII. *Isabella Du Quesnoy.* Obiit 1702.
XXXIII. *Anna Carolina Du Vallejo*, præsens Abbatissa.

CAPELLA S. UDALRICI, vulgo *St. Vlricx Capelle*, Latinè per Syncopen *Fanum S. Vlrici*, Gallis *Chapelle S. Vlric*, atque ita nominatur ad distinctionem alterius Capellæ ad Aquæductum Bruxellensem, quæque vocatur *Cappelle op den Bosch.* Hoc Dominium subcensetur Præfecturæ Rodensi, distatque altero lapide a Bruxellâ.

Supremam hujus pagi jurisdictionem a Rege obtinuit Anno 1558. *Carolus de l'Espinoy* apud Flandros Senator, cujus uxor *Margareta de Longin* ei mediam jurisdictionem dotalem attulerat, & filius ejus *Philippus de l'Espinoy* Vice-Comes Terroanensis vendidit anno 1617. universam hanc Dynastiam & jurisdictionem *Theodoro de Fourneau* Equiti, Domino De Wilder, in Supremâ Brabantiæ Curiâ Senatori, qui frater fuit *Caroli de Fourneau* Equitis Melitensis admissi Anno 1590. Hic *Theodorus* per nuptias cum *Joanna de Rovelasca* Dominia de Renst & Millegem acquisivit, & ex *Maria Maes* Prioris thori uxore, *Philippi* Cameræ Regiæ Rationum Præsidis filia & ex *Aleyda de la Tour & Tassis Jacobi Maes* in eadem Brabantiæ Curiâ Senatoris nepte, genuit *Philippum Franciscum de Fourneau* Equitem *D. Jacobi*, Toparcham de Wodecq, Campenhout, Wambeke, Lombeke, Ternath &c. deinde Comitem de Cruykenbourg, in cujus gratiam Dynastia de la Chapelle, cum vico ten Broeck a *Philippo IV.* Hisp. Rege in Baronatum est erecta die 14. Martii 1650. Ei ex *Isabella de Berchem* filius successit *Philippus Theodorus* Baro de *Fourneau & de la Chapelle*, in quâ stirpe hactenus perseverat. *Erectum in Baronatum.*

In hac Parochiali extat Monumentum Sepulchrale præfati *Theodori* cum hac inſcriptione.

Cy giſt Meſſire Theodore de Fourneau *Chlr. Seigr. de la Chapelle, Ranſt &c. fils de Charles, Eſcuier, Seigr. de Cruykenbourgh.*

Sequens Epitaphium exhibitum a *Barone le Roy in Not. March. S. R. I.* pag. 109. viſitur in templo Parochiali de Berchem propè Antverpiam.

Icy giſt noble & Illuſtre Dame Marie Anne de Berchem *& de Dame* Marie de Taſſis, *laquelle l'age de XXIV. ans, & ſon ancienne extraction de la maiſon de* Berthout *autrefois Sres. de Malines & Barons de Grimberges & d'autres ſemblables, mais periſſables qualitez, n'ont peu exempter que ſon corps ne ſoit la nouriture de vers, & que ſes cendres ne ſoyent egales a celles des moindres, ne lui eſtant reſte, que ſa ſeule vertu pour ſervir envers Dieu a ſon ame. Elle Epouſa Meſſire* Philip Theodore Baron de Fourneau & de la Chapelle, *Sr. de Ranſt, Maiſtre de Camp d'un terce, & Capitaine d'une compagnie libre de cuiraſſes, qui étoit fils de Meſſire* Philip François de Fourneau, *Comte de Crucquenbourg, & de Dame* Iſabelle de Berchem, *lequel tres affligé luy a rendu ce derniers devoir le XII. d'Avril* 1663. *Priez Dieu pour ſon Ame.*

Eccleſia, ut nomen indicat, dicata eſt *S. Udalrico* Epiſcopo Auguſtano, Cura Paſtoralis confertur alternatim per Archiepiſcopum hujus Diœceſis, & Dynaſtam.

Decima ſpectat ad Abbatiam Majoris Bigardiæ hic in vicinia ſitam & Parochum, cui inſuper Toparcha annuè tenetur ſolvere cenſum 200. ſlorenorum.

DIELBEECK primo lapide a Bruxella, Præfecturæ & ditionis Gaesbecanæ. Dominium Comitis de *Tirimont*. Antiquus eſt locus notus ob *D. Alenæ* memoriam, cujus Pater Dielbecæ Regulus erat, hodiè Toparcham diceremus; vide de eo plura ſupra in Foreſto.

Anno 1690. Dominia de Dielbeeck, Itterbeke, & Beughem die 31. Martii a *Carolo II.* Hiſp. Rege in Comitatum erecta ſunt in gratiam *Ludovici Alexandri Schockaert* Equitis, Domini de *Tirimont*, ſub nomine Comitis de *Tirimont*, in qua familiâ perſeverant.

Eccleſia Patronum veneratur *S. Ambroſium* Epiſc. Ejus Patronatus ſpectat ad Capitulum Anderlechtenſe.

Anno 1230. *Henricus & Ægidius de Sottegem* conferunt omnem ſuam decimam, quam hic loci habebant, in uſum Canonicorum Anderlechtenſium, Diplomata recitat *A. Miræus* in Not. Eccl. Belgii Cap. CXLIX. novæ edit.

Uni-

Universis Christi Fidelibus HENRICUS de Sottengem salutem.

Præsenti duxi committendum memoriali, quod Ego omnem decimam de allodio meo quod in Parochia de Dielbeka teneo, de consensu *Walteri* Fratris mei, Ecclesiæ B. Petri de Anderlecht, ad usus Canonicorum ibidem servientium, liberè contuli, & contra *Ægidium* Fratrem meum, cujus copiam de facili habere non potui, quia Parisiis studuit, & alios quoscumque, dictam Ecclesiam supra præfata decima promisi warandire.

Actum MCCXXV. mense Aprili. 1225.

Universis. . . Ego ÆGIDIUS de Sottegem omnem decimam in Parochia de Dilbeca in usus Canonicorum S. Petri Anderlectensis contuli. Testes interfuerunt,

Henricus Decanus,
Godefridus,
Joannes Scholasticus,
Theodoricus,
Andreas,
Michaël, Presbyteri;
Joannes,
Henricus,
Arnoldus,
Renerus,
Franco, Canonici Anderlectenses;
Vir Nobilis Leonius Castellanus Bruxellensis,
Hugo Miles de Borgevael,
Walterus de Ruchebruc, &
Wilelmus,
Franco,
Daniel, Fratres de Uckela,
Godefridus,
Leonius, Filii dicti Nobilis.

In hujus rei testimonium, præsentem Paginam, quia proprium non habeo Sigillum, Sigilli Avunculi mei dicti Nobilis appensione duxi communire.

Actum anno M. CC. XXX. mense Augusti. 1230.

Decima fuit tripartita, quarum duas trientes habuit præfatum Capitulum & alteram trientem Parochus; at ex conventione nuper initâ cum Parocho præfatum Capitulum percipit omnes decimas & solvit annuè Parocho competentiam 370. florenorum ad vitam moderni Pastoris.

DORPE, Latinè *Tornepia*, tribus milliaribus a Bruxella ad ingressum Sylvæ-Soniæ, Præfecturæ Rodensis Dominium. Illud anno 1626. jure pignoratitio acquisivit a Rege *Henricus Varick*, Marcgravius Antverpiensis, & anno 1649. 29. Octobris illud emptione absolutâ transcripsit *Philippus IV.* Hisp. Rex *Jacobo le Roy* Præsidi Cameræ Rationum Regiæ, cum altâ mediâ & infimâ jurisdictione hæreditariè possidendam, in quo ejus filius *Ignatius le Roy* Eques, similiter ejusdem Cameræ Præses condidit spectabile Castellum cum insigni fonte conspicuo, ruinam nuperis annis per incendiarios Gallos Castello illatam, augustius dein restauravit *Ignatii* filius. Hoc Dominium præfatus filius *Landelinus le Roy* anno 1701. emptionis tabulis transcripsit *Petro Fariseau*, post cujus mortem obvenit ejus hæredi *Petro Robyns*, cujus investituram accepit in Curiâ feudali Ducatus Brabantiæ anno 1719. Hujus Castelli schema visitur in Castellis Nobilium Brabantiæ *Baronis le Roy*,

Ecclesia tutelarem colit *S. Gaugericum* Episc. Camerac. Patronatus ejus spectat ad Abbatem S. Sepulchri Ord. S. Bened. Cameraci.

A. Miræus in Dipl. Belg. Lib. I. Cap. XIX. edit. novæ profert Diploma quo *Fulquinus* Vir potens anno 950. donat Monasterio Gemblacensi Ord.

 S. Be-

S. Bened. in Gallo Brabantiâ prædium, cum dimidia Ecclesia de *Dorp* & aliis bonis: en Diploma.

Quisquis bene possideat res in præsenti seculo acquisitas, ille utique optimè possidet, qui de terrenis ac caducis sibi mercatur æterna.

Quamobrem ego in Dei nomine FULQUINUS, cum consilio vel suasu benignissimi Faraberti Episcopi, pro salute animæ beatæ memoriæ Richarii Episcopi, ipsius etiam Faraberti, pro salute nihilominus animæ meæ, filiorumque ac fratrum meorum, sive quoque gratiâ æternæ salutis, trado & perpetualiter tribuo Ecclesiæ Sanctæ Dei Genitricis Mariæ, beatique Petri Apostoli Apostolorum Principis, atque S. Exuperii, in loco, vocabulo *Gemblaus*, ubi præesse dignoscitur illustris Abbas Erluinus, quoddam juris mei prædium in pago *Braivibant* in loco, qui dicitur *Dorp*, cum dimidia Ecclesia, & cum una camba, & sedecim mansis, & cum quodam homine nomine *Iser*, seu cum omnibus ibidem aspicientibus, cum domibus & ædificiis, campis, terris, tam cultis quàm incultis, silvis, pratis, pascuis, communibus & parvis, aquis aquarumve decursibus, mobilibus, & immobilibus, præsidiis, peculiis, omnia & ex omnibus, quidquid in Episcopio nostra videtur possessio vel dominatio, rem exquisitam, totum ad & integrum, tam de allodio, quàm de comparato, seu de quolibet attractu ad nos ibidem dignoscatur pervenisse, de nostro jure & dominatione, jam dicto Monasterio per hanc chartulam donationis, sive per festucam, ad opus Sanctorum, quorum mentionem supra fecimus, à die præsenti donamus, tradimus atque perpetualiter in omnibus transfirmamus.

Eâ verò ratione, ut Præceptores prædicti Monasterii ab hac die hoc habeant, teneant atque possideant, vel quidquid inde facere voluerint, liberam ac firmissimam, Christo propitio, in omnibus habeant potestatem. Et si quis deinceps (quod futurum esse non credo) si ego ipse, quod absit, aut quisquam de heredibus, vel proheredibus meis, seu quælibet extera persona, quæ contra hanc chartulam donationis venire aut calumniari eam præsumpserit, & se exinde non subtraxerit, à liminibus sanctæ Dei Ecclesiæ excommunicatus & divisus existat, & insuper in die tremendi judicii propter hoc rationem reddat. Contra quem verò calumniam intulerit, auri uncias centum, argenti verò libras CCC coactus exsolvat, & quod repetit, nullo modo evindicare prævaleat, sed præsens hæc donatio, meis, & me rogante, bonorum hominum manibus roborata, quorum nomina vel signa subter tenentur, insertâ stipulatione, subnixa, per diuturnum tempus maneat inconvulsa.

Signum Gocteranni Advocati.
S. Fulquini & reliquorum.
OTTO Rex, CUNO Dux.
FARABERTUS Episcopus.
Aletrannus Cancellarius.

Idem *Miræus* refert in Not. Eccl. Belg. Cap. LXXVII. edit. novæ donationis tabulas, quibus anno 1138. *Nicolaus* Episc. Camerac. Altare de *Tournepia* (nobis Teutonicè *Dorpe*) concedit Abbati S. Sepulchri Cameraci cum Capellâ de *Ruschebroeck* (hodie *Ruysbroeck*) quæ annis plurimis hujus Parochialis appendix fuit, donec proprium nacta est Parochum. Hoc Diploma, protulimus supra pag. 27.

Decimas majores pro potiori parte habet Parochus, etiam quæ pridem spectarunt ad præfatam Abbatiam S. Sepulchri; altera pars spectat ad Xenodochium *S. Joannis* Bruxellis, earum etiam una pars est secularis; insuper Pastor in Huysingen habet inibi parvum districtum decimarum.

ELINGE ad fines Brabantiæ Hannoniam versus, Præfecturæ & Ditionis Gaesbecanæ. Dominium Comitis de *Tirimont*.

Ecclesia inscripta est *S. Amando* Tungrensi Episc. Ejus Patronatum gerit Abbas *S. Petri* in Monte Blandinio Gandavi.

Decimas majores pro unâ tertia percipit Abbatia de *Walteri Brania* Ord. Ci-

Cisterc. Monasterium Viridis Vallis & *Gabriel le Fubere*. Est & alia decima quam percipit Capitulum Nivelense, item Novalia & Decimas carnium vi contractus cum Parocho initi. Ecclesia percipit parvum districtum decimarum super quinque bonaria terræ.

EYSINGE olim *Asynga*, Præfecturæ Rodensis, ad Sennam fluvium & ad fines Brabantiæ, medio milliari ab Hallis. Ejus Dominium cum Huysingen & Buysingen acquisivit anno 1626. a *Philippo IV.* Hisp. Rege jure pignoratio *Henricus Varick* Marcgravius Antverpiensis, dein successit filius *Carolus Hyacinthus Varick*, post cujus mortem ejus investituram adiit anno 1714. *Philippus Adrianus Varick.*

Ecclesia quæ *S. Amando* Episc. Tungrensi sacra, administratur per Canonicos Religiosos Abbatiæ Bonæ Spei Ord. Præmonst., ad cujus Parochum spectat universa pagi decima, cum notabili parte Decimarum in Parochia *Leeuwe S. Petri* sese extendente.

GAESBECA Præfecturæ & ditionis ejusdem nominis caput. Antiquus Baronatus, Municipium ac Dominium totâ Brabantia celeberrimum, meminit ejus *P. Divæus* Rerum Brabanticarum Lib. I. Cap. V. his verbis. „ In „ Hannoniam *Gaesbecanus* vergit ager pingui ac ubere glebâ omnem reli„ quam Brabantiam vincens: nobilis & hic Baronum Familiâ, nec minus „ antiquâ: at quorum res gestas ignava obscuravit oblivio; Baronatus tan„ dem interitu nobilissimæ stirpis, Ducali fisco cessit. Circa annum vero „ 1235. privatim gubernari cœpit a *Godefrido Lovaniensi* fratre *Henrici II.* „ Ducis, qui Gaesbecæ & Harstalli Dominus dicebatur. Successêre *Hen„ ricus*, *Joannes*; hinc *Apcoudanorum* nobilis ex Hollandia familiâ, Ga„ sebecam possedit: *Jacobus Apcoudanus Philippo Hornano* Bausigniacen„ si vendidit ante annum 1450." Hactenus *Divæus*. Subsecutos Gaesbecæ Dominos alibi leges, nominatim in jurisprudentiâ Heroicâ pag. 282. *Vetus Baronatus.*

Transiit Gaesbeca nostra ætate anno 1687. emptione publicâ ad *Ludovicum Alexandrum Schockaert* Equitem, Comitem de *Tirimont* &c. Hodie illud illustre Dominium possidet ejus filius *Philippus Carolus Thomas Schockaert* Comes de *Tirimont*.

Arcem Gaesbecæ ita describit Auctor jurisprudentiæ Heroicæ his verbis. pag. 283. „ Arx hic olim fuit pulcherrima & validè munita, structa a *Joan„ ne* Baronum Brabanticæ stirpis secundo. Ea sub *Apcoudiis* anno 1387. „ capta diruta & solo æquata est. Hîc occasione postea alio loco non mi„ nori quam prior splendore ædificata per *Philippum Hornanum* Baronem, „ quæ pro unâ parte anno 1566. igne absumpta est fortuito, novo dein „ splendidoque frontispicio ab *Alexandro de Renesse* Gaesbecæ Barone an„ no 1658. Parisiis defuncto, adauctum & ornatum est. " Hoc Castellum anno 1695. igne injecto per incendiarios Gallos ambustum est, dein egregiè restauratum per præfatum Comitem de *Tirimont*, quod exhibetur prout fuit post ultimum incendium, in Castellis Nobilium Brabantiæ *Baronis le Roy*.

Denique non omittendum hîc ad supremum tribunal Gaesbecanum viâ apellationis recurrere pagos XVII. nominatim *Goycke*, *Meerbeke Pamele*, *Strytem*, *Onse L. V. Lombeke*, *Wambeke*, *Ter Nat*, *Catherine Lombeke*, *Cruyckenbourch*, *Wesemaels Laethof*, *Saventhem*, *Sterbeke*, & plures alii.

Ecclesia Gaesbecana quæ D. Virgini *Mariæ* sacra est dependet a Dyna-

ſtâ, cui competit Patronatus hujus Parochialis, & confert in eâ Capellanias numero VI. præterquam in Caſtro, quarum prima eſt *S. Eutropii* unita Paſtoratui, reliquæ ſunt *S. Eliſabethæ*, *S. Nicolai*, *S. Annæ*, *B. Mariæ*, & *S. Catharinæ*.

Anno 1382. erecta eſt hæc Eccleſia in Parochialem & ſeparata a Parochiali Linniaci *S. Quintini* auctoritate *Joannis* Epiſc. Cameracenſis & conſenſu Capituli Nivellenſis, procurante *Swedero Apcoudæ* Barone & Domino Gaesbecano. Diplomata refert *A. Miræus* in Not. Eccleſ. Belg. Cap. CCXX, novæ edit. prout hic ſequuntur.

JOANNES Epiſcopus Cameracenſis notum facimus univerſis, quòd licet aliàs de Capella & duabus Capellaniis in Villa de Gaſebeke ſitis Eccleſiam ereximus Parochialem, eam extrahendo ab Eccleſia Parochiali S. Quintini de Lenniaco, conſenſu Capituli Eccleſiæ B. Gertrudis Nivellenſis (cui ratione Juris Patronatûs, quoad præſentationem, dignoſcitur ſubeſſe) interveniente, intentionis tamen noſtræ non fuit, dicto Capitulo in aliquo jure eorum præjudicare.

1382. Datum anno milleſimo trecenteſimo octuageſimo ſecundo, die VIII. Septembris.

Venerabilibus Dominis Decano & Capitulo Eccleſiæ B. Gertrudis Nivellenſis, Diœceſis Leodienſis, Swederus de *Apcoude* Baro Dominus de Gaſebeke, Putte & Striene ſalutem. Cum Nos de Capella quondam B. Mariæ in noſtra Villa de Gaſebeke Eccleſiam Parochialem per Cameracenſem Epiſcopum, loci Ordinarium, erigi, fundari & confirmari procuravimus, veſtro Dominorum conſenſu & voluntate intervenientibus, præſentationi primi Presbyteri Parochialis ibidem inſtituendi mihi conſenſiſtis.

1382. Datum anno milleſimo trecenteſimo octuageſimo ſecundo, die XXVIII. Aprilis.

Olim hic fuit Hoſpitale; ſed a non pauco tempore deſiit.

Anno 1621. unita eſt Paſtoratui de Gaesbeeck Cappellania de AA. fundata in Sacello in Parochia de Anderlecht, cum onere duarum miſſarum per hebdommadam; ſed cum Sacellum deſtructum eſt, miſſæ celebrantur in hac Parochiali cum conſenſu Archiepiſcopi. Item Paſtor tenetur ad tres miſſas per hebdommadam ratione unionis duarum Capellaniarum Paſtoratui.

GOYCK olim in Diplomatibus *Gaugiaca*. Celebris, ſub Præfectura Gaesbecanâ, Toparchia, longæ & vaſtæ extenſionis; continet enim ultra 2000. terræ bonaria, arce veteri inſtructâ, quæ noſtra ætate igne fortuito periit, ac ſaxa & rudera alibi delata & applicata. Ante aliquot ſecula fuit gentilium de *Crainhem*, inde devenit ad Dominos de *Baeſrode*, atque ab iis per nuptias ad poſteros Nobiliſſimæ familiæ de *Taye*. Erecta eſt hæc Dynaſtia in Baronatum a *Philippo IV.* Hiſp. Rege die 9. Aprilis 1651. in gratiam *Engelberti de Taye*.

Erectum in Baronatum.

Hodie illud poſſidet jure hæreditario cum titulo Baronis *Guilielmus Albertus de Griſpere* meritiſſimus Cancellarius Brabantiæ &c.

Eccleſiæ tutelaris eſt *S. Nicolaus* Epiſc., ejus Patronatus olim erat Capituli Nivellenſis, hodiè ad curam Paſtoralem præſentat perſona Perſonatus hujus Eccleſiæ, qui cum anno 1600. die 31. Januarii unitus ſit Pœnitentiariæ Eccleſiæ Metropolitanæ Mechlinienſis, eo jure utitur Pœnitentiarius præfatæ Eccleſiæ.

Decimas majores poſſidet præfatum Capitulum Nivellenſe & Parochus, cui inſuper competunt Decimæ Novales. Minores decimas poſſidet Pœnitentiarius Præfatæ Eccleſiæ ratione incorporationis, & unionis Perſonatus Pœnitentiariæ. Item Eccleſia, & Dynaſta &c.

In-

Integro milliari ab Ecclesia Parochiali versus Ninhoviam exstat Capella *S. Crucis* in qua singulis feriis sextis solemniter celebratur, & prædicatur per Parochum.

HUYSINGEN olim *Hunseghem* & *Huysinga.* Præfecturæ Rodensis pagus ad fines Brabantiæ, contiguus Hallis Hannoniæ, spectans jure pignoratitio, uti ante dictum, ad gentem de *Varick* cum Eysingen & Buysingen constituentes unum tribunal. Vide supradicta in pago de Eysingen.

Ecclesia insignita est *S. Joanni Baptistæ.* Patronatus ejus est Abbatissæ de Camera Ord. Cisterc. in vicinia Urbis Bruxellensis. Olim fuit Patronatus Abbatiæ Viconiensis Ord. Præmonstr., quæ transcripsit suum jus præfatæ Abbatiæ de Camera cum duabus tertiis decimarum, quæ dein cessit suas decimas Parocho sub exiguâ recognitione annua, insuper habet Parochus certum districtum Decimarum in Dorpe.

Colitur in hac Parochiali *S. Leonardus* Mart. magna populi devotione & accursu, & ad eum fit plurima peregrinatio, pro cujusvis corporis infirmitatibus.

ITTERBEECK primo lapide a Bruxellâ, Præfecturæ & Ditionis Gaesbecanæ. Dominium Comitis de *Tirimont.*

Ecclesia inscripta est *S. Petro* Apost. Ad Curam Pastoralem præsentat Abbas S. Sepulchri Ord. S. Bened. Cameraci. Olim fuit appendix Parochiæ *Leeuwæ S. Petri.*

De Decimis participant duos manipulos Abbatia Affligemiensis, Abbatia S. Sepulchri unum, & Pastor loci item unum, dein decimis item participant Ecclesia, & Mensa S. Spiritus hujus pagi, Monasterium Urbanistarum Bruxellis, Capellanus in Schepdale, item unus secularis.

Hujus Parochialis appendix est Capella *Peede S. Annæ.*

Item est Sacellum cœmiterio cinctum. Duæ sunt Capellaniæ una *S. Annæ* Pastoratui annexa Anno 1615. cum onere trium missarum per hebdommodam. Item Capellania animarum cum onere similiter trium missarum; sed ex reductione fiunt pro unaquaque Capellania duæ missæ per hebdommadam.

LEERBEECK seu *Laerbeke*, utrumque enim sine delectu legitur. Extremus ditionis Anghianæ, & ejus Dominis subjectus pagus, ad limites territorii Gaesbecani; juris tamen Brabantini pagus, spectans ad Principem de la *Tour* & *Tassis.*

Ecclesia inscripta est *S. Petro* Apost. sub Patronatu Illustris Capituli Nivellensis, quod hic loci possidet notabilem partem decimarum.

Anno 1162. *Ada* Abbatissa Nivellensis tali affectu afficiebatur *S. Gertrudi*, quæ in ejus Monasterio Nivellis educata & instructa fuerat, & ob suarum virtutum merita ad Abbatialem dignitatem evecta, ut contulerit Ecclesiæ Nivellensi cuncta sua bona, possessiones & decimas, quas potiebatur in Leerbeke; quam donationem anno sequenti confirmavit *Nicolaus* Episc. Cameracensis.

Eodem anno *Hisebeka* Nivellis Canonica etiam huic Capitulo cuncta sua bona donavit quæ possidebat in Leerbeke.

In hac Parochili viget specialis cultus *S. Antonii*, & ad eum Divum fit plurima hic loci peregrinatio.

LEEUWA S. PETRI, Caput hujus Decanatus. Insignis maximæque jurisdictionis pagus, atque celebris, & illustris Dominatus, districtusque Gaesbecani primarius recensetur, familiâ Brabantiæ antiquissimâ, insignia portat Brabantiæ eadem. Amplius quod primi Barones Gaesbecæ titilum Leeuwæ soleant Gaesbecano præponere, uti pluries legitur in Trophæis Brabanticis *C. Butkens* Lib. VII.

Item quod Barones Gaesbecani primum a Leeuwensibus recipi & ibi juramentum fidelitatis dare & accipere soleant. Hîc tribunal ad quod plures pagi appellant, scilicet *Itterbeke*, *Dielbeke*, *Bodegem*, *Walcourt in Anderlecht* &c.

Hoc Illustre Dominium a ditione dismembratum Gaesbecanâ in Curiâ Feudali Ducatus Brabantiæ emptione publicâ anno 1687. die 22. Februarii devenit ad *Joannem Carolum Roose* Senatorem Magni Senatus Belgici, in cujus favorem anno 1690. die 20. Septembris a *Carolo II.* Hisp. Rege Diplomate dato Madriti, Baronatus titulo condecoratum est.

Erectum in Baronatum.

Arcem habet elegantem cujus schema visitur in Castellis Nobilium Brabantiæ *Baronis le Roy*, quam plurimum decoravit & illustriorem reddidit *Joannes Carolus Roose* secundus Baro de Leeuw, de quo mox postea. Præfatus *Joannes Carolus Roose* primus Baro de Leeuw fatis concessit Anno 1694. die 5. Januarii, uti legitur in ejus prægrandi lapide Sepulchrali in Choro Ecclesiæ de Leeuw, cujus est hæc inscriptio.

D. O. M.

Cy gist Messire Jean Charles Roose, *Baron de Leeuw St. Pierre, Seigneur de Miremont, Spy, Onoz, Calstre &c. Conseiller & Maistre aux Requestes du grand Conseil, qui trespassa le* 5. *de Janvier* 1694. *age de* 65. *ans. Et Noble Dame* Marie Florence de Varick *son Epouse, fille de Messire Ciprien, Chlr. Seigneur de Carnin, Dieval &c. Chevalier d'honneur du Parlement de Tournay & grand Baillay de Lille, qui mourut le* 31. *May* 1705. *Prié Dieu pour leurs ames.*

Circum circa quarteria eorum sunt XVI. sine expressione nominum. Successit ei in hoc Dominio ejus primogenitus *Joannes Carolus le Roose* secundus Baro de Leeuw, cujus saxum Sepulchrale item visitur in Choro hujus Parochialis cum hac inscriptione.

D. O. M.

Sepulture de Messire Jean Charles Roose *Baron de Leeuw St. Pierre, Seigneur de Froidmont, Han, Mirmont, Onoz, Spy, Loupogne, Bassi, Calstre &c. Haut voue de Jemeppe, Pair de la Comté de Namur, Capitaine de Cavallerie au service de sa Majesté. Age de XXV. Ans decedé le XI. Novembre* 1704. *Prié pour son Ame.*

Quarteria ejus circum circa sunt hæc.

Roose, Kintschot, De Ram, Honsem,
Varick, Camponoso, Laurin, Vwens.

Huic

Huic successit *Cyprianus Ambrosius Petrus Roose*, Baro de Leeuw & Toparcha dictorum locorum, frater & hæres dicti *Joannis Caroli.* Obiit die 12. Octobris Anno 1720.

Successor ejus *Philippus-Franciscus-Petrus Roose*, præsens Baro & prædictorum locorum Dominus, frater & hæres, duxit Ao. 1722. die 28. Octobris Tornaci *D. Franciscam-Carolam vander Gracht* filiam *Antonii Ignatii* Toparchæ de Fertin, Supremi Balivi Civitatis, & territorii Tornacensis, & *D. Mariæ Elisabethæ Bernard de Tintignies.*

Complectitur hoc Dominium sub se Vicos plurimos, videlicet *Mekinge*, *Laeckt*, *Ruckelingen*, *Naestbeke*, *Bysbergen*, *Volcxum*, *Rattendael* &c. Inter quos eminent *Mekinge*, *Laeckt*; in his exstant insignes Capellæ, in quibus divina celebrantur; prima sacra est *S. Mariæ Magdalenæ*, altera Beatæ *Mariæ*; in eâ est Capellania B. M. V.

Ecclesia quæ multum insignis, *S. Petro* Apostolorum Principi sacra est: Ejus Patronatum gerit Abbas S. Sepulchri Ord. S. Bened. Cameraci, Dono *Gerardi II.* Cameracensis Episcopi hoc Diplomate.

Ego GERARDUS, Præsul Ecclesiæ Cameracensis, lumine Prædecessoris mei Domni LIETBERTI succensus, & opus illius benè consummatum præ oculis habens, scilicet S. SEPULCRI Ecclesiam, quam ex integro ædificavit, & Abbatiam Monachorum eamdem constituit, à sanctuario incipere & benè operari ratum considero.

Unde notum sit omnibus Christi Fidelibus, quod ad eamdem S. Sepulcri Ecclesiam Abbati Waltero ac Monachis x. pauperibus Altare de *Liewes* Pontificali Auctoritate concedo, liberum ab omni consuetudine; exceptâ summâ duorum solidorum annuatim persolvendâ.

Signum mei Gerardi,
S. Gerardi Archidiaconi,
S. Widonis Præpositi & Archidiaconi.
S. Maselini Archidiaconi.
S. Hugonis Decani,
S. Werimbaldi Scolastici.

Actum est hoc Cameraci, in eodem Monasterio S. Sepulcri, anno Dominicæ Incarnationis millesimo septuagesimo nono, Indictione secundâ, regnante Rege Henrico Lothariensium anno Episcopatûs Domini Gerardi secundo. 1079.

Decimarum Participes sunt præfatus Abbas S. Sepulchri, Abbatia Vallis Ducis Ord. Cister. in agro Lovaniensi, quas decimas obtinuit anno 1238. a filio Domini Leonii Castellani Bruxellensis, ut patet hisce tabulis Donationis.

Ego LEONIUS Filius Domini Leonii Castellani Bruxellensis, ad notitiam fidelium volo pervenire, quòd ego decimam totalem, sicut eam in Parochia de *Lewis* à Viro nobili Daniele de Wange in feodum tenebam, ad opus Abbatissæ & Dominarum * *Vallis-Ducis*, Ordinis Cistertiensis, in manus ejusdem Danielis raportavi, in præsentia Hominum suorum, Giselberti Militis de *Wesembeke*, & Godefridi de *Stertbeke*, in eleëmosynam perpetuam.

* *'s Hertogendaele.*

Et ut hæc collatio illibata conservetur, Sigilli mei appensione roborandam duxi, Sigillo Patris mei supra nominati eamdem faciens roborari.

Acta sunt hæc M. CC. XXXVIII. sub testimonio Domini Walteri de Sottenghem 1238.
Militis, & aliorum, feriâ post Assumptionem Beatæ Mariæ.

Ego DANIEL de Wanghe duxi significandum, quòd *Leonius*, Filius Domini Leonii Castellani Bruxellensis, decimam de Lewes, quam à me tenebat in feodum, in manus meas, in præsentia Hominum meorum Giselberti Militis de *Wesenbeke*, & Godefridi de *Sterbeke*, ad opus Abbatissæ & Conventûs Vallis-Ducis reportavit, effestucavit & werpivit.

Ego verò eamdem decimam in manus præfatæ Abbatissæ, ad opus ipsius suique Conventûs, allodialiter contuli possidendam.

1238. Acta sunt hæc M.CC. XXXVIII. sub testimonio Domini Walteri Militis de *Zotteghem*, & aliorum.

Has decimas præfata Abbatia nuper transcripsit Venditionis tabulis *Petro Fariseau*.

Item decimarum participes sunt Abbatissæ de Foresto, & de Camerâ, Præpositus Montis Frigidi Bruxellis, Capitulum Cameracense, Affligemium, Parochus, & varii seculares. Omnes simul cum prioribus numero XII, quos nimis longum foret omnes singulatim recensere.

In hac Parochiali est Capellania *S. Nicolai*, alternatim confertur a Dynastâ & Domino de AA. In arâ principe hujus Parochialis est insignis tabula representans martyrium *S. Petri* Apostolorum Principis, Patroni hujus Ecclesiæ, eleganti penicillo *Gasparis de Crayere* pictoris celeberrimi depicta.

In hoc Municipio olim ortum habuit & Parochi munus gessit *Ægidius a Leeuwis*, qui dein anno 1214. ubique locorum concionari incipiens, multa hominum millia Cruce signarat, qui anno 1220. Abbas XI. Viconiensis Ord. Præmonstr. electus est, atque anno 1237. cum Fratre *Andreâ* Pastore & Canonico Ninhoviensi, *Joanne ab Outre*, & innumerabili multitudine Cruce signatorum turbâ ad terram Sanctam Barbaris eripiendam iter instituit. Teste *B. Miræo* in Chronico Præmonstratensi.

Item huic loco natales suas debet *Thomas Cantipratanus* Ord. S. Dominici, qui communiter putatur fuisse Suffraganeus Episc. Cameracensis; at sine solido fundamento. Qui obiit plenus dierum ac meritis die 15. Maii anno 1261.

Item *Fr. Jacobus Gheelius* Ord. Prædicat. S. T. D. universitatis Lovaniensis, & per universum Archiepiscopatum Mechliniensem hæreticæ pravitatis Inquisitor. Qui obiit 1612.

Item *Joannes Malderus*, Laudatissimus Antverpiensium Episcopus, qui in vivis esse desiit anno 1633. septuagenario major.

Intra limites hujus vasti Municipii in Vico de *Zeune* est *Prioratus Virginum* Ord. S. Bened. vulgo *Cleynen Bygaerden*. Fuit hoc Monasterium primitus situm & fundatum in Monte *S. Mariæ* apud *Pepingam* loco qui dicitur *Varenbergh* Bruxellensis agri Vicum ad limitem Hannonicum, quod quidem circa annum 1234. dicto loco in suo fundo exstruxit Vir nobilis *Joannes a Monte*, Miles, sive Eques. Fundationem hanc *Henricus II.* Lotharingiæ & Brabantiæ Dux, ac ejus successor *Henricus III. Gregorius IX.* Papa & *Godefridus* Cameracensis Episcopus suis tabulis confirmarunt, quas profert *A. Miræus* in Donat. Belg. Lib. I. Cap. CIV. & CV. novæ edit. quæ sic sonant.

HENRICUS, major Filius Ducis Lotharingiæ omnibus præsens Scriptum videntibus salutem. Noverint universi, quòd Nos licentiamus G. de Bellengem, Monialem, Domum ædificare juxta loca infrà nostrum dominium, & illam ædificatam recepimus in nostra custodia.

1234. Datum anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo quarto, mense Martio, apud Lovanium.

GREGORIUS Episcopus, servus servorum Dei, dilecto filio Abbati Cistertiensi salutem & Apostolicam benedictionem. Piæ mentis devotio specialem benignitatem Sedis Apostolicæ promeretur, Nosque affectui laudabili, ut ad debitum ef-

effectum perveniat, favoris nostri præsidium, quantum cum Deo possumus, impertimur.

Sane dilectus filius JOANNES Miles de MONTE Nobis humiliter supplicavit, ut in Monasterio de Monte S. Mariæ, quod pro peccatorum suorum remedio in fundo suo construxit de bonis propriis, & dotavit, per te institui Conventum Monialium Cistertiensis Ordinis mandaremus.

Honestam itaque intentionem prædicti Militis attendentes, qui diebus nostris omnes invitare cupimus ad exercenda opera pietatis, per quæ ipsorum animæ salvæ fiant, discretioni tuæ per Apostolica Scripta mandamus, quatenus si dictum Monasterium situ loci & facultatibus est congruum, ad Conventum hujusmodi Ordinis memorati, obtento Episcopi Diœcesani consensu, satisfacias piis votis Militis supradicti. Datum Viterbii XIX. Kalendas Januarii, Pontificatûs nostri anno nono. 1235.

GODEFRIDUS Dei gratiâ Cameracensis Episcopus, universis præsentes litteras inspecturis salutem in omnium Salvatore. Notum sit universis præsentibus & futuris, quòd O. Abbatissa, I. Præpositus, G. Decanus, totumque Capitulum Ecclesiæ Nivellensis, per suas patentes litteras Nobis demonstrârunt, quòd cùm à JOANNE Milite dicto de MONTE, in Parochia de *Bellengien*, & filia sua Priorissa de Tenremonde, Cistertiensis Ordinis, & ab aliis probis viris rogati essent, ut ad hoc adhiberent assensum, quòd in Personatu suo de *Papengien*, in terra dicti Militis, in loco qui Mons S. Mariæ nunc temporis appellatur (solebat autem *Vareberga* antiquitus nuncupari) Abbatia Monialium Cistertiensis Ordinis fundaretur. . . .

Ne caritas tepescere videatur in hoc in quo eam valeamus accendere, precibus eorum grato concurrentes assensu, prædictam ordinationem superiùs annotatam, quantum in nobis est, ratam habemus, & impressione Episcopalis sigilli confirmamus.

Datum anno Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo tricesimo sexto, mense Octobri. 1236.

Universis Christri fidelibus tam præsentibus quàm posteris, ad quorum notitiam præsens Scriptum pervenerit, GODEFRIDUS de LOVANIO, Illustris Viri Henrici Ducis Lotharingiæ Frater, salutem & cognoscere veritatem.

Quoniam ea quæ geruntur in tempore facilè oblivioni traduntur, nisi scripto memoriæ commendentur, ideò universitati vestræ, tam sub notione Testium, quàm tenore præsentium Litterarum declaramus, quòd Joannes de Zona, in nostra & Scabinorum nostrorum de Lewes, nec non & aliorum proborum virorum ac hominum nostrorum præsentia constitutus, omne jus hereditarium, quod contingebat ei in decem bonariis terræ jacentis apud Zonam, in dominio nostro, & sub judicio & sententia dictorum Scabinorum, sive sit plus sive sit minus, quæ terra solvit annuatim ad Nativitatem Domini quadraginta & tres denarios Bruxellenses, & novem fertellas avenæ, cum mensura quæ dicitur *Honteister*, nomine censûs, supra quam terram contingebant & adhuc contingunt Priorissæ & Conventui de MONTE S. MARIÆ, Cistertiensis Ordinis, centum & undecim libræ Bruxellenses, ratione assignamenti & collationis in eleëmosynam factæ Sorori Machtildi de Zona, Sanctimoniali loci prædicti, à prædicto Joanne Fratre suo, & G. Patre, & I. Matre dictæ Machtildis in manibus nostris, merâ nec non & spontaneâ voluntate, ad opus dictæ Priorissæ & Conventûs loci memorati, liberè resignavit & absolutè, omni reclamatione seu calangiâ, quæ à dicto Joanne, vel suis, ad præsens vel in posterum fieri posset, vel exactione quâlibet omninò remotâ.

Adstiterunt autem, cùm hæc facta fuerunt, in testimonium vocati
Oliverius Miles,
Gosuinus Haac,
Gosuinus de Bruchem,
Petrus de Cassenberge,
Scabini nostri de Lewes, sub quorum sententia dicta terra sita est, ut superiùs est expressum,
Et Stephanus de Zirembeke, qui tunc Balivus meus erat, & alii.

Cum igitur hæreditas prædictæ terræ in hunc modum in nostris manibus sit resignata, Nos eamdem hereditatem terræ sæpe dictæ cum omni commoditate ac appendicio, sub testimonio dictorum Scabinorum de Lewes, Priorissæ & Conventui

prædicto loci prædicti contulimus in eleëmosynam, sub testimonio etiam multorum Christi fidelium liberaliter & benignè jure hereditario & sine difficultate habendam & perpetuò possidendam.

Et ut hoc firmum permaneat & ratum, præsens Scriptum contulimus dictæ Priorissæ & Conventui, sigilli nostri munimine roboratum.

1238. Actum anno Domini millesimo ducentesimo tricesimo octavo, mense Martio.

Hoc in loco hodièque Sacellum visitur Monasterii veteris signans vestigia. In Diplomate tamen *Henrici II.* Ducis Brabantiæ quod allegavimus in favorem hujus Monasterii dato anno 1234. dicit se *G. de Bellenghem* licentiam concessisse ædificandi domum Monialium. Ut ut sit illud constat, cum in Monte *B. Mariæ* jam dicto Moniales aquæ penuria obsitum loci altiorem laborarent, ad locum qui *Ob-Bigarden* nuncupatur, in quo hodieque resident, transisse, quem locum cum adjunctis agris & pratis ipsis dederunt *Godefridus a Lovanio* Dominus de Leeuw *Henrici II.* Lotharingiæ & Brabantiæ Ducis frater & uxor ejus *Maria.* Diploma recitat *A. Miræus* Lib. I. Donat. Belg. Cap. CVIII. novæ edit. ut sequitur.

Quoniam humana memoria labilis est & caduca, ea quæ geruntur in tempore, æternari solent munimine Litterarum.

Notum sit igitur tam præsentibus quàm futuris, quod ego Godefridus de Lovanio, Dominus de Lewe, & Maria uxor mea, pro remedio animarum nostrarum, sex bonaria tam terræ arabilis, quàm prati jacentis in loco qui dicitur *Op-Bigarden*, super Zonam, in Parochia de Lewe, quæ nostri fuerant juris, & in quibus habuimus justitiam majorem & minorem, Abbatissæ & Monialibus de Monte S. Mariæ in puram contulimus eleëmosynam, ad construendum & ædificandum sibi ibidem Monasterium Monialium Ordinis Cistertiensis.

Et volumus quod gaudeant in dicto loco tantâ libertate & æquali, quantâ Monasteria ejusdem Ordinis, ubicumque sita sunt, in Diœcesi Cameracensi, usque in hodiernum diem gaudere consueverunt. Et in hunc modum dictam terram & pratum eis liberè & cum omni jure nostro conferimus, & quantùm in nobis est confirmamus.

Concedimus etiam eisdem potestatem ducendi aquam prædictam, scilicet Zonam, quæ nostræ est jurisdictionis, secundùm quod suæ placuerit voluntati. Nos verò & nostros Successores, tamquam fundatores & constructores dicti Monasterii, ad defensionem ejusdem volumus obligari.

Ut igitur hæc nostra Donatio perpetuæ firmitatis sortiatur vigorem, præsentem Paginam Sigillorum nostrorum appensione fecimus roborari. Actum anno Domini
1251. millesimo ducentesimo quinquagesimo primo, mense Aprili.

In Supplemento Diplomatum *A. Miræi* Parte II. Cap. C. profertur Diploma quo Præfatus *Godefridus de Lovanio* anno 1251. transfert Cœnobium Monialium Minoris Bigardiæ in Parochiam Leeuwensem. En Diploma.

Ex Chartulario Præpositi de Capella Bruxellis.

Universis præsentes Litteras visuris, Godefridus de Lovanio Miles, Patruus Ducis Brabantiæ, & Maria ejus Uxor salutem in Domino.

Notum facimus universis, quod cum ad preces & petitiones nostras, viri Religiosi Abbas & Conventus S. Sepulchri Cameracensis in hoc consenserint, quod Nos Domum quamdam Religiosarum mulierum, quæ sita erat in loco qui dicitur *Veronberghe* juxta * Linniacum transferremus & fundaremus infrà fines Parochiæ de *Lewes* in qua dicti Abbas & Conventus Jus habent Patronatûs, & Nos eisdem promisimus & adhuc promittimus, quod si ipsi Abbas & Conventus ob hoc dampnum aliquod incurrerint vel incurrant, vel ob hoc eos inposterum incurre contigerit, quod dictæ Religiosæ quæ ibi ad præsens sunt, vel erunt pro tempore, restituent dictis Abbati & Conventui qui nunc sunt in Ecclesia S. Sepulchri vel erunt inposterum, quicquid or-

* *Lennick.*

ordinatum fuerit per viros providos & honestos, G. Scholasticum Cameracensem, Magistrum Petrum de Belvaco Canonicum Cameracensem, & Dominum Gerardum de Bousies Monachum S. Sepulchri Cameraci, Præpositum de Capella in Bruxella.

Quod si fortè contingeret, quod dictæ Religiosæ Ordinationi à dictis Personis factæ non parêrent, ... Nos promisimus, & adhuc promittimus sub pœna centum Marcarum argenti, quod quicquid ædificatum esset per dictas Religiosas infra dictam Parochiam de *Lewes*, propriis sumptibus nostris faceremus demoliri. Quàm pœnam dictis Abbati & Conventui solvere tenemur; & ad prædicta inposterum observanda Nos & heredes nostros sub prædicta pœna per præsentes Litteras obligamus, quas dictis Abbati & Conventui contulimus nostris Sigillis sigillatas.

Actum & datum annò Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo primo; mense Junio. 1251.

In Choro hujus Cœnobii conditus est marmoreo tumulo tumbâ elevatâ *Joannes de Lovanio*, Teutonica hac inscriptione additâ.

Hier legt Jan van Lovene, **wylen was Heere van Lovene / van Haerstal ende van Gaesbeke / die sterf den** XXIII. **dach van Oohst / int Jaer** M. CCC. **ende** XXIV.

Quæ Latinè sic sonat.

Hic jacet sepultus *Joannes a Lovanio*, qui olim fuit Dominus Lovanii, Harstalli & Gaesbecæ & obiit XXIII. Augusti anno M. CCC. XXIV.

Hic *Joannes* filius putatur fuisse præfati *Godefridi.*

A prima institutione hæ Moniales Cisterciense institutum erant amplexæ; sed cum ab Abbate & Præfecto Generali Cisterciensis Ordinis in Societatem & communionem non admitterentur, Benedictinis sese adjuxerunt; *Henrico* Episc. Camerac. auctoritatem faciente anno 1253. Dein Cisterciense institutum, ac vestem mixti coloris cum Benedictinâ nigrâ commutarunt.

Denique hic non prætereundum, quod Dynasta hujus Municipii tale jus prærogativum in hoc Cœnobio habeat, quod nullas Religiosas admittere valeant sine prævio ejus consensu, & antequam ad habitum admittantur, panem suum ab eo emendicare oporteant. Insuper in eo Monasterio filiam pauperem mittere, quam alere oporteant, usque dum victum suum lucrare valeat, & post eam alteram ejus loco subrogare. Ita legimus in descriptione Dominiorum Præfecturæ Gaesbecanæ separatim in auctione publicâ sub hastâ venditâ in Curiâ Feudali Ducatus Brabantiæ, Bruxellis excuso 1670.

Medio fere milliari a Parochiali est Capella de *Gaspeldoren* prope villam ejusdem nominis, dependens ab Ordine Melitensi, quæ plurimas hic habet agri possessiones.

LIEFRINGE pagus Comitatus Alostani ad limitem Brabantinum contiguus agro Gaesbecano, est exiguæ extensionis, complectitur enim vix centum terræ bonaria. Ejus Dominium hodie spectat ad *Petrum Colins* Dom. de Eetvelde.

Ecclesiæ tutelaris est Virgo Deipara *Maria.* Pastorale munus confertur

per Toparcham hujus loci. Universa pagi Decima spectat ad Parochum. Matricularius in iis habet parvum districtum.

LINCKEBEKE altero lapide a Bruxella ad ingressum Sylvæ-Soniæ, Præfecturæ Rodensis Dominium, illud anno 1646. a Rege jure pignoratitio acquisivit *N. vanden Winckele* Consiliarius Senatus Brabantiæ, & venditione absolutâ acquisivit a *Philippo IV.* Hisp. Rege Anno 1650. die 8. Novembris *N. Gagier.* Hodie illud possidet *N. Naus.*

Ecclesia, quæ olim erat appendix Parochialis de Uckel, dicata est *S. Sebastiano*, Mart. Patronatus ejus spectat ad Abbatissam de Foresto Ord. S. Bened.

Decima spectat ad Parochum, etiam illa quæ fuit præfatæ Abbatiæ de Foresto, quæ nuper cessit suas decimas Parocho, sub recognitione annua. Capellania de Beersele inibi habet parvum districtum Decimarum.

LINNIACUM S. MARTINI, vulgo *S. Mertens Lennick*, ad distinctionem alterius *Linniaci* quæ est *S. Quintini* a quâ hæc Parochia anno 1514. est dismembrata. Ejus Dominium (quod est agri Gaesbecani) nostra ætate devenit viâ emptionis ad Cornelium de Man Consiliarium Senatus Brabantiæ, in qua familia perseverat. Continet sub se Vicos plurimos scilicet *Hondtweerdighem*, *Schepdael*, *S. Geertruyde Pede*, *Bossuyt*, *Ter Elst*, *Tombergen*, *Alsingen &c.* Solemne habet forum annuum postridie festi *S. Martini.*

Ecclesia ut nomen indicat *S. Martino* sacra est. Cura Pastoralis administratur per Canonicos Religiosos Monasterii Montis Frigidi Ord. *S. Augustini* Bruxellis, qui jus Patronatus olim acquisiêre a Capitulo Nivellensi, uti mox dicetur.

Anno 1514. *Leo X.* Pont. Max. univit hunc Pastoratum præfato Monasterio & separavit a Parochia *Linniaci S. Quintini*, reluctante & invito primitus præfato Capitulo Nivellensi, quod dein post longas concertationes sub certis conditionibus & pactis initis cum præfato Monasterio Montis Frigidi consensit.

Decima ferè universa spectat ad Capitulum Nivellense.

Huic Ecclesiæ Parochiali subest Capella *De Schepdael*, & *Capella Pede S. Gertrudis*, in quibus diebus sacris divina celebrantur.

LINNIACUM S. QUINTINI vernacule *St. Quintens Lennick*, Antiquitus *Lennecha.* Matrix plurium Ecclesiarium. Præfecturæ & ditionis Gaesbecanæ Dominium. Illud nuperis annis emptionis tabulis acquisivit *Cornelius de Man* Consiliarius Senatus Brabantiæ, in quâ familiâ perseverat.

Antiquum illud fuisse Patrimonium *S. Gertrudis* non dubito, siquidem in antiquis Imperatorum & Regum Diplomatibus Ecclesiæ Nivellensis passim pluries recitatur *Linniacum.* Crescente in eo incolarum numero, ab eo dismembrata est *Gaesbeca* anno 1382. & anno 1514. *Linniacum S. Martini* uti mox dictum est.

Hic pagus qui multum antiquus & vastæ extensionis est, discriminatur in plurimos Vicos, scilicet *Eyseringe*, *Ten Hellicken*, *Tuytenberghe*, *Beusingen*, *Ophem*, *Wolffhagen*, *Slingen* &c.

Forum solebat habere hebdommadarium, cum solemni stapulâ granorum; sed a non pauco tempore frequentari desiit.

Ec-

Ecclesiæ tutelaris (uti nomen indicat) est *S. Quintinus*. Ejus Patronatum gerit Abbatissa Illustris Capituli Nivellensis, ad quod etiam spectat potior pars decimarum.

Huic Parochiali subest Capella de *Eyseringe*, habens suum Sacellanum, qui in eâ sacris operatur, item Capella in Vico *Ten Hellicken*.

LOMBEKA CASTRI, vernacule *Burgrave Lombeck*, & per Syncopen *s'Graven-Lombeck*. Pagus Comitatus Alostani ad limitem Brabantinum, & teste *l'Espinoy* in suis de nobilitate Flandricâ commentariis Gallicis, *Vice-Comitatus* titulo illustris. Longo temporis tractu possessus fuit per familiam *De Gavere*, & *D. Margareta de Gavere Arnulfi* filia nuptui tradita *Joanni Villani a Gandavo*, ei attulit in dotem cum Dominio de *Liedekercke* & aliis bonis. A quâ Gandavensium familiâ præfatum Dominium per nuptias filiæ hæredis etiam ante recesserat. Ita ferè A. Sanderus tom. II. Flandriæ illustratæ pag. 513. Vide de eo plura in pago de Liedekercke in Decanatu Alostano. Hodie hoc Dominium spectat ad Illustrem familiam *Alsatiam de Boussu*, in quâ Princeps Chimacensis & Comes de Boussu illud possidet.

Ecclesia tutelarem veneratur *S. Amandum* Tungrensem Episcopum, Abbatia *S. S. Cornelii* & *Cypriani* Ninhoviensis Ord. Præmonst. constituit in eâ e suis Canonicis Religiosis sacrum Ministrum.

Cum *Iwanus* Comes Alostanus dotat anno 1140. præfatam Abbatiam Ninhoviensem, donat eidem inter cætera. „ Ecclesiam de *Liedekercke* cum „ appenditiis suis *Lombecam & Stritem.*" Verba sunt Diplomatis.

Huic Parochiali unitus est *Strythem* Dominium spectans ad *Henricum Franciscum Huybrechts* ab anno 1710.

Ecclesia dicata est *S. Martino* Turonensi Episc. Res sacra curatur per Pastorem Lombecæ Castri.

Primis fundationis annis Abbatiæ Ninhoviensis Lombeca & Strythem nominantur appendices de Liedekercke, uti mox dictum.

LOMBECA S. CATHARINÆ, vernaculè *Ste. Catharine Lombeke*, Præfecturæ Rodensis, ad fines Sylvæ Liedekercanæ. Dominium Comitis de Cruyckenbourch de gente *Fourneau*, uti alibi dictum.

Vocatur Lombeca *S. Catharinæ* ab ipsamet tutelari, ad distinctionem aliorum pagorum in hoc Districtu.

Ad curam Pastoralem nominat Capitulum Metropolitanum *S. Rumoldi*, propter Personatum de *Wambeke*, cui hoc jus competebat, qui anno 1660. incorporatus est eidem Capitulo pro Canonicis Graduatis.

Appendix olim erat Matricis Ecclesiæ Parochialis de Wambeke, sed ab eâ a non pauco tempore dismembrata est.

Decimarum participes sunt præfatum Capitulum *D. Rumoldi* ratione incorporationis Personatus prædicti, & Capitulum Nivellense, quod nuper suas quas hic possidebat Decimas emptioni exposuit, qua devenerunt in familiam de *Reynighem*. Pastori solvitur annuè competentia a præfato Capitulo *D. Rumoldi*.

LOMBECA B. MARIÆ, vernaculè *Marie Lombeke*, Præfecturæ & Ditionis Gaesbecanæ pagus, cujus Dominium nuperis annis spectavit ad *Jacobum Ignatium Huybrechts*, post cujus mortem anno 1710. devenit ad ejus filium *Henricum Franciscum Huybrechts*.

Ecclesiæ quæ D. Virgini *Mariæ* sacra est, Patronatum gerit Illustre Capitulum Nivellense, ad quod etiam spectat maxima decimarum pars, in his Pastor suam quoque habet portionem.

PAMELE, Latinè *Pamella*, celebris sub Præfecturâ Gaesbecanâ Dynastia ad Teneram fluvium, Arce veteri instructâ. Ampli territorii pagus continens ferè 1600. bonaria terræ.

De antiquis Dynastis hujus Dominii vide *J. B. Gramaye* in Bruxellâ pag. 34. novæ edit.

Hoc Dominium initio seculi XVI. ad *Croyos* devenit, indeque per nuptias *Annæ de Croy* Ducis Havræi Sororis ad *Claudium d'Ognies* Comitem de *Coupigny*, cui inter plures liberos peperit *Carolum Philippum d'Ognies*, Comitem de Swevegem, *Claram Albertam Franciscam de Paula* Canonissam Nivellensem, uxorem *Jacobi Philippi* Comitis de Gomiecourt, *Mariam Theresiam* Canonissam Malbodii, uxorem *Joannis Francisci Coloma* Comitis de Bornhem, & *Balthasarem Guilielmum d'Ognies* Comitem de *Coupigny*, Baronem de Blaesvelt, Dominum de Pamele & Lede-Berge, Equitem Aurei Velleris, qui obiit 1709. a quo ex *N. De Bournonville* moderni Comites de Coupigny & de Mastain. Hujus familiæ stemma in Chronico Belgico *A. Miræi* ad annum 1612. reperies.

Ecclesia tutelarem colit *S. Gaugericum* Episc. Camerac. Ejus Pastoralis cura administratur per Canonicos Religiosos Abbatiæ Ninhoviensis Ord. Præmonst. cui competit pars immo duæ trientes decimarum, reliqua triens competit Xenodochio *S. Joannis* Bruxellis, quod etiam plurimos agros, & opimum prædium hic possidet.

C. Butkens in suis Probationibus de Trophæis Brabanticis refert tabulas anni 1247. pag. 227. quibus G. Dominus de Grimberge & Aleydis ejus uxor ratum habent emptionem, qua præfatum Xenodochium acquisivit XL. bonaria terræ in Ledeberge, & decimam ibidem jacentem Diplomate ut sequitur.

G. Dominus de Grimberge, nec non *Aleydis* uxor sua, omnibus paginam præsentem intuentibus, noscere veritatem. Ad universorum notitiam volumus pervenire, quod emptionem, quam domus Hospitalis B. Joannis in Brussella in Dominio nostro de *Ledeberge*, contra illos de *Ledeberge*, circiter quadraginta bonaria terræ, parum plus vel minus, & de quadam decima ibidem jacente fecerunt, consentimus, ratum habemus & laudamus emptionem memoratam super qua nostras patentes literas ipsis in
1247. testimonium duximus conferendum. Actum anno Domini MCCXLVII. mense Junio.

Intra fines hujus pagi in Dominio de Ledeberghe (Latinè *Mons S. Leonardi*) degunt aliquot Fratres Minores Ord. *S. Francisci*; sed ad nutum Abbatis Ninhoviensis & Dynastæ amovibiles.

Antiquus Principatus. REBECQUE olim *Rosbeca*, vernaculè *Roosbeeck*. Antiquus Principatus, undique Comitatu Hannoniæ cinctus. Dominium ad Anghiæ Dominum spectans, qui modo Dux Arembergiæ, qui solus summa jurisdictione potitur; at Ecclesia Nivellensis in præsentiarum possidet infimam inibi jurisdictionem, vulgo *Seigneurie Fonciere*, præterque majorem decimam duas alias, quarum una spectat ad Capitulum, altera ad Xenodochium aliaque non exigua prædia.

Ecclesia dicata est *S. Gaugerico Camerac.* Episc. Ejus Patronatum gerit Illustre Capitulum Nivellense.

Ibi-

Ibidem loci eſt Hoſpitale fundatum initio ſeculi XIII. à *Maria de Retel Walteri I.* Anghiæ Domini uxore, a Sororibus olim adminiſtratum, dein in Monaſterium Monialium titulo Prioratus converſus.

RODE Præfecturæ ejuſdem nominis caput, ad fauces Sylvæ-Soniæ cis Alſembergam, cum qua conſtituit unum tribunal. Dives olim & amplius pagus, Municipium & inter Municipia ſubſcribere ſolitum, & turrim vetuſtam loco inſignium habet.

Seculo præcedenti poſſeſſum fuit jure pignoratitio a *Witthemiis.* Anno 1650. *Philippus IV.* Hiſp, Rex hoc Dominium emptioni expoſuit cum Alſemberga, quâ obvenit *N. vanden Winckele* Conſiliario Senatus Brabantiæ, a qua familiâ emptionis tabulis devenit ad gentiles de *Naus.*

Eccleſia tutelarem veneratur *S. Geneſium* Mart. Ejus Patronatus ſpectat ad Abbatiſſam de Foreſto Ord. S. Bened. prope Bruxellam, quæ poſſidet potiorem partem decimarum, & in eis Paſtor ſuam habet portionem. A paucis annis Abbatia præfata de Foreſto ceſſit Parocho ſuas inibi decimas pro portione congruâ, ſub recognitione annua eidem Abbatiæ præſtandâ.

Sub hoc pago ad ingreſſum Sylvæ Soniæ exſtat Capella *S. Annæ.*

Rodæ adjacet Monaſterium SEPTEM FONTIUM Canonicorum Regularium *S. Auguſtini*, Vernaculè SEVEN-BORREN, quod tali propagatum eſt initio, & ſucceſſu.

Anno 1380. Venerandus Dei Sacerdos *D. Ægidius Breedyck* Capellanus Eccleſiæ Anderlacenſis ſeſe penitus vitiorum ſubducere volens diſcrimini cum VII. aliis accitis ſodalibus, vitam in communi ducere inſtituit. Quamobrem Anderlaco Bruxellæ primitus juxta Capellam *S. Laurentii* Mart. unâ cum prædictis ſociis communem vivendi modum auſpicatus eſt.

Cum autem hic locus non ſatis a tumultu ſeculi ſemotus videretur, tacitâ ſecum mente volvere cœpit, qualiter in viâ Domini meliori ac ſecuri tramite poſſet ambulare. Itaque jam virtutum deſideriis incenſus animum ſuum quietis dulcedine captum, nec non vitæ ſolitariæ, propoſitum collegis ſuis aperit; qui mox unanimiter in Domino ſentientes, aliquem in ſecretis Silvæ-Soniæ receſſibus locum inquirendum cenſuerunt. Nec mora, obfirmato pariter propoſito in iter ſeſe conjiciunt, & per viarum aufractus, longam nemoris partem, tandem hanc quietis Sedem in convalle delegerunt, loco nomen (SEPTEM FONTES, Vernaculè SEVEN-BORREN) olim indigitarunt. Loci ſitum celebrem faciunt, non tantum fontes illi ſeptem, ſed alii multi magnâ vi aquarum e vicinis collibus eo illabentes: qui fiſtulis & canalibus ad diverſa domiciliorum loca per convallis declivia in communem uſum deductus, ſuo jucundiſſimo & commodiſſimo curſu ac murmure jucundum, lætumque incolis jam præbent ſpectaculum.

Divino itaque afflente ſpiritu cœpit præfatus *Ægidius* rigidioris vitæ propoſitum animitus arripere, & aſſumptis ſecum propoſiti commilitonibus *Joannam* Brabantiæ Duciſſam adit, cujus ditioni Soniacum ſuberat nemus, & locum depoſcit. Hæc igitur piis eorum deſideriis, & poſtulatis addicta, lubens e veſtigio annuit. Quibus inſuper fontes, campos, Silvæ partem haud immodicam, aliaque ad inchoationem monaſterii media ſufficientia cumulatè ſuppeditavit; itaque locum iſtum Silvæ-Soniæ ſibi ſuiſque a *Joannâ* Duciſſa donatum, illico cum illis adit, & ibi caſas aliquas, nec non exigua tuguria ad inhabitandum ædificare cœperunt.

Dein Eccleſiam modicam excitarunt, & auctoritate *Thomæ de Biſdomme* Præpoſiti Sonegienſis, & Vicarii ad hoc Deputati a Capitulo Cameracenſi,

Deiparæ Virgini, ac S. Augustino sacram per *Jacobum* Episcopum Neopolitanum, & Suffraganeum Cameracensis Episcopi nuper defuncti *Joannis Serclasii* consecrari curarunt anno 1388. mense Aprili undecimâ, & sequenti die inter missarum solemnia præfatus *Ægidius*, & alii duo Sacerdotes vetere exuti tunicâ, habitu Canonicorum Regulari induti sunt, & solemnem professionem emiserunt, peractâ solemni missâ, Prioris indicta fuit electio, factoque breviter vocum scrutinio primus Prioratus dignitate insignitus est præfatus *Ægidius Breedyck.*

Carmen Chronographicum antiquam illius ævi musam, & si modo inusitatam redolens indicat annum, mensem, & diem, quibus hæc omnia acta fuere.

M, C ter, L que, ter I, semel Vque, ter X in Aprili.
Luce sub undena, Domini domus ista sacrata
Exstitit: est habitus assumptus, & a tribus: unus
Ex his Ægidius primus Prior est ibi factus.

Hic primus hujus Monasterii Prior, cum sese in officio Prioratus per annos 28. præclarè gessisset: ad Silvam Domini Isaack novam ibidem Christo editurus sobolem Anno 1416. evocatus fuit, in quo Monasterio similiter primus Rector, dein primus Prior electus est, ac ibidem obiit anno 1424. plenus dierum senex, & decrepitus.

Hoc Monasterium Capitulo Viridis Vallis unitum est anno 1401, & anno 1417, Capitulo Windesemensi, sub certis quibusdam restrictionibus, accedente consensu *Joannis Liedekercke* Episcopi Cameracensis. Denique anno 1442. claustri professionem fecerunt, quæ duravit usque ad Annum 1635. quando Capitulum generale hîc & alibi cessavit.

Religiosi Cœnobio per turbas Belgicas vastato, & deformato, in vicinâ arce de Beersel per undeviginti propè annos se continuerunt, unde anno 1604. ad flebiles ruinas sui Monasterii redierunt illudque restaurare cœperunt, & egregiè admodum præstiterunt. Ecclesia hujus Monasterii quæ hodiè exstat, exstructa est sub *Jacobo Voetwaters* Priore XII, cujus consecrationis diem & annum denotant sequentes prisci illius ævi versus.

Hoc Domini templum fuit ad Genitricis honorem
Christi sacratum, Mariæ Virginis almæ.
Anno Milleno centeno bis geminato
Ter numero deno duplicato, adjungito septem,
Tum dena Augusti lux resplenderet & una.

Id est anno Christi 1467. die nimirum mensis Augusti undecimâ.

PRIORES SEPTEM FONTIUM.

I. ÆGIDIUS BREEDEYCK electus anno 1388. inde anno 1416. Rector novelli Monasterii Sylvæ Isacanæ, dein 1418. electus Prior ibidem. Obiit anno 1424.

II. ALARDUS DE GILLIER, Hanno. Obiit 1422.

III.

III. Henricus a Pomerio Lovanienſis, profeſſione Viridis Vallis, inde anno 1431. in Monaſterio Viridis Vallis Prior.
IV. Joannes Pistoris; Item ex Viridi Valle. Ceſſit anno 1432.
V. Joannes Pinsalinck, Flander. Ceſſit anno 1435.
VI. Joannes Britonis. ex Viride Valle. Obiit 1436.
VII. Gisbertus Wessel, Hollandus de Schoonhovia 1439.
VIII. Jacobus Voetwaters, Flander. Ceſſit anno 1443.
IX. Bartholomæus Pergans, Trajectinus Canonicus in Rubea Valle. Ceſſit 1448.
X. Joannes Pinsalinck, pro ſecunda Vice electus. Ceſſit 1454.
XI. Henricus a Pomerio, pro ſecunda vice electus Prior. Iterum ceſſit 1455.
XII. Joannes Loocxbergen. Ceſſit 1458.
XIII. Jacobus Voetwaters, reelectus Prior. Iterum ceſſit. 1467.
XIV. Thomas Moninx, Bruxellenſis Profeſſione Viridis Vallis poſt triduum revocatus a Monaſterio ſuæ profeſſionis.
XV. Wilhelmus a Piro, ex Gallo-Brabantia, profeſſione Viridis Vallis. Obiit 1474.
XVI. Paulus Werele. Obiit eodem anno 1474.
XVII. Balduinus Ploys, Flander. Depoſitus anno 1481.
XVIII. Nicolaus Roberti. Obiit anno 1509.
XIX. Laurentius de Mortere, Vilvordienſis. Ceſſit anno 1513.
XX. Gaspar de Meet, Brugenſis. Obiit 1523.
XXI. Henricus de Cock, Bruxellenſis Confeſſarius Eminentiſſimi *D. Erardi a Marca* & Epiſc. Leod. Ceſſit 1525.
XXII. Joannes Freniers. Obiit 1555.
XXIII. Joannes Huartus, Hanno. 1557.
XXIV. Joannes Roelants, Leodius; ſimul Rector Viridis Vallis 1596.
XXV. Judocus Borchgrave, Bruxellenſis 1619.
XXVI. Joannes Vermeulen, Mechlinienſis 1636.
XXVII. Marcus Mastelinus, S. T. L. & Profeſſor, ex Viridi Valle, Præſes Collegii Can. Reg. S. Auguſtini Lovanii 1651.
XXVIII. Henricus de Bruyne, Bruxellenſis 1662.
XXIX. Philippus vande Wauwere, Bruxellenſis, ortus familiâ nobili 1666.
XXX. Antonius Cuyermans Bruxellenſis 1686.
XXXI. Thomas Franciscus de Bruyne, Bruxellenſis, antea Inſtructor Novitiorum & Supprior. Devixit anno 1691. die 27. Martii.
XXXII. Ægidius Rentiers, antea juvenum Inſtructor & Supprior: at vix ſex menſibus in iſta dignitate ſupervixit. Mortuus 29. Octobris ætatis 49.
XXXIII. Petrus Adam, Hanno-montenſis, Canonicus Regularis Sylvæ-Iſaacanæ; poſt ſeptennium oneri pariter ac dignitati ceſſit; ſed paucos poſt menſes vitâ exceſſit anno 1698. die 16. Novembris.
XXXIV. Joannes Franciscus Usselinx, Bruxellenſis anno 1698. die 25. Julii omnium voce Prior denuntiatus; dein electus Commiſſarius Generalis Capituli Windeſemenſis anno 1721. hodie præeſt.

Porro Hiſtoriam Septifontanam ſtylo eleganti deſcripſit *J. B. Wiaert*

Canonicus Regularis Septifontanus, & publici juris fecit typis *Eugenii Henrici Fricx* anno 1688. ex quâ plura hæc noſtra hauſimus, & ulterius lectorem plura deſiderantem ad eandem remittimus: Hujus vero Hiſtoriæ continuationem, ſcriptam ad hæc uſque tempora ad nos nuper miſit *C. de Culembourg* Canonicus ſimiliter Septifontanus ac S. T. ibidem Profeſſor uti & litteras donationis *Joannæ Brab.* Duciſſæ &c. expeditas 4. Novembris Anno 1388. quarum hic eſt tenor.

Ex Archivis Monaſterii.

JEHANNE by der gratien Gods Hertoghinne van Lucembourg / van Lothrijck / van Brabant / ende van Limbourg / Marcgravinne des Heylicks Ryes. Doen cont in eeweger gedinckenisse allen lieden / dat wy in puerre aelmoeſſen / om die minne van Gode / en in verlichteniſſen der Zielen alle onſe voorvaren Zeliger gedinckeneſſen op dat ſy / wy zelve / en alle onſe naecomelingen Hertogen in Brabant deylechtich werdden mogen des dienſts ons / diemen in tiden toecomende by den wille ons Heeren daer in begaen ſal / gegeven hebben / en geven onſen geminden in Gode Heer Gielis van Bredeycke met zine gezellen / die hy daer nu heeft / of die daer in namaels comen zelen mogen erffelyck en ememeer die Cluze vanden Zevenbornen mette ſtadt en plaetſen.

RUYSBROECK antiquitus *Rüſchebroeck & Ruſelbroeck.* Pagus ad Sennam fluvium inter Hallas & Bruxellam, Præfecturæ Rodenſis. Dominium olim longo temporis tractu gentilium de *Taye*, dein etiam gentis de *Witthem*, hodie ſpectans ad *Annam Vecquemans* viduam *N. d'Ive* Baronis d'Oſtichem de Warelle.

Eccleſia Virgini Deiparæ *Mariæ* ſacra eſt. Ejus Patronatus ſpectat ad Abbatem S. Sepulchri Ord. S. Bened. Cameraci. Olim fuit appendix Parochialis de Dorpe, uti ſupra dictum cum de eo pago egimus.

Decima partim ſpectat ad Abbatiam de Camera Monalium Ord. Ciſterc. partim ad Parochum.

Huic loco natales ſuas debet *Joannes Ruysbrochius* Canon. Reg. Ord. S. *Auguſtini* in Viridi Valle, Sanctitate conſpicuus, qui ibidem piè obiit anno 1381. de quo egimus, cum Viridem Vallem in pago Hoolaer in Decanatu Bruxellenſi deſcripſimus.

TER NATH, Latinè *Nathum* Præfecturæ Rodenſis. Populoſus & magnæ extenſionis pagus, continens ſub ſe 800. ferè terræ bonaria, variis Prætoriis cum Dominiis annexis ornatus, quibus omnibus prælucet *Cruyckenbourch* cum hujus loci Dominio. Illud primitus poſſeſſum fuit a Bygardienſium inclyta ſtirpe; inde per unicæ hæredis nuptias tranſiit ad *Tſerclaſios*, quorum ſucceſſio cum in *Mariam* ſolam ex magno liberorum numero ſuperſtitem deveniſſet, marito *Joanni de Ghyn*, *Mariæ Hungaricæ* Gubernatricis Theſaurario, tradita, traditum unâ Dominium; ſed brevi per filiæ horum *Mariæ* matrimonium cum *Carolo de Fourneau*, ab eâ cœptum poſſideri familiâ, in quâ hactenus permanſit. Ita ferè *J. B. Gramaye* in Bruxellâ.

Superioribus temporibus Dominium Ter Nath variis oppignoratum fuit a Rege Anno 1557. & reoppignoratum anno 1616. 1630. & 1638. Donec in auctione publicâ cum Dominiis de Wambeke & Lombeke acquiſivit hæreditariè poſſidendum anno 1643. a *Philippo IV.* Hiſp. Rege *Philippus Franciſcus de Fourneau*, Dominus Capellæ *S. Udalrici*, de Cruyckenbourgh &c. in cujus gratiam anno 1662. ab eodem Rege erectum eſt in Comi-

Erectum in Comitatum.

mitatum sub nomine de *Cruyckenbourgh* in qua stirpe hactenus perseverat, qui modo *Franciscus Philippus de Fourneau, Comes de Cruyckenbourgh* &c. Vita excessit anno 1724. mense Majo.

Ecclesia Patronam veneratur *S. Gertrudem* Virg. Ejus Patronatum gerit Capitulum Metropolitanum *D. Rumoldi*, jure incorporationis Personatus de Wambeke pro Canonicis Graduatis anno 1660. uti in pago de Wambeke infra dicemus.

Decimarum participes sunt Capitulum Nivellense, præfatum Capitulum *D. Rumoldi* & Parochus, quisque habens suum Decimarum districtum. Parocho insuper dantur in Supplementum portionis congruæ 150. floreni annuè, partim a Præfato Capitulo *D. Rumoldi*, partim a Nivellensi.

Hæc Ecclesia Parochialis, quæ multum insignis est, fulgure de cælo tacta, ambusta est pridiè *S. Bartholomæi* anno 1692. sed dein sensim restaurata.

TUBISE vernacule *Tubeke*, olim *Tobacio* & *Tubeca* in Diplomatibus nominatur. Celeber admodum pagus est, uno milliari Hallis, tribus Nivella distans, partim in acclivi, partim in declivi loco situs, inferius quâ Sennam, Oistkerka illuc fluentem bibit. Pascuis abundat uberrimis, notabilibusque aliquot domibus, ac plateis silice stratis eminet, certatque fertile solum cum omnibus vicinis, gaudet jure terræ *Francæ* &c. Summum Dominium spectat ad Anghiæ Dominum, qui hodiè Dux Arembergiæ.

Ecclesia primaria ad pedem collis sita, miræ est antiquitatis. *S. Gertrudem* agnoscit tutelarem, sub Patronatu Illustris Capituli Nivellensis.

Non dubito quin olim hic pagus spectarit ad Patrimonium *S. Gertrudis*, siquidem in antiquissimis Imperatorum Regumque Diplomatibus ad Ecclesiam Nivellensem attinentibus, continuo *Tubeca* occurrit; in Diplomate *Caroli Calvi* anno 877. conscripto editoque ab *A. Miræo* in Donat. Belg. Lib. II. Cap. XIV. novæ edit. *Tobacem* reperimus; in Diplomate *Zuentboldi* in ipso Nivellensi Monasterio conscripto anno 897. habetur *Tobacio*. Ibidem apud *Miræum* Cap. XV.

In Diplomate *Henrici Imp.* quo prædia Nivellensis Ecclesiæ dividuntur anno 1095. editoque a prædicto auctore libro citato cap. XXIV. legitur *Tubeca* cum Ecclesia, & attribuitur Capitulo, quod hodieque inibi habet mediam & infimam jurisdictionem, Prætorem, Scabinos, Grafiarium, aliosque justitiæ Ministros, & minorem decimam antiquitus, nec non etiam appendicis de *Hobruge*, acquisitum anno 1064.

Subest in sacris Ecclesiæ Tubecanæ *Clabbeck*, cujus jam olim erat appendix. Dominium quondam gentilium de *Coutereau*.

VLESENBEECK primo lapide cum dimidio a Bruxellâ, Præfecturæ & Ditionis Gaesbecanæ. Domininm ejus nostrâ ætate tabulis emptionis acquisivit *Ludovicus Alexander Schockaert* Eques, Comes de *Tirimont* &c. in quâ familiâ perseverat.

Anno 1350. dismembratus est hic pagus in Spiritualibus & temporalibus a Dominio Leeuwæ *S. Petri*, cum quo ante ea tempora unitus erat.

Ecclesia Virgini *Mariæ* sacra est. Ejus Patronatum gerit Abbas S. Sepulchri Ord. S. Bened. Cameraci, cum potiori parte decimarum. In iis certam portionem habet Parochus, certum districtum decimarum habet Pastor Leeuwæ S. Petri, dictam *De Zyp Thiende*, item ibidem est decima, dicta *De Bosch Thiende*, quæ competit pro medietate præfato Pastori Leeuwæ *S. Petri*, & pro altera medietate præfato Abbati S. Sepulchri.

WAMBEKE veteri ævo *Wambacio.* *Wambace* & *Wambeca* in Diplomatibus legitur. Olim Dynaſtas habuit *Tſerclaſios.* Hodie Dominium Comitis de *Cruyckenbourgh* è gente de *Fourneau.*

Vetuſtus eſt hic locus, & venerandæ antiquitatis, ac veroſimile eſt quod hic pagus olim ſpectarit ad Patrimonium *S. Gertrudis*, uti ſimiliter diximus in pago de Tubiſe.

Eccleſia Patronum veneratur *S. Remigium* Epiſc. Patronatus ejus ſpectat ad Capitulum Metropolitanum *D. Rumoldi* jure Perſonatus, qui incorporatus eſt anno 1660. eidem Capitulo pro Canonicis Graduatis, uti jam ſæpius diximus.

Hæc Parochialis olim Matrix fuit Eccleſiarum de Ter Nath, & Lombecæ *S. Catharinæ*, a quâ dein diſmembratæ ſunt.

Decimarum participes ſunt Capitulum Nivellenſe, Metropolitanum *D. Rumoldi*, & Parochus.

Huic loco natales ſuas debet vir Eminentiſſimus ac celeberrimus *Franciſcus Joannes Baro de Goes*, quem *Leopoldus I.* Imp. Conſiliarium ſuum intimum creavit, & ad ſummi momenti negotia adhibuit. Anno 1675. deſignatus fuit Epiſcopus Gurcenſis in Carinthiâ, & ſequenti anno ad congreſſum Neomagenſem in Geldriâ pro pace inter Hiſpanos & Gallos reſtituendâ Delegatus Cæſareus deſtinatus fuit. Anno 1686. ab *Innocentio XI.* Pont. Max. inter S.R.E. Cardinales adlectus fuit, ac tandem obiit Romæ negotiorum Imperii Protector die 19, Octobris Anno 1696. Benefecit moriens huic Eccleſiæ Parochiali, in quâ ſpiritum vitæ hauſerat.

FINIS DECANATUS LEEUWENSIS S. PETRI.

HISTO-

HISTORIA
SACRA ET PROFANA
ARCHIEPISCOPATUS
MECHLINIENSIS.

DECANATUS ALOSTANUS.

ALOSTUM Caput hujus Decanatus. Vernaculè *Aelst*, Gallis *Alost*, situm ad Teneram fluvium. Primarium Flandriæ Imperialis, quâ orientem spectat oppidum, (unde fortè nomen habet) quasi *Al-Oost*, id est omnino orientale. Primum Burgus, exinde Castellum, seu vicus aliquis fuit, vel domorum congeries vallo fossâque munitâ castrorum instar, ut aliæ pleræque olim in Flandriâ, imo ferè omnes Teutonum ac Germaniæ urbes. A Gothis conditum creditur circa annum 489. Civitas est perexigua, & pridem adhuc munita, muro lateritio, turribus undique interpolato cincta, portisque quinque patens; at anno 1667. a Gallis intercepta pro parte, deinde ab Hispanis, ne Gallis receptaculum & munimentum umquam foret, portis & muris totaliter nudata est.

Comitatus titulum ab antiquo habuit, Imperatoribus fidei Sacramento obligatum, atque hinc Flandriæ Comites se *Sacri Imperii Principes* scriberè solent, ad quos anno 1174. Comitatus hic, mortuo *Theodorico*, *Iwani* filio devenit; quippe qui absque liberis discedens viam ad eundem Comitatum aperuit *Theodorico Alsatio* Flandriæ Comiti, & sic Comitatus Alostanus, qui antè proprios Comites habere solebat, tandem penes Flandriæ mansit Comites. Priscos Alostanos Comites, qui & Domini Wasiæ fuerunt, reperies in Chronico Belgico *A. Miræi* ad Annum 1038.

Ager Alostanus sive jurisdictio hujus Comitatus in CLXXII. pagos sese extendit, item in Gerardimontium oppidum. Complectitur has V. primarias & veteres Baronias, videlicet *Rodam*, quæ anno 1682. erecta est in Marchionatum, *Schornacum*, *Boulariam*, *Gavriam* anno 1553. in Principatum erectam, & *Sottegemium*. Præter has continet hodiè Principatum de *Steenhuyse*, *Masminiensem*, *Comitatum de Op-Hasselt*, Marchionatum de *Lede*, Vice Comitatum de *Oomberghe*, *Baronatum Liedekercke*, *Raissegem*, *Hardersem*, *Meere*, *Berlegem* & *Moorsele*, de quibus suo loco agemus.

Ad Alostum quod attinet (inquit *J. B. Gramaye*) omnis ejus antiquitas a re sacrâ merito petatur, eo quod *Rodulphus* Comes *Balduini Ferrei* filius &

Advocatus Cameracensis anno 870. tradatur Ecclesiam in honorem D. Virginis juxta Castrum *Alost*, ejusdem tituli apud Cameracenses Capitulo, donasse, cujus ipse ejusque hæredes permansêre soli & legitimi Advocati, & hoc titulo Rex Catholicus tamquam Comes Alostanus, est Advocatus, seu Protector Ecclesiæ Cameracensis, quo titulo *Carolus V.* Imperator arcem ad muros Urbis Cameracensis, in monte ædificandam curavit adversus Gallos anno 1545.

Paulo ante tempora *Balduini Ferrei* tradunt *S. Ursmarum* Episcopum & Abbatem Lobiensem Aldenburgi & alibi in Flandriâ Euangelii prædicandi causa, etiam huc delatum, & haud procul Alosto tugurium habuisse. Indeque postea surrexit in loco ponè oppidi muros Prioratus Lobiensis titulo Cellæ *S. Ursmari* (ut veteri verbo utar); bellis porro frequentibus in hoc limite dejectum est, & prædia (teste Chronico Lobiensi) *Iwano* Comiti Alostensi vili pretio venierunt. Is ædiculam seu Sacellum opere modico, ut peregrinorum accurrentium subveniretur pietati, restituit. *Margareta* porro Flandriæ Comitissa circa annum 1258. mansionem, ut vocant, *S. Ursmari* Fratribus Guilielmitis ad opus Cœnobii, assignavit.

Sacellum hoc anno 1380. cum peregrinorum pietate dissipatum in oppido resurrexit, & ab eo tempore usque ad adventum *P. P. Soc. Jesu Guilielmitæ* juventutem litteris imbuerunt, nisi quod durante tumultu Belgico ad quinquaginta circiter annos functionem hanc intermiserant. Guilielmitis anno demum 1428. ex Suburbano translatis, assignatum eis fuit Xenodochium *D. Virginis ad Stellam*, pridem a *Theodorico* Comite structum, & Fratribus in communè viventibus commissum, qui tertiam Regulam *D. Francisci* amplexi, postmodum, ob nescio quid laxioris disciplinæ, loco moti sunt. Ex hoc Guilielmitarum Cœnobio eductis quibusdam Monachis prodiit Monasterium ejusdem instituti in *Bevere* in Wasiâ anno 1459. fundante illud Toparchâ quodam Arscotano.

Quoad rem sacram, unica est in *Alosto* Collegiata & Curialis Ecclesia, *Deiparæ* Virgini & *D. Martino* Turonensi Episc. sacra, cujus titulum communiter gerit; opere structurâque insigni, & amplitudine ante incendium anni 1360. & vastationem Belgicam. Hujus Ecclesiæ Patronatus olim spectavit ad Thesaurarium Capituli Metropolitani Cameracensis, quæ dignitas cum anno 1603. extincta est, & bona applicata fabricæ præfatæ Metropolitanæ. Jus Patronatus devolutum est ad Archiepiscopum hujus Diœcesis, & præfatum Capitulum Cameracense alternis vicibus.

Abbatia Affligemiensis & Forestensis non immodicas sub Prætoriatibus Suburbanis percipit decimas, quæ extendunt se ad mille circiter bonaria. Porro Ecclesia Alostensis habet decimas harum decimarum.

Hoc Canonicorum Collegium primitus fundatum est in Ecclesiâ Parochiali *S. Gaugerici*, in pago vicino de *Haeltert*, primo lapide ab Alosto, anno 1046. ab *Ingelberto d'Oisy*, uti patet ex subjecto Diplomate.

Ex Archivis Capituli Alostensis.

Quicumque res suas in locis Deo dicatis conferunt ad usus Deo famulantium, ad capescendam supernæ hæreditatis possessionem, hoc sibi non dubitent profuturum.

Quapropter notum sit omnibus hominibus tam futuris quàm præsentibus, quod Ego Ingelbertus, ingenuis ortus Progenitoribus, cogitans de salute animæ meæ, Ecclesiam, *Haletrut* nuncupatam, in qua quidem Monachorum Ordo ab Antecessoribus meis fuerat constitutus, sed subripiente malorum infestatione propter loci penuriam est dispersus; ipsam inquam Ecclesiam cum terris ab Antecessoribus meis & à me inibi collatis, pro salute animæ meæ, & pro animabus Patris & Matris atque Uxoris meæ, nec non pro animabus Antecessorum meorum, & pro omnibus fidelibus Chri-

Christianis tam vivis quàm defunctis, tradidi ad Ecclesiam Cameracensem Sanctæ Dei Genitricis Mariæ.

Hoc videlicet Pacto inter me & Dominum Gerardum Episcopum constituto, ut ipse de prædictis rebus duodecim Canonicos ibi stabiliat, ex quibus unum constituat Præpositum. Dominus verò Episcopus de dono Præbendarum quando contigerit tertiam semper habeat, reliquas verò duas Canonicis dare permittat:

Ipse quoque Dominus Episcopus Altare ipsius loci quod sui juris est, ibi contulit, ab omni debito faciens illud immune, sub indicto anathematis, nisi quod duodecim denarios solvet pro respectu singulis annis.

Ego etiam Ingelbertus Advocationem ipsius loci in vita mea mihi retinui; ceterum nulli Successorum meorum eam habendam reliqui.

Ut autem hoc meæ parvitatis donum firmum permaneat & inconvulsum, à Domino Gerardo Episcopo & à cuncta Synodo quam Cameraci congregaverat, sub interdicto anathematis est roboratum; præsentibus in ipsa Synodo Archidiaconis & Abbatibus, multisque ingenuis hominibus, quorum nomina subter signata notavimus:

S. Domini Gerardi Episcopi.
S. Mei ipsius Ingelberti, qui hoc Scriptum fieri jussi.
S. Johannis Abbatis Attrebatensis.
S. Hugonis Laubiensis.
S. Currelli Altimontensis.
S. Heribrandi de Cella Sancti Gisleni.
S. Liberti Archidiaconi.
S. Adecelemi Archidiaconi.
S. Gerardi Archidiaconi.
S. Ivonis Archidiaconi.
S. Ingelberti Archidiaconi.
S. Robaldi Archidiaconi.
S. Aldonis Laïci.
S. Walteri.
S. Johannis.
S. Oiwaldi.
S. Gilberti.
S. Renulfi.
S. Hostonis.
S. Inghelrami.
S. Stephani.
S. Onulphi.

Actum Cameraci anno Incarnationis millesimo quadragesimo sexto, Indictione decimâ quartâ, Regni Henrici Regis anno nono, Episcopatûs Domini Gerardi trigesimo sexto. 1046.

Anno 1495. in Vigilia *S. Thomæ* Apost. hoc Capitulum propter bellorum injurias, translatum fuit cum suis insigniis (quæ exhibent Pellicanum aureum in scuto nigro) in oppidum Alostense per *Henricum de Berghes* Cameracensem Episcopum & *Philippum Austrium* Brabantiæ Ducem, Comitem Flandriæ &c. sequitur Diploma *Henrici* Episc. præfati.

In nomine Domini amen. Per hoc præsens publicum Instrumentum cunctis pateat evidenter & sit notum, quod anno à Nativitate Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo quinto, indictione XIII, die verò Dominicâ vigesimâ mensis Decembris, Pontificatûs Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Alexandri Divinâ providentiâ Papæ Sexti, anno tertio, in mei Notarii publici & Testium infrascriptorum præsentia constitutus Reverendus in Christo Pater Dominus D. HENRICUS Dei & Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopus Cameracensis, adstantibus sibi nobilibus & generosis Viris Dominis Petro de Lannoy Domino temporali de Tresnoy Ballivo Oppidi & Territorii Alostensis, Cameracensis Diœcesis, & Christophoro de Baronne Magistro Hospitii Illustrissimi Domini nostri Philippi Archiducis Austriæ, Burgundiæ & Brabantiæ Ducis Comitis Flandriæ &c. ejusdem Domini Archiducis Consiliariis Camerariis seu Chambellanis, vocatisque ad se propter infrascripta Legislatoribus & Consu- *Ex Archivis MS. Capituli Alosti.* 1495.

libus dicti Oppidi Aloftenfis, idem Reverendiffimus ibidem publicè dixit, expofuit, &c.....

Confiderans Capitulum feu Collegium Ecclefiæ Collegiatæ & Parochialis S. Gauge-rici Haeltherenfis Diœcefis, quod per fuos Progenitores * ibidem erectum, fundatum & dotatum exiftit, in rure & loco minus tuto fituari; adeoquod Canonici ejufdem Ecclefiæ ibidem refidentiam facientes, tempore guerrarum, quæ fuperioribus etiam proximis annis in patriis iftis (proh dolor) vigerunt, tam pro fuorum corporum quam bonorum fuorum tuitione protectione ac cuftodia, ad Oppidum Aloftenfe prædictum, locum quidem firmum, tutum ac munitum, fugam capere, & fe transferre coacti fuêre, prout verifimiliter cogentur, fi fimiles guerras in eifdem partibus in pofterum infurgere contigerit; cupienfque propterea ac etiam certis aliis ex caufis ipfum ad hoc jufte & pie moventibus, fecuritati & commoditati Canonicorum & aliorum fuppofitorum dictæ Ecclefiæ providere & confulere, ut hic ipfi deinceps convenientiùs & quietiùs Altiffimo famulari & Divina Officia, ad quæ obligantur, perfolvere, abfentes quoque Canonici ad perfonalem refidentiam allici poffent & valerent ipfum Reverendiffimum in Chrifto Patrem Dominum Epifcopum Cameracenfum pluries rogari fcivit & admonitum fecit, ut jam dictum Collegium Haltro cum fuis infigniis, ex caufis prætactis, ac ut per illos dictum Oppidum Aloftenfe etiam aliquantulum decoraretur, ad Ecclefiam Sancti Martini Parochialem dicti Oppidi Aloftenfis fuâ Ordinariâ & Pontificali Autoritate transferret.

* *Hæc funt intelligenda de Philippo Archiduce.*

Cujus fiquidem Domini Archiducis requifitioni & defiderio ipfe Dominus Epifcopus Cameracenfis, ut afferuit, fatis facere volens, ad prætactam tranflationem ritè & debitè faciendam, jure tamen cujuflibet in eadem tranflatione quodlibet intereffe habentis, ac fuo proprio in omnibus femper falvo, ad prætactum Oppidum (ut fubjunxit) declinaverit; Legiflatores verò præfati ibidem præfentes, præmiffis auditis præfato Domino Cameracenfi cum debita reverentia gratias habentes, fe ad fingula concorditer agenda & tractanda quantum in eis effet & ad eos etiam fpectaret, paratos obtulerent.

Acta fuerunt hæc in Domo feu Hofpitio Reverendiffimi Domini Cameracenfis, tunc fito juxta Cœmeterium dictæ Ecclefiæ Parochialis Aloftenfis, horâ quafi octavâ antè meridiem anni & diei præfcripti.

Capitulum conftat XII. Canonicorum præbendis. Dignitates funt Præpofitus & Decanus.

Præbendas confert Pontifex per menfes VIII., Capitulum vero per quadrimeftre, excepto quod tertia juxta ipfam fundationem fpectet ad collationem Epifcopi quondam Cameracenfis, nunc vero Archiepifcopi Mechlinienfis, excepto quoque jure nominationum Univerfitatis, & Facultatis Artium Lovanienfis, item exceptâ collatione unius præbendæ laicalis, fundatæ 19. Junii 1498. a *Zegero de Hingene* Paftore Aloftenfi & Thefaurario Antonienfi, qui fuit Paftor ab anno 1490. & obiit circa annum 1504. Bona dictæ præbendæ amortifata fuêre 14. Aprilis 1516.

In hoc Capitulo in vim fundationis fuit dignitas Præpofiti, de quo in actis Capituli habetur, quod ob exiguum proventum olim nullus voluerit refidere, quodque eapropter conftitutus fuerit Decanus cum duplici præbendâ Decanatui annexa.

Paftor Haelterenfis fubinde fuit Canonicus hujus Capituli; fed ab anno 1610. Curæ de Haeltert unita & incorporata funt bona unius præbendæ pro fua portione congruâ.

Decanatus five Vice-Decanatus perfeveravit ufque ad annum 1673. quo iterum refufcitata fuit Præpofitura, eique incorporati fuêre omnes proventus Decanatus, tumque Paftoratus Ecclefiæ *S. Martini* Aloftenfis unitus & incorporatus fuit Decanatui hujus Capituli, cum unione unius Præbendæ Canonicalis. Præpofitura confertur a Comite Flandriæ.

Anno 1674. omnes Præbendæ primitivæ fundationis hujus Capituli, aucto-

toritate & decreto *Alphonsi de Berghes* Archiep. Mechl. Quoad proventus redacti fuere ad æqualitatem, quod & confirmatum tandem fuit anno 1714. decreto Regio, & plenum effectum sortitum sub *Thoma Philippo de Alsatia de Boussu* Archiep. Mechl. circa annum 1718.

Damus hic Seriem Præpositorum & Decanorum, prout ex Archivis Capituli ad nos transmissum est.

PRÆPOSITI ET DECANI S. MARTINI ALOSTENSIS.

I. ÆGIDIUS Præpositus anno 1185. citatur in vetusto instrumento Capituli Haelterensis, in quo *Rogerius* Episc. Camerac. Collationem unius Præbendæ, vulgo hebdommadariæ Capitulo in perpetuum concessit.

II. JOANNES Decanus anno 1243. de quo sic legitur in Actis. *Joannes* totumque Capitulum *S. Gaugerici* quod cum eo est, secundum Ecclesiæ nostræ consuetudines observatas a tempore pro nulla exstat memoria hominum, antequam in dictâ Ecclesia Decanus institueretur &c.

III. NICOLAUS Decanus anno 1258.

IV. DANIEL PYNBROECK Decanus.
V. JACOBUS RIBECKIUS.
VI. JUDOCUS LIEVENS. Vicedecanus.
} Annis incertis.

VII. LAURENTIUS MUSCHESELIUS Alostanus, relicto Decanatu Haelterensi Cartusianam domum Capellæ *B. Mariæ* prope Angianum oppidum ingressus est, cui dein Prior Sanctissimè præfuit; fuit etiam spiritualis director *Margaretæ* Eboracensis, uxoris *Caroli* Ducis Burgundiæ &c. Obiit in odore Sanctitatis anno 1477. habetur ejus memoria inter Beatos Ordinis ad diem 3. Decembris. Vixit in Ordine annos plus minus XL. quem tantâ devotione ac vitæ Sanctimonia præditum fuisse referunt, ut divinis fuerit revelationibus dotatus.

VIII. STEPHANUS BRAUWER. J. U. D. ac Professor in Academiâ Lovaniensi fuit Decanus circa annum 1490.

IX. JOANNES WITTEVELDE, alias *Cleerbaut*, Vicedecanus anno 1498.

X. JOANNES VANDER SMESSEN Vicedecanus anno 1566.

XI. PETRUS VANDEN REGERE Vicedecanus anno 1570. Obiit 1574.

XII. PETRUS VAN DAELE, Antverpiensis, J. U. D. Toparcha de Ballaer, Ghestele, Putte, Beersele, Cathedralis Ecclesiæ Antverpiensis Canonicus, & Alostanæ *S. Martini* Decanus. Obiit Anno 1582. ætatis 78. fundato prius Lovanii Collegio magnifico, ab ejus nomine vocato *Dalense*, inter cujus Bursarios locum quoque habere voluit Choraulos Alostanos.

XIII. PETRUS WALTERUS Decanus ab anno 1574. vi permutationis cum *Petro van Daele* Decano. Obiit 5. Julii 1604.

XIV. THEODORUS SAMMELIUS, Archiepresbyter Alostensis, & Decanus Capituli ab anno 1604. Obiit 1608.

XV. JACOBUS BEECKMAN, Alostensis, S. T. L. & Decanus Capituli ab anno 1608. Obiit 30. Novembris anno 1630.

XVI. JOANNES FRANCISCUS VANDEN DRIESCHE, J. U. L. Decanus

nus usque ad Annum 1658. quo electus Canonicus Graduatus Metropolitanæ Mechliniensis, ibique etiam dein Archipresbyter & Archidiaconus. Obiit ibidem anno 1684.

Die 23. Junii 1658. ob discessum R. D. Decani vanden Driesche electus est a Capitulo in Vicedecanum *Ægidius Schoonenbergh.*

XVII. JOANNES FERNANDES GARRIDO, possessionem Decanatus adiit die 26. Martii 1659. qui ex Decano primus fuit institutus Præpositus anno 1673. Vivere desiit. Anno 1687.

XVIII. ANTONIUS PAPENBROECK, Bruxellensis ex Decano & Pastore Alostensi secundus Præpositus est a Rege nominatus anno 1687. Obiit die 6. Junii 1694.

XIX. IGNATIUS SOPHIE, Bruxellensis, S. T. & J. U. L. ex Canonico Anderlechtensi, & Præposito Casletensi nominatus Præpositus anno 1694. Obiit 1696.

XX. LUDOVICUS OOST, Anghiensis, antea Prester. Congreg. Oratorii Jesu, possessionem accepit Ao. 1697. quartus Præpositus. Vitâ functus mense Decembri Anno 1724.

XXI. CORNELIUS NUYTS, Hoogstratanus, ex Pastore ejusdem loci, Pastor & II. Decanus a resuscitatâ Præpositurâ possessionem adiit die 22. Decembris 1687. Obiit plenus dierum senex die 14. Julii anno 1723. in cujus locum & dignitatem successit mense Novembri ejusdem anni,

XXII. MATHÆUS BERTOMVILLE.

Hujus Collegiatæ singularis benefactor fuit *Cornelius Cabeliau*, *Judoci* sub Haelteræ pago infra memorandi filius, de qua *Gramaye* in suo Alosto testatur, & de verbo ad verbum a *Sandero* repetitur in suâ Flandriâ Illustratâ tom. II. pag. 501. „ Quod Nobilis ille vir quindecies Consul hujus Reip. „ prolapsam superiorum temporum injuriâ, longo rerum usu, & scientiâ in„ structus magnâ ex parte restituerit, suoque consilio & prudentiâ rexerit, „ & administraverit, cujus memoriæ non parum Respublica debeat.” Sepultus est in Choro ad gradus Summi Altaris, ubi legitur hoc Epitaphium.

D. O. M.

Sepulchrum Nobilis ac generosi Domini *D. Cornelii Cabeliau*, Hammæ, Toparchæ &c. qui Consulatus Alostensis munere longâ annorum seriè dignissimè functus, tandem & ipse Consul septuagenarius obiit 30. Augusti Ao. 1606. Tu ei Viator bene adprecare.

A latere ejusdem Sepulchri juxta tabernaculum cernitur figura ovata cum hac inscriptione.

Ecce hic in pulvere dormit Generosus Dominus *Cornelius Cabeliau*, Hammæ Dominus, qui legavit ter mille ducentos florenos in missas, eleemosynas ac alios pios usus, hebdommadatim æqualiter distribuendos. Obiit 30. Augusti Ao. 1606.

In hac Ecclesiâ Collegiatâ videre est duas insignes depictas tabulas, una Chri-

Christum Crucifixum repræsentat eleganti penicillo *Francisci Flori*, quæ nuper prô dolor, detrusa in quadam Capellâ anguli Ecclesiæ est, altera quæ *S. Rochum* repræsentat a *Philippo Paulo Rubenio* pictorum facile principe, eâ elegantiâ, ut vix similem alibi in Belgio videas.

Viget in hac Ecclesiâ cultus specialis Virginis Deiparæ, cujus Rosarium magno concursu primis Dominicis cujusque mensis celebratur, & annuè primâ Octobris Dominicâ solemnis ejus agitur supplicatio.

Sodalitia item sunt *S. Barbaræ* & *S. Catharinæ* Virg. & Mart. quarum Divarum festa magnâ celebritate ibidem celebrantur.

Ecclesia hæc Parochialis protendit se latè extra hujus civitatis septa, in quo sita Abbatia Virginalis *de Roseis*, vulgo *Ten Roosen*, Ord. Cisterc. fundata anno 1228. de qua nihil ulterius acquirere aut indagare potui. Item *in Schaerebeke*, olim etiam in *Nieukercke*, sed illic suus proprius jam pridem datus est Parochus uti suo loco dicetur.

In vico præfato de Meylebeke ad limitem Brabantinum secus viam novam lapideam, quæ Alosto Bruxellas tendit, visitur insigne Castellum de *Overhamme* cum Dominio; cujus schema exhibet *A Sanderus* in Auctuario Flandriæ Illustratæ tom. II. pag. 37. Anno 1658. erectum est Dominium de Meere cum Overhamme in Baronatum in gratiam *Jacobi du Bosch*, Domini horum locorum &c. Porro Dominium de *Overhamme* a tribus ferè seculis possessum fuit a Gentilibus *Du Bosch* e Grondsfeldicis olim citra-Mosanis oriundis. Devenit nuper hic Baronatus cum aliis pagis vicinis in familiam de *Blondel*, per nuptias *Joannis-Baptistæ-Bernardi Blondel* cum *Maria-Josephina-Gabriele-Anna du Bosch de Gronsfelt* horum locorum Baronissa, hic vitâ excessit Anno 1724. unicam relinquens filiam hæredem.

Alosto item subcensetur Dominium de *Poppenrode*, quod tenetur a Curiâ feudali Alostana, cujus Dominii possessor legitur *Balduinus* Castellanus Alostensis ad 1290. Toparchia vero hæc cum Alostensi Castellaniâ per nuptias filiæ cujusdam e stirpe Poppenrodia, devenit ad *Joannem Tollin* Equitem, & ad successores ejus; dein Dynastam de Poppenrode, lego *Ludovicum Cayro* circa medium seculi præcedentis. Hodie illud Dominium possidet *D. Clara Theresia Stalins* vidua *Alberti de Coxie* Baronis de Moorsele &c. Sanctioris Senatus Præsidis via Successionis per mortem *Jacobi Stalins* Magni Senatus Mechliniæ Præsidis, ejus fratris sine liberis defuncti Ao. 1714. Sita est hæc Dynastia in vicinia oppidi Alostani ad Teneram fluvium.

COENOBIA VIRORUM ET VIRGINUM.

Virilis sexus in hoc oppido Cœnobia sunt sequentia.

CARMELITARUM primitus fundatum in *Liedekercke*, in loco qui dicitur *Ter Muylen*, prout infra suo loco dicetur, translatum intra septa hujus oppidi, probante & consentiente *Philippo Austriæ*, Duce Brabantiæ, Comite Flandriæ &c. & *Henrico de Berghes* Cameracensi Episcopo, quod supra limen portæ hujus Cœnobii pridem legi solebat (teste *J. B. Gramayo*) his verbis.

Hic Conventus translatus est ex Muylem in Alostum auctoritate Philippi Austriæ, Ducis Brabantiæ, Comitis Flandriæ Anno 1497. Januarii 23.

Sed novâ deinde exstructâ portâ anno 1664. hæc verba amota sunt, eaque non amplius illic leguntur aut videntur.

Litteras *Henrici de Berghes* Episc. Camerac. excepimus ex chartulario hujus Cœnobii ut sequuntur.

HENRICUS DE BERGHES Dei & Apostolicæ sedis gratia Cameracensis Episcopus, Universis & singulis præsentes litteras inspecturis pariter & audituris Salutem in Domino; Quia pium est & rationi consentaneum veritati testimonium perhibere, testificamur per præsentes, quod nos auctoritate summi Pontificis nobis concessâ per quamdam Sixtinam, quæ mare magnum Privilegiorum Fratrum Ordinis Carmelitarum dicitur, exhibitam atque productam, transtulimus Conventum Mulensem Fratrum dicti Ordinis ad oppidum Alostense nostræ Diœcesis, cum omnibus bonis tam mobilibus quam immobilibus ad Conventum prædictum pertinentibus, ac gratiis & privilegiis & exemptionibus; quibus deinceps uti & gaudere poterunt, sicuti huc usque in proximo Conventu ipsorum usi & gavisi sunt: insuper volumus atque mandamus, ut omnes curati nostræ Diœcesis, qui ab olim Fratres Mulenses soliti fuerunt admittere, eosdem Fratres nunc Alosti residentes ad prædicationem verbi Dei, & confessiones Christi fidelium audiendas, admittant. Præterea ut cuncti ad benefaciendum Fratribus ejusdem per amplius animentur, omnibus qui pro Ecclesiæ eorum & Conventus complemento manus porrexerunt adjutrices vere contritis & confessis quadraginta dies indulgentiarum concedimus: jure cujuslibet in præmissis semper salvo; in cujus rei fidem præsentes litteras fieri, & per Secretarium nostrum subscribi, Sigillique Cameræ nostræ jussimus appensione communiri. Datum Brugis Tornacensis Diœcesis die vigesimâ mensis Martii anno 1497. more Gallicano, & Subsignatum erat per Dominum Episcopum Phls. Hanewert.

In ambitu hujus Cœnobii Sepulturam adepti sunt *P. Livinus Canisius* & *P. Petrus Wastelius*, ambo S. T. D. &c. cum hisce inscriptionibus Sepulchralibus.

Hac humo & Saxo corporetenus quiescit AD. R. PR. P. LIVINUS CANISIUS S. T. D. qui in hac vitâ multiphariis functus Ordinis Officiis, Commissariatus, Sc. Generalis, Provincialatus, ac diversis in locis Prioratus, tandem etiam Carmelo huic præfectus; de eo Vir ipse pius & Strenuus, intusque forisque domi & ad Dominam nostram de Mula magnopere meritus, ab hoc seculo migravit tertio secundi sui Prioratus anno mense Decembri festo die SS. Innocentium anno Domini M. DC. L. animæ ejus bene præcare lector.

Ad vivos e vivis abiit R. Adm. P: PETRUS WASTELIUS S. T. D. Professionis suæ Jubilarius, Alosti, Gandavi, Antverpiæ bene meritus Prior, Belgii iteratus Definitor, & Provincialis ibidem, & in Hiberniâ Generalis Commissarius, Joannis Jerosolymitani contra Card. Baronium vindex & propugnator irrefragabilis, dum Deo, ejusque Matri piè Ordini, & proximo justè, sibi castè, & temperanter vixisset annis LXXV. plus de Religione meritus, quam ipsa exolvendo sit, lugens interim mærensque hoc posito Sarcophago exolvens quod potest piis manibus apprecatur tertia Maii anno 1658.

In

In medio templi Choro hujus Cœnobii humi est Monumentum cærulei lapidis *Adriani Du Bosch* defuncti anno 1543. benefactoris hujus Conventus, & in vitriis visuntnr ejus quarteria *Lannoy*, *Liekercke*, *Luu* & *Schoutete*; porro ipsum Monumentum ornatum erat laminis æreis, sed in turbis Belgicis ablatæ & destructæ sunt; ita ut nullæ figuræ vel inscriptio in eo supersit.

GUILIELMITARUM COENOBIUM, de quo jam antepridem egimus, anno 1428. ex Suburbio translatum, assignato eis Xenodochio D. Virginis ad stellam.

FRATRES CAPUCINI primo ingressi sunt Alostum anno 1614. die 3. Maii, impetratis litteris commendatitiis a Serenissimis Belgarum Principibus *Alberto* & *Isabellâ*, ad Magistratum Alostensem directis, ab eodem Magistratu, & præcipuis incolis 21. ejusdem mensis Maii recepti & admissi sunt, hanc admissionem suo auxilio & industriâ, superatis omnibus difficultatibus & oppositionibus, maximè procuravit Nobilis *D. Joannes de la Quadra*, Ordini Seraphico Capucinorum summopere addictus, qui primitus propriam suam eis concessit domum, in quam publicè die 12. Junii ejusdem anni Fratres deduxerunt, *D. Jacobus Beeckman* Decanus & Pastor Ecclesiæ *S. Martini* & *D. Justus van Heurne*. Hanc domum Fratres inhabitarunt pauco tempore & inde migrarunt in domum cujusdam civis *Joannis Coecke*, sitam in loco ubi exstructus est dein Fratrum Conventus, quam domum cum duobus hortis adjacentibus eis pretio comparavit die 25. Martii anno 1616. Magistratus Alostensis, cum consensu totius territorii Alostani moderatorum. Exstruxit dein prædictus Magistratus cum territorii Alostani expensis publicis totum Fratrum Monasterium. Anno 1615. die 3. Maii solemniter more Ordinis in eo loco Crux Christi erecta est, & anno sequenti die 8. Martii peracto solemni officio Clerus populo processionaliter ex Ecclesiâ Collegiatâ *S. Martini* ad locum præparatum pergens, lapidem fundamentalem posuit *Matthias Hovius* Archiep. Mechl. ex parte fundatorum Nob. *D. Philippus du Bosch*, Dominus de Maesdam, Consul Urbis Alostanæ, secundum posuit *Franciscus de Ideghem* Dominus de *Ideghem*, Consul Oppidi Gerardimontensis, dein magni Ballivi territorii Alostani quisque ordine suo tamquam Monasterii fundatores. *Ex Archivis Monasterii.*

Anno 1623. die 3. Maii consecrata fuit Fratrum Ecclesia a *Jacobo Boonen* Archiep. Mechl. unâ cum majori altari in honorem D. O. M. & *B. Mariæ Magdalenæ*.

Supra portam hujus Conventus hæc visitur inscriptio.

D. D. Administratores, Comitatus Alostani monitu Principum R. R. Patribus Capucinis Monasterium hoc exstruxerunt in honorem Dei omnipotentis & S. Francisci, Absolutum Ao. S. 1624.

PATRES SOCIETATIS JESU ad annum Christi 1619. in hoc oppido vocati fuêre, invitante eos Capitulo & Senatu. Hi Patres ibidem litteris humanioribus juventutem informant, ac in Ecclesiâ Collegiatâ & pagis Comitatus Alostani variis functionibus sacris constanter intendunt.

Alterius sexus Cœnobia sunt.

BEGINARUM CURIA circa annum inchoata est, attribuente quodam *Waltero de Ghier* & *Gertrude* conjuge suâ terram *Boudemarshof* appellatam. Ubi ædem sacrari permisit anno 1266. *Margareta* Comes, sive probavit factum biennio ante a Senatu.

ANNUNTIATÆ VIRGINES. pridem fuêre Sorores griseæ & tertiæ Regulæ *S. Francisci*, fundatæ a *Theodorico Theerpenninck*. Anno 1477. Hæ Virgines anno 1641. arctioris vitæ desiderio ductæ, institutum Annuntiatarum suscipiunt, accitis Lovanio dicti Ordinis Monialibus, quæ nascentem Alosti familiam excolerent, quindecim ex iis griseis Sororibus dicti instituti habitum induunt, atque anno probationis exacto professionem faciunt; quo in proposito modo Sanctè persistunt, agente maxime & rem primitus promovente *F. Josepho de Bergaigne* Ord. *S. Francisci*, Episcopo Sylvæducensi. Subsunt hæ Moniales regimini Guardiani Bruxellensis.

THERESIANÆ VIRGINES sub titulo *S. Annæ*, *S. Joseph* & *S. Theresiæ* hûc Sylvæ-ducis profugæ, admissæ sunt anno 1632. subsunt Ordinario. Nostra ætate exstructa nova earum Ecclesia formâ orbiculari; quæ solemniter benedicta est per *R. D. Odonem de Craekere* Præpositum Affligemiensem, ex commissione Illustriss. ac Eminentiss. D. Archiepiscopi Mechl. S. R. E. Card. anno 1722. die 15. Octobris, anno scilicet seculari quo *S. Theresia* inter Sanctos relata est.

Denique est *Nosocemium*, sed quo anno fundatum sit hactenus nemo indagare potuit. Habet privilegium dono civitatis, ut nullum ibidem granum vendi possit ruri advectum, quin inde certam mensuram (quam *Coclear* vocant) acceperint. Virgines hujus Nosocomii ægris ibidem subserviunt, quæ cum solutius viverent, in ordinem redactæ sunt, & reformatio in eo introducta per *Alphonsum de Berghes* Archiep. Mechl. die 27. Julii 1687. evocatis tribus Religiosis ex Nosocomio *S. Joannis* Bruxellis, quæ eas formarent & normam darent. Præfecta constituta *Catharina Walravens*.

SORORES NIGRÆ anno 1474. a Senatu fundatæ, conferente fundum *Joanne Proost* & *Alexandrina Steelant* conjugibus, adjecto onere curandi ægros tam intra quam extra Cœnobii septa.

TER ALPHENE, sive *Ter Elst*, pagus Comitatus Alostani ad limitem Brabantinum, uno milliari cum dimidio ab Alosto.

Hoc Dominium devenit nuper jure nuptiali ex familiâ *du Bosch* ad *Joannem-Baptistam-Bernardum Blondel*, cum pago de Erembodeghem, constituentes unum tribunal. Item cum Baronatu de Meere & Overhamme. Hic pagus est ex illis XXII. quos proprium Comitis vocant, vulgo *'s Graven-Propre*. *Obiit anno 1724.*

Ecclesia inscripta est *S. Joanni Euangelistæ*. Patronatuas ejus spectat ad Abbatem Affligemiensem, quo jure utitur Archiepiscopus hujus Diœcesis.

Universa pagi decima est Parochi, cui anno 1626. Abbatia præfata Affligemiensis suas quas illic possidebat decimas in perpetuum contulit. Hic pagus est lupuli ferax optimi. In eo ortum habuit *Joannes de Alphenis* XX. Abbas Affligemiensis qui obiit Anno 1429. cujus memoria annuè in obituario hujus Parochialis recolitur.

AP-

APPELS pagus ditionis Teneramundanæ ad Scaldim fluvium, a quo oppido distat medio milliari. Id nomen sortitus est (ut vult *Lindanus* in suâ Teneræmundâ) a *S. Apollonia*, quæ nostra linguâ (ut & *Apollonius*) *Appels* dicitur, nam & in eâ hæc diva ut tutelaris Ecclesiæ veneratur, ad cujus memoriam celeberrimo hic quotannis & toto anni tempore fit peregrinatio, quia cum primis creditur averrucare dolores dentium.

Anno 1232. *Margareta de Teneremunde*, *Roberti Betuniæ* & *Teneræmundæ* Domini Matertera, cum cælebs esset, legavit Abbatiæ *Swivecanæ* Ord. Cisterc. omnia sua mobilia, & omnia quæ propriis denariis comparavit (verba sunt diplomatis) in Parochiâ de Appels tam in Decimis quam in terris &c. & inter cætera Dominium hujus pagi, cum omni jurisdictione Civili & Criminali in totum pagum, excepta hæreditate Domini Teneræmundani, & in servis ejus: Quæ donatio, ut rata foret, curavit eam confirmari; Qua de re hoc exstat Diploma.

FERDINANDUS Flandriæ & Hannoniæ Comes, & uxor ejus Flandriæ & Hannoniæ Comitissa, omnibus præsentes litteras inspecturis salutem; Noverint universi, quod *Margareta* Domicella de Teneræmunde in presentiâ nostrâ, & hominum nostrorum constitutâ, totum feodum quod de nobis tenebat, in manus nostras spontaneè reportavit, & absolutè: & coram nobis & hominibus nostris werpivit, & effestucavit. Nos vero divinæ pietatis intuitu, ad preces ipsius Domicellæ dictum feodum contulimus, in perpetuam eleemosynam Abbatiæ de Teneramunde Cisterciensis Ordinis apud Sweveke, perpetuo tenendum, eo modo penitus, quo ipsa Domicella prædictum feodum tenebat: ab omni servitio ipsum feodum pro nobis & Successoribus nostris quitantes. In cujus rei testimonium præsentem paginam sigillis nostris fecimus roborari. Actum anno Domini millesimo, ducentesimo, tricesimo, mense No- 1230.
vembri.

Id probavit *Robertus* ex Sorore nepos Teneræmundæ Dominus, & seorsum, & cum avunculo *Guilielmo de Grimbergis* ejusque filio *Guilielmo*. Altam tamen Justitiam quoad raptum, meurtrum, incendium & suspensionem, & latronum vim ad se postmodum traxit, mutatione quinque bonariorum terræ jacentis in Parochiâ de Appels, in loco qui dicitur Woestyne, quam ad posteros Teneræmundæ Dominos in hoc ævum transmisit, omnes vero alias justitias Religiosæ sibi perpetuo retinuerunt. Ei de re hoc exstat Diploma.

Universis præsentes litteras inspecturis, *Robertus* Atrebatensis Advocatus, Betuniæ & Teneræmundæ Dominus, Salutem in Domino. Universitati vestræ notum facimus, quod cum religiosæ mulieres, in Christo nobis charissimæ, Abbatissa & Conventus de Swiveke prope Teneræmundam, Cisterciensis Ordinis, in Villa de Appels, exceptâ hæreditate nostrâ & in servis nostris quos ibidem habemus, omnem justitiam tam altam quam bassam habent: nos ad petitionem ipsarum, in dictâ Villâ, & in viis ipsius Villæ, quinque altas justicias videlicet raptum, meurtrum, incendium, Suspensionem, latronum vim, per commutationem quinque bonariorum terræ, jacentis in Parochia de Appels, in loco qui dicitur Woestyne, quam propter hoc ipsis contulimus; acquisivimus ab eisdem tenendas in perpetuum, & liberè possidendas. Omnes vero alias justicias, præter quinque dictas, religiosè sibi perpetuò retinuerunt, in villâ superius nominatâ, exceptis hæreditate, & servis nostris. In cujus rei testimonium, fecimus præsentas litteras sigilli nostri appensione roborari. Actum anno Domini CIↃ. CC. XLVIII. mense Junio. 1248.

Hic pagus gaudet immunitate a vectigalibus, teloniis, impositionibus, aliisque hujusmodi oneribus.

Decimarum participes sunt præfata Abbatia *Swivecana*, Parochus & Cantor Ecclesiæ Collegiatæ Teneræmundanæ.

In hac Parochiali est Personatus, cui Patronatus hujus Ecclesiæ & collatio duarum Capellaniarum & Matriculariæ fuit annexus.

Anno 1606. *Matthias Hovius* Archiep. Mechl. univit hunc Personatum Pastoratui, sibi suisque Successoribus reservans Patronatum Pastoratus, & penes Pastorem manente duarum prædictarum Capellaniarum & Matriculariæ collatione.

ASCA celebrè Brabantiæ Municipium & Nobilè Dominium, hujus nominis Præfecturæ caput. Complectitur pagos VII. situm viâ circiter mediâ Bruxellis Alostum. Hunc locum a Romanis inhabitatum fuisse, testantur numismata, quæ in campo vicino non raro inveniuntur, & nuper anno 1717. inventa sunt, uti & vallum Romanum in viciniâ, item via militaris vulgo *Kasseye*, quæ inde Bavacum ducebat. Nuper anno 1704. constructa est nova via lapidea Bruxellis per Alostum Gandavum tendens, quæ Ascam pertransit.

Hic locus veteri eique clarissimæ *Ascanorum* familiæ diu nomen dedit, e quâ *Henricus & Godefridus* fratres in memorabili Asiaticâ expeditione sacrâ Anno 1096. rebus fortissimè gestis innotuêre, ut *Guilielmus Tyrius* auctor est in Historiâ belli sacri.

Seriem Ascæ Dominorum exhibet *J. B. De Valdere* in suo tractatu Gallico, Brux. 1672. edito; cui titulus *Traité de l'Origine des Ducs, & Duché de Brabant*. pag. 222. item *C. Butkens* in Troph. Brabant. tom. II. pag. 154. & seqq. edit. 1724.

Porro in Ephemeribus Cameræ Rationum Brabantiæ conscriptis de Dominiis pignoratis, repignoratis ac venditis, legitur Ascæ Præfecturam cum suis pagis annexis fiduciario jure translatum ultima Junii 1626. ad familiam de *Coutreau*, pretiique caput fuisse quadraginta novem millia florenorum: quibus adhuc octodecim millia accesserunt 25. Februarii 1649. pro pretio absolutæ venditionis: nihilominus *Coutreani* diu ante & ab initio seculi XVI. in hoc tractu dominati sunt, prout Epitaphia infra recensenda demonstrant.

Antiqua est *Coutreanorum* familia, & a temporibus *Philippi Boni* in historiis memorata, dum in pugnâ ad montem Heritium objectu sui corporis *Robertus Coutreau Joannis* filius *Carolum* Principem defendit & hostium manibus eripuit, quemadmodum post scriptores coætaneos *Oliverium de la Marche* Lib. I. cap. 35. & *Philippum de Comines* Lib. I. cap. 4. refert *Meyerus* Lib. X. Annal. Fland. ad annum 1465. Item *D. Lindanus* in suâ Teneræmundâ Lib. III. Cap. III. N. 25.

Hoc Municipium pristinis bellorum motibus, & tam nostrâ quam patrum memoriâ multum attritum est, & sæpius ab hostibus igne injecto deformatum, & novissimè anno 1684. cum a Gallis incendiariis etiam Ecclesia, ejusque miræ altitudinis turris in cineres redacta est.

Forum solebat habere hebdommadarium die Martis, at modo propter vicinitatem fori Urbis Bruxellensis & Mechtemensis, a non pauco tempore frequentari desiit. Nundinas tamen habet celebres annuas die Mercurii post Pascha. Continet hoc Municipium 2230. terræ bonaria.

In Ecclesia Parochiali in Choro ad partem borealem visitur Mausolæum Uxoris *Joannis de Jauce* Baronis de Jasse, Domini de Asche &c. *Mariæ Argenteau*, cum hâc inscriptione.

Suæ

Suæ amantiss. Conjugi *Mariæ d'Argenteau* Clar. Equitis *Joannis d'Argenteau*, Dochen & Winnen Domini filiæ, Clarus Eques *Joannes Coutereau* Baro Jaceanus de Wideu & in Asca Dominus poni jussit. Obiit 12. Octobris anno 1555.

In eodem Choro ad partem meridionalem visitur Sepultura *Catharinæ de Brandenburg* filiæ *Theodorici* & *Catharinæ Liedekerke* præfati *Joannis* alterius conjugis, cum hac Epigraphe.

Cy repose Noble & Genereuse Dame Catherine, *Baronne de Brandenbourg, Dame de Gentines & de Steenockersele, Vefve de feu Messire* Jean de Coutereau, *Baron de Jasse, Sire d'Assche, Wydeu, Stayne &c. en son vivant Lieutenant de fiefs de sa Majesté Catholique en Brabant, ayant vescu en sa viduité 59. ans, trespassa le 12. de Janvier 1612. aage de 88. ans, priez Dieu pour son ame.*

In eodem Choro ante aram principem conditus est præfatus *Joannes de Coutereau*, cujus cærulæi lapidis Sepulchralis inscriptio est hæc.

Generosus Eques *Joannes Coutereau*, Baro Jaceanus, Dominus de Asca, & in Asca de Wydeu, de Relegem &c. Curiæ feudorum Brabantiæ locum tenens, æqui amantissimus, Divini cultus & Reipublicæ Studiosissimus, relicta nobili *Catharina Brandenburga* uxore altera amantissima cum tribus filiis & una filia. annos 67. natus, defunctus est anno 1561. mensis Septembris. Requiescat in pace.

Ascæ Dominus est hæreditarius Vexillifer Ducis Brabantiæ, vulgo *Guidon.* Erectum est hoc Dominium in Marchionatum anno 1663. a *Philippo IV.* Hisp. Rege Diplomate dato Madriti die 22. Augusti in gratiam *Guilielmi de Coutereau*, Baronis de *Jauche* &c. in quâ stirpe hactenus perseverat qui hodie *Joannes de Coutereau* Marchio d'Asche, Baro de Jeauche &c. *Erectus in Marchionatum.*

Hoc latè extensionis Municipium complectitur sub se Vicos VI. nostratibus *Gebuchten*, scilicet *Asbeke*, *Ter Linden*, *Couterverent*, *Crokegem*, *Walverghem*, & *Ter Heyden*, in quo exstat insignis Capella *S. Huberto* sacra, medio milliari distans ab Ecclesia Parochiali viâ Alostanâ; in eâ singulis duabus Septimanis quinque sacra celebrantur in vim Capellaniæ ibidem fundatæ.

Quoad rem sacram Ecclesia quæ multum insignis est, & structuræ valde antiquæ tutelarem colit *S. Martinum* Turonensem Antistitem. Patronatus ejus incorporatus est Collegio *Adriani VI.* Pont. Max. Lovanii, ratione cujus Præses hujus Collegii constituit quoties hic Pastoratus vacat. Vicarium perpetuum, incorporationem Ecclesiæ Ascanæ huic collegio impetravit anno 1533, *Guillelmus Enchefortius* S. R. E. Cardinalis & Ultrajectensis Episcopus qui Romæ obiit Anno 1534.

Abbatia Affligemiensis possidet hic loci & in vicinia ingentia rura & Vil-

las non paucas, item potiorem partem decimarum, reliqua earum pars portio Parochi est, præfata Abbatia hæc possidet dono *Gulielmi de Grimberge* & *Isabellæ de Assche* ejus conjugis, Anno 1231. Hanc donationem confirmavit *Henricus II.* Dux Brabantiæ, teste *C. Butkens* in Trophæis Brabanticis pag. 226.

In hac Ecclesia adservantur Sanctæ Cruces ligneæ, miraculis & prodigiis stupendæ, ibidem repertæ circa annum 1335. de quibus informatus *Benedictus XII.* Pont. Max. anno 1337. indulgentias concessit plurimas eis qui devotè eas visitarent. Harum Crucium origines refert *A. Raissius* in auctuario S. S. Belgii *J. Molani* tertia Maii, quâ die magna populi undique concurrentis devotione celebrantur. Historia item harum Crucium inventionis refertur ad longum in primâ parte Novalis Sanctorum Brabantiæ *J. Gillemans.*

Ad commendationem hujus Ecclesiæ Parochialis facit, quod inibi Parochi munus gesserint Præfatus *Guilielmus Enchefortius* S. R. E. Cardinalis &c. & nostra ferè ætate *Henricus Calenus* Archidiaconus Ecclesiæ Metropolitanæ Mechliniensis, & ejusdem Diœcesis Vicarius generalis nominatus dein Episcopus Ruræmondensis, qui Bruxellis obiit anno 1653.

In hoc Municipio est Hospitale a priscis Ascanis Toparchis fundatum. Anno 1647. Soror *Elisabetha vanden Putte*, Mater Xenodochii Hulstensis cum XIII. Monialibus suis, a Statibus Fœderatis Civitate Hulstensi interceptâ expulsa, Ascam advenit, atque hoc Hospitale consensu Archiepiscopali & Dynastæ incolendum obtinuit.

Hoc Hospitale dein instauravit Nobilis Domina *Maria de Coutereau* vidua Nobilis viri *Guilielmi de Coutereau* Baronis de *Jauce* & Domini de Asca, quæ in hoc Hospitali ante aram sepulta est cum hac lapidis Sepulchralis inscriptione.

D. O. M.

Tres Noble & Genereuse Madame Marie de Coutereau *de Westmal, veuve de feu Messire* Guilleaume de Coutereau, *Baron de Jauche & de la Franchise & pays d'Assche &c. Restauratrice de la maison de ceans, la quelle deceda* 26. *Decembre l'an grace* 1661. *Priez Dieu pour son ame.*

Ipsa Præfata Mater *Elisabetha* obiit ibidem senio confecta anno 1673.

AUWEGEM, vel *Oudeghem*, antiquitus *Odegem.* Pagus ditionis Teneræmundanæ a quâ civitate distat tribus ferè horæ quadrantibus, ad Teneram fluvium viâ Alostanâ.

Dominium hujus pagi spectat ad Capitulum Metropolitannm *B. Mariæ* Cameracense, quod partim est allodium, partim in clientelâ Curiæ Teneræmundanæ. Quatenus allodium, datum est illi Ecclesiæ a *Gerardo II.* XXXIII. Cameracensium Episcopo anno 1089. En tabulæ donationis.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. GERARDUS Dei gratiâ Cameracensis Episcopus, omnibus in Christo renatis cælorum gloriam appetere remigio caritatis.

Sciant præsentes & his, qui nascentur, studeant enarrare: quomodo ego pro salute animæ meæ & prædecessorum, meorum, trado ad usus fratrum sanctæ Cameracensis

ſis Eccleſiæ, matris noſtræ, alodium de *Lietſcinis* & de *Wilrehem*, cum moneta, cum teloneo & macera & diſtricto, cum molendinis, cum terris cultis & incultis, ſilvis, pratis, cum ſervis etiam & ancillis, alodium quoque apud *Odenghem*, quod ibi habeo, libera ab omni advocatione, & cetera quæ mihi in BRACBANT hereditario ſuccedunt: unde in anniverſario meo fratres cibentur & reſidua in uſibus eorumdem diſpendantur.

Cenſus quoque ſervorum & ancillarum; duo ſcilicet denarii à viro, unus à femina, in Nativitate S. Mariæ annuatim ſolvantur, & in lege, quâ ceteri ſunt, eleëmoſyna teneantur, & dies anniverſarius patris mei, matris meæ, fratriſque mei celebretur.

Dono etiam, Domini *Manſcelini*, ejuſdem Eccleſiæ Præpoſiti & Archidiâconi, petitione, altare de *Caldarico* eidem matri noſtræ Eccleſiæ, liberum ab omni perſona; ſed annuatim perſolvat quæ ceteræ ejuſdem Archidiaconatûs capitales Eccleſiæ; tali tamen conditione, ut ter in anno fratres ipſi in Refectorio conveniant, quintâ ſcilicet feriâ Abſolutionis, & in feſtivitate S. GAUGERICI, quæ eſt in Auguſto, & in ſui obitûs anniverſario.

Dat etiam idem MANSCELINUS eidem Eccleſiæ alodium, quod apud *Maronis Waldum* habet, ſervos etiam & ancillas, concedentibus & aſſentientibus fratribus ſuis *Waltero*, & *Tietwino*, ſicut jure poſſidet hereditario; ſervi tamen & ancillæ ſub lege ſint eleëmoſynæ. GERARDUS quoque *Cordella* alodium ſuum, quod apud eumdem *Maronis Waldum* & circa *Teneram*, jure hereditario poſſidet eidem confert Eccleſiæ.

Horum igitur petitione, canonicâ fretus auctoritate, tam in ea præſcripta, quàm ſua huic confirmo Eccleſiæ chartâ & anathemate . . . . Ut autem ratum & inconvulſum hoc maneat, corroboro ſigilli mei impreſſione, & ſubtus ſignatorum atteſtatione.

Signum mei ipſius GERARDI Epiſcopi.
S. ejuſdem MANSCELINI Præpoſiti & Archidiaconi.
S. Deſiderii Archidiaconi.
S. Gerardi Archidiaconi.
S. Frederici Archidiaconi.
S. Alardi Præpoſiti & Archidiaconi.
S. Aufridi Archidiaconi.
S. Hugonis Decani.
S. Wuerneboldi Scholaſtici.
S. Griodonis Cantoris.

Signa Caſatorum.

Anſelli de Ribodimonte, Fulconis Vicedomini.
Walteri Tonitrui. Amultrici.
Arnulſi, Walteri.
Wenchelonis, Walteri Coleti.

Actum Cameraci anno ab Incarnatione Domini MLXXXIX, Præſulatûs mei XIV Indictione XII. 1089.

Quatenus feudum id a Canonicis pretio emptum eſt, & ſuum fecêre a *Raginaldo Boccardo* anno 1474.

Hic pagus immunis eſt a vectigalibus, teloniis, impoſitionibus, aliiſque ſimilibus oneribus.

In ſacris Eccleſia inſcripta eſt Virgini Deiparæ *Mariæ*, ejus Patronatum gerit Capitulum præfatum Cameracenſe, ita ut in ſacris, & profanis hîc loci Canonici præfati Capituli principentur, ad quos etiam ſpectat potior & pinguior pars decimarum hujus pagi, cum plurimis agri poſſeſſionibus, reliqua earum pars ſita ad orientem Parochi portio eſt.

In hoc pago, non procul à Parochiali eſt Sacellum D. Virgini ſacrum, vulgo *Ter Cluyſen*, quod a febricitantibus multum inviſitur.

AYGHEM. ſecundo lapide ab Aloſto, ſub Dominio de *Rotſelaer* in

Comitatu Aloſtano; antiquitus *Ayngbem* & *Ayga* uti *Lipſius* in ſuo Lovanio pag. 40. conſtituit cum Vlackem unum tribunal.

Eccleſia tutelarem colit *S. S. Nicolaum* Epiſc.& *Leonardum* Mart. Ejus Patronatus ſpectat ad Abbatem Aquicinctinum Ord. S. Bened. ad Scarpam fluvium propè Duacum, ad quam Abbatiam ſpectavit una pars tertiæ partis decimarum, quam illic habuit cum Parocho, hanc partem nuper ceſſit Parocho; ita ut hodie Parochus habeat tertiam partem decimarum, reliquæ duæ trientes ſpectant ad varios ſeculares. Præfata Abbatia hic loci & in ejus vicinia non paucas poſſidet agri poſſeſſiones.

Exſtat in hoc pago medio quadrante horæ inſignis Capella titulo Viſitationis Deiparæ Virginis *Mariæ*, vulgo *O. L. Vrauwe van Halen*: Ibid. Capellania ſub eodem titulo gravata tribus ſacris ſingulis duabus Septimanis.

Item Capella *S. Appolloniæ* Virg. & Mart. ſacra, in qua interdum celebratur & in eâ magnus accurſus vicinorum pro dolore dentium.

BARDEGEM, primo lapide cum dimidio ab Aloſto viâ quâ itur Mechliniam. Præfecturæ Aſcanæ Dominium ad cujus Marchionem ſpectat. Hic pagus continet ferè 400. terræ bonaria.

Eccleſia Patronam veneratur *S. Margaretam* Virg. & Mart. Speciali cultu ibidem colitur *S. Joſeph* ſponſus Deiparæ. Hujus Eccleſiæ Patronatum gerit Abbas Affligemienſis, in cujus juribus ſucceſſit Archiepiſcopus hujus Diœceſis. Ad præfatam Abbatiam ſpectant duæ trientes decimarum; reliqua triens portio Parochi eſt, cui hæc Abbatia in redemptionem decimarum, a quibus villæ præfatæ Abbatiæ ſunt immunes, in hoc pago ſolvit annuè 85. florenos. Capellania *S. Margaretæ* in hac Parochiali habet parvum diſtrictum decimarum, item menſa S. Spiritus.

BOLLEBEKE. pagus Præfecturæ Aſcanæ ſpectans ad ejus Marchionem, una ejus pars eaque exiguæ extenſionis eſt ſub præfecturâ Grimbergenſi ad Naſſovios pertinens.

Item ibidem eſt Dominium dictum *Bollebeke Bougaert*, ſpectans hodie ad Bavonem de Waſſenbergh, in quo ſuum habet tribunal & plenam juriſdictionem.

Eccleſia dicata eſt *S. Antonio*: Patronatus ejus ſpectat ad Abbatiſſam de *Foreſto* Ord. S. Bened. Deſervitur cura Paſtoralis per Paſtorem de Cobbegem a quo ferè diſtat medio milliari.

Univerſa pagi decima ſpectat ad præfatam Abbatiam de Foreſto cum plurimis agri & ſylvarum poſſeſſionibus. Paſtori deſervienti ſolvitur a præfatâ Abbatia annuè competentia.

BRUSSEGEM, altero lapide a Bruxellâ, Præfecturæ Grimbergenſis, ad Naſſovios pertinens, mortuo *Guilielmo III.* Magnæ Britanniæ Rege anno 1702. lite contenditur inter Naſſovios ad quem hoc Dominium devolutum ſit.

Conſtituit cum Oſſele unum tribunal. Hic pagus in eminentiori loco ſitus eſt, unde quaquaverſum patet aſpectus amœnus; diſtat uno milliari ab Aſcâ.

Eccleſia tutelarem colit *S. Stephanum* Proto-Martyrem, ejus Patronatum gerit Archiepiſcopus hujus Diœceſis jure Abbatialis Affligemienſis. Deci-

cima ſpectat ad hanc Abbatiam, Parochum, Eccleſiam hujus Parochialis, & Capellaniam S. Annæ in eâ fundatæ.

BUGGENHOUT, olim *Bucholt* & *Buckenholt*, ita non uno loco apud *A. Miræum* in Diplomatibus legitur, altero fere lapide a Teneræmundâ. Præfecturæ Grimberganæ Dominium, duobus Dominis jam olim dominatur, unde duo ibidem ſunt tribunalia, unum Ducis *Bournonvillæ*, qui ſe Buggenhouti Dominum inſcribit, quod a Naſſoviis pridem obtinuit, & in cujus clientelâ id poſſidet, alterum eſt Principis Grimbergenſis, gentis Bergenſis, habentque juriſdictionem, locis & perſonis diſtinctam.

Philippus Comes Vianenſis, ejuſque uxor *Maria Perveſii* & *Grimbergæ*, & *Mariæ* filius *Godefridus* dant cognato ſuo *Henrico Grimbergo* in feudum Villam de Buggenhout, item XX. bonaria ſylvæ in meliorationem prædicti feudi Anno 1261. & 1271. Utrumque Diploma refert *A. Miræus* in Not. Eccl. Belg. Cap. CCI. novæ edit.

Caſtellum quod inibi videre eſt, quod vulgo dicitur *Maiſon de la Chaſſe*, quondam Ducis Bipontini fuit, nunc Ducis *Bournonvillæ*, cujus ſchema exhibetur in Caſtellis Nobilium Brabantiæ Baronis *le Roy*. Erectum eſt hoc Dominium præfati Ducis in Principatum ſub nomine *De Bournonville* in gratiam *Alexandri De Bournonville* Comitis de *Hennin* a *Philippo IV*. Hiſp. Rege, Diplomate dato Madriti die 12. Julii anno 1658. in quâ illuſtri ſtirpe perſeverat, qui hodie *Philippus Alexander* Dux & *Princeps de Bournonville* &c. *Erectum in Principatum.*

In ſacris Eccleſia dicata eſt *S. Nicolao* Epiſc. cujus Patronatum gerit Archiepiſcopus hujus Diœceſis jure Abbatialis Affligemienſis. Decima eſt tripartita, cujus duæ trientes ſpectant ad hanc Abbatiam, tertia triens ad Parochum.

Decimas, & plurima rura quæ hic loci poſſidet præfata Abbatia dono acquiſivit anno 1125. ab *Arnulpho* Comite Arſcotano cum *Joannem* filium ſuum in hoc Monaſterio collocaſſet, ut patet ex hoc Diplomate apud *A. Miræum* in Donat. Belg. Lib. I. cap. XLIV. novæ edit.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego Godefridus, Dei gratiâ Dux Lotharingiæ, & Marchio, omnibus Chriſti fidelibus in perpetuum. Quoniam auctore Deo, Haffligemenſem Eccleſiam tam à me quàm à Fratre meo Comite Henrico fundatam ſcio, paci & quieti in ipſa Eccleſia Deo famulantium modis omnibus providere debeo.

Unde notum eſſe volo tam futuris quàm præſentibus, qualiter Arnulfus Comes de Aderschot, cum duobus filiis ſuis, Godefrido & Arnulfo, in Curia mea Lovaniæ venit, & ad id, quod acturus erat, magnam hominum meorum multitudinem, liberorum, ſervorum convocavit.

Præfatus igitur Comes Arnulfus quidquid apud Bukenhoult habebat in terris, ſilvis, aquis & paſcuis, cum omni decima & utilitate, quod ipſe tenuerat, ad opus Haffligemenſis Eccleſiæ, in qua Joannem filium ſuum jam Monachum fecerat, adſentientibus & ſimul dantibus filiis, mihi liberaliter in manu dedit, coram hominibus & Baronibus meis, qui præſentes erant....

Hæc omnia Comes Arnulfus cùm legitimè feciſſet, per me patriæ Dominum, & Eccleſiæ Advocatum .... Teſtes

Arnulfus de Grembergis,
Gerardus Frater ejus,
Filii Comitis Arnulfi, Godefridus & Arnulfus,
Worwinus de Heverle, & Reinerus filius ejus,
Sigerus de Wavera,
Henricus de Bierbais,
Henricus Loppoum,

Henricus de Asca,
Eustathius de Tiesch,
Arnulfus Dapifer,
Arnulfus de Fitorch,
Franco Castellanus,
Franco de Sclusa,
Alardus de Balterzem.

1125. Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo vicesimo quinto, Indictione tertiâ, Epactâ XIV, regnante Lothario Romanorum Imperatore.

Hanc donationem eodem anno confirmavit *Godefridus Barbatus* Dux Lotharingiæ & Brabantiæ, suo Diplomate, quod videre est in Suppl. Dipl. *Miræi* part. I. cap. XIX. ut sequitur.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Ego GODEFRIDUS Dei gratiâ Dux & Marchio Lotharingiæ, omnibus Christi Fidelibus in perpetuum. Quoniam auctore Deo Haffligeniensem Ecclesiam tam à me quàm à Fratre meo Comite HENRICO fundatam scio, paci & quieti in ipsa Ecclesia Domino famulantium, modis omnibus providere debeo.

Unde notum esse volo tam futuris quàm præsentibus, qualiter ARNULFUS Comes de Aderscoth, cum duobus Filiis suis, Godefrido & Arnulfo, in Curia mea Lovaniæ venit, & ad id, quod acturus erat, magnam hominum meorum multitudinem, liberorum & servorum convocavit.

Præfatus igitur Comes Arnulfus quicquid apud Buckenholt habebat in terris sylvis, aquis & pascuis, cum omni decima & utilitate, quâ ipse tenuerat, ad opus Haffligeniensis Ecclesiæ, in qua JOANNEM Filium suum jam Monachum fecerat, assentientibus & simul dantibus Filiis, mihi liberaliter in manu dedit, coram hominibus & Baronibus Filiis, mihi liberaliter in manu dedit, coram hominibus & Baronibus meis, qui præsentes erant, worpivit proprio & totius Curiæ meæ judicio, nihil sibi juris in his qua donaverat reliquit;

Vulgò Maldere & Steenhuffel. Insuper quod apud *Malren* & *Stenosle* Ecclesia possidet, addidit. Summa autem omnium quæ dedit hæc est; medietas sylvæ, quæ Buckenholt vocatur, quicquid terræ cultæ & incultæ in ipsa Villa Buckenholt habuit, liberaliter dedit; medietas sylvæ quæ *Emelo* dicitur & mansus terræ qui sylvæ adjacet.

Sylvam quæ *Schriek* appellatur ex integro dedit, quia liberum Allodium suum esse cognovit, rusticis & colonis Ecclesiæ sive pauperes essent, sive divites, jus illud quod *Sach* appellatur in sylva de Buckenholt concessit, vechtinam autem de porcis hominum suorum Ecclesia habebit;

Hæc omnia Comes Arnulfus cum legitimè fecisset, per me Patriæ Dominum, & Ecclesiæ Advocatum confirmari postulavit.

Igitur ut ammonitus fueram, legitimam donationem præfatæ Ecclesiæ legitimè & liberaliter contuli; posteris meis tam in his quàm in omnibus tuendam Ecclesiam reliqui; contra Ecclesiam quicquam fieri sub districta gladii animadversione prohibui,

Quæ ut rata & inconvulsa permaneant, Scripto mandari, Sigilli mei impressione & Testium astipulatione placuit roborari. Testes

Arnulfus,
Arnulfus de Grentbergis.
Gerardus Frater ejus,
Filii Comitis Arnulfi, Godefridus & Arnulfus,
Goswinus de Heverle &
Reinerus Filius ejus,
Sigerus de Wavera,
Henricus de Birbais,
Henricus de Lepporum,
Henricus de Asca,
Eustachius de Thielth,
Arnulfus Dapifer,
Arnulfus de Filorh,
Franco Castellanus,

Fran-

Franco de Sclusa,

Alardus de Baltersem.

Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis M. C. XXV. Indictione III. Epactâ XIV. regnante Lothario Romanorum Imperatore. 1125.

Item has Donationes confirmavit Anno 1202. *Henricus I.* Brabantiæ Dux suo Diplomate quod profertur in Supplem. Dipl. Miræi part. I. cap. LXIII.

Hic loci antiquitus fuit Cœnobitica mansio seu Cella (ut veteri verbo utar) Ord. S. Bened. Affligemiensi Abbati subjecta; sed quo seculo cœperit vel desierit assequi hactenus non potuimus.

Capellania *S. Nicolai* fundata in hac Parochiali, & satis largiter dotata, unita est anno 1680. Pastoratui pro sustentatione Vicepastoris.

Nuperis annis in medio Silvæ Buggenhoutanæ erectum est a fundamentis insigne Sacellum D. Virgini sacrum incolarum & piorum eleemosynis, in quo diebus Sabbatinis Divina celebrantur, & solemnis instituta est, & peragitur Novena annua, Dominica tertia post Pascha.

COBBEGEM, secundo ferè lapide a Bruxellâ, pagus Præfecturæ Merchtemensis. Ejus Dominium spectat ad Ducem Brabantiæ; constituit cum Zellick & Berchem unum tribunal sub uno Meyero. Marchio de Asca inibi habet suam jurisdictionem ac tribunal, ac se inscribit Dominum de Cobbegem &c.

Ecclesia tutelarem colit *S. Mariam Magdalenam*, & *S. Gaugericum* Episc. Camerac. Patronatus ejus spectat ad Episcopum Gandavensem jure Abbatis Bavoniani.

Decimarum participes sunt Præfatus Episcopus, Parochus &c.

DENDER LEEUWE, pagus primo lapide ab Alosto ad Teneram fluvium in Comitatu Alostano. Ejus Dominium spectat ad Comitem de Boussu ex gente Alsatiâ, qui hodiè *Carolus Josephus Alsatius* Princeps Chimacensis Comes de Boussu, Baro de Liedekercke &c.

Ecclesia præter Virginem Deiparam *S. Amandum* Episc. ut Patronum veneratur. Cura Pastoralis dependet ab Abbatiâ Diligemensi Ord. Præmonstr. quæ per ejusdem Abbatiæ Canonicos Religiosos administratur cum Vicario.

Decima est tripartita, quarum duæ trientes spectant ad Dynastam, reliqua triens portio Parochi est, qui habet insuper plures agri possessiones.

In hac Ecclesiâ plures illustres Reguli Liedekercani olim conditi sunt, in Annalibus Diligemensibus sub titulo *de Gavera* nominatissimi; sed Sepulchralia eorum monumenta vetustate, & pristinis bellorum motibus interierunt.

Circa annum 1302. *Raso de Gavera* Dominus Liedekercanus contulit præfatæ Abbatiæ Diligemensi Capellaniam sive Præbendam simplicem in hac Parochiali fundatam, hanc donationem confirmavit *Guido* Episc. Camerac.

EEREGEM, sive *Yddergem & Idergem*, & in Diplomatibus apud *A. Miræum* non uno loco legitur *Ydrichem.* Pagus est inter Alostum & Ninhoviam.

Devenit hoc Dominium circa finem seculi præcedentis viâ emptionis cum

pago de Welle a gentilibus de *Grutere* ad *Franciscum Ignatium Vilain* Quæstorem Comitatus Alostani; pretium fuit 3000. flor.

Ecclesia inscripta est *S. Amando* Tungrensi Episc., ejus Patronatum gerit Abbas *S. Adriani* in Gerardimonte Ord. S. Bened. cui Abbatiæ *Manasses* Episc. Camerac. anno 1696. contulit inter alia altare hujus loci, prout legitur apud *A. Miræum* in Dipl. Belg. lib. I. Cap. XLII. novæ edit.

Universa pagi Decima spectat ad hanc Abbatiam ex quibus solebat annuè solvere Parocho integram portionem congruam. Hodie universa pagi Decima, etiam illa quæ spectavit ad hanc Abbatiam Parocho pro portione congruâ relicta est.

Hic pagus olim in sacris appendix fuit pagi de Denderhauthem, ut videre est in præfato Diplomate, quod suo loco exhibebimus.

EKELGEM, primo milliari ab Alosto ad limitem Flandricum, Præfecturæ Ascanæ, & ad ejus Marchionem spectans Dominium in viciniâ Abbatiæ Affligemiensis, intra cujus limites hæc illustris Abbatia pro parte sita est.

Ecclesia inscripta est *S. Michaeli* Archangelo Angelorum Principi, Patronatus ejus spectat ad Archiepiscopum hujus Diœcesis jure Abbatialis Affligemiensis.

Decima est tripartita cujus una triens spectat ad Parochum, reliquæ duæ trientes ad præfatam Abbatiam, ad quam præterea omnia ferè rura, & agri hujus pagi spectant.

EREMBODEGHEM, in Diplomatibus apud *A. Miræum* non uno loco *Herenbaldegem* legitur, medio milliari ab Alosto, quem Tenera fluvius intersecat; protendit se pinguior hujus pagi pars ad alteram hujus fluminis partem ad limitem Brabantinum. Antiquitus *Vice-Comitatum* fuisse legitur apud *Espinoium* in suis de Nobilitate Flandricâ Commentariis Gallicis. Hodiè ejus Dominium spectat ad *Joannem Baptistam Blondel* Equitem, jure nuptiali, cum pago *Ter Alphene*, constituentes simul unum tribunal.

Ecclesia Inscripta est Virgini Deiparæ *Mariæ*. *S. Rochus* ibidem cultu speciali colitur & visitatur, cui exstat in Ecclesia ara dicata. Hujus Parochialis Patronatum gerit Archiepiscopus hujus Diœcesis jure Abbatialis Affligemiensis.

Decimarum participes sunt, præfata Abbatia de *Groenenbrıele* Monialium Ord. *S. Augustini* in Urbe Gandavensi, & Parochus, quisque habens suum districtum decimarum, & parvum districtum in decimis habet Pastor in Welle.

Anno 1125. *Balduinus Crassus* Comes Alostanus, ejusque frater *Iwanus* reddunt Abbatiæ Affligemiensi Ecclesiam de *Herenbaldeghem*, item varia bona quæ mater eorum pridem præfatæ Abbatiæ contulerat; ut patet ex hoc Diplomate apud *A. Miræum* in Cod. Piar. Donat. Cap. LXXIX. novæ edit.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego BALDUINUS DE ALOST ac frater meus IWANUS, notum fieri volumus omnibus in Christo fidelibus, quod divinâ ut credimus compuncti inspiratione de peccatis nostris, & considerantes quàm breves sunt dies hominum, reddidimus Ecclesiam de HERENBALDEGHEM in manum Episcopi, ad opus Ecclesiæ HAFFLIGEMIENSIS, pro redemptione animarum nostrarum, & patris nostri, parentumque nostrorum.

Dedimus etiam eidem Ecclesiæ Haffligemiensi duo curtilia in Herenbaldeghem, jux-

juxta molendina jacentia, ac duos mansos terræ, qui jacent ante portam ipsius: qui mansi quoniam feodum erat LOTHEWINI de Herenbaldeghem filii Livini, mutuavimus unà cum curtilibus erga illum cum libero alodio culturæ nostræ.

Reddidimus præterea molendina de Herenbaldeghem, quæ mater nostra pro anima patris nostri sæpefatæ Ecclesiæ contulerat, pro salute videlicet animarum nostrarum ac parentum nostrorum. Insuper alodium nostrum in TESTREPA, quod necdum alicui in feodum assignaveramus, eidem Ecclesiæ contulimus in omni jure libertatis & dominii, quo illud tenebamus, à teloneo ac vectigali, in omni loco dominationis nostræ, ipsam Ecclesiam liberam facientes; ut participes efficeremur orationum Fratrum, tam vivi quàm mortui, & ut defunctis nobis facerent, quidquid uni ipsorum defuncto fieri solet.

Ut autem hæc nostra traditio rata & inconvulsa perpetualiter permaneat, hanc Chartam inde conscriptam sigilli nostri impressione fecimus confirmari, subscriptis etiam ac notatis testibus, quorum hæc sunt nomina.

Willelmus de Vorlelar.
Goselinus de Ordengem.
Folcardus de Asca.
Albertus de Herenbaldenghem.
Arnulfus Kerkescem.
Rudolfus de Nielle, filius Fromini.
Anselinus de Blaresfelde.
Ascelinus Amman de Bruxella, & filius suus Henricus.
Arnulfus ac Ingelbertus de Breda.
Henricus Vulpes.
Willelmus de Alost, Dapifer.
Oldeius & frater suus Luardus, Gandenses.

Acta sunt hæc anno Domini MCXXV. 1125.

Cæterum hæc Parochialis Matrix fuit Ecclesiarum de *Ter Alphene & de Welle:* sed a non pauco tempore ab eâ separatæ sunt & proprios suos accepêre Parochos.

ERPE pagus medio milliari ab Alosto, viâ nuper publicâ, quâ tendebatur Gandavum; ast hodiè cum via nova lapidibus strata est anno 1704, ab eâ distat ferè horæ quadrante.

Independens est ejus loci Toparchia, ac liberum ut vocant Allodium neque in clientelâ vel fide tenetur ullius, nisi Dei & Solis. Habet altam, mediam imamque justitiam, omnesque justitiæ administros Toparcha constituit.

Dominium hujus pagi longo temporis tractu possessum fuit per gentem cognominem de *Erpe*, in Historiis & Diplomatibus notissimam, de quâ *Espinoius* in suis de Nobilitate Flandricâ Commentariis Gallicis agit, pag. 266. Inde initio seculi XV. jure nuptiali *Balduini de Schoutete*, cum *Catharinâ de Erpe*, *Philippi Erpæ*, *Erondegem & Ottergem* Domini filiæ & ejus ex asse hæredis transiit ad gentiles de *Schoutete* alias van *Zuylen*, cujus gentis Originem & prosapiam profert *D. Lindanus* in suâ Teneræmundâ Lib. III. Cap. III. N. 288. & seq.

Permansit hoc Dominium in hac stirpe usque ad annum 1713. quo emptione publicâ devenit ad *Joannem de Wapenaert*, Scabinum Capitalem ditionis. Teneræmundanæ, post cujus mortem anno 1724. jure Successionis, devenit ad natum ejus primogenitum *Carolum Philippum Waepenaert* Consiliarium Magni Senatus Belgici.

Erectum est hoc Dominium in Baronatum anno 16 . . . a *Philippo IV.* Hisp. Rege in gratiam *Caroli van Zuylen.* *Erectum in Baronatum.*

Olim hic Castellum exstitit Dynastarum; at injuria bellorum, & tempo-

porum iniquitate, totaliter deſtructum eſt, & interiit; locus tamen & vallum ejus hodiè monſtratur.

In Choro Eccleſiæ Parochialis de *Laerne* ad Scaldim fluvium exſtat parieti inſertum Monumentum Sepulchrale, cujus hæc eſt inſcriptio.

Cy giſt le Cœur de Noble & Puiſſant Sr. Meſſire François van Zuyle *dict d'Erpe, Chevalier, Sr. du dict Erpe, Erondegem, Ottergem tenu en francq Alleu de Dieu & de Soleil Sr. de Laerne, d'Eſtombes, Coutere, Caple & de Woeſtyne, Haulmoeſchre, & Moeſchre Ambacht &c. Fils de Meſſ.* Pierne, *& de Madame* Iſabeau vander Gracht, *qui mourut* 1599.

Cy giſt Noble & Puiſſante Dame Madame Anne de Montmorency, *Fille de Meſſ. Bauduin Chlr. Sr. de Croiſelles, Houplines, Walencourt, Amogies, Ruſſignies &c. & de Madame* Anne de Rubempré, *que fut Femme a Meſſ.* François *de deſſus. La quelle mourut le XV. de Novembre* 1575.

Priez Dieu pour leurs Ames.
Leur Corps giſt a Lille.

Quarteria viſuntur

Van Zuyle, Liedekercke, Vander Gracht, Woeſtine.
Montmorency, Lannoy, Rubempré, Bouſyes.

In Parochiali hujus pagi de Erpe exſtat Monumentum Sepulchrale ultimorum Dynaſtarum hujus Dominii cum hiſce inſcriptionibus.

D. O. M.

Icy repoſe le Noble & Illuſtriſſime puiſſant Seigneur Meſſire Charles van Zuylen, *Francq & Libere Seigneur, Baron d'Erpe, Sr. d'Hubermont, Moſſcher, & Moſſcher Ambacht, & de Dame* Anne Michelle de Gavre *Dame Baronne du dict lieu fille de Meſſire* Charles de Gavre, *Comte de Freſin, Baron d'Inchy, mourut le* 17. *Septembre* 1667.

Et le Noble Illuſtre Seigr. Meſſire Philippe van Zuylen *ſon fils unicq. Baron & Seigr. de ſuſdits lieux procréé de Dame* Emilie Juliane Pieck *de Wolfswert, fille de Meſſire* Walraven Pieck *Sr. de Wolfswert. & lequel mourut le* 15.*May* 1701.

Eccleſia Patronum veneratur *S. Martinum* Turonenſem Epiſcopum. Patronatum ejus poſſidet Abbatiſſa Premiacenſis Ord. *S. Auguſtini* olim extra, nunc in Urbe Cameracenſi.

Decima ſpectat ad præfatam Abbatiam, item Truncinienſem Ord. Præmonſtr. propè Gandavum, Parochum, & varios ſeculares.

ESCHENE, Altero lapide, ab Alofto. Pagus Præfecturæ Aſcanæ, ad cujus Marchionem hoc ſpectat Dominium.

Ec-

Ecclesia Patronam veneratur Virginem Deiparam *Mariam*. Ejus Patronatum gerit Archiepiscopus hujus Dioecesis jure Abbatialis Affligemiensis, ad quam Abbatiam spectat universa hujus pagi Decima, quæ insuper hic loci possidet agros plurimos & vivaria piscibus alendis percommoda. Ex hujus pagi decima solvitur annuè a præfata Abbatia portio congrua 400. floren.

In hac Parochiali est Capellania *B. Mariæ* cum onere duarum missarum hebdommadatim.

GHYSEGEM, Antiquitus *Ghisenghem* uti legitur apud *A. Du Chesne* in probationibus familiæ Gandavensis pag. 222. distat æquali fere itineris spatio ab Alosto & Teneræmundâ ad Teneram fluvium.

Initio seculi XVI. invenio hoc Dominium fuisse penes gentem de *Leeuwerghem*; dein non pauco temporis spatio fuit gentilium *van Royen*; inde initio seculi XVII, via emptionis devenit in familiam de *Goubau* potentem ac divitem Antverpiæ, quæ hujus Dominii castellum collapsum plurimum restauravit ac mirificè exornavit, cum multâ serie arborum, quæ loci amoenitatem mirabiliter auxit, & de longe sese spectandam præbet, in qua stirpe hodie perseverat, quæ hodie *Maria Goubau*.

Ecclesiæ (quæ *S. Martino* sacra est) Patronatus spectat ad Personam Personatus hujus Ecclesiæ.

Decima est tripartita, cujus una triens spectat ad Parochum, altera ad Monasterium Virginale *S. Birgittæ* Teneræmundæ, & restans ad Toparcham.

Hic pagus est ex illis XXII. quos Proprium Principis vocant, vulgo *s'Graven-Propre*.

In Ecclesiâ Collegiatâ B. M. Teneræmundæ exstat lapis Sepulchralis marmoreus cum hac inscriptione.

Hier leyt begraven Mer. Philips van Royen, Riddere/ Heere van Ghyseghem / die starf int Jaer 1552.

Ende Vrauwe Magdalena Schats, syn Huysvrauwe/ sterf anno 1539. den 28. Augoust.

HAELTERT, sive *Aeltert*, latinè *Haltera*, primo lapide ad Alosto, sub Dominio Ditionis de *Rotselaer* in Comitatu Alostano, spectans ad gentiles *Happart Dieghem* cùm suis.

Olim solebant Flandriæ Comites hunc pagum cum Præfecturâ de Ninhove & Herlinchove dare in elocationem certis Personis pro annis pluribus, prout apud nos latet Diploma lingua Gallicâ, quo *Philippus Bonus* Burgundiæ, Lotharingiæ & Brabantiæ, Comes Flandriæ &c. pro annis XII. elocavit Præfecturam de Ninhove, Haeltert & Herlinchove *Joanni Cabillau*. Anno 1453. pro summa duarum millium librarum Parisiensium annue.

Ecclesia tutelarem colit *S. Gaugericum* Camerac. Episc. in eâque etiam singulari cultu veneratur *S. Laurentius* Mart.

Anno 1046. fundatum est in hac Ecclesiâ XII. Canonicorum Collegium. sub titulo *S. Gaugerici* ab *Ingelberto d'Oisy*, quod primitus fuit Monaste-

rium Monachorum verosimiliter Benedictinorum, quia isto ævo alia vix erant in Belgio Monasteria. Hoc Collegium Canonicorum inde anno 1495. consensu *Henrici de Berghes* Camerac. Episc. & *Philippi* Austriæ Burgundiæ & Brabantiæ Ducis, Comitis Flandriæ &c. Alostum Flandriæ Imperialis oppidum translatum est. Diploma fundationis hujus Capituli exhibui supra in Alosto.

Hoc Capitulum possidet universam hujus pagi Decimam, Patronatum hujus Parochialis, ac multas agri possessiones & census. Parocho pro suâ portione congrua Canonicalis præbenda attributa est, quæ unita & incorporata est Pastoratui anno 1610. & insuper aliquot granorum mensuræ annuè ei penduntur a Capitulo.

Intra limites hujus pagi est Capella *D.V. Mariæ* sacra, vulgo *De Capelle van Landegem*, in qua diebus Sabbatinis divina celebrantur.

HARDERSEM, Antiquitus *Herdinghem* & *Hardinghesem* uti legitur apud *A. Du Chesne* in probationibus familiæ Gandavensis pag. 229. pagus Comitatus Alostani primo lapide ab Alosto, quâ itur Teneræmundam ad Teneram fluvium.

Multo temporis tractu peculium fuit familiæ *Wter-Zwane*, dein per nuptias transiit in gentem de *Coutereau*, vendiditque illud *Carolus de Coutereau* Præfecto cuidam Urbis Teneræmundanæ, & hic brevi post *Antonio de Taxis* Equiti, Domino de Riviere, a quo anno 1619. die 4. Augusti pervenit hoc Dominium ad *Gasparum de Baldes* Arcis Gandavensis Præfectum ob cujus virtutis merita anno 1620. Serenissimus Belgarum Princeps *Albertus* erexit in Baronatum, in quâ Stirpe hactenus permansit.

Erectum in Baronatum.

In Sacello *S. Macarii* Ecclesiæ Arcis Gandavensis exstat cavea subterranea Sepulchralis Monumenti præfati *Gasparis de Baldes*, cui supernè in præfato Sacello inserta est inscriptio Hispanico idiomate expressa, ut sequitur.

A Qui Yaze.
El Maestre de Campo
Gaspar de Valdes *Cavallero*
Del avito de San Tiago Baron de
Herdersem, del Consejo supremo de
Guerra de su Magestad: a quien
Servio 59. *Años, Aviendo sido*
Castellano del Castillo de San Iian
Y Gouvernador de Melilla
Maiestre de Campo de la Gente de Guerra
De las Fuercas y Castillos, de Alarache,
Alcayde de Ellas, Gouvernador y Justicia
Maior de la villa: y ultimamente Castellano
De este Castello, Gouverno por espacio
De 24. *años y* 8. *Messes, Murio en el Señor,*
Quien siempre vivio, y a quien siempre
Siervio: con General Sentimiento de todos

A

A los diez y seis de Desiembre de Mil seis
Sientos y trenta y nueve: Años de
Edead de 78.
Requiescat in pace.

Nuper ultimo masculinæ stirpis de *Baldes* defuncto Baronatus de Hardersem devenit jure uxorio in familiam de *Happart*. De jure Dynastiæ hujus lite contenditur hodie inter hæredes in Senatu Flandriæ.

Hic loci pridem Castellum fuit Dynastarum de Hardersem ad Teneram fluvium, cujus Schema nobis exhibet *A. Sanderus* in Flandria Illustrata tom. II. pag. 512.; sed hoc Castellum nostrâ ætate periit, & ita destructum est ut nulla ejus vestigia hodie supersint, funditus enim eversum est, ac saxa & rudera alibi delata.

Ecclesia Patronam veneratur Virginem Deiparam *Mariam*, colitur in eâ *S. Antonius* ritu festivo & Solemni.

Patronatus Ecclesiæ spectat ad Archiepiscopum hujus Diœcesis jure Abbatialis Affligemiensis. Decima est quadripartita, quarum tres partes spectant ad hanc Abbatiam, & quarta earum pars ad Parochum.

In hoc pago est Capella insignis & ampla, Dicata *B. V. Mariæ*, vocaturque vulgo *O. L. Vrouwe ter Linden*, quæ multum a populo frequentatur & invisitur, inque eâ non raro divina celebrantur.

HELDERGEM, pagus secundo lapide ab Alosto, & uno cum dimidio a Ninhoviâ, sub Dominio Ditionis de *Rotselaer*, spectans ad gentiles *Happart-Dieghem* cum suis.

Ecclesia inscripta est *S. Amando* Tungrensium Episc. Patronatum ejus gerit Abbas *S. Adriani* in Gerardimonte Ord. S. Bened. dono *Manasses* Episc. Camerac. uti legitur apud *A. Miræum* in Dipl. Belg. Lib. I. Cap. XLII. novæ edit.

Decima olim fuit tripartita, quarum una triens spectabat ad præfatam Abbatiam, altera ad Abbatiam *S. S. Cornelii & Cypriani* Ninhoviensem, & tertia ad Parochum; sed hæc Abbatia a non pauco tempore præfatæ Abbatiæ *S. Adriani* cessit suas quas inibi percipiebat decimas pro XXX. saccis siliginis annuè, quos hodiedum annis singulis percipit: Parocho vero pro suâ parte decimarum annuè solvitur competentia 400. flor. a præfatâ Abbatiâ *S. Adriani* præter reparationes annuas domus Pastoralis.

Hic pagus olim appendix fuit in sacris pagi de Denderhauthem, uti non uno loco legitur apud *A. Miræum* in Diplomatibus, & jam ante diximus.

HOFSTADE, medio milliari ab Alosto ad Teneram fluvium, viâ regiâ quâ itur Teneræmundam. Ejus Dominium dudum spectavit ad gentem cognominem de *Hofstade* in Diplomatibus & Annalibus nostris celebrem, hodie gentilium *Bette*, quod modo potitur *Joannes Franciscus Nicolaus Bette* Eques Aurei Velleris, Marchio de *Lede* &c.

In hoc pago varii dominantur habentes hic loci Dominia, suamque jurisdictionem & tribunalia locis & Personis distinctam. Inter ea eminet Dominium de *Wachene* instructnm spectabili & insigni castello, quod pridem fuit *Alberti van Asche* Thesaurarii Statuum Brabantiæ, a quo per nuptias *Jac-*

quelinæ Iſabellæ van Aſche ejus filiæ tranſiit ad *Joannem Comitem vander Steghem* Droſſardum Brabantiæ in quâ ſtirpe perſeverat.

Eccleſia ſacra eſt Virgini Deiparæ *Mariæ*, ſpeciali cultu in eâ celebratur feſtum *S. S. Crucis* ſacrum; cujus ibidem inſignis viſitur Capella.

Sub Dominio de Wachene exſtat illuſtris Capella *S. S. Trinitati* ſacra, in quâ non raro divina celebrantur.

Patronatus hujus Parochialis ſpectat ad Perſonatum hujus Eccleſiæ, cujus Collatio competit Archiepiſcopo hujus Diœceſis.

Decima eſt tripartita, cujus ex æquo participes ſunt perſona hujus Eccleſiæ cum Parocho pro una triente, Abbatia de Foreſto Ord. S. Bened. prope Bruxellas pro altera, reliqua triens ſpectat ad fabricam Eccleſiæ *S. S. Michaelis* & *Gudulæ* Bruxellis.

KERCKXKEN, ſive *HaelterKercxken*, primo lapide cum dimidio ab Aloſto ſub Dominio Ditionis de *Rotſelaer*, ſpectans ad gentiles *Happart-Dieghem* cum ſuis. Conſtituit cum *Haeltert* unum tribunal, cui olim tam in ſecularibus quam ſacris unitus fuit, quo autem anno ſeparatio hæc in ſacris facta ſit hactenus indagare non potuimus.

Eccleſia inſcripta eſt *S. Michaeli Archangelo.* Patronatus ejus ſpectat ad Capitulum Aloſtanum.

Decima eſt tripartita, quorum duæ trientes ſpectant ad præfatum Capitulum, reliqua triens ad Parochum, cui inſuper in Supplementum competentiæ a præfato Capitulo dantur annuè 100. flor.

LEDE, Marchionatus titulo Illuſtre Dominium, primo lapide ab Aloſto. Spectavit longo temporis tractu ad familiam antiquam & nobilem cognominem de *Lede* in Diplomatibus & in Hiſtoriis notiſſimam, inde devenit ad gentiles de *Grutere*, a quibus anno 1549. per nuptias *Jacobi Bette* cum *Eliſabethâ de Grutere* hærede hujus Dominii, tranſiit in gentem *Bette* in quâ hactenus permanſit.

Erectum in Baronatum, dein in Marchionatum.

Erectum eſt hoc Dominium in Baronatum Anno 1607. in gratiam *Joannis Bette* a Sereniſſimo Belgarum Principibus *Alberto* & *Iſabellâ*, & in Marchionatum a *Philippo IV.* Hiſp. Rege, Diplomate dato Madriti 3. Auguſti anno 1633. in favorem *Guilielmi Bette*, Magni Baillivi Gandavenſis & Præfecti urbis Moſæ Trajectenſis, deinde portus & Civitatis Dunckerkanæ anno 1646.; in cujus urbis obſidio, anno 1658. vulnere ſaucius vita exceſſit.

Hunc Marchionatum nuper poſſedit *Joannes Franciſcus Nicolaus Bette*, Marchio de Lede, Equis aurei Velleris, Magnas Hiſpaniæ, Militiæ Hiſpanicæ terra marique Præfectus, qui fatis conceſſit Madriti 11. Januarii anno 1725. ætatis ſuæ 57.

Condidêre hic olim Dynaſtæ inſigne Prætorium, cujus prototypon nobis exhibet *A. Sanderus* in Flandriâ Illuſtratâ tom. II. pag. 512. illud plurimum nuper reſtauravit & decoravit, & decorare hodiedum pergit præfatus Marchio.

Hoc Dominium eſt magnæ & vaſtæ extenſionis, continet enim 900. terræ bonaria, ſitus eſt in eminentiori loco, unde aſpectus ab omni parte amœnus. Ibidem eſt Dominium de *Ronckenburgh* ſpectans ad gentiles *De Smet.*

In hoc loco Baſilica eſt ampliſſima, cujus vetus Patronus eſt *S. Martinus* Turonenſis Epiſc. ſed dein Deiparæ Virginis Doloroſæ cultu & Miraculis

lis ab aliquot seculis longe notissima, qui in hoc loco incepit anno 1414. quando huc allata est quædam Deiparæ Virginis Imago Colonia Agrippinâ per Nobilem virum *Arnoldum van Neste*, quæ statim Miraculis cœpit clarescere.

Anno 1582. Alosto occupato a fidei hostibus, & Regi rebellibus, templum Ledense ab eis in cineres redactum est, & totus pagus direptus cum hac imagine Deiparæ. Triennio post nova Matris Dolorosæ imago secundum pristinam formam in eâdem Basilica substituta fuit, quæ ob antiqua miracula nihilo segnius maximo populi confluxu honorari & frequentari cœpta est.

Colitur solemni ritu hæc imago Virginis Dolorosæ Dominica prima post Pentecostem ac per Novenam; siquidem omnes circumjacentes accolæ & etiam haud parum dissiti ex Brabantiâ, Flandriâ, Hannoniâ aliisque locis huc se voti & religionis causâ conferunt, ob miracula & beneficia, quibus divina bonitas hunc locum etiamnum honorare dignatur. Ita ferè *A. Raissius* in suo Auctuario ad Natales S.S. Belgii *J. Molani* Dominica prima post Pentecostem, verum errat cum ponit annum 1501. direptionis & exustionis hujus Ecclesiæ cum sit annus supra expressus.

Patronatus hujus Parochialis solebat spectare ad Personatum hujus Ecclesiæ, qui cum unitus est Pastoratui, eo jure utitur Archiepiscopus hujus Diœcesis.

Decima hujus loci divisa est in portiones inæquales; potiorem partem possidet Parochus, notabilem earum partem Abbatia de *Bodelo* Ord. Cisterc. in Urbe Gandavensi, minores earum partes potitur Decanus & Pastor Alostanus ratione Capellaniæ *S. Joannis* in hac Ecclesiâ fundatæ, item Ecclesia hujus Parochialis, Dynasta, Pastor in Hofstade, Impe &c.

Anno 1231. *Joannes* dictus *De Lede* cum *Isabellâ* uxore sua contulerunt præfatæ Abbatiæ de Bodelo totam decimam quam habebant apud Ledam; confirmavit hanc donationem Nobilis Vir *Gillebertus de Sottinghem*, a quo hæc decima tenebatur in feudum.

LIEDEKERCKE, primo lapide cum dimidio ab Alosto versus limitem Brabantinum in Comitatu Alostano. Illustre titulo veteris Baronatus Dominium; peculium nobilissimæ Familiæ de Alsatiâ de *Boussu* in quo Princeps Chimacensis, Comes de Boussu &c. illud possidet titulo Baronis. *Vetus Baronatus.*

Vetustam habet Arcem ad Teneræ ripam, in pago vicino de Denderleeuw sitam, in clientelâ Comitis Alostani, cujus schema exhibet *A. Sanderus* in Auctuario II. Flandriæ Illustratæ pag. 21. At plurimum de suo splendore deperdidit, cum pristinis bellorum motibus pluries infessa fuerit militari præsidio, & nunc ab his, nunc ab illis intercepta.

Hoc Dominium cum in ejus nominis familiâ multo temporis tractu hæsisset, per nuptias transiit in gentem de *Gavere*, inde ad *Rassingemios*, cum *Gerardus de Rassenghem* duxit *Aliciam de Gavere*, filiam *Philippi* Domini de Liedekercke & *Bredæ* quæ ei apportavit *Liedekercke* &c. circa annum 1320. Tandem aliis nuptiis iterum rediit ad familiam de *Gavere*, in qua *Margareta de Gavera Arnoldi de Gavere* & *Margaretæ de Bautersem* filia cum Dominio de Rassengien & aliis in dotem attulit eam *Joanni Villano a Gandavo Dom. S. Joannis ad Lapidem* &c. circa annum 1481, & ita tandem rediit ad Rassingemios familiæ Gandavensis a quibus pridem recesserat. *Adrianus Villanus a Gandavo* Dominus de Leeuw, Basserode *S. Amandi*

mandi &c. summus Prætor Gandavensis Anno 1485. duxit *Josinam de Romerswaele*, quæ obiit post ipsum anno 1528. filios sustulit *Engelbertum* qui mortuus sine liberis, & *Margaretam Villanam* hæredem de Liedekercke &c. Quæ hæc Dominia attulit *Joanni Hannart* Equiti *S. Jacobi* Vice-Comiti Bruxellensi. *Maria Hannart* filia hæreditaria *Caroli Hannart* Burgravii Bruxellensis &c. *Joannis* supra nominati neptis nupsit *Jacobo de Hennin* Domino de Aussi anno 1579. filio Juniori *Caroli de Hennin* Comitis de Boussu, *Jacobi* filius *Maximilianus de Boussu* & Baro de Liedekercke sustulit *Petrum*, quo sine liberis defuncto, successit *Maximiliani Jacobi* filius Eques Aurei Velleris, qui in Comitatu de Boussu sanguine proximus successit; duxit *Mariam Alexandrinam-Franciscam de Gavere* filiam Comitis de Fresin; obiit Anno 1624. Sustulit *Albertum*, *Eugenium* & alias proles utriusque sexus. *Albertus Maximilianus* Comes de Boussu, duxit *Honorinam* filiam *Godefridi* Comitis Grimbergensis, cæsus anno 1640. ad Atrebatum, qui mortuus sine liberis, successit ejus frater *Eugenius* Eques Aurei Velleris &c. qui duxit *Isabellam Arembergicam* filiam Principis Chimacensis, mortuus anno 1656. Ex qua secutus inter varias proles utriusque sexus primogenitus *Philippus Ludovicus* Comes de Boussu, Eques Aurei Velleris, qui mortuo *Ernesto Dominico* Principe Chimacensi Prorege Navarræ &c. Anno 1686. ejus cognato germano absque liberis, institutus est ab eo testamenti tabulis in Principatu Chimacensi & cæteris bonis; obiit Ao. 1688. Sustulit inter cæteras proles utriusque sexus *Carolum Josephum Albertum Alsatium*, Principem Chimacensem, Comitem de Boussu, Baronem de Liedekercke &c. Aurei Velleris Equitem hodie in vivis. Vide stemmata Dynastarum de Liedekercke apud *A. Miræum* in Chronico Belgico pag. 412. & 434. item in Annalibus Hannoniæ Vinchant & Ruteau pag. 246. Porro stemma Comitum ac Principum Chimacensium invenies in Diplom. Belg. *A. Miræi* Lib. I. Cap. CXII. novæ edit. pag. 233.

Ante turbas Belgicas seculi XVI. exstabant sequentia Dynastarum Monumenta Sepulchralia in Choro hujus Parochialis inque eis imagines eorum, prisco habitu, effigie armatâ cum suis uxoribus & hisce inscriptionibus.

Cy gist Messire Philippes *Sire de Liedekercke & de Breda, qui trespassa l'an* 1322.

Et icy gist Dame Adelisse de Rasseghien *de Leysse, de Liedekercke & de Breda, qui trespassa l'an* 1343.

Et icy gist Dame Marie *Dudit* Philippes, *qui trespassa* 1373.

Et aussi gist Jehenne *Dame de Rassenghien & Leysse par son pere & de par sa mere Dame de Liedekercke & de Breda qui trespassa l'an . . .*

Cy gist Collaert Villain *Chlr. Sr. de Liedekercke, Vicomte de Lombecq, Heatable, Collateur d'Assenede qui trespassa l'an* 1457.

Cy gist Marguerite *fille de* Guy de Ghistelle, *qui trespassa au mesme an.*

Ita

Ita excepimus ex antiquo libro Epitaphiorum Flandriæ, conſcripto ante turbas Belgicas.

Damus hic inſcriptiones Sepulchrales Dynaſtarum de Liedekercke qui alibi conditi ſunt.

In Eccleſia de Nevele in Flandriâ viſitur ſequens Epitaphium in laminâ cuprea cælatum.

Hic jacet ſepultus Dominus *Joannes de Montmorency* miles, quondam Dominus temporalis de Nivelle & Liedekercke, Conſiliarius & Camerarius Ducis Burgundiæ, qui obiit anno incarnationis Domini M. CCCC. LXXII. menſis die XVI. Junii. Orate pro anima ejus.

Mechliniæ in Eccleſiâ Parochiali *D. Petri* in Capella B. M. V. in grandi lapide inſerto parieti legitur ſequens Epitaphium.

Icy giſt Noble & honorable Dame Jooſine de Rymerſwale *compaigne de feu Meſſire* Adrian Villain, *Seigneur de Liedekercke, van s'Borgraven, Lombeke &c. mourut le XXIII. jour de Septembre M. D. XXVIII.*

In Eccleſiâ Parochiali de Bouſſu exſtat ſequens inſcriptio Sepulchralis.

Icy giſt haut & puiſſant Seigneur Meſſire Maximiliain, *Comte de Bouſſu, Marquis de la Vere, Baron de Liedekercke & de Dender-Leeuw, Vicomte de Lombeque, Seigneur de Blangies, Beuvry, Chocque, Foſſé, Sally, Bourſe &c. Chevalier de la Toiſon d'or, Maiſtre d'hotel des Sereneſſ. Archiducs, Gouverneur de la Ville & Chaſteau de Bethune, Colonel d'un Regiment d'Infanterie Walonne, Chef & Capitaine de quarante hommes d'Armes au ſervice de ſa Majeſté &c. lequel treſpaſſa au Chaſteau de Liedekercke le* 8. *d'Octobre* 1625.

Et haute & puiſſante Dame Marie Alexandrine-Françoiſe de Gavre, *fille aînée de Meſſire* Charles de Gavre, *Comte de Freſin &c. ſon Epouſe la quelle mourut . . . .*

Priez Dieu pour leurs Ames.

Eccleſia inſcripta eſt *S. Nicolao* Epiſc. Cura Paſtoralis dependet ab Abbatiâ *S. S. Cornelii & Cypriani* Ninhovienſis Ord. Præmonſt., quæ ſacrum miniſtrum ibidem e ſuis Canonicis Religioſis conſtituit, & in ejus adjutorium Vicarium. Decima eſt tripartita cujus duæ trientes ſpectant ad Dynaſtam, altera triens ad Parochum.

A. Wichmans in ſuâ Brabantiâ Marianâ Lib. III. Cap. XXXVIII. refert quomodo *Twanus* Comes Aloſtenſis & Dominus Liedekerkenſis, poſt mortem *Waltelmi* primi Abbatis Diligemenſis, Eccleſiam Liedekerkenſem, Decimas, & ligna Silvæ Liedekerkenſis, cum appendiciis ſuis *Lombeke & Stri-*

 them

them (quæ hactenus eidem *Waltelmo* ſubfuerant) ad uſum Canonicorum Præmonſtratenſium Ninhovienſium transtulerit anno 1140. auctoritate *Nicolai* Epiſc. Camerac., unde non parva difficultas inter utrumque Cœnobium Diligemenſe & Ninhovienſe poſtea exorta eſt ſuper hac donatione *Twani*, quam *S. Bernardus* Abbas Clarævallenſis demum compoſuit, de quâ exſtant litteræ apud eoſdem ipſius *S. Bernardi* manu, ut fertur, exaratæ, inſigniis ejuſdem, vel, ut ſuſpicio eſt, Monaſterii Clarævallenſis infra dependentibus, quarum una pars apud Ninhovienſes, altera apud Diligemenſes adſervatur: utraque vero ſibi conjuncta, integram Epiſtolam conficit.

Rem parum aliter narrat Chronicon *Balduini* Ninivenſis M. S. his verbis.

„ Cum autem circa idem tempus (ſcilicet M. CXXXVII.) Dominus „ *Woltelmus* Vir opinatiſſimus eſſet defunctus, qui *Jetthenſis* & *Liedekerkenſis* Eccleſiæ Abbas fuerat, Dominus *Twanus de Aloſt*, qui apud „ *Lidekerckam* tunc temporis dominium obtinebat, defuncto Domi„ no *Woltelmo*, qui Abbas *Jetthenſis* & *Lidekerckenſis* Eccleſiæ fuerat „ (nam & hæc, ſicut illa, libera *Jetthenſi* Eccleſiæ nonquam fuerat ſub„ jecta) accerſito Domino *Gilleberto* Abbate noſtro in eleemoſynam con„ tradidit, & Epiſcopali auctoritate donum ſuum confirmari obtinuit. Sed „ illis de *Jeth* (ſic ævo iſta vocabatur Diligem) poſtmodum reclamantibus „ nos tamquam ſui juris invaſores conſtanter impetentibus, tandem poſt „ longas & varias concertationes, conſilio & auctoritate Domni *Bernardi* „ Clarævallenſis Abbatis Apoſtolicæ ſedis Legati, factâ inter illos compo„ ſitione, omnis hæc deciſa eſt querela, & auctoritate Cameracenſis Epiſ„ copi, & totius Ordinis, utrique Eccleſiæ indictum eſt ſilentium." Hactenus Chronicon Ninivenſe M. S.

Intra limites hujus Dominii in Sylvâ Liedekerckanâ fundatus eſt initio ſeculi XV. Conventus in honorem Virginis *Mariæ* Fratrum B. M. V. *de Monte Carmelo*, cujus tale fuit initium.

„ *Henricus de Flandria*, & *Robertus de Namurco* aliique Milites ac „ ſcutiferi Societatis de *Mula* Anno Domini 1349. Oratorium erigebant „ in honorem Virginis Matris in ſylva *Liedekerkanâ*, uti de his latè patet „ ex litteris *Joannis de Teneremunda* Abbatis Monaſterii *S. S. Cornelii* & „ *Cypriani* datis ad tertiam Maii ejuſdem anni, Patroni in ſpiritualibus il„ lius loci, volentes ut aliquot Capellani ibi divina celebrarent canerentque „ quotidie ſeptem horas Canonicas. Hanc Capellaniam Generoſus ac po„ tens vir *Arnoldus de Gavera* Dominus de *Raſſenghem*, *Lens* & *Liede*„ *kercke* vertit in Monaſterium Ordinis Carmelitarum,quo autem preciſè an„ no non conſtat, ſatis id colligere licet id factum circa annum 1411. ex „ litteris P. Generalis *Joannis Groſſi* eo anno 14. Decembris datis Brugis, „ quibus ut antea Gandavi in Capitulo concluſum erat, deſignat ex termino „ Gandenſi & Bruxellenſi Parœcias aliquot pro hoc Conventu (ut litteræ „ ſonant) ſito & noviter recepto propè Caſtrum & oppidum Domini de „ Liedekercke vocato vulgariter noſtræ Dominæ ad *Mulum*.

„ Cum autem præfatus *Arnoldus de Gavera* uti ſpoponderat P. Generali „ Carmelitarum ſe proviſurum ulterius de mediis pro XIV. Fratribus ne„ ceſſariis, morte præventus, integrè non impleviſſet, amici ejus nepotes „ & neptes ſuppleverunt per donationem duorum cum dimidio bonariorum „ terræ in Sylvâ Liedekerkanâ anno 1445. uti patet ex his litteris nobis „ gratioſè communicatis ex Monaſterio Carmelitarum Aloſtenſium ex Flan„ drico a nobis in Latinum tranſlatis.

Nos

Nos Guilielmus de Gavere, Archidiaconus Campiniæ in Ecclesia Leodiensi, Præpositus Trajectensis, Dominus de Rassenghien & Liedekercke. *Cornelius de Gavere* Dominus de Lens, & Herchyes. *Adrianus Villanus* Dominus de St. Jans steene Advocatus Tamisiæ. *Joannes Villanus* Dominus Ædium de Pamele & Leetberghe. Hector Villanus Dominus de Santvoorde. Philippus Villanus Dominus de Mourbeke. Florentius de Saemslacht tam pro se, quam prout tutor suorum Fratrum ac Sororum. *Joannes de Patielles* causa Dominarum de Saemslacht ejus legitimæ conthoralis, & Dominæ *Elisabethæ de Nuewe*. *Guido de Ghystele*, & *Petrus Roubais* pro & nomine Dominæ de *Ghystele* legitimæ ejus conthoralis. *Adrianus*, *Philippus*, & *Joannes de Remerswaele* Domini de Lodick fratres. Domina *Margareta de Remerswaele* uxor legitima *Guilielmi de Cattendyck* auctorizata a suo marito ad sequentem causam faciendam. Et *Antonius Quiret* pro & nomine Dominæ *Joannæ* ejus uxoris, & ut habens facultatem & commissionem a Domino *Philippo de Hynchy* & Dominæ Antoniæ ejus sororis, quos in hac causa comprehendit. Notum facimus omnibus has præsentes litteras visuris & audituris, quod cum probè informati simus, & nobis clarè constet, quod præteritis temporibus, Nobilis, Honorabilis, & Potens Dominus *Arnoldus de Gavere* noster genitor ac progenitor Dominus de Rassenghien, de Lens, & de Liedekercke tempore vitæ suæ fundaverit, & exstrui fecerit Monasterium Nostræ Dominæ ad Mulum in Sylva Liedekerckanâ ad honorem Gloriosæ Virginis Mariæ, & voluerit ut ibidem essent & residerent XIV. Personæ Fratres Ordinis Nostræ Dominæ, dicti de Monte Carmelo, qui ibidem observarent septem horas Canonicas in perpetuum, & quod prædictus genitor noster & progenitor spoponderit Generali Ordinis prædictorum Nostræ Dominæ Fratrum tum temporis existenti, qui antequam consensum præbere vellet, ut prædictum Monasterium ad usum dicti Ordinis consecraretur, voluit ut idem Monasterium dotaret, & talibus censibus provideret, ut iidem XIV. Fratres inde ali possent, cum nulla essent dona, ut exinde prædicti Fratres viverent, & Monasterium constitueretur in saltu silvestri extra & procul ab omnibus hominibus, quæ dotatio & promissio necdum impleta est ut oporteret, hinc metuentes ne anima ipsius desuper gravata foret, & ad eam a prædicta pollicitatione exonerandam, & muneri nostro hac in re satisfaciendum, ac etiam causâ aliarum certarum promissionum, quibus se Prior qui modo vocatus est *Fr. Ghysbertus Strobbe*, & Communis Conventus Fratres infra nominati scilicet *Fr. Guilielmus Rampelberghe*; *Fr. Guilielmus Bontwerckere*, *Fr. Walterus Keersmaeckere*, *Fr. Claudius de Coninck*, *Fr. Joannes de Smet*, *Fr. Henricus Knoop* nobis se obligarunt pro se & successoribus eorum, quod singulis annis in perpetuum pro unaquaque stirpe supra nominatâ jubebunt fieri Anniversarium novem lectionum, & sequenti die Commendationes, & Missam de Requiem cum Diacono & Subdiacono, & pleno Choro, ac quamdiu supra scriptæ stirpes erunt in vivis, celebrabitur annuè pro unaquaque stirpe in vivis una Missa de spiritu Sancto, & vesperi habebuntur vigiliæ ut supra, sicut hoc in Missali ejusdem Monasterii descriptum habebitur, ut omnes id intueantur, & neutiquam permittere possint annihilari, sed in perpetuum duret, & permaneat usque ad diem quo Monasterium exstabit. Ideo nos omnes, & singuli in particulari pro nobis, Successoribus, & hæredibus nostris prænominato Monasterio ad honorem Dei, B. Mariæ Matris ejus Benedictæ ad sacrum officium septem horarum Canonicarum, Anniversaria, Missarum & vigiliarum abundanter satisfaciendum, addidimus, & donavimus, addimus, & donamus angulum quemdam nostræ sylvæ Liedekerckanæ, situm ante idem Monasterium, cujus limes connectitur anteriori angulo agri Monasterii versus occidentem, cujus fundum olim *Henricus Tolvin*, & Domina *Joanna Straters* ejus legitima uxor eidem Monasterio donabant, sic ultra procedendo ab eo angulo ad locum Elsbroucke Monasterii de Afflighem, & angulum certi Elsbrouck, quem dabat quondam *Ægidius de Kempenaere* eidem Monasterio nostræ Dominæ ad Mulum, & sic ulterius procedendo ad torrentem Hoelbeke. Cujus donationis magnitudo tota conficere potest circa duo bonaria cum dimidio paulo minus vel plus. Mediante quo dono & aliis constitutionibus Nos Prior & Conventus supranominatus, quoad nos & Successores nostros, nos habemus contentos & solutos de promissis in toto, quæ prænominatus quondam Dominus *Arnoldus de Gavere* prædecessor noster potuisset promisisse, & exoneramus ejus animam, in quantum in nobis est, coram Deo regni cælestis nunc & in perpetuum, & promittimus supra nominatis hæredibus litteras sigillatas a nostro Generali, quod ipsi in suprascriptis satisfactum erit,

erit, & litteras ejus per has transfigentur in signum consensus & confirmationis illius quod supra scriptum est. Et quia nos, omnes supranominati Domini & Dominæ volumus, & expetimus quoad nos, nostros hæredes & successores, ut hæc præscripta donatio, & ordinatio valida, firma, stabilis, & benè observata maneat in perpetuum absque ulla fraude, & sine aliquâ revocatione, ideo præsentes litteras nostris sigillis uniuscujusque proprio appendente munimus. Et nos Prior & Conventus supradictus similiter has litteras ordinario nostro firmavimus sigillo. In Notitiam veri-
1445. tatis. Datum Anno Domini M. CCCC. XLV. die XVI. Januarii.

In hoc loco Fratrum Carmelitarum habitatio fuit usque ad annum 1497. quo die 23. Januarii Auctoritate *Philippi Austriæ* Ducis Brabantiæ & Comitis Flandriæ &c. & *Henrici de Berghes* Episc. Camerac. migrarunt in Alostum, uti ante diximus.

Hic locus & Conventus *De Muylen* per centum & quinquaginta annos derelictus, iterum circa medium præcedentis seculi inhabitari cœpit per eosdem Fratres B. M. de Monte Carmelo, & cum tempore magis, magisque excrevit & florescere cœpit exstructis novis ædificiis; ita ut hodiè vocetur *Conventus B. Mariæ de Muylem.*

MAZENZEELE, vulgo per Syncopen *Maseele* nuncupatur, altero lapide ab Alosto. Præfecturæ Ascanæ pagus, ad cujus Marchionem ejus Dominium spectat, continet ferè 200. terræ bonaria cum agris & sylvis.

In sacris Ecclesiæ tutelaris est *S. Petrus* Apostolorum Princeps, titulo ad vincula. Ejus Patronatum gerit Archiepiscopus hujus Diœcesis jure Abbatialis Affligemiensis. Potior pars decimarum spectat ad Parochum, etiam illa quæ nuper fuit præfatæ Abbatiæ, quam ei cesserunt. Mensa S. Spiritus, & Matricularius in iis notabilem aliquam partem habent.

MELDERT, primo milliari cum quadrante ab Alosto. Præfecturæ Ascanæ pagus spectans ad ejus Marchionem.

Ecclesia sacra est *S. Walburgi* Virg. & Mart. Patronatus ejus spectat ad Archiepiscopum hujus Diœcesis jure Abbatialis Affligemiensis. Decima est tripartita cujus duæ trientes spectant ad hanc Abbatiam, altera triens ad Parochum, cui præfata Abbatia in supplementum annuè solvit 125. flor. Ecclesia certam partem habet decimarum minorum tertiæ partis.

Hic loci est Sacellum *S. Petronillæ* Virg. & Mart. quod frequenter a populo vicino visitatur & frequentatur, maximè die 31. Maii.

In hac Parochiali olim sepulturæ locum habuit teste *A. Sandero* in Affligemio *Henricus de Asca* Abbas XXI. Affligemiensis.

Intra limites hujus pagi sita est pro magnâ suâ parte Illustris Abbatia Affligemiensis.

Abbatia Affligemiensis. Hæc Abbatia initium sumpsit Anno M. LXXXIII. De anno fundationis legi olim solebant apud Affligemienses hi versiculi.

Annus Millenus Octogenus quoque ternus
Dum fertur, Locus hic Principium reperit. . .

Hæc Abbatia primaria est totius Brabantiæ, Ord. S. Bened. cujus Abbas primus Prælatus est Ducatus Brabantiæ; sita est sub Præfecturâ Ascanâ, a quo loco distat primo lapide ferè cum dimidio, ab Alosto primo, a Bruxella quarto, cujus tale fuit initium.

We-

Wetherico Monacho *S. Petri* Gandavi longe lateque contra seculi vitia acriter concionante, sex viri Nobiles, (quos ævo isto milites vocabant), sacris ipsius concionibus ad pœnitentiam sunt conversi, quorum nomina *Gerardus Niger*, *Emelinus*, *Hargerus*, *Wibodo*, *Geldulphus*, & *Tibaldus*. Hi factâ prius humili peccatorum confessione *S. Annoni* Coloniensi Archiepiscopo, ad quem a *Weterico* missi pro pœnitentiâ fuerant, Anno 1083. in Vigiliâ Apostolorum *Petri* & *Pauli*, locum quemdam desertum, ac Sylvis horridum *Affligen* dictum, hodie *Affligem* (qui prius fuerat spelunca latronum) petierunt, & incolere cœperunt, ubi melioris vitæ initia posuêre, qui omnibus abjectis, ita nudi ad ædificandum claustrum convenerunt (verba sunt *Sigeberti* in Chronico) ut nihil secum præter panes tres, dimidium caseum & pauca ferramenta detulerunt. Mox accessêre duo Milites *Gerardus Albus* & *Heurardus* crudelitate & sceleribus famosi, dein pœnitentiâ celebriores.

Tum a *Gerardo II.* Cameracensium Episcopo habitum Monasticum & magistros a quibus Monachicum Ordinem discerent expetunt. Hos ab *Alardo* Abbate Aquicinctino obtinuerunt, nempe *Titubaldum* Priorem & *Rodulphum*, qui paulo post revocati sunt. Vix tribus annis exactis ab eodem *Gerardo* in honore S. S. Apostolorum *Petri* & *Pauli* Ecclesiam dedicari faciunt, Comitissa *Adela* cum duobus filiis suis *Henrico* & *Godefrido* ad ædificandum inibi Cœnobium eundem locum libertate donarunt, eoque tempore Affligemium venerunt *Fulgentius* & *Herimannus* Monachi *S. Agerici* Cœnobii Virdunensis.

Hic *Fulgentius* (qui ex Gallo-Brabantiâ oriundus erat) electus est primus Abbas Anno 1088. in festivitate *S. Martini*, annoque sequenti Benedictionem Cameraci a præfato *Gerardo* Episc. in festivitate *S. Gregorii* accepit, variosque Nobiles, & opibus potentes ad pœnitentiam & habitum admisit.

Fundata ac dotata est hæc Abbatia ab *Henrico III.* Comite Lovaniense & Brachbantense anno 1086. Diploma refert *A. Miræus* pluribus locis ut sequitur.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis. Ego HENRICUS, divinâ propitiante clementiâ, BRACBATENSIS PATRIÆ COMES & ADVOCATUS, omnibus tam præsentibus quàm futuris fidelibus, omne datum optimum & omne donum perfectum, descendens à Patre luminum.

Notum vobis facimus qualiter miles quidam meus, GERARDUS nomine, cum aliis quibusdam, quos æquè divina gratia & prævenit & subsecuta est, balteo militari deposito, ut meliorem invenirent hereditatem, militiam Jesu Christi professi sunt, & in Comitatu meo, loco ab Antiquis HAFFLINGEM vocato, modo autem *novo Monasterio* appellato, habitationem saltuosam adhuc & desertam elegerunt, ut quanto amplius remoti à secularibus, tanto sub regula beati Benedicti Deo servirent familiariùs.

Erexerunt autem Ecclesiam in honore beati Petri Apostolorum Principis, ut ubi antea erat spelunca latronum: habitatio inciperet tandem rectè viventium, & qui erat locus rapinæ & homicidii, mutaretur in possessionem pacis & fructûs eleëmosynarum.

Quoniam vero locus ipse ad Comitatum nostrum hereditario jure videbatur pertinere, * Ego fraterque meus GODEFRIDUS, ab eisdem exorati fratribus, de allodio nostro, quod ibi juxta in villa, quæ dicitur Asca, tenuimus, XX mansos usui nostro subtraximus & pro remedio animarum nostrarum, omniumque antecessorum nostrorum, legitimè & ex toto liberè ad altare ipsius Ecclesiæ tradidimus: præterea, quoniam sæpissime probata valde nobis placuerit militaris eorum industria, tam pro seculari eorum amicitia, quàm pro remuneratione divina, de eodem alodio adjacen-

* *Scilicet Henricus.*

cente, & ad servitium nostrum remanente, in silvis & pratis, in campis & pascuis; in piscationibus & venationibus, omnem eis usum habere nobiscum.

Ut autem per amplius beneficium, majus ad Dei servitium cresceret eis desiderium, Capellam nostram liberam in * *Wavera* subterius sitam, cum tota decimatione superioris Ecclesiæ, cum debita instituendi Presbyteri subjectione, cum terris insuper aliquibus nostræ culturæ subsistentibus, cum teloneo & † maceria, cum molendinis, & curtibus ad nos in eadem villa pertinentibus, huic traditioni legitimè addidimus.

* *Aliàs Wavria.*
† *Aliàs madharia.*

Quod si, ut verè de misericordia Dei præsumimus, ad meritum eorum accesserit, & numeris Abbatem eligere, baculumque super altare positum ipsi committere, nullo Principe, nullo Episcopo contradicente, in eorum regulam eligatur, qui eligendus est, & per ostium Jesu Christi ingrediatur, qui ordinandus est, remotâ omni alienâ contradictione, & suspectâ occasione. Nos verò de aliqua sibi illata injuria, si appellare voluerint, quasi pro animabus nostris, pro eis nos exponemus, nec quidquam aliud de loco illo nisi orationes fratrum & Dei retributionem recipere volumus.

Et ut hæc nostra traditio vel condictio omnibus retro seculis rata & inconvulsa permaneat, chartâ & atramento rem, uti est, notamus & roboramus. Ante omnia Dominum Omnipotentem & Sanctos ejus citamus, & fideles nostros, qui huic traditioni interfuerunt, idoneos testes subtersignamus.

Steppo Brussellensis, & frater ejus Walterus.
Balduinus de Alost. Gerardus de (*a*) Cumberfaca.
Adalbertus (*b*) Snakart. Theodericus de Budenghem.
Anselmus de Erpe. Sigerus frater ejus.
Herebrand de (*c*) Hordingoschen.
Folcardus & Godescalcus filii ejus.
Ingelbertus (*d*) Kalvarstert. Sigerus (*e*) Anderlechtensis.
Onulfus de (*f*) Milverschem. Gillebertus de Laca.
Arnulfus & Otbertus de Ordengehem.
Henricus Cameracensis Ecclesiæ Canonicus.
Adelardus Canonicus, & Godeso & Meinerus, Clerici de Lovania.
Joannes Canonicus de Petingehem.
Gerardus de Leneca. Godefridus de Lathem.
Franco. Amandus. Hugo de Brussele.
Amulricus de Bekensele. Sigerus de Alost.
Walterus de Ascha. Walterus de Hamme.

(*a*) *Aliàs Cimberlaca*
(*b*) *Aliàs Makart.*
(*c*) *Aliàs Haingelthem.*
(*d*) *Aliàs Kalvartertus.*
(*e*) *Handertensis.*
(*f*) *Aliàs Vultmerhem.*

1086. Actum est hoc anno ab Incarnatione Domini millesimo octogesimo sexto, regni verò *Henrici* Regis tricesimo quinto, Præsulatûs *Gerardi* Episcopi decimo.

Anno 1096. *Ida* Comitissa Boloniensis (filiis suis *Godefrido Bullonio*, *Eustathio & Balduino* consentientibus) Ecclesiam & Decimas Genapiæ dat Monasterio Affligemiensi hoc Diplomate.

In nomine Sanctæ & individuæ Trinitatis.

Ego Ida Boloniensis Comitissa, humilis Christi ancilla, cunctis in fide manentibus gaudia promereri promissa fidelibus.

Notum fieri cupio, tam præsentibus, quàm futuris, signum meæ dilectionis, erga Dominos meos & fratres, videlicet Monachos Cœnobii Novi Monasterii, cui vocabulum Hafflingem inditum erat ab antiquis. Quoniam quidem mihi multisque eorum complacuit conversatio, & religionis affectus, dignum duxi me commendare talium orationibus, nec in incerto divitiarum sperare, sed has potiùs cum eis participare.

Igitur in alodio meo & villa, quæ vocatur Genapia, pro salute animæ meæ, patris quoque mei Ducis Godefridi, & Comitis Eustathii Domini mei, Ecclesiam cum decimis & universis ejus reditibus, firmiter perpetuoque jure tenendam dedi supradictis fratribus, in idipsum filiis meis Godefrido, Eustathio & Balduino, mihi cooperantibus.

Filius quoque meus Dux Godefridus in eadem villa *Genapia* quinque mansos terræ donavit iisdem fratribus, ad quos ego postea in augmentum concessi quasdam par-

partes circumjacentes planè sextum mansum continentes, ab omni comitatu, & censu tributario liberas & expertes.

Insuper autem quidquid sibi vendicabant, quippe quod à prioris doni tempore possederant, & usibus suis assignaverant, sive in silvis, sive in pascuis, sive in satis, eis concessi eâdem libertate, quâ tenui, sed & omne participium in silva, & reliquo usurario communi, in hoc nihilominus filiis meis consentientibus mihi.

Factum est autem hoc apud *Trajectum*, in Ecclesia S. SERVATII Confessoris, præsentibns etiam Reliquiis S. GERTRUDIS Virginis, pro simili negotio illuc tunc allatis. Ut autem hæc traditio omnibus retrò sæculis rata & inconvulsa permaneat, omnem rem, uti gesta est, litterarum memoriæ commendamus, & sigillis nostris Ego & GODEFRIDUS filius meus roboramus, & testes idoneos, qui huic rei interfuerunt, subtersignavimus. *Maestricht.*

Signum Lamberti nostri Capellani.
S. Roberti Capellani.
S. Gerardi Comitis de Gelre, & fratris ejus Henrici. *Fortè Jacea.*
S. Godescalci de * Jacen.
S. Henrici de Cuck. S. Arnulphi de Rode. † *Fortè Monte-acuto.*
S. Cononis de † Montaut.
S. Theoderici de Bemel.
S. Henrici de Birbaica.
S. Balduini de Osteruic.
S. Walteri de Grimberges.
S. Reineri Advocati Leodicensis.

Denique de scriptis testibus & illud notum facimus, quod Comes HENRICUS, qui eamdem villam in beneficium à nobis tenuit, duobus annis, antequam hæc donatio confirmaretur, nobis reddiderit, ad opus fratrum, quod ad eum pertinuit.

Factum est autem hoc Incarnationis Domini anno millesimo nonagesimo sexto, Indictione quartâ, regnante Domino nostro Jesu Christo *, anno etiam profectionis Christianorum contra Paganos Jerusalem. 1096. * *Hic mendum, vel aliquid omissum.*

In Ecclesia Affligemiensi conditi sunt *Godefridus Barbatus*, Dux Inferioris Lotharingiæ, Comes Lovaniensis &c. præfati *Henrici* sine filiis defuncti frater ejusque successor, primarius hujus Monasterii benefactor, qui illud multis prædiis auxit, ac recensetur velut alter fundator. Obiit 1140. *Henricus* Comes Lovaniensis præfati *Godefridi* filius, qui in hoc Monasterio Monachus effectus, cito a Deo ex hac vitâ vocatus, obiit 1141. *Aleydis* præfati *Godefridi* filia nupta *Henrico I.* Anglorum Regi. *Maria Philippi* Francorum Regis filia, uxor *Henrici I.* Brabantiæ, quæ obiit 1238. & multi alii nobiles, qui hanc Abbatiam plurimum dotarunt.

In hac Abbatia vivendi finem fecit *D. Antonius Sanderus* scriptis editis clarissimus & notissimus, quæ pleraque Bibliotheca Belgica *Valerii Andreæ* recenset. Vir de Antiquitate Belgicâ præsertim Ecclesiasticâ præclarè meritus, conditus hîc ante aram *S. Mauri* in anteriori Ecclesiâ, ubi vivus sibi Sepulchralem posuerat lapidem, inscripto hoc sibi Epitaphio, ab eo dum viveret composito.

D. O. M.
Antonius Sanderus
Presbyter hic positus,
Piis fidelium precibus
Me Commendo,
Et a misericordia Christi expecto
Donec veniat immutatio mea.
Amen.

Post ejus ex hac vita discessum, annus obitus ejus apponi neglectus fuit, qui fuit annus 1664. uti notatum vidimus in *A. Ciaconio* De Vitis Romanorum Pontificum & S. R. E. Cardinalium Tom. IV. editionis Romanæ 1677. pag. 718.

Visebatur olim in hoc Monasterio B. Virginis *Mariæ* statua, quam cum *S. Bernardus* Abbas Claræuallensis, cum hic moraretur, de more salutasset, dicens AVE MARIA, illam protinus respondisse AVE BERNARDE, idque contigisse fertur sub *Godescalco V.* Abbate, teste Chronico Gemblacense. Hæc imago dein Affligemii fuit apud omnes in summâ veneratione. Ea in Ulnis *Christum* gestabat, sculpta ex candido & molliori lapide, aut sanè huic simillimo, arenâ nigrâ nonnihil insperso (quem Brabanti *Lavendersteen* nuncupant) longitudine hominis mediocris, hoc est, quinque & amplius pedum, velo ex capite dependente in humeros. Locus autem quo primitus constituta permansit, & honorata fuit centenis aliquot annis, est in claustro sive ambitu Monasterii juxta ostium, quo ex illo in dormitorium ascenditur. Ubi & ejusdem basis ipsa modo visitur, eminens ex parte parietis antiquioris Ecclesiæ, ubi etiam alia modo constituta est Deiparæ Virginis statua cum hac subscriptione.

Virginis hancce piæ statuam venerare Mariæ,
Præteriensque cave, ne taceatur Ave.

Præfata hæc Deiparæ Statua circa annum 1580. durante in Belgio fanatico Geusiorum tumultu, a protervo nebulone ex basi sua projecta, & confracta fuit, putans ligneam esse, ut inde ignem strueret, ex cujus dein confractis partibus duæ sculptæ sunt, quarum una Affligemii adservatur, altera Patribus Societatis *Jesu* Bruxellæ a Priore donata, quam in Collegium suum Bruxellense inferentes ibidem privato domesticorum cultu exposuerunt. Quæ tamen aliquot annis post Affligemiensibus reddita est, & *Waveræ* collocata, ibidem impensius colitur.

Monumenta Affligemiensia tradunt, quum idem *Bernardus* anno circiter 1148. Affligemiensium Sanctam vitam oculis usurpasset, ita pronuntiasse fertur: *Ubique inveni homines; hic vero Angelos* Deinde quod ibidem duas habuerit conciones ad Monachos Affligemienses, quibus eos frustrâ ad Cisterciense suum institutum pertrahere conatus est.

Hinc vero discedens in amoris sui symbolum, partem baculi sui Pastoralis ibidem reliquit. Fuit hæc Pedi ejus Abbatialis pars superior, quæ ut plurimum illustrior & ornatior, fusa est ex cupro sive ære rubro inaurato, nullo tamen sumptu aut splendore elaborata, quæ ibidem in hodiernum diem religiosè adservatur.

In Choro hujus Monasterii visitur artificiosè constructa ara marmorea, & in eâ tabula e pereleganti manu & penicillo *Petri Pauli Rubenii*, quæ Christum bajulantem crucem ad montem Calvariæ repræsentat, quæ omnes in sui admirationem rapit, cujus prætium æstimatur ultra decem florenorum millia. Sedilia Religiosorum in Choro summâ arte & artificio elaborata sunt; ita ut Belgium vix similia videat.

In Refectorio visiter insignis tabula depicta a *Gaspare de Crayer* pictore celeberrimo, quam intuens præfatus *P. P. Rubenius* ejus quondam magister. magnis laudibus extulisse fertur. Repræsentat Historiam quo modo *Totila* Gothorum Rex exploraturus an *S. Benedictus* haberet spiritum Propheticum, Spatarium suum ornatu regio ad eum mittit qui se Regem simularet.

Ad

Ad laudem hujus Abbatiæ accedere poteſt, quod & generoſa fuerit, atque ſecunda aliorum quorumdam Religioſè ſervientium locorum mater. Scilicet Abbatiæ *S. Andreæ* juxta Brugas *Vlierbacenſis* propè Lovanium, *Bornhemii* (quondam etiam Abbatia) nunc Prioratus, & *Wavriæ* celebris etiamnum in Gallo-Brabantiâ Prioratus, ſicut & de *Fraxinea* (vulgo *Freſne*) quæ ſimilem titulum habuit.

Ad non minorem etiam ejus laudem facit, quod ex Affligemienſi Monaſterio plures ad alias Eccleſias aſſumpti fuêre Abbates, inter quos V. primi Abbates Vlierbacenſes, qui omnes fuêre ex hoc Monaſterio, dein *Joannes Hantaert* item Abbas Vlierbacenſis anno 1567. *Petrus Coels* dictus *Glymes* Abbas Vlierbacenſis anno 1571. *Ghiſelbertus V.* Abbas Eenamenſis dein anno 1132. Electus Abbas *S. Petri* in Monte Blandinio juxta Gandavum. Obiit ibidem anno 1138. *Snellardus VI.* Abbas Eenamenſis. *Arnulphus VIII.* Abbas Eenamenſis. *Giſlebertus* Abbas IX. Eenamenſis. *Sigerus* Abbas XIII. Eenamenſis. *Gerardus III.* Abbas Eenamenſis XXVIII. *Otho ab Haſten* XXIX. Abbas Eenamenſis. *Guilielmus de Mechlinia* Prior in Wavriâ, electus Abbas ad S. Trudonenſem qui obiit 1297. *Joannes de Heſſen* Abbas Lobienſis anno 1483. *Cornelius Wampach* Bruxellenſis Abbas XXV. Munſterienſis prope Luxemburgum anno 1549. *Martinus Maſius* ex pago Meerbeck Abbas LX. Epternacenſis Anno 1569. & *Henricus Zypæus* Mechlinienſis ex Præpoſito Affligemienſi, Abbas *S. Andreæ* juxta Brugas anno 1616.

Affligemii olim fuit illuſtris & inſtructiſſima Bibliotheca de quâ *L. Guicciardinus* in ſuâ deſcriptione Belgicâ ita loquitur. „ Eſt in hoc Cœnobio celeberrima Bibliotheca, variis omne genus libris inſtructa; adeo quidem ut „ quod ad libros antiquos habeatur pro locupletiſſima & laudatiſſima uni- „ verſi iſtius tractus." Non parva eorum pars, Codices erant M. S. e quibus a viris eruditis plures citantur & laudantur. *F. Haræus* in ſuis Annalibus Brabantiæ paſſim *Auctuarii Affligemienſis*, non ſemel integros periodos inſeruit: quod ipſum *Auctuarium A. Miræus Sigeberto* Gemblacenſi ſubjecit, ex *Lipſiano* M. S. ut ait codice, & publici illud juris fecit Anno 1608. Qui tamen M. S. Codices prô dolor! jam evanuerunt, & alienas Bibliothecas exornant.

Anno 1643. Librorum Manuſcriptorum reſtantium Indiculum Bibliothecæ Affligemienſis, collegit *Odo Cambier* Bibliothecarius & Monachus Affligemienſis, quem typis evulgavit *Antonius Sanderus* in ſuâ Bibliothecâ Manuſcriptâ parte II. anno 1644. Inſulis typis Touſſani de Clercq. in 4. Ubi inter alios M. S. codices in hoc Indiculo refert pag. 148. Monaſterii Affligemienſis Chronicon ab anno 1083. uſque ad annum 1637. ſtudio V. D. *Huberti Valeſii* Supprioris ejuſdem Monaſterii, qui obiit anno 1638.

Nos cum anno 1717. Bibliothecam hujus Monaſterii luſtravimus, nullos M. S Codices in eâ vidimus, vel nobis oſtendi potuêre, neque quod avidê deſiderabamus præfati *H. Phaleſii* Chronicon Affligemienſe. Dolendum tamen tantum theſaurum Antiquitatis Manuſcriptorum Codicum, quem majores eorum incomparabili labore & ſumptu non modico acquiſierunt, tam brevi temporis ſpatio ipſis ereptum.

Porro in Spicilegio Antiquitatum Domni *Lucæ d'Achery* extat Tom. X. Hiſtoriæ Affligemienſis Liber unus incerto auctore, ex quo etiam plura hauſimus.

Vidimus tamen anno 1723. quo hæc ſcribimus in Affligemio aliud M. S. Chronicon ejuſdem Abbatiæ præfati *Odonis Cambier*, amplum & accura-

tum quod anno 1651. morte præventus & typis paratum hactenus ineditum est, cui annexa erat censura *J. Mantelii* Augustiniani S.T.D. anni 1650; quod utinam aliquando publicam lucem aspiciat.

Anno 1627. Viri Venerabiles *Benedictus Haeftenus* Præpositus hujus Monasterii, *Hubertus Phalesina* Bornhemiensis & *Michael a Porta Wavriensis* Priores, cum novem sociis reformatum sive primitivum Benedictinæ Regulæ institutum juxta ritum Congregationis *S. S. Vitoni* & *Hidulphi* apud Lotharingios, patrum memoria excitatæ, sunt amplexi, & expleto anno unius tyrocinio solemnem professionem die festo *S. Lucæ* fecerunt, Illustrissimo ac Reverendissimo *Jacobo Boonen* Archiep. Mechl. præsidente, & duobus Abbatibus *S. Dionysii* propè montes Hannoniæ & *S. Adriani* apud Gerardimontenses ibidem præsentibus ac laudantibus.

Hinc erecta fuit nova Congregatio *S. Placidi*, seu Monasteriorum *S. Benedicti* Reformatorum in Belgio, quæ sunt numero quinque, *S. Huberti* in Ardennâ, Affligemiense in Brabantiâ, Gerardimontense in Flandriâ, Gislenopolitanum & San-Dionysianum in Hannoniâ.

Hæc Abbatia regitur per Præpositum ibidem constitutum, quorum seriem hic infra damus.

ABBATES AFFLIGEMIENSES.

I. Fulgentius, ex Gallo Brabantiâ oriundus, Monachus *S. Agerici* propè Virdunum, electus est primus Abbas anno 1088. Suscepit anno 1099. Cellam *Fraxineam* regendam, Anno 1120. Cellam *S. Andreæ* prope Brugas, Anno 1096. *Forestum* prope Bruxellam; *E. Dinterus* refert anno 1105. Anno 1120. Cellam in *Bornhem*, Abbate ejus & Canonicis Monachis factis; hodie est Prioratus ab Affligemio dependens. Notandum quod Benedictini olim suos Prioratus & minora Monasteria Cellas vocarent. Vivere desiit 1122. post mortem Miraculis clarus.

II. Franco, Variorum librorum Scriptor doctissimus, multa per eum constructa sunt. Anno 1125. *Fliderbacum* Cœnobium juxta Lovanium suscepit regendum a *Godefrido Barbato* Brabantiæ Duce. Item anno 1132. Majorem Bigardiam. Obiit die 13. Septembris 1135.

III. Albertus. Oneri ac dignitati mox cessit. Dein Mortuus 28. Septemb. 1144.

IV. Petrus. cessit eodem anno quo electus 1146. Mortuus 30. Novemb. 1147.

V. Godescalcus. Hujus tempore *S. Bernardus* Abbatiam Affligemiensem invisit & laudavit. Item sub eo *Fliederbacenses* ab omni subjectionis jure quo Affligemiensibus erant obnoxii, anno 1159. sunt absoluti, concessumque e suo corpore Abbates assumerent. Cessit anno 1164.

VI. Arnulphus. ex Priore, ab Eenamensibus Abbas electus, abdicante *Godescalco* anno 1168. ab Affligemiensibus in Abbatem est repetitus mortuus anno 1177. *Arnulpho* mortuo *Godescalcus* iterum Abbas electus est, sub eo anno 1187. Prioratus *S. Andreæ* juxta Brugas, agente *Willelmo* Archiepiscopo Remensi, & *Philippo Alsatio* Flandriæ Comite proprium Abbatem accepit. Obiit anno 1194. vel sequenti.

VII. Sigerus de Craynhem. Nobili ortus Prosapia. Obiit anno 1198.

VIII. Wilhelmus I. abdicavit dignitatem. Anno 1203.

IX. Robertus. Obiit 20. Aprilis anno 1224.

X. Wil-

X. WILHELMUS II. Obiit 10. Aprilis 1242.

XI. JOANNES I. hic adfuit e vitâ migranti *S. Lutgardi* Virg. in *Aquiriâ* Abbatiâ Ord. S. Bened. in Gallo-Brabantiâ anno 1246. Obiit 16. Aprilis Ao. 1261.

XII. HENRICUS I. Obiit 22. Februarii 1264.

XIII. HENRICUS II. Obiit 10. Januarii 1301.

XIV. WILHELMUS LOEFIUS. Vixit anno 1311.

XV. JOANNES II. Obiit 1. Januarii anno 1314.

XVI. THOMAS, ſub quo Anno 1333. Flandri cum Brabantos peterent, Affligemium combuſſerunt cum pluribus pagis vicinis. Vitâ abiit Anno 1334.

XVII. JOANNES III. ejus anni obitus ignoratur.

XVIII. JOANNES WOLMEROY, dignitate volens & liberè ſe exuit anno 1370.

XIX. ALMERICUS TAYUS, a *Gregorio XI.* ſibi & ſucceſſoribus Mitræ, Annuli & Pontificalium uſum obtinuit. Obiit 28. Auguſti Anno 1398.

XX. HENRICUS DE S. GAUGERICO, natus Bruxellæ familia Patriciâ. Obiit 9. Maii anno 1413.

XXI. JOANNES ALPHIUS, abdicavit onus & dignitatem Anno 1425. & obiit anno 1429.

XXII. HENRICUS DE ASCA, Nobili ſtirpe ortus, abdicavit, & ceſſit. Mortuus die 16. Januarii 1474. ſepultus in Meldert.

XXIII. GOSWINUS HERDINCX. Obiit 1493. poſt cujus mortem electus eſt Abbas *Giſelbertus Marſelarius*, qui palam inidoneitatem ſuam prædicans reſignavit, Prioratu Waverenſi contentus.

XXIV. GUILIELMUS MICHAELIS, ex Priore Fraxinenſi, & reſignante prædeceſſore electus Abbas. Romam profectus, oblatam a *Julio Papa II.* Cardinalitiam dignitatem recuſaſſe memoratur. Romæ exiſtens impetravit exemptionem Monaſterii ſui ab omni juriſdictione Epiſcopali, 1512. reſignavit anno 1516.

XXV. GUILIELMUS DE CROY, ex Illuſtri Croyorum genere ortus, ex præſcripto Julii II. Papæ emiſit prius Profeſſionem, mox fuit Coadjutor *Guilielmi* ſui prædeceſſoris, cui anno 1516. dignitatem reſignavit. Anno 1517. creatus S. R. E. Cardinalis & Archipiſcopus Toletanus. Obiit præmaturâ morte in Comitiis Wormatiæ, anno 1521. die 5. Januarii, ætatis ſuæ XXIII.

XXVI. CAROLUS DE CROY, *Guilielmi* Frater, itidem hic profeſſus ante completum tyrocinii annum diſpenſante ſummo Pontifice, dein anno 1524. Epiſcopus Tornacenſis, & anno 1528. Abbas *S. Giſleni*, & Altimontenſis rexit ad annum 1564. quo mortuus, apud *S. Giſlenum*, Ord. S. Bened. Abbatiam, in ſplendido monumento quod ſibi vivus paraverat, tumulatus.

Electus eſt inde Abbas *Arnoldus Motmannus* Præpoſitus Affligemienſis, & litteris *Philippi II.* Hiſp. Regis confirmatus, dignitatem iniit anno 1565. menſe Majo. Verum cum interea in erectione novorum per Belgium Epiſcopatuum, *Pius IV. Affligemium* Archiepiſcopatui Mechlinienſi incorporaſſet, coactus eſt cedere, ac Waveræ Prior ſimulque Fraxinæ conſtitutus inſigni virtute claruit. Mortuus ibidem anno 1597. die 14. Junii.

Diploma Incorporationis hujus Abbatiæ Archiepiſcopatui Mechlinienſi profertur in Supplem. Diplom. *A. Miræi* Parte II. Cap. CLIX. ut ſequitur.

Ex MS. Archivis Archiepiſcopatûs.

Pius Epiſcopus, Servus Servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

Romanus Pontifex, cui, ex ſuſcepti Officii debito, Eccleſiarum & Monaſteriorum omnium cura imminet generalis, ipſarum Eccleſiarum, & præſertim Metropolitanarum, eiſque præſidentium Perſonarum, quas in partem ſollicitudinis Altiſſimus evocavit, neceſſitatibus, ne illas debitâ ſuſtentationis ope deſtitutas in temporalibus plura pati incommoda contingat, per opportunæ ſubventionis præſidia providenter occurrit, & de Monaſteriis ejuſdem interdum, etiam antequam vacent, diſponit, prout locorum & temporum qualitate penſatâ, conſpicit in Domino ſalubriter expedire.

Cum itaque, aliàs felicis recordationis PAULUS Papa IV. Prædeceſſor noſter conſiderans, eam partem inferioris Germaniæ, quæ chariſſimo in Chriſto Filio noſtro PHILIPPO Hiſpaniarum Regi Catholico etiam tunc hereditario jure ſubjecta erat, paucos habere Epiſcopos, nullumque Metropolitanum, qui eam regerent, uti illius amplitudo, ac longè lateque diſſitorum Caſtrorum & Pagorum copia, animarumque multitudo, varium item idioma, & vitæ inſtitutum, aſſiduæque hæreticorum, à quibus illa undique ferè cincta atque obſeſſa erat, inſidiæ expoſtulabant: his & aliis gravibus cauſis eum impellentibus, volens periclitanti in partibus illis fidei ſuccurrere, pioque deſiderio dicti Philippi Regis ſatisfacere, Mechliniam, olim Oppidum Cameracenſis Diœceſis à ſua Diœceſi & Provincia diviſeret & exemerit, illudque in Civitatem; ac S. Rumoldi illius Eccleſiam in Metropolitanam Eccleſiam pro uno Archiepiſcopo, cum Menſa Archiepiſcopali, & aliis Metropolitanæ Eccleſiæ inſigniis erexerit, & inſtituerit,

Ac dictæ Menſæ pro ejus dote annuum redditum quinque millium ducatorum auri de Camera ex certis decimis & bonis, ac fructibus, redditibus, & proventibus Eccleſiaſticis per Nuntium ſuum poſtmodum ab eo illuc mittendum ſpecificandis, & repartiendis, ex tunc prout ex ea die, & è contra, poſtquam ſpecificati & repartiti forent, etiam perpetuò applicaverit & appropriaverit, per quaſdam ſub plumbo, & deinde per alias in forma Brevis Literas ſuas dotem ipſam à certis Monaſteriis & Præpoſituris diſmembrari mandaverit, prout in ſigulis Literis prædictis pleniùs continetur.

Nos cupientes Menſæ prædictæ de congrua dote providere, piumque & laudabile inſtitutum Prædeceſſoris hujuſmodi proſequi, atque confovere, animadvertenteſque quod per diſmembrationes hujuſmodi, inveteratus cultus Monaſticus læderetur; per unionem verò alicujus ex ipſis Monaſteriis eidem Menſæ, loco diſmembrationum hujuſmodi, ſi fieret, Archiepiſcopus præfatus Monaſterii ſic uniti curam ſeduliùs gereret, & in illud devotionis vel quietis cauſâ interdum ſecedere poſſet, Monaſterium Sanctorum Petri & Pauli Affligemienſe Ordinis S. Benedicti, olim Cameracenſis, nunc verò Mechlinienſis Diœceſis hujuſmodi, cujus Abbas pro tempore exiſtens, primus Prælatus in Ducatu Brabantiæ habetur,

Præminentia Abbatiæ Affligemienſis,

Cum primùm illud per ceſſum vel deceſſum dilecti Filii moderni illius Abbatis, etiam apud Sedem Apoſtolicam, aut aliàs quovis modo & ex cujuſcumque perſona vacare contigerit, vel etiam ſi nunc, ut præfertur, vacet, & tanto tempore vacaverit, quod ejus proviſio juxta Lateranenſis Statuta Concilii aut alias Canonicas Sanctiones ad Sedem eandem legitimè devoluta exiſtat, & illa ex quavis cauſa ad Sedem eamdem ſpecialiter & generaliter pertineat; ac ſuper dicti Monaſterii regimine & adminiſtratione inter aliquos lis, aut ſuper illorum poſſeſſorio, vel quaſi, moleſtia, cujus ſtatum præſentibus haberi volumus pro expreſſo, pendeat indeciſa;

Cum omnibus juribus, juriſdictionibus, & pertinentiis ſuis, ex nunc, prout ex tunc, & è contra, Menſæ prædictæ, ita quod ex tunc deinceps dilecti Filii Conventûs dicti Monaſterii, & ſingulares illius perſonæ Archiepiſcopo Mechlinienſi pro tempore exiſtenti ſicuti Abbati in omnibus & per omnia ſubſint, eique promittant & præſtent obedientiam, prout olim ipſi Abbati præſtare tenebantur; liceatque eidem Archiepiſcopo per ſe, vel alium, ſeu alios corporalem poſſeſſionem, ſeu quaſi, regiminis & adminiſtrationis, ac bonorum ejuſdem Monaſterii propriâ Auctoritate liberè apprehendere,

&

& perpetuò retinere, illiusque fructus, redditus, & proventus in suos, ac Mensæ, & Monasterii prædictorum usus & utilitatem convertere;

Nec non omnia & singula Prioratus, Præpositus, Dignitates, Personatus, Administrationes, & Officia, cæteraque Beneficia Ecclesiastica cum cura & sine cura sæcularia, & quorumvis Ordinum Regularia ad collationem, provisionem, præsentationem, electionem, institutionem, confirmationem, & quamvis aliam dispositionem pro tempore existentis Abbatis dicti Monasterii, communiter vel divisim quomodolibet spectantia, illorum pro tempore occurrente vacatione, personis idoneis conferre, & de illis etiam providere, ac similes personas ad illa præsentare, & eligere, præsentatasque, & electas in illis instituere, & confirmare, ac aliàs de illis liberè disponere, Monasteriumque & Conventum hujusmodi sub Præposito Reformato in Reformatione facta in Capitulo Generali Bursfeldensi nuncupato dicti Ordinis ab annis ferè quadraginta in ipso Monasterio recepta dirigere;

Ac his quæ ad honestum vitæ usum, & ejusdem Monasterii eleëmosynas, ac Divini Cultûs in eo, & Conventûs ipsius conservationem & sustentationem solitas & consuetas ac debitas pertinent, prospicere, cujusvis licentiâ desuper minimè requisitâ, de Fratrum nostrorum consilio Apostolicâ Authoritate tenore præsentium perpetuò unimus, annectimus, & incorporamus, curam dicti Monasterii, ac hujusmodi Regimen, & Administrationem eidem Archiepiscopo in spiritualibus, & temporalibus plenariè committendo, bonaque, nec non fructus, redditus & proventus Monasterii hujusmodi dictæ Mensæ pro illius dote constituendo & assignando. Non obstantibus Lateranensis Concilii novissimè celebrati uniones perpetuas, nisi in casibus à Jure permissis, fieri prohibentis; nec non felicis recordationis Bonifacii Papæ VIII. etiam Prædecessoris nostri, & aliis Apostolicis Constitutionibus, ac Monasterii & Ordinis prædictorum juramento, Confirmatione Apostolicâ, vel quâvis firmitate aliâ roboratis statutis, & consuetudinibus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Volumus autem quod propter unionem, annexionem, & incorporationem prædictas Divinus Cultus, & solitus Monachorum & Ministrorum numerus in dicto Monasterio nullatenùs minuatur, sed ejus, & Conventûs eorumdem congruè supportentur onera consueta.

Nulli ergò omninò hominum liceat hanc Paginam nostræ unionis, annexionis, incorporationis & voluntatis infringere, vel ei ausu temerario contraire.

Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum.

Datum Romæ apud S. Petrum, anno Incarnationis Dominicæ M. D. LX, sexto Idus Martii, Pontificatûs nostri anno secundo. 1560.

Erat Signatum: CÆS. GLORIERIUS.

Et in plica: A. DE ALEXIIS.

Sub plica vero: FED. CARDINALIS CÆSIUS.

PRÆPOSITI AFFLIGEMIENSES
a tempore quo Abbatia hæc Archiepiscopatui fuit unita.

I. HUBERTUS DU BRAY, Præpositus creatus est Anno 1602, qui in eâ dignitate obiit Anno 1605.

II. JUDOCUS COBBARTIUS, præcedenti successit cum titulo Prioris, non Præpositi Anno 1605. qui Anno 1612. Prioris officio se abdicare jussus, Duacum ad studia Theologica mittitur ab Archiepiscopo, inde non multo post Bornhemium revocatus, tædio præsentium, an vitæ perfectioris desiderio ad Franciscanos, quos Recollectos vocant transiit, & piè apud eosdem vitam exegit.

III. HENRICUS VANDEN ZYPEN, ampliore potestate & Præpositi titulo Cobbartio suffectus est anno 1612, qui anno 1616 ab *Alberto* Belgarum Principe Abbas Monasterii S. Andreæ juxta Brugas Flandrorum constituitur.

Primi tres huc acciti, & incorporati ex Monasterio S. Joannis Ipras translati.

IV.

IV. Benedictus Haeftenus, præcedenti ſucceſſit Anno 1616. qui eam dignitatem per 32. annos laudabiliter gerens, in eâ mortuus eſt, multâ eruditione & ſcriptis editis clarus. Obiit Anno 1648.

V. Robertus Estrix, ei ſuccedit in Præpoſiturâ die 19. Novembris Anno 1648., fuitque mitratus die 28. Junii Anno 1662. Præpoſituræ dignitate ſe abdicavit Anno 1664. Obiit Prior Bornhemienſis anno 1675.

VI. Æmilianus van Hoyvorst, ei in Præpoſiturâ ſuccedit, anno 1664. qui in eâ dignitate obdormivit in Domino anno 1682.

VII. Rupertus Beydaels, in eadem dignitate præcedenti ſucceſſit anno 1682. Obiitque in eâ dignitate anno 1685.

VIII. Vedastus van Nuffel, in eâdem dignitate Ruperto ſucceſſit anno 1690. Sponte ſe abdicavit. Obiit Prior in Bornhem anno 1707.

IX. Romanus Spruyt, ſuccedit Vedaſto van Nuffel in dignitate Præpoſituræ anno 1690. die 29. Decembris, qui anno 1696. die 8. Auguſti a Præpoſiturâ remotus eſt. Mortuus Affligemii 14. Februarii anno 1718.

X. Odo de Craeker, ei ſuccedit anno 1696. die 8. Auguſti, qui hactenus laudabiliter præeſt.

Erectum in Baronatum.

MERA, vernaculè *Meere* primo lapide ab Aloſto, ejus Comitatus pagus. Decoratus eſt titulo Baronatus à *Philippo IV.* Hiſp. Rege anno 1658. Diplomate dato Madriti die 28. Aprilis in gratiam *Jacobi Du Boſch* Domini de Maeſdam, Meere, Erembodegem, Ter Alphene &c.

Devenit nuperis annis hoc Dominium jure nuptiali ad *Joannem Baptiſtam Bernardum de Blondel* Equitem &c. qui hodie hunc Baronatum poſſidet cum ſupra nominatis Dominiis.

Hic pagus anno 1719. die 28. Aprilis igne fortuito conflagravit, domibus pluribus & turri Eccleſiæ igne conſumptis.

Eccleſia tutelarem colit *S. Bavonem* Gandavenſium Patronum. Patronatus ejus eſt Archiepiſcopi hujus Diœceſis jure Ordinarii.

Decima in tres diviſa eſt manipulos, cujus duos percipit Cartuſia Gandavenſis, & tertium Parochus.

Ibidem eſt Capella *B. V. Mariæ* ſacra.

MERCHTHEM, Municipium, & Præfecturæ iſtius nominis Caput inter Teneræmundam & Bruxellam, a quâ diſtat tertio lapide, inter Nobiliora Brabantiæ Municipia recenſitum ante annos 500. & ſigillo vetus Caſtrum præferente diplomata muniviſſe ait *J. B. Gramayus* in Bruxella edit. novæ pag. 14.

Forum habet hebdommadarium diebus Mercurii, continet XVIc. terræ bonaria. Fuit & eſt diverſorum Nobilium peculium, Supremæ autem juriſdictionis honorem a Rege obtinuit anno 1563. *Petrus Pipenpoy*, ab iis emit Ao. 1599. *Emanuel de Lalaing* Marchio de Renthy, inde ad Principem rediit.

Anno 1626. manſit oppignoratum *Theodoro vander Laen* Urbis Mechlinienſis Conſuli. Dein devenit anno 1639. ad *Alexandrum vander Laen* cum ſuis, a quibus Anno 1687. emptione publicâ acquiſivit *Joannes van Eelen* & *Anna van Eelen* poſt quorum mortem patruo ſuo prædicto *Joanni van Eelen* ſucceſſit ejuſque inveſtituram adiit Anno 1714. *Michael Joſephus Peeters*

ters dictus van *Eelen* hodiernus hujus Municipii Dynasta. Ita excepimus ex Codice Curiæ Feudalis Ducatus Brabantiæ.

Fuit hic olim Dynastarum insigne Castellum in vicinia Ecclesiæ Parochialis, quod bellorum motibus, & injuriâ temporum interiit; locus & Vallum solum superest.

In hoc Municipio possidet insignem Curiam Censualem (vernaculè *Laet-Hof*) Marchio de *Spinola*, cum pluribus agri possessionibus & prærogativis annexis, vulgo *Het Hof ten Houte.* Item Curiam Censualem possidet Abbatia Affligemiensis, item *D. Pirreman* & *D. vander Veken.*

In sacris Ecclesia tutelarem colit *S. Petrum* Apostolorum Principem. Patronatum ejus gerit Archiepiscopus hujus Dioecesis, jure Abbatialis Affligemiensis, quæ Abbatia ibidem gaudet potiori parte Decimarum cum Parocho, unicuique est suus Decimarum districtus.

Viget in hac Parochiali cultus *S. Antonii*, cui ara erecta & dicata est, & in eâ tabula istius Divi penicillo *Gasparis de Crayere* pictoris celeberrimi.

Non longe ab Ecclesiâ Parochiali est Sacellum Virginis Deiparæ *Mariæ*, vulgo *Spelt* dictum, & in eâ Capellania cum obligatione trium missarum in eo hebdommadatim.

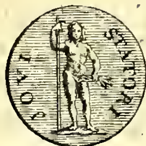
In hoc Municipio olim fundatum fuit Hospitale, cujus parietinæ, rudera & Cœmiterium adhuc hodiè conspiciuntur. Bona illius hospitalis consensu *Matthiæ Hovii* Archiep. Mechl. accesserunt initio seculi XVII. mensæ pauperum hujus loci.

MESPELAER, primo lapide a Teneræmundâ ad Teneram fluvium, contiguum Auwengenio; Pagus Comitatus Alostani.

Dominium hujus loci initio seculi XVI. fuit gentilium van *Royen*, inde seculo sequenti viâ emptionis devenit ad *Joannem Goubau*, in quâ stirpe hactenus perseverat.

In hoc pago anno 1607. Mense Aprili *Carolus vander Hoeve* homo rusticus, fodiendo in suo horto reperit mille quingenta amplius aurea vetusta numismata, & varios pretiosos lapillos & rutilantes Pyropos maximi pretii, insignem sanè thesaurum & qualis nec in mediâ fortè Italiâ simul uspiam erutus, omnes nummi aurei valoris erant isto ævo octo circiter florenorum. De eo agunt fusius *A. Miræus* in Chronico Belgico ad hunc annum, & *D. Lindanus* in suâ Teneramundâ Lib. III. Cap. VI. N. 53.

Porro in gratiam curiosorum nummum aureum ex isto thesauro in æs incidi curavimus, qui apud nos servatur, quemque progenitores nostri ab ipso rustico inventore pretio nacti sunt.

Ecclesia tutelarem veneratur *S. Aldegundim* Virg. ad quam Divam hic toto anni tempore durat peregrinatio a vicinis & multum dissitis populis, & plurimum in hac Ecclesiâ viget ejus cultus Reliquiarum, præcipuè Domini-

* Idest, Antoninus Augustus Pius Pater Patriæ Tribunitiæ potestatis Consul III. L: 5½

câ post Nativitatem Deiparæ & per Novenam, & ipso Divæ *Aldegundis* festo 30. Januarii.

Anno 1634. *Joannes Goubau* Toparcha de Ghysegem & Mespelaer procuravit huic Ecclesiæ ejusdem Divæ Reliquias, quas obtinuit ab Illustri Dominâ *Mariâ de Noyelles* Canonicâ Malbodiensi, dein istius Illustris Capituli Abbatissa, quæ anno præfato in præsentiâ Illustrissimi *D. Henrici Francisci vander Burchii* Archiep. Camerac. & *Antonii de Winge* Abbatis Lætiensis suas desuper testimoniales dedit, quæ Venerandæ Reliquiæ ab Illustrissimo *D. Jacobo Boonen* Archiep. Mechl. approbatæ sunt, & auctoritate ejusdem instituta est anno 1643. in hac Ecclesiâ ejusdem D. Confraternitas multis decorata privilegiis & gratiis; adeo ut exinde hæc Ecclesia multum celebris evaserit.

MOLLEM, olim *Molhem*, partim Præfecturæ Ascanæ, spectans ad ejus Marchionem, partim Grimbergensis ad Nassovios pertinens. Ibidem adhuc varia sunt parvi nominis Dominia, inter quæ eminet *Steenberghe* spectans ad *N.* de *Lindick*.

Ecclesia inscripta est *S. Stephano* Proto-Martyri, Patronatus est Archiepiscopi hujus Diœcesis jure Abbatis Affligemiensis.

Decima ferè est bipartita, quarum una pars ad præfatam Abbatiam, altera ad Parochum spectat, unusquisque decimam habens in suo districtu.

MOORSELE, olim *Mortsella*, partim ditionis Alostanæ pro unâ triente & pro duabus alteris trientibus Ditionis Teneræmundanæ, quod ibidem Canonici Teneræmundani veterum præbendarum, ut vocant, possident, dono Dynastarum de Teneræmunda *Ringoti* & *Adelwidis*. Complectitur autem pagi duos trientes, habentque ibidem Majorem & septem Scabinos: quorum tres ex Wiesa deliguntur, cæteri hinc. Ita ferè *D. Lindanus* in sua Teneræmundâ pag. 228. Incolæ ditionis istarum duarum trientium, & quatenus Canonicorum subditi, immunes sunt a vectigalibus, impositionibus aliisque hujusmodi oneribus, non autem reliquum quod Comitatui Alostano subcensetur, quodque ex illis XXII. est quod Comitis proprium vocant, vulgo *'s Graven-propre*.

Acquisivit hoc Dominium, in quantum subest ditioni Alostanæ, præcedenti seculo a *Cornelio Boyteux* viro Consulari Urbis Alostanæ, *Lucas Cayro* Vir armis & bellica virtute clarissimus. Erexit hoc Dominium in gratiam præfati *Lucæ Cayro* filii *Ludovici* in Baronatum *Philippus IV.* Hisp. Rex Anno 1661. die 13. Septembris, inde per nuptias transiit ad *N. Alvelda* filium Præfecti Urbis Teneræmundanæ, in quâ stirpe aliquot annis permansit, a qua anno 1698. emptionis tabulis devenit ad *Albertum de Coxie* Sanctioris Senatus Præsidem cum Castello quod per eundem plurimum restauratum & decoratum est. Hoc Castellum exstruxit seculo XVI. *Carolus de Croy*, Tornacensis Episcopus, Abbas Affligemiensis &c. Liberum est allodium sub consuetudine Teneræmundanâ, in quâ stirpe de *Coxie* hactenus perseverat.

Erectum in Baronatum.

In Choro hujus Parochialis humi exstant Monumenta Sepulchralia *Joannis le Boyteux* & præfati *Lucæ de Cayro* Dynastarum de Moorsele cum hisce inscriptionibus.

Hier

Hier licht begraven Jonck-Heere Jan le Boyteux, **in syn leven Heere van Moorsel/ Lancacker etc. die sterft den** 31. **Januarii** 1631. **Ende Vrauwe** Anna de Langhe, **Vrauwe van Beaulieu/ Wolfshaegen etc. syne Huysvrauwe/ die sterf den . . . Bidt voor de Zielen.**

D. O. M.

Et æternæ memoriæ *Lucæ Cayro* Mediolanensi Toparchæ de Moorsele, Lingæ, Oldensaliæ &c. olim Gubernatori, qui postquam potentissimis Hisp. inde *Philippo II. III. IV.* Regibus, nec non *Alberto* & *Isabellæ Claræ Eugeniæ* Archiducibus Austriæ Belgii Principibus per continuos LXIV. annos rarissimo desperatis illis temporibus exemplo, fidam & strenuam operam navasset, vel Aviamisala transmisso, obnitentibus frustra & freudentibus inimicis occupasset, in diversis conflictibus XIV. sub se desideratis equis, plurimis acceptis vulneribus victor evasisset, tandem per omnes militiæ gradus ad Promagistri equitum dignitatem virtute ascendit. Concessit fatis VIII. Kalendas Majas anno salutis CIↃ. DC. XLII. ætatis suæ LXXXV. Et *D. Claræ Lemens* Conjugi ei charissimæ IV. Martii An. M. DC. LII. ætatis suæ LXXVIII. hinc ereptæ *D. Ludovicus Cayro* Commissarius generalis equitum suæ Majestatis, Baro de Moorssel, Toparcha de Popenrode &c. filiali ac perenni debitæ pietatis affectu patri atque matri natus hoc defert libens.

R. I. P.

Præfatus *Albertus de Coxie* erexit sibi vivus in Choro Ecclesiæ P. P. Prædicatorum Bruxellis magnificum Mausolæum marmoreum ad dexteram summi Altaris parieti insertum, cum hac inscriptione.

D. O. M.

Hic mortalitatis suæ exuvias deponi voluerunt ALBERTUS DE COXIE, Baro de Moorsele, Toparcha de Bousval, Laloux &c. Regi a Consiliis Status, & Sanctioris Senatus Præses supremus. Et CLARA THERESIA STALINS, Conjuges, qui quotidianum sacrificium cum Psalmo & Collectâ, ac Anniversarium solemne cum pridianis Vigiliis in perpetuum sibi, posterisque in hoc Choro fundari curarunt. Obiit ille 13. Novembris 1709. Hæc vero . . . . .

Hic loci vel ante decem secula Fanum fuisse *S. Salvatori* sacrum ex *D. Gudulæ* vitâ constat, & quod ejus Divæ corpus in *Ham* paternæ ejus hæreditatis peculium non sepultum sed depositum, mox ad alia loca devectum, non unum monumentum sortiri meruit. Hic locus de *Ham* non procul Vilvordiâ situs est, ut vult *A. Miræus* ad diem 15. Januarii, & ad diem 10. Julii in Fastis; sed non procul Alosto ad Teneram fluvium vicus est; Quo modo enim virgo *Gudula* ex vico de *Ham* propè Vilvordiam Sacellum *S. Salvatoris in Morsella* die ac nocte frequentare soleret, quod ab eo quinque ad minus distat milliaribus. In hoc ergo vico de *Ham* propè Alostum erant ejus paternæ ædes, hunc vicum dein *S. Ablebertus* Episc. Camerac. & hujus Virginis frater donavit Ecclesiæ Cameracensi, qui *Ablebertus* ibidem defunctus & sepultus est, post Malbodium translatus, ibi nunc quiescit. Ita *Baldricus* in Chronico Cameracensi; insuper hoc etiam indicat platea dicta Vernaculè *S. Goudele-straet*, quæ ex Vico & Castro de *Ham* propè Teneram Moorsellam ducit. Hoc Castrum de *Ham* injuria temporum destructum est & nostrâ ætate evanuit.

Translationes Reliquiarum *S. Gudulæ* factæ sunt complures, nam ex vico de *Ham* & paternis ædibus, ubi primitus deposita fuerat, *Morsellam Caroli Magni* ævo deportatæ sunt, inde vastatâ a Normannis *Morsella*, *Capræmontem* vulgo *Chivremont* (oppidum fuit in Diœcesi Leodiensi) huc post liminio revectæ, Bruxellæ a *Carolo* Duce, *Ludovici* transmarini Francorum Regis filio, Brabantiæ Principe translatæ sunt, atque in *S. Gaugerici* sacra æde collocatæ, non ea quæ hodie Parochialis, quæ augustior priori, & ædificata a *Lamberto II.* Lovaniensi Comite *Caroli* genero (ut tradit *A. Miræus* in Chronico Belgico ad annum 948) in Sennæ fluminis insulâ, in quâ & palatium suum habebat præfatus *Carolus*: ac tandem anno M. XLVII. a *Lamberto Baldrico* Duce in *S. Michaelis* Ecclesia, quæ nunc communiter *S. Gudulæ* dicitur, honorificè reconditæ sunt, & magnâ cum veneratione asservatæ; & fuerunt eæ quidem sex fermè seculis isthic religiosè custoditæ; sed ultimâ Belgicarum dissensione & turbis belgicis dispersæ fuerunt, & ab aliquot fidedignis pro parte repertas, in summo Odæi Altari venerationi expositæ hodie videntur.

Vixit *S. Gudula* ad annum ut vult *A. Miræus* in Chronico Belgico, D. CC. XII.

Cæterum *Carolus Magnus*, miraculorum numero ad *D. Gudulæ Morsellæ* quiescentis illectus, huc properavit, & religiosis oblatis Deo precibus ad tumulum consanguineæ suæ Divæ (erat enim nata *S. Amelberga Pipini* Regis filia) Cœnobium hic condi jussit, ubi ad ejus Virginis memoriam, Virgines Deo viverent; quibus ad alimoniam, & sarta tecta memoratur tribuisse pagos de *Ham* & *Morsele*: stetitque illud donec communi Regionum & gentium clade a Danis eversum est, & a *Wennemaro* ejus loci Dynastâ ablatæ hujus Cœnobii facultates sunt.

C. Baronius ad annum 978. his verbis ea complectitur. „ Eo tempore (in-„ quit) *Carolus* Dux *Lotharingiæ* frater *Lotharii* Regis pugnans adversus „ *Hermenfredum* filium *Wennemari*, occupatorem Rerum Ecclesiastica-„ rum, accepit ab eo corpus *S. Gudulæ* Virginis & Bruxellas intulit, inva-„ sores autem possessionum illius & descendentes hæredes divina vindi-„ cta jugiter est prosecuta, ut omnes miserando vitæ finirent interitu. " Ita „ ille.

Ne autem omnino *D. Gudulæ* hic loci aboliretur memoria, constructum dein est Sacellum huic Divæ sacrum, quod etiamnum exstat, Ecclesiæque Pa-

Parochiali ferè contiguum est, in quo ad ejus honorem crebrius hic divina celebrantur, & Capellania inibi fundata est, quæ anno 1701. Pastoratui unita est pro sustentatione Vicepastoris.

Ecclesia Parochialis tutelarem colit *S. Martinum* Turonensem Episc. ejus Patronatus est Archiepiscopi hujus Diœcesis, in quantum successit in juribus & prærogativis Abbatis Affligemiensis.

Decimarum participes sunt per portiones inæquales Capitulum Teneræmundanum, Parochus, Capellania præfata *D. Gudulæ* & *Carolus Borluut* Dominus de Schoonberghe.

Chorus hujus Parochialis destructo veteri, novus exstructus est multa luce illustratus anno 1663. prout saxum indicat exterius parieti insertum in parte boreali, & anno sequenti Capella transversa *S. Stephani* elevata est.

In sacris huic Parochiali subcensetur Vicus de *Ghevergem*, quod allodium est Moorsele contiguum, in quod ex *Ringoti* Teneræmundæ Domini & *Adelwidis* ejus uxoris dono, soli Canonici Capituli Teneræmundani jus habent. Insigne ibidem & amplum Sacellum *D. Stephano* sacrum, in quo singulis duabus septimanis celebratur. In spiritualibus huic Parochiali subjectus est vicus permagnæ extensionis pagi de *Meldert*, Præfecturæ Ascanæ, vulgo dictus *Cleer-Haege*, continetque circiter 100. terræ bonaria.

NIEUKERCKE, vulgo *Nieuwerkercke* quasi nova dicta Ecclesia, subest jurisdictioni, seu Scabinatui (ut loquuntur) Civitatis Alostanæ.

Ecclesia dicata est *S. Leonardo* Mart. Patronatus olim spectavit ad Thesaurarium Capituli Metropolitanæ Cameracensis, quæ dignitas cum anno 1603. exstincta est & bona applicata Fabricæ præfatæ Metropolitanæ, jus Patronatus devolutum est ad Archiepiscopum hujus Diœcesis.

Decimarum participes sunt pro potiori parte Abbatiæ Affligemiensis & Forestensis Ord. S. Bened. prope Bruxellam, item Parochus.

Anno 1709. Pastori assignata fuit in Concilio Flandriæ competentia annua 450. flor. a Decimatoribus præstanda, detractis decimis & terris Pastoralibus. Olim hæc Parochialis suberat Ecclesiæ Urbanæ Alostanæ, ratione cujus Parochus Alostanus hodiè inibi percipit mediam partem decimarum lini, caulium vulgo *Sloorsaet*, & Luteæ, vernaculè *Wouwe*.

In hoc pago exstat Capella *S. Rochi*, ejus Reliquiis celebris, in quo sæpius divina paraguntur, & visitatio plurima.

OPWYCK, pagus ditionis Teneræmundanæ, & ad ejus Dynastam, qui est Comes Flandriæ, hodie & ab antiquo spectans Dominium, a quâ Civitate distat primo lapide cum dimidio, duobus ab Alosto, & tribus cum dimidio a Bruxella.

Hic pagus est permagnæ extensionis, porrigit se ad limitem Brabantinum, continet enim centum & tredecim terræ bonaria, & constituit decimam partem, & parum ultra Ditionis Teneræmundanæ, complectitur sub se Vicos, vulgo *gehuchten*, numero VII. scilicet *Wayenbergh*, *Mansteen*, *Droeshout*, *Neyverseele*, *het Eycxke*, *de Claye &c.*

Ecclesia Patronum veneratur *S. Paulum* gentium Apostolum, hæc Ecclesia pulchritudine suâ, splendidis ornamentis, campanis bene sonantibus, & elegantibus tabulis sese reddit spectabilem. Patronatus ejus spectat ad Capitulum Teneræmundanum dono *Odardi* sive *Odonis* Camerac. Episc. anno 1108, ut patet ex hoc Diplomate.

In nomine sanctæ & individuæ Trinitatis, amen. ODARDUS, per gratiam Dei Episcopus Cameracensis, pro salute animæ meæ, meorumque prædecessorum, pro magna Ecclesiæ devotione, Dominæ ADELWIDIS, venerabilis uxoris REMIGII TENERÆMONDANI, & omnimoda supplicatione Canonicorum Teneræmondensium, eos ab omni persona, omnique laica vexatione, auctoritate Dei & nostrâ emancipamus, & Canonicis ejus Ecclesiæ canonicam libertatem assignamus, concedentes ut Decanus, qui Canonicorum ibidem Deo famulantium curam habuerit, in Ecclesiæ malefactores excommunicandi potestatem habeat. Sic tamen ut eadem Ecclesia, pro libertatis memoria, tres Teneræmondensis monetæ solidos Decano Bruxellensi ad usus nostros singulis annis persolvat.

Duo Ecclesiæ altaria de *Opwyck* & *Lebbeke* Ecclesiæ Teneræmondensis, sanctæ scilicet *Trinitatis* & *S. Christianæ*, solummodo ad ædificia sive ornamenta Ecclesiæ retinenda, libera canonicè tradidi: in quibus, salvis nostris reditibus Pontificalibus, Presbyteri per Decanum & Canonicos statuantur, & ipsi nobis vel ministris nostris ad curam suscipiendam præsententur.

Præfatæ quoque Ecclesiæ alodia de *Winsia* in campis, in silvis, in pratis, de *Morsele* in campis, in silvis, in pratis, de *Gheverghem* in campis, in silvis, in pratis, cum omni justitia terræ & silvæ, liberè & integrè confirmamus: solis Canonicis usibus profutura.

Præterea quæcumque, à quibuscumque, in terris, in silvis, in pratis, seu in aliis possessionibus præfatæ Ecclesiæ oblata sunt, vel in posterum offerri contigerit, modis omnibus ad Canonicorum usus permanere ac conservari decernimus. Quæ bona ne tradantur oblivioni, nostri sigilli imaginatione signamus: & ne ab aliquo violentur, auctoritate Dei & nostrâ, sub anathemate prohibemus. Hujus confirmationis testes sunt.

Signum Rodolphi Archidiaconi.
S. Anselmi Archidiaconi.
S. Everardi Archidiaconi.
S. Sigardi Decani.
S. Lamberti Subdecani.
S. Lamberti, Sanctæ Mariæ Canonici.
S. Gerardi Canonici.
S. Marcellini Canonici.

1108. Peractum est hoc, anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo octavo, Indictione primâ, prædicti Episcopi anno tertio. Salus & gloria omnibus Christianis.

Decima ferè est tripartita, quarum una triens ad Parochum, reliquæ duæ trientes ad præfatum spectant Capitulum.

Abbatia *Suivecana* Ord. Cisterc. in Civitate Teneræmundanâ ibidem habet certum districtum decimarum. *D. Lindanus* in suâ Teneræmundâ refert Lib. II. Cap. VI. pag. 124. Quomodo *Margareta* Domicella de Tenremonde cælebs legavit præfatæ Abbatiæ Anno 1232. omnia quæ habuit in *Opwyck* tam in decimis, quam in terris. Sunt & plures aliæ minutæ decimæ, scilicet Capellaniæ *B. Mariæ* & *S. Pauli* habentes parvum districtum.

TENERÆ-BELLA, vernaculè *Dender-Belle* ad Teneram fluvium, ad discrimen alterius Bellæ quæ est ad Scaldim, eâque ratione vulgo vocatur *Schelle-Belle* quasi *Scelde Bella*. Pagus est Ditionis Teneræmundanæ, a qua civitate distat medio milliari. Dominium Ducis *Bournonvillæ*, quod olim spectavit ad *Masminios*, dein fuit gentis *Vyter-Zwaenen*, & tandem *Tedegemii* &c.

Visuntur hic parietinæ antiquæ Arcis ad fluminis ripam, quam incolæ affirmant multis ætatibus demolitam in ruinis jacuisse.

Ecclesia inscripta *S. Martino* Turon. Episc. structuræ est valde antiquæ, cujus Chorus restitutus, aut de novo exstructus est anno 1539. ut saxum indi-

dicat, quod exterius parieti insertum est. Patronatus ejus spectat ad Archiepiscopum hujus sedis jure Abbatialis Affligemiensis.

Decimarum varii sunt participes. Majores Decimæ dividuntur in tres partes, quarum unam ubique percipit Parochus, altera pars subdividitur in tres partes æquales, quarum unam habet Abbatia *Suivecana*, & vocatur magna Decima, alteram Matricularius Ecclesiæ Collegiatæ Teneræmundanæ & tertia pars est secularis. Minores decimas percipit Abbatia Affligemiensis, Ecclesia hujus pagi, & præfatum Capitulum Teneræmundanum.

Abbatia *Suivecana* obtinuit has decimas dono *Margaretæ de Tenremonde* anno 1232. teste *Lindano* in suâ Teneræmundâ Lib. II. Cap. VI. pag. 124.

WELLE, sive *Welle-Ydergem* pagus Comitatus Alostani à quâ Civitate distat uno milliari, viâ qua itur Ninhoviam, ejus Dominium cum pagi de *Eeregem* nuper acquisivit a Gentilibus de *Grutere* emptionis tabulis *Franciscus Ignatius de Vilain* Quæstor Comitatus Alostani; pretium fuit 3000. floren.

In Choro hujus Parochialis exstat humi lapis Sepulchralis ex candido marmore cum hac inscriptione.

D. O. M.

Hic in pulvere requiescunt, exspectantes beatam resurrectionem, ac sperantes rursus in carne videre Deum, Prænobilis Dominus, Dominus *Franciscus Ignatius Vilain*, Toparcha de Welle, Idderghem &c. Et Nobilis Domina *Isabella Josepha vander Meere*, uxor ejus, nec non proles illorum nimis cito obiit ille . . . . . . Illa vero . . . .

XIIII.

Ostium Monumenti Familiæ Prænobilis Domini Vilain.

Ecclesia inscripta est *S. Petro* Apost. Ejus Patronatus spectat ad Archiepiscopum hujus Dioecesis jure Abbatialis Affligemiensis. Decimarum participes sunt præfata Abbatia Affligemiensis, item Abbatia Monialium de *Groenenbriele*, Parochus & hæredes *'t Kint*, at parvum districtum decimarum habet Pastor de Erembodeghem.

WIESE, in antiquis Diplomatibus *Wiense* & *Winsia* appellatur. Situs est inter Alostum & Teneræmundam, æquali ferè distans spatio, continet fere 400. terræ bonaria, est autem partim Allodium, quod dono *Ringoti* & *Adelwidis* Dynastarum Teneræmundæ ab illius oppidi Canonicis possidetur, continetque circiter mediam totius pagi partem, estque hæc pars a vectigalibus, impositionibus, aliisque hujusmodi oneribus immunis; ad militares tamen expensas præsidii Teneræmundani cum hoc oppido contribuit, uti & *Moorsele* & *Ghevergem*: Reliquum feudum est, quod a Comitatu Alostano tenetur.

In quantum subest Ditioni vel Comitatui Alostano, inter illos XXII. pagos censetur qui *Proprium Comitis* nuncupantur, (ubi quotiescumque nasci contigit, servi conditionis sunt, dicunturque *Manus mortuæ*). Ab illâ servitute singulari quadam gratiâ in perpetuum immunitatem huic suo Dominio

comparavit *Jacobus van Tedeghem* Eques Wiesæ & Embiesæ Dominus, a *Philippo II.* Hisp. Rege Diplomate dato Bruxellis die 5. Julii 1564.

Hoc Dominium longo temporis tractu fuit Nobilis familiæ de *Wiese*, dein per nuptias filiæ *Joannis de Wiese*, devenit ad gentiles de *Tedegem*, de quibus plura in pago de *Tedegem* in ditione Geratdimontanâ; a qua gente de *Tedegem* devenit emptionis tabulis nostrâ ætate ad N. de *Clercq* alias *Booninge*, eoque nuper anno 1719. mortuo devenit ad ejus filium qui hodie hoc Dominium possidet.

Hic loci olim fuit insigne Dynastarum castellum, sed destructum & combustum est in turbis Belgicis, cujus rudera & parietinæ adhuc hodiè supersunt.

Hujus pagi templum *Deo Servatori* dedicatum est, situm sub Comitatu Alostano, quod primo combustum in turbis Belgicis anno 1578. & rursum casu fortuito anno 1666. Ejus pars extremæ est antiquitatis: reliquum autem ante sacra seculi XVI. tempestatis bella a *Jacobo van Tedeghem* Equite, superiore hujus loci Toparcha, accuratâ Symmetriâ structum, ubi columnarum capitibus, ad rei memoriam incisa sunt nomina superiorum *Wiesæ* Dominorum, eorumque Conjugum, cum armis gentilitiis, quæ cum ultimâ combustione & reparatione pro maximâ parte destructa sunt.

Jus Patronatus ad Abbatem spectat Affligemiensem, eoque jure utitur Archiepiscopus hujus sedis, item Sacelli collatio. Ita fere *D. Lindanus* in suâ Teneræmunda pag. 228. sed hallucinatur dum refert, quod Sacelli collatio spectet ad Toparcham. Ibidem est Capellania D. Virginis *Mariæ*, fundata anno 1368. die 20. Aprilis a *Roberto van Tedegem* Wiesæ Domino.

Decimas sub Ditione Alostanâ percipit Abbatia Affligemiensis & Parochus; unicuique est suus decimarum districtus, sub Ditione Teneræmundana, seu ut vulgo dicitur, Capituli. Pastor percipit trientem, reliquæ duæ trientes, percipiuntur passim a præfato Capitulo, partim ab Ecclesiâ hujus Parochialis; unicuique est suus decimarum districtus. Novales Decimæ ubivis spectant ad Parochum.

FINIS DECANATUS ALOSTANI.

HISTO-

HISTORIA
SACRA ET PROFANA
ARCHIEPISCOPATUS
MECHLINIENSIS.

DECANATUS GERARDIMONTENSIS.

GERARDIMONTIUM, Altera Flandriæ Imperialis Metropolis, Caput hujus Decanatus, vulgo *Gheerdsberga*, oppidum ad Teneram fluvium, qui urbem præterlabitur. *Balduinus Montensis* Flandriæ & Hannoniæ Comes circa annum 1068. *Geraldimontem* in oppidi formam redegit, legibus firmavit, & Privilegiis dotavit: quæ postea Anno 1190. *Philippus Alsatius*, & *Balduinus* Flandriæ & Hannoniæ Comes, post Imp. Constantinopolitanus circa annum 1200. confirmarunt. Nomen a *Gerardo* seu *Geraldo* quodam Viro nobili loci domino, sed incognitæ hactenus prosopiæ retinuit, qui præfato *Balduino VI.* Flandriæ & Hannoniæ Comiti vendidit. A venditoris nomine & monte, cui incumbit, placuit denominari *Geraldimons*, Gallis *Grandmont*, pro *Gerardmont*. In Diplomatibus modo *Geraldimons* nuncupatur. Monumenta hujus oppidi tradunt, quod Dynasta Boulariensis, post diuturnas cum præfato *Gerardo* rixas, auctis tandem pertinacibus odiis, *Gerardum* fortè obvium trucidaverit, iis Suburbiis, quæ Ninhoviam itinere pedestri ducunt; ubi tantæ cædis indicium esse narrant vastam illam crucem, quæ ex vivo constructo lapide etiamnum ibi conspicitur. *Balduinus* Comes intellecto postea *Gerardum* tantæ auctoritatis virum stratum esse, in expiationem hujus cædis *Gerardi* indignabundus duriores Boulariensi, ejusque posteris imposuit leges, quarum hæ præ cæteris, quod latas a Consulibus in reos criminales sententias exequi minimè teneatur, at eos ad Senatoriæ domus gradus deductos, Boulariæ Præfecto in manus tradunt, quem ipse porro sumptibus Domini Boulariensis constituto supplicio mox plecti curat. Agit pluribus de eo *J. van Waesberghe* in suo Gerardimontio pag. 12.

Inter ædes sacras hujus oppidi non injuriâ principem locum damus Abbatiæ *S. Adriani* Mart. Ord. *S. Bened.* olim *D. Petro* sacrum, ex Declivinio, vulgo *Dickelvenne*, Comitatus Alostani pago ad Scaldim inter Gandavum & Aldenardam anno 1081. propter loci angustias auctoritate *Gerardi II.* Cameracensis Episcopi huc translatum ac dotatum, ut hoc Diplomate constat. *Abbatia S. Adriani.*

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Ego GERARDUS secundus humilis Cameracensium Episcopus, cunctis fidelibus utriusque vitæ Officii nostri dictatione, & Prædecessorum nostrorum monemur Auctoritate, Ecclesiarum incrementis Pastorali curâ invigilare.

Eapropter Abbatiæ de DECLIVINIO, in Geroldimontem translatæ, propter indigentiam loci, Altare de *Huneghem* cum appenditiis suis, eodem scilicet Geroldimonte & Boulario, liberum sine persona & obsoniis, petitionibus ROBERTI junioris, Comitis Flandriæ, & STEPHANI de Boular acquiescentes tradidimus: ita sanè ut Abbatia in præfato Geroldimonte sita omnimodam libertatem cuilibet Abbatiæ congruentem habeat, ibique quidquid juris Parochialis est, tam in sepultura quàm in baptisterio & reconciliationibus, à Parochiali Sacerdote celebretur.

Ut hæc autem nostra Donatio inconvulsa & rata in perpetuum permaneat, Sigilli nostri impressione, anathematis percussione, & fidelium attestatione confirmamus;

Gualteri Bracbatensis Archidiaconi,
Theodorici Archidiaconi,
Derleboldi Præpositi,
Gualteri,
Adam, Abbatum,
Roberti Comitis,
Balduini,
Gerbodi,
Stephani de Boular.

1081. Actum in eodem Opido, anno Verbi Incarnati millesimo octogesimo primo, Indictione quartâ, Præsulatûs verò nostri anno tertio.

Quæ transpositio instante *Roberto* juniore sic Hierosolymitano Flandriæ Comite, fuit confirmata per *Manassem Gerardi II.* Successorem Anno 1096. consentiente *Manasse* Archiepiscopo Remense ejusque Coepiscopis, per hoc Diploma.

Ego MANASSES, Divinâ miseratione humilis Cameracensis Episcopus, considerans illud, quod in veteri Testamento scriptum est, *ædificavit Moyses Altare Domino Deo, super quod offerent Sacerdotes Sacrificia* (sub hujus verè specie ædificationis ordo & mysterium subsequentis Ecclesiæ designatur.)

Ad laudem Salvatoris nostri Jesu Christi, sanctæque ipsius Crucis victoriosissimæ, in honore quidem beatissimi Petri Apostolorum Principis, in loco qui GERALDIMONS nuncupatur, Ecclesiam dedicavi, ibique consilio & assensu Domini ac Patris nostri Manassæ, venerabilis Remorum Archiepiscopi, ejusdemque Coepiscoporum Ecclesiæ, precibusque ac petitione Roberti Junioris Catholici Comitis Flandriæ, Dominique STEPHANI DE BOULARIO, Winniboldique ejusdem loci Castellani, ceterorumque plurium, Abbatiam Monachorum, propter augustias ac loci indigentiam, à *Declivio* translatam, liberè & principaliter stabilivi.

Ita quidem, ut Abbas à Fratribus regulariter electus, pastoralem baculum à manu Pontificis solummodo suscipiat, quorum usibus Fratrum, in Cœnobio suo sub beati regula Benedicti Deo militantium ad salutem animæ meæ meorumque Antecessorum, Comitisque præfati, Altare de *Huneghem* cum omnibus appenditiis, in eodem videlicet Geraldimonte & Boulario, sine persona & obsoniis, omnino liberum tradidi.

Ad cujus exaggerationem beneficii, idem Comes Robertus de alodio suo totam terram, quæ circa Ecclesiam in atria benedicta est & divisa liberè & legitimè eidem Ecclesiæ tradidit, quatuorque jugera terræ arabilis, duoque mansos dominicos supra fluvium aquæ: quæ Tenera nuncupatur.

Præterea Sapientum suprascriptorum & divitum rationabili consilio, omnia beneficia, quæ primitus, dum ibi caput Abbatiæ positum fuerat, declivio appendebant, similiter Abbatiæ apud Geraldimontem translatæ, statuo, sicut prælibatum est, & innovatè consignata & adscripta sunt.

Altare videlicet de *Hauthem* cum appenditiis suis, *Heldrughem*, & *Idrighem* sine Per-

Persona, sed cum debitis obsoniis, Altare de *Okinghem*, Altare quoque de *Touricourt*.

Ut hæc verò Charta indissolubilis persisteret, sigilli nostri imaginatione firmata est. Hoc autem factum est anno Dominicæ Incarnationis millesimo nonagesimo sexto. 1096.

Hoc Monasterium famosum ac celebre reddunt *S. Adriani* Mart. Nicomediensis Reliquiæ, eo translatæ & ibidem repositæ tempore *Senelardi* primi Abbatis, anno 1110. ex *Raulicuriâ* Hannoniæ pago, tantoque hominum piè peregrinantium accursu frequentatur, ut hoc Monasterium & Oppidum ipsum, etiam apud Brabantos & alibi *S. Adriani* nomine ferè innotescat.

J. Meyerus accuratus Flandriæ Annalium scriptor, refert ad annum 1110. Corpus *S. Adriani* Martyris ardente templo Raulicuriæ in Hannoniâ incendio ab *Eubaldo* Sacerdote subtractum, deportatum Gerardimontem in Cœnobio, & hinc hæc Abbatia Sanctum *Petrum* Patronum Divo *Adriano* permutavit. Vide ulterius plurima alia ad hæc spectantia apud *J. Molanum* ad Natales S. S. Belgii ad 8. Sept. & J. van Waesberghe in suo Gerardimontio pag. 151.

Anno 1627. die 22. Februarii primæva *S. Benedicti* Regula in hoc Monasterio est introducta sub *Martino le Brun* XXXII. Abbate, quod exemplum plura alia Monasteria Benedictinorum sunt secuti. Religiosi hujus Monasterii, juventutem huc undique confluentem Christianis moribus & litteris humanioribus optimè informant.

Abbas hujus Monasterii est Pastor primitivus dicti oppidi Gerardimontensis, possidet decimas ibidem omnium fructuum & carnium & medietatem candelarum in exequiis, in omni Ecclesiâ hujus oppidi, & ferè omnium beneficiorum est Patronus ac plurimis aliis gaudet.

Damus hic perfectam & exactam seriem Abbatum, prout a Priore hujus Abbatiæ Anno 1717. ad nos missa est, quæ apud *J. van Waesberghe* in suo Gerardimontio mutila & vitiosa est.

ABBATES GERARDIMONTENSES.

I. SENELARDUS vel *Sevelardus* & *Snellardus*, inscribit se promiscuè vel Gerardimontensem, vel Declivinensem Abbatem, fortè quod in his duobus locis præfuisset. Obiit Anno 1111.

II. ESKELARDUS. Signat litteras Anno 1112. Abbatiæ Affligemiensis apud *A. du Chesne* in prob. familiæ Gandav. pag. 66. Incertum quo anno obierit.

III. GILLARDUS. Obiit anno 1142.

IV. GERBODIUS. Obiit anno 1149.

V. FULPOLDUS. Obiit anno 1175.

VI. GERARDUS. sub quo Abbatia, quæ prius *S. Petri* vocata fuit ob Reliquiarum *S. Adriani* præsentiam, & Miracula, ab ejus nomine vocari cœpit. Obiit anno 1180.

VII. GODEFRIDUS. Obiit anno 1182.

VIII. GERARDUS DE NINIVE. Obiit anno 1192.

IX. ROBERTUS. mortuus anno 1199.

X. WALSCHERUS. Obiit anno 1207.

XI. SIMEON. Obiit anno 1218.

XII. GILLARDUS. Obiit anno 1227.

XIII. Theodoricus Abbatiæ *S. Petri* Blandiniensis juxta Gandavum, dein postulatus a suâ Abbatiâ in Abbatem anno 1230.

XIV. Walterus. Obiit anno 1237.

XV. Gerardus II. Obiit anno 1246.

XVI. Parvinus. Obiit Anno 1258.

XVII. Guilielmus. Obiit anno 1262.

XVIII. Paschasius. Obiit anno 1266.

XIX. Sigerus. Obiit anno 1285.

XX. Thomas. Obiit anno 1302.

XXI. Henricus. Obiit anno 1328.

XXII. Joannes. Obiit anno 1332.

XXIII. Guilielmus Pape. Cujus tempore Monasterium igne fortuito conflagravit. Obiit anno 1343.

XXIV. Guilielmus a S. Gaugerico, Natus Bruxellæ Familiâ Patriciâ. Obiit 1368.

XXV. Ægidius Meersch. Obiit anno 1376.

XXVI. Adrianus Vleisch. Obiit anno 1379.

XXVII. Livinus Vranx. Obiit anno 1399.

XXVIII. Ægidius vanden Eechoute sive de *Grimberghe* ex Nobili hujus oppidi familiâ patriciâ. Obiit anno 1417.

XXIX. Guilielmus a Voordis *Gentis Tedegemiæ*, senio confectus resignavit anno 1439. Obiitque anno sequenti 1440.

XXX. Adrianus Kimpe Consiliarius *Philippi Boni* Ducis Burgundiæ, Obiit postquam Abbatiam resignaverat suo successori anno 1457.

XXXI. Nicasius de Frasne. Obiit anno 1461.

XXII. Raso vander Schueren Consiliarius *Philippi Boni* DucisBurgundiæ.

XXXIII. Gisbertus van Ouwegem. Resignavit Abbatiam suo successori, obiitque Ao. 1506.

XXXIV. Joannes Coppenollius, sive de Cruce, Domum Abbatialem & ædificia areæ inferioris struxit. Univit Monasterio Capellanias *S. Catharinæ*, *S. Mariæ* in *Hunnegem* & Parochiam *S. Bartholomæi* anno 1515. Obiit anno 1525.

XXXV. Hieronymus Rufault. Denominatus a *Carolo V.* Interfuit anno 1550. Synodo Cameracensi, postea electus Abbas *S. Vedasti* Atrebatensis anno 1560. resignavit Abbatiam in successorem.

XXXVI. Simon de Warlusel. Nobili prosapia apud Atrebatenses natus, *Alexandro* Parmæ Duci Belgarum Præfecto ab Eleemosynis, electus Abbas Eenhamensis resignavit in Successorem Anno 1583.

XXXVII. Jacobus van Schoorisse. Antea Prior, electus & designatus Abbas. Obiit ante inaugurationem anno 1584.

XXXVIII. Benedictus Sejournet, Monasterii Lætiensis Religiosus, qui ob debita quibus hæc Abbatia gravata erat, denominationi & Electioni suæ cedens ad propriam Abbatiam se recepit anno 1587.

XXXIX. Hieronymus de Monceaux e Monasterio *S. Vedasti*, Præpositus de Haspre &c. Obiit anno 1606.

XL. Henricus de Busignies Prior *S. Dionysii* in Brocqueroya Vir Nobili stirpe natus, obtinuit sibi & Successoribus Mitram; hinc Anno 1612. ad præfatam Abbatiam *S. Dionysii* assumptus.

XLI. Gaspar Vincke, Tornacensis, Prior hujus Monasterii, hinc electus Abbas exinde Ao. 1624. Abbas *S. Dionysii*.

XLII.

XLII. Martinus le Brun. S. T. L. antea Canonicus Capituli *S. S. Michaelis & Gudulæ* Bruxellis, dein hic Religiosus, Raulicuriæ in Hannonia Rector. Mortuus anno 1656.

XLIII. Hubertus Meurant: hic virtutum fulgore accrevit vivens: annis, non meritis decrevit moriens. Obiit 1677.

XLIV. Victor Warnant. Genere nobilis, pietate nobilior, Gandæ Abbatiæ suæ agens negotia, dum e vehiculo prosiliens mortem effugere laborat, luxatâ tibiâ mortem invenit. Obiit anno 1686.

XLV. Longinus Foucquier. Nobili genere natus luctuosa belli tempora gemens, ut turtur simpliciter vixit, confidenter obiit Ao. 1703.

XLVI. Gislenus Coucke. natione Flander, qui labanti huic domui atlas fuit obiit anno 1713.

XLVII. Adrianus Roelants. Gerardimonte natus post varia, ut Thesaurarii, Subregentis, Prioris, & Pastoris *S. Bartholomæi* munia, renovatis structisque funditus ædificiis, huic Abbatiæ, novum indies fulgorem addit. Inauguratus est die 2. Februarii anno 1714. hodiè cum laude præest.

Quoad reliqua oppidi Monasteria & loca sacra, templum de *Hunnegem B. Mariæ* Patrocinio nobile, etsi olim loci dignitatem obtinuit, tamen simul atque coaluit oppidum exstructo Cœnobio, Curiale *D. Lucæ* proximum, Parochiale jus occupasse videtur. Ad civium vero commoditatem jus cum baptismali fonte (qui hodiè duobus hisce locis unicum est) translatum, communicatumque *Bartholomæano*, quod forum respicit, unitum Abbatiæ per *Leonem X.* Pont. Max. Anno 1515.

Templum Curiale *D. Bartholomæo* sacrum, traditur *Maximiliani* Cæsaris ævo initium accepisse, & nomen a sacris *S. Bartholomæi* reliquiis, quas anno 1515. die 6. Julii a *Michaele* Priore Cartusiæ *Ten Bosche* in *Lierda S. Martini* accepit.

Gaudet hoc templum *S. Bartholomæi* Collegio olim XII, nunc minore numero Sacerdotum titulo *D. Virginis* Deiparæ, quod horarias ejus preces cum Pastore Præside suo exsolvit ad Dei, Virginisque gloriam, sanctique Bartholomæi.

In oppido inferiore templum *S. Catharinæ* antiquitate totius oppidi primum a *S. Luca*, illud anno 1622. *Gaspar de Vincke* Abbas XLI. Fratribus, *S. Francisci de Paula* Minimis a *Philippa de Coulx* Wedergratæ Domina dotatis, consentiente Magistratu sub certis legibus tradidit. Anno 1640. construxêre novam Ecclesiam quæ consecrata est a *Francisco Henrico vander Burchio* Archiepiscopo Cameracensi die 4. Augusti anno 1641.

Templum Hunneghemiense de quo mox egimus consensu Abbatis & Magistratus anno 1625. die 9. Decembris assignatum fuit Monialibus Regulæ Reformatæ *S. Benedicti* strictioris observantiæ sub certis conditionibus, quas recenset *J. van Waesberge* in suo *Gerardimontio* pag. 192. Duxit eas Geraldimontem *D. Anna Escudamour* Angla ex oppido Atrebatensi. Hinc evocatæ sunt, quæ anno 1655. Monasterium Benedictinarum Teneræmundæ formarent.

Cœnobium Carmelitarium Virile; titulo Vallis *Josaphat*, eo quod in valle seu pede montis situm sit. Hoc fundatricem agnoscit *Mariam vander Grachtiam* viduam *Rogerii d'Escornaix* Equitis, Hoorenbecæ Domini, quæ testa-

menti tabulis, præter alia prædia, domum ſuam (dictam *Het Caſteel ter Gracht*) & dominium mero imperio, aliiſque clarum prærogativis, reliquit Fratribus B. Virginis de Monte Carmelo menſis Octobris die ſeptimo Anno 1481, quæ tandem piam animam reddidit proximè ſubſecuto menſe Decembri, condita in medio Chori ſub humili Sarcophago, quæ habet talem inſcriptionem, quæ etiamnum legitur in novâ exſtructâ Eccleſiâ Anno 1717.

Hier licht Edele ende Weerde Vr^e. Marie vander Gracht, Vr^e. van Hoornebeke / Fondatresse van dese Kercke ende Clooster / W^e. van M^er. Rogier van Gavre, Heere van Hoornebeke / die in de Abdye van S. Adriaen licht. Obiit hæc Anno 1481. 3. Decemb.

Noſocomium ante quinque ſecula a Flandriæ Comitibus fundatum eſt, inſtitutis ſex ſororibus ad ægrotorum curam, quem numerum poſtea vetuit augeri *Margareta* Flandriæ Comitiſſa anno 1266. ne quod ad ægrorum curam fundatum eſt, Sorores validæ ampliore numero conſumerent.

De Griſearum ſororum Monaſterii origine, quæ anno 1656. tertiam *S. Franciſci* Regulam Pœnitentium amplexæ ſunt, nihil ad nos certi pervenit.

Beginaſium quod ad Teneram fluvium in Oppido inferiore viſitur, quis inſtituerit, omnino ambiguum & incertum eſt. Beginæ paſſim tradunt *Margaretam* Conſtantinopolitanam Flandriæ Comitiſſam ipſarum fundatricem eſſe, ita ſe a majoribus accepiſſe, quum ea præcipuè pia fuerit, & omnia penè Flandriæ Beginaſia cum *Joannâ* Sorore condiderit.

In Gerardimonte olim fuit Domus Fratrum vitæ communis titulo *S. Gregorii*, qui ex ſuo inſtituto humaniores litteras docebant. Domus hæc vulgo *S. Joannis* domus dicebatur, ſita erat ad Teneram fluvium, ejuſque ludus litterarius a *Jacobo Marchantio Ninhovia* in deſcriptione Flandriæ plurimum laudatur. Deficiente Fratrum numero, poſſeſſiones hujus domus Seminario Gandavenſi acceſſerunt.

Plura qui volet de Oppido Gerardimontenſi, adeat *J. van Waesberghe* in ſuo Gerardimontio edito Bruxellis Ao. 1627. typis J. Meerbecii in 4.

NINHOVIA, antiquis *Nieneve*, hodie *Ninove & Ninhoven*, latinè etiam *Ninive Flandrorum*, exiguum oppidum ad Teneram fluvium. Etymologia nominis incerta, circa annum 490. initium ſumpſit, a Gothis, congeſtâ glebâ & ceſpite in propugnaculum contra Wandalos, interiorem Flandriam, & in eâ Gandam occupantes.

Pulcherrimam inſidet & ſaluberrimi aëris planitiem: inde quâ Tenera ſerpit fluvius, virentibus ſemper pratis, & paſcuis, inde omni frugum genere luxuriantibus campis conſpicuam, quam etiam cingunt montes, Sylvis, arviſque diſtincti, conſpectu amæniſſimo.

Hoc oppidum muro, valliſque cingi cœpit anno 1194. priſtinis bellorum motibus, ac ultimis inter Hiſpanos & Gallos multum attritum, ac munimentis ſuis nudatum eſt, & ab exercitibus, qui pluries in ejus viciniâ ſtetêre

gra-

graviſſimas calamitates incolæ & vicini perpeſſi ſunt. Anno 1339. aliarum urbium jus adepta eſt, olim ſeparata a Comitatu Flandriæ fuit, ab eoque independens, nec ullius, inſtar civitatis liberæ dominio ſubjecta; hinc cum ſuo territorio, ſeparatam ab aliis ditionem conſtituens; eâque ratione proprium habet jus municipale ſive conſuetudines, & propriis legibus utitur.

Circa medium ſeculi XII. primum ejus Dominum ſeu Dynaſtam invenio *Amelricum* Flandriæ Conſtabularium, *Gerardi* Conſtabularii, & Fundatoris Abbatiæ Ninhovienſis avum. Subſequentium Dynaſtarum ſeriem reperies in *A. Sanderi* Flandriâ Illuſtratâ Tom.II. pag. 530. Hodie a morte *Caroli Henrici a Lotharingia* Principis Vaudemontani ſubeſt ab Anno 1723. *Beatrici a Lotharingia* Abbatiſſæ Remiramontanæ.

Abbatia Ninhovienſis inibi poſſidet infimam juriſdictionem (*La Seigneurie Fonciere*) quam per Prætorem, Graphiarium, & ſeptem pedarios (vulgo *Laeten* vocant) per notabilem oppidi partem exercet, in eâque jus inhæredandi & exhæredandi: itemque jus habet venandi & piſcandi cum Dynaſtâ per totum diſtrictum, & a pago Santberge uſque ad Liedekercke. Item varii ei competunt cenſus affectati ſuper diverſas domus & fundos.

Hoc oppidum nullum habet territorium, in quo aliquam juriſdictionem exerceat, præter agrum ſuburbanum, in quo aliquot villæ, domuſque ruſticanæ ſunt conſtitutæ titulo fiduciario, & ſubſidiario Ninive accenſetur *Ridders-hoven.* Curiam Equeſtrem appellat Gramajus, eſtque intra limites Toparchiæ Velſicanæ, Comitatus Aloſtani pagi; de qua acturi ſumus in Decanatu Oordegemienſi. Eodem titulo accenſetur *Tempel-Mars*, ſeu templum Martis in tractu Inſulenſi, inter Seclinium & Inſulas, cui titulo fiduciario accenſetur *Vendovilla*, ſeu Vindorum villa, in eodem tractu inſulenſi.

Quoad rem ſacram unicam habet Parochialem Eccleſiam D. Virgini ſacram, quam curat e vicino Ordinis Præmonſtratenſis Cœnobio aſſumptus Parochus. In illâ pro divino officio celebrando ſeptem ſunt præbendæ, quas quotidianias vocant, quod iis proviſi, quotidie teneantur frequentare Chorum. Horum primus & quaſi Præpoſitus eſt Paſtor, & eo ipſo quo fit Paſtor, de illâ quotidianâ proviſus. Sex reliquas alternativè conferunt nunc Abbas, nunc Magiſtratus. Inſtitutio, & introductio ad illa beneficia ſoli competit Abbati, uti & conſtitutio Matricularii ſeu Cuſtodis, & collatio Scholaſteriæ. *Ex Archivis Abbatiæ.*

Ornatur potiſſimum hoc oppidum *Abbatia*, ſub titulo B. M. V. & *S. S. Cornelii* & *Cypriani*, fundata anno 1137. a *Gerardo* hujus oppidi Advocato, ſeu Dynaſtâ, viro nobiliſſimo & piiſſimo, cognomento Conſtabularius, ſive Comes ſtabuli, filio *Amalrici* Comitis ſtabuli, ſeu Magiſtro Equitis Comitis Flandriæ, erecta tali initio. *Abbatia Ninhovienſis.*

In Eccleſiâ Parochiali hujus oppidi, olim ſitâ extra muros, vetus erat Canonicorum Collegium, & in eo erant duo Canonici celebris memoriæ viri *Balduinus Wala* & *Oiotus*, tertio eorum Collegâ defuncto nomine *Aloudo*, ejus præbenda vacabat. His ſeptem Canonicorum præbendis præfatus *Gerardus* Octavam addere præbendam diſponebat, aſſignans pro eâ decimas ſuas de Herlichove & 21. bonaria terræ apud *Eychem*, ad refrigerium animæ uxoris ſuæ *Giſlæ* defunctæ, & in eadem Eccleſia ſepultæ. Verum ſuggerente præfato *Balduino Wala*, perſuaſum *Gerardo* loco illius præbendæ, fundare Abbatiam Ord. Præmonſtratenſis, toto tunc Belgio celeberrimi, & incrementa maxima facientis, in qua jugis in precibus & ſacrificiis haberetur ſui, ſuorumque memoria. Probatum piiſſimo viro *Gerardo* conſilium *Balduini*, offerentis ad hoc pium opus, ſuam etiam præbendam, & alteram

tunc vacantem assignantes, si ita *Burchardo* Cameracensi Episcopo placuisset, qui maturo prius habito consilio Fratres Præmonstratenses censuit advocandos. Missâ itaque legatione ad Ecclesiam Parchensem, advenit ejusdem Ecclesiæ Abbas *Simon*, & anno 1137. septem ejusdem Ecclesiæ Fratres, prima Ninhoviensis Abbatiæ germina, in festo *S. Martini* advenientes, benignissimè accepti sunt, quibus per Laudunensis & Parchensis Abbates præficitur primus Abbas *Gillebertus* Laudunensis Abbatiæ Canonicus, omnibus quæ erant Ecclesiæ in eorum usus assignatis, quibus præfatus *Gerardus* septem bonaria terræ apud *Rubroeck* (hodie *Ruysbroeck*) adjecit, & insuper quintam garbam in Parochiâ de Herlickhoven acquirere fratribus relaxavit. Quæ omnia *Nicolaus* Episcopus Cameracensis confirmavit diplomate dato 25.Decembris 1138. & eidem Abbatiæ incorporavit Ecclesiam Parochialem Ninhoviensem, cum tribus præbendis inibi fundatis. Diploma refertur in Donat. Belg. A. Miræi novæ edit. pag.527. ut sequitur.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego NICOLAUS Dei gratiâ Ecclesiæ Cameracensis Episcopus. Quia propitiante Domino Pontificali Cathedrâ licet indigni præsidemus, etsi omnibus in communi nostræ Diœceseos fidelibus generalem curam debemus, illis tamen, qui felici naufragio, abjectâ sæculari sarcinâ, de mundi hujus fluctuante pelago ad tranquillum & placidum contemplationis portum innataverunt, speciali dilectionis & solicitudinis necessitudine obligamur: ut ex nostris eis prodesse, & aliorum erga eos liberalitatem approbare & firmare studeamus, quatenùs piâ vicissitudine de orationibus eorum aliquod imperfectioni nostræ subsidium comparemus.

Igitur tam præsentibus quàm futuris notum facimus, quòd Ecclesiæ de NINIVE, quam cum Altari & atrio, atque omnibus appenditiis suis, piæ memoriæ Prædecessor noster BURCHARDUS, AMULRICI Constabularii Flandriensis, ceterorumque participantium devotissimâ petitione, liberam & ab omnimoda exactione quietam effecerat, quidquid in futurum concessione Principum, oblatione fidelium, seu aliis quibuscumque justis modis canonicè poterit adipisci, possidere gratanter annuimus.

Porro quoniam jacula prævisâ minùs lædunt, præfatæ Fratres Ecclesiæ, secundùm Apostolicam institutionem atque tenorum Præmonstrati Ordinis degentes, ne deinceps posterorum infestatione, sive quorumcumque sacrilegâ cavillatione inquietati, requietionis suæ amœnitate priventur, non inconsultè decernimus quædam beneficia privilegio commendari, quæ nullatenus ab Ecclesiastico jure convenit alienari.

Siquidem GERARDUS, liberalis vir, suprà memorati Amulrici Filius, in omnibus aquis, quas ipse liberè possidet, exceptis solummodò vivariis solis, gratâ largitate Fratribus piscationem perpetualiter concessit. Prætereà ex beneficiis ejusdem Gerardi, piscatorias rendiculas quatuor, quas vulgò vieria nominamus, in flumine Teneræ hereditario jure possidebunt.

Addidit etiam ideò Gerardus territorium de *Windresdala*, & adjacentia ejus; pratum videlicet & nemus, & aliud pratum secus Teneram, & allodium de *Roslaer*, & septem libras annuatim istis diebus determinatis in Villa *Testerep* persolvendas, B. Joannis Baptistæ, Sanctique Remigii, in Purificatione B. Mariæ & in media Quadragesima.

Nos verò de statu Religionis & Ordinis integritate quàm plurimùm gratulantes, ne Claustralium pacem turbare potiùs quàm nutrire videamur, Domino GISLEBERTO Abbati Ninivensi, & decessoribus ejus, quidquid obsequii nostræ dignitatis ad honorem attinet, omninò dimittimus; excepto quòd semel in anno, si tamen præmonitus fuerit, ad Synodum venire curabit. Item Ecclesiæ Beatorum Martyrum Christi Cornelii & Cypriani hujusmodi libertatem concedimus, quatenùs Abbas electus, ad consecrandum iturus, Baculum Pastorale super Altari propriâ manu accipiat.

Contigit aliquoties, ut alicui infirmitate detento, & volenti converti, prohibitio Presbyteri sui obviaret. Quod quia contrarium B. Augustini Regulæ videtur, dicenti: *Suscipite infirmos*, omnibus infrà nostri Episcopatûs terminos simile quærentibus benignè concedimus, ut ad Ecclesiam Ninivensem, salvo tamen Presbyterorum, quo-

quorum Parochiani sunt, Offertorii proficuo. . . Si autem aliquo forefacto Principis Provinciæ sive aliorum quorumcumque terra in banno teneatur, remotis excommunicatis, foribus clausis, divinum in Ecclesia celebretur officium.

Nos quidem ex injuncto nobis officio, quidquid Reverendissimi Patres nostri Honorius atque Innocentius religiosè sanxerunt, viva voce prædicare debemus. Interdicimus itaque Apostolicâ auctoritate, ne in Ecclesia Ninivensi, in qua Fratres vitam Canonicam professi degunt, nulli omninò hominum liceat, secundùm B. Augustini Regulam, ibidem constitutum commutare. Nullis etiam Episcoporum futuris temporibus audeat inde Fratrem abducere, nec professus quispiam ex eadem Ecclesia aut Claustro præsumat sine communi Congregationis permissione discedere; discedentem verò nullus Episcoporum, nullus Abbatum, nullus Monachorum, sine communi Litterarum cautione, suscipere.

Statuimus etiam, ut nulli liceat eandem Ecclesiam temerè perturbare, aut ejus Possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare; sed omnia integrè conserventur Regularium Fratrum & pauperum usibus profutura. Si qua igitur in futurum Ecclesiastica sæcularisve persona alienare ab Ecclesia, quidquid legitimè possidet, præsumpserit, si non satisfactione, secundò tertiòve commonita, congruè emendaverit, in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem Ecclesiæ jura servantibus sit pax Domini Jesu Christi, quatenùs & sic fructum bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant, amen.

Sancimis etiam, ut pro Gerardo, ejusdem Ecclesiæ Fundatore & constructore, in eadem Ecclesia jugis memoria in orationibus perpetualiter habeatur.

Signum Theoderici ejusdem . . . . Archidiaconi,
S. Joannis, Alardi, Theodorici, Archidiaconorum,
S. Guidonis Præpositi,
S. Gerardi Decani & Archidiaconi,
S. Guidonis,
S. Walteri,
S. Guirenboldi, item Guirenboldi,
S. Hugonis, item Hugonis, Bartholomæi, Eustachii, Heriwardi, Radulphi, Canonicorum.

Actum anno Dominicæ Incarnationis millesimo centesimo trecesimo octavo, Indictione XV. Præsulatûs Domini Nicolai secundo. 1138.

Ego Guirenboldus scripsi & recensui.

Ejusdem ferè tenoris litteras dedit idem *Nicolaus* Camerac. Episc. anno 1139. & 1165.

Eugenius III. Papa confirmat possessiones Abbatiæ Ninivensis, eamque eximit a subjectione Episcopali, & sub protectione *S. Petri* suscipit, Anno 1147. Diploma recitat *A. Miræus* in Donat. Belg. novæ edit. pag. 534. ut sequitur.

Eugenius Episcopus Servus Servorum Dei, dilectis Filiis Gerardo Abbati Ecclesiæ S. Cornelii Ninivensis, ejusque Fratribus tam præsentibus quàm futuris, canonicam vitam professis in perpetuum. Quoties illud à nobis petitur, quod Religioni & honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libenti concedere, & petentium desideriis congruum impertiri suffragium.

Eapropter dilecti in Domino Filii, vestris justis postulationibus clementer annuimus, & præfatam B. Cornelii Ecclesiam, in qua divino mancipati estis obsequio, sub B. Petri & nostra protectione suscipimus, & præsentis Scripti patrocinio communimus. Statuentes quascumque possessiones, quæcumque bona inpræsentiarum eadem Ecclesia justè & canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis Deo propitio poterit adipisci, firma vobis vestrisque Successoribus & illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis:

Totam decimam ejusdem villæ cum appenditiis suis, *Herlinchoven* cum tota decima, *Lidekerkensem* Ecclesiam cum tota decima & appenditiis suis, scilicet *Lombeca*, *Stri-*

Strithem; partem decimæ apud *Menz*, curtem *Netherwich* cùm prato, piſcatione in Tenera ubique, cum Advocato, duo molendina cum manſis juxta Eccleſiam Ninivenſem, curtem *Rubroc* cum circumjacentibus terris & ſilvis, terram Hugonis Gantis, & Fratris ejus Giſleberti; ſilvam *Mentogh* à Gerardo Advocato emptam, curtem *Wendencote* cum circumjacentibus terris & pratis; hereditatem Henrici Gonverſum de Herlincoven, alodium de *Roſilar* cum nemuſculo *Stonbecca*; alodium quod dedit Herbrandus de Merbeca; terram cum ſilva Gualteri de Curia, terram quam dedit Theodericus de Inferno; terram quam dedit Caſtellanus Bruxellenſis, aſſenſu Guidonis & Gualteri de Hoſdem apud *Seneſiam*; terram quam dedit Uffo Pauper, aſſenſu Fratris ſui Giſlardi apud *Arken*; terram quam dedit Albricus cum ſilva & prato apud eamdem villam.

Sane agrorum veſtrorum, quos propriis manibus aut ſumptibus colitis, ſive de nutrimentis veſtrorum animalium nullus à vobis decimas exigere præſumat. Prohibemus quoque, ut nullus Fratrum, poſt factam ibidem profeſſionem, abſque Abbatis ſui permiſſione, ex eodem clauſtro audeat diſcedere; diſcedentem verò, abſque litterarum communium cautione, nullus ſuſcipere vel retinere præſumat.

Decernimus ergò ut nulli omninò hominum liceat præfatam Eccleſiam temerè perturbare, aut ejus poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, ſeu quibuſlibet vexationibus fatigare; ſed omnia integrè conſerventur, eorum, pro quorum gubernatione & ſuſtentatione conceſſa ſunt, uſibus omnimodis profutura, ſalvâ Sedis Apoſtolicæ auctoritate & Diœceſani Epiſcopi canonicâ juſtitiâ.

Si qua igitur in futurum Eccleſiaſtica ſecularisve perſona hanc noſtræ Conſtitutionis paginam ſciens, contra eam temerè venire tentaverit, ſecundò tertiove commonita, ſi non ſatisfactione congruâ emendaverit, poteſtatis honoriſque ſui dignitate careat, reamque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat, & à Sacratiſſimo Corpore & Sanguine Dei & Domini noſtri JESU CHRISTI aliena fiat, atque in extremo examine diſtrictæ ultioni ſubjaceat.

Cunctis autem eidem loco ſua jura ſervantibus ſit pax Domini noſtri Jeſu Chriſti, quatenus & hîc fructum bonæ actionis percipiant, & apud diſtrictum judicem præmia æternæ pacis inveniant. Amen.

Theodoricus Alſatius Flandriæ Comes anno 1142. in protectionem ſuſcipit Abbatiam Ninivenſem petente Fundatore *Gerardo*. Diploma refert idem *A. Miræus* in Donat. Belg. novæ edit. pag. 530. cujus hic eſt tenor.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. THEODERICUS Elſatius, divinâ diſpenſante providentiâ, Flandrenſium Comes, tam futuris quàm præſentibus in perpetuum.

Quando ea, quæ juſta, quæ utilia, quæ honeſta, quæ denique divina ſunt, poſtulamur, piâ alacritate nos condecet facilem præbere aſſenſum.

Proinde petitioni devotæ Domini GERARDI de NINIVE, cognomento Conſtabularii, piè acquieſcentes, Abbatiam de Ninive, ſub noſtro dominio & Flandrenſi Advocatia tuendam, de manu ipſius Gerardi ſuſcepimus, quaſi Deo & hominibus pro ea reſponſuri, & mercedem æternam pro bene adminiſtrata protectione habituri.

Præfatus ſiquidem GERARDUS temporibus noſtris in ſuburbanis ſuis Abbatiam, in honore ſanctæ Dei Genitricis ſemperque Virginis Mariæ, & ſanctorum Martyrum Cornelii & Cypriani, ob ſuam ſuorumque ſalutem inſtituit, ipſique ſummâ ſolertiâ neceſſaria procuravit. Sed quoniam vir ſapiens & providus malis, quæ noſtris temporibus perturbant Eccleſias, ſe reſiſtere non poſſe conſideravit, nobis & Succeſſoribus noſtris ſponte ſuâ dominium & Advocatiam Abbatiæ & poſſeſſionum ejus, ore & manu & teſtimonio noſtrorum ſuorumque hominum, commiſit & dedit; ut vel etiam ipſi, vel Sequacibus ſuis, vel quibuſlibet malum præfatæ Eccleſiæ molientibus juſtitiâ & poteſtate noſtrâ obviaremus.

Abbatiam igitur, quam liberam invenimus, liberamque ſuſcepimus, liberam deinceps fore decernimus. Et ſi quis querelam in ipſam vel in res ejus habuerit, & ad præſentiam Comitis Flandrenſis terminare noluerit, ſed præſumptuoſâ malitiâ ipſam vexaverit, Flandrenſis Majeſtatis reus habeatur. Ut autem hæc bene ordinata optimè dein-

deinceps teneantur, Testium, qui rei gestæ interfuerunt, subscriptione & Sigilli nostri impressione hanc Decreti Paginam corroborare decrevimus.

Signum Otgeri Notarii,
S. Iwani de Gant,
S. Willelmi de Boular.
S. Michaëlis Constabularii,
S. Theoderici de Beverne,
S. Balduini de Wenteca,
S. Rogeri Tribuni de Curtraco,
S. Balduini de Sichem,
S. Gerardi de Netherwic,
S. Walteri Faityr.

Actum anno Incarnati Verbi millesimo centesimo quadragesimo secundo, Indictione quintâ, Epactâ XXII. Concurrente III. 1142.

Mirum quanta hæc Abbatia brevi temporis spatio tam in spiritualibus quam temporalibus incrementa fecerit, variis acquisitis per Brabantiam, Flandriam & Hannoniam possessionibus, juribus & prærogativis.

Pastoratus quos obtinet hæc Abbatia, quique a suis Canonicis administrantur sunt sequentes; Ninhoviensis cum ejusdem appendice de Herlinckhovia, Lidekercanus, Lombecæ Castri, cui unita est Ecclesia de Strythem, Pamelensis, Voordensis, & Okegemiensis.

Ecclesia Parochialis Ninhoviensis præfato Cœnobio unita est anno 1138. per *Nicolaum* Episc. Camerac. uti supra dictum est.

Ecclesia Parochialis Lidekercana anno 1092. consentiente *Gerardo* Episcopo Cameracensi, per fundationem *Radulphi* Tornacensis & *Hellewigis* uxoris suæ, mutata fuit in Abbatiam Canonicorum Regularium; Ejus Abbas erat ejusdem Ecclesiæ Pastor, & e suis Vicarios emittebat in Lombecam Castri & Strythem tamquam Ecclesiæ Liderkercanæ appendices. Anno 1140. *Iwanus* Comes Alostanus & Dominus Lidekercanus, amotis inde dictis Canonicis, cessit Abbatiæ Ninhoviensi Ecclesiam Lidekercanam cum præfatis appendicibus & memoratæ Abbatiæ possessionibus, donum confirmante *Nicolao* Episc. Camerac. & eo jure administratur per Canonicum Abbatiæ Ninhoviensis.

Ecclesia Lombecæ Castri unâ cum Strythemiensi, olim (uti dictum) Lidekercanæ appendices per meros Vicarios ministratæ, hodie proprium suum Pastorem obtinet præfatæ Abbatiæ Ninhoviensis Canonicum, cui uni soli (licet sint duæ Parochiæ, ambæ baptisterio & reliquis Parochialibus propriæ provisæ) subjiciuntur per *Joannem* Episcopum Cameracensem anno 1198.

Ecclesia Parochialis de Pamella eidem Abbatiæ accessit anno 1179. cum Altari de Ledeberghe (quod hodie Sacellum est) dono *Rogerii* Episc. Camerac.

Ecclesia Parochialis de Voorde anno 1292. per *Guillielmum* Episcopum Cameracensem unita est Abbatiæ Ninhoviensi, in cujus favorem dictæ Ecclesiæ renuntiarunt, & sese abdicarunt Abbas & Conventus Montis S. Martini Ord. Præmonstr. in Picardiâ propè Casteletum Galliæ oppidum.

Ecclesiam Parochialem de Okegem acquisivit Abbatia Ninhoviensis anno 1602. per cessionem & renuntiationem Abbatis & Conventus S. Adriani Ord. S. Bened. Gerardimontibus, & approbatione *Matthiæ Hovii* Archiepiscopi Mechliniensis.

Cætera jura & prærogativa libens prætereo ne solito sim prolixior proposito.

A pluribus seculis ad Ecclesiam Abbatialem frequentissimus semper fuit,

& hodiè perseverat concursus Epilepticorum seu morbo caduco & aliis infirmitatibus laborantium, qui ad Reliquias S. S. Mart. atque Pont. *Cornelii & Cypriani*, ut authentica probant testimonia, integram Sanitatem consecuti sunt & consequuntur. In ejusdem Abbatiæ agro dicto Sylva de Ruysbroeck, territorio Ninhoviensis oppidi celebre visitur Sacellum, dicatum Deiparæ Virgini sub titulo Mariæ pacis, in quo ægri ac infirmi Deiparæ devoti reconvaluêre sæpius, & plurima beneficia obtinuêre.

Floruit in hoc Cœnobio *Balduinus Ninivensis*, Chronographus, qui scripsit Chronicon breve a Christo nato usque ad annum 1294. quod asservatur in hac Abbatiâ, quod nos ipsi hoc anno 1725. vidimus & inspeximus, ex eo se plurima transcripsisse fatetur *A. Miræus* in suo Præmonstratensi Chronico.

Damus hîc exactam seriem Abbatum; prout ex Archivis ex hac Abbatiâ ad nos missa est.

ABBATES NINHOVIENSES.

I. GILBERTUS, Canonicus Abbatiæ Laudunensis, vir Religione, scientia & moribus apprimè ornatus. Post quinquennale regimen, cessione locum fecit alteri Gilberto anno 1142.

II. GILBERTUS, Canonicus Abbatiæ Parchensis, post regimen duorum mensium ad suos reversus anno 1143.

III. GERARDUS, Canonicus Abbatiæ Laudunensis rexit annis 44. irreprehensibiliter. Templum & claustrum ædificavit, ad quod suum deduxit gregem, veteri relicto, quod subitaneo opere erectum fuerat in atrio templi Parochialis, quod unâ reliquit. Obiit anno 1185. die 28. Sept.

IV. ARNOLDUS WALA, primo professionis anno Prior constitutus, ejusdem Officii 45°. Abbatiale munus suscepit: quo toto quinquennio laudabiliter functo, defunctus est 8. Octobris anno 1190.

V. MATTHÆUS DE SCORNACO, Canonicus Abbatiæ Montis S. Martini. Vir fuit singularis doctrinæ & Scriptis clarus, post quinquennale regimen cessit Ao. 1196. & ad locum unde exierat reversus, ibidem beato fine quievit.

VI. ALGOTUS. Vir pius, post quinquennalem administrationem, ob perpetuum languorem curam Pastoralem deposuit anno 1199.

VII. STEPPO, Abbatialem dignitatem suam laudabiliter illustravit, illustri ipse apud Hannonios stemmate natus, denatus est 15. Octobris anno 1204.

VIII. HENRICUS, Abbatiæ Montis S. Martini Canonicus, post biennium abdicavit anno 1206.

IX. JOANNES DE SPINIS. Vir admodum religiosus, susceptæ dignitati solo quadrimestri superstes, mortuus 7. Januarii anno 1207.

X. RODOLPHUS, vir sive in Regulari observantiâ zelum, sive in provehendis temporalibus industriam spectes, multâ laude dignissimus obiit 18. Aprilis anno 1244. Sub hujus Prælaturâ anno 1221. mortuus est B. memoriæ *Arnoldus a Swalma* Parochialis, oppidi Ninhoviensis annis fere 33. Parochus, ad cujus tumulum (qui in Cœmiterio Abbatiali erat) cùm crebra miracula fierent, corpus ejus ad Parochialem Ecclesiam translatum, ibidem honorificentius sepultum est.

XI. SIGERUS, qui munere Abbatiali Septennio præclarè functus, defunctus est Calendis Januarii anno 1251.

XII. DANIEL, qui post Ecclesiam Jettensem & Grimbergensem providè

suis

suis temporibus gubernatam, ad suæ matris Ecclesiæ regimen, vitæ & scientiæ meritis exigentibus electus est: post cujus triennium, hoc quantum honoris & dignitatis, morte deposuit 19. Januarii anno 1255.

XIII. Guillielmus ab Haltera, quamquam bonus Pastor, dispersionem tamen gregis sui passus est: Hannoniis Ninhoviam devastantibus per rebellionem contra *Margaretam* Flandriæ & Hannoniæ Comitem susceptam pro Aveniensi ejus filio, quibus malis cedens, cessit & officio anno 1258.

XIV. Ægidius, Canonicus Abbatiæ Viconiensis, vir doctus, doctorumque fautor, qui dum annos XII. in Præsulatu vixisset, evixit 5. Februarii anno 1270.

XV. Peregrinus; sed super terram, a quâ ut expeditior ad cælestem Patriam festinaret exacto circiter anno Abbatialem sarcinam deposuit anno 1271, & morte metam peregrinationis attigit 30. Augusti, ejusdem anni.

XVI. Henricus ab Alosto, post triennium successorem vidit 12. Octob. 1274.

XVII. Joannem de Harbeca, virum multum memoriâ dignum, qui contractum per priorum temporum injurias alienum æs omne difflavit, & amplas Ecclesiæ suæ possessiones adjecit, ac tandem senio gravis, quietis ergò Abbatiale munus 20. Decembris anno 1305. resignavit

XVIII. Joanni Millys, Ninhoviensi, qui post novennale laudabile regimen fato concessit 28. Octobris anno 1314.

XIX. Joannes de Champs, ex Linniaco, post triennale regimen successorem habuit

XX. Ægidium de Cellario, Ninivitam, virum verè religiosum, qui post Septennii præfecturam, ultrò eidem cessit 5. Maii 1324.

XXI. Hunc post biennale regimen imitati sunt Joannes de Impe anno 1226.

XXII. Et Simon de Costere, anno 1328.

XXIII. Guillielmus Bussere, illustri ortus sanguine, moribus ipse & defensione jurium Ecclesiæ suæ illustrior, qui postquam annos VIII. præclarè præfuisset, & profuisset, esse desiit 12. Sept. anno 1338, cui successit

XXIV. Joannes a Teneræmunda, suam tenerè & mundè Ecclesiam dilexit & rexit annos XXII. dum tandem pedum fatigatus senio, & dein vitam deposuit 19. Februarii anno 1359.

XXV. Joannes van Hamme, Ninhoviensis, præfuit strenuè annis XXXIII. inter maximas Patriæ calamitates, quibus cum oppido Ninhoviensi suam vidit Ecclesiam involvi, diripi, incendi, ac penitus everti. Tandemque datâ pace domum Abbatialem cum Hospitio Gandavensi acquisitam, a fundamentis innovatam construxit, & dum ferè respirat 1. Junii anno 1391.

XXVI. Joannes Neuckerstock, ex vetusto apud Flandros stemmate, dirutum cœpit restaurare templum, & Monasterii claustrum: sed quasi omnibus perficiendis dum sibi videretur impar, spontaneâ cessione Abbatiale munus, munus fecit spectabili viro *Bartholomæo ab Hoemen* anno 1406. die 10. Julii.

XXVII. Bartholomæus ab Hoemen, S. T. B. pro Ordine suo Præmon-

ſtratenſi Deputatus, interfuit Concilio Baſileenſi, a quo confirmatis Ordinis, & Eccleſiæ ſuæ privilegiis, obtinuit Mitræ & Pontificalium uſum, quibus tamen uſus humilitatis ergò fuit numquam, multiſque tandem domi & foris præclarè geſtis, cum rexiſſet annis 43. plenus dierum, diem clauſit extremum Kalendis Octobris anno 1447.

XXVIII. JOANNES BEVERLINCK, Ninivita rexit annos 37. quorum 1450. 1451, & 1452. ſuæ Eccleſiæ funeſtiſſimi fuêre, miſcentibus omnia igne & ſanguine Gandavenſibus, tanta vaſtitate ut ſua ſuis Eccleſia deſtituta incolis tantum non exſtincta fuerit. Ærumnoſam hanc vitam deſeruit 31. Julii anno 1484. Nec meliora nactus eſt tempora Succeſſor ejus.

XXIX. GUILLIELMUS A CASTRO, iiſdem ferè calamitatibus involutus ad annum uſque 1499. quo Abbatialem dignitatem depoſuit, poſtea vitam quoque deponens 4. Januarii anno 1505.

XXX. GERARDUS PARDEKE, egit tranquillius annis XI. quibus disjecta & collapſa ſuæ domus ædificia reſtauravit, aliiſque laudabiliter geſtis obdormivit in Domino 11. Decembris anno 1510.

XXXI. JOANNES CLERICI, Aloſtanus, electus annos natus 75. In tam frigido ſenio, ferventiſſimus jurium Eccleſiæ ſuæ defenſor. Nonagenarius anno 1525. ceſſit officio & anno 1527. die 29. Novembris exceſſit e vitâ.

XXXII. CORNELIUS HEY, Bredanus, primus Mitrâ & Pontificalibus uſus eſt. Vir planè inſigniſſimus, qui poſtquam æs alienum (quo ſua Eccleſia gravabatur) omnino expunxiſſet, eamque variis ædificiis exornaſſet, ſpontaneè Mitram depoſuit anno 1544, ſuoque heroico actu novem annis ſuperſtes. Obiit 1553.

XXXIII. JOANNES AB AVENA, Eccleſiam ſuam mirè provexit & ditavit. Ceſſit dignitati anno 1567. & obiit anno 1571. in feſto *S. Ceciliæ*, cui in vitâ ſpecialiter fuerat devotus.

XXXIV. MICHAEL MALENUS, origine Bruxellenſis, dum collabentis domus ſuæ reparationibus inſiſtit, operam perdit; nam anno 1578. hæreticis ſusdeque vertentibus omnia, & profanis ſacra miſcentibus, Bruxellas (diſperſis huc illuc Fratribus) profugere cogitur, ubi 18. Septembris ejuſdem anni peſte abreptus, in S. Gaugerici ſepultus eſt. Nec Maleno felicior ejus Succeſſor

XXXV. PETRUS ALOYSIUS, Bruxellenſis, qui ut ſibi ſuiſque provideret ſacra vaſa conflare, & Eccleſiæ ornamenta diſtrahere oportuit. Miſeriis hiſce immortuus eſt anno 1587. 13. Decembris.

XXXVI. ADRIANUS WASTEELS, Ninivita, verè inter tot ærumnas vir deſideriorum, & ad ſtuporem erga Deum, Divoſque pius, ſpecialiter *S. S. Cornelium* & *Cyprianum* Eccleſiæ ſuæ Patronos, quorum ope miraculoſâ (ut in extremis faſſus) a prædonibus eſt liberatus, pièque in Domino obdormivit 5. Martii anno 1594.

XXXVII. ANTHONIUS DE LANGHE, apud Mechlinienſes Nobili ſtirpe natus, S. T. B. Vir doctiſſimus pariter & Eloquentiſſimus, qui in magnâ mediorum tenuitate, per ſingularem œconomiam everſum Monaſterium tertio ædificationis anno habitationi commodum effecit. Tantæ fuit apud omnes æſtimationis, ut a Concilio Flandriæ in Commiſſarium Curiæ pro Clero electus ſit: tam ſui potens, ut binos Epiſcopatus ſucceſſivè oblatos recuſaverit. Tandem vero morte ſuâ 11. Aprilis anno 1606. Abbatialem infulam fecit & Bullam.

XXXVIII.

XXXVIII. CHRISTIANUS VANDEN ABEELE non minus de ſpirituali quam materiali ædificatione optimè meritus, poſt ſeptem Prælaturæ annos ex hac vitâ decedit 13. Julii anno 1613.

XXXIX. JOANNES DAVID, S. T. B. parentibus Gerardimontenſibus natus Hannoniæ Montibus; Vir doctus & munificus, Ordinum Flandriæ (ex parte Cleri) Deputatus Primarius, Ordinis Præmonſtratenſis in Curiâ Romanâ Syndicus, per utramque Germaniam, Hungariam, Daciam, Poloniam viſitator generalis, *Alberto* & *Iſabellæ* Belgarum Principibus a Conſiliis intimis. Rexit annos 23. quibus perfecit cœpta a prædeceſſoribus Monaſterii ædificia, & alia adjecit, dumque plura deſignat, & incipit, vitam finit anno 1636. die 25. Julii.

XL. MICHAEL MORDACK, Bruxellenſis, vix toto Semeſtri vixit, & ante benedictionem evixit 21. Martii anno 1637.

XLI. CHISTIANUS ROELOFS, Gerardimontenſis, S. T. B. Ordinum Flandriæ ex parte Cleri Deputatus Primarius, Regularis diſciplinæ Zelator egregius, cum viginti annis inter continuas temporum viciſſitudines præfuiſſet, ex hac vitâ migravit 4. Maii anno 1657.

XLII. JOANNES NEVIUS, (alias *de Neve*) Oulterenſis, vir plane eruditiſſimus, de Ordine Præmonſtratenſi (Circator generalis) de Patriâ (Ordinum Flandriæ ex parte Cleri iterato Deputatus Primarius) denique de Eccleſiâ ſuâ optimè meritus, & in utraque fortunâ ſui ſemper ſimilis. Obiit 4. Martii 1685.

XLIII. FERDINANDUS DE MOOR, Ninhovienſis ex Paſtore Ninhovienſi ejuſdem Cœnobii Abbas, vir zelo zelatus pro decore domus Dei, & diſciplinæ Regularis exactiſſimus, poſt tredecim annorum laudabile regimen vitâ functus eſt 27. Februarii anno 1698.

XLIV. CAROLUS CHARITE', Ninhoviâ ortus, omnibus amabilis, amore omnes complexus, & in omni ſcientiâ ſine inflatione verſatus: præcipuè Theologica, quam ſuis Confratribus uno & viginti annis prælegit denatus in vigiliâ Nativitatis Domini anno 1701.

XLV. DIONYSIUS FREYSERS, Haſſeleti in Eburonibus natus, ex Paſtore Parochialis Ninhovienſis ad Prælaturam evectus, ad Dominum migravit poſt laudabile decem annorum regimen 13. Maii anno 1712.

XLVI. FERDINANDUS VANDER HAEGHEN, Gerardimontenſis, ex Proviſore electus & inauguratus Abbas die 3. Julii anno 1721. ad Comitia Flandriæ ex parte Cleri deputatus primarius. Anno 1723. novam inſignem Abbatialem Eccleſiam, penè ſeculo a prædeceſſoribus inchoatam ad perfectum deduxit, eamque ſolemni pompa die S. Jacobo ſacra benedixit & primus in eâ ſacrificium altaris obtulit, hodie feliciter præeſt & ſalutariter prodeſt.

Præter hanc Abbatiam & ædem Parochialem D. Virgini inſcriptam, eſt *Gerontocomium* dictum *Naſareth*, fovendis ſeptem ſenibus deſtinatum, anno 1576. ab *Antonio Vlaminck* Canonico, Officiali & Archidiacono, dein Decano Ipreſi dotatum. Fundationem hanc confirmavit eodem anno die nonâ Julii *Antonius Perenotus* S. R. E. Cardinalis Granvellanus titulo *S. Petri* ad vincula, Archiepiſcopus Mechlinienſis.

Item Xenodochium ſeu Hoſpitale ſpecialiter deputatum ut pauperes & infirmi ibi foveantur, & curentur, fundatum circa annum 1268. Benefecit inter cæteros illis olim anno 1295. *Joannes de Liedekercka* Eques & Dominus vanden Egene.

In oppido Ninhoviensi olim fuit Beginasium, quod nomen pontis vicini dicti *De Begyne-Brugge*, & nomen Capellaniæ satis indicant. Occuparunt illud anno 1504. Griseæ Sorores ex pago de *Viane* juxta Gerardimontes huc advenientes, profitentes tertiam Regulam *S. Francisci*, ea lege & conditione admissæ, quod infirmis assistere, & contagioso morbo laborantibus inservire teneantur. Circa annum 1662. reformationem & clausuram amplexæ, cujus consensu vel auctoritate ignoratur, exinde Pœnitentes Recollectivæ cœperunt appellari; Pastore tamen oppidi spiritualem in eis jurisdictionem privativè sibi manutenente, per Sententiam Magni Senatus, & Decretum Regium confirmatum.

Herlinchoven. Appendix Ecclesiæ Parochialis Ninivensis est *Herlinchoven* seu *Herlingi-Curia*, & *Herlinchovia*, ab *Herlingo* uno ex Gothorum Ducibus nomen sortita, contigua ferè oppido Ninivensi versus Occidentem, unde quia hic pagus olim alium habuit Dominum, scilicet Abbatem *S. Amandi*, etiam modo *S. Amandum* populus veneratur annuo festo seorsum a civitate Ninivensi, cum tamen eundem habeat Pastorem. Olim distincta videtur fuisse Parochia; in quodam antiquo enim libro vocatur Parochia: habet etiam proprium Magistratum, Graphiarium, mensam pauperum & æedituos. Pastori tamen Ninivensi in spiritualibus subjecta.

A. Miræus in Donat. Belgic. Lib. II. Cap. XLVII. novæ edit. refert Diploma quo *Eugenius III.* inter cætera confirmans possessiones Abbatiæ Ninivensis Anno 1147. recenset totam decimam villæ scilicet de Ninive cum appenditiis suis, *Herlinchoven* cum totâ decima. Dominum & Prætorem criminosum agnoscit eumdem quem Ninive, olim tamen ante annum 1115. alium agnoscebat Dominum (uti jam dicere incepimus) videlicet Abbatem Elnonensem *S. Amandi* in pabulâ, qui dictum pagum commutavit, cum parte Allodii, quod *Balduinus* filius *Roberti* junioris Comes Flandriæ habebat in *Teste-repti*. Non incongruè Ninive subjungimus Dominium de *Rotzelaer* in Comitatu Alostano, quod complectitur hosce pagos *Dender-Hauthem*, *Aygbem*, *Heldergem*, *Haeltert*, *Kersken* & *Vlackem*. Spectavit olim ad Barones de *Rotzelaer* (& hinc Dominio nomen) in Brabantiâ. Donavit illud *Gerardo* filio majori Equiti *Joannes de Rotzelaer* cum aliis in Flandriâ prædiis Anno 1279. Devolutum est postmodum illud Dominium ad Duces Brabantiæ, & per *Joannem III.* anno 1331. venditum fuit *Henrico* filio *Guidonis Dompratæ* Comiti de *Loo* seu Laude, Domino etiam Ninivensi. Quo sine liberis defuncto cum alia ejus hæreditate Dominium hoc ad peculia Comitatus Flandriæ accessit. Hodiè illud possident Gentiles de Happart-Dieghem cum suis.

Dominium de Rotzelaer.

Dominium de Wedergraet. Dominium de *Wedergraet* quamdam habuit olim dependentiam cum oppido Ninivensi, ratione subjectionis Feudalis quam habebat *Windeca-Teneræ*, unus e potissimis ditionis Alostanæ, & territorii de *Wedergraet* pagus. Complectitur hosce pagos *Windeca-Teneræ*, *Allodium* sive *Neygene*, *Appeltere* cum *Eychem* & *Pollaer*. Porro nomen suum sortitum videtur a Castro dicto de *Wedergraet*, quod in colliculo ad Teneram prope pagum de Appeltere ædificatum, jam planè dirutum est, colliculus tamen hodiè ibidem cernitur.

Hoc Dominium olim possedit *Osto de Wedergraet*, Eques qui filiam unicam *Mariam* reliquit ejus hæredem, nupta hæc est primo *Joanni de Massmines* Equiti Domino de Axelles: exinde *Danieli vanden Weerden* Scutifero circa annum 1411. Cum autem per illam Dominium hoc venditum esset, jure retractus occupavit illud *Antonius* Brabantiæ Bastardus, at non sine

ne lite. Ab illo devenit ad *Philippum* Burgundiæ Ducem, qui Cancellario suo *Petro de Goulx* & *Mariæ de Rye* uxori ipsius, illam terram donavit. In qua familiâ cum hæsisset usque ad *Gasparum de Goulx*, ab eodem in dote assignata fuit filiæ fratris sui *Guilielmi* Domini de Meerbeke, eâ tamen conditione, ut filius ex eâ nasciturus primus natu nomine *Goulx* insigniretur: sin secus faxit, ad secundum genitum, qui illam conditionem servaret devolveretur. *Philippa* mixta *Joanni de Lille*, Domino de *Goulsin*, nullam ex ea edidit prolem: eadem nupta *Philippo Guilielmo de la Pierre*, Domino de *Fay*, eandem ditionem transmisit morte suâ filio suo natu maximo *Francisco Philippo* cui a morte avi Paterni obtigit amplum Dominium de *Bousies*, dein titulo Marchionatus decoratum.

Hic Marchio de Bousies Anno 1699. die 25. Novembris vendidit Dominium de *Wedergraet* cum suis annexis & dependentibus *Antonio van Cauteren* Domino de Nederbracle; pretium fuit 60000. floren. post cujus mortem ejus filius *Antonius-Franciscus-Clemens* hoc Dominium hodie possidet.

APPELTERE, pagus Comitatus Alostani inter Ninhoviam & Gerardimontem Dominii de Wedergraet, vide supra.

Ecclesia tutelarem colit *S. Gertrudem* Virg. sub Patronatu Abbatissæ Illustris Capituli Nivellensis.

Decima est tripartita cujus duæ trientes spectant ad præfatum Capitulum Nivellense, altera triens ad Parochum, cui insuper ab eodem capitulo annuè solvuntur in Supplementum competentiæ 220. floreni.

Hujus Parochialis appendix est in spiritualibus *Eychem*, cujus Ecclesia sacra est *S. Martino* Episc. Dynastia est Dominii de Wedergraet.

ASPELAERE, Municipium sub Baronatu de Boulaer, ad cujus Baronem ejus spectat Dominium, primo lapide a Ninhoviâ quâ itur Gerardimontem. Solemne habet forum annuum postridie Festi *S. Joannis Baptistæ* die 26. Junii.

Ecclesia inscripta est *S. Amando* Tungrensi Episc. Ejus Patronatum possidet Abbas *S. Adriani* Gerardimontibus Ord. S. Bened. cum potiori parte decimarum, sola sexta earum pars cedit Parocho, cui in Supplementum competentiæ annuè solvuntur a præfato Abbate 120. floreni.

Hæc Abbatia obtinuit Altare de Aspelaer cum appenditio suo Halut (verba sunt Diplomatis) a *Burchardo* Cameracensi Episc. Anno 1118. hanc donationem confirmavit *Balduinus van Waesberghe* anno 1228. mense Martio.

Appendix hujus Parochialis est *Neer-Hastelt*, antiquitus *Halut* (uti mox dictum est) Dynastia est Baronatus de Boulaer, gaudet jure asyli, Ecclesiam habet *S. Amando* sacram in qua singulis mensibus divina celebrantur. Præfatus Abbas possidet in hoc loco multas agri & prati possessiones & census, item decimas carnium quarum Pastor habet medietatem.

BOULARIA, vernaculè *Boulaer*, Gallis *Boulers*, Illustris Flandriæ Imperialis vetus Baronatus qui in XII. pagos jurisdictionis suæ alas extendit, *Vetus Baronatus.*
videlicet Boulariam Superiorem & Inferiorem, Onckersele, Waerbeke, Goefferdinghem, Niewenhove, Aspelaere, Nederhasselt, Yedeghem, Deeftingem, Vluerseghem, Smerlibbe; non sunt quidem proprii Baronatus, sed vel ipsius Baronis ex alio titulo, vel ab eo moventur in feudum.

Tota Baronia solo amœna est, cælo læta, ubere glebâ dives, fæcunda pascuis, Tenerâ fluvio irrigua, Sylvis decora, incolarum numero prægnans, præcipuè ante nupera Gallorum bella. Hic Baronatus est e quatuor Flandrensis Comitatus Beris, sive Paribus, magnis gaudentibus Privilegiis, & quartum Ursorum Flandriæ (ingenii Gothici signum) in bellum Domini Comitis Boularienses efferunt.

Boularia olim penes varias familias fuit; principio penes gentem de *Boulare* cognominem, dein omnium diutissimè fuit penes stirpem *Liedekerkanam* sive *Gavriam* illustrem atque potentem, a quâ ad *Reynghaerts Vlietios* transiit, a quibus ad *Bouchautanos* abiit Equites Brabantos Bruxellæ Vice-Comites; a *Maria Bouchautia* Boulariæ Dominâ pervenit ad Nassovios. Tandem *Philippus Guilielmus Nassovius*, Auriacæ Princeps *Guilielmi* filius initio seculi XVII. Boulariam venditione cessit *Francisco Bernardo de Cassinâ* Equiti, marito *Robertinæ de Noyelles* filiæ illustris *Ponti de Noyelles*, Boursy-Toparchæ, in qua stirpe perseverat, qui modo *Philippus Guilielmus de Cassina*,. Comes de *Wonsheym*. Vide plura de Boulariæ Dynastis apud *J. Waesberghe* in suo Gerardimontio Lib. III. Cap. II.

In Sacello *S. Benedicti* Ecclesiæ Abbatiæ *S. Adriani* in Gerardimonte visitur Sepultura Nobilis *D. Mariæ de Bouchaulte*, cujus effigies in medio laminæ æneæ ad parietem affixæ habetur cum hoc Epitaphio.

Icby gist Dame, Dame Marie de Bouchaulte, *Dame de Boullers, Beverweerden, Odyck &c. Vicecomtesse Douagiere de Berghes St. Winock, Gaesbeke, Lannoy, Rollencourt &c. la quelle trespassa le* XXIII. *de Juillet* XV^c^. LXIII.

Circum circa hæc ejus XVI. quarteria expressa sunt.

Bouchaulte, Rochefort, Reygersvliet, Fosseulx,
Vienne, Buren, Pouques, Borschelle,
Luxembourg, Baux, Meleun, Abville,
Ville, Rotselaer, Hamaide, Jaqueulle.

Hæc lamina ænea in turbis Belgicis oblata fuit, & in Hollandiam asportata, quam *Guilielmus Nassovius* Auraicæ Princeps præfati *Philippi Guilielmi* Pater restitui fecit & Gerardimontem remisit, quæ dein suo pristino loco collocata est, ita Religiosi hujus Abbatiæ se a Senioribus per manus accepisse nobis indicarunt, cum hanc Abbatiam Anno 1723. quo hæc scribimus lustravimus.

Porro prædicta *Maria de Bouchaulte* filia *Danielis* & *Mariæ de Luxembourg* dicto de *Fiennes* primis nuptiis duxit *Hugonem de Lannoy, Rollencourt*, &c. qui mortuus Anno 1527. eique procreavit *Franciscam* filiam unicam hæreditariam, secundis nuptiis *Henricum de Hornes* Comitem de Hautkercke & Vicecomitem Bergæ S. Winoci, qui obiit sine prole Anno 1540.

Francisca de Lannoy filia præfati *Hugonis* duxit *Maximilianum Egmundanum*, Comitem Buranum, Leerdamensem &c. Aurei V. Equitem, ille fatis concessit Ao. 1548. illa vero Ao. 1562. Sustulit Anno 1533. *Annam Egmundanam*, quam duxit primis nuptiis Ao. 1551. *Guilielmus Nassovius* Auraicæ Princeps, ex quâ natus *Philippus Guilielmus* primogenitus, qui successit

ſit in bonis paternis & omnibus maternis. Hæc *Anna* vitâ exceſſit ante matrem Anno 1558. die 24. Martii, ſepulta apud conjugem in Eccleſiâ de Buren.

Præfata *Maria de Bouchaulte* fatis conceſſit, ut ſupera Sepulchralis inſcriptio declarat Ao. 1563. adeoque vidit progeniem ſuam in tertiam generationem.

In Choro præfatæ Abbatiæ ante aram Principem ſub prægrandi cæruleo lapide Sepulturam habet Illuſtris familia de *Boulers* de gente *Caſſina*, ubi pro Epitaphio leguntur ſequentia.

D. O. M.

Illuſtri Dominæ *D. Robertinæ de Noyelle*, Baroniſſæ de Boullers, Dominæ Parvi Rhodii propè Nivel., Matronæ corporis animique dotibus incomparabili, ad immortalitatem præmiſſæ, non amiſſæ *D. Franciſcus Bernardinus de Caſſina*, Eques, Flandriæ Berus, Baro de Bollers, Toparcha de Schendelbeke, Sereniſſ. *Alberti* & *Iſabellæ* Belgii Principum Dapifer, conjugi bene merenti, XI. liberorum Matri mærens poſuit deceſſ. Ao. 1635. 15. Kal. Nov. æta. 54.

Supra hoc Sepulchrale Monumentum exſculpta ſunt amborum ſupina ſimulacra. Quarteria circum circa expreſſa ſunt hæc.

Noyelle, Culembourg, Lannoy, Barbenchon,
Rubemprè, Bouſies, Dorlay, Baden.

In eodem lapide ſeparatim legitur ſequeus Epitaphium.

D. O. M.

Viator Sta, & luge *Franciſcum Bernardinum* filium bimulum rapuit mors, Patri ſpem, Matri delicias, utrique hæredem. abi & collacrymare, denatus eſt Anno 1613. 2. Aug.

Circum circa legitur hæc inſcriptio.

Franciſcus Bernardinus Pater, *Hugo-Joannes-Franciſcus* filius, Barones de Boullers, hîc jacent, ſecuti ille Conjugem IX. Sept. Æt. LXXI. hic utrumque XXIV. Octob. Æt. XXXVIII. ambo Ao. Sal. M. DC. LIII.

Boularia dividitur in Superiorem & Inferiorem.

Boularia Inferior peculiari honore domicilii & præſentiæ Dynaſtæ decoratur, ubi ambitioſum ſuum habet domicilium, quod veteri arce dirutâ, præfatus *Franciſcus de Caſina* aquis cinctum quas præterlabens Tenera ſubminiſtrat egregiè reſtauravit, quod nobis exhibet *A. Sanderus* in Flandriâ Illuſtratâ tom. II. pag. 525.

Boularia Inferior caret Eccleſiâ Parochiali. Decimæ ſpectant ad Abbatiam *S. Adriani* in Gerardimonte.

Boularia quæ Snperior nominatur Ecclesiam habet *S. Aldegundi* Virg. sacram sub Patronatu Abbatis S. Sepulchri Ord. S. Bened. Cameraci, quod Monasterium a *S. Lietberto* de *Brakela* ortò fundatum est anno 1064.

Decima est tripartita cujus duas trientes percipit hæc Abbatia & reliquam trientem Parochus, qui insuper a præfatâ Abbatia annuè in Supplementum competentiæ recipit 108. florenos. Abbatia *S. Adriani* in Gerardimonte habet inibi exiguum districtum decimarum.

Hic pagus amœno cum primis loco situs est ad Teneram fluvium qui eum intersecat & protendit se ultra alteram Teneræ ripam. Hunc Pastoratum *Matthias Hovius*, Mechliniensium Antistes inter suæ Diœceseos amœniores numerabat.

Hujus Parochialis appendix est *Goufferdinge* vulgo *Goeferdinge*, quæ Ecclesiam habet *D. Bavoni* sacram. Decimarum ibidem sunt participes eodem modo & jure qui in Boularia uti mox dictum.

BRAKEL INFERIUS, vernaculè *Neerbrakel*, pagus in clientelâ Baronis d'Heyne. Dominium hujus loci olim fuit gentis de *Lalaing*, item Saerlinge & Pariche. Hodie spectat ad Dominum de Wedergraet qui nuper *Petrus Antonius van Cauteren*, modo ejus filius.

Forum habet hebdommadale diebus Mercurii & Nundinas annuas 7. Septembris.

Ecclesia inscripta est Virgini Deiparæ *Mariæ* & *S. Petro* Apostolorum Principi.

Decima divisa est in tres partes, cujus ex æquo sunt participes pro duabus partibus Capitulum Rothnacense, & pro restante tertia Parochus.

Patronatus hujus Parochialis spectat ad Thesaurarium præfati Capituli.

BRAKEL SUPERIUS, Teutonicè *Op-Brakel*, ad limitem Hannonicum, uno milliari cum dimidio a Gerardimonte.

Ecclesia sacra est S. Martino Episc. ad curam Pastoralem nominat Abbas Eenamensis Ord. S. Bened. propè Aldenardum.

Cujus Altare obtinuit a Manasse Episcopo Cameracensi Anno 1198. En Diploma.

Ex Archivis Abbatiæ Eenamensis.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego *Manasses* Dei gratia Cameracensis Episcopus universis Ecclesiæ filiis præsentibus & futuris. Dum dignitas humanæ conditionis post primi parentis lapsum, solâ Christi gratiâ meruerit ut per fructum bonorum operum ad Societatem mereatur pervenire civium Supernorum, cavendum summopore est fidelibus Christi ut mancipando consortio eorum se quodammodo dignas faciat quilibet temporalibus bonis. Sicut enim per bona facta ad eorum Societatem pervenitur; ita per mala opera ab eâ receditur, ut autem animæ magis, quam corpori debeamus prospicere, divina nobis inculcant scripta crebrâ admonitione. Evanescunt ceu fumus omnia quæ in mundo sunt temporalia, si quid vero boni egerimus, nullâ perire dignoscitur jacturâ, quod ego mecum reputans meditatione assiduâ ob abolenda meorum erratuum incommoda ad Ecclesiam S. Salvatoris de Eiham perpetualiter & absque persona Altare de Bracla superiori trado præsente ejusdem Cœnobii Abbate Tangrado, pro cujus Altaris respectu in perpetuum unoquoque anno in festivitate S. Lucæ Evangelistæ ipse Abbas suique Successores mihi meisque successoribus XII. solvent denarios. Ut autem hæc Carta rata inconvulsa permaneat, sigilli mei impressione est consignata, & fidelium meorum testimonio est corroborata. Signum Domini Manasses Episcopi, S. Domini Alardi Abbatis S. Vedasti. S. Rameri Abbatis. S. Hugonis Abbatis. S. Amandi. S. Adam Abbatis, S. Alberti Abbatis Hasnoniensis. S. Hannerici Abbatis. S. Walteri Abbatis. S. Godefridi Abbatis S. Windrici Abbatis. S. Erleboldi Præpositi S. Mariæ Cameracens. Radulfi Archid. S. Alardi Præpo-

positi. S. Theodorici Vernardi Archidiaconorum. S. Erlebaldi Decani. S. Segardi Decani. S. Werebaldi Scholastici. S. Godonis Cantoris. S. Ansclli Clerici. S. Fulconis Vicedomini. S. Amalrici Casati. S. Walteri. S. Ingobrandi. S. Fulconis. S. Johannis. Actum est autem hoc anno Dominicæ Incarnationis millesimo nonagesimo Octavo, Indictione VI. Præsulatus Domini Manasses III. anno.

Hoc Dominium primitus fuit penes gentem cognominem de *Brakel*, dein per nuptias *Joannæ de Brakel* cum *Collardo de Brugelettes* transiit in hanc familiam, dein per similes nuptias *N. de Brugelettes* Dominæ de *Brakel* cum *Joanne d'Imbiese* dicto *Beauleau* in illam stirpem devenit, inde eodem jure nuptiali obvenit *Victori de Herselle*, exinde hoc Dominium per plura annorum spatia fuit vetustæ & Nobilis familiæ de *Landas*, a quâ non ita diu jure nuptiali transiit in gentem de *Marocx*. Arcem inibi habet spectabilem. Stemma Familiæ de *Landas* invenies apud *A. Miræum* in Donat. Belg. Lib. I. Cap. 92. novæ edit.

Ab hoc loco *Brachantum* a *Brachanto* Brabantiam appellatam quidam volunt; in eâ sententiâ sunt *D. Lindanus* in sua Teneræmundâ, & *J. van Waesberghe* in suo Gerardimontio pag. 204. Hoc loco natum volunt *S. Lietbertum* Cameracensem Episcopum vocatum Brabantinum, teste *J. Meyero* ad annum 1077.

Porro in Ecclesia Parochiali de Op-Brakel ante turbas Belgicas visebatur hæc inscriptio Sepulchralis.

D. O. M.

Erasmo, Domino a Brakel, Equest. Ordinis viro, *Danielis Curtracensis*, *F. Erasmi*, *N. Rogerii*, *Pron. Sigeri & Petronillæ*, Dominæ a Brakel Conjugum Abn. tumulus ab annis CCXXXVI. erectum & vetustate collapsum duodecim liberi *Erasmi a Brakel*, & *Agnetis a Coyeghem*, ejus posteri pietatis & memoriæ ergo instaurarunt. Anno a nato Christo M. D. LXIX. Obiit Ao. 1333. Uxorem habuit *D. Idam de Wiese*.

DEFTINGE, medio milliari a Gerardimonte, antiquitus in Diplomatibus legitur *Deptengem*. Dominium Baronatus Boulariensis, ad eundem spectans Baronem.

Ecclesiæ tutelaris est *S. Ursmarus* Suessionum Episcopus qui in Flandriâ Imperiali anno DC. LVII. magno cum fructu de Religione disseruit, ejus Patronatum possidet Abbas Hunnocurtensis Ord. S. Bened. propè Cameracum.

Decima in sex divisa est manipulos, cujus unus spectat ad Parochum, alter ad præfatam Abbatiam Hunnocurtensem, duo ad Abbatiam *S. Petri* in Monte Blandinio Gandavi, & reliqui duo ad Abbatiam *S. Adriani* in Gerardimonte: Pastori insuper dantur annuè pro Supplemento competentiæ a præfatis decimatoribus XXV. libræ Flandricæ.

J. van Waesberghe in suo Gerardimontio pag. 215. hallucinatur, dum refert Patronatum hujus Parochialis esse Abbatiæ Lobiensis, cum nobis certo constet spectare ad præfatam Hunnocurtensem.

Abbatia præfata *D. Petri* Gandavi hic loci possidet ingentia rura, & prædium opimum cum obligatione distributionis annuæ CL. Saccos siliginis pau-

pauperibus hujus pagi, ita ut inopiâ laborantibus satis abundè hîc sit provisum.

Cæterum Destingæ natales suas debet *Gislenus de Timmerman* LVII. Abbas *S. Petri* Blandiniensis Gandavi, Superioribus Belgii motibus seculo XVI. pro Rege Catholico ad Seditiosos Ordines variis legationibus functus, qui obiit exul Duaci anno 1581. die 27. Martii, sepultus in suo Dominio de Harnes in Arthesiâ, hæreticis Calvinianis Blandiniensem Abbatiam tunc temporis occupantibus.

DENDER HAUTHEM, latine *Hauthem Teneræ*, ad distinctionem alterius *Hauthem S. Livini* in eodem Comitatu Alostano. Hic pagus situs est inter Alostum & Ninhoviam sub Dominio de Rotzelaer ad quod spectat.

Ecclesia Patronum veneratur *S. Amandum* Tungrensem Episc. Patronatus ejus spectat ad Abbatem *S. Adriani* in Gerardimonte.

A. Miræus in Dipl. Belg. Lib. I. Cap. 42. edit. novæ refert quo modo *Manasses* Camerac. Episc. anno 1096. contulit præfatæ Abbatiæ Altare de *Holthem* (quod hodiè *Denderhauthem* dicitur) cum appenditiis suis *Hildregem* & *Idregem*, qui pagi hodiè *Heldergem* & *Eeregem* dicuntur uti suis locis, cum de iis in Decanatu Alostano disseruimus, diximus, qui jam dudum suos nacti sunt proprios Parochos, & in quibus locis præfata Abbatia Patronatum & Decimas possidet.

Decima hujus pagi pro majori parte competit præfatæ Abbatiæ *S. Adriani*, reliqua earum pars competit Parocho, quisque suum habet districtum decimarum. Præfata Abbatia hic loci plures agri & prati possessiones ac census possidet.

DENDER WINDEKE, latinè *Windeka Teneræ* olim *Winti Teneræ*, primo lapide a Ninhoviâ in Comitatu Alostano, sub Dominio de Rotzelaer, ad quod Dominium spectat. Pagus est permagnæ & vastæ extensionis complectitur enim ferè 1200. terræ bonaria, & totius ditionis Alostanæ maximus.

Ecclesia inscripta est *S. Petro* Apostolorum Principi. Patronatus ejus dependet ab Abbatiâ Viconiensi Ord. Præmonst. in Hannoniâ, quæ ab hujus Abbatiæ Canonicis solebat administrari; ast nuper Parochum accepit ex Abbatiâ Trunciniensi ejusdem Ord. Præmonst. prope Gandavum rogatu præfati Abbatis Viconiensis & consensu Archiepiscopali.

Universa pagi Decima spectat ad hanc Abbatiam, quæ competentiam annuè præstat hujus Ecclesiæ sacro Ministro. Præfata Abbatia Viconiensis hic loci & in vicinia possidet plurimas agri possessiones & census.

Olim res sacra hujus Parochialis spectavit ad Abbatiam Veromandensem inter *S. Quintinum* & *Peronam* in Galliâ, uti in antiquo M. S. Codice Episcopatus Cameracensis legitur, qui apud nos latet.

ESCA S. LIVINI. Vernaculè *S. Lievens Esche*, altero lapide a Gerardimonte. Creditur olim fuisse Patrimonium *D. Bavonis* Gandensium Patroni; locus amœnus, & fontibus irriguus, *B. Livini* Scotiæ Episcopi, Gandensium & Alostanorum Apostoli Martyrio famosus; ille Patriâ Scotus convertendorum infidelium studio Gandavum venit, ubi a *Florberto* Abbate comiter ac benignè acceptus, ad *D. Bavonis* Sepulchrum per triginta dies sacris operatus est, apud *Holtam* (quod hodiè *Hauthem S. Livini*

vo-

vocatur) malignos ſpiritus expulit, *Eſcæ Bernam & Crapaildim* religioſas ac Nobiles matronas convertit, filio *Ingelberto* viſum reſtituit oculorum. Tandem *Walbertus & Weylo* fratres, Patriâ Holtani ſive de *Hauthem*, illum ferventius Eſcanis populis Euangelium annuntiantem hoc loco obtruncarunt anno DC. XXXIII. Poſtea in *Hauthem* (quod ab ejus Sepulchro *S. Livini* vocatur) conditum, dein *Crapaildim Eſcanam* quod Sanctum hoſpitio excepiſſet, & *Brixium Crapaildis* filiolum pari crudelitate eodem die obtruncarunt. Ita ferè *J. van Waesberghe* in ſuo Gerardimontio pag. 218.

Hoc Dominium eſt in clientelâ Baronis Boularienſis, & ab Egmondanis dudum poſſeſſum fuit, quod circa annum 1640. emptione publicâ devenit in Dammanorum familiam; pretium fuit 160000. flor. in quâ ſtirpe hactenus perſeverat: cujus poſſeſſor nuper fuit *Carolus Damman*, Burgravius, ſeu Vicecomes de Oomberge, poſt cujus mortem anno 1721. ſine liberis defuncti devenit ad ejus ſororis filium *Carolum Franciſcum de Preudhomme d'Ailly* Baronem de Poucques, &c. Vide plura de hac poſteritate in Pago Oomberge, in Decanatu Oordegemienſi.

Olim hic loci arcem inſignem habuit Dynaſta, quæ priſtinis bellorum motibus & iniquitate temporum interiit, ac deſtructa & ſolo æquata eſt; ita ut nihil hodie de eâ ſuperſit; locus tamen & vallum ejus monſtratur non procul ab Eccleſiâ.

In hoc pago eſt Dominium *Ter Herpen*, habens Baillivum, Scabinos & Curiam cenſualem, quod extendit juriſdictionis ſuæ alas in pluribus pagis circum vicinis; ſpectat ad Abbatem *S. Petri* Gandavi.

Eccleſia inſcripta eſt *S. Martino* Turonenſi Epiſcopo. Ejus Patronatus eſt Epiſcopi Gandavenſisjure Abbatis Bavoniani.

Decimarum participes ſunt Capitulum D. Bavonis Gandavi, & ejus Eleemoſynaria, Parochus, Toparcha, Baro de Hoffalize &c. Parochus inſuper annuè Supplementum competentiæ recipit a Præfato Capitulo & Eleemoſynariâ XLII. Libras Flandr.

Eſpinoius in ſuo libro Gallico de Nobilitate Flandricâ pag. 267. refert quomodo *Goſwinus de Schendelbeke* vendidit Anno 1232. menſe Februario Monaſterio *S. Bavonis* Gandavi duas partes decimarum de LXXII. bonariis terræ in Parochiâ d'Eſche.

Hic loci eſt inſignis Capella *S. Livino* ſacra, conſtructa eo loco, in quo creditur hic Sanctus occiſus, quæ multum celebris eſt, & in eâ Capellania eodem Divo intitulata, gravata tribus ſacris hebdommadatim.

Huic Parochiali in Spiritualibus ſubeſt pars vici de *Wynhuyſen*, ſpectans in temporalibus ad Sottegemium, in quo exſtat inſignis Capella B. M. Septem dolorum vulgo *De Capelle ten Schreye.*

GRIMMIGHEM, olim *Griemeghem*, medio milliari a Gerardimonte ad Teneram fluvium.

Hoc Dominium cum parte *Raſpaliæ* Sylvæ & terrâ *Anghianâ* venditum eſt ab *Henrico IV.* Gallorum Rege *Carolo Arembergiæ* Principi &c. anno 1606. Inde hoc Dominium de Grimmighem anno 1612. ab eo Principe ſuæ Abbatiæ pretio comparavit *Maria Andrè* Abbatiſſa XXVIII. Bello-pratenſis, in quo Dominio hæc Abbatia ſita eſt.

Eccleſia inſcripta eſt D. Virgini Deiparæ *Mariæ.* Patronatus ejus ſpectat ad Abbatiſſam hujus loci.

Decima pro potiori parte ſpectat ad hujus Eccleſiæ ſacrum Miniſtrum, qui eſt Paſtor in Sant-Berghe, excepto quod agri hujus Abbatiæ immunes

ſint a decimis præſtandis, inſuper varii ſeculares hic habent ſuos diſtrictus decimarum.

Hunc locum *S. Bernardus* honore ſui tranſitus, & prophetico ſpiritu (ut habent monumenta Belloprati manuſcripta) aliquando illuſtravit. Cum enim per immanem *Bellooprati* ſolitudinem (*Raſpaliam* nempe) ferarum tum & latronum latibulum pertranſiret, vaticinatus eſt aliquando locum illum fore hortum amœniſſimum, pulcherrimis, odoriferiſque roſis refertum, vivis inquam imaginibus divinæ Majeſtati gratiſſimis: uti ad majorem Dei gloriam evenit, condito ibidem anno 1228. per *Aleidem* Dominam Boularienſem ad honorem Virginis Matris Monialium Ord. Ciſterc. Cœnobio, uti patet ex hiſce Diplomatibus.

Abbatia Belloprateuſis vulgo Beaupré.

Ego Aelidis, Domina de Boular, notum facio, quòd ego novem modios ſiliginis de reditibus meis, quos habebam in Parochia de *Grimengem*, & duodecim modios avenæ, & quadraginta capones & octo de reditibus pratorum jacentium in Parochia memorata, & octo bonaria nemoris & dimidium, & dimidium bonarium prati in eadem Parochia ſiti, contuli, de aſſenſu liberorum meorum omnium, Sanctimonialibus Ciſtertienſis Ordinis de *Bello-prato* juxta Grimenghem in eleëmoſynam, & Chartam iſtam proprio ſignavi Sigillo.

Ego verò * *Michaël* Conſtabularius Flandriæ, Ego *Philippus* de Boular, Ego *Oſto* de Trazegnies, Ego *Ægidius le Brun*, heredes præfatæ Aelidis cariſſimæ Matris noſtræ, eleëmoſynam prænotatam approbantes, eam noſtro conſenſu firmavimus teſtimonio Sigillorum noſtrorum.

* *Obiit 1236.*

Et quia Ego *Raſo* proprium Sigillum non habeo, uſus ſum Sigillo Venerabilis Abbatis Gerardimontis, ſæpe dictam eleëmoſynam approbans. Ego quoque *Goſuinus* de Scendelbeka, Maritus filiæ Dominæ memoratæ, meum appoſui Sigillum, pleno favore confirmans eleëmoſynam ſupra dictam.

1229. Actum anno M. CC. XXIX. menſe Majo.

Ego Aelidis, Domina de Boular, notum facio quòd *Ægidius le Brun* Filius meus reſignavit in manus meas reditus duodecim modiorum avenæ & XLVIII. caponum, quos de me tenebat in feodum de reditibus pratorum jacentium in Parochia de *Grimengem* recipiendos, ad opus Sanctimonialium de Bello-prato.

Ego verò præfatos reditus, ad petitionem prædicti Ægidii, de conſenſu etiam omnium Filiorum meorum, & *Goſuini* Domini de Scendelbeka, & Uxoris ejus *Adæ*, Filiæ meæ, contuli præfatis Dominabus in perpetuum poſſidendos.

Ut autem Donatio prænotata perpetuâ gaudeat libertate, præſente Paginâ Sigilli mei appenſione munitâ, & præterea Sigillis Filiorum meorum, *Philippi* ſcilicet Conſtabularii, *Oſtonis* de Trazegnies, *Ægidii le Brun*, *Goſuini* de Scendelbeka, & Abbatiæ de Geraldimonte, pro *Raſone* Filio meo (quia proprium Sigillum non habet) corroboratam, contuli jam dictis Dominabus in munimen.

1230. Actum anno M. CC. XXX. menſe Julio.

Univerſis Chriſti Fidelibus, Ego *Ægidius le Brun* de Trazegnies Miles notum facio, quòd Arnulphus de Mergeen & Gertrudis ejus Uxor, Henricus etiam de Mergeen & Margareta ejus Uxor, à me in feodum duo bonaria terræ ſita in Parochia de *Grimengben* poſſederint, & dicti Arnulphus & Gertrudis ejus Uxor, tanquam veri heredes & Succeſſores prædictam terram, de mea voluntate ac licentia, vendiderint Eccleſiæ B. Mariæ de Bellaprato, Ciſtertienſis Ordinis, & in manu mea reportaverint ad opus ipſius Eccleſiæ.

Ego verò eamdem terram, mutato jure feodali in Allodium, contuli jam dictæ Eccleſiæ perpetuò poſſidendam in Allodium. Aſtiterunt autem, cùm hæc facta fuerunt, in teſtimonium vocati Homines cariſſimæ Matris meæ & Dominæ *Alidis*, Dominæ de Boulario, ſcilicet,

Oevo de Mourbeke,
Simon de Vos,
Joannes de Waremberghe,

Da-

Daniël de Hunebeke,
Arnulphus de Overboular,
Joannes Vleeſts, &
Michaël Piſcator, & alii quàm plures. In cujus rei teſtimonium exhibui præſentes Litteras ipſi Eccleſiæ, appenſione Sigilli mei roboratas.

Actum anno M. CC. XXX. menſe Julio. 1230.

Ego JOANNA, Comitiſſa Flandriæ ac Hannoniæ univerſis ſalutem. Innoteſcat præſentibus & ſciant poſteri, quod ego in eleëmoſynam contuli quinque bonaria nemoris mei, quod dicitur *Raſpaille*, ſiti juxta Geraldimontem, inter nemus nobilis Matronæ *Aelidis* Dominæ de Boulario, & Nobilis viri nemus Domini Ægidii de *Hallut*, Monaſterio Sanctimonialium, Ciſtertienſis Ordinis, de Bello-prato in perpetuum poſſidenda.

Actum publicè coram Hominibus meis, anno millefimo ducenteſimo trigeſimo ſeptimo menſe Septembri. 1237.

Auxerunt primam dotem proceres de *Trazegnies*, *Lillare*, *vander Eechoute*, *Maſſeme*, *Oultre*, *Aubignies*, &c.

Subjecta eſt hæc Abbatia curæ Abbatis Camberonenſis Ord. Ciſterc. inter Athum & Montes Hannoniæ.

In medio Chori Monialium ante turbas Belgicas viſebatur Monumentum Sepulchrale obductum laminâ æneâ cum hac inſcriptione.

Cy giſt Madame Alis de Boulers, *qui fut femme a Monſieur de Liedekercke & de Breda, qui treſpaſſa l'an de grace* 1293. *en Nov. le jour de Ste. Cecille.*

Bello-prati complures vixere Virgines Religioſæ Sanctiſſimè, ut ex multis *Clara Dullaerts* Abbatiſſa XXIII, quæ obiit in odore Sanctatis Anno 1545. die 14. Octobris; *Margareta van Laken*, quæ ita Dei amore flagrabat, ut omni pæne loco in extaſim raperetur. Obiit 1544. ipſo die Paſchæ Domini 12. Aprilis.

Venerabilis *Joanna Flammeng*, humilitate & devotione maximè commendata, quæ mortua An. 1550. die 5. Aprilis, Sorori ſuæ Germanæ ibidem religioſæ magnâ claritate refulgens, die quadam ſub veſperam apparuit.

Venerabilis *Maria de Satillon*, quæ multis virtutibus excelluit, & in magnâ Sanctitate vitæ ſuæ tempus tranſegit; vixit anno 1579.

Agnes de Satillon Suppriorïſſa præfatæ *Mariæ* Germana Soror, Regulæ ſuæ exactiſſima obſervatrix. Obiit Tornaci in ædibus paternis, tumultuum Belgicorum tempore die 28. Martii anno 1581.

Joanna Spirinx Gandenſis, Nobili loco nata, tamen præ humilitate inter Laicas ſeu Converſas adſcribi voluit, quæ poſt mortem cuidam Sorori ſuæ apparuit immenſo lumine circumfuſa. Obiit 4. Decembris.

Damus hic exactam ſeriem Abbatiſſarum, prout ex Monumentis hujus Abbatiæ excepimus, quæ apud *J. van Waesberghe* in ſuo Gerardimontio mutila eſt & imperfecta.

ABBATISSÆ BELLOPRATENSES.

I. *Adelidis de Ruſchenbrouck.*
II. *Oda de Bruxella.*
III. *Helwigis de Bigardis.*
IV. *Machtildis de Quarwanes.*
V. *Machtildis de Meureville.*
VI. *Maria de Bodelo.*
VII. *N. N.* Religioſa ex Abbatia de Camera.
VIII. *Beatrix de Gerardimonte.*
IX. *Sophia de Corte.*

X. *Alelidis de Bouchout.*
XI. *Ida de Perken.*
XII. *Beatrix de Puteo.*
XIII. *Adelidis de Eechoute.*
XIV. *Beatrix de Platea.*
XV. *Margareta Apers.*
XVI. *Waldetrudis de Vreckem.*
XVII. *Elisabetha de Lombeke.*
XVIII. *Ida de Monte.*
XIX. *Ida de Pelken.*
XX. *Elisabetha Zoetamys.*
XXI. *Joanna de Novavilla*, sive de Nieuwenhove. quæ Dei adjutorio Sanctam Reformationem introduxit.
XXII. *Jacoba Henrici.* Obiit 1505.
XXIII. *Clara Dullaerts.* Obiit in odore Sanctitatis anno 1545.
XXIV. *Joanna Baillette.* Obiit Ao. 1552.
XXV. *Margareta Desbuissons.*
XXVI. *Anna Sconinx.*
XXVII. *Antonia de Ligne.*
XXVIII. *Maria André*, quæ annis XXV. hanc Abbatiam benè rexit, XII. desertam annis restauravit, & nova Dominii de Grimminghem acquisitione auctam anno 1612. reliquit
XXIX. *Joanna van Tedeghem*, quæ novam Ecclesiam erexit, ac plurimum ad æternam sui nominis gloriam & celebritatem decoravit anno 1627.
XXX. *Maximiliana d'Oyenbrugge.* Obiit 1660.
XXXI. *Antonia de Quarre.* Obiit Ao. 1667.
XXXII. *Lutgardis de le Poire.* Obiit 1681.
XXXIII. *Angelina de lan Franchi.* Obiit Ao. 1704.
XXXIV. *Anna de Fraye.* Obiit Anno 1715.
XXXV. *Beatrix Fiefvet*, Benedicta XV. Decembris Ao. 1715. præsens Abbatissa.

HEMELVERDIGHEM S. JOANNIS, Vernaculè *S. Jans Hemelverdighem* primo lapide a Gerardimonte in Comitatu Alostano, spectabili arce, templo *S. Joannis Baptistæ* Dominici præcursoris Patrocinio, & Miraculis nobili, quâ ratione magnâ populi frequentia visitatur, ait *J. van Waesberghe* in suo Gerardimontio pag. 234.

Dominium hoc olim nomen dedit familiæ de *Hemelverdigem*, prisci enim Toparchæ persæpe nobilium more Dynastiæ nomen, relicto gentilitio plerumque induebant, hoc autem semel indicasse sat erit, ne cogamur eadem sæpius repetere.

Successu temporis devolutum est hoc Dominium ad *Masminios* ex quâ gente illud possedit *Robertus Masminius* Eques Aurei Velleris Anno 1429. & ab illâ fuit per nuptias Comitum de *Mastaing*, & tandem in familiam *Dammanorum* in quâ permansit.

Forum celebre annuale hic celebratur die 23. Junii pridie Nativitatis *S. Joannis Baptistæ*. Ecclesiæ Patronatus spectat ad Abbatem *S. Adriani* Ord. S. Bened. in Gerardimonte. *A. Miræus* in Donat. Belg. Lib. II. Cap. XLIV. novæ edit. refert Diploma, quomodo *Manasses* Camerac. Episc. contulit inter cætera præfatæ Abbatiæ *S. Adriani* Altare de *Emelvordegem*, ratione cujus potior pars decimarum spectat ad hanc Abbatiam.

Longo temporis tractu deservita fuit hæc cura Pastoralis per Pastores Lierdæ *S. Martini*; at proprium nuper accepit Parochum, cui a præfata Abbatiâ annuè solvitur competentia 360. florenorum annuè.

LIERDA S. MARIÆ vernaculè *Marie-Lierde*, Antiquitus *Lergia* in Diplomatibus nominatur, olim Comitatus titulo insigne Dominium, pagus est notabilis extensionis continens ferè 700. terræ bonaria, situs est inter Nin-

Ninhoviam & Aldenardam, ad quintum cum dimidio ab urbe Gandavo lapidem juxta Gerardimontem a quo distat milliari.

Dominium ejus dudum fuit olim penes *Masminios*, ex quibus illud possedit *Robertus Masminius* Eques A. V. &c. dein per nuptias devolutum est ad Comites de *Mastaing*. Hoc Dominium consistit in tribus Toparchiis; una quæ est clientela Comitatus Alostani; altera dicta *St. Pol* quod a nullo relevat, seu a nemine in fide tenetur, nisi a Deo & sole; tertia *Nieuburch*, sive *Nieuwenborch*, quæ tenetur in Clientelâ Comitis de *Pamele*; omnes potiuntur altâ, mediâ, & bassâ justitia. Hæc Dominia anno 1642. viâ emptionis acquisivit a *Joanne Francisco de Jauche* Comite de Mastaing. &c. *Joannes Baptista de la Faille* Consiliarius Senatus Flandriæ, dein Ao. 1650. ejusdem Senatus Præses, in quâ stirpe perseverat, qui hodie *Joannes Franciscus de la Faille*, Dynasta de Eeckeloo, Assenede &c,

In eodem pago est Dominium de *Waesberghe* spectans ad præfatum Dynastam, estque in Clientelâ Principis de Gavere, illud pretio comparavit præfatus *Joannes Baptista de la Faille* a *Marco Leurent* Anno 1663.

Præterea in eodem pago est Dominium *Ryen* spectans ad Dynastam Lierdæ *S. Martini* gentilium de *Puttem*, in quo habet Castellum quod condidit a medio circiter seculo *Joannes Franciscus van Puttem*.

Ibidem præterea est Dominium *Ten Broecke* spectans ad Abbatem *S. Adriani* in Gerardimonte.

Ecclesia tutelarem colit *S. Mariam Magdalenam*. Medio ferè milliari a Parochiali visitur Sacellum *D. Gertrudi* sacrum, quod ex omni parte invisitur, ad quod undique concursus crebrescit pro refrigerio ab æstu febrium.

Patronatus hujus Parochialis spectat ad Abbatem *S. Adriani* in Gerardimonte dono *Manassis* Camerac. Episc. uti videre est apud *A. Miræum* in Donat. Belg. Lib. II. Cap. XLIV. novæ edit. sub nomine Altaris de Lergia. Præfatæ Abbatiæ competit hujus pagi decima, etiam illa quæ fuit Parochi, ex quâ eidem solvitur annuè integra competentia.

LIERDA S. MARTINI, vernaculè *Ste. Martens Lierde*, pagus Comitatus Alostani, uno milliari a Gerardimonte, Dominium olim *Masminiorum* Procerum ex quâ gente *Robertus Masminius* Aurei Velleris Eques &c. illud possedit seculo XV.; dein jure nuptiali devenit ad Illustres Comites de *Mastaing*.

Hodie est gentilium de *Puttem*, qui nuper *Vincentius de Puttem* quo cælibe mortuo Ao. 1722. ad ejus hæredes devolutum est hoc Dominium.

Hic pagus est ex illis XXII. qui proprium Principis vocantur, vulgo *'s Graven-propre*. In hoc pago est Dominium *Ten Broucke*; hodie illud possidet *Anthonius Matthys* summus Prætor Ditionis Schornacensis.

Ecclesia ut nomen præfert *S. Martino* sacra est, ejus Patronatum gerit Abbas *S. Martini* Ord. S. Bened. Tornaci, ad quam Abbatiam spectat potior pars decimarum. Parochus præter Novalia, medietatem decimarum lini, & seminis ac carnium habet ex novem manipulis, duos & insuper in Supplementum annuæ competentiæ ab hac Abbatia percipit XLI. libras Flandricas, & quatuor florenos.

In narratione Historica restaurationis Abbatiæ S. Martini Tornaci, scripta ab Herimano ejusdem loci Abbate, relata in Spicilegio Lucæ d'Acherii no-

novæ edit. Parif. 1723. tom. II. refertur circa annum 1092. pag 912. ut fequitur. „ Thetbaldus Rhotnacenfis Præpofitus, pater Radulphi, Camer„ racenfis Archidiaconi, ad converfionem veniens, dedit nobis Altare de „ Ormegnies & de Balluel, & de Lierda S. Martini, ad quod Altare perti„ nebat quædam terra fuper Teneram fluvium, ubi Radulphus ædificavit duo„ decimam curtem, & optimum molendinum conftruxit.

Intra limites hujus pagi eft *Cartufia* in villa *Ten Boffche* unde communiter vocatur *Ste. Martens Boffche.* Auctor hujus Monafterii eft *Joannes Gheylinx* conditione rufticus non infortunatus anno 1328. fiquidem ut Monachorum habet traditio, quum in nobilis magnæque apud *Ludovicum Nivernenfem* Flandriæ Comitem auctoritate viri familiam fe dediffet, primo curam Equorum, mox honeftiora munia, ultimo heri gratiam, ejufque filiam uxorem fibi conciliavit, quâ tamen ad quietem fe recipiente lacrymabunda quod patris ftabulario fibi accubandum effe quereretur. *Quiefce,* refpondit, *nil Stabularius tibi nocebit,* egreffufque Solitariam vitam amplexus, neque Procerum, neque Pontificum monitu ad ufus conjugales induci potuit, verum crefcentibus declinante ætate, fortunis, pro fua fuorumque falute, & ad Dei, Deiparæque honorem Monafterium Regulæ *S. Brunonis* exftruendum concepit, & habito maturo confilio, emptum eft ab Abbatiâ *Ninivenfi* prædium *Rodendriefch* unius bonarii & Virgarum quinque in Parochiâ de Schendelbeke, ubi Monafterium exftrueretur, obtentâ ad annum 1328. a Flandriæ Comite viginti octo vel triginta bonariorum terræ in *Lierdâ S. Martini* amortifatione.

Operis autem initio ferè pofito, metuentes locum nimis effe vicinum publicæ viæ, ab opere defiftunt, & maturiore inter fe habito confilio definiunt Monafterium conftruendum in hoc loco, qui pro parte dotationis donatus fuerat, nimirum in villâ Domini fundatoris nomine *Sylva*, vernaculè *Ten Bofche* qui locus totus Solitarius erat habebatque commoditates non modicas & abundans terrâ arabili & pafcuis, nec non vivariis & nutriturâ animalium. In hoc loco annuente Epifc. Cameracenfe, & Abbate *S. Martini* Tornacenfis Villæ Patrono, ac Comitis Flandriæ confenfu, Monafterium inchoatum eft. *Joannes Gheylinx* fundator jactis hujus Cartufiæ fundamentis variis eam prædiis auxit, quæ *Ludovicus Comes* anno 1348. amortifavit, aliifque privilegiis & immunitatibus domum impertivit; quæ dein confirmarunt, *Joannes,* & *Philippus Bonus* Flandriæ Comites, quorum commendatione factum eft ut aliqui viri Nobiles domum bonis immobilibus auxerint. Agunt de hoc Monafterio pluribus *Arnoldus Raiffius* in tractatu *Origines Cartufiarum Belgii* pag. 38. & *J. van Waesberghe* in fuo Gerardimontio pag. 235. Anno 1723. quo hæc fcribimus nova, & infignis in hac Cartufiâ exftructa eft a fundamentis Ecclefia.

MEERBEKE, *Vredius Merrebecci* dictum putat. Municipium & antiquus pagus eft in finibus Brabantiæ, contiguum Flandriæ juxta Ninhoviam a quâ diftat medio milliari, fitum in Brabantiâ fub Præfecturâ Rodenfi, fpectans ad Dom. de *Wedergraet*, qui nuper *Petrus Antonius van Cautere*, hodie ejus filius *Antonius-Francifcus-Clemens.*

In extremitate hujus pagi habet Dynafta Caftellum, in quo tenet fuum domicilium.

In hac Parochiali vifitur in Choro Monumentum marmoreum Sepulchrale parieti infertum cum hac Epigraphe.

Cy

Cy devant gist enterré Noble & virtues Dame Catherine de Grispere en son vivant femme & epouse de Noble homme Messire Josse de Goux, Baron de la terre de Wedergraet, Seigneur de Meerbeke, Gages &c. Laquelle trepassa le XIII. jour de Juillet M. D. XL.

Prié Dieu pour son ame.

Quoad rem sacram Basilicam habet structuræ valdè antiquæ *D. Petro* sacram, cujus Patronatum gerit Toparcha; in eâ quatuor Canonicorum Collegium ad collationem ejusdem, & quinque Sacellanorum. In quâ *Nona*, *Celsa*, & *Berlendis* Virgines requiescunt, Sanctitatis titulo omnes illustres.

S. Berlendis, temporibus *Dagoberti* Regis, patrem habuit *Odelardum*, Matrem vero *S. Nonam S. Amandi* Tungrensis Episcopi sororem, post matris obitum a patre viduo exhæredata, patienter id tulit, & in Monasterio *Morsellæ* propè Alostum sacri velaminis habitum suscepit. Ex eo pauperrimo Monasterio propter Hunnorum vastationem, cum licentia Merbeccam rediit patre mortuo, quem in Ecclesia *S. Petri*, quam ipse ædificaverat juxta uxorem sepelivit, ipsaque in eâdem Ecclesiâ permansit Domini Servitio mancipata: post mortem sepulta juxta tumulum parentum in vase exciso ex quercu. Trigesimo autem anno depositionis elevata est per *Aubertum* Cameracensem Antistitem. Cum eadem quiescunt elevatæ *Nona* & *Celsa* Virgines. De eis agunt *J. Molanus* ad diem 3. Februarii, & *A. Miræus* in Fastis.

Quoad horum Canonicorum Collegium, refert idem *A. Miræus* in Cod. Piar. Donat. Novæ edit. pag. 32. sequentia.

„ *Merrebecci*, *Merbeca* vulgo *Meerbeke* Municipium haud procul a Ni-
„ noviâ Flandriæ oppido: in quo *Odelardus*, Comes, ejusque conjux *Nona*
„ *S. Amandi* Tungrensis Episcopi soror Monasterium ædificarunt, quod est
„ hodie IV. Canonicorum Collegium & V. Sacellanorum."

Majores Decimæ spectant ad illustre Capitulum Nivellense cum pluribus agri possessionibus. Canonici hujus loci inibi habent certos districtus decimarum.

In vitâ MS. *S. Berlendis* Meerbecanæ refertur quomodo ejus pater *Odelardus* Ecclesiæ Nivellensi bona sua offert per oblationem cultelli, quâ forsitan significabatur de cætero eum victurum ex mensâ dicti Monasterii aut offerre se Sylvas & arbores, quæ hujusmodi ferreis instrumentis cædi solent. Fuit enim olim ritus priscus, si quispiam aliquid Deo aut Sanctis ejus ad altare offerret, si id erat de prædiis immobilibus sumebat offerens glebam seu cespitem cui infixus ramus ex fundo vel terrâ Deo aut Sanctis dicanda, vel oblationem cultelli. Ita *J. Geldolphus a Ryckel* in vitâ *S. Gertrudis* pag. 346.

Cæterum *Meerbeca* numeratur inter antiquiores Ecclesiæ Nivellensis possessiones, ac primo *Otto* Imperator Diplomate dato 966. apud *A. Miræum* in Not. Eccl. Belg. Cap. 26. novæ edit. recenset Villam Merbecam cum omni integritate. Dein *Henricus IV.* Imp. anno 1059. in Diplomate ibidem apud *Miræum* in Donat. Belg. lib. 2. cap. 24. cum prædia Ecclesiæ Nivellensis dividit in tres portiones, recenset ad Beneficium Abbatissæ *Meerbecam* cum Ecclesiâ.

Patronatum hujus Parochialis tradit Ecclesiæ Nivellensi *Odo* Camerac. Episc. anno 1112. Quomodo hodiè spectet ad Dynastam, hactenus indagare non potuimus.

MOERBEKE sive *Mourbeke* medio milliari a Gerardimonte in Comitatu Alostano, vicinum peramoenæ & amplæ Raspaliæ Sylvæ, Dominium gentis Egmondanæ.

In sacris, Ecclesia inscripta est *B. Mariæ* Virgini Deiparæ. Patronatum ejus gerit Abbatissa de Foresto Ord. S. Bened. propè Bruxellam.

Decimarum participes sunt Præfata Abbatia de Foresto, Abbatia *S. Auberti* Can. Reg. *S. Augustini* & Parochus; cui præfata Abbatia de Foresto nuper cessit suas decimas sub annuâ recognitione 20. flor. Abbatia vero præfata *S. Auberti* solvit annue ex suis Decimis Parocho sex libras Flandricas pro conductione domus ad usum Parochi, ex conventione initâ inter præfatum Abbatem, & Parochum.

Huic pago contiguum est & adjacet in Sylvâ Raspaliâ *Vicariatus. F. F.* Prædicatorum, de cujus initio sic scribit Belgium Dominicanum *P. Bernardi de Jonge* nuper Bruxellis editum typis F. Foppens 1719.

„ Raspalia Sylva est pagi de Moerbeke prope Gerardimontem in Flandriâ, „ distat autem Teneræmunda, Aldenardâ, & Bruxellis quinque, Gandâ „ septem milliaribus, locus amoenus est, venationi, piscationi, & religiosæ „ solitudini aptissimus.

„ In hac Sylvâ quidam *Adrianus de Schrevel*, Pastor ovium, ex speciali „ erga Deiparam devotione imaginem arbori affixerat, & juxta illam domun„ culam sibi exstruxerat, in quâ vitam eremiticæ similem ducebat, succes„ su temporis incolarum & viatorum erga prædictam imaginem adeo ac„ crevit devotio: ut Sacellum in honorem ejusdem Deiparæ ibidem fue„ rit constructum.

„ Prænobilis *D. Philippus Guilielmus de Steenhuyse* Cancellarius Bra„ bantiæ &c. ad magis magisque promovendam supradictam devotionem de„ dit Patribus nostris Bruxellensibus prædictum Sacellum & aliquot mensu„ ras terræ, plura daturus si supervixisset. " Et post pauca.

„ Anno 1684. die 8. Octobris primum novi ædificii lapidem posuit *P. Ja„ cobus de Bode* Conventus Bruxellensis, qui locum hunc egregiè promovit, „ & usque ad finem vitæ suæ singularem ejus curam habuit.

„ Anno 1689. die 18. Aprilis Domus Raspaliensis erecta fuit in Vicariatum „ a P. Mag. *Philippo Durand* Conventus Bruniensis, & Provinciæ nostræ „ Provinciali, qui in primum illius loci Vicarium instituit præfatum *P. Ja„ cobum de Bode* & illius Patronam tutelarem assignavit B. Virginem *Ma„ riam de Lætitia*, in cujus honorem locus hic antea fuerat inchoatus. "

Festo Annuntiationis Deiparæ hic maximus vicinorum populorum accursus, & hominum devotio.

NEYGENE, vulgo *Neyghem*, Latinè *Allodium* primo lapide a Ninhovia ad limitem Brabantinum in Comitatu Alostano, sub Dominio de *Wedergraet*, spectans nuper ad *Petrum Antonium van Cauteren*, hodie ad ejus filium.

Forum solebat habere hebdommadarium diebus Sabbathi, quod dudum evanuit. Nundinas tamen habet celebres annuas postridie *S. Lucæ* Evang. die 19. Octobris. Pagus est exiguæ extensionis, continet vix 100. terræ bonaria.

Ec-

Ecclesia inscripta est *S. Margaretæ* Virg. & Mart. Res sacra dependet a Præposito Montis Frigidi Bruxellæ Ord. Can. Reg. *S. Augustini*, cujus Religiosi hanc curam Pastoralem administrant, præfatum Monasterium gaudet universa hujus pagi decima.

A. Sanderus in Descriptione hujus Monasterii refert quomodo *Osto* Miles Dominus de Wedergraet & ejus filius primogenitus *Osto* contulerunt Monasterio *B. Jacobi* de Frigido monte Personatum seu jus Patronatus Ecclesiæ Parochialis de *Bevinge* (quæ hodiè tantum Capella est) cum omnibus pertinentiis, ut ab ipsis Religiosis liberè & absolutè in perpetuum possideri valeant. Actum anno 1258. quam donationem confirmavit anno 1259. *Nicolaus* Episc. Camerac.

Hæc Ecclesia Parochialis de *Bevinge* anno 1265. translata fuit ob locorum instantiam & difficultatem auctoritate ejusdem *Nicolai* Episc. Camerac. in *Allodium* sive in *Neygene*, ubi hactenus permansit, & *Bevinge* mansit Capella sub hac Parochiali.

In Ecclesiâ de *Neygene* exstat insignis tumba elevata Dynastarum terræ de *Wedergraet*, cum suis quarteriis gentilitiis adhuc hodiè conspicuis, quam anno 1596. exstruxit *Gaspar de Goux* Dominus de Wedergrate &c. cui parieti inserta est sequens inscriptio.

Patir pour parvenir aux Royaume celeste 1595. *Dessous ce tombeau gissent Nobles Chevaliers & Dames, premierement.*

Messire Guillaume de Goux *Bourgoignon natif, Sr. dela terre de Wedergraete, dict Galice, Cotrige, Meerbeke &c. Conseiller, & Chambellan des tres haut, tres puissant Prince le Duc* Philippe d'Austrice, *Roy de Castille &c. fils Messire* Pierre, *Sr. de Goux, & de la terre de Wedergrate, Meerkercke, Meerbeke &c. Et Dame* Machtilde de Rye, *Dame de dict lieux, & de Neublant lequel Messire* Guillaume, *trespassa l'an* 1506. *le* 8. *de Novembre. Et Dame* Isabelle de Hennin Lietart, *dict Boussu, Dame de Gaiges sa Compne. fille de Messire* Pierre de Hennin, *Sr. de Boussu, Gaige, Gamerage, Blangie &c. Chevalier de l'Ordre de la Toison d'Or, & de Dame* Isabelle de Lalaing, *trespassa le* 2. *Octobre* 1511. *& aussi Messire* Josse de Goux, *leurs fils unique Seigneur de dits lieux trespassa le* 3. *May* 1518. *& Dame* Catherine de Grispere *sa Compaigne fille de Messire* Guillaume de Grispere, *Sr. de Eeghem, & Dame* Isabelle de Luu *trespassa* 1540. *le* 13. *de Juillet, elle est enterré au grand Chœur de Meerbeke. Aussi Messire* Guillaume de Goux *fils unicq. dedit* Josse, *Sr. du dit lieux trespassa l'an* 1588. *le* 12. *Mars, & Dame* Bernardine de Mol, *sa compaigne fille de Messire* Jaspar de Mol, *Sr. de Oettingen, & de Dame* Adriane vander Noot, *trespassa le* 25. *Juin* 1552. *& Sr.* Jaspar de Goux, *fils aisné dudit Messire* Guillaume, *aussi Sr. de dit lieux trespassa le* 3. *Avril* 1610.

1610. *& Damoiselle* Marie Minnaerts, *Dame de Ophasselt, & Hasselt te Vryen sa Compaigne trespassa* 1594. *le* 10. *Juillet & Sr.* Ingelbert de Goux, *&c. fils du dit Messire* Guillaume, *en son vivant Capitaine pour le service de Monseigneur le Prince de Gavere, Comte d'Egmont, qui trespassa* 1583. *le* 16. *Juin. Cette Epitaphe a le fait mettre Sr.* Jaspar de Goux, *Sr. dudit lieux en memoire des ses Nobles predecesseurs estant issu de Bourgoigne de noble maison* de Goux, *de Rye, de Rupt, & de Cusance & venu premierement pardecha au service de treshaut memoire le bon Ducq de Bourgoigne* 1440. *& fut fait cet Epitaphe l'an* 1596. *Fondation, premierement a fondé en cette Eglise Messire* Guillaume de Goux, *fils de* Josse, *une messe tous le vendredy, avec un Anniversaire le* 12. *Mars. Sr.* Jaspar de Goux, *a fondé une messe tous le Jeudy, avec un Anniversaire le . . . . . . Damoiselle* Marie Minnaerts, *sa Compaigne a fondé une messe tous le Samedy & un Anniversaire le* 10. *Juillet en lisant apres chaucune messe & Anniversaire de Profondis & autres prieres accoutumes priant pour leurs ames.* Requiescant in Sanctâ pace. Amen.

NIEUWENHOVEN, olim *Nova Curia de Waerebeke*, Baronatus Boulariensis Dominium, Anno 1658. transiit titulo emptionis in Nobilem familiam de *Steenhault* Patriciam Bruxellensem in quâ hodie perseverat.

Ecclesia dicata est Virgini Deiparæ *Mariæ*, sub Patronatu Abbatis S. Sepulchri Ord. S. Bened. Cameraci.

Universa hujus pagi Decima spectat ad Parochum, etiam illa quæ nuper fuit præfatæ Abbatiæ, quam cessit huic Pastoratui. Pridem solebat habere communem Pastorem cum Waerebeke; at anno 1716. proprium accepit Parochum.

OKEGEM, pagus valdè exiguus, situs ad Teneram fluvium, quæ eam intersecat medio milliari a Ninhoviâ, lupuli ferax optimi.

Dominium pridem fuit Comitis Flandriæ, anno 1638. accepit ab eo in pignus *Claudia de Liedekercke* Domina de *Haussi*, quæ intra limites hujus pagi possidebat Dominium de *Idevoorde* vulgo *Yvoorde*.

Hodie Dominium hujus pagi possidet *Joannes Baptista de Stortewagen* Dominus de *Yvoorde*.

In Ecclesiâ Parochiali de Zuytdorp propè Axelam visebatur in tumbâ elevatâ hæc inscriptio Sepulchralis.

Hier licht Mr. Jan van Ghistele, **Riddere/ Heere vanden Broncke/ van Moere/ van Cauwenburch/ van Borst/ ende van Okeghem/die starf Ao.** 1436. **den** 25. **Mey/ ende Vr.** Marguerite Vilains **syn wyf was/dewelcke starf Ao.** 1433. **den** XI. **Lauwe. naer Cours van Utrecht.**

Ec-

Ecclesia D. Virgini *Mariæ* sacra est. Ejus Patronatum gessit Abbas *S. Adriani* in Gerardimonte dono *Manasses* Episc. Camerac. anno 1096. Diploma in Gerardimonte retulimus, in quo inter cætera confert Abbatiæ *S. Adriani* Altare de Okegem, verba sunt Diplomatis. Ecclesia ditata est solemni ritu Reliquiis *S. Antonii* Ao. 1723.

Hodie omnis res sacra hujus Parochialis administratur per Canonicos Religiosos Abbatiæ *S. S. Cornelii* & *Cypriani* Ninhoviensis Ord. Præmonstr; eo titulo, quod præfata Abbatia *S. Adriani* anno 1602. Patronatum hujus Parochialis cesserit præfatæ Abbatiæ Ninhoviensi, Archiepiscopo Mechliniensi interveniente & cessionem illam approbante.

ONKERSELE, medio milliari ad Teneram fluvium, attiguus Boulario inferiori, cujus Baronatus Dominium est.

Ecclesia tutelarem colit *S. Martinum* Turonensem Episc. Ejus Patronatus est Abbatiæ *S. Adriani* in Gerardimonte, quæ Abbatia hic possidet agros plurimos prata & Sylvas, & potiorem habuit partem decimarum, quas nuper cessit hujus loci Parocho, retenta sibi parte non exiguâ; contractu ad hoc inito specificante.

OPHASSELT; antiquitus *Haslutum*, celebre Municipium Comitatus Alostani, in Clientelâ Baronis Boulariensis, consistens tribus Toparchiis, videlicet *Hasselt*, in quâ est Ecclesia Parochialis, *Vrye*, & *Mounenbroeck*, olim *Moorenbroeck*; omnes tres altâ, mediâ, & infimâ jurisdictione potiuntur, quæ sua etiam habent Sacella cum Capellaniis annexis ad collationem Toparchæ. Dominia hujus loci olim nobilissimæ gentis de *Hasselt* cognomentum dederunt, pridem e gente *Walliâ in Steenlandicam*, e quâ per nuptias in Luxemburgensem *Du Faing* Baronis de Jamoigne migrarunt, qui nuper fuit *Alexander Georgius Du Faing*, Comes de Hasselt &c. Mortuus anno 1710. in quâ stirpe perseverat.

Erectum est hoc Dominium a *Philippo IV.* Hisp. Rege in Comitatum anno 1654. die 17. Octobris in favorem *Philippi Francisci Du Faing*, Baronis de Jamoigne &c. qui obiit An. 1680., cujus & prædecessorum Monumenta Sepulchralia exstant in Ecclesiâ Cathedrali D. Bavonis Gandavi. *Erectum in Comitatum.*

In præfatâ Ecclesiâ subterraneâ in Capellâ *S. Margaretæ* ad partem borealem exstat Monumentum Sepulchrale cum hac Epigraphe.

Cy gist Pierre de Steenlant, *Chlr. Sr. de Markegem, Hasselt &c. Du Conseil de feu Phls. Deuxieme & Seremes. Archiducq.* Albert *& l'Infant* Isabelle *en leur Conseil, & Pais de Flandres, fils de Noble Homme Phlpe. aussi Sr. de Hasselt, decedé le XV. d'Aougst* 1613. *& de Dame* Margte. Martins, *fille de Messire* Jacques, *Chlr. President de Flandre, laquelle termina le* 23. *de 7bre* 1618. *Priez Dieu pour leurs ames.*

Quarteria.

Steenlant, de Heede, de Edinge, Immeloot;
Martins, de Beths, Cabelliau, Hildenbergh.

In eadem Ecclesia *D. Bavonis* in Capellâ *S. Margaretæ* in ambitu Chori

ad partem borealem, ſupra limen portæ prædicti Sacelli in candido marmore legitur ſequens inſcriptio.

D. O. M.

Hic ſitus eſt Perilluſtris Nobilis & Generoſus Dominus *Ægidius Du Faing*, Equeſtris familiæ & ordinis, Baro de Jamoigne, Toparcha du Faing, Haſſelt, Markegem, Royen, Vrye, &c. Regi Catholico a Conſilio belli, & Aulæ Palatinis Sereniſſimorum Archiducum *Alberti* & *Iſabellæ* Principum domeſticus, honorarius Conſiliarius inter Nobiles viros Ducatus Luxemburgenſis, ſupremus Flandriæ totius Baillivus, & Archiprætor, Capitaneus, Præfectuſque Chinenſis, Gubernator Floren-Villanus, qui Virtute & prudentia inclytus, tres & viginti Legationes ad Reges, Principes, Dynaſtas in Germania, Lotharingia, Juliacenſi Ducatu, Italia obiit, potiſſimum de mandato *Philippi III.* Hiſpaniarum Regis, ad Daniæ Regem luctus teſtandi cauſa ob mortem Reginæ conjugis ejus anno 1612. ſupra vero publicis ſæpius & arduis negotiis admotus Regum & Principum ſuorum nomine in Diœtis Imperialibus, deputationibus, Colloquiis, Tractibus & variis ad Provinciarum Ordines Propoſitionibus, earundem exſpectationi ſatisfecit. Obiit fato ſuo Gandavi 11. Decembris 1633. Candore gratus, Virtute clarus, meritis immortalis. Poſuit mæſta Conjux Nobilis & Generoſa Domina *D. Margareta de Steenlant* dictorum locorum Baroniſſa & Domina, quæ ex indicta Virtute ex alto cælibem vitam, bonis moribus adornans vivere deſiit anno CIƆ. DC. LV. primâ Martii, ætatis ſuæ LXX.

In altari hujus Sacelli legitur hoc Epigraphe.

A l'honneur de Dieu & de S. Marguerite *ont fait dreſſer cet Autel. Meſſire* Gillis du Faing, *Baron de Jamoigne, Chevaillier, Seigneur de Faing, Linay, Haſſelt, Markegem, Vrye, Hoyen, Pontrave, Rye &c. Du Conſeil de guerre du Roy, & ſon Alteſe Ser*me*.Gentilhomme de la bouche, Conſeiller de Courte Robbe aux Conſeil Pays Duché de Luxembourch, Souverain Bailly de Flandre &c. Et de Dame* Marguerite de Steenlant *ſa femme Baronne & Dame des dicts lieux, & au deſſoub de cette Chapelle & en celle d'embas eſt leur franciſe ſepulture, & de leurs Succeſſeurs 1626.*

In eodem Sacello exſtat illuſtre marmoreum Monumentum parieti inſertum *Philippi Franciſci*, filii præfati *Ægidii du Faing*, cujus eſt hæc inſcriptio.

D.O.M.

D. O. M.

Cy gist Illustre Seigneur Philippe François du Faing, *Comte de Hasselt, Baron de Jamoigne, Seigneur du Faing, Markegem, Hyon, Rye, Pontrave, Ronnecq &c. Conseiller de courte Robbe au Conseil de Luxembourch, Deputé ordinaire de l'Etat Noble de la Dicte Province, Gentilhomme de la bouche du Roy, Prevost & grand Gruyer du Comté Chiny, qui trespassa le 2. Xbre* 1680.

Et Illustre Dame Petronille Morel de Tangry, *son Epouse, qui est la derniere de cette Noble, & ancienne famille, qui a l'aissée des Enfans, & mourut le 7. Juillet* 1686.

Hæc Toparchia extendit jurisdictionis suæ alas in pagos circumjacentes, videlicet de Schendelbeke, Vluesegem, Hemelverdighem & Yedeghem, ubi & decimam quamdam non modici valoris Toparcha potitur.

In sacris Ecclesia Parochialis dicata est *S. Petro* Apostolo. Capella *Ter Vrye* inscripta *S. Joanni Evangelistæ*, in eâ Capellania amplam habens dotem, binisque per hebdommadam sacris gravata. Collator illius Toparcha. Capella *De Mounenbroeck* Matri Deiparæ Virg. *S. Annæ* inscripta est, adeo ut tres etiam censeri pagi possent. Habet insuper Toparcha in Ecclesia Parochiali tres Capellanias collationi suæ obnoxias: Prima Deiparæ Virgini titulum habet, altera *S. Petri*, tertia ad Matutinum sacrum populo Dominicis festisque diebus celebrandum instituta, sed insufficienter dotata. Hæ Capellaniæ propter tenuitatem proventuum reductæ sunt per Archiepiscopum ad VII. Missas singulis diebus XV.

Patronatum hujus Parochialis gerit Abbas Hunnocurtensis Ord. S. Bened. prope Cameracum.

Universa fere pagi Decima spectat ad hanc Abbatiam; sexta earum pars est Parochi, & universa Decima Caulium (vulgo *Coolsaet*,) præterea præfata Abbatia solvit annuè Parocho in Supplementum competentiæ XXIV. libras Flandricas.

OUDENHOVEN BEATÆ MARIÆ, quasi vetus Virginis *Mariæ*, Curia, vernaculè *Marie-Oudenhoven*, primo lapide a Sottegemio.

Dominium hujus pagi, quod est Præfecturæ Sottegemiensis pridem fuit gentis Egmondanæ, sed circa medium præcedentis seculi titulo emptionis illud a Comite acquisivit *Petrus de Blondel*, Eques, Sanctioris dein Concilii Senator &c. cum Dominio pagi de Michelbeke huic contiguo.

Anno 1675. die 28. Decembris decoratum est hoc Dominium a *Philippo IV.* Hisp. Rege titulo Baronatus in gratiam præfati *Petri de Blondel*. *Erectum in Baronatum.*

In eodem pago est Dominium *De Sillaers* cum arce spectabili & satis commodâ, quod censetur unum inter quinque præcipua feuda Ditionis Sottegemiensis, cujus ab antiquo possessores fuêre Proceres de *Herzelles*, ejusdem Arcis incolæ, & in Ecclesiâ Parochiali ibidem sepulti, ab his per nuptias devenit ad gentiles de *Rodoan* Dominos de Berleghem &c. a quibus illud viâ emptionis aquisivit præfatus *Petrus de Blondel*, qui illud plurimum re-

restauravit, in quâ stirpe hæc Dominia perseverant, qui modo *Petrus Jacobus de Blondel* Petri filius.

Ecclesiam habet Virgini Deiparæ *Mariæ* inscriptam; in quâ ad Pastoralem curam præsentare solebat, qui personatum in eadem Ecclesia possideret, qui cum anno 1682. unitus est Pastoratui, eo jure utitur Archiepiscopus. Anno 1716. decorata est hæc Ecclesia Parochialis Reliquiis *S. Huberti* Episc. cum indulgentiis a Sanctâ sede obtentis.

Decimas hujus pagi possident Abbatia Bellopratensis Ord. Cisterc. ad Teneram fluvium prope Gerardimontem, Ecclesia & Parochus, unicuique suus est decimarum districtus, & habet quisque tertiam illius partem, qui annuè mutatur.

Espinoius in suis de Nobilitate Flandricâ commentariis Gallicis pag. 269. refert quomodo *Thomas de Monte* 1270. mense Junio donat suam decimam de *Audenhoven* præfatæ Abbatiæ Bellopratensi.

Hic loci quadrante ab Ecclesia est Capella D. Virgini sacra, vulgo dicta *ter Haut*.

OULTRE, sive *Aultre*, medio milliari a Ninhovia, pagus Comitatus Alostani, in clientelâ Baronis Boulariensis. Ejus Dominium olim fuit penes familiam cognominem de *Oultre*; deinde eosdem habuit Dynastas; quos Santberge, utpote gentiles de vander A A, & *Enghien*, &c. quos refert ad longum Espinoius in suis de Nobilitate Flandricâ commentariis Gallicis pag. 269. Hodie ejus Dominium est in familiâ de *Musaert*, quæ & inibi arcem struxit nostra ætate spectabilem in quâ Toparcha suum tenet domicilium. Possedit hoc Dominium in fine seculi XIV. Parcevaldus de *Sone*.

Ecclesia inscripta est *S. Amando* Tungrensi Episc. Patronatum ejus gerit Abbas Hunnocurtensis Ord. S. Bened. prope Cameracum. Plurium annorum serie deservita est hæc cura Pastoralis per Canonicos Religiosos Abbatiæ Ninhoviensis Ord. Præmonst.; sed anno 1709. proprium suum accepit Parochum, & a decimatoribus per sententiam Senatus Flandriæ, confirmatam per Magnum Senatum Belgicum nova inibi constructa est Domus Pastoralis qua dudum caruit.

Potior pars decimarum possidetur a præfatâ Abbatiâ Ninhoviensi, reliquâ a præfatâ Abbatia Hunnocurtensi. Parocho assignata est similiter a Senatu annua competentia a præfatis decimatoribus solvenda.

In extremitate & fines hujus pagi est Capella Virgini Deiparæ sacra, vulgo *Leebeke*, in quâ Sacellanus ad missam tenetur hebdommadalem.

PARIKE, olim *Parantia*, dein *Paricla*, ad limitem Hannonicum in Comitatu Alostano sub clientelâ Baronis Boulariensis. Ejus Dominium olim fuit penes *Masminios*, dein spectavit ad gentiles de *Steenlant*; nostra ætate titulo emptionis illud acquisivit *Petrus Antonius van Cauteren*, in qua familiâ perseverat.

Hic pagus varia suo ambitu complectitur Dominia, ut *Hombrouck*, Majore & Scabinis decoratum, quod olim fuit gentis *Reyngaertsvlietii*. Nuper spectavit ad *N. Casier*, a quo emptionis jure devenit ad præfatum *Petrum Antonium van Cauteren*, cujus filius illud hodie possidet.

J. van Waesberghe refert in suo Gerardimontio pag. 218. „ Aliud in „ *Paricla* Dominium est *Herimez* cum Balivo & Scabinis gentis o- „ lim *Lewergemiæ*". Dein de *Jauce* gentis de *Mastaing* Dynastas habuit.

Pa-

Parikam Anno 1433. Gandenses incenderunt quo fortasse factum ut illam veteres Municipium ustum indigitarent.

In sacris Ecclesia dicata est *S. Lamberto* Tungrensi Episc. ejus Patronatus spectat ad Abbatiam Lobiensem Ord. S. Bened. ad Sabim fluvium.

Hæc cura Pastoralis longo annorum curriculo administrata fuit per Pastorem de Saerlinge, a quâ Ecclesiâ Parochiali ferè distat tribus horæ quadrantibus; sed anno 1709. proprium suum nacta est Parochum, cui decimatores omnes suas tunc cesserunt decimas, ita ut hodie universa hujus loci decima spectet ad Parochum.

POLLAER, pagus medio milliari a Ninhoviâ ad Teneram fluvium sub Dominio de Wedergraet, qui nuper *Petrus Antonius van Cauter*, pluries a nobis nominatus, hodie ejus filius.

Primitus hoc Dominium fuit apud gentem cognominem de Pollaer, in Diplomatibus notissimam. Anno 1270. devenit in familiam de AA. & de *Grimberge*, ut constat ex *Butkens* in suis Trophæis Brab. pag 121, 275. & 313. inde devolutum est ad gentiles *De Vos*, in quo floruêre plures Viri illustres, apud l'Espinoy de Flandricâ Nobilitate pag. 175. & alibi celebres; ubi refert, quod fuerint etiam Dynastæ de Laerne, Lovendeghem, & Zomerghem, quæ familia jam ferè seculo desiit. Vide de hac Familiâ plura apud *D. Lindanum* in sua Teneræmundâ Lib. III. Cap. III. N. 244. & seqq. ubi varia exhibet Epitaphia, quæ modo injuriâ temporum perierunt, quibus addo sequentem inscriptionem in laminâ æneâ quæ ante Iconoclastiam visebatur in Sacello *S. Barbaræ*, tum temporis *S. Spiritus* Ecclesiæ Parochialis *S. Michaelis* Gandavi.

Te dese tafelen vanden Helegen Geest van Ste. Michiels, **in Gendt / hebben beset M**er. Baudewyn de Vos, **Heere van Pollaer / van Laerne / ende van Zomerghem ende M**r. Baudewyn de Vos, **synen Zone / Riddere / Heere van Lovendeghem / van Laerne / ende van Zomerghem Raedt myns gheduchs Heeren ende Princen / alle Sondaghe Eeuwelic ende Erfelic (ghelyck 't Beset daer af souffisantelic ghedaen es voor Schepenen vander Keure in Ghendt / op den** 21. **dach van Hoymaendt)** VII, **waerf** VII, **maeckende** XLIX. **provenden / te deele de aermen van de Prochye van S**te. Michiels, **elcke provende een broodt van** IIII. **d. Paris / ende daer in stekende eene penning van** VI. **d. Paris. Ende dese provenden moeten sy deelen met tee-**

ke-

kenen vander wapenen van hem lieden ghelyck sy nu gemaeckt syn. Dit was ghedaen int Jaer ons Heeren MIIII^c. ende XLI. ende staet in't Schepenen bouck vande selven jaere fol. 142.

Bidt Gode over de Zielen.

Ecclesia sacra est *S. Christophoro* Mart. cujus Patronatus spectat ad Dynastam hujus loci. Decima est bipartita, cujus una medietas est Parochi, altera est Canonici Scholastici Ecclesiæ de Meerbeeck, quæ est Matrix hujus Parochialis.

St. TENTELINS, latinè *S. Anthelini* pagus Comitatus Alostani, altero lapide a Gerardimonte, & uno cum dimidio a Ninhoviâ.

Dominium hujus loci cum *Woubrechtegem* spectat àd Abbatem *S. S. Cornelii & Cypriani* Ord. Præmonst. Ninhoviæ: Hoc circa annum 1633. a *Philippo IV.* Hisp. Rege emptionis titulo jure pignoratitio suæ Abbatiæ comparavit *Joannes David* XXXIX. Abbas præfatæ Abbatiæ.

Hic pagus est ex illis XXII. quos proprium Comitis vocant, vulgo *'s Graven-Propre.*

Ecclesia sacra est *S. Gertrudi* Virg. Ejus Patronatus spectat ad Illustre Capitulum Nivellense.

Decima est tripartita, cujus una triens spectat ad Parochum, reliquæ duæ trientes ad præfatum Capitulum cum variis inibi agri possessionibus & censibus. Parocho ex decimis dantur annuè in Supplementum competentiæ XX. Libræ Flandricæ, imo hodie plures. Hæc Cura Pastoralis longo temporis tractu solebat deserviri per Pastorem de Woubrechtegem, verum Anno 1712. proprium accepit Parochum.

SALLARDINGEN, latine *Saerlinga*, vulgo *Saerlingen.* Pagus situs in extremis oris Comitatus Alostani ad limitem Hannonicum, medio milliari a Gerardimonte. Ejus Dominium spectat ad Dynastam terræ de Wedergraet, quod Dominium sibi nuper pretio comparavit a gentilibus de *Volkart*; olim spectavit ad Gentem de *Gavere*, a qua ad Proceres *De Lalaing.* In hoc pago Dominium habet Abbas Lobiensis cum multis prærogativis, vi cujus creat Burgimagistrum & tres Scabinos, reliquos tres creat Dynasta.

Ecclesia inscripta est *S. Antonio*, qui cultu speciali ibidem veneratur & colitur, & plurimum visitatur ab Hannonibus, cujus Reliquiis hæc Parochialis est decorata, quæ inclusæ sunt insigni & grandi brachio argenteo. Patronatus hujus Ecclesiæ spectat ad Abbatem Lobiensem Ord. S. Bened. ad Sabim fluvium.

Decima in sex divisa est manipulos, quarum unus spectat ad præfatam Abbatiam, tres ad Abbatiam Camberonensem Ord. Cisterc. duo ab Abbatiam *S. Adriani* in Gerardimonte, & unus ad Parochum. Nuper ei attributa est competentia 400. flor. annua, quâ ejus sextus manipulus elocatur annuè, quodque deest usque ad præfatam summam a præfatis decimatoribus pro ratâ cujusque decima, eidem annuè suppletur.

SANT-

SANTBERGE, pagus amœnus ad Teneram fluvium, qui eum interſecat, inter Ninhoviam & Gerardimontem, æquali ferè diſtans ſpatio, Comitatus Aloſtani, ſub clientelâ & in fide Baronis Boularienſis.

Dominium dudum ſpectavit ad gentem cognominem de *Santberge*, deinde fuit procerum de *AA.*, *Outre*, *Liedekercke*, inde in gentem *d'Oiſy*, & ab eâ in gentem *d'Enghien*, e quâ *Maria d'Enghien* hanc Toparchiam in dotem attulit marito ſuo *Jacobo de Lalaing* Domino de la Mouillerie, filio *Philippi* & *Florentiæ de Rechem* Vice Comitiſſæ Aldenardenſis: *Jacobus* autem genuit *Carolum* Equitem, Dominum de Santberghe, cujus Epitaphium infra exhibetur, modo ejus pronepos *Maximilianus Joſephus* Comes de *Lalaing* & de Thieldonck Gubernator Brugenſis, qui ad hanc Toparchiam de Santberghe pervenit per mortem patris ſui *Jacobi de Lalaing* Vice Comitis Aldenardenſis vide *Leroux* in ſuo Theatro Nobilitatis Belgicæ fol. 167. & 168.

Hoc Dominium Arcem habet ſpectabilem & elegantem, aquis munitam cum officinis & hortis ad ejuſdem ferè fluminis oram; ibidem Capellania Caſtralis ad collationem Toparchæ cum onere miſſæ quotidianæ in præfatâ arce de Santberghe, quam fundarunt gentiles de Oiſy.

In Choro juxta latus Euangelii aræ maximæ viſuntur in feneſtris vitreis penicillo adumbratis ſimulacra genuflexa militari ſago induta, inornatis gentilitiis inſignibus de *Lalaing*, item ejuſdem familiæ inſignia & quarteria.

In eodem Choro viſuntur humi lapides Sepulchrales Dynaſtarum *d'Enghien*, *d'Oiſy*, & *Lalaing* cum hiſce inſcriptionibus.

Hier light begraven Wenchelyn van Oyſy, **Ridder / Heere van Santberghe / Beauvolen / Beyer / van Yſſche / Heere van Reneghelſt / die ſtarf int jaer** XIV^c. LXXXIV. XXX. **Maert / ende Vrauwe** Catherine Varnewyck, **ſyne wettighe geſelnede / die ſtarf int jaer** XIV^c. LXX. XXIV. **Sporkele. Bidt voor de zielen.**

Hier lecht begraven Virgilius van Eeynghen, **Heere van Santberghe / Beauwolen / ende in Reynichgelſt / die ſterf int jaer** XV^c. LX. **En Mevrou** Agnes van Berghe, **zyne Huysvrouwe / die ſterf int jaer** XV^c. XIV. IV. **October.**

Hier leyt begraven M^her^. Charle de Lalaing, **Riddere / Heere van Santberghe / la Mouillerie / Maſſle / Beauvolein / in Renichgelſt etc. die ſterf den 2. April.** 1632. **ende Mevrauwe** Catherine de Fourneau, **ſyne wettighe geſelnede / die ſterf den 4. Mey** 1648. **Bidt voor de Zielen.**

Utriuſ-

Utriusque Conjugis Quarteria erant

De Lalaing, Rechem, Enghien, Berchem, Fourneau, Baillet, De Geyn, t'Serclaes.

Ecclesia B. Virgini *Mariæ* sacra est, Patronatus ejus spectat ad Abbatissam Bellaprati Ord. Cisterc. Quæ Abbatia huic loco vicina est.

Decima hujus pagi divisa est in sex manipulos, quorum quatuor percipit Abbatia de Camera Ord. Cisterc: propè Bruxellam, quintum præfata Abbatia Bellopratensis cum mediâ parte Novalium, sextum manipulum cum altera media parte novalium percipit Parochus, cui insuper ex decimis præfatæ Abbatiæ de Camera in Supplementum competentiæ annuè solvuntur 100. floreni.

Decimas, quas hic possidet præfata Abbatia de Camera, acquisivit dono *Leonis de Bruxella* anno 1207. confirmante id *Alide de Boulaer*, a qua tenebatur in feudum Ao. 1235. ut patet ex his Diplomatibus.

Modernis innotescat & posteris, quòd ego Leonius de Bruxella, de consensu Uxoris meæ *Clementiæ*, decimam quam in Parochia de Sanbergen possidebam, Abbatissæ & Conventui de Camera, Ordinis Cisterciensis, in eleëmosynam donavi.

Signum Reinbaldi de Lake,

Danielis,

Reinbaldi de Dilbeke, Militnm.

1207. Actum anno MCCVII. VII. Idus Aprilis in prædicto Cameræ Cœnobio.

Alidis Domina de Boular omnibus notum facimus, quòd Nos donationem à Domino *Leonio* de Bruxella, Viro Nobili, Conventui de Camera quondam factam titulo *Santberghe.* eleëmosynæ, de decimis de *Zanbergis*, quas ipse de manu nostra jure tenebat feodali, ratam habemus & gratam. Quidquid etiam juris habuimus in dictis decimis præfato Conventui in eleëmosynam contulimus, de consensu Filiorum nostrorum, perpetuo jure possidendum.

1235. Actum anno Domini M. CC. XXXV. mense Martio.

Abbatia Bellopratensis acquisivit jus Patronatus hujus Parochialis a Capitulo Anderlechtensi sub annuo censu anno 1238.. uti constat ex hoc Diplomate.

Ex Archivis MS. Capituli Anderlecht.

Universis Christi Fidelibus, quibus præsentes Litteras vidêre contigerit, Abbatissa & Conventus de Bello-prato in perpetuum:

Quum memoriam rerum gestarum conservant tenaciùs indicia Litterarum, notum facimus universis Scripti præsentis indicio, quod Decanus & Capitulum Anderlechtensis Ecclesiæ concesserint Nobis ad firmam perpetuam Ecclesiam suam de *Santberga*, singulis annis pro decem libris Parisiensis monetæ, de quibus unam medietatem infra Octavam Ascensionis Domini persolvere tenemur eisdem.

Si verò præfatæ pecuniæ statutis iis terminis à Nobis non fuerit persolutæ, tenemur ex tunc ex condicto prædictis Decano & Capitulo de die in diem, in quinque solidis Parisiensibus nomine pœnæ, quo usque plenariam de supradictis decem libris faciamus solutionem.

Debemus autem personam idoneam eligere, & electam eidem Decano & Capitulo præsentare, & ipsi Decanus & Capitulum personam, si fuerit idonea, Domino Episcopo Cameracensi præsentare tenentur eamdem.

1238. Datum anno Domini M. CC. XXXVIII. Dominicâ post Ascensionem Domini.

SCHENDELBEKE, Inter Inferiorem Boulariam & Yedeghemium gratissimo ad Teneram fluvium situ jacet.

Ar-

Arcem olim habuit ingentem & validam, quæ per *Philippum Bonum* Ducem Burgundiæ obsessa & capta, solo æquata est anno 1453.

Hic pagus quidem Bowlariæ minimè subalternus, sed Boulariensi Dynastæ Proprius in Clientelâ Comitis Alostani. Longâ annorum serie fuit penes familiam cognominem, illustrem ac potentem in Historiis nostratibus & Diplomatibus notissimam; sed quæ nunc cum pluribus aliis funditus interiit.

Hoc Dominium exinde emptione devenit ad *Collardum de Bailleul* & *Machtildim de Liedekercke* ejus Conjugem Boulariæ Dominos, illudque annexerunt suorum Baronatui Boulariensi anno 1334. a quo modo possidetur, qui hodiè *Philippus Guilielmus de Cassina*, Comes de Wonsheym &c.

In sacris Ecclesia inscripta est *S. Amando* Tungrensi Episc. Ejus Patronatus spectat ad Capitulum S. Crucis Cameraci. Decima possidetur a variis, scilicet a præfato Capitulo, ab Abbate *S. Adriani* in Gerardimonte, Hospitali ejusdem oppidi & Parocho, cui in Supplementum competentiæ annuè persolvuntur a præfatis decimatoribus XXV. Libræ Flandricæ.

Abbatia *S. Adriani* possidet hic plurimas agri, prati & sylvarum possessiones.

Hic loci primitus stetit *Cartusia* anno 1228. fundata, quæ hodiè est in pago *Lierdæ S. Martini*, emptum enim est ab Abbatiâ Ninhoviensi prædium *Rodendriesch* unius bonarii & virgarum quinque in hoc pago, ut Monasterium construeretur; operis autem initio vix posito, ob urgentes rationes construi placuit in pago præfato, in villâ *Ten Bossche* uti suo loco dictum est.

SMERLIBBE, Boronatus Boulariensis Dominium, exiguus pagus & magis vici quam pagi nomen meretur, perpaucos enim habet incolas, vixque continet 150. terræ bonaria, contiguum est pago de Yedeghem, a cujus Parocho hæc cura Pastoralis administratur, qui singulis diebus XIV. ibidem divina celebrat.

Ecclesiam habet *S. Amando* Tungrensi Episc. sacram. Ejus Patronatus competit Abbati *S. Petri* Gandavi. Decima ferè universa spectat ad Parochum.

Hæc Abbatia hîc possidet insigne prædium, quod complectitur plures agri, prati & Sylvæ possessiones, quæ immunes a Decimis præstandis, quasque hæc Abbatia sibi reservavit cum cessit suas decimas hujus loci Parocho.

STEENHUYSEN, Principatus titulo ante tria secula Illustre Dominium, exulum ac reorum asylum est, multis juribus & immunitatibus ornatum, uno milliari cum dimidio a Gerardimonte; Instructum est insigni Castro, condito (ut inscriptio ejus declarat) anno 1628, cujus schema visitur in Flandria Illustrata A. Sanderi tom. II. pag. 515. *Principatus.*

Hoc illustre Dominium primitus habuit sui nominis Dynastas; inter eos primus legitur *Halcardus* Dominus de Steenhuyse & Swevegem circa annum 1300. dein *Gerardus* Eques, Princeps de Steenhuyse, mortuus circa annum 1379. cui successit ejus filius unicus *Otto* Princeps de Steenhuyse, cujus filius *Felix* Princeps de Steenhuyse Dominus de Avelgem, qui fuit supremus Flandriæ Prætor, mortuus circa annum 1424. cujus filia & hæres, Princeps de Steenhuyse nupsit *Joanni de Bruges*, per cujus nuptias hic Principatus devenit in familiam de *Bruges*. *Joannis* præfati filius fuit *Ludovicus* Eques A. V. Comes Wincestriæ, Princeps de Steenhuyse, Præfectus Hollandiæ, Zelan-

diæ, Frisiæ &c. Duxit *Joannam de Borsele*, *Henrici* Comitis de Granprez & Equitis Aurei Velleris ex *Margareta Scoticâ* filiam. Exstat horum illustre Mausolæum a Sinistris Majoris Altaris in Choro Ecclesiæ Collegiatæ *B. Mariæ* Brugis cum hac inscriptione.

Hier licht Hooghe ende Moghende Heer Mer Lodewyck van Brugge, Heere van Grunthuyse / Grave van Wincestre / Prince van Steenhuyse etc. Raedt ende Camerlinck van onsen geduchtighen Heere / ende Riddere van de Oordene / ende in synen tyt Gouverneur Generael van Hollant / van Zeelant ende van Vrieslant / ende Ridder van Eeren onser geduchtighe Vrouwe Marie, die starf int jaer 1492. den 26. Novemb.

Hier licht Vrauwe Margarite van Borsele, Gheselle van myn Heere boven ghenaemt / dochter van Mer Leyderick van Borsele, Heere vander Vere / Grave van Grandpre / die starf int jaer 1510. den 29. van Ougst. Godt hebbe de Sielen.

Præfati *Ludovici* filius fuit *Joannes de Bruges*, Princeps de Steenhuyse, Comes Wincestriæ, Dominus de Oostcamp, Despieres, Gubernator Picardiæ, Eques Ordinis *S. Michaelis*. Pluribus additus ad annum 1512. apud Abbevillæam in Picardiâ, conditus ibidem in Abbatiâ *S. Richarii* Ord. S. Bened. cum hac Sepulchrali inscriptione.

Messire Jehan de Bruges, *Prince de Steenhuyse*, *Seigneur de la Gruthuse*, *& Chevalier de l'Ordre*, *Gouverneur & Lieutenant General du Roy es pais de Picardie*, *Capitaine de cent hommes d'armes*, *trespassé a Abbeville en l'an mil cinq cens & douse*, *& fut grand & redoute Seigneur.*

Joannis filius fut *Ludovicus* Princeps de Steenhuyse &c. mortuus ad annum 1528. cui successit *Renatus de Bruges* Princeps de Steenhuyse &c. cujus filia & hæres nupsit *Ludovico de Baulme*, Domino de Peres, Baroni de S. Amour, & Montfauconet in Burgundia. Exinde transiit Principatus de Steenhuyse ad Luxemburgicos Comites de Gaverâ, hinc ad Comites Egmondanos, a quibus tandem ad Richardotios in quâ stirpe mortuo in fine seculi XVII. N. Richardoto Principe de Steenhuyse sine liberis, hodie incertum ad quem hic Principatus devolutus sit.

Pos-

Poſſidetur hoc Dominium in Clientelâ Curiæ feudalis de Hautſilly & Boiſilly inter Athum & Anghiam, quæ Curia ſpectat ad Marchionem de Trazegnies.

Eccleſia inſcripta eſt *S. Petro* Apoſtolorum Principi, cujus Patronatum gerit Abbas *S. Petri* in Monte Blandinio Gandavi.

Decima eſt tripartita, quarum ex æquo participes ſunt Parochus pro parte unâ ſive triente, cum illâ ſcilicet, quas illi ceſſit per interim anno *1692.* præfatus Abbas *S. Petri*; altera triens eſt gentis Borlutiæ Gandavi patriciæ, & tertia hodie ſpectat ad *Carolum de Borluut* Dominum de Schoonberghe.

VIANE, tribus horæ quadrantibus a Gerardimonte ad limitem Hannonicum, Municipium non ſolum Baronatus, ſed Comitatus titulo illuſtre, teſte Eſpinoyo in ſuis de Nobilitate Flandricâ Commentariis Gallicis pag 110. antiquo & inſigni Caſtro olim inſtructum cujus modo rudera & ruinæ tantum ſuperſunt. Aſyli jure, annuiſque menſe Septembri poſtridie *S. Michaelis* Archangeli nundinis celebre; olim forum ſolebat habere hebdommadarium, quod jam deſiit.

Hoc Dominium olim nomen dedit Illuſtri familiæ de *Vianen* in Hiſtoriis noſtratibus & Diplomatibus notiſſimæ, quæ hoc Dominium longâ annorum ſerie poſſedit, dein ad Luxemburgicos, Melunios & alios devolutum, Hodie peculium gentis Egmondanæ.

In ſacris Eccleſia dicata eſt Virgini Deiparæ *Mariæ* in Cœlos Aſſumptæ, cujus Patronatus ſpectat ad Abbatiſſam Giſlengienſem Ord. S. Bened. inter Athum & Anghiam Hannoniæ oppida. Duas partes decimarum percipit Monaſterium Divitum Clariſſarum Gandavi, vulgo *Rycke-Claeren*, quod plures inſuper inibi poſſidet agri poſſeſſiones; tertiam decimarum partem habet Parochus & Supplementum a præfato Monaſterio centum florenorum annuè.

In hoc loco ſtetit adhuc initio ſeculi XVI. Monaſterium Griſearum ſororum *S. Franciſci*, quæ inde migrarunt Ninhoviam anno 1504. Eorum loco dein ſurrexit hic inſignis Capella *S. Rochi* patroni contra morbos peſtiferos, in quâ diebus ſacris ad commoditatem populi divina celebrantur.

In extremitate hujus exſtat Capella *S, Nicolai* (quæ ferè jacet in ſuâ ruinâ) & in eâ Capellania fundata.

VLOESEGEM, olim *Fluerſegem* & *Vluerſegem* in Diplomatibus legitur. Baronatus Boularienſes Dominium, ad cujus Baronem ſpectat, primo lapide a Gerardimonte.

Eccleſia tutelarem colit *S. Mathæum* Apoſtolum ſub Petronatu Abbatis *S. Petri* in Monte Blandinio Gandavi.

Decima ſpectat ad Abbatiam *S. S. Cornelii* & *Cypriani* Ninhoviæ, Præfatum Abbatem *S. Petri* & Parochum.

Deſervitur hæc Cura Paſtoralis per Paſtorem de Schendelbeke, qui ſingulis diebus XIV. ibidem ſacris operatur.

VOORDE, pagus Comitatus Aloſtani, primo lapide cum dimidio a Gerardimonte. Hoc Dominium primitus ſpectavit ad familiam cognominem de *Voorde*, olim in Diplomatibus, & in Hiſtoriis rerum noſtratium celebrem. Seculo XIV. poſſedit illud gens *Tedegemia*, inde devenit via emptionis ad gentiles de *Gruuthuyſe* Principes de Steenhuyſe &c. a quibus dein Anno 1486. eadem viâ tranſiit ad *Rolandum de Wedergrate* Equitem; hinc jure

nuptiali *Margaretæ de Wedergrate* hæredis hujus Dominii de Voorde &c. Anno 1494. cum *Georgio vander Meere* Equite, Domino de Huysgavre, Clessenare, Broan &c. devenit in familiam de *vander Meere*, in quâ stirpe hactenus perseverat.

Hodiè illud possidet *Jacobus vander Meere*, Eques Dominus de Voorde, Huysgavre &c. qui inibi possidet spectabile ac insigne Castellum quod inhabitat. Exstructum est hoc Castellum anno 1540. a *Judoco vander Meere* Domino de Voorde &c. Incendio devastatum fuit per Regi rebelles Gandenses anno 1580. jussu *Oliverii vanden Tempel* Gubernatoris Bruxellensis; cessantibus turbis Belgicis, nostrâ ætate illud restauravit *Philippus vander Meere* Dominus de Voorde &c. qui obiit Ao. 1666.

In Choro hujus Parochialis exstat lapis Sepulchralis humi ante Sacristiam cum hac inscriptione.

Hier leet begraven Vivien van Ytghem, **alias** van Voorde, **sterf int jaer** XIV^c. XXVI. XII. **dagh in Sporkele. Hier leet** Kristoffel van Ytghem, Vivien **Sone sterf int jaer** XIV^c. LVII. XXIII. **daghe in Hoymant.**

In alâ boreali ad latus aræ D. Virginis exstat tumba elevata ex cæruleo marmore, ad quatuor circiter pedes alta, sub quâ conduntur Dynastæ de Voorde in Caveâ subterraneâ, quam exstrui curavit *Roulandus de Wedergrate*, Dominus de Voorde, cui supernè exsculpta sunt ejus, & uxoris supina simulacra, appositis gentilitiis eorum insigniis, & circum circa litteris Teutonicis hæc inscriptio.

Sepultüre van Edele ende Weerde Heer M^{er}. Rouland van Wedergrate, **Ridder / Heere van Voorde/die overleet den** VI. **in Sporkele** XV^c. XVIII. **Hier light M^r.** Kateline van Kamere, **geselnede van Mer** Rouland **voorseit/ Overleit.** . . . .

Hoc Dominium est clientela Curiæ Feudalis de *Hautsilly* & *Boisilly* inter Athum & Anghiam Hannoniæ oppida, quæ Curia spectat ad Marchionem de Trazegnies.

Ecclesia Patronum colit *S. Petrum* Apost. Cura Pastoralis spectat ad Abbatiam *S. S. Cornelii* & *Cypriani* Ord. Præmonst. Ninhoviæ, quæ illic e suis Parochum subministrat, ad quam Abbatiam spectat universa hujus pagi decima, relictâ portione Parocho.

Pars hujus pagi extima subest in spiritualibus Parochis de Steenhuyse & Smerlibbe.

YEDEGHEM, vulgo *Jeghem*, amœnissimum est Teneræ transitu: pascuorum commoditate, Abbatiæ Virginalis Belloprati atque Raspaliæ Sylvæ affinitate municipium, via Ninhoviensi Gerardimontibus, extendit se ultra bis

bis mille passus in unam propemodum planitiem, frumentum profert bonitate præ reliquis territorii, & abundantiâ exteris notum, ac nomine a Scriptoribus, nominatim a *J. B. Gramayo* commendatum.

Dominium ejus spectat ad Baronem Boulariensem, sub cujus Baronatu comprehenditur. Dominium item hic habet, atque domum, quod olim Prætorium fuit cum Meyero & Scabinis, gens Yedegemia. Gentis *Tedegemiæ* cognomentum, nunc gentilium de *Grutere*.

De Gentis *Tedegemiæ* numerosâ cum præstantissimis Flandriæ Familiis affinitate atque militari laude, domi forisque in Oriente parta, multa referunt scriptores Flandriæ, inter eos *J. Meyerus* & *J. van Waesberge* in suo Gerardimontio Lib. I. Cap. VII. Quæ gens *Tedegemia* olim etiam Dominium de Voorde, Wiese in Comitatu Alostano, & alibi plura Dominia possedit.

Ecclesiæ tutelaris *S. Petrus* Apost. Ejus Patronatum gerit Abbas *S. Petri* in Monte Blandinio Gandavi.

Decima hujus loci a variis possidetur sæcularibus, Comes de Op-Hasselt in iis notabilem partem percipit; tertia earum pars spectat ad Pastorem.

Viget in hac Parochiali specialis cultus & visitatio *S. Huberti* Leod. Episc.

WAEREBEKE, vulgo *Werebeke*, pagus exiguæ valdè extensionis in confinitate Comitatus Hannoniæ; pridem fuit Baronatus Boulariensis Dominium: Anno 1658. transiit titulo emptionis cum *Nieuwenhoven* in familiam de *Steenhault* patriciam Buxellensem, in quâ hodiè perseverat.

Ecclesia tutelarem colit *S. Amandum* Tungrensem Episc. sub Patronatu Abbatissæ de Foresto Ord. S. Bened. in Suburbio Bruxellensi, ad quam Abbatiam spectat ferè universa pagi decima, ex quâ dantur annuè in Supplementum competentiæ Parocho 170. floreni, qui insuper habet parvam decimam & plures agri possessiones.

WOUBRECHTEGEM. pagus Comitatus Alostani, æquali ferè spatio ab Alosto & Gerardimonte, altero scilicet lapide cum dimidio.

Dominium hujus loci cum pagi de *S. Tentelins* titulo emptionis suæ Abbatiæ comparavit jure pignoratitio circa annum 1633. a *Philippo IV.* Hisp. Rege *Joannes David* Abbas XXXIX. *S.S. Cornelii* & *Cypriani* Ord. Præmonstr. Ninhoviæ, constituit cum præfato pago de *S. Tentelins* unum tribunal.

In hoc pago est Dominium de *Hollebeke*, quod se extendit per mediam circiter partem hujus pagi, quod Dominium fuit longo annorum tractu inclytæ familiæ *De Bette*, qui modo Marchio de Lede, habens inibi latam jurisdictionem, Meyerum, Graphiarium, Scabinos, & tribunal, item Curiam feudalem & censualem.

Hoc Dominium obvenit anno 1344. *Adriano de Bette*, ex parte Matris suæ *Gudulæ de Nevele* dictæ *vander Meersche* per mortem suæ neptis *Elisabethæ de Grimberge* Viduæ *Francisci de Jausse* dicti *Mastain* Domini de Masseme, Baronis d'Heyne &c.

Ecclesia Patronum veneratur *S. Martinum* Turonensem Episc. Ejus Patronatum gerit Abbas *S. Petri* Gandavi, quæ Abbatia hodie nihil præter suos libros censuales hic loci possidet.

Decima est tripartita, cujus ex æquo participes sunt Præfata Abbatia Ninhoviensis pro duabus trientibns; reliquâ triens est Parochi, cui insuper com-

petit universa lini decima, ipsique insuper solvit hæc Abbatia in Supplementum competentiæ annuè centum florenos.

Hæc Abbatia ratione suarum decimarum per sententiam Senatus Flandriæ anno 1706. & confirmationem Magni Senatus exstruxit hic loci novam domum Pastoralem.

Cæterum præfata Abbatia possidet in hoc loco ferè dimidiam partem pagi, tam in agris quam in Sylvis cum variis villis, item Curiam feudalem, pluribus feudis ab ea dependentibus illustrem (vulgo *Het Hof ten Berghe*) librum item censualem extendentem se per hunc pagum & plures circumvicinos.

FINIS DECANATUS GERARDIMONTENSIS.

HISTO-

HISTORIA
SACRA ET PROFANA
ARCHIEPISCOPATUS
MECHLINIENSIS.

DECANATUS ROTHNACENSIS.

ROTHNACUM, Antiquis Baronatus, Caput hujus Decanatus. Oppidum ultra Scaldim in veteri Brachbanto, duabus cum medio ab Aldenardâ & quatuor a Gerardimonte situm milliaribus, vulgo *Ronsen*, Gallis *Renay*, & *Ernay*, antiquitus *Rotornacum* & *Rodenacum*, uti in antiquis diplomatibus legitur, apud *Baldericum* in Chronico Camerac. & Atrebat. Lib. I. Cap. LXXV. *Rotnasce* Villa Brabante. *Vetus Baronatus.*

Rothnacum emit anno 1280. *Guido Dampetra* Flandriæ & Namurci Comes a *Reinoldo* sive *Rainardo* Abbate *S. Cornelii* Indensis Ord. S. Bened. prope Aquisgranum, scilicet Rothnacensis villæ partem (ut veteri verbo utar) quam *Ludovicus* Imperator Indensibus dono dederat, nam alteram ab eodem Imperatore Rothnacensi Canonicorum Collegio donatam iidem Canonici suo sibi jure retinuerunt. Diploma præfatæ emptionis refertur in Suppemento Diplom. *A. Miræi* Part. II. Cap. CXIV.

Deinde præfatus Comes Rothnacum in filium suum tertio genitum *Guidonem Rickeburgensem* transtulit anno 1289. a quo dein ad varios translatum & tandem ad *Perênotos*, a quibus illud Comes de *St. Amour* possedit; inde demum ad *Joannem Principem Nassavium de Siegen* devenit qui circa annum 1638. illustre a fundamentis in eo prætorium construxit, totius ausim dicere Belgicæ splendidissimum, cujus Schema nobis exhibet *A. Sanderus* in Flandriâ illustratâ tom. II. pag. 536. Hodie hoc illustre Dominium possidet *Alexis* Princeps Nassaviæ-Siegen &c.

Lovanii in Ecclesia P. P. Minimorum exstat insigne marmoreum Sepulchrale Mausolæum, parieti insertum, *Francisci Joannis Desiderati Nassaviæ* Principis &c. cum hâc Epigraphe.

Hunc ad tumulum Sta.
Qui magna colis & ambis.
Franciscus Joannes Desideratus
Nassaviæ Princeps,

 Co-

Comes in Catzenelboge, Vianden, & Dietz. &c.
Eques Aurei Velleris,
Sub Rege Cath. Supremus Campi Marechallus,
Limburgi & Geldriæ Gubernator, Capit. Generalis.
Nihil in humanis magnum reputans,
Nisi Deo Servire,
In hoc P. P. Minimorum templo & Conventu.
a suis fundato,
Inter Minimos, minimus cliens.
S. Francisci de Paula,
Cujus Patrocinio.
Piis parentum votis invocato
Conceptus uti desideratus
Eodem desperatæ valetudinis restitutus,
Cum dilectissima Conjuge
Isabella Clara Eugenia.
Comitissa de la Serre, & S. R. I.
Ejusdem Sancti tertio ordini adscripta
Sub hoc sibi in vivis structo Monumento.
Condi voluit
Ut Patrono suo
Cui vitam bis debuit, corpus redderet.
Vixit annis LXXIII. inter mortales.
Obiit M. DC. XCIX. XVII. Decembris,
Illa vero XIX. Octobris M. DCCXIV. ætatis LXIII.
Ut æternos vivat inter immortales,
Et cum ea quam Deus illi & vita junxit,
Nec tumulus separat.
Ad vitam resurgat æternam.
Lector Precare.

Ostium Monumenti
Serenissimæ
Familiæ
Principum de Nassau.
Fundatorum
R. I. P.

Multum deformatum est hoc oppidum incendiis; arsit enim Rothnacum anno 1478. immissis a præsidio Francorum Tornacensi ignibus, & anno 1519. plusquam septingentæ domus fortuito igne consumptæ sunt, item anno 1559. die 21. Julii plurimæ, imo ferè omnes hujus oppidi domus & tres Ec-

Ecclesiæ sitæ in eodem cœmiterio eodem incendio conflagrarunt, & novissimè anno 1719. die 31. Martii quo 380. domus incendio fortuito in cineres redactæ sunt.

Floruit olim mirum in modum hoc oppidum lanificio, eique olim famam opesque peperit. *Joannes I.* Lotharingiæ & Brabantiæ Dux anno 1263. in litteris quibus dotat præfatum Indense Cœnobium, concedit ut Pannarii de *Ronsen* habeant Stellagium *in Halla de Lovanio, & in omnibus mercatibus terræ suæ sint sine censu & onere.* Diploma recitat *A. Miræus* in Donat. Belg. Lib. I. Cap. CXXX. Similes immunitatis litteras concessit Rothnacensibus anno 1533. *Carolus* Geldriæ & Juliaci Dux, *Florentius Hollandiæ* Comes. *Fredericus* An.... & *Georgius*, Episcopi Ultrajectenses anno 1551. Item *Philippus* Francorum Rex concessit Privilegium immunitatis anno 1273. Diploma recitat *A. Miræus* in Donat Belg. Lib. I. cap. XXIX. novæ edit.

Forum habet hebdommadarium diebus Mercurii & Sabbati, ac celebres annales nundinas 25. Junii & 30. Augusti.

Quoad rem sacram, Ecclesia prima Rothnaci fuit *S. Petri* a *S. Amando* Tungrensi Episc. inchoata: *Baldericus* enim in Chronico Cameracensi Lib. II. Cap. XLIV. ait „ in Vico Rotnasce Monasterium Canonicorum a „ *S.* quoque *Amando* in honore eorundem Apostolorum constructum". *Georgius Colvenerius* S. T. D. Duacenus &c. ad hæc verba *Balderici* notat pag. 537. „ Quia vero a *S. Amando* constructum, non videtur dubitandum quin „ fuerint olim Religiosi Benedictini. " Quando Monasterium hoc Rothnacense mutatum fuerit in Collegium Canonicorum, res plane incerta, cum nec J. Meyerus in Annalibus Flandriæ, nec *A. Miræus* illius mutationis ulibi faciant mentionem.

Porro ab hac *S. Petri* Ecclesiâ ortum habet Collegiata *S. Hermetis*, multum dein dotata atque possessionibus aucta, per gloriosissimos Principes *Carolum Magnum* ejusque filium *Ludovicum Pium*, *Lotharium Ludovici Pii* filium, *Lotharii* filium item *Ludovicum*, omnes Imperatores.

Accessit exinde altera *S. Martini* Parochialis, uti & ea quæ hodie *S. Petro* inscripta est, cum unica non sufficeret ob multitudinem populi; omnes tres in eodem cœmiterio, ea vero quæ Canonicorum, dein *S. Hermeti* dicata est.

Porro Parochialis *S. Petri*, plusquam ab annis XL. a populo frequentari desiit & jacuit desolata, cujus Parochus interim usus est Ecclesiâ Collegiatâ *S. Hermetis*; at anno 1716. Capitulum hujus Collegiatæ obligatum fuit per sententiam Senatus Flandriæ eam reparare & ponere in statu debito, ut in eâ pro populo divina celebrarentur.

Fundatæ sunt in Ecclesia Collegiatâ Præbendæ XV. unaque earum Decanatui, altera destinata ad Phonascum & Choraules. Præterea Pastoribus *S. Petri*, & *S. Martini* pro competentia anno 1674. unicuique præbenda Canonicalis attributa est. Uterque Pastor habet in sui adjutorium Vicepastorem, eisque in sustentationem attributa est anno 1679. præbenda Canonicalis, hodiè vero unicuique Vicepastori a Capitulo solvuntur annue XL. Libræ Flandricæ. Dignitates in hoc Capitulo sunt Præpositura, & Thesaurariatus.

Damus hic seriem Præpositorum prout ex Archivis hujus Capituli exactissimè & fideliter excerpsit ac pro suâ humanitate ad nos misit die 4. Aprilis hujus anni 1723. R. Adm. D. *Joannes Lucas van Delen* Cantor & Canonicus Rothnacensis.

Notandum aliquorum Præpositorum nomina non reperiri ob Manualium

Capitularium defectum vel interitum, qui forsan in generali incendio anni 1559. vel in turbis Belgicis brevi post supervenientibus perierunt.

PRÆPOSITI ECCLESIÆ COLLEGIATÆ S. HERMETIS ROTHNACENSIS.

EVERARDUS, ejus Anniversarium celebratur V. idus Augusti.

GERARDUS, fundavit suum Anniversarium celebrandum pridie idus Septembris.

JACOBUS, fundavit suum Anniversarium celebrandum VI. Kalendas Novembris.

JOANNES, ejus Anniversarium celebratur III. idus Octobris.

OSTO, ejus Anniversarium celebratur XVI. Kalendas Aprilis.

JOANNES DE LINEA, Ordinavit suum Anniversarium V. idus Februarii.

OSTO DE WATRIPONT, Fundator Capellaniæ *S. Servatii* in hac Ecclesiâ, & ordinavit suum Anniversarium celebrandum VIII. Kalendas Septembris.

Quoad præcedentiam vel prioritatem vel annorum tempus præscriptorum Præpositorum nihil reperitur expressum, tamen ante annum 1300. vixisse illos constat.

RASO DE SCORNACO, Nobili stirpe ortus fundavit suum Anniversarium celebrandum XVIII. Kal. Septembris; constat eum vixisse anno 1325.

ROBERTUS DE SCORNACO, Nobili prosapia, Rothnacensis & Tornacensis Ecclesiarum Canonicus, fundator duorum Anniversariorum VIII. Kal. Decembris & ipsis Kalend. Decembris.

LUDOVICUS REYNGHERSFLIETE, Nobili familia ortus Canonicus & Thesaurarius hujus Ecclesiæ & Canonicus Luthosanus, ordinavit suum Anniversarium pridie idus Novembris celebrandum; constat eum vixisse Anno 1366.

GUILIELMUS REYNGHERSFLIETE, Nobili stirpe natus, hujus Ecclesiæ Canonicus, fundavit suum Anniversarium celebrandum pridie Kalendas Junii.

Ab anno 1400. usque ad 1418. in Libro Lotizationum decimarum, reperitur Præpositus tamquam Canonicus Lotizans sine nominis expressione.

LUDOVICUS DE BUILLEMONT Canonicus Rothnacensis vixit circa annum 1424.

JOANNES DE BUILLEMONT hujus Ecclesiæ Canonicus, frater prædicti Ludovici, vi resignationis in sui favorem factæ, qua ei Præposituram resignavit anno 1446. obiit 20. Septembris Anno 1467.

BUSSARDUS BALDEWIN Canonicus hujus Ecclesiæ reperitur in Capitulo generali anno 1468. qui decessit circa annum 1473.

ALARDUS TUWART, vixisse reperitur Anno 1474.

JACOBUS BRUCQUET, cepit possessionem anno 1476. obiit circa annum 1481.

PETRUS DE LIGNO, Canonicus hujus Ecclesiæ reperitur in Capitulo generali Anno 1481. Fundavit Nigras sorores Rothnaci. Obiit anno 1492.

LUDOVICUS DE WEYERE, J. U. L. Eleemosynarius primarius Principis *Phi-*

Philippi Archid. Austriæ, Burgundiæ &c. vi electionis Capitularis anno 1492. die 17. Septemb.

MARCUS STEENBERGH, J. U. D. & Professor in Academia Lovaniensi, erat Decanus *D. Gudulæ* Anno 1487. Canonicus hujus Ecclesiæ, electus Præpositus Anno 1496.

JACOBUS POCHON, hujus Ecclesiæ Canonicus, Præpositus ab anno 1499. Obiit mense Martio anno 1504.

DANIEL DE CAPELLA, Canonicus Cameracensis & Rothnacensis, electus a Capitulo anno 1504. Obiit anno 1528.

JOANNES MATHON, Canonicus Condatensis, electus a Capitulo anno 1528.

LUPUS alias WOLFGANGUS D'OTTIGNIES, obtinuit Præposituram vacantem per resignationem *Joannis Mathon*, in ejus favorem inter manus Capituli factam.

LUDOVICUS VAN WINGHENE, Canonicus Rothnacensis, nec non Rector Capellaniæ *B. Mariæ* in Ecclesia Parochiali *S. Catharinæ* Bruxellis, obtinuit Præposituram permutatione initâ de dictâ suâ Capellaniâ cum Præpositurâ *Lupi d'Ottignies*. Obiit circa annum 1579.

NICOLAUS DE LA HAYE, cepit possessionem Præposituræ anno 1579.

CORNELIUS VANDEN HEULE, J. U. B. obtinuit Præposituram vacantem per resignationem *Nicolai de la Haye* anno 1595. inter manus Regiæ Majestatis factam.

JACOBUS THIENPONT, J. U. L. Canonicus hujus Ecclesiæ obtinuit Præposituram vacantem per resignationem inter manus Regias factam per ejus prædecessorem Ao. 1630.

ANDREAS CATULLE, J. U. L. Canonicus Cathedralis Tornacensis, Officialis & Archidiaconus, obtinuit anno 1663. Præposituram viâ permutationis de dicto suo Canonicatu cum Præpositurâ & Canonicatu ejus prædecessoris, vigore nominationis Regiæ Majestatis in dictâ permutatione consentientis. Vir libris editis clarus. Obiit 27. Septembris Ao. 1667.

PETRUS ERREMBOUT, J. U. D. hujus Ecclesiæ Canonicus Præpositus per obitum *A. Catulle* Vigore nominationis Regiæ. Obiit anno 1686.

JOANNES BAPTISTA DEL CROIX, J. U. L. Præpositus Vigore nominationis Regis Christianissimi, cum post pacem Neomagensem hoc oppidum usurparet.

LUDOVICUS THEODORUS DONGNYES, ex Illustri prosapiâ *Dongnyes* ex Baronibus de Courrieres, utriusque Bavariæ Ducis summus Eleemosynarius, Decanus Ecclesiæ Cathedralis Brugensis, nec non ad Comitia Flandriæ deputatus primarius &c. obtinuit Præposituram cum Canonicatu annexo vi permutationis cum *J. B. de la Croix* ac nominationis suæ Catholicæ Majestatis anno 1705. hodie hâc dignitate fungitur.

Ecclesiæ Collegiatæ *S. Hermetis*, Collegioque Canonicorum celebritatem ac frequentiam sibi miram conciliarunt præfatæ *S. Hermetis* Martyris Reliquiæ, ejurandis energumenis multum celebres.

Cæterum ad elucidationem hujus Basilicæ *S. Hermetis* plurimum facit quod sequitur. Anno 851. *S. Hermetis* corpus Româ Indam (quod est Monasterium Benedictinorum *S. Cornelio* sacrum propè Aquisgranum) transfertur per *Lotharium Ludovici Pii* filium, qui postea Monachus in Prumia apud Treviros obiit, anno 855.

Anno 860. die 6. Julii *S. Hermetis* corpus Indâ Rothnacum ad Basilicam Canonicorum (a *S. Amando* Tungrensi Episc. inchoatum) translatum est per *Ludovicum Lotharii* Imp. jam nominati filium, patris sui voluntatem adimplere volens: qui & Reliquias *S. Cornelii* Papæ & *S. Cypriani* Episcopi Carthaginensis & *S. Cælestini I.* Papæ apud Rothnacenses deposuit, quo loco etiamnum quatuor istorum cælitum ossa a Canonicis piè & religiosè adservantur; adeo ut velut alter fundator post *S. Amandum* Ecclesiæ Rothnacensis *Ludovicus* Imp. a Rothnacensibus habeatur.

Circa annum 940. Danis Belgicam vastantibus sub *Otthone* Imp. *S. Hermetis* Corpus Indam est relatum, & inde Coloniam, rebus postea sedatis agente *Fulberto* Cameracensi Episcopo contra Indenses, qui sibi *S. Hermetem* vindicare conabantur, ejusdem Martyris ossa Rothnacum sunt revecta, pro quo beneficio Rothnacenses dederunt Ecclesiæ Cameracensi *Nivenhoviam* inter Gerardimontem & Ninhoviam in Flandriâ, ut idem *Baldericus* Lib. I. Cap. LXXV. in præfato Chronico Cameracensi commemorat.

Anno 1089. *S. Hermetis* reliquiæ collocatæ sunt in novo feretro argenteo per *Gerardum II.* Cameracensem Episcopum.

Anno 1129. XVI. Kal. Octobris novum templum Rothnacense quod hodieque exstat per *Burchardum* Episc. Camerac. *S. Hermeti* sacrum consecratur.

Anno 1526. *Robertus Croyus* Camerac. Episc. per *Godefridum* Ecnamensem Abbatem *S. Hermetis* Reliquias ex veteri feretro in novum transferri mandavit.

Patres Congregationis Oratorii Jesu, in hoc oppido admissi sunt anno 1712. hâc inter alias conditione, ut litteris humanioribus juventutem informent.

In hoc oppido est HOSPITALE fundatum circa annum 1432. fundatores ignorantur, ex eo quod hoc Hospitale bis incendio conflagrarit, quo periêre omnia eorum documenta & litteræ fundationis: vetus tamen traditio est, quod fundatum sit a viro seculari ejusque conjuge, qui carentes prole hoc Hospitale fundarunt, illudque dederunt Religiosis Virginibus inhabitandum, uti hodie ab iis inhabitatur, & curatur.

Sunt insuper in hoc oppido NIGRÆ SORORES. Earum initium sumpsit cum *Petrus vanden Houte*, alias a *Ligno*, Præpositus & Canonicus Rothnacensis testamenti tabulis legavit anno 1492. domum suam & fundum cum X. Libris annuè ad onus Civitatis Brugensis ad fundandum Conventum in honorem *S. Annæ* pro piis Virginibus bonæ famæ & conversationis, ut ægris ibidem subservirent, & operam hujusmodi charitatis officiis impenderent. Ad hunc effectum consequendum Dynasta Rothnacensis cum Senatu & populo sese contulerunt ad *Henricum de Berghes* Cameracensem Episcopum, qui eis velum ac Regulam *S. Augustini* & instituta particularia præscripsit, eæque forent sub ejus protectione, obedientia & correctione, ac in manus Archipresbyteri, vel alterius ab eo deputati, tria vota solemnia emitterent. Datis litteris die 5. Septembris anno 1496.

AMONGIES, pagus ad limitem Hannonicum, & *Ronnam* fluvium qui Flandriam dividit a Comitatu Hannoniæ, uno milliari a Rothnaco, antiquum peculium Montmorenciorum. Incolæ utuntur linguâ Gallicâ.

Ibidem spectabilè Castellum Dynastæ ad *Ronnam* fluvium, quod inhabitat.

In

In hac Parochiali exſtat in Choro tumba elevata ex nigro marmore ad dextram majoris altaris cum hac inſcriptione.

Sepulture de hault & puiſſant Seigneur Monſieur Anthoine de Montmorency, *en ſon vivant Seigneur de Croiſelles, Amongies &c. lequel mourut le XXI. Mars M. D. XXIX. avant Paſques.*

Et de Damoiſelle Jehenne de Beaufort, *Dame de Beaiavel, ſeconde femme du dit Seigneur* Anthoine, *la quelle mourut le XI. de Juin M. D. XXXIII.*

Eccleſia *D. Bavoni* Gandenſium Patrono ſacra eſt, ſub Patronatu Capituli Rothnacenſis; ad quod ſpectat Decima, in quâ Paſtor habet ſuam portionem & inſuper in Supplementum competentiæ annuè percipit a præfato Capitulo XL. Libras Flandricas XIII. Schell. & VIII. groſſos.

BERCHEM, Gallis *Bernes*, ad Scaldim fluvium, qui tendit Aldenardam, a quâ diſtat altero lapide. Peculium olim longo temporis ſpatio gentis, *Gaveranæ* dictæ a *Scornaco*, in qua *Gerardus de Gavere*, dictus a *Scornaco*, filius natu major *Arnoldi* hujus nominis IV. Domini Scornacenſis, illud poſſedit, & ſuis poſteris reliquit; devolutum poſtea ad Comites de *Bouſſu*, exinde in familiam de *la Baume de St. Amour*, dein ad *Richardotios* Principes de Steenhuyſe &c.

Anno 1710. emptionis tabulis devenit ad *Theodorum Ignatium vander Meerſche*, in quâ ſtirpe perſeverat, cujus filius illud hodiè poſſidet.

Hic locus olim multum fuit inſignis, ut viæ ſtratæ lapidibus & domus plurimæ ſtructuræ lapideæ ſatis ſeſe declarant; verum bellorum continuis motibus multum deformatus eſt, & de ſuo ſplendore plurimum deperdidit.

Eccleſia inſcripta eſt B. Virgini Deiparæ *Mariæ*. Ejus Patronatus eſt Abbatis *S. Theodorici* in Monte Aureo propè Remos in Galliâ; quæ Abbatia cum anno 1695. in perpetuum annexa eſt menſæ Archiepiſcopali Remenſi, eo jure utitur præfatus Archiepiſcopus. Decima pro medietate ſpectat ad præfatam Abbatiam exceptâ portione Parochi.

Hic loci exſtat vetus Hoſpitale a Monialibus olim inhabitatum, iiſdem autem emortuis, tandem anno 1686. filiis devotis in communè viventibus, (vulgo *Apoſtolinnen*) conſenſu Regio & Archiepiſcopali donatum eſt, quod ab iiſdem inhabitatur, quibus plurimæ hodiè aggregantur. Earum præcipuè cura eſt puellas ad bonos mores & pietatem inſtruere, & manuales artes edocere.

BERLEGHEM, pagus medio ferè itinere Gandavum & Aldenardam, Præfecturæ Rodenſis Dominium, titulo Baronatus illuſtre, in clientelâ Marchionis de Rodes.

Hoc Dominium olim ſpectavit ad gentem cognominem de *Berleghem*; inde ad gentem de *Grimbergis* Moeſecæ & alibi Dynaſtas; ab hac familiâ jure uxorio tranſiit ad gentem de *Maldegem*; ab eâ ad *Maſminios*, & ab his ad familiam de *Hornes*, quæ eo potita fuit uſque ad tempora *Martini de Hornes* Equitis Domini de Gaesbeke, a quo a ducentis circiter annis titulo emptionis devenit ad *Ludovicum de Rodoan* Equitem, Dominum de *Doucourt*

OEconomum magnum *Annæ* Ducissæ Lotharingiæ, & ab antiqua & Nobili familia de *Rodoan* oriundum, quæ ex Burgundiâ in Lotharingiam prius venerat; qui *Ludovicus* cum nuptias contraxisset cum *Isabellâ de Bette* commorandi causâ venit in Flandriam, cujus filius primogenitus *Carolus Philippus de Rodoan* hic loci in lucem editus est, qui vivens hoc cum primis loco multum delectabatur, quique post varios sacros honorum gradus ac dignitates, primo Middelburgensis, dein Brugensis fuit Antistes laudatissimus & moriens inter alia, hic in loco suo natali fundavit sibi Anniversarium.

Erectum in Baronatum. Ab hac familiâ devenit hoc Dominium viâ emptionis, seu potius jure retractus anno 1680 ad *Lopes Rodrigues d'Evora & Vega* Baronem de Rodes, in cujus gratiam a *Carolo II.* Hisp. Rege Diplomate dato Madriti 27. Julii anno 1682. erectum est in Baronatum, qui inibi insigne possidet Prætorium ab eo plurimum restauratum & decoratum, in quâ stirpe hoc Dominium hactenus perseverat, qui modo *Emanuel Josephus Rodrigues* Marchio de Rodes &c.

Ecclesia tutelarem colit *S. Andream* Apost. Ejus Patronatum gerit Capitulum *S. Crucis* Cameraci; quod Capitulum anno 1701. cessit Parocho suas quas inibi percipiebat decimas, scilicet tertium manipulum habebat cum Parocho, & renuntiavit juri Patronatus, reliquæ duæ trientes decimarum spectant ad gentiles de *Dammen* Vice-Comites d'Oomberge, idque jure (ut volunt) Capellaniæ Castralis de *Cnappenaerde*, cujus Capellæ destructæ parietinæ & rudera ibidem hodiedum propè Scaldim conspiciuntur, quæ Capellania gravata est hebdommadatim duabus missis.

BOST, vulgo *Roobost* primo fere lapide a Sottegemio sub cujus præfecturâ est hoc Dominium Olim peculium gentis Egmondanæ; hodie spectans ad *N. de Werckhove.*

Ecclesia dicata est *S. Dionysio* Mart. sub Patronatu Abbatis *S. Petri* Gandavi, quem dono acquisivit ab *Odone* Camerac. Episc. Anno 1108. Decimarum potior pars spectat ad præfatam Abbatiam, in iis Pastor habet suam portionem, & in Supplementum competentiæ a præfata Abbatia VII. Libras Flandricas annuè. Communem habet Pastorem cum Roosbeek, & Weylighem.

BOUCLA S. BLASII, Præfecturæ Scornacensis. Dominium Comitis Egmondani.

Ecclesia ut præfert nomen *S. Blasium* Mart. veneratur. Patronatus ejus est Abbatis Eenamensis.

Decima est tripartita, cujus ex æquo participes sunt pro una triente præfata Abbatia Eenamensis, pro altera Abbatia *S. Petri* Gandavi, & tertia restans spectat ad Parochum.

Deservitur hodiè hæc cura Pastoralis per Pastorem Bouclæ *S. Dionysii.*

BOUCLA S. DIONYSII, Dominium vetus. Longo temporis tractu fuit penes gentem cognominem de *Boucle*, in Historiis & Diplomatibus notissimam; inde per nuptias seculo XIV. transiit in familiam *d'Ally* dict *de Fromelles*, atque ex illâ per similes nuptias *Margaretæ de Fromelles* filiæ *Joannis* cum *Gerardo Borluut* Equite initio seculi XVI. devenit in gentem de *Borluut* patriciam & Consularem Gandavensem, in quâ hactenus permansit.

In Choro medio Ecclesiæ Parochialis de Oostkercke Gallo-Brabantiæ pago

go

go, visitur tumulus longitudinis septem pedum & quatuor latitudinis, tribusque pavimento sublimior & circum circa teutonicis litteris inscriptio talis.

Cy gist Noble homme Ingelbert d'Ally, *Chevalier Sr.* * *Doskerque, de Fromelles, & de St. Denys Boucle, qui trespassa l'an* XV^c. XXIII. *le* IIII. *jour de Novembre.* * Oostkercke.

Et Madame Jehenne de Luxembourg, *fille naturel, de feu puissant Prince Loys, Comte de St. Pol, Connestable de France, qui trespassa l'an* XV^c. LVII. *le* XVI. *de Juing. Pryez pour les ames.*

Super monumentum quod est ex cæruleo marmore exsculpta sunt amborum supina simulacra appositis gentilitiis insignibus.

In Ecclesia hujus Parochialis ante aram principem exstat lapis cæruleus Sepulchralis cum hac inscriptione.

Hier licht begraven Edelen ende Weerden Jo^r. Lieven Borluut, **Heere van St. Denys Boucle etc. die sterf int jaer ons Heeren** 1551. **den** 13. **dach in Majo. Bidt voor de Ziele.**

Ende van M^er. Joos Borluut, **Ruddere / Jo^r.** Lievens **sone / die overleet den** 21. **Junii Anno** 1597. **beede in hüer lieder leven Heeren van S^te. Denys Boucle. Bidt voor de Zielen.**

In eadem Ecclesia ad latus majoris altaris juxta parietem exstat tumbâ elevatâ, cujus hæc est inscriptio.

Anno 1642.

Hier vooren leggen begraven Edele ende Weerde Heere M^her. François Borluut, **F^9. M^her.** Joos, **in syn levene Heere van S^te. Denys Boûcle / Avart / Hooghermaerde / Woestyne / Cruystraet / Landuyt / ende Heere in Oostkercke etc. Overleden den** 3. **Februarii** 1637.

Ende Mevrauwe Isabeau Triest, **Vrauwe van Buysere / Schoubroeck etc. Dovagiere vanden voorn. Heere / die overleet . . . . . welcke se-**

pulture by haer ende haerlieder sone Mher. Gheron Borluut, Heere vande voorn. Heerlicheden ter memorie is doen maeken.

Cui ſuperne exſculpta amborum ſupina ſimulacra, & appoſita hæc eorum inſignia gentilitia.

Borluut, Gorges, Daman, Kethulle, Borluut Serſandert, Trieſt, Hembiſſe.

Trieſt, vander Meere, Grutere, Hembieſe, Vuytenhove, Marſelaere, de Baenſt, Feron.

Jus Patronatus Eccleſiæ, quæ *S. Dionyſio*, (ut nomen indicat) ſacra, ſpectat ad Epiſcopum Gandavenſem jure Bavoniani.

Univerſa pagi decima ſpectat ad Capitulum Cathedrale Gandavenſe, ex quâ Parocho ſolvitur annuè competentia 400. florenorum.

DICKELVENNE, antiquitus, *Ticlivinni*; ad Scaldim fluvium, qui Aldenarda Gandavum tendit medio ferè itinere, Præfecturæ Gaveranæ, Dominium Comitis Egmondani.

Eccleſia Patronum veneratur *S. Hilduardum* Epiſc. cui dicata eſt, item *S. Chriſtianam* Virg. *Migranimi* Anglorum Regis filiam.

Porro *Hilduardus* hic loci circa annum 750. poſt vitam ſanctè exactam glorioſo fine quievit; *Chriſtiania* verò Angelico ductu patriam fugiens *Dickelvennam* pervenit, quo in loco Sanctiſſimam vitam exegit, inde ſævientibus Normannis ſub annum 846. horum ſacra oſſa Teneræmundam tranſlata ſunt, ibique permanſerunt, ubi a multis retro ſeculis magna popularium religione adſervantur. De quibus plura *J. Molanus* in Not. S. S. Belgii ad diem 26. Julii & 29. Decembris.

J. Meyerus in Annalibus Flandriæ refert anno 750. Conditum Dickelvennæ Cœnobium, quod Normannorum ævo interiiſſe veroſimile eſt.

Hic loci dein anno 1068. *Balduinus IV.* Flandriæ & Hannoniæ Comes fundavit, vel potius reſtauravit hoc Cœnobium, vocatis eo Fratribus Ord. S. Bened. ex Abbatiâ Aquicinctinâ, hinc tranſlatum Gerardimontibus per *Gerardum II.* Epiſc. Camerac. ad annum 1081. quæ tranſlatio inſtante *Roberto* Juniore ſive Hieroſolymitano Flandriæ Comite fuit confirmata per *Manaſſen Gerardi II.* Succeſſorem ad annum 1096. uti conſtat ex utroque eorum Diplomate quæ protulimus in Gerardimontio.

In hoc loci tractu varias poſſidet agri poſſeſſiones præfata Abbatia Aquicinctina ad Scarpam fluvium Ord. S. Bened. prope Duacum, cujus hæc Abbatia erat filia, & ad quam etiam hodiè pertinet hujus Eccleſiæ Patronatus.

Decimarum participes ſunt præfata Abbatia, Parochus & varii alii ſeculares. Præfata Abbatia tenetur per ſententiam Senatus Flandriæ anno 1718. annuè ſolvere Parocho pro Supplemento competentiæ 50. florenos.

Colitur in hac Parochiali ſpeciali cultu *S. Antonius*, ad quem Divum hic frequens fit peregrinatio.

In extremitate hujus pagi eſt Vicus de *Bouchout* in quâ Capella Virgini Deiparæ ſacra ab Abbatia *S. S. Cornelii & Cypriani* Ord. Præmonſt. Ninhovienſi dependens, quam adminiſtrat Vicarius ejuſdem Abbatiæ, (quem Præ-

Præpositum vocant) quæ illic & in vicinia plurimas agri & Sylvarum possessiones potitur. Item in eodem vico est alia Capella Mariana quæ a febricitantibus multum invisitur.

A. Miræus in Donat. Belg. Lib. II. Cap. XCVI. novæ edit. profert quod *Raso de Gavere* benefacit Capellæ de Bouchout sine expressione anni ut sequitur.

Ego *Ražo de Gavere*, cum filio *Ražone* liberè obtuli ad Capellam de *Bouchout* in honorem S. Dei Genitricis Mariæ constructam X. Solidos annuè in festivitate *S. Dionysii* solvendos de reditu meo in *Bouchout* ad comparandum oleum, quo lampas ardere & lucere debet coram Sancto altari ad memoriam & salutem mei, liberorumque meorum.

EDELAER, antiquum Dominium Baronis de Pamele, qui hodie *Henrici Joachimi Bernardi de Roveroit* &c. distat ad medium milliare ab Aldenardâ, Sylvam habens mirè amœnam in acclivio montis, oppidanis conspicuam.

Ecclesia Patronum veneratur *S. Martinum* Turonensem Episc. Patronatus ejus spectat ad Abbatem Eenamensem Ord. S. Bened. quæ Abbatia huic loco multum vicina est ad Scaldim fluvium.

Decima tripartita est, cujus duæ trientes spectant ad Parochum, & tertia ad præfatam Abbatiam.

In hujus pagi districtu est Sacellum insigne Virgini Deiparæ sacrum (a ceraso nuncupatum, vulgo *Onse Lieve Vrouwe van Keerselaer* dictum) quod ob miracula & beneficia, quibus divina bonitas per intercessionem Virginis *Mariæ* hunc locum honorare dignatur, a peregrinantibus eò voti causâ multum invisitur & frequentatur.

Hoc Sacellum exstructum est anno 1459. & solemniter dedicatum anno sequenti per *Godefridum* Episcopum Agensem Suffraganeum *Joannis a Burgundia* Episcopi Cameracensis die tertiâ Maii.

Cultus Marianus hic loci incepit anno 1455.

EENAMUM, *Superius & Inferius*, vernaculè *Eename*. Locus hic est antiquitate & dignitate memorabilis; veteres *Iham*, & *Einam* dixêre. Fuit olim oppidum & Castrum munitissimum, sedesque principalis regni Lotharici, seu *Bracbantensis*, & in Eenamensis Cœnobii vicinia, teste *D. Lindano* in suâ Teneramundâ Lib. I. Cap. V. Rudera quædam supersunt & veteris Sacelli parietinæ quod Sacellum Lotharicii vocant, ut & ipsum locum *Lotryck* id est *Lotharii* regnum: ab arce credo, aut prætorio ibidem a Lothario structo.

Hic loci tria Monasteria seu potius templa *Godefridus* cognomento captivus, Comes Virdunensis & Eihamensis, ejusque filius *Herimannus* fundarunt circa annum 1005. deputatis Canonicis secularibus (alii intelligunt Regularibus) Tria ista templa cum Castro Eihamensi, quod *Balduinus Pius* Flandriæ Comes ab *Herimanno* Comite emerat, cum anno 1033. essent destructa, everso castro de *Eiham*, conditoque ex ejus ruinis Monasterio, *Balduinus* præfatus & *Adela* ejus uxor Benedictinis Monachis anno 1063. tradidit cum magnis Privilegiis, cui *Walbertum* ex *Vedastino* Cœnobio evocatum Abbatem præfecit, juxta versiculos ibi Vulgares.

Anno Milleno sexageno quoque terno,
Claustrum fundatur per te Balduin Eihamense.

Lietbertus Cameracensis Episcopus huic Monasterio anno 1064. immunitatis Privilegium & alia largitus est, utrumque diploma *Balduini pii* & *Lietberti* Camerac. Episc. recitat *A. Miræus* in Diplom. Belg. Lib. I. Cap. XXXI. & XXXII, novæ edit. ut sequitur.

Balduinus gratiâ Dei Flandrensium Princeps Walberto Abbati, & Successoribus ejus salutem in Domino.

Rerum omnium principium & auctor Deus est, & unus verè Princeps & Dominator. Is æterno consilio & altissimâ providentiâ ita Rempublicam ordinavit suam, ut etiam in cælestibus Angelis alii præsint aliis, & inter terrenos mortales alii principentur, subjecti sint alii.

Nempe invisibilem sui arbitrii deliberationem per visibilia administrat officia Principum, qui ejus vel placito, vel permissu ordinantur ad potestatem, secundùm sacram divinæ Scripturæ doctrinam. Ad hoc leges institutæ, jura, vindictæ & auctoritates, quarum rerum aut copiâ populi feliciter reguntur, aut inopiâ miserè pessumdantur.

Cùm igitur nostra nihil horum nobis comparaverint merita, ordinante tamen divinâ gratiâ, imperii principatum sortiti sumus Flandriarum, & horum qui in circuitu sunt finium, atque ne secundùm nostræ mediocritatis modum auctori vitæ nostræ & perfunctionis ingrati reperiamur, tum ceteris Ecclesiis, tum & ei cui Te præfecimus legaliter, sicut Abbates constituere jus est & mos, consulentes, sedulò providemus, ut quod facimus ratum sit & firmum, ô dilecte & fidelis noster Walberte.

Damus igitur tibi tum Abbatiam de Eiham, tum etiam res, quæ infra dicentur, solemni dono, & hac pariter scripturâ investimus, ut post geminam investituram nihil sit, quod infirmare possit, & Chartæ hujus auctoritas sit tibi & Successoribus tuis & Abbatiæ tuæ validissimum munimen, & defensio adversus omnem vel manum vel linguam, in omni nostra terra & ditione, & ubique nunc, & ultra.

Damus porrò tibi, & scripto confirmamus Eiham antiquum Castellum, sicut nos recepimus de manu Herimanni Comitis, & sicut nos hactenus quietè & solidè tenemus, & aquam totam cum toto teloneo, & cum sex mansis de terra arabili, sicut sunt siti & positi; vel pariter vel separatim, pertinent tamen ad ipsum alodium: pasturam etiam totius clivi, id est, devexi montis; quod ab orientali plaga, post æquidium Autumnale, ipsas Ecclesias respicit, & extensum porrigitur in Austrum, & cæsuram, ubi fruteta occurrunt ruricolis, ad ædificandas sepes; dimidiam quoque decimam de Ecclesia S. Vedasti de inferiori Eiham: ad Dysbekam tria curtilia vestita, & tres mansos de terra arabili, & dimidium; ad Marcam duo curtilia vestita, & octodecim bunarios de terra, & partem prati de eleëmosyna Arnulphi; ad Swalmam unum curtile vestitum & octo bunarios terræ, cum dimidia aqua & dimidio molendino; ad *Eppingenhem* unum curtile vestitum, & sex bunarios terræ; ad Busmarias quatuor curtilia, & quindecim bunaria inter terram & pratum cum terra Machelmi, quam tenet de eleëmosyna uxoris meæ Adelæ: in Flandris quatuor ovilia instaurata pascuis, in loco videlicet qui Paradisus nuncupatur, nunc *Provise* dictus, quem claudit Fledum, quod dicunt Holdfledum; in Pago Atrebatensi Ecclesiam de Asilogiis, cum omni decima, quæ ad ipsam Ecclesiam pertinet, exceptâ eâ, quæ Altare sequitur; item de eleëmosyna conjugis meæ.

Ex auctoritate igitur potestatis nostræ præcipimus per omnem terram nostram & ditionem, ne quisquam de his omnibus tibi aut sancto loco quidquam detrahere præsumat, vel sibi ullatenus mancipare. Et hoc itidem per bannum nostrum interminamus: quòd si quisquam contra Deum & bannum nostrum facere præsumpserit, pro banno, vel mihi, vel heredi meo duodecim marcas auri persolvet, restituens sancto loco, & tibi, vel successori tuo capitale; insuper pro suo commisso decem libris additis.

Actum apud Insulam in præsentia Magnatum nostrorum.

Abbatum,

Erckenbaldi Atrebatensis, (*a*)
Fulconis Corbeiensis, (*b*)
Bovonis de S. Bertino, (*c*)

Nobilium,

Hugonis & Arnulphi de Aldenarda,

(*a*) *S. Vedasti.*
(*b*) *In Picardia.*
(*c*) *Audomaropoli.*

Rain-

Raingodi de Ganda, & Gerardi, & aliorum, anno ab Incarnatione Domini nostri millesimo sexagesimo tertio, Indictione primâ, regnante Philippo annis jam duobus. 1063.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritûs Sancti. LIETBERTUS gratiâ Dei Cameracensium Episcopus, præsentibus loco & tempore, & futuris fidelibus, in Christo omnem salutem in æternum, & ultra.

Hominum genus, quod solum cum Angelis rationis honore præditum est, id maximè curabit rectè, ut Opificis sui laudem & gloriam magnificando, supplici devotione perpetuet, & fraternis prosit profectibus. Atque hoc satis oportuno facimus modo, si Ecclesias & Monasteria aut ipsi ædificamus, aut ædificatis tale administramus adjutorium, ut non deficiat in eis laus Dei de ore hominum, & Christianæ religionis sacer cultus, unde mortales ad beatitudinem aspirant.

Est igitur in territorio Bracbatensi locus quem dicunt EIHAM, qui jam pridem satis floruerat seculariter & membris & colonis, sed & Ecclesiarum religiosâ honestate. Verùm bello insurgente & invalescente, pompæ omnes interierunt, Ecclesiarum venustas migravit; sed nondum ruina maceriæ.

Comes præterea BALDUINUS, & religiosa ejus conjux ADELA, divino caritatis spiritu visitati, in eodem loco, pro pristina reverentia Ecclesiarum, ob suam suorumque perpetuam salutem, Cœnobium ædificare cupientes, nostram adierunt mediocritatem, quatenus suum inceptum nostra adjuvaret hic indulgentia, hinc auctoritas. At nos hanc petitionem justâ ratione vigere considerantes, ad gloriam divinam, & nostram Successorumque nostrorum, futurorumque servorum Dei in eodem loco, & omnium fidelium salutem, nihil difficiles ad petita fuimus.

Indulsimus ergo Cœnobio Fratrum liberrimam ab omni parte quietudinem, ut nihil à loco, nihil ab Abbate, & à Monachis & Ecclesiis, quæ ibidem sunt, exigatur, nihil in loco & rebus eorum aliud aliquid ab aliquo disponatur & cogatur, nisi ab Abbate. Non quisquam ibi conventus, non convivia, non placita celebret aut ordinet, non quidquam vetet, nihil quidquam quilibet jubeat. Et quoniam id divinæ caritatis reverentiæ nostra humilitas suppliciter concedit, ut nihil desit ad id quod intendimus; possideant omnia Abbas & Monachi stabili jure, & sine omni perturbatione Claustra sua & Monasterium, exclusis omnibus personis penitus à dominatione & coactione eorum: & idem jus, quod beatus Antecessor noster Vindicianus loco ter & ampliùs B. Vedasti concedendo indulsit, hoc idem nos imitando indulgemus Eihamensi Cœnobio.

Mater quoque Ecclesia, id est, *B. Vedasti*, de inferiori Eiham, ab omni reditu & inquietudine quiescet; tantum tres solidos in Pascha nobis persolvet, & Decanus noster, ex consensu Abbatis, ibi Synodum in populum celebrabit.

Hîc invoco Successores nostros & omnes Fratres in Christo, ut in hac auctoritatis nostræ constitutione, nihil solvi, nihil mutari, vel à se, vel ab aliquo vel patiantur vel permittant, obsecrati per sanctum & venerabile nomen Patris, & Filii, & Spiritûs Sancti.

Quod si aliquis insanâ mente hæc aliquatenus negligenter accepit, ut saltem cogitet, horum quidquam solvere ad actum, hunc divini nominis formidandâ auctoritate, & totius S. Ecclesiæ, sed & nostrâ, irrecuperabiliter damnamus, & ab omni consortio Sanctorum in hoc & in futuro seculo excommunicamus, sicuti contemptorem divinæ gloriæ, & Ecclesiasticæ reverentiæ invasorem.

Eis porrò qui servaverint, & etiam augendo adjuverint, optamus & oramus fructum perpetuæ beatitudinis in Christo, & ut ratum & incommutabile deinceps in omne ævum constet, idoneorum testium & auctoritas & subscriptio subjuncta est, quorum præsentia auditu & visu omnia comprobat.

Signum Gerardi Præpositi & Archidiaconi.
S. Gerardi Senioris & Archidiaconi.
S. Guidonis Archidiaconi.
S. Gualteri Archidiaconi.
S. Franconis Archidiaconi.
S. Guarmondi Archidiaconi.
S. BALDUINI junioris Comitis.
S. Otberti.

S. Guiderici.
S. Gozwini.
S. Hugonis de Sengin.
S. Gualteri de Lens.
S. Alconis.
S. Hugonis, filii Willelmi.
S. Elberti.
S. Christiani.
S. Abbatis Erchembaldi Atrebatensis.
S. Abbatis Alardi * Laubacensis.
S. Abbatis Guirdrici de S. Gisleno.
S. Abbatis Alberti de Maricolis.

* Aliàs Lobiensis.

Ego Frater Gualbertus ex ore Episcopi legi & subscripsi.

1064. Actum Cameraci in Synodo, anno ab Incarnatione Domini nostri MLXIV. Indictione II. regnante Henrico anno XI. Præsulatûs Domini Lietberti anno XIV.

Idem *Balduinus Pius* Comes Flandriæ constituit *Arnulphum* Aldenardensem Pamelæ Dominum, ejusque Successores Subadvocatos Monasterii Eenamensis anno 1064. Diploma refert idem *Miræus* ibid. Cap. XXXIII. ut sequitur.

Balduinus, per Dei clementiam, Princeps Flandrensium Walberto Abbati de Eiham, ejusque Successoribus salutem. Quoniam Ecclesia Eihamensis, cui præestis, à me, & à conjuge mea Adela, præcipue fundata de mensa nostra, beneficia, quibus Monachi vivere debeant, accepit, dignum duxi Advocatiam ejusdem Ecclesiæ, in manu mea, & Successorum meorum Comitum retinere.

Sed quia vicini ejusdem Ecclesiæ nonnullas molestias ei inferunt, pro quibus ad nos sæpe recurrere vos oportet, nos verò circa curam nostri Principatûs occupati, de singulis minutis rebus non valemus ad adjutorium vestrum venire, aliâ viâ aggressi sumus vobis consultum facere.

Igitur Arnulpho de Aldenarda, qui vobis vicinus est, injungimus supplere vicem nostri, in parvis tantùm negotiis, nobis majora reservantes. Quod ut oportunè & fideliter agat, vel quicunque Successorum ejus Turrim Aldenardensem tenuerit, de redditibus ruricolarum, hospitum, aliorumque mancipiorum Ecclesiæ, pro quibus tuendis laboraturi sunt, centum solidos, per manus Abbatum, vel Monachorum, annuatim eis dari decernimus; eâ ratione, ut nec in Ecclesia, nec in omnibus his, quæ ad Ecclesiam pertinent, quidquam juris, vel districtionis amplius requirere præsumant.

Tanta enim libertate ipsam Ecclesiam donavimus, ut omnium hominum, & aliarum rerum, ad eam pertinentium, in tota nostra ditione, nullum alium Advocatum præter me, vel heredem meum Comitem Flandriarum, esse decreverim.

Si ergo præfatus Arnulphus, vel quisquam Successorum ejus, hanc constitutionem nostri Privilegii transgressus, bannum nostrum infregerit, pro contemptu nostro, & temeritate sua, mihi: vel heredi meo XL. marcas argenti persolvet, & Ecclesiæ, quod suum est, restituet.

Actum est hoc apud S. Audomarum, præsente conjuge meâ Adelâ, filiis meis Balduino & Roberto, Bovone Abbate S. Bertini, Hugone, Arnulpho de Aldenarda,
1064. Reingoto de Gand, anno Domini MLXIV.

Abbatia Eenamensis sita est medio ferè milliari ab Aldenardâ habens ad Orientem & Meridiem Sylvas & montes perquam jucundos, ad Occidentem & Aquilonem flumen Scaldim & prata mirum etiam suâ amœnitate placentia, neque desunt fontes & arvus.

Anno 1139. dejecta est vetusta Eenamensis Ecclesia, & incepta est nova a *Snellardo* Abbate VI. Introducta est in hoc Monasterio Reformatio *Bursfeldis* anno 1522. & aggregatum est aliis exemptis Benedictinorum in Belgio Mo-

Monasteriis anno 1620. & rem promoventibus Belgarum Principibus *Alberto* & *Isabellâ*.

Abbatia Eenamensis plurima in agro Antverpiensi, nominatim in pago *Turnino* (vulgo *Deurne*) vicinisque locis jura & prædia possedit, simulque hujus loci animarum curam, quæ Cœnobitis S. Michaelis Antverpiæ viâ emptionis anno 1308. a præfatis Eenamensibus transcripta sunt, quæ Abbatia S. Michaelis hodiedum ibidem possidet. Tabulas hujus transcriptionis profert *Baro le Roy* in Not. Marchionatus S. R. I. Cap. I. & ex eo Supplem. Dipl. *A. Miræi* sequitur.

Universis præsentes Litteras inspecturis, GERARDUS Dei patientiâ Abbas, & eorundem Monasterii Eyhamensis Ordinis Sancti Benedicti Cameracensis Diœcesis, salutem in Domino sempiternam. *Ex Notitiâ Marchionatûs S. R. I. authore Barone le Roy.*

Noverint universi, Nos ex urgenti necessitate solutionis debitorum nostrorum vendidisse, effestucasse, tradidisse, ac perpetuo quitavisse, de consensu Virorum Venerabilium Vicariorum in spiritualibus & temporalibus Venerandi in Christo Patris Domini Domini P. Dei gratiâ Cameracensis Episcopi in remotis agentes omnia & singula bona nostra, jura, jurisdictiones, & minores justitias quocumque nomine censeantur, quæ habebamus vel habere potuimus, & Nobis seu nostro Monasterio competiverunt aut competere potuerunt, in Parochiis de *Deurne*, de *Borsbeeck*, de *Wesele*, de *Wynegem*, de *Wommelgem*, & de *Mercxem*, decima quæ de *Godtsenhoven*, vulgariter nominatur, & bona quæ in *Deurne* deur. H. Eechove dumtaxat exceptis, Religiosis viris Abbati & Conventui Monasterii S. Michaelis Antverpiensis Præmonstratensis Ordinis, pro certa parte ab eisdem Abbate & Conventu in numerata pecunia plenariè persoluta, & in solutionem nostrorum debitorum totaliter conversa, prout hæc, & alia in nostris Sigillis & Dominorum Vicariorum Sigillo sigillatis, dictisque Religiosis a nobis traditis plenius continentur.

Quæ quidem bona promisimus & promittimus ipsis Viris Religiosis ab omni onere, servitio, calumpnia, pensionibus annuis, & quâlibet aliâ impeditione libera declarare & purgare, & specialiter de receptione canum venaticorum Excellentiæ Principis I. Dei gratiâ Lotharingiæ, Brabantiæ & Limburgiæ Ducis, quam in Hova nostra apud *Eeckhove* præfata perpetuo assignamus: eandem Hovam ad hoc specialiter onerantes & obligantes.

In cujus rei testimonium Sigillum nostrum præsentibus Litteris duximus apponendum, supplicantes insuper Dominum Ducem, quatenus omnia præmissa, approbare, laudare, warandare & quantum in ipso est ratificare dignetur. Et ob hoc suum Sigillum nostris Litteris præsentibus apponere.

Et nos *Joannes* Dei gratia Dux Lotharingiæ, Brabantiæ & Limburgiæ, ad supplicationem Abbatis & Conventus Monasterii Eyhamensis prædicti præmissa omnia & singula quæ in Nobis sunt, laudamus, approbamus & ratificamus, & dicto Abbati & Conventui Monasterii S. Michaelis Antverpiensis legitimè warandare promittimus.

Et ob hoc Sigillum nostrum & in testimonium omnium præmissorum Litteris præsentibus duximas apponendum. Datum anno MCCC. VIII. Die Divisionis & Apostolorum. 1308.

Seculo IX. per destructionem & vastationem Normannorum antiquum Monasterium *S. Fredegandi* quod fuit *Turnini* vastatum fuit; at aliud ibidem a Lotharingiæ Ducibus ibidem fundatum est, illud Eenamum translatum fuit anno 1063. ex quo illa bona Turnini vicinisque in locis possederunt Eenamenses.

Hæc Abbatia Eenamensis non solum superioribus seculis, sed etiam nostrâ ætate graves & diras belli ruinas & calamitates perpessa est, atque hunc tractum variarum gentium exercitus multum vastarunt & depopulati sunt. Cæterum anno 1708. die 11. Julii e regione hujus Abbatiæ ex altera parte Scal-

dis & in vicinia Aldenardæ infeliciter ab Gallis & Hispanis contra Fœderatos præliatum est.

Dominium pagi tam Superioris quam inferioris *Eename* est Abbatis hujus Monasterii. Nundinas habet hic locus multum celebres postridiè *S. Laurentii*, in quibus omnis generis merces, & magna copia equi undequaque hic liberè inferuntur.

Ecclesia Parochialis Superioris Eenami (in quo sita est hæc Abbatia) *D. Laurentio* Mart. sacra est, at Inferioris Eenami *S. Vedasto* Episc. Atrebatensi. Utriusque Ecclesiæ Patronatus spectat ad Abbatem hujus Monasterii, & potitur ubivis decimis.

Anno 1618. unitum est Eenamum inferius in spiritualibus. Superiori Pastori datur annuè portio congrua ab hac Abbatia.

Sequentem exactam seriem Abbatum Eenamensium, ac infrascripta diplomata, & alia suis locis exhibita, hactenus inedita, nobis gratiosè & benevolè communicavit Abbas Eenamensis.

ABBATES EENAMENSES.

Ex Archivis Abbatiæ.

I. Walbertus, primus Abbas, Assumptus ex Abbatiâ S. Vedasti Anno 1063. hic cum aliquamdiu præfuisset, reliquit hanc Abbatiam desertam, & reversus est ad suam Abbatiam.

II. Lambertus I. assumptus ex Abbatia S. Bertini anno 1085.

III. Lambertus II. ex eâdem Abbatia S. Bertini, qui ambo in Cœnobio Einamensi mortui, & Sepulturam adepti sunt.

IV. Tancardus. Vixit anno 1098. & 1101. non multo post iter Romanum assumpsit; sed in ipso itinere mortuus est.

V. Gislebertus, Religiosus Abbatiæ Affligemiensis, dein Anno 1131. Abbas S. Petri Blandiniensis. Mortuus ibidem anno 1138.

VI. Snellardus, ex Cœnobio Affligemiensi postulatus Abbas. Hic destructâ veteri Ecclesiâ, anno 1139. novam exstruxit Basilicam Einamensem, exinde Abbatialem dignitatem exuit, & rediit Affligemium.

VII. Wilhelmus, qui Abbatiam hanc valdè tenuem in temporalibus invenit. Hic cum Theodorico Alsatio Flandriæ Comite ad bellum sacrum profectus est.

VIII. Arnulfus, ex Monacho & Priore Affligemiensi ab Einamensibus in Abbatem postulatus est, cum diu laudabiliter rexisset, ab Affligemiensibus in Abbatem repetitus est anno 1168. hic attulit caput S. Cælestini Papæ anno 1160. & eodem anno interfuit translationi corporis D. Cypriani Episc. & Mart. Rothnaci. Mortuus est Affligemii anno 1177.

IX. Gislebertus II. ex Cœnobio Affligemiensi postulatus. Hic cum Reformationem Ordinis Cisterciensis introducere moliretur, plures passus est difficultates, tandem exauthoratus ad Cistercienses transiit.

X. Lambertus III. assumptus ex Abbatiâ S. Bavonis Gandensis, ubi Prior hujus Cœnobii fuerat.

XI. Lambertus IV. ex Conventu hujus Cœnobii in Abbatem assumptus, postea onus & dignitatem deponens ad Cistercienses transiit.

XII. Walterus II. Hic Abbatiam Eenamensem ædificiorum amplitudine de-

decoravit, tandem in Capitulo Eenamensi honorificè sepultus est anno 1206.

XIII. Sigerus, ex Cœnobio Affligemiensi in Abbatem assumptus est, qui etiam in Capitulo condignam adeptus est sepulturam anno 1227.

XIV. Henricus de Longo Agro, vernaculè *Lanck-Velt*, qui plenus dierum obdormivit in Domino, Sepultus est ante Capitulum anno 1245.

XV. Arnulfus II. Vir strenuus & defensor hujus Ecclesiæ, Abbatiali curâ renuntians, post aliquot annos mortuus est in Senectute bonâ anno 1260.

XVI. Balduinus. Hic Abbatiam Eenamensem in redditibus & ædificiis ampliavit, postremo ad Cameracensem Episcopum perrexit, in reditu apud Tornacum mortuus est, & in Ecclesiâ Eenamensi honorificè sepultus est ante altare S. Joannis Baptistæ.

XVII. Gerardus I. præfuit annis XXXIII. & mortuus est plenus dierum.

XVIII. Joannes de Montibus, ex Hannoniâ. Obiit anno 1300.

XIX. Ægidius dictus de Schendelbeke.

XX. Gislebertus de Jonghe, Religiosus S. Petri Blandiniensis, vir in temporalibus & Spiritualibus expertus.

XXI. Joannes II. ex Conventu hujus Monasterii in Abbatem assumptus, annis præfuit XXXIII. Obiit anno 1366.

XXII. Joannes Yserman, omnium votis electus fuit ex hoc Monasterio in Abbatem, qui per Curiam Romanam confirmatus & benedictus est. Obiit anno 1390.

XXIII. Gerardus Guise, rexit Monasterium annis IV. Sepultus ante ostium Chori majoris obiit anno 1393.

XXIV. Joannes de Thoralto, dum XVI. annis præfuisset, mortuus est Sexagenarius anno 1420.

XXV. Godefridus de Scornaco, viâ resignationis promotus in Abbatem, mortuus octuagenarius: Sepultus in tumbâ suâ anno 1465.

XXVI. Wilhelmus Fabri, Abbas dignissimus, & quasi novus fundator dici meretur, præfuit annis XXIV. vita functus anno 1491.

XXVII. Gerardus III. ex Affligemio postulatus. Obiit & sepultus est in Lotharingiâ in Ecclesia *B. Mariæ* anno 1497.

XXVIII. Godefridus de Bracle, receptor *D. Gerardi* sui prædecessoris, & Præpositus, electus in Abbatem anno 1497. transtulit anno 1529. Rothnaci ex veteri feretro in novum Reliquias *S. Hermetis* Mart. Obiit plenus dierum senex anno 1538.

XXIX. Otho ab Hasten, Religiosus Affligemiensis a *Carolo V.* Cæs. datus Coadjutor prædecessori. Obiit anno 1551.

XXX. Petrus de Beca. Obiit anno 1556.

XXXI. Gerardus Cannart, ex Affligemio eligitur in Abbatem anno 1556. & moritur 7. Decembris anno 1559.

XXXII. Antonius Bygius, hujus Cœnobii Prior, electus est in Abbatem Anno 1560. 24. Julii. Obiit sequentis mensis die 5. ante benedictionem.

XXXIII. Gabriel Bacquet, plurimas sub ejus Præsulatu calamitates perpessa est Abbatia per iconoclastas. Obiit anno 1582. die 10. Julii rediens Atho Aldenardam: Sepultus in Ecclesiâ ibidem de Pame-

le in medio Chori ante summum Altare tamquam Patronus Ecclesiæ.

XXXIV. Simon de Warlusel, antea Abbas S. Adriani in Gerardimonte, inde electus Abbas Eenamensis, inauguratus 15. Novembris anno 1582. Obiit Gandavi 12. Novembris anno 1587. sepultus est in Choro Ecclesiæ de Pamele.

XXXV. Jacobus de Lannoy, qui collapsum Monasterium restauravit, moritur Aldenardæ die Conceptionis B. M. V. Sepultus ibidem in Choro Ecclesiæ de Pamele anno 1593.

XXXVI. Carolus Philippus de Rodoan, Abbas administrator, dein Episcopus Middelburgensis, dein Brugensis. Obiit in hac Abbatiâ anno 1616. die 7. Julii. sepultusque est partim in Conventuali Ecclesiâ, partim Brugis apud S. Donatianum.

XXXVII. Hugo d'Enghien. obtinuit pro se & Successoribus a *Paulo V.* anno 1618. Mitram & Pontificalia: Præfuit annis XXI. Obiit Aldenardæ 29. Julii anno 1637. Sepultus in Conventuali Ecclesiâ Eenamensi.

XXXVIII. Petrus Ernestus Garnier hujus Abbatiæ Religiosus, per annos XXI. Præpositus tandem electus Abbas, præfuit annis XIX. Obiit anno 1657.

XXXIX. Antonius Loose Bruxellensis, ex Priore inauguratus Abbas anno 1658. Vitâ excessit anno 1682.

XL. Ignatius du Smet, Alostanus ex familiâ ibidem consulari, præfuit annis XXI. mortuus anno 1703.

XLI. Engelbertus Busleyden, Bruxellensis ex Priore electus Abbas. Vitam exuit anno 1709.

XLII. Laurentius Reyngodt, Brugensis ex Priore inauguratus Abbas anno 1703. in Congregatione generali Eenamensi anno 1720. electus Præses & Visitator Monasteriorum Benedictinorum in Belgio. Hic Abbatiam plurimum renovavit, & decoravit. Hodie laudabiliter præest.

Odo Episcopus Cameracensis confert anno 1110. *Abbatiæ Einamensi Ecclesiam de Pamelle in Aldenardâ.*

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus Sancti. Quoniam tanto quis gloriosiorem apud dominum obtinebit remunerationem quanto studiosiorem circa sacræ Religionis cultum adhibuerit Sollicitudinem, dignum duxi ego *Odo* Dei gratia Cameracensium Episcopus, in diœcesi nostrâ loca, quæ non erant religionis, quantulacumque potui virtute religioni dedicare. Itaque cum venerabilis Comes Flandriæ *Robertus* cum conjuge suâ *Clementia* nomine suo digna, in territorio nostro licentiam novæ Capellæ construendæ in Novoburgo apud Aldenardum supplici petitione requirerent, & ad opus atrii partem terræ determinatam liberam ab omni jure suo fecissent, annuente filio suo *Balduino*, ac *Mathilde* filia *Arnolfi* junioris Aldenardensis, quam terra eadem jure hæreditario contingebat, assensum dedi, accepta prius licentia a *Godefrido* in cujus erat Parochiâ sub testimonio Canonicorum suorum Ronnacensium *Gilleberti* scilicet, *Thietbaldi* & aliorum. Considerans etiam ferventissimum animum cujusdam viri timorati *Litberti* & uxoris suæ *Sigilindis* ad instaurationem ejusdem loci, cum Archidiacono ipsius Parochiæ *Radulfo* & quibusdam Abbatibus, & non parvâ multitudine Cleri, ac plebis ad ipsum locum accessi, & atrium a legatis Comitis Lamberto videlicet & Aselino designatum in honorem Domini nostri *Jesu-Christi*, ejusque piissimæ Genitricis *Mariæ* consecravi, concedens baptisterium & sepulturam & cætera Parochialia jura eidem loco jure perpetuo, & ita finem ipsius Parochiæ dividens, quidquid diuturnior cursus fluminis Scaldi a citeriori termino se-

pa-

parat cum prato quod adjacet in jus terminale prædictæ Ecclesiæ cedat. Hanc quoque eandem Ecclesiam ab omnibus Episcopalibus obsoniis absolutam & solemni libertate donatam Eihamensi Ecclesiæ, & paternæ providentiæ dilecti filii *Gileberti* ipsiusque successorum prædictæ Ecclesiæ Abbatum ita subdere curavi, ut secundum augmenta eleemosynarum, & possessionum, adaugeri debeat & numerus monachorum inibi Domino nostro *Jesu Christo* ejusque piissimæ Genitrici servituorum. Ad quorum usus Altaria ista * de Edelar & Leupengem, de Folkegem libera & impersonata contradidi assensu & consilio ejusdem Parochiæ Archidiaconi *Rodulfi* & parentum suorum pro se recompensationes æternæ animarum Cameracensium Episcoporum; sed hoc tali conditionis nata facere procuravi quatenus Abbas prædictæ Ecclesiæ & annua obsonia Episcopo, ejusque ministris persolvat, & Synodali convocationi intersit, & Presbyteri eisdem altaribus servituri ab Episcopo curam animarum suscipiant. Ut autem firmum & inconvulsum hujus libertatis donatium permaneat, quisquis hoc sciens infringere tentaverit, Anathematis gladio percussus usque ad condignam satisfactionem marcescat, & præsens pagina cum Sigilli mei impressione, tum autentica testium subscriptorum annotatione corroborata non deficiat. Signum Rodulfi, Anselmi, Theodorici, Everardi Archidiaconorum. S. Fulgentii Abbatis. S. Sigebardi Abbatis. S. Ade Abbatis, S. Walberti Islensis. S. Erlebaldi Cameracensis Præpositi, S. Gerardi, Mazelini, Hugonis, Joannis, Rynardi Cameracensium Canonicorum. Actum est hoc anno Incarnationis Dominicæ M. C. X. Indictione III. Episcopatus Domini Odonis anno IIII.

* *Pagi sunt in Vicinia Aldenarda.*

Paschalis II. Papa idem facit an. 1116.

Paschalis Episcopus Servus Servorum Dei Dilecto filio Gilberto Eihamensi Abbati salutem & Apostolicam benedictionem. Oratorium S. Dei Genitricis Mariæ, quod in Cameracensis Episcopatu penes Novum Burgum apud Aldenardam a Religiosis conjugibus Lebberto & Sigelinde fundatum est, nos inter cætera Eihamensis Monasterii membra cum universis appendiciis suis juxta eorumdem fundatorum vota sub tutelâ Apostolicæ sedis pro tuâ petitione suscipimus. Volumus ergo ut oratorium ipsum ab Episcopalibus obsoniis absolutè in tuâ tuorumque successorum provisione permaneat & Parochialia jura ita liberè sicut ab Odone Cameracensi Episcopo constitutum, scriptum & confirmatum est, obtineat.

Porro illam fundatorum devotionem rationabiliter & stabiliter præcipimus observari, ut secundum augmenta Eleemosynarum, & possessionum adaugeri illic ad Dei servitium debeat & numerus monachorum. Nulli ergo liceat eundem locum, & ejus res temerariis vexationibus infestare, ut fratres illic commorantes Deo valeant quietius deservire. Datum Anagniæ XV. Kal. Novembris, Indictione IX.

Nicolaus Cameracensis Episcopus confert Abbatiæ Eihamensi Anno 1138. *Altaria de Bassilgi, de Tongra B. Mariæ & medietatem Altaris S. Martini de Tongra.*

In nomine Domini *Nicolaus* divinâ miseratione Cameracensium Episcopus tam futuris quam præsentibus in perpetuum debitâ officii nostri commonemur ut justis petitionibus acquiescentes prosperis Ecclesiarum successibus invigilemus, proinde petitioni venerabilis fratris nostri Snellardi Eihamensis Ecclesiæ Abbatis piè condescendentes Altare de Bassilgi, Altare de Tongra Beatæ Mariæ, medietatem altaris de Tongra S. Martini libera & sine persona salvis nostrorum & ministrorum nostrorum debitis, consilio Clericorum nostrorum eidem Ecclesiæ Eihamensi concedimus. Ut autem hæc illibata & inconvulsa præfatæ Ecclesiæ permaneant data conservantibus benedictione, in prævaricatores quoad resipuerint, Excommunicationis sententiam enuntiamus, atque canonica subsignatione & sigilli nostri subimaginatione hujus nostri decreti paginam assignamus. Signum Theodorici eorumdum Altarium Archidiaconi S. Joannis Alardi, Theodorici Archidiaconorum. S. Guidonis Præpositi. S. Gerardi Decani & Archidiaconi, Guidonis, Galteri, Gueremboldi. Item Gueremboldi, Willelini, Hugonis, Rotberti, Herewardi, Radulfi, Bartholomei, Eustacii Canonicorum. Actum Anno Incarnati Verbi M. C. XXXVIII. Indictione XV. Præsulatus Domini Nicolai secundo.

Ego Gueremboldus Cancellarius recensui.

Nota. Prædicta Altaria sunt hodie in Archiepiscopatu Cameracensi propè Athum Hannoniæ oppidum.

Clemens III. Papa confirmat anno 1190. *Abbatiæ Eihamensi Altaria de Roesbeke & de Dorne.*

Clemens Episcopus servus Servorum Dei, dilectis filiis Abbati & Conventui de Eiham salutem & Apostolicam benedictionem. Justis petentium desideriis dignum est nos facilem præbere consensum, quod vota quæ a rationis tramite non discordant effectu prosequente complere. Eapropter dilecti in Domino filii vestris justis postulationibus grato concurrentes assensu Altare quod in Ecclesiâ de Roesbeke in Episcopatu Tornacensi, & Altare de Dorna quod in Episcopatu Cameracensi Canonicè estis adepti, sicut illa justè & sine controversia possidetis, devotioni vestræ auctoritate Apostolica confirmamus & præsentis scripti patrocinio communimus. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ confirmationis infringere vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attemptare præsumpserit indignationem omnipotentis Dei, & Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursurum. Datum Lateran. XV. Kal. Julii Pontificatus nostri anno III.

Roesbeke, hodie Roosbeke in Diœcesi Gandavensi altero lapide a Cortraco. Dorne hodie Duerne propè Antverpiam. Possident hunc Pastoratum, eumque administrant Cœnobitæ S. Michaelis Antverpiæ.

Eugenius III. Papa confirmat possessiones & Privilegia Abbatiæ Eenamensis Anno 1148.

Eugenius Episcopus servus Servorum Dei, Dilectis filiis Snellardo venerabili Abbati Eihamensi ejusque Successoribus regulariter substituendis in perpetuum. Quoties illud a nobis petitur, quod Religioni & honestati convenire dignoscitur, animo nos decet libenti concedere, & petentium desideriis congruum impertiri suffragium. Eapropter, dilecte mi in Domino fili Snellarde Abbas justis postulationibus clementer annuimus, & prædecessorum nostrorum *Alexandri* & *Paschalis* bonæ memoriæ Romanorum Pontificum vestigiis inhærentes, *S Salvatoris* Monasterium cui Deo auctore præsides & tam adjacentem ei Villam quam cætera omnia ad ipsum pertinentia sub *B. Petri* & nostrâ protectione suscipimus & præsentis scripti privilegio communimus, statuentes ut quascumque possessiones, quæcumque bona idem monasterium in præsentiarum justè & Canonicè possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis Deo propitio poterit adipisci, firma tibi successoribusque tuis & illibata permaneant, in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis.

In Episcopatu videlicet Cameracensi (1) Ecclesiam S. Laurentii & S. Vedasti, pasturam montis eisdem Ecclesiis adjacentis. In Novoburgo apud Aldenardum (2) Cellam S. Mariæ cum Parochiâ suâ liberâ cum Ecclesiis ad eam pertinentibus, id est (3) *Edelar*, *Luepeghem*, *Folkenghem* cum Ecclesia S. Mariæ de superiori *Horenbeka*, Ecclesiam (4) de *Cervia* cum servis & ancillis ad eam pertinentibus, totam villam (5) *Helbekam* cum Ecclesiâ & omnibus pertinentiis suis, Ecclesiam (6) de superiori *Bracla*, Ecclesiam (7) de *Wenlines*, Ecclesiam de (8) *Cimbersaca*, Ecclesiam de (9) *Melcines*, Ecclesiam de (10) *Mortsela* cum appendiis suis, Ecclesiam (11) de *Boucla S. Bavonis*, Ecclesiam de (12) *Tongra B. Mariæ*, jus quod habet in *S. Martini de Tongra*, Ecclesiam de (13) *Bassilgi* & medietatem ejusdem villæ.

In Episcopatu Tornacensi Ecclesiam, de *Harrizam*, Ecclesiam de Merch.

In Episcopatu Trajectensi Capellam *S. Mariæ Langbeca.*

In Episcopatu Atrebatensi duas partes decimæ messium de *Assilogiis Wlpra* & *Willelval*, in Flandriâ quatuor (14) *Bercarias* in loco qui paradisus dicitur, duas partes allodii de *Bossuut* supra Scaldam fluvium, Curiam de *Buri* cum allodio, Curiam de *Geron* cum terrâ Gerardi Camerarii, Curiam de *Astruis*, allodium de *Rugis*.

Quidquid vero libertatis & immunitatis ab Episcopis sive Principibus eidem monasterio rationabiliter collatum est, vobis nihilominus confirmamus. Obeunte vero te, nunc ejusdem loci Abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet sur-

rep-

reptionis astutia seu violentia præponatur, nisi quem Fratres communi consensu vel Fratrum pars concilii sanioris secundum Dei timorem & Beati Benedicti Regulam de suo vel alieno, necesse fuerit collegio elegerint. Illud quoque adjungimus, ut vestri monasterii Advocato facultas non sit pro se personam aliquam in Advocatiâ supponere, per quam bona præfati Cœnobii dissipentur; sepulturam quoque ejusdem loci liberam esse decernimus, ut eorum qui se illic sepeliri deliberaverint devotioni & excommunicati vel interdicti sint, nullus obsistat, salvâ enim justitiâ matricis Ecclesiæ. Si vero Cameracensis sedes vel vacat, vel Catholicum, quod absit, non habet Episcopum, liceat vobis a quovis Catholico Episcopo Consecrationum Sacramenta suscipere.

Si qua igitur in futurum Ecclesiastica sæcularisve persona hanc nostræ constitutionis paginam sciens, contra eam temerè venire tentaverit secundo tertiove commonita, si non congrua satisfactione emendaverit, potestatis honorisque sui dignitate careat, reamque se divino judicio existere de perpetratâ iniquitate cognoscat, & a Sacratissimo corpore & Sanguine Dei & Domini nostri Jesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtæ ultioni subjaceat. Cunctis autem eodem loco justa servantibus sit pax Domini nostri Jesu Christi, quatenus & hîc fructus bonæ actionis percipiant, & apud districtum judicem præmia æternæ pacis inveniant, amen. Datum Remis per manum Guidonis S. Romanæ Ecclesiæ Diaconi Cardinalis & Cancellarii III. Nonas Aprilis, Indictione XI. Incarnationis Dominicæ an. M. C. XLVIII. Pontificatus vero Domini Eugenii III. Papæ anno IV.

Notæ hujus Diplomatis.

(1) Ecclesia S. Laurentii, est in Eename superiori, in quo sita est Abbatia. Ecclesia S. Vedasti est in Eename inferiori.

(2) Cella B. Mariæ in Novoburgo. Hodie est Ecclesia in Aldenardâ.

(3) Hodie Edelaer, Luepeghem, Volckegem, & Horenbeca B. Mariæ, pagi sunt in viciniâ de Aldenardâ.

(4) *Cervia*, *Chievre* vetus Baronatus, & Hannoniæ Urbecula, distans Atho milliari, Sacello D. Virginis & Miraculis celebris.

(5) *Helbeka* hodie *Helbeque*, pagus inter Athum & Angiam Hannoniæ oppida.

(6) *Superior Bracla*, Vernaculè *Op-Brakel*, pagus in Comitatu Alostano ad limitem Hannoniæ in Decanatu Gerardimontensi.

(7) *Wenlines*, hodie *Weldene* ad Scaldim fluvium, in Decanatu Rothnacensi.

(8) *Cimbersaca*. Hodie *Semmersake* ad Scaldim fluvium, propè Gaveram.

(9) *Melcines*, *Melsene* ad Scaldim fluvium Priori loco vicinus in Episcopatu Gandavensi.

(10) *Mortsela*, *Moortzele* pagus in Decanatu Oordegemiensi.

(11) *Boucla S. Bavonis*, hodie *Boucla S. Blasii* in Decanatu Rothnacensi.

(12) *Tongra B. Mariæ* in Hannonia propè Chievre, locus miraculis Deiparæ clarus, cui vicinus est *Tongra S. Martini* ambo in Archiepiscopatu Cameracensi.

(13) *Bassilgi*, hodie *Bassilli*, pagus inter Athum & Angiam in Archiepiscopatu Cameracensi.

(14) *Bercaria*, locus *Berbicibus* alendis idoneus, alius tamen ab *Ovili*, prædii species etiam cum certâ agri quantitate. Vide *Du Cange* in Glossario Lat.

ELST, altero lapide ab Aldenardâ, antiquum Dominium Baronis de Pamele jam nominati.

Ecclesia tutelarem colit *S. Apolloniam* Virg. & Mart. cujus cultus & visitatio hic plurimum viget. Patronatus spectat ad Capitulum Rothnacense, quod possidet duas partes decimarum hujus pagi, tertia pars portio Parochi est.

Deservitur hæc cura Pastoralis per Pastorem de Michelbeke.

ERMELGHEM, Antiquitus *Hermelegem*, ad Scaldim fluvium Præfecturæ Gaveranæ, Dominium Comitis Egmondani.

In hoc pago Dominium est, quod suam jurisdictionem ac bassam (ut loquuntur) justitiam habet, spectat ad illustrem familiam Gandavensem in quâ Princeps Isegemiensis illud possidet, qui suum ibi ponit Prætorem & Scabinos super realibus jus dicentes.

Ecclesia Patronum veneratur *S. Mathæum* Apost., in eâ jus Patronatus spectat ad Abbatem Aquicinctinum Ord. S. Bened. ad Scarpam fluvium, ad quem spectat hujus pagi decima.

Deſervitur per Paſtorem Swalmæ omnium Sanctorem qui ſingulis diebus XIV. exceptis feſtis Marianis in eâ divina peragit, qui percipit a præfatâ Abbatiâ annuè competentiam XX. Librarum Flandric.

ETICHOVE. medio milliari ab Aldenardâ, ibi Caſtellum viſitur ſpectabile Dynaſtæ. Dominium quondam *Joannis de la Deuze*, qui ex *Margareta de la Motte* d'Inghoyeghem genuit *Franciſcum* Dominum de Etichove patrem *Jacobæ* ex *Agnete de la Hamayde*, dicta d'Anvaing, filiâ Adriani & Agnetis de *Herzelles*. Hæc *Jacoba de la Deuze* hanc Toparchiam in dotem attulit marito ſuo *Joanni de Kerckhove* Equiti Anno 1635. qui filius erat *Judoci de Kerckhove* Domini de *Vaulx*, nepos vero *Guilielmi* & *Iſabellæ de l'Eſpinoy*, ſororis *Philippi de l'Eſpinoy* Conſiliarii Cæſareæ Majeſtatis & Eccleſiæ *B. Rumoldi* Mechliniæ Decani defuncti 19. Julii 1557. & *Caroli de l'Eſpinoy* Domini de la Chapelle S. Ulric, quorum mentionem facit *R. P. Joannes Baptiſta Sollerius* in actis *S. Rumoldi* pag. 122. & 139. *Joannis* filius Dominus de Etichove duxit *Mariam Joannem de la Faille*, modo viduam *Franciſci d'Ongnyes* Baronis de Courrieres gubernatoris Aldenardenſis.

Hinc *Joannes Franciſcus de Kerckhove*, modernus Dominus de Etichove, de la Deuze, & Vaulx, qui ductâ filiâ Baronis de Exaerde numeroſa prole beatur. In *S. Michaelis* Gandavi pendet armarium honoris hujus familiæ cum VIII. hiſce quarteriis.

Kerckhove, De Berch, l'Eſpinoy, Nigri,
Heurne, Heylbrouck, De Moor, Quickelberghe.

Et infra leguntur ſequentia.

Ter eeren van Godt almaghtich / ende ſyne Weerdighe Moeder / en tot gedenckeniſſe van Joncker Joos van Kerckhove, **Heere van Vaulx / Zoone van Joncker** Guiliaume, **de welcke naer langhe ende veele loſſelycke dienſten / als eerſten Secretaris deſer Stede ghedaen / ryp van jaeren / ende deughden overleden is den** XI. **van Mey** XV^{c}. XXIIII. **Ende van Jonckvrouwe** Joanna van Heurne, **ſyn huysvrouwe / eenighe dochter van Joncker** Jacques, **in wien het mannelyck hoir van wapenen ende oude geſlachte van Heurne geent ſyn / dewelcke overleden is den** XIX. **Julii** 1637. **Bidt voor de Zielen.**

Eccleſia tutelarem colit *S. Brixium* Turonenſem Epiſc. Ejus Patronatum gerit Abbas Lætienſis Ord. S. Bened. in Hannoniâ.

Decimarum participes ſunt pro unâ parte præfata Abbatia cum Parocho, pro

pro altera Abbatia Vallis Virginum Aldenardæ, & pro parte tertiâ Dynasta.

Anno 1712. Parochus, conventione inita cum præfatis Decimatoribus, cessit suas inibi decimas, qui ipsi annuè solvere tenentur pro sua portione, congruâ summam 500. flor.

HORENBECA S. CORNELII, vernaculè *Ste. Cornelis Hoorebeke*, primo lapide cum dimidio ab Aldenardâ, Præfecturæ Scornacensis, Dominium Comitis Egmondani.

Ecclesia ut nomen præfert colit *S. Cornelium* Papam & Mart. Patronatus ejus spectat ad Abbatem Ninhoviensem Ord. Præmonst. qui gaudet potiori parte decimarum, reliquæ spectant ad Parochum & varios seculares.

Deservitur hæc cura Pastoralis per Pastorem Horenbecæ *S. Mariæ*.

HORENBECA B. MARIÆ, Præfecturæ Scornacensis, Dominium Comitis Egmondani.

Ecclesia ut nomen indicat *B. Mariam* Virginem Deiparam ut Patronam veneratur. Patronatus ejus spectat ad Abbatem Eenamensem Ord. S. Bened. Item Decima, & in iis Parochus habet suam portionem.

KERCKEM, primo lapide cum dimidio ab Aldenardâ. Hoc Dominium spectavit in fine seculi XIV. ad *Laurentiam de Eesene*, quæ obiit 13. Januarii anno 1450. hæc nupsit *Joanni de Rocquengien* filio *Joannis* militis & *Mariæ de Cabillau:* a quo nati *Ludovicus*, *Margareta* & *Robertus* Toparcha de Montifaut, Kerckem, De le Heyde & Etichove, qui duxit *Isabellam vander Gracht*, defunctam 10. Augusti anno 1480. horum filia *Judoca de Rocquengien* Domina de Kerckem, & de le Heyde uxor fuit *Judoci Blondel de Joigni* Domini de Pamele defuncti anno 1509. filii *Odoardi* & *Isabellæ d'Escornaix*, quorum posteri memorantur infra sub pago Meldene.

Hodie ejus Dominium est gentis de *Vinacourt* & in eâ Comitis de *Vletere*, constituit cum Marcke unum tribunal.

Ecclesia inscripta est *S. Petro* Apost. Patronatum ejus gerit Præpositus Capituli Rothnacensis. Decima spectat ad Parochum.

LATHEM B. MARIÆ, Præfecturæ Gaveranæ, Dominium Comitis Egmondani.

Ecclesia ut nomen præfert tutelarem habet Virginem Deiparam, sub Patronatu Capituli Cathedralis *D. Bavonis* Gandavi.

Decima est tripartita, cujus una triens spectat ad præfatum Capitulum, altera triens ad Ecclesiam, & tertia ad Parochum.

Deservitur per Pastorem Swalmæ omnium Sanctorum, qui singulis diebus XIV. hic rem divinam peragit & omnibus festis Marianis.

LUEPEGHEM, in vicinia Civitatis Aldenardæ a quâ vix distat horæ quadrante ad Scaldim fluvium, antiquum Dominium Baronis de Pamele ante nominati.

Ecclesia tutelarem veneratur *S. Amandum* Tungrensem Episc. ejus Patronatum gerit Abbas Eenamensis Ord. S. Bened.; ad quam Abbatiam spectat hujus pagi decima & ex iis annuè solvitur Parocho integra competentia.

MARCKE, primo lapide ab Aldenarda. Hoc Dominium primitus habuit Dynastas sui nominis, deinde se subinde intitularunt de *Lummene*, subinde de *Marcke*: Ex familia de *Lummene* transiit in familiam *Adorniam* Patriciam apud Genuenses, quæ Brugas ante aliquot secula advenit, hodie Nobilis familiæ de *Vinacourt*, & in eâ Comitis *De Vleter*.

Constituit cum Kerckem unum tribunal.

Brugis in Ecclesiâ de *Jerusalem* exstat Sepulchrale Monumentum *Hieronymi Adorne* Dynastæ de Marcke cum hac inscriptione.

Cy gist Messire Jerosme Adorne, *Chlr. Sr. de Niewenhove, Nieuvliet, Vive, Marque, Marquillies, Polvoorde, Baereghem, Walle, Overmalsache, Gentilhomme domestique de la sacrée Maté. de Charles V. Empereur des Romains lequel tresp. en l'an de Grace* 1558. *le* 11. *d'Octobre.*

Ecclesia inscripta est *S. Eligio.* Ejus Patronatus spectat ad Abbatem Lætiensem Ord. S. Bened. in Hannonia.

Decima est tripartita, cujus una triens spectat ad præfatam Abbatiam, altera triens ad Capitulum Cathedrale *B. Mariæ* Tornacense, & tertia ad Parochum.

Ibidem loci quadrante horæ ab Ecclesiâ est Capella D. Virgini sacra vulgo *Ten Berge.*

MATERNA, vernacule *Matere*, primo ferè lapide ab Aldenardâ, Præfecturæ Schornacensis, Dominium Comitis Egmondani.

Priorissa seu Mater Nosocomii Aldenardensis habet ibidem suum Majorem & Scabinos, super realibus jus dicentes.

Ecclesiæ tutelaris est *S. Martinus* Turonensis Episc. Ejus Patronatum gerit Abbas *S. Petri* in Monte Blandinio Gandavi, qui & opulentissimas in hoc loco possidet decimas. Pastor in iis suam habet portionem, & pro Supplemento competentiæ annuè percipit a præfatâ Abbatiâ 50. libras Flandr. Et Vice Pastor 25. Libras.

Anno 998. *Arnulphus* Comes Gandavensis cum *Lietgarda* uxore suâ & duobus filiis suis Ecclesiam in Villa de *Materne*, hodie *Matere*, Monachis Blandiniensibus dono dedit. Diploma refert *A. Du Chesne* in probationibus familiæ Gandavensis pag. 50. & ex eo profertur in Supplem. Diplom. *A. Miræi* parte II. Cap. XXII. novæ edit.

In nomine Patris & Filii & Spiritûs Sancti, Sanctæ & Individuæ Trinitatis, amen.

Cùm satis notæ traditioni teneatur hoc præsens seculum æternaliter non habere subsistere, nec vitam hominis perpetualiter in eo manere, honestam eam utilitatem Christiana providit sibi devotio, illuc unumquemque tendere, ubi futurus æternus foret cum Deo: atque cùm universis hoc arduum iter difficile foret scandere, Salvator omnium bonis actibus illuc currendo facile statuit perveniri eleëmosynas facientibus, & pauperes Christi sublevantibus, cùm maximè hiis qui terrenis patrimoniis cælestes thesauros hereditarunt.

Quapropter Ego in Dei nomine ARNULFUS gratiâ Dei Comes, unà cum Conjuge LIETGARDA, & Filio ADALBERTO consequi cupiens portiunculam beatitudinis cum hiis, qui patrimoniis suis Domino legaliter traditis cælestem pervenerunt ad hereditatem, salubre hoc visum est, ut ex bonis mihi à Deo clementer collatis, aliquam mihi providerem æternæ beatitudinis portionem.

Id-

Idcirco ad Monasterium *Blandinium* vocabulo, à sanctæ memoriæ Amando Patre in primitus constructum, & in honore Principis Apostolorum Petri, Doctorisque Gentium Pauli consecratum, processu verò temporis ab ARNULPHO glorioso Marchiso nobiliori funditus reædificatum ædificio, pro remedio animarum nostrarum, ad prædictum locum Deo Sanctoque Petro perpetuò possidendum contrado allodium meum id est Ecclesiam in Villa *Materna*, cum omni integritate ad ipsam pertinente, in culturis, terris, mancipiis his nominibus dictis, Goselino, Otberto, Odulfo, Lamberto, Stemaro, Udone, Riperto, Theoderico, Tietboldo, Gherberto, Thieselino, Uthelrico, Gerluida, Benemuf, Adulwino, Baldrico, Litardo, Bertsuinda, Berengero, Adalwit, & reliquis omnibus ad ipsam Ecclesiam pertinentibus, cum omni posteritate eorum, & quidquid speretur pars hujus Ecclesiæ.

Hæc omnia à præsenti in futurum jugi ævo possidenda ipsis famulis Dei Regularibus institutis in eodem Cœnobio servientibus contrado: quatinus hæc absque ullius refragatoris infestatione hereditariò possideant, quo expeditiores sint in exequendis mandatis secundùm Regulam Sancti Benedicti sibi traditis, atque pro me meisque Prædecessoribus Domini devotiùs exorent clementiam.

Si quis autem de Successoribus meis, heredibus, aut proheredibus, injuriosus contradictor, seu quælibet extranea persona huic Traditioni meæ contraire voluerit, in primis Dei Omnipotentis & Sancti Petri, & Sanctissimæ Virginis Amalbergæ, cujus etiam cognoscitur prædicta possessio extitisse, deinde omnium Sanctorum incurrat iram & offensam, æternæque maledictioni subjaceat, ac tam iniqua præsumptio non obtineat effectum, sed hæc nunc Traditio firma permaneat.

Actum publicè Verbi Incarnati anno DCCCCXCVIII. Indictione XII. ROBERTO Rege regnante in Francia, Domno Abbate Rodboldo regente idem Cœnobium. 998.

Signum ipsius ARNULFI, qui hanc Traditionem fecit, & firmari petiit.
S. BALDUINI Junioris Marchisi.
S. ADALBERTI Comitis, Filii Arnulfi.
S. THEODERICI Comitis, Filii Arnulfi Comitis.
S. Balduini,
S. Huberti:
S. Walcheri,
S. Geldolfi & Filii ejus.
S. Walkeri,
S. Stephani,
S. Widonis,
Item Stephani,
Heregaudi,
Asserici,
Bernardi,
Goteri,
Gerardi,
Lietberti,
Item Lietberti,
Gonteri,

Ego quoque Wicardus Monachorum indignissimus, vidi, & notavi.

Ex hoc Diplomate constat quod olim hujus loci Domina fuerit, ejusque Patrimonium *S. Amalberga*, uti & in ejus vitâ vernaculo Sermone conscripta refert *Jacobus Hendricx*. S. T. L. Parochus in Merlebeke.

Est in Ecclesiâ de Maternâ etiamnum Capellania Castralis titulo *S. Amalbergæ* in memoriam habitationis *S. Amalbergæ* munificentissimè dotata, in Patronatu Domini Scornacensis, ad honorem hujus ditionis, quam diva suo domicilio cohonestavit, non minus quam prisci Lotharingiæ Principes. Ejusdem Divæ exstat ibidem juxta cœmiterium insignis Capella.

Hic pagus est permagnæ & vastæ extensionis, complectitur ferè M. CC. terræ bonaria, & copiosum habet populum, numerat enim M. Communicantes.

MELDEN, Gallis *Meaulne*, primo lapide ab Aldenardâ ad Scaldim fluvium. Caput est Dynastiæ inter duos amnes *Marcam* & *Rosnam*, a Curiâ feudali Heinsbergensi in Ducatu Juliacensi dependentis. Cæteri pagi sunt Nieukercke, Marcke, Kerckem, Berchem, Quaresmont, Sulsike, Etichove &c. Hæc Dynastia ab *Isabellâ de Aldenardâ* Dominâ de Pamele pervenit ad filium *Guilielmum de Mortaigne* Berum Flandriæ, occisum in pugnâ Cressiacâ. Anno 1346. sine liberis: cujus soror *Maria de Mortaigne* Flandriæ Bera Domina de Pamele, eandem Dynastiam transmisit ad filium *Joannem Du Fay* dictum Aldenardensem a *Meyero* ad annum 1379. memoratum, in cujus præjudicium *Jolanthis de Mortaigne Mariæ* soror, maritum suum *Goswinum de Helnoit* in hominem feudalem terrarum inter *Marcam* & *Rosnam* a *Godefrido* Domino Heinsbergensi Anno 1368. recipi procuravit. Tandem mortuo *Joanne Jolanthis* ejus amita, has ipsas terras donavit & cessit Anno 1384. filio suo *Ludovico de Kesnoit*, qui similiter periit sine liberis in prælio de Azincourt Anno 1415. eique successit soror *Maria du Quesnoy* Flandriæ Bera, Domina de Pamele, cui Dominus Heinsbergensis Anno 1416. terras inter *Marcam* & *Rosnam* in feudum ac verum homagium concessit, uxor fuit *Joannis Blondel* Domini de Nery & Cantelem, quorum filius natu major *Joannes Blondel* harum terrarum investituram quidem accepit anno 1421. sed prævaluit donatio propter nuptias facta a matre filio natu minori *Odoardo* ducenti anno 1419. *Isabellam d'Escornaix*. Hic *Odoardus* Dominus Pamelæ & terrarum inter *Marcam* & *Rosnam*, propriis expensis reparari curavit Anno 1437. Monasterium Viridis Vallis in Sylvâ Zoniâ. A quo natus *Judocus Blondel* in iisdem terris investitus anno 1456. Ejus filius ejusdem nominis, dictus *Joigny*, harum terrarum investituram accepit Anno 1510 habuitque Sororem *Joannam Blondel*, dictam *Joingny*, uxorem *Philippi vander Gracht* Domini de Messene, in Concilio Flandriæ Senatoris, defuncti Anno 1545. *Jacobus Blondel* dictus *Joigny* Judoci filius Baro de Pamele in iisdem terris investitus fuit 1. Octobris Ao. 1556. & improles obiit Anno 1574, a quo dicta Baronia de Pamele, cum Dominiis de Meldene & Nieukercke devenit ad *Annam vander Gracht* præfati *Philippi* filiam, & ab illâ ad gentem de *Locquengien*. Siquidem *Annæ* filius *Philippus de Locquengien* Baro de Pamele, post gravissimas lites in magno Senatu Belgico ventilatas, tandem arresto lato 2. Junii 1618. prætactas Toparchias obtinuit. Fratrem habuit *Antonium de Locquengien*, patrem *Caroli* Baronis de Melsbroeck. *Philippo* successit *Guilielmus de Locquengien* Baro de Pamele, a quo natus *Philippus Franciscus*, qui Toparchias de Meldene & Nieukercke vendidit anno 1651. *Gaspari Francisco vander Heyden*, quarum investituram accepit Anno 1652. quemadmodum ejus filia *Barbara Antonia Augustina vander Heyden* Ao. 1693. quæ modo nupta est *Joanni Adriano* Baroni *De Bylant*, cujus stemma Genealogicum invenies apud *C. Butkens* in Annalibus Genealogicis familiæ de *Lynden* pag. 372. Ita extractum ex actis & probationibus operosæ litis de Toparchiis Meldene & Nieukercke in Magno Senatu Belgico.

Ecclesia inscripta est *S. Martino* Turonensi Episc. Patronatus ejus spectat ad Capitulum Metropolitanum *B. Mariæ* Cameracense.

Decima spectat ad idem Capitulum, in quâ Parochus suam habet portionem.

MEYLEGEM, Præfecturæ Gaveranæ ad Scaldim fluvium. Dominium Comitis Egmondani.

Ec-

Ecclesia Patronum colit *S. Martinum* Turonensem Episc. Patronatus ejus spectat ad Archiepiscopum hujus Dioecesis jure Ordinario.

Universa ferè hujus pagi decima spectat ad Parochum.

Hæc Cura Pastoralis longo temporis tractu deservita est per Pastores de Berleghem, sed anno 1701. proprium nacta est Parochum.

MICHELBEKE, Præfecturæ Sottegemiensis. Dominium pridem gentis Egmondanæ; a qua illud circa medium præcedentis seculi titulo emptionis acquisivit cum Dominio de *Oudenhoven B. Mariæ*, *Petrus de Blondel* Sanctioris Concilii Senator, dein Præses, in quâ stirpe hactenus perseverat.

Ecclesia dicata est *S. Sebastiano* Mart. Ejus Patronatum gerit Cantor Ecclesiæ Collegiatæ *S. Hermetis* Rothnaci. Decima est tripartita cujus duæ trientes spectant ad præfatum Capitulum, tertia triens portio Parochi est.

NUYKERCKE, Latinè *Nova Ecclesia*, primo lapide ab Aldenardâ, vetus Dominium Baronis de Pamele. Vide de eo latius sub pago de Melden supra pag. 260.

Ecclesia dicata est Virgini Deiparæ in Cælos Assumptæ, sub Patronatu Capituli Metropolitanæ Cameracensis, ad cujus Capitulum spectat hujus pagi decima, exceptâ portione Parochi; olim propter numerosum populum in spiritualibus dismembrata a Parochiâ de Melden, ratione cujus dicta est nova Ecclesia, eique hoc nomen adhæsit.

PAUWE-LATHEM, Latinè *Lauthem Parvum*, Præfecturæ Gaveranæ, Dominium Comitis Egmondani.

Ecclesiæ tutelaris est *S. Gangulphus*. Decima est tripartita, duæ trientes spectant ad hanc Ecclesiam, altera triens est Parochi, quæ pridem partim spectavit ad Capitulum S. Crucis Cameraci cum Patronatu Ecclesiæ: Verum hanc decimam cum Patronatu anno 1701. præfatum Capitulum cessit Curæ Pastorali, uti similiter dictum in Pago de Berlegem, a cujus Parocho deservitur.

QUARESMONT, primo lapide cum dimidio a Rothnaco & altero ab Aldenardâ, nuper Dominium Principis Nassavii, quondam gentis de Ligne, quod per nuptias *Ernestinæ* Principis *de Ligne* cum *Joanne* Comite Nassavio, in illustrem stirpem Nassaviam devenit cum *Orroir*, *Sulseke* & *Ruyen*, quæ loca huic multum vicina sunt, constituentes simul unum tribunal & unum Magistratum excepto *Orroir*.

Anno 1715. emptionum tabulis illa Dominia acquisivit *D. Joachimus de la Serre* Cantor & Canonicus Ecclesiæ Cathedralis Gandavensis, qui obiit anno 1717.

Ecclesia tutelarem colit *S. Amandum* Tungrensem Episc. Patronatus ejus spectat ad Abbatem *S. Theodorici* prope Remos in Galliâ, quæ Abbatia cum anno 1695. annexa est mensæ Archiepiscopali Remensi, eo jure utitur præfatus Archiepiscopus.

Decima est bipartita, cujus hodiè una medietas est Parochi, nam ea pars, quæ fuit præfatæ Abbatiæ *S. Theodorici*, dein pretio vendita est anno 1335. a præfatis Monachis Benedictinis, Monialibus Ord. *S. Claræ* de Peteghem cum aliis bonis, cessa est anno 1706. Parocho, altera medietas spectat ad varios seculares.

ROOSBEKE, Præfecturæ Scornacensis, Dominium quondam gentis *Lummeniorum*, modo Comitis Egmondani.

Ecclesia Virgini Deiparæ inscripta est sub Patronatu Abbatis *S. Petri* Gandavi. Decima est tripartita, cujus una triens spectat ad hanc Abbatiam, altera ad Ecclesiam, & reliqua ad Parochum.

Olim hæc Ecclesia fuit appendix de *Weyligem*, erecta dein propter numerositatem populi in Parochialem, & sensim aucta est, adeo ut licet *Weyligem* sit Matrix Ecclesiæ Roosbecanæ, ea sensim decreverit, hæc autem surrexerit, & supergrassa sit tandem matrem.

ROSIGNIES, vernaculè *Roosenaken*, antiquitus *Russignies*, medio milliari a Rothnaco, ad fines hujus Diœceseos & limitem Hannonicum, ad *Rosnam* fluvium, vetus peculium gentis *Montmorenciæ*. Incolæ utuntur linguâ Gallicâ.

Ecclesia *S. Amando* Episc. sacra est sub Patronatu Capituli Rothnacensis. Decima spectat ad præfatum Capitulum & Parochum.

RUYEN. De hoc Dominio vide supradicta in pago de *Quaresmont*.

In sacris hic pagus longo temporis tractu administrata fuit per Pastores de Berchem, a quâ Parochiali distat integro milliari versus limitem Hannonicum & numerosiorem eo habet populum, estque majoris extensionis quam pagus de Berchem, complectitur enim 785. bonaria terræ.

Anno 1715. zelo & industriâ incolarum hujus loci, constructum est in eo a fundamentis novum templum Parochiale, dicatum *S. Cornelio* Papæ & Mart. Patronatus ejus spectat ad Abbatem *S. Theodorici* juxta Remos in Galliâ; quæ Abbatia cum anno 1695. annexa est in perpetuum mensæ Archiepiscopali Remensi; eo jure utitur præfatus Archiepiscopus.

Decima pro potiori parte spectat ad hanc Abbatiam, reliqua ad varios seculares, Pastori de Berchem qui hactenus illius curam habuit, solvitur annuè ex præfatæ Abbatiæ Decimis integra portio congrua.

Vetus Baronatus.

SCORNACUM, Gallicè *Escornaix*, vernaculè *Schoorisse*, Antiquus Baronatus, Præfecturæ Schornacensis caput, primum familiæ cognominis, dein per plura secula Procerum Gaveranorum Dominium, inter quos multum eminet *Arnoldus de Gavere*, plurimum carus *Joannæ* Flandriæ & Hannoniæ Comitissæ, quem ad Flandriæ & Hannoniæ gubernacula adhibuit durante captivitate *Ferrandi* sui mariti in Galliâ anno 1214.

Ludovicus Maleanus Flandriæ Comes anno 1378. præter Equestrem balteum, etiam Baronis titulum *Arnulpho de Gavere*, Domino de Schorisse & de Croiselles, conferendum omnino censuit, propter insignem Aldenardæ contra Gandenses novatam operam.

Deinde fuit Scornacum seculo XV. per nuptias *Joannæ de Gavere* Dominæ de Scornaco cum *Simone de Lalaing*, Domino de Montigni illustris familiæ de *Lalaing*, a quâ item seculo XVI. jure nuptiali *Florentii de Berlaimont* cum *Margareta* Comitissa de *Lalaing*, Domina de Scornaco transiit in prænobilem familiam de *Berlaimont*. Ejus Epitaphium exstat in libro *des Armoiries de la Toison d'or* pag. 28.

Inde *Ludovicus Comes Egmondanus* Eques Aurei Velleris &c. itidem per nuptias *Mariæ Margaretæ* Comitissæ & hæredis de *Berlaimont* anno 1621. illud suæ stirpi Egmondanæ asseruit, in quâ illustri stirpe hactenus perseverat.

Arx

Arx hic olim ſplendida & valida commodaque fuit, latâque in gyrum foſſâ cingebatur; at nunc ferè vetuſtate & incuriâ collabeſcit, cujus Schema exhibet A. Sanderus in Flandriâ Illuſtratâ tom.II. prout erat circa medium præcedentis ſeculi.

In Eccleſiâ hujus Parochialis exſtant Sepulchralia monumenta Dynaſtarum ſequentia cum hiſce inſcriptionibus.

In Sacello *S. Mariæ Magdalenæ* ad dextum Chori latus.

Cy giſt Madame Jaquelinæ de Gavere, *Dovagiere de Sotteghem, Dame d'Eſcornaix, Romagies &c. Veufve de Noble & puiſſant Seigr.* Jean de Luxemburg, *Seigr. du dit lieu, qui treſpaſſa en Portugal l'an* 1486. *le dixſeptieme du mois d'Avril, & la ditte Dame treſpaſſa l'an* 1505. *le ſeiſieme du mois de Mars. Pries pour leurs ames.*

Quarteria,

Luxembourch, Melun, Beaulx, Abbeville.
Eſcornaix, Ligne, Aumont, Barbanſon.

Ad ſiniſtram Chori partem.

Cy giſt Arnoul de Gavere, *Chlr. Seigneur d'Eſcornais & de Dieudonne, & Romagies & de Frayel, qui treſpaſſa l'an de grace* 1476. *le* 2. *de Septembre.*

Cy giſt Sibille de Ligne, *Dame d'Eſcornaix, de Dieudonne & Romagies, & de Frayel, que treſpaſſa l'an de grace* 1468. *le* 26. *Juillet. Priez pour leur ames.*

Cy giſt Ernoul de Gavere, *Chlr. Seigneur d'Eſcornais & de Dieudonne, & de Romagies, & de Frayel, qui treſpaſſa l'an* 1463. *Pries Dieu pour ſon ame.*

Cy giſt Marie d'Aumont, *Epouſe au deſſus dit Sr. heretiere de Brakele & de Sallardinghe, que treſpaſſa l'an deſſus dit* 1. *d'Octobre.*

In Eccleſiâ Abbatiæ Belloprati Virginum Ord. Ciſterc. in Urbe Duacenâ exſtat ſequens Epitaphium.

Cy giſt Meſſire Charles *premier Comte de Lalaing, Baron d'Eſcornaix, Seigneur de Brakele & de S. Aubin en Douay en ſon temps Conſeiller & Chambellan des treshaut & trespuiſſant Prince Maximiliain Roy de Romains, de Don* Philippe de Caſtille, *& de l'Empereur* Charles V. *du nom, Chevalier de l'Ordre de la Toiſon d'or, Gouverneur & Capitaine du Chaſteau & ville d'Audenarde, fit pluſieurs voyages tant en guer-*

guerre qu'en paix. Et fudit fa femme Jaqueline de Luxembourg, *eurent plufieurs beaux enfans enfemble & ayant toute fa vie vecu Catholicquement comme vraye amateur de Nobleffe, trefpaffa Chevalier fans reproche a l'aage de* 59. *ans au dit Chafteau d'Audenarde le* 18. *de Juillet* 1525.

Epitaphium *Caroli de Lalaing II.* Comitis de Lalaing vifitur in Ecclefiâ *S. Aldegundis* pagi de Lalaing, & profertur in libro *Le Blafon & Armories de la Toifon par Maurice* pag. 133.

Aldenardæ apud Recollectas in Choro folebat exftare monumentum Sepulchrale *Joannis de Gavere* Domini de Schornaco cupreâ laminâ obductum cum militari ejus effigie & hâc Epigraphe.

Cy gift Meffire Jehan de Gavere *Sr.d'Efcornay.* Obiit Anno 1301. 29. Martii. *Cy gift Dame* Willeme de Wavrin *fa femme.*

Item ibidem aliud monumentum Sepulchrale cum hac infcriptione.

Cy gift Haut & Noble Meffire Arnoul de Gavre, *Chlr. Sre. d'Efcornay & Dafchare.* Obiit anno 1316. 18. Septembris.
Et Haute & Noble Dame Cathline de Rode *Dame d'Efcornay, & Dafchare.* Obiit Anno 1314. 12. de May.

Quoad rem facram Ecclefia Patronum veneratur *S. Petrum* Apoft. titulo ad Vincula, fub Patronatu Abbatis *S. Amandi* Ord. S. Bened. ad Scarpam fluvium.

Decima eft tripartita, cujus una tertia fpectat ad præfatam Abbatiam cum pluribus agri poffeffionibus, altera tertia ad Parochum, & reftans tertia ad varios feculares, nifi quod de tertiâ hujus tertiæ fit quæftio inter hæredes *Dominici van Huffel* & Paftorem de Kerckem.

Ibidem exftat *Hofpitale* pauperum infirmorum titulo *S. Margaretæ.* Fundavit illud anno 1420. *Margareta de Ghiftella* Domina Schornacenfis, in Choro Ecclefiæ Parochialis fepulta, vidua *Arnoldi de Gavera*, quæ pluribus bonis hoc Hofpitale dotavit, eamque fundationem confirmavit *Joannes de Gavera* Epifcopus Cameracenfis huic Hofpitali Moniales aliquot Ord. *S. Auguftini* præfunt. Curam hujus Hofpitalis gerit Archiepifcopus hujus Diœcefis, & computus bonorum fiunt a Prioriffâ coram folo Archiepresbytero hujus districtus, & duabus Sororibus ex fenioribus.

In hoc Hofpitali adventantes olim excipiebant peregrinos. In eo eft Capellania a Dominis fundata, cujus poffeffor ad quinque miffas in fingulis anni hebdommades tenebatur, quemadmodum & in ipfo caftro, & Ecclefiâ Parochiali Scornacenfi titulo *S. Mariæ Magdalenæ* omnes Caftrales. In Ecclefiam Parochialem munifica cum primis fuit, eique varia beneficia affignavit *Jaquelina de Gavera* Domina de Sottegem & Scornaci, quæ obiit Anno 1505. cujus Epitaphium fupra exhibuimus.

SEGHELSEM, olim in Diplomatibus *Singulfi-villa,* & fignanter in Di-

Diplomate anni 1150. quo *Eugenius III.* confirmat bona & possessiones Abbatiæ Lobiensis in Supplem. Diplom. *A. Miræi* parte III. cap. LV. Pagus est Præfecturæ Scornacensis, Dominium Comitis Egmondani, distans a Scornaco medio milliari.

Ecclesia tutelarem colit *S. Ursmarum* Episc. sub Patronatu Abbatis Lobiensis Ord. S. Bened. ad Sabin fluvium.

Decima est tripartita, cujus una triens spectat ad hujus loci Parochum, reliquæ duæ trientes ad præfatam Abbatiam.

In Chronico Lobiensi, Gallico idiomate edito per *Ægidium Waulde*, Montibus 1628. 4. post vitam *S. Ursmari* pag. 356. legitur quomodo seculo IX. per incursiones Normannorum bona & possessiones Abbatiæ Lobiensis in pluribus locis direpta & vastata fuêre, præcipuè pagus *Singulfi-Villa* (hodie Seghelsem) propè Aldenardam, ubi erat Ecclesia dicata *S. Petro* & *S. Ursmaro*, provisa XII. Canonicis ibidem institutis & fundatis; ita ut ibidem nil remaneret nisi ruina. Memoria hujus vastationis adhuc recens erat tempore *Fulcuini* Abbatis Lobiensis anno 966. qui narrat, quod certa persona adhuc in vivis erat, de quâ non exstat aliud indicium quàm solummodo ejus nomen, qui appellabatur vulgo *Brouderkin*; quem nos diceremus *Frero*, sive latinè *Frater*, qui dicebat se cognovisse hos Canonicos, & quod ipsorum Præpositus vocaretur *Sparnanus* vel *Sparnatus*. Ita præf. Chron. Lobiense. Eadem ferè leguntur in gestis Abbatum Lobiensium, authore *Fulcuino* Abbate Cap. XVI. in Specilegio d'Achery novæ edit. Paris. 1723. tom. 2. pag. 735.

SULSIKE, milliari cum dimidio ab Aldenardâ. Dominium olim gentis de *Ligne*, dein jure dotali ad Nassavios devenit, uti latius dictum in pago de Quaresmont; inde anno 1714. emptione illud acquisivit *Joachimus de la Serre* Cantor & Canonicus Cathedralis Gandavensis, constituit cum Quaresmont & Ruyen unum tribunal.

Ecclesia Patronum veneratur *S. Joannem* Apost. & Evang. ad portam Latinam, Patronatus spectat ad Capitulum Metropolitanum Cameracense, ad quod spectat hujus pagi decima, in quâ Parochus suam habet portionem.

SWALMÆ MONACHORUM, vernaculè *Munnincx Swalm*, vetus peculium Abbatis Bavoniani, in cujus juribus successit Episcopus Gandavensis, fertur fuisse Patrimonium *S. Bavonis*. Situs est hic pagus ad rivulum *Swalmam* qui non longe hinc sese in Scaldim exonerat.

Hic pagus est ex illis XXII. qui proprium Comitis vocantur Vernaculè *s'Graven-propre*.

Ecclesiæ tutelaris in hoc loco est *S. Mathæus* Apost. sub Patronatu Episcopi Gandavensis. Decima spectat ad Capitulum Cathedrale Gandavense, ex qua solvitur Parocho integra competentia.

Exstat ibidem Sacellum quod vulgò vocatur *Ste. Pieter ten Berghe.*

A. Miræus in Donat. Belg. Lib. I. Cap. XVII. novæ edit refert Diploma quo *S. Henricus* Imp. anno 1003. confirmat possessiones Monasterii *S. Bavonis* Gandensis, in quo inter cætera recenset. „ In pago Bragbatensi „ Villam *Swalmam*, cum Ecclesiis duabus & omnibus adjacentibus ejus. "

SWALMÆ OMNIUM SANCTORUM, sive *Swalma Inferior* Vernaculè *Neer-Swalm*, vulgo *Alder Heyligen Swalm*, primo lapide cum di-

dimidio ab Aldenardâ, ad Rivulum *Swalm*, Præfecturæ Gaveranæ, Dominium Comitis Egmondani.

Eccleſia inſcripta eſt omnibus cæli Sanctis, quorum feſtum die 1. Novembris ad lucrandas in eâ largas Pontificias Indulgentias magnâ celebritate, devotione, & populi affluentiâ celebratur.

Patronatus hujus Parochialis ſpectat ad Archiepiſcopum hujus Diœceſeos, jure Ordinarii. Decima univerſa ſpectat ad Parochum.

VOLCKEGEM, medio milliari ab Aldenardâ. Juriſdictio Suprema, quam altam juſtitiam vocant, ſpectat ad gentem *Trieſtiam* Dominos de *Ruddershove*, qui modo *Theodorus Trieſt* Vir Nobilis & Conſularis Gandavenſis, Dominium ſecundarium ſive Baſſa Juſtitia ſpectat ad Baronem de Pamele.

In Eccleſiâ Parochiali *D. Jacobi* Gandavi legitur ſequens Epitaphium.

Hier licht begraven Edele ende Weerde Jan van Kethulle, F⁹. Jans, **in syn leven Heer van As-sche / ende Volckegem / die starf den** 25. **dach van November Ao.** 1524. **Ende Mejonckvr.** Margriete vander Poorten Fª. Franchoven, **syn geselnede / die starf den** 8. **dach van Sept.** 1538.

Quarteria.

Kethulle, Onredens, Vander Poorten, Dixmude.

Eccleſia tutelarem colit *S. Martinum* Tungrenſem Epiſc. ſub Patronatu Abbatis Eenamenſis.

Decima in tres dividitur partes æquales, quarum una ſpectat ad præfatam Abbatiam Eenamenſem, reliquæ duæ ad Parochum. Deſervitur per Paſtorem de Edelaere, a quâ Parochiali vix diſtat horæ quadrante.

WELDENE, olim *Wenlines* in Diplomatibus, primo lapide ab Aldenardâ ad Scaldim fluvium qui Gandavum tendit, duobus jam olim Dominis dominatur, unde duo ibidem ſunt tribunalia, habentque ſuam juriſdictionem locis & perſonis diſtinctam. Unum Dominium eſt Comitis Egmondani ratione ſui Baronatus Scornacenſis, alterum eſt, quod nuper fuit familiæ *N. D'Hane*, quod acquiſivit titulo emptionis a *Guilielmo Erneſto a Gandavo*, Baronis Arcis *S. Joannis* vulgo St. Jans Steene ex familia Gandavenſi. Hoc Dominium anno 1715. emptionis tabulis devenit ad *Nicolaum* Overſtraeten Mercatorem Aloſtanum, pretium fuit 13000. flor.

Eccleſia dicata eſt S. Martino Turonenſi Epiſc. ſub Patronatu Abbatis Eenamenſis, dono *Odonis* Epiſc. Camerac. anno 1110. ut patet ex hoc Diplomate. Decima ſpectat pro potiori parte ad hanc Abbatiam, in quâ Paſtor habet octavam partem & univerſas decimas lini; in Novalibus vero per primum triennium integras decimas, quæ dein devolvitur ad præfatam Abbatiam, in quâ ut ante habet octavam partem.

In

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Odo divinâ miseratione Cameracensium humilis Episcopus, præsentibus & futuris in perpetuum. Cum a Salomone qui ait fili memorare in omnibus novissima tua, & in æternum non peccabis. Ad animarum ædificationem invitemus generaliter nobis, quibus est Ecclesiarum commissa sollicitudo, specialius est insudandum, ne ea quæ Spiritus Sancti gratiam parvitati nostræ gratis credita sunt gelidè dispensemus, cum secundum Apostolum omnibus, maximè domesticis fidei misericordes & benefici esse debeamus. Proinde ad animæ nostræ & prædecessorum nostrorum salutem. Communicato Archidiaconorum nostrorum & Clericorum consilio. Reverendi filii nostri Gileberti Eihamensis Abbatis petitioni condescendentes Altare de *Wenlines* Salvis per omnia nostris & ministrorum nostrorum debitis, liberum & impersonatum Ecclesiæ Eihamensi assignamus. Eo utique canonicæ institutionis tenore. Ut Consilia nostra Abbas adeat, & Presbiter qui in eo cantaturus est curam de manu nostra recipiens, nobis & ministris nostris de Synodalibus respondeat.

Ex Archivis Abbatiæ Eenamensis.

Ad hanc igitur traditionis nostræ immunitatem perpetuo consistendam. In prævaricatores anathematis gladium denudamus, atque subsignato canonicorum nostrorum testimonio, per hanc sigilli nostri subimaginationem insignimus. S. Radulfi, Johannis Anselli Archidiaconorum. S. Erleboldi Præpositi. S. Erleboldi Decani. S. Balduini. Mazelini Canonicorum. Actum est hoc Anno Incarnati Verbi M. C. X. Indictione III. Præsulatus vero Domini *Odonis* Anno V.

WEYLEGEM, Dominium Comitis Egmondani, pagus exiguæ extensionis & magis Vicus quam pagus dici potest, complectitur enim tantum sub se 74. terræ bonaria, & incolas habet perpaucos.

Ecclesia tutelarem habet *S. Margaretam* Virg. & Mart. Ejus Patronatus est Abbatis *S. Petri* Gandavi.

Olim fuit Matrix Ecclesiæ Roosbecanæ quæ ævo isto dicebatur Capella de Weylegem, modo Roosbeca matrem supergressa est, & superavit. Deservitur a Pastore de Bost.

FINIS DECANATUS ROTHNACENSIS.

HISTORIA
SACRA ET PROFANA
ARCHIEPISCOPATUS
MECHLINIENSIS.

DECANATUS OORDEGEMIENSIS.

BALEGEM, Antiquitus *Badelgem*, Præfecturæ Rodensis, dudum spectavit ejus Dominium ad Dynastam ditionis Rodensis, de gente *Rodrigues*, nuper jure uxorio ex eâ gente devenit ad *Ignatium de la Tour Tassis* & *Joannem Baptistam de Heccart* Dom. *de Meaulne*, Consulem oppidi Aldenardensis. Constituit cum pago de Scheldewiendeke & Moortzele unum tribunal. Hic pagus est magnæ extensionis, continet enim ferè mille bonaria terræ.

In Balegemio situm est Dominium de *Bottele* cum Prætorio ab aliquot seculis possessum a gentilibus de *Bette*, quod dein per nuptias *Elisabethæ de Bette* cum *Ludovico de Rodoan* Domino de Berleghem devenit in familiam de *Rodoan*, inde viâ emptionis in familiam *D'Hane*, in quâ illud hodie possidet *Sebastianus d'Hane De Bercè* Senator Concilii Flandriæ.

Visitur in eodem pago Toparchia, & vetus Prætorium, quod splendidum olim fuit, vulgo *Eesseghem* vel ipsis parietinis & ruderibus suis adhuc hodiè exstantibus multum conspicuum, spectans ad gentiles de *Bette*, qui modo Marchio de Lede.

In Ecclesiâ Cathedrali Gandavi visitur Monumentum ex nigro marmore perelegans, cum hac inscriptione.

D. O. M.

Generis Nobilitate animique virtute Clariss. Viro ac *D. Simoni Bette* Domino a Bottele, domi & militiæ magnis muneribus perfuncto, ejusdemque Conjugi Dnæ. *Eleonoræ de Watripont*, ab antiquâ prosapia Nobilis Matronæ, desideratiss. suis parentibus mæsti liberi posuerunt. Obiit ille Anno XV^c. LIII. Nov. 2. Hæc vero Septemb. 2. XV^c. XLVII.

Quarteria circumcirca hæc apposita.

Bette, *Triest*, *vande Meersch*, *Angrelles*, *Varnewyc*, *Lovendeghem*, *Munte d'Holland*, *Masseme*,

Wadripont, *Keghele*, *Du Quen*, *van Stalle*, *Le Croix*, *Clocman*, *Lannoy*, *Cabillau*.

Quoad

Quoad rem ſacram Eccleſia tutelarem colit *S. Martinum* Turonenſem Epiſc. Ejus Patronatus ſpectat ad Capitulum Metropolitanum Cameracenſe, ad quod etiam ſpectat potior pars decimarum hujus pagi, reliquæ earum partes ſpectant ad Parochum, cui inſuper præfatum Capitulum ſolvit annuè in Supplementum competentiæ XLV. Libras Fland. item ſpectant ad Marchionem de Rodes, Abbatiam Ninhovienſem & varios ſeculares.

Incepit nuperis annis in hac Eccleſiâ ſpecialis cultus & Veneratio *B. Joſeph* ſponſi Virginis Deiparæ, in cujus feſto ſolemnis agitur ſupplicatio.

In hac Parochiali eſt Capellania *B. Mariæ* gravata miſſa Sabbathinali, unita Paſtoratui Anno 1680.

Intra limites hujus pagi eſt Capella B. M. V. medio milliari diſtans a Parochiali, in qua diebus Rogationum fit ſtatio, & feria II. Paſchatis annuè habetur concio.

BAMBRUGGE, pagus Comitatus Aloſtani, a quo oppido diſtat milliari cum dimidio. Ejus Dynaſta uſufructuarius nuper fuit *N. van Hulte*, poſt cujus mortem 1721. rediit ad familiam *Deynaert*. Conſtituit cum Burſt, Sonnegem & Cottem unum tribunal.

Eccleſia ſacra eſt *S. Lamberto* Tungrenſi Epiſc. Ejus Patronatus ſpectat ad Abbatiſſam de Foreſto Ord. S. Bened. in Suburbano Bruxellenſi, ad quam ſpectat potior pars decimarum, quam acquiſivit dono ab *Ægidio de S. Auberto* Anno 1209. uti ſuo loco pluribus dicetur in pago de Burſt, cujus Parochialis eſt appendix.

BAVEGEM, olim *Bavingem*, locus in antiquis Diplomatibus Bavonianis natiſſimus, ſub Præfectura Rodenſi. Vetus Abbatiæ Bavonianæ Dominium, in cujus juribus ſucceſſit Epiſcopus Gandavenſis.

Eccleſia Patronam veneratur *S. Wilgefortem* Virg. & Mart. nobis Belgis *Oncomera*, vernaculè *Sinte Omcommer*. Patronatus eſt Epiſcopi Gandavenſis, uti Abbatis Bavoniani. Longo temporis tractu fuit appendix Eccleſiæ Parochialis de Vliederzele, a quâ ſeparata eſt anno 1719. & proprium nacta eſt Deſervitorem. Univerſa Pagi Decima eſt Capituli Cathedr. S. Bavonis Gandavi, quod ſacro hujus Eccleſiæ Miniſtro hactenus annuè ſolvit competentiam 300. flor.

BAYEGHEM, Præfecturæ Gaveranæ, Dominium Comitis Egmondani.

Eccleſia ſacra eſt *D. Bavoni* Gandenſium Patrono. Ejus Patronatum gerit Abbas Aquicinctinus Ord. S. Bened. propè Duacum, qui & poſſidet potiorem partem decimarum, reliquæ earum partes ſpectant ad Parochum & varios ſeculares, Parocho inſuper annuè ſolvuntur a præfatâ Abbatiâ pro Supplemento competentiæ ſex Libræ Flandricæ.

Hæc Parochia licet diſtincta ſit a Parochiâ de Munte eique contiguâ communem tamen cum illa Paſtorem habet, qui alternis vicibus in iiſdem Eccleſiis rem divinam operatur.

Anno 1096. *Manaſſes* Cameracenſis Epiſc. donat Abbatiæ *S. Petri* de Dickelvenna ad Gerardimontem tranſlatæ altare de *Badengeyn* (quod hodie *Bayeghem* nuncupatur), quod diploma exhibuimus in Gerardimonte: Præſumendum itaque eſt, quod permutatione bonorum, vel alias præfata Abbatia *S. Petri* tranſtulerit Patronatum & jus decimarum cum aliis bonis in præfatam Abbatiam Aquicinctinam, cujus hæc Abbatia colonia ſeu filia eſt.

Huic Parochiali in Spiritualibus ſubeſt Vicus de *Makegem*, qui in temporalibus ſubeſt pago de Schelderode Præfecturæ, Rodenſis Dominio.

BORSBEKE, Gandavenſis familiæ vetus Dominium, qui modo Princeps Iſegemienſis &c. Eſt clientela Comitis Aloſtani, a quo oppido diſtat altero lapide.

Eccleſia inſcripta eſt *S. Antonio* qui ſpeciali cultu hic loci veneratur & colitur, ipſo Divi feſto & Dominicâ ultima Auguſti cum ſolemnis peragitur ſupplicatio, totoque anni tempore ad eundem Divum peregrinatio perſeverat non ſolum a vicinis; ſed etiam a maximè diſſitis populis.

Anno 1694. die 11. Maii Eccleſia igne fortuito de cælo lapſo & turris cum aliquot vicinis ædibus conſumpta ſunt; ſed e ruinâ ſuâ jam ſurrexit.

Decimarum præcipuam partem poſſidet Abbatia de Foreſto Ord. S. Bened. propè Bruxellas, dono *Ægidii de Sto. Auberto* Ao. 1209. cujus donationis diploma exhibeo in pago de Burſt; ſextam vero decimarum partem donat Ao. 1232. *Balduinus* Comes Aloſtanus Capellaniæ Caſtri Gandavenſis ſive Veteris Burgi, qui & hodie illas decimas poſſidet.

Præfata Abbatia de Foreſto ſolvit hodie annuè ex ſuis decimis competentiam 400. flor. Parocho.

BOTTELAER, altero lapide a Gandavo, Præfecturæ Rodenſis, ad cujus Marchionem ſpectat hujus loci Dominium.

Eccleſia tutelarem habet *S. Martinum* Turonenſem Epiſc.; ſed cum circa Annum 1643. hic cæpit vigere cultus *B. Annæ*, ea exinde ut Patrona & tutelaris agnoſcitur & colitur, præcipuè vero feriâ 3. poſt Pentecoſten & in ipſo Divæ feſto cum Novenâ.

Noſtrâ ætate illic ex peregrinorum & piorum eleemoſynis ac oblationibus ampla & illuſtris exſtructa eſt Baſilica *D. Annæ* ſacra, in quâ magnus populi concurſus & peregrinatio perſeverat; ita ut hic locus prodigiorum & benefactorum celebris evaſerit.

In hac Parochiali eſt Capellania *S. Crucis* unita Paſtoratui anno 1611, item Capellania *B. Mariæ* Virg. unita eidem Paſtoratui Anno 1684.

Patronatus hujus Parochialis ſpectat ad Abbatem *S. Petri* Gandavi.

Decima pro majori ſuâ parte ſpectat ad præfatam Abbatiam *S. Petri*, ſola enim ſexta earum pars ſpectat ad Parochum, in quibuſdam tamen agris habet duas partes decimarum, at vero ubique novales, cui inſuper in Supplementum competentiæ dantur annuè a præfatâ Abbatiâ XXX. Libræ Flandr.

Hic loci eſt Vicariatus F. F. Ordinis Carmelitarum Ordinis B. M. V. de Monte Carmelo, fundari cæptus Anno 1667. a *Bertolpho de Paix*, & *Judoca de Paix* ejus ſorore, qui ad hoc pium opus inſigne prædium cum XXX. circiter bonariis terræ & ſylvis hîc & in viciniâ ſitis ſub certis oneribus in perpetuum contulerunt, cum conſenſu & amortiſatione Catholicæ ſuæ Regiæ Majeſtatis, & dein Anno 1671. ad effectum deductum ſub certis conditionibus & limitationibus inter D. Archiep. Mechl. ex parte Paſtoris loci ex unâ parte, & Patres Ord. B. M. V. De Monte Carmelo ex parte alterâ, quas conditiones hujus loci Paſtor nobis gratioſè communicavit, & viſum eſt hic referre.

Con-

Conditiones Concordati inter Illustrissimum & Reverendissimum D. Archiepiscopum Mechliniensem loco Pastoris unâ ex parte & Patres Ordinis B. M. V. de Monte Carmelo ex alterâ parte.

I. Totis viribus omnes Carmelitæ commorantes in Bottelaer devotionem erga, S. Matrem *Annam* in Ecclesiâ Parochiali de Bottelaer promovebunt, nec ullos directè aut indirectè ab illâ avocabunt, idque secundum mentem fundatoris prout patet ex Supplicâ Regiæ Majestati oblatâ Bruxellis 23. Maii. 1667. hic pro majori claritate adjectâ.

Representé a son Excellence le Marquis Castel Rodrigo 23. *de May* 1667. *Remonstrent tres humblement Bertolf de Paix, & Josine de Paix frere & sœur demeurant a Gand, que pour avancer l'honneur de Dieu & le culte de S. Anne, dont l'Image miraculeuse est honoré au village de Bottelaer Diœcese de Malines distant deux lieux de la ditte ville de Gand, & pour l'affection qu'ils portent a l'ordre de nostre Dame du Mont Carmel, ils ont intention de faire batir un petit Convent pour douze, ou quinze Religieux du dit Ordre en la maison qu'ils ont au dit Bottelaer, & de leur donner vint six, ou trente bonniers de terre situé au dit lieux pour leur subsistence, affin que les dits Religieux puissent aider le Pasteur & son Chapelain a entendre les confessions de pelerins, qui y accourrent de toute part. Ce pour quoy il supplient tres humblement vostre Excellence de leur donner permission de faire les dittes fondations & devotion, & leur en faire depecher les lettres d'Octroy & amortissement au convenable, que faisant &c.*

II. Ne ædificatio, ornatus, & intertentio dictæ Parochialis Ecclesiæ impediantur, nonquam directè vel indirectè impedient eleemosynas, quas in conscientiâ putabunt ædificationi, ornatui & intertentioni dictæ Ecclesiæ Parochialis a devotis ad *S. Annam* confluentibus destinari.

III. Ad requisitionem Pastoris & non aliter quam de illâ expressâ mittere tenebuntur ad Parochialem duos confessarios Dominicis, & Festis diebus, feriis tertiis totius anni, ac reliquis solemniis octavarum devotionis *S. Annæ* diebus, ac concionatorem decies per annum juxta determinationem Pastoris, cujus erit præmonere Superiorem octiduo ante.

IV. Nonquam in Ecclesiâ Conventuali Catechismum faciant.

V. Dominicis & Festis diebus, omnibus feriis tertiis totius anni, ac reliquis solemnium Octavarum devotionis *S. Annæ* diebus tenebuntur in Ecclesiâ Parochiali celebrare statutis a Pastore horis usque ad quatuor sacra sub stipendio octo assium solvendo ex obligationibus ratione cujuslibet sacri, quod officium non poterunt Reverendi Patres præstare nisi requisiti a Pastore, qui etiam poterit pauciores quam quatuor aut nullos vocare; si autem reliquerit vocatis intentionem liberam celebrandi, solventur cuilibet tres asses.

VI. In Conventuali Ecclesiâ ne populus a Parochiali avocetur Dominicis & Festis diebus ad sacrum non pulsabitur nisi nolâ, nec R. R. Patres celebrabunt unquam ab horâ decimâ usque ad undecimam, similiter non celebrabunt a Dominicâ Resurrectionis usque ad festum omnium Sanctorum ab horâ septimâ usque ad Octavam, & ab eodem festo omnium Sanctorum usque ad Dominicam Resurrectionis ab horâ octavâ usque ad nonam. Diebus autem devotionis *S. Annæ* octavis earum & omni-

bus feriis tertiis toto tempore matutino Ecclesia Conventualis clausa manebit.

VII. Vesperas decantare non poterunt nisi illis & Catechismo in Ecclesiâ Parochiali absolutis, id est non ante horam quartam pomeridianam.

VIII. Editui Ecclesiæ Parochialis mensæ Sti. Spiritus Dominicis & Festis sub solemni sacro Conventuali, & sub privatis aliis in Ecclesiâ dictorum patrum quæstuare seu eleemosynas colligere poterunt, Quæstore Conventus sequente.

IX. Truncum seu gazophilatium debitis seris obserratum in quo piorum eleemosynæ reponantur in ædificationem, ornatum Ecclesiæ Parochialis, in Conventuali Ecclesiâ loco congruo poterunt constituere juxta nostram determinationem.

X. Venerabile non exponent totâ quindenâ Paschatis, nec Communionem distribuent, multo minus diebus quibus clausa manebit Ecclesia Conventualis.

XI. Supplicationibus publicis dictæ devotionis cum crucibus & Conophæis suis omnes Religiosi Conventus legitimè non impediti tenebuntur interesse cum a Pastore requirentur.

XII. Dicti Patres Carmelitæ nec per se, nec per alias ullas oblationes aut eleemosynas ob missas in Ecclesiâ Parochiali celebrandas recipient inscio vel invito Pastore.

XIII. Non poterunt dicti Patres in suâ Ecclesiâ vel Oratorio ullum sepelire secularem, nisi prius celebratis in Ecclesiâ Parochiali exequiis per Pastorem loci aut ejus vicarium, & salvis manentibus Domino Pastori, aliisque omnibus Ecclesiæ Parochialis ministris iisdem juribus ac si defunctus in Ecclesiâ ipsâ Parochiali sepeliretur.

Si super præmissis (quod Deus avertat) aut aliis inde dependentibus vel annexis oriatur aliqua difficultas, super quâ decisio vel interpretatio aliqua requiratur, R. R. P. P. Carmelitæ uti & Dominus Pastor pro se & successoribus hisce promittunt, quod stabunt judicio & decisioni Illustrissimi Domini Archiepiscopi & Successorum ejus privativè ad omnes, nec ab eo appellabunt, ad eum effectum renuntiantes omni privilegio contrario, has autem supradicti concordantes signabunt atque R. R. P. P. procurabunt approbationem illius in primo Capitulo, uti & a Generali Ordinis ubi fuerint requisiti, quæ omnia subscripti acceptarunt hinc inde.

F. Franciscus Bonæ spei Provincialis.
F. Daniel a Sta. Maria primus Definitor.
F. Sebastianus a Sto. Paulo secundus Definitor ac S. T. Professor.
F. Joseph a Jesu Maria tertius Definitor ac Magister Novitiorum.
F. Leo a Sto. Laurentio quartus Definitor.
F. Jacobus a Sto. Antonio assistens R. Adm. Patris Provincialis.

Concordat cum Originali quod attestor Bruxellis hac 7. Septembris 1671. & erat signatum F. Jacobus a Sto. Antonio assistens R. Adm. Patris Provincialis.

Hæc Copia est conformis cum originalibus conditionibus signatis a Reverendis Patribus Provincialis ac Definitoribus, & asservatis in archivis Archiepiscopatus, & erat signatum. Quod attestor Jac. Ottaert Notarius Apostolicus 1671.

Exinde rescriptum est D. Pastori dicti loci de Bottelaer ex parte Illustrissimi D. Archiep. in hunc modum.

Con-

Concessit Illustrissimus D. Veniam aperiendi Oratorium in Bottelaer iis conditionibus, quas sperat sufficientes pro conservatione & adjutorio Ecclesiarum Parochialium, commendat utrique parti pacem & concordem in vineâ Domini laborem. Ego autem R. V. ad obsequia paratissimus servus Alb. de Sclessin, mitto conditiones, quas Illustrissimus D. ita vult observari, ut cesset supra-dicta venia si ullâ in parte infringatur. Mechl. 10. Septembris 1671.

BREYVELDE, sive *Grootenberghe*, Præfecturæ Sottegemiensis, Dominium Comitis Egmondani.

Ecclesia sacra est *S. Petro* Apost. titulo ad Vincula. Patronatum ejus obtinet Abbas *S. Martini* Ord. Præmonstr. apud Casteletum Picardiæ oppidum, qui modo Archiepiscopus Senonensis.

Decima pro sua medietate spectat ad *N. Felleri* Advocatum Tornaci, una quarta competit Capellaniæ castrali in Sottegem, alteram quartam habet Parochus cum medietate decimarum lini.

Deservitur hæc cura Pastoralis per Pastorem de Erteghem.

BURST, primo lapide cum dimidio ab Alosto, via quâ itur Aldenardam. Jus usufructuarium hujus Dominii pertinuit nuper ad N. van *Hulte*, post cujus mortem anno 1720. rediit ad familiam de *Deynaert*, prout Bambrugge, Sonnegem & Cottem qui vicus est in vicinia. Hæc Dominia sunt in Clientelâ Comitis Alostani, & inter illos XXII. censentur qui vulgo Proprium Comitis appellantur, vulgo *'s Graven-Propre*, & constituunt simul unum tribunal. In hoc pago Dominium habet Abbas Truncininiensis item Curiam censualem, qui sese extendit in Bambrugge, Sonnegem, Cottem, Vlierzeele & Baveghem, suum habens Baillivum & Scabinos super realibus jus dicentes.

Ecclesia tutelarem colit *S. Martinum* Turonensem Episc. Patronatus spectat ad Abbatissam de Foresto, cui & potior competit pars decimarum dono *Ægidii de S. Auberto* anno 1209. cujus Diplomatis prima & ultima verba solum recitantur ab *A. Miræo* in Not. Eccl. Belg. Cap. CC. XXXIV. veteris edit. quod integrum apud nos exstat, quodque inseri permisimus in Suppl. Dipl. *A. Miræi* parte I. Cap. XVI, cujus hic est tenor.

Notum sit omnibus Christi fidelibus, quibus præsens Scriptum videre contigerit, quod Ego ÆGIDIUS, Miles Dominus de Sancto Auberto, & M . . . Uxor mea, omnes decimationes in Parochia de *Bursta* & *Bambrugghe* & *Vleckem* & *Borsbeka*, cum omnibus eorumdem decimationibus, appendenciis, & omnibus novalibus, nunc temporis & imposterum ad Nos pertinentibus, sub testimonio proborum Virorum, liberè & absolutè in eleëmosynam Ecclesiæ contulimus Forestensi;

Fide & juramento ante fores Ecclesiæ de *Hautrive* Feriâ sextâ ante Ascensionem Domini præstitis, quod nec à Nobis, nec à nostris Successoribus præfata Ecclesia de *Forest* aliquam calumniam pateretur. Et pro injurioso delicto Forestensi Ecclesiæ à Nobis illato, bonarium dimidium terræ contulimus eidem Ecclesiæ apud *Burst*, Donationem vero decimarum & terræ prædictæ sub periculo omnium bonorum nostrorum apud *Burste*, Sigillo Dominæ Comitissæ & nostro promisimus legitimè confirmari.

Nomina verò Testium, qui interfuerunt huic venditioni & Donationi, sunt hæc:

Willemus Præpositus de Forest, qui ex parte Ecclesiæ Forestensis fidei & juramenti interpositionem cum donatione ab utrisque, scilicet Ægidio Milite & M . . . Uxore suscepit,

Willemus, Presbyter de Aloſt,
Henricus & Rogerius Fratres,
Segerus & Rogerius, & alii quam-plures idonei, & competentes.

1119. Actum Incarnationis Dominicæ anno milleſimo centeſimo, nono-decimo, menſe Majo.

Præfata Abbatia de Foreſto Anno 1680. ceſſit Paſtoratui has ſuas decimas de Burſt, Bambrugge & Vlackem ſub annua penſione 300. flor. præfatæ Abbatiæ præſtandâ & cætera onera exſolvenda quibus decimæ ſunt ſubjectæ.

Capellania Caſtralis Gandavenſis, ſive veteris Burgi in hoc pago, ac Bambrugge, & Borsbeca gaudet ſexto manipulo decimarum, excepto lini, quæ ſolæ competunt Parocho, præfata Capellania has decimas acquiſivit dono *Balduini de Aloſt* anno 1232. ut patet hoc Diplomate.

Ferdinandus, Flandriæ & Hannoniæ Comes, omnibus præſentes litteras inſpecturis ſalutem. Noverit univerſitas veſtra, quod *Balduinus de Aloſt* in præſentiâ noſtrâ conſtitutus coram nobis & hominibus noſtris ſpontaneâ voluntate werpivit pro ſe & ſucceſſoribus ſuis omne jus, quodquod habuit vel habere poterat in decima de Burſt, quod ſpectat ad Capellaniam Caſtri Gandenſis, renuntians omni juris auxilio, quod ſibi unquam poſſit competere in decimâ prædictâ. In ejus rei teſtimonium noſtris præſentibus litteris ſigillum noſtrum fecimus apponi. Actum Gandavi anno Domini milleſimo ducenteſimo trigeſimo ſecundo menſe Septembri.

Viget in hac Parochiali cultus *S. Eligii* Epiſc. 29. Junii & 1. Decembris.

Cæterum præfata Abbatia Truncinienſis in hoc pago ampla & non exigua rura, & in vicino pago de Sonnegem poſſidet, Dono *Iwani* Comitis Aloſtani & uxoris ejus *Lauretæ* filiæ *Theodorici Alſatii* Comitis Flandriæ Anno 1139. cujus donationis Diploma proferemus infra in pago de Sonnegem.

CHERSCAMP, altero lapide ab Aloſto, pagus Comitatus Aloſtani, Dominium ſupremum ſive alta juſtitia (ut loquuntur) hujus pagi ſpectat ad gentiles de *Cordes*, qui hodie *Lancelotus de Cordes*, Toparcha de Wichelen &c. Media & baſſa juſtitia, & Dominium fundi ſive *Seigneurie Fonciere* ſpectat ad Præpoſitum & Dominam Monaſterii de Tuſſchenbeka Ord. Præmonſtr.

Hic pagus eſt ex illis XXII. qui proprium Principis, vulgo *'s Graven-Propre* vocantur; eſt ex aliquâ ſui parte ſylvoſus, & glebâ non adeo felice, utpote qui miricetum olet.

In hoc pago item eſt Dominium de *Boyeghem* habens inibi ſuam juriſdictionem perſonis & locis diſtinctam quod Anno 1698. devenit ad *Petrum Huens*, in qua ſtirpe perſeverat.

Eccleſia tutelarem colit *S. Dionyſium* Mart. Patronatus ejus ſpectat ad Præpoſitum & Dominam Monaſterii præfati de Tuſſchenbeka, cum pagi decimâ.

Nicolaus Epiſc. Camerac. confert anno 1248. Altare de Cherſcamp. Abbati & Conventui Truncinienſi & anno 1252. Abbas & Conventus Truncinienſis conferunt Præpoſito & Sororibus de Cherſcamp hoc Altare, quæ diplomata nos ipſi in præfato Monaſterio vidimus. Ex virtute hujus donationis hanc curam Paſtoralem adminiſtrarunt hactenus Præpoſiti hujus Monaſterii.

Hic

Hic loci Anno 1138. fundatum fuit Monasterium Virginale Ord. Præmonstr. ab *Twani* Alostensis viduâ.

Quis porro fuerit *Twanus* Alostensis incertum, non fuisse *Twanum* Comitem Alostensem, qui paulo ante Truncinienses Canonicos in Regulares converterat, annorum ratio videtur repugnare, cum *Meyerus* tradat eum obiisse Ao. 1144. & *A. Miræus* Anno 1146.

Si vera sint quæ Annales domestici Truncinienses tradunt, quæ eum obiisse tradunt anno 1138. posset ejus vidua hoc Cœnobium fundasse eodem scilicet anno quo hic *Twanus* obiit, interim res manet incerta, præcipuè cum antiqua Monumenta hujus Cœnobii in turbis Belgicis deperdita sint, ex quibus hoc erui poterat.

Cæterum quem locum Cœnobio suo eà vidua legaverat, posteritas mutavit & anno 1256. cessit in loco vicino dicto *Tusschenbeke*; hâc præsertim ratione, quod ita circumquaque serpentes omnia infesta redderent, ut ne altaria quidem ab hoc malo essent tuta. Obit tamen adhuc Præpositus, quem hodie ab Abbate Grimbergensi accipiunt Pastorale munus in Cherscamp, ne omnino primæ institutionis memoria abolita videatur.

Denique solebat a tempore fundationis hoc Cœnobium subesse Abbati Trunciniensi, eique mansit subjecta usque ad annum 1705. quo præfatus Abbas cessit Abbati Grimbergensi ejusdem Ordinis, & abdicavit se omni suo jure, quod in præfato Monasterio & pastoratu de Cherscamp ipsi competebat, & ita hodiè subest præfato Abbati Grimbergensi, qui in eo e suis Præpositum constituit, qui simul curam Pastoralem de Cherscamp administrat.

SERIES PRÆPOSITORUM IN TUSSCHENBEKA.

Wedericus, Præpositus.
Henricus, Prior in Cherscamp.
Guilielmus, Prior de Cherscamp Anno 1229.
Franco, Præpositus in Tusschenbeke Ao. 1256.
Walterus Wulfs.
Norbertus Asca. Obiit anno 1368.
Joannes de Laet. Obiit anno 1372.
. . . . . . *Vanden Abeele.* Ao. 1448.
Martinus de Gavere. Anno 1473.
Joannes Rouffens. Anno 1508.
Adrianns Adriaens. Anno 1514.
Rolandus Sanders, dein postulatus Abbas Diligemensis XXXIII.
Gerardus vanden Berghe. Obiit Ao. 1524.
Ludovicus Cottem. Anno 1540.
Joannes Claes. Anno 1573.
Franciscus de Moor. Anno 1605.
Guilielmus Groenincx, Can. Abbatiæ Ninhoviensis. Anno 1637.
Guilielmus de Stroopere. Obiit Anno 1638.
. . . . . . *Moerbesius.* Anno 1642.
Georgius Snick. Anno 1661.
Amandus Annè. Anno 1677.
Franciscus de Grave, dein alibi promotus obiit Anno 1695.
Philippus Ronse, dein alibi promotus obiit anno 1695.
Claudius Stuperaert, dein Anno 1693. electus Abbas Trunciniensis.
Paulus Droesbeeck, usque ad annum 1705. quo Præpositus constitutus est ab Abbate Grimbergensi qui sequitur.
Guilielmus de Vos, dein anno 1720. Pastor in Berchem propè Bruxellas.
Siardus Cosyn ex Suppriore Abbatiæ Grimbergensis præsens Præpositus.

Hanc Seriem Præpositorum ex tabulâ pensili in Abbatiâ Truncinienſi nos ipſi anno 1720. excepimus, exceptis duobus ultimis.

In hoc pago exſtat Capella *S. Crucis* (vulgo *Bruyne Cruys Capelle*) quæ a febricitantibus multum inviſitur & frequentatur, quæ ditata eſt Venerandis Reliquiis *S. S. Crucis*, in quâ feriâ ſextâ per annum ſacrum peragitur, magna autem in eâ ſolemnitas eſt Dominicâ V. poſt Paſcha & per Novenam in quâ magnus illic accurſus eſt vicinorum.

DICKEL, tertio lapide a Gandavo, pagus Comitatus Aloſtani, in ſacris & profanis ſubeſt Abbati *S. Petri* Gandavi.

Eccleſia inſcripta eſt *S. Hilduardo* de quo pluribus egimus in pago de Dickelvenne in Decanatu Rothnacenſi.

Decima hujus pagi fuit præfatæ Abbatiæ *S. Petri* quam nuperis annis ceſſit huic Paſtoratui. Deſervitur hodiè per Paſtorem de Swalme Monachorum, qui alternis vicibus ibidem rem divinam operatur.

EERDEGEM, ſive *Erondegem* primo lapide ab Aloſto. Liberum eſt Allodium, neque in Clientela vel fide tenetur ullius, niſi Dei & ſolis. Habet altam, mediam & infimam juſtitiam. Dominium hujus loci longo temporis tractu fuit penes gentiles de *Schoutete* alias van *Zuyle*, cujus gentis originem & majores exhibet *D. Lindanus* in ſuâ Teneræmundâ, ab his devenit ſeculo XVII. viâ emptionis in familiam *De Wilde* cum medietate pagi de Ottergem, in quâ illud nuper poſſedit *Emanuel Guilielmus de Wilde*, poſt cujus mortem Anno 1716. ejus filio obvenit.

Reliqua medietas de Ottergem ſpectat ad familiam Gandavenſem & Oordegemio ſubcenſetur.

Eccleſia ſacra eſt *D. Petro* Apoſt. titulo ad vincula. Ejus Patronatus eſt Abbatis *S. Adriani* Ord. S. Bened. in Gerardimonte, ad quem etiam ſpectat non exigua pars decimarum, præcipua autem earum pars ſpectat ad Epiſcopatum Antverpienſem; hæc autem olim fuit Abbatiæ *S. Bernardi* ad Scaldim, quæ dum Anno 1649. dotavit Epiſcopatum Antverpienſem, aſſignavit ei inter cætera bona hanc decimam de Eerdegem, quam olim pretio acquiſierat a præfatâ Abbatiâ *S. Adriani* in Gerardimonte, quæ tamen notabilem partem decimarum hic loci & in Ottergem ſibi reſervavit & hodiè poſſidet, uti antè dictum.

Cæterum *Nicolaus* Epiſc. Camerac. dum Anno 1142. dotat præfatam Abbatiam Gerardimontenſem inter alia „ confirmat quod *Odo* Epiſcopus contradidit Altare de *Goldegem* (ita namque antiquitus vocabatur Eerdegem) „ cum appendentiis ſuis Impa & Ottergem. " Verba ſunt Diplomatis quod recitat *A. Miræus* in Donat. Belg. Lib. II. Cap. XLIV. novæ edit.

Appendix hujus Parochialis eſt *Ottergem*, cujus Eccleſia inſcripta eſt Converſioni *S. Pauli* Apoſtoli.

ELENE, medio milliari a Sottegemio Dominium nuper gentis de *Lannoy*, tenetur in clientelâ Principis de *Gavera*.

Hæc Toparchia Anno 1707. emptione publicâ cum vicino pago de Leeuwergem devenit ad *Ludovicum Heyne*, in quâ familiâ perſeverat, conſtituit cum Leeuwergem unum tribunal. Vide de eo plura infra in præfato pago de Leeuwergem.

Eccleſia ſacra eſt Virgini Deiparæ. Ejus Patronatus eſt Archiepiſcopi hujus

Diœ-

Dioecesis jure ordinarii. Decima est tripartita, cujus duæ trientes spectant ad Dynastam, & tertia triens ad Parochum.

Capellania Castralis, quæ est ad collationem Toparchæ, gravata est secundum reductionem *Alphonsi de Berghes* Archiep. Mechl. duabus sacris hebdommadatim.

ERTEGHEM, sive *Ertwetighem* Præfecturæ Sottegemiensis, Dominium Comitis Egmondani. In hoc pago est Dominium de *Hermais*, olim *Heremeis*, Clientelâ Curiæ Sottegemiensis Comitis Egmondani; hodie spectat ad *Joannem Franciscum de la Faille*, Toparcham de Eekeloo, Assenede, Marie Lierde &c.

Ecclesia inscripta est *S. Georgio* Mart. Patronatus ejus spectat ad Abbatem Montis *S. Martini* Ord. Præmonstr. apud Castelletum Picardiæ oppidum, qui hodie Archiepiscopus Senonensis. Hic cum Pastore decimas hujus loci possidet; unicuique suus est decimarum districtus. Pastor insuper solus habet decimas lini & in Supplementum competentiæ annuè XLI. Libras Flandr. a præfato decimatore.

FORESTUM, vernaculè *Vorst*, secundo lapide a Gandavo ad Scaldim fluvium, qui Aldenardâ tendit Gandavum, Præfecturæ Gaveranæ, Dominium Comitis Egmondani.

Ecclesia tutelarem colit *S. Martinum* Turonensem Episc. sub Patronatu Archiepiscopi hujus Dioecesis jure ordinarii.

Decimarum participes sunt Parochus pro parte majori & Ecclesia, habens notabilem districtum decimarum.

GONTRODE, primo lapide cum dimidio a Gandavo, Præfecturæ Rodensis, ad cujus Marchionem spectat hujus loci Dominium, constituit cum Lantscautere unum tribunal.

Ecclesia *D. Bavoni* sacra est. Patronatus ejus spectat ad Episcopum Gandavensem, uti jurium Abbatis Bavoniani Successor.

Viget hic cultus VII. Dolorum Virginis *Mariæ*. Anno 1712. Decorata est hæc Parochialis ab Episcopo Gandavensi Venerandis Reliquiis *S. S. Crucis*.

Hujus pagi decima spectat ad eleemosynariam Capituli Cathedralis Gandavensis, ex quibus Parocho annuè solvitur integra competentia.

Præfata Eleemosynaria, & Capitulum hic loci possident plurimas agri possessiones.

GODTVEERDEGEM, sive *Grootveerdegem*, olim *Godefordeghem*, Præfecturæ Sottegemiensis, Dominium Comitis Egmondani.

Ecclesiæ tutelaris est *S. Paulus* Gentium Apostolus, ejusque Patronatum gerit Episcopus Gandavensis jure Abbatis Bavoniani.

Decima pro potiori parte competit Parocho; reliquaram participes sunt Capitulum Cathedrale Gandavense, Abbatia de Byloka Ord. Cisterc. Gandavi, & Capellania Castralis de Sotteghem.

GYZEELE, per Syncopen, antiquitus *Gyzenzeele*, secundo lapide a Gandavo, Præfecturæ Rodensis, ad cujus Marchionem hujus loci spectat Dominium.

Ecclesia *D. Bavoni* sacra est, sub Patronatu Episcopi Gandavensis, uti jurium Abbatis Bavoniani successor.

Universa hujus pagi decima spectat ad Capitulum Cathedrale Gandavense, ex quibus Parocho annuè solvitur competentia LV. Librarum Flandric.

Solebat hæc cura Pastoralis administrari per Pastorem de Gont-Rode à quo distat medio milliari; sed anno 1720. proprium accepit Parochum.

Hujus Parochialis appendix est LANTS-CAUTERE, in Diplomatibus *Lants-Cultra* legitur, secundo item lapide a Gandavo, præfecturæ Rodensis, ejusque Marchionis Dominium.

Ecclesiæ Patronus colitur *S. Blasius* Episc. & Mart. cujus sacris Lipsanis nuper ditata est. Viget in eâ specialis cultus, veneratio & peregrinatio *S. Agathæ* Virg. & Mart., maximè in ejus Divæ festo V. Februarii & per Novenam, prout & toto anni tempore, & in gratiam peregrinantium missa celebratur in honorem hujus Divæ singulis diebus Lunæ.

Ad curam Pastoralem nominaret Antistes Gandavensis, uti Abbas Bavonianus.

Decimæ tripartitæ sunt, cujus duæ trientes spectant ad hanc Ecclesiam, & tertia ad Parochum, qui hanc curam Pastoralem deservit, qui hodie est Pastor in Gyzeele; qui ibidem alternis diebus sacris rem divinam operatur.

HAUTHEM S. LIVINI, in Diplomatibus *Holthem* legitur appellatum, Vernaculè *Ste. Lievens-Hauthem*, cui Divo hic locus sacer est, tertio lapide a Gandavo, Dominio ejus potitur Episcopus Gandavensis, ut titulorum & jurium Abbatis Bavoniani successor.

Advocatia hujus pagi antiquitus fuit pænes Berlegemios, e quibus *Gerardus* Dominus de *Berlegem Miles* (verba sunt Diplomatis) & *Beatrix* ejus uxor Anno 1202. transcripserunt hanc Advocatiam Abbati & Conventui *S. Bavonis* Gandavi, quam tenebant a Domino *Gerardo de Rode* milite, ex quibus consequitur quod ea sit in clientelâ Marchionis de Rode. Ita ferè *Espinoius* in suis de Flandriæ Nobilitate commentariis Gallicis pag. 265.

Hunc pagum acquisivit Abbatia *S. Bavonis* circa annum 976. permutatione cum pagis de Norderwyck & Itegem in Taxandriâ, teste Diplomate *Ottonis II.* Imp. apud *A. Miræum* in Donat. Belg. Lib. I. Cap. XIV. novæ & antiquæ edit., & ita sentit *W. Bosschaerts* Can. Abbatiæ de Tongerlo in suo Tractatu de Frisiæ Apostolis pag. 132.

Forum habet Spatiosum, inque eo annalis nundinatio celebris & famosa Duplex die 30. Junii & 12. Novembris festo *S. Livini*, ambæ mercatu celebres, & vectigal, quod in illis Ecclesiæ penditur, dono accepit olim a Dynastis Berlegemiensibus.

Ecclesia quæ *S. Michaeli* Archangelo sacra, est structuræ valde antiquæ & Sepultura *S. Livini* Gandensium Apostoli multum celebris, quem apud Escam pagum non longe hinc dissitum homines impii multis vulneribus sauciatum, atque etiam obtruncarunt Anno 633. uti fusè diximus, cum hunc pagum in Decanatu Gerardimontensi descripsimus;

Porro sepulti sunt decenter in hoc loco ab ejus discipulis *S. Livinus* cum Brixii corpusculo, ac juxta eos seorsim Sancta Martyr *Craphaildis*. *Theodoricus* Cameracensis Episcopus propter celeberrima miracula locum visitavit anno 842. cumque majora quam audierat reipsa experiretur, quarto Calendas Julias corpora Sanctorum *Livini* & *Brixii*, omni cum reverentiâ & gaudio de terrâ sustulit, & loco celebriori decenter collocavit. Postmodum anno 1007. *Ereboldus* Abbas, qui peregrinum *Macarium* suscipere meruit,

ruit, metuens Sanctorum corporibus in loco minus tuto, ex *Hauthem* Gandavum ad suum monasterium transportavit sacra illa pignora, omni ex parte integra. Quando communem lætitiam Deus etiam præsentibus miraculis magnopere promovebat. Ita ferè *J. Molanus* in Indiculo Sanctorum Belgii.

Anno 1171. translatio secunda facta est in Cœnobio Gandavensi per *Walterum* Tornacensem Episcopum sub *Bettone* Abbate, qui ibidem tunc præsens existens, caput & corpus integrum *B. Martyris Livini* per manus præfati Episcopi ostensum cum devotione videre promeruit.

Visitur etiamnum in hâc Ecclesiâ ejus tumulus ingentis molis cum caveâ subterraneâ, versibus aliquot additis, sed pro more illius seculi rudioribus, quibus significatur tumulum bellicis furoribus eversum, per *Jacobum* dictum de Bruxella Abbatem Monasterii *S. Bavonis* fuisse restauratum, qui obiit anno 1474.

Versiculi inscripti tumulo S. Livini.

O Livine Pater tu Cœlicolis sociatus.
Expers sorde luti, maculamine purus,
Isto conclusus saxo, per sacra quiescit.
Carnea membra quibus locus iste paratur Olympo.
Angelicis qui dicatis manibus tua viscera sumit.
Sub sexcentenis annis decies tribus auctis
Quem mala guerra dedit eversum funditus anno
Milleno Domini, sic ciphra (jcl3) peracta
Sed pietas non parva viri cunctè venerandi
Præfati non immeriti, Jacobus cui nomen
Abbatis tunc Gandensis, Sanctique Bavonis
Restituit Christo præsentia tempe decori,
Dum simul (jcl3) cifras facientia scribo,
Cujus amore preces profundas altisonanti.

In tumbâ & sub effigio *S. Livini* posita sunt hæc verba.

Servientibus Angelis piè sepelitur.

J. Meyerus accuratus Annalium Flandriæ scriptor refert, quod annua supplicatione a Gandavensibus olim huc itum cum Reliquiis *S. Livini*.

Patronatus hujus Parochialis spectat ad Gandavensem Antistitem jure Abbatis Bavoniani. Decima universa spectat ad ejus capitulum Cathedrale, ex qua Parocho annuè solvitur competentia LXX. librarum Flandric.

Cæterum fertur Monachos. Bavonianos antiquitus hic loci & vicinia per se divina officia justo numero, & velut Prioratum constituentes, perfecisse; dein autem hic & in vicinis locis de *Vlierzeele*, *Baveghem* & *Gyzeele* constituisse Vicarios.

Denique in hoc loco fons monstratur atque Sacellum quadrante ferè ab Ecclesiâ, erectum ad perpetuam Martyrii *S. Livini* memoriam, quousque

que Sanctus decollatum caput tulisse fertur, quod multum visitatur XII. Novembris.

HAUTHEM PARVUM, vulgo *Letter Hauthem*; sed melius dictum puto *Lutter Hauthem*, quasi *Parvum Hauthem*, respectu *Hauthem S. Livini* superius descripto, a quo distat horæ quadrante, Præfecturæ Rodensis, Dominium Abbatis *S. Petri* Gandavi.

Ecclesia dicata est exaltioni S. Crucis. Ejus Patronatus spectat ad præfatum Abbatem S. Petri, ad quem etiam spectat hujus pagi decima, cum certo districtu in Bavegem, quæ totales decimæ plerumque relinquuntur Pastori hanc curam deservienti, hodie dantur annuè LVI. Libræ Flandr. qui hanc curam administrat, qui est Parochus de Hauthem *S. Livini.*

Viget hic cultus *S. Cornelii* Papæ & Mart. & ad eum fit plurium peregrinatio pro Epilepsia sive morbo caduco.

HERZEELE, pagus & vetus Dominium Comitatus Alostani, altero lapide cum dimidio ab Alosto, quod olim cognomen dedit illustri familiæ de *Herzelles*, quæ hîc & alibi multum principabatur, & per plura secula per proceres de *Herzelles* possessum fuit.

Circa Annum 1481. *Ludovicus Maleanus* Comes Flandriæ Dynastiam de *Herzelles*, quod *Sigerus* Dom. *de Herzelles* rebellium Gandavensium partes secutus fuerat, suo fisco addixit,* eamque dein Anno 1412. *Joannes Burgundus* Comes Flandriæ *Sigeri* cognato *Joanni de Roubais*, Equiti, ejusque Consiliario & Archi-Camerario intuitu meritorum ejus, & ob egregia ei præstita servitia, hoc Dominium concessit, & in perpetuum donavit. Hic *Joannes* dein a *Philippo Bono* Duce Burgundiæ institutione Ordinis Aurei Velleris, inter primos Equites ascitus est Brugis Anno 1429. Conjugem duxit *Agnetem de Launoy* Dom. d'Ablancourt. Hic fatis concessit die 7. Junii anno 1449. ætatis 90. Floruit sub tribus Burgundiæ Ducibus *Philippo Audace*, *Joanne Intrepido*, & *Philippo Bono*. Illa vero obiit die 8. Julii anno 1464. Ambo sepulti in Sacello *S. Joannis Baptistæ* Ecclesiæ Parochialis de *Roubais*.

* *Meyerus in Annal. Fland. Ao.* 1381.

Successit horum filius *Petrus* Dom. de *Roubais*, *Herzelles* &c. natus & baptisatus in Herselles 1. Augusti 1415. Duxit *Margaretam de Guistelles* Dominam de Broeucq, & Wasquehal. Ille obiit 7. Junii anno 1498. hæc anno 1495. die 7. Octobris. Ambo sepulti in Sacello S. Crucis Ecclesiæ de Roubais.

Petrus ditionum suarum hæredem reliquit *Isabellam*, ea *Jacobum Luxemburgium* Richeburgii Toparcham & *Petri S. Pauli* Comitis & *Margaretæ de Baux* filium per nuptias sibi conjunxit. Ex eo matrimonio non supermansit nisi *Jolendis* filia unica, & hæres. *Jacobus* pater obiit 20. Augusti Anno 1487. Conditus in Abbatiâ de Cherscamp Ord. Cisterc. in Artesiâ. *Isabella* vero vidua piis operibus intenta fundavit & dotavit Anno 1488. in pago de Roubais Nosocomium pro duodecim egenis & membrorum usu captis mulieribus perpetuo nutriendis. E vivis abiit Anno 1502. die 25. Maii, sepulta in eodem Nosocomio.

Postea hoc Dominium per conjugium præfatæ *Jolendis* ejus filiæ cum *Nicolao Werchinii* Barone, Seneschallo Hannoniæ, in Werchinii domum transiit, & ab eâ subinde rursus per nuptias *Jolendæ de Werchin* cum *Hugone de Melun* primo Principe d'Espinoy, in eam familiam translatum, & tandem in

in Ligniensis Principis familiam devolutum est hujus pagi Dominium.

De hoc Dominio longo temporis tractu litigium fuit in Magno Senatu Belgico inter Illustres familias *De Melun-Espinoy*, *& de Ligne*, & tandem anno 1720. adjudicatum fuit cum pluribus aliis Dominiis & bonis Principi *de Ligne*, dein amicabili conventione brevi post Parisiis inita, cum approbatione Cæsareæ & Catholicæ Majestatis & Regentis Regni Galliæ eidem Principi de *Ligne* cum aliis Dominiis remansit.

Vide *I. Buzelinum* in Gallo Flandriâ Lib. I. Cap. XVI. ubi pluribus agit de hoc loco in pago *Roubaisiâ*.

Castrum hic olim fuit Dynastarum splendidum, & validum, lataque in gyrum fossâ cinctum, modo pro magna suâ parte dirutum & collapsum, cujus pars etiamnum visitur, item ejus parietinæ & rudera. Hujus schema exhibetur in Flandriâ Illustratâ *A. Sanderi* tom. II. pag. 511.

Forum habet hebdommadarium die Mercurii, & annale feria IV. post Pascha.

Ecclesia tutelarem colit *S. Martinum* Turonensem Episc. Anno 1147. *Nicolaus* Camerac. Episc. contulit altare hujus loci Abbati *S. Gisleni* Ord. S. Bened. in Hannonia ad Supplicationem *S. Bernardi*, item simul altare de Raissegem & Oomberge. Hujus Donationis Diploma excepimus ex Chartulario præfatæ Abbatiæ ut sequitur.

NICOLAUS, divinâ miseratione Cameracensis Episcopus, tam futuris quam præsentibus in perpetuum, ex Pontificali administratione sollicitudini nostræ incumbit, ut Ecclesias, quæ sub obedientiâ nostrâ sub Religionis titulo Domino serviunt, ex his quæ nobis collata sunt, benigne & affluenter largiamur. Suscepta igitur dignè & ut decuit Reverendi fratris nostri *Egerici* Cellensis Abbatis supplicatione, audita Venerabilis Domini *Bernardi* Claræ Vallensis Abbatis cohortatione, Altare de Herzella, Altare de Rassenghien, Altare Hunbergis, quæ duo dimidias Ecclesias esse constat, Ecclesiæ Beati *Gisleni* in Cella, cui præest, libera & impersonata concedimus; ad arcendas itaque quorumlibet importunitates, data conservatoribus benedictione, in prævaricatores quoad resipuerint, excommunicationis sententiam exponimus, atque Canonicâ subsignatione nostrâ subimaginatione hujus nostri decreti paginam confirmamus.

S. Theodorici ejusdem altarium Archidiaconi. S. Joannis Alardi, Eurardi Archidiaconorum. S. Gerardi Decani & Archidiaconi. Galteri, Guerunboldi, Gerardi Sacerdotum. Bartholomei, Guellelmi, Radulphi, Cirici, Galteri Levitarum, Adam, Eustacii, Roberti, Galteri, Mathæi, Hugonis Sublevitarum. Actum anno Incarti verbi M. C. XLVII. Præsulatus Domini Nicolai XI. Ego Guerinboldus Cancellarius recensui.

Anno 1423. die 18. Julii vendidit præfata Abbatia Decimam hujus pagi præfato *Joanni de Roubais* Dynastæ de Herzelles, & ex iis decimis dantur annuè Parocho a Dynastâ in Supplementum competentiæ XX. Libræ Flandr. In hac venditione simul comprehendebantur XVIII. bonaria terræ & omnes census quos præfata Abbatia hic loci percipiebat.

Hic loci olim fundatum fuit Hospitale, incertum nobis a quo, pro IV. Religiosis virginibus, quibus emortuis desiit inhabitari. Anno 1646. die 10. Octobris bona hujus Hospitalis per *Jacobum Boonen* Archiep. Mechl. annexa sunt Capellaniæ *S. Joannis* Castrali hujus Parochialis, hac inter alias conditione, quod præfatus Capellanus teneatur ad missam matutinalem diebus sacris, & assistere officio divino in Parochiali, item obligatus sit ad duas missas hebdommadatim, & ad reparationes sacelli hujus Hospitalis &c.

In hoc pago quadrante horæ ferè a Parochiali est Capella *S. Rochi* cujus fe-

festum hîc celebratur in populo, ac in eâ per Octavam missa celebratur & laudes vesperi decantantur, & ad eam in diebus Rogationum fit statio. Circumcirca portam hujus Capellæ legitur hæc inscriptio.

Construxerunt Sancto 1636.
Quod votum est tempore pestis 1635.

HILLEGEM, Antiquum Dominium Abbatis *S. Petri* Gandavi, qui & Patronatum Ecclesiæ possidet, quæ inscripta est *S. Bartholomæo* Apost.

Hic loci possidet præfata Abbatia opimum prædium, quod vocant *Het Hof ten Daele.* Ad hanc Abbatiam spectat potior pars decimarum, sexta enim earum pars est Parochi, cui insuper in Supplementum competentiæ solebant annuè solvi a præfatâ Abbatiâ XVII. Libræ Flandr. Abbatia de Biloka Ord. Cisterc. Gandavi inibi habet exiguum districtum decimarum.

Hæc Cura Pastoralis, quæ longo temporis tractu communem habuit Pastorem cum Oomberge, Anno 1711. iterum proprium suum accepit Parochum.

Anno 1718. Parochus cessit præfatæ Abbatiæ omnes suas decimas & terræ possessiones, cui solvit præfata Abbatia annuè competentiam 400. flor. cui & novam domum Pastoralem procuravit. Præfata Abbatia de Biloka ratione suarum decimarum contribuit in præfatâ competentiâ partem decimam.

Huic Parochiali subest in spiritualibus. Dominium de *Cottem* quod caret Ecclesia Parochiali, quod anno 1723. acquisivit emptionis tabulis a familia Deynaert cum Dominiis de Burst & Bambrugge *Franciscus van Schille* Advocatus Senatus Flandriæ.

Cæterum notat *A. Sanderus* in suo Gandavo pag. 292. quod *Brunhardus* dedit *S. Petro* quidquid habuit in *Hildegem* sub *Foleardo* Abbate Anno 825.

HUNDELGEM, ab Hunnis nomen sortitum volunt, gentis *Rymiorum* antiquum Dominium. Seculo XV. possiderunt illud *Masminii* unde invenio Ao. 1389. *Philippum Masminium* Eeckæ & Hundelgemii Dominum, cujus exstat in Ecclesiâ Collegiata *B. Mariæ* Teneræmundæ in saxo ad parietem hæc sepulchralis inscriptio.

Hic jacet nobilis vir Dominus *Philippus de Masmines*, Eques, Eeckæ Dominus & Hundelghemi, Magnus Prætor Urbis & territorii Teneræmondensis, qui obiit vigesimo sexto Junii anno CIↃ. CCCXCI.

Devenit hoc Dominium in præfatam familiam Rymiorum initio seculi XVI. per nuptias *Barbaræ Clayssons* De Waellebeke Dominæ de Hundelgem cum *Gerardo de Rym* Consiliario Senatus Flandriæ. Hodie illud Dominium possidet N. de *Waesberge* & *N. Werebroeck* qui jurisdictionem Dominicalem exercet per duos annos & tertio anno præfatus *N. De Waesberge.*

Ecclesia sacra est *S. Amando* Tungrensi Episc. Ejus Patronatum possidet Capitulum Rothnacense.

Decima est tripartita, cujus duæ trientes spectant ad hoc Capitulum, altera triens

triens ad Parochum, qui est Pastor Swalmæ Monachorum, qui hanc curam Pastoralem administrat, & singulis diebus XIV. in eâ rem divinam celebrat. Præfatus Parochus in Supplementum competentiæ habet annuè a præfato Capitulo Rothnacensi 50. florenos, & tres saccos tritici.

LEEUWERGHEM, Baronatus titulo olim celebre Dominium inter Alostum & Aldenardam æquali ferè distantia trium milliarium, prout & a Gandavo Ninhovia & Gerardimonte.

Primitus hoc Dominium nomen dedit clarissimæ familiæ de *Leeuwergem*, & per nuptias a Sottegemiensibus devenit ad *Masminios*, inde a variis possessum fuit, quos recenset *A. Sanderus* tom. II. in Flandriæ Illustratæ auctuario parte II. pag. 20. Initio seculi XVII. devenit hoc Dominium jure uxorio ad *Philippum de Laloo* Equitem Ord. *S. Jacobi*; dein per nuptias *Isabellæ de Laloo* hæredis Dominiorum de Leeuwergem Elene &c. transiit ad *Valentinum de Lannoy* Urbis Hulstanæ Præfectum &c. a quâ stirpe anno 1707. devenit cum Dominio de Elene emptione publicâ ad *Ludovicum d'Heyne* Dominum de Waterdyck; pretium fuit 36000. flor. Independens est ejus loci Toparcha ac liberum ut vocant allodium sub se continens Elene &c. extendit etiam latè jurisdictionis suæ alas in pagos circumvicinos Hillegem & Oomberge; constituit cum Elene unum tribunal.

Ornatur hoc Dominium insigni Prætorio, quod præcedenti seculo multum restauravit & ornavit præfatus *Valentinus Lannoy*, & ejus filius *Eugenius de Lannoy*, prout & hodiè collapsum pulchre indies restauratur per præfatum *Ludovicum d'Heyne*. Prætorii hujus schema exhibet prout fuit præcedenti seculo *A. Sanderus* Flandriæ Illustratæ parte II. pag. 20.

In hac Ecclesiâ Parochiali unicum visitur Sepulchrale Monumentum cujus est hæc inscriptio.

Ob. Monumenti & Ill. *P. de Laloo.* Hujus Dominii Toparchæ, hic sepulti. Obiit VIII. Idus Decemb. anno M. DC. XX.

Ecclesia inscripta est *S. Amando* Tungrensi Episc. Ejus Patronatum gerit Abbas *S. Petri* Gandavi.

Decima spectat ad Parochum, etiam ea pars exigua Abbatiæ de Biloka Ord. Cisterc. Gandavi.

Viget in hac Ecclesiâ specialis cultus & peregrinatio *S. Eligii* Episc. die 25. Junii, & per octavam, cujus venerandis Reliquiis ditata est hæc Parochialis.

LEMBERGE, primo lapide cum dimidio a Gandavo, præfecturæ Rodensis Dominium, spectans ad gentem *Triestiam*, quod hodie possidet *Theodorus Triest* Eques, Vir Consularis Gandavi &c.

Ecclesia tutelarem colit *S. Aldegundim* Virg. Patronatus ejus spectat ad Abbatem Eenamensem Ord. S. Bened. dono Burchardi Episc. Camerac. anno 1126. cujus Diploma proferemus infra in pago Moortzele.

Decima est tripartita cujus duæ trientes spectant ad Dominam N. de *Jeghem* altera ad Parochum, qui est Pastor in Bottelaere, a quo deservitur hæc cura Pastoralis, qui insuper habet decimas novales.

MASSEME, Gallis *Masmines*, utrumque in Diplomatibus legitur, Gandavum inter & Alostum æquali ferè distantiâ. Principatus titulo illustrè Dominium, quod olim Nobilissimæ familiæ de *Masseme* dudum nomen dedit. Datus est hic pagus Anno 1228. cum Calckene & Laerne pagi ditionis Teneræmundanæ a *Roberto* Advocato Atrebatensi & Teneræmundæ Domino in compensationem dotis Sorori suæ *Machtildi* cum *Gilleberto Sottegemio* Rassengemii Domino, ut patet ex Diplomate apud *A. Miræum* in Donat. Belg. Lib. I. Cap. CI. novæ edit. cujus hic est tenor.

Ego ROBERTUS, Advocatus Atrebatensis, Betuniæ & Teneræmondæ Dominus, notum facio tam præsentibus quàm futuris, quòd omnia quæ habebam in Parochia de CALKENE, quæ Ego tenebam, & quæ à me tenebantur, dedi in feudum Domino *Gilberto de Sottenghem*, liberè cum omnibus justitiis majoribus & minoribus: excepto manso de *Raveschoot*, sicut est modo clausum, exceptis etiam quindecim bonariis wastinæ.

Et sciendum, quòd homagia, quæ Ego in dicta Villa habebam, mihi remanent. Et si homines mei ibidem manentes, exercitus meos vel equitaturas non fecerint, sicut debent, vel ad placita mea non venerint; Ego pro forefacto tali, sicut homines mei judicaverint, potero pendeare super feodum, quod mei homines tenent de me & nullam aliam Justitiam majorem vel minorem in dicta Villa habebo.

Dedi etiam dicto Gilberto similiter in feodum omnia, quæ habebam in Parochia de *Laerne*, & quæ Ego tenebam, & quæ à me tenebantur: exceptis servis & hominibus Advocatiæ, quos Ego habeo in dicta Villa. Bona autem omnia cum alodio, quod dictus Gilbertus habebat in Parochia de *Masseme*, & quod habebit in posterum, recepit ipse à me in feodum.

Et sciendum quòd dictam Donationem ei feci pro mille libris, quas ei debebam de maritagio *Machtildis* Sororis meæ, quam ipse habet in uxorem. Et quia Ego *Michael* Flandriæ Constabularius, & Ego *Walterus de Ghistelle*, de assensu Domini Roberti de Betune, & Domini Gilberti de Sottenghem, prædictæ rei fuimus ordinatores, ad ipsorum petitiones, & prædictorum testimonium, sigilla nostra præsenti Scripto duximus apponenda.

1228. Actum anno millesimo ducentesimo vicesimo octavo, mense Martii.

Hoc Dominium mansit in hac stirpe usque ad initium seculi XVI. cum per nuptias *Andreæ de Jauce* Domini de Mastain cum *Margaretâ de Masseme* filiâ hereditariâ *Roberti de Masseme* & *Isabellæ de Leeuwergem*, devenit in prædictam familiam de Jauce dictam Mastain, in qua stirpe permansit usque ad annum 1559. quo *Maximilianus Villani a Gandavo* nupsit *Philippæ de Jauce* dictæ Mastain, quæ ei in dotem attulit Dominia de Masseme, Westrem, cum Oordegem & ipsorum dependentiis, quibus nuptiis devenit in familiâ Gandavensi, in qua hactenus permansit. Contractum antenuptialem refert *A. Du Chesne* in probationibus Genealogicis familiæ Gandavensis pag. 644.

Porro recensetur hoc Dominium inter illustres & primarias clientelas Curiæ feudalis Teneræmundanæ. Decoratum est titulo Principatus in favorem *Balthasaris Philippi Villani a Gandavo* Anno 1652. a *Philippo IV.* Hisp. Rege Diplomate dato Madriti die 1. Augusti, ei uniendo & annexando Calckene, Wettere, Oordegem, Westrem & Smetlede.

Erectum in Baronatum.

SE-

SERIES DYNASTARUM ET PRINCIPUM DE MASSEME.

THEODORICUS, Dom. *de Masseme* duxit *Mabiliam*, sustulit *Theodoricum*, *Gerardum de Masseme* & *Beatricem*. Signat litteras *Theodorici* Comitis Flandriæ Anno 1150. & 1151.

GERARDUS DE SOTTEGHEIN, filius *Gossuini* Dom. de Rassenghien duxit *Beatricem* filiam hæreditariam *Theodorici* Dom. de Masseme, Laerne &c. An. 1199. quæ ei procreavit *Giselbertum* Dominum de Rassenghien & Malmines, & *Guilielmum*, qui subscripsit acta cum fratre An. 1229. Hic Gerardus reliquit uxorem suam *Beatricem* viduam Anno 1221.

GISELBERTUS DE SOTTEGEM, Dom. de Rassegem duxit *Machtildem* filiam *Guilielmi* de Bethunæ, Sororem *Roberti de Bethunæ* Advocati Atrebatensis Dom. de Bethunæ & Teneræmundæ, quæ ei apportavit in dotem An. 1228. Masseme, Calckene & Laerne, & quædam bona sita in Wettere a præfato fratre suo *Roberto*. Procreavit *Gerardum* Dom. de Rasseghem, *Robertum de Sottegem* Dom. de Leeuwerghem & Elene, *Giselbertum* Dom. de Masseme, Laerne &c. & *Machthildim* filiam unicam. *Robertus* præfatus sine liberis mortuus An. 1271. instituit ex asse hæredem fratrem suum *Giselbertum* Dom. de Masseme *Machtildis* uxor *Giselberti* de Sottegem mansit vidua An. 1238. vel ut *A. Miræus* vult An. 1243.

GISELBERTUS DE SOTTEGEM, alias de Rasseghien Dom. de Masseme &c. filius præfati *Giselberti*, duxit *Margaretam Dixmudanam*, sustulit *Gerardum* qui sequitur.

GERARDUS DE RASSEGHIEN, Dom. de Masseme, Calckene, Laerne & in Wettere &c. Duxit *Isabellam de Maldeghem* Dom. de Eecke & Wesseghem hic obiit 1338. die 7. Maii, illa vero An. 1326. die 10. Januarii, Sepulti in Masseme. Huic filius fuit *Gerardus* qui sequitur.

GERARDUS II. Dom. de Masseme, Laerne, & in Wettere duxit *Margaretam de Axelles*, ex quâ

GERARDUS III. *de Rasseghem* Dom. de Masseme, Laerne, Berleghem &c. Duxit *Catharinam de Maldeghem* filiam *Philippi de Maldeghem* & *Mariæ de Grimberghes*, & *Moerseke*, cujus dote *Berlegemii* Dominium accepit. Signat cum Patre pactum dotale Fratris sui An. 1366. ex quâ inter alias proles procreatus

WALRAVIUS, Dom. de Masseme, Berleghem &c. Duxit *Margaretam de Maerschalck* filiam *Roberti Tincke* Marescalli Comitis Flandriæ Dom. de Blaesvelt & *Beatricis de Flandria* filiæ naturalis *Ludovici Maleani* Comitis Flandriæ, ex quâ sustulit *Robertum* qui sequitur & *Isabellam*.

ROBERTUS, Dom. de Masseme, Berleghem, Hemelverdeghem, Uytberghe, Lierde S. Martini & S. Mariæ, Parike, Westrem &c. Eques Aurei Velleris. Duxit Anno 1430. *Isabellam de Leeuwerghem* filiam *Roberti de Leeuwerghem* & *Joannæ de Ghistelles*, quæ ei procreavit filiam unicam *Margaretam* hæreditariam de Masseme &c. *Robertus* cæsus est in prœlio contra Leodienses apud Bovinas Anno 1430.

MARGARETA, Dom. hæreditaria de Maſſeme &c. Duxit *Andream de Jauche* Dom. de Maſtain An. 1429. ſuſtulit inter alias proles *Jacobum* qui ſequitur. *Andreas* obiit An. 1456. ambo ſepulti Brugeletti.

JACOBUS DE JAUCE, Dominus de Maſtain, Brugeletti, Maſſeme &c. Duxit 1. *Philippam de Lannoy* filiam *Balduini de Molenbaiſæ* ex qua ſuſtulit *Franciſcum* qui ſequitur. 2. nuptiis duxit *Joannam de Barbançon*. *Jacobus* obiit An. 1499. *Philippa* vero An. 1500. omnes ſepulti Brugeletti.

FRANCISCUS DE JAUCE, Baro d'Heyne Dom. de Maſſeme, ſupremus Prætor Gandavenſis obiit 22. Auguſti 1529. Duxit *Iſabellam vanden Eechoute* dictam de Grimberghe filiam hæreditariam d'Angrelles & Atreppe; filiam reliquit unicam *Jodocam de Jauce*. *Iſabella* obiit anno 1544. ambo ſepulti in Eccleſiâ de Maſſeme.

JUDOCA DE JAUCE, Dom. de Maſſeme &c. nupſit *Chriſtophoro de Rochendorff*, & *Gunderſtorfi* Comiti, Condati Domino, Mareſcallo Auſtriæ hæreditario, peperitque filiam in infantiâ mortuam, obiit ſine liberis.

GABRIEL DE JAUCE, Comes de Lierde, Baro d'Heyne & Poucques, Dom. de Maſtain, Herimez, Maſſeme &c. filius *Antonii* Dom. de Maſtain. Succeſſit hæreditariè in Dominiis *Judocæ de Jauce*. Duxit *Catharinam de Lannoy* filiam *Philippi* Equitis Aurei Velleris, & *Franciſcæ Barbanſoni*, ex quâ ſuſtulit tres filias, primogenitam *Philippam* Dom. de Maſſeme &c.

PHILIPPA DE JAUCE, Dom. de Maſſeme, Weſtrem, Oordeghem, & eis annexa uxor Anno 1559. *Maximiliani Villani a Gandavo*. Iſegemii Comitis creati Ann. 1582. Baronis de Raſſenghien, S. Jean Steene, Calckene, Wettere &c. Obiit An. 1583. ſepultus in Lomme prope Inſulas. Suſtulit inter alias proles *Jacobum Philippum* primogenitum.

JACOBUS PHILIPPUS VILLANUS a Gandavo Comes Iſegemii, Baro de Raſſenghien, Dom. de Maſſeme &c. Obiit An. 1628. Duxit anno 1586. 1. nuptiis *Odiliam de Claerhout*, filiam *Jacobi* Baronis de Maldeghem &c. & *Franciſcæ d'Ongnyes*, quæ obiit An. 1595. & 2. nuptiis An. 1596. *Iſabellam de Berghes* filiam *Ferrici de Berghes* Baronis Grimbergæ, & *Annæ Sterk* Dom. de Boucquoy, Wynegem, Stabroeck, Lichtaert &c. ex primis nuptiis primogenitus fuit qui ſequitur.

PHILIPPUS LAMORALDUS VILLANUS a Gandavo Comes d'Iſeghem, Baro de Raſſenghien, Dom. de Maſſeme &c. obiit 6. Januarii An. 1631. Duxit *Iſabellam Margaretam De Merode*, filiam *Philippi* Baronis de Frentz, Vice-Comitis Iprenſis, Dom. de Middelbourg & *Joannæ de Montmorency* Baronis de Croiſelles. Ex quâ ſuſtulit *Maximilianum* ſine liberis defunctum An. 1636. *Balthaſarem Philippum* qui ſequitur & alias proles.

BALTHASAR PHILIPPUS VILLANUS a Gandavo Comes d'Iſenghien, de Middelbourg, & d'Ongnyes, Vice-Comes Iprenſis, Baro de Raſſenghien, de Croiſelles, & de Glaion, Dom. de Maſſeme &c. Eques A. V. Gubernator Ducatus Geldriæ &c. Mortuus 27. Februarii 1680. Creatus Princeps de Maſmines Anno 1652. Duxit in Hiſpaniâ *Ludovicam Henricam* filiam *Didaci Sarmiento de Sotomayor* primi Comitis de Salvatierra &c. & *Eleonoræ de Luna*, mortua An. 1675. die 17. Sept. am-

ambo sepulti Venlonæ in templo F. F. Minorum. Inter proles utriusque sexus, procreavit *Joannem Alphonsum* primogenitum, natum Bruxellis An. 1655.

JOANNES ALPHONSUS VILLANUS a Gandavo Princeps de Masmines Comes de Middelbourg, d'Ongnyes, Baro de Rassenghien, de Frents &c. creatus a Rege Galliæ Anno 1678. Princeps d'Isenghien. Obiit Parisiis 6. Julii anno 1687. Duxit anno 1677. *Mariam Theresiam de Crevant d'Humieres* filiam primogenitam *Ludovici* Marescalli Ducis de Humieres & *Ludovicæ-Antoniæ-Theresiæ de la Chastre*; ex qua procreavit inter cæteras proles utriusque sexus *Ludovicum* primogenitum.

LUDOVICUS VILLANUS a Gandavo princeps d'Isenghien & de Masmines &c. Marescallus Campi & exercitus Regis Christianissimi, natus Insulis An. 1678. die 16. Julii. Duxit 1. an. 1700. *Annam Mariam Ludovicam Principissam* de Furstenbergh, defunctam sine liberis mense Januarii 1706. 2. An. 1713. *Mariam Ludovicam Carolinam Pot de Simiane* Marchionissam de Rhodes in puerperio exstinctam An. 1714. & 3. An. 1721. filiam *Antonii Grimaldi* Principis de Monaco, Ducis de Valentinois & *Mariæ de Lotharingia* d'Armagnac.

Sequuntur inscriptiones Sepulchrales Dynastarum de *Masseme* quæ ad notitiam nostram post exactam inquisitionem pervenerunt.

In Ecclesia Parochiali de Masseme fuêre olim plura monumenta Sepulchralia Masminiæ Dominorum, quæ in turbis Belgicis funditus eversa sunt *D. Lindanus* in suâ Teneræmundâ Lib. I. Cap. VI. N. 73. exhibet hæc bina subsequentia Epitaphia hic olim fuisse.

Septimo die mensis Maii obiit *Gerardus*, Dominus de Masmines, Miles, cujus anima per Domini misericordiam requiescat in pace Amen. Anno CIƆ. CCC. XXXVIII.

Decima Januarii obiit Domina *Elisabeth de Maldeghem*, Domina de Eecke & Wesseghem: uxor quondam Domini *Gerardi de Masmines*, militis, Orate pro anima ejus. Anno CIƆ. CCC. XXVI.

Gerardi gentilitia insignia erant *Dixmude*, *Axele*, *Masseme*, *Nevele*.

Uxoris autem *Maldeghem*, *Rode*, *Ghistele*, *Reyghers-Vliet*.

Hæc Monumenta exstiterunt in auteriori Ecclesia hujus Parochialis humi ante aram Virginis Deiparæ, laminâ cupreâ obducta, cum eorum imaginibus ad vivum expressis, quam laminam uti & aliorum alibi hæretica pravitas & rapacitas cum ingenti antiquitatum cognoscendarum damno abstulit. Lapis Cæruleus adhuc hodie visitur. Ita didici ex antiquo Manuscripto libro ante turbas Belgicas conscripto & nobis ab amico Nobili Viro gratiosè communicato.

In Choro Ecclesiæ Parochialis Brugeletti prope Athum Hannoniæ oppidum exstant hæ Sepulchrales inscriptiones.

Cy gist Messire Andrien de Jausse, *Sr. De Mastain, De Bruggelette, de Herimez, qui trespassa l'an* 1456. *le jour de* . . . . .

Cy gist Marguerite de Masmines, *Dame de Masmines & de Mastain, qui trespassa* . . . . . .

Ibidem.

Cy gist Messire Jacques de Jausse, *Chlr., Sr. De Mastain, de Herimez, de Bruggelette, Masmines, Westrem, Emelveerdegem, Lierde, de Sassignies, Court a Bois, Ayscousé &c. qui trep. le* 20. *Janvier l'an* 1499. *Et de Dame* Philippe de Lannoy, *son Epouse, qui tresp. en l'an de grace* 1500. *le* 10. *jour de Novembre. Priez pour leurs ames.*

Visitur Masminiæ in Villâ Principis Isegemiensis e regione Ecclesiæ lapis Monumenti Sepulchralis olim parieti inserti in hac Parochiali in turbis Belgicis eversi, ex nigro marmore aureis litteris adhuc hodie clarè conspicuis *Francisci de Jasse* dicti Mastain, Masminiæ Domini &c. illic conditi, cujus est hæc inscriptio: prout nos ipsi vidimus & excerpsimus ut sequitur.

Cy gist Noble homme François de Jasse, *Chevalier, Sr. de Masmines, Baron d'Heyne, en son temps Grand Baillu de Gand, qui trespassa l'an M. D. XXIX. le XXII. d'Augustus.*

Monumentum erat illustre Equestri effigie expressum.

In Choro F. F. Minorum Venlonæ ad latus Aræ Principis visitur insigne Marmoreum Sepulchrale Monumentum, cujus hæc est inscriptio.

D. O. M.
Hic requiescit Domina
D. Principissa *Ludovica Henriquez Sarmiento*
Juncta
Avito sanguine Legionis, Castellæ & Portugalliæ Regibus.
Affinitate Regibus Arragoniæ, Navarræ, & Comitibus Foixii.
Conjugio Illust^{mâ}. utriusque sexus prole fæcundo.
Excell^{mo}. *D. Balthasari Philippo de Gand*
Ex veteri Biliusiæ, & Saxoniæ familia oriundo,
Principi de Masmines, & Glaion, Comiti de
Isenghien, & Middelbourgh, Vice-Comiti Iprensi &c.
Equiti Aurei Velleris, Regiæ Catholicæ Majestatis.
Cubiculario, Gubernatori Capitanio generali Ducatus
Geldriæ, & Comitatus Zutphaniæ.

Qui

Qui hoc Monumentum Excell^mæ^. Conjugi
Sibique commune ſtatuit.
Illa e vivis abiit Venlonæ 17. Septembris 1675.
Ille 27. Febr. 1680. Defunctam ſecutus eſt,
Uterque ut Deum aſſequatur
Bene precare Viator
R. I. P.

Olim ſplendidum hîc habuêre Prætorium Maſminiæ Domini, cujus rudera & fundamentâ adhuc conſpiciuntur; ſed priſtinis bellorum motibus everſum, dirutum, & ſolo æquatum eſt. Pinguior & præcipua hujus Dominii pars ſpectat ad Maſminiæ Dominum. Domus Pitzenburgica, Equitum Teutonicorum in Urbe Mechlinienſi non pauca rura & agros hic loci poſſidet cum univerſâ pagi decimâ, de quâ mox plura.

Bavoniani Monachi Gandavi hic & alibi plurima bona olim poſſiderunt, & fortaſſè omnia, quæ *Arnulphus* Flandriæ Comes ſuæ diviſit nobilitati, teſte *D. Lindano* in ſuâ Teneræmundâ Lib. III. Cap. VII. N. 30.

Quoad rem ſacram Eccleſia inſcripta eſt *S. Martino* Turonenſi Epiſc. Ejus Patronatus olim ſpectavit cum tertiâ parte decimarum ad Capitulum *S. Crucis* Cameraci, quod deinde totum ſuum jus tranſcripſit Domui Pitzenburgicæ præfatæ, ſub annuo cenſu IX. flor. & VII. ſtuferis cum dimidio monetæ modernæ, prout nos ipſi ex Chartulario Domus Pitzenburgicæ excepimus; vigore cujus tranſcriptionis poſſidet hujus Eccleſiæ Patronatum cum tertiâ parte decimarum, eoque titulo plures Ord. Teutonici hujus Domus Presbyteri hanc curam Paſtoralem adminiſtrarunt; ultimus autem Anno 1605. ex quo tempore ſine interruptione deſerviri cœpit per Paſtores de Weſtrem uſque ad An. 1710. quo nos ipſi hanc deſervituram abdicavimus, & exinde proprium cœpit habere deſervitorem.

In Choro hujus Parochialis Sepulturæ locum nactus eſt *Chriſtophorus Baro de Lutzenrode*, Commendator in Pitzenborch, ſub grandi cæruleo lapide, cujus eſt hæc inſcriptio.

Hier leydt begraven den Hooghweerdigen en Welgeboren Heer / Heer Chriſtofel, **Baron van Lutzenrode des Lofweerdighen Duytschen Orden Ridder / Commandeur van Pitzenborch binnen Mechelen / mitsgrs. Raedt van syne doorluchtige Hoogheyt den Aerts-Hertogh** Leopoldus Willem, **etc. die sterf den** 22. **September** 1657. **Wiens ziele Godt genadich sey.**

Quarteria.

Lutzenrode. Gimminich. Sebach. Hathſelt.
Coetshauſe. Viſchel. Broel. Orsbach.

In extremitate hujus Dominii Gandavum versus olim fuit Hospitale, erectum & fundatum a *Beatrice* Domina de Masseme circa annum 1220. ad vagos hospitandos & pauperes reficiendos. Diploma fundationis profert *A. Miræus* in Not. Eccles. Belg. Cap. CLII. novæ edit. cujus hic est tenor.

Notum sit omnibus, quòd ego *Beatrix* Domina de Masseme, per consensum Filiorum & Filiarum mearum, ad consulendum animæ meæ & cari Mariti mei *Gerardi* de Sottengheem piæ memoriæ in wastina mea jacente prope Masseme, ad vagos hospitandos & pauperes reficiendos, novam Domum, scilicet Hospitale, feci construi & ædificari.

Ad eamdem verò Domum sustentandam novem jugera terræ de præfata wastina, & duos manipulos liberæ decimæ Allodii mei in Masseme in perpetuum contuli.

Ad opus autem Capellani, in eadem Domo celebrantis, sexdecim mensuras terræ ad *Willemskerke* jacentes, quas Godefridus tenuit tribui.

Ut hoc autem ratum permaneat, præsens Scriptum Sigillo nostro & Sigillis Filiorum meorum feci communiri.

Verum hoc Hospitale succedentibus temporibus desiit, & tandem in oblivionem abiit; ita ut hodiè nulla ejus exstet memoria, bona, & duæ partes decimarum de Masseme, quæ erant hujus Hospitalis, dein occupavit præfata Domus Pitzenburgica, quæ hodie etiam cætera bona hujus Hospitalis possidet; sed quo jure aut titulo, hactenus indagare non potuimus.

MELLE, in Diplomatibus *Melna* legitur, distat primo lapide a Gandavo viâ Alostanâ, amæno cumprimis loco ad Scaldim fluv. sita, Præfecturæ Rodensis dominium, ad cujus Marchionem de gente *Rodrigues* hodie spectat; in sacris protendit se ultra Scaldim in pago de Heusdene, qui vicus ea ratione vocatur *Den Melle-hoeck.*

In hoc pago prætoria sua habent non parum venusta cumprimis *Jacobus Coppieters* Dom. de Hollebeke, situm in vico Quaetrecht, item N. Bellemans situm juxta novam viam lapideam, item *Livinus Triest* Dom. de Ronsele, situm ad Scaldis ripam.

Hic loci visuntur vestigia insignis olim Prætorii, nuper *Ludovici de Melun* Marchionis de Richebourg, hodie ejus hæredis Marchionis de Becelaere, quod olim inhabitavit *Sigerus Cortracensis,* famosus ille & inter Magnates potens, diversus hic erat ab illo, quem vulgo *Courtrosyn* vocant, cui anno 1837. ad Castrum Rupelmondæ cervix jussu *Ludovici Nivernensis* Flandriæ Comitis fuit præcisa, in hoc autem prætorio fundata fuit Capellania Castralis cum onere trium missarum hebdommadatim, fundata præcipuè in decimis hujus pagi a præfato *Sigero Cortracensi* Mellæ Domino; quæ & Capellania de *Courtrosyn* hodiedum nuncupatur. Spectavit ejus collatio nuper ad præfatum Marchionem de *Richebourch,* post cujus mortem ad ejus filiam nuptam Marchioni de Becelaere de gente de *Woestyne* hoc jus cum cæteris ibidem bonis devolutum est.

Ecclesia sacra est *S. Martino* Turonensi Episc. Ejus Patronatum gerit Persona hujus Parochialis, qui Personatus Anno 1643. per Illustrissimum *D. Jacobum Boonen* Archiep. Mechl. erectus est in Canonicatum in Ecclesiâ Metropol. *D. Rumoldi* Mechliniæ.

Decimarum varii sunt participes, etiam sæculares, quarum non exigua portio spectat ad præfatum Personatum, quem modo potitur *Alexander Ludovicus Roose* J. U. L.

In hoc pago conspicitur jucundo situm loco ad Scaldim, Cœnobium Canonicorum Regularium *S. Augustini* Congregationis & Capituli Windesemensis,

ſis, quod ad Annum 1531. (ut archiva docent) fundavit Vir Nobilis *Ludovicus van Hole* Civis Gandavenſis, vocaturque Cœnobium *B. Mariæ Ten Hole* in Parochiâ de Melle ditionis Aloſtanæ. Fundat autem illud in ſuo fundo, & dotat de ſuis bonis pro VIII. Canonicis, quorum ſex erunt Sacerdotes, aliiſque duo non Sacerdotes, donec de numero eidem loco de pluribus bonis fuerit proſpectum, ſub uno Priore ad VII. horas Canonicas quotidiè decantandas, celebrandumque ſolemne ſacrum, pro anima ſua, ac majorum ſuorum, nec non poſterorum benefactorum. Factum id coram Scabinis Gandavenſibus ſexta Julii Anno 1431. Litteræ ſunt conſcriptæ Flandrico idiomate, quæ apud nos latent.

Exſtant etiam litteræ erectionis ſub *Joanne* Epiſc. Camerac. 21. Januarii eodem anno. De hac fundatione ulterius tractat *A. Sanderus* Flandriæ Illuſtratæ tom. II. pag. 503. & cujus Iconiſmum illic exhibet.

Seculo XVI. hoc Cœnobium tumultibus Belgicis & bellorum motibus mirum in modum attritum eſt, ac pro magna ſua parte exuſtum, ac totaliter ferè in cineres abiit; ita ut Religioſi exulare compulſi ſint, & aliquot annis dein in Xenodochio Urbis Hulſtanæ ſe continuerint, ex quibus ruinis rebus pacatis nonnihil ſurrexit & reſpiravit, ædificiis & templo reparatis aut exſtructis.

Cæterum hoc Cœnobium Colonia eſt ſeu filia *Buſci Domini Iſaaci* Diœceſis Cameracenſis ac Comitatus Hannoniæ Monaſterii propè Nivellas. Sepultus hîc fundator *Ludovicus van Hole Franciſci* filius ante aram Principem; ſed lapis Sepulchralis, & litteræ per turbas Belgicas evanuerunt, inſcriptionem tamen hujus Sepulchralis Monumenti invenimus in libro Manuſcripto ante motus Belgicos exarato ut ſequitur.

Hier licht Lodewyck van Hole, **F**. François, **die dese Clooster dede fonderen op syn erve ter eeren van Godes / ende gaf daertoe lant ende renten / om daer mede te singen eeuwelyck de seven getyden / over syne Ziele ende alle Zielen / die starf int jaer 1448. den 29. dach van December.**

PRIORES MONASTERII IN MELLE.

Ad hanc Coloniam plantandam venit de mandato *Joannis de Liedekercke* Epiſc. Camerac. ex Monaſterio Silvæ-Iſaacanæ *Henricus Nulaets* cum quinque Religioſis *Joanne Maſeſelle*, *Joanne de Merica*, *Joanne de Poperinge*, *Joanne Hofmackere*, & *Joanne Vrancx*, a quibus primus Prior electus eſt.

JOANNES DE MERICA, ſive *vander Heyden*, qui ibidem obiit An. 1447. die 6. Martii.

JOANNES PINSALINCK, Religioſus Septifontium, inde Ao. 1448. electus Prior in ſuæ Profeſſionis Monaſterio, in quo obiit An. 1470.

JOANNES VRANCX. Obiit Anno 1475. die 26. Februarii.

GERARDUS FABRI.
PAULUS BRUNGAERTSOEN.
JUDOCUS DE PONTE. Obiit An. 1511.
GERARDUS TRIEST. Obiit 20. Martii An. 1534.
BARTHOLOMÆUS MEERBEKE. Obiit An. 1548.
JACOBUS GOETHALS. Obiit An. 1550.
CORNELIUS VANDER MOUREN. Obiit 27. Septembris.
JOANNES DE BRUNE. Obiit Anno 1565.
CORNELIUS SERLAMBRECHTS. Obiit An. 1595. die 20. Martii.
FRANCISCUS TORRENTIUS. Obiit Anno. 1605.
JACOBUS COIANUS. Obiit Anno 1617.
HENRICUS VAN HOLE. Obiit Anno 1634.
REYNERUS HALSBERGHE. Obiit An. 1646.
MELCHIOR MATTON. Obiit An. 1678.
JACOBUS MARIEN, Religiosus Monasterii de Bethleehem, inde Anno 1683. electus prior in Monasterio suæ Professionis, in quo obiit An. 1702.
JOANNES BAPTISTA COCK. Obiit Anno 1703.
JOANNES BAPTISTA PAIGE, ex Monasterio Rubeæ Vallis. Cessit Anno 1713.
LAURENTIUS FLORIS, ex Monasterio Septifontium, electus Prior Anno 1713. qui hodiè præest.

Hanc Seriem ex Tabulario hujus Monasterii manu propriâ excepimus, & nonnullos in eo omissos, ac alibi inventos suo loco addidimus.

MERELBEKE, in Diplomatibus *Marlebeca* legitur, primo lapide a Gandavo, quem irrigat Scaldis fluvius, qui Aldenardâ Gandavum tendit, pagus hic partim arabilis, partim Saltuosus est, continet ultra mille terræ bonaria.

Hoc Dominium transiit initio seculi XVII. e gente *vander Cameren*, in qua dudum hæserat, in gentem *Triestiam*, ex qua illud primus acquisivit *Antonius Triest* Eques, & Consul Gandavensis.

Dominium insigni Prætorio hortoque instructum est, quod hodie potitur *Theodorus Triest* Eques, Vir Nobilis & Consularis Gandavensis.

In hac Parochiali in Sacello *S. Eligii* visitur Monumentum Sepulchrale *N. Vander Cameren* ejusque Conjugis tumbâ elevatâ, litteris plerisque obsoletis & fractis obiit Ao. 1372. qui fundavit in hoc Sacello tria sacra hebdommadatim.

Ante aram principem apud F. F. Recollectos Gandavi in magno saxo cæruleo humi legitur hæc inscriptio Sepulchralis.

M. S. Sta Viator & lege, hunc sibi posterisque suis locum delegit vivus, quem tegeret mortuus *Antonius Triest Judoci* filius, Eques Auratus Lovendegemii, Ruddershove, Merelebeke, & Lemberghe Toparcha. Vir præstantissimis animi virtutibus, dotibus, & patriæ suæ Consulatibus summâ cum laude clarus, pluribus dignum intercepit mors Anno 1621. 23. Aprilis cum vixisset ipse annos 75. optimus maritus, optima

præ-

præfuit conjux *Anna de Vos*, Nob. V. *Jo͞is* Eq. Aurati D͞ni de Herlebaut filia, non hic, sed in D. Bavonis majorum suorum Monumento illata Ao. 1577. 24. Oct.

Quarteria,

Triest, *Van Hoyen*, *Borluut*, *Gorges*.
De Vos, *Schorisse*, *Blasere*, *Vos*.

Ecclesiæ tutelarem colit *S. Petrum* Apostolorum Principem, ædificata fertur a *Roberto Frisio* Flandriæ Comite teste Chronico Aldeburgensi & J. Meyero in suis Flandriæ Annalibus. Ejus Patronatum gerit Abbas *S. Petri* Gandavi dono *Odonis* Episc. Camerac. Anno 1108. cum suis appenditiis, scilicet Bottelaers, Schelrode & Munte, quæ hodie Parochiales Ecclesiæ sunt, & jam dudum suos habuere Parochos.

Decima est tripartita cujus duæ trientes spectant ad præfatam Abbatiam, reliqua triens ad Parochum cum novalibus.

In hoc pago (teste *A. Sandero* in suo Gandavo pag. 453.) per aliquot annos moratæ sunt Moniales Cœnobii *Ter Haeghen* Ord. Cisterc. An. 1269. animo hic stabilem sedem ponendi, quam dein Anno 1272. prope Axelam posuerunt, indeque propter illuviones aquarum recedere compulsæ sunt, & Gandavum se receperunt, quæ Abbatia ibidem florescit.

Viget hic cultus & Veneratio *S. Eligii* Episc. ibique Capella huic Divo sacra, & peregrinatio populorum.

MOORTZELE secundo lapide a Gandavo, Præfecturæ Rodensis, ad cujus Marchionem pridem spectavit, nunc ad ejus natos indivisim devolutum est. Hallucinatur *A. Sanderus* in Flandriâ Illustratâ Tom. II. pag. 508. dum putat hunc pagum esse qui est *Moorsele* prope Alostum, in quo quievit *S. Gudula* Bruxellensium tutelaris & Patrona, cum ab eo diversus sit.

Ecclesia inscripta est *S. Amando* Turgrensi Episc. Ejus Patronatus spectat ad Abbatem Eenamensem Ord. S. Bened. prope Aldenardam.

Burchardus Episcopus Cameracensis anno 1126. confert Abbati Eihamensi Altare de Lembergis, uti patet ex hoc Diplomate a moderno Abbate nobis transmisso initio hujus anni 1725.

In Nomine Patris & Filii & Spiritus Sancti. *Burchardus* divinâ miseratione Cameracensium Episcopus tam futuris quam præsentibus in perpetuum. Scripturâ attestante quæ ait vide cui benefeceris, & erit gratia in donis tuis. Multa commonemur ne indiscetè largiamur. Consilio itaque Clericorum nostrorum supplicationi filii nostri Gisleberti Eihamensis Abbatis condescendimus, & Ecclesiæ S. Salvatoris cui præest, & nostræ sollicitudini incumbit. Altare S. Amandi de Mortsela & Altare S. Aldegundis de Lembergis, libera & sine personâ salvis nostris & ministrorum nostrorum debitis, concessimus. Ad arcendas verò quaslibet importunitates, in prævaricatores quoad resipuerint Anathema exposuimus, atque canonicâ subsignatione nostrâ, quod subimaginatione hujus nostri decreti paginam assignavimus. S. Ansellì eorumdem Altarium Archidiaconi. S. Joannis Archid. S. Erliboldi Præpositi & Archid. S. Theodorici Archid. S. Girardi Archid. Signavi Gislebert Abbatis. S. Oilardi Decani. S. Rotberti Cantoris. S. Hadewini. Widonis. Radulfi. Runiordi. Hugonis. Gualcheri. Lamberti. Bernardi. Petri Canonicorum. Actum anno incarnati verbi M. C. XXVI, indictione IIII. præsulatus Domni Burchardi XI. Ego Guerembodus Cancellarius subsignavi. *Ex Archivis Abbatia Eenamensis.*

Decimarum participes ſunt pro duabus tertiis præfata Abbatia Eenamenſis cum Parocho, quas per interim ceſſit totaliter Parocho, tertia pars eſt ſecularis ſpectans ad viduam *N. Gillis*, Advocati Gandavi.

Hic loci plura fuêre Nobilium Prætoria Gandenſium, interque ea quod gentis erat *Sanderiæ* non parum eminebat; ſed bellorum & temporum injuria multum attrita ſunt.

MUNTE altero lapide a Gandavo, Præfecturæ Rodenſis Dynaſtia, contigua præfatæ Parochiæ de *Moortzele*, peculium Marchionis Rodenſis. Manſit per plura ſecula penes gentem Nobilem & Conſularem Gandavenſem, cognominem *De Munte*, quæ connubia cum variis Nobilibus familiis Gandavi & alibi contraxit, teſte l'Eſpinoyo in ſuis de Nobilitate Flandricâ commentariis Gallicis ſignanter pag. 278. & 613.

Prætorium illic viſitur ſpectabile quod dudum fuit penes Barones de Brouchem dein Baronis de Riviere, ejuſdem Prætorii incolæ, conditi in hac Eccleſiâ, quorum armaria in Eccleſiâ illic viſuntur. Ab hac familiâ nuper emptione publicâ deveuit ad N. Borchgrave cum non exiguâ parte decimarum, & pluribus agri poſſeſſionibus; hodie ſpectat ad *N. van den Bende*.

Eccleſia ſacra eſt *S. Bonifacio* Moguntinorum Epiſc. & Mart., ſub Patronatu Abbatis *S. Petri* Gandavi, decorata nuper Venerandis Reliquiis S. S. Crucis cum Indulgentiis Anno 1718. a Sancta Sede obtentis.

Decimarum potior pars ſpectat ad Parochum cum Novalibus, cui præfatus Abbas ceſſit ſuas quas illic poſſidebat decimas, cum onere quod excedit portionem congruam, reparationis Eccleſiæ.

Cæterum plurimi in hoc pago poſſident exiguum diſtrictum decimarum quos nimis longum foret recenſere, cum ſint numero XV.

OOMBERGE ſive *Homberghe*, *Eſpinoyus* vocat *Oyenberghe* pag. 273. Nobiliſſimæ (ſi verbis utar *J. van Waesberghe* in ſuo Gerardimontio) *Dammanorum* Familiæ, vetus peculium Gandavi, *Meyeri*, *Marchantii*, *Guicciardini*, aliorumque hiſtoricorum paginis commendatæ in Clientelâ Baronis Boularienſis.

Hoc Dominium primitus invenio fuiſſe penes gentem *D'Oyenberghe*, deinde per nuptias in familiam de *Lombeke*, dein per ſimiles nuptias circa Annum 1408. ad gentiles *vander Meerſch*, huic Ao. 1442. item jure nuptiarum ad *Nicolaum vander Sickelen* Dom. de Nazarette & Zeeuwerghem, inde iterum per nuptias obvenit *Joanni Pignon*, a quo hoc Dominium emptionis tabulis ſuæ familiæ acquiſivit circa annum 1530. *Joannes Damman* cognomento dives, Vir Nobilis & Conſularis Gandavi.

Erectum in Vice Comitatum. Hoc Dominium erectum eſt in Vice-Comitatum in gratiam *Gaſparis Damman* Equitis a *Philippo IV.* Hiſp. Rege Anno 1645. Diplomate dato, Madriti die 17. Januarii. Ibidem eſt inſigne Dynaſtarum prætorium, quod nobis exhibet *A. Sanderus* in Flandriâ Illuſtratâ tom. II. pag. 526.

Porro hoc Dominium annis plurimis poſſedit noſtrâ ætate *Carolus Damman*, præfati Gaſparis filius, poſt cujus mortem ſine liberis defuncti, Anno 1721. die 18. menſis Junii, devenit jure ſucceſſionis ad *Carolum Franciſcum de Preudhomme d'Ailly* Baronem de Poucques, Sororis præfati *Caroli* filium, qui cum brevi poſt ſcilicet ultimâ Auguſti ejuſdem anni cœlebs fatis conceſſit, ejus Hæreditas & ampla poſſeſſio devoluta eſt ad *Marcum Antonium Albertum de Preudhomme d'Ailly*, Vice-comitem Neoportenſem, qui vix anno elapſo,

elapſo, vita ſimiliter exceſſit Anno 1722. de 11. Septembris relicto filio unico, annorum quatuor.

In Eccleſiâ Cathedrali D. Bavonis Gandavi viſitur inſigne monumentum marmoreum in ſacello trium regum, Parieti inſertum *Joannis Damman* Toparchæ d'Oomberge &c. cum hac inſcriptione.

D. O. M.

Memoriæ & Virtuti Nob. V. *Joanni Damman* Oomberghæ, Varnoiſer, Burghgracht, Vromenhove Domino, qui difficillimis temporibus Gandavi Patriæ ſuæ Primarius Conſul, eademque æquitate ſummâ cum fortitudine & conſtantiâ egregiè perfunctus, Regi fidus, Civibus juxta ac magnatibus carus, omnibus gratus, vitâ & honore defunctus cœlo animam, terræ corpus hic reliquit, aſſitâ ſibi dulciſſimâ conjuge Nob. Matr. *Joanna van Waelbrouck* Dña de Houthage, obierunt ipſe V. menſis Julii An. Sal. Chr. 1581. iſta 24. Novemb. 1605.

Nundinæ annales hic binæ celebrantur, poſtridie feſti inventionis S. Crucis die IV. Maii, & XXX. Julii.

In ſacris Eccleſia tutelarem colit *S. Martinum* Turonenſem Epiſcopum. Patronatum hujus Parochialis obtinuit Abbatia *S. Giſlini* Ord. S. Bened. Anno 1147. dono *Nicolai* Epiſc. cum decimis Anno 1438. prædicta Abbatia ceſſit has ſuas quas hic poſſidebat decimas Toparchæ, ſimul cum decimis pagi de Raiſſegem ſub annuo cenſu XIV. Librarum Flandricarum hodiernæ monetæ, qua ratione poſſidet Toparcha hujus Abbatiæ decimas in hoc pago pro duabus trientibus, reliqua triens eſt Parochi.

Chorus hujus Parochialis multum reſtauratus & decoratus eſt per præfatum *Carolum Damman* Dynaſtam Anno 1701. ut ſaxum indicat exterius parieti inſertum, cujus eſt hæc inſcriptio.

1701.

D. O. M. *Cette Cheur a eté baſty par ordre & liberalité de Haut & Illuſtre Seigneur, Monſeigneur* Charle Damman, *Viſcomte d'Oomberghe, & d'Eſſche, Seigneur de Vilaines &c. a la plus grande gloire de Dieu, & de la Ste. Vierge Marie.*

OORDEGEM. Caput hujus Decanatus. Situs eſt hic pagus viâ novâ lapideâ loco eminentiori, tertio lapide a Gandavo. Dominium ejus jam dudum fuit in illuſtri familiâ Gandavenſi, in quâ per nuptias *Maximiliani Villani a Gandavo* cum *Philippa de Jauce* dicta *Maſtain* cum aliis vicinis dominiis Anno 1559. devenit, uti diximus pluribus in pago de Maſſeme ſupra, in quâ Nobili ſtirpe perſeverat.

Hic pagus poſſidetur in Clientelâ Comitis Aloſtani, in temporalibus ſubcenſetur huic Dominio medietas ferè pagi de *Ottergem*, licet in ſacris totus ſubſit Parocho de Eerdegem, uti ſuo loco ſupra diximus.

Porro in hoc pago eſt Dominium de *Landegem*, clientela Abbatiæ Affligemienſis. Anno 1708. emptione publicâ illud acquiſivit *Petrus Huens*, habetque inibi ſuam juriſdictionem perſonis & locis diſtinctam. Excercet per ſuum Baillivum & Scabinos hujus loci Dynaſta juſtitiam Civilem, non autem Criminalem, quia ſi quemquam criminis accuſatum, convictum & condemnatum habeat, illum tradit Baillivo de Oordegem ut ſententiam in executionem mittat.

In hac Parochiali exſtant inſcriptiones ſepulchrales Dominiorum de *Landegem* ſequentes.

Theodorus vander Piet, **Heere van Landeghem ende Boeyghem etc. Jongman out** 68. **Jaaren is gestorven** 8. **Octobris** 1660. **Bidt voor de Ziele.**

Aliud.

Cy giſt le Noble homme Pedro Huens, *Sr. de Landegem Boeyghem, &c. qui mourut le* 24. *d'Aouſt* 1716.

Et Noble Dame ſon Epouſe Catharine Carolina Craywinkel *de Sombeke, la quelle mourut le* 28. *d'Aouſt* 1710. *& leurs ſucceſſeurs.*

R. I. P.

Eccleſia tutelarem veneratur *S. Martinum* Turonenſem Epiſc. Patronatus ejus eſt Archiepiſcopi hujus Diœceſis jure Abbatis Affligemienſis, ad quam Abbatiam ſpectat etiam præcipua & potior pars decimarum, ibique non pauca rura & ſylvas poſſidet. Eccleſia hujus Parochialis habet notabilem diſtrictum decimarum.

A. Miræus in Cod. Piar. Donat. Cap. XCVIII. novæ edit. exhibet Diploma quo Anno 1194. *Theodoricus* Comes Aloſtanus reparat damna Monaſterio Affligemienſi illata, & inter alia concedit prædictæ Abbatiæ Sylvam Fratrum apud Ordengem, quam ſeculari poteſtate vendi & ſuccidi prohibuerat. Præfata Abbatiâ in hoc Pago ſuum habet tribunal, Majorem & Scabinos ſuper realibus jus dicentes.

Ad commendationem hujus loci facit Archipresbyteratus huic Eccleſiæ circa annum 1623. annexus, qui antea erat in Ooſterzele.

Appendix hujus Parochialis eſt *Smet-Lede*, ejuſdem familiæ Gandavenſis vetus peculium. Quomodo autem in hanc familiam devenerit ſupra dictum eſt, ne cogamur eadem ſæpius repetere.

Eccleſia ſacra eſt *S. Pharaildi* Virg. Univerſa hujus pagi decima ſpectat ad Parochum de Oordegem, qui etiam poſſidet notabilem diſtrictum decimarum in Oordegem. In hac Eccleſiâ eſt Capellania *B. Mariæ* cum onere duarum miſſarum hebdommadatim. Anno 1676. hæc Capellania annexa eſt Paſtoratui, ut ex ejus fructibus ſuſtentetur Vicepaſtor.

OOSTERZELE præfecturæ Rodenſis Dominium, ſpectans ad ejus Marchionem, ſecundo lapide cum dimidio à Gandavo. Pagus eſt magnæ extenſionis & magnitudinis, continens ferè mille bonaria.

In

In hoc pago est insigne Dominium *Ter Burght* gentilium *Del Vael*, hodiè jure Successionis primogenituræ spectans ad *Maximilianum Guilielmum Del Vael*; dependet a Curia feudali de Schelderode, & Oosterzele; suum habet tribunal, Baillivum, Meyerum, Grafiarium & Scabinos. Hoc Dominium extendit insuper jurisdictionis suæ alas in plures circumvicinos pagos, videlicet Schelde-Windeke, Mortzele, Schelde-Rode, Bottelaer, Munte & Bavegem.

Ecclesia sacra est *S Gangulpho* Confess. cui olim annexus fuit Archipresbyteratus, prout videre est in Synodo Provinciali Mechl. anno 1607. Sed circa annum 1623. Caput hujus Archipresbyteratus constitutum est Ecclesia Parochialis de Oordegem, eaque ratione Ecclesia ejus vocatur Archipresbyteratus seu Decanatus de Oordegem.

Patronatum hujus Ecclesiæ gerit Abbas Eenamensis Ord. S. Bened. Decima divisa est in sex manipulos, quorum ex æquo participant pro tribus partibus præfata Abbatia, duos percipit Abbatia de Foresto Ord. S. Bened. prope Bruxellam, & sextam restantem Parochus cum medietate Novalium, cui insuper a præfatis decimatoribus in Supplementum competentiæ annuè solvuntur XXI. Libræ Flandr. Certum ibidem districtum decimarum percipit Capellania B. M. V. in eâdem Ecclesia fundata, quæ gravata est duabus missis hebdommadatim.

In sacris hujus Parochialis appendix est vicus de *Bruynsbeke* qui in temporalibus subcensetur pago & Dominio de *S. Lievens-Hauthem*.

Viget in hac Parochiali cultus & veneratio *S. Rochi* pro pestiferis Patroni & solemniter ejus celebratur festum die XVI. Augusti, ac solemnis eo die fit Supplicatio ad Capellam hujus Sancti quadrante horæ distantem ab Ecclesia hujus Parochialis.

Anno 1716. exstructum est a *Carolo Maelcamp* Mercatore potente, & Cive honorato Gandavensi nitidum & illustre Sacellum, a Parochiali ferè distans horæ quadrante, viâ quæ Gandavo tendit Gerardimontem, dicata Virgini Deiparæ Lauretanæ, decorata anno 1717. Venerandis *S. S. Crucis* & *S. Rochi* Reliquiis.

OUDENHOVEN S. GAUGERICI, vernaculè *Ste. Guericx Oudenhoven*, præfecturæ Sottegemiensis, Dominium Comitis Egmondani.

Prætorium hic loci olim habuêre Rassingemii, quod dein per nuptias fuit familiæ Gandavensis; at injuria temporum & pristinis bellorum motibus ita attritum, ut nihil de eo superfit.

J. van Waesberge in suo Gerardimontio pag. 94. narrat quomodo *Adrianus Villanus* Rassingemii Dominus Anno 1490. die 12. Junii cum deserto *Adolpho Clivio* cum *Maximiliano* Romanorum Rege & Vidua *Mariæ Caroli* Audacis filiæ in gratiam rediisset, Gandavoque ad domum suam quam in *Oudenhoven S. Gaugerici* habebat cum quatuor famulis properaret a XVI. Cliviis Equitibus ex insidiis invasus, dimidio ab urbe milliari multis vulneribus confoditur, cujus cædis expiatio *Maximiliano* Cæsari multum curæ fuit, cui tandem certis conditionibus satisfactum est die 21. Martii 1492. annuentibus defuncti consanguineis; inter cætera autem conventum, ut missa hebdommadaria pro refrigerio animæ ejus peragatur, item annis singulis ejus Anniversarium die quo mortuus est, quæ peragantur hodiedum annuè in Parochiali de Raissegem, de quâ statim agemus. Vide *A. Du Chesne* in probationibus familiæ Gandavensis pag. 634. & *l'Espinoy* de la Noblesse de Flandre pag. 739.

Ecclesia (ut nomen indicat) sacra *S. Gaugerico* Camerac. Episc. Ejus Patronatus spectat ad Abbatem *S. Martini* Ord. Præmonstr. propè Castelletum Picardiæ oppidum, qui modo Archiepiscopus Senonensis, qui cum Pastore percipit hujus pagi decimas; sed portiones inæquales sunt, nam Pastoris portio vix transcendit quartam partem, qui solus percipit decimas lini & seminum caulium vulgo *'t Cool-Saet.*

Cæterum præfatus *A. Du Chesne* in Historiâ Genealogicâ familiæ Gandavensis pag. 415. refert quomodo *Joannes Masminius* Dominus de Calckene Anno 1436. obtinuerit pro vitâ suâ, item matris suæ *Margaretæ de Gistelles* & *Antoniæ* filiæ ejus Decimas præfatæ Abbatiæ hujus pagi a *Laurentio* Abbate & Conventu hujus Abbatiæ sub annuo censu.

Hæc Cura Pastoralis deservitur per Parochum de Strype.

Vetus Baronatus. RAISSEGEM, vernaculè *Reesegem*, Illustre titulo veteris Baronatus, & antiquum familiæ Gandavensis Dominium, in fide & clientelâ Gaveranæ Principis. *Espinoyus* a Sottegemiensibus loco cognominem familiam de *Raissegem* ortam existimat, inde ad gentem de *Gavere* migravit, in qua dudum permansit, donec anno 1447. in familiam Gandavensem pervenit.

Possedit hunc Baronatum nostrâ ætate Illustrissimus *D. Franciscus Villani a Gandavo* Tornacensis Episcopus, tamquam hæreditatis paternæ peculium cum Borsbecâ, Oordegemio & Smetlede, post cujus obitum anno 1666. devenit ad *Balthasarem Philippum Villani a Gandavo* primum Masminiæ Principem &c. ex fratre nepotem, in quâ illustri stirpe hactenus perseverat.

Hic loci quondam stetit insigne Castellum Dynastarum Rassingemiensium, sed pristinis bellorum motibus & injuriâ temporum interiit.

Ecclesia inscripta est *S. Mauritio* Mart. Ejus Patronatus spectat ad Abbatem *S. Gisleni* Ord. S. Bened. in Hannoniâ, quem obtinuit Anno 1147. a *Nicolao* Episc. Camerac. cum non exiguâ parte decimarum. Diploma hujus donationis exhibui in pago de Herzeele.

Cæterum has decimas cum illis de Oomberga dein cessit hæc Abbatia Anno 1438. Dynastis de Oombergâ sub annuo censu XIV. Libr. Flandric., dein hæc decima viâ emptionis a prædictis Toparchis devenit ad varios, a quibus tandem Anno 1682. die 5. Februarii in Supplementum 200. flor. annue vindicata est a Pastore in Senatu Flandriæ & ita accessit Pastoratui de Raissegem; ita ut potior pars decimarum hujus pagi ad hanc curam Pastoralem hodiè pertineat, quæ deservitur per Pastorem de Borsbeke, Ecclesiæ hujus Parochialis & mensæ pauperum competit notabilis districtus decimarum, quas dividunt inter se; ita ut Ecclesia habeat duas partes & mensa S. Spiritus, seu pauperum partem tertiam istius decimæ. Valent ordinariè simul XX. Libras Flandr.

Abbatia de Biloka Ord. Cisterc. Gandavi & Matricularius, habent inibi exiguam valde partem decimarum.

In hac Ecclesia sunt plures fundatæ Capellaniæ, interque eas Capellania *B. Mariæ* Virg. ad collationem Toparchæ cum onere missæ quotidianæ; sed missæ celebrantur hodie pro ratione fructuum.

Deservitur hæc cura Pastoralis per Parochum de Borsbeke.

SCELDE-WINDEKE, Antiquitus *Wenteca*, *Winti-Scalde* & *Wiendeca* in Diplomatibus legitur, vocatur autem *Schelde-Windeke* ad distinctionem alterius *Windecæ* ad Teneram fluvium in Decanatu Gerardimontensi.

Di-

Distat secundo lapide cum dimidio Gandavo, Præfecturæ Rodensis. Ejus Dominium nuper ex familiâ Marchionis Rodensis devenit jure uxorio ad *Ægidium Dons* Baronem de Lovendegem, *N. D'Hooge &c.*

Abbatia *S. Petri* Gandavi inibi habet Dominium dictum *Berchem ter Spiegelen.*

Ecclesia tutelarem colit *S. Christophorum* Mart. Ejus Patronatus spectat ad Capitulum Metropolitanum Cameracense, cui competit potior pars decimarum, ex quibus Pastori annue datur Supplementum competentiæ in granis & nummis, qui etiam habet parvum districtum decimarum, item Pastor in Balegem, Ecclesia inibi notabilem possidet partem decimarum, item de decimis etiam participant Marchio de Rodes, & varii seculares.

SCHELDE-RODE, Præfecturæ Rodensis caput; Antiquus & Illustris Baronatus, ita dictus est quod ad Scaldim situs sit, primo lapide cum dimidio a Gandavo. *Antiquus Baronatus.*

Præfectura Rodensis seu de Rodes complectitur sub se Vicos seu pagos XVII. scilicet *Shelde-Rode*, *Bottelaer*, *Munte*, *Meile*, *Ghentbrugge*, *Schelde-Windeke*, *Balegem*, *Moortzele*, *Oosterzele*, *Gontrode*, *Lantscauter Vliederzele*, *Bavegem*, *Ghysenzele*, *Letterhautem*, *Berlegem & Melsene.*

Olim hic fuit Castellum Dynastarum, locus & vallum monstratur, sed injuriâ temporum destructum.

Anno 1682. erectus est hic Baronatus in Marchionatum a *Carolo II.* Hisp. Rege Diplomate dato Madriti die 14. Julii in gratiam *Lopes d'Evora & Vega* de gente *Rodrigues*, in qua stirpe perseverat, qui hodie *Emanuel Josephus Rodrigues d'Evora y Vega*, Marchio de Rodes, Baro de Berlegem &c.

Hic Marchionatus est in Clientelâ Comitis Alostani. Hic pagus constituit cum Munte & Bottelare unum tribunal.

Inter antiquos hujus antiqui Baronatus Dominos habuit *Radulphum de Rodes*, qui cum *Joannâ* Flandriæ & Hannoniæ Comitissa permutavit loca de *Nieukercke*, & *Merelbeke*, cum juribus quæ princeps illa habebat in *Melle*, *Gontrode*, *Lantrode*, *Bottelaer*, *Munte*, *Melsene*, *Schelde-Rode*, & *Gent-Brugge*, litteris de eâ datis ad annum 1216.

Hoc Dominio etiam potita fuit familia de *Ghistelles*, & ab hac per filiam hæredem transiit ad *Laxemburgicos*, inde ad *Bourbonios* Regiam in Galliâ stirpem, in quâ *Henricus* ejus nominis IV. Francorum Rex quem magnum appellant initio seculi XVII. eam ditionem vendidit potenti opibus viro apud Antverpienses Lusitano negotiatori *Simoni Rodrigues d'Evora Simonis F.* qui licet variis litibus fuerit a viris magnatibus impetitus, pacificus tamen ejusdem Dominii & Baronatus possessor evasit. Ita ferè *A. Sanderus* in Flandriâ Illustratâ tom. II. pag. 505.

Quoad rem sacram Ecclesia inscripta est *S. Martino* Turonensi Episc. Ejus Patronatum gerit Abbas *S. Petri* Gandavi.

Ibidem est Capellania Castralis non tenuiter dotata ad Collationem Baronis de *Feutiere*, quæ gravata est ad tres missas singulis diebus XIV.

Decima est bipartita, quorum una pars spectat ad Capellaniam præfatam, altera ad Parochum, Decima vero lini est tripartita cujus duæ trientes spectant ad hanc Ecclesiam, altera triens ad Parochum.

Porro hujus Ecclesiæ Parochus rem sacram curat in *Wassem*, in quo pro

majori parte percipit decimas, exiguam vero earum partem habet *N. Del Vau.*

Hic locus est Ditionis Gaveranæ, olim pagus, licet exiguus hodie Vicus; ejus Ecclesia temporum & bellorum injuriâ diruta est, ac destructa, bona illius accesserunt Ecclesiæ Forestensi sive de Vurst, quæ est similiter Ditionis Gaveranæ, & huic loco maximè propinquæ.

SEMMERSAKE, præfecturæ Gaveranæ, Dominium Comitis Egmondani, situs est hic locus ad Scaldim fluvium, qui Aldenarda Gandavum tendit.

Ecclesia inscripta est S. Petro ad Vincula. Ejus Patronatum gerit Abbas Eenamensis Ord. S. Bened. dono Burchardi Episcopi Cameracensis anno 1117. uti constat ex Diplomate mox producendo.

Decima est tripartita, quarum una triens est penes Parochum, reliquæ duæ trientes spectant ad Abbatiam præfatam, quæ anno 1722. Parocho cessit inibi suas decimas ad sexennium pro Supplemento competentiæ.

Solebat hæc cura Pastoralis esse deservitura Pastoratus de Vurst; at anno 1711. proprium suum nacta est Parochum.

Ex Archivis Abbatiæ Eenamensis.

In nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. *Burchardus* divinâ miseratione Cameracensium Episcopus, tam futuris quam præsentibus in perpetuum. Quia attestationi divinarum Scripturarum resistere ostensa est ei, quæ ait, ante mortem benefac, & secundum vires da pauperi, obnixius est cedendum ne de transgressione in oculis veri judicis arguamur severius, beatos igitur pauperes illos qui gloriæ mundi abrenuntiare præelegerunt familiarius venerari peroptantes, Ecclesiam Eihamensem auditâ Venerabilis Fratris nostri *Gileberti* ejusdem Ecclesiæ Abbatis petitione, exaltare disposuimus, concedentes præfatæ Ecclesiæ ob animæ nostræ & prædecessorum nostrorum salutem; Altare de * *Cimbersaca* cum appendiciis suis. Altare etiam de † *Melcines* remota omni persona, salvis nostris, & ministrorum nostrorum redditibus, addita super hoc canonicâ institutione ut presbyteri qui ibidem serie temporum cantaturi sint curam de manu Episcopi accipiant, & de Synodalibus ministris suis respondeant. Rata autem hæc & inconvulsa sæpefatæ Ecclesiæ imperpetuum permanere decernentes, oblata conservatoribus pace, prævaricatores quoad resipuerint ab omni Ecclesiasticâ communione exterminamus, atque decreti nostri paginam sigilli nostri impressione informantes, subsignato personarum nostrarum testimonio corroboramus. Signum Radulfi eorumdem Altarium Archidiaconi. S. Joannis Anselini. Theodorici Everardi Archid. S. Erleboldi Præpositi, Exlebaldi Decani. S. Balduini, Bernardi, Haduini, Alboldi, Radulfi, Wereboldi, Gerardi Canonicorum. Actum est hoc Anno Incarnati verbi M. C. XVII. Indictione undecima, Præsulatus vero Dni. *Burchardi II.* Ego Weremboldus Cancellarius scripsi & subscripsi.

* *Hodie Semmersake.*
† *Hodie Melsene.*

SONNEGEM, altero lapide ab Alosto Dominium nuper spectans jure usufructuario ad *N. van Hulte*, post cujus mortem Ao. 1721. rediit ad familiam *Deynaert.* Constituit cum Burst, Bambrugge & Cottem unum tribunal. Prædicta Dominia inter illos XXII. recensentur, quos vulgo appellant Proprium Principis, Vernaculè *s'Graven-Propre.*.

Ecclesia tutelarem colit *S. Stephanum* Proto-Martyrem, dependet ab Abbatiâ Truncinienſi Ord. Præmonstr. quæ illic e suis Canonicis Religiosis Curionem constituit. Universa pagi Decima spectat ad Parochum.

Anno 1173. *Petrus* Episc. Camerac. contulit præfatæ Abbatiæ Altare de Sonnegem; ita annotatum vidimus in tabulâ pensili in Abbatia præfatâ.

Cæterum hæc Abbatia hic loci possidet opimum prædium, & plurimas agri possessiones, prout & in locis & pagis hic circumvicinis, dono *Iwani* Comitis Alostani & *Lauretæ* uxoris ejus filiæ *Theodorici Alsatii* Flandriæ Co-

Comitis, Diploma refertur in Cod. Donat. *A. Miræi* Cap. XCVI. novæ edit. ut ſequitur.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Ego IWANUS DE GAND. Quoniam plurima niſi ſcripta fuerint, à memoria elabuntur & revolutione temporum in oblivionem rediguntur, neceſſe eſt, litteris notari, quod poſtmodum expedit reminiſci.

Notum igitur facio tam futuris quàm præſentibus, quod alodium meum in villa, quam BURST vocant, ſeu quidquid juris inibi erat exceptâ mancipatione ſervorum, ab omni noſtra vel laica poteſtate omnimodo mancipatum, pro amplificando Dei nominis & laudis honore, ad uſum Fratrum Trunciniensis Eccleſiæ, Præmonſtratenſem Ordinem profitentium, Deo Sanctæque Mariæ Genitrici ſuæ, perpetuæ Virgini, quæ loco præfato præſidet, liberè tradidi, unà cum uxoris meæ LAURETÆ, filiæ THEODORICI Comitis, cui quæcumque noſtræ poſſeſſionis erant, in dotem dederam, gratuitâ conceſſione & devotâ petitione: & ipſum ſub præſentia & manu Domini GOSUINI, Fratribus ſuis coram poſitis, ſuper ſacrum altare Truncinis manu propriâ obtuli. *Drongen.*

De feodo autem Comitis, quod Comes ipſe conceſſit, petiit, pariterque donavit, videlicet totum pomœrium, cum quattuor manſionibus ei adjacentibus, quarum tres AVÆ DE ORNACE, quarta verò cujuſdam WILLELMI militis mei fuerant, annuatim etiam marcam argenti, ſive identidem valens, terram quoque Arnulphi Falconarii, terram quoque Gripponis, & terram quandam paludoſam, quam *Melſvelt* appellant, & hæc Truncinis.

In Waſia verò *Salichem*, cum circumpoſita terra, & villula, totaque palude, & duabus etiam partibus decimæ, quæ me contingebant, *Hulſt* quoque & *Hulſterloe*, uſque ad adjacentes Parochias, apud *Velſeke* incultam terram, quæ jacet juxta *Punbeke* & juxta *Lokkeren*, curtim cum nova terra, inſuper autem decimationem molendinorum, per numerum hebdomadarum, & omnium redituum meorum *Torcungis*, *Truncinis*, & in tota *Waſia* tam futurorum quam præſentium.

Hæc, inquam, Ego, & prænominata uxor mea in remiſſionem peccatorum noſtrorum, ſubſcriptæ teſtificationi fidelium aſſignantes, Deo liberè & votivè obtulimus: quæ præſentis paginæ ſcripto poſterorum notitiæ tranſmittenda curavimus.

Signum Raſonis de Gavera.
S. Willelmi de Boulaer.
S. Gerardi Conſtabularii de Ninive.
S. Giſelberti de Lidekerka.
S. Goſelini Ordeghem.
S. Stepponis.
S. Balduini de Lethe.
S. Oilardi, & fratris ejus Theodorici de Nivela.
S. Henrici patruelis eorumdem.
S. Willelmi de Viva.
S. Gerardi, & fratris ejus Hugonis.
S. Gervaſii.
S. Hugonis de Affne.

Actum TRUNCINIS anno milleſimo centeſimo triceſimo nono Incarnationis Dominicæ, indictione II, Epactâ XVIII. Concurrente VI, X. Kal. Octobris. 1139.

SOTTEGEM, Antiquitus *Gottegem* a Gothis teſte *J. van Waesberge* in ſuo Gerardimontio pag. 3. Municipium elegans, quarto lapide a Gandavo, ſitum amæno cum primis loco, & frequenti populo habitatum. Caput præfecturæ Sottegemienſis, & antiquus Baronatus Comitis Egmondani, qui illic ſplendidum habet prætorium, cujus prototypon nobis exhibet *A. Sanderus* in Flandriâ Illuſtratâ tom. II. pag. 509. Domicilium olim fuit aliquot Egmondæ Comitum, verum plurimum hodiè de ſuo ſplendore deperdidit. Gaudet foro hebdommadali diebus Martis, nundinas item habet celebres duas, po-

poſtridiè *S. Marci* Evang. 26. Aprilis, & poſtridie *S. Lucæ* Evang. 19. Octobris.

Sottegemium miſerabilem in modum direptum fuit incenſumque Anno 1452. ſub *Philippo Bono* a *Stampano*, & Burgundiæ Notho. Item anno 1564. fortuito igne fœdatum fuit, item anno 1645. ab exercitu Franco-Batavo, quando & Eccleſia in cineres redacta eſt, Ao. item 1708. Sottegemium fæde direptum fuit a militibus exercitus Fœderatorum. Denique Anno 1723. die 19. Maii pridie quo hæc ſcribimus igne malevolorum hominum manibus injecto exarſit Sottegemium, quo XXXI. domus abſumptæ ſunt.

Hoc Dominium habuit Dynaſtas ſui nominis in Hiſtoriis & Diplomatibus celeberrimos; dein per nuptias tranſiit in familiam *De Melun*, inde in *Luxemburgenſem*, exinde per ſimiles nuptias in Egmondanam ex quâ Illuſtri ſtirpe jure nuptiali devenit in eam, quæ eſt *Pignatelli*, qui hodie *Procopius Maria Antonius de Pignatelli* Comes Egmondanus, Princeps de Gavere &c. Porro ſtemma Dominorum ac Comitum Egmondanorum invenies in Donat. Belg. *A. Miræi* Lib. I. Cap. CLIII. novæ edit. pag. 465.

Viſebantur olim in hac Parochiali plura monumenta Sepulchralia Dominorum Sottegemienſium, quæ incendio perierunt, exſtitit inter alia ante incendium hujus Eccleſiæ anni 1645. ibidem tumba elevatâ ex alabaſtro ante Aram principem *Franciſcæ Luxemburgenſis* uxoris *Joannis* Comitis Egmondani cujus hæc erat inſcriptio.

Cy giſt Haute & Puiſſante Dame, Madame Françoiſe de Luxembourg, *Comteſſe de Gavre, & Dame de Baronnies de Fiennes, la Hamaide, Vieres, &c. & de Seigneuries d'Arquinghem, d'Armentieres & d'Auxi, en ſon temps Epouſe a haut, & puiſſant Seigneur, Meſſire* Jean Comte d'Egmont, *Baron de Baer, Lathum &c. Seigneur de Hooghwaude, Aertswaude &c. Chevalier de l'Ordre, & Capitaine General pour l'Empereur* Charles V. *des chevaux legers, lequel giſt a S. Marc a Milan & treſpaſſa le* 29. *d'Avril* 1528, *& mourut Madame le* 1. *de Novembre* 1557.

Et inferius erat.

Lamoral ab Egmonda, Princeps a Gavre hæres mitis parentibus pientiſſimis & memoriæ ergo.
H. M. F. C.
M. Aug. die IIII. M. D. LXI.

Symbolum Principiſſæ *Franciſcæ de Luxembourg* erat.

La foy que j'ay

In Eccleſiâ Collegiatâ Antonienſi ad Scaldim legitur hæc inſcriptio Sepulchralis.

Cy giſt Iſabeau, *Dame d'Antoin, d'Eſpinoy, de Sottenghien & Chatelaine de Gand, jadis femme a* Henry de Louvain,

apres

apres a Mr. Alphonse d'Espagne & apres a Mr. le Viscomte de Melun, Chambellan de France, Sr. de Blangy & de Monstrevil-Bellay, qui trespassa le 6. de Decembre 1354.

Hæc inscriptio idiomate latino exstat apud *A. Miræum* in Dipl. Belg. Lib. II. Cap. CI. pag. 315. novæ edit.

Anno 1568. sepultus est in hac Parochiali *Lamoraldus Comes Egmundanus*, Nobilitate, formâ regiâ, facundiâque & victoriis de Gallo partis, Flandriæ denique Gubernatione magis quam exitu vitæ Heros florentissimus, ait *J. Marchantius* in suâ Flandriâ pag. 37.

Cæterum Sottengemio Natales suas debet *Joannes de Meyer* Carmelita Conventus Gandavensis S. T. D. Universitatis Lovaniensis. Episcopus Bibliensis, ac Suffraganeus *Philippi de Burgundia* Episc. Trajectensis. Sepultus Ultrajecti in Choro *S. Catharinæ*, quondam Carmelitarum Ecclesiæ sub Sarcophago cum pædo & hac inscriptione sepulchrali.

Hoc Saxum tegit ossa Reverendi Patris & D. Magistri JOANNIS MEYER, Episcopi Bibliensis ac *D. Philippi de Burgundia*, Epis. Trajectensis Vicarii. Obiit an. CIↃ. IↃ. XXII. V. Julii PERFER, VINCES.

Sottegemiensis item fuit *Joannes Villicus* Carmelita S.T.D. Universitatis Lovaniensis, teste Valerio Andreâ in Fastis Acad.

In sacris Ecclesia tutelarem venerat Virginem Deiparam *Mariam*, ab annis non paucis vigere in eâ cœpit cultus specialis *S. Barbaræ* Virg. & Mart.

Erecta est hæc Ecclesia in Parochialem a tribus & quod excurrit seculis & separata ab Ecclesia Matrice de Strypen, cujus Pastori annuè penduntur ab hujus loci Parocho in hujus separationis recognitionem V. Sacci siliginis, & V. Sacci avenæ. Patronatus hujus Parochialis spectat ad Dynastam qui est Comes Egmondanus, Decimæ sunt Pastorales.

STRYPEN, Præfecturæ Sottegemiensis, Dominium Comitis Egmondani.

Ecclesia inscripta est *S. Andreæ* Apost. & *S. Romano* Episc. Rothomagensi. Ejus Patronatus spectat ad Abbatem Montis *S. Martini* Ord. Præmonstr. propè Castelletum Picardiæ oppidum, Diœcesis tamen Cameracensis, qui hodie est Archiepiscopus Senonensis, qui decimas cum Pastore possidet; ad hunc autem spectat universa lini decima & seminum caulium vulgo *t'Sloor-Saet*, & in Supplementum competentiæ a præfato decimatore 100. flor. annuè percipit.

Ab hac Parochiali olim separatum est a trecentis circiter annis Sottegemium, sub recognitione annuâ huic Parocho solvenda, uti mox diximus.

Inter Sottegemium & hunc pagum exstat Capella *D. Andreæ* Apost. sacra.

VELSICK, præfecturæ Sottegemiensis, Dominium Comitis Egmondani. In Diplomatibus non uno loco apud *A. Miræum Felseka*, & apud

Gramayum in Aldenardâ *Veltseca* legitur. Dives Romanarum antiquitatum pagus est, & miræ vetustatis, quod hic loci plurima eruta Romanorum numismata satis indicant. Vide plura de hoc loco in Flandriâ *J. Marchantii* pag. 37.

Ecclesia *D. Martino* Episc. sacra est. Ejus Patronatum gerit Abbas Hasnoniensis Ord. S. Bened. ad Scarpam fluvium, ad quam Abbatiam etiam spectat maxima pars decimarum; sola enim nona earum pars est Parochi; sed Anno 1645. conventione inita universa decima vici de *Ruddershove*, quæ in sacris huic Parochiali subest, spectat ad Parochum, & insuper in hoc pago de Velsick percipit decimas de XLVIII. terræ bonariis, reliqua totius pagi decima spectat ad præfatam Abbatiam Hasnoniensem, quæ gravata est pro competentia Vicepastoris annue solvere XXX. Libras Flandric.

In Chronico *Sigeberti* per *A. Miræum* edito Anno 1607. refertur, quod *Godefridi* Ducis dicti Eenamensis filius *Heriminus* & filia ejus *Berthildis*, cum adhuc juvenes essent, in Ecclesia apud Felsecam sint sepulti, qui postea multis miraculorum signis claruerunt; sed a Virdumensibus Monachis, hic furtivè ablati sunt.

Hic loci est Hospitale a Dynastis Sottegemiensibus a trecentis & quod excurrit annis fundatum, cujus Moniales Anno 1680. tertiam Regulam *S. Francisci* amplexæ sunt.

Cæterum in hoc pago est Dominium de *Ruddershove* sed melius puto *Riddershove*, quod titulo fiduciario & subsidiario Ninhoviæ accensetur, spectans ad gentem *Triestiam*, quod in sacris huic Parochiali subest, quod suum habet tribunal & Curiam censualem, & multis aliis prærogativis gaudet. Ibidem exstat Capella *S. Petri*. Hujus Dominii universa decima, uti mox dictum, spectat ad Parochum. Capellania ejusdem vici gravata est missâ hebdommadali, annexa est nuperis annis Pastoratui, ut ex ejus fructibus pro parte sustentatur Vicepastor. In hoc pago de Velsick exstat prædium *den Cleynen Haendaert*, quod vulgus malè hodiè vocat *Het Casteelken Oranien*. Illud obtinuit Domus Pitzenburgica Equitum Teutonicorum in Urbe Mechliniensi Anno 1220. a *Gilberto de Sottegem* Diploma hujus donationis recitat *A. Miræus* in Not. Eccles. Belgii Cap. CLII. novæ edit. ut sequitur.

GILLEBERTUS DE SOTTEGEM omnibus Christi Fidelibus in perpetuum salutem. Noverint tam moderni quàm posteri, quòd ego Gillebertus de Sotteghem contuli Fratribus Domûs B. Mariæ Teutonicorum de Jerusalem wastinam, quam habui inter Felseka & Elne, & ad opus prædictorum Fratrum liberè resignavi, salvâ tamen mihi & successoribus meis justitia de caussa sanguinis. Testes,

Hillinus Presbyter de Racengheem,
Boidinus,
Henricus, Fratres de Landengheem,
Boidinus de Rode,
Boidekinus van Larne, & alii multi.

1220. Actum anno Domini M. CC. XX. quintâ mensis Maii.

Hoc prædium prædicta domus seculo XV. dedit in Emphiteusim sub annuo censu XVI. florenorum cum medio, continetque sub se XXXIII. terræ bonaria, quod nuper pretio sibi comparavit cum tali onere *Justus Antonius de Jonge* Senatus Flandriæ Consiliarius, post cujus mortem An 1713. illud hodie jure uxorio possidet *Matthias Leonardus vander Noot* Baro de de Kielekem &c.

VLAC-

VLACKEM, pagus Dominii de Rotselaer, quod pluribus pagis in Comitatu Alostano dominatur, constituit cum Ayghem unum tribunal.

Ecclesia tutelarem colit *S. Lambertum* Tungrensem Episc. Ejus Patronatus spectat ad Abbatissam de Foresto Ord. S. Bened.

Anno 1686. unita est hæc Ecclesia Parochialis, Ecclesiæ de Burst.

Anno 1219. *Ægidius de S. Auberto* & ejus uxor donat omnes decimationes in Parochiâ de Bursta, Bambrugghe, Vleckem & Borsbekâ præfatæ Abbatiæ. Diploma hujus donationis produximus in pago de Burst.

Cæterum Abbatia Forestensis Anno 1680. ut ibidem etiam diximus cessit has omnes decimas Parocho de Burst sub annua pensione 300. florenorum.

VLIEDERZELE, Præfecturæ Rodensis, altero lapide ab Alosto; in Diplomatibus *Flitersela* legitur, vetus est Abbatiæ Bavonianæ peculium, nunc Episcopatus Gandavensis, prout & Ecclesiæ Patronatus, quæ *D. Bavoni* sacra est. Universa pagi decima spectat ad Capitulum Cathedrale *D. Bavonis* Gandavi. Parocho solvitur ex illis annuè competentia 400. florenorum.

Otho II. Imp., uti *Meyerus* ad annum 974. inter possessiones Bavoniani Cœnobii nominat Villam de *Fliterzele. A. Miræus* in Donat. Belg. Lib. I. Cap. XVII. novæ edit. profert Diploma, quo *S. Henricus* Imp. anno 1003. confirmat possessiones Monasterii *S. Bavonis* ubi inter cætera recenset *Flithersele* cum Ecclesiis & omnibus appendentiis earum.

Celebris est hîc memoria & cultus *S. Flederici* pro surdastris, qui natione Francus, & a parentibus Christianis natus, quod professus est in baptismo ab ineunte ætate observavit, litterarum & virtutum studio adolescentiam insumpsit, in Sacerdotum ordinem ascitus Pastorale munus subiit in hoc pago, & sicut *Aaron* vocatus, pietatem & sacram doctrinam suis subditis instillavit; fertur autem primitias Sacerdotii celebrans obtinuisse ranarum eum turbantium silentium. Ita fere *A. Sanderus* in Flandriâ Illustratâ tom. II. pag. 508. Vide plura apud *J. Molanum* in Nat. S. S. Belgii ad diem 13. Septembris.

Ad commendationem hujus Parochialis facit quod nostrâ ætate ab Anno 1672. hic Parochi munus egerit per quinquennium Vir per omnia celeberrimus *D. Franciscus vander Vliedt*, illud Mechliniensium decus, quem Lovanium Anno 1663. primum vidit in Scholis Artium & Anno 1677. S.T.L. eodem anno Seminarium Archiepiscopale suum S. T. Professorem & Ecclesia Metropolitana per annos X. Canonicum Graduatum, & tandem Archidiaconum, qui dum hanc Diœcesim ex Commissione Illustrissimi *Alphonsi de Berghes* Archiep. ferventi æstate lustrare aggreditur, ipse æstuanti febri correptus, præmaturâ morte exstinctus est in flore ætatis Anno 1686. die 7. Julii ætatis suæ XLIII. Vir longiore vitâ dignus nisi ad meliorem transiisset.

In finibus hujus pagi est Vicus *De Papegem* antiquitate suâ multum commendabilis, quia in pluribus antiquis Diplomatibus Abbatiæ *S. Bavonis* legitur expressum *Papegem*. In eo ab antiquo exstitit Sacellum cum Capellania annexâ, gravata missâ hebdommadali, nostris temporibus translata ad Ecclesiam Parochialem, cum illud Sacellum nostrâ ætate vetustate & iniquitate temporum collapsum est, ne tamen penitus ejus memoria aboliatur; in hoc loco Capitulum Bavonianum habet insigne prædium, vulgo nuncupatum *Het Hof te Papegem* cum pluribus agri possessionibus.

WANNEZEELE, vulgo *Wanſele*, pagus ditionis Teneræmundanæ, uno milliari cum dimidio ab Aloſto. Ejus Dominium ſpectat ad Marchionem de Lede qui hodie *Joannes Franciſcus Nicolaus Bette* Marchio de Lede, &c.

Eccleſia *D. Bavoni* ſacra eſt. Ejus Patronatus ſpectat ad Perſonatum de Schellebelle, qui Anno 1707. unitus eſt Paſtoratui prædicti loci de Schellebelle, ut ex ejus fructibus ſuſtentetur Vicepaſtor.

Decima ſpectat pro parte ad Hoſpitale de *Gantois* in Urbe Inſulenſi, & Parochum & pro parte ad præfatum Perſonatum.

Deſervitur hæc cura Paſtoralis per Paſtorem de Ympe, qui alternis vicibus ibidem rem ſacram operatur, ipſique in Supplementum competentiæ dantur annuè a præfato Hoſpitali ex ſuis ibidem decimis VI. Libræ Flandr.

WESTREM, æquali diſtans ſpatio Gandavum inter & Aloſtum juxta novam viam lapideam, peculium inclytæ familiæ Gandavenſis, quomodo autem ad hanc familiam devenerit alibi in pago de Maſſeme diximus, ne eadem iterum neceſſe ſit repetere.

In hoc pago eſt Dominium de *Voorde*, habens ſuum Baillivum & homines feudales, Curiam Cenſualem & Feudalem, jus inveſtiendi & deveſtiendi; olim inſtructum Caſtro, item annexum habens prædium cum pluribus agris, Sylvis & poſſeſſionibus, tenetur in clientelâ Principis de Maſſeme. Hoc Dominium An. 1718. emptione publicâ acquiſivit *Carolus Boſchaert*; pretium fuit 6. millium & ferè centum florenorum.

Eccleſia inſcripta eſt *S. Martino* Turonenſi Epiſc. Ejus Patronatum gerit Perſona hujus Eccleſiæ. Decima eſt tripartita, cujus duæ trientes ſpectant ad Parochum, altera triens ad Eccleſiam. Parvos tamen diſtrictus decimarum hic ab antiquo poſſident Abbatia Affligemienſis, item S. Michaelis Antverpiæ, & Domus Pitzenburgica in Urbe Mechlinienſi; unicuique eſt ſuus decimarum diſtrictus.

Viget in hâc Parochiali cultus, & veneratio *S. Laurentii* Mart. cujus venerandis Reliquiis hæc Eccleſia ornatur. Solemnis hic in ipſo Divi feſto X. Auguſti peragitur ſupplicatio, totoque anni tempore ad eundem Sanctum perſeverat peregrinatio, tam a vicinis quam a longè diſſitis populis.

WICHELEN, olim *Wichlines*, ad ſecundum a Teneræmundâ lapidem, & inter Comitatus Aloſtani maximos pagos. Toparchia familiæ *De Cordes*. Ejus Advocatia fuit olim penes varios, uti legitur apud Eſpinoyum, qui primitus refert fuiſſe penes *Joannem Flandrenſem*, a quo tabulis emptionis devenit ad *Simonem de Serthomas* Anno 1351. qui illud tabulis venditionis tranſcripſit Anno 1364. *Joanni Maſminio* filio *Philippi*; inde devenit in familiam *Wyter-Zwaene*, a quâ initio ſeculi XVII. viâ emptionis devenit in familiam de *Cordes*, cui acceſſit a Principe Anno 1616. hujus pagi Dominium, in quâ ſtirpe perſeverat, quæ & illic inſigne habet Caſtellum dictum *Het Hof ten Zype*. Item noſtrâ ætate amœnum erexit prætorium ad Scaldim fluvium in vicinia Eccleſiæ.

In Eccleſiâ ſubterraneâ ſeu Cryptâ Cathedralis Gandavenſis in Capellâ Annuntiationis B. M. V. viſitur inſigne Mauſolæum ad quatuor pedes elevatum *Margaretæ de Ghiſtelle*, uxoris *Danielis Maſminii*, Toparchæ de Calckene &c. cui ſuperius ejus effigies exſculpta eſt, & circumcirca ejus quarteria habens hanc inſcriptionem litteris Teutonicis.

Hier

Hier licht begraven Vrauw Marg^te. van Ghistelle, **Vr. van Calckene / Vooghdesse van Wichelen ende van Serscamp / die starf int jaer 1431. den 1. Augusti. Bidt voor de Ziele.**

In hac Parochiali visitur Monumentum Sepulchrale familiæ *De Cordes* Dominorum de Wichelen, exstructum a moderno Toparcha, cujus hæc est inscriptio.

D. O. M.

Epitaphe de la Noble & ancienne famille de Cordes.

Cy gist Messire Jean Charles De Cordes, *Chlr. Seigneur de Wichele, Cerschamps, Reet, Waerloos &c. mourut le* 18. *d'Aoust* 1641. *Et la Noble Dame* Isabelle van Dilft *son Epouse fille de Messire* Eduart, *Seigneur de Leverghem, Dorne, trespassa le* 5. *d'Avril* 1612. Arnould de Cordes, *Seigneur desdits lieux fils de Messire* Jean Charles *Chevalier, mourut le* 25. *Juin* 1652. *Et Dame* Eleonore Elevine Wouters *sa Compaigne, fille de Messire* Jean *Cheval. Seigneur de Vinderhaute, Merentre, Eeke, trespassa le* 20. *d'Avril* 1647. *Et deux fils* Lanslot François De Cordes, *Seigneur de Wichelen, Cerscamp, Diesegem. Et* Philippe de Cordes, *Seigneur de Hoyberghe, Richove, JC. Prothonotaire Apostolique. Priez pour leurs Ames.* *Mort l'an 1725.*

Quarteria.

De Cordes. Groesdonck. Preunen. Bomberge.
Vander Dilft. Bernuy. de Cordes. Preunen.
Wouters. Diericx. Colins. Nieuhuyse.
Bernard. Valencia. Wyts. Baillieul.

Quoad rem sacram Ecclesia *D. Gertrudi* inscripta est. Ejus Patronatus est Illustris; Capituli Nivellensis, quod etiam possidet potiorem partem decimarum, reliqua spectat ad Parochum, uterque habens suum districtum.

In sacris subcensetur huic pago vicus *de Eeghene* qui est Ditionis Teneræmundanæ, & Dynastarum dono (teste *D. Lindano* in suâ Teneræmunda Lib. III. Cap. V. N. 69.) jam diu ad Abbatiam Affligemiensem translatum est, habeturque feudum, quod Teneræmundæ Domini beneficio possidetur. Suum tribunal habet, Majorem & Scabinos. Templum autem non habet; sed in ejus vicinia est Sacellum Deiparæ sacrum, vulgo *Schoonaerde Capelle*; in eâ est Capellania cum onere duarum missarum hebdommadatim. In hoc Sacello ad commoditatem incolarum hujus vici, & vicinorum, in hyeme per tres menses, diebus sacris celebratur. Universa hujus Vici decima, quæ satis ampla est, spectat ad Pastorem de Wichelen, cui in sacris subest.

Hoc Sacellum distat tribus horæ quadrantibus ab Ecclesia Parochiali de Wichelen. Vicus autem de *Eeghene* ultra milliare ab eâ se ulterius protendit. Cæterum pagus de Wichelen est ex illis XXII. qui proprium Comitis, sive

s'Graven-Propre vocantur, ratione cujus incolæ talium pagorum sunt variis servitutibus & oneribus subjecti.

YMPE pagus Comitatus Alostani, Dominium gentilium de *Bette*, qui hodie *Joannes Franciscus Nicolaus de Bette* Marchio de Lede, Aurei Velleris Eques &c.

Hic loci gentiles de *Grutere*, Domini de Bieselinck, insigne habent Castellum cum pluribus agri possessionibus.

Hic pagus pro non exiguâ suâ parte Sylvosus est, & ex illis XXII. pagis recensetur qui proprium Comitis vocantur, vernaculè *s'Graven-Propre.*

Ecclesia inscripta est *S. Dionysio* Mart. sub Patronatu Abbatis *S. Adriani* in Gerardimonte Ord. S. Bened. qui decimas suas, quas hic loci habuit Anno 1708. cessit huic Pastoratui sub exiguâ recognitione annuâ.

Cæterum hæc Parochialis olim appendix fuit Parochiæ de Eerdeghem, quod declarat Diploma *Nicolai* Camerac. Episc. qui anno 1141. dum dotat Abbatiam Gerardimontensem inter cætera bona confirmat, quod *Odo* Episcopus contradidit *Altare de Goldeghem* (quod hodiè *Eerdeghem* sive *Erondeghem* vocatur) cum appendentiis suis *Impa* & *Otterghem*, verba sunt Diplomatis.

F I N I S.

ADDEN-

ADDENDA

Quæ ſerius advenerunt.

Pag. 36. lineâ 15.

Extractum ex magno Regiſtro Capituli Metropolitanæ Sti. Rumoldi Mechliniæ, ubi titulo primo, Cap. 30. fol. 129. recto & 130. recto & verſo habentur ea, quæ hic ſubjiciuntur.

JACOBUS Dei & Apoſtolicæ ſedis gratiâ Archiepiſcopus Mechlinienſis ad perpetuam rei memoriam. Cum dilectus nobis in Chriſto conſultiſſimus Dominus *Petrus van Cauteren*, Clericus Diœceſis Gandenſis, jurium Licentiatus nobis expoſuerit ſe pro augmento honoris Dei, Eccleſiæ utilitate, & animæ ſuæ ſalute intendere in Metropolitanâ Eccleſiâ *Sti. Rumoldi* fundare ſeu dotare ex bonis ſuis Canonicatum & præbendam, per nos de novo erigendos, ſub eâ conditione, quod collatio eorumdem, & inſtitutio ad nos, noſtroſque Succeſſores pro tempore exiſtentes, jus vero Patronatus ad ipſum exponentem, ejuſdemque Succeſſores legitimos, & in eorum defectum ad alios de paternâ ſuâ familiâ pertineret. Ita tamen ut nullus ad hujuſmodi Canonicatum & præbendam præſentari poſſit, niſi præhabito noſtro, & præmemoratorum Succeſſorum noſtrorum conſilio & aſſenſu, & quod eam præbendam per ceſſum, vel deceſſum Domini exponentis, eo quo fertur modo, aſſecutus, non minus quam ii, qui in dictâ Metropolitanâ Eccleſiâ, præbendas graduatas obtinent, perſonalem reſidentiam facere, & nos, noſtroſque Succeſſores præfatos, operâ, & officio juvare teneretur, adeoque deberet eſſe ſacræ Theologiæ, aut jurium Licentiatus, & alias qualificatus, prout ſacrum Concilium Tridentinum, & bulla erectionis hujus Metropolitanæ Eccleſiæ, quoad Canonicatus graduatos exigunt. Hinc eſt quod nos præhabitâ deliberatione, cum admodum Reverendis & Venerabilibus D. Dominis Præpoſito, Decano & Capitulo dictæ veſtræ Metropolitanæ Eccleſiæ, & eorum interveniente conſenſu, etiam factâ prius per dictum Dominum exponentem de ſuis bonis per ſuum Chirographum hodiè datum, aſſignatione de ſummâ ſexcentorum florenorum, pro dote Canonicatus & Præbendæ; ita ut præfertur de novo erigendæ ad Dei honorem, Eccleſiæ utilitatem & animæ ſuæ ſalutem dicti Domini exponentis, piis & laudabilibus votis annuentes, auctoritate veſtrâ ordinariâ novum Canonicatum, & præbendam, ſub conditionibus & dote ſuperius expreſſis in dictâ veſtrâ Metropolitanâ Eccleſiâ ereximus, & per præſentes erigimus, eumdemque Canonicatum & præbendam eidem Domino exponenti juxta præmiſſa qualificato contulimus & conferimus, ipſumque eo Canonicè inſtituimus cum plenitudine juris Canonicalis, abſque eo tamen quod favore dotationis per eum factæ, ad reſidentiam, & ad operam, officiaque alia nobis, noſtrove Succeſſori præſtando, nec ad aliud quidpiam ulterius obligabitur, quam ejus voluntas feret. Ad lectionem tamen horarum Canonicarum omnino tenebitur. Quo circa mandamus iiſdem Admodum Reverendis & Venerabilibus Dominis, quatenus eum in corporalem, realem, & actualem poſſeſſionem dicti Canonicatus & præbendæ ponant & inducant, ſeu poni & induci faciant, ſtallumque in Choro, & locum in Capitulo aſſignent, adhibitis ubique ſolemnitatibus & ceremoniis in hujuſmodi exhibere ſolitis & conſuetis. Actum Mechliniæ in Palatio noſtro Archiepiſcopali die vigeſimâ Auguſti anno Domini milleſimo ſexcenteſimo quadrageſimo quarto, præſentibus Reverendiſſimo D. Henrico Caleno, deſignato Ruremundenſi Epiſcopo, Vicario noſtro generali, & Archidiacono Mechlinienſi, & R. Domino Amato Coriache in eâdem Metropoli Canonico & noſtro Officiali, in cujus rei fidem præſentibus erectionis, & collationis, ac inſtitutionis litteris manu propriâ ſubſcripſimus, eaſque noſtro ſigillo, & Secretarii noſtri ſignaturâ communiri mandamus, erat ſubſcriptum *Jacobus* Archiepiſcopus Mechlinienſis, & inferius de mandato Illuſtriſſimi & Reverendiſſimi Domini Archiepiſcopi præfati, & ſignatum J. Herregauts Secretarius, & erat dicta bulla Sigillo, ſeu ſignato Illuſtriſſimi Domini impreſſo hoſtiæ rubræ Sigillata, inferius habebatur, ita extractum ex magno Regiſtro antedicto, in-

ventum est præsens extractum eidem conformè, quod atteftor ; signatum J. Attevoort Secretarius.

Possessor hujus Canonicalis-præbendæ hodiè est D.C.P. *Hoynck*, J.U.L. Vicarius Generalis Eminentissimi & Reverendissimi Card. Archiep. Mechl.

Pag. 86. lineâ 31.

D. GREGORIUS LA BASTITA, Præpositus Vallis Liliorum subitâ morte extinctus est anno 1724. die 16. Maii, cui eodem anno successit

D. ELIGIUS RIGOUTS, antea S. T. Professor in Tongerlo, præsens Præpositus.

Pag. 95. lineâ 26.

Patricium Lovaniensem [adde] post cujus mortem successit ejus Primogenitus *Petrus Herckenrode*, qui hodiedum Primarius Consul Lovaniensis, & Dominium illud possidet.

Pag. 104. linea 26. omissa sequentia.

Ecclesiâ sacra est Virgini Deiparæ *Mariæ*, ejus Patronatum gerit Archiepiscopus Mechliniensis jure Abbatiali Affligemiensis. Decima est tripartita, cujus una triens spectat ad hanc Abbatiam, altera ad hujus loci Parochum, & restans tertia ad præfatum *D. Du Mont.*

Pag. 118. linea 43.

In Ecclesiâ Abbatiæ Cortenbergensis Ord. S. Bened. inter Bruxellas & Lovanium, visitur humi in candido marmore hæc inscriptio Sepulchralis.

D. O. M.

Sepulture de Noble & tres-illustre Seigneur Sr. Diederick *Comte de vander Nath & St. Remy, Baron de Cortersem franc Seigr. de Dessener & Winterhove, Colonel d'Infanterie & Cavallerie au Service de sa Maté. Imperiale, decedè le* 11. *9bre.* 1693.

Et

Dame D. Marie Constancia Invrea, *sa Compagne, Dame de Relegem, Wolput &c. decedé le* 21. *de Mars* 1680.

Priez Dieu pour leurs ames.

Pag. 130. linea 24.

In Ecclesiâ Parochiali Vilvordiæ legitur sequens Sepulchralis inscriptio.

Christo Resurgenti Sacrum.
HENRICI DE BRONCHORST
Viro nobili & antiqua e Geldris stirpe
Arcis hîc Præfecto,
Qui militiâ domi & foris peractâ.
In aulâ cælebs consenuit,
Primoribus gratus, omnibus charus;
Plena virtutis & candoris laude
Extrema quæris? virtutem indicant
Pauperes hujus oppidi hæredes scripsit
Amicos, Patronosque legatis prosecutus

Di-

Divinum quoque in hac æde cultum auxit
Missa Dominicis, & festis diebus dicenda
Ad medium duodecimæ, ubi navis Bruxellâ appulerit
Septem adolescentibus è septem familiis Patric. Bruxell.
In Academiâ Duacenâ novennio alendis
Mille & amplius flor. annuum censum reliquit.
Tu Lector imitare, & ut multi imitantur vove
MARCELLUS VILTERS J. C.
Amicorum intimus, & testamenti executor P. C.
Obiit a ∞. ICↃ. XXIX. XI. kal. Julii,
Postquam vixisset annos LXIX.

Pag. 131. lineâ 41.

A. Miræus in Donat. Belg. Cap. CIII. novæ edit.

Pag. 239. lineâ 13.

XXII. Cælestinus Abloos, ex Priore Tongerloensi, modernus Præpositus.

Pag. 242. lineâ 47.

Monumenta collecta, & excerpta ex Archivis & variis manuscriptis Capituli exempti insignis Ecclesiæ Collegiatæ *B. Mariæ* Virginis Arscoti, nobis submissa in formâ authenticâ ex parte dicti Capituli initio hujus anni 1725. prout sequitur.

Ludovicus de Bourbon, Dei, & Apostolicæ sedis gratia electus, & confirmatus Episcopus Leodiensis, ad futuram, & perpetuam omnium & singulorum memoriam. Sanè exhibitâ nobis pro parte Illustris Domini *Antonii de Croy*, Comitis de Porchien, ac Domini temporalis de Arscot, suæque devotæ ac generosæ Conthoralis *Margaretæ*, ac Villici, Burgimagistrorum, Scabinorum, & Consulum ac Mamburnorum, Luminarium seu fabricæ Ecclesiæ Parochialis, & singulorum incolarum oppidi Arscotensis nostræ Leodiensis Diœcesis petitio continebat, quod in eodem oppido unica dumtaxat Ecclesia Parochialis existit, sub titulo *B. Mariæ* Virginis dedicata, Parochiam amplam & populosam habens, in decimis & aliis suis emolumentis abundantem . . . .

Quam præfati exponentes ad divini cultus augmentum, majoremque populi devotionem, ac domus Dei ornatum, ex intimo ac bono Zelo ducti in Collegiatam erigi ferventer cupiunt & desiderant, ad divinum Officium nocturnum ac diurnum collegialiter ibidem deinceps devotè celebrandum . . . .

Quodque * Investitus ejusdem Ecclesiæ, qui ex Canonicis Regularibus dicti Monasterii assumendus erit, præsentatio ad eundem Abbatem pro tempore existentem, & institutio ad Archidiaconum loci pertinebit, qui Investitus unà cum Præposito & Cantore officium curæ Parochialis & missam Parochialem faciet & exercebit . . . . . .

* *Plebanus.*

Intendentes etiam in eâdem Ecclesiâ perpetuum officium Cantoriæ erigi debere, ad quod in perpetuum per dictum Abbatem pro tempore existentem, præsentetur unus ex dictis Canonicis Regularibus, qui omnia onera in dictâ Ecclesiâ consueta, quæ nunc tertius socius nuncupatus supportat, tenebitur sustinere . . . .

Præfati vero tres Domini Regulares Præpositus, Investitus, & Cantor solito more obligati remanebunt ad onera missarum in Hospitali debitarum & fieri consuetarum. Pro quorum Præpositi, Investiti, & Cantoris debitâ sustentatione & vitæ necessariis assignari & deputari intendunt præfati exponentes de dicti Abbatis, & sui Conventus solemni & expresso consensu, omnes fructus, reditus, & proventus, decimas, & possessiones spectantes & pertinentes dicto Monasterio, prout dicti tres religiosi illis gaudere, & in suos usus convertere consueverunt . . . .

 Ul-

Ultra autem prædictos, Præpositum, Investitum, & Cantorem creari & erigi in eâdem Ecclesiâ intendunt decem præbendas, sive Canonicos præbendales, quarum omnium collationem & præsentationem in perpetuum habeat Dominus de Arscot, Capitulum vero erigendum admissionem, institutionem, & receptionem, quæ Presbyteris idoneis, seu clericis sæcularibus, infra annum a die præsentationis eorum sint adstricti ad ordinem Sacerdotii. Et ipsarum Canonicalium præbendarum unus ex Canonicis sæcularibus semper sit Decanus . . . . . . Qui & omnes Canonici dictarum præbendarum ad personalem residentiam sint adstricti . . . .

Quam residentiam personalem in eorum receptionibus jurent, quibuscumque privilegiis in contrarium, quocumque vel sub quorumcumque verborum formâ concessis seu concedendis renuntiabunt, quodque hujusmodi privilegiis etiam quarumcumque universitatum, seu communitatis vel Collegii in contrarium obtentis seu obtinendis nullatenus unquam utentur . . . .

Pro quorum siquidem decem Canonicorum & Decani, qui semper unus ex dictis decem esse debebit, sustentatione & vitæ necessariis assignari intendunt pias largitiones præfatorum Illustris Domini de Croy & suæ devotæ Conthoralis. . . . .

In processionibus verò & Choro Præpositus primum locum & eminentiorem in dextro latere obtinebit & Decanus in sinistro, qui Præpositus & Decanus in processionibus simul incedent, semper tamen Præpositus in dextro & eminentiori, deinde Investitus in dextro & Cantor in sinistro locabuntur : reliqui verò Canonici bini & bini juxta suarum receptionum prioritatem, ita ut prius receptatus præferatur.

Post cujus pro tempore Decani cessu renuntiationem, sive decessum, Præpositus, vacationis tempore, vices ejus geret, & cum Investito, Cantore, cæterisque Canonicis, vel saltem iis vocatis, perpetuis temporibus Decanum eligere poterunt, non unum ex tribus Canonicis Regularibus, sed dumtaxat ex sæcularibus, qui per nos vel alios pro tempore Leodienses Episcopos ad præsentationem nostri Venerabilis Capituli confirmabitur, prout de aliis Decanis secundariarum Ecclesiarum nostrarum fieri est consuetum. . . . . Qui etiam Decanus personas Capitulares ad Capitulum super proponendis per eum sub pœnis & modis rationabilibus ad hoc statuendis convocare & a majore & saniore parte Capituli, etiam ejusdem Decani voto pro unâ voce computato concludere tenebitur. Omnimodam jurisdictionem & correctionem personarum ejusdem Ecclesiæ cum sui Capituli consensu & aliter ad instar aliarum Ecclesiarum Collegiatarum ipse Decanus habebit, salvo quoad jurisdictionem omnimodam in Cappellanos, Chorales, & alios officiatos ejusdem Ecclesiæ in solidum exercebit . . . .

Ipse autem Præpositus, Decanus, Investitus, Cantor, Canonici, Capellani, Chorales Matricularius ,* Bastionarius, Organista, Receptor & alii officiati ejusdem Ecclesiæ exempti erunt perpetuis temporibus, & per omnia secundum privilegia, usum & consuetudines dictarum nostrarum Ecclesiarum secundariarum.

*Virgarius.

. . . . Cæterum fabrica dictæ Ecclesiæ, quæ competenter abundat, fructus suos & proventus præsentes ac futuros integraliter percipiet, pro ejusdem Ecclesiæ conservatione & reparatione retinebit, demptis XXX. Nobilibus prædesignatis ad distributiones quotidianas, ut præmittitur, convertendis, ac eidem Ecclesiæ de luminaribus & ornamentis decentibus ac competentibus ac libris rationabiliter providebit: & recipietur ad Ecclesiæ luminaria ultra solitum unà Ecclesia in exequiis defunctorum sub regimine Mamburnorum per oppidum ad hoc annuatim solito more deputandorum, cum gremio dicti Capituli, qui omnes semel in anno in præsentiâ dicti Capituli, ac coram Villico & deputatis ejusdem oppidi & debitum & legalem computationem facere tenebuntur . . . .

Quarè pro parte dictorum exponentium de consensu dicti Abbatis suique Conventus nobis fuit humiliter supplicatum, quatenus ad executionem piæ intentionis prædictæ, & conceptuum prædictorum procedere, ipsam B. B. V. *Mariæ* in Collegiatam quam ipsi exponentes, illiusque Parochiæ numerosa multitudo affectuosis hactenus sitirent suspiriis . . . .

Nos igitur Ecclesiam ipsam congruis honoribus prosequi volentes, & ad ipsius Domini cultus augmentum benignius intendentes hujusmodi supplicationibus inclinati de consensu Venerabilis Capituli nostri Leodiensis, dilectorumque Archidiaconi Brabantiæ in Ecclesiâ nostrâ Leodiensi, & Decani Concilii prædictorum, præfatorum Abbatis & Conventus S. Gertrudis Lovanii, ipsam Ecclesiam *B. Mariæ* Virginis Parochialem

chialem in Collegiatam Ecclesiam ad instar aliarum Ecclesiarum secundariarum Leodiensium erigimus, nec non dictum Theodoricum Magistrum, qui pro tempore existit, & in futurum erit in Præpositum, Dominum Petrum Corthys in Decanum, Engelbertum in Investitum, Ludovicum in Cantorem & decem præbendas, sive Canonias præbendales, quatuorque Capellanias & duo beneficia, una cum fructibus, reditibus & proventibus, ut suprà præmittitur descriptis & specificatis ordinariâ nostrâ authoritate sub modis, formis, oneribus, libertatibus & exemptionibus ac immunitatibus supra dictis. . . . . . .

Ut autem præmissa omnia & singula perpetui roboris obtineant firmitatem præsentibus sigillum nostrum ad causas apponi mandavimus. Datum in oppido Trajectensi sub anno a Nativitate Christi 1462. Indictione decimâ, die vero penultimo mensis Octobris, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris & Domini nostri Domini Pii divinâ providentia Papæ secundi anno suo quinto. Sic signatum erat per Dominum meum Reverendissimum & de ejus speciali mandato Hermanus de Elderen ex officio Secretarius.

Confirmatio & exemptio fundationis & erectionis hujus Capituli dein accessit Pontificia *Sixti IV.* anno incarnationis Dominicæ 1481. 16. Calendas Augusti Pontificatus ejus anno X.

Porro Capitulum Arscotanum componitur ex XIII. Canonicis, quorum tres sunt Regulares, scilicet Præpositus, Investitus (nota quod per Investitum intelligatur Plebanus) & Cantor Religiosi Nobilis Abbatiæ S. Gertrudis Lovanii, qui ad onera, ut ante erectionem tenentur. Collatio illarum Præbendarum pertinet ad Abbatem dicti Monasterii, admissio & introductio ad Capitulum. Alii decem Canonici sunt de Clero seculari, ad collationem Ducis Arembergiæ & Arscoti, admissio & introductio ad Capitulum, ex quorum numero eligitur a Capitulo Decanus, in ejus electione Regulares habent vocem activam, sed non passivam. Qui obtinet Canonicatum debet infra annum juxta laudabilem consuetudinem, & legem hujus Capituli fieri Sacerdos. Ex XIII. præbendis istis Canonicalibus quatuor sunt dignitates scilicet Præpositura, Decanatus, Plebania, & Cantoria. Investitus sive Plebanus ut Canonicus admittitur & introducitur a Capitulo, & ut Pastor instituitur ab Archidiacono loci, & assignatu ei altare S. S. Trinitatis ante Chorum, quod siquidem altare pro missis curæ incumbentibus celebrandi, atque administrationi Sacramenti Eucharistiæ seu exercitio curæ Parochialis deputatur & appropriatur. Tres dicti Domini Regulares gaudent decimis Arscotanis, quarum meditatem percipit Præpositus, & alteram medietatem dividunt æqualiter Plebanus & Cantor. Canonici verò seculares habent suas proprias fundationes. Ex X. Canonicis secularibus quatuor ad confessiones audiendas sunt adstricti, qui eâ ratione percipiunt augmentationem particularis reditus quem alii sex non percipiunt. Augmentatio harum IV. Præbendarum secularium facta est ab Illustri Dominâ *Annâ de Croy* Ducissâ Arscotanâ &c. Auctoritate & consensu *Philippi IV.* Hisp. Regis anno 1647. die 12. Januarii sub Illustmo. *D. Jacobo Boonen* Archiep. Mechl.

Extrait de l'augmentation des Prebendes Seculieres du Chapitre d'Arschot.

PHILIPPES *par la grace de Dieu Roy de Castille, de Leon, d'Arragon, des deux Siciles, de Jerusalem, de Portugal, de Navarre, de Naples, de Grenade, de Tolede, de Valence, de Galice, de Majorques, de Seville, de Sardaigne, de Corduba, de Corsicque, de Murcie, de Jaen, des Algarbes, d'Algesire, de Gibraltar, des Iles de Canaries, des Indes tant Orientales, qu'Occidentales, des Iles & terre ferme de la mer Oceane,*

ne, Archiduc d'Austrice, Duc de Bourgogne, de Lothier, de Brabant, de Limbourg, de Luxembourg, de Geldres, & de Milan, Comte de Habsborg, de Flandres, d'Artois, de Bourgogne, de Tirol, Palatins, & de Hainau, de Hollaude, de Zelande, de Namur, & de Zutphen, Prince de Swave, Marquis du St. Empire, de Rome, Seigneur de Frise, de Salme, de Malines, des Cités Villes & Pays d'Utrecht, d'Overyssel, Groeningen, & Dominateur en Asie & Afrique, à tous ceux qui ces presentes nos lettres verront, ou lire oiront salut. Savoir faisons que ce jourd'hui date icelles par devant notre tres cher & feal Messire Ferdinand de Boisschot, *Chevalier de l'ordre militaire de St. Jacques, Comte d'Erps, Baron de Saventhem &c. Comparut par devant les hommes de fief de la Souveraine Cour feudale de sa Mate. en Brabant cy en bas denommée haute & puissante Princesse Madame* Clara Eugenia *par la grace de Dieu née Princesse d'Arembergh, Princesse de Chimay, Baronne de Quievrain, Gomont, Wallers &c. au nom & de la part & comme Procuratrice generale & especiale d'aussi Haut & Prince Messire* Philippe François *par la Grace de Dieu Prince & Comte d'Arenbergh, Duc d'Arschot &c. ensuite de l'instrument de procure en étant passé en la Cité de Gandie Roiaume de Valence couronne d'Arragon en Espagne par devant* Balthasar Elua *Notaire public admis d'authorité Roiale, & certains temoins y denommez le 30. de Mars 1643. cy veue & montrée en originel . . . . en Icelle qualité a dit & reconnu, comme elle reconnoit par cette au profit des Doien & Chanoines Seculiers de la ville d'Arschot une rente heritiere . . . . . le tout en bonne monnoie d'or ou d'argent courant selon les placcarts de Prince audit tems, ayant la dite Dame Princesse comparante en cette obligé, ainsi qu'elle oblige par la presente la persone & les biens du dit Seigr. Duc son frere originel constituant & specialement la terre & Duché d'Arschot les quatre Baronnies en dependantes Heverle, Merdal, Bierbeck, Rotselaer & generalement tout ce qui est appendant & dependant du dit Duché, bois, prez, viviers, terres, & autres biens de quelle nature & condition qu'ils soient, le tout comme pands & contrepands & hypotheque especiale de la dite rente . . . . . Et chaque partie d'Icelle sera ponctuellement paiée, fournie & satisfaite par les Receveurs des dites Baronnies terres & Duché presens futurs en vertu de la presente seule, sans pour ce avoir besoin d'aucune autre ordonnance ou assignation, mesme qu'iceux Receveurs & chacun d'eux sy devront obliger en leur propre & privé nom, tant qu'ils exerceront les dites recêtes, nonobstant tous mandemens ou ordres que y pourroit avoir au contraire, ou pour divertir ailleurs au prejudice de la dite rente les dites recêtes, ce que le dit Duc sera tenu de prevenir & laisser la presente sortir son plein & entier effet comme irrevocable, & accepté par partie, si seront les dits Doyen & Chanoines parmi ce tenus & obligés de fournir, accomplir & satisfaire aux charges & conditions portées par l'acte signé de Monseigr. Illustrissime & Reverendissime Archeveque de Malines, & Messire Josse Bachelier Chanoine de l'Eglise Cathedrale, de Nostre Dame a Tornai, comme executeurs du testament de feue Haute & Puissante Dame Anne de Croy Duchesse d'Arschot, Princesse & Comtesse d'Arenberg &c. . . . . Ce qu'a été ainsi le tout accepté par Maitre Laurent Impens Chanoine d'Arschot & Procureur des dits Doyen & Chanoines muni de procuration especiale . . . . ce qu'il a aussi promis de faire le tout approuver, aggreer, & ratifier, tant pour eux, que pour leurs Successeurs sous obligation de leurs personnes & biens . . . . . . Et celle rente libre de toutes charges, aides, & impositions soit de dixiemes, vingtiemes, centiemes moindres ou plus grands deniers & autres charges quelconques connus ou inconnus, mises ou a mettre soit par nous, ou nos Successeurs Ducs ou Duchesses de Brabant, ou par les Etats d'icelui nôtre pays sous quel pretexte que ce pourroit être . . . . . . En nous faisant quant à ce cause de notre dit Duché de Brabant, es mains de notre dit Lieutenant, Hommage, foi & serment de fidelité & tous autres devoirs & services en tel cas necessaires & accoutumés de toute ancienneté, le quel nôtre Lieutenant le receut ainsi en nôtre hommage &c. donné par nous Roi en nôtre Ville de Bruxelles le 12. jour du mois de Janvier l'an de grace 1647. & de nos regnes le 26. en bas étoit à côté à grandes lettres par le Roi à la relation du Lieutenant &c. en dessous 1647. étoit signé J. Michiels, en bas y appendoit le séel de sa Mate. à un cordon rouge & blanc.*

PRÆ-

PRÆPOSITI ARSCOTANI.

I. Theodoricus de Brakel, anno 1465. Abbas Gertrudanus.
II. Joannes Pinnocx, antea Prior, introductus est anno 1466.
III. Joannes Woelmont, primo Pastor in Oosterwyck, dein Prior, exinde Præpositus.
IV. Raso de Graven, ex Investito seu Plebano Præpositus. Obiit anno 1529.
V. Reinerus de Louwe, ex Plebano Præpositus. Obiit anno 1539.
VI. Petrus de Graven, Obiit anno 1578.
VII. Philippus Vander Noot, ex Pastore in Betecum Præpositus.
VIII. Engelbertus Vander Noot.
IX. Joannes de Donghelberghe, Bruxellensis, antea Prior, mortuus anno 1633. die 30. Januarii.
Joannes a Ryckel, ab Oorbeeck ex Pastore in Betecum Provisor; denominatus Præpositus, moritur ante admissionem anno 1633.
X. Ægidius Happart, ex Pastore in Nederlanden Præpositus, introductus est 9. Martii anno 1633.
XI. Philippus Renatus d'Oyenbrugghe, Primo Supprior, dein ex Plebano Præpositus obiit anno 1647.
XII. Maximilianus van Leefdael, ex Plebano Præpositus, dein anno 1665. Abbas Gertrudanus.
XIII. N. van Doorne.
XIV. Claudius Franciscus de la Viefville, ex Præposito Abbas Gertrudanus anno 1668.
XV. Michael de Raverschot.
XVI. Isidorus de la Viefville, ex Cantore Præpositus 8. Augusti anno 1684.
XVII. Maximilianus Florentius de Glimes de Brabant, ex Cantore Præpositus 28. Augusti anno 1704. Obiit 22. Januarii anno 1722.
XVIII. Guilielmus Joannes de Geloes, Introductus est 18. Septembris anno 1722. modernus Præpositus.

DECANI ARSCOTANI.

I. Petrus Cortys, Rector Parochialis Ecclesiæ de Cytere Dioecesis Leodiensis, cessit Decanatum in favorem sui nepotis qui sequitur.
II. Wilhelmus Ghysetberty.
III. Gerardus van Dorne, electus a Capitulo.
IV. Petrus Cortys, per resignationem sui prædecessoris, & ita fuit primus & quartus Decanus.
V. Joannes a Porta, per resignationem Decanus, obiit in oppido Diesthemiensi Sepultus ibidem in Ecclesiâ S. Sulpitii anno 1512.
VI. Joannes vanden Hulle, Decanus per resignationem obiit anno 1534.
VII. Philippus de Schoonhoven, per electionem Capituli.
VIII. Sebastianus de Witte. Obiit Anno 1599.

IX. Claudius Longin, J. U. L. Obiit 14. Aprilis Anno 1601.

X. Wilhelmus Hagens.

XI. Jacobus Rosa.

XII. Hieronymus Swinnen, Obiit 22. Julii anno 1603.

XIII. Henricus van Rivieren, electus 2. Septembris anno 1603. Obiit anno 1629.

XIV. Guilielmus Matthys, electus 10. Septembris anno 1635. qui & fuit Pastor Beginasii.

XV. Petrus Busen.

XVI. Jonnnes van Rivieren, Arscotanus S. T. B. electus 3. Maii anno 1659.

XVII. Hermanus Harts, Arscotanus, electus 16. Octobris. Obiit 30. Martii anno 1685.

XVIII. Antonius Smets, Mechliniensis J. U. L. electus 6. Aprilis anno 1685. modernus Decanus.

Pag. 260. lineâ 17.

In hâc Parochiali est Capellania B. M. V. optimè dotata, gravata pluribus missis hebdommadatim, item missi matutinali diebus sacris, quæ initio seculi XVII. a *Matthia Hovio* Archiep. Mechl. annexa est Plebaniæ *S. Leonardi*, uti supra dictum est in Leeuwâ *S. Leonardi*.

Pag. 278. lineâ 45.

Pastoratui annexa est Capellania S.Crucis Sacelli de *Raenrode*, vulgo *Reynrode*, Parochiæ de Donck Diœc.Leod. prope Diesthemium.

Tom. II. pag. 43. linea 48. subsunt jurisdictioni ordinarii, sub curâ Prioris Viridis Vallis ab anno 1445.

Pg. 50. lineâ 79.

Crescente in Suburbano numero incolarum circa hoc Sacellum, Sacrum Ministrum nacti sunt, qui ibidem in eo divina peragit, rem sacram curat & populo Sacramenta administrat. Anno 1714. hoc Sacellum magis amplum & decorum redditum est propter numerositatem incolarum.

Pag. 136. lineâ 8. habetur nondum media pars Diplomatis Joannæ Ducissæ Brab. Ecce

Integrum Diploma Joannæ Brab. Ducissæ.

Ex Archivis Monasterii.

Jehanne, by der gratien Gods Hertoginne van Lucembourg / van Lothryck / van Brabant / ende van Limbourg / Marcgravinne des Heylichs Rycs. Doen cont in eeuweger gedinckenisse allen lieden / dat wy in puerre aelmoessen / om die minne van Gode / en in verlichtenissen der Zielen alle onse voorvaren Zeliger gedinckenissen / op dat sy / wy selve / en alle onse naercomelingen Hertogen van Brabant deylechtich werden mogen des diensts ons Heeren / diemen in tiden toecomende by den wille ons Heeren daer in begaen sal / gegeven hebben / en geven onsen geminden in Gode Heer Gielis van Bredeycke met sine gesellen / die hy daer nu heeft / of die daer in namals comen selen mogen erffelyck / ende ememeer die Cluse vanden Zevenborren mette stad en plaetsen alse wyt als sy daer ter stad es gelegen / en hen by onsen getrouwen Raet / en Rentmeester van Brabant Reynier Holland bewyst / ende met onsen boschteken van Zonien gehaeckt es / ende geteekent aldaer van onsen wegen / welcke stad en plaet-

plaetſe wy hen voor ons / onſe hoir en nacomelinge vereygent hebben / en vereygenen / en daer toe oock amortizeren als daer toe behoirt met deſen tegenwoordegen brieve ome die los en vry van allen comen voertaen ebbelic te houdene / te hebbene / en te bezittene / en alſoe dat ſy daer op een Goidshuys ende Clooſtere ſtichten mogen en maeken ter eeren Gods ons Heer ome ſinen lof daer in te begaen / en hem te dyenen / inden welcken wy begeeren in onſen Heer alſe ons by den wille ons Heere niet langer in deſe werelt ſal ſtaen te ziene onſe jaergetide jaerlex begaen te werden ſolemples en temelec des avonts met Vigilien van negen leſſen gezongen / en des morgens met comendatien en Meſſen gezongen als daer toe behoirt. Ende ome dat wy den voorſz. Perſoenen / ende hune nacomelingen die hier namaels inder ſelver ſtad ontfaen werden zelen deſe onſe gifte vaſte ſtede / ende onverbrekelec gehouden willen weſen / ende begheren ome Gods wille van hen / en hunne nacomelingen den voorſz. dienſt van onſen jaergetide inder manier dat boven verclaert es gedaen te zine / ſoe hebben wy voor hen voer ons / en onſe nacomelingen deſe onſe brieven daer op doen geven met onſen Zegele bezegelt in veſtichciden / en te weger getugeniſſen der Waerheyt. Gegeven te Brueſſele vier dage in de maent van Novembre int jaer ons Heeren duſent driehondert achtentachentich.

Pag. 140. linea 37.

Abbatia Affligemienſis & Foreſtenſis ,i tem N. Maelcamp ſecularis in agro Aloſtano (in tribus ſcilicet Præturis ruralibus *Nuwer-kercken*, *Mylbeke*, *&* *Schaerbeke*) non immodicas percipiunt decimas, in quibus Eccleſia Aloſtana *S. Martini* habet XI. Manipulum.

Pag. 168. linea 28.

Litteræ determinationis diſſentionis inter Abbatem Jettenſem & Ninivenſem de Parochia de Leeuw *&* Liedekerck *per Dominum* Bernardum *Abbatem Clarevallenſem anno* 1145.

Ex Archivis Abbatiæ Ninivenſis.

In Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, ego Bernardus Dei gratia Clarevallenſis Abbas, omnibus Sanctæ Eccleſiæ filiis perpetuam in Domino Jeſu Chriſto Salutem.

Notum eſſe volumus tam futuris quam præſentibus diſſentionem inter Abbatem Ninivenſem & Jettenſem pro Eccleſiâ de Liedekercke tali modo in præſentiâ noſtrâ coram Religioſis perſonis determinatam: conſenſit Abbas Jettenſis ſuſcipere in partem ſuam Altare & Eccleſiam de Lewes cum omnibus appartinentiis ſuis, videlicet in terris, in decimis, cenſu, ædificiis, mancipiis utriuſque ſexus, vel ſi qua ſunt alia, & ſicut Tenera dividit Parochiam de Lewes, & eam de Liedekercke, præter decimam unam in Parochiâ de Erenbaldegem, pertinentem ad Eccleſiam de Lewes quam Abbas Jettenſis poſſidebit cum cæteris rebus ejuſdem Eccleſiæ, Abbate Ninivenſe reliqua omnia ad Eccleſiam de Liedekercke pertinentia obtinente. Et ut hæc compoſitio hortatu noſtro & conſilio facta in perpetuum permaneat rata, cartam hanc fieri juſſimus, Sigillique noſtri preſſione ſignavimus, ſubnotatis idoneis teſtibus qui interfuerunt, conſentientibus etiam fratribus, & invicem exfeſtucantibus utriuſque Eccleſiæ ſc. Jettenſis & Ninivenſis. S. D. Petri Abbatis Affligenſis Eccleſiæ S. Roberti Abbatis de Dunis. S. Balduini Abbatis de Caſtellione. S. Goſuini Abbatis Truncinis. S. Everardi. M. Gerardi. M. Geraldi. No. Gualfridi.

Pag. 170. linea 34.

In Continuatione Chronici Affligemienſis relatâ in Spicilegio d'Achery tom. II. editionis Pariſienſis anni 1723. pag. 779. legitur de *Joanne IV.* dicto

to *Wolmeroy* XVIII. Abbate Affligemienſi ut ſequitur: „ Reſtituit ſolido ope-
„ re Eccleſiam Meldrenſem, eamque a Bardegemienſi auctoritate *Joannis* Ca-
„ meracenſis Epiſcopi, cujus erat appendicium, diviſit.

Pag. 182. linea 13.

Patronatus hujus Parochialis ſpectat ad Capitulum Metropolitanum *B. Mariæ* Cameracenſe; decima eſt bipartita, quarum una pars eſt Parochi, altera ſpectans ad hanc Eccleſiam, etiam in Novalibus.

Pag. 282. linea 42.

Hoc Dominium hodie poſſidet partim jure Succeſſionis, partim emptionis LEONARDUS FRANCISCUS WERBROUCK.

INDEX

INDEX
ABBATIARUM, CAPITULORUM, ET MONASTERIORUM DIOECESIS MECHLINIENSIS.

Nota quod Littera *a* denotet Tomum primum; *b* vero Tomum ſecundum.

Abbatiæ Benedictinorum.

Præpoſitura Benedictinorum.

Abbatiæ Benedictinarum.

Prioratus Benedictinarum.

Abbatiæ Virginum Ciſtercienſium.

Prioratus Virginum Ciſtercienſium.

Abbatiæ Præmonſtratenſium.

Præpoſituræ Virg. Præmonſtratenſium.

Abbatia Canonicorum Reg. S. Auguſtini.

Præpoſitura Can. Reg. S. Auguſtini.

Capitula Canonicorum.

In

FINIS.

INDEX

TOPOGRAPHICUS ALPHABETICUS ARCHIEPISCOPATUS MECHLINIENSIS

cum designatione cujusque Decanatus.

Notandum quod A. *denotet Decanatum Alostensem*, B. *Bruxellensem*, D.*Diestensem*, G. *Gerardimontensem*, L, L. *Leeuwensem S. Leonardi*, L.P. *Leeuwensem S. Petri*, L. *Lovaniensem*, M. *Mechliniensem*. O. *Oordegemiensem*, R.*Rothnacensem*, & T. *Thenensem*.

Litera *a* denotat Tomum primum, & *b* Tomum secundum.

A.

B.

 C

C

D.

E

F.

G.

H.

Hau-

Pa-

P

Q.

R.

S.

FINIS.

E R R A T A

T O M. I.

PAg. 2 linea 4 neque qui, lege quique. p. 3 lin. 44 donationem adde post viâ. p. 4 lin. 24 Episcopo adde &. p. 5. lin. 9 utut l. ut iis. ibid. lin. 39 dixisse l. dixisse constet. p. 6 lin. 37 ob l. ab. p. 7 lin. 31 vicinis l. vicis. p. 8 lin. 30 & perstitêre l. & hi. p. 13 lin. 19 divendere l. divenderet. p. 18 lin. 23 dele in Hispaniam nuptiarum causâ proficiscens. p. 20 lin. 33 Decis. adde III. p. 21 lin. 48 STALIUS l. STALINS. p. 22 lin. 41 notam l. notum. p. 24 lin. 5 subterfuerit l. subfuerit. ibid. lin. 10 fuerint l. fuerunt. p. 35 lin. 10 & l. est. p. 36 lin. 37 Malayla l. Malaysa. ibid. lin. 51 Hevera l. Havera. p. 39 lin. ultimâ Herria l. Hevria. p. 42 lin. 5 Canonicali adde Atrebatensi. ibid. lin. 16 eode l. eodem. ibid. in fine ex l. &. p. 44 lin. 3 Incolarum adde exstrui. ibid. lin. 45 undatum l. nudatum. p. 45 lin. 3 LIII. l. LII. ibid. lin. 5 LIX. adde extensi. p. 49 lin. 5 cæmitarii, l. cemiterii. ibid. lin. 10 Rumoldi l. Stephani. p. 50 lin. 36 Bisuntinum l. Bisuntium. ibid. in eâdem lin. non adde in. p. 51 lin. 2 H. l. A. ibid. lin. 11 & id genus morborum l. aliisque morbis hujusmodi. p. 52 lin. 14 eo l. se. p. 53 lin. 26 rexerit l. surrexit in iras. p. 54 lin. 24 qua ea l. quæ ab. ibid. lin. 39 verius l. verus. p. 55 lin. 34 Diœcesis, adde in XI. Decanos. ibid. in fine Isabella l. Isabellæ. p. 56 lin. 9. depositos l. desolatos. ibid. lin. 27 Begerbruch l. Beyerlinck. ibid. lin. 28 ejus l. ejusdem. p. 57 lin. 21 ob hæreticos l. ab hæreticis deceptos. p. 58 lin. 13 aliaque l. aliaque per. ibid. lin. 42 opportunè l. impoitunè. p. 59 lin. 27 sive l. sine. p. 60 lin. 45 qualem l. quale. p. 62 lin. 19 requies, adde chara utique. p. 64 lin. 50 quod l. quos. p. 65 linea 10 regulariter l. regaliter. p. 68 lin. 50 huic l. huc. p. 69 lin. 19 administrandum l. ad ministrandûm. p. 71 lin. 31 tumultos l. tumultus. p. 72 lin. 26. undata l. nudata. p. 73 lin. 19 Andomarensi l. Audomarensi. p. 75 lin. 28 summo Prætore, l. summum Prætorem. p. 78 lin. 10. ut adde nec. p. 81 lin. 14 institutis l. institutus. ibid. lin. 21 eorum l. earum. ibid. lin. 29. eorum l. earum. p. 82 lin. 10 altario l. altari. ibid. lin. 31. conjuges l. conjugibus. ibid. lin. penultima, Sylvæducis l. Sylvaducis. p. 83 lin. 8 eorum l. earum. ibid. lin. 24 istæ l. isti. ibid. lin. 29 eorum l. earum ibid. lin. 40 qui l. quæ. ibid. lin. 44 decantare l. decantari. p. 84 lin. 3 & l. ex. p. 85 lin. 14 ad l. de. ibid. lin. 33 non tam, adde religiosè. p. 86 lin. 2 1574 l. 1578. p. 87 lin. 27 memorari l. memorati. p. 89 lin. ultima autem, addæ hæ. p. 92 lin. 2 Officialis l. Archiepresbyteri. p. 93 lin. 5 habuit, l. habuisse. ibid. lin. 30 omissus. In eo vetus prætorium vulgo *Ten Steene* olim Principis Mansfeldici hodie spectans ad gentem *De Brouckhoven.* p. 94 lin. 37 Chartularia, l. Chartulario. ibid. lin. 46 quoquo l. quoque. p. 95 lin. 26 vide addenda in fine Tom. II. pag. 310. p. 96 lin. 4 fundatum l. fundata. p. 97 lin. 2 possidetque eo jure l. quod hîc possidet potiorum. ibid. lin. 22 est l. sit. ibid. lin. 38 ambulationibus l. amænitatibus. ibid. lin. 43 156 l. 1560. p. 98 lin. 47 jure l. juri. p. 99 lin. 36 Sextariis l. Sextariorum. p. 102 lin. 11 qui l. obtinetque illud. p. 105. lin. 35 superstes l. superstite. ibid. lin. 38. Blavensi l. Blanensi. p. 108 lin. 23 in ephimeribus, l. ephemeridibus. p. 111 lin. 19 eorum l. earum. p. 113 lin. 18 est l. sit. ibid. lin. 21 quæ majores decimæ vocantur, reliqua earum l. quæ major decima vocatur, alia decimæ pars. p. 114 lin. 28 durante l. durans. p. 117 lin. 46 Bornhemiensem, adde Abbatiam. p. 118 lin. 35 inserti l. insecti. p. 119 lin. 7. ripiam l. ripam. p. 120 lin. 22. in hoc loco, adde præsertim. p. 129 lin. 35 celebrandas l. celebrandi. ibid. lin. 36 Pastor, adde cum Rectoribus Ecclesiæ. ibid. lin. 41 Sacellum, adde est. ibid. lin. ultimâ posidet l. possidet. p. 131 lin. 12. afferre, adde poterit. ibid. lin. 26 Camaracensis, l. Cameracensis. ibid. lin. 41 A. Miræus, adde, in Donat. Belg. novæ edit. cap. 103. p. 132 lin. 26 eorum l. earum. ibid. lin. 36 1648. adde a. ibid. lin. 42 Wintermolenbergh. l. Wintmolenberg. p. 134 lin. 17 eorum l. earum. p. 135 lin. 1 fundatorem, adde, quam dotatorem. ibid. lin. 15 opinione, adde, Sanctitatis. p. 136 lin. 5 Joannis l. Joannes. ibid. lin. 17 partem pagi, dele pagi. p. 137 lin. 20 habens l. habet. p. 138 lin. 11 erectum, adde, in Baronatum. ibid. in fine & tandem dele, item quod sequitur & l. qui causâ Romæ cognitâ in Congregatione Episcoporum & Regularium, suppletus est auctoritate Apostolica, cum dein accessit Archiepiscopalis. p. 140 lin. 20 ut dele. p. 149 lin. 12 Lovanium a Gandavo l. a Lovanio Gandavum. p. 150 lin. 28 Hasbandam l. Hasbania & in hoc tractu, ac circumvicino. ibid. lin. 30 cultui l. cultu. ibid. lin. 43 1604. l. 1606. p. 151 lin. 24 foti l. soli. ibid. lin. 42 filius l. filiis. p. 153 lin. 1 sane sicut, adde pro. p. 156 lin. 53 utriusque l. utrique. p. 149 lin. 39 1505 l. 1509. p. 150 lin. 37 Catimeliboci l. Catimeliboci. p. 157 lin. 13 ad annum, adde 1679. p. 160 lin. 31 Eyntshouts l. Eynthouts. p. 164 lin. 3 hic l. huc. ibid. lin. 4 qui l. quod. ibid. lin. 29 orationem, adde quæ typis. ibid. lin. 43 accedent l. accedente. p. 165 lin. 6 qui, adde vivens, ibid formandam, l. formando. ibid. lin. 26. unitus, qui l. unitum, quod. p. 166 linea 11 1612 l. 1602. p. 167 lin. 10 quæ ædes & fundi l. quas ædes & fundos. p. 168 lin. 13 constitutus l. constitutum. p. 169 lin. 4 in dele. p. 170 lin. 12 consultius, adde visum. p. 171 lin. 29. &, adde, ante. ibid. lin. 31 collectæ, adde sunt. ibid. lin. 33 paulum, l. paulo. ibid. lin. 35 compulsæ, adde sunt. ibid qui l. quo. p. 172 lin. 27 equitus, l. equitis. p. 175 lin. 27 solitus, adde erat. ibid. lin. 37 Lovanii l. Lovanium. p. 181 linea 46 Philosophici, adde Studii. p. 182 lin. 15 Goimpel l. Gompel. p 183 lin. 14 Haveron, l. Hanneron. ibid. lin 15 1484 l. 1488. ibid. lin. 38 1505 l. 1504. ibid. lin. 47 fundavit l. fundatum. p. 189 lin. 40 Godefridi, l. Godefrido. p. 194 lin. 38 anno adde 1406. ibid. lin. 40 1534 l. 1434. ibid. lin. ultima. 1392 l. 1492. p. 199 lin. 13 Alvensem l. Aluensem. p. 200 linea 33 Abbi is l. Abbatis. ibid linea 43 Corbiensium adde eorum. p. 201 linea 24 Werda l. Werdam. ibid. lin. 42 limitas l. limites. p. 208 lin. 20 quadrantæ l. quadrante. p. 209 lin. 7. qui eis l. quibus. ibid. lin. 35 Jurisprudentiæ adde Heroicæ. ibid lin. 39 Herentsusi l. Herentensi. p 210 lin. 25 Benaert l. Brenaert. ibid. linea 36. Parchensis adde notus. p. 213. lin. 1. Pielrebais l. Pieterbais. ibid. lin. 12 ambo l. ambos. ibid. lin. 24 recidit l. cecidit. p. 214 lin. 12 claustro l. claustri. p. 216 lin. 22 patentes l. patentis. p. 220 lin. 3 Consul l. Scabinus. p. 221 lin. 22 primogenito Joanni l. primogenito Joannis. ibid. linea ultima, duodenis l. duodennis. p. 222 lin. 28 Syndicus l. Syndici. ibid. lin. 31 titulo emptionis, partim jure uxorio l. titulo emptionis, p. 223 lin. 43

der l. Zelandre. p. 225 lin. 46 attrita l. attritus. p. 229 lin. 3 testes l. nempè. ibid. lin. 26 & id genus morbis l. & aliis morbis ejusmodi. ibid. lin. 33 habere l. debere. ibid. lin. 34 qui l. quibus. p. 231 lin. 13 Gertudana l. Gertrudana. p. 233 lin. 19 Nicolaus Baert de Berentrode l. Nicolaus Baro de Baert. p. 241 lin. 24 nominant l. innominant. p. 242 lin. 13 & dele. ibid. lin. 47 juris l. jus. p. 243 lin. 11 loci, dele. ibid. lin. 30 vander Noot l. Eynatten. ibid. lin. 48 eorum l. earum. p. 244 lin. 8 millarii l. milliarii. ibid. lin. 48 & magis l. sit. p. 245 lin. 13 in Urbe l. in Urbem. ibid. lin. 18 ex quibus l. ex qua. p. 246 lin. 28 nonquam l. nunquam. ibid. lin. 35 Halæ l. Halam. p. 249 lin. 22 omnis l. amnis. ibid lin. 23 difficultate l. difficultatem. ibid. lin. 37 Parochis l. Parochiæ. p. 254 lin. 41 zeli l. zelo. p. 258 lin. 34 ad hoc Capitulum. l. ad Abb. & Cap. S. Dionys. p. 260 lin. 13 dominium adde obtinet. p. 261 lin. 11 de Weer l. Ayweer. ibid. lin. 16 Haelmael l. Hal. p. 263 lin. 38 Leeuwensi l. Leeuwensis. p. 269 lin. 11 Censuales l. Censualis. p. 270 lin. 6 qui adde in. ibid. lin. 11 Audana l. Andana. p. 272 lin. 9 proventus. l. provectus. ibid. lin. 21 nulloque l. nullumque. ibid. in eadem lin. genere l. genus. p. 276 lin. 37 ipsorum l. ipsarum. p. 278 lin. 19 7000 l. 70000. p. 279 lin. 46 Benedictorum l. Benedictinorum. p. 285 lin. ultima Odore Sanctitatis, adde 1422.

TOM. II.

PAg. 3 lin. 9 1514 l. 1540. p. 12 lin. 29 erecti l. evecti. p. 14 lin. 23 Cameracis l. Officialis Cameracensis. p. 15 lin. 36 *Stochaert* l. *Scockaert*. p. 29 lin. 41 antiquitatis adde celsæque altitudinis. p. 37 lin. 37 1637 l. 1607. p. 39 lin. 4 Labensem l. Lakensem. p. 41 lin. 20 Basilica l. Basilicæ. p. 43 lin. 48 subest l. subsunt ordinario sub curâ ab anno 1445. p. 47 lin. 44 ex l. &. p. 49 lin. 45 incrument l. incruento. ibid. lin. 55 carus l. carne. p. 58 lin. 4 1596 l. 1594. ibid. lin. 26 *Burchem* l. *Berchem*. p. 64 lin. 10 1516 l. 1498. ibid. lin. 30 1638 l. 1637. p. 65 lin. 26 1638 l. 1663. p. 67 lin. 16 XXVI l. XVI. ibid. lin. 30 1627 l. 1626. p. 74 lin. 4 S. T. adde Professor. p. 75 lin. 5 S. T. adde Professor. p. 76 lin. 41 ad latus adde ex quâdam ad nomen *Crayenhoven* allusione. p. 77 lin. 5 S. Nicolaum Episc. l. S. Petrum Apostolorum Principem. p. 79. lin. 32 23 Junii adde quæ inclusio anno 1635 per Capitulum Generale terminata & finita est. p. 80 lin. 41 1423 l. 1425. p. 81 lin. 1 1453 l. 1525. ibid. lin. 2 1454 l. 1555. ibid. lin. 9 1577 l. 1578. lin. 33 1712 l. 1721. p. 83 lin. 4 anno a dele a. p. 84 lin. 37 *Tussis* l. *Tassis*. p. 85 lin. 18 Parochum l. Parochiam. p. 91 lin. 33 1575 l. 1574. ibid. lin. 36 1602 l. 1603. p. 94 lin. 44 ficto l. facto. p. 95 lin. 45 *Jospan* l. *Jospain*. p. 104. lin. 20. Sclopetariorum l. Bombardariorum. p. 107 lin. 22 *Hout* l. *Hont*. ibid. lin. 47 1691 l. 1692. p. 111 lin. 13 1030. l. 1230. p. 126 lin. 22 teste B. l. teste. A. p. 131 lin. 27 dele pro Canonicis Graduatis. p. 133 lin. 3 conversus, l. conversum. ibid. lin. 5 amplius l. amplus. ibid. lin. 24 Andernaco. l. relicto Andernaco. ibid. lin. 40 afflentæ l. afflante. p. 134 lin. 25. quando Capitulum l. quando per Capitulum. p. 137. lin. 6 pro Canonicis Graduatis dele & l. eidem Capitulo. p. 140 linea 37 Prætoriatibus l. Prætoratibus. p. 143 lin. 15. pro l. quo. ibid. lin. 41. Choraulos l. Choraules. p. 144 lin. 24 qua l. quo. p. 150 lin. 21 Valdere l. Vaddere. ibid. lin. 25 Ephemeribus l. Ephemeridibus. p. 158 lin. 5 1696 l. 1096. ibid. lin. 33. Abbatia adde item Abbatia de Groenenbriele. p. 159 lin. 45. 288. l. 208. p. 168 in fine. ade. ita J. B. *Lezana*. tom. IV. Annal. Ord. Carm. ad an. 1349. p. 176 lin. 5 Phalesina l. Phalesius. ibid. lin. 32 1135 l. 1133. ibid. lin. 37. 1144 l. 1148. p. 178 lin. 22 diviseret l. diviserit. p. 191. lin. 26 ac plurimis aliis, adde prærogativis. p. 192 lin. 27 Burgundiæ, adde obiit anno 1483. ibid. lin. 29 successori, adde anno 1494. p. 194 lin. 28 Marchantio Ninhovia, dele Ninhovia. p. 199 lin. 47 approbatione l. approbationem. p. 201 lin. 35 1338 l. 1336. ibid. lin. 45 respirat, adde exspirat. p. 206 lin. 30 oblata l. ablata. p. 222 lin. 19 tractibus l. tractatibus. p. 225 lin. 19 jam ferè seculo l. jam ferè a seculo. p. 230 lin. 31 fut l. fuit. p. 235 lin. 6 Antiquis l. antiquus. p. 238 lin. 38 ex, dele. p. 242 linea ultima. in Choro l. in cujus Chori medio. p. 244 lin. 10 jure, adde Abbatis. ibid. lin. 19 Christiania l. Christiana. p. 252 lin. 43 quam l. qua. p. 255 lin. 6 & ex l. & extremæ voluntati nisi forte excommunicati. p. 266 lin. 33 Baronis l. Barone. p. 269 lin. 24 natissimus l. notissimus. ibid. linea 45 in Gerardimonte. Nota illud Diploma ibidem est contractius, vide illud in Not. Eccl. Belg. A. Miræi vet. edit. Cap. 129. p. 272 lin. 19 alias l. alios. p. 276 lin. 33 uti ante dictum, adde, nuper hanc decimam cessit Abbatia huic Parocho. p. 278 lin. 42 atque, dele. p. 293 lin. 7 Ecclesiæ l. Ecclesia. ibid lin. 11 Bottelaers l. Bottelare. ibid. lin. 31 Altare, adde de Mortsela & Lembergis. p. 294 lin. 34 huic l. hinc p. 299 lin. 16 Shelde-Rode l. Schelde-Rode. ibid. lin. 29 antiqui l. veteris. p. 309 lin. 32 vestra l. nostrâ. ibid. lin. 35 ipsumque, adde in eo. p. 310 lin. 16 Affligemiensis l. Affligemiensi. p. 313 lin. 32 assignatu l. assignatur. p. 316 lin. 7 adde XIV. JACOBUS GHOBERT, electus 1629. Obiit 1635. ibid. lin. 12 Octobris, adde 1665.

Avis au Relieur pour placer les Portraits.

Bericht aan den Boekbinder om de Portraitten te plaatsen.

SPECIAL
Folio
87-B
19950
THE GETTY CENTER
LIBRARY